

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

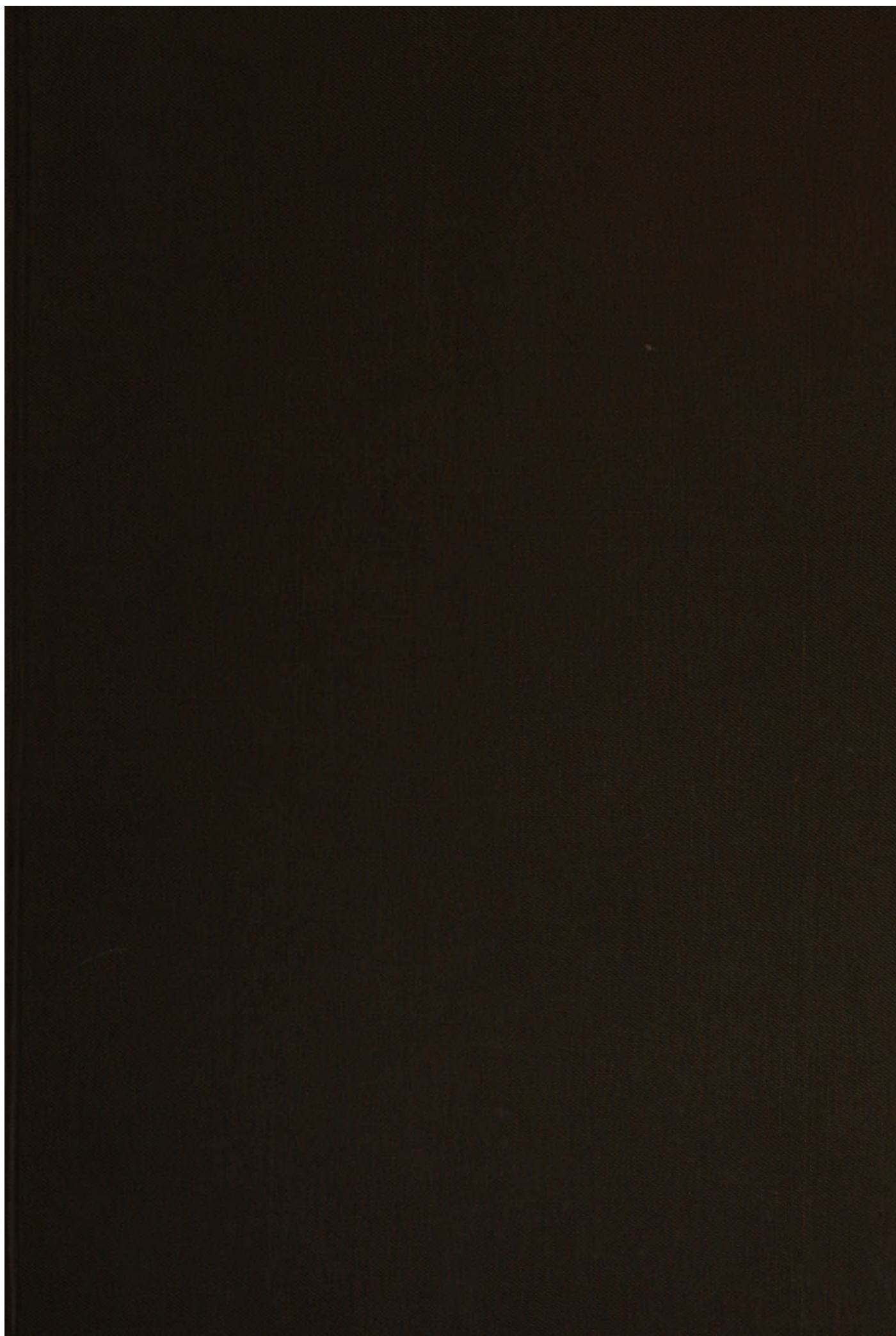
This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries
and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-
ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

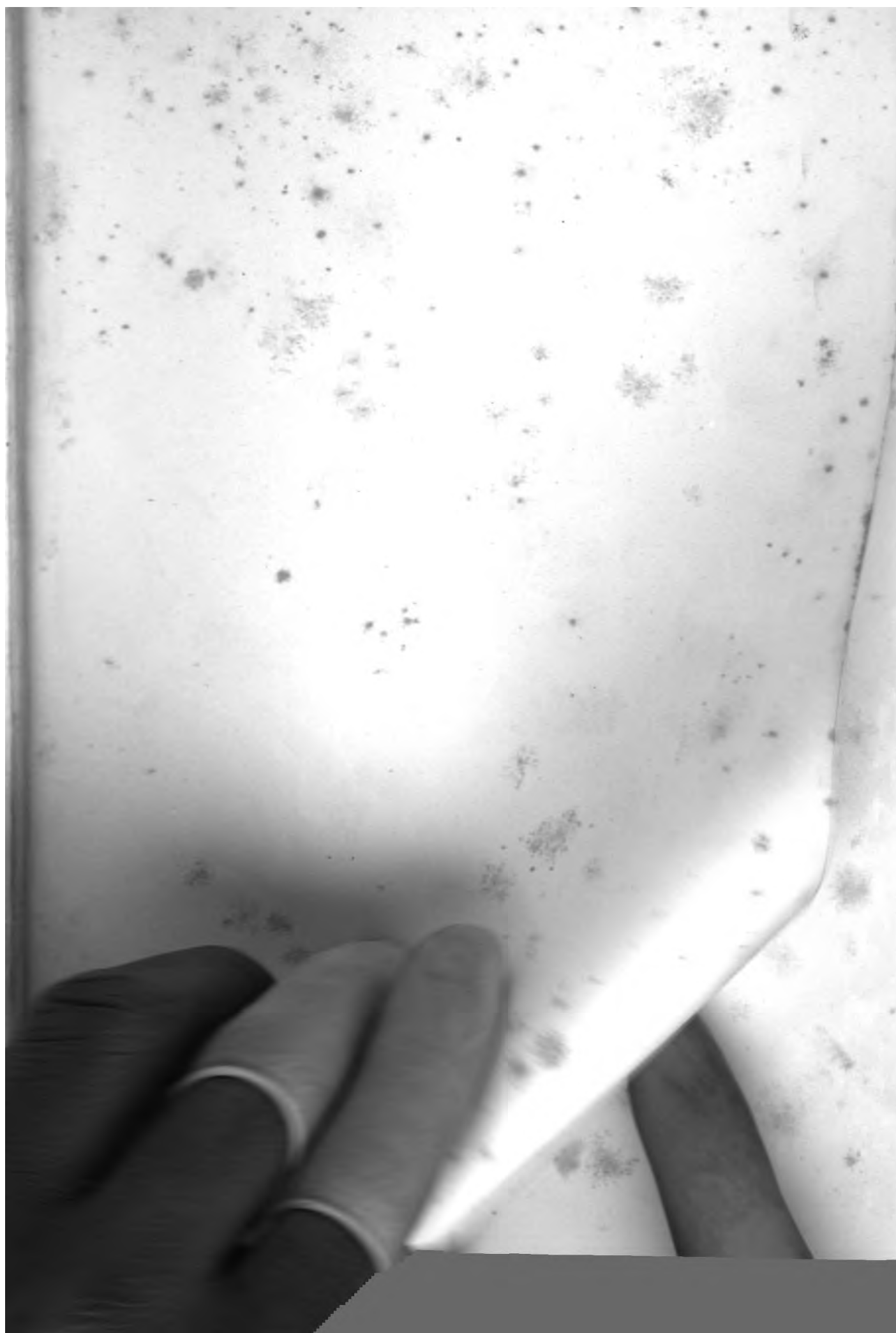

600025907T

Handwritten: 13 Kipf.
Russische Bibliothek

Handwritten: A l' université d'oxford

Handwritten: Oxford 22

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ

Handwritten: Angletterre

ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΝ

ΠΟΤΑΓΟΥ

ΤΟΜΟΣ Α΄

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Α. ΚΤΕΝΑ

Ὁδὸς Ἀγίου Κωνσταντίνου ἀριθ. 404

—
1883

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

19

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ

ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΝ

ΠΟΤΑΓΟΥ

.....
ΤΟΜΟΣ Α'.
.....

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Α. ΚΤΕΝΑ

Ὁδὸς Ἀγίου Κωνσταντίνου ἀρ.θ. 104

—
1883

203. i. 157

Πάν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφήν μου
παραδίδωται ὡς κλοπιμαῖον· ἀπαγορεύεται δ' ἡ αὐτοῦ μετά-
φρασις εἰς οἵανδήποτε διάλεκτον παρὰ τὴν ἐμὴν συναίρεσιν γε-
νομένη, ἐπειδὴ ἐπιθυμῶ εὐδοκίαν καὶ πεισθῶ ἐγὼ ταύτην.

Athènes 27 septembre 1883

Messieurs

Mes voyages en Asie et en Afrique, qui ont duré plus de quinze ans, sont déjà connus dans le monde scientifique.

L'université nationale de Grèce, prenant en considération que la relation de mes voyages, contenant de nouvelles connaissances sur la géographie, l'histoire, l'anthropologie et la physique, pourra donner de nouveaux horizons à la science, a décidé de faire à ses frais la publication de mes voyages.

Comme je crois que cette relation doit intéresser le monde scientifique, je l'honneur, Messieurs, de vous envoyer ci-joint un exemplaire, et en attendant votre opinion éclairée sur mon voyage je vous prie de recevoir l'expression de mes sentiments les plus distingués.

Zéou. P. Potagos

Athènes.

À l'université d'Oxford

ΤΩ ΕΘΝΙΚΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ

Π. Γ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ

Πρυτανεύοντος καὶ Συγκλητικῶν δυνάμεων

Μ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ, Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΡΟΥΛΟΥ,

Ν. ΔΑΜΑΣΚΙΝΟΥ Δ. ΘΕΟΦΑΝΟΠΟΥΛΟΥ, Σ. ΜΑΓΓΙΝΑ,

Ξ. ΨΑΡΑ, Κ. ΚΩΣΤΗ, Ν. ΚΑΛΟΓΕΡΑ

καὶ Γ. ΚΥΖΙΚΙΝΟΥ

ΔΟΥΛΕΙΑ ΤΟΥΤΕ ΠΟΛΕΥΕΤΕ ΜΕΝ

ΠΟΤΑΓΟΣ

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Τῶν πολυετῶν κινδύνων μου τὰς ἐρεῦνας, ὅπως καταστήσω εὐπροσιτοτέραις, καὶ τὴν δημοσίευσιν αὐτῶν διευκολύνω, συνώψισα εἰς δύο τόμους. Τούτων ὁ πρῶτος, ὅστις εἶνε ὁ ἀνά χειρας, ἐδημοσιεύθη δαπάναις τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου· διαίρεται δὲ εἰς βιβλία τέσσαρα, ὧν τὰ δύο πρῶτα περιηγητικὰ καλούμενα περιγράφουσι τὰ δρομολόγια ἀπὸ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχωρήσεώς μου μέχρι τῆς εἰς αὐτάς ἐπικνακάμψεως· καθ' ἃ περιγράφονται εἰδικῶς αἱ χώραι δι' ὧν διήλθον, γεωγραφικῶς καὶ κλιματικῶς, καὶ σχετίζονται πρὸς τὰς περιγραφὰς τῶν ἀρχαίων γεωγράφων, καὶ πρὸς αὐτάς τοῦ Ὀμήρου, ὅστις πρῶτος ἐτόλμησε τὴν γῆν νὰ γεωγραφήσῃ (α). Τὸ τρίτον δὲ βιβλίον καθαρῶς ἱστορικὸν περιγράφει τοὺς συγχρονισμοὺς καὶ τὰς ἐποχὰς τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν· καὶ τὸ τέταρτον καθαρῶς φυσικὴν περιγράφει καὶ ἐξηγεῖ τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα, διαίρει τὴν γῆν εἰς τρεῖς ζώνας καὶ σχετικῶς πρὸς ταύτας τὸν ἄνθρωπον εἰς τρεῖς φυλάς, καὶ δίδει θεωρίαν τινὰ ἐπὶ τῶν πρωτοθέτων φυσικῶν ἀρχῶν τοῦ πλανήτου.

Ὁ δεύτερος δὲ τόμος θέλει περιγράψῃ ἡθην, ἔθιμα, θρησκείαν, πολίτευμα καὶ ἱστορίαν ἐκάστου ἔθνους, δι' ὧν διήλθον, καὶ περὶ ἐκάστου ὧν ἤκουσα· ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς τελειοποίησιν τούτου καὶ πρὸς ὑποστήριξίν μου ἐν τῇ συγγραφῇ ἐζήτησα παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τὴν ἐφορείαν τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης, καὶ δὲν μοὶ ἐχορήγησε ταύτην, ἀνχμένω ἵνα αἰτήσω αὐτὴν ἀπὸ τῆς Βουλῆς τοῦ ἔθνους, ἅμα συνέλθῃ, καὶ ἀφοῦ διὰ νόμου μοὶ χορηγήσῃ ταύτην, νὰ τελειοποιήσω, καὶ νὰ δημοσιεύσω καὶ τὸν τόμον τοῦτον.

(α) Στράβ. 1. 2. 7.

Δὲν περιγράφω δὲ περιηγητῶν θαύματα, οὔτε στολίζω ῥωμαντικῶς δι' ἀνθέων τὰς ἐρήμους, ἀλλ' ἐξ ἐκείνων μὲν μνημονεύω ὅσα εἰσὶν ἀναγκαῖα πρὸς κατανόησιν τῶν εὐκλειῶν καὶ δυσκολιῶν τῆς περιηγήσεως, ἐκ δὲ τούτων τὴν εἰδεχθῆ αὐτῶν κητάσταςιν. Καθεὶς ὅμως ἐννοεῖ ὅτι περικλείονται διὰ κινδύνων, αἱ χῶρι, ἐν αἷς δὲν εἰσέδυσσε μέχρι νῦν ἀνὴρ ἐπιστήμων ἢ κερδαλέος. Οἱ κίνδυνοι δὲ περιγραφόμενοι δὲν ἔχουσι σκοπὸν νὰ τέρψωσιν ἀναγνώστας· διότι δὲν διεκινδύνευσα χάριν τούτου, ἀλλ' ἵνα ἀνερευνήσω τὰς ἀληθείας, ἐξ ὧν αἰωνία ὠφέλεια προσδοκᾶται. Ἐπεδίωξα δὲ τὸ νὰ γίνωμαι καταληπτὸς ἐν τῇ ἐποχῇ μας τηρῶν ὁμαλήν καὶ εὐκρινῇ τὴν φράσιν. Γινώσκω ὅτι δὲν θέλω εὐχαριστήσῃ πάντας, πλὴν χαίρω διότι εὐχαρίστησα ἐκείνους ὅσοι εἰς φύλλα λαμβάνοντες ἀνέγνωσαν τὸ ἔργον. Ἐὰν δὲ πού οἱ ἀναγνώσται μ' εὖρωσι χολῆς γέμοντα, μὴ παρακαλῶ παροξυνθῶσι· διότι τί δύναμαι νὰ πράξω εὐρισκόμενος εἰς περίστασιν τοιαύτην; Ἡ πρέπει νὰ γράψω τὴν ἀληθῆ αὐτῆς εἰκόνα, ἢ νὰ τὴν ἀποσιωπήσω. Ἐὰν τὸ δεύτερον πράξω, χάσματα γεννηθήσονται παρέχοντα ὑποψίας. Προὔτίμησα λοιπὸν τὸ πρῶτον, ἐξ οὗ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ μεταγενέστεροι πολλὰ ἐλπίζομεν νὰ ὠφεληθῶμεν.

Οἱ μὴ ἐπιεικεῖς μοι ὅμως πιθανὸν νὰ με θεωρήτωσι δριμύν· πλὴν τοιοῦτος ἐγενόμην ἀποστρεφόμενος ξενισμοὺς καὶ μυθιστορίας, καὶ εὐχαριστούμενος εἰς τὰ συγγράμματα τὰ προγονικά, ἐν οἷς διαλάμπει ἀλήθεια, δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη. Σῶφρον ἐν αὐτοῖς ἐστὶ νὰ χαρακτηρίζῃ τις ὅσον δύναται καταληπτοτέραν τὴν κακίαν· τὸ μὲν διότι ὅσῳ τις καλύπτει ταύτην, τόσῳ καὶ συνήνοχος δύναται νὰ θεωρηθῇ, καὶ τὸ ἕτερον, ὅπως ἀρετὴ καὶ κακία δύο εἰσὶν ἐναντία, ὁ δὲ πράττων τὸ κακὸν κακὸς καὶ ἐναντίος τούτου ὁ αὐτὸν ἐλέγχων, τοιουτοτρόπῳ καὶ οὗτος τόσῳ ἐναντιώτερος ἐκείνου γίνεται, καὶ ἐπομένως ἐναρετώτερος, ὅσῳ καὶ τὴν κακίαν καταδηλοτέραν ποιήσῃ. Ἐπὶ πλέον ἢ τῆς ἀληθείας ὁδὸς εἶνε ἀπλουστάτη, ἥτοι ἡ πασῶν συντομωτέρα· ἐκτὸς δὲ ταύτης πᾶσα ἄλλη εἰς τὴν ἀλήθειαν δὲν

ἀνέχει. Ἐξ ἄλλου ὁ κλέπτων καὶ ὁ ψευδόμενος ἐμπίπτει εἰς αἰσχύνην, ἢ ὁ ἀποκλαῶν αὐτὸν κλέπτην καὶ ψεύστην; Μὰ τὴν ἀλήθειαν! δὲν θέλουσι ν' ἀποκκληθῇται ἐκεῖνος οὕτως, ὅτοι κλέπται καὶ ψεύσται ὄντες, καὶ βλέποντες τὴν αἰσχύνην ἐν ἣ ἐμπίπτει ὁ ἀποκαλούμενος, φροντίζουσι νὰ φυλάξωσι τοῦτον, ὅπως καὶ ἑαυτοὺς φυλάξωσιν. Ὁ πράττων τὸ κακόν, καὶ ὅχι ὁ ἐλέγχων τοῦτο εἶνε ἐν τῇ αἰσχύνῃ· οὗτος πίπτει ἐν αἰσχύνῃ ὅταν δὲν συνοδεύῃ τοὺς λόγους τοῦ μετὰ πραγμάτων, καὶ τιμᾶται ἐξ ἄλλου ὅταν μετὰ πραγμάτων αὐτοὺς συνοδεύῃ. Οἱ τοῖς ξενισμοῖς ὁμῶς πειθόμενοι θέλουσι νὰ χαρακτηρίσωσιν ἡμῖν τὸ ἐλεύθερον καὶ ἀληθές, ὡς ἄτιμον καὶ ἀγενές, καὶ τὸ ἀνελευθέρων καὶ ψευδές· νὰ περιβάλωσι μὲ τιμὴν καὶ εὐγένειαν· ἀλλ' ἔστρωσαν οὕτω ταῦτα δι' ἐκείνους, δι' ἐμὲ δὲ καὶ τοῖς σὺν ἐμοὶ ἡ πορεία, ἣν ἄγω.

Πρὶν δ' εἰσελθῶ εἰς τῆς περιηγήσεως τὴν περιγραφὴν ἀνάγκη νὰ γράψω τὰ ὠθήσαντά με πρὸς ἐκτέλεσιν ταύτης· αἵτια· ἐπειδὴ ὑπὸ πολλῶν, ἀν δὲν εἴπω ὅρ' ὅλων, περὶ τούτων πρῶτον ἐρωτῶμαι. Ἐπειδὴ ὁμῶς καὶ ἐκ τῆς Γερμανίας, καὶ ἐκ τῆς Ἰαλλίας ἐζήτησαν τὸν βίον μου, καὶ βίος μου πραγματικὸς ἢ περιήγητις εἶνε, ὀρθὸν εὐρίσκω, ὅπως ἀναπύσω καὶ ἐκείνους, κατὰ τὰ ὑποχρεθέντά μου, νὰ προτάξω τῶν αἰτίων τὰ ἀφ' ὧν ἔρχονται ἐμὲ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς περιηγήσεως.

Ὁρρανὸς ἐκ πατρὸς ἐν ἡλικίᾳ μηνῶν ἕξ ἐγνώρισα μητέρα μόνον· ὁ ταύτης πατὴρ ἐκ Στεμνίτζης τῆς Γόρτυνος ἐκαλεῖτο Π. Λάλας· κατὰ δὲ τὸ ἀπὸ 8 Ὀκτωβρίου 1843 δοθέν τῷ θεῷ μου πιστοποιητικόν, ὅπερ ἀνὰ χεῖρας ἔχω, ὑπὸ τῶν εἰς αὐτὸ ὑπογεγραμμένων ἀρχηγῶν Π. Μαυρομιχάλη, Ν. Πετιμεζᾶ, Κίτζου Τζαβέλα, Νικήτα Σταματελοπούλου, Πένου Νοταρᾶ, Ἀνδρέα Λόντου, Ἰ. Κολοκοτρώνη, καὶ Ἀλ. Βλαχοπούλου, ὧν τὰς ὑπογραφὰς ἐπικυροῖ τὴν 12 Ἰανουαρίου 1844 ὁ Δήμαρχος Ἀθηνῶν Δ. Πετράκης, ἥτοι εἰς τῶν ὀπλαρχηγῶν τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἐταιριστῆς· ἐδαπάνησε διὰ τὴν ἐπανάστασιν πολλὴν ποσότητα ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ ἐκτὸς ἐκείνων, ὅτι ἐξ ἰδίων

δ'.

ἐπλήρουν εἰς τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ ἀξιωματικούς, ὑπαξιωματικούς καὶ στρατιώτας. Παρευρέθη εἰς πολλὰς μάχας καὶ ἠρίστευσεν εἰς τὴν ἐν Καρυταίνῃ, καὶ εἰς τὰς ἐν Τριπόλει μέχρι τῆς ἀλώσεως ταύτης, ὡς τὸ πιστοποιητικὸν βεβαιοῖ, καὶ ὡς ἐγένετο. Τότε ὁ Πάπος ἐπὶ κεφαλῇς τῶν δημοτῶν εἰσεπήδησε μετὰ τῶν πρώτων ἐν Τριπόλει, κατέλαβε δὲ κατὰ μὲν τὸν θεῖον τὸν οἶκον τοῦ Μαχμοῦτ ἐφέντη τοποτηρητοῦ τοῦ ἀποδημοῦντος, ἐκ Τριπόλεως τότε Χουρσὴτ πσσιὰ, κατὰ δέ τινας ἄλλους τὸν οἶκον τοῦ Κιαμήλ μπεη, οὗτινος ἡ οἰκογένεια ἐκ Κορίνθου εὕρισκετο τότε ἐν Τριπόλει. Ἐλαφυραγωγῆσε δ' αὐτὸν καὶ ἡχμαλώτισε τὰς αὐτοῦ χανοῦμ τὸν ἀριθμὸν τρεῖς, αἵτινες εὕρισκοντο ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πάπου, καὶ κλαπεῖσαι μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ διεξεπέμφθησαν καὶ ἐπωλήθησαν τοῖς αὐτῶν οἰκείοις. Τοῖς ἀδαμαντίνους αὐτῶν κόσμους καὶ ἄλλα τιμαλφῇ εἶδον καὶ ἐγὼ, καὶ σώζονται ἔτι ἐξ αὐτῶν εἰς τοῦ πάπου τοὺς κληρονόμους. Εἰς τοὺς αἰτοῦντας ἐκ τῶν λαφύρων μερίδιον ἀξιωματικούς του καὶ στρατιώτας ἔλεγεν : « Ἄμε φέρε κ' ἔπαρε. » Ἐν τινι ἡμέρᾳ οἱ γενναϊότεροι συναθροισθέντες ἐπετέθησαν αὐτῷ ἐν τῇ ἀγορᾷ, σύρας δὲ τὸ ξίφος διεσκόρπισεν αὐτοῖς τῇδε κἀκεῖσε. Διηγοῦντο ἐμάχετο πρὸ τοῦ στρατοῦ ἐξερχόμενος τῶν προμαχόνων· σφαῖρα δὲ παρελθοῦσα ἔκοψε τὸ περιεῖλημα τοῦ αὐτοῦ πεδίου χωρὶς εὐτυχῶς νὰ ἐγγίσῃ τὸν πόδα. « Ἄ τὸν παληότουρκο, εἶπε, μ' ἐχάλασε τὸ τζαρούχι, » ἐπειδὴ ἐφόρει τζαρούχια πλεγμένα διὰ μετὰξης. Ἐπίστευε πολὺ εἰς φυλακτὸν, ὅπερ λέγεται εἶχε τίμιον ξύλον, καὶ ἀπεμάκρυνεν ἀπ' αὐτοῦ τὰς σφαίρας. Ἀσθενήσας ἀπέθανε μετ' οὐ πολὺ ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Τριπόλεως, ἢ κατ' ἄλλους ἐφαρμακεύθη, οἱ δὲ στρατιῶται αὐτοῦ, εὐρόντες καιρὸν, ὅταν αὐτὸν ἐνταφιάζον, εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον καὶ ἀφάρπασαν πᾶν ἐκτεθειμένον. Τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας ὡς μετ' οὐ πολὺ θέλομεν εἶδει εἶνε Ἀλβανικόν· διότι Ἀλίδες ἐν Μπεράτ λέγονται οἱ εἰς τὰ πεδία τῆς αὐτοῦ περιφερείας κατοικοῦντες συχνὰ δ' εὕρισκεται ὡς ὄνομα οἰκογενείας ἐν Ἡπείρῳ τὸ Δάλας. Δὲν λέγω ὅτι

ἦτο ἀπὸ Μπεράτ, ἀλλ' ἦτο πιθανὸν πρόπαπὸς τις ἐκ τοῦ χωρίου τῆς Ἡλείας Δάλα, ὅπερ ὑπ' Ἀλβανῶν κατοικεῖται καὶ κεῖται εἰς χώραν ἐπίπεδον.

Ὁ πατὴρ ἐκ Βυτίνης ἐμοὶ ὁμώνυμος ἐφονεύθη τὴν δωδεκάτην Ἰανουαρίου 1840 ἐξελθὼν εἰς καταδίωξιν τῆς τρομερᾶς τότε ληστρικῆς συμμορίας τοῦ Κατζιαβοῦ καὶ Γυρτογιαννάκη. Ἀπὸ πολλοῦ προσεπάθουν οἱ λησταὶ νὰ κάμωσιν αὐτὸν φίλον, καὶ ἀφοῦ αὐτὸν δὲν ἔπειθον ἠπέλουν νὰ τὸν φονεύσωσι, καὶ τοῖς συνέβη τότε ἡ εὐκαιρία ὧς ἐπεθύμουν. Περὶεργον ὅμως εἶνε τὸ τέλος ὅλων τῶν ἀδελφῶν τοῦ πατρός μου. Ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Ἑλένη ἐν ἐποχῇ τοῦ Ἱμπραῖμ, ὅτε ἠχμαλώτιζεν ἐκ τοῦ δήμου Νυμφασίας περὶ τὰς δέκα καὶ ἑπτὰ νύμφας παρθένους πάσας, ἔχουσα ἐν ἀγκάλας τὸν υἱὸν αὐτῆς Δημήτριον, ὃν δὲν ἐπέθετο νὰ ἐγκαταλείψῃ ὧς τῇ συνεβούλευον ἵνα σωθῇ, καὶ φεύγουσα τὴν αἰχμαλωσίαν ἀφίχθη εἰς τοὺς βορειοδυτικῶς τῆς Γρανίτζης βράχους μεταξὺ τῶν ὁποίων διέρχεται ὁ ποταμὸς τοῦ Μυλάοντος, ὅστις ποιεῖ τὴν θατέραν τῶν πηγῶν τοῦ Λάδωνος· κατόπισθεν αὐτῆς ἀφίκετο καὶ ἱππεὺς Ἀραψ, καὶ ἐνῶ ἡτοιμάζετο αὐτὴν νὰ συλλάβῃ ἀφῆκε τὸν Δημήτριον εἰς τὸ χεῖλος τοῦ βράχου, καὶ κατ' αὐτοῦ ἐκρημνίσθη. Ὁ βράχος ἐκ τῆς λουομένης βάσεως αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ μέχρι τῆς κορυφῆς του εἶνε λεῖος καὶ πανύψιτος, ὃ δ' ἀπέναντι τούτῳ ὁμοῖος καὶ αὐτῷ πλησιέστατος· ὥστε σχηματίζεται πανύψιστον τῆς γῆς χάσμα, ἐν αὐτῷ ἡ φωνὴ καὶ ἡ βοή τοῦ ποταμοῦ ἀντηχοῦσι πολλαχῶς, ὃ δὲ πίπτων σβέννυται ἐκ τῆς φοβερᾶς ἐν τῷ ἀέρι καταφορᾶς. Ἐντρομος ἐκ τούτων ὁ Ἀραψ ἔλαβε τὸ βρέφος καὶ προστυχὼν γραῖαν ἐδωρήσατο κερμάτια, συνιστῶν ἵν' ἀποδώσῃ τὸ βρέφος τοῖς αὐτοῦ οἰκείοις. Τοῦτο ἐσώθη καὶ πρεσβύτης ἡδὴ ὢν ἀριθμεῖ ἐξ αὐτοῦ πολλοὺς Ἑλληνας καὶ Ἑλληνίδας. Ὁ θεῖος Λαμπρινὸς ἐφονεύθη ὑπὸ φοράδος, ἀν καὶ ἄλλον ἀδελφὸν ὁ πατὴρ εἶχε πιθανὸν νὰ ἐφονεύετο καὶ οὗτος. Οἱ φόνοι ὅμως, ὡς φαίνεται, δὲν διεδόθησαν εἰς τοὺς υἱούς. Εὖρον τοῦ πατρός μαθηματικὴν γεωγραφίαν, φιλοσοφίαν, συγγραφεῖς Ἑλληνας, ἐκ

τῶν νομικῶν τὸν Ἀρμενόπουλόν, καὶ ἄλλα. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Βυτίνης, ὅπερ ἡμιλλᾶτο ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ πρὸς τὸ τῆς Δημητζίανης. Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀμφοτέρω διατηρούμενα σώζουσι βιβλιοθήκας ὅχι εὐκαταφρονήτους, καίτοι τὰ πλεῖστα τῶν βιβλίων ἐχρησίμευσαν ἐν τῇ ἐπαναστάσει εἰς πυριτιδοβολῶν κατασκευήν. Ἀφῆκεν ὁ πατὴρ περιουσίαν κινητὴν καὶ ἀκίνητον διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μεγάλην, καὶ ἐμὲ πρωτότοκον. Ἡ μήτηρ συνῆλθεν εἰς δεύτερον γάμον ἐν τῇ αὐτῇ πατρίδι, καὶ παρέλαβέ με παρ' ἑαυτῇ, ἣ δὲ περιουσία παρεδόθη εἰς κηδεμόνας οἵτινες κατεχράσθησαν πάσης τῆς κινητῆς, καὶ ἀφῆκαν τὴν ἀκίνητον ἐκ τῶν προσόδων τῆς ὁποίας ἐξ-παιδεύθην εἰς τὸ ἐν Τριπόλει Γυμνάσιον, καὶ εἰτα ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐνθά καὶ ἐγενόμην εἰς τῶν ὑποτρόφων τοῦ ἀειμνήτου Δ. Μυροκορδάτου, καὶ εἰτα ἀπελθὼν ἐποίησα πρ' ἄξιν εἰς τὰ νεσοκομεία τῶν Παρισίων.

Ἐπανελθὼν δὲ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1866 ἐξήσκησα τὸ ἐπάγγελμά μου ἐν Στεμνίτζῃ μέχρι τοῦ Ἀπριλίου 1867. Τότε μετέβην εἰς Βυτίνην ἐν τῷ πατρικῷ οἴκῳ, καὶ εὗρον τοὺς συγγενεῖς εἰς πάθη κομματικὰ κορυφωμένα· διηρημένοι δ' εἰς δύο στρατόπεδα ἐναντία εἶχον τὸ χεῖριστον βοηθοὺς ληστὰς καὶ φυγοδίκους. Τοιαῦτα βλέπων κατελήφθην ὑπὸ φρίκης, καὶ προσεπάθουν αὐτοὺς νὰ συμβιβάζω ὅπως πολεμήσωμεν τοὺς ληστὰς καὶ φυγοδίκους. Μοὶ ὑπέσχοντο, ἀλλ' ἀνέβαλλον· ἐν τινὶ δ' ἡμέρᾳ ὅταν ἤκουσα χάριν ὑπηρετοῦ μου νὰ διαπληκτισθῶσιν οἱ θεωροῦντές με μᾶλλον αὐτῶν φίλον πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ ὁ ἀνεψιὸς νὰ θέσῃ τὴν μάχαιραν εἰς τὸν λαιμὸν θείου, ἕτερος δ' ἀνεψιὸς νὰ πυροβολήσῃ κατ' ἄλλου θείου, καὶ ὁ γαμβρὸς δι' αἰσχυρῶν ὕβρεων τὴν πενθερὰν νὰ ὑβρίζῃ, ἀπηλπίσθην καὶ συνεπέρανά ὅτι καὶ ἐγὼ μετ' αὐτῶν ἐκὼν ἄκων θὰ περιεπλεκόμην. Χειρίστην μάλιστα τότε ἐντύπωσιν μοὶ ἔκαμιν ὅταν εἶδον ἱερέα Φώτιον καλούμενον νὰ ἐπιорκήσῃ εἰς ὅ,τι καλῶς ἐγίνωσκον, καὶ ἤρχισα νὰ σκέπτωμαι πῶς ἡδυάμην νὰ χρησιμοποιήσω τὸν ἑαυτὸν μου. Κατηγωνίζετο καὶ τότε μετὰ πολλοὺς ἄλλους ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνας ἡ

ἡρώϊ; Κρήτη, ὅτε πρὸ μηνῶν λόγον ἐν Στεμνίτζῃ προτρεπτικὸν πρὸς ἔρανον ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων ποιήσας ἐνεθουσίασα ἐπιτυχῶς τὸν λαόν. Πολλοὶ δὲ νέοι ἀπεφάνοντο ἵνα ἐκθέσω καὶ κατάλογον πρὸς ἐγγραφὴν, ὅπως ἀπελθόντες συμπολεμήσωμεν, καὶ οἱ ἐπὶ πλέον ὀργῶντες(α) ἐφόβιζον ὅτι ἤθελον μὲ φονεῖσαι, ἂν δὲν ἐξέθετον κατάλογον· ἐπειδὴ ἀπέφευγον τὸ μὲν διὰ στρατηγικὴν μου ἀνικανότητα(β), καὶ τὸ δὲ λέγων ὅτι τὸ ἡμέτερον στάδιον δὲν εἶναι διὰ νήσου;, ἀλλὰ δι' ἡπείρους, πράγματι ὅμως διότι προσλόγιζον ἀποτυχίας, ἐπειδὴ ἡ πολιτικὴ διπλωματικὴ ἐνόουν ὅτι ἦγεν ἡμᾶς ὡς θῦμα ἐπὶ βωμοῦ, καὶ ἐσκεπτόμεν ὡς καλὸν διὰ τὸν τόπον ἵνα ὅσον τὰ δυνατόν ὀλιγώτεροι εἰς τὴν θυσίαν περιληφθῶσιν.

Μοὶ ἦλθον δὲ πολλαὶ καὶ διάφοροι σκέψεις ὡς πρὸς τὴν ἀποκατάστασίν μου ἀλλαχοῦ ἐντὸς τοῦ κράτους· ἀλλὰ πανταχοῦ ἔβλεπον τὴν αὐτὴν περὶ τοῦ ἢ παραπλησίαν κατάστασιν τῇ τῆς ἐμῆς πατρίδος. Ἡ πολιτεία διωκεῖτο φατριαστικῶς καὶ κομματικῶς, ἀλλ' οὐχ ἥττον τότε ἦτο καλλίτερον ἢ νῦν. Οὐδαμοῦ ὑπῆρχεν ἀρετή. Δὲν μ' ἠγχαρίσται δ' ἀποκατάστασις εἰς τὰ ξένα καὶ ἀπέληξα εἰς περιηγήσεις ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἀπὸ αὐτῶν σώος διηρχόμεν ἡδυάμεν ἡθικῶς ἐν τῇ πατρίδι νὰ χρησιμεύσω, καὶ ἂν ἐχανόμεν εἰς ἐντιμον στάδιον ἤθελον ἀποθάνει. Προσεκέρθη τούτοις κινδύνους, τούτοις πόνους, καὶ τὰς δαπάνας, καὶ παρεδεχόμεν νὰ ὑποστῶ τὰ πάντα· ἀλλ' ὅταν ἤρχόμεν εἰς τὸ τῆς φυλακίσεως ἄρθρον, ἐφρικίων καὶ νύχόμεν θάνατον ἀντὶ ταύτης. Εἰς τοὺς ἐν τῇ πατρίδι εἶπον ὅτι ἀπέρχομαι εἰς Ἀθήνας ἵνα ἶδω τὸν Βασιλέα καὶ τὴν Βασιλίσσαν τότε μετὰ τοὺς γάμους τῶν ἀναμενομένων, εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις ἔλεγον ὅτι ἀπέρχομαι εἰς Σῦρον, εἰς δὲ τοὺς ἐν Σύρῳ ὅτι ἀπέρχομαι πρὸς διασκέδασιν μέχρι

(α) Τούτων προεξῆρχεν ὀργίλω; φοβίζων ὁ Δράκος Δ. 'Ροῖλός.

(β) Ἀλλ' εἰς τὴν διοίκησιν μ' ἐνεθάρρυνεν ὁ δημοδιδάσκαλος Κωνστ. Λέγγερης, ὅστις ἀφείλε τὴν διδασκαλίαν προσηλθὼν εἰς τὰ Καλαμπακικὰ μετὰ πολλῶν ἄλλων Στεμνίτζιωτῶν, οἵτινες ἀπετέλουν τὸ ἐκλεκτὸν σῶμα τοῦ Κωνστ. Πλαπούτα.

ἦ'.

Σμύρνης. Ἐκείθεν δ' ἐνέπεσα εἰς τὸν ὠκεανὸν τοῦ κόσμου, καὶ εἰς οὐδένα ὤφειλον λόγον.

Ἄφου δ' ἐν Ἀθάνοις εἰς τὸν τελευταῖον τῆς σταδιοδρομίας μου σταθμὸν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεώς μου ἐφυλακίσθην ἐπὶ ἐν καὶ ἡμῖσι σχεδὸν ἔτος ἀπάντησιν περιμένων διὰ τὸ σύγγραμμά μου, ὅπερ συνεπεία ἐγγράφου αὐτῇ ὑπέβαλον, καὶ εἰς πέντε ἐπανειλημμένας ἀναφοράς μου οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἔσχον, ἤλθον ἐν ταῦθα διὰ φόβον μὴ ἀπωλέσθησαν τὰ χειρόγραφα μου, καὶ παρυσιασθεῖς τὴν ἐπομένην εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα ἔδωσα ἀναφύραν, δι' ἧς ἐκθέτων τὴν ἀθλίαν ἡμῶν κατάστασιν, ἔλεγον: Πρὸς τί, Βασιλεῦ, τὸ ὕπουργεῖον ἐν ἡμῖν τῆς παιδείας, ἀφου εἰς ἐπιστημονικὰ συγγράμματα οὐδεμίαν προσοχὴν δίδει; ἵνα ποιῇ παύσεις, μεταθέσεις καὶ διορισμούς; Δὲν εἶνε καλλίτερον ἀντὶ δι' αὐτὸ νὰ δαπανῶμεν, νὰ ἀφήσωμεν τὴν ἐκπαίδευσιν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ τοῦ ἔθνους; ἵνα μὴ ἐνθαρρυνώμεθα ὅτι ἔχομεν ὕπουργεῖον καὶ ἐμπιστεύομεθα εἰς αὐτὸ τοῦ ἀγῶνάς μας καὶ κινδύνους μας ἐλπίζοντες ὅτι φροντίζει διὰ τὴν πρόσδόν μας; Ὁ Βασιλεὺς καταπλαγείς ἄμ' ἔκρουσεν ὅτι δὲν μοι ἀπήντησαν ἐπὶ ἐν καὶ ἡμῖσι σχεδὸν ἔτος, καὶ τὴν ὑπόψιν μου μὴ ἐγάθησαν τὰ χειρόγραφα μου, εἶπε· «καὶ δὲν σοὶ ἀπήντησαν! » . . . « Ἄν ἐγάθησαν! » . . . Ἄφου δὲ μὲ ἠρώτησε μετ' ἐνδιαφέροντος καὶ περὶ τινων ἄλλων ἀφορώντων τὴν περιήγησίν μου μοὶ ὑπεσχέθη ὅτι ἐκείνην τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἤθελε πέμψει τὴν ἀναφοράν μου εἰς τὸ ὕπουργεῖον, ἵνα ζητήτῃ λόγον. Μετὰ τινος ἡμέρας ὁ ὑπασπιστής κ. Πηπαδιαμαντόπουλος μοὶ εἶπεν ἐκ τοῦ Βασιλικοῦ στόματος, ὅτι ἡ ἀναφορά μου ἐστάλη εἰς τὸ ὕπουργεῖον, καὶ ἀπάντησιν θέλω λάβει παρὰ τῆς αὐλῆς. Περῆλθον ἡμέραι εἴκοσι καὶ εἶδον κατ' αὐτὰς τρεῖς τὸν κ. Καλλίνισκην γραμματέα τῆς Αὐλῆς, πλὴν ἀπάντησιν εἰσέτι δὲν εἶχε λάβει, καίτοι ὡς μοὶ εἶπεν ἔπεμψε δις τὸν ὑπογραμματέα. Ἀπελπισθεῖς ἔδραμον μόνος εἰς τὸ ὕπουργεῖον, καὶ ἐξετάζων ἂν ἐσώζοντο τὰ χειρόγραφα μου ἔμεινον παρὰ τῶν τμηματάρχων, ὅτι ὁ μὲν ἀρμόδιος ἐπὶ τοῦ ἔργου μου τμηματάρχης ἐκηρύχθη ἀναρμόδιος, καὶ ἔπεμψεν

αὐτὸ εἰς τὸν ἕτερον, ἀλλὰ καὶ οὗτος, ὥς μοι εἶπεν, ἐκηρύχθη ἀναρμόδιος καὶ ἐρρίψαν εἰς τὰ ἄχρηστα τὸ ἔργον. Ὁ δὲ ἀρμόδιος τμηματάρχης κωφὸς ὢν προσεποιήθη τότε καὶ τὸν τυφλὸν καὶ συλλέγων μηχανικῶς τὰς ἀναγοράς μου ἐποίει δι' αὐτῶν ἀρχεῖον, καὶ ἄφινεν ἐμὲ χωρὶς νὰ μοι ἀπαντᾷ φυλακισμέναν ἐν Ἀδάνοις.

Ο ὑπουργὸς δὲ μοι ὑπεσχέθη ἵνα μελετήσῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸ ἔργον, ἀλλὰ μετὰ τὴν λήξιν τῆς συνόδου τῆς Βουλῆς. Μετὰ τὴν λήξιν τῆς Βουλῆς ὁμῶς παρητήθη τοῦ αὐτοῦ σχεδίου· ἐνῶ δ' ἐζήτουν παρ' αὐτοῦ συνδρομὴν πρὸς δημοσίευσιν τοῦ ἔργου μοι ἔλεγεν ὅτι δὲν ὑπάρχει Βουλὴ ἵνα ζητήσῃ πίστωσιν. Εἶτα ἐβλεπον ἐν ταῖς ἐφημερίσιν, ὅτι παρέτεινε διὰ τὸ μέλλον χιλιάδων δραχμῶν θάπνας μέχρι τοῦ 1885 χάριν τοῦ κ. Σάθα, ὃν ἐπὶ δέκα καὶ ἑξὶ ὀλόκληρα ἔτη διατηρεῖ αὐτὸς ὁ ἴδιος· καίτοι ὁ κ. Σάθας, ὡς τῷ παρετήρησα, δημοσιεύει ἑτοιμα ἔργα, ἅπερ ἐγὼ ἢ ἄλλος ὕστερον θέλομεν δημοσιεύσει ἄνευ θυσίας τοῦ ἔθνους, ἐπειδὴ δημοσιεύοντες θέλομεν οἰκαιοποιηθῇ αὐτὰ καὶ θέλομεν ὠφελῆθαι ἐξ αὐτῶν· νέα δ' ἔργα διὰ πολυετῶν κινδύνων καταρτισθέντα δὲν ὑπάρχουσιν ἀλλὰ ἵνα ὑποστηρίξῃ. Ἐπρότεινα αὐτῷ διαφόρους τρόπους ὑποστηρίξεως ἐμοῦ πρὸς συγγραφὴν, καὶ πρὸς τελειοποίησιν καὶ δημοσίευσιν τοῦ ἔργου, ἀλλ' ἐξέφευγεν ὥς συνήθως διεκφεύγει. Ἐν τινὶ ἡμέρᾳ εὔρον τοὺς δύο ὁμόφρονας ἐταίρους εἰς πάντα, δηλαδὴ αὐτὸν καὶ τὸν Πρωθυπουργὸν καὶ ἐζήτησα παρ' ἀμφοτέρων τὴν ἐφορίαν τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης πρὸς ὑποστήριξίν μου καὶ πρὸς τελειοποίησιν τοῦ συγγράμματός μου· ὁ πρωθυπουργὸς μοι ἀπεκρίθη: διὰ τοιαῦτα ἔργα δὲν παύομεν σπουδαίους ὑπαλλήλους. Δὲν πρόκειται νῦν περὶ τοῦ ἀτόμου τοῦ ὑπαλλήλου, κ. Πρωθυπουργέ, τῷ εἶπον, ἀλλὰ περὶ ἔργου ὅπερ οὔτε αὐτὸς ὁ τόσον σπουδαῖος ὑπάλληλος, οὔτε ἄλλος τῶν Ἑλλήνων, ἢ καὶ εὐρωπαίων ἐν γένει, δύναται νὰ κάμῃ. Ἐμαθον εἶτα ὅτι ὁ σπουδαῖος τοῦ πρωθυπουργοῦ ὑπάλληλος εἶνε ὁ συγγραφεὺς τῆς Παππίσης Ἰωάννης, εἶνε ὁ ἀρθογράφος τῆς Ἐφημερίδος τοῦ πρωθυπουργοῦ Ἀΐωρας, εἶνε ὁ γράφων ὑπὲρ αὐτοῦ ἄρθρα εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς ἐφημερίδας. Εἶδον δ' ἐν ταῖς ἐφημερίσιν, ὅτι ὁ κ.

πρωθυπουργός ἐκάλεσέ τινα διὰ τὰς λαμπράς αὐτοῦ ἐξετάσεις καὶ ἀντήμειψε διορίσαι ὑπουργικὸν γραμματέα, δηλαδὴ εὔρεν ἄνθρωπον ὁ κ. Πρωθυπουργός νὰ περιθάλλῃ καὶ ἀμείψῃ. Πόσοι δὲν ἔδωσαν μέχρι τοῦδε λαμπράς ἐξετάσεις, καὶ πόσοι δὲν θὰ δώσωσι τοιαύτας εἰς τὸ μέλλον; καὶ πόσοι λαμπροὶ ὄντες κατὰ τὴν θεωρίαν ἐδείχθησαν μηδαμινοὶ ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ. Ἐπειτα, κ. Πρωθυπουργέ, ἔργον ὑπ' ἐθνῶν ἐκτελούμενον, καὶ εἰς ἔθνη ἀνῆκον διὰ τὸν μέγαν αὐτοῦ ὄγκον, καὶ διὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ δαπάνας, καὶ διὰ τὰς ἀνυπερβλήτους αὐτοῦ δυσκολίας, ἔργον, ὡς αὐτὸ ὠνόμασεν ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Στροῦμπος, ὑπεράνθρωπον ἔργον τιμῶν τὴν πατρίδα, ἐπειδὴ ὑπὸ τῶν ξένων ἐπιστημόνων ὡς ἐθνικὸν καὶ Ἑλληνικὸν ἐχαρακτηρίσθη, δὲν χρήζει ὑφ' ὑμῶν ἀμοιβῆς, ὅταν ὑπ' αὐτοῦ ἐκτελῇται; Ἐκτὸς τούτου, ὁ κ. πρωθυπουργός τοιαῦτα πράξας ἡνοίξε στάδιον εἰς τοὺς λαμπράς ἐξετάσεις δώζοντας ἵνα ἔχῃσι παρ' αὐτοῦ ἀπαιτήσεις ἀφίνει δὲ ν' ἀπελπίζωνται οἱ ἔχοντες ἔργα καὶ οἱ πεπειραμένοι ὑπ' ἀλλήλοις· πιστεύετε δὲ τοῦτο νὰ ᾖ ἡ ἀνομία τοῦ Πρωθυπουργοῦ ἢ δημοκοπία; Οὐ γινώσκει τὸ σπεῖρα ἄριστον; Ἡ καὶ τοῦτο τὸ ἔργον εἶνε ὅμοιον τῷ γεωργικῷ αὐτοῦ νόμῳ, δι' οὗ πρὸς περίθαλψιν τῶν γεωργῶν ἐτέθη φόρος εἰς τοὺς ἀροτῆρας βόας, καὶ κατηργήθη ὁ ἐπὶ τῶν κτημάτων; ἐνῷ τὰ κτήματα ἀνῆκουσιν εἰς τοὺς κτηματίας καὶ εἰς τοὺς γεωργοὺς οἱ ἀροτῆρες βόες. Μὴ καὶ ταῦτα δὲν εἶνε ὅπως ὁ ἄλλος νόμος, δι' οὗ ἐξασφαλίζει τοὺς τῆς φατρίας τοῦ ἀνδρα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, ἀφοῦ ἔρριψε, παύσας, εἰς τὰς ἀγυῖας ἀρχαίους καὶ πεπειραμένους ὑπαλλήλους; Καὶ ἔπειτα πιστεύει ὅτι κυβερνᾷ Ἑλλήνας ἢ Κάρφρους καὶ Ὀττεντότους; Κατηγορεῖ ἐν τῇ Βουλῇ ὡς παράνομον τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Κομμουνδούρου, καὶ εἶτα ἀφ' ἑνὸς τῶν παρὰ νόμων διαταγμάτων τοῦ Κομμουνδούρου, τὰ μὲν τοὺς Βουλευτὰς ἀφορῶντα, ἐπειδὴ πρὸς τὴν φατρίαν τοῦ εἰσῆλθον, ἐνέκρινε, τὰ δὲ λοιπὰ ἠκύρωσεν. Ἡρνήθη ἐν τῷ δικαστηρίῳ νὰ ὁμολογήσῃ ὅσα ἐν τῇ Βουλῇ περὶ καταχρήσεων τοῦ Κομμουνδούρου ἠγόρευεν, ἐν δὲ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ἔρριπτε στεφάνους καὶ ἐπλελεν ἐπαίνους, ἐνῷ πρὸ μηνὸς ἐχαρακτή-

ρίζεν αὐτὸν ἐν τῇ βουλῇ ὡς προδότην. Καὶ ἔπειτα ἀνεχόμενος τὰ τοιαῦτα εἴμεθα Ἕλληνες ἢ Ὅττεντότοι ! Κυβερνᾷ ἡμᾶς ἐκεῖνος, ὅστις ἐπῆδυσεν εἰς τὴν ἐξουσίαν πράξας κακούργημα μετ' ἀσεβείας, δηλαδὴ ὁ γράψας τὸ « τίς πταίει, » καὶ ὅστις ἀπέδειξεν ὅτι εἶνε τοιοῦτος διότι ἀφοῦ ἦλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν δὲν μετέβαλε τὴν κατάστασιν τῶν ὄτων κατηγορεῖ, ἀλλὰ κατέδειξεν ὅτι ἔπταιεν ὁ ὑπ' αὐτοῦ αἰτιώμενος, διότι αὐτὸς δὲν ἐκυβέρνηκε καὶ ἔπειτα ἀνεχόμεθα τὸν τοιοῦτον δι' ἡμετέραν ἀρετὴν ἢ κακίαν ; Οὗτος εἶνε ὁ ἰδὼν πῶς ἀνακηρύττονται οἱ μεγάλοι ἄνδρες ἐν Ἑλλάδι καὶ θελήσας νὰ ὑπερβῇ καὶ τοὺς μεταγενεστέρους ἔτι εἰς τὰ τοιαῦτα μεγάλα ἔργα. Καταδιώκει τὴν ἀρετὴν καὶ περιθάλπει τὴν κακίαν, ἐπειδὴ ἐνισχύει διὰ θεμιτῶν καὶ ἀθεμίτων τὴν αὐτοῦ φατρίαν. Ἀντὶ νὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὸ κράτος οἰκονομίας, ἐδημιούργησε καὶ ἔπλασεν ἐπὶ θέσεων θέσας πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς φατρίας, ἐπέβαλε δ' ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας φόρους δι' ἀνεπαρμύστων νόμων, καὶ προάγει τὸ ἔθνος εἰς ἐπαναστάσεις καὶ εἰς χρεωκοπίαν.

Ἀπελπισθεὶς ἔλαβον ἐκ τοῦ ὑπουργείου ὅσα τῶν χειρογράφων μου εὔρον διότι ἀπωλέσθησαν ἐξ αὐτῶν σγμειώσεις ἱστορικαί, περὶ φωτὸς καὶ περὶ δημιουργίας μετὰ σχέσεως τῶν δυνάμεων τῆς ζωϊκῆς καὶ φυτικῆς ζωῆς πρὸς τὰς τῆς φύσεως πρωτοθέτους καὶ δραμῶν εἰς τὸ πανεπιστήμιον ἐζήτησα δι' ἀναφορᾶς μου παρὰ τοῦ Πρυτάνεως ἔγγραφον καὶ δημοσίευμα τῆς ἐν Παρισίοις Γεωγραφικῆς ἐταιρείας ὑποβληθέντα τῇ Πρυτανείᾳ πρὸ τεσσάρων ἔτῶν πρὸς περίθλψιν τοῦ ἔργου. Πάραυτα ὁ Πρύτανις κ. Κυριακὸς διέταξε καὶ εὑρέθησαν τὰ ἔγγραφα ἀπετέλουν, ὑπὸ πολλῶν ἐπαναληπτικῶν ἀναφορῶν μου συνωδευμένα, ἀρχεῖον ἀναγνούς δ' ὁ πρύτανις ὠνόμασεν αὐτὰ ἐθνικὸν θηταυρὸν, καὶ ὑπέβαλε ταχέως ἐν τῇ Συγκλήτῳ μετὰ συστάσεων ἐνθουσιωδῶν, καὶ ἀπήλαυσεν, ὡς ἤθελε, τὴν ὁμόθυμον αὐτῆς ἀρωγὴν πρὸς δημοσίευσιν τοῦ ἔργου. Ἐπεμψε δὲ ζητῶν τὴν ἔγκρισιν παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ μετ' ἐνθουσιασμοῦ, καὶ συνιστῶν τῷ ὑπουργῷ τὴν ἐμὴν περίθλψιν πρὸς συγγραφὴν, καὶ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἔργου. Τί

ἀνέλπιστον ὅμως ! ὁ ὑπουργὸς τῆς παιδείας ἀπέφευγεν ἵνα καὶ τὴν ζητηθεῖσαν παρὰ τῆς Συγκλήτου πίστωσιν ἐγκρίνη, ὅταν δ' αὐτὸν παρεκάλουν ἵνα ἐνεργήσῃ ὅ,τι ἤθελε ταχέως, διότι ἐκ περιηγήσεων πολυχρονίων ἤρχόμην καὶ δὲν ἠδυνάμην ν' ἀντιέξω διὰ τὰς δαπάνας, μοι ἔλεγε ἀπεριέμεινες τόσα ἔτη, περίμενον ἀκόμη· ὅ,τι αὐτὴ ἤθελε νὰ μὲ ἴδῃ ἄνευ ὀβολοῦ, καὶ νὰ μ' ἐγκαταλείψῃ, διότι τοιοῦτο πνεῦμα εἰς αὐτὸν διέκρινε. Δὲν ἠδυνήθη δὲ νὰ κρύψῃ καὶ τὴν θέλησίν του· διότι ἔγραψεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ὅτι δὲν εὔρεν ἄλλα σπουδαιότερα ἔργα νὰ περιθάλψῃ ! δηλαδὴ ἔργα σπουδαῖα κατὰ τὸν ὑπουργὸν τῆς παιδείας μας εἰσὶ βεβαίως ὅσα ἐκεῖνος περιθάλλει· καὶ ἐπομένως οἱ μουσικοὶ καὶ τραγῳδισταί, οὐ· δι' ἀδρῶν τοῦ ἔθνους, δαπανῶν εἰσὴγάγεν εἰς τὰ σχολεῖά μας μεταβαλὼν εἰς θέατρα ταῦτα· καὶ ἐξαχρειώνει τὰ ἑλληνικὰ ἤθη· ἔργα σπουδαῖα κατ' αὐτὸν εἰσὶ τὰ ὑπ' ἄλλων οἰκειοποιούμενα· δηλαδὴ κατὰ τὴν παροιμίαν ὁ ὁμοῖος τὸν ὁμοῖον, καὶ τὰ τοῖς αὐτοῦ ὁμοῖα περιθάλλει· καὶ ἔπειτα περιμένομεν βελτίωσιν καὶ πρόοδον ; Καὶ τί πρὸς ταῦτα ὅσα ἐγὼ γράφω, καὶ οἱ ἄλλοι καθημερινῶς φωνάζουσιν ; Οἱ κυβερνῶντες ἡμᾶς οὐδόλως φοβοῦνται ψόγους, δηλαδὴ εἰμίζα εἰς τὸν βρῦν τῆς παραλυσίας καὶ ἐν καταστάσει οἰκτρᾶς, κατ' ἥν, ὡς ὁ Κλεόβουλος εἶπεν, οὔτε τὸν ψόγον οὔτε τὸν νόμον φοβοῦνται· ἐπειδὴ, ὡς ὁ Πιττακὸς προσέθεσεν, ἀρχουσιν ἀγύρται καὶ πονηροὶ τῆς πολιτείας δὲ οὐδὲν εἶδος ἐπεὶ τὰ χερεῖονα νικᾷ.

Ὁ Πρύτανης δὲ μετὰ χαρᾶς μοι ἀνήγγειλεν ἐπισήμως τὴν ἀπόφασιν τῆς Συγκλήτου καὶ μὲ ὑπεχρέωσε νὰ προτάξω τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἔργου τὸ παρὰ πόδα δημοσιευόμενόν ἐγγράφον τῆς ἐν Παρίσις Γεωγραφικῆς Ἑταιρίας, νὰ γράψω δὲ ὅτι τὸ ἔργον δημοσιεύεται δαπάναις τοῦ Πανεπιστημίου, ἅπερ ἐποίησα εὐχαρίστως καὶ εὐχομαι νὰ μὴ γείνη μοι μακρὸς ὁ χρόνος τοῦ νὰ ἀνταποδώσω τῷ Πανεπιστημίῳ διπλάσιον τὴν χάριν.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 22 Μαΐου 1883.

ΠΟΤΑΓΟΣ.

Κύριε Πρέσβυ,

Ἡ Γεωγραφικὴ Ἑταιρία τῶν Παρισίων ἔχει καθήκον νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῆς Ὑμ. Ἐκλαμπρότητος. ἐπὶ τῶν ἐκτελεσθαισῶν ἀξιοσημειώτων περιηγήσεων ὑπὸ τινος ὑπηκόου Ἑλλήνου τοῦ διδάκτορος Π. Ποταγοῦ.

Ὁ διδάκτωρ Ποταγὸς διήλθεν ὁλόκληρον τὴν Ἀσίαν κατὰ τὰς εὐρυτέρας τῆς Ἠπείρου διαστάσεις, καὶ εἰσέδυσεν ἐν τῇ Τροπικῇ Ἀφρικῇ πολὺ πέραν τοῦ κ. Schweinfurth. Καί τοι ὁ κ. Ποταγὸς δὲν ὥρισεν ἀστρονομικῶς τὰς γεωγραφικὰς θέσεις, οὔτε ἐποίησε θερμομετρικὰς καὶ βαρομετρικὰς παρατηρήσεις, ἡ Ἑταιρία ἐκτιμᾷ ὅτι τὸ σύνολον τῶν ἐν γένει καὶ ἐν μέρει περιγραφῶν ἀναφορικῶς ὡς πρὸς τὰ ἔθνη ὑπὸ τοῦ Τολμητῖα (hardi) τούτου περιηγητοῦ, εἰσὶ φύσεως νὰ πλουτίσωσιν ἐπαισθητῶς (notablement) τὴν ἐπιστήμην.

Ἦθελεν εἶσθαι μεγίστης ἐπιθυμίας ἄξιον ἵνα αἱ ἐκτελεσθεῖσαι, ὑπὸ τοῦ κ. Ποταγοῦ περιηγήσεις, γίνωσι γνωσταὶ καὶ ἐκτιμηθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἔθνους του, καὶ εὐρεθῇ παρὰ τοῖς συμπολίταις του ἡ ἀναγκαίη ὑποστήριξις διὰ τὴν προετοιμασίαν καὶ δημοσίευσιν τῶν περιγραφῶν του.

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι διὰ τῆς Ὑψηλῆς ἐπιρροῆς ἡ Ὑμ. Ἐκλαμπρότης θέλει ἐπιτύχει κατὰ ἐκτεταμένον μέτρον ἵνα παρασκευάσῃ τοιοῦτον ἀποτέλεσμα, καταδεχομένη νὰ συστήσῃ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως εἰς Ἀθήνας τὰς ἐρεῖνας τοῦ διδάκτορος Ποταγοῦ.

Ἡ Γεωγραφικὴ Ἑταιρία θέλει δημοσιεύσει προσεχῶς περίληψιν τῆς ἐν Ἀφρικῇ περιηγήσεως τοῦ κ. Ποταγοῦ συνοδευομένην ὑπὸ γεωγραφικοῦ χάρτου· θέλει δ' ἔχει τὴν τιμὴν νὰ πέμψῃ ἀντίτυπα πρὸς τὴν Ὑμετέρην Ἐκλαμπρότητα(α), καὶ θέλει εἶνε εὐτυχῆς (se felicitera) τοῦ νὰ δυνήθῃ τοιοῦτοτρόπως νὰ συντε-

(α) Ἐπέμψε 15 ἀντίτυπα, ἀλλ' οὔτε ἐν εὐρίσκεται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον.

18.

λέσῃ εἰς τὸ νά γίνωσι γνωστὰί αἱ ἔρευναι ἀνδρὸς ἀληθῶς ἀξίου
(d' un homme vraiment meritant).

Daignez . . . .

‘Ο Πρόεδρος τῆς κεντρικῆς διοικήσεως

‘Ο Γενικὸς Γραμματεὺς

GRANDIDIER

MAUNOIR.

‘Ο Πρόεδρος τῆς Ἑταιρίας

de la RONCIERE le NOURY.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 5 Μαΐου 1883

Ἡ ΠΡΥΤΑΝΕΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ

ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ,

‘Ως γινώσκει τὸ Ὑπουργεῖον, ὃ ἐκ Γορτυνίας διδάκτωρ τοῦ
Ἑθν. Πανεπιστημίου κ. Παναγ. Ποταγός, διεκρίθη διὰ τῶν πολ-
μῶν αὐτοῦ περιηγήσεων κατὰ τε τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν Ἀσίαν.
Πρῶτος αὐτὸς μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων ἄνευ τινὸς κυ-
βερνητικῆς, ἢ ἄλλης ἄλλοθεν ὑλικῆς ἐπικουρίας, ἐπεχείρησε καὶ
διεξήγαγεν ἐπιτυχῶς τεράστιον ἀληθῶς, ὅσῳ καὶ ἐπικίνδυνον
ἔργον γεωγραφικῶν περιηγήσεων ἐν χώραις ἀγνώστοις καὶ βαρ-
βάροις τιμήσας οὕτως ἑαυτὸν καὶ τὴν Πατρίδα. Ἡ περιήγησις
αὐτοῦ ἀρχαμένη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1867 διήρκεσεν ἐπὶ δεκαπέντε
περίπου ἔτη. Ὀρμηθεὶς δὲ κατὰ πρῶτον ἐκ Συρίας διήλθε τὴν
Μεσοποταμίαν, τὴν Περσίαν, τὸ Ἀφγανιστάν, τὰ χανάτα τῆς
μέσης Ἀσίας μετὰ τῶν ἱμυχλαῶν, καὶ διὰ τῆς Γοῦαϊκῆς ἐρήμου,
τῆς Σινικῆς Ταταρίας, καὶ τῆς Μογγολίας κατέληξεν εἰς τὴν Ἀ-
νατολικὴν Σιβηρίαν, διασχίσας τοιούτῳ τρόπῳ τὸ μέγιστον πλά-
τος τῆς Ἡπείρου ταύτης, ὡς βεβαιοὶ ἐπισήμως ἢ ἐν Παρισίοις

Γεωγραφική Ἑταιρία. Ἀπὸ Σιβηρίας δὲ κατέβη εἰς Πετρούπολιν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ὀδησσόν, ἐκεῖθεν δ' ἐπλευσεν εἰς Αἴγυπτον, ὅθεν ἐπεχείρησε δευτέραν περιοδείαν εἰς Ἀραβίαν, Ἰνδίας καὶ Ἀφγανιστάν. Ἐπανελθὼν δ' εἰς Αἴγυπτον ἐξέδραμεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀφρικανικῆς Ἡπείρου, χωρήσας πρὸς τὰς χώρας τοῦ Ἰσημερινοῦ πολὺ πέραν τοῦ σημεῖου, εἰς ὃ κατέληξεν ὁ δόκτωρ Schweinfurth, καθ' ὃ βεβαίον ἦ ἐν Παρισίοις Γεωγραφικὴ Ἑταιρία, ἥτις ἐδημοσίευσεν καὶ γεωγραφικὴν μετὰ πίνακος περιλήψιν τοῦ Ἀφρικανικοῦ αὐτοῦ ταξιδίου.

Κατὰ τὰς περιοδείας αὐτοῦ ὁ διδάκτωρ Ποταγὸς μνημὼν τῆς πατρίδος καὶ τοῦ Πανεπιστημίου ἐπεμψεν ἐπανελημμένως εἰς τὰς ἡμετέρας συλλογὰς καὶ τὰ μουσεῖα νομίσματα, μέταλλα, καρπούς καὶ ἄλλα φυτιογραφικὰ καὶ ἀνθρωπολογικὰ ἀντικείμενα, προσερχόμενα ἐξ ὧν διήλθε χωρῶν. Ἀείποτε δ' ἐμπνέεται ἐξ ἀφιλοκερδοῦς πρὸς τὰς ἐπιστήμας ἔρωτος, καὶ σπανίας ὑπὲρ αὐτῶν αὐταπαρνήσεως, οὔτε ἀμοιβὰς ποτὲ διὰ τὰ ἔργα του θηρεύσας, οὔτε δεχθεὶς τοιαύτας προσενεχθείσας αὐτῷ παρ' ἄλλων ἐθνῶν.

Ἐπανελθὼν ἐσχάτως εἰς Ἀθήνας ἠτήσατο παρὰ τοῦ Πανεπιστημίου νὰ συνδράμῃ αὐτὸν ὑλικῶς εἰς τὴν ἐκδοσιν γεωγραφικῆς περιλήψεως τῆς περιηγήσεώς του ἀνὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν, ἧς ἀντίγραφον εἶχεν ὑποβάλει πρὸ ἐτῶν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον. Ἡ δὲ περίληψις αὕτη θὰ ἀποτελέσῃ τόμον ἐκ 40 περίπου τυπογραφικῶν φύλλων μετὰ δύο πινάκων Γεωγραφικῶν.

Ἡ Ἀκαδημαϊκὴ Σύγκλητος πρὸς ἣν ὑπεβλήθη ἡ αἴτησις τοῦ Ποταγοῦ λαβοῦσα γνῶσιν τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἔργων του θερμῶν συστάσεων τῆς ἐν Παρισίοις Γεωγραφικῆς Ἑταιρίας, ἀποβλέπουσα δὲ καὶ εἰς τὴν προκύψουσαν τῇ ἐπιστήμῃ ὠφέλειαν, ἀπεζῆσισε κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 30 παρελθόντος νὰ συνδράμῃ τὸν Ποταγὸν καὶ ἐψήφισεν πίστωσιν πέντε χιλιάδων δραχμῶν πρὸς ἐκδοσιν τοῦ ἔργου αὐτοῦ.

Παρακαλοῦμεν ἐπομένως τὸ Ὑπουργεῖον νὰ ἐγκρίνῃ τὴν ἐκτακτὸν ταύτην πίστωσιν, ἅμα δὲ παράσχη τῷ κ. Ποταγῷ εἰ

Διευκρινίαν αὐτῇ εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ τῇ πατρίδι εὐργά-
σατο, τὴν ἀνταγωνιστὴν αὐτῇ ὕλικήν καὶ ἠθικὴν προστασίαν.

Ἐξ τελευτῆς.

Ὁ Πρόεδρος
Π. Γ. ΚΥΡΙΑΚΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς
Π. Κανελλίδης.

ΒΙΒΛΙΟΝ Α΄.

ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΜΕΧΡΙΞΕΡΑΤ ΤΟΥ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ.

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1867 ἀνεχώρησα ἐκ τῆς ἰδίας μου πατρίδος Βυτίνης καὶ περὶ τὰ τέλη Νοεμβρίου ἐξ Ἀθηνῶν, ἐπὶ σκοπῷ νὰ διερευνήσω τὰς κεντρικὰς τῆς Ἀσίας χώρας, καί, εἰ δυνατόν, νὰ σχετίσω αὐτὰς πρὸς τὰς περιγραφὰς τῶν ἀρχαίων μας Γεωγράφων. Προσωρμίσθην εἰς Ἀλεξανδρέταν, ἔνθα τὴν καλὴν τύχην ἔσχον νὰ ἐξακριβώσω τὴν περίφημον χώραν ἐκείνην, ἐν ᾗ ἐβεβαιώθη ἡ Ἑλληνικὴ κυριαρχία ἐν Ἀσίᾳ (α). Διήλθον δὲ

(α) Τῆς Ἀλεξανδρέτας ἀνατολικῶς ἐκτείνεται ἐκ Βορρά πρὸς νότον τὸ Ἀμανὸν ὄρος ἔχον νῦν διάφορα ὀνόματα κατὰ τὰς διαφόρους αὐτοῦ χώρας· ἥτοι ἀνατολικῶς τῆς Ἀλεξανδρέτας καλεῖται Μπεϊλάνι· βορειότερον τούτου Γιασούρ Τάγ, δηλ. ἀπίστων ὄρος· ἐπειδὴ κατοικεῖται ὑπὸ χριστιανῶν καὶ πρὸ πάντων Ἀρμενίων. Τούτου βορείως καλεῖται Ὁσμανίς, ἔνθα ὑπάρχει νοιλὰς ὑπὸ Τατάρων καὶ Τούρκων Ἀσσιρὲτ κατφικμένη, καὶ ὑπὸ τῶν προσφάτως συνοικισθέντων ἐκεῖτε Κιρκασίων. Τὸ ὄνομα

διὰ τῶν πόλεων Ἀντιοχείας, Λαοδικείας, Τριπόλεως ἐν

δ' Ἀμανὸν πιθανὸν ἐκ τοῦ Ὀσμανίς· ἐπειδὴ, ὡς θέλομεν εἶδῃ, ἐκεῖ καὶ ἐν Κιλικίᾳ οἱ Τατάρ ἢ Σκύθαι πολλοὺς αἰῶνας πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀφίχθησαν. Βορειότερον τῆς Ὀσμανίς· τὸ Ἀμανὸν συμπίπτει μετὰ τῆς σειρᾶς τοῦ Ταύρου, ἣτις ὀρίζει τὴν Κιλικίαν ἐκ τῆς μεγάλης Φρυγίας καὶ ἐκ τῆς Καππαδοκίας. Ὁ δὲ Ταῦρος κατὰ διαφόρους χώρας διάφορα ὀνόματα ὁμοίως ἔχων διατηρεῖ εἰσέτι τὸ περίφημον ὄνομα τοῦ εἰς τὸ καλούμενον ὄρος Ὀκιοῦς γκιονί, δηλ. ταύρου δέρμα· ὀνομασθὲν οὕτως, ἐπειδὴ μακρόθεν ἢ αὐτοῦ κορυφῇ διακρίνεται ὡς ἔχουσα ἐπ' αὐτῆς δέρμα ταύρου.

Ἀπόκρημνος τὰ πολλὰ ἡ σειρὰ τοῦ Ταύρου οὕτα δι' ὠρισμένων χωρῶν ἐπιτρέπει μεταξὺ τῆς μεγάλης Φρυγίας καὶ Κιλικίας διάβασιν. Τούτων μία εἶνε ἡ δυτικῶς τοῦ ὄρους Ὀκιοῦς Γκιονί, ἡ καλουμένη Τουμπελέκι, καὶ οὕτα τῶν ἀπὸ Λυκαονίας διὰ Ταρσὸν τῆς Κιλικίας ἡ συντομωτάτη· καὶ ἐπομένως πρέπει νὰ ᾖ ἐκείνη, δι' ἧς ἡ Ἐπίαξα ἐκ Λυκαονίας εἰς Ταρσὸν κατῆλθεν. Ξενοφ. Κύρ. Ἀναβ. Α'. β'. 20 Ἀνατολικῶς δὲ τοῦ Ὀκιοῦς Γκιονί εἶνε ἡ ὁδὸς τοῦ Γκιουβλέκ μπογάζ, δι' ἧς κακῶς ἐπὶ τῶν κατ' αὐτὸ λίθων γράφεται, ὅτι διῆλθεν ὁ Ἀλέξανδρος· ἐπειδὴ διέβη δι' ἧς ὁδοῦ καὶ ὁ Κύρος. Ἀρρ. Ἀλεξ. Ἀναβ. 2.4. Ἀνατολικῶς δὲ τοῦ Γκιουβλέκ μπογάζ ὑψοῦται ὄρος καλούμενον Κιγίλ Τάγ (ἐρυθρὸν ὄρος), καὶ ἀνατολικῶς τούτου ὑπάρχει διάβασις Φιστικλί καλουμένη, καθ' ἣν καὶ πύλη σῶζεται Μπαϊράμ καπῆ (ἐορτῆς πύλη) ὀνομαζομένη, καὶ σημεῖα λιθοστρώτου ὁδοῦ· καὶ ἐπομένως πρέπει νὰ ᾖ ἡ ἀπὸ Τύανα ἢ Δάνα τῆς Καππαδοκίας εἰς Κιλικίαν ἄλλοτε ἄγουσα ἀμαξιτὴ ὁδός, ἣτις καὶ διὰ πύλης διήρχετο, Ξενοφ. Κυρ. Ἀναβ. Α'. β'. 21, δι' ἧς καὶ ὁ Κύρος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος διέβησαν. Ἀποτελεῖται δ' ἡ διάβασις Φιστικλί, καθ' ἣν χώραν τὸ Ἀμανὸν συμπίπτει μετὰ τοῦ Ταύρου, ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ χρόνου ἀπετελέσθη τῆς τοῦ Γκιουβλέκ δυσβατιωτέρα· δι' ἧς καὶ κατ' αὐτὸ ποιοῦσι νῦν ἀμαξιτὴν ὁδόν.

Συρία, Χομπ (Έμέσης), Χαλέπ (Άλεπίου), Διαβερκήρ,

Κατὰ τὸ Ἀμανὸν δ' ὄρος ὑπᾶρχον αἱ Ἀμανικαὶ πύλαι, αἵτινες ἦσαν δύο, σταδίους τρεῖς ἀπέχουσαι ἀπ' ἀλλήλων, καὶ καθίσταται διὰ τειχῶν ἀπὸ τὸ ὄρος μέχρι θαλάσσης, ὧν ἡ μὲν πύλη Συρίας, καὶ ἡ ἑτέρα πύλη Κιλικίας ἐκαλεῖτο. Μεταξὺ δ' αὐτῶν ἔρρεε ποταμὸς καλούμενος Κάρσος, Ξεν. Κυρ. Ἀναθ. Α' δ'. 4. Ταῦτα καὶ νῦν μεταξὺ Ἀλεξανδρέτας καὶ Παγιασίου παρατηροῦνται· τῆς μὲν πύλης τῆς Συρίας μεταβληθείσης εἰς φρούριον καλούμενον Κιζ καλὲ (κόρης φρούριον), ἐξ οὗ σώζεται ἔτι προβαῖνον τὸ ἀπ' αὐτοῦ τεῖχος καὶ ἐντὸς αὐτῆς τῆς θαλάσσης, τῆς δὲ πύλης τῆς Κιλικίας σωζομένης καὶ Ντεμῆρ καπῆ (σιδηρᾶς πύλης) καλουμένης, καὶ ἀπεχούσης ἐκ τῆς ἑτέρας ἐπὶ δέκα περὶπου λεπτὰ τῆς ὥρας. Ῥεῖ δὲ μεταξὺ αὐτῶν ποταμὸς, ὅστις Καρὰ σοῦ (μαῦρον νερόν) καλούμενος δέον νὰ ᾖ ὁ ὑπὸ τοῦ Ξινοφῶντος κληθεὶς Κάρσος.

Βορείως τοῦ Ντεμῆρ καπῆ ἐπὶ δύο ὥρας σχεδὸν ὑπάρχει τὸ Παγιασί, καὶ ἐπὶ ὥραν βορείως αὐτοῦ ὁ χειμάρρος Τζιάη (ποταμὸς), καὶ τούτου ἐπὶ 1/2 ὥραν βορείως τὸ Σαρή Τζιάη (κίτρινος ποταμὸς), καὶ ἐπὶ 1/2 ὥραν τούτου βορείως τὸ Ντελί Τζιάη (τρελλὸς ποταμὸς), καὶ ἐπὶ δύο ὥρας βορείως τούτου ὁ ποταμὸς Μπουρνᾶς, μεγαλειότερος ὢν τῶν προρρηθέντων. Τούτου ἐπὶ δύο ὥρας βορείως ὑπάρχει μεταξὺ ὁρῶν πύλη καλουμένη Καρανλίκ· δηλ. μαύρη, ἥτις ἀπέχει τῆς θαλάσσης ἐπὶ ὥρας δύο, μισθ' ἧς δὲν συνδέεται διὰ τείχους, ἀλλὰ χωρίζεται ἀπ' αὐτῆς διὰ δυσβάτων ὁρῶν.

Βορείως δὲ τῆς Καρανλίκ καπῆ ἐπὶ δύο ὥρας εὐρίσκεται τὸ Κιούρτ καλέ, δηλ. τῶν Κιουρτῶν φρούριον· καὶ βορειοδυτικῶς τούτου ἐπὶ δύο ὥρας τὸ Μισίς (Μοψός), ἐνθα διέρχεται ὁ Πύραμος (Ντζιχάν), ἐκ τῆς Καταονίας κατερχόμενος, καὶ πολὺν χρόνον φέρων· ἐξ οὗ ἐπιστεύετο ὅτι θέλει θυνθῆ ποτε δι' ἰσθμοῦ νὰ ἐνώσῃ τὴν Κιλικίαν μετὰ τῆς Κύπρου, Στραβ. 52, 53, 53β. Ἄλλοτε ἐξέβαλε παρὰ τὸν Μιλλὸν (καρὰ τάσι). Νῦν καταχῶσα;

Μουσούλ, Μπαγδάτ, Κιρμανσιᾶς, Ἀμαδάν (Ἐκβατά

τὴν πρώτην ἐκβολὴν μετετράπη ἐκβάλλων πρὸς τὸ Γιεμουρταλὶκ καὶ Ἀγιάσι (Αἶγας) κείμενον παραθαλασσίως, καὶ οὐ μακρὰν τῶν μεταξὺ θαλάσσης καὶ τοῦ Καρανλικ καπὴ δυσβάτων ὁρῶν.

Ὑπὸ τὰ ὄρη ταῦτα παραθασσίως ἄγει ὁδὸς ἀπὸ Ἀγιάσι εἰς Παγιάσι, διερχομένη δι' ἐρειπίων ἀρχαίας πόλεως, κειμένης μεταξὺ τῶν ὁρῶν αὐτῶν καὶ τῆς δυτικῆς ὄχθης τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μπουρνᾶς. Πρέπει νὰ ᾖ ἡ ὁδός, δι' ἧς διῆλθεν ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ Αἶγας εἰς Ἴσον πορευόμενος, Ἀρρ. 2 6. Στραβ. 676. Ἑτέρα ὁδὸς ἀπὸ Ἀδανα καὶ Μισίς εἰς Παγιάσι ἀγούσα διέρχεται διὰ τοῦ Καρανλικ καπὴ. Εἶνε ἐκείνη, δι' ἧς διῆλθεν ὁ Κῦρος, Ξεν. Κυρ. Ἀναβ. Α'. δ'. 1. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ξενοφῶν δὲν περιγράφει ἡμῖν τὸ Καρανλικ καπὴ, πρέπει νὰ μὴ ὑπῆρχε τότε, ἐκτίσθη λοιπὸν ὕστερον, καθ' ὃν χρόνον οἱ κατὰ τὸ Γκιαοῦρ Τάγ λαοὶ ἀνυπότακτοὶ ἔζων τοῖς Ῥωμαίοις ἐν ἐρύμασι, Στραβ. 676.

Βορείως δὲ τοῦ Καρανλικ καπὴ ὁδὸς πρὸς ἀνατολὰς δμαλὴ δι' Ὀσμανίε ἀπέρχεται εἰς Μαρᾶσι, δηλ. εἰς Καταονίαν καὶ νοτίως ἑτέρα διὰ τῶν φαράγγων τοῦ Μπουρνᾶς ἀπέρχεται εἰς Ὀσμανίε καὶ ἐκεῖθεν περὶ τὸ Γκιαοῦρ Τάγ καταστρεφομένη εἰς Χαλέπ ἢ εἰς Ἀντιόχειαν. Ἄλλη διὰ τοῦ Καρασσοῦ τὸ Γκιαοῦρ Τάγ ἀνερχομένη, κατέρχεται ἐκεῖθεν ὁμοίως εἰς Χαλέπ ἢ εἰς Ἀντιόχειαν. Διακρίνονται μάλιστα ἐν αὐτῇ σημεῖα λιθοστρώτου ὁδοῦ, καὶ ὁμολογεῖται, ὅτι δι' αὐτῆς ἐρχόμενοι εἰς τὸ Παγιάσι οἱ Πέρσαι εἶχον τοῦτο ἐπὶ τῆς κυριαρχίας αὐτῶν λιμένα. Ἑτέρα ἀπὸ Ἀλεξανδρέτας, καὶ ἄλλοτέ ποτε μικρὸν ταύτης νοτίως, ἦτοι ἀπὸ τῆς ποτὲ Μυριάνδρου πόλεως, ἀναχωροῦσα, καὶ διὰ Μπεϊλανίου διερχομένη, κατέρχεται ἐπίσης εἰς Ἀντιόχειαν ἢ εἰς Χαλέπ.

Τούτων οὕτως ἐχόντων ἴδωμεν νῦν διὰ ποίων ὁδῶν ὑπερέβη τὰ ὄρη ὁ Δαρεῖος, καὶ κατὰ ποίαν θέσιν ἐγένετο ἡ περίφημος ἐκείνη μάχη, καὶ ποῦ πρέπει νὰ ᾖ ἡ Ἴσος. Εὗρίσκετο ἡδὴ, ἀπὸ Μαλλδὸν ἐρχόμενος καὶ ταχέως διελθὼν τὰς Ἀμανικὰς πύλας

νων), Τεχεράν, καὶ τὴν 24 Ὀκτωβρίου τοῦ 1869 εἰσῆλ-

ὁ Ἀλέξανδρος, ἐν Μυριάνδρῳ πόλει, ὅτε ὁ Δαρεῖος λαθὼν, ὅπισθεν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐγένετο, ὑπερβαλὼν τὰ ὄρη κατὰ τὰς Ἀμανικὰς πύλας, καὶ ἐκείθεν γενόμενος ἐπὶ Ἰσὸν, καὶ εἴτα ἐπὶ τὸν Πίναρον ποταμόν, κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ὁποίου ἦτοι εἰς τὴν ἀπέναντι ἐκείνης, ἐφ' ἧς ἐπανακλύπτων ὁ Ἀλέξανδρος ἀφίχθη· ἐκ τῆς θαλάσσης πρὸς τὸ ὄρος παρέταξεν ὅσον στρατὸν τὸ χωρίον ἐχώρει, τὸν δ' ἐπίλοιπον κατὰ βᾶθος οὐκ ὠφέλιμον ἔθεσεν, Ἀρρ. 2, 6, 8, 10. Καθ' ἧς, ἐν ᾧ πρὸ τῆς διαβάσεως τοῦ Μπεϊλάνιου ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Μυριάνδρῳ ἐκάθητο, ὁ Δαρεῖος κατήλθε διὰ τοῦ Καρὰ σοῦ ποταμοῦ εἰς τὰς Ἀμανικὰς πύλας, καὶ ἔβη ἐκείθεν εἰς Ἰσὸν καὶ εἴτα εἰς τὸν Πίναρον. Ὁ Πίναρος δὲ δέον νὰ ᾖ βορείως τῶν πυλῶν, ἐπειδὴ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπανακλύπτων διῆλθε ταύτας, Ἀρρ. 2. 8. καὶ βορείως τῆς Ἰσοῦ ἔτι· διότι ἀπὸ τὰς πύλας ὅπως ἀφίχθη εἰς τὸν Πίναρον ὁ Δαρεῖος διῆλθε διὰ τῆς Ἰσοῦ. Πρέπει ἔτι νὰ ᾖ ποταμὸς μέγας παρέχων κατὰ τὴν διάβασιν δυσκολίας, ἃς ὁ Δαρεῖος ἐπηύξανεν ἀποκαθιστῶν τὴν ὄχθην παρ' ἧς ἐστρατοπέδευτε κρημνώδη, Ἀρρ. 2. 8. 10. καὶ ἐπὶ πλέον ἡ ἐκβολή του εἰς τὴν θάλασσαν νὰ εὐρίσκηται παρὰ δύσβατα ὄρη, ἅπερ χωρὸν μικρὸν μεταξὺ αὐτῶν, καὶ τῆς θαλάσσης, καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐπέτρεπον. Ὡς τοιοῦτος λοιπὸν ποταμὸς εἶνε μόνον ὁ Μπουρνᾶς, ὄντινα Πίναρον ἐκάλεσαν οἱ Ἕλληνες. Εἶνε δὲ μετὰ τὸν Πύραμον, καθ' ὅλην τὴν περιοχὴν ἐκείνην Τζιάη καλουμένην, καὶ ὁ μεγαλειότερος ποταμός.

Ἀφ' οὗ λοιπὸν ὁ Μπουρνᾶς εἶνε ὁ Πίναρος, Ἰσὸς πρέπει νὰ ᾖ τὸ Παγιάσι καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ μέχρι θαλάσσης ἐκτεταμένα ἐρείπια, Ξενοφ. Κυρ. Ἀναβ. Α'. δ'. 1. Ἀρρ. 2. 7, ἅπερ καὶ μέχρι νῦν, ὡς προεμνήσθημεν, ὁμολογοῦνται ὅτι ὑπῆρξαν λιμὴν τῶν Περσῶν. Γράφει ἔτι ὁ Ξενοφῶν, ὅτι ἡ Ἰσὸς ἀπέιχε τῶν πυλῶν παρασάγγας πέντε, καὶ αἱ πύλαι τῆς Μυριάνδρου ἐτέρως πέντε, Ξενοφ. Κυρ. Ἀναβ. Α'. δ'. 4. 6. ἐν ᾧ τὸ Παγιάσι πέντε παρασάγγας τῆς Μυριάνδρου ἀπέχει· ἀλλ' ἴσως ἔγραψε θεωρή-

Οον εἰς Μετσίετ πόλιν, ἧς τὸ ὄνομα σημαίνει τόπον τοῦ

σας ἐκ παραδρομῆς ὡς σταθμὸν τὸν ἀπὸ Παγιάσι εἰς τὰς πύ-
λας, τῶν σταθμῶν ἀπεχόντων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παρασάγγας ἀπ'
ἀλλήλων πέντε.

Ὁ Στράβων μετὰ τὰς Αἰγὰς παραθαλασσίως τιθησι τὴν Ἰ-
σὸν, καὶ εἶτα τὸν Πίναρον, Στραβ. 676. Φαίνεται μάλιστα ἐκ-
λατάνων ὡς Ἰσὸν τὰ δυτικῶς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μπουρνᾶς προ-
μνησθέντα πόλεως ἐρείπια. Ἀλλὰ ταῦτα μὴ συμβιβάζόμενα
πρὸς τὴν Ἰσὸν ἀνάγκη νὰ ᾧσιν ἐρείπια πόλεως κτισθείσης ἐπὶ
τῆς χώρας, καθ' ἣν ἐγένετο ἡ περίφημος μάχη. Δι' ὃ καὶ ὠνο-
μάσθη Νικόπολις, ἣν ὁ Στράβων ἀναφέρει, ἀλλ' ἀτάκτως μετὰ
τῶν πυλῶν καὶ ἄλλων πόλεων τοποθετεῖ ἐν τῷ Ἰσικῷ κόλπῳ,
τῷ νῦν τῆς Ἀλεξανδρείας ὀνομαζομένῳ, Στραβ. 676. Αὐτὸ
τοῦτο ποιεῖ τῷ Στράβωνι πειθόμενος καὶ ὁ κ. Κίπερ, γράφων
βορείως τοῦ Πινάρου τὴν Ἰσὸν εἰς τοὺς ἐκτεθέντας δαπάναις τοῦ
φιλογενεστάτου κ. Ζαφειροπούλου γεωγραφικοὺς χάρτας.

Εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Μπουρνᾶς παρὰ τὰς αὐτοῦ ἐκβο-
λάς, ἐκ θαλάσσης πρὸς τὸ νοτίως τοῦ Καρνλίκ καπὴ ὄρος,
προῦρθασε νὰ παραταχθῇ ὁ Δαρεῖος, ὅτε εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχ-
θην ἀφίκετο ταχέως ἐπανακάμπτων ὁ Ἀλέξανδρος. Ἐλέγχεται
δ' ἐκ τῶν αὐτοῦ κινήσεων, ὅτι στρατηγικώτατα προσεπάθει
τὸ χωρίον νὰ χρησιμοποιήσῃ κατὰ τὴν μάχην διότι παρεφύ-
λατιεν, ἵνα ἐκτελέσῃ, ὅταν ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Παγιασίφ ἀφίχθῃ,
διάβασιν ταυτόχρονον διὰ Ὁσμανίε καὶ διὰ Καρχήσου, ὅπως
κατακλείσῃ τὸν Ἀλέξανδρον ἐν ἀδιεξόδοις χώροις, ὅτε, μάλι-
στα οἱ Πέρσαι ἐθαλασσοκράτουν Ἀρρ. 2. 13. 17. Ἀλλ' ἡ τύχη
διέσωσεν αὐτὸν εἰς Μυρίανδρον προαφικθέντα τῆς τοῦ Δαρείου
διαβάσεως, καὶ κατέστησε τοῦτον μ' ὅλως προφθάνοντα νὰ
ἐνώσῃ τὰς δύο τοῦ στρατοῦ του μοίρας εἰς κατάστενα μέρη
διότι τὴν ἔνωσιν τοῦ στρατοῦ του προσεπάθει ὁ Δαρεῖος νὰ κα-
τορθώσῃ ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀπὸ τῶν πυλῶν εἰς Ἰσὸν καὶ πρὸς
τὸν Πίναρον πορείας του, ἄλλω τε ἡδύνατο νὰ πορευθῇ εἰς Μυ-

ὁρᾶν τὴν ἀγιότητα· διότι εὐρίσκεται ἐν αὐτῇ τὸ μνημεῖον τοῦ Ἰμάμ Ριζᾶ, περὶ τὸ ὁποῖον ἐκ μεμακρυσμένων χωρῶν φέροντες οἱ Πέρσαι ἐνταφιάζουσι τοὺς αὐτῶν τεθνεώτας. Ποιοῦντες, οἷα καὶ πρὶν γίνωσι πιστοί, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὰς βασιλικὰς ταφάς, ἀλλ' εἰς πόλεις ἰδιαιτέρας· λ. χ. εἰς τὴν ἐν Πασαγράδαις πρωτεύουσαν (α), νῦν ὡς θέλομεν ἰδῆ Μπάμ. Ναρμοσσήρ ὀνομα-

ρίανδρον ἔνθα ἐκάθητο ὁ Ἀλέξανδρος. Ἀδικον δ' ἔχουσιν οἱ ἀπερίσκεπτον τὸν Δαρεῖον κρίνοντες ὡς εἰς κατὰ στενον χῶρον κλείσαντα τὸν αὐτοῦ στρατόν· καθότι ἐξ ἀνάγκης ἐποίησε τοῦτο. Καί, ὅπως λάβῃ καιρὸν νὰ παρατάξῃ τὸν στρατόν του, ἐμπόδισε τὴν διάδασιν τοῦ Ἀλεξάνδρου προπέμψας ἱππικὸν κατὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ὅπερ μετὰ τὴν παράταξιν ἐκ συνθήματος ἀνεκάλεσεν, Ἀρ. 2. 8.

Ἀδικον ὁμοίως ἔχουσιν οἱ εἰς εὐτυχίαν τὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀποδίδοντες ἔργα, ὡς λαβόντος δῆθεν τὰ παράλια, ἀντὶ νὰ πορευθῇ διὰ τῶν ὁρῶν μεσογέως· ἐνῷ ἐκεῖνος, ὡς δείκνυται ἐκ τῆς ἐν Τύρῳ αὐτοῦ ὁμιλίας, Ἀρρ. 2. 17. προσεπάθει ἵνα, ὑποτάσσων μέχρι τῆς Λιβύης τὰ τῆς Μεσογείου παράλια, ἅπερ τοῖς Πέρσαις ὑπήκουον, καταστρέψῃ τὸ ναυτικὸν τῶν Περσῶν, καὶ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἡσυχίαν ἐν Ἑλλάδι. Ἀλλὰ μήπως δὲν εἶδε, καὶ δὲν διήλθε καὶ ἐκυρίευσεν πολὺ φοβερώτερα ὁ Ἀλέξανδρος ὅρη ἐν Παταξιάν, ἐν Ντηρβάζ, καὶ ἐν Βεζύροις, καὶ δὲν διέβη τὸ Ἰνδοκῶσι καὶ τὸ Ἀλῆ Χέλι ὡς θέλομεν ἰδῆ;

Ὁ Δαρεῖος δὲ κατὰ τὴν μάχην σωτηρίαν ζητῶν, καὶ ἐγκαταλείψας ταχὺ διὰ τὸ δύσβατον τὸ ἄρμα, διεσώθη ἑπιππος, Ἀρρ. 2. 11. ὡς ἐξάγεται, διὰ τῶν φαράγγων τοῦ Μπουρνᾶ εἰς Ὀσμανίε· ἐπειδὴ ἡ βορείως τοῦ Καρανλικ καπὴ ὁδός, ἣν ἡδύνατο εἶτι νὰ λάβῃ, μέχρις Ὀσμανίε καὶ ἐπιπλέον ἔχει ὁμαλῶς. Φέρονται δὲ κατ' αὐτὴν καὶ νῦν ἅμαξαι φορτηγαί.

(α) Στραβ. 728.

ζομένην· εἰς τὴν δυτικῶς τοῦ Μεσσιέτ πόλιν Νυσσισαοῦρ, Νυσαίαν ἢ Σουσίαν ὑφ' Ἑλλήνων καλουμένην (α), καὶ εἰς ἑτέραν ἐν Ὑρκανίᾳ ἐπὶ Πάρθων.

Τὸ Μεσσιέτ, κατὰ τὸν πληθυσμὸν ὃν ἐκ τῶν πρωτευουσῶν πόλεων τῆς Περσίας, εἶνε πόλις νέα, μεγεθυθεῖσα διὰ τὸ ἐν αὐτῇ μνημεῖον τοῦ Ἰμάμ Ῥιζᾶ, ἐνὸς τῶν δώδεκα ἀπὸ Ἀλῆ ἀπογόνων, καὶ διότι ὑπῆρξε πρωτεύουσα τοῦ τρομεροῦ Ναδῆρ, τοῦ κατακτητοῦ τοῦ Ἀφγανιστάν καὶ τῶν Ἰνδιῶν, καὶ θριαμβευτοῦ κατὰ τῶν Τούρκων. Ὁ ναός, ἐν ᾧ ὑπάρχει καὶ τὸ μνημεῖον τοῦ Ἰμάμ, εἶνε πολυτελῶς κατεσκευασμένος. Οἱ μιναρέδες, δύο ὠρολόγια καὶ ὁ μεσαῖος αὐτοῦ θόλος ἐξέχων, εἰσὶν ἐπιχρυσωμένοι. Κατέχει δὲ μετὰ τῆς ἀγορᾶς, ἣτις ἀνήκει εἰς αὐτὸν πᾶσα, τῶν ξενόνων, καὶ νοσοκομείων, καὶ ἄλλων οἰκιῶν καὶ ἐργαστηρίων, καὶ τῶν παρ' αὐτῷ νεκροταφείων τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως. Ἡ ἐν αὐτῇ μεγαλειτέρα τῶν πιστῶν συρροή γίνεται κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον, ὅτε, ὥς εἰς τὰ περὶ βίου, ἡθῶν, ἐθίμων, θρησκείας καὶ πολιτεύματος θέλομεν ἰδῆ, ἐορτάζουσι καὶ νεκρῶν ἐορτήν. Καὶ διὰ ταῦτα, καὶ διότι εἶνε πόλις ἐν κεντρικῇ συγκοινωνίᾳ, χρησιμεύει ὥς χώρα μεγάλης ἐμπορικῆς συναλλαγῆς διαφόρων χωρῶν καὶ αὐτῶν τῶν Ἰνδιῶν. Τῆς ἐγγχωρίου αὐτῆς βιομηχανίας ἄξιον λόγου εἶνε μάλλινον ὕφασμα πεποιημένον κατὰ μίμησιν τῶν ἐν Λαχώρ, καὶ ἐν Κασμήρ, ἀλλ' ὃν ἀξίας τούτων κατωτέρας. Ἡ πόλις δὲ διὰ χωματίου τείχους ὠχυρωμένη εἶνε, ὥς πᾶσα ἀνατολική, ρυπαρὰ καὶ πνιγυγρὰ· διασχίζεται κατὰ τὸ μέσον, ἐκ τῆς νοτίας τοῦ

(α) Ἰσίδωρος Ἀρρ. 3. 25.

φρουρίου πύλης μέχρι τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰμάμ, ὑπὸ λεωφόρου, ἐν ᾗ ἐκτελεῖται ἰδίᾳ ἡ τῶν κτηνῶν ἀγορά.

Ἐπιππος ἐπὶ τοῦ ἵππου μου Μουνσίμπαση, καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ ἐτέρου μου ἵππου Κουσούλ προῦχώρουν ἐν τῇ λεωφόρῳ μόνος, ἐπειδὴ ἐγκατελείφθην ὑπὸ τῶν συνοδοιπόρων μου φοβουμένων μὴ ὀραθῶσιν ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει συμβαδίζοντες μετ' ἀπίστου, ἐν ᾧ καθ' ὁδὸν συνεφιλοτιμοῦντο, ἵνα μετ' ἐμοῦ πορεύωνται. Οὐ μακρὰν τοῦ μνημείου τοῦ Ἰμάμ συνηντήθην μετὰ τοῦ κ. Δολμάζ Ἀγγλου ὑπηρετοῦντος πρὶν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Περσίας, καὶ εἰς τὴν τῆς πατρίδος του ἡδῆ. Ἐν τῇ ἐκπλήξει τῆς συναντήσεώς μας, τὸν ἡρώτησα πρῶτος ποῦ ἡδυνάμην ν' ἀναπαυθῶ. Παρ' ἐμοί, μοὶ ἀπεκρίθη, διότι εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν δὲν συγχωρεῖται τοῖς ἀπίστοις ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς οἴκους, ἢ εἰς ξενοδοχεῖα. Καὶ διέταξε πάραυτα τῶν ἀκολουθῶν του ἕνα, ἵνα κατ' οἶκον μ' ὀδηγήσῃ.

Ἐλθὼν μετ' ὀλίγον μοὶ ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ κυβερνῶν τὴν πόλιν πρίγκηψ Ἀσμέτ Ντοβλέ, ἐξάδελφος τοῦ νῦν βασιλεύοντος Ναστραδῆ ἐν Περσίᾳ, τὴν ἀφιξίν μου ἀκούσας ἐζήτησεν ἵνα τὴν αὔριον περὶ τὴν 8 Π. Μ. παρουσιασθῶ ἐνώπιόν του. Παρεκάλεσα ἵν' ἀναβληθῇ ἡ παρουσίασις μέχρι τῆς ἀφίξεως τῶν ἐνδυμάτων μου, ἐρχομένων διὰ τοῦ Καραβανίου, οὗ περὶ τὰς ἑξ ἡμέρας προῦπορεύθην· ἀλλ' ὁ πρίγκηψ, καὶ γυμνὸς ἐὰν ἤμην εἶπεν, ἐπεθύμει νὰ μὲ ἴδῃ διότι τὴν ἐπομένην περὶ τὴν 9ην Π. Μ. προὔτίθετο νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Τουρκομάνων. Τὸν εὖρον σταυροποδητὶ καθήμενον καὶ ἐπὶ τῶν αὐτοῦ γονάτων κατέχοντα τὸ ἀδαμαντοκόλλητον καὶ ὀλόχρυσον αὐτοῦ ξίφος. Μοὶ ἐζήτησε πληροφορίας

περὶ ὅσων χωρῶν διήλθον, καὶ περὶ κρατῶν διαφόρων· εἶτα περὶ τοῦ ἐξαδέλφου του, ἐν Κιρμανσιᾷ Κυβερνήτου, τοῦ πρίγκηπος Ἰμάμ, καὶ ἔχαιρε περὶ ὅλων ἀκούων. Μοὶ προέτεινεν ἵνα παρ' αὐτῷ μείνω, λέγων μοι, ὅτι πλείω ἢ παρὰ τῷ Ἰμάμ θὰ ἡὐχαριστούμην. Μοὶ ἀπηρίθμησε μετὰ τοῦ Δολμάζ τοὺς κινδύνους ἐν οἷς εἰσηρχόμην, καὶ ἐθεώρει τὴν καταστροφὴν μου βεβαίαν. Βλέπων δ' ὅτι δὲν μετέβαλον γνώμην, μὲ ἠρώτησεν ἂν ἔφερον συστατικὰς ἐπιστολάς. Ἀρνητικῶς δ' αὐτῷ ἀφ' οὗ ἀπήντησα, ποῦ διευθύνεσαι ἄνευ ἐπιστολῶν, χακήμπαση (ιατρέ); μοὶ εἶπε· καὶ διέταξε τὸν ὑποκυβερνήτην Ἀνουσιροᾶν μερζᾶ (πεπαιδευμένον), ἵνα μ' ἐφοδιάσῃ διὰ δύο ἐπιστολῶν, διὰ τῆς μὲν διατάττων πάντας τοὺς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του σταθμοὺς μέχρις Ἀφγανιστάν, ἵνα μὲ διαβιβάξωσιν ἀπὸ σταθμὸν εἰς σταθμόν, συνοδεύοντές με δι' εἴκοσιν ἱππέων, καὶ ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ καὶ διὰ περισσοτέρων· διότι ἡ ἀπὸ Μεσσιέτ μέχρις Ἐράτ ὁδός, καθὼς καὶ ἡ ἀπὸ Σιαροῦτ μέχρι Νισσιαούρ, προσβάλλεται ὑπὸ Τουρκομάνων· διὰ δὲ τῆς ἐτέρας συνιστῶν με πρὸς τὸν Κυβερνήτην τοῦ Ἐράτ πρίγκηπα Φατῇ Μωχαμέτ ἄκμπαρ χάν (Δούκα), ὡς ἑλληνα φίλον των. Ἡὐχαρίστησα καὶ ἐξηρχόμην μετὰ τοῦ Δολμάζ, ὅτε ἐφώνησεν αὐτὸν ἵνα ὑπομείνῃ, ἐμὲ δ' ὠδήγησαν εἰς δωμάτιον ἐνθα τέον μοὶ προσεφέρθη. Ἐκεῖ ἐλθὼν μετ' ὀλίγον καὶ ὁ Δολμάζ μοὶ εἶπεν, ὅτι ὁ πρίγκηψ μοὶ προσφέρει χρήματα. Δὲν τὰ ἐδέχθην· ἐπικαλεσθεῖς, ἵνα μὴ θελήσῃ ὁ πρίγκηψ νὰ καταστρέψῃ τὴν ἀπόφασίν μου· διότι θέον ἡ περιήγησις νὰ ἐκτελεσθῇ ἐμαῖς δαπάναις· ἐκτὸς τούτου, εἶπον, μ' ἐφωδίασε δι' ἐπιστολῶν, ὧν ἡ ἀξία πᾶν χρηματικὸν ποσὸν

ὑπερβαίνει, ἐπειδὴ μ' ἐξασφαλίζουνσιν ἐκ τῶν κινδύνων.

Τὴν 13 Νοεμβρίου ἀνεχώρησα ἐκεῖθεν δι' Ἐράτ διευθυνθεὶς νοτίως ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Μεσσιέτ, καὶ ἔχων δυτικῶς τὰ ὄρη τοῦ Μεσσιέτ, καὶ ἀνατολικῶς τὰ χωρίζοντα ὄρη τοὺς Πέρσας καὶ Τουρκομάνους. Διήλθον τοὺς σταθμοὺς Ἀδδουλαμπάτ καὶ Λογγέρ, καὶ ἀφίχθην εἰς Τουρμπέτ χώραν, ἐν ᾗ ἐξαφανίζονται τὰ ὄρη τοῦ Μεσσιέτ, καὶ ἐπιμένουσιν, ἀλλὰ ταπεινότερα, τὰ χωρίζοντα ὄρη τὴν Περσίαν ἐκ τῶν Τουρκομάνων. Δυτικῶς τοῦ Τουρμπέτ ἐκτείνεται ἡ Περσικὴ ἐρήμος, δι' ἧς συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς περιφερείας Γιάσδ διὰ τριημέρου ὁδοῦ ἀνύδρου, ἀπόστασιν ἐχούσης τριάκοντα καὶ ὀκτὼ φαρσέγγ (παρασάγγας). Ἡ χώρα ἐν ᾗ εὐρίσκεται τὸ Τουρμπέτ καὶ Μεσσιέτ καλεῖται Χορασάν, ὀρίζεται νοτίως ὑπὸ τοῦ Ἐράτ, ἀνατολικῶς ὑπὸ τῶν Τουρκομάνων, καὶ δυτικῶς καὶ βορείως ὑπὸ τῆς Περσικῆς ἐρήμου. Εἶνε ταπεινὴ, μὴ διατηρουμένης ἐν αὐτῇ τῆς χιόνος, καὶ καλλιεργημένη μόνον ἐνθα ὑπάρχουσιν ὕδατα πηγαῖα ἢ Καρίζ, δηλ. ἐπιπόλαια φρέατα πολλὰ συγκοινωνοῦντα πρὸς ἄλληλα, καὶ διὰ διώρυγος δίδοντα πρὸς ποτισμὸν διέξοδον εἰς ταπεινότερας γαίας. Ἡ βορειοδυτικῶς τοῦ Μεσσιέτ χώρα Καραμπάγ καλουμένη ὑπάρχει καλλίτερον κατοικημένη καὶ καλλιεργημένη, ἐπειδὴ εἶνε ὄρεινὴ καὶ ἔχει πηγαῖα ὕδατα. Ἡ νοτίως ταύτης καὶ δυτικῶς τοῦ Μεσσιέτ καλεῖται Νυσσιαούρ· εἶνε δέ, ὅπως καὶ πᾶσα ἡ κοιλάς τοῦ Μεσσιέτ, κατοικημένη καὶ καλλιεργημένη μόνον ἐνθα ὑπάρχουσι Καρίζ. Τὰ ὁπωροφόρα ἐν αὐτοῖς δένδρα εἰσὶν ὀλίγα καὶ σπάνια ἐν ταῖς κοιλάσιν, καὶ ἀφθονώτερα εἰς τὸ Καραμπάγ. Διαπρέπει δ' ἐν αὐτοῖς ἡ καρυὰ, ἡ μηλέα, καὶ ἡ ἄμπελος.

Ὁ Μάρκο Πόλο (α) λέγει ὅτι εἰς τὸ τέλος τῆς Περσίας πρὸς βορρᾶν, δηλ. εἰς τὰ βορειανατολικά τῆς Περσίας, ὑπάρχει τὸ **Tonacain**, ἐπαρχία Περσικὴ, ἔχον πολλὰς κώμας, ἔνθα εὐρίσκεται καὶ τὸ δένδρον **Solque** ἢ **Sec**, καὶ ὃ ἐγένετο ἡ τοῦ Δαρείου μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου μάχη. Ἐκεῖθεν, ἐξακολουθεῖ λέγων, ἀφικνοῦνται εἰς χώραν **Mulette** σημαίνουσαν θεοῦ γῆν, κειμένην δ' εἰς κοιλάδα μεταξὺ δύο ὄρων, καὶ ἔχουσιν οἴκους ωραίους, καὶ κήπους μετ' ὀπωρῶν. Εἷτα ἀναχωροῦντες, λέγει (β), ἀπὸ **Mulette** διέρχονται καλῶς κατοικημένας πρασίνας χώρας ἐπὶ ἑξ ἡμέρας, καὶ εἷτα ἔρημον 60 μιλίων, μεθ' ἣν διέρχονται ἑξ πόλεις, καὶ ἀφικνοῦνται εἰς πόλιν **Sapargan** καὶ εἷτα εἰς πόλιν **Balac**. Ἐκ δὲ τοῦ **Tonacain** ἐξήγοντο μεγάλῃς ἀξίας ἵπποι (γ).

Τὸ Μπάλχ, λέγει ὁ **Pauthier**, εἶνε τὸ **Balac** τοῦ Μάρκο Πόλο, τὸ **Tonacain** ὅμως καὶ τὰ λοιπὰ πάντα δὲν δύναται νὰ ὀρίσῃ. Ἐξ ὧν ὅμως ἡμεῖς προεμάθομεν τὸ **Mulette** εἶνε τὸ Μεσσιέτ· καὶ ἐπομένως ἀφ' οὗ τὸ **Balac** εἶνε τὸ Μπάλχ, αἱ πράσιναι χῶραι δέον νὰ ᾧσι τὸ Μαὸρ τῶν Τουρχουμάνων, ὅπερ κυκλοῦται σχεδὸν δι' ἑρήμου, καὶ ὁδὸς ἐξ αὐτοῦ τὴν ἔρημον διερχομένη, καὶ διὰ Μεῖμενέ, ἢ δι' Ἀγχόης ἄγουσα ἀφικνεῖται εἰς Μπάλχ. Τὸ Μαὸρ δ' εἶνε ἡ Μαργιανῆ, ἥς τὴν εὐφυίαν τῇ θέσει θαυμάσας Σωτῆρ ὁ Ἀντίοχος, τείχει περιέβαλε κύκλον ἔχοντι 1500 σταδίων, καὶ πόλιν ἔκτισεν Ἀντιόχειαν (δ). Ἴπποι καλοὶ δ' ἐξήρχοντο ἄλλοτε, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ἐκ Νυσαίας (ε) δηλ. ἐκ τοῦ Νυσ-

(α) Ἐκδόσις **Pauthier** 1865· σελ. 94 καὶ ἐξῆς. (β) σελ. 105. (γ) σελ. 61. (δ) Στραβ. 516. (ε) Ἡροδ. III 106.

σιαοὺρ καὶ ἐπομένως ἐκ τοῦ Χορασάν. Νῦν ἐξέρχονται ἐκ τοῦ Μάορ. Ἐκ τούτων ἐξάγεται, ὅτι τὸ Tonacain τοῦ Μάρκο Πόλο εἶνε αὐτὸ τὸ Χορασάν, ἀλλ' ἡ περιγραφὴ αὐτοῦ πολλὰς δυσκολίας πρὸς ὁρισμὸν τῶν χωρῶν παρέχουσα, φαίνεται ἐκ πληροφοριῶν προελοῦσα ὥς καὶ ἐξ ἄλλων καταφανέστερον δειχθήσεται.

Κατοικεῖται δὲ τὸ Χορασάν νῦν ὑπὸ Περσῶν, καὶ ὑπὸ τινων Ἀράβων, οἵτινες λέγουσιν ὅτι ἐδρεύοντες ἄλλοτε εἰς Τουρμπέτ, ἐξουσίαζον τὴν χώραν. Κατὰ τὸν Στράβωνα κατωκεῖτό ποτε ὑπὸ Τάπειρων, οἵτινες, ὥς ὀρίζει, εὐρίσκοντο μεταξὺ Ὑρχανῶν, Ἀρίων, καὶ Δερβίκων (α), ὧν οἱ μὲν Δέρβικες ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν Ὑρχανῶν ἦσαν (β), οὗτοι δὲ περὶ τὴν Ὑρχανίαν ἢ Κασπίαν θάλασσαν, καὶ οἱ Ἀριοὶ ἐν Ἐράτ. Ἐπομένως οἱ Τάπειροι εὐρίσκοντο εἰς τὸ νῦν καλούμενον Χορασάν. Εὐρίσκοντο ἔτι καὶ περὶ τὸν Ζάγρον πρὸς τὴν Ἀρμενίαν (γ), αἱ δὲ χῶραι αὐτῶν πᾶσαι ἀνήκον εἰς τοὺς Μήδους (δ). Ὁ Πτολεμαῖος τίθησιν αὐτοὺς εἰς τὰ πρὸς ἀνατολὰς ὄρη τῶν πηγῶν τοῦ Σήρ, ἐνθα οἱ Κρυψιάκ νῦν κατοικοῦσιν (ε), ἐν Μαργιάνῃ (ς), ἐν Μηδία (ζ), καὶ ἐν μικρᾷ Ἀρμενίᾳ (η). Καθ' ἃ οἱ Τάπειροι εὐρίσκονται ἐνθα οἱ Τοῦρκοι· δι' ὃ ἡ περὶ τὸ Ἀραράτ χώρα μέχρι σήμερον Τουρκομανία καλεῖται. Ὁ Ἰσίδωρος καλεῖ αὐτοὺς Ἀπαυαρκτικινούς. Τὴν δὲ Νυσσαίαν ἢ τὴν Παρθάυνυσσαν, ὥς αὐτὸς τὴν καλεῖ, ἀποδίδει εἰς τὴν Παρθίαν ἐνῷ ἀνήκει

(α) Στραβ. 514, 515. Ἀρρ. 3 21 24. (β) Στραβ. 512. (γ) Στραβ. 523. (δ) Στραβ. 514. (ε) Πτολ. VI. 14. 7. 10. 12. 13. 14. (ς) Πτολ. VI. 10. 2. (ζ) Πτολ. VI. 2. 6. (η) Πτολ. V. 7. 3.

εἰς τὸ Λαρασάν, ἐπειδὴ ὀρίζεται ἐκ τῆς Παρθίας διὰ τῆς ἐρήμου. Ἄλλ' ἕκαστος περιγράφει ὡς εἶχον τὰ πράγματα κατὰ τὴν ἐποχὴν του, καὶ ὡς ἤκουσε περὶ ἐκάστων· δι' ὃ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος περιγράφεται ὑπὸ διάφορα ὀνόματα, καὶ ὑπὸ διαφόρους ἱστορίας, καὶ διάφορα ἔθνη τοποθετοῦνται εἰς τὴν αὐτὴν χώραν. Σχετίζοντες ὁμῶς ταῦτα καὶ τὰς χώρας, καθ' ἃς οἱ Τάπειροι εὐρίσκοντο, εὐρίσκομεν ὅτι εἰσὶν αὐτοὶ οἱ ὑπὸ τῶν Μήδων καὶ Περσῶν διαδεχθέντες ἀρχαῖοι Τουράν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν οἱ ὑπὸ Σεμιράμιδος καταστραφέντες τότε κυρίαρχοι τῆς Ἀσίας Τουράν, ὡς ὕστερον διευκρινιθῆσεται, καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν Ἀσσυρίων πρὸ Σεμιράμιδος καὶ Ἀμουραβῆ ἐπὶ ἔτη 200.

Ἐκ Τουρμπέτ δὲ διελθόντες καὶ τοὺς σταθμοὺς Ἀμπαταμπάτ καὶ Καρίζ, ἐν οἷς βία χάριν τῆς συγκατοικίας κατοικοῦσί τινες, εἰσῆλθομεν εἰς τὸ Ἀφγανικὸν ὄριον, ἔχοντες πρὸς δυσμὰς τὴν ἔρημον, καὶ πρὸς ἀνατολὰς τὰ μεθόρια ὄρη τῶν Περσῶν καὶ τῶν Τουρκομάνων, τὰ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Σέριφα καλούμενα (α). Ἐκεῖ δ' ὅπου ὑπάρχει νῦν ἡ μεθόριος γραμμὴ τῶν Περσῶν καὶ Ἀφγάνων, πρὸς ἀνατολὰς ὄρωντες, διεκρίναμεν τὴν Ἀρείαν λίμνην ὑπὸ τοῦ Ἀρεία ποταμοῦ αποτελουμένην (β), δηλ. λίμνην αποτελουμένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἐράτ, ἣν ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν καὶ περιγράφουσιν οἱ ἀρχαῖοι· ἀλλὰ περιορίζουσι τὸν Ἀρείαν ἐν αὐτῇ, ἐν ᾧ ἐξερχόμενος ἐκ ταύτης διατέμνει τὰ Σέριφα ὄρη, διέρχεται διὰ Μαόρ, καὶ χύνεται εἰς τὸν Ὠξον (Ἀμοῦ). Ἐθεώρουν οἱ ἀρχαῖοι τὸν διὰ Μαόρ ὡς ποτα-

(α) Πτολ. VI. 10. 1. (β) Πτολ. VI. 17. 2.

μόν ιδιαίτερον, ὃν Μάργον ἐκάλουν, καὶ συμβάλλοντα πρὸς ἄλλον, ὡς συμβάλλει καὶ νῦν, νοτιόθεν ἐκ τῶν Σέριφων ὁρῶν σχηματιζόμενον (α). Διελθόντες δὲ τὸν ποταμὸν τοῦ Ἑράτ κατελύσαμεν εἰς Κουσοῦν, εὐρόντες αὐτὴν νεωστὶ λεηλατημένην ὑπὸ τῶν Τουρκομάνων. Τὴν αὖριον ἀναστάντες, καὶ τὸν ποταμὸν διαβάντες ἐκ νέου, ἐβαδίζομεν εἰς ἀνωμάλους χώρας, καθ' ἃς μετ' οὐ πολὺ διέβημεν ἐπανειλημμένως τὸν ποταμόν. Τούτων αἱ ἀνωμαλῖαι σχετιζόμεναι πρὸς τὰ Σέριφα ὄρη διευθύνονται δυτικῶς ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἀποτελοῦσι σειρὰν ὀρεινὴν, Παραχόαθρον καλουμένην ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (β), καταφανῆ δὲ γινομένην ἐνθα συμπίπτει μετὰ τῆς σειρᾶς τοῦ Ζάγρου, καὶ χωρίζονται δι' αὐτῆς πρὸς βορρᾶν μὲν οἱ Πάρθοι, καὶ Μῆδοι, καὶ οἱ Κοσαῖτοι ἔτι, καὶ πρὸς τὸν νότον οἱ Πέρσαι καὶ Ἑλυμαῖτοι. Ὁ Στράβων μὴ περιγράφων τὰ ὄρη ταῦτα, Παραχόαθρον καλεῖ τὰ ἀπὸ Ἀρμενίας μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ὠχοῦ, δηλ. τοῦ ἀπὸ Μεῖμενὲ ρέοντος καὶ διὰ Ἀγχόης διερχομένου ποταμοῦ (γ), μεθ' ὃν ἔπεται ὁ Καύκασος ὡς λέγει, δηλ. τὸ Ἰνδοκῶσι, ὡς τοῦ Ταύρου συνέχεια (δ) καὶ ἐπομένως Παραχόαθρον ὁ Στράβων καλεῖ τὴν ἀπὸ Ἀρμενίας μέχρις Ἰνδοκῶσι συνέχειαν τῶν ὁρῶν τῆς σειρᾶς τοῦ Ταύρου, ἧς τὰ ἀνατολικά ὁ Πτολεμαῖος ὀνομάζει, ὡς προείπομεν, Σέριφα, καὶ τὰ δυτικά Κόρωνον ὄρος (ε), μεθ' ὃ ἢ καθ' ὃ αἱ Κάσπαι πύλαι, καὶ εἴτα τὰ Ἀρμενικά ὄρη. Διελθόντες δὲ διὰ Γοριὰν ἀφίχθημεν τὴν 30 μηνὸς ἰδίου εἰς Ἑράτ.

(α) Πτολ. VI. 10. 1. 4. (β) Πτολ. VI. 2. 3. 5. 1. (γ) Στραβ. 511. (δ) Στραβ. 490. Ἀρρ. 3. 28. (ε) VI. 5. 1.

Τὸ Ἑράτ μικρότερον τοῦ Μεσσιέτ, καὶ ἐπὶ πλατέος λόφου κείμενον, πολὺ πιθανὸν ἐξ ἐρειπίων πόλεων ἀποτελεσθέντος, εἶνε πεφρουρημένον διὰ χωματίου τείχους, ὅπως πᾶσαι αἱ ἐκεῖσε πόλεις καὶ χωρία ἔτι ἔχει δ' ἀκρόπολιν τὰ πολλὰ τεχνιτὴν, καὶ σπουδαῖα κτίρια, Μαστζιέτ (ναὸν) ἤδη ἐρειπωμένον, καὶ τὸ Κυβερνεῖον, πενιχρὰ δὲ καὶ ῥυπαρὰ πάντα τὰ ἄλλα. Κατοικεῖται ὑπὸ τῶν διακρινομένων ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἑρατὶ δηλ. Ἑρατινῶν, τὴν περσικὴν ὀμιλούντων, καὶ ὑπὸ τινων Ἑβραίων, οἵτινες τελευταῖοι ὄντες κατὰ ταύτην τὴν διεύθυνσιν ἐφυγαδεύθησαν ὑπὸ τοῦ Σιὰ Ἀμπᾶς ἀπὸ Μεσσιέτ. Καλεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀρριανοῦ Ἀρτακόανα (α), ὑπὸ δὲ τοῦ Στράβωνος Ἀρτακάηνα (β). Γράφεται καὶ παραδίδεται ὡς ἀνέκαθεν ὑπάρχον πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου αὐτῷ ἐπαρχίας. Ὁ καθηγητὴς δὲ καὶ συγγραφεὺς τῆς Ἑθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας ματυρεῖ, ὅτι ἡ κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν Ἀρείᾳ Ἀλεξάνδρεια εἶνε αὐτὸ τὸ Ἑράτ, οὗτινος οἱ κάτοικοι διατηροῦσι τὴν εὐγενῆ τῆς πόλεως ἱστορίαν. Ἀλλ' ὑπ' ἐμοῦ ἐρωτώμενοι ἔλεγον ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος διέταξεν ἓνα τῶν στρατηγῶν του, ἢ ὡς αὐτοὶ τὸν στρατηγὸν Σαρτήπ καλοῦσι δηλ. Σατράπην, ἵνα ὀχυρώσῃ τὸ Ἑράτ, καθιστῶν αὐτὸ ἀπόρθητον. Οὗτος δ' αὐτὸ ὀχυρώσας ἐπανέστη. Μετὰ ἐπτὰ ἔτη ἐκπολιορκηθεὶς ἡρωτήθη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἵνα τί ἐπανέστη. Ὅπως ἰδῶ, ἀπεκρίθη, ἂν κατὰ τὰς βασιλικὰς διαταγὰς ὠχύρωσα τὴν πόλιν. Τότε ὁ βασιλεὺς τῆς εὐφροῦς ἀπαντήσεως χάριν αὐτὸν ἡθώωσε. Παρὰ τῶν Γεωγράφων ὁμῶς γράφεται ὅτι ἐκτίσθη πόλις Ἀλεξάνδρεια

(α) 3.25. (β) 516.

ἐν Ἀρείᾳ, ὁ δὲ Σράβων καὶ πόλιν Ἀχαταν γράφει ὑφ' Ἑλλήνων κτισθεῖσαν (α). Ἄν λοιπὸν ἡ Ἀλεξάνδρεια ἢ τὸ Ἐράτ, τότε πιθανὸν αὕτη Ἐράτ καλουμένη μετωνομάσθη Ἀλεξάνδρεια, ὅτε ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὠχυρώθη.

Ἡ περιφέρεια τοῦ Ἐράτ, ὁμοίως Ἐράτ καλουμένη, ὀρίζεται νῦν βορείως ἐκ τῶν Τουρκομάνων τοῦ Μαδρ διὰ τῶν ὄρων Φιρισκουή, ἐκ δὲ τῶν Τουρκεστανῶν τοῦ Μείμενέ διὰ τῶν ὄρων Ζιαμιστί· ἀνατολικῶς δὲ ὑπὸ τῶν ὄρων τοῦ Ἀζαρέ, νοτίως ὑπὸ τῆς περιφερείας τῆς Κανδαχάρ, καὶ δυτικῶς ὑπὸ ἐρήμου, ἥτις κατὰ τὴν νοτιοδυτικὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἐράτ ἀποστενοῦται παρεμπύπτουσα μεταξὺ ταύτης καὶ τῶν Περσικῶν ἐπαρχιῶν Γάεν καὶ Συστάν. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλεῖται Ἀρεία, ὠρίζετο δὲ κατὰ Πτολεμαῖον βορείως ὑπὸ τῆς Μαργιανῆς (Μαδρ) καὶ Βακτριανῆς (Τουρκεστάν), ἐν ἣ τότε ἀνῆκε τὸ νῦν αὐτόνομον Μείμενέ· ἀνατολικῶς ὑπὸ τῶν Παροπαμισάδων, νοτίως ὑπὸ τῆς Ἀραχωσίας δηλ. τῆς Κανδαχάρ, καὶ δυτικῶς ὑπὸ τῆς Παρθικῆς διὰ τοῦ δυτικῶς τῆς ἐρήμου περὶ τὸ Σιαροῦτ εὐρισκομένου Μασδωράνου ὄρους (β), ὀνομασθέντος οὕτω πολὺ πιθανὸν ὥς ἐπεκτεινομένου μέχρι Μεσεντεράν. Ἀλλὰ φυσικὸν δυτικὸν ὄριον τῆς Ἀρείας δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ μεταξὺ τῆς περιφερείας Νυσσιαοῦρ καὶ τῆς περιφερείας Σιαροῦτ παρεμπύπτουσα ἔρημος, ἥτις βορείως ἐνοῦται μετὰ τῶν ἐρήμων τῶν Τουρκομάνων, καὶ νοτίως μετὰ τῶν Βδελουχιστανικῶν καὶ Ἰνδικῶν ἔτι. Τὴν ἔρημον ταύτην περιγράφει κάλλιστα ὁ Στράβων καὶ μνημο-

(α) 516. (β) Πτολ. VI. 17, 1.

νεύει τὰς μέχρι νῦν κατ' αὐτὴν συμβαινούσας παρὰ τῶν Τουρκομάνων ληστρικὰς ἐκδρομὰς (α). ὁ δὲ Ἡρόδοτος καλεῖ μέγα πεδῖον κυκλούμενον ὑπὸ Χορασμίων (ὀργάντζι ἢ χυβά) Πάρθων (Σιαρούτ), Θαμαναίων καὶ Σαραγγαίων (κατ' Ἀρριανὸν Ζαραγγαίων δηλαδὴ Συστάν) (β). Ὁ Πτολεμαῖος δ' ὀρίζων οὕτω τὴν Ἀρείαν περιλαμβάνει ἐν αὐτῇ καὶ τὴν τῶν Ταπεύρων χώραν, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου ὁ Στράβων λέγει ὅτι ἀνῆκεν εἰς τοὺς Βακτρίους Εὐκρατίδου βασιλεύοντος ἐν Βάκτροις, καὶ ἀφηρέθη εἷτα ὑπὸ τῶν Πάρθων, οἵτινες προσέθεσαν αὐτὴν εἰς τὴν ἑαυτῶν (γ). δι' ὃ ὁ Ἰσίδωρος τὴν Νυσσαίαν (Νυσσιαοῦρ) πόλιν τῶν Ταπεύρων εἰς τὴν Παρθίαν ἔγραψεν. Ἐξ ἄλλου πάλιν ὁ Στράβων τὴν τῶν Ταπεύρων χώραν περιλαμβάνει εἰς τὴν Ἀριανὴν τὴν ὁποίαν ἀπὸ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, ὅστις ἐχώριζε ταύτην ἐκ τῶν Ἰνδιῶν, ἐπεκτείνει μέχρι μέρους τινὸς τῶν Περσῶν, καὶ Μήδων, καὶ τῶν πρὸς ἄρκτον Βακτρίων, καὶ τῶν Σογδιῶν ἔτι δηλ. τῶν νῦν Τζιαγατέοι, τῶν μέχρι τοῦ ποταμοῦ Σήρ (Ἰαξάρτου) ἀφικνουμένων. Ἦσαν μάλιστα οἱ κατὰ ταύτας τὰς χώρας, λέγει, καὶ ὁμόγλωττοι παρὰ μικρόν (δ). Ὁ Ἐρατοσθένης Ἀριανὴν καλεῖ τὴν βορείως καὶ δυτικῶς καθ' ἅπασαν τὴν κοίτην τοῦ Ἰνδοῦ κειμένην μέχρι τοῦ ζυγοῦ τῆς σειρᾶς τοῦ Ἰνδοκῶσι (ε). ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ἕκαστος περιέγραφε τὰ τῆς ἐποχῆς του, καὶ ὅσα ἱστορικῶς περὶ ἐκάστου ὀνόματος ἐμάνθανε. Συνάγεται δὲ ὅτι Ἀριοὶ καὶ Ἀριοὶ εἰσὶν οἱ ὑπὸ τῶν Περσῶν νῦν καλούμενοι Ἰράν δηλ.

(α) 541. (β) Ἡροδ. III. 117. (γ) 517. (δ) Στραβ. 688. 516. 723. 724. (ε) Στραβ. 78. 84.

αὐτοὶ οἱ Ἀφγᾶνες, οἵτινες ὑπὸ τῶν Πάρθων ἐκαλοῦντο καὶ λευκοὶ Ἰνδοί, ὡς ὁ Ἰσίδωρος λέγει. Ὡς δ' ἱστορικῶς γινώσκομεν οἱ Ἄριοι εἰσὶ τὸ πανάρχαιον ἔθνος, ὃπερ ἐξελθὼν διὰ χειμῶνα ἐκ τῶν Ἱμαλαίων κατέκτησε τὰς Ἰνδίας, καὶ ἐξήπλωσεν, ἐξ ὧν εἶδαμεν, τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ μέχρι Μηδίας, καὶ ταύτης περιλαμβανομένης, καὶ μέχρι τοῦ ποταμοῦ Σήρ. Σχετίζοντες δὲ καὶ τὰς ἐν τοῖς Ἱμαλαίοις χώρας πρὸς τὰ ἐν αὐτοῖς ἔθνη, δὲν εὐρίσκομεν χώραν ἐκτενεστέραν τῆς τῶν Ἀφγάνων, ἵνα περιλάβῃ ἔθνος μέγα, οἷον ὑπῆρξε τὸ τῶν Ἀρίων ἢ Ἰράν· ὥστε οὗτοι, δέον νὰ ᾧσιν οἱ νῦν Ἀφγᾶνες, ἄξιοι ἐκείνων ἀπόγονοι ὡς πρὸς τὸ γενναῖον· διότι οὐδὲν ἔθνος τῶν Ἀφγάνων γενναιότερον ὑπάρχει. Ἐκ τοῦ χειμῶνος δ' οἱ Ἄριοι, ὡς ἐκ τῶν Ἰνδιῶν μανθάνομεν, πρὸς τὰς Ἰνδίας ἐτράπησαν, καὶ ἐκ τούτων ὕστερον, ἴσως ἐκδιωχθέντες, ἐτράπησαν μέχρις Ἀσσυρίων καὶ μέχρι τοῦ ποταμοῦ Σήρ.

Συγκοινωνεῖ ἀνέκαθεν τὸ Ἑράτ διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Στράβωνος κάλλιστα περιγραφομένων ὁδῶν (α)· μετὰ μὲν τῆς Παρθικῆς διὰ μιᾶς καὶ μόνης ὁδοῦ, ἥτις διὰ συντομίαν ἀπὸ Τουρμπέτ κατ' εὐθεΐαν εἰς Νυσσιαοῦρ ἄγει, δηλαδὴ δυτικῶς τῆς κοιλάδος καὶ τῶν ὄρων τοῦ Μεσσιέτ καὶ ἐκ Νυσσιαοῦρ διὰ τῆς ἐρήμου εἰς Σιαροῦτ ἀπολήγει, ἐν ὅλοις ἀπὸ Ἑράτ ἐπὶ 18 ἡμέρας. Μετὰ δὲ τοῦ Μαδρ συγκοινωνεῖ τὸ Ἑράτ δι' ὁδοῦ διερχομένης διὰ τῶν Φιρισκουή ὄρων ἐπὶ δέκα ἡμέρας, ὧν τρεῖς ἐντὸς τοῦ ὁρίου τοῦ Ἑράτ· μετὰ τοῦ Μεϊμενέ καὶ Μπάλχ δι' ὁδοῦ διερχομένης διὰ Ζιαμισιτι ἐπὶ ἡμέρας δέκα ἕξ, ὧν

τρεις σχεδόν ἐντὸς τοῦ ὁρίου τοῦ Ἑράτ· μετὰ τοῦ Κα-
 βούλ διὰ τῶν ὁρῶν Ἀζαρά ἐπὶ ἡμέρας δέκα ἐπτά, ἀλλ'
 ἐπειδὴ ἡ ὁδὸς αὕτη εἶνε δύσβατος προτιμᾶται ἡ διὰ
 Κανδαχάρ· καὶ μετὰ τοῦ Συστάν δι' ὁδοῦ διερχομένης
 διὰ Φαρά, ἣν καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἔλαβεν ὡς ὁ Στράβων
 καὶ ὁ Ἀρριανὸς λέγουσιν (α), ἐκ τῆς Ὑρχανίας εἰς τὴν
 Παρθίαν κατελθὼν διὰ τῆς κατερχομένης βεβαίως μέ-
 χρι νῦν ἀπὸ Ἀστεραπάτ εἰς Σιαρούτ. Ἐντεῦθεν δὲ
 προέβη εἰς Σουσίαν δηλ. εἰς Νυσσιαούρ, ὅπερ ἀνῆκε
 τότε τῇ Ἀρείᾳ, ἐνθα καὶ Σατηρβαζάνης ὁ αὐτῆς Σατρά-
 πης ἐξ Ἀρταχοάνων αὐτὸν προαπήντησεν. Ἐκ δὲ Ἀρ-
 ταχοάνων ἐν ᾧ μετέβαινεν εἰς Βάκτρα, διὰ τῆς ὁδοῦ Μεί-
 μενὲ βεβαίως, ἐπανάκαμψε διὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ
 Σατηρβαζάνου (β) καὶ μετέβη εἰς τὴν τῶν Ζαραγγαίων
 χώραν, οὓς Δράγγας καλεῖ ὁ Στράβων (γ) δηλ. εἰς Συ-
 στάν ἐνθα ὁμολογοῦσιν ὅτι ἐφόνευσεν τὸν Φιλώταν.

Αἱ εἰς τὸ Ἑράτ ἀνήκουσαι ἐπαρχίαι εἰσὶν ἡ ὁμώνυ-
 μος τῇ πόλει πᾶσα ἐν λαμπρᾷ κοιλάδι καὶ ὑπὸ ὁμω-
 νύμου αὐτῇ ποταμοῦ διαρρεομένη· εἴτα ἡ Ζιαμισιτί, ἡ
 Φιρισκουή, καὶ Κοῖσοῦν, ἡ Γορυάν, ἡ νοτίως τοῦ Ἑράτ
 κειμένη Σαμψιδάρ, καὶ ἡ νοτίως ταύτης Φαρά· οὐσαι
 πᾶσαι παραποτάμιοι πλην τῆς Φιρισκουή. Ἐν γένει δὲ
 τὸ Ἑράτ εἶνε εὐφορώτερον τοῦ Χορασάν, καὶ τῶν
 ἐπαρχιῶν αὐτοῦ εἶνε εὐφορωτέρα ἢ ἰδίως Ἑράτ. Τὰ
 χαρακτηρίζοντα τὴν καλλιέργειαν αὐτῆς ὀπωροφόρα
 δένδρα εἰσὶν ἡ ἄμπελος, ἡ συκῆ, ἡ ῥοιά, ἡ μηλέα, ἡ
 δαμασκηνέα, ἡ μορέα ἐξ ἧς παράγεται μέταξα, τὸ

(α) Στραβ. 724. Ἀρρ. 3. 25. (β) Ἀρρ. 3. 25. (γ) 724. Ἀρρ.
 3, 25, 26.

λίνον, καὶ ὁ βάμβαξ, εἰς δὲ τὰ ὄρη καὶ ἡ καρυά. Συλλέγεται δὲ κατὰ τὰ ὄρη Φιρισκουή καὶ Ζιαμισιτὶ ἡ μάννα, τὸ καρδάμωμον, καὶ ἡ ἄσσαφαῖτις. Ἡ κτηνοτροφία εἶνε ἀνεπτυγμένη, τὰ δὲ ἀπαντῶντα θηρία ἐκτὸς τῶν παρ' ἡμῖν συνήθων εἰσὶν ὕαινα καὶ παρδάλεις. Ἡ ὕαινα μάλιστα ἀπαντᾷ εἰδικωτέρα, ἐπειδὴ εἶνε εὐμεγέθης καὶ φέρει τρίχας ἀφθόνους καὶ λευκοτέρας.

Τὸ κλίμα τοῦ Ἑράτ εἶνε γλυκύ, χιῶν σπανίως πίπτει, ἡ καὶ πίπτουσα δὲν διατερεῖται. Αἱ βροχαὶ εἰσὶ μέτριαι· ἂν ὁμως σφοδρὸς ἀνὰ πᾶσαν ἑαρινὴν ἡμερίαν διατηρεῖται ἐπὶ 40 ἡμέρας. Τοιοῦτος ὢν ἀνέχει εἰς τοὺς περιοδικούς, δι' ὃ μνημονεύω αὐτόν, ὡς ἐξηγητησομένων ὕστερον τῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων. Ὁ οὐρανὸς τοῦ Ἑράτ ἐν γένει εἶνε γαλήνιος καὶ καθαρός. Καθ' ἐκάστην κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου συμβαίνει λυκέσπερας παρατεταμένον, δι' οὗ ὁ ὀρίζων ἐρυθρίζει τὰ δὲ ὑπάρχοντα κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου νέφη χρωματίζονται διὰ λαμπροτάτων χρωμάτων. Τοιοῦτόν τι συμβαίνει καὶ εἰς τὸν ὀρίζοντα τοῦ Νυσσιαοῦρ, ἀλλὰ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, δηλαδὴ ἐνταῦθα συμβαίνει παρατεταμένον ἐρυθρίζον λυκαυγές. Ταῦτα ὑπὸ τῶν κατοίκων παρατηρηθέντα περιγράφονται ὡς θεῖται τῶν χωρῶν χάριτες κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς· δι' ὃ λέγουσιν ἡ ἑσπερινὴ προσευχὴ χάριν ἔχει ἐν Ἑράτ, ἡ δὲ πρωϊνὴ ἐν Νυσσιαοῦρ. Τὸ φαινόμενον ἔχει ἀναλογίαν, ὡς παρετήρησα, πρὸς τὸ ἐρυθρίζον τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, γινόμενον, ὡς ὁ Στράβων λέγει (α), ἐκ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου κατακορύφου ὄντος, εἴτε

(α) Στράβ. 779.

ἀπὸ τῶν ὀρῶν ἐρυθραينوμένων ἐκ τῆς ἀποκαύσεως. Συμβαίνει, ὡς ὕστερον διευκρινηθήσεται, διὰ τὴν σχηματιζομένην ἐξαιρετικῶς κατὰ τοιαύτας παρὰ ἐρήμους χώρας ἀτμόσφαιραν.

Ὁ ποταμὸς τοῦ Ἑράτ σχηματίζεται ἐκ τῶν ὀρῶν Ἀζαρέ, καὶ ἰδίᾳ ἐκ τοῦ Ταϊμενὶ καὶ ἐκ τῶν Ζιαμσιτί. Διαρρεῖ δὲ κατὰ μῆκος τὴν κοιλάδα ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, εἴτα δυτικῶς τοῦ Γορυάν, καμπτόμενος βορείως πατέρχεται τὸ Κουῖσοῦν, καὶ ἐκεῖθεν ἀνατολικῶς στρεφόμενος ποιεῖ πρὸ τῶν Σερίφων ὀρῶν τὴν Ἀρείαν λίμνην· ἐξερχόμενος δ' αὐτῆς διαρρεῖ τὸ Μαόρ καὶ εἴτα τὴν ἔρημον, μεθ' ἣν ἐλάχιστος ἀφικνεῖται εἰς τὸν Ἀμοῦ. Διαμοιράζεται τοιοῦτοτρόπως διὰ διωρύγων εἰς Μαόρ· ὥστε δύναται νὰ πλημμυρίσῃ τὰς αὐτοῦ γαίας, καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὰς ἀδιαβάτους. Τοιοῦτον ποιήσαντες οἱ Τουρκομάνοι πρὸ τινων ἐκ τῆς διαβάσεώς μου ἐτῶν κατέστρεψαν τὸ στρατόπεδον τοῦ πρίγκηπος Ἀσμέτ, αἰχμαλωτίσαντες ἐξ αὐτοῦ τοὺς μὴ δυνηθέντας στρατιώτας νὰ διαφύγῃσι καὶ τὰ πυροβόλα.

Τὰ ἐν Ἑράτ δ' ἄξια λόγου βιομηχανήματα εἰσὶ κετζίεδες, ἥτοι τάπητες μάλλινοι διὰ στρώσεις καὶ ὄχι δι' ὑφάνσεως κατεσκευασμένοι, ὑφάσματα βαμβακερά, καὶ κάλλιστον πάντων ὑφασμα μετάξινον μονόχρουν, καὶ πρὸ πάντων ῥοδόχρουν (τουρχιστὶ τζιανφές) εἰδικῶς ἐν Ἑράτ παρσκευασμένον.

Ἐκεῖ ἡμέραν τινὰ προσελθὼν μοι Κασμηριεὺς Σιά Σαντίκ ὀνομαζόμενος, καὶ κλείσας τὴν θύραν μὲ παρεκάλει, ἵνα μὴ εἴπω τι ἐξ ὧν μοι ἀπαγγεῖλει· ἐξαγαγὼν δὲ ἐκ τοῦ κόλπου του κόμβον, καὶ ἐκδιπλώσας, μοὶ ἐδείκνυσεν ἀκτινοβολοῦντας πολυτίμους λίθους, ὧν τινες

ἦσαν κανονικῶς κρυσταλλωμένοι εἰς πολύεδρα, καὶ ἄλλοι εἰς ὀκτάεδρους πυραμίδας, καὶ ἡμικρυσταλλωμένοι. Μοὶ ἐζήτει δὲ νὰ τῷ βεβαιώσω ἂν ἤξιζον, καὶ ποῖαι περισσότερον. Ἐπέδειξα αὐτῷ ἐκλέξας τὰς μεγαλειτέρας, καὶ τὰς μᾶλλον κανονικῶς κρυσταλλωμένας, ὧν μία ἦτο πολυεδρική, καὶ ἡ ἑτέρα πυραμὶς ὀκτάεδρος, ἃς καὶ μοὶ ἐδώρησε. Προσεπάθησα ν' ἀνταποκριθῶ ἀμείβων, εἴτε διὰ πραγμάτων, εἴτε διὰ χρημάτων, ἀλλ' οὐδὲν ἐδέχετο. Μοὶ ἔλεγεν ὅτι αἱ πολυεδρικαὶ προήρχοντο ἐκ τῆς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Ταϊμενί, ἡ δὲ ὀκτάεδρος πυραμὶς ἐκ τοῦ βορειοδυτικῶς τοῦ Καβούλ κειμένου ὄρους Ἀσμοί. Παρεκινήθη δ' εἰς τοιαύτην ἀναζήτησιν ἀκούσας εἰς Ἰνδίας ὅτι ἀπερχόμενοί τινες εἰς Ἀφγανιστὰν φέρουσι πολυτίμους λίθους, ὧν μίαν ἐπώλησαν ἀντὶ πέντε λέκ ρουμπιῶν, ἥτοι ἀντὶ ἐνὸς περίπου ἑκατομμυρίου φράγκων. Εἶχον ἤδη μέχρις ἐκεῖ πολυτίμον συλλογὴν ἀρχαίων νομισμάτων, ἐγγεγραμμένων καὶ ἀναγλύφων λίθων, καὶ καλαίδων ἐκ τῶν ἐν Νυσσιαοῦρ ὀρυκτῶν, καὶ προδιετέθην ἐκ τῶν λόγων τοῦ Κασμηριέως, ἵνα προσέχω κατὰ τὴν ἐπίλοιπον πορείαν μου.

Τὸν χειμῶνα δ' ἐκεῖνον διήλθον εὐχαρίστως ἐν Ἐράτ ξενιζόμενος ἐν τοῖς παλατίοις τοῦ πρίγκηπος Φατῆ Μωχαμέτ ἄκμπαρ χάν, τοῦ Κυβερνήτου τοῦ Ἐράτ, μεθ' οὗ περιπάτους ἐποιούμεεν πρὸς τὸ βόρειον τῆς πόλεως, ἐνθα ποτὲ ὑπῆρχε, χρήσιμος διὰ σχολεῖον, Μεστζιέτ εὐμεγέθης, τῆς ὁποίας μόνον ἐσώζετο μιναρὲς λαμπρός· καὶ ἄλλοτε πρὸς τὸ ΒΑ. ἐνθα ὑπάρχει τὸ μνημεῖον τοῦ Χατζῆ Ἀμπτουλά Ἰνσαρῆ ἐν Μεστζιέτ, ἐν ᾗ εὐρίσκονται καὶ τὰ μνημεῖα τῶν κατὰ καιροὺς βασιλευσάντων ἐν

Ἐράν, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Ἑμῆρ Ντούστ Μωχαμέτ Χάν. Ἄλλοτε δ' ἐποιοῦμεν ἵπποδρόμια, καὶ ἄλλοτε διημερεύομεν ἐν κυνηγεσίοις. Ἐφιπποὶ δὲ πολλοὶ μετὰ πολλῶν κυνηγετικῶν κυνῶν ἐκυκλοῦμεν τὰς χώρας τῶν θηρίων, ἅπερ ἐξερχόμενα εὐρίσκοντο ἐν πολιορκίᾳ, συναλαμβάνοντο ὑπὸ τῶν κυνῶν, καὶ ζῶντα συνελέγοντο ὑπὸ τῶν ἐφίππων. Ζώσας δὲ καὶ τὰς πέρδικας ἵπταμένας συνελάμβανον μαθημένοι ἰέρακες ταχυπέται. Τούντεϋθεν κεκοπιαχότες εὐρίσκομεν προητοιμασμένην ἀναπαυτικὴν σκηνήν, καὶ ἔτοιμον γεῦμα, ἧ εἰς τὰς θελκτικωτέρας τῆς κοιλάδος θέσεις, ἧ ἐπὶ τοῦ ὄρους Τάχτ-Σέφερ, ἐξ οὗ, ὥς ἐκ λαμπρᾶς σκοπιᾶς, ἅπασα ἡ κοιλάς τοῦ Ἐράτ καθοράται. Μετὰ δὲ τὸ γεῦμα ἤρχιζεν ἡ σκοποβολή, καθ' ἣν θέτοντες μακρὰν τεμάχιον χάρτου, ὅσον ἡ ὀπή τοῦ ὄπλου μεγάλον, ἐβαλλον ἐπιτυχῶς. Εἶχον ὀπισθογεμῆ ὄπλα, καὶ ἄλλα τῶν Εὐρωπαϊῶν παντὸς εἶδους, ἀλλὰ διὰ τὴν εὐθυβολίαν ἐπῆνουν τὰ Βυζαντινά, ἅπερ Ῥουμῇ ἐκάλουν.

Κακῶς ἐποίησας, μοὶ εἶπεν ἐν τινὶ ἡμέρᾳ, δι' Ἀφγανιστάν νὰ διέλθης, ἧ διερχόμενον ἔπρεπε νὰ μὴ σε ἴδω. Ἐν ἄλλῃ δὲν γινώσκω, μοὶ εἶπε, διατί, ἀφ' ἧς σὲ εἶδον συνεπάθησα πρὸς σὲ τοσοῦτον. Σερδάρ, (Πρίγκηψ), τῷ ἀπεκρίθην, ἀναχωρῶν ἐκ Μπαγδάτ ἐπίστευον ὅτι δὲν θὰ ἐτύγχανον τοῦ λοιποῦ συμπαθείας ἢ φιλίας. Συνέβη μοι τὸ ἐναντίον· καί, ὅπως ἐννοηθῶ, σοὶ διηγοῦμαί τινας τῶν συναντήσεών μου. Ἐν Κιρμανσιᾷ, ἄνδρες τρεῖς ὑψηλοὶ ἐλθόντες πρὸς με ἐκ Κουϊστάν, Κοσσαῖον ὑπὸ τῶν προγόνων μου καλούμενον, καὶ ἀσπασθέντές με οἰκείως, ἐκάθησαν θαρραλέως, καὶ ἐζήτουν νὰ μάθωσι τὰ περὶ ἐμοῦ, καὶ τὰ περὶ ἐμῆς πατρίδος, ἐπειδὴ ἐπίστευον,

ὥς καὶ ὑμεῖς πιστεύετε, κατακεκλυσμένην ὑφ' ὑδάτων τὴν Ἑλλάδα· διότι οὐδὲν αὐτῆς ἄξιον ἀπὸ πολλοῦ ἀκούετε. Μ' εὖρον ἀπησχολημένον, καὶ ἐπειδὴ ἡ ὁμιλία των ἐξετείνετο σφόδρα, ἀνέλαβον τὸ ἔργον. Εἷς τότε αὐτῶν, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδὸν ἐρχόμεθα, μοι εἶπεν, ἐπίτηδες νὰ σὲ ἴδωμεν· δὸς ἡμῖν λοιπὸν στιγμῶν ἔτι ἀκρόασιν· παρευθὺς τὸ ἔργον ἀφείς ἡρώτησα ἐὰν ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως ἦσαν. Μοι εἶπεν ὁ εἷς ὅτι κατῴκει τρία στάδια μακρὰν τῶν ἄλλων. Τὸ στάδιον ἀκούσας ἐφώνησα, εἴσθε ἀδελφοί μου! Τὸ γινώσκωμεν, μειδιῶντες μοι εἶπον, καὶ ἦλθομεν διὰ τοῦτο. Τὸ στάδιον, Σερδάρ, ἦτο μέτρον ἑλληνικόν, ἀπολεσθὲν δ' ἐξ ἡμῶν εὐρίσκεται ἐν ἐκείνοις. Οἱ δύο πρίγκηπες ὁ Ἰμάμ καὶ ὁ Ἀσμέτ ἐκ πρώτης ὄψεως μὲ ἠγάπησαν ἀδελφικῶς. Ὁ Ἰμάμ πλέον ἢ τὰ αὐτοῦ τέκνα. Ἦθελε μάλιστα νὰ μὲ νυμφεύσῃ μετὰ μιᾶς τῶν αὐτοῦ θυγατέρων, χωρὶς νὰ μὲ ὑποχρεώσῃ θρησκείαν νὰ ἀλλάξω. Ἐκ τῶν τοιούτων ἐννοῶ ὅτι ἡ φύσις ἐξασθενεῖται, ἀλλ' οὐδέποτε σθέννυται. Τίς γινώσκει, Σερδάρ, ἐὰν κατὰγῃσθε ἐξ ἐκείνων τῶν Ἑλλήνων, τῶν βασιλευσάντων ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας εἰς ταύτας τὰς χώρας, ἢ καὶ ἐκ τῶν ἐνταῦθα καὶ πολλαχοῦ ἄλλοῦ κατοικησάντων; Συναντῶμενοι συναισθανόμεθα τὴν συγγένειάν μας, καὶ ἐπειδὴ εἴμεθα μεμακρυσμένοι, καὶ ἐκ πολλῶν αἰώνων χωρισμένοι, εἴμεθα καὶ πλέον ἠγαπημένοι· διότι ἔχομεν τὴν αὐτὴν καταγωγὴν, εἴμεθα ποτε ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος, συμπολιταί, ὑπήκοοι τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ μεγίστου καὶ εὐγενεστάτου βασιλέως. Ὁ Σερδάρ ὑπερχαίρων καὶ σφίγγων μοι τὴν χεῖρα ἐβεβαίον ταῦτα.

Τῷ ἄφησα δι' ἐνθύμησιν ἀναχωρῶν τὸν ἵππον μου

Κονσούλ, ἐπειδὴ τὸν ἡγάπα ὡς ἡμερον, ὑπερήφανον καὶ ταχύ. Ἐνίκησεν εἰς ἵπποδρομίας πάντας τοὺς ἐκεῖσε ἵππους. Δὲν τὸν ἐδέχετο, προβάλλων μοι ὅτι καὶ ἐγὼ δὲν ἐδεχόμην τι ἐξ ἐκείνου· τὸν κατέπεισα ὁμῶς φοβίζων ὅτι ἐὰν δὲν τὸν ἐδέχετο, ἤθελον τὸν φονεύσει τύπτων τὴν κοιλίαν του διὰ μαχαιρίου. Δὲν ἐδεχόμην τι ἐξ ἐκείνου, τῷ ἔλεγον, διότι δὲν ἤθελον νὰ κινδυνεύσωσι μετ' ἐμοῦ τὰ αὐτοῦ δῶρα. Ὀνομάσας αὐτὸν παντοῦ ἀγαπητόν, ὡς εἶτα ἔμαθον, ἐστόλιζεν ὀλοχρῦσοις στολαῖς, καὶ προέταττε τῆς ὁδοῦ ἐξερχόμενος εἰς περίπατον.

Τὴν ἡμέραν δὲ τῆς ἀναχωρήσεώς μου ἤρχετο πρωΐ-αῖτατα πρὸς με μετὰ τῶν τριῶν ἡγαπημένων του στρατηγῶν, οὓς ἰδὼν εἰς προὑπάντησιν ἐξῆλθον. Ἐρριψεν, ἅμα αὐτῷ ἐπλησίασα, ἔνδακρυς ἐπὶ τῶν ὤμων μου τὰς χεῖρας, μεθ' οὗ αὐτῷ περιεπτύχθην. Δὲν μὲ ἤρθρωσεν οὔτε μίαν λέξιν, ἀλλὰ στρέψας πρὸς τὴν θύραν ἐκ τῆς ὁποίας ἤρχοντο οἱ ἵπποι, ἐσήμανεν ἵνα ἔλθωσι ταχέως. Κεκαλυμμένος δὲ διὰ μανδύου ποδήρους ἵππευσεν, ὑποστηριχθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν του. Ἀπῆλθεν ἔχων τὴν κεφαλὴν ἐσχυμμένην· τὸν ἠκολούθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου μέχρι τῆς ἐξόδου του ἐκ τῆς θύρας. Δὲν ἐστρεψεν οὔτε μίαν φορὰν ἔτι νὰ μὲ ἴδῃ. Μὴ ἐσήμαινέ μοι ἀσπασμὸν τελευταῖον; Θλιβερόν ὑπῆρξέ μοι τὸ ἐνθύμημα τοῦτο, ὅταν τὸ δεύτερον εἰς Ἀφγανιστάν ἀπερχόμενος ἔμαθον ἐν Βομβάῃ, ὅτι ὁ Σεδάρ, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀζίζ, καὶ οἱ τρεῖς αὐτοῦ ἀρχηγοὶ ἔπεσαν μαχόμενοι εἰς Ἐράτ κατὰ τοῦ Ἐμῆρ Μωχαμέτ Γιαχοῦπ Χάν, ἐπανάστατήσαντος κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἐμῆρ Σὺρ-Ἀλῆ Χάν, εἰς ὃν ὁ Σερδάρ πιστὸς ἔμεινεν. Ἦτο τοῦ Σὺρ-Ἀλῆ

ἐξ ἀδελφοῦ ἀνεψιός, καὶ υἱὸς τοῦ Μωχαμέτ ἄκμπαρ Χάν, ἐκείνου ὅστις κατέστρεψε τοὺς Ἀγγλοὺς ἐν Καβούλ κατὰ τὸ 1840, καὶ ἠλευθέρωσε τὸν πατέρα αὐτοῦ Ντούστ Μωχαμέτ, καὶ αὐτὸν τὸν Σὺρ-Ἀλῆ καὶ τοὺς ἄλλους ἀδελφούς του· ἦτοι τὴν οἰκογένειαν τοῦ πατρὸς του πᾶσαν, αἰχμάλωτον τότε οὔσαν ἐν Καλκούττη. Κατῴρθωσε δὲ καὶ νὰ παρέχῃσιν οἱ Ἀγγλοὶ ἑκτοτε φόρον τινὰ δι' ἑαυτῶν ἀσφάλειαν εἰς τὸν Ντούστ Μωχαμέτ, ὃν καὶ εἰς τὸν διάδοχον αὐτοῦ μέχρι τῆς διαβάσεώς μου ἐπλήρωνον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΕΡΑΤ ΜΕΧΡΙ ΚΑΒΟΥΛ ΤΟΥ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ.

Ἀνεχώρησα ἐξ Ἐράτ τὴν 13 Μαρτίου 1870. Διέβην τὸν ποταμὸν καὶ ἐβάδισα τὴν κατ' εὐθείαν διὰ τῶν ὁρῶν διερχομένην συντομωτέραν ὁδόν. Ἡ μᾶλλον ἐν χρήσει ἄγει ἀνατολικῶς τῶν ὁρῶν παρὰ τὴν ἔρημον, διερχομένη διὰ τῶν πόλεων Σαμφιβάρ καὶ Φαρά, δι' ἧς τὰ καραβάνια εἰς Κανδαχάρ καὶ εἰς Συστάν ἀπέρχονται, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος εἰς Συστάν ἐπορεύθη· τῆς ἀπὸ Φαρά διὰ Συστάν ἀποληγούσης, ὡς ὁ Στράβων λέγει, εἰς **Η**ροφθασίαν τῆς Δραγγιανῆς πρὸς νότον μικρὸν ἐκτροπομένη· ἐν ᾧ ἡ ἑτέρα ἄγει μέχρι τῶν ὁρῶν τοῦ Ἰνδοῦ (α) δηλ. ἡ διὰ Κανδαχάρ, ἥτις ΝΑ. ἄγει. Ἐπορευό-

(α) Στραβ. 723.

μεθα δ' εἰς χώρας νομάδων ἀκαλλιεργήτους, διελθόν-
τες τὴν δευτέραν ἡμέραν ποταμίσκον Ῥούϊ-Γκάζ κα-
λούμενον, καὶ μετὰ μίαν ἐκ τούτου ὥραν ποταμίσκον
ἕτερον ὀνομαζόμενον Ἀνδρεσκέν, ὅστις διὰ Σαμφιβάρ
διέρχεται. Τὴν τρίτην ἡμέραν ἀνεπαύθημεν εἰς Τζιά-
Μπαρὰν χώραν καλλιεργημένην, καὶ τὴν τετάρτην εἰς
Τοβλεταμπάτ χώραν καλλιεργημένην ὁμοίως, δι' ἧς ὁ
ποταμὸς Φαρά διέρχεται, ὅστις μετὰ τῶν προηγουμέ-
νων ἐν τῇ πρὸς δυσμὰς τοῦ Φαρά ἐρήμῳ ἐνούμενος χύ-
νεται ἐν Συστὰν εἰς τὸν Ἰλμπάν. Ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τοῦ
Πτολεμαίου ὡς ἀρχὴ (α) τοῦ Ἀραβίου ποταμοῦ τοῦ διὰ
τῆς Δραγγιανῆς (Συστὰν), ὡς λέγει, διερχομένου καὶ ἐκ-
βάλλοντος εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν. Τὸ ὄνομά του κα-
τέλαβε νῦν ὁ Ἰλμπάν διότι ὀλιγοστεύσας ἀπέμεινεν ὁ
Ἀράβιος εἰς τὴν ἐν Συστὰν λίμνην. Ἐντεῦθεν εἰς χώρας
ἀκαλλιεργήτους βαδίζοντες ἐποιήσαμεν σταθμόν παρὰ
χειμάρρῳ μεταξὺ ὁρῶν δυσβάτων, μὴ ἐπιτρεπόντων ἄλ-
λοθέν ποθεν ὁδόν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκεῖ φυλακεῖον ὑπάρ-
χει. Ἐκεῖθεν ἀνεπαύθημεν τὴν αὖριον παρὰ τῷ ῥύακι
Καραγκᾶ, καὶ τὴν ἐπαύριον παρὰ τῷ ποταμίσκῳ Τοῦρι-
Γαρί. Τῶν ὁρῶν δ' ἐξελθόντες τὴν αὖριον εὔρομεν ἐν
τῇ ἐρήμῳ Μπῆ-Κουά, ἐμπροσθεν τοῦ Κλεπτοβουνίου
(Κουὶ-Ντοῦζ), τὴν μεγάλην ὁδόν, τὴν ἀπὸ Φαρά διὰ
Κανδαχάρ ἄγουσαν, ἣ δι' Ἰνδίας, ὡς ὁ Στράβων προεῖ-
πε· καὶ ἀνεπαύθημεν ἐν ταύτῃ τοῦ λοιποῦ ὁδεύοντες,
παρὰ τῷ ποταμῷ Χάσση, ἐνθα καὶ μικρὰ καλλιέργεια
ὑπῆρχεν. Ὁ Χάσση ἐκ τῶν ὁρέων σχηματιζόμενος ἄγει
διὰ τῆς ἐρήμου καὶ τοῦ Βδελουχιστανικοῦ Συστὰν εἰς

(γ) Πτολ. VI. 19, 2. 21, 2.

τὸν Ἰλμπάν· εἶνε δὲ τὸ ὄριον τῶν χωρῶν Ἑράτ καὶ Κανδαχάρ, δηλ. τῆς Ἀρείας καὶ Ἀραχωσίας, καὶ χρησιμεύει ἔτι ὡς ὁδὸς συγκοινωνίας τοῦ Φαρά μετὰ τοῦ ἀνατολικοῦ ἢ Βδελουχιστανικοῦ Συστάν. Ἀποβαίνει χείμαρρος, διότι κατὰ τὸ θέρος τὸ πλεῖστον τῆς κοίτης τοῦ δὲν ἔχει ὕδωρ· ἐν ᾧ ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ὡς θέλομεν ἰδεῖν, ὑπῆρχε ποταμὸς σπουδαῖος. Ἐντεῦθεν οἱ σταθμοὶ μας ἐγένοντο εἰς κατωκημένας χώρας. Ἐσταθμεύσαμεν δὲ εἰς Οὐασσήρ, Ὀμπεϊμπενέκ καὶ Γκρέσκ. Πρὸ τούτου διέβημεν τὴν αὐριον τὸν Ἰλμπάν, ὅστις ἐκ τοῦ ὄρους Ἰλμπάν κατερχόμενος καὶ ῥέων ΝΔ. διέρχεται εἴτα χώραν ἔρημον τριήμερον διάστασιν ἔχουσαν, καὶ Γκερμισήλ καλουμένην, χωρίζουσιν δὲ τὸ Ἀφγανιστάν ἐκ τοῦ Βδελουχιστανικοῦ Συστάν. Εἴτα καμπτόμενος ΒΔ χωρίζει τὸ Βδελουχιστανικὸν Συστάν ἐκ τοῦ Περσικοῦ, καὶ εἴτα ΝΔ. καμπτόμενος ποιεῖ παρὰ τὰ Βαίτια καλούμενα ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (α) ὄρη λίμνην. Εὐρίσκεται ἐν αὐτῇ ὄρος ὡς νῆσος, Κοῦ Χαντζιά ὀνομαζόμενον, ἐφ' ᾧ διαπορθμευόμενοι οἱ πλησιόχωροι θάπτουσι τοὺς νεκρούς. Κατελύσαμεν τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς Κοσκινοχότ, καὶ τὴν αὐριον εἰς Χασσιουγά πλησίον τοῦ ποταμοῦ Ἀργαντόου ὅστις ἐκ τῶν Ἀζαρινῶν ὁρῶν ἐρχόμενος παρέρχεται βορείως τῶν χωριζόντων ὁρῶν τὴν κοιλάδα τῆς Κανδαχάρ ἐκ τοῦ πεδίου Χασσιουγά, καὶ χύνεται οὐ μακρὰν παρὰ τῷ χωρίῳ Καλὲ-Μπίστ εἰς τὸν Ἰλμπάν. Τὴν δ' ἐπαύριον 30 τοῦ μηνὸς Μαρτίου τὸν Ἀργαντόου διαβάντες καὶ στρέψαντες νοτίως μεταξὺ ὁρέων, ὡς διὰ θύρας εἰσῆλθομεν εἰς τὴν κοιλάδα τῆς

(α) Πτολ. VI. 19. 1.

Κανδαχάρ, καὶ καταλύσαμεν οὐ μακρὰν τῆς ὁμωνύμου ταύτης πόλεως εἰς τὸν ἐξοχικὸν οἶκον τοῦ Σερδάρ Κοντίλ Χάν.

Ἡ περιφέρεια τῆς Κανδαχάρ εἰς τὸ Ἀφγανιστάν ἢ εἰς τὴν Ἀριανὴν ἀνήκουσα ὀρίζεται βορείως ὑπὸ τῆς περιφερείας τοῦ Ἐράτ καὶ ὑπὸ τῆς τοῦ Καβούλ διὰ τῶν ὁρῶν Ἀζαρέ, ἀνατολικῶς ὑπὸ τῆς περιφερείας Καβούλ καὶ ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας Κοάτ, νοτίως ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ Ἰνδοῦ καὶ ἐν μέρει ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας Σεχαρπούρ, καὶ δυτικῶς δι' ἐρήμων, αἵτινες χωρίζουσι ταύτην ἐκ τῶν Βδελουχιστανικῶν Κελάτ καὶ Συστάν. Διαιρεῖται δὲ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Γκρέσχ, εἰς τὴν τοῦ Ἀργαντόου, εἰς τὴν ἰδίως Κανδαχάρ, καὶ εἰς τὴν τοῦ Κελάτ, αἵτινες ὑπόκεινται εἰς τὴν νῦν Ἀφγανικὴν κυριαρχίαν. Ἔτι δὲ εἰς τὴν τῶν Κακαροὶ καὶ εἰς τὴν τῶν Βεζυροί, αἵτινες εἰσὶν ἀδέσποτοι. Ἡ τῶν Κακαροὶ κεῖται νοτίως τῆς Κανδαχάρ εἰς ὄρη πετρώδη καὶ ἄγωνα ἅπερ μεταξὺ Κανδαχάρ καὶ Σεχαρπούρ ἐκτείνονται· οἱ δὲ πτωχότατοι ὄντες εὐρίσκουσι πόρον εἰς τὰ τοῦ Ἐράτ ὄρη καὶ εἰς τὰ τοῦ Συστάν, ἔνθα συλλέγουσι τὸ καρδάμωμον, ἁμωνιακὸν κόμμι, καὶ ἄσσαφαίτιδα. Τῶν Κακαροὶ ἀνατολικῶς εἰσὶν ἀπρόσιτα καὶ δύσβατα ὄρη τὰ τῶν Βεζυροί, οἵτινες ἐκτείνονται μέχρις Ἰνδοῦ διὰ τῶν ἐπαρχιῶν Ντέρα Ἰσμαήλ χάν καὶ Ντέρα Γάζα-χάν· βορείως τῶν Βεζυροί μεταξὺ τῶν ὁρῶν αὐτῶν καὶ τῶν Ἀζαρινῶν εἶνε ἡ ἐπαρχία Κελάτ, καὶ δυτικονοτίως ταύτης ἡ τῆς ἰδίως Κανδαχάρ, καὶ εἶτα αἱ λοιπαὶ παραποταμίως τοῖς ὁμωνύμοις αὐταῖς ποταμοῖς, οὓς διήλθομεν.

Ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι ἡ Κανδαχάρ Ἀραχωσία, καὶ ὠρίζετο πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τῆς Δραγγιανῆς, δηλ. ὑπὸ τοῦ

Συστάν, πρὸς μεσημβρίαν ὑπὸ τῆς Γεδρωτίας (Βδελουχιστάν) καὶ πρὸς ἀνατολὰς καὶ βορρᾶν ὑπὸ τῆς Ἰνδικῆς καὶ ὑπὸ τῶν Παραπομισάδων (α). Ἐξετρέπετο δὲ πρὸς ταύτην ὁ Ἰνδὸς ποταμὸς (β), ἐνθα πού καὶ Ἀραχωτὸς πόλις γράφεται, δηλ. κατὰ τὴν χώραν Ντέρα Γάζα χάν. Ὁ Ἡρόδοτος δὲ ἐκάστην τῶν τριῶν περιφερειῶν τοῦ Ἀφγανιστάν περιγράφει ὡς ἰδιαίτερον ἔθνος. Ἀρίους καλεῖ τοὺς κατοίκους τοῦ Ἑράτ, καὶ τοποθετεῖ μεταξὺ Μήδων καὶ Βακτρίων (γ). λέγει μάλιστα ὅτι ἡ Μηδία ἐκαλεῖτο πρὶν Ἀρεία (δ), δηλῶν τὴν πάλαι ἐν αὐτῇ κυριαρχίαν τῶν Ἀρίων. Τὴν περιφέρειαν τοῦ Καβούλ, τὴν ὑπὸ τῶν ἄλλων Παραπομισάδας καλουμένην, ὀνομάζει Πακτυϊκὴν, καὶ τίθησιν ἀφ' ἐνὸς παρὰ τῷ Κασμήρ, ὅπερ Κασπάτυρον πόλιν καλεῖ (ε), καὶ ἀφ' ἐτέρου μεταξὺ τούτου καὶ τῶν Βακτρίων (ς). Ἦσαν δὲ τότε οἱ Πάκτυες σιφυρνοφόροι ὅπως καὶ νῦν (ζ). Τοὺς δ' Ἀραχωτοὺς καλεῖ Σαγαρτίους· ἐπειδὴ ἀφ' ἐνὸς τίθησιν αὐτοὺς μεταξὺ Περσῶν καὶ Πακτύων, διότι γλῶσσαν εἶχον Περσικὴν καὶ ἐνδύματα ἀνάμικτα Περσῶν καὶ Πακτύων (η), καὶ ἐξ ἄλλου περιλαμβάνει μετὰ τῶν Συσταναίων ἢ Δραγγῶν, ἢ Ζαραγγαίων, οὓς Σαραγγαίους καλεῖ καὶ θεωρεῖ ὡς Πέρσας, ὅπως καὶ τοὺς ἄλλους Βδελουχιστανούς, τοὺς ὁποίους καλεῖ Θαμοναίους, καὶ Οὔτίους, καὶ Μύκους, καὶ τοποθετεῖ πρὸς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν, καλῶν αὐτὸν Ἐρυθρὰν θάλασσαν (θ). Τὴν δὲ

(α) Στραβ. 516, 721, 724. Πτολ. VI. 20. 4. (β) Πτολ. VII. 1. 28. (γ) III. 93. VII. 66. (δ) VII. 62. (ε) IV. 44. (ς) III. 102. 93. (ζ) VII. 67. (η) VII. 85. (θ) III. 93. IV. 37, 40. I. 189.

Βδελουχιστανικήν ἔρημον καὶ τὴν Περσικήν καὶ τὴν τῶν Τουρκομάνων θεωρεῖ ὡς ἐν πεδῖον περικλειόμενον ὑπὸ ὀρῶν καὶ κατοικούμενον περίξ ὑπὸ τῶν Χορασμίων, Ὑρκανίων, Πάρθων, Σαραγγαίων καὶ Θαμαναίων (α).

Ἡ περιφέρεια Κανδαχάρ εἶνε ἐν γένει θερμή· ὅπως δ' ἐν Περσίᾳ καὶ ἐν Ἑράτ κατοικημέναι καὶ καλλιεργημέναι χῶραι εἰσὶν ἐνθα ὑπάρχουσι ποταμοὶ ἢ Καρίζ, οὕτω καὶ ἐν αὐτῇ. Ἐπαρχίαν δ' εὐφορωτέραν ἔχει τὴν ἰδίως Κανδαχάρ, ἐν ἣ περιλαμβάνεται καὶ ἡ παραποταμίως τοῦ Ἀργαντόου Χασσιουγά· ἐξ οὗ καὶ ἡ κοιλάς τῆς Κανδαχάρ ποτίζεται διὰ δύο μεγάλων διωρύγων, διερχομένων διὰ τῆς ὑπὸ τῶν ὀρῶν σχηματιζομένης θύρας ἐκείνης, δι' ἧς καὶ ἡμεῖς διήλθομεν. Ἐκ τῶν χαρακτηριζουσῶν τὴν φυτείαν αὐτῆς ὀπωρῶν περιφημότεραι εἰσὶ τὰ βερίκοκκα, εἴτα τὰ εὐχυμα καὶ εὐμεγέθη μῆλα, καὶ ἐκ τῶν εἰς ψυχρὸν κλίμα ἀνηκουσῶν αἱ συλῆβδαι, αἵτινες καὶ πρῶται γίνονται, δι' ὃ διὰ συληβδῶν (ἀλουτζιέ) γίνεται ἡ πρώτη πανήγυρις, ἡ χάριν τῶν ὀπωρῶν, ὡς ἀλλαχοῦ θέλομεν ἰδεῖν, καθιερωθεῖσα, πρὶν ἢ γίνωσιν οἱ Ἀφγᾶνες πιστοί, καὶ ἀλουτζο-νζιαγκέ (συληβδοπόλεμος) κληθεῖσα, ἐπειδὴ διὰ συληβδῶν κατ' αὐτὴν βάλλονται. Ἡ ἐπαρχία Ἀργαντόου καὶ ἡ ἐπαρχία Γκρέσκ ἐκτείνονται ἐντὸς τῶν ὀρῶν Ἀζαρέ, ἐφ' ὅσον καὶ οἱ αὐτῶν ποταμοὶ Ἰλμπάν καὶ Ἀργαντόου· ἤτοι ἐκεῖσε οἱ ζυγοί, οἱ ὀρίζοντες τὰς περιοχὰς τῶν ὑδάτων, εἰσὶν ὅρια τῶν περιφερειῶν τῶν χωρῶν· εἰσὶ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δυσπρόσιτοι. Ἄν δέ που διὰ τὸ εὐπρόσιτον συμβῇ οἱ

(α) Ἡρόδ. III. 117.

τῆς μιᾶς περιφερείας κτηνοτρόφοι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν τῆς ἐτέρας, γίνονται πόλεμοι· ὡς λ. χ. συμβαίνει ὅταν οἱ τοῦ Ἐράτ εἰσέρχωνται εἰς τὴν τῶν Ἀζαρέ καὶ τὸ ἐναντίον.

Ἡ νῦν δὲ Κανδαχάρ εἶνε πόλις νέα καὶ εὐρυθμὸς κανονισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σερδάρ Μωχαμέτ Ἀμὴν Χάν, υἱοῦ τοῦ Ἐμῆρ Ντούστ Μωχαμέτ. Ἀλλ' ἡ ἀρχαία Κανδαχάρ εὐρίσκεται ἐν ἐρειπίοις δυτικῶς τῆς νῦν, πρὸς τὰ χωρίζοντα ὄρη τὴν κοιλάδα τῆς Κανδαχάρ ἀπὸ Χασσιουγά. Κατὰ τὰ ὄρη ταῦτα ὑπῆρχέ ποτε καὶ ὀρυκτὸν μελανῶν ἀδαμάντων, ἐξ ὧν μέχρι νῦν εὐρίσκονται. Ἐνα ἐκεῖσε εὐρεθέντα μοι ἐδώρησαν ἀντὶ φαρμάκου· ὡς δὲ μοι ἔλεγον, κατὰ τὸ 1840, ὅτε οἱ Ἀγγλοὶ εἰσέλασαν ἐν Κανδαχάρ, εὐρίσκοντο ἀφθονώτεροι· ἐπειδὴ ἦσαν ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν καὶ ἐπιζητητότεροι. Βορείως ὅμως, τῆς νῦν Κανδαχάρ οὐ μακράν, εἰς τὰ ὄρη, ὑπάρχει πλούσιον ὀρυκτὸν χρυσοῦχον, ἀνακαλυφθὲν ἀπὸ τινος χρόνου, καὶ ὃν ἤδη ἐν ἐνεργείᾳ.

Συγκοινωνεῖ ἡ Κανδαχάρ δυτικῶς μετὰ τοῦ Συστάν δι' ὁδοῦ ἀγούσης παρὰ τῷ ποταμῷ Ἀργαντόου καὶ Ἰλμπάν, διότι ἡ ἐκτὸς τῶν ποταμῶν τούτων πᾶσα μεταξὺ Συστάν καὶ Κανδαχάρ χώρα εἶνε ἔρημος· μετὰ δὲ τοῦ Βδελουχιστανικοῦ Κελάτ, ἡ δι' ὁδοῦ ἀγούσης κατ' εὐθείαν ἐν πλήρει ἐρήμῳ ἐπὶ δέκα ἡμέρας, ἡ δι' ἐτέρας ἀνατολικωτέρας δι' ὀρεινῆς χώρας τῆς μεταξὺ τῶν Κακαροὶ καὶ τοῦ Κελάτ διερχομένης, καὶ ἀγούσης εἰς Σεκαρπούρ τῶν Ἰνδιῶν. Ταύτην ἐμνημόνευσεν ἤδη καὶ ὁ Στράβων (α) γράφων ὅτι δι' αὐτῆς ὁ Κρατερός ἐξ Ἰν-

(α) Στραβ. 723. 721. 725.

διῶν διαβάς ἀπῆλθεν εἰς Καραμανίαν συμμίξαι τῷ βασιλεῖ. Ἑτέρα ὁδὸς ἀπὸ Κανδαχάρ ἄγει εἰς Καβούλ, ἣν ὁ βασιλεὺς ἔλαβε, καὶ ἡμεῖς θέλομεν ἀκολουθήσει· διότι οὐδεμία ἄλλη ὁδὸς ὑπάρχει πρὸς τὰ Βάκτρα ἄγουσα. Διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἀργαντόου καὶ Ἰλμπάν ἐντὸς τῶν ὁρέων δὲν ἀποτελεῖται συγκοινωνία, ἥ καθ' ὅσον τὰ ὄρη δύσβατα ἐπιτρέπουσιν εἰς τοὺς κατοικοῦντας ταῦτα νὰ συγκοινωνῶσι πρὸς ἀλλήλους.

Ἀναχωρήσας ἐκ Κανδαχάρ τὴν 13 Ἀπριλίου ἐστάθμευσα ἐν τῇ κοιλάδι οὐ μακρὰν τῆς πόλεως, ἐνθα ἡ δι' Ἰνδίας ὁδὸς ἄγει. Τὴν ἐπομένην διελθὼν τὴν κοιλάδα, διέβην ὀρεινὰς χώρας ἔχων ἐκ δεξιῶν τὰ βορείως τῶν Ἰνδιῶν καὶ ὑπὸ τῶν Κακαροὶ κατοικούμενα ὄρη, καὶ ἐξ ἀριστερῶν τὰ τῶν Ἀζερέ, ἥ τὰ τῶν Παροπαμισάδων, ἐστάθμευσα δὲ παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ταρνάκ νοτιοδυτικῶς ἄγοντος καὶ διερχομένου ἀνατολικῶς καὶ νοτίως τῆς κοιλάδος τῆς πόλεως Κανδαχάρ δι' ἐρήμων μέχρι τῆς εἰσβολῆς του εἰς τὸν Ἰλμπάν, συμβαινούσης νοτίως τοῦ Καλὲ Μπιστ καὶ οὐ μακρὰν τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἀργαντόου. Τὴν ἐπομένην δι' ἀνωμάτων χωρῶν διερχόμενοι ἐσταθμεύσαμεν ἐνθα μαχόμενοι ἔπесαν ὁ Μωχαμέτ Ἀμήν, ἀδελφὸς τοῦ Ἐμήρ Σηρ-Ἀλῆ, καὶ ὁ υἱὸς τούτου Ἀλῆ Μωχαμέτ, καὶ τὴν ἐπομένην εἰς Κελάτ, κείμενον οὐ μακρὰν τοῦ Ταρνάκ ἐπὶ μονήρους χωματώδους βουνοῦ, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου πηγὴ χλιαρὰ ἀναβρύει. Εἶνε ἡ τελευταία πόλις τῆς περιφερείας Κανδαχάρ, τὸ δὲ ὄνομα Κελάτ σημαίνει φρούριον, ἢ μᾶλλον εἶπεν πόλις ὠχυρωμένη. Τὴν ἐπομένην ἐκ δεξιῶν τοὺς Βεζυροὶ ἔχοντες καὶ ἐξ ἀριστερῶν τὴν συνέχειαν τῶν ὁρῶν Ἀζαρέ ἀνεπαύθημεν εἰς

Καλὲ Ταζέ, ὄριον ὄν τῆς περιοχῆς τοῦ Κελάτ καὶ τῆς περιφερείας Κανδαχάρ, καὶ τὴν ἐπομένην δι' ὀμαλῶν χωρῶν διερχόμενοι κατελύσαμεν εἰς Μοκὸρ παρὰ τῇ πηγῇ τοῦ Ταρνάκ. Ἡ χώρα αὕτη πεδινὴ οὔσα θεωρεῖται ὡς ἐπαρχία εἰδική· χωρίζεται δὲ δι' ἀνωμάτων χωρῶν ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς περιφερείας Κανδαχάρ, καὶ ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς ἐπαρχίας Γασνὶ ἀνηκούσης εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Καβούλ, δηλ. τῶν ἄλλοτε Παροπαμισάδων· ἔχει βορειόθεν τὰ ὄρη Ἀζαρέ, δηλ. τὴν συνέχειαν τῶν Παροπαμισάδων, καὶ νοτιόθεν τὰ κατοικούμενα ὑπὸ τῶν Βεζυροί. Νοτιανατολικῶς τῆς κοιλάδος Μοκὸρ, καὶ ΒΔ. τῶν ὀρῶν Βεζυροί ὑπάρχει λίμνη ὀνομαζομένη Σουλεϊμὰν χέλη, ἣν ποιεῖ ποταμὸς κατερχόμενος ἐκ Γαζνί, νοτίως δὲ τῆς λίμνης ὑπάρχουσι τὰ ὄρη Χοῦς, χωρίζοντα τὴν κοιλάδα τοῦ Μοκὸρ ἐκ τῆς νοτίως ταύτης κοιλάδος Κόρμ, ὁδὸς δὲ δι' αὐτῶν εἰς Κόρμ ἄγουσα διευθύνεται εἰς Ἰνδίας δευτέρα μετὰ τὴν ἀπὸ Κανδαχάρ. Βορείως Μοκὸρ ἐντὸς τῶν ὀρῶν Ἀζαρέ ὑπάρχει ἐκτεταμένον ἐλῶδες πεδῖον Ναὸρ καλούμενον, καὶ ἔχον ὡς μοι ἔλεγον ἔλη τοσοῦτον βαθέα, ὥστε ἵππος ἢ κάμηλος πίπτουσα βυθίζεται ἀφανῶς. Πιστεύουσιν ὅτι οἱ κύκλωθι τοῦ πεδίου πηγάζοντες ποταμοί, οἷοι ὁ Ἀργαντόου πρὸς δυσμὰς, ὁ Ταρνάκ καὶ ὁ τοῦ Γαζνί πρὸς νότον, καὶ ὁ Σιάσση-Γκάου νοτιανατολικῶς ἔχουσι τὴν ἀρχὴν των ἐνδογείως ἐκ τῶν ἐλῶν ἐκείνων. Ὁ ἱστάμενος εἰς τὸ ἐν ἄκρον τοῦ Ναὸρ, περὶ τὴν πρωΐαν καὶ τὴν ἑσπέραν βλέπει, ὡς μοι διηγοῦντο, ἀπέναντι τὰ ἀντικείμενα ὑπερμεγεθυμένα. Τὸ φαινόμενον τοῦτο σχέσιν ἔχον μετὰ τοῦ κατοπτρισμοῦ ἐν ἐρήμῳ, ὡς θέλομεν ἰδῆ, εἶδον γενόμενον εἰς Μαζינוῦν ἐν τῇ ἐρήμῳ

τῆς Περσίας, ἐνθα τὸ χωρίον καὶ οἱ ἄνθρωποι καταπριζόμενοι πρὸ μικρᾶς λίμνης ἐφαίνοντό μοι ὡς εἰς ἀπόστασιν ἡμίσεως μιλίου, ἐν ᾧ ἤμεθα μακρὰν αὐτῶν πλέον τῶν ἐξ ὥρων δρόμου. Βορειανατολικῶς τοῦ Ναὸρ εἶνε τὸ ὄρος Ἰλμπάν, καὶ ΒΔ. τούτου, ἡ μᾶλλον εἰπεῖν βορείως τοῦ Ναὸρ ἐντὸς τῶν ὄρων, καὶ νοτίως τῆς ἐν Τουρκεστάν πόλεως Μπάλχ εὐρίσκεται λίμνη ἐκτεταμένη, ἣτις ὀνομάζεται λίμνη τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐκ ταύτης διὰ πέντε χρουνῶν ἐξερχόμενος ῥύαξ Πέντζι-Νὰρ καλούμενος ποτίζει τὴν Μπάλχ καὶ χύνεται εἰς τὸν Ὠξόν.

Τούτων οὕτως ἐχόντων ἶδωμεν νῦν, ὁποία ἡ ὁδὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπῆρξεν ἐλθόντος ἐκ Δραγγιανῆς εἰς τὴν Ἀραχωσίαν, καὶ ἐκ ταύτης διὰ τῶν Παροπαμισάδων ἀπελθόντος εἰς τὴν Βακτριανήν· καὶ ἐν τίνι χώρᾳ διελθὼν τὸν χειμῶνα ἐκτίσε τὴν ἐπώνυμόν του πόλιν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐλθὼν εἰς Ἀραχωσίαν ἐκ Δραγγιανῆς, καὶ διαβάς διὰ τῶν Εὐεργετῶν (α), οὓς ὁ Ἀρριανὸς Γεδρωσοὺς πάνυ καλῶς ὀνομάζει (β), ἐπειδὴ καὶ σήμερον ἔτι Βδελουχιστανοὶ κατοικοῦσιν ἐν τῷ Βδελουχιστανικῷ Συστάν, ἠκολούθησε, διότι ἄλλη ὁδὸς δὲν ὑπάρχει, τὴν κοίτην τοῦ Ἰλμπάν, καὶ εἶτα τὴν τοῦ Ἀργαντόου· ἐκεῖθεν δὲ βαίνων εἰς τὰς Παροπαμισάδας καὶ εἰς τὴν Βακτριανήν ἠκολούθησεν ἀναμφιλέκτως, ἣν καὶ ἡμεῖς ὁδὸν ἐβαδίσσαμεν, ἐπειδὴ τὰ Ἀζαρινὰ ὄρη ἄλλην ὁδὸν δὲν ἐπιτρέπουσι, καὶ μάλιστα ἐν ὥρᾳ χειμῶνος· καὶ διὰ τοῦτο εἶχεν, ὡς λέγει ὁ Στράβων (γ), ἐν ἀριστερᾷ τὰς τῶν Παροπαμισάδων ἀκρωρείας, καὶ ὠδεύε χαλεπῶς εἰς

(α) Στράβ. 724. (β) Ἀρριαν. 3. 28. (γ) Στράβων 725.

χιονισμένα ὄρη, ἀνήκοντα εἰς τὰς Παροπαμισάδας, ὧν τὰ μεσημβρινὰ ἦσαν Ἰνδικὰ καὶ Ἀριανὰ, δηλ. τῶν Ἀραχωτῶν Βεζυροὶ καὶ Κακαροί· τὰ δὲ προσάρκτια τῶν Παροπαμισάδων, τὰ μὲν πρὸς ἐσπέραν Βάκτρια, τὰ δὲ πρὸς ἑωτῶν τοῖς Βακτρίοις βαρβάρων. Διεχρίμασεν αὐτόθι καὶ δὲν προέβη εἰς Γαζνί· ἐπειδὴ ὡς φαίνεται ὅχι μόνον τὰ ὄρη Βεζυροὶ καὶ Ἀζαρὲ ἦσαν χιονισμένα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀπὸ Κελάτ εἰς Μοχόρ καὶ τὰ ἐκ τούτου εἰς Γαζνί. Ὑπερδέξιον δ' ἔχων τὴν Ἰνδικήν, καὶ πόλιν κτίσας ὑπερήκρισεν εἰς τὴν Βακτριανὴν διὰ ψιλῶν ὁδῶν, ἐν αἷς τροφίμων ἠπάρει, πεντεκαίδεκαταῖος ἀφίχθεις ἀπὸ τῆς κτισθείσης πόλεως εἰς Ἀδραψα πόλιν τῆς Βακτριανῆς. Ὁ δὲ Ἀρριανὸς λέγει ὅτι ἐκτίσεν τὴν πόλιν πρὸς τὸν Καύκασον (α). Ἀλλὰ ὁ Πτολεμαῖος τίθησιν αὐτὴν ἐν Ἀραχωσίᾳ οὐ μακρὰν τοῦ Ἀραχωτοῦ (β). Ταῦτ' οὖν ποιεῖ καὶ ὁ Ἰσίδωρος ὁ καλῶν κατὰ τοὺς Πάρθους λευκοὺς Ἰνδοὺς τοὺς Ἀραχωτούς, καὶ λογίζων τὴν χώραν αὐτῶν κατὰ σταθμοὺς ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς κατὰ τὰς τότε πόλεις Βίστ, Φάρσανα, Χοροχσάδ, Δημητριάδα καὶ Ἀλεξάνδρειαν, ἣν τελευταίαν πρὸς ἀνατολὰς ἐν Ἀραχωσίᾳ θέτων, παραρρεῖ, λέγει, ὁ Ἀραχωτός.

Κατὰ ταῦτα ἡ Ἀλεξάνδρεια ἐκτίσθη μετὰ διάβασιν ὁρῶν χιονισμένων, τοιαῦτα δὲ κατὰ τὴν προρρηθεῖσαν ὁδὸν εἰς τὰ μετὰ τὴν νῦν πόλιν Κανδαχάρ καὶ μάλιστα τὰ μετὰ τὸ Κελάτ. Ἐπὶ ἐν χειμαδίῳ, καὶ εἰς χώραν δυναμένην νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀρχὴ τῶν Παροπαμισάδων καὶ ὡς τέλος τῆς Ἀραχωσίας, προσέτι δὲ νὰ παραρρῇ αὐτῇ ὁ Ἀραχωτός, καὶ νὰ ᾔγῃ δυνατόν ἐκ ταύτης ἐπὶ δέκα καὶ

(α) Ἀρριαν. 3. 28. (β) Πτολ. VI. 20. 4.

πέντε ἡμέρας ν' ἀφικνοῦνται εἰς τὴν Βακτριανήν. Ποταμοὶ δὲ κατ' αὐτὴν τὴν ὁδὸν εἰσὶν ὁ Ταρνάκ, οὔτινος καὶ τὸ ὄνομα ἀναλογίαν ἔχει πρὸς τὸ τοῦ Ἀραχωτοῦ, καὶ ὁ τοῦ Γαζνὶ ὅστις σχηματίζομενος δυτικῶς τοῦ Σιάσση Γκάου, καὶ νοτιοδυτικῶς ρέων ποιεῖ λίμνην ἐν Σουλεϊμάν Χέλι, καὶ ἐπομένως σχετίζεται πρὸς τὸν Ἀραχωτόν· διότι ὁ Ἀραχωτὸς κατὰ Πτολεμαῖον ἐκτρεπόμενος ἐκ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ ἐποίει λίμνην καλουμένην Ἀραχωτοῦ Κρήνην (α), καθ' ἃ ὡς Ἰνδὸς ἐκλαμβάνεται τρεπόμενος ἐκ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, ὁ Σιάσση Γκάου (β) ὅστις χύνεται εἰς τὸν Ἰνδὸν καὶ πηγάζει ἀνατολικῶς τοῦ ποταμοῦ τοῦ Γαζνὶ τοῦ ποιοῦντος λίμνην ἐν Σουλεϊμάν Χέλι. Ὅπως δὲ συμβιβάσωμεν τὴν χώραν τῆς Ἀλεξανδρείας χειμάδιον οὔσαν καὶ παρὰ ποταμόν, καὶ ἐξ αὐτῆς ἐπὶ 15 ἡμέρας τὴν Βακτριανὴν ἀπέχουσιν, δεόν νὰ παραδεχθῶμεν κειμένην ἐν τῇ Γαζνουϊκῇ κοιλάδι ἢ ἐν τῇ τοῦ Μοχόρ. Ἀλλ' ἂν παραδεχθῶμεν τὴν τοῦ Μοχόρ θέλομεν λάβει ὡς Ἀραχωτόν τὸν Ταρνάκ, ἂν δὲ τὴν τοῦ Γαζνὶ, τὸν ποταμόν τοῦ Γαζνὶ. Παραδέχομαι μᾶλλον τὴν τοῦ Μοχόρ, καὶ ὅτι ὁ τοῦ Γαζνὶ ποταμὸς καὶ ὁ Ταρνάκ συγχισθέν-

(α) Πτολ. VI. 20. 2.

(β) Πτολ. VII. 1. 27. εἰς ἀρχαῖον τοῦ Πτολ. ἐντυπον τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Πατριαρχ. βιβλιοθήκης αἱ πηγαὶ τοῦ Ἰνδοῦ τίθενται εἰς τὴν ρκε'. καὶ λζ'. ἥτοι δυσμικώτεραι ὄλων τῶν παραποταμίων αὐτοῦ, καὶ ἐπομένως εἰσὶν αἱ τοῦ Σιάσση Γκάου, συμβιβάζονται πληρέστατα πρὸς τὴν ἤδη γενομένην περιγραφὴν ὑπὸ τοῦ Πτολ. διὰ τὸν Ἀραχωτόν. Εἰς τὸ στερεότυπον θελήσαντες νὰ συμβιβάσωσι τὰς πηγὰς τοῦ Ἰνδοῦ μετὰ τοῦ κειμένου τοῦ Πτολ. διώρθωσαν αὐτὸ ποιήσαντες ρκε'. καὶ λζ'. ὡς πράγματι πάλιν ἐν ἄλλοις καταδείκνυται ὁ Πτολεμαῖος ἐννοῶν.

τες ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου περιεγράφησαν ὡς εἶς. Ἡ κάλλιον εἰπεῖν πιθανώτερον εἶναι ὅτι ἡ πόλις ἐκτίσθη μεταξὺ τοῦ Ταρνάκ καὶ τῆς ἀποτελουμένης λίμνης ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Γαζνί, ἔνθα καὶ χωρίον ὑπάρχει καλούμενον Κανδαχάρ. Καὶ ἐτι πιθανώτερον, ἐπειδὴ δὲν περιγράφουσιν ἡμῖν οἱ περιγράφοντες τὸ δρομολόγιον τοῦ Ἀλεξάνδρου τὴν λίμνην τοῦ ποταμοῦ τοῦ Γαζνί, οὗτος ἢ δὲν ἐποίει τότε λίμνην, ἢ λίμνην μικρὰν ποιῶν ἐξήρχετο ἐκ ταύτης καὶ ἤνοῦτο ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Μοκὸρ μετὰ τοῦ ποταμοῦ Ταρνάκ· καὶ διὰ τοῦτο ὁ Πτολεμαῖος ἐθεώρησε τὰς πηγὰς τοῦ Γαζνουϊκοῦ ποταμοῦ, ὡς πηγὰς τοῦ Ἀραχωτοῦ. Τὸ Μοκὸρ δὲ μέχρι νῦν ὡς ἰδίᾳ ἐπαρχία θεωρούμενον, φαίνεται ὅτι κατωκεῖτο τὸ πάλαι ὑπὸ φυλῆς μὲν Ἀφγανικῆς, ἀλλ' ἰδίας, καὶ συνέπιπτε ποτε νὰ ὑποτάσσεται εἰς τὰς Παροπαμισάδας, καὶ ἄλλοτε εἰς τὴν Ἀραχωσίαν. Ἐπὶ Ἀλεξάνδρου, ὡς δηλοῦται, ὅπως καὶ νῦν ἦτο προσηρτημένον εἰς τὰς Παροπαμισάδας, ἐπὶ δὲ Πάρθων εἴτα εἰς τὴν Ἀραχωσίαν· δηλ. συνέβαινε διὰ τὸ Μοκὸρ ὅ,τι καὶ διὰ τοὺς Ταπείρους. Ἡ νῦν Κανδαχάρ λοιπὸν καὶ ἡ παρ' αὐτῇ παλαιὰ οὐδόλως συμβιβαζομένη πρὸς τὰ περιστατικά τοῦ δρομολογίου τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ πρὸς τὰς γεωγραφικὰς περιγραφὰς ματαίως ἐξελήφθη ὡς Ἀλεξάνδρεια ἐν Ἀραχωσίᾳ. Πρὸ τῆς Ἀλεξανδρείας κατὰ τὸν Ἰσίδωρον ὑπῆρχε καὶ ἑτέρα πόλις Ἑλληνικὴ ἐν Ἀραχωσίᾳ Δημητριάς καλουμένη, ἥτις τοιούτοτρόπως δέον ν' ἀντιστοιχῇ πρὸς τὸ Κελάτ.

Ἐκ Μοκὸρ ὁδὸς ΝΑ διὰ τῶν ὁρῶν Χοῦς ἄγει εἰς Κὸρμ καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἰνδίας, ταύτης δὲ τῆς ὁδοῦ ἕνεκεν προὔτιμήσεν ἴσως ὁ Ἀλέξανδρος ἵνα κτίσῃ ἐκεῖ τὴν πόλιν του, καὶ δι' αὐτῆς ἤθελε νὰ πορευθῇ εἰς Ἰνδίας ἀφ' οὗ

ἐπανεκάμψεν εἰς τὴν πόλιν τοῦ ἐκ Βάκτρων (α). Ἀλλὰ μετέβαλε δρομολόγιον, ἤτοι ἀνέστρεψεν, ὡς γράφει ὁ Στράβων, μαθὼν ὅτι τὰ βορειότερα καὶ ὀρεινότερα τῶν Ἰνδιῶν ἦσαν πλεον κατοικημένα (β) καὶ ἐπορεύθη δι' ἧς καὶ ἡμεῖς μετ' οὐ πολὺ πορευθησόμεθα εἰς Ἰνδίας. Ἐτέρα δυσμικωτέρα ταύτης ἄγει εἰς Γασνὶ δι' ὁρῶν παρεν-
 τεθειμένων μεταξὺ τῆς κοιλάδος Μοκὸρ καὶ τῆς κοιλά-
 δος Νανσὶ τῆς εἰς τὴν περιοχὴν Γασνὶ ἀνηκούσης· καὶ ἄλλη ἐτι δυσμικωτέρα ἄγει εἰς Γασνὶ ὁμοίως παρὰ τὴν
 ὑπώρειαν τῶν ὁρῶν Ἀζαρέ. Ταύτην ἀκολουθήσαντες ἐβλεπον καθ' ὁδὸν ἀκτινοβολοῦσαν τὴν κοίτην χειμάρ-
 ρου, παρ' ᾧ ἐβάδιζον, ἐξ ἀπείρων ἐστιῶν, παυομένων
 τοῦ ἀκτινοβολεῖν, καθ' ὅσον πρὸς αὐτὰς παρεγενόμεθα,
 ἀλλ' ἀνεφαίνοντο ἄλλαι μακρότερον ἐκείνων εὕρισκό-
 μεναι, καὶ ἐσθέννυντο ὁμοίως ὡς καὶ αἱ πρῶται, καὶ ἄλ-
 λαι ἀνεφαίνοντο, καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς· ἐξ ὧν ἐνόησα ὅτι
 αἱ ἀκτινοβολοῦσαι ἐστίαι ἦσαν κρύσταλλά τινα διαφανῆ,
 ὧν αἱ ἀκτῖνες προσέπιπτον ἡμῖν, εὕρισκομέναις εἰς τὰ
 σημεῖα τῆς διευθύνσεώς των, καὶ ἐσθέννυντο ὅταν διε-
 φεύγομεν ταῦτα. Δὲν ἡδυνάμην νὰ ἐξετάσω τὴν χώραν,
 διότι οἱ συνοδοιπόροι μου ἐπίστευον, ὅτι ταξειδεύω πρὸς
 ἀνίχνευσιν θησαυρῶν εὕρισκομένων εἰς τὰς χώρας των,
 ἢ δι' εὔρεσιν χόρτου Κιμιὰ λεγομένου, καὶ ἔχοντος
 δύναμιν νὰ μεταβάλλῃ πάντα τὰ ἄσσημα μέταλλα εἰς
 χρυσόν. Κατῆλθον τοῦ ἵππου δις προσποιούμενος ἀνάγκη-
 ν, ἀλλὰ δὲν ἡδυνήθην νὰ εὔρω τι. Οἱ συνοδοιπόροι
 μου ὑποκλῶθοντες μὲ ἠρώτησαν περὶ τίνος ἐπρόκειτο ;
 Περὶ κοιλιακῶν πόνων, τοῖς ἀπεκρίθην. Τούτων ἐνεκεν

(α) Ἀρριαν. 4. 22, (β) Στράβων 697.

ἐποίησαν σταθμὸν παρὰ πηγὴν Ὀμπὲ καλουμένην, καὶ μαρτυροῦσαν διὰ τὰς ἐν αὐτῇ βδέλλας ὅτι ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνδογείως ἀπὸ Ναόρ. Κεῖται παρὰ τῷ χειμάρρῳ, ὃν τοῦ λοιποῦ ἐμέλλομεν ἐγκαταλεῖψαι· διότι βορειόθεν ἐκ τῶν ὄρων κατερχόμενος κάμπτεται ἐκεῖσε νοτιοδυτικῶς. Καθ' ὃν χρόνον δ' οἱ συνοδοιπόροι μου πάντες ἀπησχολοῦντο εἰς τὴν σκηνοπηγίαν καὶ περιποίησιν τῶν ἵππων, εὐκαιρίας τυχόν, καὶ ἐξ αὐτῶν μακρυνθεῖς, ἐξήταζον τὰ ἀκτινοβόλα σημεῖα. Τὰ εὕρισκον λαμβάνων ὡς σημεῖον τὰ παρ' αὐτὰ ἀδιαφανῆ καὶ καλῶς ὁρώμενα σώματα. Ἦσαν διχόρυφοι ὀκταεδρικαὶ πυραμίδες μικραῖ, ὧν πολλαὶ τεθραυσμέναι καὶ ἄλλαι εἰς πετρώματα προσκεκολλημέναι. Ἦσαν ἐπομένως τὰ νῦν καλούμενα περλάντια. Ἐξῆλθον ἐπανειλημμένως, ἀλλὰ δὲν εὔρον ἢ μικράς τινας σώας, καὶ ἐξ ὧν παρετήρησα δὲν ἦσαν κρύσταλλα εὐμεγέθη, διότι πάντα τὰ θραύσματα μικρῶν πυραμίδων μέρη ἦσαν. Τὴν αὔριον ἐποιήσαμεν σταθμὸν εἰς Καραμπάγ χώραν κατοικουμένην ὑπὸ τῶν Ἀζαρέ, ἧτοι Ἀφγάνων Μογγολικῆς καταγωγῆς, ἐχόντων δὲ θρησκείαν καὶ γλῶσσαν Περσικὴν, καὶ κατοικούντων πρὸ αἰώνων πάντα τὰ μεταξὺ Μπάλχ καὶ Κανδαχάρ, Καβούλ καὶ Ἐράτ τῶν Παροπαμισάδων ὄρη. Μοὶ ἔλεγον δὲ ὅτι τὸ ὄρος ἐξ οὗ κατέρχεται ὁ ἀκτινοβολῶν χεῖμαρρος ὀνομάζεται Γχόλ-Κοῦ, δηλαδή Ἀνθοβοῦνι· διότι εὕρισκοντο ἐπ' αὐτοῦ πάντα τὰ ἱαματικὰ χόρτα, καὶ παντὸς εἶδους ὄφεις, μὴ εὕρισκόμενοι εἰς ἄλλας χώρας· λάμπει ὅλον, ἀλλὰ αἱ λάμπεις σθένυνται ἅμα θελήσῃ τις αὐταῖς νὰ πλησιάσῃ, καὶ ἀναφαίνονται μακρότερον, Ἴνδοι δὲ πτωχοὶ κατ' ἔτος ἐρχόμενοι κομίζουσιν ἐξ αὐτοῦ ἱάματα, ὧν τὴν χρῆσιν εἰς οὐδένα λέγουσι. Τοῦτο

λοιπὸν τὸ μέρος πρέπει νὰ ᾔηται ἐξ οὗ οἱ Ἴνδοι κομίζουσι κατὰ τὸν Κασμηριέα, ὡς προσέλεχθη, τὰς λίθους, ὧν μίαν ἐπώλησαν ἀντὶ ἑκατομμυρίου περίπου φράγκων. Τὴν αὖριον ἐσταθμεύσαμεν εἰς τὴν κοιλάδα Νανοὶ ἀνήκουσαν εἰς τὴν περιοχὴν Γαζνί, καὶ χωριζομένην νοτίως ὑπὸ ὁρῶν ἐπιτρεπόντων δίοδον πρὸς κοιλάδα ὀνομαζομένην Ντζιάρχ, ἐκ τῆς ὁποίας ἄγει ὁδὸς ἀνατολικῶς εἰς Λογ-γέρ καὶ εἰς Καβούλ, προτιμωμένη ὑπὸ στρατευμάτων, ὡς παρέχουσα στρατηγικοὺς φραγμοὺς διὰ Καβούλ ἀσθενεστέρους καὶ ὀλιγωτέρους. Ἡμεῖς δὲ τὴν αὖριον τὴν διὰ Γαζνί λαβόντες, Γάζακα (α) ἢ Γάζουκα ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλουμένην, καὶ ἀνήκουσαν εἰς τὰς Παρο-παμισάδας, ὡς ἤδη ἀνήκει εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Καβούλ, καὶ πρωτεύουσάν ποτε ὑπάρξασαν τοῦ περιφήμου Ἀφγά-νος Σουλτάν Μαχμούτ (β) κατακτητοῦ τοῦ Κασμήρ, καὶ Πεντζιάπ τῶν Ἰνδιῶν, κατελύσαμεν παρὰ κεφαλοπηγῇ πρὸς ἀνατολὰς τῆς πόλεως ἔνθα τὸ τοῦ Σουλτάν Μαχ-μούτ ἀλαβάστρινον μνημεῖον εὐρίσκεται. Ἐπὶ τῆς αὐτοῦ θύρας κρέμαται ἄλυσσος ἐπὶ τούτῳ βραχεῖα, ἣν πηδῶντες οἱ εἰσερχόμενοι εἰς τὸ μνημεῖον ἐγγίξουσιν ἵνα πέπτω-σιν οὕτω πρὸ τοῦ κατωφλοίου τῆς θύρας ἔνθα ἡ κεφα-λὴ τοῦ ὑπὸ τοῦ Σουλτάν νικηθέντος ἀπίστου βασιλέως τοῦ Λαχῶρ εἶνε ἐνταφιασμένη. Τὰ θυρόφυλλα τοῦ μνη-μείου ἦσαν θυρόφυλλα καλλιτεχνημένα τῆς ἐν Λαχῶρ παγόδας, ἀλλ' οἱ Ἀγγλοὶ κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ 1840 ἐν Ἀφγανιστάν, ἀφελόντες ταῦτα μετέφερον εἰς τὰ

(α) VI. 18. 4. (β) Ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ μνημείου αὐτοῦ ἐπιγρα-φῆς ἐξάγεται ἀποθανὼν τὸ 421 ἀπὸ Μωάμεθ, ἥτοι τὸ 1000 περίπου ἀπὸ Χριστοῦ.

Ἰβια. Μεταξὺ δὲ τῆς πόλεως, εὐρισκομένης δυτικῶς τοῦ μνημείου, καὶ τούτου ὑπάρχει μιναρὲς λαμπρός, τέχνην ἔχων οἷαν καὶ ὁ ἐν Ἑράτ, πλὴν κάλλιον διατηρούμενος· καὶ πρὸ τούτου ἐν τῇ κοιλάδι ἐρείπια ἐκτεταμένα, σταῦλοι τοῦ Σουλτὰν Μαχμουτ ὀνομαζόμενα. Βορειο-δυτικῶς δὲ τοῦ μνημείου ἐπὶ κορυφῆς βουνιδίου πετρώ-δους εὐρίσκεται Ζιαρέτιον, δηλαδὴ οἶκος προσευχῆς τῶν πιστῶν, ὑπὸ δ' αὐτὸν σπήλαιον, καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ὁπή-τις εἰς θύραν μεταβεβλημένη, δι' ἧς εἰσέρχονται εἰς ἕτερον σπήλαιον βαθύτερον, ἐν ᾧ κλείονται οἱ πιστοὶ ἐπὶ μῆνα ὀλόκληρον ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν ἐλάχιστον ἄρ-τον καὶ ἐλάχιστον ποσὸν ὕδατος, ἀλλ' ἐξέρχονται κα-τεσκληρότερες μετ' ὀψεως ἀγρίας, ὡς ἄλλα φάσματα δαιμόνων· πιστεύουσι δ' ὅτι ἐπλησίασαν οὕτω τὸ θεῖον. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς λατρείας πρέπει νὰ ᾖ ἰθαγενές, διατηρηθὲν καὶ μετὰ τὴν ἐξόμωσιν αὐτῶν εἰς τὸν Μωα-μεθανισμόν. Τοιαῦτά τινα παρατηροῦνται εἰς πάντα τὰ μὴ φυλάξαντα τὴν ἀρχαίαν των θρησκείαν ἔθνη. Ὁ κ. Βυζάντιος τὸν χορὸν τῶν Μεβλαβίδων, ὃν παρετήρησεν εἰς Γαλατᾶ, καὶ ἐγὼ εἶδον εἰς Τρίπολιν τῆς Συρίας, εἰς Δαμασκόν, καὶ εἰς Θεσσαλονίκην, σχετίζει πρὸς τὸν τῶν Κορυβάντων. Οἱ νῦν Αἰγύπτιοι εἰς τὰ Ζιαρέτιά των διατρέφουσιν αἰλούρους, καὶ τοὺς θαυμάζουσι διότι δὲν ἀπομακρύνονται ἐκ τῶν μνημείων. Ἡ ἐν Τάντα πανήγυ-ρις ἔχει ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἄλλοτε τελούμενα μυστήρια ἐν Σαῖ καὶ πρὸς τὴν τελουμένην ποτὲ ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἑορτὴν τῆς Ἀλιάδος, ὡς ὁ Ἡρόδοτος γράφει· πλεῖστα δὲ παρόμοια θέλομεν διακρίνει ὅταν ἐκτενῶς περιγράψω-μεν τῶν λαῶν τὰ ἔθιμα καὶ ἥθη.

Τὴν αὔριον διελθόντες τὰ χωρίζοντα ὄρη τὴν κοι-

λάδα τοῦ Γαζνὶ ἐξ ἐκείνης τοῦ Βαρδάκι ἐσταθμεύασμεν· παρά τῷ διαρρέοντι ταύτην Σιάσση-Γκάου εἰς τὸ φρούριον τοῦ Σήρμα Μωχαμέτ χάν. Ὁ δὲ Σιάσση-Γκάου σημαίνων κατὰ λέξιν οὖρημα βοῶς εἶνε ποταμίσκος ἐρχόμενος ἐκ δυσμῶν ἀπὸ τὰ Ἀζαρινὰ ὄρη, διαιρεῖ τὰ μεταξὺ τῆς κοιλάδος Βαρδάκι καὶ τῆς τοῦ Λογγέρ ὄρη, καὶ διαρρέων καὶ ταύτην, διαιρεῖ καὶ τὰ χωρίζοντα αὐτὸν ὄρη ἐκ τῆς ἀνατολικῆς τοῦ Καβούλ κοιλάδος, καὶ εἰς ταύτην εἰσελθὼν ἐνοῦται μετ' οὐ πολὺ μετὰ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Καβούλ, καὶ εἴτα μετὰ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Κουϊστάν, μεθ' ὃ διαιρεῖ τὸν παρεντιθέμενον ὄρεινόν κορμόν μεταξὺ τῆς κοιλάδος Καβούλ καὶ Πεσσιαούρ, ἐν ᾧ ἐνούμενος μετὰ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Παντζιαούρ, τοῦ ἀποτελουμένου ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Καφριστάν καὶ τοῦ τῆς Τζιατράρης, ἀποτελεῖ τὸν ποταμὸν Λοντῶ ὃν ἐν γένει Ἰνδὸν καλεῖ ὁ Πτολεμαῖος, ἐπειδὴ θεωρεῖ τὸν Ἀραχωτὸν δηλαδὴ τὸν Ταρνάκ ἐξ αὐτοῦ ἐκτρεπόμενον καὶ ἐπομένως ἐκ τοῦ Σιάσση Γκάου. Περιγράφει μάλιστα καὶ τοὺς Δαράδας (α) κατοίκους παρά τὰς πηγὰς τοῦ Ἰνδοῦ, ὧν τὸ ὄνομα ἀναλογεῖ πρὸς τοὺς Βαρδάκη. Εἰς δὲ τὰς τοῦ Κῶα τοὺς Λάμπηγας ὡς τὸ ἐντυπον τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Πατριαρχείου γράφει, ἢ τοὺς Λαμβάτας ὡς λέγει τὸ στερεότυπον, ὧν ἡ ὄρεινὴ ἀνατείνει μέχρι τῶν Κωμηδῶν ὄρων, δηλαδὴ μέχρι τῆς Παμήρ. Αἱ δὲ πηγαὶ τοῦ Κῶα, ἐπειδὴ συνέβαλλον πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Δραγουμάνη ποταμοῦ τῆς Βακτριανῆς, εὐρίσκονται εἰς τὰς Πάροπαμισάδας (β), καὶ ἐπειδὴ ὁ Κῶας, ὡς ἐξ ἄλλου λέγει, συνέβαλλε τῷ Σουάστη δηλαδὴ τῷ πο-

(α) Πτολ. VII. 1. 42. (β) Πτολ. VI. ιη. 2.

ταμῷ Σουάστ πρὶν ἢ συμβάλλῃ τῷ Ἰνδῷ (α) Κώας εἶνε ὁ σχηματιζόμενος ποταμὸς ἐκ τοῦ Σιάσση Γκάου, ἐκ τοῦ Καβουλικοῦ, ἐκ τοῦ Κουϊστανικοῦ, καὶ ἐκ τοῦ διὰ Κουνάρ διερχομένου, καὶ σχηματιζομένου ἐκ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Καφριστάν καὶ ἐκ τοῦ τῆς Τζιατράρης, οἵτινες ἐν Παντζιαούρ ἐνοῦνται· εἶτα δὲ καὶ μετὰ τῶν προγραφέντων πρὸ τοῦ Κουνάρ, ἐνθα, κατὰ Πτολεμαῖον, Κώας καλεῖται· εἶτα δὲ ἐν Λαλπούρ μετὰ τοῦ ἀπὸ Σουάτ ἐρχομένου, μεθ' ὃ ὀνομάζεται νῦν Λοντώ, ὅστις συμβάλλει νοτίως Πεσσιαούρ τῷ Ἰνδῷ. Καθ' ἃ Ἰνδὸς πάλιν θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ὁ καὶ νῦν ὑφ' ἡμῶν ὀνομαζόμενος. Ὁ Στράβων ὁμοίως ἄνευ συγχίσεως περιγράφων τοὺς ποταμοὺς καλεῖ τὸν Σιάσση-Γκάου Χοάσπην, Κώφην δὲ καλεῖ τὸν ποταμὸν τοῦ Κουϊστάν καὶ τὸν Λοντώ, καὶ Ἰνδὸν, ὃν καὶ ἡμεῖς οὕτω καλοῦμεν (β). Ὁ δὲ Ἀρριανὸς καλεῖ τὸν Σιάσση-Γκάου Χόην, Κωφῆνα δὲ καὶ Ἰνδὸν καλεῖ, οἷους καὶ ὁ Στράβων (γ). Ἐκ τῆς κοιλάδος δὲ Βαρδάκ ὁδὸς δύσβατος ἄγουσα βορείως εἰς τὰ Ἀζαρινὰ ὄρη, καὶ ἐν αὐτοῖς ἐνομένη μετὰ τῆς ἀπὸ Καβούλ διὰ τὴν Βακτριανὴν, παρέρχεται τῷ ὄρει Ἰλμπάν, ἐν ᾧ εὐρίσκεται σπήλαιον εὐμέγεθες ὀριζόντιον, τοῦ ὁποίου αἱ παρειαὶ εἰσὶ διηρημέναι εἰς τοποθεσίας καταλλήλους πρὸς κατοικίαν ἀνθρώπων, καὶ τὸ μέσον διηρημένον ὑπὸ ποταμοῦ βαθέος μὴ κινουμένου καὶ γεφυρωμένου ἐκ πολλοῦ χρόνου διὰ κορμοῦ δένδρου. Τοῦτο δέον νὰ ᾖ τὸ ἐν Παροπαμισάδαις ἱερὸν σπήλαιον, τὸ ὑμνηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς φυλακὴ τοῦ Προμηθέως, καὶ δεῦρο ὁ Ἡρακλῆς ἀφίχθεις

(α) Πτολ. VII. α. 27. (β) Στραβ. 697· 698. (γ) Ἀρριαν. 4, 22, 23. καὶ 5, 1.

ἐλύτρωσεν αὐτόν· τὸν Ἰνδικὸν Καύκασον, καὶ ὅχι τὸν τῆς Κολχίδος, τῶν περὶ τὸν Ἀλέξανδρον Ἑλλήνων λεγόντων ὡς δεσμωτήριον τοῦ Προμηθέως (α). Τὸ σπήλαιον τοῦτο παρελθὼν ὁ Ἀλέξανδρος διήλθε διὰ τῆς προμνησθείσης ὁδοῦ ὅτε ἐπανεκάμπτειν ἐκ Βακτριανῆς εἰς τὴν ἐν Ἀραχωσίᾳ πόλιν του, καθότι ἐπανεκάμψεν, ὡς ὁ Στράβων μαρτυρεῖ, δι' ὁδοῦ ἐπιτομωτέρας ἐκείνης, δι' ἧς εἰς τὴν Βακτριανὴν ἐπορεύθη, ἐν ἀριστερᾷ ἔχων τὴν Ἰνδικήν· εἶτ' ἐπέστρεψεν αὖθις ἐπ' αὐτὴν καὶ τὸν Κώφην ποταμὸν καὶ τὸν Χοάσπην, ὃς εἰς τὸν Κώφην ἐμβάλλει κατὰ Πλημύριον πόλιν ῥυεὶς παρὰ Γώρουδι ἄλλην πόλιν (β), ἥτις δέον νὰ ᾖ ἡ Κουνάρ. Ἦτοι ἐπέστρεψεν ὁ βασιλεὺς δι' ἧς ὁδοῦ καὶ ἡμεῖς εἰς Καβούλ πορευθησόμεθα, ἐπειδὴ ὁ Κωφὴν ὁ καὶ Χοάσπης εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Καβούλ ἐνοῦνται, καὶ δι' ἧς εἰς τὴν Βακτριανὴν ἐκεῖνος ἀπῆλθεν ἀναστραφεὶς πρὸς τὸν Καύκασον πρὸ τοῦ Καβούλ, καὶ διελθὼν τὰς ἐν αὐτῷ χώρας ἐν ἀπορίᾳ, ὡς ὁ Στράβων προδιηγέθη· διότι ἄλλη ὁδὸς διὰ τὴν Βακτριανὴν καὶ διὰ Καβούλ ἐνταύτῳ δὲν ὑπάρχει. Ὁ Ἀρριανὸς δὲν ἀναφέρει ἡμῖν τὴν πόλιν Πλημύριον· ἀλλὰ γράφει ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ὁ Ἀλέξανδρος, ἣν πρωτεύουσαν τῶν μέχρι Κωφῆνος Παροπαμισάδων κατέστησεν, ἔβη εἰς Νικαίαν πόλιν καὶ τῇ Ἀθηνᾶ θύσας προὔχῳρι ὡς ἐπὶ τὸν Κωφῆνα (γ). Καθ' ἃ Νίκαια κατὰ μετάφρασιν εἶνε Γάζνι ἢ ἡ Γάζακα καὶ Γαύζακα καλουμένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (δ). Διελθόντες τὴν αὖριον ὁρεινὰς χώρας κατελύσαμεν παρὰ ποταμῷ μεγαλειτέρῳ τοῦ Σεῖτ ἀμπάτ, καὶ ὄρη ἕτερα

(α) Στραβ. 688. (β) Στραβ. 697. Ἀρριαν. 4. 22. (γ) Ἀρρ. 4, 22. 3, 7. (δ) VI, 18, 4.

διελθόντες κατελύσαμεν τὴν ἐπομένην εἰς τὴν κοιλάδα Μεϊντάνι παρὰ τὸν διαρρέοντα ταύτην ποταμόν, ὅστις ἐκ τοῦ Ἰλμπάν κατερχόμενος διαιρεῖ τὰ χωρίζοντα ὄρη τὴν κοιλάδα Μεϊντάνι ἐκ τῆς δυτικῆς κοιλάδος τοῦ Καβούλ, καὶ ταύτην εἴτα καὶ τὸ Καβούλ διαρρέων χύνεται εἰς τὸν Σιάσση Γκάου. Τὴν ἐπομένην διαβάντες τὰ ὄρη ἐσταθμεύσαμεν οὐχὶ μακρὰν τοῦ Καβούλ, ἐπειδὴ ὁ Σταυλάρχης τοῦ Ἐμῆρ, μεθ' οὗ συνωδοιπόρουν ἐξ Ἐράτ, ἤθελε νὰ εἰσέλθῃ τὴν αὔριον κατὰ τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτῷ ἐθιμοταξίαν εἰς τὴν πόλιν. Ἐνώπιόν μας βορειοδυτικῶς εἰς τὰ ὄρη εἶχομεν τὴν ἀπὸ Καβούλ εἰς Τουρκεστὰν ἄγουσαν ὁδὸν διὰ δέκα καὶ πέντε ἡμέρας, διὰ δέκα δὲ καὶ ὀκτὼ εἰς Μπάλχ, διερχομένην δὲ διὰ τῶν ψιλῶν χωρῶν Γορμπάν καὶ Κορμάτ τῶν μὴ ἔχουσῶν πλὴν τερμίνθου θαμνώδους ὀλίγης, ἐν αἷς ὁ βασιλεὺς ἀπορούμενος καὶ τροφῆς, ταῖς τῶν κτηνῶν σαρκὶν ἐχρήσατο, καὶ ταύταις ὡμαῖς διὰ τὴν ἀξυλίαν, πεντεκαίδεκαταῖος ἀπὸ τῆς ἐν Ἀραχωσίᾳ Ἀλεξανδρείας εἰς Ἀδραψα πόλιν τῆς Βακτριανῆς ἀφίχθεις (α). Κατῆλθε δὲ διὰ δέκα μόνον ἡμέρας διὰ τῆς προγραφείσης ἐπιτομωτέρας (β) ἀπὸ Τουρκεστὰν εἰς Μοκόρ. Τούτων ἄλλη ὁδὸς δὲν ὑπάρχει. Ἡ ἐπιτομωτέρα δέ, ὅπως καὶ νῦν, καὶ τότε ἦτο διὰ τὸ δύσβατον ἐν ἀχρηστίᾳ διήλθεν ὅμως δι' αὐτῆς ὁ Ἀλέξανδρος τοῦ σπηλαίου χάριν. Ἐπεσκέφθησαν ἡμᾶς τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐρχόμενοι ἐκ τῆς πόλεως πολλοὶ συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ Σταυλάρχου φέροντες δῶρα, ὧν τὰ πλεῖστα ἐδέσματα γλυκέα, καὶ δροσερώταται ὀξυνῆθραι, εὐχυμοί, ἔχουσαι πάχος βραχίονος, καὶ παρασκευα-

(α) Στραβ. 725. (β) Ἀρριαν. 4. 22. Στραβ. 697.

ζόμεναι, ὥς μοι ἔλεγον, εἰς τὸ ἐνώπιον ἡμῶν χωρίον Παγμὰν τὸ εὐρισκόμενον εἰς τὰ μεθόρια τῆς ἀενάου χιόνος· ὥς δὲ παρετήρησα καθ' ὅλην τὴν σειρὰν τῶν Ἱμαλατῶν ἐνθα αὐτὰ διήλθον, τὸ τελευταῖόν φυτὸν εἶνε αἱ ὀξυνῆθραι. Ἐγκλείουσιν αὐτὰς ἐκ τῆς σμικρότητός των εἰς οἰκίδιον διὰ πετρῶν κατεσκευασμένον, ὅπως τὰς προφυλαξῶσιν ἐκ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, καὶ ἀφίνουσι νὰ ποτίζωνται διὰ τῆς ἀναλυομένης χιόνος. Ἀναπτύσσονται ταχέως λαμβάνουσαι μέγεθος μέγα, καὶ ἔχουσαι στέλεχος χυμοῦ πλήρες, ἀνευ ἐπαισθητῶν νεύρων καὶ ἰνῶν. Ὁ χυμὸς ὑποξυνίζων παρέχει εὐχαρίστησιν ἡδυτέραν παντὸς τεχνητοῦ σεραπίου. Τὴν ἐπομένην 30 Ἀπριλίου 1870, συνωδευμένοι ὑπὸ πλήθους πολλοῦ ἐκ τῆς πόλεως ἐλθόντος, διηυθύνθημεν κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν Ἑμῆρ ἐν μέσῳ παρατεταγμένου στρατοῦ διελθόντες.

Γελῶν μ' ἐδέχθη, ὥς πρὸ πολλοῦ γνωστόν του. Μ' ἐξήτασε περὶ πολλῶν ἀφορόντων τὴν περιήγησίν μου καὶ τὰς χώρας, δι' ὧν διήλθον· εὐχαριστούμενος δὲν ἡσθάνετο τὸν ἐλάχιστον κόπον, ἐν ᾧ ἐγώ, ὥς καλῶς τὸ διέκρινε, διὰ τὴν πολύωρον ἐξέτασιν εὐρέθην καταπεπονημένος. Μοὶ παρουσίασε τότε τοὺς μέλλοντας νὰ μὲ ὑπηρετῶσι, παραγγέλλων, ἵνα μ' ὀδηγήσωσιν εἰς τὸ ὀρισθὲν κατάλυμα πρὸς ἀνάπαυσίν μου, νὰ μοὶ προσαγάγωσι δὲ πᾶν ὅ,τι ἤθελον αἰτήσῃ, καὶ τὴν τροφήν ἐκ τοῦ αὐτοῦ μαγειρείου καθ' ὅς ὥρας ἡὐχαριστούμην· ἀλλὰ τὰς περισσοτέρας παρ' αὐτῷ ἐγευόμην. Δυστυχῆς Ἑμῆρ! πόσον ὀλιβερὸν μοι εἶνε βλέποντι ἐμοῦ προαποθανόντας τοὺς ἐμοὺς σωτήρας, καὶ περὶ τῆς ζωῆς μου ἀπηλπισμένους; Ὁ Ἱμάμ Δοβλέ, ὁ Μῆρ Φεταλῆ βασιλεὺς τοῦ Οὐβαχάν, ὁ Μωχαμέτ Γιακούπ κατακτητῆς τῆς

Κασσάρ, ὁ Φατῆ Μωχαμέτ ἄκμπαρ χάν, οἱ καλοὶ μου Καβαγνιεροὶ καὶ Δολμάζοι εἰσὶν ἤδη μετὰ σοῦ. Τίς γινώσκει ἂν καὶ ὁ Βε Νταρήν, ὁ κυβερνήτης τῆς Χαμίας ὁ σώσας μου τὴν ζωὴν, ζῇ ἔτι; Ἐπεσκεπτόμεθα ὁμοῦ τοὺς σταύλους του, τοὺς ὀπλισμοὺς καὶ τὰ ὀπλοστάσια, τὰ ὀπλοποιεῖα, τὰ γυμνάσια τοῦ στρατοῦ, τὰς ἀποθήκας καὶ τὰ βιομηχανικὰ καταστήματα, διευθυνόμενα ὑπὸ Ἰνδῶν τεχνιτῶν καλῶς πάντα παρὰ Ἀγγλοῖς μαθόντων, καὶ μισθοδοτουμένων ἀδρῶς ὑπὸ τοῦ Ἐμήρ, διότι ἡγάπα τὰ νέα ἔργα. Ἐνίστε συνδισκεδάζομεν ἔχοντες μουσικοὺς Ἰνδοὺς, καὶ ὀρχηστρίας καὶ τραγωδιστρίας Ἰνδιάνας. Ἡ παθητικὴ μουσικὴ των πλήρης πραότητος καὶ οἴκτου, πλήρης χρηστότητος, τὰ ἡδέα ἄσματα τῶν ὀχηστριῶν καὶ ἡ ἐπιτετηδευμένη αὐτῶν ὀρχησις, περιελισσομένων ποτὲ εἰς ἀραιὸν πράσινον πέπλον χρυσοῖς ἀστροῖς πεποιχιλμένον, καὶ ἄλλοτε ἀνελισσουσῶν κατὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ ἄσματος τὸν ἑναστρον πέπλον, ἕτερπον ἡμᾶς πάντας· ἀλλ' ὁ Ἐμήρ πρὸ παντὸς ἡγάπα ἱστορίας ἀρχαίας καὶ ἐπιστημονικὰς συζητήσεις. Εἰς τὰ ἀστρονομικὰ ἠκολούθουν τὸ σύστημα τοῦ Πτολεμαίου, εἰς τὰ φυσικὰ τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, εἰς τὰ ἱατρικὰ τὸ τοῦ Γαληνοῦ. Δὲν ἠδύναντο ν' ἀντιταχθῶσιν· ἀλλ' οὔτε καὶ ἐγὼ ἠδυνάμην νὰ τοὺς πείσω. Ἐν τινὶ ἡμέρᾳ ἐνόμισεν ὅτι μὲ συνέλαβεν· εἶχομεν ζήτημα περὶ βάρους τοῦ ἀέρος. Ὁ Ἐμήρ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Χασάν τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους γινώσκοντες ἤθελον τὸν ἀέρα ἀβαρῆ, καὶ διέταξεν ἵνα προσαγάγωσι πάραυτα πλάστιγγα καὶ ἀσκόν· ἀλλ' ὅταν τὴν πλάστιγγα κλίνουσιν ὑπὲρ τοῦ ἀσχοῦ εἶδεν, ἐπιτηδείως πάνυ, χωρὶς νὰ ἐννοηθῇ, ἀφῆρσεν ἐκ τῆς πλά-

στιγγός τινας τῶν ἐρεβίνθων. Τὸν εἶδον· ἀλλ' ἡ πλάστιγξ ἐξηκολούθει πάλλουσα ὑπὲρ τοῦ ἀσχοῦ. Δὲν ἐπέιθετο· ἀλλὰ πάντες ὁμοῦ ἐφωνασκοῦμεν, ἐκεῖνοι ὑπὲρ τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ ἐγὼ ὑπὲρ τῆς νεωτέρας προόδου χωρὶς τὴν κλοπὴν νὰ καταμαρτυρήσω, ἥς ἐπειδὴ χρησιν δὲν ἐποιοῦν ἐνόμιζεν ὅτι δὲν παρετηρήθη. "Ὅπως δὲ τὸν κεντήσω πλαγίως, Θεέ μου! εἶπον, ὅποια δικαιοσύνη ἐνταῦθα διὰ τὴν ἐπιστήμην ζυγίζομένην διὰ τῆς Καβουλικῆς πλάστιγγος; Ἐρρήχθη εἰς γέλωτα ἅμ' ἀκούσας, καί, θαυμαστότερον εἶνε, μοὶ λέγει, ὅτι σὺ πιστεύων ταῦτα εἶσαι Φράγγος, ἡμεῖς δ' Ἕλληνες οἱ ἀκολουθοῦντες τὸν Πλάτωνα, τὸν Γαληνὸν καὶ τὸν Ἀριστοτέλην. Προσεπάθει νὰ μὲ κρατήσῃ, λέγων μοι, ἀφ' οὗ περιηγεῖσαι διὰ τὸ καλὸν τοῦ κόσμου, κάθησαι διὰ τὸ καλὸν τούτου τοῦ ἔθνους, εἰς ὃ πολυειδῶς θὰ χρησιμεύσῃς. Βλέπων δ' ὅτι δὲν μετέβαλον γνώμην, μοὶ προέτεινεν ὅπως διαβαίνων τοὺς λαοὺς δι' ὧν προετιθέμην νὰ διέλθω, μεταμφιασθῶ φορῶν Περσικά, καὶ χαρακτηρισθῶ ὑπ' αὐτοῦ ὡς Πέρσης· διότι ἄλλως θὰ ἐφονευόμην. Προτιμῶ, Ἐμήρ, τῷ ἀπεκρίθην, ν' ἀποθάνω πάντοτε Ἕλληνα παρὰ νὰ σωθῶ ἔστω καὶ σκεπτόμενος ἅπαξ ἐθνισμόν ἄλλον. Δὲν σ' ἀφίνω, τότε μοὶ λέγει· κάθησον ἐδῶ, διότι γινώσκω ὅτι θὰ φονευθῇς ἅμα διαβῇς τὸ Ἰνδοκῶσι. Τίς γινώσκει τὸν Ἕλληνα; τοιαῦτα ἐνδύματα φορῶν θὰ ἐκληφθῇς ὡς Ῥώσος ἢ Ἀγγλος, ἀμφότεροι εἰσὶν ἐχθροὶ τῶν λαῶν. Παρεκάλεσα τότε νὰ μεταμφιεσθῶ ὡς ἱεροσπουδαστῆς Ἕλληνα, καὶ μοὶ ἐπέτρεψε πλὴν τῆς στολῆς ἐκείνης οἷαν ἔφερον, νὰ ἐκλέξω οἷανδὴποτε ἄλλην, καὶ παρ' εὐθύς διέταξε νὰ μοὶ προσαγάγωσιν ἐκ τῶν ἀποθηκῶν τοῦ παντοῖα ὑφάσμα-

τα, πρὸς δὲ τεχνίτας, ἵνα κατασκευάσωσι καθ' ὃν τρόπον τοῖς ὑποδείξω τὰ ἐνδύματά μου. Ἐξέλεξα δι' ἀντερρίον πράσινον μεταξωτὸν Βουχάρης μετὰ λαμπροῦ κιτρίνου διῶφασμένον, δι' οὗ ἐφαίνετο χρυσίζον· διὰ γούναν καλὴν τζόχαν Ἀγγλικὴν ἐκ τῆς ὁποίας καὶ πῖλον ἐποίησα· διὰ ζώνην Κασμιριαῖον σιάλι λαμπρῶς κεντημένον οὔτινος ἐπ' ἀριστερᾷ ἐκρέμαντο τὰ κεντήματά του· διὰ μπενίσιον ὕφασμα τουρκομανικὸν ἐκ λεπτῶν τρίχων χαμήλου, ὧν καὶ τὴν χροιάν εἶχεν. Ἄλλα δὲ ὁδοιπορικὰ ἐνδύματα ἐποίησα ἐκ σοφί μελανοῦ καὶ ἐξ ὑφάσματος Ἀζαρινοῦ βαρέος. Ἦθελε νὰ μοὶ δώσῃ χρήματα καὶ πολλάκις, ὅσω μ' ἐβλεπε μὴ δεχόμενον, τόσω ἐπέμενε νὰ μοὶ δώσῃ, λέγων, αἱ περιηγήσεις ἔχουσιν ἀνάγκην χρημάτων· δι' αὐτῶν ἐξομαλύνονται αἱ δυσκολίαι. Διατί δὲν ἐφοδιάζεις ἐντεῦθεν δι' ὅσον τὸ δυνατόν πλειοτέρων; Ἄν ἔχῃς πολλὰ δὸς εἰς πτωχοὺς ὁδοιπόρους, δὸς εἰς διαβάτας.

Ἡ περιφέρεια τοῦ Καβούλ ὀρίζεται νῦν δυτικῶς ὑπὸ τῶν περιφερειῶν τῆς Κανδαχάρ καὶ τοῦ Ἑράτ, βορείως ὑπὸ τοῦ ἀενάως χιονοσκεποῦς, ζυγοῦ τοῦ Ἰνδοκῶσι, ἀνατολικῶς ὑπὸ τῶν ἀενάως χιονοσκεπῶν ὄρων τοῦ Καφριστάν, καὶ ὑπὸ τοῦ Παντζιαοῦρ καὶ Σουάτ, καὶ νοτίως ὑπὸ τῶν ἐπαρχιῶν Πεσσιαοῦρ καὶ Σουάτ. Διαιρεῖται δ' εἰς ἐπαρχίας ὑποτελεῖς τῷ Ἑμῆρ καὶ εἰς μῆ. Αἱ ὑποτελεῖς εἰσὶ τὸ Μοχόρ, τὸ Γαζνί, τὸ Ἀζαρέ, τὸ ἀνατολικῶς τούτου Κουϊστάν, τὸ νοτίως τούτου Καμπούλ, τὸ νοτιοδυτικῶς τούτου Λογγέρ, τὸ δυτικῶς τούτου Τζιάρχ καὶ Σουλεϊμάν χέλι, τὸ νοτίως τούτου Χούς, τὸ νοτίως τούτου Κόρμ, καὶ τὸ νοτιοανατολικῶς τοῦ Καμπούλ καὶ δυτικῶς τοῦ Παντζιαοῦρ καὶ Σουάτ, Κουνάρ,

Ντζιελαλαμπάτ καὶ Λαλπούρ, ἅπερ ἐκτείνονται παραποταμίως τοῦ Καμπουλικοῦ ποταμοῦ ἢ καὶ Λοντῶ λεγομένου. Αἱ δὲ μὴ ὑποτελεῖς εἰσὶ τὰ εὐρισκόμενα ἀπρόσιτα ὄρη μεταξὺ Κόρμ, Χοὺς, Τζιάρχ καὶ Λογγέρ, τὰ Μαγγάλ καλούμενα· ἔτι τὰ ἀνατολικῶς τούτων Σούρχ ἀπ' ὀνομαζόμενα, καὶ ὀριζόμενα βορείως ὑπὸ τῶν κοιλάδων Λογγέρ καὶ Καβούλ, καὶ ἀνατολικῶς ὑπὸ τοῦ Καβουλικοῦ ποταμοῦ, διερχομένου μεταξὺ τῶν ὄρων Σουρχ ἀπ' καὶ τῶν τοῦ Καφριστάν· ἔτι τὰ νοτίως τῶν ὄρων Σούρχ ἀπ' ὄρη, τὰ Παπέρ καλούμενα, καὶ κείμενα μεταξὺ τῶν κοιλάδων Κόρμ καὶ Ντζιελαλαμπάτ, καὶ τὰ τῶν Χαϊμπέρ ὄρη τὰ κείμενα νοτίως τοῦ Παπέρ, καὶ μεταξὺ τῶν κοιλάδων Κόρμ, Λαλπούρ, Πεσσιαοῦρ καὶ Κοάτ, καὶ ἀνατολικῶς τῶν ὄρων Βεζυροί, ἐξ ὧν χωρίζονται διὰ τοῦ ποταμοῦ Κόρμ διερχομένου, ἀμέσως μετὰ τὴν κοιλάδα Κόρμ, μικροκοιλάδα καλουμένην Βουλμηήν, καὶ εἶτα μεταξὺ τῶν ὄρων Βεζυροί καὶ τῶν τῶν Χαϊμπέρ. Ἀλλ' εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Κάβουλ δύνανται ν' ἀναχθῶσιν ὁμοίως καὶ αἱ λοιπαὶ Ἀφγανικαὶ χῶραι εἴτε ὑποτελεῖς εἰς ἄλλα ἔθνη, εἴτε αὐτόνομοι· λ. χ. αἱ αὐτόνομοι Παντζιαοῦρ καὶ Σουάτ, ὧν τὸ μὲν Παντζιαοῦρ ὀρίζεται ἀνατολικῶς ὑπὸ Τζιαράρ, βορείως ὑπὸ τῶν ὄρων Καφριστάν καὶ νοτίως ὑπὸ τῶν τοῦ Σουάτ· τοῦτο δὲ βορείως ὀρίζεται ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ Παντζιαοῦρ καὶ ἐν μέρει ὑπὸ τῶν ὄρων τῆς Τζιατράρ, καὶ ἀνατολικῶς καὶ νοτίως ὑπὸ τοῦ Ἰνδοῦ. Αἱ δὲ ὑποτελεῖς εἰς τὴν Ἀγγλίαν εἰσὶ τὸ πρὸς δυσμὰς τοῦ Σουάτ Πεσσιαοῦρ καὶ τὸ Κοάτ, ἀλλὰ μεταξὺ τούτων αὐτόνομος ἔτι Ἀφγανικὴ ἐν ὅρεσιν εἶνε ἐπαρχία ἡ τῶν Ἀφρυντοί, ἣτις ὀρίζεται μετὰ τῶν ἄλλων νοτίως ὑπὸ τοῦ Ἰνδοῦ.

Αἱ χῶραι αὗται ἐκαλοῦντο κοινῶς ὑφ' Ἑλλήνων Παροπαμισάδαι, ἐπειδὴ εὐρίσκοντο ἐντὸς ὁρῶν Παροπαμίσου καλουμένου, ὠρίζοντο δὲ κατὰ τὸν Πτολεμαῖον ἀπὸ μὲν δύσεως Ἀρείας, ἀρκτικῶς Βακτριανῆ, ἀνατολικῶς Ἰνδικῆς μέρεσιν τοῖς ἀπὸ τῶν πηγῶν τοῦ Ὠξοῦ (α), καὶ μεσημβρινῶς ὑπὸ τῆς Ἀραχωσίας (β). Ὁ Ἡρόδοτος καλεῖ ταύτας Πακτυϊκὴν, ὡς ἐὰν ἐξηρτῶντο ἐξ ὀνομαστῆς τότε πόλεως ἢ ἐπαρχίας καλουμένης Πακτύας, ἣν Πάκτυες ὡς τοὺς ὀνομάζει κατῴκουν· διότι οὕτω τότε τὰ ἔθνη ὠνομάζοντο, ὡς ἐκ Βάκτρων Βακτριανῆ, ἐκ Μαδρ Μαργιανῆ κ.τ.π. Ὄνομα δὲ σχέσιν ἔχον πρὸς τὴν Πακτυϊκὴν ἔχομεν τὸ ὑπὸ τῶν μετὰ ταῦτα λεγόμενον Πευκαλαιῶτις, ἥτις, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ Ἀρριανοῦ (γ), καὶ Στράβωνος (δ) εὐρίσκετο μεταξὺ Κώφης καὶ Ἰνδοῦ δηλαδὴ μεταξὺ Λοντῶ καὶ Ἰνδοῦ πρὸς τὸν Ἰνδὸν κειμένη· δὲν εἶνε δὲ τὸ Περσισαοῦρ· διότι αὕτη εἶνε, ὡς ἀκολουθῶς θέλομεν ἰδεῖν, πόλις νέα ἥτις δὲν ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Σράβ. καὶ Ἀρρ. ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου· δὲ καλεῖται Παρσιάνα, ἐπειδὴ αἱ Παροπαμισάδαι κατ' αὐτὸν ὠρίζοντο νοτίως ὑπὸ τῆς Ἀραχωσίας καὶ τῶν Παρσικτῶν ὁρῶν. Ἀλλ' ἐξ ἄλλου τοποθετεῖται ὑπ' αὐτοῦ ἡ Γωρυαῖα παρὰ τὰς Λαμπιγὰς καὶ τὴν Σουαστήνην δηλ. πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Κῶα καὶ τὸ Σουάτ, ἐν τῇ Ἰνδικῇ (ε)· ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι ὡς Γωρυαῖαν ἐκλαμβάνει τὸ

† (α) Πηγαὶ τοῦ Ὠξοῦ θεωροῦνται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, ὡς ἀκολουθῶς διευκρινηθήσεται, αἱ πηγαὶ τοῦ ποταμοῦ Παταξιδάν, καὶ ἐπομένως περιλαμβάνονται εἰς τὰς Ἰνδίας πᾶσαι αἱ ἀνατολικῶς τοῦ Πεντζιοῦρ χῶραι. (β) Πτολ. VI. 18, 1. (γ) 4. 22, 7. 28, 6. (δ) Στράβ. 698. (ε) VII. 1. 42. 43.

Παντζιαούρ ἢ τὸ Κουνάρ, ἣν περιλαμβάνει εἰς τοὺς Ἰνδοὺς, ἐνῶ εἶνε χώρα Ἀφγανική. Ὁ Στράβων δὲ τὴν πόλιν Γῶρυν ἣτις ἀντι᾽τοιχεῖ πρὸς τὸ Κουνάρ, τίθησι παρὰ τὸν Κωφῆνα μετὰ τὸ Πλημύριον (α), καὶ ὁ Ἀρριανὸς χώραν Γουραῖαν καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ποταμὸν Γουραῖον τίθησιν εἰς τὰς Παροπαμισάδας (β). ἣτις, ὡς ἐκ τοῦ δρομολογίου τοῦ Ἀλεξάνδρου καταδειχθήσεται, ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ νῦν καλούμενον Κόρμ. Ὡστε Γῶρυς πόλις τοῦ Στράβωνος καὶ Γωρυαῖα τοῦ Πτολεμαίου εἶνε ἡ αὐτή, δηλ. ἡ νῦν Κουνάρ. ἄλλη δὲ ἡ Γουραῖα τοῦ Ἀρριανοῦ. Οἱ δὲ Ἰνδοί, εἰς τοὺς ὁποίους περιλαμβάνει τοὺς Παντζιαουρεῖς ὁ Πτολεμαῖος, εἰσὶν, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος, οἱ πρὸς βορρᾶν τῶν ἄλλων Ἰνδῶν κατωκημένοι καὶ πρόσουροι Κασπατύρῳ τῇ πόλει (Κασμῆρ) καὶ τῇ Πактуйкῇ χώρᾳ (Πευκαλαιώτις), οἱ Βακτρίοισι παραπλησίαν ἔχουσι δίαίταν (γ) καὶ ἐπομένως οὗτοι εἰσὶ καθ' Ἡρόδοτον οἱ Καφριστανοί, οἱ Τζιατραεῖς, οἱ Καντζιουτεῖς καὶ Γχιλγῆτεῖς. Ἐστέλλοντο δὲ ἐπὶ τὸν χρυσὸν χρυσὸς ὅμως κατ' ἐκείνας τὰς χώρας εὐρίσκεται πολὺς νῦν ἐν Καντζιούτ, ἀλλὰ τότε πιθανὸν καὶ εἰς τὰ πρὸς ἀνατολὰς τῶν Κεντζιούτ καὶ Γχιλγῆτ ἔρημα ὄρη. Οἱ δὲ μυθώδεις μύρμηκες αὐτοῦ οἱ μεγαλείτεροι ἀλώπεκος ὄντες καὶ τὸν χρυσὸν ἀναφέροντες τὴν οἴκησιν ποιέμενοι, εἰσὶν, ὡς μετ' οὐ πολὺ γνωρίσωμεν, εἶδος πιθήκου τρωγλοδυτικοῦ ἀπαντῶντος ἐν Ἱμαλατοῖς.

Αἱ ἐπαρχίαι τοῦ Καβούλ ἔχουσι ποικιλίαν μεγάλην ὡς πρὸς τὴν φυτείαν διὰ τὴν διάφορον αὐτῶν κλιματικὴν κατάστασιν, ἐντὸς δ' ὁρῶν κείμεναι καὶ ὑπὸ πολλῶν

(α) Στράβ. 697. (β) 4, 23, 1. 25, 7. (γ) ΠΒ 102.

ὕδατων ποτιζόμεναι εἰσὶν εὐφοροί. Διακρίνεται ὁμως ἐν αὐταῖς εὐδοκιμοῦν ποῦ μὲν τοῦτο, καὶ ποῦ ἐκεῖνό τὸ εἶδος τῶν ὀπωροφόρων δένδρων ἢ δημητριακῶν· λ. χ. ἐν Καβούλ εὐδοκιμοῦσιν ἄριστα αἱ μορέαι κηπευόμεναι οὐχὶ διὰ μέταξαν, ἀλλὰ διὰ τὰ μόρα, ἅπερ εἰσὶ τόσον ἡδέα καὶ θρεπτικά ὥστε προτιμῶνται ὅλων τῶν ἄλλων ὀπωρῶν καὶ τῆς σταφυλῆς ἔτι. Ἐν Κουϊστὰν πρωτεύουσι τὰ βερίκοκα καὶ αἱ σταφυλαί. Ἐν Κόρμ αἱ σταφυλαί, τὰ σῦκα καὶ αἱ καρυαί, ἐν δὲ Ντζιελαλαμπάτ ἡ λεμονέα, ἡ νεραντζέα, ἡ κιτρέα, ἀλλ' ὅχι καὶ ἡ πορτοκαλέα. Βορειοδυτικῶς δὲ τοῦ Ντζιελαλαμπάτ ἐν Κουνάρ, ὅπερ εἶνε ἡ τοῦ Σράβωνος Γῶρυς καὶ ἡ Γωρυαῖα τοῦ Πτολεμαίου, καλλιεργεῖται ἡ λαμπροτέρα ὄρυζα ἐκ τῆς ὁποίας, κατὰ προτίμησιν πάσης ἄλλης καλλιεργουμένης ἐν Ἀσίᾳ προμηθεύεται διὰ χρῆσίν του κατ' ἔτος ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας. Ἔργα δὲ κατὰ τὰς Παροπαμισάδας ἐν γένει διακρίνονται μάλλινά ὑφάσματα ἐν Ἀζαρὲ παρεσκευασμένα ἐκ μαλλίων λεπτομάλλων καὶ πυκνομάλλων αἰγῶν ἐκεῖσε ἐνδiciaτωμένων· καὶ ἐν Καβούλ αἱ πουστίν (αισύραι) ἐκ καλῶς κατειργασμένων δερμάτων λεπτομάλλων αἰγῶν, καὶ βεβαμμένων κιτρίνως καὶ διὰ κιτρίνης μετάξης ὀλοκεντημένων.

Τὸ Καβούλ δ' εἶνε πόλις νέα, ἐπεὶδὴ ἀναφέρεται ὑπὸ μόνου τοῦ Πτολεμαίου (α)· ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀντὶ ταύτης ἀναφέρεται πόλις Πλημύριον εὕρισκομένη κατὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Κωφῆνος καὶ τοῦ Χοάσπου (β)· οὗτος λέγε-

(α) VI. 18. 3. Τὸ στερεότυπον γράφει Βωλῖται ἐν ᾧ εἰς τὸν Κυριολεκτικὸν αὐτοῦ πίνακα γράφει Καβολῖται. (β) Στραβ. 697.

ται παρὰ τοῦ Ἀρριανοῦ Χόης (α) καὶ ἀντιστοιχεῖ καθα-
ρῶς, ὡς προείπομεν, εἰς τὸν Σιάσση Γκάου, ὀνομασθέντα
Χόην καὶ Χοάσπην· ἐπειδὴ ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Λογγέρ πα-
ραλαμβάνει νοτιόθεν ποταμὸν Χόση καλούμενον, ὅστις
χρησιμεύει μεταξὺ τῶν ἀποκρήμνων ὁρῶν Μαγγάλ καὶ
Σοῦρχ ἄπ, ὡς ὁδὸς ἀπὸ Λογγέρ διὰ Κόρμ καὶ Ἰνδίας.
Κεῖται δὲ τὸ Καβούλ μεταξὺ δύο βουνῶν χωριζόντων
τὴν κοιλάδα αὐτοῦ εἰς ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν, ἐνθα
διέρχεται μεταξὺ αὐτῶν καὶ διὰ τοῦ Καβούλ ὁ Καβου-
λικὸς ποταμός, ὅστις ἐνοῦται ἐν τῇ ἀνατολικῇ κοιλάδι
πρῶτον μετὰ τοῦ Σιάσση Γκάου, καὶ εἴτα μετὰ τοῦ πο-
ταμοῦ τοῦ Κουϊστάν. Ἐνθα οὗτοι ἐνοῦνται, δηλαδὴ με-
ταξὺ τοῦ Καβουλικοῦ ποταμοῦ καὶ τοῦ Κουϊστάν, εὐρί-
σκεται λόφος ἐκτεταμένος, ἐφ' οὗ ὁ Ἐμῆρ προσεπάθει
τότε νὰ κτίσῃ πόλιν. Φρέαρ δὲ βαθύτατον ἐπὶ τοῦ λό-
φου ὁρύσσων εὔρεν εἰς βάθος ὀκτῶ περίπου μέτρων
θραῦσμα ἀγγείου ἐξ ἰάσπιδος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐξ jade
πρασίνου. Τοῦτο λαβὼν ἀπέστειλα μετὰ τῆς περισωθεί-
σης ἐν τῇ Σινικῇ συλλογῇ μου εἰς τὸ Πανεπιστήμιον.
Ἐκ τούτου καὶ ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Στράβωνος δὲν
μένει ἀμφιβολία ὅτι ὁ λόφος ἐκεῖνος εἶνε τὸ Πλημύ-
ριον, καὶ ὅτι μετὰ τὴν τούτου καταστροφὴν ἐκτίσθη τὸ
Καβούλ. Ἦτο ἤδη ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ
Πτολεμαίου γράφοντος ὅτι τὰ ἀρκτικά τῶν Παροπαμι-
σάδων κατεῖχον οἱ Καβολῖται (β). Ἐκτίσθη δέ, ὡς μαρ-
τυροῦσιν οἱ Τουράν καὶ οἱ Ἀφγάν, ὑπὸ Νταχιανούς τοῦ
κτίσαντος τὴν Κοχάν, τὴν Βουχάρα, καὶ τὸ Κοντούς·
τὸ κατ' ἐμὲ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ὁ Νταχιανούς ἐκεῖνος

(α) 4, 23. (β) VI. 18. 3.

ἦτο ὁ Εὐκρατίδης, ἢ ὁ Μένανδρος, ἢ ὁ τοῦ Εὐθυδάμου Δημήτριος, ὅστις, ὡς ὁ Στράβων λέγει (α'), βασιλεύων ἐν Βακτριανῇ προῆλθε πρὸς ἀνατολὰς μέχρι Σηρῶν καὶ Φρυνῶν, δηλαδή μέχρι Μογγόλων καὶ Σινικῆς καὶ πρὸς νότον διέβη τὸν Ὑπάνην. Κτισθὲν τὸ Καβούλ ἐγένετο πρωτεύουσα τῶν βορείων Παροπαμισάδων ὡς μέχρι τοῦδε διατελεῖ, τὸ δὲ Περσισαοῦρ τῶν νοτίων μέχρι Κασμήρ.

Ἐκ Καβούλ ὁδὸς πρὸς βορρᾶν ἄγει ἐπὶ δέκα καὶ ὀκτὼ ἡμέρας εἰς Μπάλχ, ἔτι δὲ εἰς Γουρί καὶ Κοντούς, διὰ Γορμπάν καὶ Κορμάτ, δι' ἧς καὶ ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Βακτριανὴν ἔβη· δι' ὁδοῦ δ' ἀνατολικωτέρας ταύτης καὶ ἐπιτομωτέρας, ἀλλὰ δυσβάτου καὶ διὰ Κουϊστάν ἀγούσης, πορεύονται εἰς Γορί. Νοτίως δὲ τοῦ Καβούλ ὁδὸς διὰ τοῦ Καβουλικοῦ ποταμοῦ ἄγει εἰς Κουνάρ, ὅθεν ἀνατολικῶς διευθύνεται εἰς Παντζιαοῦρ καὶ ἐκεῖθεν εἰς Καφριστάν καὶ Τζιατράρ, καὶ νοτίως διὰ Ντζιελαλαμπάτ καὶ Λαμποῦρ ἢ καὶ διὰ Χαϊμπέρ εἰς Περσισαοῦρ. Εἶνε ἐκείνη δι' ἧς ὁ Ἡφαιστίων ἐκ Πλημυρίου ἐβάδισεν· ἑτέρα διὰ Λογγέρ καὶ τοῦ ποταμοῦ Χόση, καὶ εἶτα διὰ τοῦ πεδίου Κόρμ καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ, ἐξέρχεται εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κοάτ. Εἶνε δ' ἐκείνη δι' ἧς, ὡς ὕστερον εὐκρινηθήσεται, ὁ βασιλεὺς ἐβάδισε.

(α) 516.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΠΕΡΙΒΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΚΑΒΟΥΛ ΤΟΥ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ ΜΕΧΡΙ

ΦΕΪΖΑΜΠΑΤ ΤΟΥ ΠΑΤΑΞΙΑΝ.

Ἀπεχαιρέτισα τὸν Ἐμήρ τὴν 2 Ἰουνίου 1870, ὅτε καθαρῶς περὶ τῶν οἰκιακῶν του ὁμιλήσαντες, ἡὺχαριστήθη καὶ μ' ἐνηγκαλίσθη· περιπτυχθεὶς δ' αὐτὸν ἄφησα ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἤμην ἤδη τρία βήματα ἀπομεμακρυσμένος, ὅτε φωνήσας με ἐκπληκτικῶς, ἔκαμε πρὸς με βῆμα ἓν καὶ ἐγὼ ἐπανεκάμψα πρὸς αὐτὸν βήματα δύο, ἐναγκαλισθεὶς δὲ μὲ προέπεμψεν ἔξω τῆς θύρας λέγων ὕπαγε εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἀφ' οὗ δὲν θέλεις νὰ μείνης, καὶ ὅταν ἀποφασίσῃς νὰ ἔλθῃς, καλῶς νὰ μᾶς ἔλθῃς. Ἐν τῇ αὐλῇ ὁ Ἀχμέτ Χάν ἰστάμενος προσέφερε μοι ἐντὸς χειρομάκτρου ἑκατὸν Βουχάρας χρυσοῦς, λέγων, τοῦτο ἐλάχιστον καὶ ἀβαρὲς τοῦ Ἐμήρ δῶρον, δέχθητι πρὸς εὐχαρίστησίν του, ἵνα δι' αὐτὸν καθ' ὁδὸν τοῖς πτωχοῖς διανείμῃς· ἔχε σὺ ταῦτα, τῷ εἶπον, διὰ δὲ τὸν Ἐμήρ ὁ Θεὸς θὰ μοι δώσῃ ἵνα τὸ χρέος μου κάμω. Καὶ ἱππεύσας ἐν τάχει, καὶ σὺν ἐμοὶ οἱ μέλλοντες νὰ μὲ συνοδεύσωσι πάντες, διηρχόμεθα καλπαζόντων τῶν ἱππων μεταξὺ στρατοῦ παρατεταγμένου, καὶ λαοῦ ἡμᾶς ἀσπαζομένων. Ἐξήλθομεν διὰ τῆς ἀνατολικῆς πύλης καὶ διηρχόμεθα τὴν νεωστὶ ἀμαξιτῶς κατεσκευασμένην ὑπὸ τοῦ Ἐμήρ ὁδόν, τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν κτιζομένην του πόλιν· ἐπὶ μίαν δ' ὥραν μακρὰν ἀφίχθη, ἰδρωμένον ἔχων τὸν ἵππον ὁ Ἀχμέτ Χάν, καὶ ἀφιππεύσας προσέπεσέ μοι παρακαλῶν νὰ δεχθῶ ἐκεῖνα, διότι φονευθήσεται ὑπὸ τοῦ Ἐμήρ. Δυστυχῆς Ἐμήρ, τίς ἐγίνωσκεν, ὅτι δι' αὐτῶν ἐμελ-

λον νὰ σωθῶ ἀπὸ Χαμίας μέχρι Θεσσαλονίκης σχεδόν; Δὲν ὑπέστησαν τὸν ὀλεθρον ἐν Χαμιά, ὃν ἔπαθεν ἡ λοιπὴ μου πᾶσα περιουσία, δὲν εἰξεύρω πῶς εὐρεθέντα εἰς χῶρον ἄλλον, εἰς ὃν πότε καὶ διατί τὰ ἔθεσα ἐντελῶς ἐπελαθόμην. Ὅταν μετὰ τὴν πανολεθρίαν μου ἐκείνην μῆνας δύο ἀναζητῶν ἄλλο τι, εἶδον ἐκεῖνα, οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπληρώθησαν δακρύων. Ἐνόμισα ὅτι χεῖρ τις τὰ ἔρριψε τότε. Μέχρι σήμερον ἐμαυτὸν βασανίζων δὲν δύναμαι νὰ ἐνθυμηθῶ πῶς καὶ διατί τὰ ἀπεχώρισα τῆς λοιπῆς μου περιουσίας. Παρεδέχθην τέλος ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν τ' ἀπεχώριζον ἡμην ἐπὶ τοσοῦτον τεταραγμένος ὥστε δὲν εἶχον συνείδησιν τοῦ ὅ,τι ἐποιοῦν. Βορείως στρέψαντες παρὰ ἔλη ἐκτεινόμενα βορείως τοῦ ἐκ τῆς ἀρχαίας πόλεως ἀποτελεσθέντος λόφου ἐφ' οὗ ἐκτίζετο ἡ νέα, δι' ὃ τῶν ἐλῶν ἐνεκεν καὶ Πλημύριον ἐκλήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἡ ἀρχαία, καὶ διαβάντες βουνὰ χωρίζοντα τὴν κοιλάδα τοῦ Καβούλ ἐκ τῆς Κουϊστάν, ἐσταθμεύσαμεν εἰς χωρίον Τζιاريκάρ. Τὴν αὔριον κατὰ μῆκος τὴν τοῦ Κουϊστάν κοιλάδα διελθόντες ἀφίχθημεν εἰς χωρίον Τουτουμτερέ, τελευταῖον πρὸς βορρᾶν ἐν τῇ κοιλάδι. Ἐντεῦθεν τρεῖς τοῦ Ἰνδοκῶσι ὑπάρχουσι διαβάσεις, τελούμεναι κατὰ τὴν ῥοὴν ποταμῶν ἐκ τῆς ἀνάου αὐτοῦ χιόνος σχηματιζομένων καὶ κατερχομένων ἐνθεν καὶ ἐνθεν τοῦ ζυγοῦ του, κατὰ χώρας παρ' ἡμῖν ὀνομαζομένης διάσελα ἢ διάσκελα καὶ Κουτέλ ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε. Ἡ ἀνατολικωτέρα Πεντζισήρ ὀνομαζομένη ἀναβαίνει παρὰ τὰ Καφριστανικὰ ὄρη καὶ κατέρχεται ἐκεῖθεν εἰς Ἀντεράπ χώραν τοῦ Τουρκεστάν. Ἡ πρὸς δυσμὰς ταύτης Σαλλίου-λάγγ καλουμένη, καὶ ἡ δυτικῶς ταύτης Καουσιάν κατέρχονται ἐκεῖθεν ἐπὶ τῷ αὐτῷ

εἰς τὴν Τουρκεστανικὴν χώραν Χατζιάν· προτιμᾶται δ' αὕτη ἐκείνης ὡς εὐβατοτέρα· ἀλλ' ἐν γένει ἢ διὰ τῶν διασέλων πορεία εἶνε δύσβατος καὶ ἐπίπονος, συντομωτέρα ὅμως τῆς διὰ Κορμάτ, δι' ἧς ὁ Ἀλέξανδρος διήλθε καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτὸν στρατοί, τῆς καὶ ἤδη συνηθεστέρας οὖσης. Ἀλλὰ ριψοκίνδυναι διαβάται ὁδεύουσι καὶ διὰ τῶν διασέλων συντομίας χάριν. Κατελθόντες ἐκ Τούτουμτερε διήλθαμεν ἀμέσως τὸν ποταμὸν Γορμπάν, τὸν μετὰ τῶν Σαλλιου-λάγγ, Πεντζισσὴρ καὶ τῶν ἐκ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῶν Καφριστανικῶν ὄρων κατερχομένων ἀποτελοῦντα τὸν ποταμὸν τοῦ Κουϊστάν, Κωφῆνα ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καὶ Ἀρριανοῦ καλούμενον, καὶ εὐμεγεθέστερον ὄντα τοῦ Σιάσση Γκάου, δηλαδὴ τοῦ Χοάσπου ἢ Χόη. Στραφέντες δ' ἀμέσως δυτικῶς μεταξὺ τῶν ὄρων ἐβαδίζομεν εἰς τὴν ἀριστερὰν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην· εἶτα αὐτὸν διαβάντες, καὶ βαδίσαντες κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην παρήλθομεν ἔνθα εἰς αὐτὸν ἀριστερόθεν ἐκβάλλει ὁ ποταμὸς Καουσιάν, καὶ μετὰ μικρὸν διελθόντες καὶ ἐγκαταλείψαντες τὸν Γορμπάν ἐκ δυσμῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους Γορμπάν ἐρχόμενον, καὶ στραφέντες βορείως μετὰ διάβασιν λόφου κατήλθομεν εἰς τὸν ποταμὸν Καουσιάν, καὶ διελθόντες αὐτὸν μετὰ μικρόν, διότι εἰς ἀποκρήμνους χώρας διερχόμενος δὲν ἔχει ὄχθην δι' ὁδοιπορίαν, ἐβαδίζομεν εἰς ἀπόκρημνα πλευρὰ ὄρων, καὶ ἐβλέπομεν πολλὰ τῶν πρὸ ἡμῶν διαβατῶν ζῶα κατὰ ἐποχὰς διαφόρους τεθνεῶτα, ἢ ὡς κρημνισθέντα, ἢ δι' ἀσιτίαν, καὶ ἄλλα ζῶντα ἐγκαταλελειμμένα δι' ἀδυναμίαν. Τινὲς ἀντὶ τῶν πλευρωμάτων τῶν ὄρων προὔτίμησαν νὰ βαδίσωσιν ἐντὸς τῆς τοῦ ποταμοῦ κοίτης· ἀλλὰ καὶ αὕτη, ὡς ἔλεγον, διὰ τὸ πετρῶ-

δες καὶ καταρρακτῶδες, καὶ διὰ τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ δὲν ἦτο εὐχαριστοτέρα τῆς ἡμετέρας, οἱ δὲ ἀκολουθήσαντες αὐτὴν εὐρίσκοντο μεταμελημένοι, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς δὲν εἴμεθα εὐχαριστημένοι, ἐκείνους ἡμῶν νομίζοντες εὐτυχεστέρους. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐκ τοῦ λυκαυγοῦς ἀπὸ Τουτουμτερεῖ ἀναχωρήσαντες ἀνεπαύθημεν τὸ βαθὺ ἐσπέρας εἰς Καουσιανὴν δέκα καὶ ἑπτὰ ὥρας ὁδὸν βαδίσαντες. Ἐντεῦθεν πρὸ τοῦ λυκαυγοῦς ἀναστάντες ἀνηρχόμεθα τὸ πλεύρωμα τοῦ διασέλου κατάρρυτον διὰ τὰ ἐκ τῆς ἀενάου χιόνος ρέοντα ὕδατα καὶ μετ' ὀλίγον εἴμεθα ἐπὶ τῆς ἀενάου τοῦ χιόνος. Περὶ τὴν μεσημβρίαν εἴμεθα ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ. Ἐκεῖ ἔκειτο εἷς ἐκ τῶν προαναβάντων ἐκτάδην λειποθυμημένος, ἑταῖροι δὲ δύο ἔθετον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ χιόνα· ἦτο πελιδνός, τὸν σφυγμὸν ἀραιὸν ἔχων, φαινόμενος παθὼν συμφορήσεως ἔνεκεν. Ἐπαθε τὸ πάθημα τῶν ὑψηλῶν διασέλων, συμβαῖνον ἰδίᾳ εἰς τοὺς νήστες καὶ περιγραφόμενον ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ὡς βουλημία. Μοὶ τὸ προέλεγον ἀπὸ Καβούλ συνιστῶντες ἵνα φάγω πρὸ τοῦ ἀνέλθω εἰς τὴν κορυφὴν σάκχαρον. Προσεπάθησα ν' ἀνέλθω νήστις, ἵνα ἴδω τὸν τρόπον καθ' ὃν συμβαίνει· διότι δὲν συμβαίνει ἐκεῖσε, ὡς μοὶ ἔλεγον, ἢ μόνον ἐπὶ τοῦ διασέλου τῆς κορυφῆς Καουσιανῆς· ἀλλ' ἢ ἐκ τῆς πρώτης ὁδοιπορίας καὶ κακοπάθειας κατὰ τὴν προτεραίαν μὲ ὑπεχρέωσαν νὰ γευθῶ, καὶ ὡς ἔδεσμα μοὶ προσεφέρθη ἀπλοῦν σάκχαρον. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς, πανταχόθι ἔχων ὀρίζοντα ὑπ' ἀενάου χιόνος κεκαλυμμένον, ἀπέφευγον δι' ἄλγος τῶν ὀφθαλμῶν μακρυνὰς θέας, ἐμαυτὸν δ' ἠσθανόμην εὐχαριστημένον, καὶ εὐπετῇ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ὡς πτερυγιζόμενος κατηρχόμην. Περὶ

τὴν δειλὴν ἀπαλλαχθέντες· ἐκ τῆς ἀενάου χιόνος ἐβαδίζαμεν ἐπὶ γῆς, ἀλλ' ὁ σταθμὸς ἐντεῦθεν ἦτο μακράν, καὶ ἡ ὁδὸς ἀπόκρημνος· ζῶα δὲ κατ' αὐτὴν ἐβλέπομεν τεθνεῶτα, κρημνισμένα, καὶ ζῶντα ἐγκαταλελειμμένα. Ἡ ἐπελθοῦσα νύξ ἦτο μαύρη· ἐβαδίζομεν ὁμῶς καὶ περὶ τὸ μεσονύκτιον, ἔνθα προειδοποιηθέντες οἱ ἐν Χαντζιὰν προητοίμασαν πυρὰ καὶ ζωοτροφίας, ἀφίχθημεν εὐτυχῶς πλὴν τινων ἀπομεινάντων ὑψηλότερον εἰς κρημνώδεις χώρας. Τὴν ἐπομένην διαβάντες ἀνωφερέστατον βουνόν, κατήλθομεν εἰς καλλιεργημένον χωρίον ἔνθα ἦλθον καὶ οἱ ἀπομείναντες, ἀφ' οὗ ἐγκατέλειψάν τινα τῶν ζώων δι' ἀδυναμίαν. Ἐκεῖθεν τὴν ἰδίαν ἡμέραν μετὰ δύο ὥρας ἀφίχθημεν εἰς Χαντζιὰν ἐν τῷ Τουρκεστάν.

Τὸ Τουρκεστάν ὀρίζεται νοτίως ὑπὸ τοῦ Ζυγοῦ τοῦ Ἰνδοκῶσι, δυτικῶς δι' ἐρήμου ἐκ τοῦ Μαόρ, βορείως διὰ τοῦ Ἀμοῦ ἐκ τῆς Βουχάρας, καὶ ἀνατολικῶς ὑπὸ ὄρων τοῦ Παταξιὰν ἀνηκόντων εἰς τὰ ἑπτὰ κλειστοβοῦνια τὰ ὑφ' ἡμῶν Βαλορδὰγ καλούμενα· εἰσὶ δὲ τὸ Παταξιὰν, τὸ νοτιανατολικῶς· τούτου Ζεμπάκ, τὸ ΒΑ τούτου Οὐβαχάν, τὰ βορείως τούτου Σιογνάν, Ῥουσιὰν καὶ Σιοχτερέ, τὸ βορείως τούτου Νταρβάζ, τὸ δυτικῶς τούτου Κουλάπ, καὶ τὰ βορείως Κουλάπ καὶ Νταρβάζ Καρατηγή. Ἐκαστον κλείεται δι' ἀποκρήμνων ὄρων καὶ κατοικεῖται ὑπὸ ἰδιογλώσσου ἔθναρίου, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁποίου καὶ τὸ εἰς αὐτὸ ἀνήκον ὄρος ὠνομάσθη· ἀλλὰ τὸ Σιογνάν, Ῥουσιὰν καὶ Σιοχτερέ συναποτελοῦσιν ἔθνος ἐν. Τὸ Τουρκεστάν διαιρεῖται εἰς κυριαρχίας τρεῖς· εἰς τὴν τοῦ Μείμενέ πρόσορον τῷ Ἐράτ, εἰς τὴν τῆς Ἀγχόης βορείως τοῦ Μείμενέ κειμένην, καὶ εἰς τὴν ἰδίως τοῦ

Τουρκεστάν. Αὕτη διαιρεῖται εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μπάλχ ἀνατολικῶς Ἀγχόης κειμένην, εἰς τὴν Κοντοὺς ἔνθα ἐδρεύει ὁ Σουλτάν, εἰς τὴν νοτίως ταύτης Γορί, εἰς τὴν ἀνατολικῶς ταύτης Ναρήν, εἰς τὴν νοτίως ταύτης Ἀντεράπ, εἰς τὴν ἀνατολικῶς ταύτης Φαρνάχ καὶ Οὐσσιάρ, καὶ εἰς τὴν βορείως τούτων Ταλουκάν. Αἱ ἐπαρχίαι Γορί, Ἀντεράπ, Φαρνάχ καὶ Οὐσσιάρ εἰσὶν ὀρεῖναι πρὸς τὴν βορείαν τοῦ Ἰνδοκῶσι πλευρὰν κείμεναι, αἱ δὲ Ταλουκάν, Κοντοὺς καὶ Μπάλχ πεδιναί, κείμεναι παρὰ τῷ Ἀμοῦ.

Μεταξὺ δ' Ἀμοῦ καὶ Σήρ, ὡς γινώσκομεν, κεῖται τὸ βασιλείον τῆς Βουχάρας καὶ τὸ δουκάτον τῆς Κοκάν· τούτου πρὸς ἀνατολὰς καὶ τῶν ἐπτὰ κλειστοβουνίων ἔτι εὐρίσκονται οἱ Κερκέζ, πρὸς δὲ βορρᾶν οἱ Κρυψιάχ, ἀνατολικῶς τούτων οἱ Καζάκ καὶ δυτικῶς τούτων καὶ βορείως τῶν Κρυψιάχ οἱ Νεγόοι, ἢ καὶ Μιοσιέρ, ἢ καὶ Σάρτ καλούμενοι, οἵτινες ἐκ τῆς Σιβηρίας ἐκτείνονται μέχρι τῆς Μολδοβλαχίας καὶ τοῦ Καυκάσου. Κατὰ τὴν Ταυρίδα δὲ καὶ τὸ Μεσεντερὰν ὑπάρχουσιν οἱ καλούμενοι Τοῦρκοι. Ἀνατολικῶς τούτων ἐν μέσῳ ἐρήμων τῶν δυτικῶς τῆς Βουχάρας, παρὰ τῷ Ἀμοῦ, ὡς ὅσας εὐρίσκεται τὸ Ὁρχάντζι, πρὶν Χεράσμ καλούμενον ὑπὸ δὲ τῶν Ῥώσων Χυβά, καὶ νοτίως τούτου, ὡς ὅσας ἐν μέσῳ ἐρήμων ἐπίσης, εὐρίσκεται τὸ Μαόρ.

Πᾶσαι αἱ φυλαὶ ἔχουσι τὴν αὐτὴν γλῶσσαν πλὴν μετὰ ἰδιωτισμῶν ἐν ἐκάσταις. Διὰ τούτους διακρίνονται ὑπὸ τὸ ὄνομα Τοῦρκοι οἱ ἐν Ταυρίδι, ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ οἱ ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἴμου· οἱ δὲ ἐν Ὁρχάντζι καὶ Μαόρ λέγονται Τουρκομάνοι, οἱ ἐν Μείμενέ, Ἀγχόη καὶ Τουρκεστάν λέγονται Ὀζμπέκ, οἱ ἐν Βουχάρα Τα-

ζίκ, οἱ ἐν Κοκὰν Τζιαγατέοι, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἴδια ἕκαστοι ὡς ἐκαλέσαμεν αὐτοὺς ἤδη. Ὁ Μάρκο Πόλο αὐτοὺς τε καὶ τοὺς Μογγόλους ἐτι καλεῖ Τατάρ, ἐν ᾧ τοιοῦτον ὄνομα παρ' ἐκείνοις εἶνε ἄγνωστον. Ὀνομάζονται ὁμῶς κατὰ τοὺς Πέρσας αἱ φυλαὶ πᾶσαι ὑπὸ γενικὸν ὄνομα Τουράν.

Τὸ πάλαι οἱ νῦν Ὁζμπέκ ἐλέγοντο Βάκτριοι, οἱ Ταζίκ καὶ Τζιαγατέοι Σόγδιοι, οἱ τοῦ Χεράσμ Χοράσμιοι, οἱ τοῦ Μαδρ Μαργιανοί, οἱ Τοῦρκοι Δέρβικες καὶ Δάαι, οἱ δὲ λοιποὶ Σκύθαι καὶ Σαρμάται καὶ Σάκαι καὶ Μασαγέται ἐκ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν Σάρτ, Μισσιέρ, Κρυψιάχ, Καζάχ, Κερκεζ καὶ Γιαρλίκ.

Ἡ Μαργιανή δ' ὠρίζετο ἀπὸ μὲν δύσεως Ὑρκανία, ἀπὸ βορρᾶ Σκυθία, ἀπὸ μεσημβρίας Ἀρεία καὶ ἀπ' ἀνατολῶν Βακτριανῇ (α). Εἶχε ποταμὸν Μάργον, ὅστις ἡνοῦτο μετ' ἄλλου ρέοντος ἐκ τῶν Σερίφων ὁρῶν (β), ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι Μάργος ἐν Μαργιανῇ εἶνε ὁ δι' αὐτῆς διερχόμενος ποταμὸς τοῦ Ἑράτ.

Ἡ Βακτριανή ὠρίζετο ἀπὸ δύσεως Μαργιανῇ, ἀπὸ μεσημβρίας Ἀρεία καὶ Παροπαμισάδαις μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ Ὠξου, ἀπ' ἀνατολῶν καὶ ἄρκτου Σογδιανῇ τῇ παρὰ τὸν Ὠξον (γ). Οἱ ἐν αὐτῇ ποταμοὶ ὀνομάζοντο Ὠχος, ὅστις μετὰ τὸν Μάργον ἐρχόμενος δέον νὰ ᾖ ὁ ποταμὸς τῆς Ἀγχόης (δ). Ὁ Δαργαμάνης (ε) ὅστις ἐπήγαγεν ἀπέναντι τῶν πηγῶν τοῦ Κῶα (ς)· ὁ ὁποῖος πηγὰς ἔχων εἰς τὰς Παροπαμασίδας, καὶ Κωφὴν ὑπὸ τοῦ

(α) Πτολ. VI. 10. 1. (β) Πτολ. VI 10. 4. (γ) Πτολ. VI. 11. 4. (δ) Πτολ. VI. 11. 2. Στραβ. 518. (ε) Πτολ. VI. 11. 2. (ς) Πτολ. VI. 18. 2.

Στράβωνος ὀνομαζόμενος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ποταμὸν Γορμπάν, ἢ καὶ πρὸς τὸν Γορμπάν, τὸν τοῦ Καμπούλ, καὶ τὸν Σιάτση Γκάου. Ὁ Δαργουμένης λοιπὸν τούτων ἀντιθέτως σχηματιζόμενος καὶ συμμίγων μετὰ τοῦ Ὠχου (α), πρέπει νὰ ᾖ ὁ ἐκ τῆς λίμνης τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐξερχόμενος διὰ πέντε χρουνῶν καὶ πέντζι Νάρ διὰ τοῦτο καλούμενος, διερχόμενος δὲ διὰ Δαραγάς, δι' δ καὶ Δαργουμένης ἐκλήθη, καὶ εἶτα διὰ Μπάλχ. Ὁ Ζαρίσπης καὶ ὁ Ἀρταμὶς οἵτινες συνέσμιγον ἀλλήλους (β) καὶ εἰσὶν ἐπομένως ὁ τοῦ Γουρὶ ἀπὸ Χαντζιάν Κορμάτ καὶ Ἀντερὰπ σχηματιζόμενος, καὶ ὁ τοῦ Τάλουκάν, οἵτινες δυτικῶς Κοντοὺς ἐνούμενοι σχηματίζουσι ποταμὸν μέγαν ἔχοντα ἰχθῦς ἵπποις ὡς λέγεται ὁμοίους. Ὁ Δάργιδος, ὅστις πρέπει νὰ ᾖ ὁ ποταμὸς τοῦ Μετσίετ (γ) κληθεὶς Δάργιδος ἐκ τῆς ἐπαρχίας Δαρεῖμ ἐν ἣ τὸ Μετσίετ ἀνήκει· καὶ ἐπὶ τέλους ὁ Ὠξος παρὰ τὸν ὁποῖον κατῴκουν οἱ Ὠξειανοί (δ), δηλαδὴ οἱ Παταξιανοί, ἐπειδὴ ὁ Ὠξος ἐπήγαγεν ἐνθα ὁ Παροπάμισος, ὁ Ἰμαὸς καὶ ὁ Καύκασος συμβάλλουσιν (ε). Ἡ Οὐανδαβάνδα δέ, δηλαδὴ τὸ νῦν Οὐβαχάν, παραποταμίως τοῦ Ἀμοῦ κειμένη, καὶ περιγραφομένη μεταξὺ τοῦ Καυκάσου καὶ Ἰμαοῦ ἐλογίζετο μία τῶν μεταξὺ τοῦ Ὠξου καὶ Ἰαξάρτου χωρῶν τῆς Σογδιανῆς (ς), καὶ ἐπομένως ὁ Ἀμοῦ ἐν Σογδιανῇ εὐρισκόμενος δὲν ὠνομάζετο Ὠξος, ἀλλ' ὁ ποταμὸς τοῦ Παταξιάν.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἡ Βακτριανὴ ἐξετείνετο καὶ ἐν

(α) VI. 11. 4. (β) VI. 11. 3. (γ) VI. 11. 2. (δ) Πτολ VI. 12. 4. (ε) Πτολ. VI. 18. 1. VI. 12. 1. VI. 12. 1. (ς). Πτολ. VI. 12. 4.

τοῖς ἑπτὰ Κλειστοβουνίοις μέχρι τοῦ ποταμοῦ Παταξιάν. Τούτου λοιπὸν τὸ μὲν ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ ἀνῆκεν εἰς τὴν Βακτρίαν, τὸ δὲ ἐκεῖθεν, ἐν ᾧ ἡ Ὠξειάνα, μετὰ τῶν λοιπῶν κλειστοβουνίων εἰς τὴν Σογδιανήν(α). Πόλεις δ' ἐν τῇ Βακτριανῇ ἦσαν τὰ Βάκτρα, ἡ Εὐκρατιδία, καὶ τὰ Ζαρίασπα (β). Τὰ Ζαρίασπα ἐπειδὴ διερρέοντο ὑπὸ ὁμωνύμου ποταμοῦ (γ) εἰσὶν ἀναμφιβόλως τὸ νῦν Γορί. Εὐκρατιδία δὲ, ὡς ἐπώνυμος τοῦ ἐν αὐτῇ βασιλεύσαντος (δ), εἶνε τὸ ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος σχέσιν πρὸς ταύτην ἔχον Κοντούς. Τὰ Βάκτρα κατὰ τὸν Στράβωνα ἐλέγοντο καὶ Ζαρίασπα (ε). Κατὰ τὸν Ἀρριανὸν ὁμοῦς ὁ Ἀλέξανδρος ἀπερχόμενος ἐκ τῆς Ἀραχωσίας διὰ τῶν Παροπαμισάδων καὶ διὰ Βακτριανῆς εἰς Σογδιανὴν διῆλθε δι' Ἀορνοῦ καὶ Βάκτρων (ς), ἐπανακάμπτων δ' ἦλθεν εἰς Ζαρίασπα (ζ). Ἐκ τούτων καὶ ἐξ ἄλλων ἔτι τοῦ Ἀρριανοῦ ἀποδεικνύεται ὅτι τὰ Βάκτρα ἦσαν ἰδιαιτέρα τῶν Ζαριάσπων πόλις. Ἐκ τοῦ δρομολογίου δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπερχομένου εἰς Βουχάραν, ἢ εἰς Σαμαρκάνδην, δηλαδὴ εἰς Σογδιανήν, διὰ τῆς ἀπὸ Κορμάτ ὁδοῦ διῆλθε δι' ἧς καὶ νῦν ἄγουσι, δηλαδὴ διὰ Ῥούϊ ὅπερ πιθανὸν νὰ ᾖ ἡ Ἀορνός· καὶ εἶτα διὰ Μπάλχ, ὅπερ ἂν δὲν ᾗνε τὰ Βάκτρα, δέον νὰ ᾖ τὸ Δαραγὰς· ἐπειδὴ τὸ μὲν Μπάλχ ὡς ἀρχαία πρωτεύουσα τοῦ Τουρκεστὰν λέγεται, τὸ δὲ Δαραγὰς σχέσιν μεγάλην ἔχει πρὸς τὸ ὄνομα Βάκτρα. Καθ' Ἡρόδοτον ὁ Δαρεῖος ἐξανδραποδίσας τοὺς Βαρχαίους ἐκ Κυρήνης ἐπεμψεν εἰς Βάκτρα ἔνθα ἔχτισαν πόλιν Βάρκην, κατοικουμένην μέ-

(α) VI. 12. 4. 5. (β) Πτολ. VI. 11. 7. (γ) Στράβ. 516.
(δ) Στράβ. 516. (ε) 514. (ς) 3. 29. (ζ) 4. 7.

χρὶς αὐτοῦ τοῦ Ἡροδότου ὑπὸ τῶν Βαρκαίων (α). Ἐπειδὴ δὲ τὰ ὀνόματα ἐξ ὅσων εἶδομεν πλησιάζουσι πρὸς ἄλληλα, πιθανὸν τὰ Βάκτρα νὰ προῆλθον ἐκ τοῦ Βάρκη, καὶ ἐκ ταύτης κατὰ τοὺς ἰθαγενεῖς τὸ Δαραγὰς.

Ἡ Σογδιανὴ ἔκειτο μεταξὺ τῶν ποταμῶν τοῦ Ὠξοῦ καὶ Ἰαξάρτου, δηλαδὴ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Παταξιάν καὶ Σήρ, ὥστε περιλαμβάνοντο ἐν τῇ Σογδιανῇ τὰ ἐπτὰ κλειστοβοῦνια, οἱ Τζιαγετέοι καὶ Ταζίκ, καὶ τὸ Ὀργάντζι ἢ Χεράσμ, τὸ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, Στράβωνος, Ἀρριανοῦ καὶ Ἡροδότου Χοράσμιον καλούμενον (β). θεωρεῖ δ' ὁ Ἡρόδοτος αὐτὸ ὡς ἴδιον ἐθνάριον καὶ τοποθετεῖ μεταξὺ Πάρθων καὶ Σογδίων. Ἐξέβαλον δ' ὁ Ἀμοῦ καὶ ὁ Σήρ τότε εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν (γ)· καὶ μάλιστα διὰ τοῦ Ὠξοῦ πλωτοῦ ὄντος ἐμπόρια κατήγαγον εἰς τὴν Κασπίαν καὶ δι' αὐτῆς εἰς Ἀλβανίαν, καὶ διὰ τοῦ Κύρου ποταμοῦ καὶ τῶν ἐξῆς τόπων εἰς τὸν Εὐξείνιον (δ). Ἐκ δὲ τῶν ὁρέων τῶν μεταξὺ τῶν δύο ποταμῶν, ἅπερ Σόγδια ἐκάλουν, ποταμοὶ διαρρέουσι· συμβάλλοντες ἐκείνοις πλείους ἀνώνυμοι, ὧν εἷς ποιεῖ τὴν Ὠξειανὴν λίμνην (ε)· ὥστε ἡ Ὠξειανὴ λίμνη εὐρίσκεται μεταξὺ τοῦ Σήρ καὶ τοῦ ποταμοῦ Παταξιάν· λίμνη δ' εὐρίσκεται ἐντὸς τῶν ὁρέων ἀποτελουμένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Καρατηγῆς, καὶ ὀνομαζομένη λίμνη Σκέντερ, δηλαδὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐκ ταύτης δ' ἐξέρχεται ὁ ποταμὸς Ζαραφσιάν, ὅστις ποτίζει τὴν Σαμαρκάνδην καὶ Βουχάραν, ἐλάχιστος δ' ἀπομένων ἀναπίνεται ἐν τῇ ἁμ-

(α) IV. 204. (β) Πτολ. VI. 9. 1. 4. Στραβ. 513. Ἀρρ. 4. 15. 4. Ἡροδ. VII. 66. III. 93. (γ) Πτολ. VI. 9. 1. VI. 14. 2. Στραβ. 518. (δ) Στραβ. 73. 509. (ε) Πτολ. VI. 12. 3.

μῶ· ὀνομάζεται Ζαραφσιάν, δηλαδή χρυσοῦχος, ἐπειδὴ ἐν τῇ ἄμμῳ αὐτοῦ εὐρίσκεται χρυσός. Ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καὶ Ἀρριανοῦ καλεῖται Πολυτίμητος καὶ περιγράφεται, ὡς ἀναπινόμενος ἐν τῇ ἄμμῳ, ὅπως ὁ Εὐάνδρος ἐν Μάρδοις, ὁ Ἐτύμανδρος ὁ δι' Εὐεργετῶν ῥέων, καὶ ὁ Ἄριος δι' Ἀρίων (α). ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐγίνωσκον ὅτι ὁ ποταμὸς τοῦ Ἐράτ εἶνε ὁ Μάργος, ἐπειδὴ ἀφ' οὗ σχηματίσθῃ τὴν Ἀρίαν λίμνην καὶ διέλθῃ διὰ Μαδρ ἀπορροφᾶται ἐν τῇ ἄμμῳ. Ἡ δὲ Οὐράλ λίμνη κακῶς ὀνομάζεται Ὠξειανή. Ἡ Οὐράλ οὐδόλως περιγραφομένη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ἀλλ' οὔτε καὶ ὑπὸ τοῦ Μάρκου Πόλο, ἴσως ἐσχηματίσθῃ ὕστερον, διὰ τὴν πρὸς τὴν χώραν ταύτης μεταβολὴν τῆς ῥοῆς τοῦ Ἀμοῦ καὶ Σήρ.

Ἡ δ' ἐντὸς τοῦ Ἰμαοῦ Σκυθία ὠρίζετο κατὰ Πτολεμαῖον νοτίως Σάκαις, Σογδιανὴ καὶ Ὑρκανία θαλάσση ἐκ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ὠξοῦ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥᾶ δηλ. τοῦ Βόλγα, δυτικῶς δὲ Σαρματία (β). Οἱ Σάκαι δ' ἦσαν ἀνατολικῶς τῶν Σογδίων νομάδες (γ). Ἡ δὲ Σαρματία εἰς δύο διηρημένη, εἰς τὴν ἐν Ἀσίᾳ καὶ εἰς τὴν ἐν Εὐρώπῃ ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ Ῥᾶ μέχρι τοῦ Οὐίστούλα (δ), δηλαδή ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Βόλγα μέχρι τῶν ἐκβολῶν εἰς τὴν Βαλτικὴν τοῦ Βιστούλα· ὥστε ὁ Πτολεμαῖος ὀνομάζει Σάκας τοὺς Κερκέζ, Σκύθας τοὺς Κρυψιάκ, καὶ Σαρμάτας τοὺς Σάρτ ἢ καὶ Μισσιέρ καλουμένους, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν προσαρκτίων τῆς Σκυθίας ὀνομάζει φυλὴν Μασσαίων (ε), δηλαδή τῶν Μισσιέρ οἵτι-

(α) Στράβ. 518. Ἀρρ. 4. 6. 7. (β) πτολ. VI. 14. 1. (γ) πτολ. VI. 18. 1. 2. (δ) πτολ. III. 5. 1. 5. (ε) πτολ. VI. 11. 9.

νες καὶ βορείως τῶν Κρυφιάκ εὐρίσκονται, μεταξύ δὲ τῶν νοτίων καὶ παρὰ τοὺς Ἰαξάρτας τοὺς Καχάγας (α), δηλαδὴ τοὺς Καζάκ. Εἰς τὴν Σκυθίαν ταύτην τίθησι καὶ ὁ Ἀρριανὸς τοὺς λαοὺς ἐν οἷς ἔφυγεν ὁ Σπιταμένης, τοὺς ὑπὸ τοῦ Στράβωνος Μασσαγέτας καλουμένους (β). Ὀνομάζει δ' αὐτοὺς καὶ Δάας, καὶ ἰδίᾳ τοὺς ἐπὶ τάδε τοῦ Τανάϊδος ποταμοῦ οἰκοῦντας (γ). Τοὺς δὲ Σκύθας ἐκτείνει ἀπὸ τῆς Οὐγγαρίας καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰστροῦ (δ) μέχρις Ἰαξάρτου (ε). Ὁ δὲ Πτολεμαῖος τίθησι τοὺς Δάας εἰς τὰ βόρεια τῆς Μαργιανῆς (ς). Ὁ Στράβων μεταξύ Δαῶν, λέγει, τῆς Ὑρκανίας, καὶ τῆς Παρθυαίας μέχρις Ἀρίων ὑπάρχει ἔρημος, δι' ἧς διερχόμενοι οἱ Δάαι, οἵτινες ἦσαν νομάδες, κατέτρεχον τὴν Ὑρκανίαν, τὴν Παρθυαίαν καὶ τὴν Νυσαίαν (ζ), δηλαδὴ τὴν μεταξύ Σιαροῦτ καὶ Νυσσιαοῦρ ἔρημον, ἣτις ἐκτείνεται μέχρις Ὠκεανοῦ, ἣν ὡς πεδίον ὠνόμασεν ἡμῖν ὁ Ἡρόδοτος (η) καὶ ἐπομένως Δάαι εἰσὶν οἱ Τοῦρκοι καὶ Τουρκομάνοι, οἵτινες ἐξετείνοντο ἐνίοτε μέχρι τοῦ Τανάϊδος ποταμοῦ. Οἱ Σάκαι δὲ ἐκυρίευσαν τοὺς Κιμμερίους, τὴν Βακτριανήν, τὴν ἀρίστην γῆν τῆς Ἀρμενίας, ἣν καὶ Σαχαστίνην ἐκάλεσαν· δι' ἧς καὶ ἡ ἐπαρχία τοῦ Ἀραράτ μέχρι νῦν Τουρκομανία καλεῖται· τὴν Καππαδοκίαν καὶ τὸν Πόντον (θ). Οἱ Μασσαγέται δὲ κατῴκουν περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀράξου (ι)· ὥστε Σάκαι καὶ Μασσαγέται τοῦ Στράβωνος εἰσὶν οἱ Σάρτ ἢ Μισσιέρ, οἵτινες ἐπεξετείνοντο πρὸ νότον ἐνίοτε μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀράξου καὶ μέχρι Κιλι-

(α) Πτολ. VI. 14. 11. (β) Ἀρρ. 4. 16. 17. Στραβ. 513. (γ) Ἀρρ. 3, 28. 5, 12. (δ) Ἀρρ. 1, 3. (ε) Ἀρρ. 4, 5. (ς) Πτολ. VI. 10. 2. (ζ) 514. (η) III. 117. (θ) Στραβ. 512. (ι) Στραβ. 512. 513. Ἡροδ. 1. 201, 204.

κίας. Ἄλλ' ὅπως δήποτε ποτὲ μὲν οἱ Τοῦρκοι καὶ Τουρκομάνοι ἀπὸ νότου, καὶ ἄλλοτε οἱ Μισσιέρ ἢ Σάρτ ἀπὸ βορρᾶ ὑπερέβαινον τὸν Καύκασον, καὶ ἐνίοτε στρεφόμενοι πρὸς δυσμὰς κατεπλημμύρουν τὸν Πόντον, τὴν Καππαδοκίαν καὶ Φρυγίαν, καὶ αὐτὴν τὴν Κιλικίαν ἔτι. Δι' ὃ καὶ ὁ Μάρκο Πόλο τὴν Τουρκομανίαν βορειοδυτικῶς τῆς Περσίας θέτων λέγει κατοικουμένην ὑπὸ τῶν *Tourquans* Τούρκων, *Hermens* Ἀρμενίων, καὶ *Gres* Ἑλλήνων (α). τὰς δὲ ἐπιλοίπους τῶν Σκυθῶν χώρας, ἐν αἷς καὶ τοὺς Μογγόλους ἀποδίδει εἰς τοὺς Τατάρ (β). Ὁ Σωκράτης λέγει τοὺς Σκύθας ἄρχοντας τῶν Μαιωτῶν (γ) ὥστε οἱ Σάκαι τοῦ Στράβωνος καὶ οἱ Σαρμάται τοῦ Πτολεμαίου λέγονται ὑπὸ τοῦ Σωκράτους Σκύθαι. Καὶ ὁ Αἰσχύλος τίθησι τοὺς Σκύθας περὶ τὴν Μαιωτίν καὶ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Καυκάσου παρὰ τοῖς Χάλυψιν (δ). Ὁ Ξενοφῶν τίθησι τοὺς Σάκας παρὰ τοῖς Ὑρκανίοις καὶ Καδουσίοις δηλαδὴ τοῖς Κιούρτ, καὶ ἐχθροὺς τῶν Ἀσσυρίων καλεῖ (ε), δηλαδὴ τίθησιν αὐτοὺς περὶ τὴν νῦν Ταυρίδα· τοὺς δὲ Σκυθινοὺς μεταξὺ Χαλύβων καὶ Μακρώνων (ς), δηλαδὴ νοτίως τῆς Τραπεζοῦντος ἐν τῷ Πόντῳ. Ὁ Ἡρόδοτος τίθησι τοὺς Μασαγέτας περὶ τὸν Ἀράξην (ζ)· ἀλλὰ συγχίζων τὰ διάφορα ὀνόματα τῶν Σκυθῶν διακρίνει τῶν Μασαγετῶν τοὺς Σκύθας (η). Τίθησι πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Τανάϊδος τοὺς Σκύθας καὶ πρὸς δυσμὰς τοὺς Σαρμάτας (θ)· εἴτα πάλιν καὶ τοὺς Σαρμά-

(α) *Εκδ. Ρ. σελ. 35. (β) Σελ. 175. (γ) Ξεν. Ἀπομν. 11. 1. 10. (δ) Αἰσχ. Προμ. 417, 709—716. Ἐπιτὰ ἐπὶ Θήβ. 729. (ε) Ξεν. Κ. Π. V. 3.24. (ς) Ξεν. Κ. Α. IV. 7.8. VIII. 1. (ζ) 1, 201, 204. (η) Ἡροδ. 1, 2. 16. IV. 11. (θ) IV. 21. 57.

τας καλεῖ Σχύθας (α)· καὶ Σχύθας καθ' Ἑλληνας λέγει τοὺς ὑπὸ Περσῶν καλουμένους Σάκας (β). Ἐν ἐνὶ λόγῳ καὶ ὁ Ἡρόδοτος τοὺς Σχύθας καὶ τὰ εἰς αὐτοὺς ἀναφερόμενα ὀνόματα ἀποδίδει εἰς τοὺς ὑφ' ἡμῶν καλουμένους Τατάρ, ἢ Τουράν, καὶ ἐκτείνει ἀπὸ τοῦ Ἰστροῦ μέχρι Σογδίων· ἀνάγει δὲ τὸν πρῶτον βασιλέα τῶν Σκυθῶν Ταργήταν εἰς χίλια ἔτη πρὸ τῆς κατὰ τῶν Σκυθῶν τοῦ Δαρείου ἐκστρατείας (γ), δηλαδή 1500 π. Χ. ἔτη. Ὁ Σχύλαξ μετὰ τοὺς Θράκας τίθησι τοὺς Σχύθας, καὶ μετ' αὐτοὺς μέχρι τοῦ Τανάϊδος τοὺς Σαρμάτας. Ὁ Αἰσχύλος ἐν τοῖς περισωζομένοις γράψας «ἀλλ' Ἰππάρχης βρωτῆρες εὐνομοὶ Σχύθαι,» ὑπεδήλωσεν, ὅτι οἱ ἐν τῷ Ν. 5. Ἰλ. τοῦ ποιητοῦ στίχοι ἀναφέρονται ὡς ὑπὸ τῶν πρὸ ἡμῶν παρεδέχθη εἰς τοὺς Σχύθας· οἱ Σχύθαι δ' εἰσὶ καὶ ἵπποφάγοι, ἐβασιλεύοντο δ' ὡς μανθάνομεν πρὸ πολλῶν αἰώνων. Εἰσὶν οὗτοι οἱ ἀνατρέψαντες τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀρίων ἢ Ἰράν, οὗτοι οἱ ἐπὶ 200 ἔτη ὑποδουλώσαντες τοὺς Ἀσσυρίους, οὗτοι οἱ ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων ἀνατραπέντες καὶ ἐχθροὶ τούτων γενόμενοι, οὗτοι οἱ ἐπὶ Κυαξάρῃ κυριεύσαντες τὴν Ἀσίαν (δ), οὗτοι οἱ διώξαντες τοὺς Κιμμερίους (ε), οὗτοι οἱ κυριεύσαντες τοὺς Κιμμερίους, τοὺς Ἀρμενίους, τὸν Πόντον, τὴν Καππαδοχίαν, ὡς ὁ Στράβων προεῖπε, καὶ κατελθόντες ἔτι μέχρι Κιλικίας καὶ Συρίας ἐξ ἀμνημονεύτων αἰώνων· διότι οἱ ἐν τῇ Κιλικίᾳ παραδίδουσιν ὅτι εἰς παναρχαίαν ἐποχὴν, ἐπὶ Χέδρ προφήτου, ὁ Θεὸς θυμωθεὶς διὰ τὰς αὐτῶν παρανομίας ἐξέβαλεν ἐκ τῆς

(α) IV. 51. 99. (β) VII. 64. (γ) IV. 7. (δ) Ἡροδ. 1. 104.
(ε) Ἡροδ. 1. 15, 103.

αὐτῶν χώρας, ἣν δὲν γινώσκουσι ποῦ εὐρίσκεται, ἀλλὰ γνωρίζουσιν ὅτι εἰσὶ ξένοι ἐν Κιλικίᾳ. Ὁ Χέδρ δὲ λατρευόμενος ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν ὡς θεὸς τῆς βροχῆς ὑποδηλοῖ περίπου τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν καὶ οἱ Ἄριοι ἐγκατέλειψαν τὴν ἑαυτῶν χώραν διὰ χειμῶνα. Χώρα δ' αὐτῶν εἶνε, ἐξ ὧσων προαναλύσαντες δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν, ἡ πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἰαξάρτου, δηλαδὴ ἡ Σιβηρία, ἐνθα νῦν ἀνασκάπτοντες εὐρίσκουσιν ἀνάγλυφα, καὶ πρὸ πολλοῦ ἐβασιλεύοντο καὶ ἐκαλοῦντο Εὐνομοὶ Σχύθαι. Ἐκ τούτων λοιπὸν ὁ Ἀνάχαρσις καὶ οὗτοι οἱ μέχρις Οὐῆστούλα Σαρμάται, οὗτοι οἱ Ἰάζυγες Σαρμάται, καὶ Βασίλειοι λεγόμενοι, καὶ Οὔργοι (α), δηλαδὴ Οὔγγροι, οὗτοι οἱ ἐκταθέντες μέχρις Ἀδρίου, οὗτοι οἱ Χοῦνοι (β)· καὶ διὰ τοῦτο ὁ κατὰ καιρὸν Σουλτάνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔχει καὶ τὸν τίτλον Χουνκιάρ, δηλαδὴ ἄρχων τῶν Χούνων. Οὗτοι οἱ Τοῦρκοι, οὗτοι οἱ ὑπὸ τῶν μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον ἐν Βακτριανῇ βασιλευθέντες. Οὗτοι οἱ ἐκεῖθεν ἐλθόντες ἵν' ἀναγεννήσωσιν ἐκ τοῦ τερατώδους Βυζαντινοῦ κράτους θείᾳ μοίρᾳ τὸν Ἑλληνισμόν, οὗτοι οἱ Ῥουμοὶ ὑπὸ τῶν Περσῶν καλούμενοι, οὗτοι οἱ συμπολιταί μας, οὗτοι οἱ παλαιοὶ ἀδελφοί μας, οὗτοι τέλος οἱ ὑπὸ τῶν Σλάβων καταστρεφόμενοι καὶ διαδεχόμενοι κατὰ μικρόν, οὗτοι οἱ χαρκτηριζόμενοι ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα Τουράν· ἀλλ' ἐπειδὴ

(α) Στραβ. 306. Πτολ. III, 2. 1.

(β) Οἱ Χοῦνοι, οἱ παρ' ἡμῶν Οὔνοι καλούμενοι κατῴκουν εἰς τὴν ἐν Εὐρώπῃ Σαρματίαν μεταξὺ Βασταρνῶν καὶ Ῥωξаланῶν· δηλαδὴ μεταξὺ Πολωνῶν καὶ Ῥώσων, ὡς ἀκολουθῶς διευκρινηθήσεται, Πτολ. III. Ε', 25.

κατὰ καιροὺς ἐν αὐτοῖς ποτὲ μὲν αὕτη καὶ ποτὲ ἐκείνη ἢ φυλὴ ἤρχεν, ἀπαντῶσι κατὰ διαφόρους χώρας οἱ αὐτοὶ καὶ ὑπὸ διάφορα ὀνόματα, ἅπερ οἱ ἡμέτεροι συγγραφεῖς παρεποίησαν.

Ἐκ Χαντζιάν δ' ὁδὸς βορεία διὰ Γορὶ ἄγει εἰς Κοντούς, καὶ ἐτέρα βορειονατολική εἰς Χαναμπάτ θερινὴν τοῦ Σουλτάν κατοικίαν ἐνθα διέτριβε τότε. Ταύτην λαβόντες διήλθομεν διὰ γεφύρας τὸν ἐρχόμενον ποταμὸν ἀπὸ Ἀντερὰπ καὶ ῥέοντα ἀντιθέτως τοῦ Πεντζισσὴρ ἐκ τοῦ ζυγοῦ τοῦ Ἰνδοκῶσι, χυνόμενον δὲ εἰς τὸν ποταμὸν Χαντζιάν, καὶ ἀφίχθημεν εἰς ἔρημον ἐκτεταμένην, ἐν ἣ ὁδὸς ἀνυδρὸς ἄγει κατ' εὐθείαν εἰς Ναρήν, καὶ ἐτέρα νοτιωτέρα διὰ τῶν ὄρων ὕδωρ ἔχουσα, εἰς Ναρήν ὁμοίως, τὴν ὁποίαν λαβόντες κατελύσαμεν τὴν ἡμέραν ἐκείνην παρὰ τὰ ὄρη εἰς σταθμὸν καλούμενον Οὐάρκ. Τὴν αὔριον ἀναβάντες ὄρη πετρώδη καὶ δύσβατα τὸ πρῶτον, καὶ εἴτα γεώδη, κατάχλοα καὶ κατανθισμένα, ἐν οἷς βήματα ἄρκτων διεκρίνομεν, καὶ μετὰ ταῦτα ἕτερα βουνὰ πετρώδη, καὶ εἴτα πεδῖον ἔρημον, ἀφίχθημεν εἰς Ναρήν, χώραν κατοικουμένην καὶ ποτιζομένην διὰ Καρίζ, ἥτοι διὰ πολλῶν συγκοινωνούντων φρεάτων, ὧν τὰ ὕδατα ἐνδογείως ἀποτελοῦσι ρύακα ἐξερχόμενον εἰς ταπεινὰς χώρας· ἐντεῦθεν ἐτέραν ἔρημον διαβάντες ἐσταθμεύσαμεν ἐν αὐτῇ παρ' ἄλμυρῳ ὕδατι (Σιούρ-ἄμπ), καὶ τὴν ἐπομένην μετὰ βραχεῖαν πορείαν ἀφίχθημεν εἰς Χαναμπάτ παρὰ τὸν Ἀρταμιν, ἢ ποταμὸν τοῦ Ταλουκάν κείμενον. Τῶν πολλῶν συστάσεων τοῦ Ἐμήρ χάριν, ὁ Σουλτάν Μουράτ Χάν μὲ ἐπεριποιήθη σφόδρα. Μοὶ προσέφερεν ἵππον Τουρκομανικὸν ἄριστον, καὶ δυσηρρεστήθη διότι δὲν τὸν ἐδέχθην,

εἰπὼν μοι, καταστρέφετε τὰ ἔθιμά μας· ὠρῶμεν εἰς
 ὅσους ἀγαπῶμεν, ἵνα γίνῃ γνωστόν, ὅτι ἐγένοντο ἡμέ-
 τεροι φίλοι. Ἡ διεύθυνσίς μου ἐντεῦθεν ἐγένετο ἀνατο-
 λική· διήλθον οὐ μακρὰν τοῦ Χαναμπάτ ἐν πεδίῳ διὰ
 γεφύρας ποταμὸν κατερχόμενον ἐκ τῶν Καφριστανικῶν
 ὄρων, καὶ χυνόμενον εἰς τὸν ποταμὸν Ταλουκάν· γεφυ-
 ροῦσι τοὺς ποταμοὺς ἐκείσε ὅταν εἰσὶν ἄβατοι. Ἀφίχθην
 δὲ περὶ μεσημβρίαν εἰς τὸν ποταμὸν Ταλουκάν ἐρχόμε-
 νον ἐκ τῆς ἀενάου χιόνος τῶν πρὸς νότον Καφριστανικῶν
 ὄρων, καὶ ἐξαπλούμενον ἐν τῷ πεδίῳ Ταλουκάν. Εἰς τὰ
 ὄρη ἐνθα ἀποστενούμενος, ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ πεδῖον ἐξέρ-
 χεται ὑπάρχει ἡ γέφυρα, ἀλλ' ἐμέλλομεν διὰ συντομίαν
 νὰ διαβῶμεν αὐτὸν ἐν τῷ πεδίῳ ἐνθα σχίζεται εἰς δέκα
 καὶ τρεῖς κλάδους, καταλαμβάνων διὰ τῆς κοίτης του
 ἑνὸς καὶ ἡμίσεως μιλίου χώραν. Τὸν χειμῶνα ἀποξηραί-
 νεται, τότε δ' ἦτο ῥαγδαῖος, κοχλάζων πανταχοῦ διὰ τὰς
 πολλὰς ἐν τῇ κοίτῃ του πέτρας· ἡ αὔξησις αὐτοῦ ἔχει
 τὸ μείζον περὶ τὴν μεσημβρίαν καὶ περὶ τὸ μεσονύκτιον
 ἢ μείωσις· ὡς αὐξάνων περιοδικῶς ἐκ τῆς ἀναλυομένης
 χιόνος κατὰ τὴν ἡμέραν, καὶ μειούμενος κατὰ τὴν
 νύκτα δι' ἔλλειψιν τοῦ ἡλίου. Εἰς νοτιωτέρας χώρας
 πλημμυρεῖ πρὸ μεσημβρίας, καὶ εἰς βορειοτέρας μετὰ
 μεσημβρίαν, σχετικῶς πρὸς τὸν ὅσον χρειάζεται χρόνον
 ἵνα, ἢ κατὰ τὰς θερμότερας ὥρας τῆς ἡμέρας ἀναπτυσσο-
 μένη πλημμύρα ἐκ τῆς ἀναλυομένης χιόνος, φθάσῃ εἰς
 ἑκάστην χώραν. Τὴν μεγάλην πλημμύραν ὁρῶντες ἀπε-
 δειλίασαν οἱ συνοδεύοντές με καὶ ἤθελον ν' ἀναμείνω-
 μεν τὴν ὕφεσιν. Ἡ ἡμέρα ἦτο καυστική· δὲν εἶχομεν
 διὰ σκιάν οὐδὲν δένδρον, τὸ δὲ Ταλουκάν εὐρίσκεται εἰς
 τὴν ἀπέναντι ἡμῶν ὄχθην. Ἐνδεδυμένος ἐπιβληδὸν διὰ

πολλῶν βαρέων ἐνδυμάτων ἐκ τῶν παχέων ὑφασμάτων τοῦ Ἀζαρὲ καὶ περιτετυλιγμένος τὴν κεφαλὴν διὰ τὸ θάλπος, ὅπως τοὺς ἐνθαρρύνω, ὡς εἶχον, κεντῶ τὸν Μουνσίμπασή μου. Εἰσῆλθεν, ὡς ἄριστος κολυμβητής, ἐν τῷ ὕδατι ὅπως ὀροισισθῇ χαίρων, καὶ ἐπλεεν ἀμέσως διὰ τὸ βαθὺ ὕδωρ. Οἱ ἐκ τῆς ὄχθης φωνοῦσιν, ἀλλ' ἐκ τῆς βοῆς τοῦ ποταμοῦ δὲν ἀκούω. Προχωροῦμεν ὁμως καλῶς, ἐκεῖνοι δὲ διὰ σημείων τεθορυβημένων μοὶ σημαίνουσιν ἵν' ἐπανακάμψω. Πρώτην ἤδη φορὰν εἰσερχόμενος ἔφιππος εἰς βαθὺ ὕδωρ, καὶ μὴ γινώσκων τὸ κολυμβᾶν· διότι τὰ κέντρα τῆς Πελοποννήσου ἔχουσιν ὄρη καὶ ἀρχὰς ποταμῶν ἀβαθεῖς· στρέφω τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου, ὡς ἔστρεφον αὐτὸν καὶ ἐν τῇ ξηρᾷ. Πάραυτα ἀνετράπη, ἀλλ' εὐτυχῶς οἱ πόδες τοῦ ἐστράφησαν ἐναντίον τοῦ ρεύματος, καὶ ἐγὼ τούτων ἀντιθέτως. Ἐγκαταλείψας ἀμέσως τὰ ἡνία ἔλαβον τὴν δασεῖαν χαίτην. Διὰ λοξοῦ ὀφθαλμοῦ βλέπει φριμάσσω τὴν ὄχθην, καὶ πλῆει πρὸς αὐτὴν κόπτων διὰ τῶν ποδῶν τὸ θρασὺ ρεῦμα· παρέρχεται εὐπετῶς τοὺς ἀναβρασμοὺς τῶν μεγάλων πετρῶν, καὶ ἀφίχθεις ἐκεῖ, ὅπου οἱ πόδες μου τὴν ξηρὰν ἤγγισαν, ἀνίσταται στρέφων εὐχερῶς, καὶ μ' ἀνασύρει κρατοῦντα τὴν αὐτοῦ χαίτην. Μετεωρισμένος διὰ τὸ πολὺ ὡς ἐκ τῶν πολλῶν ἐνδυμάτων βάρος, δὲν ἠδυνήθην νὰ τὸν ἀκολουθήσω· μοὶ διεξέφυγεν ἐκ τῆς χειρὸς ἡ χαίτη, καὶ ἐπανεπέσα εἰς τὸ ὕδωρ. Ὁ ἵππος ἐξελθὼν καὶ ἀντιπέραν βλέψας πρὸς τὰ ἄλλα μου ζῶα, χρεμετίζων ἐπανεπέσεν εἰς τὸν ποταμόν, καὶ ἐπανεκάμψε ταχὺ πρὸς ἐκεῖνα. Τὸ ἐμόν δὲ πέσιμον διὰ τὰ ἐνδύματά μου δὲν ἦτο ὡς λίθος εἰς ὕδωρ, ἀλλ' ἐπιπλεύσιμον ὀλίγον, καὶ ἐπομένως βραδύτερον· τούτου ἐπωφελήθην εὐτυχῆς

ῥεῦμα μὲ παρέσυρεν εἰς ἀνακαμπὴν τοῦ ποταμοῦ ἀβαθεστέραν, ἔνθα δι' ὅλου τοῦ σώματός μου καλῶς τὴν γῆν ἐγγίσας ἀνύψωσα ἔξω τοῦ ὕδατος τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐξαπλώσας τῆς χειρᾶς μου ἐν τῇ ὄχθῃ ἐνέπηξα ἐν τῇ γῇ τοὺς δακτύλους. Ἐν ἑτερονίσχυρόν καὶ εὐτυχέστερον ῥεῦμα παρασύραν με ῥίπτει ἐν τῇ ἀνακαμπῇ, εἰς ἀβαθέστερα μέρη, ἔνθα αἱ χεῖρές μου ἤγγισαν τὴν γῆν ἐπὶ πλέον, καὶ στηριχθεῖς, ὥς ὄφεις ἐκ τοῦ ὕδατος ἐσύρθην. Τοῦ ὕδατος ἔξω διὰ τὸ βάρος τῶν ἐνδυμάτων νὰ ἀνορθωθῶ δὲν ἠδυνάμην, καὶ ὑπτιάσας τούτων ἀπηλλάγην, ἀνέστην δ' ὡς ἄλλος Ντζιαγγαί, ἔχων σφοδρὰν κεφαλαλγίαν. Προσέτρεξα εἰς τὴν ὄχθην, καὶ καταβρέξας τὴν κεφαλὴν ἔπαυσα τὸ ἄλγος. Περὶ δὲ τὴν ἄμμον τοῦ νησιδίου ἔνθα ἤμην, εὐρὼν ψήγματα χρυσοῦ καὶ φαγῶν εὐθυμος ἐγενόμην. Μετ' οὐ πολὺ εἰς τῶν ἀνθρώπων μου κολυμβητῆς ἀπεκδυθεῖς, καὶ ἀφαιρέσας τὸ ἐφίππιον καὶ τὸν βαρὺν χαλινὸν τοῦ Μουνσίμπαση, καὶ αὐτὸν ἱππεύσας, ἤλθε πλέων εὐχερῶς πρὸς με· ἱππεύσαμεν αὐτὸν ἀμφοτέροι καὶ διήλθομεν εὐχερῶς καὶ τοὺς ἄλλους κλάδους. Περὶ δὲ τὴν ἐσπέραν, τοῦ ποταμοῦ καταπεσόντος, ἄνδρες καὶ ἵπποι ὑψηλοὶ ἐκ Ταλουκὰν πορευθέντες μετέφερον τοὺς ἐκεῖθεν ἀπομείναντας καὶ τὰ πράγματά μου.

Τὸ Ταλουκὰν εἶνε τὸ τελευταῖον καὶ μᾶλλον εὐφορον πεδῖον τῆς Βακτριανῆς· τὰ νοτιανατολικά αὐτοῦ παρὰ τὰ ὄρη εἰσὶν ἀμμώδη, ἔνθα οἱ Ταλουκανεῖς καλλιεργοῦσι λαμπροὺς ὕδροπέπονους ἀναπτυσσομένους διὰ τῆς φυλάττομένης ἐν τῇ ἄμμῳ ὑγρασίας. Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ταλουκὰν εὐρίσκονται ὄρη ἐκ τῶν Καφριστάνικῶν ὄρων ἀφικνούμενα μέχρι Σιθηρίας, καὶ ἀνατολικῶς μέχρι

τοῦ μεγάλου πεδίου τῆς Κασκάρ καὶ Γιαρκάνδης. Περὶ τὸ μέσον αὐτῶν κεῖνται ἐν εἵδει περισπωμένης αἱ δύο Παμήρ· ἡ μικρά τε καὶ ἡ μεγάλη, συνέχεια οὗτα ἡ μία τῆς ἄλλης· δηλαδή ὀροπέδια ὑψηλὰ καὶ χιονόβλητα κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου. Τὰ ἐντεῦθεν τῆς Παμήρ ὄρη τὰ ὀνομασθέντα ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Καύκασος καὶ Σόγδια, ὀνομάζουσιν οἱ ἐκεῖσε "Αφτ-Κοῦ-μπαντὶ (ἐξ οὗ ὁ Καύκασος τοῦ Πτολεμαίου), δηλαδή ἑπτὰ Κλειστοβούνια· τὸ Παταξιάν, τὸ Ζεμπάκ, τὸ Οὐβαχάν, τὸ Σιογνάν, Ρουσιάν καὶ Σιοχτερέ, τὸ Νταρβάζ, τὸ Κουλάπ, καὶ ἡ Καρατηγή, ἕκαστον διακρινόμενον, ὡς ἐκ τοῦ ἰδίου ἐν αὐτῷ ἔθνους, δι' ἰδίου ὀνόματος. Τὰ νότια τῶν πρὸς ἀνατολὰς τῆς Παμήρ ὄρων, τῶν Κωμηδῶν ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου κληθέντων (α), ὀνομάζουσιν ὄρη τοῦ Τατσι-Κουργάν, ἡ ὡς καλεῖ ὁ Πτολεμαῖος αὐτὸν Λίθινον Πύργον (β)· ἐπεὶ δὲ Τασσικουργάν ὀνομάζεται ὁ λίθινος Πύργος· τὰ δὲ βόρεια τῆς Ἀλάγης, ὡς ὀνομάζονται καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς κατοικοῦντες. Ἐκ τοῦ ὀνόματος δ' Ἀλάγη ἀπατηθεὶς ἴσως ὁ Πτολεμαῖος ὠνόμασε τὰ βορειανατολικά ὄρη τῆς ἐνδον Σκυθίας Ἀλανά, καὶ Ἀλανοὺς τοὺς κατοικοῦντας αὐτῶν (γ). Ὁ δὲ Μάρκο Πόλο λέγει, ἀναχωροῦντες ἐκ Μπάλχ ἐπὶ δώδεκα ἡμέρας ἀκατοικήτους, διότι οἱ ἄνθρωποι ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ ὄρη, ἀφικνοῦνται (δ) εἰς Ταϊκάν δηλαδή εἰς Ταλουκάν· ἀλλ' ἡ ἀπόστασις εἶνε τὸ τέταρτον τῆς ὑπ' αὐτοῦ περιγραφομένης· ὀνομάζει ἔτι ἡμῖν τὴν Παμήρ (ε) ἀλλ'

(α) Πτολ. VI. 12, 1. 3. VII, 1, 42. (β) VI. 13.2. (γ) Πτολ. VI. 14. 3 9. (δ) Μαρκ. Πόλ. Σελίς 112. (ε) Μάρκο Πόλο Σελ. 130 καὶ ἐξῆς.

ἐκ τκύτης λέγει μέχρι Κασκάρ διέρχονται ὄρη καλούμενα Belor (α). Τὸ ὄνομα Belor μένει μέχρι σήμερον εἰς ἡμᾶς, ἐν ᾧ ἐκεῖσε εἶνε ἄγνωστον.

Τὴν 14 Ἰουνίου 1870 ἀνεχώρησα ἐκ Ταλουκάν (β) καὶ ἔχων νοτιανατολικὴν διεύθυνσιν διήλθον τὴν φέρουσαν τοὺς ὑδροπέποντας ἀμμώδη χώραν, ἀναπτυσσομένους, ὅπως εἰς τὰς νοτιοανατολικὰς τοῦ Φοῦρ ἐν Ἀφρικῇ ἄμμους, ἐνθα ἀναπτύσσονται ὑδροπέποντες εὐμεγεθέστατοι, οἷς οἱ ἐκεῖσε Ἀραβες χρώνται ἀντὶ ὕδατος δι' ἑαυτοὺς καὶ διὰ τὰ ζῶα. Μετὰ τὴν ἄμμον εἰσῆλθομεν εἰς ὄρη ὑπὸ ἐλατῶν δασωμένα· ἐνταῦθα πρῶτον ἰδὼν καθ' ὅλην τὴν ἐν Ἀσίᾳ ὁδόν μου δάσος· καὶ κατήλθομεν μετὰ 8 ὥρας εἰς μικρὸν πεδῖον νομάδων Καλὲ-Ἀφγάν καλούμενον, καὶ κυριαρχούμενον ὑπὸ τῶν Τουρκεστανῶν, ἐν ᾧ ἀνήκει εἰς τὸ Παταξιάν. Ἐντεῦθεν ὁδὸς βορειοανατολικὴ ἄγει εἰς χώραν Μεσσιέτ καὶ ἐκεῖθεν εἰς Νταρεῖμ, ἑτέρα νοτιότερα δι' ὁρῶν δυσβάτων διερχομένη ἀπολήγει εἰς Νταρεῖμ ὁμοίως· προὔτίμησα ταύτην διότι ἐμελλόν εἰς Μεσσιέτ νὰ διαβῶ ἠνωμένους τοὺς ἐκ τῶν ὁρῶν κατερχομένους ποταμοὺς εἰς ποταμὸν ἀγεφύρωτον ἓνα, ὀνομαζόμενον τοῦ Μεσσιέτ, ἢ Δάργιδον ὡς τὸν καλεῖ ὁ Πτολεμαῖος. Μετὰ δίωρον ὁδὸν εἰς ὀμαλὴν χώραν διήλθομεν ἐπὶ γεφύρας τὸν ποταμὸν Κίσμ, καὶ ἐσταθμεύσαμεν τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τὸ παρὰ τῷ ποταμῷ ὁμώνυμον χωρίον· κεῖται εἰς γλίσχραν ὑπώρειαν δυσβάτου καὶ πετρωδεστάτου ὄρους παρὰ τὰ ἀενάως χιονοσκεπῇ Καφριстанικὰ ὄρη, τὰ ἀποτελοῦντα τὴν σειρὰν τῶν Ἰμα-

(α) Μάρκο Πόλο, σελ. 133. (β) Ἐντεῦθεν ἀρχεῖται τὸ εἰδικόν ἀρθρον τῆς Παμ. ἡρ. τὸ δοθέν εἰς τὴν Γεωγρ. ἐταιρίαν τῶν Παρισίων.

λαίων καὶ μὴ ἐπιτρέποντα διαβάσεις καθ' ὅλην τὴν βορείαν ἑκτασὶν τῶν· δηλαδή ἀπὸ τῆς μνησθείσης διαβάσεως Πεντζι-σσὴρ καὶ Ἀντερὰπ μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ Παταξιάν καὶ τοῦ νοτίως αὐτῶν εἰς Τζια-τρὰρ κατερχομένου ποταμοῦ, δι' ὧν ἀποτελεῖται ἑτέρα δίοδος. Ἀλλ' ὁ Μάρκο Πόλο (α) λέγει, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐκ Ταλουκάν (οἱ ὁδεύοντες διὰ Παταξιάν, καὶ ἐπομένως ἄγοντες διὰ τῆς ὁδοῦ δι' ἧς ἐβαδίζομεν, διότι ἄλλη ὁδὸς δὲν ὑπάρχει) ἀφικνοῦνται εἰς χώραν εὐγειον, ὅπου ῥῶν ἔχουσιν ἀγορὰν παντοίων, καὶ ἄμπελον ἀρκετήν. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς οἴνοπόται δὲν φέρουσιν ἐνδύματα, ἢ δέρματα ζῶων, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀφικνοῦνται εἰς πόλιν Caseṃ (β), δηλαδή εἰς Κίσμ, μεγάλης ἐπαρχίας λαλούσης γλῶσσαν ἰδίαν. Μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας ἀκατοικήτους ἀφικνοῦνται εἰς Balacian (γ). Ταῦτα σχετιζόμενα πρὸς τὰ πράγματα εἰσὶν ἔπη ῥωμαντικά· διότι καὶ ἡ ἀπόστασις ἀπὸ Ταλουκάν εἰς Κίσμ εἶνε 10 μόνον ὥρων, καὶ τὰ χωρία ὅλα ἐν γένει ὀρεινὰ καὶ ἄγονα. Οἱ περιγραφόμενοι ὑπὸ τοῦ Μάρκο Πόλο ἄνθρωποι ὡς κάτοικοι ἐκείνων τῶν χωρῶν, ὅταν περὶ Καφριστὰν ὁμιλήσωμεν, θέλομεν ἰδεῖ ὅτι ἀνήκουσιν εἰς ἐκείνην μᾶλλον τὴν χώραν· πλὴν ὁδὸς συγκοινωνίας τῶν Καφριστανῶν μετὰ τῶν βορείως αὐτῶν ἐθνῶν, ὡς προεῖπον, δὲν ὑπάρχει. Δείκνυται λοιπὸν ἐκ τούτων ὅτι ὁ Μάρκο Πόλο δὲν εἶδεν, ἀλλ' ἤκουσε περὶ τῶν χωρῶν αὐτῶν ἐξ ἀνθρώπων μάλιστα μὴ ἐχόντων ἀκριβεῖς γνώσεις. Ἡ γλῶσσα τῶν κατοίκων Κίσμ εἶνε ἡ Παταξιανική· ἀλλὰ πάντες οἱ κάτοικοι

(α) Σελ. 114 καὶ ἐξ ἧς. (β) Kechen ἢ Kishn. (γ) Bada-Kehan Paul.

τῶν ἐπτὰ Κλειστοβουνίων γινώσκουσι καὶ τὴν Περσικὴν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον. Ἐντεῦθεν ΒΑ. στραφέντες ἀνέβημεν ἀμέσως δύσβατον πετρῶδες ὄρος, καὶ εἴτα ὁμαλὰ μαγευτικώτατα ἐκ χώματος ὄρη, ὕψιστα, καὶ κανονικῶς κωνικά, ἔχοντα ἐπὶ τῆς κορυφῆς των ἀέναον χιόνα, ὅθεν μέχρι τοῦ μέσου αὐτῶν ἦσαν κατάχλοα, καὶ κάτωθι φαραγγώδη, ἐν οἷς ἐπλεόναζον φιστικαί, μικρῶν ἀμυγδαλῶν εἶδος. Ἐπὶ τῆς χλόης βαδίζοντες ὠλισθαίνομεν κατ' ἀρέσκειαν, ὡς τὰ παιδία ἐπὶ τοῦ πάγου· εἴτα ὄρος πετρῶδες διαβάντες κατήλθομεν μεταξὺ ὄρων εἰς χώραν ὀνομαζομένην Τεσχάν, καὶ χειμένην εἰς γλίσχρας ὄχθας ὁμωνύμου αὐτῇ ποταμοῦ ἐκ τῶν Καφριστανικῶν ὄρων κατερχομένας. Τὴν ῥοὴν τοῦ ποταμοῦ ἀκολουθήσαντες διέβημεν αὐτὸν διὰ γεφύρας ἔνθα ἐνοῦται μεθ' ἑτέρου ἀνατολικώτερον ἐκ τῶν ἰδίων κατερχομένου, καὶ ἀναστραφέντες πρὸς τὸ ρεῦμα τούτου ἐβαδίζομεν παρ' ὄχθας γλίσχρας, καὶ μετὰ τρεῖς ὥρας τὸν ποταμὸν διαβάντες διὰ γεφύρας, ἀνέβημεν φαραγγώδες δύσβατον πλευρὸν ὄρους, καὶ κατελθόντες ἐκεῖθεν ὁμαλῶς εἰς ὀροπέδιον πλήρες ἀψίνθου κατελύσαμεν μετὰ 13 ὥρας εἰς χωρίον Νταρεῖμ, ἐν ᾧ βορειότερον ἀναβαίνει καὶ ἡ ἀπὸ Μετσιετ ὁδός. Ἀνάβασις τούτων ἄλλη δὲν ὑπάρχει. Τὴν αὔριον 16 Ἰουνίου διελθόντες ἀνώμαλον χῶρον, καὶ εἴτα εὐμέγεθες κατωκημένον ὀροπέδιον, ὀνομαζόμενον, τίς οἶδέ πως, Ἀργὼ δηλαδὴ Ἀργος· κατήλθομεν δι' ὄρων, ἀποτελουμένων τὸ πλεῖστον ἐκ mica, εἰς ἐπίμηκες κατωκημένον πεδῖον καὶ ὀριζόμενον ἐξ ἀνατολῶν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Παταξιάν, δηλαδὴ τοῦ Ὠξου, ὅστις ἐπὶ Ἀλεξάνδρου ὠριζε τὴν Βαχτριανὴν ἐκ τῆς Σογδιανῆς. Διελθόντες τὸ πεδῖον καὶ εἴτα τὸν περίφημον

ποταμὸν διὰ γεφύρας κατελύσαμεν μετὰ 8 ὥρων πορείαν εἰς τὸ παρὰ τὴν ὀχθὴν τοῦ ποταμοῦ Φεῖζαμπάτ, πρωτεύουσαν τοῦ Παταξιάν, ἣ ὡς τὸ ὠνόμασεν ὁ Μάρκος Πόλο Balican, δηλαδὴ Παταξιάν. Λέγεται κοινῶς τὸ Φεῖζαμπάτ καὶ Παταξιάν· ἐπειδὴ οἱ ἐξ ἄλλων ἐθνῶν λέγοντες ἄγομεν εἰς Παταξιάν ἐννοοῦσι τὸ Φεῖζαμπάτ. Πιθανὸν μάλιστα τὸ Φεῖζαμπάτ νὰ ᾖ μεταγενέστερον ὄνομα τῆς αὐτῆς πόλεως, ἐπειδὴ ὁ Μάρκος Πόλο ὀνομάζει αὐτὸ Παταξιάν, καὶ ὁ Πτολεμαῖος τὴν παρὰ τὸν Ὀξον ἐν Σογδιανῇ πόλιν Ὀξειάναν καλεῖ (α).

Τούτων οὕτως ἐχόντων ἰδῶμεν νῦν τὰ τοῦ δρομολογίου τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ἀλεξάνδρου διὰ τῶν Παροπαμισάδων· δηλαδὴ διὰ Γορμπάν καὶ Κορμάτ καὶ διὰ Βακτριανῆς εἰς Σογδιανὴν ἀπελθόντος, δηλαδὴ εἰς τοὺς Τζιαγατέοι ἢ εἰς Σαμαρκάνδαν καὶ διώκοντος ἐν σπουδῇ τὸν Βῆσσον, ὅστις ἐπεὶ ἐξεγγέλλετο οὐ πόρρω ἤδη ὢν ὁ Ἀλέξανδρος, διαβάς τὸν Ὀξον, τὰ μὲν πλοῖα ἐφ' ὧν διέβη κατέκαυσεν, αὐτὸς δ' εἰς Ναύτακα τῆς Σογδιανῆς χώρας ὑπεχώρει (β). Ὁ Ἀλέξανδρος δὲ διαβάς τὸν Καύκασον καὶ εἰς Δράφακα ἢ καὶ Ἀδραφα κατὰ Στράβωνα (γ) τῆς Βακτριανῆς ἀφικόμενος, εἰς Ἀορνόν τε ἦγε καὶ Βάκτρα. Περάσας δὲ τὸν Ὀξον ἦγε κατὰ σπουδὴν, ἐνθα Βῆσσον εἶνε ἐπυνθάνετο (δ). Αἰτλήθη λοιπὸν ἐν σπουδῇ ὁ Ἀλέξανδρος τὸ Τουρκεστάν καὶ τὸν Ὀξον ἀπελθὼν εἰς Βουχάραν ἢ εἰς Σαμαρκάνδην, καὶ ἐπομένως ἠκολούθησε τὴν συντομωτέραν ὁδόν, ἣν καὶ μέχρι σήμερον ὁδεύουσιν οἱ ἀπὸ Κορμάτ εἰς Βουχάραν ἀπερχόμενοι, καθ' ἣν διέρχονται

(α) Πτολ. VI. 13. 5. (β) Ἀρρ. 3, 28, 9. (γ) 518. (δ) Ἀρρ. 3. 29.

τοὺς σταθμοὺς Ἀκ-ρόμπά, Ρούϊ, Σαρί μπάζ, Εἰβάλ, Κούλμ, ὅθεν ἡ ἀκολουθοῦντες ποταμίσκον διευθύνονται κατ' εὐθείαν βορείως καὶ διερχόμενοι τὸν Ὠξον ἀπέρχονται εἰς Σαμαρκάνδην, ἡ στρέφουσι δυτικῶς καὶ διερχόμενοι τοὺς σταθμοὺς Ἀφαζλαμπάτ καὶ Ταχτουπόλ ἀπέρχονται εἰς Μπάλχ καὶ ἐκεῖθεν ΒΔ. στρεφόμενοι διέρχονται τὸν Ὠξον καὶ ἀπέρχονται εἰς Βουχάραν. Πᾶσα ἄλλη ὁδὸς τούτων ἀνατολικωτέρα ἀπέρχεται εἰς τὰ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Σαμαρκάνδης δύσβατα ὄρη τοῦ Κουλάπ καὶ Καρατηγῆς πρὸς ἃ δὲν διηυθύνθη ὁ Βῆσσος διότι, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς κατ' αὐτοῦ διώξεως, καθ' ἣν δὲν ἀναφέρονται ὄρη, ἐν ὁμαλῇ χώρᾳ κατέφυγε. Μετὰ δὲ τὴν αὐτοῦ σύλληψιν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπανέκαμψεν εἰς Μαράκανδα τὰ βασίλεια τῆς Σογδιανῆς (α), δηλαδὴ εἰς Σαμαρκάνδην· ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ὁ Βῆσσος ἔλαβε τὴν διὰ Βουχάρας ἄγουσαν προτιθέμενος νὰ σωθῇ διὰ τῶν ἐρήμων εἰς Ὀργάντζι, ἡ διαβάς τὸν Ἰαξάρτην νὰ διαφύγῃ εἰς τοὺς νομάδας Σκύθας. Καὶ ἐπομένως ὁ Ἀλέξανδρος διώκων αὐτὸν ἠκολούθησε πιστῶς τὴν ἀπὸ Κορμάτ διὰ Μπάλχ ἄγουσαν καὶ τὴν ἐκ ταύτης εἰς Βουχάραν, ὡς μετ' οὐ πολὺ ἐναργέστερον θέλομεν ἰδῆ αὐτὸν καὶ πάλιν διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἐπανακάμπτοντα εἰς Σογδιανὴν ἀπὸ Βάκτρων. Αἱ δὲ εἰς Τουρκεστὰν πόλεις Δράψακα ἢ Ἀδραψα, καὶ Ἀορνος καὶ Βάκτρα εὐρίσκονται κατὰ τοὺς προγραφέντας σταθμοὺς, τοὺς ἀπὸ Κορμάτ διὰ Βουχάραν εὐρίσκομένους. Καὶ ἐπειδὴ αἱ ἀρχαῖαι πόλεις, ὡς παρετηρήσαμεν, ἀναλογοῦσι πρὸς ἃς νῦν κατὰ τὸ ὄνομα προσομοιάζουσι, πιθανὸν τὰ Δράψακα, Ἀορνὸς καὶ Βά-

(α) Ἀρρ. 8, 29, 30.

κτρα νὰ ὤσι τὰ νῦν Ἀκ-ρούμπά, Ρούϊ, Δαραγᾶς ἢ καὶ Μπάλχ. Τὰ δὲ Ναύτακα ἐν Σογδιανῇ, ἐπειδὴ δὲν ἀναφέρεται ἡ Βουχάρα, εἰσὶ τὰ νῦν βορείως ταύτης ὀνομαζόμενα Νούρατα, πρὸς ἃ ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἀφίχθη, ἀλλ' ἐστρεψε μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Βήσσου εἰς Σαμαρχάνδην.

Ἐκ ταύτης εἴτα προῆει ἐπὶ τὸν Τάναϊν, ὅστις καὶ Ἰαξάρτης ἐκαλεῖτο (α). ἐπειδὴ ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Σῆρ καὶ ἐκ τοῦ Ναρῆν, ὅστις ὑπὸ δύο ποταμῶν σχηματιζόμενος καλεῖται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Δῆμος (β). Συμβάλλει δὲ τῷ Σῆρ ἐνθα περίπου ὑπάρχει νοτίως τούτου ἡ Μαργελάν καὶ βορείως ἐκείνου ἡ Νεμεγγάν, δηλαδὴ ἀνατολικῶς Κοκάν καὶ δυτικῶς Ἀντιτζιάν. Διήρχετο δὲ ὁ Ἀλέξανδρος δι' ὁρῶν (γ), ἐξ ὧν ἔβη εἰς τὴν Κυρούπολιν κειμένην παρὰ τὸν ποταμὸν τὸν Ἰαξάρτην, καὶ ὀνομαζομένην ὑπὸ τοῦ Στράβωνος Κύρα, ἅπερ κατασκάψας διὰ τὰς συχνὰς ἐπαναστάσεις ἐκτίσε τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἥ ἐν τῷ ἰδίῳ χώρῳ, ἥ οὐ μακρὰν τούτου ἀλλὰ παραποταμίως ἐπίσης (δ), ὥστε ἀντιστοιχεῖ ἡ πόλις πρὸς τὸ νῦν Χουτζιέντ· ἐπειδὴ αἱ ἀπὸ Βουχάρας καὶ Σαμαρχάνδης συγκοινωνίαι εἴτε πρὸς ἀνατολὰς εἴτε πρὸς βορρᾶν πρὸς ταύτην τὴν πόλιν συνέρχονται, καὶ αὕτη μόνη τῶν ἄλλων πρὸς τὸν ποταμὸν μᾶλλον πλησιάζει, καὶ κατ' αὐτὴν ἡ διάβασις τοῦ ποταμοῦ εὐχερέστερον ἐκτελεῖται· δηλαδὴ ἔχει πάντα τὰ προτερήματα ὅσα ἠδύναντο νὰ πείσωσι τὸν Ἀλέξανδρον ἵνα κτίσῃ εἰς ἐκεῖνον τὸν χώρον τὴν πόλιν του. Ἐντεῦθεν

(α) Ἀρρ. 3, 30, 7. (β) VI. 12. 3. (γ) Ἀρρ. 3, 30, 11
(δ) Ἀρρ. 4. 3. Στραβ. 517. Ἀρρ. 4. 4.

ἐπανακάμψας εἰς Σαμαρκάνδην (α), ἐπῆλθε πᾶσαν τὴν χώραν, ὅσῃν ὁ ποταμὸς Πολύτιμος ἐπάρδων ἐπέρχεται· ἵνα δὲ ἀφανίζεται τοῦ ποταμοῦ τὸ ὕδωρ ἐντεῦθεν ἤδη τὸ ἐπέκεινα ἔρημος ἢ χώρα ἐστί (β)· καὶ ἐπομένως ἐκ Σαμαρκάνδης ἔβη πρὸς Βουχάραν καὶ Καρσί. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκείνης τὸ ὄνομα δὲν ἀναφέρει, δικαίως ἀποδίδεται ὡς κτισθεῖσα μετὰ τῆς Κοκὰν καὶ τοῦ Καβούλ ὑπὸ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐκεῖθεν ἀφίκετο εἰς Ζαρίασπα (γ)· δηλαδὴ εἰς Γορί, ὡς προεγράφη, ἐνθα συνέβη καὶ ἡ συμφορὰ τοῦ Κλείτου (δ). Εἴτα δ' ἐπανακάμπτων εἰς Σογδιανὴν ἐπαναστατήσασαν, ἀφῆκεν εἰς τὰ Βάκτρα τὸν Πολυσπέρχοντα, καὶ Ἀτταλον, καὶ Γοργίαν, καὶ Μελέαγρον διὰ φυλακὴν τῆς χώρας, καὶ προῆει αὐτοῖς εἰς Σογδιανὴν (ε). Στρατοπεδεύων δ' ἐπὶ τῷ ποταμῷ Ὠξῶ, οὐ μακρὰν τῆς αὐτοῦ σκηνῆς πηγὴ ὕδατος καὶ πηγὴ ἐλαίου ἀνέσχεν (ς). Ὁ Στράβων τὴν πηγὴν ταύτην περιγράφει παρὰ τὸν Ὠχον (ζ). Ὡστε ὁ Ἀλέξανδρος προχωρῶν εἰς Σογδιανὴν ἀπὸ Βάκτρων ἦγεν ἀπὸ Μπάλχ δι' Ἀγχόης. Ἐνῷ δ' εὐρίσκετο ἐν Σογδιανῇ ἐκυριεύθησαν τὰ Ζαρίασπα ὑπὸ Σπιταμένους, ἐν οἷς ἦσαν νόσῳ ὑπολειμμένοι τῶν ἐταίρων ἱππέων οὐ πολλοί, καὶ ξὺν τούτοις Πείθων τε ὁ Σωσικλέους, ἐπὶ τῆς βασιλικῆς θεραπείας τῆς ἐν Ζαριάσποις τεταγμένος, καὶ Ἀριστόνικος ὁ Κιθαρωδός (η)· ὥστε τὰ Ζαρίασπα καὶ Βάκτρα, ὡς ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς φυλακῶν ἐξάγεται, δὲν ἦτο μία καὶ ἡ αὐτὴ πόλις ὡς λέγει ὁ Στράβων, ἀλλὰ δύο.

(α) Ἀφρ. 4. 6. 3. (β) Ἀφρ. 4. 6. 6. (γ) Ἀφρ. 4. 7. (δ) 4. 8. (ε) 4. 16. (ς) Ἀφρ. 4. 15. 7. (ζ) Στραβ. 518. (η) Ἀφρ. 4, 17, 4—6.

Ἐν τῇ Σογδιανῇ δ' ὁ Ἀλέξανδρος διεχείμασεν εἰς Ναύτακα (α) οὐ μακρὰν τῶν ἐρήμων, δηλ. εἰς Ναύρατα, καὶ τὸ ἔαρ προὔχῳρει ἐπὶ τὴν ἐν τῇ Σογδιανῇ πέτραν ἔνθα ἡ τοῦ Βακτρίου Ὀξυάρτου γυνὴ ἦν καὶ οἱ αὐτοῦ παῖδες (β). Τὴν πέτραν ταύτην τίθησιν ὁ Στράβων, ὡς δεῖ, ἐν τῇ Βακτριανῇ (γ). Ἐπειδὴ ὁ Ὀξυάρτης βασιλεὺς τῶν Βακτριῶν ὦν, ἂν ὑπῆρχον ἐν τῇ Βακτριανῇ ἐρυμναὶ πέτραι εἰς ταύτας κατὰ προτίμησιν ἤθελε καταφύγει. Εἶχε δὲ ἡ ἐν Βακτριανῇ πέτρα, ὡς λέγει ὁ Στράβων, ὕψος 15 σταδίων, περιφέρειαν 80, καὶ ἄνω πεδῖον εὐγεων, ὅσον πεντακοσίους ἄνδρας τρέφειν δυνάμενον. Ὡς δ' ὁ Ἀρριανός, ἦτο αὕτη ὁρος ἀπόκρημνον καὶ χιονόβλητον κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον δηλαδὴ περὶ τὸ ἔαρ. Καθ' ἃ γινώσκοντες ὅτι ἡ Βακτριανὴ τότε ἐξετείνετο μέχρι τοῦ ποταμοῦ Παταξιάν, τὸ εὐγεων πεδῖον τὸ ὑπὸ ἀποκρήμνων καὶ χιονοβλήτων ὀρῶν κυκλούμενον ἐν ὥρᾳ ἔαρος, εὐρίσκομεν νὰ ἦ τὸ νῦν Νταρεῖμ, ἔνθα ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τοὺς γάμους αὐτοῦ μετὰ τῆς Ῥωξάνης ἐποίησεν, ἢ εἰς τὸ οὐ μακρὰν τοῦ Νταρεῖμ ὀροπέδιον Ἀργώ, ὀνομασθὲν πιθανὸν οὕτως ἐκ τοῦ ὀνόματος Ἀργος. Ἀλλ' οἱ νῦν Πέρσαι ὀνομάζοντες τὴν Ῥωξάνην Rouchinay δηλαδὴ Φωτεινήν, ἱστοροῦσι ταύτην μὲν κόρην τοῦ Φιλίππου τὸν δ' Ἀλέξανδρον υἱὸν τοῦ Δαρείου. Ἐντεῦθεν ὁ Ἀλέξανδρος προέβη εἰς τὴν ἐν Παράτάκαις πέτραν, ἥτις καὶ Χοριήνου ἐκαλεῖτο (δ), ἢ ὡς λέγει ὁ Στράβων εἰς τὴν τοῦ Ὠξου ἐν Σογδιανῇ, ἥτις καὶ Ἀριαμάζου πέτρα ἐκαλεῖτο, καὶ εἶχεν ὕψος

(α) Ἀρρ. 4.18. (β) Ἀρρ. 4.18. 4. (γ) Στράβ. 517. (δ) Ἀρρ. 4.21.

διπλάσιον τοῦ τῆς Βακτριανῆς (α). Εἶνε δὲ, ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ σχετίζων τὰ ὀνόματα καὶ τὰς περιγραφὰς τῆς χώρας, τὸ νῦν Νταρβάζ, ὅπερ ὃν κοιλάς εὐφορος, ἐν ᾗ ἀναπτύσσεται ἡ καρυά, ἡ μηλέα καὶ ἡ ροιά ἐτι, κυκλοῦται ὑπὸ ὑψηλῶν καὶ ἀποκρήμνων ὄρων καὶ διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Ἀμοῦ, δι' ὃ καὶ ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος πέτρα τοῦ Ὠξου, ἢ καὶ τοῦ Ἀριαμάζου, δηλαδὴ τοῦ Νταρβάζ. Λέγεται δὲ ὑπὸ τῶν κατοίκων αὐτοῦ ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀπελθὼν εἰς πόλεμον ἀφῆκεν ἐν τῇ αὐτῶν κοιλάδι τὴν κόρην του ἐκ τῆς ὁποίας κατὰγονται· ἀλλ' ἐντεῦθεν ἐπανεκάμψεν εἰς Βάκτρα (β) ἐνθα ἐφονεύθη ὁ Καλλισθένης (γ) καὶ ἐκ Βάκτρων κατὰ τὸ ἔαρ προὔχῳρει εἰς τοὺς Ἰνδοὺς διὰ τῶν ἐπιτομωτέρων ὁδῶν τῶν Παροπαμισάδων καὶ διὰ τῆς ἐν Ἀραχωσίᾳ Ἀλεξανδρείας, ἐκ τῆς ὁποίας ἀνέστρεψε πρὸς τὸν Κωφῆνα καὶ Χοάσπην, ἢ πρὸς τὴν Πλημύριον πόλιν, ἐνθα καὶ ἡμεῖς μετ' οὐ πολὺ δι' ἄλλων ὁδῶν ἀπομεμακρυσμένων ἐπανακάμψοντες ἐξακολουθήσωμεν τὴν ἐπίλοιπον περιγραφὴν τοῦ δρομολογίου τῆς ἐκστρατείας τοῦ βασιλέως.

Ἐν Παταξιάν ὑπὸ στοᾶν ἐν τῇ αὐτοῦ αὐλῇ ὁ Ἐμῆρ καὶ βασιλεὺς Μαχμούτ ἐκάθητο σταυροποδητὶ ἐν μέσῳ πολυαρίθμου ὀμίλου, τὸ ξίφος ἔχων ἐπὶ τῶν γονάτων, οἱ ἄλλοι αὐτοῦ ἐνθεν καὶ ἐνθεν ἐκάθηντο γονατισμένοι, καὶ εἶχον τὴν κεφαλὴν διὰ σέβας ἡμιεκλιμένην, τὸ στόμα κλειστὸν καὶ ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας· ἐγὼ δ' εἰσελθὼν ἐδέχθην ὑπ' αὐτοῦ φιλοφρόνως καὶ παρ' αὐτῷ

(α) Στραβ. 517. (β) Ἀρρ. 4. 22. (γ) Ἀρρ. 4, 22, 2. Στραβ. 517.

ἐκάθησα χάριν τῆς συστατικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἑμῆρ Σῆρ-Ἀλῆ Χάν. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ὁ βασιλεὺς ἦτο σοφός, βιβλία ἔχων τοῦ Γαληνοῦ καὶ Ἱπποκράτους εἰς Περσικὴν γλῶσσαν, καὶ πολλὰ ἄλλα ἐμπεριέχοντα μεταφράσεις Ἑλλήνων φιλοσόφων. Μοὶ ἔδωκε διὰ κατοικίαν ἐν οἴκημα τοῦ σχολείου, καὶ ἤρχετο καθ' ἐσπέραν εἰς τὸν τοῦ σχολείου κῆπον μετὰ τοῦ ἐπιτελείου του πρὸς σκοποστοιχίαν. Ἔθετον εἰς ἀπόστασιν πεντήκοντα βημάτων πῖλον, καὶ καθήμενοι παραβολικῶς, ἐν μέσῳ τῆς παραβολῆς ἔχοντες τὸν βασιλέα, ἐτόξευον. Τὸ βέλος διήρχετο τὸν πῖλον χωρὶς νὰ μεταβάλῃ ἐπ' ἐλάχιστον τὸ αὐτοῦ σχῆμα ἢ τὴν θέσιν. Νόμῳ δ' ὑπεχρεοῦτο νὰ θέσῃ τὸν πῖλόν του ἀντὶ τοῦ τοξευομένου, ὁ τούτου ἐντεῦθεν ρίψας τὸ βέλος, δηλαδὴ ὅταν τὸ βέλος τοῦ τοξεύοντος ἔμενεν ἐντεῦθεν τοῦ τοξευομένου πύλου· ἐξήρεσαν ὁμῶς ἐμὲ τοῦ νόμου, ἐπειδὴ δὲν μοὶ ἦτο εὐχολὸν τὸ τοξεύειν· ὁ βασιλεὺς ἦτο ὁ ἄριστος τοξότης. Τὰ τόξα των ἦσαν ἐκ κεράτων ἀντιλοπῶν, ὧν τὰ τεχνικώτερα ἤρχοντο ἀπὸ Κασμῆρ καὶ Τιθέτ. Ἐκεῖ εἶδον τὸ πρῶτον τόξα, τοῦ λοιποῦ εὗρισκον αὐτὰ καθ' ὅλην τὴν ὁδόν μου μέχρι τῆς Σινικῆς, καὶ ἐν αὐτῇ, ὡς κύριον ὄπλον, καὶ σπάνια τὰ τῆς πυρίτιδος. Ἐνίοτε καθήμενοι ἐπὶ τῆς στέγης τῶν οἰκημάτων τοῦ σχολείου εἶχομεν ἐνώπιον ἡμῶν τὸν ποταμὸν καταβοῶντα ἐν μέσῳ ἀποκρήμνων ὄρων καὶ διὰ μικρῶν καταρρακτῶν ῥέοντα, καὶ ἐβλέπομεν τοὺς Παταξιανοὺς κρατοῦντας πεφουσημένον ἄσκον, καὶ πίπτοντας ἐξ ὑψηλοῦ κρημνοῦ εἰς βαθεῖαν τοῦ ποταμοῦ λεκάνην, καὶ ἐκ ταύτης μετὰ στιγμᾶς μαχρὰν ἐν μέσῳ ἄλλων καταρρακτῶν ἀναδυομένους, καὶ ἀπὸ καταρράκτην εἰς καταρράκτην ταχέως φερομένους

μέχρι τῆς γεφύρας, καθ' ἣν δι' ἔλλειψιν πετρῶν τὰ ὕδατα ἐκόπαζον, καὶ οἱ κολουμβηταὶ ἐξήρχοντο, ἐπανήρχοντο δὲ πεζοποροῦντες εἰς τὸν κρημνὸν καὶ ἐπανεπίπτον πρὸς διασκέδασιν αὐτῶν καὶ τοῦ βασιλέως.

Τὸ Παταξιαν χώρα ὀρεινὴ κατοικεῖται μόνον εἰς μέρη ἐπιδεκτικὰ καλλιεργείας· τοιαῦτα εἶνε τὰ ἤδη μνημονευθέντα, ἔτι πρὸς νότον Νταρεῖμ τὸ Ἀντζιμάν, πρὸς ἀνατολὰς τούτου τὸ Κοράν, νοτιοανατολικῶς τοῦ Φεῖζαμπάτ τὸ Μουχαρέκ, ἢ μᾶλλον τοῦ Παταξιαν καρποφόρος χώρα, νοτιοδυτικῶς τούτου τὸ Μεντζιάν, καὶ ἀνατολικῶς τούτου τὸ Ντζίρμ. Ὁρίζεται δ' ἀνατολικῶς ὑπὸ τῶν ἀπροσίτων ὄρων τοῦ Τηργερὰν καὶ Γαράν, βορείως διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἀμοῦ ἐκ τοῦ Κουλάπ, καὶ δι' ἀπροσίτων ὄρων ἐκ τοῦ Νταρβάζ, δυτικῶς δὲ καὶ νοτίως ὑπὸ τοῦ Τουρκεστάν καὶ Καφριστάν καθ' ἃ διεγράψαμεν. Καλλιεργεῖται πανταχοῦ ὁ σῖτος, εἰς δὲ Μπουχαρέκ καὶ Ντζίρμ ἐπὶ πλεόν ἡ ὄρυζα. Τὰ χαρακτηρίζοντα τὸ κλίμα καρποφόρα δένδρα εἰσὶ κερασέαι· ὁ Μάρκο Πόλο ἀναφέρει καὶ καρυάς· πιθανὸν νὰ ὑπῆρχον, ἀλλ' οὐδεμία προσοχὴ δίδεται εἰς τὴν денδροκομίαν διὰ τὸ ψωραλέον τῶν ὀπωρῶν τοῦ ψύχους ἔνεκεν. Ἐντὸς δὲ τοῦ Φεῖζαμπάτ ἐν πλατείᾳ, ἐνθα συναγελάζονται, ὑπάρχει καὶ εὐμεγέθης πλάτανος. Τὸ μαγειρικὸν ἄλας φέρουσι πάντες οἱ ὀρεινοὶ μέχρι Παμῆρ λαοὶ ἐκ Τουρκεστάν, ἐνθα ἄφθονον ὄρυκτὸν ὑπάρχει καὶ ὑπὸ τοῦ Μάρκο Πόλο ἀναφερόμενον. Ἐκ τῶν ὄρυκτῶν ὑπάρχει σίδηρος, ὑπῆρχον καὶ ρουβίνια βορειοδυτικῶς Φεῖζαμπάτ, ἀλλ' ἤδη ἐξηλείφθησαν. Τυχὼν εὐμέγεθες ἡγόρρασα, ἦτο δὲ κατὰ τὸ ἥμισυ ἀκάθαρτον· ὁ Μάρκο

Πόλο (α) λέγει ὅτι ὑπῆρχον τὰ ρουβίνια εἰς βουνὸν **Sygnan**, καὶ ὅτι ὑπάρχει καὶ ἄλλο ὄρος ἐκεῖ εἰς ὃ εὐρίσκονται σάπφειροι καὶ ἄργυρος εἰς ποσότητα. Τὸ ὄρος **Sygnan** πρέπει νὰ ᾖ τὸ ἐθνάριον **Σιογνάν**, ἀλλὰ δὲν ἤκουσα νὰ ὑπάρχωσιν εἰς αὐτὸ ἡ χῶραι πετρώδεις, ἐν αἷς δυσκολεύεται ἡ διατήρησις τῆς ζωῆς τῶν κατοίκων πλεον ἢ ὅσον εἰς τὰ ἄλλα ὄρη· εἰς τὸν ποταμὸν ὅμως τοῦ **Κουλάπ** λέγεται ὅτι ἀνευρίσκεται χρυσός.

Νοτιανατολικῶς τοῦ **Παταξιάν** εἶπομεν ὅτι εὐρίσκεται τὸ **Τηργεράν**, τούτου νοτιανατολικῶς κεῖται τὸ **Ζεμπάκ**, καὶ βορειοανατολικῶς τούτου τὸ **Οὐβαχάν**, καὶ βορείως τούτου τὸ **Σιογνάν** περιλαμβάνον ἐν αὐτῷ τὸ **Σοχτερὲ** καὶ τὸ **Ψουσιάν**, βορείως δὲ **Ψουσιάν** εὐρίσκεται τὸ **Νταρβάζ**, βορείως τούτου ἡ **Καρατηγῆ** καὶ νοτίως τούτου καὶ δυτικῶς **Νταρβάζ** τὸ **Κουλάπ**. Πάντα ταῦτα εἰσὶν ἐθνάρια ἰδιόγλωσσα κατοικοῦντα ἐν χαράδραις, ἢ ἐν κοιλάσιν, ἢ εἰς παραποταμίας χώρας ἀπροσίτων ὄρων, ἔνθα οἱ κρημνοὶ ἢ οἱ ποταμοὶ ἀφίνουσι γλίσχραν γῆν διὰ καλλιέργειαν. Καλοῦσι πάντα τὰ ὄρη ὁμοῦ **Ἄφτ-Κοῦ-μπαντί**· ἀλλ' ἕκαστον ὀνομάζουσι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κατοικοῦντος αὐτὸ ἐθναρίου. Οἱ ὁμοροὶ αὐτοῖς τοὺς ὀνομάζουσιν **Ἄφτ-Κοῦ-μπαντί μὲν Ντιζιαμιὰτ Σκέντερ μεζάτ α-Φλατοῦν**· δηλαδὴ ἑπτὰ **Κλειστοβούνια** κατοικούμενα ὑπὸ τῶν ὁμοεθνῶν τοῦ **Ἀλεξάνδρου** τῶν πιστευόντων τὰ δόγματα τοῦ **Πλάτωνος**. Οἱ δ' ἐν **Νταρβάζ** κατοικοῦντες εἰς εὐφορον κοιλάδα ὑπὸ τοῦ **Ἀμοῦ** διαρρεομένην καὶ ὑπὸ ὀπωροφόρων δένδρων πεφυτευμένην ἀπὸ καρυᾶς μέχρι ροιᾶς, λέγουσιν, ὡς προελέχθη,

(α) Σελ. 146 καὶ ἐξῆς.

ὅτι κατάγονται ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅστις ἀπερχόμενος εἰς πόλεμον ἐξησφάλισε τὴν αὐτοῦ θυγατέρα εἰς τὴν κοιλάδα ἐκείνων. Τοῦτο βεβαιοῖ ἡμῖν καὶ ὁ Μάρκο Πόλο λέγων (α), τὸ Παταξιάν, ὅπερ ἴδιον ἔθνος ὑπῆρχε τότε ἐνῶ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου ἦτο διηρημένον ὑπὸ τῶν Σογδίων καὶ Βακτρίων, εἶνε μέγα ἔθνος ἰδιόγλωσσον βασιλευόμενον ἐκ διαδοχῆς ἐκ τῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Δαρείου. Οἱ βασιλεῖς αὐτοῦ ὀνομάζονται Zulcarniain (β) ἤτοι Ἀλεξανδρινοὶ δι' ἔρωτα πρὸς τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον. Ὀνομάζων ὁ Μάρκο Πόλο μέγα ἔθνος τὸ Παταξιάν, καὶ περιλαμβάνων ἐν αὐτῷ τὸ ὄρος Σιογνάν, δηλοῖ ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Παταξιάν ἐκυριάρχει, ἂν ὅχι ὅλων, τῶν περισσοτέρων ὀρεινῶν χωρῶν· λέγεται δέ, ὡς ἤκουσα, ὅτι ποτὲ καὶ τῆς Καρατηγῆς ἐξουσίασε, καὶ τοῦ Τουρκεστάν ἔτι, ἀλλὰ καὶ ὑπετάχθη πολλάκις τῷ Τουρκεστάν καὶ τοῖς Ἀφγᾶσιν, ὅτε τὰ λοιπὰ ἔθνη αὐτονομοῦνται, ἐκτὸς ἐὰν φυλάττον τὸ Παταξιάν τὴν κυριαρχίαν καθίσταται φόρῳ ὑποτελές.

Ἡ διοίκησις ἐν αὐτοῖς εἶνε ἀπλουστάτη· τὸ ἥμισυ τοῦ λαοῦ καλούμενον βασιλικοὶ εἶνε διατεθειμένον διὰ τὴν φύλαξιν τῆς χώρας, καὶ ὑποκείμενον εἰς τὸ νεῦμα τοῦ αὐτῶν κυριάρχου φέροντος τοὺς δύο τίτλους Ἐμῆρ καὶ βασιλεύς, λ. χ. Μῆρ Μαχμουτ Σιά, Μῆρ Φεταλῆ Σιά· χορηγεῖ οὗτος ἐκείνοις τροφήν, ἵππον, καὶ ξίφος, χιτῶνα δ' εἰς ὅντινα διαπράξει καλῶς τὴν ἀνατεθειμένην αὐτῷ ὑπηρεσίαν. Τὸ ἕτερον ἥμισυ τοῦ λαοῦ πτωχὸν κα-

(α) Σελίς 116 καὶ ἐξῆς. (β) Τὸ Zulcarniain ἐδόθη εἰς τὸν μέγαν βασιλέα διότι πιστεύεται ὅτι εἶχε κέρα· ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

λούμενον εἶνε ἐπιδεδομένον εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς χώρας. Ὁ βασιλεὺς ἔχει μεθ' ἑαυτοῦ ἐκ τῶν βασιλικῶν περὶ τὰ τριάκοντα μόνον πρόσωπα χρήσιμα δι' ὑπηρεσίαν, οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ χώρας μένοντες προσκαλοῦνται ἐν ἀνάγκῃ· τούτου ἕνεκεν ἐκδιώκεται ἐν ἐμφυλίοις πολέμοις ὑφ' ἑτέρου ἔχοντος μόνον 15 πρόσωπα. Ὁ βασιλεὺς Μαχμούτ μοὶ ἔλεγεν ὅτι μετὰ 15 προσώπων ἐλθὼν ἐκ Κουλάπ ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου τὸ Φεῖζαμπάτ, καὶ ἐδίωξε τὸν πρὸ αὐτοῦ βασιλεύοντα Ντζιελαντέρ, ὡς δ' ἐσχάτως ἤκουσα ἔπαθε τὰ αὐτὰ ὑπὸ τοῦ Ντζιελαντέρ. Ὁ βασιλεὺς Φεταλῆ ἐν Οὐβαχὰν ἔφυγεν εἰς Σιογνὰν δι' ἐπανάστασιν ἐνὸς τῶν αὐτοῦ στρατηγῶν, ὅστις διήγειρεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν βασιλικὴν φυλακὴν, ἀλλ' ἐπανελθὼν εἴτα μετὰ δέκα προσώπων ἐξεδίωξε τὸν ἐπαναστάτην καὶ ἐγένετο βασιλεὺς. Εἰς Νταρβάζ ὁ μὴ κυβερνῶν δικαίως βασιλεὺς ἐκδιώκεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ συνηθροισμένου περὶ τὸν ἐκεῖνου οἶκον, καὶ λέγοντος «Μπιντουργα νέ-σσιουαμ» δηλαδή, Ἀνάστηθι, φύγε, δὲν σέ θέλομεν. Ἀπέρχεται δ' ἐκεῖνος καὶ ἐκλέγεται ἄλλος. Ὁ πληθυσμὸς δ' ἐκάστου ἐθναρίου ἀνέρχεται ἐκ 500—1000 ἀτόμων.

Τὰ οἰκήματα αὐτῶν εἰσὶν ἐκ πλίνθων, ἢ καὶ ἐκ πετρῶν διὰ χώματος συνηρμοσμένων, ἅπαντα ἰσόγεια, ἔχοντα ὀροφὴν ἐπίπεδον, καὶ διὰ χώματος πεπατημένου ἐστρωμένα. Τὰ σκεύη αὐτῶν εἰσὶν ἀπλούστατα· χρήσιμα διὰ τὴν μαγειρικὴν ἢ διὰ τὴν γεωργίαν, συνίστανται εἰς χύτραν ἢ εἰς λοπάδα, εἰς παροψίδας καὶ ποτήρια ξύλινα, ἢ ἐξ ὕδροχολοκύνθης, ἢ καὶ πλίνθινα, εἰς ξύλινα πτύα, καὶ εἰς σιδηρᾶν ἀξίνην καὶ πέλεκυν. Οἱ πλουσιώτεροι ἔχουσι καὶ νιπτῆρας καὶ ἀγγεῖον διὰ ἀφέψησιν

τοῦ τείου χαλκᾶ· κοτύλας δὲ τείου ἢ ἐξ Εὐρώπης ἢ ἐκ Σινικῆς τζινὶ ὑπ' αὐτῶν καλουμένας. Κατασκευάζουσι τὰ μετάλλινα αὐτῶν σκεύη εἰς Φεϊζαμπάπ ἔνθα τεχνῖται ὑπάρχουσι χαλκοποιοί, σιδηρουργοί, μαχαιροποιοί, ὑποδηματοποιοί καὶ ράπται· ἐπιδιορθοῦσι τὰ σιδηρᾶ των σκεύη τεχνῖται ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον περιοδεύοντες, καὶ ὡς σοφοὶ τιμώμενοι. Αἱ συναλλαγαὶ γίνονται εἰς Φεϊζαμπάτ μόνον διὰ χρημάτων, εἰς δὲ τὰ ἐνδότερα τοῦ Παταξιᾶν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἔθνη διὰ πραγμάτων λ. χ. διὰ δημητριακῶν καρπῶν, ἢ ἐρίων, ἢ κτηνῶν, ἢ καὶ ἀνθρώπων. Τὰ κτήνη αὐτῶν εἰσὶ πρόβατα, αἶγες, βόες καὶ ἵπποι, εἰς δὲ τὸ Οὐβαχὰν καὶ βόνασσοι (γιάκ), ἀλλ' ὀλίγα εἰς ἕκαστον, πάντα δέ, πλὴν τῶν μεγαλοπρεπῶν βονάσσων, μικρά. Τὰ πρόβατα ἐνῶ εἰς τὰς λοιπὰς ἐν Ἀσίᾳ χώρας ἔχουσιν οὐρὰν παχεῖαν καὶ εὐμεγέθη, ἐκεῖ εἰσὶν ὡς τὰ παρ' ἡμῖν, δηλαδὴ ἔχουσιν οὐρὰν μικράν. Τὰ ἔρια συνίστανται ἐξ ἐρίων ἐπιμήκων καὶ ἐξ ἄλλων βραχέων λεπτοτάτων καὶ πυκνῶν εἰς τὸ δέρμα τοῦ ζώου ἐπικαθημένων πρὸς ἀσφάλειαν ἐκ τοῦ ψύχους. Τὰ ἔρια καὶ τὰ δέρματα τῶν ζώων εἰσὶ τὰ μόνα μέσα δι' ἐνδυμασίαν τῶν ἀνθρώπων. Πάντα τὰ ἐνδύματα παρσκευάζουσι κατ' οἶκον αἱ γυναῖκες ἐξ ἐρίων· νήθουσιν, ὑφαίνουσι, κόπτουσι καὶ ράπτουσιν. Ἐνδύονται πάντες ἔριοῦχα, τινὲς δέ, οἱ πλουσιώτεροι, καὶ βαμβακερὰ ἐρχόμενα ἢ ἐκ δυσμῶν διὰ Παταξιᾶν ἢ ἐξ ἀνατολῶν ἐκ Κασκάρ.

Τὰ ἐνδύματά των εἰσὶν ἀπλᾶ· αἱ γυναῖκες φέρουσιν ἐπιμήκη μόνον χιτῶνα καὶ καλύπτουσι τὴν κεφαλὴν δι' ὑφάσματος μαλλίνου πίπτοντος μέχρι τῶν ὠμῶν, πλέκουσιν εἰς μικροὺς πέντε ἢ ἐξ τλοχάμους τὴν κόμην,

ἀφικνουμένην διὰ τὴν βραχύτητα μέχρι τῶν ὤμων. Δὲν ἔχουσι κοσμήματα, εἰσὶν ἀπεριποίητοι καὶ ἀνυπόδητοι. Οἱ ἄνδρες φέρουσι χιτῶνα βραχύτερον, ἀναξυρίδα, ζώνην, πῖλον καὶ περὶ αὐτὸν οἱ πλουσιώτεροι λεπτὴν βαμβακερὰν κირβατίαν· ὑποδήματα δὲ δερμάτινα μέχρι γόνατος πάντες, ὑπ' αὐτὸ ἐπιδεδεμένα, καὶ περὶ τὸν ἀστράγαλον. Ἐν καιρῷ χειμῶνος, πρὶν ἢ ὑποδηθῶσι, περιτυλίσσουσι τὸν πόδα ἐξ ὀνύχων μέχρι γόνατος διὰ πολλῶν ἐπιβληδὸν ἐπιμήκων ἐξ ἐρίων ἐπιδέσμων, καὶ βαδίζουσιν εὐχαριστημένοι μᾶλλον ἢ τὸ θέρος· διότι κατὰ τὸ θέρος καθυγραίνονται πολλαχοῦ οἱ τόποι ἐκ τῆς ἀναλυομένης εἰς τὰ ὄρη χιόνος καὶ σχηματίζονται ρυάκια ὑποχρεοῦντα αὐτοὺς ἵνα τὰ ὑποδήματα ἐξάγωσιν· ἐπειδὴ καθυγραίνόμενα γίνονται δύσχρηστα, ἀφοῦ ξηρανθῶσιν. Ἐν δὲ Φεῖζαμπάτ αἱ γυναῖκες φέρουσι χιτῶνα βαμβακερὸν ἢ μεταξωτὸν πολύχρουν ἔργον Εὐρώπης ἢ τῆς Βουχάρας, ἀναξυρίδα πολύχρουν κάτωθι στενὴν καὶ ἄνω πλατεῖαν, πέδιλα ἀνοικτὰ ἄνευ πτέρνης μετὰ ὑποστηρίγματος ξυλίνου, οἷα μεταχειρίζονται αἱ Περσίδες, ἔχουσιν ἐπινώτια, περιδέρια, βραχιόλια καὶ δακτυλίδια ἀργυρᾶ ἢ χρυσᾶ. Ὅταν ἐξέρχωνται τοῦ οἴκου φέρουσι χιτῶνα μεταξωτὸν ποδήρη, χειρίδας ποδήρεις ἔχοντα, αἵτινες ἀποστενούμεναι ἐφ' ὅσον ἐπιμηκύνονται ἀπολήγουσιν εἰς ὀξύ. Δὲν ἐνδύονται αὐτόν, ἀλλ' ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐξαρτῶσαι περὶ ἑαυτὰς περιάγουσι καὶ καλύπτουσι δι' αὐτοῦ τὸ πρόσωπον κατὰ θέλησιν· τὰς δ' ἐπιμηκεστάτας χειρίδας συρράπτουσιν ὀπισθεν ἐπὶ τοῦ κρασπέδου τοῦ χιτῶνος ἵνα μὴ ὑπὸ τοῦ ἀέρος τυχέως φέρονται. Τὰ τῶν ἀνδρῶν ἐνδύματα δὲν διαφέρουσι τῶν ἐν Τουρκεστάν, Τουρκομάν, Βουχάρα καὶ Κοκὰν κατοικούντων·

φέρουσι τοὺς αὐτοὺς πῖλους, τὰς αὐτὰς κირβασίας, τὰ αὐτὰ ὑποδήματα καὶ τοὺς αὐτοὺς χιτῶνας.

Τρώγουσιν ὅπως πάντες ἐν τῇ Ἀνατολῇ πλὴν τῶν Σινῶν τῇ χειρί· τὸ ἐπιθυμητότερον φαγητὸν αὐτοῖς εἶνε τὸ λεγόμενον μαντζοῦν ἀΦλατοῦν, δηλαδὴ τὸ δυναμωτικὸν τοῦ Πλάτωνος. Λέγουσιν ὅτι συνίσταται ἐκ πέντε πραγμάτων, ἐξ ὕδατος, ἁλατος, κρέατος, ὀρύζης καὶ χρομμίου. Πρὸ τοῦ φαγητοῦ πλύνουσι τὰς χεῖρας, μετὰ δὲ καθαρίζουσιν αὐτὰς λιχμῶντες. Ἡ τάξις τῆς βασιλικῆς τραπέζης, ὡς ηὐτύχησα νὰ ἴδω, ἔχει ὡς ἑξῆς. Περὶ τὴν 8ην π. μ. ὥραν ἔρχονται διὰ προσκύνησιν τοῦ βασιλέως πάντες οἱ ἐκ τῆς πόλεως μεγιστᾶνες καὶ ξένοι· εἰσὶ δὲ πολλοί, καὶ κάθηνται ὡς σύμβουλοι ἐν κύκλῳ αὐτοῦ ἐνθεν καὶ ἐνθεν ὅτε οὗτος ἀκούει καὶ δικάζει τὰς διαφορὰς τοῦ λαοῦ. Παύει δὲ πᾶσα δίκη καὶ ὁ λαὸς ἀποσύρεται πλὴν τῶν περικαθημένων τῷ βασιλεῖ τὴν μεσημβρίαν, ὅτε λόχος ἀνδρῶν ἔρχεται φέρων ἐπὶ κεφαλῆς παροψίδας μεγάλας διὰ πώματος ὑψηλοῦ κεκαλυμμένας. Οἱ δύο πρῶτοι ἔχοντες νιπτῆρας ἄρχονται ἀπὸ τοῦ βασιλέως καὶ κυκλίζοντες ὁ μὲν αὐτοῦ ἐνθεν ὁ δὲ ἐκεῖθεν ρίπτουσιν ὕδωρ τοῖς περικαθημένοις ἵνα νίψωσι τὰς αὐτῶν χεῖρας. Ὁ τρίτος ἐκδιπλοῖ πρὸ αὐτῶν ἐπισκέλιον ἐκτεταμένον, ὅπερ ἐκ παλαιῶν φαγητῶν κατακληιδωμένον ὃν ἀπόζει· ἐν μέσῳ δ' αὐτῶν ὁ τέταρτος ἐκδιπλοῖ ἐπίμηκες δέρμα ἐρυθρὸν ἐν εἵδει τάπητος παρσκευασμένον ὅπερ ἔχον ἐκ πολλῶν ἡμερῶν φαγητῶν περιτρίμματα ἕνεκα τῆς αὐτῶν σήψεως ἀπόζει ὁμοίως. Ὁ πέμπτος ρίπτει πέριξ τοῦ τάπητος ἀπὸ τόπον εἰς τόπον ἀνὰ τέσσαρας λεπτοὺς ἄρτους, καὶ εἶτα κατὰ μήκος ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου ἀπο-

θέτει τὰς παροψίδας ἀφαιρῶν τὸ πῶμα. Ἐχουσι πᾶσαι φαγητὰ τοῦ αὐτοῦ εἶδους, δηλαδή ὄρυζαν μετὰ κρέατος· ἐνώπιον δὲ τοῦ βασιλέως τίθεται καὶ τεμαχισμένον ὀπτὸν εἰς ὀβελὸν κρέας, ὀλίγα λαχανικὰ ὀρεκτικὰ εἰς ὄξος παρσκευασμένα, καὶ πηκτώματα ὀπωρῶν μετὰ σακχάρους, ἐξ ὧν ὁ βασιλεὺς δίδει εἰς ὃν τινα θέλει. Τρώγουσι πάντες διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς γονατιστοί, εἰς βῶλον συνάπτοντες τὴν τροφήν, καὶ φυλάττοντες τὴν ἀριστερὰν καθαρὰν ἵνα λαμβάνωσι τὸ ὕδωρ· τοῦτο κρατοῦσιν εἰς πηλίνους ἐξ Εὐρώπης κυάθους ὀπισθεν τῶν συνδαιτημόνων ἱστάμενοι ὑπηρεταί, ἔχοντες σακχαρωμένον μόνον τὸ τοῦ βασιλέως. Ἀφοῦ ἀποφάγῃσι λιχμᾶ ἕκαστος τὴν χεῖρα καὶ εἴτα αὐτὴν εἰς τὸ ἐπισκέλιον ἀπομάσσει· τοῦτο δὲ μὴ πλυνόμενον, ὡς προεῖπον, ἀπόζει· ἔπειτα ἕκαστος τῶν ὑπηρετῶν πωματίζων λαμβάνει ὅ,τι ἀγγεῖον ἀπέθεσεν, ὁ δὲ τὸν δερμάτινον τάπητα συνδιπλοῖ μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ περιτριμμάτων τῆς τροφῆς, ἅπερ μὴ ριπτόμενα ἀπόζουσιν. Ἡ τάξις σχεδὸν ἡ αὐτὴ παρατηρεῖται καὶ εἰς τοὺς Πέρσας· ἀλλ' οὗτοι διακρίνονται ὅλου τοῦ κόσμου διὰ τὴν τῶν φαγητῶν ποικιλίαν, τὴν ἡδύτητα, τὴν πρόκλησιν τῆς ὀρέξεως καὶ τὴν καθαριότητα· πλύνουσι δὲ οὗτοι διὰ σάπωνος καὶ πρὸ καὶ μετὰ τὸ φαγητὸν τὰς χεῖρας, ἅς ἕκαστος διὰ τοῦ μάκτρου αὐτοῦ ἀπομάσσει.

Ὅταν ἀσπάζονται τὸν βασιλέα ἵστανται αὐτοῦ μακράν, κύπτοντες τὴν κεφαλὴν καὶ ἔχοντες τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐπὶ τοῦ στήθους, ἐνῶ διὰ τῆς δεξιᾶς ἀφοῦ ἐγγίσῃσι τὴν γῆν λαμβάνουσιν ἀνυψούμενοι τὸν πῶγωνα, καὶ ἐκφωνοῦντες τὸ Ἀλὰ-χοῦ-ἄκμπαρ. Ἀσπάζονται πρὸς ἀλλήλους δίδοντες τὴν δεξιάν χεῖρα· ὅταν

δ' ἄνδρες συναντήσωσι γυναῖκας συγγενεῖς, ἂν μὲν ἦναι ἡλικιωμένοι ἀσπάζονται αὐτῶν τὸ μέτωπον, ἂν δὲ ὁμίληχες δίδουσι τὰς χεῖρας.

Ἡ μουσικὴ αὐτῶν συνίσταται εἰς ἓν τύμπανον καὶ εἰς ἓνα αὐλόν· ἀλλ' εἰς ἕκαστον σχεδὸν οἶκον εὕρισκεται μικρὸν τύμπανον μόνον δι' οὗ ἄδοντες ἢ χορεύοντες φυλάττουσι τὸν χρόνον. Τὰ ᾠσματα αὐτῶν εἰσὶν ᾠμуса, μονότονα, χορεύουσι δὲ μόνον γυναῖκες· ὁ δὲ χορὸς συνίσταται εἰς τὸ νὰ κλίνωσιν ἱστάμεναι, ποτὲ μὲν ἐντεῦθεν, ποτὲ δ' ἐκεῖθεν πρὸς τὰ πλάγια τὸ σῶμα, ἢ καὶ νὰ πτήσσωσι τὰ γόνατα καθίζουσαι καὶ ἀνυψοῦσαι τὸ σῶμα, ἐνῷ ἔχουσι τὰς χεῖρας ἡμιαπλωμένας, ἃς συμφώνως ταῖς κλίσεσι τοῦ σώματος ἀνυψοῦσι καὶ καταβιβάζουσιν ἀλληλοδιαδόχως. Ὁ χορὸς οὗτος εἶνε εἰδικός, δὲν ὁμοιάζει τῷ τῶν Περσῶν καὶ Ἀφγάνων, ἔχει ὅμως ὁμοιότητά τινα πρὸς τὸν χορὸν τῶν τῆς πετραίας Ἀραβίας ἐρημιτῶν Ἀράβων.

Ἡ θρησκεία αὐτῶν εἶνε μωαμεθανική, ἀλλ' οἱ ἀνατολικώτεροι εἰσὶ Σιὰ ἐνῷ οἱ ἄλλοι εἰσὶ Σουνοί· πάντες ὅμως ἔχουσι μυθικὰς ἰδέας τοιαύτας ἢ τοιαύτας περὶ τοῦ Μωάμεθ· οὗτοι, διότι πάσχουσιν ἑλλειψιν τροφῶν, πιστεύουσιν ὅτι δὲν ἔφαγεν ἄρτον ζῶν ἢ ὕσον τρία Περσικὰ μάνια, δηλαδή περὶ τὰς ἑξ ὀκτάδας καὶ δὲν ἡσθάνθη ποτὲ κενώσεως ἀνάγκην. Ἡ ὑπανδρεία, τὰ κατὰ τὸν θάνατον, καὶ ἡ ἐκδίκασις τῶν ὑποθέσεων γίνονται κατὰ τοὺς τοῦ Κορανίου νόμους· οὐδὲν τούτων φέρει εἰδικότητα μνήμης ἀξίαν.

Ὅταν ἡμὴν εἰς Φεῖζαμπὰτ εἷς τῶν μεγιστάνων ἀποσταλὴς ὑπὸ τοῦ βασιλέως μετὰ δώρων πρὸς τὸν Ἡμάνι Μοῦλκι κυρίαρχον τῆς κάτω Τζιατράρης, ἔφερεν ἐξ αὐτοῦ

περὶ τὰ τριάκοντα ἄτομα δῶρα πρὸς τὸν βασιλέα του Παταξιάν· ἦσαν ἐκ τῶν ἐκείνου ὑπηκόων μητέρες καὶ πατέρες ἀρπαχθέντες ἐκ τῆς οἰκογενείας των, παιδία καὶ κοράσια ἐκ τῶν γονέων των, δηλαδὴ κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ Ἰμάνι Μοῦλκι, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὰς δύο Τζιατράρ, καὶ εἰς Σιογνάν ἔτι οἱ κυρίαρχοι χαίρουσι τοιοῦτο δικαίωμα· πιθανὸν διότι ἡ χώρα αὐτῶν, ὡς λέγεται, κατὰστένος καὶ ἐν μέσῳ ἀποκρήμνων ὄρων οὔσα, ὑποκύπτει συχνὰ εἰς λιμοκτονίαν. Τὰ ἐνδύματα αὐτῶν ἦσαν ἐριοῦχα· τῶν μὲν ἀνδρῶν ὅπως καὶ τῶν ἐν τοῖς ὄρεσιν ἀνδρῶν, τῶν δὲ γυναικῶν ὁ χιτὼν ἦτο βραχύτερος καὶ στενώτερος τῶν ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἐπὶ πλέον ἔφερον τὴν ἀναξυρίδα στενὴν καὶ καλῶς περὶ τὰς κνήμας ἐφηρμοσμένην, ὅπως αἱ τῶν Ἰνδῶν. Οἱ πλόκαμοι τῆς κεφαλῆς πολλοὶ καὶ βραχεῖς ὅπως παρὰ Ἰνδιάναις· ἡ χροιά τοῦ προσώπου καὶ τῆς κόμης μελάγχρους εἰς ξανθὸν ἀποκλίνουσα, οἱ ὀφθαλμοὶ καστανοὶ ἢ γλαυκοί, οἱ χαρακτῆρες ἐλλειπτικοὶ (α) πρὸς τὸ ὠραῖον συνδυαζόμενοι καὶ διὰ τοῦτο αἱ Τζιατραρίδες εἰσὶν ἐπιζήτητοι ὑπὸ τῶν πλησιοχώρων· ἀλλ' ἡττώνται ὑπὸ τῶν Σιογνανίδων ὡς ξανθοτέρων. Ἐν γένει δὲ εἰπεῖν οἱ βορείως τοῦ ζυγοῦ τῶν Ἰμαλαίων κατοικοῦντες εἰσὶ ξανθότεροι τῶν νοτίων, ἀλλὰ τούτων οἱ ἐκφράζοντες τὸ πρόσωπον χαρακτῆρες κλίνουσι μᾶλλον πρὸς τὸ ὠραῖον.

(α) Ἰστέρον ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ θέλομεν εἰσεῖν ὅτι οἱ ἐν γένει ἐκφράζοντες τὸ πρόσωπον χαρακτῆρες τοῦ ἀνθρώπου ὀρίζονται διὰ τριῶν σχημάτων, καὶ ταῦτα διὰ τριῶν ὀρισμένων διαστάσεων, ὧν ἐκάστη σχετίζεται πρὸς μίαν τῶν ὀριζουσῶν τριῶν ἀρχῶν τὸ κλίμα ἐκάστης χώρας.

Μεταξὺ ὁμῶς τῶν κατοίκων τῶν ἑπτὰ Κλειστοβουνίων διακρίνονται τινες εἰς τὸ μελάγχρουν κλίνοντες καὶ χαρακτηριστῆρας ἔχοντες ἑλλειπτικωτέρους, φαινόμενοι δ' ὅχι ἰθαγενεῖς, ἀλλὰ μιγαδικοί, οἳ διακρίνονται εἰς πάντα τὰ ἐπιμιξίας ὑποστάντα ἔθνη· ἐπειδὴ φυλάττουσιν ἐς αἰὶ ἴδιον μίκτον τύπον καὶ μάλιστα ὅταν τὰ ἐξ ὧν προήχθησαν ἄτομα εἶχον τύπους πάνυ διαφέροντας ἀλλήλων. Οἱ Καφριστανοὶ μὴ ὑποστάντες ἢ σπανιώτερον τῶν ἄλλων ἐπιμιξίαν, ἐξ ὧν εἶδον φυλάττουσι γνησιώτερον τὸν τῆς χώρας τῶν χαρακτηριστῆρα· ἔχουσι χροιάν λευκέρυθρον, ὀφθαλμοὺς γλαυκερύθρους καὶ ξανθέρυθρον κόμην, χαρακτηριστῆρας δὲ μεταξὺ ἐλλείψεως καὶ τριγώνου· βλέπων αὐτοὺς ἐνόμιζον ὅτι ἔβλεπον Γερμανῶν ἀδελφούς. Συνεπέρανα δ' ἐκ παρατηρήσεων τοιούτων, ὅτι ἡ ξανθὴ χροιά ἀνήκει εἰς ψυχρὸν κλίμα, ἡ δὲ μελανὴ εἰς θερμόν. Τὸ ψυχρὸν δὲ κλίμα ἢ τὸ θερμόν δὲν χαρακτηρίζεται μόνον ἐκ τοῦ μεγάλου ἢ μικροῦ πλάτους τῆς χώρας, ἀλλ' ἐτι ἐκ τοῦ ὕψους καὶ βάθους, καὶ ἐκ τῆς ἐπιρροῆς τῶν γειτνιαζουσῶν αὐτῇ χωρῶν θερμῶν ἢ ψυχρῶν οὐσῶν κατὰ τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον βαθμὸν καὶ εἶδος. Ὡστε γεννῶνται ἐκασταχοῦ τοιαῦτα ἢ τοιαῦτα ψυχρὰ ἢ θερμὰ κλίματα, καὶ ἀπαντῶσιν ἐν αὐτοῖς τοιαῖδε ἢ τοιαῖδε ξανθαὶ ἢ μελαναὶ χροιαί. Διὰ τοιούτων ἀρχῶν ὀρίσομεν ὕστερον τὰ κλίματα καὶ τὰς ζώνας, τὰ κλιμακτικὰ τε ἔθνη καὶ τὰς φυλάς, ἐξ ὧν, ὡς παρητήρησα, πᾶν ἔθνος παρουσιάζον μεγαλειτέρους χαρακτηριστῆρας ὑπέστη ἐπιμιξίας. Τὴν τῶν ἐθνικῶν χαρακτηριστῆρων τύχην ἔλαβον καὶ τὰ ἐθνικὰ ἔθιμα καὶ ἡθὴ καὶ αἱ ἐθνικαὶ γλῶσσαι, ἐν οἷς ὡς ἐκ τῆς ἐπιμιξίας δὲν ἐφυλάχθη ἐκασταχοῦ ἴδιον ἢ ὅ,τι ἡ ἰσχὺς τῆς φύσεως ἀμε-

τάβλητον ὑπεστήριξεν ἀπέναντι τῆς πολυμηχάνου τέχνης.

Τὸ Φεῖζαμπάτ εὐρίσκεται εἰς ὁμαλήν θέσιν βουνοῦ δυσβάτου, ἐπὶ δεξιᾷ τοῦ ποταμοῦ Παταξιάν, ὅστις καθ' ὅλην τὴν ῥοὴν εἰς βαθεῖαν καὶ ἀπόκρημνον κοίτην ῥέων οὐδαμοῦ, ὡς λέγουσι, χορηγεῖ ὕδωρ πρὸς καλλιέργειαν· ἔχει περὶ τοὺς 150 ἰσογείους οἴκους, ἀνώγειον δὲ μίαν ἐκ τῶν τοῦ βασιλέως, καὶ ταύτην ἐτοιμόρροπον, πρὸ αἰώνων μετὰ τοῦ ἐγκλείοντος τοὺς βασιλικοὺς οἴκους φρουρίου χτισθεῖσαν. Συγκοινωνεῖ δὲ δυτικῶς μετὰ τοῦ Τουρκεστάν, δι' ἧς ἤλθομεν μόνης ὁδοῦ, βορείως μετὰ τοῦ Κουλάπ, καὶ ἀνατολικῶς διὰ τῆς μόνης ὁδοῦ, ἣν θέλομεν ὁδεύσει, μεθ' ὅλων τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν. Εἰς Νταρβάζ ἀπέρχονται ἄνθρωποι ἀπ' εὐθείας ἀναρριχώμενοι εἰς ἀπόκρημνα ὄρη μὴ ὁδευόμενα ὑπὸ ζώων κατοικιδίων. Ἐκ δὲ Καφριστάν ἔρχονται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν Καφριστανοὶ δώρων χάριν πρὸς τὸν βασιλέα, διερχόμενοι ἐπὶ πέντε ἡμέρας αἰωνίως χιονοσκεπεῖς χώρας· λαμβάνοντες δὲ δῶρα χιτῶνας παρὰ τοῦ βασιλέως ἀπέρχονται εἰς τὰ ἴδια. Τοὺς ὀνομάζουσιν οἱ Παταξιανοὶ Καφὴρ σιαποῦσι, δηλαδὴ ἀπίστους μελανοενδεδυμένους· ἐπειδὴ τῶν Καφριστανῶν, ὡς εἰδικῶς περὶ αὐτῶν ὁμιλήσωμεν, οἱ πλούσιοι ἐνδύονται μελανοὺς χιτῶνας, οἱ δὲ λοιποὶ αἰγῶν δέρματα μέχρι γόνατος ἄνευ χειρίδων. Καλλιεργοῦσιν ἰδίᾳ τὴν ἄμπελον καὶ ἀγαπῶσι πάντες τὸν οἶνον, ὃν τζιοῦκρ ὀνομάζουσιν.

Ἐμεινα εἰς Φεῖζαμπάτ πρὸς ἀνάπαυσιν τῶν ἵππων ἐπὶ ἡμέρας ὀκτώ. Ἡμέραν δέ τινα ἐκάλεσέ με ὁ βασιλεὺς νὰ γευθῶμεν. Ἐκαθήσαμεν ἐν τῷ αὐτοῦ γυναικωνίτῃ ὑπὸ παστάδα, εἰς αὐλὴν κυκλουμένην ὑπὸ οἰκιῶν

ἰσογείων ἐν ἐκάστη τῶν ὁποίων γυνὴ ἐκάθητο τοῦ βασιλέως μετὰ θεραπείας, τῶν κορασίων αὐτῆς καὶ τῶν ἀρρένων μέχρις ἑξαετοῦς ἡλικίας· τὰ ἀνωτέρας ἡλικίας ἄρρενα ἀποσύρονται εἰς οἶκημα αὐλῆς ἄλλης, ἐνθα λαμβάνει ἕκαστον θεραπείαν ἰδίαν. Ὁ βασιλεὺς τε καὶ ἐγὼ εἶχομεν ἀπέναντι τὰς τῶν οἰκῶν θύρας, ὁ δὲ μεθ' ἡμῶν αὐτοῦ γραμματεὺς πρὸς ἡμᾶς βλέπων πρὸς τὰς θύρας τὰ ὀπίσθια εἶχεν. Ἀφ' ὅτου ἐκαθήσαμεν ἡμῖκλειστον εἶδον θύραν καὶ ἔνδον λίκνον αἰωρημένον, μετὰ τινος δὲ στιγμᾶς θυγάτριον ἐπ' αὐτοῦ δεκαετὲς ἢ δωδεκαετὲς φοροῦν λευκὸν βαμβάκερον χιτῶνα ποδῆρη μετὰ πλατειῶν χειρίδων, καὶ ἀνοιχτὸν περὶ τὸ στήθος. Εἶχε κόμην ξανθὴν κυματίζουσαν ἐπὶ τῶν ὤμων, ὀφθαλμοὺς γλαυκοκαστάνους, πρόσωπον ῥοδινὸν μετὰ ὠραίων χαρακτηρισμάτων. Ἐλαμπε πρὸς ἡμᾶς τὸ πρόσωπον στρέφον· ἄλλοτε πρηγὲς πίπτον ἐπὶ τοῦ λίκνου, καὶ τὸν πόδα ὑψοῦν ἄφινεν ὁ χιτῶν νὰ πίπτῃ, ἢ ὑπτιάζον ἀνύσωνε τὴν χεῖρα ἀφίνον νὰ πίπτῃ ἢ χειρὶς μέχρις ὤμου, ἢ ἡνοίγετο ὁ χιτῶν κατὰ τὸ στήθος ὅταν ἀνίστατο ἀθῶα. Λευχεῖμον, ὡς λέγουσι τὰς τοῦ οὐρανοῦ ὑπάρξεις, ἐπίστευον μιμούμενον ἐν τῇ κλίνῃ ὅσα αἱ γυναῖκες ἐποιοῦν πρὸς θέλξιν τοῦ βασιλέως. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἤϋξανεν ἡ περιέργειά μου. Ὡμίλουν δὲ μετὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ἠθέλησα πολλάκις νὰ ἐρωτήσω, ἀλλὰ διὰ τὸ ἡμῖκλειστον τῆς θύρας ἐκρατούμην πιστεύων ὅτι ὁ βασιλεὺς δὲν ἔβλεπεν ὅ,τι ἐγὼ ἐκ τῆς θέσεώς του, ἔτι δ' ἂν ὁ βασιλεὺς δι' ἐμὲ ξένον ὄντα ζηλότυπος δὲν ἦτο, ἴσως ἐγένετο διὰ τὸν αὐτοῦ γραμματέα. Μοὶ ἐδείκνυε τὰ σοφὰ του βιβλία πάντα εἰς Περσικὴν γλῶσσαν, καὶ μοὶ παρονοεῖτο διὰ τὴν ἑνδεῖαν τῆς χώρας καὶ διὰ τὴν ἀπλη-

στίαν τῶν Ἀφγάνων, ἐπειδὴ ἦτο φόρῳ ὑποτελῆς τῷ Ἐμῆρ-Σῆρ-Ἀλῇ ὅπως καὶ ὁ Σουλτάν τοῦ Τουρκεστάν, εἰς αὐτὸν δὲ ὑπήκουον τὸ Ζεμπάκ καὶ τὸ Οὐβαχάν. Προσπαθῶν ἵνα ἐκ τῆς ἐπιλοίπου ὁδοῦ μ' ἀποτρέψῃ, ἔλεγεν ὅτι ἐνδον ὑπάρχουσι πόλεμοι μεταξὺ τῶν αχ-Χατάοι δηλαδὴ τῶν λευκῶν Χαῶν ἢ Τουργανῶν, καὶ τῶν καρὰ-Χατάοι δηλαδὴ τῶν μελανῶν Χαῶν ἢ τῶν Σινῶν. Εἰς δὲ Κασσκάρ, προσέθετεν, ἀπεστάλη πρὸ ἐπτὰ ἐτῶν (α) ὑπὸ τοῦ Μουλᾶ Ἀλῇ Κουλῇ μπέη ἐκ Κοκὰν εἰς ὀνόματι Μωχαμέτ Γιακούπ Χάν Χοζμπεκή (β), ὅστις εὐρὼν ἀνθρώπους μὴ εἰδότες ὅπλα καὶ μάχας, κατώρθωσε νὰ καταβάλλῃ πάντας καὶ νὰ γίνῃ κύριος τῆς Κασσκάρ καὶ Γιαρκάνδ. Ἐβοηθήθη δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Παταξιανῶν πεμφάντων αὐτῷ πρὸ τεσσάρων ἐτῶν (γ) περὶ τοὺς χιλίους ἄνδρας. Ἀλλ' εἶνε ἄνθρωπος μπὶ πατέρ μπὶ ματέρ (ἄνευ πατρὸς καὶ ἄνευ μητρὸς) δηλαδὴ ὅχι ἐξ εὐγενοῦς καταγωγῆς καὶ οὐδεμίαν ἔχω εἰς αὐτὸν πίστιν. Ἐνῷ δ' ἐζήτουν συστατικὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν, μοὶ ἐπέτρεψε νὰ λάβω τὸν γραμματέα καὶ νὰ ποιήσω ταύτην κατὰ τὴν θέλησίν μου. Ἐπιθυμῶν νὰ γραφῇ κατὰ τὸ ἐκείνου πνεῦμα, ἵνα μὴ ἐκληφθῇ ὡς ἐξ ἐμοῦ προερχομένη ἄφησα νὰ συντάξῃ ὡς ἠθέλεν ἐκεῖνος ταύτην. Ἐγράψε δὲ πρὸς τὸν Μωχαμέτ Γιακούπ Χοζμπεκή, πρὸς τὸν κυβερτην τοῦτου εἰς Τασση-Κουργάν, καὶ πρὸς τὸν Μῆρ

(α) Ἐκ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὠμιλοῦμεν (β). Χοζμπέκ εἶνε ἑβδόμος τίτλος τῶν ὑπουργῶν Τατάρων· τὰ περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου καὶ τὰ περὶ τῆς ἀποστολῆς του θέλομεν εἶδει εἰς τὴν αὐτοῦ ἱστορίαν (γ). Ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ ἐβασίλευεν ἐν Παταξιάν ὁ προκάτοχος τοῦ Μῆρ Μαχμούτ Σιά.

Φεταλῇ Σιά εἰς Οὐβαχὰν ἵνα μ' ἀποστείλῃ οὗτος μετὰ σπουδαίων προσώπων μέχρι τῶν χειρῶν τοῦ Μωχαμέτ Γιακούπ εἰς Κασσκάρ. Ἐκεῖνος δὲ μέχρι τῶν χειρῶν τοῦ Ἐμῆρ καὶ βασιλέως Φεταλῇ μ' ἀπέστειλε μετὰ τοῦ αὐτοῦ Γιασαούλ-μπαση, δηλαδὴ τοῦ αὐτοῦ αὐλάρχου. Αἱ συστάσεις ἦσαν τοιαῦται, ὥστε εἰς Οὐβαχὰν ὁ βασιλεὺς Φεταλῆς συστελλόμενος μ' ἀπεκάλει ἄνδρα μέγαν. Ὁ δὲ κυβερνήτης τοῦ Τασσι-Κουργὰν ἀναγνοὺς τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν εἶπεν· ἀφοῦ εἰς ἐμὲ γράφει τοιαῦτα δι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, εἰς τὸν Μωχαμέτ Γιακούπ Μπέκ τί ἄρά γε νὰ γράφῃ ὁ Μῆρ Μαχμούτ Σιά;

Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως πρὸς ἀποχαιρετισμὸν ἀπελθὼν, εὔρον αὐτὸν ἐπιτηροῦντα τὴν ἀνασχεύῃν παστάδος ἐν τῷ ἀνδρῶνι· καθήσαντες δ' ὑπὸ τινα γωνίαν μοὶ εἶπεν· ἔκαμα τὰς συστατικὰς ἐπιστολάς ἐκ καρδίας, ἀλλὰ δὲν ἔχω ὑπόληψιν εἰς τὰ πρόσωπα, δι' ὧν μέλλεις νὰ διέλθῃς· φοβοῦμαι πολὺ περὶ τῆς ζωῆς σου, μεῖνον παρ' ἐμοί, μὴ ῥιψοκινδυνεύῃς. Κύριέ μου, τῷ εἶπον, πιστεύετε ὅτι δὲν θέλομεν ἀποθάνει μίαν ἡμέραν; Ὁ ἀποθανὼν λοιπὸν ἐν ὁδῷ δεδικαιωμένην δέον νὰ ᾖ πλέον εὐχαριστημένος. Πρόσεχε, μοὶ ἔλεγε, νὰ μὴ ὁμιλῇς μετὰ τῶν ἀνδρῶν, οὓς εἰς τὸ ἐξῆς μέλλεις νὰ συναντήσῃς, ὅπως μετ' ἐμοῦ. Ἀπόφευγε πάντῃ ζητήματα θρησκευτικά· διότι οἱ ἄνθρωποι εἰσὶν ἀμαθέστατοι καὶ πιστοί, δηλαδὴ φανατικοί· ἀλλ' ὥς πρὸς τοῦτο δὲν εἶχε δίκαιον ὁ βασιλεὺς, διότι εἰς Τοξοῦν εὔρον φιλόσοφον μεγαλείτερον ἐκείνου, τὸν κυβερνήτην Χατζῆ Μερζᾶ μετὰ τοῦ ὁποίου ἐπὶ τέσσαρας μῆνας ἐποιοῦμεν συζητήσεις παντὸς εἶδους. Μοὶ ἔλεγεν ὅτι εἶνε Σεῖτ δηλαδὴ ἀπόγονος τοῦ Ἀλῆ καὶ αἱ προσευχαὶ αὐτοῦ εἰσακούονται, τὴν δὲ στιγμὴν τῆς ἀνα-

χωρήσεώς μου ἀναστὰς ἀνύψωσεν ἀνοιχτάς τὰς χεῖρας προσευχόμενος κατὰ τὴν μωαμεθανικὴν τάξιν, καὶ εἰπὼν τὰς λέξεις Ἀλλὰ Χοῦ ἄκμπαρ (ὁ θεὸς μέγας) καὶ ἐναγκαλισθεῖς με προέπεμψε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΦΕΙΖΑΜΠΑΤ ΤΟΥ ΠΑΤΑΞΙΑΝ ΜΕΧΡΙ
ΚΑΨΕΚΑΡ ΤΩΝ ΓΙΑΡΑΙΚ.

Πρωῖαίτατα τὴν 24 Ἰουνίου 1870 ἀνεχώρησα μετὰ τοῦ αὐλάρχου μόνου καὶ τριῶν βασιλικῶν ἀγωγέων, μελλόντων ν' ἀλλάσωσιν ἀπὸ σταθμὸν εἰς σταθμόν· ὠδεύομεν τοῦ ποταμοῦ δεξιόθεν εἰς ἀπόκρημνα πλευρὰ τοῦ ὄρους ἐν τῷ βάθει τῶν ὁποίων ὁ ποταμὸς διέρχεται, καὶ ἀφίχθημεν μετὰ 4 ὥρας εἰς ἀποστενοῦντας βράχους τὴν τοῦ ποταμοῦ κοίτην, καὶ χρησιμεύοντας ὡς βάσεις στενῆς γεφύρας διὰ κορμῶν δένδρων ἀποτελουμένης. Ἀνέπαλλεν ὡς ἐλαστικὴ κατὰ τὴν βάδισίν μας. Διήλομεν ἐπ' αὐτῆς ὁ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου, τὰ δὲ πράγματα διεβίβασαν χωρὶς οἱ ἄνθρωποι τῶν ζώων. Ἐν ζευγος κιβωτίων εἰς Περσισιοῦρ κατεσκευασμένων διὰ τὸν Ἑμὴρ Σὴρ-Ἀλῆ-Χάν, καὶ ἐνδεδυμένων διὰ δυνατοῦ δέρματος, ἰσχυρῶς δὲ συντηρησομένων ἐν εἴδει δισακκίου πρὸς ἀσφάλειαν καὶ εὐκολίαν τῆς φορτώσεως καὶ ἐκφορτώσεως, καὶ σχῆμα ἕκαστον κιβώτιον ἔχον κύβου, οὔτινος ἑκάστη διάστασις εἶνε ἴση πρὸς 80 0/0 γαλλ. μέτρου, ἤθελον ὡς δυσκόμιστον νὰ διαχωρίσωσι. Τοῖς συνεθεύ-

λευσα ἵνα δύο δώσαντες τὰς πλησίον ἀλλήλοις χεῖρας φορτωθῶσιν ἀνὰ ἓν ἕκαστος, τὰς δὲ ἄλλας στηρίξαντες ἑκάτερος ἔνθεν καὶ ἔνθεν εἰς δύο ἄλλους καὶ βλέποντες πρὸς τὴν ῥοήν τοῦ ποταμοῦ πάντες νὰ πορεύωνται καρκινοβατοῦντες. Διεβίβασα ταῦτα οὕτω καὶ ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα κρημνῶν, καθ' οὓς τὰ μὲν ζῶα οἱ ἄνθρωποι διαβιδάζουσι γυμνὰ ἄνευ ἐφιππίων, τὰ δὲ πράγματα ποιοῦντες εἰς δέματα μικρά· ἐφύλαξα δὲ μετὰ πολλοῦ κόπου μέχρι Βλιαστέ, ἔνθα διὰ τὴν ἐκεῖσε καταστροφὴν μου τὰ ἐγκατέλειψα τῷ Θεῷ σὺν τοῖς ἄλλοις. Ἐβαδίζομεν πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ πλευρῶν ὄρους κατωφερῶν μὲν καὶ πετρωδῶν, ἀλλ' ὀμαλῶν, καὶ ἐβλέπομεν ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ βράχου ἐκτεταμένου τεχνιτὴν στενὴν ὁδὸν διὰ πασσάλων εἰς αὐτὸν κατεμπηχθέντων, ἐφ' ὧν πλάκες καὶ ἐπ' αὐτῶν χῶμα ἦν ἐστρωμένον, γεισώματος δίκην. Διὰ ταύτης τῆς ὁδοῦ διέρχονται ὅταν θραυσθῶσιν οἱ τὴν γέφυραν ἀποτελοῦντες κορμοὶ μέχρις οὗ δι' ἄλλων ἀναπληρωθῶσι. Τὸ πλεῦρωμα δὲ τοῦ ὄρους διελθόντες διέβημεν ἐν κοιλάδι Μποχαρέκ ὀνομαζομένη διὰ γεφύρας ποταμὸν δυσμῶθεν ἐκ Ντζιρμ ἐρχόμενον, καὶ κατελύσαμεν μετ' οὐ πολὺ εἰς κήπον μορέας καὶ κερασέας ἔχοντα πενιχράς, παρὰ τῷ ποταμῷ Παταξιάν, ἐννέα ὥρας ὁδεύσαντες τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην. Ἡ κοιλάς τοῦ Μποχαρέκ ἐκτείνεται μᾶλλον πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ ποταμοῦ Παταξιάν, καὶ διαιρεῖται καὶ ἐκεῖθεν δι' ἐτέρου ποταμοῦ ἐξ ἀνατολῶν κατερχόμενου ἐκ τῶν ὄρων Γαράν. Περιορίζεται δὲ ἀνατολικῶς ὑπὸ τῶν ὄρων Γαράν καὶ νοτίως ἐν δεξιᾷ μὲν τοῦ ποταμοῦ Παταξιάν ὑπὸ τῶν ὄρων Τηργερὰν συνέχειαν ὄντων τῶν Γαράν, ἐν ἀριστερᾷ δὲ ὑπὸ τῶν Καφριστανικῶν ὄρων

συνέχειαν τοῦ ζυγοῦ τῶν αἰωνίως χιονοσκεπῶν ὄρων τῶν Ἰμαλαίων ὄντων. Τὰ τε ἐντεῦθεν καὶ τὰ ἐκεῖθεν ὄρη ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ὁ ποταμὸς Παταξιὰν ρεῖ εἰσὶν ἄβατα καὶ ἀπρόσιτα· ἡ δ' ὁδὸς ἄγει παρὰ τὸν ποταμὸν ποτὲ μὲν ἐντεῦθεν ποτὲ δ' ἐκεῖθεν αὐτοῦ. Τὰ ἐκεῖθεν ὄρη ἦτοι τὰ τοῦ Τηργεράν καὶ Γαράν, εἰδικώτερον Καύκασον ὠνόμασεν ὁ Πτολεμαῖος, τὰ δ' ἐντεῦθεν ἀποδίδει εἰς τὰς Παροπαμισάδας, αἵτινες ἐκτείνονται μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ Παταξιὰν· τὴν δὲ πρὸς ἀνατολὰς αὐτῶν συνέχειαν ἦτοι τὰ Τζιατραρικὰ ὄρη καὶ τὰ ἐκεῖθεν μέχρι Χοτάν, Ἰμαὸν καλεῖ. Τὰ δὲ ἐπίλοιπα μέχρις Ὠκεανοῦ Ἡμωδά.

Εὖρον ἐν τῷ κήπῳ γυναῖκα γραῖαν ἐκ Μποχαρέκ ἥτις ἐγίνωσκε μικρὸν τὴν Περσικὴν καὶ νέαν μετὰ τριῶν τέκνων ἐκ Ντζίρμ, διαλεγομένην τὴν Παταξιανικὴν μόνον γλῶσσαν. Μοὶ διηγεῖτο διὰ τῆς γραίας, ὅτι ἐξεδιώχθη μετὰ τοῦ συζύγου τῆς ἐκ Ντζίρμ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τούτου, ὅπως μόνος καρπωθῇ τὴν πατρικὴν αὐτῶν κληρονομίαν, συνισταμένην εἰς γωνίας τινὰς καλλιεργησίμους, ἀλλὰ μὴ ἐπαρχούσας εἰς διάθρεψιν οἰκογενειῶν δύο. Ἐν τοιαύταις περιστάσεσι τὸ δίκαιον εἰς ἐκείνας τὰς χώρας διεκδικεῖται ἐν ἰσχύϊ ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τῆς ἀνάγκης. Ὁ δ' Ἰμάνι Μοῦλκι καὶ ὁ τῆς Σιογνὰν κυριάρχης προλαμβάνοντες πατροπαραδότῳ, ἀραιοῦνσι κατὰ θέλησιν τὸν λαὸν αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐξ ἑαυτοῦ φονευόμενος ἢ λιμοκτονούμενος ἀραιοῦται.

Τὴν αὔριον μετὰ πέντε λεπτὰ διελθὼν τὸν ποταμὸν διὰ γεφύρας ἐβάδιζον εἰς τὰ ἐκεῖθεν ὄρη, διότι τὰ ἐντεῦθεν ἄβατα ἦσαν· μετὰ τρεῖς ὥρας δι' ἄλλης γεφύρας ἐπανέκαμψα διὰ τὸν αὐτὸν λόγον εἰς τὰ ἐντεῦθεν, καὶ

ἀφίχθην μετὰ μεσημβρίαν εἰς χώραν, καθ' ἣν ῥύαξ πίπτων ἐξ ὑψηλοῦ βράχου ἐκ τῶν Καφριστανικῶν ὄρων ἀνελύετο εἰς σταγόνας. Τὸ θέαμα ἦτο εὐχάριστον, ὥφειλεν εὐχαριστότερον εἶναι πρὸ μεσημβρίας, ὅταν προσβάλλεται ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐσταματήσαμεν ἐνώπιον ὑψίστων βραχιδῶν ὄρων, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ῥαγδαῖος ὁ ποταμὸς διέρχεται. Ἡ ὁδὸς ἐπὶ τοῦ ἐντεῦθεν βράχου ἄγουσα ἦτο ἐπὶ 10 λεπτὰ γεισωματική· πρὸς διάβασιν προέπεμψα τὸν αὐλάρχην αἰτῶν βοήθειαν εἰς Τηργεράν, κείμενον εἰς τὰ ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ ὄρη, καὶ μακρὰν τοῦντεῦθεν σχεδὸν ἐπὶ ὥραν, ἐπὶ 12 δὲ ἐκ Μποχαρέκ. Βλέπων γενομένην τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, καὶ φοβούμενος μὴ ἀβοήθητος διανυκτερεύσω εἰς τὸν βράχον, ἄφησα τὰ πράγματα μου διδάξας τοὺς ἀγωγεῖς τὸν τρόπον τῆς μεταφοῆς. Εἰς ἓνα δὲ δοὺς τὸν ἵππον μου Σερδάρ καὶ λαβὼν τὸν Μουνσίμπαση, τὴν δὲ Μπιμπή τὸν ἡμίονόν μου ἐλεύθερον ἀφείς, διεβαίνομεν τὸ γείσωμα τοῦ βράχου, τοῦ ἀνδρὸς μετὰ τοῦ Σερδάρ προπορευομένου, ἐμοῦ μετὰ τοῦ Μουνσίμπαση ἀκολουθοῦντος, καὶ ἐπομένης τῆς Μπιμπῆς ἐλευθέρας, ἐπειδὴ ἐβάδιζεν ὡς ἄλλη αἶξ καὶ ἦτο νοήμων. Βλέπων κάτω σκοτιζόμενον τὸ χάος, καὶ μεταξὺ ὑψίστων βράχων τὸν ποταμὸν φερόμενον ῥαγδαίως, καὶ βοὴν φρικώδη ποιοῦντα, ἐνόμιζον πράγματι ὅτι παρέβαινον τῷ τρομερῷ Ἀχέρωνι, διότι πολλὰ ζῶα ὀλισθαίνοντα πίπτουσιν εἰς τὰ βάθη καὶ ἀποθνήσκουσι. Διελθόντες δὲ τὸ γείσωμα εὐτυχῶς καὶ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ λαβόντες διέβημεν αὐτὸν μετ' οὐ πολὺ διὰ γεφύρας πεποιημένης ἐπὶ βράχων τὸν ποταμὸν ἀποστενούντων, καὶ ἐκεῖθεν εἰς πλεύρωμα κρημνῶδες βαδίσαν-

τες ἀφίχθημεν εἰς δμαλὴν χαράδραν ἔνθα κεῖται τὸ χω-
ρίον Τηργεράν. Εὖρον τὸν αὐλάρχην ἐν ἀθυμῷ ἐπειδὴ
δὲν εἰσηκούετο ποσῶς καὶ πάραυτα ἔδωσα ῥαπίσματα ἐν-
θεν καὶ ἔνθεν τῷ παρισταμένῳ μοι Μῆρ (α). Ὑπεσχέθη
ὅτι ἔσονται τὴν αὔριον ἑτοιμα τὰ πάντα· ἀλλὰ νύκτωρ
πέμψας προσεκάλεσα τὸν Μῆρ καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ
πλησίον χωρίου. Ἐφθασαν πρωϊαίτατα σκεπτόμενοι νὰ
τιμωρήσωσι τὸ ἐμὸν θράσος, ἐνῷ ἐγὼ ἐσκεπτόμην νὰ
ὕποχρεώσω αὐτοὺς ἵνα μεταβιβάσωσι διὰ τοῦ βρά-
χου τὰ πράγματά μου. Μοὶ ἔλεγον, ὅτι ἔπεμψαν ἤδη
νὰ τὰ φέρωσιν, ἀλλ' ὁ αὐλάρχης διέψευδε τοὺς αὐ-
τῶν λόγους. Μετὰ μίαν ὥραν μὴ ἰδὼν ἐρχόμενα τὰ
πράγματά μου ἔτυπτον διὰ τῆς ῥάβδου μου τοὺς τυχόν-
τας, καὶ ἠκολούθουν αὐτοὺς φεύγοντας εἰς τὰς οἰκίας.
Ὁ προσκληθεὶς Μῆρ, ὅστις ἦτο μέγας καὶ ῥωμαλέος
προστυχὼν, κατερχόμενος τοῦ αὐλάρχου, αὐτῷ συνε-
πλάκη, οὗτος δὲ χλαυθμηρίζων ἐδικαιολογεῖτο. Ταῦτα
ιδὼν δὲν ἀνέμενον δι' ἐμαυτὸν χάριν, καὶ δραμὼν ἔπτυσσεν
κατὰ πρόσωπον τὸν αὐλάρχην καὶ ἐλκύσας τὸ αὐτοῦ
ἀργυροῦν ξίφος συνέλαβον τὸν Μῆρ ἐκ τῶν περὶ τὸν
λαιμόν ἐνδυμάτων, καὶ στερεῶς σφίγξας καὶ ἀπ' ἐμοῦ
ὠθήσας ἔπαιον τῷ ἀμβλεῖ τοῦ ξίφους. Ἐβλεπον τὸν
Μῆρ ἐμπροσθέν μου μικρόν, καὶ ὥς μυίας τοὺς ἄλλους
πέριξ ἀνθρώπους, καὶ ἐπίστευον μεταξὺ αὐτῶν ὅτι ἡμῖν
γίγας. Τοιαύτην πνευματικὴν ταραχὴν δὲν ἤσθάνθη
εἰς ἄλλους τῆς ζωῆς μου κινδύνους. Οἱ ἄλλοι παρακα-
λοῦντες μακρόθεν ὑπισχνοῦντο νὰ ἐτοιμάσωσι τὰ πάντα
κατὰ τὴν θέλησίν μου. Κλίνας τὸ ξίφος ἡρώτων καὶ

(α) Τοῦ χωρίου ὃ ἄρχων καλεῖται Μῆρ ἀντὶ Ἐμήρ.

ἐκεῖνον ἐὰν μετέβαλε γνώμην. Παρευθὺς τότε δραμόν-
τες οἱ ἄλλοι κατέλαβον τὴν κρατοῦσαν χεῖρά μου τὸ
ξίφος, ἔσυρα ταύτην ἐν ὀργῇ χωρὶς νὰ ἐννοήσω ἂν
ἐκρατεῖτο. Μοὶ ὑπεσχέθησαν ὅτι ἐκτελεσθήσονται τὰ
πάντα, καὶ καθήσαντες ὑπὸ ἐλάτῃν, ἥτις μόνον δένδρον
ὑπῆρχεν ἐκεῖσε, ἔλεγον: «Εἷς ὅπως ἤθελε πεντήκοντα
νὰ κάμη! Εἷς τούτων, εἶπεν ἕτερος, θέλει ἑκατὸν ἐξ
ἡμῶν.» Μὲ παρεκάλεσαν νὰ φιλιωθῶ μετὰ τοῦ Μῆρ·
ἀλλὰ μικρὸν κατὰ μικρὸν συνείδησιν τοῦ κινδύνου λαμ-
βάνων ἐνόουν ἐκ τίνος μανίας ἐξηρχόμην, διότι τοιοῦ-
τος θυμὸς δὲν ἦτο ἡ μανία εἰς ἣν ἐνέπεσα ἐξ ἀπελπι-
σμοῦ λογίσας ἐκεῖ τὸν τελευταῖόν μου χῶρον, ἀφοῦ
ἔβλεπον τυπτόμενον τὸν αὐλάρχην τοῦ βασιλέως.

Ἐκ τοῦ Τηργερὰν κατῆλθον πλευρὸν ὄρους λίθων
πλήρες δι' ὧν ρυάκια κατέρρεον· τὴν ὄχθην δὲ τοῦ πο-
ταμοῦ λαβὼν διῆλθον μετὰ μίαν ὥραν μικροκατοικη-
μένον χωρίον, καὶ ἐκεῖθεν ἀνελθὼν πλεύρωμα κατῆλθον
εἰς χαράδραν ἐν ἣ χωρίον ἕτερον ἦτο Ῥουμπά, δηλαδὴ
Ἀλώπηξ καλούμενον· οἰκήματα εἶχεν ἰσόγεια, εἰς δὲ
τὰς στέγας αὐτῶν ἀναβᾶσαι αἱ γυναῖκες μετὰ περιερ-
γείας ἐθεώρουν· κατελθὼν ἐπὶ πλεόν ἀφίχθην οὐχὶ μα-
κρὰν τοῦ ποταμοῦ εἰς πρασινάδαν, ἐνθα ρύαξ ἐκ τοῦ χω-
ρίου κατερχόμενος μύλον ἐκίνει. Ἐντεῦθεν ὠδεύομεν
ὁμαλῶς καὶ ὄχι μακρὰν τοῦ ποταμοῦ. Προέπεμψα δ' εἰς
Ζεμπάκ τὸν αὐλάρχην αἰτῶν βοήθειαν, διότι ἐμέλλο-
μεν, δύσβατον χωρίον νὰ διέλθωμεν, καὶ συνέστησα αὐτῷ
ἵνα μή τι εἴπῃ τῶν ἐν Τηργερὰν συμβεβηκότων· ἀλλ'
ἐκεῖνος ἀπελθὼν εἰς Ζεμπάκ διηγήθη τὰ πάντα· εἶπεν
ὁμῶς καὶ τὰς παραγγελίας τοῦ Ἐμῆρ τοῦ Ζεμπάκ, ὅστις
ἀπερχόμενος εἰς Φεῖζαμπάτ καὶ καθ' ὁδὸν συναντηθεὶς

μεθ' ἡμῶν παρήγγειλε τῷ αὐλάρχῃ ἵνα συστήσῃ εἰς Ζεμπάκ ὅπως μὲ περιποιηθῶσιν· ἔπεμψαν λοιπὸν πρὸς βοήθειαν ἡμῶν ταχέως ἀνθρώπους καὶ ζῶα καὶ διέβημεν εὐτυχῶς στενὴν μεταξὺ βράχων ὁδὸν διερχομένην, ὅθεν ἔβημεν εἰς τὴν κοιλάδα Ζεμπάκ τριγωνικὸν ἔχουσαν σχῆμα καὶ κειμένην μεταξὺ τῶν Τηργερανικῶν, Καφριστανικῶν καὶ τῶν τῆς κάτω Τζιατράρης ὁρῶν· ἐξέρχεται ἐξ αὐτῆς διὰ τῆς βορείας γωνίας ὁ ποταμὸς Παταξιάν, διὰ τῆς νοτίας ῥέει ἐν αὐτῇ ἢ ἐκ τοῦ διασέλου τῶν Καφριστανικῶν καὶ τῶν τῆς Τζιατράρης ὁρῶν σχηματιζομένη κυρία τοῦ ποταμοῦ Παταξιάν πηγὴ δηλαδὴ τοῦ Ὠξου, ἣν καλῶς ὥς εἶδομεν ὁ Πτολεμαῖος ἐγίνωσκε· διὰ δὲ τῆς βορειανατολικῆς ῥεῖ ποταμὸς εἰς τὸν Ὠξον ἐκ τῶν ὁρῶν Γαράν κατερχόμενος· τοῦτον διαβάντες ἐν τῇ κοιλάδι καὶ ἀμέσως ἀναβάντες ὁμαλὸν λόφον ἐσταθμεύσαμεν μετὰ 10 ὥρας εἰς τὸν ἐπ' αὐτοῦ ὠκοδομημένον τοῦ Ἐμῆρ οἶκον. Ἀνεπαύθην ὑπὸ παστάδα ἀπέναντι μικροῦ κήπου κλιμακῆδόν διὰ τὸ ἀνώμαλον τῆς χώρας παρεσκευασμένου, καὶ ἔχοντος δενδρίδια τινὰ ἄκαρπα· ἤκουον δὲ ἐν αὐτῷ ῥύακα πίπτοντα ἀπὸ βαθμίδος εἰς βαθμίδα ὑπὸ τὸν θόρυβον τοῦ ὁποίου καὶ ἀπεκοιμήθην. Πρωϊαίτατα δ' ἀναστὰς καὶ μὴ ἀκούων τὸν θόρυβον ἐδυσπίστουν περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ῥύακος καὶ ἐξελάμβανον ὥς ὄνειρον τὸν τῆς ἐσπέρας αὐτοῦ κρότον· ἀφυπνίσας δὲ τὸν παρ' ἐμοὶ κοιμώμενον καὶ ἐρωτήσας ἔμαθον, ὅτι οἱ τοιοῦτοι ῥύακες ἐρχόμενοι ἐκ τῆς ἀενάου χιόνος δὲν τρέχουσιν ἢ τὴν ἡμέραν καὶ κατὰ τὸ θέρος μόνον. Ἦτο ὁ δούς μοι τὰς ἐξηγήσεις ἐκ Τζιατράρ ἀπασταλὲς μετὰ κορασίων ὠραίων ὑπὸ τοῦ Ἰμάνι Μοῦλχι πρὸς τὸν Ἐμῆρ τοῦ Ζεμπάκ ἵνα ἀνταλ-

λάξη αὐτὰ ἀντὶ ἐνὸς ἵππου· ἦλθε δὲ διὰ τοῦ διασέλου ἐξ οὗ ἐνθεν μὲν ἡ πηγὴ τοῦ ποταμοῦ Παταξιὰν καταρρεῖ καὶ ἐκεῖθεν παραποτάμιον τοῦ ποταμοῦ Τζιατράρης, τοῦ θεωρουμένου ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ὡς Κῶα ἢ καὶ ὡς παραποτάμιον τούτου, σχηματιζομένου δ' ἐκ τῶν ὀρῶν τῆς Τζιατράρης, καὶ ἀποτελοῦντος διὰ μὲν τῆς ἐξόδου τοῦ εἰς Παντζιαοῦρ ὁδὸν συγκοινωνίας ἐκ Τζιατράρης εἴτε πρὸς Καφριστὰν εἴτε εἰς Σουάτ, εἴτε εἰς Καβούλ, εἴτε εἰς Κόρμ, εἴτε εἰς Πεσσιαοῦρ καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κασμήρ καὶ εἰς τὰς Ἰνδίας ἐν γένει· διὰ δὲ τοῦ διασέλου τῶν πηγῶν τοῦ ὁδὸν εἰς Γκελγήτ καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μπαλκιστὰν ὅθεν εἰς Τιβέτ ἢ εἰς Κασμήρ· διὰ δὲ τοῦ διασέλου τοῦ βορειόθεν παραποταμίου τοῦ ὁδὸν εἰς Οὐβαχάν· ἀλλ' οἱ ἀπερχόμενοι ἀπὸ Ζεμπάκ εἰς τὴν ἄνω Τζιατράρ προτιμῶσι τὴν διὰ Οὐβαχάν ὁδὸν ὡς εὐβατοτέραν, ἐπειδὴ ἐν γένει αἱ διὰ Τζιατράρ ὁδοὶ εἰσὶ κρημνώδεις καὶ δύσβατοι, ἔτι δὲ καὶ ὡς ἀσφαλεστέραν, διότι εἰς τὸ Καφριστάνο-Τζιατραρικὸν διάσελον ἐρχόμενοι Καφριστανοὶ ἐνίοτε ἐξ ἀποστάσεως πέντε ἡμερῶν ληστεύουσι καὶ φονεύουσι τοὺς διαβάτας.

Τὴν πρωΐαν διαβάντες τὸν ἀπὸ Γαράν ἐρχόμενον ποταμόν, καὶ ἀνερχόμενοι παρὰ τὴν αὐτοῦ ὄχθην ἀφίχθημεν μεθ' ὥραν εἰς χωρίον ἐνθα οἱ κάτοικοι ἐκ τῶν στεγῶν τῶν οἰκῶν ἡμᾶς ἐθεώρουν. Σταθέντες ὀλίγον ἔν' ἀλλάζωμεν ζῶα, ἐθαύμαζον ὀρῶν τὸν κόσμον ἐκεῖνον. Αἱ κορυφαὶ τῶν ἐνθεν καὶ ἐνθεν ὀρῶν ἐκαλύπτοντο ὑπὸ τῆς ἀενάου χιόνος, τὰ κάτωθι ταύτης ἦσαν πετρώδη, καὶ τούτων κάτωθι ἡ κοιλάς ὑπὸ ἀφθόνων διαυγῶν καὶ ψυχροτάτων ὑδάτων διαρρεομένη, ἐν δ' αὐτῇ αἱ καλλιεργήσιμοι γαῖαι, ἐν αἷς σίτος μόνον καὶ κριθὴ ἀναπτύσ-

σεται, καὶ αἱ μὴ, ἐστολισμέναι ὑπὸ χόρτων. Τὰ οἰκήματα ὅλων ἦσαν ὅμοια, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἔχαιρον ἐντελῇ ὑγείαν, ὅλων τὰ ἐνδύματα τῆς αὐτῆς ποιότητος, χιτῶν μόνος ἦρκει ἐν τοιαύτῃ ἐποχῇ νὰ φυλάξῃ τὸ σῶμα, δὲν εἶχον κοσμήματα αἱ γυναῖκες, οὔτε κάλυμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ἡ κόμη αὐτῶν ἦτο εἰς πολλοὺς καὶ βραχεῖς πλοκάμους πεπλεγμένη, ἥ καὶ ἔπιπτεν ἀρτιμελῆς ἐπὶ τῶν ὤμων. Ὅλοι ἦσαν χαρίεντες, δὲν εἶχον σημεῖα ἐνοχλήσεων λύπης ἢ ὀδύνης. Ἡ φύσις καὶ ὁ ταύτης κόσμος ἦσαν ἀγνά· ἐφαίνετο χώρα κατοικουμένη ὑπ' ἀρετῆς, ὡς ἀπλῆ, ἀθώα, εἰλικρινής, ἄνευ ἐλέγχου ἢ στενοχωρίας, γαληνιωτάτη, ἐπειδὴ πάντοτε εἶνε δικαία. Εἶνε δὲ δικαία ὡς ἀποκεχωρισμένη ἐξ ἡμῶν καὶ ἐκ πάντων τῶν ἡμῖν ὁμοίων. Πῶς ἐγένετο ὁ κόσμος; Ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη ἐσώθησαν εἰς χώρας ἀβάτους ὑπὸ τῶν πιστευόντων ὅτι εἰσὶν εὐγενεῖς καὶ τέλειοι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ἰδοὺ τὸ ἀπρεπές! ἐκεῖνοι δὲν ἐννοοῦσιν ὁποῖαν ἀξίαν ἔχει ἡ ζωὴ ἐν τῷ κόσμῳ, οἱ δὲ χάριν τούτου τοσαῦτα κακὰ ἀποκτῶσιν. Ὅποση διὰ τὴν ἀνθρωπότητα εὐτυχία ἂν ἡ ἀξία τῆς ζωῆς μετὰ τῆς ἀρετῆς συνδυασθῇ; εἶνε ζήτημα ὅπερ θέλει ἀφιερωθῇ εἰς ἰδιαίτερον τόμον. Ἐκεῖ θέλομεν ἰδῆ τὰ ἔθνη ἐναντιότητος πρὸς ἀλλήλα ἔχοντα γελοιωδεστάτας, καὶ ὡς πρὸς τὰ ἔθιμα καὶ ἥθη, καὶ ὡς πρὸς τὴν δικαιοσύνην, καὶ ὡς πρὸς τὴν κοινωνίαν, καὶ ὡς πρὸς τὸ πολίτευμα καὶ τὴν θρησκείαν. Δὲν ὑπάρχει σχεδὸν ἔθνος ὅμοιον ἄλλῳ, ὡς εἶνε δύσκολον νὰ εὗρεθῇ ἄνθρωπος ὅμοιος ἀνθρώπῳ εἴτε κατὰ τὸ πνεῦμα εἴτε κατὰ τὸ σῶμα. Ὑπάρχει ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ πλησιέστατα εἰς τὸ αὐτὸ ἀκαταλόγιστος ποικιλία· διότι ἐργάζεται δι' αὐτὴν ὁ τελειότατος τεχνίτης,

ἤτοι ἡ φύσις, ἵνα θαυμάζεται καὶ ἐννοεῖται μόνον ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν αὐτῆς ἔργων.

Ὅμαλῶς ἐκεῖθεν ἀναβαίνοντες διήλθομεν πολλὰ ρυάκια καὶ τὸ μεγαλείτερον ὅπερ ἀπὸ τὰ ὄρη Γαράν κατέρχεται. Εἷτα πλευρὸν ὀμαλὸν κατάχλοον καὶ καλῶς κατοικημένον διελθόντες, καὶ εἷτα ζυγὸν ὄρεινόν παρεντεθειμένον μεταξὺ τῶν ὄρων Γαράν καὶ τῶν Ἰμαλαίων, καὶ χωρίζοντα τὴν περιοχὴν τοῦ ποταμοῦ Παταξιὰν ἐκ τῆς τοῦ Ἀμοῦ, κατήλθομεν εἰς τὴν περιοχὴν τούτου, ὅστις Ἀμοῦ, δηλαδὴ θεῖος, τῶν ποταμῶν καλεῖται διὰ τὸ μέγεθος, ὁ δὲ Ἰνδὸς Νταριά Ἀμπασίν, δηλαδὴ πατήρ τῶν ποταμῶν. Κατερχόμενοι διήλθομεν διὰ τοῦ χωρίου Κίσμ εἰς τὸ πλευρὸν τῶν ὄρων κειμένου, καὶ πρὸ αὐτοῦ ποταμίσκον ῥέοντα βορείως εἰς τὴν κοιλάδα Κίσμ πρὸς τὸν διαρρέοντα ταύτην Ἀμοῦ. Οὗτος δ' ἐντεῦθεν βορείως μεταξὺ Γαράν καὶ Σιοχτερὲ στρέφων διαρρεῖ τὴν κοιλάδα Νταρβάζ, καὶ ἐκεῖθεν δυτικῶς στρεφόμενος μεταξὺ Παταξιὰν καὶ Κουλάπ ἄγει τὸν πρὸ αἰώνων περιγραφέντα αὐτοῦ δρόμον. Ἡ δὲ κοιλὰς Κίσμ, ἔχουσα σχῆμα στενοῦ καὶ ἐπιμήκους σκαληνοῦ τριγώνου, οὔτινος ἢ κορυφῇ πρὸς ἀνατολὰς εὐρίσκεται, ὀρίζεται δυτικῶς ὑπὸ τῶν ὄρων Γαράν, βορείως ὑπὸ τῶν ὄρων Σιοχτερὲ ἀνηκόντων εἰς τὸ ἐθνάριον Σιογνὰν καὶ νοτίως ὑπὸ τῶν ἀβάτων Ἰμαλαίων. Ἐν ταύτῃ βορειανατολικῶς στραφέντες καὶ διελθόντες δύο χωρίδια ἐπλησιάσαμεν τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ἀμοῦ, μεθ' ὃ διέβημεν δι' ὁδοῦ γεισωματικῆς βράχον ὄριον ὄντα νῦν τοῦ Ζεμπάκ καὶ Οὐβαχάν. Τὸ Οὐβαχάν Οὐανδαβάνδα καλούμενον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, καὶ περιλαμβανόμενον ἐν τῇ Σογδιανῇ, ἔχειτο

μεταξὺ τοῦ Καυκάσου καὶ Ἰμαοῦ (α), ὁ δὲ ποταμὸς Ὡξος ἐπήγαγε μεταξὺ τοῦ Καυκάσου καὶ τῶν Παροπμισάδων (β), ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι Καύκασος εἰδικώτερον παρ' ἀρχαίοις ἐκαλοῦντο τὰ ὄρη Κίσμ, ἡ κάλλιον εἰπεῖν αἱ μεταξὺ τῶν βραχωδῶν ὀρῶν χώραι, δηλαδή αἱ μεταξὺ τῆς διὰ πρὸ τοῦ Τηργεράν βράχου ὁδοῦ καὶ τῆς μετὰ τὸ Κίσμ, ὧν ὀνομαστοτέρα τότε ἦν τὸ Κίσμ, ἐξ οὗ τὸ ὄνομα Καύκασος. Τὰ δὲ μεταξὺ τοῦ Ὡξου καὶ Ἰαξάρτου ὄρη καὶ ἐπομένως τὰ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Παταξιάν καὶ Σῆρ ἐκαλοῦντο Σόγδια (γ), ὀνομασθέντα οὕτω πιθανὸν μὲν ἐκ τοῦ Τζαγατέοι τοῦ ἐθνικοῦ τῶν Σογδίων ὀνόματος, ἡ καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος Σιογνάν. Ἐκτείνεται δὲ τὸ Οὐβαχάν παραποταμίως τοῦ Ἀμοῦ μεταξὺ τῶν Ἰμαλαίων καὶ τῶν ὀρῶν τοῦ Σιογνάν, ἔχει πληθυσμὸν περὶ τὰς χιλίας ψυχάς, κατοικημένον δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ Ἰμαλαῖα ἐνθα μικραὶ χώραι ἐκ τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐκ τῶν πετρῶν τῶν Ἰμαλαίων ἀπομένουσι διὰ καλλιέργειαν. Ἀναπτύσσεται δ' ἐν αὐτῷ μόνον εἶδος κριθῆς ἄνευ φλοιοῦ, ἀφικνουμένης ἀπὸ τῆς σπορᾶς εἰς ὠρίμανσιν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας. Ἐν αὐτῷ μετὰ τὴν βραχώδη ὁδὸν διήλθομεν ἔρημον χώραν καὶ περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ποταμὸν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἀφ' ἐσπέρας αὐξάνοντα· διέκρινα μάλιστα αὐτὸν μετὰ τὴν διάβασίν μου αὐξανόμενον. Καὶ παρ' αὐτῷ παρελθόντες μικρὸν Οὐβαχινὸν ὀχύρωμα ἐν ᾧ φύλακες μόνον κατῴκουν, κατελύσαμεν μετὰ δέκα ὥρων πορείαν εἰς χωρίον Οὐάρχ ὑπὸ δύο ἐλάτας εὐμεγέθεις μὲν πλὴν τὸ δεύτερον μετ' ἐκείνην, ἣν εὔρομεν ἐν Τηργεράν, καθ' ὅλην

(α) VI. 12. 4. (β) Π-ολ. VI, 12, 1. VI, 18, 1. (γ) Π-ολ. VI. 12. 2.

τὴν πορείαν μου συναντήσας. Τὴν αὖριον παρήλθομεν πολλὰ χωρίδια, ὧν οἱ κάτοικοι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦσαν μετὰ τῶν ποιμνίων αὐτῶν εἰς τὰ ὄρη, καὶ κατελύσαμεν μετὰ ὀκτῶ ὥρας εἰς τὸ χωρίον Πηδησι καὶ εἰς αὐτὸ μὴ εὐρόντες κατοίκους· ἔπεμψα τὸν αὐλάρχην ἵνα καλέσῃ τινὰς ἐξ ἐκείνων οὓς ἐβλέπομεν εἰς τὸ πλεύρωμα τοῦ ὄρους, ἀλλ' ὑπ' αὐτῶν ἐλιθοβολήθη, καὶ διὰ περισσοτέρων μάλιστα λίθων, ὅταν ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι ὁ βασιλεὺς θέλει τοὺς κακοποιήσῃ. Τὴν αὖριον 29 Ἰουνίου 1870 μετὰ πέντε ὥρῶν πορείαν ἐν ὁμαλαῖς χώραις ἀφίχθημεν εἰς Πεντζιά ἢ Καλὲ Πεντζιά, δηλαδὴ φρούριον Πεντζιά, ἐνθα ἤδρευεν ὁ τότε βασιλεὺς τοῦ Οὐδαχὰν Μῆρ Φεταλῆ· Σιά καλούμενος. Τὸ Πεντζιά εὐρίσκεται ἐν μικρᾷ κοιλάδι παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἀμοῦ ἐπὶ λοφίσκου διὰ πετρῶν ἄνευ ἀσβέστου ἐκτισμένον ἐν εἵδει μάνδρας ἐγκλειούσης μόνον τὴν κατοικίαν τοῦ βασιλέως. Πρὸ τοῦ λοφίσκου ὑπῆρχε μικρὸς κήπος καὶ ἐν αὐτῷ ἄχαρπα καὶ ψωραλέα διὰ τὸ ψῦχος δένδρα, παρ' αὐτῷ δὲ ῥύαξ ῥέων ἐκίνει μύλον. Ἀνεπαύθην ἐν τῷ κήπῳ ὑπὸ τὰ ψωραλέα δένδρα, διότι ὁ Ἐμῆρ ἐκοιμᾶτο· οἱ δὲ ἀπαγορεύοντες τὴν εἴσοδον ἐν τῷ φρουρίῳ, μοὶ ἐδείκνυν δι' ἀνάπαυσιν σπήλαιά τινα ἐν τῷ λόφῳ. Τὰ κιβώτια μοὶ ἐχρυσίμευον ὥς κάθισμα καὶ ὥς κλίνη, ἦσαν σκληρά· ἀλλ' ἀναπαυτικώτατα εἰς κεκοπιαχότα ἐκ νυκτοπορειῶν μέλη. Ἀναστὰς ἐξ αὐτῶν ἀργὰ ὀλίγον, εἶδον ἅμα νιφθεῖς καὶ καθίσας ὁδηγούμενον μετὰ τοῦ ἐπιτελείου αὐτοῦ τὸν βασιλέα πρὸς με ὑπὸ τοῦ αὐλάρχου. Τῷ προσέφερα τὴν θέσιν μου· ἀλλ' ἀποσυρόμενος προσεπάθει ἵνα ὥς Ἀγησίλαος ἐπὶ τῆς χλόης καθίσῃ. Μόνος τῶν ἄλλων ἐφόρει ἀντὶ μανδύου μάλλινον ἐνδυμα τοῦ

Τιβέτ, ἐν ᾧ πτηνῶν ὑδροβίων μικρὰ πτερὰ ἦσαν συνυφασμένα, ἅπερ κινούμενα ὑπὸ τῆς αὔρας ποικιλόχρουν ἐδείκνυον τὸν βασιλέα· ἤξιζεν, ὡς μοι ἔλεγον, περὶ τὰ δέκα καὶ ἐπτὰ Παταξιανικὰ νομίσματα, δηλαδή περὶ τὰ 30 φράγκα· ἀλλ' ἐστάλη αὐτῷ δῶρον παρὰ τοῦ Μῆρ τοῦ Καντζιούτ, ὃν γυναικάδελφον εἶχεν.

Ἴδου ὁ πανάγαθος Θεός, ἤρχισε λέγων, ἔπεμψεν ἡμῖν Ἑλληνα, οὗς νὰ φαντασθῶμεν δὲν ἠδυνάμεθα ὅποιοι ἦσαν. Ὁμιλήσαμεν περὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, τῆς αὐτοῦ οἰκογενείας καὶ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους ἐξ ὧν λέγουσιν ὅτι κατάγονται, καὶ εἶτα περὶ τῶν μέχρι νῦν Ἑλληνικῶν· ἔχουσι τὰς αὐτάς περὶ ἡμῶν μετὰ τῶν Περσῶν ιδέας· εἶτα δὲ περὶ Πλάτωνος ὁμιλοῦντες, οὕτινος τὰ δόγματα λέγουσιν ὅτι ἔχουσιν. Ἀ-Φλατοῦν, εἶπε, ταρίχ νὲ μίχοετ, γιὲκ ἀντέμ ἔστ κε Ντουνιά γκιρέφτ, δηλαδή ὁ Πλάτων ἐπαίνων ἀνάγκην δὲν ἔχει, εἶνε ὁ ἐξουσιάζων ἀνὴρ τὸν κόσμον. Δυστυχῆς Φεταλῆ! καὶ ἡ ἰδική σου συνάντησις ἐγένετο ἵνα εἶπης τοὺς σοφοὺς λόγους, καὶ ἀφοῦ μ' ἔσωσας ν' ἀποθάνης. Εὐγενής, ὡς λέγεται, ὢν, παρεπονεῖτο διὰ τὸν Ἐμῆρ τοῦ Παταξιάν, ἐπειδὴ τῷ ἀπῆ-τει ἐκ τῶν ὑπηκόων δούλους, καὶ παρίστα τὸ τοιοῦτο διὰ τὸ Οὐβαχὰν ἀδύνατον. Ἐὰν ἐγινώσκετε, ὅπως παρηγορήσω αὐτὸν εἶπον, ὅτι οἱ ἐντεῦθεν πρὸς βασιλεῖς ἀπερχόμενοι γίνονται στρατηγοὶ καὶ στρατάρχαι, ἠθέλετε πέμψει καὶ τὸν υἱόν σας διὰ νὰ ζήσῃ εἰς χώραν εὐτυχεστέραν ταύτης. Ὁχι, ὄχι· σᾶς εὐχαριστοῦμεν, μοὶ ἀπεκρίθη· βλέπετε τὰ ἀχρεῖα ταῦτα ὄρη τὰ τόσον ὑφ' ὑμῶν καταφρονημένα; εἰσὶ παράδεισος δι' ἡμᾶς. Ἀφήσατέ μας σᾶς παρακαλοῦμεν ἡσύχους. Ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ Ἀμπτουλαμήτ, ὁ συνοδεύσας με μέχρι Κασκάρ,

καὶ μείνας ἐκεῖ παρ' ἐμοὶ ὀλόκληρον μῆνα, καὶ γευόμενος ἐν ἀφθονίᾳ πάνθ' ὅσα ἡ εὐφορωτάτη γῆ τῆς Κασκάρ προάγει, τρόφιμα ἀφθονα, καὶ ὁπώρας γλυκείας παντοίας μέχρι τῶν τῆς ροιᾶς, πέπονας καὶ ὑδροπέπονας ποιότητος ἀρίστης καὶ εὐτραφῆς ἀποκατασταθεῖς, καὶ πλούσιος ἔτι, μοι ἔλεγε· χακῆμ τζιάνμ, τζιρά βατὲν μιντοῦς νταρέτ· «ψυχὴ μου ἱατρέ, διατί ἡ πατρίς περιπόθητος εἶνε ; » ἐπειδὴ ὠνειρεύετο καθ' ἐκάστην αὐτήν. Ὅπόσον εὐγενεῖς ἐκφράσεις εὐρίσκονται εἰς τὰ εὐγενῆ ἐκεῖνα ὄρη !

Τὸ ἐσπέρας μοι ἔπεμψε πρὸς διασκέδασιν μουσικὴν τζιατραρικήν, τῶν Τζιατραρέων διακεκριμένων ἐκεῖσε ἐν τῷ αὐλῷ καὶ τυμπάνῳ, ἐν δὲ τῷ χορῷ ὡς μοι ἔλεγον τῶν Καντζιωτῶν. Ὁ τοῦ Χουντα-γιαρ-χάν βασιλέως τῶν Καντζιωτῶν γυναικάδελφος, ξενιζόμενος παρὰ τῷ Φεταλῇ ἦτο παρών, ἀναστὰς δ' ἐθαυμάζετο χορευόν, ἐκίνει τὰς χεῖρας καὶ ἐκλινε τὸ σῶμα ὡς αἱ Παταξιανίδες, ἀλλὰ τὰ μάλα ἐπιτετηδευμένως, ἐπὶ πλέον δὲ δι' ἀρμονικωτάτων πρὸς τὸ ᾄσμα καὶ ἐλαφρῶν πηδημάτων ἤλλασσε θέσιν. Καὶ ταῦτα φαίνεται κατὰ τὴν ἐκασταχοῦ φύσιν τῆς χώρας. Ἡ Τζιατράρ, ὡς μοι ἔλεγον, εἶνε χώρα κατὰστενος, πετρωδεστάτη καὶ πτωχοτάτη, ἐκτεινομένη παρὰ τὴν κοίτην τοῦ διαρρέοντος αὐτὴν ποταμοῦ. Οἱ κάτοικοι λοιπὸν αὐτῆς μὴ ἔχοντες ἐργασίας καὶ ὑποφέροντες ἐκ πείνης, εἰσὶν ἄριστοι μουσικοί. Διὰ τοὺς Λυδοὺς λέγουσιν ὅτι λιμὸν ὑποστάντες ἐφεῦρον τὴν ντάμαν, ἵνα παίζοντες ἀναπαύωσι τὴν αὐτῶν πεῖναν. Οἱ Τζιατραρεῖς ἂν δὲν ἐφεῦρον, διότι εἰς πᾶσαν χώραν μουσικὴ ὑπῆρξεν, ἐκαλλιέργησαν ὁμῶς ἐκεῖσε τὴν μουσικὴν μᾶλλον τῶν ἄλλων, ὅπως διέρχωνται εὐχαρι-

στότερον τὴν ἀργίαν καὶ ὑπομένωσι τῆς τροφῆς τὴν ἀνε-
πάρκειαν. Τὸ Καντζιούτ, κοιλάδα καλλιεργήσιμον ἔχον,
καὶ ὄρη ποηφόρα διὰ νομὴν ποιμνίων, καὶ ποταμὸν Νε-
γὴρ καλούμενον, ἐν ᾧ χρυσοῦχος ἄμμος ὑπάρχει, κα-
τοίκους ἔχει χορευτὰς μᾶλλον. Οἱ Τζιατραεῖς ἐρχόμε-
νοι ὡς ἐπαῖται εἰς Οὐβαχὰν θαυμάζουσι τὴν αὐτῶν εὐ-
δαιμονίαν. Καλλιεργεῖται δ' ἐν αὐτῷ ὡς εἵπομεν ἄφλοιος
κριθὴ καὶ ὑπάρχουσι ποίμνια, ἐν οἷς διακρίνονται πρὸς
τὰς ἀνατολικωτέρας χώρας οἱ βόνασοι. Τὰ ποίμνια δὲ
καὶ αἱ ἰδιοκτησίαι εἰς ἕκαστον εἰσὶν ἐλάχιστα· λ. χ.
τρεῖς ἕως πέντε βόες ἢ βόνασοι καὶ 15-30 αἰγες, δι-
ὧν μόνον θεωροῦνται εὐδαίμονες καὶ οὐδενὸς ἄλλου
ἔχουσιν ἀνάγκην. Εἰς τὸν ἐπὶ δύο ἡμέρας ὑπηρετήσαν-
τά με ἐν Πεντζιᾷ ἔδωσα τρία Παταξιανικὰ κράνα ἀξίας
φράγκων ἑξ· ἐθεώρησεν αὐτὰ ἄχρηστα καὶ προὔτιμα ἐν
πέταλον σιδηροῦν ἢ ὑφάσματος τεμάχιον, ἅπερ καὶ δι'
ἐμὲ ἐκεῖσε ἦσαν πολυτιμότερα.

Τὴν αὐρίον τῆς ἀφίξεώς μου ἦλθον ἀπὸ Κασμῆρ διὰ
Μπαλχιστάν, Γκιλγὴτ καὶ Ὑασὶν τῆς ἄνω Τζιατρὰρ
εἰς Πεντζιᾷ τρεῖς Πισσιαουρεῖς Ἀφγᾶνες, ἀναζητοῦν-
τες συγγενῇ αὐτῶν, ὅστις δῆθεν ἐμπορευόμενος ἠχμα-
λωτίσθη ὑπὸ τῶν Καντζιωτῶν κατὰ τὴν ἀπὸ Τιβέτ εἰς
Γιαρκὰνδ ἄγουσαν ὁδόν, καὶ ἐπωλήθη εἰς τὰς πρὸς δυ-
σμάς τῶν Καντζιωτῶν χώρας· ἐπειδὴ οὗτοι ὅσους αἰχμα-
λωτίζουν εἰς τὴν ἀπὸ Τιβέτ εἰς Γιαρκὰνδ ἄγουσαν
πωλοῦσιν ἢ πρὸς τοὺς Κερκεῆς ἢ εἰς Οὐβαχὰν, καὶ ὅσους
κατὰ τὴν Παμῆρ πωλοῦσιν εἰς τὸ Τιβέτ καὶ εἰς Κα-
σμῆρ. Ἀλλ' ἀληθῶς ἀπεστέλλοντο ὑπὸ τῆς ἐν Ἰνδίας
Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, δι' ἐκείνης τῆς ὁδοῦ εἰς Γιαρ-
κὰνδ ἵνα βεβαιωθῶσιν ἐὰν ἀφίχθῃ ἀσφαλῶς ὁ ἐνταύτῳ

διὰ Τιμπέτ εἰς Γιαρκάνδ ἀποσταλεῖς Σὶρ Ντογλᾶς μετ' ἀνδρῶν τεχνιτῶν καὶ ὀπλῶν πρὸς τὸν Μωχαμέτ Γιακούπ Χάν, ὥστε τὴν αὔριον συνεπορευόμεθα.

Πρὸς εὐχαρίστησίν μου δ' ὁ βασιλεὺς προέπεμψεν ἐκ τῶν ὁρῶν τοὺς κατοίκους ἐπανακάμπτων εἰς ὅσα ἐμέλλομεν σταθμεύειν χωρία. Μαθὼν δὲ τὰ Τηργερανικὰ παρὰ τοῦ αὐλάρχου μοι ἔλεγεν, οἱ κατὰ τὴν ὁδὸν σου ἄνθρωποι ὀρεινοὶ καὶ ἀμαθέστατοι εἰσὶ· πᾶν ὅ,τι παρ' αὐτῶν θελήσῃς ἀπαίτει παρὰ τοῦ Ἀμπτουλαμήτ. Τοῦτον δ' ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἐδίδασκε πῶς ὄφειλε νὰ με περιποιηθῇ, πῶς καὶ ποῦ νὰ προετοιμάσῃ τὴν τροφήν μας, διότι ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐμέλλομεν διελθεῖν ἀκατοικήτους χώρας, ποῦ νὰ σταθμεύωμεν καὶ κατὰ ποίας χώρας νὰ διαβῶμεν τοὺς ποταμούς. Ἐνοῦνται δ' εἰς Πεντζιά ποταμοὶ δύο, ὁ μὲν παραποτάμιον τοῦ Ἀμοῦ ἔρχεται ἐκ τῶν πρὸς νότον ὁρέων τῆς μεγάλης Παμήρ παρὰ τὰ Σιογνανικὰ ὄρη, ὁ δὲ Ἀμοῦ ἐκ τῆς μικρᾶς Παμήρ· χρησιμεύει ἕκαστος ὡς ὁδός, ἀλλὰ προτιμᾶται ἡ διὰ τοῦ Ἀμοῦ, ἐπειδὴ ἄγει διὰ κατωκημένων χωρῶν, καὶ διέρχονται οἱ διὰ Τασσ-Κουργάν ἐν τῇ μικρᾷ Παμήρ ποταμὸν οὐ μακρὰν τῶν πηγῶν του, ὅστις ἐν τῇ μεγάλῃ Παμήρ μέγας γινόμενος δυσπόρευτος καθίσταται.

Τὴν πρώτην τοῦ μηνὸς Ἰουλίου 1870 ἀφήσαμεν τὸ Πεντζιά, καὶ λαβόντες τὴν ἀριστερὰν τοῦ Ἀμοῦ ὄχθην διήλθομεν χώρας μικρὸν ἀνωμάλους, καὶ μετὰ τρεῖς ὥρας μικρὰν καὶ καλῶς πεποιημένην γεισωματικὴν ὁδόν, ἐφ' ἧς ἔφιππος ὁ Ἀμπτουλαμήτ διέβη· ἐκεῖθεν παρελθόντες χωρίον καὶ περὶ τὴν μεσημβρίαν ἕτερον, καὶ εἴτα δύο ἄλλα, κατελύσαμεν μετὰ δέκα ὥρῶν πο-

ρείαν εἰς Μπαμπατεγγί. Τὴν αὖριον διήλθομεν ἀνωμά-
λους καὶ ἀκατοικήτους χώρας, καὶ στενὴν ὁδὸν μεταξὺ
ποταμοῦ καὶ βράχου διερχομένην, καὶ κατελύσαμεν
μετὰ ἐννέα ὥρων πορείαν εἰς ὁμαλὴν χώραν καλουμέ-
νην Ναρήν. Τὴν δ' αὖριον μετὰ τετράωρον πορείαν ἐν
ὁμαλῇ χώρᾳ ἀφίχθημεν εἰς μικροπεδίον, ἔνθα ὁ Ἄμοῦ
πλατυνόμενος εὐπόρευτος γίνεται, καὶ διαβάντες αὐτὸν
ἀκινδύνως κατελύσαμεν εἰς τὸ χωρίον Σερ-χάτ, δηλαδὴ
τὸ μεθόριον. Τούτου ἀνατολικῶς οὐ πολὺ παραλαμβάνει
ὁ Ἄμοῦ ἀριστερόθεν ποταμὸν ἐκ τῶν Ἰμαλαίων ἐρ-
χόμενον, καὶ ἰδίᾳ ἐκ τοῦ διασέλου τῆς ἄνω Τζιατρά-
ρης, δι' οὗ ὁδὸς ἀπὸ Οὐβαχὰν ἄγει εἰς Γιασὶν ἔνθα ἐδρεύει
ὁ κυριάρχης ἐκείνης· ἀπὸ δὲ Γιασὶν ἀπέρχεται εἰς Γκιλ-
γήτ, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μπαλχιστάν, καὶ ἐκ τούτου εἰς Τι-
βέτ ἢ εἰς Κασμήρ. Διὰ ταύτης ἤλθον οἱ Περσιστὰς
Ἀφγᾶνες, καὶ εἷς Ἀγγλος, ὅστις μικρὸν πρὸ ἐμαῦ μετὰ
δώδεκα Ἰνδῶν ἀφίχθη μέχρι Γιασὶν εἰς τοὺς κυριάρχας
τῆς ἄνω Τζιατράρ υἱοὺς τοῦ Γκοχραμάν. Ἑτέρα ὁδὸς
συγκοινωνίας τῶν κατοίκων τῶν ἑπτὰ Κλειστοβουνίων
διὰ τῶν Ἰμαλαίων μετὰ τῶν νοτίως τούτων κατοικούν-
των δὲν ὑπάρχει παρὰ ἢ ἀπὸ Ζεμπάκ δίδουσα εἰς τὴν
κάτω Τζιατράρ, καὶ αἱ ἐκ Τουρκεστάν δίδουσαι εἰς Ἀφ-
γανιστάν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν τοῦ Καβούλ ἐπαρχίαν. Ἀλλὰ
στρατοὶ δύνανται νὰ βαδίσωσι μόνον διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ
Κορμάτ. Ὁ Μάρκο Πόλο λέγει (α) ὅτι Negodar ὁ ἀνε-
ψιὸς τοῦ μεγάλου χάν τοῦ βασιλεύσαντος ἐν Giagatay
δηλαδὴ ἐν Σογδιανῇ ἢ ἐν Σαμαρκάνδῃ, ἀπελθὼν ἐκυ-
ρίευσε τὸ Balacian δηλαδὴ τὸ Παταξιάν, Pasiadir (Περ-
σισιούρ), τὸ Chesimur (Κασμήρ) καὶ ἀφίχθη εἰς τὸ τέ-

(α) 281. 31 καὶ ἐξῆς.

λος ἐπαρχίας τῶν Ἰνδιῶν ὀνομαζομένης **Alivar** (**Malevar**), ἀλλ' ἀπώλεσε διὰ τὸ στενὸν τῶν ὁδῶν πολλοὺς ἄνδρας καὶ ἵππους. Περιγράφων δὲ τὴν ἀπὸ Παταξιάν εἰς Κασμήρ συγκοινωνίαν λέγει (α) νοτίως τοῦ **Balacian** ἐπὶ δέκα ἡμέρας ὑπάρχει ἐπαρχία **Bacian** ἔχουσα ἰδίαν γλῶσσαν, οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἰδωλολάτραι εἰσὶ μελαγχρινοί, φέρουσιν ἐπινώτια ἐκ χρυσοῦ, ἀργύρου, πετρῶν καὶ μαργαριτῶν· ἡ χώρα των θερμὴ, τρώγουσι κρέας καὶ ὄρυζαν. Τούτων τῶν χαρακτήρων οἱ πλεῖστοι ἀνήκουσι σήμερον εἰς τοὺς Ἰνδοὺς· ἐπειδὴ εἰσὶν εἰδωλολάτραι, μελαγχρινοί, φέρουσιν ἐπινώτια, ἡ χώρα των εἶνε θερμὴ καὶ τρώγουσιν ὄρυζαν ἀλλ' ὄχι καὶ κρέας. Ἐπὶ ἑπτὰ δὲ ἡμέρας, ἐξακολουθεῖ λέγων, ἀπὸ **Bacian** πρὸς ἡλίον, ἦται ἐν ὅλοις ἐπὶ δεκαεπτὰ ἡμέρας ἀπὸ Παταξιάν, εἶνε τὸ **Chesimur** δηλαδὴ τὸ Κασμήρ, ὅπερ δι' οἰασδῆποτε ὁδοῦ εἶνε ἀπολύτως ἀδύνατον. Τὸ **Bacian** ὅμως τοῦ **Μάρκο Πόλο** πιθανὸν νὰ ᾖ τὸ νῦν **Μπαλχιστάν**, ὅπερ κατοικούμενον ὑπὸ Μωαμεθανῶν καὶ Ἰνδῶν ἀναμιξ συμβιβάζεται καὶ ὡς πρὸς τοὺς χαρακτήρας καὶ ὡς πρὸς τὸ ὄνομα, καὶ ἀπέχει πράγματι περὶ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας ἀπὸ Κασμήρ, ἀλλ' ἀπέχει ἐκ τοῦ Παταξιάν ἐπὶ πολλάκις ἡμέρας δέκα, εἴτε διὰ τῆς ὁδοῦ **Οὐβαχάν** εἴτε διὰ τῆς τοῦ Ἀφγανιστάν. Μ' ὅλον ὅτι τὴν διὰ **Οὐβαχάν** ὁδὸν οὐδόλως γινώσκει ὁ **Μάρκο Πόλο**, ἐπειδὴ λέγει : ἀπὸ Κασμήρ (β) δυνάμεθα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς Ἰνδίας, ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς Παταξιάν ὅπως ἀπέλθωμεν εἰς **Vacian** (**Οὐβαχάν**), διότι δὲν ὑπάρχει ἄλλοθεν δίοδος· ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι ὁ **Μάρκο Πόλο** ἠγνόει πάντη τὰς διὰ **Τζιατράρ** διόδους, καὶ φαίνεται ἀγνοῶν καὶ τὴν ἀπὸ Κασμήρ διὰ

(α) **Μάρκο Πόλο** σελ. 123 καὶ ἐξῆς. (β) **Σελ.** 128 καὶ ἐξῆς.

Τιθέτ εἰς Γιαρκάνδην, διότι οὔτε ταύτην περιγράφει. Λέγει δὲ (α) ὅτι ἀπὸ Παταξιὰν ἀφικνεῖται εἰς Οὐβαχὰν εἰς δώδεκα ἡμέρας· τὸ Παταξιὰν δὲ καὶ Οὐβαχὰν εἰσὶν ἔθνη, ἀλλὰ διὰ μὲν τὸ Παταξιὰν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ πόλις Ὡξειανὴ πρὸς ἣν ἀντιστοιχεῖ τὸ νῦν Φεῖζαμπάτ ὡς προεγράφη, διὰ δὲ τὸ Οὐβαχὰν δὲν γινώσκουμεν ποῖον σημεῖον νὰ λάβωμεν ὅπως ὑπολογίσωμεν τὰς δώδεκα ἡμέρας· ἀλλ' ἐνῶ περιγράφει τὸ Οὐβαχὰν ὡς ἔχον ἰδίαν γλῶσσαν, δὲν ὁμιλεῖ περὶ τῶν χωρῶν αὐτοῦ, οὔτε περὶ τῶν βραχυδῶν ὁδῶν καὶ τῶν δυσβάτων ὁρῶν, καὶ τὸ σπουδαιότερον οὔτε περὶ τῶν ποταμῶν· ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι δὲν εἶδε ποσῶς τὴν χώραν ταύτην. Τοῦτο θέλει δειχθῇ ἐναργέστερον καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων.

Τὴν αὐριον χάριν τῶν διὰ τὴν ἐπίλοιπον πορείαν μας ἐτοιμασιῶν ἐμείναμεν εἰς Σερχάτ· τὴν δὲ 5 Ἰουλίου 1870, διὰ τὸ ἄβατον τῆς ὁδοῦ μέχρι Παμήρ ὑπὸ φορτηγῶν ζώων, θέσαντες τὰ πράγματα ἐπὶ Χόσση-Γκάου (γιάκ, ἡ βονάσους κατὰ Ἀριστοτέλην) ἐπορεύθημεν τὸ πρῶτον παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀμοῦ, εἶτα ταύτην διὰ τὸ βραχυῶδες ἐγκαταλείψαντες καὶ στραφέντες βορείως εἰς τὰ ὄρη ἀνέβημεν ἀπότομον ὄρος, καὶ κατελθόντες διήλθομεν ποταμὸν οὐ μακρὰν τῆς ἐμβολῆς του εἰς τὸν Ἀμοῦ· παρ' ἀμφοτέρως τὰς ὄχθας τοῦ παραπομίου ἦσαν σπήλαια ἐν οἷς οἱ διαβάται διημερεύουσι μέχρι τῆς καταπτώσεως τῆς αὐτοῦ πλημμύρας. Τοῦντεῦθεν παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἀμοῦ βαίνοντες ἀνῆλθομεν μετ' οὐ πολὺ ἕτερον ὑψηλότερον καὶ ἀποτομώτερον ὄρος, καὶ κατελθόντες διέβημεν ποταμὸν μεγαλείτερον ἐπὶ γεφύρας, ἀνέβημεν δὲ εὐθὺς ἕτερον ὄρος κατὰ τὸ μέσον τοῦ

(α) Σελ. 129.

ὁποίου ὁδὸς ἄγει διὰ βραχυδῶν χωρῶν, καὶ ἑτέρα τῶν βράχων ἄνω. Ταύτην λαβόντες μετὰ δώδεκά ὥρων πορείαν ἀνεπαύθημεν οὐ μακρὰν τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους παρὰ πηγῇ κρυερᾷ· εὗρον παρ' αὐτῇ μεγαλοπρεπέστατον ἀντιλόπης κέρας 32 ἐπιφύσεις φέρον, ἐξ ὧν λογιζόντες οἱ μὲν εὗρισκον τὴν ἀντιλόπην ἑτῶν 32 οἱ δὲ δέκα καὶ ἕξ. Ἐκεῖ ἔτι εἶδον τὸ πρῶτον ζῶον τρωγλοδυτικόν, τετράχειρον, φωνὴν καὶ ὄψιν ἔχον πιθήκου, καὶ συμβαδίζον πέριξ τῆς ὀπῆς τῆς φωλεᾶς του μετὰ τῆς παλυαρίθμου οἰκογενείας του, ἰστάμενον δ' ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὰ ὀπίσθια, εὐφυστάτα παίζον, καὶ φεῦγον ταχέως. Μακρόθεν δ' ἄτομον ἰδὼν εἰδοποιεῖ διὰ κραυγῶν πιθήκου τὸν αὐτοῦ ὅμιλον ὅπως ἐν τῇ φωλεᾷ φύγη. Συνήνησα αὐτὸ ἔτι εἰς τὰ ὑψηλότεα τῆς Μογγολίας ὄρη, ἀλλὰ μεγαλοπρεπέστερον καὶ δασυτριχώτερον ἐν τῇ Παμήρ. Μοὶ τὸ ὠνόμαζον οἱ Οὐβαχινοὶ Σάχ-κουτ δηλαδὴ τοῦ βουνοῦ κύνα, καὶ οἱ Σίναι Ντάρ, ὁ κ. Ujsalvy ὁ ἀνθρωπολόγος καὶ περιηγητῆς τῆς Σογδιανῆς, ὅταν ἐκῆρυξε τὴν ἐν Ἀσίᾳ περιήγησίν μου εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Γεωγραφικὴν ἐταιρίαν ὠνόμασεν αὐτὸ κατὰ τὴν γνώμην καθηγητοῦ ζωολόγου πίθηκον τῶν Ἰμαλαίων, ἐπειδὴ ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὰ τοῦ Τιβέτ ὄρη. Σέβομαι τὴν αὐτοῦ γνώμην, ἀλλ' ὥς παρετήρησα τὸ εἶδος ποικίλλει κατὰ τὰς διαφόρους χώρας. Ἐντεῦθεν νοτίως παρετήρουν τὰ μεταξὺ Τζιατρὰρ καὶ Καντζιούτ ὄρη κατάλευκα ἐκ τῆς ἀενάου χιόνος, καὶ τινων τὰς κορυφὰς εἰς μελανὰ νέφη κεκρυμμένας. Εἰσὶν αἰέποτε, ὡς μοὶ ἔλεγον, κεκρυμμένα, ἐπειδὴ νυχθημερὸν κατ' αὐτὰς αἰέποτε χιονίζει· ἐν δὲ τοιαύτῃ ἐποχῇ χιονίζει τὴν νύκτα καὶ εἰς τὰ ἔχοντα ὕψος ὄρη ἴσον ἐκείνῳ ἐφ' οὗ εὗρισχόμεθα· διότι τὴν

πρωίαν εὔρέθημεν ὑπὸ χιόνος ἡμεῖς καὶ τὸ ὄρος κεκαλυμμένοι. Ἐννοεῖται δ' ὅτι εἰς ἐποχὴν ψυχροτέραν ἀναλόγως τῷ ψύχει κατέρχεται ἡ χιών καὶ ταπεινότερον, καὶ ἐπομένως τότε πολλαὶ τῶν κορυφῶν νυχθημερὸν χιονίζονται. Ἐκεῖθεν συνεκδοχικῶς ἐπὶ πλευρῶν τῶν ὄρων βαδίζοντες κατήλθομεν μέχρι τῆς ὄχθης τοῦ Ἀμοῦ, καὶ ἀφίχθημεν ἐνθα ὁ ποταμὸς μεταξὺ ἀποτόμων καὶ βραχωδῶν ὄρων διερχόμενος δὲν ἀφίνει πρὸς πορείαν ὄχθην. Εὐτυχῶς τὸ χωρίον τοῦτο εἶνε μικρόν, ὕφαλοι δὲ κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην καθ' ἣν ἐβαδίζομεν εὕρισκόμενοι ποιοῦσι τὴν κοίτην τοῦ ἀβαθεστέραν· ἐπ' αὐτῶν οἱ ἄνθρωποι ἰστάμενοι διεβίβασαν ἐμὲ καὶ τὰ πράγματά μου, τὰ δὲ ζῶα δι' ἐπιμήκων σχοινίων δέσαντες πολλοὶ ὁμοῦ ἔσυρον κατὰ τοῦ ῥαγδαίου τοῦ ποταμοῦ ρεύματος. Εἰς τὴν ὄχθην ἐξελθόντες ἠδυνάμεθα νὰ πορευώμεθα ἔφιπποι καὶ τὰ ζῶα νὰ βαδίζωσι φορτωμένα. Ἔλεγον ὅτι κατὰ τὸν χειμῶνα διέρχονται τὰς χώρας ἐκείνας εὐκολώτερον, διότι πεπηγὼς ὢν ὁ ποταμὸς χρησιμεύει ὡς ὁδὸς ὁμαλοτάτῃ ἀπὸ Σερχάτ μέχρις ἐνταῦθα. Κατελύσαμεν δὲ μετὰ δέκα ὥρῶν πορείαν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου εἰς χλοερὰν χώραν παρὰ ποταμίσκῳ. Ἐκεῖθεν πέμψαντες τὴν αὔριον εἰς τὰ ἴδια τοὺς βονάσους καὶ βορείως στραφέντες εἴχομεν δεξιόθεν ποταμὸν ἐκ τῆς Παμήρ κατερχόμενον καὶ μικρότερον ὄντα τοῦ ἐξ ἀνατολῶν κατερχομένου μεταξὺ τῆς σειρᾶς τῶν Ἰμαλαίων ὄρων καὶ τῶν ἐν τῇ Παμήρ κειμένων· καὶ διὰ τοῦτο οὗτος ἐκλαμβάνεται ὡς ἡ κυρία τοῦ Ἀμοῦ πηγὴ, ἥτις σχηματίζεται οὕτως ἐκ τῆς ἀενάου χιόνος τῶν Καντζιουτικῶν ὄρων. Ἐνθα ἀμφότεροι ἐνοῦνται ὑπάρχει χωρίδιον ἔρημον καλούμενον Λογγέρ. Κατωκείτο

πρὶν μετὰ τῶν δύο Παμήρ καὶ τῶν πρὸς ἀνατολὰς αὐτῶν ὁρῶν ὑπὸ τῶν νομάδων Κερκεῖ τῶν ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλουμένων Σακῶν, οἵτινες πρὸς ἀνατολὰς τῶν Σογδίων ὁρῶν, δηλαδὴ τῶν ἑπτὰ Κλειστοβουνίων κατώκουν (α). Ἀλλὰ διότι ἦσαν λησται προσβάλλοντες τὴν ἀπὸ Κασκάρ καὶ Γιαρκάνδ μετὰ τοῦ Οὐβαχάν καὶ Παταξιάν συγκοινωνίαν, συνεννοηθεὶς ὁ βασιλεὺς καὶ Ἐμὴρ Φεταλῆ μετὰ τοῦ αὐτοῦ γυναικαδέλφου Χουνταγιάρ χάν τοῦ βασιλέως ἐν Καντζιούτ προσέβαλον ἐξ ἀπροόπτου τοὺς ἐν Λογγέρ καὶ μικρᾷ Παμήρ, καὶ διαρπάσαντες τὰ αὐτῶν κτήνη, καὶ τοὺς ἐν χερσὶ πεσόντας φονεύσαντες ἀπετέλεσαν ἔρημον τὴν χώραν. Τὴν ἰδίαν διεύθυνσιν πρὸς βορρᾶν τηροῦντες εἰσερχόμεθα μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς τὸ πεδίον τῆς περιφήμου Παμήρ. Παρήλθομεν δὲ λίμνην ἐκ τῆς ὁποίας ἐξέρχεται ὁ πρὸς τὸν Ἀμοῦ διευθυνόμενος ποταμός, ἣν πρῶτος ὀρίσας ὠνόμασα διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἥρωος Πολυδεύκους· διότι μετ' οὗ πολὺ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς ἐν τῇ αὐτῇ Παμήρ ὀνομάσομεν διὰ τοῦ ἑτέρου ἥρωος Ἀργοναύτου. Ujfalvy ὁ ἀνθρωπολόγος μοὶ ἔδειξε χάρτην ἐν ᾗ εἶδον τὴν τοῦ Πολυδεύκους λίμνην μετονομασθεῖσαν ὑπὸ τινων τῶν μετ' ἐμὲ διαβάντων ἐκείνας τὰς χώρας Βικτωρίαν· ἔπρεπε νὰ σεβασθῶσι τὴν γνωστὴν αὐτοῖς διάβασίν μου, διὰ τῶν ἐν Ἰνδίαῖς ἐφημερίδων, διὰ τοῦ Μωχαμέτ Σεήτ Ἀφγᾶνος, διὰ τῶν ἐν Καβούλ ἀντιπροσωπευόντων τὰς Ἰνδίας, διὰ τοῦ ἐν Περσισαοῦρ νομάρχου καὶ διὰ τοῦ ἐν Καλκούττῃ ἐξωτερ. ὑπουργείου, ὑφ' ὧν ἀνακρινόμενος διέγραψα ἅπασαν τὴν περιήγησίν μου. Μὴ δόντες δὲ προσοχὴν ἔπαθον οἷα οἱ περιγράψαντες τὰς κεντρικὰς

(α) Πτόλ. VI, 13, 1, 2.

ἐν Ἀφρικῇ χώρας, τὰς ὑπ' αὐτῶν μετονομασθείσας, ἐνῶ
 ὑπὸ προαινίων περιηγητῶν καὶ ἀπεσταλμένων πρὸς γεω-
 γραφικὰς ἐρεῦνας ἦσαν κατωνομασμένοι. Εἰς ἄλλον δὲ
 χάρτην εἶδον λίμνην Βικτωρίαν τοποθετημένην εἰς τὴν
 χώραν Τασση-κουργάν, καὶ οὐχὶ ἐν τῇ Παμήρ, τὸν δὲ
 ποταμὸν Τασσηκουργάν τὸν σχηματίζοντα τὴν λίμνην
 ῥέοντα εἰς τὸν Ἀμοῦ, ἐνῶ ὁ ποταμὸς τοῦ Τασσηκουρ-
 γάν ῥεῖ εἰς Γιαρκάνδην, καὶ ἐν Τασσηκουργάν δὲν ποιεῖ
 λίμνην ἀλλὰ ποταμοῦ πλάτυσμα. Μετὰ ἐννέα δ' ὥρων
 πορείαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἵμεθα εἰς τὸν ὑψηλότερον
 τῆς μικρᾶς Παμήρ χώρον, τὸν μεταξὺ τῶν λιμνῶν τοῦ
 Κάστορος καὶ Πολυδεύκους. Γοητεύει ἡ λαμπρὰ αὐτοῦ
 χλόη, ἡ λεγομένη δύναμιν ἔχουσα τῆς κριθῆς μεγα-
 λειτέραν, ὅπερ ἐγίνωσκε καὶ ὁ Μάρκο Πόλο (α) τὴν Πα-
 μήρ πεδῖον ποωδέστατον καὶ τροφιμώτατον λέγων, ἐν ἧ
 κάτισχνος ἵππος ἐν δώδεκα ἡμέραις γίνεται παχύς. Θέλγει
 καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ θέα. Βορειανατολικῶς ἔβλεπον κυανᾶ τὰ
 χωρίζοντα τὴν Παμήρ ἐκ τοῦ Τασσηκουργάν ὄρη, καὶ
 ὑπὸ τοὺς πόδας μου τὰ κατάλευκα Ἰμαλάια νοτίως,
 ἀλλ' ὑπερηφάνως καὶ ἐν μελανοῖς νέφεσι συνωφρυωμένα
 τὰ νοτιανατολικῶς, ἐξ ὧν κατέρχεται ὁ Ἀμοῦ, ὑπερυ-
 ψοῦντο. Ἡ ἀναπνοὴ ἐμψυχοῦσα τὸ σῶμα καθίστα εὐπε-
 τὲς καὶ εὐχαριστημένον. Ἡθέλησα νὰ σταθμεύσω ἐκεῖ,
 ἀλλὰ μοὶ ἐναντιώθησαν ὁ Ἀμπτουλαμήτ καὶ οἱ ἄλλοι,
 διατεινόμενοι ὅτι οὐδεὶς ἐκεῖ σταθμεύει. Καὶ ἐπειδὴ δὲν
 ἐγίνωσκον τὸ διατί, ἅς σταθμεύσωμεν λοιπόν, τοῖς εἶπον,
 ἡμεῖς ἐνταῦθα πρῶτοι θυσιάζοντες καὶ τὸν κριόν, ὃν
 ζῶντα χάριν τροφῆς ἡγάγομεν. Εἰς ταῦτα μὴ ἀντειπόν-
 τες ἐνησχολοῦντο ὅπως ἐτοιμασθῇ εὐχαριστότερος δεῖ.

(α) Σελίς 129 καὶ ἐξῆς.

πνος. Ἐγερθέντες τὴν πρωΐαν εὐρέθημεν ἡμεῖς καὶ ἡ περὶ ἡμᾶς Παμῆρ πᾶσα ὑπὸ χιόνος κεκαλυμμένοι· καὶ διὰ τοῦτο οἱ διαβάται ἀποφεύγουσι νὰ σταθμεύωσιν εἰς τὰς ὑψηλοτέρας τῆς Παμῆρ χώρας.

Ἡ Παμῆρ εἶνε στενὸν καὶ ἐπίμηκες πεδῖον ὀριζόμενον δυτικῶς ὑπὸ τῶν ὄρων τῶν ἑπτὰ Κλειστοβουνίων, βορείως καὶ ἀνατολικῶς ὑπὸ τῶν Τασσηκουργανικῶν ὄρων τῶν μέχρι Σιβηρίας ἐκτεινομένων, καὶ νοτίως ὑπὸ ὄρων εὐρισκομένων μεταξὺ τῶν Ἰμαλαίων καὶ τῶν Τασσηκουργανικῶν τῶν καθέτων πρὸς τὰ Ἰμαλαία καὶ γωνίαν μετ' αὐτῶν ποιοῦντων ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑψοῦνται τὰ ὀρίζοντα πρὸς νότον τὴν Παμῆρ ὄρη, καὶ εἰς αὐτὴν ταύτην ἀνήκοντα. Τὸ πεδῖον δὲ τῆς Παμῆρ στενωδὲς καὶ λακκῶδες ὃν ἐκτείνεται τὸ πρῶτον βορειανατολικῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα μικρὰ Παμῆρ καὶ εἶτα βορειοδυτικῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα Παμῆρ μεγάλη. Ἀλλ' ἐν γένει ἡ Παμῆρ εὐρίσκεται περὶ τὸ μέσον μεγάλου ὀρεινοῦ κορμοῦ, ὅστις νοτίως μὲν συνάπτει τῇ σειρᾷ τῶν Ἰμαλαίων, βορείως τῇ Σιβηρίᾳ, δυτικῶς τῷ πεδίῳ τῆς Βουχάρας καὶ Τεσκάνδ, καὶ ἀνατολικῶς τῷ πεδίῳ τῆς Κασκάρ καὶ Γιαρκάνδ. Ὁ δὲ μέγας οὗτος ὀρεινὸς κορμὸς ὁ τὴν Παμῆρ περιλαμβάνων ἔχει τὸν αὐτοῦ ζυγὸν κατὰ τὴν σειράν τῶν Τασσηκουργανικῶν ὄρων, ἐκ τοῦ ὁποίου οἱ δυτικῶς ῥέοντες ποταμοὶ ἀποτελοῦσι τὸν Σὴρ καὶ Ἀμοῦ, οἱ δ' ἀνατολικῶς τὸν ποταμὸν τῆς Γιαρκάνδ. Ἡ ὁδὸς δ' ἣν ἄγομεν εἰς Τασσηκουργάν ἀπερχομένη διέρχεται μόνον τὴν μικρὰν Παμῆρ καὶ διαβαίνει τὰ Τασση-Κουργανικά ὄρη κατὰ δύο διάσελα· τὸ νοτιώτερον εὐρισκόμενον οὐ μακρὰν τῆς συμπτώσεως τῶν Τασσηκουργανικῶν ὄρων τοῖς Ἰμαλαίοις εἶνε ὀλίγον γνωστόν· τὸ δὲ βορειότερον

κείμενον ἔνθα παύει ἡ μικρὰ Παμῆρ καὶ ἄρχεται ἡ μεγάλη εἶνε τὸ συνηθέστερον· ἀμφοτέρων ὁμως αἱ διαβάσεις ἀπολήγουσιν εἰς Τασσηκουργάν καὶ ἀποτελοῦνται διὰ ποταμῶν κατερχομένων ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν διασέλων, ὧν οἱ μὲν κατέρχονται πρὸς τὴν Παμῆρ καὶ οἱ δὲ πρὸς τὸ Τασσηκουργάν. Ἑτέρα διάβασις ὀλιγώτερον συνήθης τελεῖται ἐν τῇ μεγάλῃ Παμῆρ, δι' ἧς οἱ ἀπὸ Καρατηγῆς ἀπέρχονται ἀπ' εὐθείας εἰς Κασκάρ· ἀλλὰ διὰ τὸ δύσκολον προτιμᾶται καὶ ταύτης ἢ ἡ προδιαγραφεῖσα ἢ ἄλλη βορειότερα τελουμένη ἔνθεν τοῦ ποταμοῦ Σῆρ καὶ ἔνθεν διὰ τοῦ τῆς Κασκάρ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν μας ὁ κατακτητὴς τῆς Κασκάρ Μωχαμέτ Γιακούπ Μπέκ κατακτῆσας καὶ τὸ Τασσηκουργάν κατέστρεψεν αὐτὸ διασπείρας τοὺς κατοίκους εἰς τὰς περιφερείας τῆς Κασκάρ καὶ Γιαρκάνδ, καὶ τὴν χώραν ἐπιτρέψας τοῖς νομάσι Κερκέζ. Ἐκλεισε δὲ καὶ τὴν ὁδὸν τὴν συνηθεστέραν, ἐπειδὴ ἀπέληγεν ἐπὶ τὸ Τασσηκουργάν καὶ ἀπηγόρευσε πᾶσαν δι' αὐτῆς διάβασιν. Ὁ Ἀμπτουλαμήτ γινώσκων τὴν διαταγὴν καὶ τὸ ὥμὸν τοῦ Μωχαμέτ Γιακούπ ἤθελε νὰ διαβῶμεν διὰ τῆς νοτίας διαβάσεως, ἀλλ' οὐδεὶς τῶν μεθ' ἡμῶν ἐγένωσκε ταύτην, συνεπεραίνομεν ὁμως ὅτι ἔδει ν' ἀκολουθήσωμεν ποταμοὺς πρὸς ἀνάβασιν καὶ κατάβασιν τοῦ διασέλου. Τὴν αὔριον λοιπὸν ἐπορευόμεθα ἐν τῇ ἐτέρᾳ κλιτύϊ τῆς Παμῆρ καὶ παρήλθομεν τὴν ἐτέραν λίμνην, ἣν τοῦ Κάστορος διὰ τὴν ἀναλογίαν ὠνομάσαμεν· εἶνε βαθεῖα διότι ἔχει ἰχθῦς οἱ ὅποιοι διατηροῦνται ἐν ὥρᾳ χειμῶνος εἰς βάθῃ μὴ ἐπιρρεαζόμενα ὑπὸ τοῦ ψύχους, διέβημεν ποταμὸν Καρά-σοῦ καλούμενον οὐ μακρὰν τῆς αὐτοῦ ἐξόδου ἐκ τῆς λίμνης καὶ ἄγοντα εἰς τὴν μεγάλην Παμῆρ ἔνθα δυσπόρευτος ἀποκαθίστα-

ται εἰς τοὺς ἀπὸ Πεντζιά εἰς τὴν μεγάλην Παμῆρ διευθυνομένους, ἐκεῖθεν δὲ διερχόμενος μεταξὺ τῶν ὁρῶν Ῥουσιάν καὶ Σιογνάν χύνεται εἰς τὸν Ἀμοῦ πρὶν ἢ διέλθῃ διὰ Νταρβάζ. Ὀνόμασαν αὐτὸν οἱ μετ' ἐμὲ διελθόντες τὴν Παμῆρ Ὠξον, ἐπειδὴ ἐν Ῥουσιάν ὀνομάζεται Ἀχ-σοῦ δηλαδὴ λευκὸν ὕδωρ. Πλανῶνται· διότι τοὺς ἐν τοῖς Σογδίοις ὄρεσι ποταμοὺς ἀνωρύμους παρέδωκεν ἡμῖν ὁ Πτολεμαῖος λέγων (α). Διατείνει δὲ ὄρη μεταξὺ τῶν δύο ποταμῶν Ὠξου καὶ Ἰαξάρτου καλούμενα Σόγδια, ἀφ' ὧν ποταμοὶ διαρρέουσι συμβάλλοντες ἐκείνοις πλείους ἀνώνυμοι, ὧν εἷς ποιεῖ τὴν Ὠξειανὴν λίμνην. Περὶ δὲ τοῦ Ὠξου καὶ τῶν πηγῶν αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς Ὠξειανῆς λίμνης ἀρκετὰ προεγράφησαν. Περὶ τοῦ Καρασοῦ ὁμῶς τοῦ ἐξερχομένου ἐκ τῆς λίμνης τοῦ Κάστορος δύναμαι νὰ προσθέσω, ὡς μ' ἐβεβαίους εἰς νουνεχῆς ἀνὴρ χαντζῆ-μερζά καλούμενος, ὅστις ἀπὸ Καρατηγῆς ἦλθεν εἰς Γασσηκουργάν, ὅτι ἀπὸ τῆς μεγάλης Παμῆρ διὰ τῶν ὁρῶν ἄγει εἰς Καρατηγῆ καὶ ἐπομένως γίνεται παραποτάμιον τοῦ Ζαραφσιάν. Ἐκείνου τὴν παραποταμίαν λαβόντες μετὰ δέκα ὥρων ὁμαλὴν ὁδὸν ἀνεπαύθημεν παρὰ τὴν ὄχθην ἐνθα λίθοι πολλοὶ εὐρίσκονται. Τὴν αὔριον δ' ὅπως διαβῶμεν διὰ τῆς νοτίας τῶν ὁρῶν διαβάσεως ἀντὶ ν' ἀκολουθήσωμεν τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἐστράφημεν νοτιανατολικῶς ἐν τῷ πεδίῳ τῆς Παμῆρ καὶ διαβαίνοντες στέπας καὶ λακκώματα πολλὰ ἐβλεπον ἐν αὐτοῖς κατὰ πληθὺν ὅστ' αὖ καὶ μεγαλοπρεπὴ κέρα τῶν Ἀργολι. Ὁ Ἀμπτουλαμήτ μοι ἔλεγεν, ὅτι ἀπέθανον πρὸ τριῶν ἐτῶν διὰ νόσον· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶδον οὔτε ἐν ζῶν, καὶ εἶδον πλεῖστα αὐτῶν εἰς τὰ Ἀν-

(α) Πτολ. VI. 12. 2.

τιῖμαλάϊα ἐνόησα ὅτι ἀπέθανον ψυχούς σφοδροτάτου ἔνεχεν· διότι τὰ μεγαλοπρεπέστατα ἐκεῖνα Ἄργολι εὐρισκόμενα ἐκεῖ ἐκ τῆς ἐποχῆς τῆς δημιουργίας εὐρέθησαν κύκλωθεν ὑπὸ ὄρων καταχιονισμένων πολιωρκημένα, καὶ ἀπέθανον κατ' οἰκογενείας ἄθρόα ἔνθα εὕρισκον ἄσυλον κατὰ τοὺς ψυχροὺς τῶν παρελθόντων τοιούτων αἰώνων καιρούς. Ἀφίχθημεν δὲ μέχρι ποταμοῦ μεταξὺ τῶν ὄρων τῆς Παμῆρ καὶ τῶν Τασσηκουργανικῶν κατερχομένου ἐκ τῶν Καντζιωτικῶν, καὶ βαδίσαντες κατ' αὐτὸν μικρόν, ἀφοῦ ἐπλησιάσαμεν εἰς ποταμὸν ἐξερχόμενον ἐκ τῶν Τασσηκουργανικῶν ὄρων οἱ μὲν ἔλεγον ἵνα στραφῶμεν πρὸς τοῦτον, οἱ δὲ ἀμφεβάλλομεν ἂν οὗτος ἢ ἄλλος τις ἦτο ὁ μέλλων εἰς τὴν διάβασιν νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ, πολλοὶ δὲ καὶ τὸ ἀπόκρημνον ἐντὸς τῶν ὄρων διελογίζοντο. Ἐνεθάρρυνα τότε αὐτοὺς καὶ ἐπανεκάμψαμεν εἰς τὴν συνήθη ὁδόν, τὴν κοίτην τοῦ ἐφ' οὗ εὕρισκόμεθα ποταμοῦ ἀκολουθοῦντες. Ἀφίχθέντες δὲ πλησίον ἔνθα ἐμβάλλει εἰς τὸν Καρὰ σοῦ, εὕρομεν τὴν πρώτην ὁδὸν δι' ἧς ἀνέβημεν εἰς τὰ Τασσηκουργανικὰ ὄρη κατὰ διεύθυνσιν βορειανατολικήν, παρήλθομεν δ' ἀναβαίνοντες ἔλος μικρὸν ἀλλὰ εὐμεγέθων κωνώπων πλήρες, οἷτινες ἐπιπτον ἐφ' ἡμῶν καὶ ἐπὶ τῶν ζώων ἀμερίμνως, ὥς ἐπιπτον ἐπὶ χλόης ἐπειδὴ δὲν ἐπροφυλάττοντο φονευόμενοι· μετὰ δὲ τὸ ἔλος κατελθόντες ἐκεῖθεν ὄρους μικροῦ ἐσταθμεύσαμεν μετὰ δέκα ὥρας, ἀλλ' ἰδίᾳ μετὰ τρίωρον ἐν τῇ γνησίᾳ ὁδῷ πορείαν, εἰς χλοερὸν ἐπίπεδον χῶρον διαρρεόμενον ὑπὸ ποταμίσκου κατερχομένου ἐκ τοῦ διασέλου, καθ' ὃ ἐμέλλομεν νὰ διαβῶμεν τὰ ὄρη, ἐμβάλλοντος εἰς τὸν τῆς μεγάλης Παμῆρ ποταμὸν, τὸν ἐκεῖ Καρὰ-σοῦ, δηλαδὴ μαῦρον

νερόν καλούμενον, ἐν δὲ Ῥουσιάν Ἀκ-σοῦ, δηλαδή λευκὸν νερόν.

Ὁ Μάρκο Πόλο λέγει (α) ἀπὸ Vacian δηλαδή ἀπὸ Οὐβαχάν μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναβαίνουνσι τόσον, ὥστε λέγουσιν ὅτι ἀναβαίνουνσι εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ κόσμου· ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι ὁ Μάρκο Πόλο ἐκφράζει γνώμην, ἣν ἤκουσε καὶ ὅχι ἣν ἰδὼν ἐσχημάτισεν· ἐκεῖ δὲ εὐρίσκουσι πεδῖον ἐνθα ὑπάρχει ποταμὸς ὠραῖος, ὑπάρχουσι πολλὰ εἶδη ζώων καὶ ἄγριοι μεγάλοι κριοί· ὀνομάζεται τὸ πεδῖον Παμήρ, ἔχει ἑκτασιν ἡμερῶν δώδεκα καὶ εἶνε ἀκατοίκητον. Δὲν λέγει ἡμῖν ὁ Μάρκο Πόλο περὶ τῶν δυσκολιῶν τῆς ἀπὸ Οὐβαχάν εἰς τὸ πεδῖον ἀναβάσεως, οὔτε περὶ τῶν δύο λιμνῶν, οὔτε περὶ τῶν δύο ποταμῶν· καὶ ἴσως ἀκολουθεῖ τὴν ἀπὸ Πεντζιά εἰς τὴν μεγάλην Παμήρ ἄγουσαν· ἀλλὰ δὲν ἔπρεπε νὰ εἴπῃ ἡμῖν δύο λέξεις περὶ τῶν ποταμῶν τῶν τόσον σπουδαίων διὰ τὸ μέγεθος καὶ τόσον χρησίμων πρὸς ὁδοιπορίαν, ἀφοῦ ἐν ἄλλοις λεπτολογῶν ὀνομάζει ποταμοὺς τοὺς ῥύακας; Ἐκτείνων τὸ πεδῖον τῆς Παμήρ εἰς δώδεκα ἡμέρας ποιεῖ ὅ,τι περιγράφων καὶ τὰς ἄλλας ἀποστάσεις· ἀλλὰ λέγων τὴν Παμήρ καὶ ἀκατοίκητον ἴσως δηλοῖ καὶ ἕτερον διωγμὸν ἐκ ταύτης τῶν Κερκέζ· ἐπειδὴ αὕτη ἀνέκαθεν ὑπῆρξε κατοικημένη, ὡς ὁ Πτολεμαῖος ἔγραψε τὰ περὶ Σακῶν ὀρίζων, καὶ ὡς πρὸ τῆς διαβάσεώς μου ὑπῆρχε.

Τὴν αὖριον ἀκολουθήσαντες τὸν ποταμὸν μεταξὺ τῶν ὀρῶν ἀνήλθομεν καὶ κατήλθομεν ἐκ τοῦ διασέλου εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὑψηλοτέρας χώρας ἐχιόνιζεν, ἀλλ' ἡ χιὼν πίπτουσα ἐπὶ τῆς γῆς διελύετο καὶ ἔβρεχε κατὰ

(α) Σελίς 129 καὶ ἐξῆς.

τὰς τούτων χαμηλοτέρας, εἰς δὲ τὴν ὑπώρειαν τοῦ διασέλου ὁ καιρὸς ἦτο εὐδῖος. Εἴτα ποτὲ μὲν ἐντεῦθεν ποτὲ δ' ἐκεῖθεν τοῦ ἐκ τοῦ διασέλου κατερχομένου ποταμοῦ ὁδεύοντες κατελύσαμεν μετὰ δέκα ὥρων πορείαν παρὰ τὴν ὄχθην ἐν τῇ ρευματιᾷ εἰς χώραν καλουμένην Τζιεγγέλ, δηλαδὴ δασώδη, ἐπειδὴ ὁ χώρος αὐτῆς, ὅστις δὲν εἶνε μέγας καλύπτεται ὑπὸ πυκνῶν θάμνων· δι' ὃ καὶ διακρίνεται ἐκ τῶν ἄλλων. Ἡμεῖς καθ' ὅλην τὴν περιγραφεῖσαν περιήγησίν μας ἐμνημονεύσαμεν ἔνθα εὕρομεν δένδρα ἢ δάση· καὶ θέλομεν περιγράψει ἔτι ἔνθα τοιαῦτα ἀπαντῶσιν· ἔνθα δὲ διερχόμεθα μὴ ἀναφέροντες δάση ἢ δένδρα ἐννοητέον ὅτι ἡ ἐκεῖσε χώρα εἶνε ἄδενδρος ἢ ἄξυλος ὥς ὠνομάζετο παρὰ τῶν ἀρχαίων· πιθανὸν ὁμως εἰς μεμακρυσμένην ἐκ τῆς διαβάσεως ἡμῶν χώραν νὰ ὑπάρχωσι καὶ δάση. Τοιαύτη σπάνις τῶν δασῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἦτο φαίνεται καὶ τὸ πάλαι, καὶ διὰ τοῦτο, ἡ μικρὰ θαμνώδης ἐν τῇ ρευματιᾷ ταύτῃ χώρα, καὶ αἱ ἐπὶ τῶν βουνῶν τοῦ δι' οὗ διήλθομεν διασέλου ἀπαντῶσαι ὀλίγαι ἐλάται ὀνομάζονται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου φάραγξ τῶν Κωμηδῶν (α). Τὴν αὔριον ἐξακολουθήσαντες τὴν πορείαν ἐξήλθομεν ἐκ τῶν ὄρων εἰς τὴν χώραν τοῦ Τασσηκουργάν, καὶ διαβάντες ἐρημωμένα χωρία κατελύσαμεν πρὸ ὀχυρώματος ἐν κοιλάδι οὐ μακρὰν ποταμοῦ μετὰ ὥρας τρεῖς. Ἡ κοιλάς ἐπιμήκης ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν οὕτως ὀρίζεται δι' ὑψηλῶν κρημνωδῶν ὄρων, πάντων τῶν ἀπὸ Παμῆρ μέχρι Κασκάρ Κωμηδῶν ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλουμένων (β)· πλατύνεται δὲ πρὸ τοῦ ὀχυρώματος ἔνθα καὶ ὁ αὐτὴν διαρρέων ποταμὸς νοτιόθεν ἐκ τῶν Κανζιουτικῶν ὄρων ἐρχόμενος λιμνάζων ἀποβαίνει. Τὸ

(α) πτολ. VI. 13, 2. (β) πτολ. VI. 12, 3. VI, 13, 2.

δ' ὀχύρωμα ἐπὶ λόφου ἀπομονωμένου καὶ πρὸ τῆς λίμνης κείμενον Σέρη Κὸλ ἐκλήθη, δηλαδὴ παράλιμνον. Λέγεται δὲ καὶ Τασση-Κουργάν, δηλαδὴ λίθινον φρούριον, ἐπειδὴ εἶνε διὰ λίθων ἐκτισμένον· ἐξ οὗ ὁ Πτολεμαῖος κατὰ μετάφρασιν ὠνόμασεν αὐτὸ λίθινον πύργον. Περίφημον ὃν διὰ τὴν θέσιν του ὡς πρὸς τὰ μήκη τῶν ἀποστάσεων κατὰ τοὺς ἀρχαίους, εὐρισκόμενον δ' ἐν τῇ τῶν Σακῶν χώρα μετὰ τὴν φάραγγα τῶν Κωμηδῶν (α), ἐξ οὗ τὰ πρὸς ἀνατολὰς ὄρη συνάπτει τῷ Ἰμαῷ, τῷ βορείως τοῦ Γάγγου (β) δηλαδὴ βορείως τῶν Παλιβόθρων ἔθνους παρὰ τὸν Γάγγην κειμένου. Ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν Κερκέζ Τασση-Κουργάν δηλαδὴ λίθινος πύργος, διότι οὗτοι, ὡς ἔκτοτε περιγράφει ἡμῖν αὐτοὺς Σάκας καλῶν ὁ Πτολεμαῖος, εἰσὶ νομάδες, μὴ ἔχοντες πόλεις, δρυμοὺς καὶ σπήλαια οἰκοῦσι (γ) καὶ ἐπομένως τὸ διὰ λίθων κτίσμα λίθινον πύργον ἐκάλεσαν. Ὁ λαὸς δ' ὁ ποιήσας τὸν περίφημον λίθινον πύργον εἰς τὴν τῶν Σακῶν χώραν δὲν εἶνε ἐκ τῶν Σακῶν δηλαδὴ ἐκ τῶν Κερκέζ, ἀλλ' ἄποικος ἐκ τῆς καταστένου χώρας Σιογνάν. Ὁμιλεῖ τὴν Σιογνανικὴν γλῶσσαν, καὶ τηρεῖ μέχρι νῦν συγγένειαν πρὸς τὴν αὐτοῦ μητρόπολιν ἀνανεῶν ἐπιγαμίας· δὲν ζῇ νομαδικῶς, ἀλλὰ γεωργικῶς, καλλιεργῶν εἶδος ἀλφίτου μικρόσπερμον καὶ μέλαν, ὅπερ μόνον ἐκ τῶν δημητριακῶν ὠριμάζει εἰς ἐκείνας τὰς χώρας, οἰκίδια δὲ ζῶα ἔχει βονάσους. Ἐπέπρωτο αὐτῷ ἐκεῖσε μετοικισθέντι νὰ καταστραφῇ μετὰ τόσους αἰῶνας ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ τῆς Κασκάρ συγγενοῦς δὲ τῶν Κερκέζ, καὶ νὰ ἐπανέλθῃ ἡ χώρα ὑπὸ τὴν αὐτῶν κυριότητα, οἷτινες φύσει ἰθα-

(α) Πτολ. I. 12. 1. 3. 9. VI. 13. 2. (β) Πτολ. I. 12. 9. VII. 1. 73. (γ) Πτολ. VI. 13. 2.

γενεῖς ταύτης εἰσί. Δὲν εὖρον εἰς τὰ χωρία ἱστάμενον οἶκον οὔτε Τασσηκουργανόν· ἀλλ' ἐν τῷ περιφῆμῳ λιθίνῳ πύργῳ φρουρὰν τοῦ κατακτητοῦ, καὶ ἔξωθεν αὐτοῦ Κερκέζ τινας δι' ὑποθέσεις αὐτῶν ἐλθόντας· διότι οὗτοι νομάδες, ἵνα μὴ εὐρίσκωνται πρόχειροι εἰς τὰς τῆς φρουρᾶς καταπιέσεις προὔτιμων τὰ μακρὰν ταύτης ὄρη. Νέμονται δὲ πάντα τὰ μεταξὺ Παμῆρ καὶ Κασκάρ ὄρη τὰ Κωμηδῶν ἢ Κωμηδῇ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλούμενα, καὶ ἐκτείνονται εἰς μὲν τὰ Ἰμαλαΐα πρὸς ἀνατολάς, ἕως τοῦ ὄρους Τζιεγγέλ, καὶ πρὸς νότον ἕως τοῦ ὄρους Σισσῆρ τὸν ζυγὸν τῶν Ἰμαλαίων ἀποτελοῦντος, καὶ χωρίζοντος τοὺς Κερκέζ ἐκ τῶν Τιβέτ. Εἰς δὲ τὰ Ἀντιῖμαλαΐα δηλαδὴ τὰ ἐκ τῶν Κωμηδῶν βορείως τῆς Κασκάρ ἐκτεινόμενα ὄρη καὶ παραλλήλως τῶν Ἰμαλαίων, ὡς ἀκολούθως θέλομεν ἶδει, δι' ὃ καὶ Ἀντιῖμαλαΐα ἐκάλεσα τὰ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Ἀσκατάγκας (α) δηλαδὴ ὄρος τῆς Κασκάρ καλούμενα, κατοικοῦσι μέχρι τῆς ἐν αὐτοῖς Ἰσέκ-Κόλ δηλαδὴ τῆς θερμολίμνης, καὶ μέχρις Ἀξοῦ, ἥτοι τηροῦσιν ἀκριβῶς ἔτι τὰ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου περιγραφόμενα αὐτοῖς ὄρια (β).

Προέπεμψα μετὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως Παταξιὰν εἰς τὸν φρούραρχον τοῦ κατακτητοῦ τὸν Ἀμπουλαμήτ, καὶ εὖρον αὐτὸν ἐτοιμάζοντα μετὰ τινων φρουρῶν ἐπὶ χλοερᾶς θέσεως, τοῦ ποταμοῦ οὐ μακρὰν, τὴν τοῦ φρουράρχου σκηνὴν πρὸς ἀνάπαυσίν μου, καὶ κριὸν δεδεμένον δι' ἡμέτερον γεῦμα. Πάραυτα οἱ σὺν ἐμοὶ δειροτομήσαντες αὐτὸν ἐποίησαν πυρὰν καὶ ὀβελίσαντες ὥπουν κρέα· οἱ δὲ τὰ σπλάγχνα ἐπ' ἀνθρακιᾶς ρίψαντες ἐκίνουν χαίροντες καὶ ἀναλειχόμενοι. Περὶ

(α) Πτολ. VI. 13. 1. (β) Πτολ. VI. 13.

τὴν μεσημβρίαν προσῆλθέ μοι ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ
φρουράρχου ὁ αὐτοῦ γραμματεὺς, ζητῶν ὀλίγα φύλλα
χάρτου· ἔδωσα αὐτῷ πολλά. Ἐπανελθὼν εἶτα μοὶ ἐζήτη-
σεν ὄπιον, καὶ ἔδωσα αὐτῷ ὁμοίως· ἐπανελθὼν ἔτι ἐζή-
τει καλὸν τι ἐκ τῆς πατρίδος μου δι' ἐνθύμησιν· τῷ
ἔδωσα μάκτρον μεταξωτόν, ὅπερ καὶ ἐγὼ πρὸ δέκα καὶ
ἑξ ἐτῶν δι' ἐνθύμησιν ἐτήρουν προσφερθέν μοι παρα-
νύμφῳ γενομένῳ ὑπὸ πεφιλημένων νυμφίων ἐν τῇ ἐμῇ
πατρίδι. Ἐπανελθὼν καὶ μετὰ ταῦτα μοὶ ἔλεγεν ὅτι εὐρί-
σκόμενοι εἰς τοὺς ἀπροσίτους ἐκεῖνους χώρους οὐδὲν
παρά τινος ὠφελοῦνται· εἶχε δ' ἀνάγκην χρηματικοῦ
ποσοῦ καὶ μὲ παρεκάλει νὰ τῷ δώσω χρήματα ὅσον
πλειότερα ἡδυνάμην. Ὡ! κατ' ἐμαυτὸν εἶπαν· θέλει
παύσει τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο ζητῶν ὅταν γυμνὸν μὲ ἴδῃ·
χρήματα τῷ εἶπον δὲν εἶχον, ἀλλὰ φάρμακα ὡς ἱατρός·
καὶ τῷ παρείχον ἐξ αὐτῶν τὰ δυνάμενα νὰ τὸν ὠφελή-
σωσιν. Ἐνόμισα δὲ καλόν, ὅπως ἐκ τοιοῦτου ληστοῦ
ἀπαλλαχθῶ, ἵν' ἀρχίσω ἐγὼ ἀπαιτῶν ἐξ ἐκεῖνου· καὶ
πέμψας τὸν Ἀμπτουλαμῆτ ἐζήτουν ἐξ αὐτοῦ ζῶα, διότι
τὰ ἡμέτερα ἦσαν κεκοπιακότα. Μοὶ ἀπεκρίθη, ὅτι αὐτὸς
ζῶα δὲν εἶχε, καὶ κάτοικοι ἐκεῖσε δὲν εὕρισκονται. Εἶτα
πέμψας ἐζήτουν ὁδηγούς· μοὶ ἀπεκρίθη ὅτι δὲν εἶχε παρὰ
μόνον τῆς ὑπηρεσίας τοῦ ἀνθρώπου. Εἶτα τῷ παρήγ-
γειλα ἐὰν εἶχε νὰ μοὶ δώσῃ ἐπιστολὴν διὰ τὸν κατακτη-
τὴν τῆς Κασκάρ· καὶ μοὶ ἀπεκρίθη, ὅτι ἔμελλε νὰ γράψῃ
τοιαύτην τὴν αὔριον. Ἐπεμψα τὴν αὔριον διὰ ταύτην·
ἀλλὰ μοὶ ἀπεκρίθη, ὅτι ἔμελλε νὰ πέμψῃ αὐτὴν ὁ ἴδιος.
Ἀναχωρήσας λοιπὸν μετὰ τῶν Οὐβαχινῶν μου καὶ μετὰ
τῶν Ἀφγάνων ὠδεύομεν παρὰ τὸν ποταμὸν πρὸς βορ-
ρᾶν ῥέοντα, καὶ μετὰ μίαν ὥραν ποταμὸν ἐκ δυσμῶν

ἐρχόμενον διήλθομεν παρὰ τῇ ἐμβολῇ αὐτοῦ εἰς τὸν ποταμὸν Τασσηκουργάν, ὅστις ἐντεῦθεν ἀνατολικῶς στρεφόμενος μεταξὺ κρημνωδῶν ὄρων ποιεῖ τὰς κυριώδεις τοῦ ποταμοῦ τῆς Γιαρκάνδ πηγάς. Φύλαξ ἐκεῖ ἰστάμενος, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ἄλλη διέξοδος διὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς συγκοινωνίαν, ἀπηγόρευεν ἡμῖν τὴν διάβασιν, ἐπειδὴ δὲν ἐφέρομεν τοῦ φρουράρχου ἄδειαν. Ἐβίαζον τὴν δίοδον, ὅτε ὁ φύλαξ ἔλαβε τὰ ἡνία τοῦ Μουνσίμπασί μου, λέγων φόνευσόν με πρῶτον καὶ εἶτα διάβηθι λαβὼν τότε τὸ ἀπομεῖναν ἐκ τοῦ κριοῦ κρέας ἔρριψα εἰς τὸν ποταμόν, καὶ ἔπεμψα εἰς τὸν φρούραρχον τὸν Ἀμπτουλαμῆτ ἵνα ἐρωτήσῃ τί ἐσκέπτετο νὰ μᾶς κάμῃ. Ὁ Ἀμπτουλαμῆτ ἐπανελθὼν ἔφερε τὴν ἄδειαν. Ἀκολουθήσαντες δὲ χεῖμαρρον, δι' οὗ ἡ ὁδὸς ἐτελεῖτο ἀνερχόμεθα εἰς τὰ ὄρη, καὶ ὁδεύσαντες ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὥρας πέντε ἐκοιμήθημεν ἐν τῷ χειμάρρῳ ἀνευ τροφῆς ἡμεῖς τε καὶ τὰ ζῶα. Τὴν αὔριον πρωϊαίτατα ἡμεθα ἐπὶ τῶν ὄρων καὶ ἀνατολικῶς στραφέντες ἀφίχθημεν μετὰ πορείαν ὥρων πέντε εἰς τοὺς νομάδας Κερκέζ, σταθμεύοντας παρὰ τὴν ἀέναον χιόνα εἰς κατάχλοα ὄρη.

Ἐνταῦθα ἐνόησα ὅτι εἰσῆλθον εἰς ἄλλον κόσμον. Ἡ Παμήρ πρέπει νὰ ᾖ ἡ χωρίζουσα τὸν ἄνθρωπον χώρα εἰς δύο εἶδη. Ἡ γυνὴ χαρακτηριστικώτερον ἐκφράζουσα τοῦτο, πρώτη τὴν προσοχὴν τοῦ διαβάτου ἐλκύει. Πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν ἡθῶν, ἐθίμων, καὶ χαρακτήρων τοῦ ἀνθρώπου ἔχει τοιαύτην ἡ γυνὴ σχέσιν, οἷαν τὰ φυτὰ πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν τῆς γῆς κλιμάτων. Ἡ γυνὴ μᾶλλον εἰπεῖν ὀρίζει ἐκασταχοῦ τὸν ἄνθρωπον, ὅπως ἡ γῆ ἐκασταχοῦ τὸ κλίμα, ἐπειδὴ φέρει, ὡς ἡ γῆ, ἐκασταχοῦ ἴδιον τύπον καὶ ρυθμόν. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ Ἕλληνες, ἂν

εἰς τὸ ὀρθογραφικὸν ἐλάχιστα προσέξωμεν, ὡς πλείστους αἰῶνας τῆς γραφῆς ὕστερον ἐπινοηθείσης, ὠνόμασαν τὴν γυναῖκα δι' ὀνόματος τῇ γῇ ἀναλόγου, ὡς ταύτῃ ὁμοίαν, τὸν δὲ ἄνδρα τῷ ὕδατι, ἐπειδὴ τοῦτο πανταχοῦ οὐ πολὺ διαφέρει, ἂν δὲν εἴπω, ἐπειδὴ ἐπεκράτει ἡ θεωρία τῶν γηγενῶν, ὅτι ἐθεώρησαν μᾶλλον ἐκ τῆς γῆς τὴν γυναῖκα γεννηθεῖσαν, τὸν δὲ ἄνδρα ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ καὶ νεροῦ λεγομένου πρὸς ὃ καὶ τὸ ὄνομα ἀνὴρ σχετίζεται, ἔὰν σύνθετον θεωρηθῇ ἐκ τοῦ ἐπιτατικοῦ α καὶ νερ. Ἐλέγοντο δὲ τότε οἱ Πελασγοὶ γηγενεῖς, οἱ Ἀρχάδες γηγενεῖς καὶ Προσέληνοι, οἱ Νασαμῶνες ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἀφρικῆς γηγενεῖς καὶ τόσοι ἄλλοι. Τοιαύτην ἰδέαν περίπου εἶχον καὶ οἱ Αἰγύπτιοι, οἵτινες τὴν δημιουργίαν θεοποιοῦντες συνεζεύγνυσαν τὴν γῆν, δηλαδὴ τὴν Ἰσιν, μετὰ τοῦ Νεῖλου, δηλαδὴ τοῦ Ὀσίριδος, ἐν καιρῷ τῆς αὐτοῦ πλημμύρας, ποιοῦντες ἐορτὴν μεγαλοπρεπεστάτην, καὶ μέχρι νῦν διατηρουμένην, καθ' ἣν ἐξ ἀναλογίας καὶ κατὰ παράδοσιν αἱ παρθένοι, ψωμίζουσιν διὰ τεμαχίων ἄρτου τὸν Νεῖλον, πιστεύουσιν ὅτι προπαρασκευάζουσι καὶ αὗται τὴν αὐτῶν συζυγίαν. Αἱ Κερκεζίδες δέ, προβάλλουσιν τὸν ὀφθαλμὸν ἀμυγδαλοειδῆ, ἀναγγέλλουσιν ὅτι τοῦ λοιποῦ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἅπαντ' ὁ λοξὸς ὀφθαλμός, οὐχὶ ἐξ ἐπιμιξιῶν προερχόμενος, διότι χαρακτηρίζει τὸν λαὸν σχεδὸν ἅπαντα ἔχοντα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τοῦ ὀφθαλμοῦ τὸ λοξίζον. Ἡ κόμη καὶ ὁ ὀφθαλμός ἔχουσι χροίαν ἐκ τοῦ ἐρυθρομέλανος κλίνουσιν εἰς τὸ ξανθόν, ἡ δὲ χροιά αὐτῶν εἶνε ῥοδόχρους. Τὸ ἀνθηρὸν ταύτης δεικνύει ὅτι ὁ ἥλιος δὲν ἔχει ἐκεῖ δύναμιν πρὸς ἡλιοκαίαν, ἀλλ' οὔτε πρὸς διαλεύκανσιν τοῦ ῥοδινοῦ τὸ ψῦχος· δηλαδὴ ἡ χώρα τῶν Κερκεζ εἶνε ὁ κατὰ

τὴν ἐπιφάνειαν τῆς σφαίρας μεσάζων βαθμὸς τοῦ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ, καθ' ὃν βασιλεύει φαίνεται ἡ τῆς χροιάς ὡραιότης. Ἀνεπαισθήτως ἔχουσι τὴν ῥίνα σιμὴν καὶ προεξέχοντα τὰ μῆλα, τὸ πρόσωπον ὁμῶς ἐν γένει ἐκφράζει ἁρμονίαν, καὶ παρά τισιν ἡ ῥίς εἶνε ὅλως εὐθεῖα, τὰ μῆλα καὶ τὸ μέτωπον κυρτά, καὶ ἐλλειψοειδῆς ἡ ἐκφρασις τοῦ προσώπου, ὅτε τὸ ὠραῖον ἔχει τὸ τέλειον κατὰ πάντα. Ὁ Πτολεμαῖος καλεῖ ἡμῖν τοὺς τότε κατοίκους τῶν σήμερον καλουμένων Ἀζαρινῶν ὁρῶν ἅπερ νῦν κατοικοῦνται ὑπὸ μεταναστῶν Μογγόλων, Ἀριστοφύλους (α) δηλαδή φυλῆς ἀρίστης ὄντας. Πιθανὸν νὰ διέλαμπε καὶ εἰς ἐκεῖνα τὰ ὄρη ἡ ὡραιότης πρὶν ἢ ὑπὸ Μογγόλων καταληφθῶσιν, ἀλλὰ νῦν καὶ εἰς τοὺς Κερκεζ τὸ ὄνομα ἀριστόφυλοι ἀνήκει. Γινώσκομεν, ὡς φυλὴν χροιάν ἔχουσαν ὠραίαν τοὺς Κερκασίους ἐν τῷ Καυκάσῳ ὃν κατέκτησαν ὡς εἶδομεν πρὸ αἰώνων πολλῶν Τουράν δηλαδή Κερκεζ ἡ ὁμόφυλοι τούτοις· ἀλλὰ καὶ ὁ Καύκασος δὲν ἀμοιρεῖ προσόντων ὅπως παράσχη τοῖς αὐτοῦ κατοίκοις χροιάν ὠραιότητος παραπλησίαν τῇ ὑπὸ τῶν Κερκεζικῶν ὁρέων παρεχομένη. Αἱ κατοικοῦμεναι ὑπ' αὐτῶν χῶραι εἰσὶ ψυχραὶ πάντοτε ὁμοίως, ἐπειδὴ διαμένοντες τὸν χειμῶνα εἰς τὰς τῶν ὁρῶν ὑπωρείας καὶ ρευματίας, τὸ δὲ θέρος παρὰ τὴν ἀέναον χιόνα, ἔχουσι καὶ ἐν τῷ εὐδιστάτῳ καιρῷ τοὺς ἐκ τῆς χιόνος ζεφύρους. Εἰσὶ μακρὰν μεμιασμένης ἀτμοσφαίρας, τρεφόμενοι δέ, ἐπειδὴ ὡς καὶ ὁ Πτολεμαῖος ἡμῖν προεῖπεν εἰσὶ νομάδες, διὰ γάλακτος μόνον καὶ κρέατος, χαίρουσιν εὐρωστίαν ἀρίστην ἀλλὰ πόσον ἐξεπλάγην εὐρῶν καὶ παρ' αὐτοῖς τὴν συμφιλίδα ! εἰσέδυσεν ὡς παρετήρησα καὶ εἰς τὰς ἀπροσί-

(α) Πτολ. VI. 18. 3.

τους τῆς γῆς χώρας, καὶ εἰς Μόφιο ἐν Ἀφρικῇ ἔτι συ-
φιλίδα εὖρον. Γυναῖκες καὶ ἄνδρες εἰσὶν ὁμοίως ἐνδεδυ-
μένοι, ἔχουσι βραχὺν μέχρι γόνατος ἐπενδύτην, τὸν πόδα
δὲ δι' ἐπιμήκους μαλλίνου ὑφάσματος περιτυλίσσοντες
ἐμβάλλουσιν εἰς μέχρι γόνατος ὑπόδημα κάλλιστα παρε-
σκευασμένον· κάλυμμα τῆς κεφαλῆς φέρουσιν ἐκ δέρμα-
τος δασέος ἀγρίων ζώων· ἀλλ' αἱ γυναῖκαις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
κατασκευάζουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τετμημένον κῶνον
ὑψους 60/00 μέτρου, διὰ τεχνικῆς περιειλίσεως βαμβα-
κερᾶς κίρβασίας, ἥς ἡ ἐπιτεθειμένη ἔλιξ ἀφίνει τὴν κορυ-
φὴν τῆς ὑπ' αὐτὴν ἀκάλυπτον, αἱ δὲ κατὰ τοὺς κρο-
τάφους καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς παρυφαί ἔχουσι κεντήματα
δι' ἐρυθρᾶς κλωστῆς ἄφθονα. Τοὺς ξανθοὺς αὐτῶν πλο-
κάμους ἔχουσιν ὀπισθεν ἐκτεταμένους, εἰς δὲ τὰ αὐτῶν
ἄκρα ἐμπεπλεγμένους εὐμεγέθεις ἐρυθροὺς ἐξ ἐρίων θυ-
σάνους. Κατασκευάζουσι δὲ πάντα τὰ ἐνδύματα ἀνδρῶν
τε καὶ γυναικῶν, τὰς στρωμνάς καὶ καλύμματα τῶν
σκηνῶν, τῶν ἵππων καὶ ὑποζυγίων καὶ τὰ ὑποδήματα
ἔτι αἱ γυναῖκες. Τοιαῦται δ' ἐργάτιδες οὔσαι εἰσὶ καὶ γεν-
ναῖαι, ἱππεύουσιν ὡς οἱ ἄνδρες καὶ τρέχουσι τοὺς ἵππους
εἰς τὰς τῶν ὀρῶν κατωφερείας ὡς ἡμεῖς ἐν τοῖς λειμῶσι,
ταξειδεύουσι μόναι εἰς ἀποστάσεις ἡμερῶν τριῶν ἢ τεσ-
σάρων, εἰσὶ χαρίεσαι ὅσον καὶ ὠραῖαι ἐν τῇ κοινωνίᾳ·
ἦσαν περίεργοι διὰ τὴν ἐμφάνισίν μου· περιειργάζοντο
μετὰ θάρρους πᾶν ὅ, τι ἐφόρουν καὶ εἶχον, καὶ μὲ ὑπεχρέω-
νον πλέον ἢ ὅσον ἐγὼ ταύτας. Ἀνθίζουσαι ὡς τὰ τῆς
πρωίας ῥόδα, κοράλια ἐρυθρὰ ἡγάπων. Ἔδοσα καὶ δακ-
τύλιον εἰς τὴν ὠραιότεραν, ὃ ἔφερεν ἐπιδεικτικῶς πρὸς
τὰς ἄλλας καὶ μὲ περιποιεῖτο τούτων πλείω. Τὰ ζῶα
αὐτῶν εἰσὶ πρόβατα, ἵπποι, βόες, βόνασοι μεγαλοπρε-

πεῖς, καὶ κάμηλοι, αἵτινες διακρίνονται τούντεῦθεν πρὸς ἀνατολάς, ὡς φέρουσαι ὑβώματα δύο. Τρώγουσι τὰ κρέα τῶν ζώων τούτων καὶ τρέφονται τὸν χειμῶνα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ γάλακτος ἵππων.

Ἐντεῦθεν ὑπάρχουσιν ὁδοὶ δύο· ἡ μὲν ρύακα ἀκολουθοῦσα καταβαίνει ἀνατολικῶς, ἡ δ' ἄλλη τὸν ρύακα διαβαίνουσα ἀναβαίνει διάσελον καὶ κατέρχεται ἐκεῖθεν εἰς ἕτερον ρύακα ὃν ἀκολουθοῦσα ταυτίζεται μετὰ τῆς προηγουμένης ἔνθα οἱ δύο ρύακες ἐνοῦνται. Προὔτιμήσαμεν τὴν δευτέραν, ἐπειδὴ δυσκολεύονται διὰ τῆς πρώτης βαδίζοντα ἐντὸς τοῦ ὕδατος τὰ φέροντα φορτία ζῶα, καὶ ἀνεπαύθημεν μετὰ πορείαν ὥρων ἕξ μικρὸν νοτίως τῆς ἐνώσεως τῶν ὁδῶν. Τὴν αὔριον στραφέντες βορείως ἠκολουθήσαμεν ρύακα, ὅστις νοτίως ῥέων ἐνοῦται μετὰ τῶν προηγουμένων καὶ ἄγει εἰς τὸν ποταμὸν Γιαρκάνδ. Εἷτα βορειανατολικῶς στραφέντες διήλθομεν κατάχλοον ὄρος, καὶ παρήλθομεν μνημα Σιέχ Κερκέζ, κείμενον οὐ μακρὰν κοίτης πλατέος χειμάρρου· ἐν δὲ τῷ χειμάρρῳ δυτικοβορείως στραφέντες ἀνέβημεν κατάχλοον ὄρος, καὶ κατήλθομεν ἐκεῖθεν, μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀνατολικῶς στρεφόμενοι, κατωφερείας ὁρῶν ὁμαλωτάτας καὶ καταχλόους, ἐφ' ὧν οἱ βόνασοι ἐχυμίζοντο ὡς οἱ κέλητες ἐν λειμῶσι. Νοτίως δὲ στρεφόμενοι ἐσταθμεύσαμεν μετὰ δέκα ὥρων πορείαν παρὰ Κερκέζ ἐν ρύακος ἀρχῇ. Τὴν αὔριον ἐν πλατείᾳ καὶ ὁμαλῇ κοίτῃ χειμάρρου βαδίζοντες ἐν ἧ ὁ ρύαξ κατέρρεε κατὰ μικρὸν ἐνθεν καὶ ἐνθεν ἐκ τῶν ὁρῶν αὐξανόμενος, ἀνεπαύθημεν μετὰ ἑνδεκα ὥρων πορείαν εἰς χώραν καλλιεργημένην. Τὴν δ' αὔριον μετὰ μίαν ὥραν διήλθομεν σκηναὺς Κερκέζ, καὶ μετὰ μίαν ὥραν ἔτι, τὴν κοίτην πάντοτε τοῦ ρύακος

ἤδη εἰς ποταμὸν μεταβεβλημένου ἀκολουθοῦντες, ἐξήλθομεν ἐκ τῶν ὀρῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἔχοντες τοῦ ποταμοῦ ἀπόκρημνα ὄρη. Διελθόντες δὲ δι' ὀχυρώματος Σινικοῦ ἐν εἶδει πύλης πεποιημένου, εἰσῆλθομεν εἰς ἐκτεταμένον πεδῖον, τὸ Γιαρλικο-Μογγολικόν, μεταξύ τῶν Ἰμαλαίων καὶ Ἀντιῖμαλαίων ἐκτεινόμενον, ἐνῷ οἱ μὲν Ἀφγᾶνες τὴν διὰ Γιαγγισιὰρ ὁδὸν λαβόντες ἀπῆλθον εἰς Γιαρκάνδ πρὸς συνάντησιν τοῦ Σῆρ Δογλᾶς, καὶ ἡμεῖς δυτικωτέραν αὐτῶν ὁδὸν λαβόντες καὶ πρὸς βορρᾶν στρεφόμενοι διηυθύνθημεν εἰς Κασκάρ. Ὡστε ἐκ τῆς Παμῆρ μέχρι τῆς ἐξόδου ἐκ τῶν Κερκεζικῶν ὀρέων, ἐποιήσαμεν πορείαν ὥρων πεντήκοντα δύο, ἡμερῶν δ' ἐπτά, ἐξ ὧν τρεῖς ἦσαν ὀλόκληροι, αἱ δὲ λοιπαὶ δυσκολιῶν ἕνεκεν κατακεκομμέναι. Ὁ Μάρκο Πόλο λέγει (α) ὅτι ἀπὸ τῆς Παμῆρ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας διέρχονται ὄρη ὀνομαζόμενα Belor, οἱ κατοικοῦντες αὐτὰ εἰσὶν εἰδωλολάτραι, κακοί, ἄγριοι καὶ ζῶσιν ἐκ θήρας καὶ ἐκ ζώων, καὶ ἐνδύονται δέρματα· ἐξ ὧν δηλοῦται, ὅτι ὁ Μάρκο Πόλο δὲν εἶδε τὰς χώρας ταύτας, οὔτε παρὰ εἰδότων ἔλαβε περὶ αὐτῶν πληροφορίας, ἐνῷ ὁ Πτολεμαῖος δίδει ἡμῖν καὶ περὶ τῶν ὀρῶν καὶ περὶ τῶν κατοίκων αὐτῶν περιγραφὴν ἀκριβῆ. Αἰσθάνομαι ἐκ τούτων καὶ ἐκ πάντων τῶν ἄλλων μεγίστην εὐχαρίστησιν εὐρίσκων τοὺς Ἑλληνας συγγραφεῖς ἀκριβεστάτους, καὶ μεγάλην λύπην μὴ εὐρίσκων που τὸν Μάρκο Πόλο ἐπαληθεύοντα. Δὲν δύναμαι νὰ πιστεύσω ποτὲ ὅτι εἶδε τὰς περιγραφομένας ὑπ' αὐτοῦ χώρας, οὔτε ὅτι περιέγραψε ταύτας ὡς συγγραφεύς, ἀλλ' ὡς ἐπιτήδειος ἀνὴρ ἔχων περιέργειαν καὶ μνήμην ἄπειρον, καὶ εὐρεθεὶς

(α) Σελίς 133 καὶ ἐξῆς.

ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς Μογγολικῆς κοσμοκρατορίας, καὶ ἐν χώρᾳ, καθ' ἣν ἡδύνατο, συναντῶν διαφόρους καὶ ἐκ διαφόρων χωρῶν, νὰ μανθάνῃ ἀβασανίστως ὅ,τι ἡμῖν περιέγραψεν (α).

Τὸ Γιαρλικομογγολικὸν πεδῖον ἐκτείνεται ἀνατολικῶς πάνυ, καὶ ὀρίζεται νοτίως ὑπὸ τῶν Ἰμαλαίων, δυτικῶς ὑπὸ τῶν Κωμηδῶν ἢ Κερκεζικῶν ὄρων, καὶ βορείως ὑπὸ τοῦ Τιαν-Σιάν ὑφ' ἡμῶν καλουμένου, ἀλλὰ μᾶλλον εἰπεῖν ὑπὸ σειρᾶς ὀρεινῆς μέχρις ὠκεανοῦ παραλλήλως τῇ τῶν Ἰμαλαίων ἐκτεινομένης, ἣν πρῶτος περιγράψας, ὅπως χαρακτηρίσω τὴν αὐτῆς διεύθυνσιν, Ἀντιῖμαλάια ἐκάλεσα. Τὸ ὄνομα *lian chian*, Σινικὸν ὄν, προέρχεται ἐκ τοῦ Τέν δηλαδή Σάν τοῦ οὐρανοῦ τὰ ὄρη, καὶ ἐπομένως εἶνε μεταγενέστερον· ἐπειδὴ τὰ ὄρη ἀνήκουσιν εἰς Τουρανικὴν χώραν καὶ ὀνομάζονται διὰ Τουρανικοῦ καὶ ἰδίᾳ διὰ τῶν Κερκεζ ὀνόματος, οἷτινες δὲν ἔχουσιν ὀνόματα δι' ὀρεινὰς σειρὰς, ἀλλὰ διὰ ὄρη μόνον. Νοτίως δὲ τὸ Γιαρλικομογγολικὸν πεδῖον ὀρίζεται ὑπὸ τῆς σειρᾶς τῶν Ἰμαλαίων, καὶ ἀνατολικῶς ὑπὸ ὀρέων παρεντεθειμένων μεταξὺ τῶν Ἰμαλαίων καὶ Ἀντιῖμαλαίων. Ταῦτα εὐρίσκονται βορείως τοῦ μεγάλου Τιβέτ καὶ δυτικῶς τῆς Σινικῆς· κατοικοῦνται δὲ τὸ πλεῖστον ὑπὸ Μογγόλων καὶ Τουργάνων ἢ καὶ Τογγανῶν καλουμένων, καὶ ὑπὸ ἔθνους ἰδιογλώσσου καλουμένου ὑπὸ τῶν Σινῶν Φάντζα, ὑφ' ἡμῶν δὲ ἀγνώστου· δι' ὃ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ τὰ ὄρη ἐκεῖνα Φαντζικὰ ἡδύνατό τις νὰ ὀνομάσῃ, ἀλλ' ἐπειδὴ κατοικοῦνται καὶ ὑπὸ Μογγόλων καὶ Τουργανῶν ἔτι, ἵνα μὴ ἐπέρχεται κατὰ τὴν περιγραφὴν σύγχυσις, ἔκρινα καλὸν νὰ ὀνομάσω αὐτὰ διὰ τοῦ ὀνό-

(α) Ἐνταῦθα ἀπολήγει τὸ εἰδικὸν ἄρθρον τῆς Παμύρ.

ματος τοῦ Πτολεμαίου, ὅστις ἄλλως φαίνεται ὀνομάζων αὐτὰ Σηρικά, δηλαδή Μογγολικά, ἢ καὶ Θάγουρον ὄρος δηλαδή Τουργάν. Τὸ δὲ Γιαρλικομογγολικὸν πεδίων ἐν γένει εἰπεῖν εἶνε ἔρημος ἐκτεταμένη, κατωκημένη δὲ μόνον ἐνθα ὑπὸ ποταμῶν διαρρεῖται, καὶ ἔχει γῆν ἐπιδεκτικὴν καλλιεργείας· ὥστε συμβαίνει πολλαχοῦ κατωκημένα χωρὰ νὰ χωρίζονται δι' ἐρήμου ἐχούσης πλάτος ἀπὸ μιᾶς ἡμεροδρομίας μέχρι δέκα καὶ ὀκτὼ, καὶ ἀλλαχοῦ κατωκημένη χώρα νὰ κυκλοῦται ἐν εἴδει ὁάσεως ὑπ' ἐρήμων. Ἐν τούτῳ τῷ πεδίῳ βορείως στραφέντες ἅμα ἐκ τῶν ὀρέων καὶ ἐκ τῆς Σινικῆς πύλης ἐξήλθομεν, ἐβαδίζομεν εἰς ἐρήμους χώρας, καὶ ἀνεπαύθημεν μετὰ ὥρας ἑπτὰ εἰς τὸ καλῶς κατωκημένον Χαρικλά. Τὴν αὔριον μετὰ τινα πορείαν ἐμπεσὼν εἰς τὴν ἀπὸ Γιαγκισιάρ εἰς Κασκάρ ἄγουσαν ἀνεπαύθη μετὰ πορείαν ὥρων δέκα εἰς Τουγλόκ, τὸν ποταμὸν Γιαγκισιάρ διαβάς. Καὶ τὴν ἐπομένην 19 Ἰουλίου 1870 δι' ἐπιτομωτέρων ὁδῶν μετὰ πορείαν ὥρων ἑνδεκα ἀφίχθη εἰς Γιαγκισιάρ τῆς Κασκάρ, ἐνθα ἠδρευσεν ὁ τὴν χώραν διοικῶν Κολῆ Μπέκ, υἱὸς τοῦ κατακτητοῦ, πολιορκουντος τότε ἐν Τουρπὰν τοὺς Τουργανούς, ἢ Τογγανούς ὡς ἡμεῖς αὐτοὺς καλοῦμεν.

Ἡ περιφέρεια τῆς Κασκάρ κεῖται εἰς τὰ ΒΔ. τοῦ Γιαρλικομογγολικοῦ πεδίου καὶ εἶνε ἢ ἐν αὐτῷ καλλίτερον πάσης ἄλλης καλλιεργημένη, ποτίζεται διὰ τοῦ ὁμωνύμου αὐτῇ ποταμοῦ, ἅπαντος σχεδὸν ἐν τῇ καλλιεργείᾳ ἀπορροφωμένου, σχηματιζομένου δὲ ἐκ τῶν δυτικῶς καὶ βορείως τῆς Κασκάρ Κερκεζικῶν ὀρέων, καὶ ἔχοντος τὴν κυρίαν αὐτοῦ ἀρχὴν δυτικῶς τῆς ἀρχῆς τοῦ ποταμοῦ Σήρ. Νοτιανατολικῶς τῆς Κασκάρ εὕρεσκειται ἡ περιφέρεια τῆς Γιαγκισιάρ, καὶ αὕτη ὅπως καὶ ἡ

τῆς Κασκάρ καλῶς καλλιεργημένη καὶ ποτιζομένη δι' ὁμωνύμου αὐτῇ ποταμοῦ, ὅστις ἐκ δυσμῶν κατερχόμενος εἰσβάλλει εἰς τὸν ποταμὸν τῆς Κασκάρ. Νοτιανατολικῶς τῆς περιφερείας Γιαγκισσιάρ μετὰ τριήμερον σχεδὸν ἐκ ταύτης ἔρημον πρὸς τὰ Ἱμαλάια εὐρίσκεται ἡ περιφέρεια τῆς Γιαρκάνδ, καὶ αὕτη καλῶς καλλιεργημένη καὶ ποτιζομένη διὰ τοῦ ὁμωνύμου αὐτῇ ποταμοῦ, οὗτινος κυρία ἀρχὴ εἶνε ὁ ποταμὸς τοῦ Τασσικουργάν. Ἀνατολικοноτιῶς δὲ τῆς περιφερείας Γιαρκάνδ μετὰ ὀκτὼ ἡμερῶν ἔρημον ὑπάρχει ἡ περιφέρεια τῆς Χοτάν, ἥτις διαρρεῖται ὑπὸ ποταμοῦ ὀνομαζομένου Καρακάση. Ἀνατολικῶς δὲ Χοτάν ἐκτείνεται ἔρημος μεγάλη μέχρι τοῦ μεγάλου Τιβέτ, καὶ μέχρι τῶν ὄρων τοῦ Πτολεμαίου, ἐξ ὧν δείκνυται, ὅτι τὰ πρὸς τὴν ἔρημον ταύτην ὄρη τῶν Ἱμαλαίων εἰσὶ ταπεινὰ καὶ ἐρημώδη μὴ δίδοντα ποταμούς πρὸς βορρᾶν. Δυτικοноτιῶς δὲ Χοτάν εὐρίσκεται τελματώδης χώρα καλαμῶν ἀγρίων πλήρης, ἐν αἷς εὐρίσκονται λέοντες πολλοί, καὶ πλήθη τῶν παρ' ἡμῖν οἰκιδίων ὀρνίθων· χρυσὸς δὲ κατὰ πολλὰς χώρας τῆς ἄμμου, διὰ τὸν ὅποιον οἱ ἀπερχόμενοι διηγοῦνται ὅτι εὐρίσκουσι κεχωσμένας οἰκίας ὑπ' ἄμμου, καὶ ἐν αὐταῖς τέιον, καὶ ἐνδύματα ὅμοια τοῖς τῶν Μογγόλων. Πολλοὶ ὅμως χάνονται, ἢ διότι ἀποπλάνωνται καὶ καταστρέφονται ὑπὸ τῶν λεόντων, ἢ καὶ διότι, ὡς λέγουσι, καταβυθίζονται εἰς τὰ ὕδατα, ἐπειδὴ διαβαίνοντες νῦν καλῶς χώραν τινά, εὐρίσκουσι ταύτην ὅταν ἐπανακάμπτωσιν ἐξ ὑδάτων κατακεκλυσμένην. Ἐξ ὧν δύνανταί τις νὰ συμπεράνη, ὅτι ἡ τοῦ Γεκλιμακάν χώρα ὑπῆρξε κατοικοῦμένη ἀλλὰ κατακλυσθεῖσα ἀπέβη

τελματώδης. Ἐκ ταύτης ποταμὸς ἐξερχόμενος διέρχεται διὰ Χοτάν καὶ συμβάλλει τῷ Καρακάσῃ.

Τῆς Κασκάρ δ' ἀνατολικῶς, καθ' ἣν διεύθυνσιν πορευσόμεθα, πρὸς τὰ Ἀντιμαλάϊα ἐν τῷ Γιαρλικομογγολικῷ πεδίῳ εὐρίσκεται ἡ περιφέρεια τῆς Ἀξοῦ, καὶ ἀνατολικῶς ταύτης ἡ περιφέρεια τῆς Κουτζιάρ, καὶ ταύτης ἀνατολικῶς ἡ τοῦ Κολά, καὶ τούτου ἀνατολικῶς ἡ τῆς Καρασσιάρ, καὶ ταύτης ἀνατολικῶς ἡ τῆς Τουρπάν, καὶ ταύτης ἀνατολικῶς ἡ τῆς Χαμίας. Ἐκ δὲ ταύτης ἀνατολικῶς μέχρι τῶν τοῦ Πτολεμαίου ὁρέων ἐκτείνεται ἔρημος, ἐν ᾗ, ὡς ὕστερον θέλομεν ἶδει, ὑπάρχουσι κατὰ τινα διεύθυνσιν ἐνιαχοῦ ἐνθα ὑπάρχει ὕδωρ χῶραι κατοικημέναι.

Ἐν Κασκάρ δὲ τῶν ἀναθυμιάσεων τῶν ποτιζομένων γαιῶν ἔνεκεν ἡ ἀτμοσφαῖρα εἶνε ὁμιχλώδης, καὶ ἐνίοτε τοσοῦτον πεπυκνωμένη, ὥστε τὰ πλησιέστατα ἀντικείμενα ἀδιόρατα καθίστανται. Ὁ ἥλιος ἐκ τῆς 10 π. μ. μέχρι τῆς δύσεως οὐδόλως διακρίνεται, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἡ θερμότης ἐκ τῆς 10 π. μ. μέχρι τῆς 4 μ. μ. εἶνε ὑπερβολικὴ. Καίουσι τὰ ἐκτεθειμένα ἀντικείμενα ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ. Ἡ ἀναπτυσσομένη ἐν τῇ Κασκάρ τοσοῦτον πυκνὴ ὁμίχλη κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν θερμότερων ὥρῶν τοῦ ἔτους, τῆς ἐξατμίσεως τῶν ὑδάτων ἔνεκεν δηλοῖ τὴν κλιματικὴν κατάστασιν τῆς χώρας. Ἐν αὐτῇ τοιαύτῃ οὕσῃ παρετήρησα ἀμύθητα βατράχων πλήθη, ἐνῶ οὐδαμοῦ ἔχει ἔλθῃ. Περιφέρονται πανταχοῦ καὶ ἐν οἴκοις ἔτι κατὰ πληθύας· λέγεται ὅτι εἰσὶ γηγενεῖς· δὲν τὸ ἀμφιβάλλω· ἀλλ' εὐτυχῇ ἀποκαλῶ τὸν ἀποδείξοντα τοῦτο.

Τὸ κλίμα παντὸς ἐν γένει τοῦ Γιαρλικομογγολικοῦ

πεδίου εἶνε περίπου τὸ αὐτό, χαρακτηριζόμενον ὑπὸ τῆς καρυᾶς, τῆς μηλέας, τῆς ροιάς, τῆς μορέας, τῆς ἀμπέλου, τῶν πεπόνων, τοῦ σίτου, τῆς ὀρύζης, τοῦ ἀραβοσίτου, τοῦ καλαμβοκίου, τοῦ κεγχρίου, τοῦ Ἰνδικοῦ κανάβεως, τοῦ λίνου, τοῦ βάμβακος καὶ ὀπίου· ἀλλὰ τούτων ἕκαστον ἀναπτύσσεται εἰδικώτερον δι' ἑκάστην χώραν· λ. χ. εἰς Κασκάρ ἀναπτύσσονται καλῶς ἡ ροιά, ὁ ἀραβόσιτος, τὸ Ἰνδικὸν κανάβι καὶ οἱ πέπονες, εἰς Χοτάν δὲ ἡ μορέα, δι' ὃ καὶ εὐδοκιμεῖ ἐκεῖσε ἡ σκωληκοτροφία, εἰς Ἀξοῦ ὁ σῖτος, ἡ ὀρυζα καὶ οἱ πέπονες, εἰς Κουτζιάρ ἡ καρυὰ, εἰς Τουρπὴν ἡ σταφίς, εἰς Χάμιαν τὰ μήλα καὶ τὰ ἄπια. τὸ καλαμβόκιον καὶ κεγχρίον· ἐπειδὴ ἑκάστη χώρα διὰ τὴν θέσιν καὶ τὴν σχέσιν αὐτῆς πρὸς τὰς γειτονικὰς ἔχει τινά, ὥς δοθήσεται κατὰ τὴν διάβασιν ἡμῶν εὐκαιρία νὰ παρατηρήσωμεν, εἰδικότητα. Αἱ τέχναι καθ' ὅλας ταύτας τὰς χώρας εἰσὶν ἀτελέσταται. Τούτων ἄξια μνήμης εἰσὶ τὰ μεταξωτὰ τῆς Χοτάν καὶ τὰ βαμβακερὰ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν, ὧν δύναται νὰ λογισθῇ τὸ στερεὸν καὶ ὄχι ἡ τέχνη. Μέταλλα δ' εὕρισκονται χαλκός, χρυσός, ἄργυρος, μόλυβδος, γαιάνθρακες, μαγειρικὸν ἄλας, καὶ ὑπανθρακικὸν νάτρον, ἅπερ διαβαίνοντες θέλομεν παρατηρήσει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΓΙΑΓΚΙΣΙΑΡ ΤΗΣ ΚΑΣΚΑΡ ΜΕΧΡΙ
ΧΑΜΙΑΣ ΤΩΝ ΓΙΑΡΑΙΚ.

Κατὰ τὴν χορηγηθεῖσάν μοι δ' ἄδειαν ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ ἀνεχώρησα ἐκ Γιαγκισσιάρ τὴν 14 Σεπτεμβρίου

1870, καὶ μετὰ πορείαν ἐννέα τάσσοι (α) ἀφίχθην εἰς Φεῖζαμπάτ. Τὴν αὐρίον μετὰ πορείαν δύο τάσσοι, διήλθον πλησίον τοῦ Γκαγκιαβάτ τὸν ποταμὸν Γιαγκισσιάρ, ὅστις πλωτὸς ὦν ὅταν δὲν ἀναπίνεται ὑπὸ τῆς καλλιεργείας, διευθύνεται βορείως καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν τῆς Καρασσιάρ. Ἐν ἐρήμῳ δ' ἐκεῖθεν πορευόμενος ἐνθα δένδρα βαλάνου ἀραιὰ εὐρίσκοντο, διήλθον μετὰ τέσσαρα τάσσοι διὰ γεφύρας τὸν ποταμὸν Καρασσιάρ ἐλάχιστον τότε ὕδωρ ἔχοντα, διευθυνόμενον δ' ἐκεῖθεν νοτιανατολικῶς εἰς τὸν τῆς Γκιρκάνδ ποταμόν. Μετὰ ἑξ τάσσοι διήλθον τὸν ἐν ἐρήμῳ σταθμὸν Γαζαντρέκ, καὶ μετὰ πορείαν ἐννέα τάσσοι ἐν ἐρήμῳ ἔτι ἀφίχθην εἰς τὴν καλλιεργημένην χώραν Μονεμβασίαν, καὶ ποτιζομένην διὰ διωρύγων νοτιόθεν ἐκ τοῦ ποταμοῦ τῆς Γιαρκάνδ λαμβανομένων. Εἷτα ἐν ἐρήμῳ βαδίζοντες μετὰ 7 1/2 τάσσοι διήλθομεν τὸν ἐρημώδη σταθμὸν Τομφούκ, καὶ μετὰ ἑξ τάσσοι ἐν ἐρήμῳ τὸν σταθμὸν Κουντέκ, οὐ μακρὰν τοῦ ποταμοῦ τῆς Γιαρκάνδ κείμενον. Μετὰ ὀκτὼ ἐν ἐρήμῳ τάσσοι παρήλθομεν τὸν σταθμὸν Ντζιλάν, καὶ μετὰ τέσσαρα ἔτι ἀφίχθημεν εἰς τὴν καλῶς καλλιεργημένην χώραν Ἀϊκούλ. Διήλθομεν πλησιέστατα διὰ γεφύρας δύο ποταμοὺς ἐκ τῶν Ἀντιϊμαλαίων νοτίως διευθυνομένους πρὸς τὸν ποταμὸν τῆς Ἀξοῦ, καὶ μετὰ τέσσαρα τάσσοι διεπεράσαμεν διὰ λέμβου τὸν ποταμὸν Ἀξοῦ, ὅστις, ὡς καὶ οἱ προγενέστεροι, ἐκ τῶν Ἀντιϊμαλαίων σχηματιζόμενος, καὶ νοτίως ῥέων χύνεται μετὰ δύο ἡμεροδρομίας εἰς τὸν ποταμὸν τῆς Γιαρκάνδ· ἀνατολικώτερον δὲ τῆς αὐτοῦ

(α) Τὸ Τάσσοι σημαίνει λίθον, εἶνε δὲ ἴσον τῷ παρασάγγῃ, ὅστις περσιστὶ λέγεται Φαρ-σέγγ, δηλαδὴ λίθος τοῦ Φάρ.

ἐμβολῆς ἐπὶ ἡμέρας δύο ἐμβάλλει εἰς τὸν τῆς Γιαρκάνδ ὁμοίως καὶ ὁ ποταμὸς Χοτάν σχηματιζόμενος ἐκ τοῦ Καρακάσι καὶ ἐκ τοῦ ἐκ Τεκλιμακάν ἐρχομένου. Μετὰ ἐν τάσσι δ' ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἀξοῦ ἀφίχθημεν εἰς τὴν ὁμώνυμόν του πόλιν, καὶ ἐκεῖθεν μετὰ ἑπτὰ τάσσοι τὸ πλεῖστον ἐρημώδη ἀφίχθημεν εἰς Καραγιουλγοῦν πενιχρῶς καλλιεργημένην χώραν. Μετὰ ἐννέα δὲ τάσσοι ἔρημον διαβάντες ἀφίχθημεν εἰς Γαζεντερὲκ χώραν παρὰ ὄρη κειμένην καὶ καλῶς καλλιεργημένην, ἐν ἧ διήλθομεν ποταμὸν διὰ λέμβου, ἐρχόμενον ἐκ τῶν Ἀντιμαλαίων καὶ διευθυνόμενον νοτιανατολικῶς εἰς τὸν ποταμὸν τῆς Γιαρκάνδ ἐν χώρᾳ Λῶπ καλουμένη, ἐνθα δι' ἐρήμου μεταβαίνουσι τὸν ποταμὸν ἀκολουθοῦντες, ὀνομαζόμενον Σαγιάρ, ἐπειδὴ ἡ τελευταία κατοικουμένη πόλις δι' ἧς ὁ ποταμὸς διέρχεται καὶ ἐκ τῆς ὁποίας εἰς Λῶπ μεταβαίνουσι Σαγιάρ καλεῖται. Τοῦ δὲ Λῶπ νοτίως ἐπὶ ὀκτῶ ἡμεροδρομίας, καὶ ἐπὶ δέκα ἡμεροδρομίας ἀνατολικῶς Χοτάν, ἐν ἐρήμῳ ἀποτελεῖται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ τῆς Γιαρκάνδ λίμνη ὀνομαζομένη Καρακουτζιούμ καὶ περικατοικουμένη ὑπὸ Γιαρλίκ. Ὁ τελευταίως ἀφίχθεις ἐκεῖσε Ῥῶστος ὠνόμασε ταύτην Λῶπ Νῶρ, καὶ διαβεβαιοῖ ὅτι ἀπολήγει ἐν αὐτῇ ὁ ποταμὸς τῆς Γιαρκάνδ, ἀλλ' ὥς μετ' οὐ πολὺ θέλομεν ἶδει ἐκ ταύτης ὁ ποταμὸς τῆς Γιαρκάνδ ἐξερχόμενος ἀφικνεῖται εἰς λίμνην ἑτέραν νοτίως τοῦ Τούνχοα ἢ Σαντζιοῦ εὐρισκομένην· τὸ δὲ ὄνομα Λῶπ ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν νοτίως Σαγιάρ προσημειωθεῖσαν χώραν. Μετὰ ἕξ τάσσοι ἀφίχθημεν εἰς Μπόη Σεηράμ παρ' ᾧ χαλκὸς ἀνορρύττεται. Μετὰ ἕξ τάσσοι ἐρημώδη ἀφίχθημεν εἰς Κίζιλ χώραν πενιχράν, καὶ μετὰ ἐννέα τάσσοι ἔρημον διαβάντες ἀφίχθημεν εἰς

Κουτζιάρ καλῶς καλλιεργημένην· ἐντεῦθεν μετὰ πέντε τάσσοι διελθόντες σταθμόν τινα, καὶ ἐκ τούτου μετὰ ἑξ ἑτι δι' ἔρημώδους χώρας ἀφίχθημεν εἰς τὸ πενιχρὸν Ἀβάτ, καὶ μετὰ τέσσαρα τάσσοι εἰς τὸ καλλιεργημένον Μπόη· ἐντεῦθεν μετὰ πέντε τάσσοι διήλθομεν τὸ Γιαγκησιάρ, μετὰ ἑξ τὸ Χεσσιμέ, μετὰ τέσσαρα τοῦ Τζαϊτζέ πενιχροὺς σταθμοὺς μεταξὺ ἔρημωδῶν χωρῶν, καὶ μετὰ ἐννέα τάσσοι ἔρημον διαβάντες καὶ μετ' αὐτὴν ποταμὸν διὰ γεφύρας ἀφίχθημεν εἰς τὸ καλῶς καλλιεργημένον Κολά· ἐντεῦθεν, τὸν αὐτὸν ποταμὸν διαβάντες διὰ γεφύρας, καὶ εἷτα ἔρημον, ἀφίχθημεν εἰς ὄρη ἐρυμνά δι' ὧν ἐπιτρέπεται στενὴ ὁδός. Εἰσὶ δὲ τῶν Ἀντιϊμαλαίων προέκτασις νοτιῶς πρὸς τὴν ἔρημον, καὸ' ἦν δι' αὐτῶν δὲν ἐπιτρέπεται ἄλλη διάβασις διὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς συγκοινωνίαν. Ἐθεωροῦντο ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ὡς κλάδος ἀνιῶν ἐκ τῶν Ἰμαλαίων βορείως μέχρις ἀγνώστου γῆς (α) ὅστις ὠρίζε τὴν Σχυθίαν εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ Ἰμαοῦ καὶ εἰς τὴν ἐκτός· δηλαδὴ εἰς τὴν δυτικῶς τοῦ κλάδου καὶ εἰς τὴν ἀνατολικῶς (β). Ἡ δὲ δύσβατος αὐτῶν δίοδος ἐκαλεῖτο ὀρμητήριον τῶν ἐμπορευομένων εἰς τὴν Σήραν (γ). Ταύτην τὴν δύσβατον ὁδὸν παραποταμίως ὁδεύοντες, ἦν ὀρμητήριον καλεῖ ὁ Πτολεμαῖος, ἀφοῦ ἐκ τῶν ὁρῶν ἐξήλθομεν, ἐπορευόμεθα εἰς ποηφόρον πεδίου, καὶ ποταμὸν διὰ λέμβου διαβάντες κατελύσαμεν μετὰ ἐννέα τάσσοι εἰς τὴν ὁμώνυμον παρ' αὐτῷ πόλιν Καρασσιάρ, ἥτις πρέπει νὰ ᾖ ἡ Κασία τοῦ Πτολεμαίου, ἐπειδὴ ἔκειτο παρὰ τῷ ὀρμητηρίῳ (δ) ἐν τῇ ἐκτὸς τοῦ Ἰμαοῦ Σχυθίᾳ. Κατέρχεται δ' ὁ ποταμὸς μέγας ἐκ τῶν Ἀντιϊμαλαίων,

(α) Πτολ. VI. 13. 4. (β) Πτολ. VI. 14. 1. (γ) Πτολ. VI. 14. 1, 1δ'. 1. (δ) VI. 15. 3.

καὶ ποιεῖ νοτίως τῆς πόλεως λίμνην καλουμένην Μπα-
γράφση, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξέρχεται ὁ πρὸς δυσμὰς εἰς
Κολὰ ρέων ποταμός, ἀνατολικῶς δὲ καὶ βορείως τοῦ
Κολὰ ἀνακαμπτόμενος ἀπορροφᾶται δυτικῶς αὐτοῦ ἐν
τῇ ἄμμῳ, καὶ ἀφικνεῖται ἐλάχιστος εἰς Λῶπ εἰς τὸν
ποταμὸν τῆς Γιαρκάνδ. Νοτίως δὲ τῆς λίμνης ἐξ ἄμμω-
δῶν βουνῶν ἐξέρχεται ἐξ αὐτῆς ἐνδογείως ἕτερος ποτα-
μός μεγαλείτερος εἰς τὸν τῆς Γιαρκάνδ ἐμβάλλων· ὅθεν
ἄρχεται ἡ ἐνδόγειος ἐκροή κατὰ τὰ νότια τῆς λίμνης καὶ
διὰ τὴν ἀνάποσιν τῶν ὑδάτων γίνονται κυματισμοὶ με-
γάλοι. Τοὺς ποταμοὺς τούτους περιγράψας πρῶτος ὠνό-
μασα πρὸς διάκρισιν Κάστορα μὲν τὸν διὰ Κολὰ ἄγοντα
καὶ τὸν ἕτερον Πολυδεύκην. Ἐντὸς δὲ τῶν Ἀντιϊμα-
λαίων ἐνθα σχηματίζεται ὁ ποταμός Καρασσιὰρ κατοι-
κοῦσι Μογγολικαὶ φυλαὶ ὀνοζόμεναι Τουργαοῦτ καὶ
Χορσιούτ, αἵτινες πέμπουσai πρεσβείας, ὡς μοὶ ἔλεγον,
κατ' ἔτος εἰς τὸ μέγα Τιβέτ ἀνανεοῦσιν ὄρκους τῆς
μεταξὺ αὐτῶν φιλίας. Ἀπέρχονται δὲ οἱ πρέσβεις εἰς
τὸ μέγα Τιβέτ τὸν ποταμὸν τῆς Γιαρκάνδ διαβαί-
νοντες ἐν πλήρῃ ἐρήμῳ καὶ ἀνατολικῶς τῆς λίμνης Κα-
ρακουτζιούμ. Οἱ δὲ περὶ ταύτην κατοικοῦντες Γιαρλίκ
καταπλέουσι τὸν ποταμὸν πλοίοις μέχρι πόλεως Τούν-
χοα ἢ Σαντζιού καλουμένης ἐνθα πωλοῦσιν ἰχθῦς. Οἱ
δ' ἐν Λῶπ ἔλεγον ὅτι κατέρχονται διὰ τοῦ ποταμοῦ
εἰς Τούνχοα ἐν εἴκοσι καὶ πέντε ἡμέραις, διὰ δὲ ξηρᾶς ἐν
ἐρήμῳ ἐν ἡμέραις τριάκοντα· τὸν κατάπλουν τῶν Γιαρλίκ
εἰς Τούνχοα θέλομεν μετ' οὐ πολὺ βεβαιωθῆ καὶ παρὰ τοῦ
ἐν Τούνχοα Νταλόη. Ὡστε ὁ ποταμός τῆς Γιαρκάνδ
ἐξέρχεται ἐκ τῆς λίμνης Καρακουτζιούμ καὶ βαίνει
ἀνατολικῶς δι' ἐρήμων μέχρι Τούνχοα τοῦλάχιστον.

Ἐκ Καρατσιάρ μετὰ ὀκτὼ τάσσοι διήλθομεν τὸν σταθμὸν Οὐσιαχτάλ, μετὰ 6 τὸν Καρακιζίλ, μετὰ 6 1/2 τὸν Κουμίτσι, μετὰ 7 τὸν Ἀειγριπουλάκ, μετὰ 3 τὸν Σούβαςι, καὶ μετὰ 3 τάσσοι ἔτι τὴν 10 Ὀκτωβρίου 1870 ἀφίχθημεν εἰς τὴν καλλιεργημένην χώραν Τοξοῦν. Πάντες οἱ ἀπὸ Καρατσιάρ μέχρι Τοξοῦν σταθμοὶ εὐρίσκονται ἐν ἐρήμῳ βουνῳδει, βουνὰ ἐχούσῃ τραχέα μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐν πλατεῖ χειμάρρῳ διέρχεται ἡ ὁδὸς ἀμαξιτή. Εἰς τὰ περὶ τὸ Κουμίσι ὄρη ἀνορύττεται μόλυβδος καὶ ἄργυρος. Τῶν κατὰ τὴν ὁδὸν εἰς Ἀειγριπουλάκ ὁρῶν τινὰ διακόπτονται ὀριζοντίως ὑπὸ ζώνης κεκλιμένου ἐπιπέδου, ἄλλα ὑπὸ ζώνης καθέτου, ἐκ τῆς κορυφῆς πρὸς τὰ ἐνθεν καὶ ἐνθεν πλευρὰ αὐτῶν κατερχομένης μέχρι τῶν τῆς γῆς ἐγκάτων. Τῶν ζωνῶν τινὲς ἔχουσι χρῶμα πρασινίζον, καὶ ἄλλαι ἐρυθρίζον· ἐν δὲ τῇ κοιλάδι τοῦ Τοξοῦν ὑπάρχουσι λόφοι, ὧν τὰ ἀνώτερᾶ, λευκὰ ὄντα, ἔχουσιν ὄψιν λευκῶν λοξῶν κῶνων ἐπὶ λοξῶς τετμημένων λόφων ἐπικαθημένων. Δὲν πίπτει χιὼν ἐν Τοξοῦν, ἀλλὰ βρέχει μόνον ἐπὶ 30-40 ἡμέρας κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοσοῦτον ῥαγδαίως, ὥστε ἡ κοιλάς αὐτοῦ λιμνάζει· ἀὕρ δὲ ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ἦται κατὰ τοὺς τρεῖς μῆνας Νοέμβριον, Δεκέμβριον καὶ Ἰανουάριον, πνέει σχεδὸν καθ' ἐκάστην ψυχρότατος, ὥστε ἀπονεκρόνει τοῦ σώματος τὰ μέλη· τότε πῆγνυται καὶ ὁ διαρρέων τὴν κοιλάδα ποταμίσκος, οἱ δὲ κάτοικοι χρῶνται ὕδατι φρεάτων. Καθ' ὅλον δὲ τὸ ἔτος τακτικῶς πνέει ἀνὰ πᾶσαν νέαν σελήνην καὶ πανσέληνον ἀὕρ σφοδρός. Δάση οὐδαμοῦ ὑπάρχουσιν οὔτε εἰς ὄρη οὔτε εἰς πεδία, γαιάνθρακες δ' ἄφθονοι ἀρίστης ποιότητος μικρὸν βορείως Τοξοῦν εἰς τὰ τῆς Προυμιτζῆς ἢ Χου-

μιόζης καλουμένης ὄρη. Ἀργυρος δὲ καὶ μόλυβδος ἀνωρρύττετο ἐν Κουμίσι.

Τὴν τρίτην (α) τοῦ μηνὸς Μαρτίου τοῦ 1871, ἀφοῦ μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Τουρπὰν ἐκυρίευσεν καὶ τὴν Ῥουμνιτζήν, ἣν Χουμιόζα καλοῦσιν οἱ Σῖναι, ἀφίκετο ὁ κατακτητὴς τῆς Κασκάρ εἰς Τοξοῦν, ἐνθα διὰ τοὺς αὐτοῦ πολέμους ἐπὶ πέντε μῆνας ἔμενον, καὶ μοι ἐπέτρεψεν ὁδὸν διὰ διαβατηρίου, ἐν ᾧ μ' ὠνόμαζε Ποταγοῦς χακὴμ Γιουνανί, δηλαδὴ Ποταγὸς ἱατρός. Ἑλληνας, κατὰ τὰς δεδομένας μοι συστατικὰς ἐπιστολάς ἀπὸ βασιλείως εἰς βασιλέα μέχρις ἐκεῖ, ὧν ἡ πρώτη μοι ἐδόθη ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος Ἀσσμὲτ Ντοβλὲ κυβερνήτου ἐν Μεσσιέτ, ἐνθα ὡς ἐκ θαύματος συνήντησα τῶν φίλων μου Ντολμάτζ τὸν ταγματάρχην, ὅστις προσπαθῶν νὰ μ' ἀποτρέψῃ ἐκ τῆς περιηγήσεώς μου ἔλεγε· «Ῥιψακινδυνεύεις τὴν ζωὴν σου. Καθ' ἣν σκοπεύεις ὁδὸν νὰ διέλθῃς ἐφανεύθησαν Ἀγγλοὶ, οὐδεὶς δὲ διέρχεται ἄνευ βασιλικῆς φυλακῆς.» Μ' ἄφησεν ἐκ τῆς ἀγκάλης τοῦ ἀπηλπισμένου καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχων δακρύων πλήρεις. Ἀλλὰ τί ἀνέλπιστον ὅλως!.. Ἀναζητῶν αὐτὸν ἐν Λονδίῳ καὶ ἐν Δουβλίῳ κατὰ τὴν διεύθυνσίν του, τὴν ὡς πολυτιμότερόν μου ἐνθύμημα φυλαττομένην, ἔμαθον ὅτι ἀπέθανε πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐν Τεχεράν. Ἡ ἰδιότροπός μου τύχη προσέβαλε καὶ τοῦτον, ὅπως καὶ τοὺς ἄλλους πεφιλημένους, οὓς καθ' ὁδὸν συνήντησα· τὸν πρίγκηπα Ἰμάμ, τὸν πρίγκηπα Φατῆ Μωχαμέτ χάν, τὸν Cavanagi, τὸν Ἐμῆρ Σῆρ-Ἀλῆ, τὸν Ἐμῆρ καὶ βασιλέα Φεταλῆ, καὶ τὸν κατακτητὴν τῆς Κασκάρ. Οὗτος μοι

(α) Ἐντεῦθεν ἄρχεται τὸ εἰς τὴν Γεωγραφικὴν ἐταιρίαν τοῦ Λονδίνου δοθὲν ἄρθρον.

ἔλεγεν εἰς Τοξοῦν· «Ἄφοῦ δὲν θέλεις νὰ μᾶς ἀκούσης καὶ ἀπόφασιν ἔχεις νὰ τελειώσης τὴν περιήγησίν σου, ἢ ν' ἀποθάνης, μὴ σχεπτόμενος οὐδόλως τοὺς ἀναποφεύκτους κινδύνους, οὓς μέλλεις νὰ εὕρης, περίμενον, ἵνα ἐξασφαλίσθῃ καλλίτερον ἢ ζωὴ σου, εἰς Τουρπὰν τὴν ἐκ Χαμίας ἀφιξίν Σινικῆς πρεσβείας, ἣν ἀναμένω καὶ ἐὰν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν δὲν ἔλθῃ ἀναχώρησον· ἀλλὰ μέχρι Χαμίας, οἱ συνοδεύοντές σε θέλουν μεταγάγει ἐπὶ πτερύγων. Εἰσὶ διατεταγμένοι ἵνα πέσωσι πάντες ἔστω ἐὰν πρόκηται καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ ὄνυχός σου.» Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ἵνα βασιλεύσῃ εἰς Κασσκάρ, ὅπου ταύτην εἶτα κατὰ Σινῶν ὑπερασπίζων ἐφονεύθη, καὶ ἐγὼ ἀνεχώρησα διὰ Τουρπὰν πρόωρισμένος ἵνα κολυμβήσω εἰς κινδύνους. Διελθὼν δ' ἔρημον χώραν καὶ τὸ χωρίον Γεμίσι, οὐ μακρὰν τῆς Τουρπὰν κείμενον, ἀφίχθην εἰς ταύτην μετὰ 130 λαῶ (α).

Ἡ Τουρπὰν κατὰ τοὺς Γιαρλίχ, κατὰ δὲ τοὺς Σίνας Τουρφά, κεῖται πρὸς τὴν σειρὰν τῶν Ἀντιῖμαλαίων ἐπὶ στεπωδῶν χωρῶν· εἶνε δὲ πρωτεύουσα περιφερείας πολλῶν χωρίων κατὰ τινὰς διευθύνσεις ἐν ἐρήμῳ διεσπαρμένων. Τὸ δυτικώτατον χωρίον ταύτης εἶνε ἡ Τοξοῦν, τὸ νοτιανατολικώτατον ἡ Λοξοῦν, καὶ τὸ ἀνατολικώτατον ἡ Πιτζιάν. Βορείως ἐκτείνεται ἡ σειρὰ τῶν Ἀντιῖμαλαίων, ἥς τὸ βόρειον πλευρὸν ὀρίζει νοτιόθεν τὴν Σιβηρίαν· ὑψοῦνται δὲ κατ' αὐτὴν βορείως Τουρπὰν τὰ ὄρη Νταβιτζὶ καὶ Τζιμοσσά, τούτων δυτικοβορείως καὶ βορείως Τοξοῦν τὰ ὄρη τῆς Ρουμνιτζῆς ἢ καὶ Χου-

(α) Λοῦ μέτρον ἐκτάσεως Σινικόν, ἐμπεριέχει 360 Σινικοὺς πήχεις, δηλαδὴ ὅσας ἡμέρας ἔχει τὸ σεληνιακὸν ἔτος ἢ 720 βήματα.

μιόζης ὑπὸ τῶν Σινῶν καλουμένης, καὶ βορειοδυτικῶς τούτων τὰ ὄρη τῆς Μανᾶς, ὧν δυτικῶς ἐκτείνονται τὰ ὄρη τῶν Μογγολικῶν φυλῶν Τουργαοῦτ καὶ Χορσιούτ, καὶ τούτων βορειοδυτικῶς καὶ βορείως Κουτζιάρ καὶ Ἀξοῦ, τοῦ ζυγοῦ τῆς σειρᾶς ἐκεῖθεν ἀλλὰ ταύτης ἐντός, εὐρίσκεται ἡ λαμπρὰ κοιλὰς Χηλή, ἐν ἣ πόλεις Κολιντζιὰ ἢ Κούλζα ὑπὸ τῶν Ῥώσων καλουμένη. Ἀνατολικῶς δὲ τῶν ὄρων τῆς Χηλῆς, καὶ τῶν πόλεων Μανᾶς καὶ Ῥουμνιτζῆ, καὶ βορείως τῆς πόλεως Τζιμοσσὰ ἐκτείνεται ἐντός τῆς σειρᾶς τῶν Ἀντιϊμαλαίων πρὸς ἀνατολὰς ἔρημος μεγάλη Σάβα ὑπὸ τῶν Σινῶν καλουμένη δηλαδὴ ἄμμος, ἡ καὶ ταῦτοσήμως ὑπὸ τῶν Μογγόλων Γόβη, ἐπειδὴ Μογγολιστὶ ἡ ἄμμος λέγεται Γόβη. Νοτίως δὲ Τουρπὰν ἐκτείνεται ἔρημος μεγίστη ἀφικνουμένη μέχρι τῶν κατὰ τὸ μέγα Τιβὲτ Ἰμαλαίων, τῶν ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Ἡμωδῶν καλουμένων, ἐν οἷς καὶ τὸ μέγα ὄρος Κορακόρουμ, ὅπερ ὁ Πτολεμαῖος καλεῖ Ὁ τ τ ο ρ ο κ ὀ ρ ρ α ν (α), καὶ ἀνατολικῶς ἔρημος ἐπίσης, δι' ἧς, ὡς παρατηρήσωμεν, ἡ πρὸς νότον τῆς Τουρπὰν ἐκτεταμένη ἔρημος ἐνοῦται ὡς διὰ πορθμοῦ μετὰ τῆς ἐντός τῶν Ἀντιϊμαλαίων, ταπεινουμένων μικρὸν κατὰ μικρὸν τῶν βορείως τῆς Τουρπὰν ὀρέων, καὶ ἀπολεπτυνομένων, καὶ ἐρημωδῶν ἀποβαινόντων. Αἱ πόλεις δὲ Τουρπὰν, Ῥουμνιτζῆ καὶ Μανᾶς κατοικοῦνται ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν Τουργανῶν ἢ Τογγανῶν, δηλαδὴ ἀποίκων κατὰ τοὺς Γιάρλικ, ἐπειδὴ θεωροῦνται ὡς ἄποικοι εἰς τὴν αὐτῶν χώραν, ὑπὸ δὲ τῶν Σινῶν ὀνομαζομένων Χοίτζα καὶ Χοϊχόι, διότι, ὡς οὗτοι λέγουσιν, οἱ Τουργανοὶ κατάγονται ἐκ Σινίδος μετὰ πι-

(α) Πτολ. VI, ιε'. 2. 15. 2.

θήκου δηλαδή χοῦρ εἰς τὰ ὄρη συνευρεθείσης. Ἀλλ' ἔχουσι γλῶσσαν, καὶ χαρακτηῖρας, καὶ ἦθη καὶ ἐνδυμασίας καὶ τρόπον ζωῆς σινικά, ὥστε εἰσὶν ὀρεινοὶ Σῖναι. Οἱ πλεῖστοι τούτων εὐρίσκονται πρὸς τὰ ὄρη τοῦ Πτολεμαίου, καὶ ἰδίως νοτίως τῶν ὀρέων τοῦ ἔθνους Φάντζης, εἰς ὄρη Σαλὰρ καλούμενα, ἐνθα ὑπάρχουσιν αὐτόνομοι, καὶ εἰς πόλιν βορείως τῶν Σαλὰρ καὶ ἀνατολικῶς τῶν ὀρῶν Φάντζα, Σινὴν καλουμένην καὶ ἐντὸς τῶν ὀρῶν τοῦ Πτολεμαίου κειμένην. Πολλοὶ αὐτῶν ἔτι εὐρίσκονται εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Σινικῆς διεσπαρμένοι μέχρι Πεκίνου, καὶ ἄλλοι μέχρι Κασκάρ κατὰ τὰς πόλεις τῶν Γιαρλίκ, ἀλλὰ συμπαγῆς ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν εὐρίσκεται ἀπὸ Μανᾶς μέχρι τῆς ἰδίως Σινικῆς, δηλαδή μέχρι τῆς Λαντζιὼ τῆς πρὸς ἀνατολὰς τῶν ὀρέων τοῦ Πτολεμαίου κειμένης. Ὡς Σῖναι ὀρεινοὶ ἔχουσιν ἀναμφιβόλως ἐθνικὸν ὄνομα ἐκεῖνο δι' οὗ ὀνομάζονται καὶ οἱ Σῖναι· ὀνομάζουσι δ' οἱ Σῖναι ἑαυτοὺς χὰ ἢ χαϊχά, ἐξ οὗ καλοῦνται ὑπὸ τῶν Τουράν Χατά, καὶ ὑπὸ τῶν Ῥώσσων Κιτάϊσκοι. Τὸ ὄνομα λοιπὸν Χατὰ ἀνήκει καὶ εἰς τοὺς ὑφ' ἡμῶν καλουμένους Τογγάν ἢ Τουργάν, δηλαδή ἀποίκους, οὕτως ὀνομασθέντας, ἐπειδὴ ἦσαν ἄποικοι εἰς τὴν τῶν Γιαρλίκ χώραν. Ἦσαν δ' ἄποικοι εἰς ἐποχὴν τοῦ μωαμεθανισμοῦ ἀρχαιοτέραν, διότι ὁ Πτολεμαῖος τίθησιν ἀνατολικῶς τῆς Καρασιάρ, ἢ τῆς Κασίας ὡς ταύτην ὠνόμασε, τοὺς Χάτας Σχύθας, δηλαδή τοὺς ἐν Σχυθίᾳ Χατάϊ (α) καὶ ἐπομένως ἐνθα περίπου εὐρίσκονται πολυπληθέστεροι οἱ Τουργάν. Ὅπως ὀνομάζονται οὗτοι ἄποικοι κατὰ τὰς μνησθείσας τῶν Γιαρλίκ χώρας, ἀνάγκη εἰς ταύτας νὰ εὐρίσκοντο οἱ Γιαρλίκ πρὸ τῆς ἀποικίσεως τῶν

(α) Πτολ. VI, ιε. 3.

Τουργάν, καὶ ἐπομένως εἰς αἰῶνας προγενεστέρους τοῦ
Πτολεμαίου. Ἐφυγον δ' οἱ Τουργάν ἐκ τῆς ἑαυτῶν,
ἐπειδὴ ὡς ἱστορεῖται ὑπὸ τῶν Σινῶν εὐρίσκοντο, ὡς
καὶ μέχρι νῦν εὐρίσκονται, εἰς ἀέναον μετ' αὐτῶν πάλ-
λην· λέγεται μάλιστα ὅτι πολλάκις οἱ Σῖναι κατέ-
στρεψαν ὅλους τοὺς Χοῖχοι δηλαδὴ τοὺς Τουργάν πλὴν
τριῶν, ἐκ δ' αὐτῶν τῶν τριῶν ἐπολλαπλασιάζοντο ἐπα-
νειλημμένως. Ἐχθροὶ λοιπὸν τῶν Σινῶν ὄντες οἱ Τουρ-
γάν ἦσαν φίλοι τῶν Γιαρλίκ μεθ' ὧν ἡσπάσθησαν τὸν
μωαμεθανισμόν, ἀλλὰ τρώγουσι τὸν χοῖρον καὶ δια-
τηροῦσι τὰ Σινικά ἥθη καὶ ἔθιμα ὡς προεμνήσθην, αἱ
γυναῖκες ὁμῶς αὐτῶν δὲν σμικρύνουσι τοὺς πόδας, διότι,
ὡς ὀρειναί, δὲν ἐμίκρυνον αὐτοὺς καὶ πρὶν ἐξομώσω-
σιν. Ὡς ὀρεινοὶ δ' οἱ Τουργάν εἰσὶν ἐν γένει τῶν Σι-
νῶν ὠραιότεροι καὶ ῥωμαλεότεροι. Ὁ Μάρκο Πόλο
καλεῖ αὐτοὺς Tangut δηλαδὴ Τογγάν καὶ τοποθετεῖ εἰς
Σαντζιοῦ ἢ Τούνχοα, καὶ εἰς Σουντζιοῦ· λέγει δ' ὅτι
ἔχουσι γλῶσσαν ἰδίαν καὶ εἰσὶν εἰδωλολάτραι, καὶ ὅτι
μεταξὺ αὐτῶν ὑπῆρχον χριστιανοὶ Νεστοριανοὶ (α), οἳ οὔτε
εἰσὶν οὔτε ποτὲ ὑπῆρξαν.

Εἰς Τουρπάν πίπτει βροχὴ καὶ χιῶν, ἀπὸ δὲ πνέει
σταθερῶς κατὰ πᾶσαν νέαν σελήνην καὶ πανσέληνον,
ἀλλ' ἰσχυρότερος καὶ ψυχρότερος ἐν καιρῷ χειμῶνος·
παράγονται δὲ μῆλα καὶ ἄπια, καὶ εἰς Λοξοῦν ἰδίᾳ ἐν
εἶδος πρασίνης σταφίδος γλυκυτάτης, πέπονες, κρόμμυα
καὶ ἐν εἶδος ἐρυθρίζοντος βάμβακος ἀλλὰ σκληροῦ. Καλ-
λιεργεῖται τὸ καλαμβόκιον, τὸ κεγχρίον, ὁ σῖτος, ὡς δὲ
αἱ γυναῖκες μ' ἔλεγον καλλιεργοῦσι μεταξὺ τῶν ἀνθέων
τῶν χόρτον δι' οὗ βάφουσι κυανᾶς τὰς ὀφρῦς. Εἶδον

(α) Μάρκο Πόλο σελίς 152 καὶ ἐξῆς.

βεβαμμένας τὰς ὀφρῦς εἰς Ἀϊκούλ καὶ Ἀξοῦ διερχόμενος, καὶ ἐπείσθην ὅτι ἦτο ἰνδικὸν κυάνιον· δὲν τὸ καλλιεργοῦσιν εἰς ποσότητα, ἐπειδὴ δὲν ἔχουσιν αὐτοῦ ἀνάγκην, ὡς ἐνδυόμενοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες χιτῶνας λευκοὺς, καὶ μονοχίτωνες ὄντες· ἀλλ' αἱ γυναῖκες ποικίλλουσι δι' ἐρυθρῶν κεντημάτων περὶ τὸν τράχηλον ἢ καὶ ἀστεροειδῶς ὅλον τὸν χιτῶνα. Ἐλευθέριαι καὶ ἐρωτόληπτοι οὔσαι ὑπεραγαπῶσι τὰ ἄνθη, δι' ὧν στολίζουσι τὴν κεφαλὴν των, καλλιεργοῦσι δὲ ταῦτα ἐν τοῖς αὐτῶν δωματίοις καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος, καὶ χαίρουσιν ἐπ' αὐτοῖς στολιζόμεναι, ὡς ἐπὶ τῷ κεστῷ ἢ Ἀφροδίτῃ· ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες φέρουσιν ἀναξυρίδα βαμβακεράν λευκὴν, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς τὸν αὐτὸν πῖλον κατὰ τὰς παρυφὰς διὰ δέρματος ζῶων περικυκλούμενον, ὡς οἱ τῶν Κερκέζ. Ἐν καιρῷ δὲ χειμῶνος προσεπιφέρουσι μέχρι γόνατος βραχὺν ἐπενδύτην ἐγγχροῦν καὶ μετὰ βάμβακος συνερραμμένον, καὶ ὑποδήματα μέχρι γόνατος· ἐν δὲ τῷ θέρει σανδάλια κοινά, ἅπερ τῶν γυνακῶν εἰσὶ συνήθως κεντημένα. Εἶνε φυλὴ Τουρανικὴ, εἰδικώτερον Γιαρλίκ καλουμένη, γλῶσσαν ἔχει Τουρανικὴν πλὴν μετὰ ἰδιωτισμῶν, θρήσκευμα μωαμεθανικὸν χωρὶς νὰ καλύπτωνται αἱ γυναῖκες.

Συγκοινωνεῖ ἡ Τουρπὰν βορειοδυτικῶς τῇ Ρουμνιτζῇ καὶ δυτικῶς τῇ Καρασσιὰρ διὰ Τοξοῦν. Νοτίως ἐκτείνεται ἔρημος ὁδὸν μὴ ἐπιτρέπουσα. Τότε ὅμως τῶν πολέμων ἕνεκεν ἠκούσαμεν ἐν Τοξοῦν ὅτι οἱ περὶ τὴν λίμνην Καρακουτζιοῦμ κατοικοῦντες συνέλαβον περὶ τοὺς ἑκατὸν Χοϊ-χοϊ ἀπὸ Σαλάρ ἐρχομένους καὶ διευθυνομένους εἰς Χοτάν. Ἄλλοτε δ' ἀπόσπασμα Χοϊ-χοϊ ἀπὸ Σουντζιοῦ, δηλαδή ἀπὸ πόλεως κειμένης βορείως τοῦ ἔθνους

Φάντζα μεταξὺ τῶν ὁρέων τοῦ Πτολεμαίου καὶ τῶν τῆς σειρᾶς τῶν Ἀντιϊμαλαίων, διελθὼν ἔρημον μεγάλην, κατὰ διεύθυνσιν ἐν ἣ εὐρίσκονται οἱ σταθμοὶ Γιουμῶ καὶ Γανσί, καὶ εἷτα ἡ πόλις Τούνχοα, ἥτις καὶ Σαντζιοῦ καλεῖται, ἀφίχθη ἐκ ταύτης κατ' εὐθείαν δυτικῶς δι' ἐρήμων εἰς λίμνην καλουμένην Σιγγχεσιάν, καὶ περικατοικουμένην ὑπὸ νομάδων Μογγόλων, ἐκεῖθεν δὲ δυτικοβορείως στραφέν ἤλθε δι' ἐρήμων πρὸς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων Χόι-χόι ἐν Τουρπὰν ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ, ἐνθα αἰχμαλωτισθὲν κατεχόπη. Θέλων δ' οὗτος νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν πρὸς νότον τῆς Τουρπὰν ἔρημον διέταξε τὸν κυβερνήτην τῆς Τοξοῦν ἵνα πέμψῃ περίπολον νοτίως μέχρι τῆς συναντήσεως τοῦ ποταμοῦ τῆς Γιαρχάνδ. Αὕτη ἐπανελθοῦσα ἔλεγεν, ὅτι μετὰ δέκα ἡμερῶν πορείαν ἀπὸ Τοξοῦν ἀφίκετο εἰς τὸν ποταμὸν, διερχομένη δι' ἀνύδρων ἐρήμων, ἐν οἷς μόνον ἐν ὥρᾳ χειμῶνος εὐρίσκονται ὕδατα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Ἀνατολικῶς δὲ συγκαινωνεῖ ἡ Τουρπὰν μετὰ τῆς Χαμίας καὶ πασῶν τῶν πρὸς ἀνατολὰς χωρῶν, δι' ὁδοῦ ἀγούσης διὰ Τοξοῦν, καὶ ἀφικνουμένης ἐκεῖθεν μετὰ τετραήμερον ἔρημον εἰς τὸ νοτιοδυτικώτερον χωρίον τῆς περιφερείας Χαμίας Καρατεβέ, ὅπερ καὶ Οὐ-πουνέ ὑπὸ τῶν Σινῶν καλεῖται, δηλαδὴ πέμπτον πρὸς δυσμὰς χωρίον, ἡ διὰ τῆς ἀγούσης διὰ Πιτζιάν. Ἀλλ' ἐκ Τουρπὰν διὰ Πιτζιάν ἀγουςιν ὁδοὶ δύο, ἡ μὲν κατ' εὐθείαν ἀνατολικῶς δι' αἰκήτων χωρῶν, ἡ δὲ διὰ κατοικουμένων στρεφομένη τὸ πρῶτον νοτίως καὶ εἷτα βορειανατολικῶς. Τούτων τὴν μὲν διὰ Λοξοῦν ἀπερχομένην εἰς τὸ νοτιοδυτικὸν χωρίον τῆς περιφερείας τῆς Χαμίας ἔλαβον λέγεται τὰ κατὰ πρῶτον κυριεύσαντα τῶν Γιαρλίκ στίφη τὴν Χάμιαν,

ἀλλ' ἡ διὰ Πιτζιάν εἶνε νῦν ἡ συνηθεστέρα. Ἐκ δὲ τῶν ε., ταύτην ἀγουσῶν δύο ὁδῶν, ἡμεῖς τὴν διὰ κατοικουμένων χωρῶν λαβόντες ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ Τουρπάν τὴν 13 Μαρτίου, ἀφοῦ οἱ πρέσβεις δὲν ἤλθον, καὶ ἐσταθμεύσαμεν μετὰ 70 λου εἰς τὸ χωρίον Καραγοντζιέ. Ἐκ τούτου ὁδὸς νοτιανατολικὴ μετὰ μίαν ἡμεροδρομίαν ἀφικνεῖται εἰς Λοξοῦν· ἀλλ' ἡμεῖς τὴν αὔριον βορειανατολικῶς στραφέντες καὶ διελθόντες χωρίδιον, καὶ εἷτα ἔρημον, βουνὰ ἀμμώδη ἔχουσιν, ἀφίχθημεν μετὰ πορείαν 140 λου εἰς Πιτζιάν, χωρίδιον ἐν μέσῳ ἀμμωδῶν στεπῶν κείμενον. Οἱ σχολιάσαντες τὸν Μάρκο Πόλο λέγουσιν ὅτι εἶνε τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερόμενον Pein· ἀλλ' ὁ Μάρκο Πόλο γράφει, ὅτι τὸ Pein εὐρίσκεται νοτιανατολικῶς Χοτάν (α), ἔχει ποταμὸν ἐν ᾧ εὐρίσκονται ἰάσπιδες καὶ λίθοι Καρχηδόνιοι. Καθ' ἃ δ' ἤκουσα παρὰ τῶν Σινῶν, τὸ Pein τοῦ Μάρκο Πόλο δέον νὰ ᾖ τὸ Παντάλ δηλαδὴ ἡ Γιουνά· διότι οἱ Σῖναι, ἐπειδὴ ὁ κατακτητὴς μ' ὠνόμαζεν ἐν τῷ διαβατηρίῳ Γιουνανί, ἐνόμιζον ὅτι ἤλθον ἐκ Γιουνᾶς εἰς Χοτάν δι' ὁδοῦ γνωστῆς αὐτοῖς, ἣτις ἄγει παραποταμίως ἐν μέσῳ ὁρῶν, ἐν οἷς ἰάσπιδες εὐρίσκονται. Ἰάσπιδες δ' εὐρίσκονται εἰς τὸν ποταμὸν Καρακάση. Οὗτος λοιπὸν ὁ ποταμὸς καὶ ἄλλος ἀντιθέτως αὐτοῦ σχηματιζόμενος ἐν τοῖς Ἱμαλαίοις χρησιμεύει ὡς ὁδὸς εἰς τοὺς ἀπὸ Παντάλ εἰς Χάμιαν ἄγοντας· καὶ διὰ ταύτης δέον ν' ἀπῆλθον εἰς Γιουνά τὰ διαδώσαντα τὸν μωαμεθανισμόν στίφη, διὸ ὁ Μάρκο Πόλο λέγει ὅτι ὅλαι αἱ χῶραι αἱ ἀπὸ Κασκάρ μέχρι Pein ἀνήκουσιν εἰς τὴν μεγάλην Ταταρίαν. Προσθέτει ἡμῖν ἔτι ὁ Μάρκο Πόλο ὅτι εἰς Pein αἱ γυναῖκες ὅταν οἱ

(α) Μάρκο Πόλο σελ. 145.

ἄνδρες παρατείνωσιν ἐν ταξειδίῳ πλεόν τῶν εἴκοσιν ἡμερῶν τὴν ἀπουσίαν, ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ὑπανδρεύωνται, τὸ αὐτὸ δὲ ποιοῦσι καὶ οἱ ἄνδρες. Τοιοῦτος γάμος ὅχι μόνον ἐν ταξειδίῳ ἀλλὰ καὶ οἶκοι εἶνε νόμιμος παρὰ Πέρσαις, οἵτινες νυμφεύονται ἐπὶ ἡμέρας ἢ ἐβδομάδας ἢ μῆνας, ἢ καὶ ἔτη· ἀλλ' οἱ ἄνδρες μόνον, καὶ μετὰ παρθένου, ἢ χήρας γυναικός. Ὀνομάζεται ἰδίᾳ ὁ γάμος οὗτος Νεγά, ὁ δ' ἕτερος Νεκά. Οἱ διερχόμενοι δ' ἐκείνας τὰς χώρας ἐν αἷς γίνεται κατὰ τὸν Μάρκο Πόλο ὁ ὑπ' αὐτοῦ περιγραφόμενος γάμος, δηλαδὴ οἱ ἀπὸ Χοτὰν εἰς Βεγγάλην ἄγοντες, διηγοῦνται ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ ὑπάρχει ὑψηλὴ κορυφὴ τῶν Ἰμαλαίων αἰωνίως κατὰ μέγα μέρος χιονοσκεπής, καθ' ἣν μεταβιβάζουσι τὰ πράγματα ἐπὶ τῶν νώτων προβάτων. Ταύτης τῆς κορυφῆς ἐντεῦθεν κατοικοῦσι λέγουσι Καλμάκ, δηλαδὴ ὀνομάζουσιν αὐτοὺς ὅπως καὶ τοὺς Μογγόλους, ἐπειδὴ τούτοις καὶ οἱ Τιβετεῖς εἰσὶ παραπλήσιοι. Νυμφεύονται δὲ ἀδελφοὶ ἢ φίλοι δύο, ἢ πολλοὶ ὁμοῦ, γυναῖκα μίαν καὶ ζῶσιν ἁρμονικώτατα· ἥτοι ποιοῦσιν ὅλως τὸ ἐναντίον τῶν πολυγάμων, καθ' οὓς εἷς ἀνὴρ πολλὰς γυναῖκας λαμβάνει. Καὶ ἐν τῇ Σινικῇ ἐτι, ἔνθα δύνανται νὰ εὑρεθῶσιν ὅλοι οἱ φανταστοὶ τρόποι τοῦ βίου, νόμιμον θεωρεῖται γυνὴ νὰ ἔχη καὶ δεύτερον σύζυγον, ἀλλὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς συναινέσει, ὅστις ἄλλως δικαιούται ταύτην νὰ φονεύῃ. Τοιαῦτα λοιπὸν εἰσὶ τὰ ὑπάρχοντα κατ' ἐκείνας τὰς χώρας, καὶ ὅχι τὰ ὑπὸ τοῦ Μάρκο Πόλο περιγραφόμενα. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐθεωρήσαμεν νόμιμον παρὰ Σίναις καὶ παρὰ Τιβετεῖς τὸ νὰ ἔχη γυνὴ καὶ δεύτερον σύζυγον ἐν γνώσει τοῦ αὐτῆς ἀνδρὸς, ἀνάγκη νὰ διακρίνωμεν καλῶς τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ ζῆν ἐξ ἐκείνου ὅστις διὰ νόμου ἐπε-

τάσσετο τοῖς Σπαρτιάταις ὑπὸ τοῦ Λυκούργου, καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ὑπὸ τοῦ Σόλωνος· διότι ἡ ὀργανιζομένη οὕτω ζωὴ ἐν τῇ Σινικῇ καὶ ἐν τῷ Τιβετίῳ σκοπεῖ τὴν ὑποστήριξιν τῆς συντηρήσεως τῆς ζωῆς, ἐνῷ διὰ μὲν τοῦ νόμου τοῦ Σόλωνος εὐκολύνοντο τὰ δίκαια τῆς φύσεως, διὰ δὲ τοῦ νόμου τοῦ Λυκούργου τὰ πλεονεκτήματα ταύτης. Οὐχ ἥττον ὁμως ὅπωςδῆποτε δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι τὰ ἀρχαῖα ἔθνη καὶ τὰ ἀρχαῖζοντα εἰσέτι, ὡς πρὸς τὰς τοιαύτας ὑποθέσεις, εἰσὶ παραπλησίως ἐλάχιστα ζηλότυπα. Γινώσκουμεν ἐκ τῆς Βίβλου ὅτι ὁ Ἀβραὰμ ἐπέτρεψε τῷ Φαραὼ τὴν ὥραίαν του Σάραν (α), καὶ εἷτα πάλιν τῷ βασιλεῖ Ἀβιμέλεχ (β), ἐξ ὧν πλούσιος ἐγένετο. Τὸ αὐτὸ ἐποίησε καὶ ὁ Ἰσαὰκ διὰ τὴν ὥραίαν του Ῥεβέκκαν. Ἐκπλήττουσι δ' ἡμᾶς τὰ τῶν Ἀσσυρίων, Βαβυλωνίων, καὶ τὰ τῶν Ἀράβων, ὧν τὰ ἐκείνων διατηροῦνται μέχρι νῦν ὀρησχευτικῶς ὑπὸ τῶν Νουσέρ, τὰ δὲ τῶν Ἀράβων ὑπὸ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Ἀράβων. Παρὰ Ντρούζοις ὁμως ὑφίσταται εἰσέτι ὁ νόμος τοῦ Λυκούργου, καθ' ὃν ἐπιτρέπεται ἡ ἀπόκτησις καλοῦ γόνου. Παρὰ δὲ Ντρούζοις καὶ παρὰ τοῖς χριστιανοῖς ἔτι ἐν Συρίᾳ καὶ ἰδίᾳ ἐν Δαμασκῷ κατὰ παράδοσιν συμβαίνει πᾶσα αἰμομιξία, ὅχι μόνον κατὰ τὰς προβλεπομένας ὑπὸ τοῦ Σόλωνος περιστάσεις, ἀλλὰ καὶ ὑφ' οἵανδῆποτε ἄλλην ἐν γένει. Γάμοι παρὰ Κόπταις ἐπιτρέπονται οἳ καὶ παρ' Ἑβραίοις. Ἐξ ὧν δύναται τις ἔτι νὰ συμπεράνη ὅτι ὅχι μόνον τὰ ἔχοντα ἔθνη ἀρχαίας ιδέας εὐρίσκονται εἰς παραπλήσια ἀρχαῖα ἥθη, ἀλλὰ καὶ τὰ νέας ιδέας λαβόντα ἐπὶ τοσοῦτον ἐπηρεάσθησαν, ἐφ' ὅσον ἡ αὐτῶν φύσις ἐπεδέχετο.

(α) Γεν. κεφ. XII. (β) Γεν. XX.

Ἐκ Πιτζιάν δὲ τὴν αὐριον ἀνατολικῶς διευθυνθεὶς ἐστάθμευσα μετὰ 90 λοῦ ἐν ἐρήμῳ ὁδὸν εἰς τὸ τελευταῖον χωρίον τῆς περιφερείας Τουρπάν, Τζιχτιμ καλούμενον, καὶ κείμενον ἐπὶ λοφίσκου. Ἐκ τούτου διὰ Χάμιαν ὑπάρχουσιν ὁδοὶ δύο, ἡ μὲν ἄγει παρὰ τὰ ταπεινούμενα ὄρη τῆς σειρᾶς τῶν Ἀντιῖμαλαῶν ἀπὸ Τζιτέ καὶ Πιτζιάν μέχρι Βαρυνχόλ καὶ Χαμίας (τοῦ μὲν Τζιτέ καὶ Βαρυνχόλ κειμένων κατὰ τὴν βορείαν τῶν ὄρων ὑπώρειαν πρὸς τὴν ἐν τοῖς Ἀντιῖμαλαῶσι ἐρημον, τῆς δὲ Πιτζιάν καὶ Χαμίας πρὸς τὴν νοτίαν κατὰ τὴν μεγάλην ἐρημον τὴν μεταξὺ τῶν Ἀντιῖμαλαῶν καὶ Ἰμαλαῶν ἐκτεινομένην). Ἐρημώδη δὲ ἀπὸ Πιτζιάν μέχρι Χαμίας τὰ ὄρη ἀποβαίνοντα, δύνανται ν' ἀναχθῶσιν εἰς τὰς ἐρήμους, καὶ νὰ θεωρηθῶσιν ὅτι ἀποτελοῦσι τὴν συγκοινωνίαν τῶν δύο ἐρήμων, ἐν εἵδει εὐρέος πόρου, ὡς ἐάν ποτε αἱ ἐρημοὶ ᾗσαν θάλασσαι. Ἐχουσιν ἀπὸ χώρου εἰς ὡρον μικροπηγὰς τινὰς ἐξ ὧν ὑδρεύονται οἱ διαβάται· τὰς αὐτὰς ἀλλ' ἀφθονωτέρας πηγὰς ἔχουσι καὶ κατὰ τὴν βορείαν ὑπώρειαν, καθ' ἣν τελεῖται ἡ μεταξὺ Βαρυνχόλ καὶ Τζιτέ συγκοινωνία. Ἡ ἐτέρα δ' ὁδὸς ἀπὸ Τζιχτιμ διὰ Χάμιαν, ὀλιγωτέρας πηγὰς ἔχουσα ἄγει νοτιώτερον τῆς προτέρας κατ' εὐθείαν, ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ ἀκολουθήσαντες ὡς συντομωτέραν καὶ ὀμαλοτέραν ἐβαδίζομεν τὸ πρῶτον εἰς πεδῖον πετρῶν πληρὲς, ὅψιν ἔχον κοίτης παμμεγέθους χειμάρρου, καθ' ἣν ὁδοῦ ἔχνη μὴ ὑπάρχοντα, ἐσήμαινον τὴν διεύθυνσιν σωροὶ λίθων ἐξ ἀποστάσεως εἰς ἀπόστασιν πεπονημένοι, μέχρις οὗ τὰ ἔχνη τῆς ὁδοῦ ἐφάνησαν εἰς ὀμαλὴν ἀλλ' ἐρημον χώραν. Ἐσταθμεύσαμεν δὲ μετὰ 140 λοῦ εἰς μικρὰν πηγὴν ὀνομαζομένην Κόσση. Ἐκεῖθεν εἰς

ἔρημον ὁμοίως βαδίζοντες ἐσταθμεύσαμεν μετὰ 100 λοῦ εἰς τὴν ἐπομένην πηγὴν ὀνομαζομένην Ὀτουργαμά, ἐβλέπομεν δὲ πρὸς τὸν σταθμὸν τοῦτον ὁδεύοντες βόας, πρόβατα καὶ ἵππους ἀπεξηραμένα καὶ που τὰς ἀγελάδας ἐπὶ τῶν μόσχων αὐτῶν ἢ καὶ τούτους ἐπὶ τοῦ αὐχένος τῆς μητρὸς αὐτῶν πεπτωκότας. Ἔθανον ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀπαγόμενα ὑπὸ τῶν Τουργάν καὶ Γιαρλίκ, οἵτινες κατὰ ἐκστρατείαν ἀρχομένην ἐκ τῆς Ῥουμνιτζῆς καὶ διερχομένην βορείως τῆς ὑπωρείας τῶν ὄρων διὰ τῶν πόλεων Κουτουπί, Τζιμοσσά, Κοτζίνζα καὶ Τζιτέ ἀφίχθησαν μέχρι Βαρυνχόλ, καὶ κατέστρεψαν τὰς ἀπὸ Ῥουμνιτζῆς μέχρι Βαρυνχόλ πόλεις μεταβαλόντες εἰς ἔρημον ἅπασαν τὴν ὁδόν, ἣτις ἐπειδὴ ἐχρησίμευε μᾶλλον τῆς νοτίας ὥς ὁδὸς συγκοινωνίας ἦτο ἐπὶ πολὺ κατωκημένη καὶ ὠνομάζετο Τὰ Μιῶ. Εὐρόντες δ' ἀντίστασιν εἰς Βαρυνχόλ, καὶ ἀποκατασταθέντες διὰ τὴν προτέραν αὐτῶν ἄνοιαν ἀπομεμονωμένοι ἐκ τῶν δυτικῶς χειμένων χωρῶν αὐτῶν, κατῆλθον εἰς Χάμιαν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἀντίστασιν εὐρόντες ἀφῆρπασαν ὅσα μεταφερτὰ ἔτυχον, καὶ ἐσώθησαν εἰς Τουρπάν δι' ἧς ὁδοῦ καὶ ἡμεῖς βαδίζομεν. Πρὸ δύο ἐτῶν ἐκ τῆς διαβάσεώς μου ἀπέθανον κατὰ τὴν μεταφορὰν τὰ ζῶα καὶ διετηροῦντο ξηρὰ ὥς μούμιαι ὑπὸ τῆς ἄλμης τῆς ἐρήμου καὶ τοῦ θάλπους ταριχευθέντα. Τοιαύτας μούμιας εἶδον ἀνδρῶν Σινῶν, οἵτινες ἔθανον εἰς τὴν ἀπὸ Καρασσιάρ μέχρι Τοξοῦν ἔρημον, πρὸ δεκαετίας ἐκ τῆς διαβάσεώς μου, φεύγοντες τὸν ἀπηνῆ φόνον τῶν ἐπαναστατησάντων Γιαρλίκ καὶ Τουργάν.

Ἐξ Ὀρτουγαμά μετὰ 80 λοῦ ὁδὸν ἐρημώδη ἀφίχθημεν εἰς τὸν σταθμὸν Ὀρτουγγόζα, καὶ ἐκεῖθεν ἐν τῇ ἐρήμῳ ὁμοίως βαδίζοντες μετὰ 80 λοῦ παρήλθομεν

τὸν σταθμὸν Λοντὸ ὅπου εὗρομεν ρυάκιον καὶ παρ' αὐτῷ χλόην, καὶ αἱ δύο ὁδοὶ ἀπὸ Τζιχτιμ καὶ Χάμιαν ἐνοῦνται· ἀλλὰ διαχωρίζονται τρεῖς ἄλλαι, ὧν ἡ μὲν βορειοδυτικῶς τὰ ὄρη διερχομένη ταυτίζεται μετὰ τῆς ἀπὸ Βαρυνχόλ διὰ Τζιτὲ εἰς Ῥουμνιτζῆ ἀγούσης, ἡ δὲ βορειανατολικῶς ἄγουσα ταυτίζεται μετὰ τῆς ἰδίας ἀλλ' ἄγει εἰς Βαρυνχόλ, καὶ ἡ τρίτη νοτιανατολικῶς ἄγει εἰς Χάμιαν πρὸς ἣν διευθυνόμεθα. Ἐσταθμεύσαμεν δὲ μετὰ 20 λου εἰς κατεστραμμένον ἐκ τῶν πολέμων χωρίον Ὀρντεχλίκ τελευταῖον πρὸς δυσμὰς τῆς περιφερείας Χαμίας, ἐνθα συνηντήθημεν μετὰ τῆς Σινικῆς πρεσβείας προεξαρχομένης ὑπὸ τοῦ Πι-Νταρίν (α). Ἄλλος Νταρὴν Κοὺν Τουνλῆν (συνταγματάρχης ἢ στρατηγός) ὄνομαζόμενος μετὰ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος νοτιώτερον τῆς ὁδοῦ στρατηγικῶς διαβάς προέβη ἡμῶν ἀνεπισθῆτως εἰς Λοντό, προτιθέμενος νὰ μεταβῇ εἰς Κοτζίντζα ὅπως συνοικήσῃ τοὺς ἐν τῇ ἐντὸς τῶν Ἀντιμαλαίων ἐρήμῳ ἐκ τῶν πολέμων διασωθέντας Σίνας. Ἀπῆτει ὁ Πι-νταρίν ἵνα ἐπανακάμψω διατεινόμενος ὅτι ἡμῖν Ῥώσσοι (ὀλοῦσσοι), κάκιστος ἄνθρωπος (λοντότεχιν ρίν)· ἀλλ' οἱ φύλακες, οἱ δοθέντες ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ τῷ εἶπον, ὅτι ἦσαν διατεταγμένοι νὰ μὲ παραδώσωσιν εἰς Χάμιαν. Ἦθελε τότε ἵνα ἐπανακάμψωμεν εἰς Λοντό ἐνθα εὐρίσκετο ὁ Κοὺν Τουνλῆν. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ ἐπανακάμψω ἐπεμψα πρὸς αὐτὸν τὸ τοῦ κατακτητοῦ διαβατήριον, αἰτῶν ἵνα μοὶ δώσῃ ἄνδρας ν' ἀπέλθω εἰς Χάμιαν, τοὺς δ' ἐμοὺς φύλακας νὰ παραλάβῃ καὶ ἀπέλθῃ εἰς

(α) Ντα-ρίν τίτλος τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν καὶ Κυβερνητῶν σημαίνων καθαρῶς μέγας ἀνὴρ· ἡμεῖς καλοῦμεν αὐτοὺς Μανταρίν.

Τουρπάν ὁ Πι-Νταρίν, καὶ τούτου γενομένου διήλθομεν μετ' ὀλίγον τὴν μεθόριον φυλακὴν τῶν Σινῶν, εἶτα τὸ χωρίον Ταγατζιά, σαν πουνέ, δηλαδὴ τρίτον χωρίον ὑπὸ τῶν Σινῶν καλούμενον, καὶ ἀφίχθην μετὰ 100 λοῦ εἰς Ἀστίν, ἣ ἔρ πουνέ, δηλαδὴ δεύτερον χωρίον ὑπὸ τῶν Σινῶν ὀνομαζόμενον· καὶ τὴν αὖριον 21 Μαρτίου διελθόντες τὸ χωρίον γι-πουνέ, δηλαδὴ πρῶτον χωρίον, ἐκ τῆς πόλεως Χαμίας τῶν χωρίων λογιζομένων, ἀφίχθημεν μετὰ 80 λοῦ εἰς ταύτην, πρωτεύουσαν τῆς ὁμωνύμου αὐτῇ ἐπαρχίας.

Ἡ ὀνομαζομένη ὑπὸ τῶν Σινῶν Χάμια καλεῖται ὑπὸ τῶν Γιαρλίχ Κομοῦλ, δηλαδὴ ἀμμωδιὰ, ἐπειδὴ περὶ τὴν πόλιν ὑπάρχει ἄμμος, καὶ πάντα τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν περιφέρειάν της χωρία εἰσὶ καθ' ἑαυτὰ ὡς ἴδιαι ὁάσεις, κύκλῳ ὑπὸ ἀμμώδους χώρας ὀριζόμενα. Ἐκτὸς τῶν προδιαγραφέντων ἕτερα χωρία τῆς Χαμίας εὐρίσκονται ἀνατολικῶς τῆς πόλεως παρὰ τὴν νοτίαν ὑπώρειαν τῶν ἀνατολικῶς τοῦ Βαρυγκὸλ ὄρων, τῶν Πα-τα-Σὰν καλουμένων, δηλαδὴ διάμεσα μεγάλα βουνά, καὶ ἀνηκόντων εἰς τὴν σειρὰν τῶν Ἀντιϊμαλαίων, ὑψηλὰ δ' ὄντα, ὡς καὶ τὰ βορείως τῆς πόλεως Χαμίας, ἅπερ τοῦ Βαρυγκὸλ ὄρη ὀνομάζονται, ἔχουσιν ὕδατα ἄφθονα. Ἀνατολικώτερον ὅμως ταπεινοῦνται, καὶ ἀποβαίνουσιν ἐρημώδη καὶ διὰ τοῦτο ἢ πρὸς βορρᾶν καὶ νότον χώρα αὐτῶν, ἄνευ ὑδάτων οὔσα, εἶνε ἀπολύτως ἐρημος. Βαθμηδὸν δὲ πρὸς ἀνατολὰς ταπεινούμενα ἐπὶ πλεον ἑξαφανίζονται, καὶ ἀφίνουσιν ἐπίπεδον ἐρημον, ἐν εἶδει πορθμοῦ, τριήμερον πλάτος ἔχουσαν. Ταύτης ἀνατολικῶς ὑψούμενα ἐκ νέου τὰ ὄρη καλοῦνται Μίγγα, καὶ ἀποτελοῦσι τὴν προέκτασιν τῆς τῶν Ἀντιϊμαλαίων σειρᾶς

μέχρι Πεκίνου. Τὸ δὲ ἐρημῶδες πεδῖον τὸ χωρίζον τὴν προέκτασιν τῶν ὀρέων Πατασὰν ἐκ τῶν Μίγγα, ἐνόνει πορθμοῦ δίκην τὴν ἐντὸς τῶν Ἀντιῖμαλαίων ἐρημον μετὰ τῆς πρὸς νότον τούτων μεγάλης ἐρήμου, τῆς μέχρι τῶν Ἰμαλαίων ἐκτεινομένης. Κατὰ ταύτην νοτιανατολικῶς Χαμίας ἐπὶ δέκα ἡμέρας, καθ' ἃς σταθμοὶ μόνον παρὰ μικροπηγαῖς ὑπάρχουσιν, εὐρίσκεται ἡ πόλις Τούνχοα ἢ Σαντζιού, βορειανατολικῶς δὲ ταύτης ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐν ἐρήμῳ εὐρίσκεται τὸ Γανσί, καὶ ἐπὶ ἑτέρας τρεῖς ἐν ἐρήμῳ ὁμοίως ἀνατολικῶς τοῦ Γανσί εὐρίσκεται τὸ Γιουμῶ, ἐπὶ τέσσαρας δ' ἐν ἐρήμῳ ἀνατολικῶς τούτου εὐρίσκεται ἡ πόλις Σουντζιού ἢ μεταξὺ τῶν ὀρέων τοῦ Πτολεμαίου καὶ τῆς σειρᾶς τῶν Ἀντιῖμαλαίων κειμένη καθ' ἃ, ὡς προεμνήσθημεν, ἀπολήγει πρὸς ἀνατολὰς τὸ μέγα Γιαρλικομογγολικὸν πεδῖον. Ὅρίζεται λοιπὸν οὕτω βορείως ὑπὸ τῶν Ἀντιῖμαλαίων, νοτίως ὑπὸ τῶν Ἰμαλαίων, δυτικῶς ὑπὸ τῶν Κωμηδῶν, καὶ ἀνατολικῶς ὑπὸ τῶν ὀρέων τοῦ Πτολεμαίου. Τούτων νοτίως εὐρίσκεται ἡ γνωστὴ ἐν Τιβέτ λίμνη ὑπὸ τὸ ὄνομα Κοκινόρ, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξέρχεται ὁ Ὑανσεκιάγκος ἢ Τενσιὰν Χάνχοα, δηλαδὴ Οὐράνιος ποταμός, ὅστις κατὰ τοὺς Σίνας εἶνε ἐπὶ τῆς γῆς ὅ,τι ὁ Γαλαξίας ἐν τῷ οὐρανῷ. Τὰ βορειοδυτικῶς τῆς λίμνης τῶν ὀρέων τοῦ Πτολεμαίου ὄρη κατοικοῦνται ὑπὸ αὐτονόμων Τουργάν, καὶ ὀνομάζονται Σαλάρ. Βαίνουσι μέχρις αὐτῶν οἱ τῆς Καρακουζιούμ Γιαρλικ θηρεύοντες ὡς μοὶ ἔλεγον δορκάδας, ἀφίκοντο δὲ ἀπὸ Σαλάρ οἱ φονευθέντες, ὡς προεμνήσθημεν, Χόϊ-χόϊ ἐν Καρακουτζιούμ. Τὰ βορείως τῶν Σαλάρ ὄρη ὀνομάζονται Φάντζα, καὶ κατοικοῦνται ὑπὸ ὁμωνύμου αὐτοῖς ἐθναρίου, ὃπερ δὲν ἔχει

ὁμοιότητα πρὸς τοὺς Τιβετεῖς, οὓς οἱ Σῖναι διακρίνουσιν ὀνομάζοντες Τουσίντζα δηλ. ξυρισμενοκεφάλους ἐπειδὴ ξυρίζουσι τὴν κεφαλὴν, οὔτε πρὸς τοὺς Μογγόλους, οὓς οἱ Σῖναι καλοῦσι Μογγό, ἢ Ντάζε, ἀλλ' εἶνε ἔθνος ἴδιον, ἔχον γλῶσσαν, ὀρησκεῖαν, ἥθη καὶ ἔθιμα ἴδια, ὡς ἀλλαχοῦ θέλομεν ἶδει. Τὰ ὄρη δὲ τῆς Φάντζης ἀφικνοῦνται βορείως μέχρι τῆς πόλεως Σουντζιοῦ, καὶ διέδουσι νατιοδυτικῶς κλάδον ταπεινὸν καὶ ἐρημώδη μέχρι τῆς πόλεως Σαντζιοῦ ἢ Τούνχοα. Ἀνατολικῶς δὲ τῆς Φάντζης καὶ βορειανατολικῶς Σαλάρ εὐρίσκονται ἐν τῇ αὐτῇ ὀρεινῇ, ἣν ἐν γένει ὄρη τοῦ Πτολεμαίου ἐκαλέσαμεν, πόλις Σινὴν, ἣτις κατοικεῖται ὡς ἐπὶ τὰ πολὺ ὑπὸ Μογγόλων καὶ Τουργανῶν, καὶ λέγεται ὅτι ὑπῆρξε πρωτεύουσα τῶν Μογγόλων, καὶ μάλιστα νῦν, ἀφοῦ οἱ Μογγόλοι, Σῖναι καὶ Μαντζιῶ ἀποτελοῦσιν ἐν ἔθνος ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Μαντζιῶ, ὁ μέγας τῶν Μογγόλων Λαμὰ (ιεράρχης) Φώ, δηλαδὴ ἄγγελος, καλούμενος ἐδρεύει ἐν Σινὴν. Ταύτης βορειανατολικῶς ἐν τῇ αὐτῇ ὀρεινῇ ὑψοῦται ὄρος Πιφέν, καὶ ἀνατολικῶς ἡ πόλις Λαντζιῶ, ἣτις κεῖται οὕτω κατὰ τὴν βορειανατολικὴν ὑπώρειαν τῶν ὀρέων τοῦ Πτολεμαίου χωρίζονται δὲ ταῦτα ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν Ἀντιμαλαίων διὰ πεδίου στενοῦ, ἐν ᾧ εὐρίσκονται διαδοχικῶς αἱ πόλεις Σουντζιοῦ, Κοτέ, Καντζιῶ, Λιαντζιῶ καὶ Πιφέν. Διὰ τούτων τῶν πόλεων διέρχεται ἀπ' εὐθείας ἀπὸ Χάμιν εἰς Πεκῖνον ἄγουσα ὁδός. Ἀπὸ δὲ Χαμίας μέχρι Σουντζιοῦ, ἐκτὸς τῆς διὰ Τούνχοα ἀγούσης, ἄγει ὁδὸς ἔτι παρὰ τὰ Ἀντιμαλάια ὅλως ἐν ἐρήμῳ ἐπὶ 17 ἡμέρας. Ἑτέρα ὁδὸς εἰδικῶς Πι-λοῦ ἤτοι βορεία ὁδὸς ὀνομαζομένη ἄγει ἀπὸ Χαμίας εἰς Πεκῖνον βορείως διὰ τῆς Μογ-

γολίας, ἐν ἣ μετ' οὐ πολὺ θέλομεν βαδίσει. Ἡ δὲ ἱστορικὴ πύλη τοῦ οὐρανίου κράτους εὐρίσκεται δυτικῶς Σουντζιοῦ εἰς τεῖχος μεταξὺ τῆς σειρᾶς τῶν Ἀντιμαλαίων καὶ τῶν Φαντζικῶν ὁρῶν κείμενον, τὸ δὲ μέγα Σινικὸν τεῖχος τὸ ἀπὸ τῆς πύλης μέχρι Πεκίνου ἐκτεινόμενον εὐρίσκεται κατὰ τὴν σειρὰν τῶν Ἀντιμαλαίων μέχρι Πεκίνου, ἀλλὰ ἐκτισμένον μόνον ἔνθα τὰ τῆς σειρᾶς ὄρη εἰσὶ βατά. Σκοπὸς αὐτοῦ ἦτα νὰ φυλάξῃ τὸ οὐράνιον κράτος ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Μογγόλων, ἡ κάλλιον εἰπεῖν ἐκ τῶν Βέκοα ρίν, δηλαδὴ ἐκ τῶν κύκλῳ αὐτῷ ἀνθρώπων, τῶν ζώντων, ὡς οἱ Σῖναι πιστεύουσιν, ἐκ μόνου κρέατος καὶ γάλακτος. Εἰσὶ δ' ὅλως ἄγριοι οἱ πέριξ τῶν Βέκοα, δηλαδὴ οἱ Τζιουζίκοα, οἱ κατὰ τὰς παρυφᾶς τοῦ κόσμου οἰκοῦντες, εἰς τοῦ ὁποῖου τὸ κέντρον ἀντιστοίχως πρὸς τὸ τοῦ οὐρανοῦ κατοικοῦσιν οἱ Σῖναι. Ἀλλ' ἀφ' ὅτου οἱ Μαντζιῶ ὑπέταξαν Σίνας καὶ Μογγόλους ἐκρημνίσθησαν ἀφ' ἑαυτῶν τὰ μάταια ἐκεῖνα τεῖχη.

Ἡ ἰδίως δὲ Σινική, ὡς οἱ Σῖναι ἱστοροῦσι, διηρεῖτο τὸ πάλαι εἰς τρία βασίλεια. Τούτων τὸ ἐν ὠρίζετο δυτικῶς ὑπὸ τῶν ὁρέων τοῦ Πτολεμαίου καὶ βορείως ὑπὸ τῶν Μογγόλων διὰ τῆς σειρᾶς τῶν Ἀντιμαλαίων, ὠνομάζετο δὲ Κουλί Ντιφάν δηλαδὴ Κουλί ἔθνος, καὶ εἶχε πρωτεύουσαν τὴν πόλιν Σινὰ ἀνατολικῶς τῆς Λαντζιῶ χειμένην, ἐξ οὗ καὶ ὁ Πτολεμαῖος τοὺς Χά ἢ Χάι-χά ἐκάλεσε Σίνας καὶ τὴν αὐτῶν πρωτεύουσαν Θίνας (α) αἵτινες ἦσαν κατ' Ἀρριανὸν (β) πόλις μεσόγειος, εἰς ἣν εὐχερῶς δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀπέλωσιν. Ἦρχετο ἐκ ταύ-

(α) Πτολ. VII γ'. 1. 6. (β) Ἀρρ. περιπλ. Ἐρυθρ. θάλασσης, δηλαδὴ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ.

της διὰ τῶν Βάκτρων τὸ ἔριον, τὸ νῆμα, τὸ ὀθόνιον, καὶ τὸ Σηρικόν (α). Κατὰ μετάφρασιν δ' ἐκ τῶν ἐλληνικῶν συγγραμμάτων ὠνόμασαν τοὺς Σίνας οἱ Εὐρωπαῖοι Chinois, ἡμεῖς δ' ἐκ τούτου κατὰ μετάφρασιν ὁμοίως ὀνομάζομεν αὐτοὺς Κινέζους· διότι ἂν ἐλαμβάνομεν τὰς γεωγραφικὰς μας γνώσεις ἀπ' εὐθείας παρὰ τῶν πατέρων μας ἔπρεπε νὰ ὀνομάζωμεν τοὺς Κινέζους, ὅπως ὀνομάζουσιν αὐτοὺς καὶ οἱ πατέρες μας. Τὸ τοιοῦτο δυστυχῶς συμβαίνει ὅχι εἰς τὰ ξένα ὀνόματα μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ τοῦ ἔθνους· λ. χ. ὁ Ὑμηττὸς Ἰταλιστὶ ἐπὶ Δαυχῶν κατὰ παραφθορὰν ἐλέγετο Μάτο· τὸ δὲ Ἰταλιστὶ μάτο κατὰ μετάφρασιν ἐλληνιστὶ σημαίνει τρελλός. Ὁ Ὑμηττὸς λοιπόν, ὅστις διὰ κακὴν προφορὰν ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν Μάτο, ὀνομάζεται νῦν ὑφ' ἡμῶν κατὰ μετάφρασιν τοῦ μάτο τρελλός. Εἰς τοσαύτην ἀποκτὴνωσιν ἐπέσαμεν δι' ἀμέλειαν πρὸς τὰ πάτρια, καὶ διὰ προσοχὴν μεγάλην εἰς τὰ ξένα. Ὡστε συμβαίνει λαμβάνοντες καὶ τὰ πάτρια ἡμῶν παρὰ τῶν ξένων κατὰ ψιττακισμόν νὰ διαστρέφωμεν ταῦτα πλείω ἢ ὅσον οἱ ξένοι αὐτὰ διέστρεψαν. Τὸ ἕτερον Σινικὸν ἔθνος εὗρίσκετο νοτίως τοῦ Κουλί πρὸς τὰ Ἰμαλάια καὶ εἶχε μητρόπολιν τὸ Σιφτέν καὶ τὸ τρίτον εὗρίσκετο πρὸς ἀνατολὰς τῶν δύο πρώτων καὶ εἶχε μητρόπολιν τὴν Τσιογνάν, ἐκαλεῖτο δὲ Χουπί. Τὸ κράτος δὲ τῶν Μαντζιὼ βορείως τοῦ ἀνατολικοῦ κράτους τῶν Σινῶν ἐκτεινόμενον εἶχε μητρόπολιν τὸ Πεκῖνον, τὸ δὲ τῶν Μογγόλων νομαδικὸν ὃν ἐξετείνετο δυτικῶς τῶν Μαντζιὼ καὶ βορείως τῶν Σινῶν εἰς τὴν σειρὰν τῶν Ἀντιῖμαλαίων,

(α) Ἄρρ. μεταξωτὸν ἰδίᾳ ὀνομασθὲν οὕτω ὡς ἐρχόμενον ἐκ πόλεως Σήρας.

ἀφικνεῖτο δὲ δυτικῶς, καθ' ἃ Μογγόλοι καὶ Σῖναι ἱστοροῦσι, μέχρι Χηλῆς· διότι λέγεται ὅτι αὕτη κατῴκειτο πρὸ τῶν Γιαρλίχ ὑπὸ φυλῆς Μογγολικῆς Τζικάρ καλουμένης, νῦν δ' ἐνδiciaτωμένης εἰς τὰ περίξ τῆς Χηλῆς ὄρη. Ἐκτὸς τούτου οἱ Μογγόλοι εὐρίσκονται ἔτι καὶ εἰς τὰ βόρεια τῆς Καρασσιάρ ὄρη. Ἡ Χάμια δὲ λέγεται καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Γιαρλίχ ὅτι ἦτο χώρα Μογγολική, οἱ δὲ κάτοικοι ταύτης ἐκδιωχθέντες ὑπ' αὐτῶν κατέφυγον εἰς Μίγγαν. Ἔτι τῆς Χαμίας νοτίως ἡ λίμνη Σιγγεσιὰν περικατοικεῖται μέχρι τοῦδε ὑπὸ Μογγόλων. Εἰς τὰ ὄρη τοῦ Πτολεμαίου τὸ ὄρος Πιφὲν κατοικεῖται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Μογγόλων. Ἡ δὲ πόλις Σινὴν ἐν ἣ ἐδρεῦει εἰσέτι ὁ μέγας τῶν Μογγόλων ἱεράρχης λέγεται ὅτι ὑπῆρξε μητρόπολις Μογγολική. Ἄν λοιπὸν αἱ χῶραι αὗται ἦσαν Μογγολικαί, ποῦ τότε ὑπῆρχον αἱ τῶν Χοϊ-χοϊ, οἵτινες Τουργάν δηλαδὴ ἄποικοι ἐκλήθησαν εἰς τὰς χώρας τῶν Γιαρλίχ, καὶ ἐπομένως ὑπῆρχον ἀλλαχοῦ αἱ αὐτῶν χῶραι;

Κατὰ ταῦτα ὅπως ὀρίσωμεν τὰς χώρας τῶν Χοϊ-χοϊ, Μογγόλων καὶ Γιαρλίχ, ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ Γιαρλίχ ἐξετείνοντο ἀνατολικῶς μέχρι τῆς ἐρήμου τῆς παρεντεθειμένης μεταξὺ τῶν περιφερειῶν Τουρπὰν καὶ Χαμίας, ὅτε αὕτη κατεῖχετο ὑπὸ Μογγόλων, οἱ δὲ Χοϊ-χοϊ νὰ κατεῖχον τὰ ὄρη τοῦ Πτολεμαίου μετὰ τοῦ ἐθναρίου Φάντζα· δι' ὃ καὶ ἐν Σαλάρ εὐρίσκονται μέχρι νῦν αὐτόνομοι, καὶ ἐκεῖ πολυπληθέστεροι εἰσὶ, καὶ ὅμοροι ἐνταῦθα πρὸς τοὺς λαοὺς ὄντες εὐρίσκοντο εἰς συνεχεῖς πολέμους, καὶ ἐκ τούτων τῶν χωρῶν καταπολεμηθέντες ὑπὸ Χαῶν καὶ Μογγόλων ἠδύναντο διὰ τῶν ἐρήμων νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς τὰς τῶν Γιαρλίχ χώρας.

Συνέβη δ' ἡ μετανάστευσις αὐτῶν ὡς εὔρομεν εἰς ἐπο-
χὴν πρὸ τοῦ Πτολεμαίου. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς ἀνατολάς,
κατ' αὐτόν, τῆς ἐκτὸς τοῦ Ἰμαοῦ Σκυθίας ὑπῆρχεν ἡ
Σηρικὴ (α), ἄρα Σηρικὴ εἶνε ἡ Μογγολία, εἶχε μητρόπο-
λιν τὴν Σήρα, ἥτις ἦτο τῆς Σηρικῆς τελευταία πρὸς ἀνα-
τολάς, μεθ' ἣν ἀνατολικῶς ὑπῆρχεν ἡ Σινικὴ (β). Ὡστε
ἡ Σήρα μητρόπολις τῆς Μογγολίας εὐρίσκετο ἐπὶ Πτο-
λεμαίου ἔνθα περίπου τὸ Σινὴν, ὅπερ μέχρι νῦν μητρό-
πολις τῆς Μογγολίας ὁμολογεῖται, καὶ ἐπομένως ἐπὶ
Πτολεμαίου ἦσαν ἐκδιωγμένοι οἱ Τουργᾶν ἐκ τῆς πό-
λεως Σινὴν. Τὸ ὄνομα Σήρα εἶνε μογγολικόν, διότι μετ'
οὐ πολὺ ἐν τῇ Μογγολίᾳ θέλομεν διέλθει διὰ χώρας
Σηρὰ καλουμένης. Εὐρίσκετο δ' ἐν τῇ Σηρικῇ ἐτι καὶ
πόλις Πίαλα (γ), ἥτις δέον νὰ ᾖ ἡ Πι-λοῦ δηλαδὴ ἡ ἀπὸ
Χαμίας διὰ Πεκῖνον βορεία ὁδὸς ἥτις περιεγράφη ὡς
πόλις. Διήρχετο δὲ διὰ τῆς Σηρικῆς καὶ ὁ ποταμὸς
Οἰχάρδος (δ), ὅστις ἐσχηματίζετο ἐκ πολλῶν πηγῶν
ἐκ τῶν πρὸς βορρᾶν ὄρων καὶ ἐκ τοῦ Ἰμαοῦ ἐν τῇ ἐκτὸς
τοῦ Ἰμαοῦ Σκυθίᾳ (ε) καὶ ἐπομένως εἶνε ὁ νῦν καλούμε-
νος ποταμὸς τῆς Γιαρκάνδ, ὅστις, ὡς οἱ ἐν Λὼπ μοὶ
ἔλεγον, ἀφικνεῖται μέχρι Τούνχοα, ἔνθα καταπλέουσι
διὰ τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ 25 ἡμέρας, καὶ πορεύονται διὰ
τῆς ἐρήμου ἐπὶ ἡμέρας 30. Ἐβεβαίου δέ μοι ἐν Χα-
μιά ὁ τοῦ Τούνχοα Νταλόη λέγων: Νοτίως Τούνχοα
ὑπάρχει ὄρος, καὶ νοτίως αὐτοῦ λίμνη διαστάσεων ἀορί-
στων, κατὰ τὰς ὄχθας τῆς ὁποίας διὰ λέμβων οἱ ἐν Τούν-
χοα ἀνευρίσκουσι χρυσόν. Ἀφικνοῦνται δ' ἐν αὐτῇ πλοίοις
οἱ Γιαρλίχ ἵνα πωλήσωσιν εἰς Τούνχοα ἰχθῦς καὶ ἐπομέ-

(α) Ητολ. VI. ιε. (β) Πτολ. VI, ιε. 6 VII γ'. (γ) VI. 15.
6. (δ) VI 15. 3. (ε) VI 15'. 2.

νως οἱ Γαρλίκ οὔτοι εἰσὶν οἱ ἐκ Καρακουτζιούμ διὰ τοῦ ποταμοῦ ἐρχόμενοι· ὥστε, ὡς νῦν ἐξακριβοῦται ὑπάρχον, οὕτω καὶ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ἐγράφη. Ἐγίνωσκον δ' οἱ Ἕλληνες τὴν γεωγραφικὴν κατάστασιν τῶν χωρῶν ἐκείνων ἐκ περιγραφῆς, ἣν Μάης ἢ καὶ Τιτανὸς ἐποίησεν ἀνὴρ Μακεδῶν ἔμπορος ἐκ πατρός (α). Δὲν λέγει ὅμως ὁ Πτολεμαῖος ἂν ὁ ποταμὸς ἐξέβαλλεν εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἂν ἐποίει λίμνην· ἀλλ' ἡμεῖς μαθόντες ὅτι οἱ ἀπὸ Σαλάρ Χόϊ-χόϊ ἀπῆλθον εἰς Καρακουτζιούμ χωρὶς νὰ διαβῶσι ποταμόν, οἱ δ' ἀπὸ Καρακουτζιούμ ἀπέρχονται θήρας ἔνεκεν μέχρι Σαλάρ, ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν τὸν ποταμὸν τῆς Γαρκάνδ ὡς ποιοῦντα νοτίως Τούνχοα λίμνην.

Μεταξὺ ὅμως τῆς λίμνης καὶ τῆς πόλεως Τούνχοα μοι ἔλεγεν ὁ Νταλόη ὑπάρχει λάκκος καὶ ἐν αὐτῷ φυσικὴ ὁπή, ἐν εἴδει φρέατος, εἰς τὴν ὁποίαν ρίπτοντες λίθους ἀκούουσι μετὰ καιρὸν ὅτι πίπτουσιν εἰς ὕδωρ. Παραδέχονται ὅτι ἐκεῖθεν ὑπάρχει δίοδος εἰς τὸν Ἄδην, καὶ παρὰ τὴν ὁπὴν κτίσαντες μονὴν μονάζουσι περὶ τοὺς 200 Σιανσί. Ποταμὸς δ' ἐκ τῶν Φαντζικῶν ὁρέων ἐρχόμενος καὶ βορείως τοῦ Τούνχοα διαρρέων ἀναπίνεται ὅλος πρὸς δυσμὰς τούτου οὐ μακρὰν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ὑπάρχουσιν ἐνδογείως σπήλαια μεγάλα, ἐν οἷς οἱ ποταμοὶ καταρρέουσι, καὶ ἴσως ἀναφαίνονται ἐν ἄλλαις χώραις ὡς ποταμοὶ ἢ ὡς λίμναι· τοιαύτη λίμνη δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ Σιγχεσιάν, ἥτις ἐν πλήρει ἐρήμῳ εὐρισκομένη δὲν δέχεται οὔτε ποταμὸν οὔτε ῥύακα ἔτι.

Ἐκ τῆς νοτίως δὲ τῶν ὁρέων τοῦ Πτολεμαίου λί-

(α) Πτολ. I. ιβ. 7.

μνης, ἣν Κοκινὸρ καλοῦμεν, ἐξέρχεται κατὰ τοὺς Σίνας ὁ οὐράνιος ποταμὸς Τενσιὰν χάνχοα. Ἀπέρχονται, ὡς λέγουσιν, ἀπὸ Λαντζιὼ μέχρι Κοκινὸρ τὸν οὐράνιον ποταμὸν ἀναπλέοντες, καὶ διερχόμενοι διὰ τῶν ὁρέων τοῦ Πτολεμαίου τῆς Σινὴν ἀνατολικῶς, ἐνθα καὶ ποταμὸς ἐκ τῶν Φαντζικῶν ὁρέων κατερχόμενος εἰς τὸν οὐράνιον εἰσβάλλει. Μεταφέρουσι δὲ ἀπὸ Λαντζιὼ πλοίοις εἰς Κοκινὸρ ἄλευρα, ἅπερ πωλοῦσιν εἰς τοὺς περὶ ταύτην κατοικοῦντας Τιβετεῖς, οὓς Τουσίνζα καλοῦσι· βορείως δὲ Λαντζιὼ ὁ οὐράνιος διερχόμενος, ῥεῖ μέχρι Νήνσιας, ἐνθα ἀναπίνεται ὅλος, καὶ ἀναφαίνεται ἀνατολικῶς τῆς ἀναπόσεως μετὰ ἀπόστασιν 40 λου, δηλαδή μεταξὺ ἀναπόσεως καὶ ἀναφανίσεως τοῦ ποταμοῦ ὑπάρχει γῆς τμῆμα ἐν εἶδει γεφύρας. Ἐκεῖθεν διερχόμενος διὰ Χουνὰ χύνεται εἰς τὸν ὠκεανόν, γνωστός ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ὑανσεκιάγκος. Οἱ Σῖναι περιγράφουσι τὸν ῥοῦν αὐτοῦ λέγοντες «Τενσιὰν χάνχοα Τζιοῦγα βάνα, γι θὰν τὸ Λιτουνκό,» δηλαδή ὁ οὐράνιος ποταμὸς ἔχει ἐννέα ἐλιγμούς, ἓνα μέχρι Λιτουνκό.

Ἐπειδὴ ἡμεῖς θέτομεν τὰς πηγὰς τοῦ Χοάγγου δηλαδή τοῦ ποταμοῦ τῆς Κουϊχατζίνης εἰς τὴν λίμνην Κοκινὸρ, ὅθεν ὡς ἐγράφη ὁ Ὑανσεκιάγκος πηγάζει, θέλων νὰ διευκρινήσω τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην ἔμαθον, ὅτι οἱ ἀπὸ Σιτφὲν διὰ Σινὰ πορευόμενοι διέρχονται διὰ τῆς γεφύρας· οἱ δὲ ἀπὸ Χάμιαν διὰ Πεκῖνον πορευόμενοι διὰ τῆς ὁδοῦ Πιφὲν καὶ Σινὰ δὲν διέρχονται ποταμόν, παρὰ μόνον πρὸ τοῦ Μπέτεμπο, οὐ μακρὰν τοῦ Πεκίνου, διέρχονται τὸν ποταμὸν τῆς Κουϊχατζίνης βορειόθεν κατερχόμενον· καὶ ἐπομένως ἐσφαλμένως γράφεται ὅτι ὁ Χοάγγος ἔχει τὰς πηγὰς τοῦ ἐν Κοκινὸρ. Μετ' οὗ

πολὺ θέλομεν ἶδει ὅτι ἔχει ταύτας εἰς τὸ Ἀλτάι.

Αἱ πληροφορίες αὗται, ἃς πολυτίμους ὠνόμασεν ὁ κ. Ujsalvy ὅταν ἀνακήρυξε τὴν ἐν Ἀσίᾳ περιήγησίν μου ἐν τῇ ἐν Παρισίοις γεωγραφικῇ Ἑταιρίᾳ, ἐγράφησαν ὑπ' ἐμοῦ τὸ 1877 κατὰ μῆνα Νοέμβριον πρὸς τὴν γεωγραφικὴν ἑταιρίαν τοῦ Βελγίου· εἴτα δὲ καὶ πρὸς τὴν τοῦ Λονδίνου, Παρισίων, Βερολίνου, Ῥώμης καὶ Καίρου. Προσέθηκε δ' ὁ κ. Ujsalvy, ὅτι εἰσὶ συμφωνόταται πρὸς τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ προέδρου τῆς Γεωγραφικῆς Ἑταιρίας τοῦ Βερολίνου, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν νοτίως Τούνχοα σχηματιζομένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ τῆς Γιαρχάνδ λίμνην, καὶ πάνυ ἀσύμφωνοι πρὸς τὰς περιγραφὰς τοῦ Ῥώσσου περιηγητοῦ, τοῦ περιορίζοντος τὸν ποταμὸν ἐν τῇ λίμνῃ Καρακουτζιούμ, ἣν μάλιστα κακῶς Λῶπ ὠνόμασεν, ἐπειδὴ τὸ Λῶπ εὐρίσκεται νοτίως Σαγιάρ, ἐξ οὗ εἰς Λῶπ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἄγουσιν.

Ὁ Μάρκο Πόλο οὐδόλως ἀναφέρει τὸν ποταμὸν τῆς Γιαρχάνδ, οὔτε τὰς ὑπ' αὐτοῦ σχηματιζομένας λίμνας, οὔτε τὰ αὐτοῦ παραποτάμια, ἐνῶ περιγράφει τὴν Γιαρχάνδ (Caracan) (α), τὴν Χοτάν (Cotan) (β) καὶ τὴν Κασκάρ (Cascar) (γ), ἐξ οὗ ἐλέγχεται ὡς ἀκούσας περὶ αὐτῶν. Ἔτι περισσότερον ἐλέγχεται, διότι λέγει, ὅτι κατοικοῦνται ὑπὸ Μωαμεθανῶν καὶ Νεστοριανῶν χριστιανῶν, ἐνῶ χριστιανοὶ οὐδέποτε εἰς ταύτας τὰς χώρας κατώκησαν. Μεγάλως δ' ἐκπλήττει, πῶς ὁ Μάρκο Πόλο, ἐνῶ εὐρίσκετο εἰς Βουχάρα καὶ Σαρμακάνδην γράφει μετὰ τὴν Κασκάρ τὴν Σαρμαρκάδην (δ), καὶ παραδέχεται καὶ ταύτην ὑπὸ χριστιανῶν καὶ Μωαμεθα-

(α) Μάρκο Πόλο 141. (β) Σελ. 143. (γ) Σελ. 134. (δ) Σελ. 136.

νῶν κατοικουμένην, δὲν ἀναφέρει δὲ οὔτε περὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀμοῦ, οὔτε περὶ τοῦ Σήρ, οὔτε περὶ τοῦ Ζαραφσιάν. Λέγει δὲ ἀπὸ πόλιν **Siarciam** ἄγουσιν εἰς Λῶπ ἐπὶ ἡμέρας πέντε (α). ὁ δὲ ποταμὸς τῆς **Siarciam** ἔχει ἰάσπιδας καὶ Καρχηδονίους λίθους, οὓς πωλοῦσιν εἰς τοὺς **Catang** (β) δηλαδὴ εἰς τὰς Χατάη ἤτοι εἰς τοὺς Σίνας. Τὸ **Siarciam**, οἱ προσπαθοῦντες νὰ ἐπαληθεύσωσιν εἰς πάντα τὸν Μάρκο Πόλο, ἔγραψαν ὅτι εἶνε ἡ Καρασσιάρ. Ἐχουσιν ἄδικον διότι ἐκ Καρασσιάρ εἰς Λῶπ δὲν ὑπάρχει ὁδός. Κάτοικοι τοῦ Λῶπ ἦλθον πρὸς τὸν κατακτητὴν εἰς Τοξοῦν διὰ Σαγιάρ, δι' ἧς μόνον ὁδὸς συγκοινωνίας ὑπάρχει, καὶ ἔλεγον νὰ ἐπανακάμψωσιν ἀκολουθήσαντες τὸν ἐξερχόμενον ποταμὸν ἐκ τῆς λίμνης Μπαγράση, καὶ ρέοντα διὰ Κολά, ἐξ οὗ δι' ἀμμωδῶν χωρῶν, καθ' ἃς οὗτος ἀναπινόμενος ἐλάχιστος εἰς τὸν ποταμὸν τῆς Γιαρχάνδ ἀφικνεῖται, ν' ἀφίχθωσιν εἰς Λῶπ. Αὕτη ἡ ὁδὸς εἶνε κατὰ πολλὰ ἄβατος, ἐλάβανον ὅμως ταύτην διὰ συντομίαν καὶ διότι δὲν εἶχον βάρη.

Ἀπὸ δὲ Λῶπ ἄγουσιν ἐν Τούνχοα, λέγει ὁ Μάρκο Πόλο, ἐπὶ ἡμέρας 30 (γ), ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι περιγράφει μόνον τὴν διὰ τῶν ἐρήμων ὁδόν, δι' ἧς οἱ ἀπὸ Λῶπ ὡς ἐμνήσθην μεταβαίνουν εἰς Τούνχοα ἐν ἡμέραις 30, ἐν 25 δὲ διὰ τοῦ ποταμοῦ. Περὶ δὲ τῆς κυρίας ὁδοῦ τῆς τοσαύτας πόλεις σημαντικὰς ἐχούσης οὐδένα λόγον ποιεῖ. Ἡ ἐπαρχία δὲ **Chalsou** (Καντζιῶ) λέγει, ὀνομάζεται **Tangut** δηλαδὴ Τογγάν ἢ Χόι-χόι, οἱ ταύτης κάτοικοι ἔχουσιν ἰδίαν γλῶσσαν, εἰσὶν εἰδωλολάτραι, ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ καὶ Νεστοριανοὶ χριστιανοί.

Ἐκ **Campicui**, λέγει εἷτα (δ), ἐνθα ἀκούονται πολλὰ
(α) σελ. 149. (β) σελ. 146. (γ) σελ. 152. (δ) 202.

πνεύματα τῆς νυκτός, ἀφικνοῦνται εἰς τὰ βασίλεια **Erquiul** (πιθανὸν τὸ Σαλάρ) ἔνθα ὑπάρχει μέγας Χάν τῆς ἐπαρχίας τῶν **Tangut** (τῶν Τογγάν). οἱ κάτοικοι εἰσὶ χριστιανοὶ Νεστοριανοί, εἰδωλολάτραι καὶ Μωαμεθανοί. Νοτιανατολικῶς ἄγουσιν εἰς τοὺς **Catay** (Χατάνῃ ἢ Σινικῇ), διέρχονται διὰ τῆς πόλεως **Singuy** (πιθανὸν τὸ Σινὴν) ἔνθα πόλεις καὶ χωρία ἀρκετὰ τῶν **Tangut**, ἅπερ ὑπόκεινται εἰς τὸν μέγαν Χάν. Οἱ κάτοικοι εἰσὶν εἰδωλολάτραι, Μωαμεθανοὶ καὶ Χριστιανοί. Ἐκεῖ εὕρισκεται ὁ μόσχος, ὁ ταῶς, καὶ οἱ φασσιανοί, ἡ ἐπαρχία ἔχει μέγεθος 26 ἡμερῶν. Οἱ κάτοικοι εἰσὶν εἰδωλολάτραι, παχεῖς, ἔχοντες μικρὰν ῥίνα, καὶ μαύρην κόμην, χωρὶς γένειον καὶ μύστακα. Αἱ γυναῖκες εἰσὶν ἐντελῶς ἄτριχοι, λευκαί, καὶ πολύγαμοι.

Ἐκ δὲ τοῦ **Erquiul** (α) ἀνατολικῶς ἐπὶ 8 ἡμέρας ὑπάρχει ἡ ἐπαρχία **Egrigaia** κατοικουμένη ὑπὸ **Tangut** (Τογγανῶν), ἡ μητρόπολις λέγεται **Salacian**, οἱ κάτοικοι εἰσὶν εἰδωλολάτραι, ἀλλ' εἰσὶ καὶ χριστιανοὶ Νεστοριανοί, ἔχοντες ὠραίας ἐκκλησίας. Ἐκεῖ δ' ὑπάρχουσι καὶ τὰ ὠραιότατα ἔρια τῶν καμήλων.

Ταῦτα πάντα ἐπειδὴ ἀναφέρονται εἰς τοὺς **Tangut** δηλαδή εἰς τοὺς Τογγάν ἢ Τουργάν, ἡ καὶ Χόι-χόι ἢ Χοῖζα καλουμένους, ἀντὶ νὰ ματαιοπονῶμεν προσπαθοῦντες ν' ἀναφέρωμεν ἐκάστην τοῦ Μάρκο Πόλο πόλιν εἰς ὁποίαν τῶν νῦν ἀντιστοιχεῖ, ἃς σχετίσωμεν αὐτὰ ἐν γένει πρὸς τὴν ἐξευρεθεῖσαν χώραν τῶν Τογγάν. Εὗρομεν δὲ ὡς τοιαύτην τὰ τοῦ Πτολεμαίου ὄρη, καὶ τὰ δυτικῶς τούτων μέχρι Τούνχοα, ἀνκαί τοῦτο ἀποδώσωμεν εἰς τοὺς Τογγάν ἢ Χόι-χόι. Εἰς ταύτας λοιπὸν τὰς χώρας εἰς

(α) σελ. 205.

τὴν ἐποχὴν τοῦ Μάρκο Πόλο ὑπῆρχον χριστιανοί; ὁ Θεὸς ἃς ἐλέησῃ τὸν πιστεύοντα τοῦτο! Ὁ Μάρκο Πόλο λοιπὸν οὐδόλως εἶδε τὰς χώρας ταύτας, διότι χριστιανὸς ὢν ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τοὺς χριστιανούς· ἐξέλαβεν ὅμως ὡς τοιούτους τοὺς λατρευτὰς ἀγαλμάτων, καθ' ἃ οἱ λατρεύοντες τοιαῦτα, εἴτε χριστιανοὶ εἴτε εἰδολωλάτραι, ὑπὸ μὴ εἰδότων ἐκλαμβάνονται ὡς τοῦ αὐτοῦ θρησκευματος κόσμος καὶ παρίστανται ὑπ' αὐτῶν ὡς χριστιανοὶ εἰς τοὺς ἄλλους, ἂν εἰς τούτους οἱ χριστιανοὶ εἰσὶ γνωστοί. Τοιαῦτα παθῶν καὶ ὁ Μάρκο Πόλο περιέγραψε πᾶσαν τὴν Σινικὴν Ταταρίαν καὶ τὴν Μογγολίαν ὑπὸ χριστιανῶν κατοικουμένην. Ταῖς ὁμοίως καὶ φασσιανοὶ ὑπάρχουσιν ἐκεῖ πολλοί, ἀλλ' ὅχι καὶ μόσχοι, βόες δ' ἄγριοι πολλοὶ ὧν τὰ κέρα λέγονται ὑπερμεγέθη· δι' ὃ πιστεύω νὰ ᾔναι Ἄργολι. Τὰ χαρακτηριστικὰ δὲ τῶν κατοίκων, ὡς περιγράφει, εἰσὶ σύγχισις χαρακτηριστικῶν λαῶν διαφορῶν.

Διὰ πόλιν δ' ὀνομαζομένην ὑπὸ τοῦ Μάρκο Πόλο Tanduc (α) ὁ Klaproth καί τινες μετ' αὐτοῦ λέγουσιν ὅτι κατὰ τοὺς Σίνας ὁ Hoango (ἀντὶ νὰ εἰπωσιν ὁ Ὑανσεκιάγκος διότι Χοάγγος εἶνε ὁ ποταμὸς τῆς Κουϊχατζίνης καὶ ὁ Ὑανσεκιάγκος ὁ Οὐράνιος ποταμὸς), διέρχεται διὰ Ταταρικῶν χωρῶν, δηλαδὴ διὰ τῶν χωρῶν τῶν Γιαρλίχ, καὶ εἶτα δι' ἀρχαίων Σινικῶν πόλεων ὀνομαζομένων Thianté, ὅπερ ἀνάγκη, λέγουσι, νὰ ᾔ τὸ ὑπὸ τοῦ Μάρκο Πόλο γραφὲν Tanduk· καὶ ἰδοὺ, μετ' ἀγαλλιάσεως ἐπιφωνοῦσιν, εὐρέθη καὶ τὸ Tanduk, ἐνῶ τὸ Thianté εἶνε τὸ Tsiantou, ὄνομα δι' οὗ οἱ Σῖναι ὀνομάζουσι τὰς Τουράν ἐν γένει, σημαῖνον δὲ ἀνθρώπους

(α) Σελ. 149.

φέροντας κირβασίας. Δηλοῦται δ' ἐκ τῆς τοιαύτης Σινικῆς περιγραφῆς μᾶλλον ὅτι ὁ Τενσιὰν Χάν-χοα, ἢ ὁ Ὑαν-σεκιάγκος ὡς ἡμεῖς αὐτὸν καλοῦμεν, ὑπῆρξέ ποτε συνέχεια τοῦ ποταμοῦ τῆς Γιαρκάνδ. Τοιοῦτό τι παρατήρησα ἐν τῇ Σινικῇ εἰς βιβλίον φέρον γεωγραφικὸν χάρτην, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Τενσιὰν Χάν-χοα γράφεται ὅτι ἐνοῦται μετὰ τοῦ ποταμοῦ Γούνχοα, καὶ ἐκεῖθεν διευθύνεται εἰς τὴν Σινικὴν. Μετεβλήθη δ' ὁ ῥοὺς τοῦ Οὐρανίου ποταμοῦ ἐκρήξεων ἐνεκεν, ὅπως μετεβλήθη καὶ ὁ τοῦ θεοῦ Νείλου ὡς μετ' οὐ πολὺ παρατηρήσαμεν.

Ἡ Χάμια δ' ἡ Κομούλ, ἢ Camul καλεῖται (α), εὕρισκεται λέγει μεταξὺ ἐρήμων, ἀφ' ἐνὸς τῆς τοῦ Λώπ, καὶ ἀφ' ἐτέρου μιᾶς τριημέρου μικρᾶς ἐρήμου. Ὑπῆρξέ ποτε βασιλείον· οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖ εἰσὶν εἰδωλολάτραι καὶ ἔχουσιν ἰδίαν γλῶσσαν, ζῶσιν ἐκ προϊόντων τῆς γῆς, εἰσὶν ἄνθρωποι τῆς ἡδονῆς, διότι δὲν ἀκούεται ἢ νὰ φάλλωσι, νὰ παίζωσιν ὄργανα καὶ νὰ χορεύωσιν. Ἡ Χάμια δὲ Μογγολικὴ χώρα οὖσα, ἃν δὲν κατῴκειτο κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μάρκο Πόλο ὑπὸ τῶν φίλων αὐτοῦ Μογγόλων, οὓς Τατάρ καλεῖται καὶ δὲν διακρίνει ἐκ τῶν Τουράν, κατῴκειτο ἀναμφισβητήτως ὑπὸ τῶν Γιαρλίχ, ἢ ὑπὸ Σινῶν, οἵτινες ἐκυριάρχησαν ἐπὶ τῆς Χαμίας. Ἀλλ' ἔδραν βασιλικὴν ἐξ ὧν γινώσκομεν ἐν Χαμίας εἶχον καὶ ἔχουσι μόνοι οἱ Γιαρλίχ, ὁ δὲ ἐκ διαδοχῆς βασιλεύων ὀνομάζεται Τζεγκάν δηλαδὴ βασιλεὺς. Ἐξουσιάζει, ὅταν ᾔτο αὐτόνομος, μέχρι Κατσάρ καὶ μέχρι Χηλῆς. Ὑποπεσὼν δ' εἰς τὴν τῶν Μαντζιῶ κυριαρχίαν διατηρεῖ τὸ αὐτοῦ ἀξίωμα καὶ μισθοδοτεῖται παρ' αὐτῶν, ἔχει τὴν ἐξουσίαν τοῦ νὰ διαλύῃ τὰς μεταξὺ τῶν

(α) σελ. 156.

Γιαρλίκ διαφοράς, καὶ νὰ ὑπερασπίζῃ τὰ αὐτῶν παρά-
πονα ἐνώπιον τῶν κυριαρχουσῶν ἀρχῶν· δι' ὃ ἔχει ὑπη-
ρεσίαν. Ὁ πρωθυπουργὸς αὐτοῦ καλεῖται Πουντζίν, οἱ
δὲ λοιποὶ ὑπουργοὶ Μπέκ, οἱ κατὰ τόπους δήμαρχοι
Ντατχὰ καὶ ὁ ἀνώτερος ἱερεὺς Καζή. Ὁ τελευταῖος
βασιλεὺς ἀφωσιωμένος εἰς τοὺς Σίνας κατὰ τὴν νῦν
ἐπανάστασιν ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν ἐλθόντων εἰς Χάμιαν
Γιαρλίκ καὶ Τουργάν· καὶ ἐπειδὴ ἀφῆκεν ἀνήλικον
διάδοχον, ὁ μέγας βασιλεὺς τοῦ Πεκίνου ἀνεγνώρισεν
ὡς βασιλέα τῶν Γιαρλίκ τὴν γυναῖκα τοῦ φονευθέντος,
ἣτις καὶ ἐβασίλευεν ἐν Χαμιά ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς ἐκεῖσε
ἀφίξεώς μου. Βασιλεία ἄλλου ἔθνους ἐν Χαμιά οὐδέ-
ποτε ὑπῆρξεν ὥστε καὶ τὰ περὶ Χαμίας τοῦ Μάρκο
Πόλο, ὅπως καὶ τὰ περὶ τῶν λοιπῶν, κυήματα εἰσὶ πε-
πλανημένων πληροφοριῶν. Ἄλλ' ἐπειδὴ γράφει ἡμῖν
μουσικοὺς καὶ χορευτὰς τοὺς κατοίκους τῆς Χαμίας,
ἀνάγκη νὰ ἴδωμεν τοὺς κατοικοῦντας ταύτην Γιαρλίκ
ὅποιοι τινὲς ὡς πρὸς τὴν μουσικὴν εἰσὶ· διότι ἐκ ταύτης
δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν τὰς μεταξὺ τῶν κατὰ τὰς
διαφόρους ἐπαρχίας Γιαρλίκ σχέσεις.

Τὰ μουσικὰ ὄργανα τῶν Γιαρλίκ τῆς Χαμίας εἰσὶ μι-
κρὰ τύμπανα πρὸς κανονισμόν τοῦ ῥυθμοῦ τοῦ ᾄσματος,
ὁ δὲ ρυθμὸς εἶνε ὁ αὐτὸς μέχρι τῶν Γιαρλίκ τῆς Ἀξοῦ,
καὶ ὅμοιος τῷ τῶν Κρυψιάκ, ὁ χορὸς δὲ βάρβαρος, καὶ
ἀναιδὴς ὁ κωμικός· διότι γυναῖκες μετ' ἀνδρῶν χορεύου-
σαι ἀπομιμοῦνται τὰς τῶν κτηνῶν μίξεις, ὁ βίος καὶ τὰ
τῆς γλώσσης ἰδιώματα εἰσὶν ὅμοια τοῖς τῶν Κρυψιάκ·
ἐξ ὧν φαίνεται ὅτι προελθόντες ἐκεῖθεν κατέβησαν διὰ
τῶν Ἀντιϊμαλατῶν ἀπὸ Χηλῆς εἰς Ἀξοῦ, καὶ προέβησαν
ἀνατολικῶς μέχρι σχεδὸν Σουντζιοῦ. Ἐξεδίωξαν τῆς

κοιλιάδος Χηλῆς τοὺς Μογγόλους Τζικάρ, οἵτινες ἀπέμειναν μόνον εἰς τὰ ἀνατολικῶς καὶ βορείως ταύτης ὄρη, ὅπως καὶ αἱ εἰς τὰ βορείως τῆς Κασκάρ ἀπόρθητα ὄρη κατοικοῦσαι φυλαὶ Τουργαούτ καὶ Χορσιούτ, καὶ οἱ νοτίως τῆς Χαμίας καὶ δυτικῶς Τούνχοα περὶ τὴν λίμνην Σιγγε-Σιάν κατοικοῦντες Μογγόλοι. Οἱ πρὸς δυσμὰς δὲ τῆς Ἀξοῦ Γιαρλίκ διακρίνονται τῶν ἀνατολικῶν ὡς πεπολιτισμένοι, χαρακτηριζόμενοι πρῶτον διὰ τῆς μουσικῆς των. Τὸ ἐντελέστατον αὐτῶν μουσικὸν ὄργανον εἶνε ἔγχορδον, ἀνάλογον πρὸς τὰ τουρκικὰ μπουζούκια, δηλαδὴ μανδολῖνον μικρὰν ἔχον τὴν κεφαλὴν καὶ ἐπιμηχεστάτην τὴν χεῖρα, αἱ χορδαὶ τοῦ εἰσὶ σιδηραῖ καὶ ζωϊκαί, ἀλλὰ ἀντιθέτως τῶν ἡμετέρων διατεθειμέναι· δηλαδὴ ἐνθα ἡμεῖς θέτομεν τὰς πρὸς βαρεῖς τόνους χορδὰς, ἐκεῖνοι θέτουσι τὰς πρὸς ὀξεῖς καὶ τὸ ἐναντίον· κρούουσιν αὐτὰς διὰ πλήκτρου, ἀλλὰ καὶ ὑποστήλιον ἔτι κατὰ τὸ κατώτερον τεταρτημόριον τῆς χειρὸς θέτοντες κρούουσι τὰς χορδὰς δι' ἐγχόρδου τόξου ἐν εἵδει λύρας· τὸ μέλος των γοητεύει καὶ κατὰ τοὺς δύο τρόπους. Ὁ δὲ ρυθμὸς τῆς μουσικῆς των φαίνεται ὡς μίγμα τι ρυθμοῦ Ἰνδικῆς καὶ Περσικῆς μουσικῆς, ἀλλ' ἐκλογῆς θελκτικωτάτης. Δὲν ἐλλείπουσιν ἐκ ταύτης οὔτε τὰ ἡδέα καὶ συγκινητικώτατα παράπονα τῶν Ἰνδῶν, οὔτε οἱ γενναῖοι καὶ συμπαθητικώτατοι τῶν Περσῶν στεναγμοί. Ἡ ποίησις των τηρεῖ τὸ αὐτὸ ὕφος· καὶ ὅπως δώσω ταύτης ἰδέαν γράφω τὸ χαρακτηρίζον τὴν κατάστασιν τῆς Κασκάρ ᾄσμα ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ φίλου μου Μωχαμέτ Γιακούπ, ὡς ἐξῆς ἔχον·

Ζεμπερέκι ἀβαζί τετλάτ πρεβαζί (γιά "Ἄλλα !)

χατοῦν σιρινὶ ὀλγὰν (βὰν γοντζιέμ) χαζμπεκι σαρμπαζί (γιά!)

Τῶν πυροβόλων ὁ κρότος καὶ τὰ περικέντητα φορέματα (ὦ Θεέ !)
Τῶν ἀρπαζομένων ὠραίων παρθένων (Ἄχ ἄνθος μου) ὑπὸ τῶν
[στρατιωτῶν τοῦ Χοζμεκὶ (ἄχ !)]

Ὁ χαρακτήρ τούτων τῶν Γιαρλίκ εἶνε γλυκὺς καὶ ἡ κοινωνία των ἁρμονική. Ἐξεπληττόμενην μεγάλως, βλέπων τοὺς ὠμοὺς Κοχανεῖς ἐπιπλήττοντας καὶ τύπτοντας τοὺς ὁδηγούς μας, καὶ τούτους ἅμ' ἀπαλλασσομένους ἐπαναρχίζοντας μετὰ τῆς αὐτῆς εὐδιαθεσίας τὸ ἄσμα, ὅπερ τυπτόμενοι εἶχον ἀφήσει. Ἐνόμιζέ τις ὅτι εὕρισκον παρηγορίαν τῶν θλίψεων ἐν τῇ μουσικῇ. Ἐκ τοῦ τελευταίου ἐρημώδους σταθμοῦ διὰ Μονεμβασίαν εἶχομεν ὁδηγὸν φέροντα μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ αὐτοῦ ὄργανον. Ἀφιχθέντες ἐκεῖ ἀργὰ τὸ ἑσπέρας ἐκοιμήθημεν ὑπὸ στοὰν εὐμεγέθους οἴκου. Πρωϊαίτατα ὅταν τὸ γλυκοχάραγμα τὰ ἄστρα χλωμιάζῃ, καὶ τὸ ψῦχος αὐξάνον συμπτύσῃ τὰ ζεύγη, μεθ' ὃ τὰ ὠραῖα πτηνὰ καλλιχελαδίζουσι τοὺς αὐτῶν ὑμεναίους, ἀναστάς ἐκεῖνος, καὶ στηριχθεὶς εἰς γωνίαν ἤρχισε διὰ χαμηλοῦ τόνου μελωδῶν τὰ παράπονά του. Καθῆδυνε πάντας, καίτοι κατεχομένους ὑπὸ τοῦ νηδύμου τῆς πρωΐας ὑπνίου. Μετὰ τινα ὥραν ὅταν κυριαρχῇ ἡ ὑποφώσκουσα ἡμέρα, καὶ ἕκαστος διευθύνεται εἰς τὸ αὐτοῦ ἔργον, ἐμείναμεν ἐκεῖνος καὶ ἐγὼ μόνοι· ἐκεῖνος φροντίζων ἵνα καλλύνῃ ἀδιακόπως τῆς μουσικῆς τὴν ἁρμονίαν, καὶ ἐγὼ ἵνα προετοιμάζωμαι διὰ τοὺς ἐπομένους πόνους. Γυνή τις, ἥτις περιέμενεν ἀνυπομόνως τὴν μοναξίαν, ἡμιανοίξασα τὴν αὐτῆς θύραν, ἐκάλεσε δι' ἐπιτεταμένων σημείων τὸν μουσικόν μας. Ὅπως παύει πτηνὸν τὸ κελάδημά του καὶ μυῖαν περιίπταμένην ἀρπάζον ἐν τάχει ἵπταται εἰς τὰ μικρά του, οὕτω παύσας καὶ ὁ μουσικός μας τὸ ἄσμα, καὶ τὸ ὄργανον λαβὼν,

εἰς τὰ βάθη τοῦ οἴκου ἀκροποδητί, κύπτων τὸ σῶμα, καὶ ἀναπτερυγίζων τὰς χεῖρας ἔπτῃ. Ἡ θύρα ἐκλείσθη, καὶ δὲν ἤκουον πλέον ἄσμα. Μετ' ὀλίγον ἦλθε φέρων τοὺς ὁδηγοὺς ὁ φύλαξ καὶ ἐπιδοθεὶς κατὰ τὸ σύνηθες εἰς τοὺς πόνους ἀφίχθην ἐν Χαμίᾳ ἔνθα νὰ ὑποστῶ μοι ἔδει τὴν ὀδυνηροτέραν τῆς ζωῆς μου ἡμέραν, ὅταν διαρπάσαντες τὴν πολυτίμὸν μου συλλογὴν οἱ Σῖναι ἔδесαν τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας μέχρις ἀποκόπῃς διὰ σχοινίων, καὶ πρὸς ἀποκεφάλισιν μὲ ἤγον· ἀλλ' ὁ ἀφαιρῶν τὰς ζωὰς Χάρων, ἀπησχολημένος τότε εἰς ἄλλας χώρας, δὲν ἠὲ χαίρει ν' ἀφαιρέσῃ καὶ τὴν ἰδικήν μου.

Ἐν Χαμίᾳ μ' ὠδήγησαν εἰς τὸ φρούριον τοῦ Κοῦν Τουνλῆν, ἔνθα πάραυτα ἦλθον ἐκ τοῦ φρουρίου τοῦ Βοῦν (κυβερνήτου) Βὲ νταρήν, ὁ Βὴ νταρήν τὰ Τουνλῆν, καὶ πολλοὶ Νταλόη μετὰ διερμηνέως πρὸς ἐξέτασίν μου. Τινὲς μ' ἔλεγον Ὀλούσσου (Ῥῶσσον), ἄλλοι Ἰντζιλοι (Ἀγγλον), Ἀμερικαῖν, Ταλίγγοα (ἄλλο εἶδος), Ταφάκοα (διαφορετικὸν εἶδος), Λωμοχόζα (Λεοντογένην), Βέκοα (ἐκ τῶν πέριξ), Τζιουζίκοα (ἐκ τῶν κατοικούντων πέριξ τῶν πέριξ αὐτῶν), Γιαγκουῖζα (θαλάσσιον) καὶ ἐν γένει διὰ παντὸς ὀνόματος, δι' οὗ ἡ τῶν Σινῶν φαντασία καλεῖ τὰ γνωστὰ αὐτοῖς ἢ μηθευόμενα ἔθνη. Ἄλλοι ἀνύψονον τὰ βλέφαρα ἵν' ἀπομιμηθῶσι τοὺς ὀφθαλμοὺς μου, ἀλλ' οἱ εὐνοϊκώτεροί μοι μ' ὠνόμαζον Τζιὰν μουζέ βομέντι ρίν, δηλαδὴ μακρομάλλην ἰδικόν των ἀνθρώπων· διότι οἱ Σῖναι πρὶν ἢ ὑποκύψωσιν εἰς τοὺς Μαντζιῶ (Μαντζουρεῖς) ἐτήρουν ἅπασαν τὴν κόμην, καὶ ἐνεδύοντο ἐπενδύτας πλατείας χειρίδας ἔχοντας, ἅπερ τότε καὶ εἰς ἐμὲ ἐβλεπον· διότι ἐτήρουν ἅπασαν τὴν κόμην καὶ τὸν πῶγωνα μακρά, καὶ ἡμην ἐκ τοῦ Καβούλ ἐνδεδυμέ-

νος ὡς ἱεροσπουδαστής, τὸ δὲ διαβατήριον τοῦ κατακτητοῦ τῆς Κασκάρ, ὀνομάζον με Γιουνανί, ὑπέθαλπε τὴν ιδέαν τῶν πιστευόντων ὅτι ἤμην ἐκ Γιουνᾶς (Παντάλ). Ἡ ταχύπτερος δὲ φήμη ἀναγγέλλουσα πανταχοῦ «εἷς ἀνὴρ, καὶ εἷς ἵππος,» ἔκαμε νὰ δράμωσι πανταχόθεν ἄνδρες, γυναῖκες, καὶ παιδιὰ πρὸς θέαν. Ἐλεγε διὰ τὸν Μουνσίμπασή μου, ὅστις ἦτο ὠραῖος ἀραβικὸς ἵππος, ὑπερήφανος, λαμπρὰν ἔχων χροιάν καὶ ἀνάστημα μεγαλοπρεπές. Ἐθεώρουν ἡμᾶς ὡς τέρατα, ἀλλὰ ἀνεγνώριζον ὅτι ἡμεῖθα καλαὶ ὑπάρξεις.

Τὴν αὖριον 22 Μαρτίου σημαιοστολήσαντες διὰ πλείστων σημαιῶν διαφόρων χρωμάτων τὰ φρούρια, καὶ συναθροισθέντες πάντες εἰς τὸ τοῦ Κυβερνήτου μέ προσεκάλεσαν ἵνα παρουσιασθῶ ἐνώπιόν του· δι' ὀλίγον καιρὸν ἐν τῇ αὐλῇ μένων ὑπὸ σμήνους Σινῶν περιεκυκλώθην, κατακηλιδωμένων καὶ ἐξαγόντων ὁσμὴν βαρεῖαν, διότι οἱ Σῖναι δὲν πλύνουσί ποτε τὰ ἐνδύματά των. Τούτων τινὲς πλησιέστερον ἐλθόντες καὶ ψηλαφούντες τὰ ἐνδύματα, τὴν κόμην, καὶ τὰς χεῖράς μου ἐχειρομάντουν. Ἡ ἐξ αὐτῶν ἀποφορὰ ἱλιγγίασιν μοὶ προὔξενει καὶ ἐβλεπον ὅτι ἠπειλούμην ὑπὸ λειποθυμίας. Διὰ σημείων τοῖς ἔκαμα νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι ἐπεθύμουν ν' ἀπομακρυνθῶσιν ὅπως μοὶ ἐπιτρέψωσι καθαρὸν ἀέρα, ἀλλ' οὐδόλως ἤκουόμην. Ἐφυγον ὡς πρόβατα πάντες ἅμα ἀναστὰς ἔδειξα ὅτι ἐμελλον τοὺς περὶ ἐμὲ νὰ ὠθήσω. Μετ' ὀλίγον ἦλθεν ὁ ὑποκυβερνήτης μετὰ διερμηνέως λέγων, ὅτι ἐμελλον νὰ παρουσιασθῶ ἐνώπιον τοῦ Κυβερνήτου, καὶ ἔδει νὰ προσκυνήσω αὐτὸν κατὰ τὸν Σινικὸν τρόπον. Ἐπειδὴ δ' αὐτὸν δὲν ἐνόουν, παρεκάλεσα τὸν διερμηνέα διὰ παραδείγματος νὰ μοὶ δείξῃ. Μὴ θέ-

λοντος δὲ τούτου τὸ παράδειγμα νὰ κάμῃ, ἔθηκε τὴν χεῖρα ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς μου, ἣν πιέζων ἵνα κύψῃ πρὸς τὰ κάτω ἔλεγε, τρὶς διὰ τοῦ μετώπου γονυκλιτῶς ἱστάμενος τὴν γῆν νὰ ἐγγίσω, καὶ νὰ μείνω εἴτα γονατισμένος ἐνώπιον τοῦ Κυβερνήτου. Αἶ! Τάταρε, ὀπισθεγείρων τὴν κεφαλὴν τῷ εἶπον, ἡ κεφαλὴ αὕτη δὲν κλίνει ἢ διὰ ξίφους· ἐὰν ὁ Νταρὴν ἐπιθυμῇ νὰ τὸν ἴδω, θέλω τὸν ἀσπασθῆ, ὅπως τὸν ἡμέτερον βασιλέα. Ὁ ὑποκυβερνήτης τὴν ταραχὴν μου ἰδὼν, ἐζήτησε τὴν αἰτίαν, καὶ μαθὼν, ἔστω, εἶπε· καὶ πῶς ἀσπάζεσθε, μὲ ἡρώτησε, τὸν βασιλέα; Τῷ ἔδειξα κλίνας τὴν κεφαλὴν καὶ καταβιθασμένας ἔχων ἐνθεν καὶ ἐνθεν τὰς χεῖρας. Τόσον μόνον; ἀπορῶν ἡρώτησε. Καὶ τί περισσότερον ἀπαιτεῖται πρὸς ἔκφρασιν σεβασμοῦ; τῷ ἀπεκρίθην.

Ἐνώπιον τοῦ Κυβερνήτου παρουσιασθέντες ἔπεσαν ὡς κάμηλοι κατὰ γῆς πάντες, ὁ ὑποκυβερνήτης μετ' ἐμοῦ μόνον ὀρθίος μέινας. Ἐκεῖνος δὲ καθήμενος ἐπὶ ὑψώματος καὶ ἔχων χιαστὶ τοὺς πόδας μὲ ἡρώτα Τί ἄνθρωπος εἶσαι; Ἑλληὴν· τῷ ἀπεκρίθην. Τί ἐπάγγελμα ἔχεις; μοὶ προσέθεσε. Τὸ τοῦ ἱατροῦ. Καὶ ποῦ πορεύεσαι; Κατ' εὐθείαν πρὸς ἀνατολὰς εἰς τὴν Ἰαπωνίαν καὶ Ἀμερικὴν, ὅθεν θὰ ἐπανακάμψω εἰς τὴν πατρίδα μου. Καὶ διατί διέρχεσαι διὰ τοῦ Οὐρανίου κράτους καὶ δὲν διέρχεσαι δι' ἄλλων χωρῶν; Διότι ἡ ὁδός, ἣν ἄγω ὅπως τὸν κύκλον τῆς γῆς ποιήσω, διέρχεται διὰ τοῦ Οὐρανίου Κράτους· ἐὰν λοιπὸν δὲν διηρχόμην διὰ τῆς Χαμίας θὰ διηρχόμην βορείως ἢ νοτίως ταύτης, ἀλλὰ πάντοτε διὰ τοῦ Οὐρανίου κράτους. Ποῖον σκοπὸν ἔχει ἡ περιήγησίς σου; Τοῦ νὰ ἴδω εἰς ποῖον κράτος τοῦ κόσμου ὑπάρχουσιν οἱ καλλίτεροι ἄνθρωποι. Καὶ δὲν ἐφο-

βήθης μὴ σὲ φονεύσωσιν οἱ κακοί; "Οχι, διότι γινώσκω ὅτι θὰ ἀποθάνω. Ἀλλ' ἂν ὁ Θεὸς μὲ σώσῃ θὰ ἴδω πρὶν ἀποθάνω τοὺς καλλιτέρους ἀνθρώπους. Ἐχει καλῶς, μοι εἶπεν, ἐγὼ θὰ σοὶ δώσω ὁδόν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ κατ' εὐ-
 θεϊαν εἶνε διακεκομμένη πολέμων ἕνεκεν, θὰ σοὶ δώσω τὴν Πι-λοῦ (βορείαν ὁδόν) δηλαδή τὴν διὰ τῆς Μογγολίας. Παραδέχομαι εὐχαρίστως οἶανδήποτε ὁ Νταρίν ὁδὸν μοι δώσει, τῷ ἀπεκρίθην, καὶ ἐὰν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς θέλῃ νὰ μοι κλείσῃ ἐν ὧσιν πορεύομαι διὰ τοῦ Οὐρανίου κράτους οὐδόλως ἀντιλέγω, ἢ μόνον παρακαλῶ αὐτὸν νὰ φροντίσῃ νὰ μὲ φυλάξῃ μὴ πέσω εἰς κακῶν χειρὰς καὶ ἀπολεσθῶ, ἀφοῦ διήλθον μετὰ τόσους κόπους τόσους κινδύνους. Προσκυνήσας δ' ἐξῆλθον. Ἐκεῖθεν μ' ὠδήγησαν καὶ πρὸς τὸν Τζὶν Νταρίν, πρῶτον τῆς Γιαρχάνδ Κυβερνήτην, ὅστις ἐστάθμευε τότε μετὰ στρατοῦ ἐν Χαμιά. Ἀμ' ἰδὼν ἐφώνησε. Σὺ εἶσαι Ῥώσσοι. Τί θέλεις εἰς τὸ Οὐράνιον κράτος; Ὁδὸς δι' αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει. Οἱ συνοδεύοντές με εἶπον αὐτῷ ὅτι ὁ Βὲ Νταρίν ὁδὸν μοι ἔδωκεν. Ἄς ἐξετάσῃ τότε καλῶς, προσέθεσε, μὴ τυχὸν ᾔνε Ῥώσσοι ἢ Ἀγγλοι, καὶ εἶτα ἄς τῷ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀναχώρησιν. Ἐξελθόντες δὲ ἐκεῖθεν μὲ ὑπεχρέωσαν ἵνα τρέξω τὸν Μουνσίμπασή μου, καὶ ἱππεύσας, ἀφοῦ ἤμην εὐχαριστημένος, ἔκαμα νὰ λάβῃ τὴν ὑπερήφανον αὐτοῦ στάσιν, καὶ ἄφησα νὰ βαδίσῃ μετὰ τῆς περινενοημένης αὐτοῦ προσοχῆς ἐν τῇ λεωφόρῳ παρὰ τοῖς ἐκτεθειμένοις πηλίνοις ἀγγείοις τῶν μικροεμπόρων. Οὗτοι καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ἐφώνουν ἵνα μὴ θραυσθῶσι τὰ ἀγγεῖα, ἀλλ' ὁ Μουνσίμπασης ἐπλησίαζεν ἐπὶ μᾶλλον, οἱ δ' αὐτῶν ἔμποροι ἀπесύροντο φωνάζοντες. Ἐξω τοῦ φρουρίου εἰς πεδῖον ἀμμῶδες τὸν ἔκαμα δις νὰ πηδῇ, καὶ

τοὺς χαλινούς εἶτα ἐγκαταλείψας εἰς τὴν διάκρισίν του, καὶ περιθείς αὐτῷ τοὺς πόδας, ἐσήμνηα, κύπτων κατὰ τὸ σύνηθες εἰς τὸν αὐτοῦ αὐχένα, ἵνα τὴν μεγίστην ταχύτητα ἐφαρμόσῃ. Ἀπώλεσαν αὐτὸν ἐν στιγμῇ, μὴ βλέποντες ἢ κορνιοτῶν, ὀπισθέν του, νέφη τεθορυβημένα. Ἐλγον οἱ Σῖναι εἶτα : εἷς ἄγριος ἄνθρωπος ὑπὸ τριχῶν κεκαλυμμένος δὲν ἔκυψε τὴν κεφαλὴν ἀσπαζόμενος τὸν Λῶ Νταρὶν (τὸν γέροντα ἢ μέγαν Νταρὶν), ἀλλ' οὔτε ἀσπαζόμενοι κύπτουσιν ἐνώπιον τοῦ αὐτῶν βασιλέως. Αἱ δὲ Σινίδες τὰς χεῖράς μου ἐξετάζουσάι με ἡρώτων· διατὶ οἱ ἄνδρες αὐτῶν δὲν ἔχουσι τρίχας; Διότι εἰσὶ γυναῖκες, τοῖς ἀπεχρινόμην. Εὕρισκον τοὺς λόγους μου ὀρθούς. Ὠνόμασα τοὺς Σίνας ἀνδρογύνους, κατὰ τὰ ἠθικά· μάλιστα ὄντας μᾶλλον γυναῖκας· τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἄνευ βάθους, ἔχει πλάτους ποικιλίαν ὑπερβαίνουσαν τὴν τοῦ φανταζομένου ὑφ' ἡμῶν διαβόλου.

Ὅπως βεβαιωθῇ ὁ Βὲ Νταρὶν ἐὰν ἤμην Μωαμεθανὸς μοὶ ἐπεμψεν ἐν τεταρτηρόριον χοίρου, κριὸν δ' ὁ Τζὶν Νταρὶν, καὶ ἵνα μάθῃ τὴν δύναμιν τῆς ἱατρικῆς μου, ἐπεμψε Σίγον πάσχοντα ἐκ γαγγραινώδους ἑλκους, καὶ Σινίδα πάσχουσαν ὑπὸ χοιράδων. Ἐποίησα ἐγχειρίσιν εἰς ἀμφοτέρους, καὶ ἀφοῦ ἔμαθε περὶ τῆς αὐτῶν βελτιώσεως με προσεκάλεσεν ἵνα ἐπισκεφθῶ καὶ αὐτὸν φέροντα ἐπὶ τοῦ μετώπου πρὸ τριῶν ἐτῶν σκίρρον. Τῷ συνεβούλευσα τὴν ἐγχειρίσιν, ἣν ἀπεδέχθη· ἀλλ' οἱ περὶ αὐτὸν κόλακες, δῆθεν διὰ δυσπιστίαν, αὐτὸν ἀπέτρεψαν, ὅτε κατέστρεψα τὸν σκίρρον διὰ καυτηρίου. Ἠκολούθησα τὴν ἀποθεραπείαν ἐπὶ 15 ἡμέρας, καθ' ἃς ἐγίναμεν καλοὶ φίλοι. Τῷ ἔδωσα καυτήρια, ἔμπλαστρον κολλητικόν, ψαλλίδα καὶ λαβίδα ἅπερ ἐζήλευ-

σε. Μοὶ προσέφερεν ἀντ' αὐτῶν χρήματα, καὶ ἐπειδὴ μ' ἐβίασεν ἵνα τὰ δεχθῶ, τὰ ἔρριψα ἐξερχόμενος τῆς θύρας εἰς τὸν κόλπον ὑπηρέτου. Οἱ προπέμποντές με λαβόντες αὐτὰ ἠκολούθουν ἵνα μοὶ τὰ ἐπαναδώσωσι, καὶ ἐπειδὴ ἐπιμένοντες ἔτρεχον κατ' ὀπισθεν, δρομαίως καὶ ἐγὼ τρέξας ἐγκατέλειψα αὐτοὺς εἰς ἀπορίαν. Τὴν ἐπομένην μοὶ ἔλεγεν ὅτι δὲν ἡθάνετο διὰ τὸ προσφερθέν μοι ἀργύριον τὴν ἐλαχίστην ζημίαν· οἱ δὲ μ' ἐβεβαίουν ὅτι ὁ οἶκός του ἦτο βασιλικός. Ἀλλ' οὔτε ἐγώ, τῷ ἀπεκρίθην, δι' ὅσα τῷ ἔδωσα ἐνόησα ὅτι ἔδωσά τι, διότι ἦσαν ἄνευ ἀξίας. Οἱ φίλοι δὲ παρ' ἡμῖν δωροῦσιν ἀλλήλοις ὅ,τι ἔχει ὁ εἷς, καὶ ὁ ἕτερος στερεῖται. Ἐκτοτε ἔπεμπε τακτικῶς τροφὴν δι' ἐμὲ καὶ διὰ τοὺς ἵππους. Μοὶ ἐπρότεινε ν' ἀγοράσῃ τὸν Μουνσίμπασή μου· τῷ ἀπεκρίθην ὅτι οἱ δύο μου ἵπποι, ὁ ἡμίονος, καὶ ὁ κύων εἰσὶν ὡς οἰκογένειά μου, γινώσκουσι τὴν μητρικὴν μου γλῶσσαν καὶ δὲν τὰ πωλῶ· ἀλλ' ἐπειδὴ κατεκοπίασαν καὶ εἰσὶν ὑπ' ἐμοῦ πολὺ ἡγαπημένα, ἔχω προαποφασίσει νὰ τὰ ἀφήσω ἐν Πεκίνῳ εἰς τὸν μέγαν βασιλέα, διότι ἐκεῖθεν δὲν μοὶ χρησιμεύουσι πλέον· ἐὰν λοιπὸν ὁ Νταρὶν θέλῃ, ἅς τὰ παραλάβῃ ἀπὸ τοῦδε καὶ ἅς ὣσιν ἰδικά του ἂν ὁ μέγας βασιλεὺς δὲν τὰ θελήσῃ. Ὅχι, ἀπεκρίθη· σὺ αὐτὸς κάλλιον πρόσφερον αὐτὰ πρὸς τὸν μέγαν βασιλέα. Ἐγραψαν περὶ ἐμοῦ εἰς Πεκῖνον, καὶ ἀνέμενον ἀπάντησιν ἵνα ὁδὸν μοὶ ἐπιτρέψωσιν. Ἦκουον δ' ὅτι εἰς Γιαρ καὶ Πιάρ, ἧ ὡς ὀνομάζουσι ταῦτα οἱ Γιαρλίχ Τζιαουτζιόχ, πόλιν εὐρισκομένην τοῦ Χοπετὸ δυτικῶς (Kubdo ὡς οἱ Ῥῶσσοι τοῦτο γράφουσιν), ὑπῆρχε πρόξενος Ῥῶσσος, καὶ ὅτι ὑπεχρεώθησαν νὰ πληρώσωσιν εἰς αὐτὸν οἱ Σῖναι τεσσαράκοντα χιλιάδας

ρούβλια· διότι θελήσαντες νὰ καύσωσι τὴν πόλιν, ὅπως ἀποφύγωσι τὴν συγκοινωνίαν τῶν Ῥώσων, ἔκαυσαν καὶ τινα τῶν ἐπίπλων τοῦ προξένου. Εἰς δὲ Βλιαστὲ (uliashtë) δι' οὗ ἐμελλον νὰ διέλθω, μοι ἔλεγον ὅτι ὑπῆρχε Ῥώσος, ὃν ὑπώπτευον ὡς πρόξενον. Πόλιν δὲ Τζιαγατῶ (πιθανὸν Κιάχταν), μοι ἔλεγον διοικουμένην ἐξ ἡμισείας ὑπὸ Σινῶν καὶ Ῥώσων, δι' ὃ ἐπιθύμουν νὰ εὔρεθῶ ὅσον τὸ δυνατόν πλησιέστερον εἰς ἐκείνας τὰς χώρας πρὸς ἀσφάλειαν τῆς περιηγήσεώς μου. Ἠνώχλουν καθ' ἐκάστην τὸν Κυβερνήτην, καὶ ἠνάγκασα αὐτὸν νὰ ὀρίσῃ ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς μου ἐκείνην, καθ' ἣν ὑπελόγιζεν ὅτι ἔδει νὰ ἔχῃ ἀπάντησιν ἐκ Πεκίνου. Ἐχων δ' οὕτω τὸν τοῦ Κυβερνήτου λόγον ἀνέμενον ἀνυπομόνως τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐν Χαμία, ἐπειδὴ ὑπὸ κακῶν προαισθήσεων κατειχόμεν.

Ἡ Χαμία ἀνήκει εἰς τὰς ἀβρόχους χώρας ἐν αὐτῇ καθ' ὅλον τὸ ἔτος δὲν βρέχει, σπανίως δ' ἐν μέσῳ πυκνῆς ὀμίχλης πίπτουσιν ἀραιαί, ἀλλ' εὐμεγέθεις σταγόνες. Ἡ ὀμίχλη συμβαίνει ἐν καιρῷ χειμῶνος, ἀλλ' οὐ πάνυ συχνά, τὸν δ' ἐπίλοιπον καιρὸν ἡ ἀτμόσφαιρα εἶνε διαυγεστάτη. Ἀὐρ πνέει, ὡς καὶ εἰς Τοξοῦν, κατὰ πᾶσαν νέαν σελήνην καὶ πανσέληνον, ἰσχυρὸς δὲ καὶ ψυχρὸς ἐν ὥρᾳ χειμῶνος, ὥστε πηγνύει τὸ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἐκτεθειμένον ὕδωρ. Τὸ ἔαρ, ὅταν εἰς Τοξοῦν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας βρέχῃ, ἐν Χαμία πνέει ἰσχυρὸς ἀὴρ ἀποξηραίνων τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ἥτις εἶνε ἤδη πλημμυρισμένη ἐξ ὑδάτων, τὰ ὅποια ἀναδύουσιν ἐκασταχοῦ προερχόμενα ἐκ τῆς ἀναλυομένης χιόνος. Ἀποκαθίσταται οὕτω κατάλληλος ἡ γῆ πρὸς καλλιέργειαν, ὅτε καὶ σπεύρουσιν. Εἶνε περίεργος δ' ὁ χειμὼν

ἐν Χαμίας. Τὰ βορείως αὐτῆς τοῦ Βαρυνχόλ ὄρη ἔχοντα τὰς κορυφάς των ὑπὸ αἰωνίας χιόνος κεκαλυμμένας, χιονίζονται ἐν καιρῷ χειμῶνος πλέον τοῦ ἡμίσεως, καὶ σὺν τούτοις κορυφαί τινες τῶν δυτικῶς τῆς Χαμίας εὕρισκομένων ὀρέων. Εἰς τὰς τούτων κατωτέρας χώρας πίπτει βροχή, καὶ ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Χαμίας οὐδὲν τούτων συμβαίνει, ἀλλ' ἡ ἀτμόσφαιρα εἶνε διαυγῆς ἂν καὶ ἐνίοτε ὀμιχλώδης. Καλλιεργοῦσιν ἐν αὐτῇ κεγχρίον, καλαμβόκιον, σῖταν, πέπονας καὶ τὰ συγγενῆ τούτοις. Τὰ καρποφόρα δὲ δένδρα εἰσὶν ἡ μηλέα, ἡ ἀπιδέα, ἡ κυδωνέα καὶ ἡ ῥοιά, ἡ δὲ σταφυλὴ καὶ ἡ συκὴ ἀγαπύσσονται μόνον εἰς Καρατεβέ. Εἰς τὰ βορείως δὲ τῆς Χαμίας ὄρη εὕρισκονται δύο εἶδη ἀνθράκων· τὸ ἐν κατάστικτον διὰ χρυσοειδῶν κιτρίνων στιγμάτων, εἶνε τὸ λαμπρότερον, λαμπρὸν πῦρ ποιοῦν ἄνευ ὀσμῆς. Τὰ ἴδια εἶδη εὕρισκονται καὶ εἰς τὰ τῆς Ρουμνίτζης ὄρη. Ἐν δὲ τῇ κοιλάδι ἐξορύττουσιν ἐκ τινος τῆς γῆς βάθους ὀρυκτὸν εἰς τμήματα μεγάλα, ἐν εἶδει πάγου ἢ μαρμάρου, ὅπερ ἀφιέμενον εἰς τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἡλίου μεταβάλλεται δι' ἐξανθήσεως εἰς κόνιν λεπτοτάτην, ὡς τὴν τῆς μαγνησίας· ἀλλ' ἐκ νέου ἀφ' ἑαυτῶν εἰς τὴν πρώτην σύστασιν ἐπανέρχονται μεταβαλλόμενα εἰς τεμάχια πάγου ἢ μαρμάρου ὅψιν καὶ σύστασιν ἔχοντα, ἐν ὥρᾳ νυκτός, δι' ἀπορροφήσεως ὕδατμων ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας. Χρῶνται αὐτῷ πρὸς δέψιν, εἶνε δὲ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Λάνδερερ ὑπανθρακικὸν νάτρον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΧΑΜΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΒΑΙΑΣΤΕ ΤΗΣ ΜΟΓΓΟΛΙΑΣ

ΚΑΙ ΕΚ ΤΟΥΤΟΥ ΕΠΑΝΑΚΑΜΨΙΣ ΕΙΣ ΧΑΜΙΑΝ

Ἀφοῦ ἡ ὀρισθεῖσά μοι ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου ἡμέρα παρήλθεν, ἠνάγκασα αὐτὸν νὰ ἐνθυμηθῇ τὴν ὑπόσχεσίν του, διότι αἱ κακαὶ μου ὑποψίαι ἐνεδυναμοῦντο, ἐπειδὴ ἐμάνθανον ὅτι ἐκ Πεκίνου ἀπάντησις δὲν ἦλθεν. Ἐπιτρέψας μοι λοιπὸν ν' ἀναχωρήσω, τὴν πρώτην Μαΐου 1871, ἡ 23 Σανγιά (τρίτου μηνὸς) Τουτζῆ τὰ τζῆν (Τουντζῆ μεγάλου βασιλέως) ἀπεχαιρέτισα αὐτὸν, ὅστις, περικυκλωμένος ὑφ' ὅλων τῶν ἐπισημοτήτων Σινῶν τε καὶ Γιαρλίκ, ἐκάθητο ἐν στολῇ μόνος ἐπὶ θρόνου. Ἐχων δὲ τὰς τῆς ἀποστόλης μου ἐπιστολὰς ἀνὰ χεῖρας, μοὶ παρουσίασε τὸν Φῶ Νταλόη καὶ Γιάν-λόη, οἵτινες ἐπέμποντο δι' ἄλλας ὑποθέσεις εἰς Πεκῖνον, καὶ ἦσαν διατεταγμένοι ἵνα ὡς ἔδει καθ' ὁδὸν μὲ περιποιηθῶσιν. Ἀλλ' ἐξελθὼν ἐκ τοῦ Νταρὶν ἀπώλεσα τὸν Φῶ νταλόη καὶ Γιάν λόη, καὶ ἔμεινα ὁδεύων μετὰ τῶν καμηλαγωγῶν, μεθ' ὧν τὰ ζῶά μου καταναπαυμένα ἤδη δὲν ἠδύναντο νὰ συμβαδίσωσιν. Ἐξετάζων δὲ περὶ τοῦ Φῶ Νταλόη καὶ Γιάν λόη, μοὶ ἔλεγον, ὅτι προεβάδιζον ἤδη. Ἐπορευόμεθα βορείως πρὸς τὰ ὄρη, ἐν οἷς ἀφίχθέντες, καὶ κοίτην λαβόντες χειμάρρου, δι' οὗ ἡ ἀνάβασις ἐτελείτο, ἀνεπαύθημεν ἐν αὐτῇ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην. Τὴν ἐπομένην τῆς συνοδίας μου προβαδίσας, ἀνέβαινον δασωμένα ἐξ ἐλατῶν ὄρη, διήλθον τὸ διάσελον αὐτῶν, καὶ κατήλθον διὰ δασωμένων ὁμοίως πλευρῶν τὴν πρῶ-

αν εἰς σταθμὸν ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Βαρυγκόλ. Τὴν μεγάλην ὁδὸν λαβὼν, τὴν ἀπὸ Σουντζιοῦ καὶ Μίγγας διὰ Πατασάν εἰς Βαρυγκόλ ἄγουσαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κοτζίνζα καὶ Ῥουμνιτζή, διήλθον κατεστραμμένα χωρία, ἅπερ ὑπὸ Τουργὰν κατῴκουντο· ἐνώπιον δὲ στήλης λιθοκτίστου ὑψηλῆς, ἐφ' ἧς ἐν ἀψίδι εὕρισκετο ὁ Σιγσιὰν (θεὸς τῆς καθαρᾶς καρδίας) ὑπῆρχον σωροὶ ἐξ ἀνθρωπίνων κεφαλῶν. Ἦσαν τῶν Τουργανῶν ὑπὸ τῶν Σινῶν ἀποκεφαλισθέντων, καὶ ἀφιερωθέντων εἰς τὸ θεῖον. Διήλθον εἶτα καλλιεργημένας ἐκ σίτου χώρας, ἐν αἷς κεγχρίον καὶ καλαμβόκιον ὥς ἐκ τοῦ ψύχους δὲν ἀναπτύσσονται, ἀλλ' οὔτε καρποφόρα δένδρα εἶδον. Παρατείνονται πᾶσαι παρὰ τὰ ὄρη καλυπτόμενα πολλαχοῦ μέχρι τῆς κοιλάδος ὑπὸ τῆς ἐλάτης· ἐν αὐτῇ παρεσκεύαζον οἱ γεωργοὶ τότε διώρυγας, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔβλεπον ὕδωρ, ἔμαθον ὅτι περιέμενον βροχὰς συμβαινούσας περὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὄρων μόνον καὶ σχηματιζούσας χειμάρρους, ὧν ἐκ τῶν προτέρων πρὸς ποτισμὸν τῶν ἀγρῶν ἐκανόνιζον τὰς διευθύνσεις. Αἱ κοῖται τῶν χειμάρρων καὶ αἱ διακλαδώσεις αὐτῶν ἦσαν τοσοῦτον καλῶς διηυθετημέναι, ὥστε ἐφαίνετο ὅτι οὐδέποτε συνέβαινε ζημία. Τὰ ὕδατα αὐτῶν δυτικῶς διευθυνόμενα ποιοῦσιν ἐν τῇ κοιλάδι δυτικῶς τοῦ Βαρυγκόλ λιμνίσκην, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως Βαρυν κόλ δηλαδὴ τὸ παράλιμνον, καθὼς καὶ Σερι κόλ τὸ ἐπίλιμνον. Τοῦ Βαρυγκόλ δ' οὐ μακρὰν τὸ ἐσπέρας τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀνεπαύθην παρὰ ἀγροτικῷ οἴκῳ, καὶ τὴν αὔριον πρωϊαίτατα ἤμην εἰς Βαρυγκόλ (Barkul ὑφ' ἡμῶν γραφόμενον) διατρέξας 240 λοῦ ἀπὸ Χαμίας. Μ' ὠδήγησαν εἰς Μιό, δηλαδὴ εἰς ναὸν θεοῦ, χρησιμεύοντα ὡς ξενῶνα παρὰ Σίναις. Περιε-

κυκλώθην ἐκεῖ ὑπὸ πλήθους, ὅπως καὶ ἐν Χαμιά. Ὁ δὲ Χὰ Νταρίν, ὁ τῆς πόλεως κυβερνήτης, εἰς ὃν μετέβην, μ' ἐπεμψεν εἰς ναὸν ἰδιαίτερον μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Φῶ Νταλόη.

Κεῖται τὸ Βαρυγχόλ παρὰ τὴν βορείαν ὑπώρειαν τῶν ὀμωνύμων αὐτῶ ὁρῶν μεταξὺ ἐλωδῶν χωρῶν καὶ τῆς λίμνης. Ἔχει φρούρια δύο, ὡς πᾶσα πόλις, ἐν ἧ Μαντζιώ (Μαντζουρεῖς) καὶ Σῖναι κατοικοῦσι. Τὸ τῶν Μαντζιώ τῶν πολέμων ἔνεκεν καὶ διὰ νόσον συμβᾶσαν ἐν Βαρυγχόλ ἦτο κατεστραμμένον, διετηρεῖτο δὲ μόνον τὸ τῶν Σινῶν ἐν ᾧ ἦρχεν ὁ Χὰ Νταρίν ὁ αὐτὸ διασώσας ὡς προερρέθη ἐκ τῶν Γιαρλίκ καὶ Τουργάν, δι' ὃ ὑπὸ τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐτιμήθη διὰ τοῦ μεγαλητέρου τῶν παρασῆμων, κιτρίνου χιτωνίσκου ὄντος. Βορείως τοῦ Βαρυγχόλ εἰς ἑκτάσιν ὥρῶν δύο ἐκτείνονται αἱ καλλιεργήσιμοι γαῖαι, μεθ' ἃς ἔπεται ἡ ἐντὸς τῶν Ἀντιῖμαλαῖων ἐκτεινομένη ἔρημος, ἣτις ἀφικνεῖται δυτικῶς μέχρι τῶν ὁρῶν Ῥουμνιτζῆς, καὶ ἀνατολικῶς μέχρι τῶν ὁρῶν Μίγγα· ἐνταῦθα συγκαινωνεῖ διὰ τριημέρου ἐρημώδους στενοῦ μετὰ τῆς νοτίως τῶν Ἀντιῖμαλαῖων ἐρήμου, καὶ δυτικῶς Βαρυγχόλ διὰ τῶν ἐρημωδῶν ὁρῶν τῶν Ἀντιῖμαλαῖων τῶν μεταξὺ τούτου καὶ Τζιτέ εὕρισκομένων.

Τὴν ἐπαύριον δὲ τῆς ἐν Βαρυγχόλ ἀφίξεώς μου ἐλθὼν ὁ Φῶ Νταλόη μετὰ τοῦ Γιὰν Λόη ἐπέμενεν ἵν' ἀναμείνωμεν μέχρις ἐλεύσεως Μογγολικῶν καμῆλων· καὶ ἐπειδὴ ἐβράδυνε πολὺ, φοβούμενος μὴ μὲ καταλάβῃ ἀρνητικὴ ἐκ Πεκίνου ἀπάντησις, παρεκάλεσα καὶ μοὶ ἐπέτρεψε ν' ἀναχωρήσω μετὰ τοῦ ἐτοίμου δι' ἀναχωρησιν Κῶ Νταλόη, φορτόνων τὰ φορτία διὰ τὴν ἔλλειψιν καμῆλων ἐπὶ τῶν ζώων μου μέχρι τῆς ἀφίξεως

ἡμῶν εἰς τοὺς Μογγόλους. Ἀνεχώρησα δὲ τὴν 13 Μαΐου ἢ 8 σ-γιουά (τετάρτου μηνός) μετὰ τοῦ Κῶ Νταλόη καὶ βορείως ἄγοντες ἐξήλθομεν μετ' ὀλίγον ἐκ τῶν καλλιεργημένων γαιῶν, μεθ' ὃ ἐν τῇ ἐρήμῳ βαδίζοντες κατελύσαμεν μετὰ 120 λοῦ εἰς τὸν σταθμὸν Τζιγουσι-βασώ. Τὴν αὐρίον μετὰ 140 λοῦ ἔρημον διαβάντες ἀφίχ-θημεν εἰς ὅασιν Σανταχῶ καλουμένην, ἐν ᾗ τὸν Κῶ Νταλόη θέλοντα νὰ περιμένη τὸν Φῶ Νταλόη, ὑφ' οὗ μυ-στικῶς ἦτο παρηγγελμένος, ἄφησα νὰ περιμένη, καὶ φορτώσας τὰ πράγματα ἐπὶ τῶν ζώων μου προσεχολ-λήθην εἰς τὴν ἀναχωροῦσαν συνοδίαν τοῦ Γιάν Νταλόη, ὅστις ἀνήκων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Τζίν Νταρίν, δὲν ἤθελε νὰ συμπορευθῶμεν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἠδυνάμην μετ' αὐτῶν νὰ συμβαδίσω, ἐπειδὴ εἶχε καμήλους, καὶ τὰ ζῶά μου πολὺ τούτων προεβάδιζον. Ἀνεχωρήσαμεν περὶ τὴν δειλὴν, καὶ ἐμέλλομεν, μέχρις ἀφίξεως εἰς ὕδωρ, νὰ διέλθωμεν ἐν ὥρᾳ νυκτός ἔρημον 240 λοῦ, ὅπως προφυλάξωμεν ἑαυτοὺς καὶ τὰ ζῶα ἐκ τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου. Μόνος βαδίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ παρετήρουν ἐν ὅσῳ ὑπῆρχεν ἡμέρα ὅτι ἡ ὁδὸς διηυθύνετο κατ' εὐθείαν βορείως. Ἐσχέτισα ταύτην περὶ τὴν ἑσπέραν μετὰ τοῦ πολικοῦ ἀστέρος· ἀλλ' ὅτε ἡ μαύρη νύξ ἦλθε καὶ ἐδίπλωσε τὸν κόσμον εἰς τὸν σκοτεινὸν αὐτῆς πέπλον, ἐδίπλωσε καὶ τὴν ὁδόν μου· ἐβάδιζον δ' ἔχων σημεῖον τὸν πολικὸν ἀστέρα καὶ ἀφίχθην εἰς ἀνωμάλους χῶ-ρας, ἐξ ὧν ἐνόησα ὅτι οὐ μακρὰν ὁρέων ἤμην, καὶ κατα-βάς ἀνεπαύθην. Πρὶν ἢ δ' ὁ ἥλιος τὴν παρειὰν τῆς πρωίας ῥοδίση διέκρινε ἀναστὰς ὀφιομένην τὴν ὁδὸν εἰς τὰ ὄρη, καὶ λαβὼν αὐτὴν ἀφίχθην εἰς τὸ καλούμε-νον Σουῖχατῶ ὕδωρ. Περὶ τὴν δειλὴν ἀφίχθη καὶ ὁ Γιάν

Νταλόη ἐπιμένων ἵνα καὶ τὴν αὖριον μὴ μετ' αὐτοῦ συμβαδίσω. Ἐθεσα λοιπὸν τὰ πράγματα εἰς τὰ ζῶά μου μόνος, καὶ διελθὼν ἀνήκοντα εἰς τὴν ἔρημον ὄρη, ἐν οἷς μόλυβδον ἀνορύττουσιν οἱ Σῖναι, ἀφίχθην εὐκόλως εἰς πηγὴν Χαῖχιμπολὰ κατὰ Σίνας, ἢ Χαῖρχιμπολὰ κατὰ Μογγόλους καλουμένην. Ἦθελον νὰ εὕρω τοὺς νομάδας Μογγόλους, ἐξ ὧν λαμβάνων ὁδηγοὺς καὶ ζῶα νὰ πορευθῶ εἰς Βλιαστέ. Ἀλλὰ παρὰ τὴν πηγὴν ταύτην ὁδοὺς πολλὰς εὐρών, καὶ μὴ γινώσκων ὁποίαν ν' ἀκολουθήσω, ἀφῆκα παρὰ τὸ ὕδωρ τὰ φορτωμένα ζῶα, καὶ ἔφιππος ἐπὶ τοῦ Μουνσίμπασή μου ἐξήταζον τὰς ὁδοὺς ἵνα ἴδω εἰς ὁποίαν εὐρίσκονται ἄνθρωποι ἢ ἵχνη, ἀλλ' εὕρισκον πάσας μετ' ὀλίγον εἰς τὴν ἄμμον σβεννυμένας. Ἰδὼν δὲ μακρὰν Σίνας δύο, καὶ διευθυνθεὶς πρὸς αὐτούς, παρετήρουν ἅμα μὲ διέκρινον ὅτι μετέβαλον πορείαν, καὶ δραμῶν κατέλαβον αὐτοὺς εὐθέως. Ὁ Μουνσίμπασης τοὺς ἵππους αὐτῶν μικροὺς βλέπων ἠνδρίζετο χρεμετίζων ὀξέως, καὶ ν' ἀναβῇ ἐπ' αὐτῶν ἐδείκνυε θέλων. Οἱ δὲ ὡς δαίμονας ἐκλαβάνοντές μας, ὅσον τάχιον διενοοῦντο ἀφ' ἡμῶν ν' ἀπαλλαχθῶσιν, ἐπειδὴ πιστεύουσιν ὅτι περιφερόμενα τὰ δαιμόνια βλάπτουσι τοὺς ἀνθρώπους καὶ πρὸ πάντων ὅταν ὦσι μόνοι, δι' ὃ ὀδεύουσι πολλοὶ ὁμοῦ ἢ τοῦλάχιστον ἀνὰ δύο. Μὲ συνεβούλευσαν ἵνα πρὸς ἀνατολὰς διευθυνόμενός ἔχω σημεῖον σωροὺς λίθων, οὓς ἐβλέπομεν ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων, τῶν πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ὕδατος εὕρισκομένων. Ἦσαν οἱ σωροὶ σημεῖα διὰ τοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀποπλανωμένους πρὸς εὕρεσιν τοῦ ἐν ᾧ εἴμεθα ὕδατος, διότι πολλοὶ μὴ δυνάμενοι νὰ εὕρωσιν αὐτό, ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀποπλάνωνται καὶ ἀποθνήσκουσιν. Ἐπανακάμψας λοιπὸν εἰς

τὸ ὕδωρ καὶ λαβὼν τὰ ζῶα ἔπραξα κατὰ τὴν συμβου-
λὴν των. Διήλθον πολλὰς κορυφὰς ὁρέων μέχρις ἑσπέ-
ρας, ἐκ δὲ μιᾶς παρατηρῶν ἀχανῆ ἔρημον πανταχόθι,
χωρὶς νὰ προσκρούῃ ὁ ὀφθαλμός μου εἰς σκηνὰς ἢ εἰς
ζῶα, ἐνόησα ὅτι ἠπατήθην, ἐπειδὴ προεγίνωσκον ὅτι
ἔδει περὶ τὰς ἐξήκοντα τοῦ ἐκ Χαϊρχιμπολά νὰ συναν-
τήσω νομάδας, καὶ ἀπεφάσισα νὰ ἐπανακάμψω. Ὑπὸ
νυκτὸς δὲ ταχὺ καταληφθεὶς δὲν ἔβλεπον τοὺς ἐπὶ τῶν
ὁρέων σωρούς τῶν λίθων, καὶ φοβούμενος μὴ βορειό-
τερον τοῦ ὕδατος ὁδεύσω καὶ ἐμπέσω εἰς τοὺς πρὸς
δυσμάς αὐτοῦ σωρούς τῶν λίθων, ἐκλινον ἀπὸ καιροῦ
εἰς καιρὸν νοτίως ἵνα συναντήσω τὴν ὁδόν, ἣν ἀπὸ
Σουϊχατῶ εἰς Χαϊρχιμπολά διήλθον· ὑπολογίζων δὲ τὴν
ἀπόστασιν διὰ τοῦ χρόνου, ἐστάθμευσα ἅμα ἐνόησα ὅτι
εὕρισκόμεν τοῦ ὕδατος πλησίον, καὶ καταβιβάσας τὰ
πράγματά μου περιηρχόμεν μόνος προσπαθὼν ν' ἀνα-
γνωρίσω τὴν χώραν δι' ἄλλων δὲ ὁδῶν ἐπανακάμπτων
καὶ τὰ ζῶα μὴ βλέπων ἐνθα ὑπελόγιζον ὅτι ἄφησα
αὐτὰ καὶ τὰ πράγματά μου, ἐτέθην εἰς ἀμφιβολίαν· ἐφώ-
νησα δὲ τὸν λέοντά μου, ὅστις κεκοπιακῶς ἀπελογήθη
ἐκ τῆς θέσεώς του κλαυθμηρίζων. Διευθυνθεὶς δ' ἐκεῖ
εὔρον τὰ πράγματα μόνον, ἐκ δ' αὐτῶν τὰ ἔχνη τῶν
ζῶων λαβὼν, εὔρον ὅτι ἠκολούθουν κατ' ὀπισθὲν μου
καθ' ἃς ὁδοὺς εἶχον λάβει. Τὴν πρωτὰν ἀναστὰς εἶδον οὐ
πλέον τοῦ μιλίου, πρὸς τὰ βορειοδυτικά, τὸ παρὰ τὸ
ὕδωρ ὄρος, καὶ ἀφίχθεις ἐκεῖ ἔπεσα μετὰ τῶν ζῶων
μέχρις οὗ ἐκόρεσα τὴν δίψαν ἐν τῇ λεκάνῃ. Εἴτα δ' ἐπα-
νέκαμψα εἰς Σουϊχατῶ, ἵνα συμβαδίσω μετὰ τῶν τυ-
χὸν ἐρχομένων ὁδοιπόρων. Οὐ μακρὰν τούτου ἐκ
τῆς ὑπωρείας τῶν ὁρέων εἶδον ἐρχομένην συνοδίαν· ἦτο

ὁ Κὼ Νταλόη· καὶ μετ' αὐτοῦ ἐνωθεὶς ἀφίχθημεν μετὰ 140 λου εἰς τοὺς Μογγόλους, ἐνθα εὔρομεν καὶ τὸν Γιάν Νταλόη, ὅστις περὶ τῆς πλάνης μου ὁμιλῶν μετὰ τοῦ Κὼ Νταλόη ἐλυπεῖτο διότι δὲν ἀπωλέσθην.

Ἡ ἔρημος αὕτη ἐντὸς τῶν Ἀντιῖμαλαίων εὕρισκομένη περιορίζεται βορείως ὑπὸ ὀρέων ἅπερ βαθμηδὸν πρὸς ἀνατολὰς πλατυνόμενα καὶ τὴν ἔρημον ἀποστενοῦντα ἀπολήγουσιν εἰς τὸ ὄρος Μίγγα, μεθ' ὧν ἀποτελοῦσι κορμὸν ἓνα μέχρι Πεκίνου, πρὸς δυσμὰς ὅμως τὰ ὀρίζοντα βορείως τὴν ἔρημον ὄρη κόπτονται ὑπὸ τῆς ἐρήμου ἥτις προεκτείνεται βορείως ἐν τῇ Σιβηρίᾳ μεταξὺ Χοπετῶ (Kobdo) καὶ Τζινχὰς, ἥτις ἀνατολικῶς τῆς Χηλῆς εὕρσκεται. Ἐν δὲ τῇ Σιβηρίᾳ ἐνοῦται μετὰ ἐρήμων αἵτινες δυτικῶς ταυτίζονται μετὰ τῶν περὶ τὴν Οὐράλ καὶ Κασπίαν ἐρήμων καὶ αὗται μετὰ τῶν τῆς Περσίας, τοῦ Βδελουχιστὰν καὶ τῶν Ἰνδιῶν, αἵτινες τοιοῦτῳ τρόπῳ συνεχεῖς οὔσαι πᾶσαι ἀπετέλουν ποτὲ μετὰ τῆς Κασπίας μίαν θάλασσαν, ἐν ἣ ὑπῆρχον τὰ ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν Ἀντιῖμαλαίων ὄρη τῆς Χηλῆς καὶ Καρασσιάρ μετὰ τῶν ἐπτὰ κλειστοβουνίων, καὶ μετὰ τοῦ Ἰνδοκῶσι καὶ τοῦ Ἀφγανιστάν, ὡς μία κεντρικὴ ἐν τῇ Ἀσίᾳ χερσόνησος. Ἐξητμήσθη δ' ἡ θάλασσα αὕτη, καὶ ὡς ἀέναος χιῶν ἐπὶ τῶν ὀρέων ἐναπετέθη δι' ἰσορροπίαν τῆς γῆνης θερμοκρασίας, ἐπειδὴ, ὡς ὕστερον θέλομεν ἐξηγήσει, ὁ ἡμέτερος πλανήτης ἐγένετο ψυχρότερος, διὰ μεταβολὴν τῆς σχέσεως αὐτοῦ καὶ τοῦ ἡλίου.

Ἐκεῖθεν φορτώσας τὰ πράγματα εἰς δύο καμήλους καὶ ἱππεύσας μογγολικὸν ἵππον, ἐλεύθερα τὰ ζῶα νὰ πορεύωνται ἀφῆκα. Διήλθομεν τὸν σταθμὸν Χαγεουσού διὰ τοῦ ὁποίου ὁδὸς διέρχεται ἀπὸ Κοτζίνζης εἰς Μίγ-

γα, καὶ ἐσταθμεύσαμεν εἰς Σηρὰ (α) παρὰ ῥυακίῳ καὶ παρὰ τὴν ὑπώρειαν τῶν ὁρέων κειμένην. Ἀπὸ Χανεουσοῦ δὲ μέχρι Σηρᾶς μετὰ μεσημβρίαν πορευόμενος παρετήρησα πρῶτον κατοπτρισμὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Αἱ χῶραι καθ' ἃς τὸν εἶδον δὲν εἶνε ἀμμώδεις, καλύπτονται ὑπὸ θάμνων καὶ χόρτων, μῦς δ' εὐμεγέθεις, οὓς τρώγουσιν οἱ Σῖναι καὶ οἱ Μογγόλοι, ἀμύθητοι ἐνδαιτῶνται. Πορευόμενος ἔβλεπον ἐνώπιόν μου λίμνας ποτὲ μὲν μικρὰς ποτὲ δὲ μεγάλας καὶ σχήματος διαφόρου, καὶ τινὰς ἐχούσας νήσους. Τὰ δ' ἐκεῖθεν τῶν λιμνῶν ἀντικείμενα ὄχι ἀνεστραμμένα, ἀλλ' ὀρθία καὶ εὐμεγέθη. Αἱ λίμναι δὲν ἀπεμακρύνοντο ἀλλ' ἠφανίζοντο ἐν ὧσιν ἐπλησίαζον πρὸς ταύτας, καὶ ἄλλαι ἀπώτερον ἐφαίνοντο ἀλλοίου σχήματος καὶ μεγέθους. Ὑπώπτουσα λοιπὸν συμβαίνουσαν ἐκεῖ περίστασιν τοῦ κατοπτρισμοῦ ἄλλην, καὶ ὅπως ταύτην καλῶς ἐξακριβώσω προσήλωσα τὸν ὀφθαλμὸν εἰς νῆσον λίμνης, καὶ ἐν ὧσιν ἐπλησίαζον ἔβλεπον ὅτι ἡ μὲν νῆσος κύκλωθι ἐμεγαλύνετο διὰ χωρῶν, ἃς πρὶν δὲν ἔβλεπον, ἡ δὲ λίμνη ἐξηφανίζετο ἐκ τῆς νήσου πρὸς τὰς ὄχθας. Συνεπέρανα λοιπὸν καθαρῶς ὅτι ἡ ὀρωμένη λίμνη δὲν ἦτο ἡ γῆς βαθύτερον τῆς νήσου μέρος, ὅπερ μακρὰν τούτου ὄν δὲν ἔβλεπον. Εἷτα προσηλώσας τὸν ὀφθαλμὸν καὶ εἰς τῆς λίμνης τὴν ὄχθην ἔβλεπον κατὰ μικρὸν ἐξαφανιζομένην τὴν λίμνην διὰ τῶν ὑποπιπτόντων εἰς τὴν ὄρασίν μου χωρῶν· ἦτοι συνέβαινεν ὅ,τι καὶ ὅταν προσήλωσα τὸν ὀφθαλμὸν ἐπὶ τῆς νήσου. Προσηλώσας δὲ τὸν ὀφθαλμὸν εἰς τὰ παρὰ τὴν λίμνην ἀντικείμενα, ἅπερ

(α) Ἡ Σηρὰ αὕτη δὲν πρέπει νὰ ᾖ ἡ ἄλλοτε πρωτεύουσα τῆς Μογγολίας, δι' ἣν ὁ Πτολεμαῖος ταύτην Σηρικὴν ἐκάλεσε.

ἔβλεπον εὐμεγεθυμένα, ἔβλεπον πλησιάζων αὐτοῖς εἰς τὴν αὐτῶν θέσιν κατὰ φυσικὸν τρόπον, καὶ λαμβάνοντα τὸ αὐτῶν μέγεθος καθ' ὅσον ἐξηφανίζετο ἡ λίμνη. Τὰ αὐτὰ φαινόμενα παρετήρησα εἴτα καὶ εἰς τὰς ἀμμώδεις ἐκτάσεις τῆς Νουβίας· ἄλλον δὲ καθ' ὃν τρόπον ἡ φυσικὴ περιγράφει κατοπτρισμὸν δὲν εἶδον. Συνεπέρανα δὲ ὅτι τὸ βαθὺ τῆς γῆς μέρος, τὸ ὁρώμενον ὡς λίμνη, σχηματίζεται διότι καθιστάμενον θερμότερον τῶν ἄλλων ἔχει ψύξεως ἀνάγκην πρὸς ἰσορροπίαν. Συντρέχουσι λοιπὸν ἀτμοὶ εἰς αὐτὸ ἐκ τῶν πέριξ καὶ ἀποκαθιστῶσι τὴν αὐτοῦ ἀτμόσφαιραν πυκνοτέραν. Ἀπαραλλάκτως ὅπως συμβαίνει ὅταν εἰς θερμὰς χώρας ἐπικάθεται ὀμίχλη, ἀλλ' εἰς περίστασιν καθ' ἣν ψυχρότεραι ἀποβαίνουσιν αἱ πέριξ τούτων χῶραι, ἐνῶ ἐνταῦθα αἱ θερμότεραι, πρὸς ἰσορροπίαν τῶν παρ' αὐταῖς ψυχροτέρων, ἀπαιτοῦσι νὰ καλύπτονται ὑπὸ ἀτμῶν. Ἡ δὲ πυκνὴ οὕτω σχηματιζομένη ὑπ' αὐτῶν ἀτμόσφαιρα σχετιζομένη πρὸς τὰς γειτονικάς της λαμβάνει τὴν ιδιότητα φακοῦ, δι' ὃ μεγαθύνονται τὰ δι' αὐτῆς ὁρώμενα ἀντικείμενα. καὶ οὕτω φαίνεται ὡς λίμνη, ἐπειδὴ διὰ τὴν πυκνότητα δὲν ἐπιτρέπει ὁ παρατηρητὴς νὰ διῶδῃ τὰ ὑπ' αὐτὴν ἀντικείμενα, καθότι τὰ ταπεινότερα στρώματα εἰσὶ πυκνότερα καὶ αἱ ἀκτῖνες θλῶνται πρὸς τὰ πλάγια, καὶ κατὰ βάθος, ἐφ' ὅσον ἀποβαίνουσι κάθετοι εἰς τὸν παρατηρητήν. Παρομοία περίστασις συμβαίνει εἰς τὴν λίμνην τοῦ Λεμάν, ὅταν πρὸ τῆς κακοκαιρίας βλέπωσι τὴν καλουμένην γυναῖκα (α), εἰς τὴν Μεσό-

(α) Ἐν τῇ λίμνῃ τοῦ Λεμάν βλέπουσιν οἱ τὰ βόρεια τῆς λίμνης κατοικοῦντες τὸ λευκὸν ὄρος ἐν εἴδει γυναικὸς εὐμεγέθους κατὰ τὰς ἐξατμίσεις, αἱ καλοῦσι ξηρσίας.

γειον, όταν ἐκ Γενούης βλέπουσι τὰ ὄρη τῆς Κορσικῆς, ἐν Περσίᾳ εἰς Μαζινοῦν, καὶ ἐν Ἀφγανιστάν εἰς Ναόρ, ἀλλ' εἰς ταύτας τὰς περιστάσεις δέον ἢ πυκνὴ ἐπὶ τῶν λιμνῶν ἀτμόσφαιρα νὰ σχηματίζεται διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν ἀφθονωτέραν ἐξάτμισιν πρὸς ἰσορροπίαν τῆς τῶν πέριξ αὐτῶν ἀτμοσφαίρας, ἥτις ἀναγκαίως δέον νὰ ᾖ τοῦ δέοντος θερμότερα· δι' ὃ ὕδατμοὶ ἀφίπτάμενοι ἐκ τῆς λίμνης ὡς ψυχρότερας διασκεδάνυνται εἰς τὰς πέριξ αὐτῶν θερμότερας χώρας πρὸς ἰσορροπίαν· δηλαδὴ συμβαίνει ἐνταῦθα ὅ,τι συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν ποταμῶν ἐξ ὧν βλέπομεν ὕδατμοὶ ν' ἀφίπτανται εἰς τὰ ὄρη ἐν εἶδει νέφους. Τὸ τοιοῦτο μάλιστα παρατηρεῖται ἐναργέστερον ἐνθα ἐν κοιλάσιν ὑπάρχουσι ποταμοὶ ἢ λίμναι καὶ παρ' αὐταῖς ὑψοῦνται ὄρη, ὅτε ἀνὰ πᾶσαν πρωίαν μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου αἱ κορυφαὶ τῶν ὄρέων ἀποκαθίστανται θερμότεραι τοῦ δέοντος, καὶ ἀφίπτανται ἐκ τῶν ποταμῶν ἢ λιμνῶν πυκνοὶ ὕδατμοὶ ἐν εἶδει νέφους, ἀνέρχονται κατὰ τὰ πλευρὰ τῶν ὄρέων, καὶ ἐπικάθηνται ἐπὶ τῶν κορυφῶν αὐτῶν ἐπὶ τέλους ὡς νέφος. Παρατηρεῖται δὲ τοῦτο κάλλιστα ἐν Ἑλβετίᾳ, ἐνθα πολλαὶ λίμναι ὑπάρχουσι καὶ πολλὰ πέριξ αὐτῶν ὄρη. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον συμβαίνει καὶ ἡ ἐπικάλυψις πολλῶν ὄρέων ὑπὸ ἀεναίου χιόνος, ἐπειδὴ ἀπαιτοῦσι νὰ ᾧσι τῶν παρ' αὐτοῖς ψυχρότερα. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἐκπληροῦται ἡ ἀνάγκη ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας, ἐνῶ ἐκεῖ ἐκ τῶν ποταμῶν ἢ λιμνῶν, ἥτοι οἱ ποταμοὶ καὶ αἱ λίμναι ἀναπληροῦσι τὴν ἀτμόσφαιραν· ἀναπληροῦται δ' αὕτη ὅταν δὲν ἐπαρκῇ, δὲν ἐπαρκεῖ δ' ὅταν δὲν ἔχῃ ὕδατμούς· ἄρα ἡ ἀτμόσφαιρα δὲν ἔχει ἀτμούς ἀρκετοὺς διὰ τὰς τοῦ πλανήτου μας ἀνάγκας, ἐπειδὴ ὑπὸ τῶν πο-

ταμῶν καὶ λιμνῶν ἐνίοτε ἀναπληροῦται. Περὶ τούτων ὁμιλήσωμεν ἔτι ὅταν ἐξηγήσωμεν τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα· ἀρκοῦμαι δ' ἐνταῦθα νὰ παρατηρήσω ὅτι ὁ κατοπτρισμὸς συμβαίνει ὅταν ἡ ἀτμόσφαιρα δι' ἑλλειψιν ὑδατμῶν ἀδυνατῇ νὰ σχηματίσῃ ἰσορροπίαν τῶν ἐκασταχοῦ χωρῶν κατὰ τὴν ἀνάλογον πρὸς αὐτὰς θερμοκρασίαν· δι' ὃ τότε ὑπάρχει ἀπόλυτος νηνεμία, ὡς συμβαίνει καὶ εἰς τὰς τῇ ἐν λίμνῃ τοῦ Λεμὰν καὶ ἄλλων λιμνῶν λεγομένας ξηρασίας. Ἀκολουθοῦνται δ' αὗται ὑπὸ κακοκαιριῶν, ἐπειδὴ πρὸς αὐτὰς συνέρχονται διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀνάγκης ἀτμοὶ τῆς ἀτμοσφαίρας πολλοὶ ἐκ διαφόρων μεμακρυσμένων χωρῶν, ἐν αἷς ὡς συμπεραίνεται ἀπησχολοῦντο νὰ ἐκπληρώσωσι κατὰ προτίμησιν ἀνάγκην. Ἐννοεῖται δ' οἴκοθεν ὅτι ἡ συρροή τῶν ἀτμῶν εἶνε τοσοῦτον μεγαλειτέρα, ἐφ' ὅσον καὶ ἡ ἐκπληρωθησομένη ἀνάγκη μεγαλειτέρα ὑπάρχει. Εἶνε δ' ἡ ἀνάγκη τόσον μεγαλειτέρα ἐφ' ὅσον πολλαὶ ψυχραὶ ὄντως χῶραι ἀποκαθίστανται τοῦ δέοντος θερμότεραι. Τοιαῦται δ' εἰσὶν ἐν Ἑλβετίᾳ, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὰς ξηρασίας τῆς λίμνης τοῦ Λεμὰν ἡ φαινομένη γυνὴ προσημαίνει κακοκαιρίαν.

Τὴν αὔριον στρέφοντες δυτικῶς ἀπὸ Σηρὰ καὶ ἔχοντες δεξιὰ ὑψηλὰ ὄρη ἀφίχθημεν μετὰ 100 λου εἰς σταθμὸν Μπαρλίχ. Ἐκεῖθεν στραφέντες βορείως καὶ ἀκολουθήσαντες χείμαρρον, ἀνέβημεν εἰς ὑψηλὰς ὄρεινὰς χώρας ἐν αἷς Μογγόλοι βονάσους ἔχοντες ἐνδιητῶντο· ἀπαντᾷ δ' ἔτι ἐκεῖ τὸ βουνόσκυλον, ἥτοι ὁ τῶν Ἰμαλαίων πίθηκος, τὸ Ἀργολι καὶ οἱ Τάρανδοι, ἀλλ' ὅχι μεγαλοπρεπῆ ὅπως τὰ τῆς Παμήρ. Διάσελον δὲ διαβάντες καὶ κατελθόντες ἐτέρωθι κατελύσαμεν μετὰ 160

λοῦ εἰς Μογγό. Ταῦτα τὰ ὄρη ἀποτελοῦσι τὸν κυριώδη ζυγὸν τῶν Ἀντιϊμαλαίων, κοπτόμενα δ' ὑπὸ τῆς ἐρήμου δυτικῶς σχηματίζουν μεῖγα ὄρος Πι-Τα-Σάν ὑπὸ τῶν Σινῶν καλούμενον πρὸς ὃ ἐκ Κατζίνζης κατ' εὐθείαν διὰ τῆς ἐρήμου ἄγοντες διευθύνονται εἰς Χόπετα ἢ εἰς Βλιαστέ. Ἐκ Μογγό διαβάντες ἐπίπεδον χώραν ἀφίχθημεν μετὰ 100 λοῦ εἰς λιμνίσκην Τζιντζινῶρ καλουμένην, ὅθεν ὁδὸς βορειοδυτικῶς ἄγουσα διευθύνεται εἰς Χόπετο· διελθόντες δ' ὄρη ἅπερ εἰσὶ τὰ τελευταῖα πρὸς βορρᾶν τῶν Ἀντιϊμαλαίων, ὧν τὰ νότια εἰσὶ τὰ τοῦ Βαρυνκόλ, ἀφίχθημεν εἰς τὸν σταθμὸν Μπολγὰ ἐν πεδίῳ μεταξὺ τῶν Ἀντιϊμαλαίων καὶ τοῦ Ἀλταίου εὐρισκομένῳ, καὶ ἀνατολικῶς στραφέντες κατελύσαμεν μετὰ 160 λοῦ εἰς Παλιγγόλ· ἐκεῖθεν βορειανατολικῶς ὁδεύοντες ἀφίχθημεν μετὰ 110 λοῦ εἰς Κουῖσσοῦ, ἔνθα τῶν ἵππων μου χάριν ἔμεινα ἀποχωρισθεὶς τῶν Σινῶν αὐθημερὸν ἀναχωρησάντων. Τὴν αὔριον Μογγολίδας δι' ὁδηγούς (βλατζιά) λαβὼν, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχον ἐν τῷ σταθμῷ ἄνδρες, καὶ βορείως στρεφόμενοι διήλθομεν ἄδοντες ἐρημώδη χώραν, καὶ ἀφίχθημεν εἰς τὸν σταθμὸν Ναρὴν ἐπὶ λόφων χεῖμενον. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἀναχωρήσας ἐκεῖθεν καὶ βορειανατολικῶς στραφεὶς ἀφίχθημεν μετὰ 150 λοῦ ἀπὸ Κουῖσσοῦ εἰς τὸν σταθμὸν Νορμογότη ἐν ποώδει κοιλάδι. Τὴν αὔριον μετὰ 60 λοῦ ἐστάθμευσα εἰς ποωδέστατα ὄρη τοῦ Μπιτζίκ, καὶ τὴν ἐπαύριον μετὰ 100 λοῦ διέβην πρὸ τοῦ σταθμοῦ Τζαπχὸν τὸν ποταμὸν Χαγγά ἐπὶ ὑψηλῆς καμήλου ἐρχόμενον νοτιατολικῶς ἐκ τῶν Ἀντιϊμαλαίων καὶ ἰδίᾳ ἐκ τῶν ὀρέων Χαγγά, διευθύνεται δὲ βορειοδυτικῶς εἰς Χόπετο πρὸ τοῦ ὁποίου σχηματίζει λίμνην· τοῦ Τζαπχὸν δ'

ἀνατολικῶς εὐρίσκονται ὄρη μεταξὺ τοῦ Ἀλταίου καὶ τῶν Ἀντιῖμαλαίων κείμενα ἅπερ χωρίζουσι τὴν περιοχὴν τοῦ ποταμοῦ Χαγγὰ ἐκ τῆς πρὸς ἀνατολὰς ταύτης κειμένης περιοχῆς τοῦ ποταμοῦ τῆς Κουϊχατζίνης, ὃν ἡμεῖς Χοάγγον καλοῦμεν. Ἡ διεύθυνσις αὐτῶν ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον οὔσα δέον νὰ ταυτίζηται πρὸς τὴν τῶν ὀρέων τοῦ Πτολεμαίου· ἀλλ' ἐπειδὴ ἔφραξε τὴν περαιτέρω πορείαν μου ὠνόμασα ταύτην Ἡράκλειον τεῖχος. Ὁδὸς δὲ παρὰ ταῦτα νοτίως διὰ Χαγγὰ καὶ Μίγγας ἄγουσα ἀπολήγει εἰς Σουντζιοῦν καὶ Σινὴν εἰς τὰ ὄρη τοῦ Πτολεμαίου. Ἐτέρα ἀπὸ Τζαπχὸν νοτιανατολικῶς ἄγουσα καὶ διερχομένη τὸ Ἡράκλειον τεῖχος καὶ εἴτα τὴν σειρὰν τῶν Ἀντιῖμαλαίων ἀπολήγει εἰς Σανσί, καὶ ἄλλη ἀπὸ Τζαπχὸν ὁμοίως βορειανατολικωτέρα τῆς προηγουμένης τὸ Ἡράκλειον μόνον τεῖχος διερχομένη ἀπολήγει εἰς Κουϊχατζίνην. Διὰ τῶν ὁδῶν τούτων ἄγουσιν ἐκεῖσε οἱ ἀπὸ Χόπετο ἐρχόμενοι· λέγουσι δὲ ἐκεῖθεν τοῦ Ἡρακλείου τεύχους μέχρι Σανσί καὶ μέχρι Κουϊχατζίνης δὲν διέρχονται ποταμὸν νοτιόθεν ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν Ἀντιῖμαλαίων καταρρέοντα, ἀλλὰ τὰ ταύτης ὄρη εἰσὶ ταπεινὰ καὶ ἐρημώδη, γέμουσι δὲ ἀργύρου· καὶ οἱ ἀπὸ Χαμίας δ' ἐτι διὰ Σουντζιοῦ καὶ Πιφὲν εἰς Σανσί καὶ εἰς Πικῖνον ἄγοντες εἶπον ἡμῖν, ὥς εἶδομεν, ὅτι δὲν διέρχονται ποταμὸν παρὰ μετὰ τὸ Σανσί καὶ πρὸ τοῦ Πεκίνου κατὰ τὴν χώραν τοῦ Μπέτεμφο, ἐνθα κατέρχεται ὁ ποταμὸς τῆς Κουϊχατζίνης ἢ ὥς ἡμεῖς καλοῦμεν αὐτὸν Χοάγγον. Ἐκ Τζαπχὸν δὲ βορείως στραφεῖς κατέλυσα μετὰ πορείαν 60 λοῦ ἐτι εἰς Χοντζιόρτ κείμενον κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὀχθὴν τοῦ ποταμοῦ Βλιαστέ, ὅστις οὐ μακρὰν ἐντεῦθεν χύνεται εἰς τὸν ποταμὸν Χαγ-

γά. Τὴν δ' αὖριον τὸν ποταμὸν τοῦ Βλιαστὲ διαβάς παρῆλθον τὸν σταθμὸν Μπόρχο καὶ βορειανατολικῶς στραφεῖς κατέλυσα μετὰ 160 λου εἰς τὴν παραποτάμιον χώραν Ἀλτρα. Τὴν δ' αὖριον 30 Μαΐου 1871 ἢ 24 σ-γιουά Σὴ νιάν (δεκάτου ἔτους) Τουνζὴ Τὰ Ἰζίν, παρὰ τὸν ποταμὸν τοῦ Βλιαστὲ βαδίζων ἀφίχθην εἰς Βλιαστὲ, ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ εἰς Μιὼ καταλύσας. Ἐκεῖθεν δὲ τὸ φρούριον τῶν ἀρχῶν ὑπάρχει, ὃ δὲ ποταμὸς αὐτοῦ κατέρχεται ἐκ τοῦ Ἀλταίου, πρὸς ἀνατολὰς ἔχων τὸ Ἡράκλειον τεῖχος. Τούτου ἀνατολικῶς ἐκ τοῦ Ἀλταίου ὁμοίως σχηματίζεται ὁ Χοάγγος, ὅστις, ὡς μοι ἔλεγον, διὰ Τὰ-Κουλὰν διερχόμενος ἄγει εἰς Κουῖχατζίν, καὶ ἐκεῖθεν τὰ Ἀντιϊμαλάια διαιρῶν παρέρχεται τὴν πόλιν Μπέτεμφο καὶ χύνεται εἰς τὸν ὠκεανόν. Δὲν ἔχει λοιπὸν τὰς πηγὰς του ἐκ τῆς λίμνης Κοκινόρ, ὡς ἤδη πιστεύεται, ἀλλ' ἐκ ταύτης ὁ Ὑανσεκιάγκος ὡς εἶδομεν πηγάζει.

Δύο πρὸ τῆς ἀφίξεώς μου ἔτη ἔκαυσαν οἱ Τουργὰν τὸ Βλιαστὲ ἐλθόντες ἐκ Σινὴν διὰ Σουντζιοῦ, Μίγγας καὶ Χαγγὰς ἐπὶ 40 ἡμέρας ὁδόν, ἦν τινα καὶ ὁ Μάρκο Πόλο ἀναφέρει (α), διότι λέγει: νοτιανατολικῶς τῆς Χαμίας καὶ τῶν περὶ ταύτην ἐπαρχιῶν ἐπὶ 10 ἡμέρας δὲν ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι· μετὰ ταύτην ἀφικνοῦνται εἰς ἐπαρχίαν *Suctur* ἣτις κατοικεῖται ὑπὸ χριστιανῶν καὶ *Ydres*· εἴτα εἰς *Campiciou* ἧς οἱ κάτοικοι εἰσὶν εἰδωλολάτραι, μωαμεθανοὶ καὶ χριστιανοί. Ἐπὶ δώδεκα δ' ἡμέρας βορείως τῆς *Campiciou* ἀφικνοῦνται εἰς πόλιν *Esanar* (Σινὴν) κειμένην εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐρήμου καὶ ἀνήκουσαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν *Tangut* (Τουργανῶν ἢ Τογγάν), ἐντεῦθεν διέρχονται βορείως ἐπὶ 40 ἡμέρας ἐρημον καὶ

(α) Μάρκο Πόλο σελ. 164 καὶ ἐξῆς μέχρις 175.

ἀφικνοῦνται εἰς πόλιν Caracoron (ἥτις πρέπει νὰ ᾖ τὸ νῦν khakarowka ἐν τῇ νομαρχίᾳ Ἀμούρ), ἔχουσιν ἑκτασὶν τριῶν μιλίων, ἐκ ταύτης οἱ Τατάρ (δηλαδή οἱ Μογγόλοι) ἐξῆλθον. Κατοικοῦσι δὲ βορείως πέριξ Ciorcia εἰς μεγίστην πεδινὴν χώραν ἐνθα οὐδαμοῦ ὑπάρχουσι πόλεις καὶ χωρία, ἀλλὰ βοσκαὶ καλαὶ καὶ μεγάλοι ποταμοί, καὶ πολλὰ ὕδατα, καὶ πολὺ ὥραϊα χωρία (δηλαδή ἡ Σιβηρία). Ἡ ἐπαρχία τῶν Tangut, ὡς προείπομεν, εἶνε ἡ περὶ τὴν Σουντζιοῦ καὶ Σινὴν χώρα μέχρι Σαντζιοῦ ἢ Τούνχοα. Τὸ Esanag δὲ συμφωνεῖ ὡς πρὸς τὸ ὄνομα τῇ πόλει Σινὴν, ἀλλ' αὕτη δὲν κεῖται παρὰ τῇ ἐρήμῳ· αἱ παρὰ τῇ ἐρήμῳ πόλεις εἰσὶ Σαντζιοῦ, Γανσί, Γιουμῶ καὶ Σουντζιοῦ. Ὅδός δὲ βορεία τὰ Ἀντιϊμαλάια διαβαίνουσα ἐκ μὲν Χαμίας εἶνε ἐκείνη δι' ἧς ἐβαδίσαμεν, ἐκ δὲ Σουντζιοῦ, ἡ δι' ἧς οἱ Τουργάν διέβησαν καὶ ἔκαυσαν τὸ Βλιαστέ, καὶ ἡ ἀνατολικωτέρα ταύτης, ἥτις ἀπὸ Σανσί βορείως εἰς τὸ πεδῖον τῆς Κουϊχατζίνης ἀπολήγει· ὥστε ἐὰν αἱ πληροφορίες αὗται, δι' ἃς δὲν ἀμφιβάλλω, εἰσὶν ἀληθεῖς, ὁ Μάρκο Πόλο μετέτρεψεν εἰς ἔρημον τὸν πλατύτερον ὄρεινόν χωρὸν τῆς σειρᾶς τῶν Ἀντιϊμαλαίων. Ἐπειδὴ ὅμως παραδέχεται ὁ Μάρκο Πόλο τὴν ἀπὸ τῆς Σιβηρίας ἐξοδὸν τῶν κοσμοκρατορησάντων ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ Μογγόλων, ὁ δὲ Πτολεμαῖος καὶ αἱ νῦν παραδόσεις τῶν Μογγόλων παραδέχονται μογγολικὴν πρωτεύουσαν τὴν ἐν τοῖς τοῦ Πτολεμαίου ὄρεσι Σινὴν, ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ περιγραφομένη ὑπὸ τοῦ Μάρκο Πόλο μογγολικὴ κυριαρχία προῆλθεν ἐκ φυλῆς τῶν Μογγόλων νομαδικῆς ὅπερ δὲν εἶνε ἀληθές· διότι οἱ Γιαρλίκ τῆς Τοξοῦν ἐξ ἀνατολῶν ὁμολογοῦσιν ἐλθόντα τὸν Χαλακοῦ.

Ἀνήκει τὸ Βλιαστὲ εἰς τὴν μογγολικὴν χώραν, οἱ δὲ Μογγόλοι νομαδικῶς ἐκτείνονται πρὸς δυσμὰς μέχρι Χηλῆς καὶ μέχρι Καρασσιάρ, νοτίως μέχρι Βαρυνχόλ καὶ Σουντζιοῦ, καὶ ἐπὶ πλέον μετὰ τῶν Τουργάν βιοῦσιν ἀναμεμιγμένοι εἰς τὰ τοῦ Πτολεμαίου ὄρη ἐν οἷς, ὡς προεμνήσθην, ἐν τῇ πόλει Σινὴν ἐδρεύει καὶ ὁ τῶν Μογγόλων μέγας Λαμὰς (ιερεὺς), ἡ Φῶ (ἄγγελος) καλούμενος. Ἡ ἰδίως δὲ χώρα αὐτῶν εἶνε τὰ Ἀντιῖμαλάϊα, τὰ δὲ Πτολεμαίου ὄρη τοῖς Τουργάν πρὶν ἀνήκοντα φαίνονται, ὡς προεμνήσθην, ὅτι ὑπὸ Μογγόλων κατεκτήθησαν εἰς ἐποχὴν προγενεστέραν τοῦ Πτολεμαίου. Εἰσὶν οἱ Μογγόλοι πάντες νομάδες τρεφόμενοι διὰ γάλακτος καὶ κρέατος μόνον. Παρασκευάζουσι δ' ἐκ τοῦ γάλακτος καὶ οἰνόπνευμα δι' οὗ μεθύσκονται. Τινὲς εἰσὶ γεωργοί, ἀλλ' ὅχι ὡς οἱ ἡμέτεροι· σπείρουσι κεγχρίον εἰς κοιλάδας ἐν αἷς τὰ ὕδατα καθιζάνοντα σχηματίζουσιν ἰλύν, καὶ καταπατοῦσιν αὐτὸ πρόβατα φέροντες μέχρις ἀποκρύψεως ἐν τῇ ἰλύϊ. Ὁ τρόπος οὗτος ἐπενθυμίζει ἡμῖν τὸν τοῦ Ἡροδότου περιγραφόμενον διὰ τοὺς Αἰγυπτίους, οἳτινες ἔσπειρον μετὰ τὴν τοῦ Νείλου πλημμύραν ἐν τῇ ἰλύϊ καὶ κατέκρυπον τὰ σπέρματα καταπατοῦντες αὐτὰ οὐχὶ διὰ προβάτων ἀλλὰ διὰ χοίρων (α). Ὁ τῶν Μογγόλων τρόπος φυσικώτερος ὢν, φαίνεται ὁ πρῶτος ἐπινοηθεὶς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ αὐτῶν θρησκεία, ἡ μέλλουσα αὐτῶν ζωὴ καὶ ἡ κοσμάγονία εἶνε σχεδὸν ἡ αὐτὴ τῇ τῶν Σινῶν, μὴ διαφέρουσα ἢ κατὰ τὰς ὀνομασίας. Ἀλλ' ἐπὶ πλέον δογματίζουσιν οἱ Μογγόλοι Τεγκήρ Μπρουχουνιά, Μπαρὰρ Ὀρνά, Τεγκήρ Γκιλά ἢ Ἀριλαλά, δηλαδὴ θεὸς ἡ ἀστραπή, ἡ βροχὴ προέρ-

(α) Ἡροδ. 11. 14.

χεται ἐκ τοῦ θεοῦ Ὁρνά, θεὸς ὁ Οὐρανός. Ὁ ἀγαπητότερος δι' αὐτοὺς θεὸς εἶνε ἡ ἀστραπή (Μπρουχουνιά,) ἥτις καθημένη, ὡς λέγουσιν, ἐπὶ νεφέλης, περιέρχεται πάντοτε ἐπὶ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν διὰ προφύλαξιν. Πιστεύουσιν εἰς φάρμακα προκαλοῦντα τὴν βρογχήν, καὶ μοὶ ἐζήτουν τοιαῦτα. Ἐλάμβανον τρίχας ἐκ τῆς κεφαλῆς μου ὅπως καίοντες αὐτάς εἰς τὴν ῥίνα πάσχοντος θεραπεύσωσιν αὐτόν ἀπὸ κήλην. Ἐχουσιν ἱερεῖς Λαμὰ ὀνομαζομένους, οἵτινες εἰσὶν ἄγαμοι καὶ δὲν φέρουσιν ἀναξυρίδα. Κατὰ τοὺς γάμους ὅμως διέρχονται τὴν πρώτην ἐσπέραν μετὰ τῆς νύμφης, ὅπως διδάξωσιν αὐτὴν τὰ πρὸς τὸν σύζυγον καθήκοντα. Τινὲς ἔλεγον ὅτι δὲν συμβαίνουσιν ἔργα, καὶ ἄλλοι ἐβεβαίουν ταῦτα. Ἐτῶν θανόντων κατὰ τὴν γυνωμοδότησιν τοῦ Λαμὰ, τινὰς μὲν ρίπτουσι τοῖς κυσὶν λ. χ. τοὺς εὐσάρχους, ἐὰν δ' οἱ κύνες ὦσι κορεσμένοι περιχρίουσι διὰ βουτύρου τὰ πτώματα ὅπως προκαλέσωσι τῶν κυνῶν τὴν ὄρεξιν· ἄλλους χρημνίζουσιν ἐκ βράχων ὑψηλῶν ἵνα τεμαχίζωνται καὶ γίνωνται βορὰ τῶν σαρκοφάγων ὀρνέων καὶ θηρίων. Ποιοῦσι ταῦτα ἵνα μὴ πλανᾶται ἡ ψυχὴ, ἐπειδὴ πιστεύουσιν ὅσον ταχύτερον τὸ σῶμα διαλύεται ἐν τῇ γῇ τόσον ταχέως καὶ ἡ ψυχὴ ἀναβαίνει εἰς τὸν οὐρανόν.

Τὸ ἐν Ἀλτρα ὄνειρόν μου, καθ' ὃ εἶδον ὅτι ἐταξείδευον ἐντὸς ἀτμοπλοίου εἰς διαυγέστατα ὕδατα καὶ ἀφίχθην εἰς χώραν ὑπὸ ὀρέων κυκλουμένην, ἐν ᾗ διέξοδον δὲν εὔρον, μοὶ προεῖπεν ὅτι τὸ τέλος τῆς ἐν Ἀσία περιηγήσεώς μου ἐγένετο ἤδη. Ἐλθὼν ὁ Φῶ Νταλόη ἀφοῦ ἐπεσκέφθη τὸν Τζιαν-τζιῶ κυβερνήτην ἐν Βλιαστέ, μοὶ εἶπεν ὅτι ὁ Νταρὶν θέλει νὰ μοὶ δώσῃ ὅχι τὴν κατ'εὐθεΐαν ἀπὸ Βλιαστέ διὰ Κουϊχατζίνης καὶ διὰ Ττινατζιακὸ

εἰς Πεκῖνον ἄγουσιν ὁδόν, ἀλλὰ βορειοτέραν ταύτης διερχομένην διὰ Τα-Κουλάν, διὰ Τζιαγατό (πιθανὸν Κιάχτα), καὶ διὰ Τζιαντζιακό. Τοῦ λοιποῦ ὁμῶς δεόν νὰ συμβαδίζωμεν. Τοῦτο ἐπιθυμῶ καὶ ἐγώ, τῷ ἀπεκρίθην· ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι μὴ ὄντες ὑποχρεωμένοι παρὰ τοῦ Νταρὶν νὰ μὲ περιποιῶνται μ' ἐγκατέλιπον, καὶ παρ' ὀλίγον ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐχανόμην· ὥς πρὸς δὲ τὴν ὁδὸν ἣν ὁ Νταρὶν μοι δίδει, οὐδόλως ἀντιλέγω, διότι ἐπιθυμῶ μόνον νὰ ὑπάγω εἰς Πεκῖνον. Τὴν αὔριον ὑπηρέτης τοῦ Τζιαντζιῶ, εὐρών με ἐν τῇ ἀγορᾷ, μοι εἶπεν ὅτι ὁ Τζιαντζιῶ ἐζήτει νὰ τῷ δώσω τὸν ἵππον μου. "Οχι τὸν ἓνα ἀλλ' ἀμφοτέρους, τῷ ἀπεκρίθην καὶ τὸν ἡμίονόν μου, καὶ τὸν κύνα μου ἔτι εἰς τὸν Τζιαντζιῶ δίδω ἵνα ἔχη αὐτά, ἐπὶ τῇ συνθήκῃ ἐὰν δὲν τὰ δεχθῇ ὁ μέγας βασιλεὺς, εἰς δὲν προαποφασισμένον ἔχω νὰ τὰ ἀφήσω, ὥς κάλλιστα γινώσκει τοῦτο ὁ Νταρὶν τῆς Χαμίας, καὶ ὁ Φῶ Νταλόη. Ὁ δέ, παραδέχεται ὁ Τζιαντζιῶ, μοι εἶπε, καὶ τὴν συνθήκην ταύτην. Ταῦτα ἀπελθὼν ἀνήγγειλα τῷ Φῶ Νταλόη καὶ τὸν ὑπεχρέωσα ἵνα μεταβῇ καὶ παραδώσῃ εἰς τὸν Τζιαντζιῶ τὰ ζῶα. Ὁ δ' ἐπανελθὼν μὲ διεβεβαίωσε ὅτι δὲν ἦσαν ἀληθεῖς τὰ περὶ τῶν ζώων, ὁ δὲ Νταρὶν ἀπήτησε τὴν αὔριον νὰ παρουσιασθῶ ἐνώπιόν του.

Ἐπαρουσιάσθην ἐνώπιον πολλῶν οἵτινες μὲ ἐξήταζον κατὰ τὸν ἐν Χαμιά περιγραφέντα τρόπον· εἷς μάλιστα τούτων λαβὼν τὸν ἐξ ἐριούχου ἐπενδύτην μου ἰσχυρίζετο ὅτι ἤμην Ῥῶστος, διότι ἡ κατασκευὴ τοῦ ὑφάσματος ἦτο ὁμοία τῶν ἐρχομένων ἐκ Ῥωσσίας. Λαβὼν δὲ καὶ ἐγὼ τὸν ἐκεῖνου, ὅστις ἦτο ὁμοίως ἐξ ὑφάσματος ἐκ Ῥωσσίας προερχομένου, τῷ εἶπον, τότε καὶ σὺ εἶσαι Ῥῶστος καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ὅσοι τοιοῦτον ὑφάσμα φορεῖτε.

Εἵτα καλέσαντες ἐμπορευόμενον ἐκεῖ Κοζάκον ἐξ Οὐρ-
μπίτ, Γέστ Γεφῆμ Ἀνθρώπων ὀνόματι, ἐβεβαιώθησαν ὅτι
δὲν ἤμην Ῥώσσοι καὶ παρεδέχθησαν ὅτι ἤμην Ἀγγλος
(Ἰντζιλι). Μετὰ ταῦτα μετέβησαν εἰς τοῦ Τζιαντζιῶ
ἐνθα ἐγνωστοποίησαν τὴν περὶ ἐμοῦ ἀπόφασιν μόνον εἰς
τὸν Φῶ Νταλόη, ὅστις ἀνεκοίνωσε ταύτην εἰς ἐμὲ ὅταν
ἐπανεκάμψαμεν εἰς τὸ Μιῶ εἰπὼν μοι. «Ὁ Τζιαντζιῶ
διέταξε νὰ ἐπανακάμψῃς διὰ τῆς ἰδίας ὁδοῦ εἰς Χάμιαν.»
Ἄμ' ἀκούσας, κεραυνόπληκτος ἐγενόμην· καὶ σπεύσας
προσέφερον ἄνευ ἐπιφυλάξεως τοὺς ἵππους μου τῷ Τζιαν-
τζιῶ. Οὐδεὶς θέλει τοὺς ἵππους σου, μοὶ ἔλεγον· ἀνάγκη
δ' εἰς Χάμιαν νὰ ἐπανακάμψῃς, καὶ ἐκεῖθεν ἀφοῦ συμ-
φωνήσωσιν ὁ Βὲ καὶ ὁ Τζὶν νταρὶν ἅς σοὶ δώσωσιν ὁδόν·
ἐξ οὗ συνεπέρανα, ὅτι ὁ Τζὶν νταρὶν εἰς Πεκῖνον καὶ
εἰς Βλιαστὲ ἔγραψε περὶ τῆς διευθύνσεώς μου ἐναντία,
ὁ δὲ Τζιαντζιῶ ἐσκέπτετο ἐὰν ἐλάμβανε τὰ ζῶα ν' ἀκο-
λουθήσῃ τὴν γνώμην τοῦ Βὲ νταρὶν, εἰ δὲ μή, τὴν τοῦ
Τζὶν. Τοῖς ἐζήτησα ἵνα μοὶ ἐπιτρέψωσι νὰ ἐξέλθω εἰς
Σιβηρίαν δι' ἧς ὁδοῦ καὶ ὁ ἔμπορος Ῥώσσοι συνεκοινώ-
νει. Ἐκεῖνος εἶνε ἔμπορος, μοὶ ἔλεγον, σὺ δὲ τί ἔργον ἔ-
χεις; Οὐδὲν παρεδέχοντο ἐξ ὧν τοῖς ἔλεγον, καὶ ἐπα-
νακάμψας ἀπεφάσισα νὰ ἀντισταθῶ μέχρι θανάτου. Ἦλ-
θον νὰ μὲ παραλάβωσι διὰ Χάμιαν· τοῖς εἶπον τὴν ἀπόφα-
σίν μου. Ἐπανακάμψαντες δ' εἰς τὸν Τζιαντζιῶ καὶ
ἐπιστρέψαντες εἶπον εἰς τὸν Φῶ νταλόη, ἡ ἀπόφασις
τοῦ Τζιαντζιῶ δὲν μεταβάλλεται, καὶ ἐπομένως θὰ φο-
νευθῇ ὡς λέγει. Τοῦτο ζητῶ καὶ ἐγὼ τοῖς ἀπεκρί-
θην· διότι προτιμῶ ν' ἀποθάνω εἰς Βλιαστὲ παρὰ νὰ ὑπο-
φέρω ἔτι ἡμέρας, ἡ μῆνας, ἡ καὶ ἔτη κινδυνεύων εἰς
ὁδόν τὴν ὁποίαν γινώσκω καλῶς ὅτι δὲν θέλω δυνηθῇ

νὰ διεξέλθω. Μετά τινα συμβούλια ἀπεφάσισαν νὰ μείνωμεν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀλλὰ μοὶ εἶπον ὅτι πρέπει τὴν αὔριον νὰ ᾔμαι ἔτοιμος πρὸς ἀναχώρησιν. Ἐξελθὼν ἀνέβην ἐπὶ τῆς πρὸς βορρᾶν σκοπιᾶς καὶ καθίσας ἐθεώρουν τὸν ὀρίζοντά μου· ἠτένισα ἐπανειλημμένως πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς ἀνατολάς, καὶ ἐπέισθην νὰ ἐγκαταλείψω τὴν διὰ Πεκῖνον ὁδόν, ἐπειδὴ κατὰ τὰς ληφθείσας πληροφορίας ἐγένετό μοι γνωστὴ ἡδὴ. Ἀποφασίσας δὲ νὰ ἐξέλθω δι' ὁδοῦ ἄλλης, προσήλωσα τὸν ὀφθαλμόν μου πρὸς τὴν ἄγουσαν εἰς τὸ μέγα Τιμπέτ, καὶ ἐχεῖθεν διὰ τοῦ Βραμαπροῦτα εἰς τὴν Βεγγάλην. Ἡθέλησα νὰ ἐλευθερωθῶ ἐκ τῶν ζώων μου καὶ ἐξ ὅλων τῶν φορτίων ἵνα κινῶμαι εὐκόλως καὶ ταχέως. Δι' ὃ ἐχώρισα ἐκ τῶν πραγμάτων τὰς πολυτίμους συλλογὰς μου ἐκ νομισμάτων ἀρχαίων καὶ πολυτίμων λίθων συνιστάμενας, ὧν οἱ πλεῖστοι ἡγοράσθησαν ἐκ τῶν Γιαρλίχ ἐν Τοξοῦν καὶ ἐν Τουρπάν, τῶν λαφυραγωγησάντων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοὺς Σίνας. Τὰ δ' ἄλλα πάντα ἐν ποιήσας προσεκάλεσα τὸν ἔμπορον Ῥῶσσον ἵνα τὰ ἀγοράσῃ. Δὲν δύναιμαι, μοὶ εἶπε. Διὰ δὲ τὸν Μουνσίμπασή μου μοὶ ἔλεγεν Ἀραμπίσκ; δηλαδὴ εἶνε Ἀραβικὸς; Δὲν πρόκειται περὶ χρημάτων, ἀλλὰ περὶ σωτηρίας, τῷ εἶπον· μοὶ εἶνε δεκτὴ ἔστω ἂν μοὶ δώσῃ καὶ μίαν λάννα (βάρος ἀργύρου ἀξίας δέκα φράγκων). Ἐν τούτῳ ἔρχεται ἐκ τοῦ Τζιαντζιὼ διαταγὴ ἀπαγορεύουσα τὴν πώλησιν τοῦ ἵππου. Ἔστω, εἶπον, ὁ ἵππος ἅς μείνῃ δι' ἐκείνον, θὰ πωλήσω ὅμως τὰ ἄλλα πράγματά μου. Ἐτέρα διαταγὴ φθάνει τοῦ Τζιαντζιὼ ἀπαγορεύουσα πᾶσαν πώλησιν. Φῶ Νταλόη, εἶπον, εἶμαι κύριος τῶν πραγμάτων μου ναί, ἢ ὄχι; Εἶσαι, ἀλλὰ δὲν σοὶ ἐπιτρέπεται νὰ τὰ πω-

λήσης. Τότε θὰ φονεύσω τοὺς ἵππους μου, καὶ θὰ καύσω τὰ πράγματά μου. Δὲν τὰ θέλω. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Σίνας ἀπεσύρθησαν. Ἐλαφρῶς ἀφήσαντές με μόνον, τινὲς μάλιστα δακρυρροοῦντες μ' ἐξέπληξαν, διότι δὲν ἐπίστευόν ποτε νὰ εὕρισκῃται εἰς Σίνας συμπαθείας ἔχνος. Συνέλεξα εἶτα τὰ πράγματά μου πάντα πρὸ τοῦ ναοῦ καὶ μετ' αὐτῶν δέσας καὶ τὰ ζῶα, εἶπον : Ἰδού, ἐὰν παρὰ Θεοῦ ἀπεφασίσθῃ ἡ καταστροφή μου, ἀρχίζω ἐγὼ ταύτην ἐνώπιον τοῦ ἐνταῦθα ναοῦ του. Εἰ δὲ καὶ πάντῳ φλος τύχη εὕρισκε εὐχαρίστησιν νὰ ποιῇ καὶ νὰ καταστρέφῃ, ἃς εὐχαριστήθῃ ἤδη. Ἄλλῃ παρὰ τοῦ Τζιαντζιῶ διαταγὴ ἔλεγεν ὅτι ὁ Θεὸς οὐδὲν δέχεται. Οὗτος, εἶπον, καὶ εἰς τὰ τοῦ Θεοῦ ἔχει ἐξουσίαν· ἀλλὰ καὶ ἐγὼ δὲν δέχομαι ὅ,τι εἰς τὸν Θεὸν ἀφιέρωσα ἅπαξ.

Τὴν νύκτα τοῦ ἡλιοστασίου, δηλαδὴ τὴν 9 πρὸς τὴν 10 Ἰουνίου, ἐχιόνισεν εἰς Βλιαστὲ, καὶ ὀρίζων μας τὴν πρωτὰν ἅπας ἐκαλύφθη ὑπὸ χιόνος, φαινόμενον ὅχι ἀσύνηθες εἰς Βλιαστὲ κατὰ τὸ θέρος· τὸ ἑσπέρας δὲ τῆς ἰδίας ἡμέρας ἀνεχώρησα διὰ Χάμιαν συνοδευόμενος ὑπὸ δύο Γιαν λόη, ὧν ὁ εἰς τοῦ Τζιαντζιῶ καὶ ὁ ἕτερος τοῦ Νταρὶν τῆς Χαμίας. Ἐφερον καὶ τὰ ζῶά μου καὶ τὰ πράγματά μου μεθ' ἑαυτῶν. Μοὶ προέτεινε δὲ κατ' ὁδὸν ὁ Γιαν λόη τοῦ Τζιαντζιῶ ἵν' ἀγοράσῃ τὸν Μουνσίμπασή μου, καὶ ἐπειδὴ τῷ εἶπον ὅτι δὲν ἀνήκει εἰς ἐμὲ ὅ,τι ἀφιέρωσα τῷ Θεῷ, τὰ μὲν πράγματα διεμοιράσαντο ἐν Μπόρχο, τὸν δὲ Μουνσίμπαση ὁ μὲν ἤθελε διὰ τὸν Τζιαντζιῶ, ὁ δὲ ἐπέμενε μετὰ τῶν ἄλλων ζώων νὰ φέρῃ εἰς Χάμιαν· ἀλλ' εἰς Χαϊρχιμπολὰ ὁ Μουνσίμπασης ἐν ᾧρα νυκτὸς ἀνελήφθη. Διήλθομεν δὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν σχεδὸν μέχρι Κουϊσοῦ· ἀλλ' ἐκεῖθεν νοτίως πορευθέντες

διέβημεν ἀνατολικώτερον τὰ μεταξὺ Μογγό καὶ Μπολγὸ τῶν Ἀντιϊμαλαίων ὄρη, ἐπειδὴ οἱ Μογγόλοι ἀλλάζουσι σταθμούς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, δι' ὃ εὔρομεν καὶ τὸ ἐν Χαϊρχιμπολὰ ὕδωρ κατῳκημένον. Εἰς δὲ Χάμιαν ἀφίχθημεν τὴν 18 Ἰουλίου 1871 ἢ 14 λιουγιουὰ (ἢ ἑκτοῦ μηνὸς) καὶ ἔτους δεκάτου τῆς βασιλείας Τουνζὴ Τὰ Τζίν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΧΑΜΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΧΗΛΗΣ (ΚΟΛΙΤΖΙΑΣ).

Ὁ ταύτης Νταρὶν ἐντρεπόμενος ἀπέφευγε νὰ μὲ ἴδῃ καὶ μοὶ παρήγγειλεν ἵνα τῷ ἀναγγέλλω πᾶν ὃ, τι ἤθελον διὰ τοῦ Κοὺν Τουνλὴν. Τῷ ἐζήτησα τὴν διὰ Τιμπέτ ὁδὸν διερχόμενος διὰ Τούνχοα, ὅπερ ἀνῆκεν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του, καὶ ἠδυνάμην οὕτω νὰ ἐξέλθω τῆς Σινικῆς ἄνευ δυσκολιῶν. Μοὶ παρήγγειλεν ἵνα μένω ἡσυχος ἐπὶ τοῦ παρόντος, διότι πανταχόθι εἶνε θολὸς ὁ ὁρίζων, κακὸν δέ τι δι' ἐμὲ δὲν ὑπάρχει (α). Ὁ Μωχαμέτ Γιακούπ πρὸς δυσμὰς ἐννοήσας ὅτι οἱ Χαϊ-χὰ (Σῖναι) ἐβάδιζον πονηρῶς, τοὺς πρέσβεις οὓς συνηντήσαμεν εἰς Ὀρντε-χλίκ καλέσας παρ' ἑαυτῷ εἰς Κασσχαρ διέταξε καὶ ἀπε-

(α) Ἐνταῦθα ἀπολήγει τὸ δοθέν εἰς τὴν γεωγραφικὴν ἐταιρίαν τοῦ Λονδίνου ἄρθρον, ἀλλὰ παρελείφθησαν ἐξ αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἐπαναλαμβάνωνται, τὰ ἐν Πετροπόλει καὶ ἐν Πεκκίνοῦ ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Ἀγγλίας συμβάντα μοι, ὡς ἀνήκοντα εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς ἰδίας αὐτῶν σειρᾶς.

αεφάλισαν εἰς Σούβασι καὶ ἐπεμψεν οὕτω νὰ πρεσβεύσωσιν εἰς τὸν Πιλούτωνα ἐν τῷ Ἀδῇ. Τοῦτο ἀφοῦ ἠκούσθη ἐν Χαμιά, ἃν δὲν ἦτο ὁ Βε νταρίν, ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ καὶ τὴν ἐμὴν ἀποκεφάλισιν. Ἡ διὰ Τούνχοα δ' εἰς Τιμπέτ ἀγούσα ὁδός, ἣν τῷ ἐζήτησα, ἦτο ὁδὸς διὰ τοὺς Χασοὺς ἄγνωστος καὶ γνωστὴ μόνον τοῖς Μογγόλοις. Ἐκτὸς τούτου ἀφ' ἐνὸς εἰς Καρακουζιούμ ὑπῆρχον οἱ Γιαρλίχ, καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς Σαλάρ οἱ Τουργάν, ἀμφότεροι λαοὶ πολέμιοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐμέλλομεν νὰ βαδίσωμεν. Ἐσκέπτετο δ' ὡς μετὰ ταῦτα ἔμαθον νὰ μοι δώσῃ τὴν ὁδὸν τῆς Κασσκάρ, ὅταν στρατὸς ἐκ Πεκίνου ἐλθὼν καθυπέταττε ταύτην. Προσεπάθουν αὐτὸν νὰ πείσω νὰ μὲ πέμψῃ εἰς Κασσκάρ τότε, ὅπως καὶ ὁ Μωχαμέτ Γιακούπ μ' ἐπεμψεν ἐκ Τοξοῦν εἰς Χάμιαν. Δὲν μοι ἔλεγεν ὅχι· ἀλλὰ μοι παρήγγειλε νὰ ἔχω ὑπομονήν. Ἀνησυχῶν δ' αὐτὸν καθ' ἐκάστην διέταξε τὴν διὰ Κασσκάρ ἀναχώρησίν μου, ἀλλὰ κρυφίως ἔγραψεν εἰς τὸν Νταρίν τοῦ Ἑρπουνέ (Ἀστίν) νὰ μὲ κρατήσῃ παρ' αὐτῷ, καὶ νὰ μὲ περιποιῇται ὡς μέγαν ἄνδρα. Ἐνόησα τὴν ἀπάτην, πλὴν ἤθελον τὸ σκοτεινὸν σημεῖον εἰς ὃ εὐρισκόμην ν' ἀποκαλύψω.

Τὸ Ἑρπουνέ κατὰ Σίνας καὶ Ἀστίν κατὰ τοὺς Γιαρλίχ ἦτο πόλις ἀποκλειστικῶς κατωκημένη ὑπὸ Γιαρλίχ, κατεστράφη δὲ ὑπὸ τῶν Σινῶν, ἐπειδὴ ἐβοήθησεν ἐν τῇ ἐπαναστάσει τοὺς ἐκ Τουρπὰν ἐλθόντας Γιαρλίχ καὶ Τουργάν, ἐδημεύθησαν οἱ αὐτοῦ ἀγροί, καὶ ἐκτίσθη οὐ μακρὰν τούτου ἀνατολικῶς, ἐκ χώματος φρούριον ἐν ᾧ ἔμενον διακόσιοι περίπου χασοὶ ὑπὸ φρούραρχον συνταγματάρχην Ἀῖ Νταρίν καλούμενον. Οὗτος ἄμ' ἀφίχθην μοι παρεχώρησε δωμάτιον εἰς τὸ

φρουραρχεῖον, καὶ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἀνέπαυέ με λέγων ὅτι ἀνέμενε διαταγὴν τοῦ Βῆ Νταρίν, ἵνα μὲ πέμψῃ εἰς Τουρπάν. Ἐνόμιζεν ὅτι μὲ ἡπάτα οὕτως, ἐνῷ ἐξηπατᾶτο· διότι ἐγίνωσκον ἤδη ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ὁδὸς δι' ἐμέ, καὶ ἐσκεπτόμην νὰ σωθῶ διὰ τῶν ἐρήμων, ἀλλ' ὄχι διὰ τῶν ἐν αὐταῖς ὁδῶν ἐπειδὴ ἦτο εὐχολον κατ' ὀπισθέν μου ἐρχόμενοι νὰ μὲ συλλάβωσιν. Ἦθελον νὰ κατέλθω νοτίως ἐν πλήρει ἐρήμῳ καὶ εἷτα μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐν ὥρᾳ νυχτὸς νὰ πορεύωμαι βορειοδυτικῶς καὶ ν' ἀφίχθῶ εἰς τὰς περὶ τὴν Τουρπάν κατωκημένους χώρας· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγίνωσκον ὅτι κατὰ τὰς πλήρεις ἐρήμους δύναται τις νὰ εὕρῃ ὕδατα μόνον ἐν καιρῷ χειμῶνος, ἀνέμενον τὸ φθινόπωρον ἵνα λειποτακτῇσω, καὶ προσεπάθουν κατὰ τὸ τότε διάστημα νὰ κερδίσω τὴν αὐτῶν ἐμπιστοσύνην καὶ ἀγάπην.

Εὗρον δὲ κατ' εὐτυχίαν ἐν τῷ φρουρίῳ τὴν ὑμενογόνον λαρυγγίτιν, ὑφ' ἧς προσεβλήθησαν οἱ πλείστοι καὶ ἀπέθνησκον συχνοί. Δὲν ἔχασα παρὰ μόνον ἓνα, ἐθεράπευσον δὲ αὐτοὺς δι' ἀφαιμάξεων γενικῶν καὶ δι' ἐμφυσήσεως κόνεως μετὰ σακχάρους στυπτηρίας εἰς τὰ πάσχοντα μέρη. Ὅταν ἐποιοῦν οἴκους ἐχρησίμευον αὐτοῖς ὡς ἀρχιτέκτων, καὶ ἐν γένει διηυκόλυνον πᾶσαν αὐτῶν ἀνάγκην εἴτε συμβουλευῶν εἴτε ἐργαζόμενος προθύμως. Μ' ὠνόμαζον Λῶ-Σιανσὶν (μέγαν φιλόσοφον), καὶ ἔλεγον ἀποθαυμάζοντες Τοῦ Τζιτῶ (τὰ πάντα γινώσκει). Ἀπέκτησα παρ' αὐτοῖς ὑπόληψιν, καὶ διὰ τῆς ἐπιρροῆς μου ἐμετρίαζον τοῦ φρουράρχου τὰς τιμωρίας. Τοὺς ψεύστας ἐτυπτον διὰ τοῦ σανδαλίου κατὰ τὸ στόμα, ἐξ οὗ ἐξοιδαίνοντο τὰ χεῖλη καὶ ἐπιπτον οἱ ὀδόντες, τοὺς δὲ ἀναλόγως τοῦ ἐγκλήματος ἄλλους ἔρριπτον πρηνεῖς

κατὰ γῆς καὶ ἔτυπτον δι' ἐπὶ τούτῳ ξύλου κατὰ τὰ ὀπίσθια τῶν μηρῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ μέρος, ἐξ οὗ πολλάκις ἀπέπιπτον αἱ σάρκες· ἄλλους ἐκρέμων ὀρθίους οὕτως ὥστε νὰ ἴστανται ἐγγίζοντες τὴν γῆν μόλις· ἄλλους ἐκλειον τὸν λαιμὸν καὶ τὰς χεῖρας εἰς ἐπὶ τούτῳ συναρμοζόμενας σανίδας· ἄλλους ἔδενον δι' ἀλύσεων βαρειῶν, καὶ φύλακες δὲν ἄφινον αὐτοὺς νὰ κοιμῶνται ἐπὶ τῷ σκοπῷ ν' ἀποθάνωσιν ὑπ' αὐπνίας, καὶ μυρίας ἄλλας τιμωρίας ἐποιοῦν, ἅς πρὸς βασανισμόν μόνον τὸ τῶν Χαῶν πνεῦμα δύναται νὰ ἐφεύρη. Ἐν ταῖς τιμωρίαις ἐκάθητο ἐπὶ ἑδρας ὁ Νταρὶν μόνος, αὐτοῦ δ' ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἴσταντο ἐν στολῇ οἱ ἐν τέλει, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐκτάδην ἔκειτο ὁ ἐγκληματίας καὶ παρ' αὐτῷ ὁ τιμωρὸς γονατισμένος. Ὅταν δ' ἤθελον διὰ τὸν ἐγκληματίαν νὰ ἐξιλεώσωσι τὸν Νταρὶν, παρεκάλουν αὐτὸν κλίνοντες γόνυ καὶ καταβιβάζοντες μέχρι τῆς γῆς τὴν δεξιὰν χεῖρα. Ἡμέραν δέ τινα ἔτυπεν ὑπασπιστὴν (Τζουνγιά) Λιέ (ἔλαφον) καλούμενον, δι' ὃν δις καὶ τρίς ἐκλινόν οἱ Νταλόη πρὸς τὸν Νταρὶν γόνυ, καὶ ἐπειδὴ οὗτος ἐπέμενε διατάττων νὰ τύπτωσιν ἐκεῖνον, ἔλαβον αὐτὸν ἐν ἀγκάλαις ἀπὸ τῆς ἑδρας, καὶ ἔφερον ἐντὸς τοῦ φρουραρχείου· ὅτε ἐν μιᾷ φωνῇ οἱ ἄλλοι, εἶπον «Χαί λισσὶν Ποταγούς Νταρὶν γιῶ» δηλαδή κατὰ τὰς τῶν Χαῶν ἀρχάς ὁ Ποταγὸς μέγας ἀνὴρ εἶνε. Ἐπειδὴ ὁ τυπτόμενος Τζουνγιά κατὰ τὴν καταστροφὴν μου, ὡς θέλομεν ἶδει, με εἶχε χτυπήσει ἐπὶ κεφαλῆς διὰ σιδήρου. Ἀπέδιδον δὲ τὰς αὐτῶν εὐχαριστίας μετὰ τὸν Νταρὶν καὶ εἰς ἐμέ.

Ἐχουσι νόμον νὰ φονεύωνται τὰ εἰσερχόμενα ἐν ἐσπαρμένῳ ἀγρῷ κτήνη πάνθ' ὅσα, καὶ οἰαδήποτε καὶ ἂν ᾧσι, καὶ νὰ δημεύωνται τὰ αὐτῶν κρέα. Ἡμέραν δέ

τινα συνέλαβον ἐν ἀγρῷ ὄνον καὶ ἀπαγαγόντες αὐτὸν ἔσφαξαν, καὶ δημεύσαντες διεμοίρασαν, καὶ πάραυτα ἐν χύτραις ἔβραζον, καὶ ἔψηνον καὶ ἐγεύοντο. Ἀνέπεμπον τὰ κρέα βραζόμενα ὁσμὴν κρεάτων δορκάδος, μοὶ ἔλεγον δ' ὅτι ἦσαν νόστιμα, καὶ ἐπειθόμην, διότι ἔβλεπον ταῦτα ψαθαρὰ καὶ λευκὸν τὸν ζωμὸν των. Τρώγουσιν οἱ Σῖναι τὰ πάντα καὶ μάλιστα θνησιμαῖα· ἐν δὲ τῇ ἐπαρχίᾳ Τζιλί, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει κτηνοτροφία, διατρέφουσι κατ' οἶκον κύνας, ὧν γεύονται τὰς σάρκας. Λέγουσι δ' ὅτι ὁ Θεὸς ἐποίησε διὰ τὸν ἄνθρωπον τὰ πάντα· ἀλλ' ἐν ἀνάγκῃ δὲν φείδονται καὶ τούτου. Μοὶ ἔλεγον ἐν τῇ ἐν Κοτζίτζη αὐτῶν πολιορκίᾳ ὅτι πολλοὶ ἔφαγον τὰ αὐτῶν τέκνα· εἷς δὲ Νταλόη ἐκ τῶν σαρκῶν τοῦ ἀνθρώπου τοὺς γυναιχείους μηροὺς ὡς νοστιμωτέρους μοὶ ἐπήνει.

Κατὰ δὲ τὸν μῆνα ὁκτώβριον ἡτοιμαζόμεν νὰ σωθῶ εἰς Τουρπάν. Καὶ ἐν πρώτοις, ἐπειδὴ προὔφασιζόμεν ὅτι εἶχον ἀνάγκην ἡσυχίας, μοὶ παρεχώρησαν ὠμάτιον ἰδιαίτερον. Εὕρισκον δὲ δυσκολίαν νὰ ἐτοιμάσω τὰ τῆς τροφῆς μου, διότι ἔτρωγον εἰς τοῦ φρουράρχου, καὶ ἀπεφάσισα τὰ λάβω μετ' ἐμοῦ ἄλευρον μόνον. Ἀλλ' ἵνα ἀγοράσω καὶ τοῦτο ἔπρεπε νὰ εὔρεθῇ λόγος. Βλέπων δὲ τὸν ἵππον μου Σερδάρ ἀδυνατοῦντα, ἐπειδὴ ἀπέλυσαν αὐτὸν εἰς τὰς φορβάδας, καὶ ἀφορμὴν λαβὼν ὅτι δῆθεν αὐτὸν ἐλυπούμην, ἡγόρασα καὶ ἔδιδον αὐτῷ ἄλευρον ἀνὰ πᾶσαν πρωΐαν. Μὲ ἡρώτων δ' ἂν ἔτρωγε καὶ κρέας ! Εἶτα ἐχώρισα τὰς συλλογὰς μου, τὰς σημειώσεις, τὰ χειρουργικά μου ἐργαλεῖα, καὶ τὰ πέδιλά μου, καὶ ἐγκατέλειψα πάντα τὰ ἄλλα. Τὴν ἐσπέραν δ' ἐκείνην εἶδον καθ' ὕπνον εἰς τὸν οὐρανὸν λαμπρὰς τὰς πλειάδας, καὶ ἐκ τῆς λάμψεως αὐτῶν μεταβληθεῖσαν τὴν νύκτα εἰς ἡμέραν. Ἐνῶ

δ' ἐθελγόμεν ὁρῶν τὰς πλειάδας, εἶδον αὐτὰς μεταβληθεῖσας εἰς σημαίαν, ἐν ᾗ ἦτο γεγραμμένον ΣΥ ΕΝ ΤΟΥΤῳ, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ ἀνεγίνωσκον ΕΝ ΤΟΥΤῳ ΝΙΚΑ, καὶ εἶτα τὴν σημαίαν εἶδον μεταβληθεῖσαν εἰς μοναχὸν πελώριον, ὅστις μοι ἐνεποίησε φρίκην, δι' ἣν ἐξηγέρθη. Πιστεύσας δ' ὅτι μοι προεδηλώθη τῆς ζωῆς μου τὸ τέλος, διηγῆθην τὴν πρῶταν τὸ ἐνύπνιον εἰς Νταλόην τινὰ μάντιν, ὅστις τὰ φωτεινὰ σώματα, μοι ἔλεγεν, εἰσὶν εὐτυχίαι, εἰσὶ παράσημα, ἅπερ θὰ ἔλθωσιν ἐκ τοῦ μεγάλου βασιλέως. Ὁ Ὅμηρος λέγει ὅτι διπλαῖ εἰσὶν αἱ πύλαι τοῦ ὄνειρου, ἡ τότε ὁμως δὲν ἦτο ἡ τῆς εὐτυχίας. Οὐχ ἦττον, ἐπειδὴ ἕκαστος μᾶλλον κλίνει ἐνθα καὶ εὐχαριστεῖται, ἐκ τῶν ἐξηγήσεων τοῦ μάντεως ἐγκαρδιώθην, καὶ ἀπεφάσισα νὰ σωθῶ διὰ τῶν ἐρήμων, προλογίζων ὅτι ἐν Κασσάαρ παρὰ τῷ Μωχαμέτ Γιακούπ Χὰν μέλλει νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ ὄνειρόν μου.

Ὅταν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἦλθον κάμηλοι ἐκ Χαμίας ἵνα λάβωσι σῖτον, ἐνόμισα τὴν εὐκαιρίαν ὥς ἐμὴν εὐτυχίαν, καὶ ἠρώτησα τὸν Νταλόη, ὅστις διώκει τὸ φρούριον τότε, ἐπειδὴ ὁ Νταρὶν εὐρίσκετο εἰς Βαρυγκόλ, πότε αἱ κάμηλοι ἐμελλον ν' ἀναχωρήσωσι διὰ Χάμιαν· ἐν ταύτῳ δ' ἠρώτησα καὶ ἄλλον, ὅπως οὕτως ἔχω προ-παρεσκευασμένην αἰτιολογίαν νὰ λέγω, ἂν κατελαμβάνομην, ὅτι προὔτιθέμην νὰ διευθυνθῶ μετὰ τῶν καμήλων εἰς Χάμιαν. Ἐπειδὴ δ' αἱ τοῦ φρουρίου πύλαι ἐκλείοντο περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἐφρόντισα προεξάγων νὰ κρύψω τὰς συλλογὰς, τὸ ἄλευρον, τὰς σημειώσεις καὶ τὰ ἐργαλεῖα τῆς χειρουργικῆς εἰς τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως Ἀστίν. Περὶ δὲ τὸ ἑσπέρας τῆς 29 Ὀκτωβρίου 1871 ὅταν ἐσήμενον νὰ συναχθῶσι τὰ πλήθη

πρὶν ἢ κλείσωσιν αἱ πύλαι, ἐξηρχόμην τοῦ φρουρίου φέρων ὑπὸ τὸν μανδύαν ρόπαλον καὶ σάκκον ἐν ᾧ εὗρισκοντο τὰ πεδιλά μου, καὶ σὺν αὐτοῖς ἑκατὸν χρυσοὶ Βουχάρας, οὓς μοι ἔδωσεν ὁ Ἑμῆρ, καὶ οὓς ἀπεχώρισα τῶν ἄλλων φαίνεται ἀσφαλείας χάριν, ἥτοι ἐὰν ἐχάνοντο ὅσα εἶχον εἰς τὰ ἐρείπια νὰ ἔχω ταῦτα, καὶ τὸ ἐναντίον. Εἶδον δ' ἐκ τῆς πύλης τὸν Νταλόη μετὰ πλήθους ἐρχόμενον ἐκ τῶν χωρῶν ἐνθα εἶχον κεκρυμμένα τὰ πράγματά μου, καὶ ἐνόησα ὅτι ἀνεκάλυψαν ταῦτα. Ἐλόξευσα δὲ διευθυνόμενος πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς Χαμίας ἐπὶ σκοπῶ νὰ ἐπανακάμψω διὰ τῆς ἀνατολικῆς τοῦ φρουρίου πύλης, ἀλλ' εὗρων ταύτην κεκλεισμένην ἐπανεκάμπτον πρὸς τὴν νοτίαν ἐκ τῆς ὁποίας ἐξῆλθον. Εἶδον δὲ πλῆθος κατ' ὀπισθὲν μου τρέχον, καὶ λέγον ποῦ εἶνε, ποῦ διηυθύνθη; Εἰσέβην ἐν τῇ πύλῃ ταύτοχρόνως μετὰ τοῦ Νταλόη. Ποῦ ἄγεις, Λῶ Σιανσίν; μοι εἶπεν. Εἰς Χάμιαν, τῷ ἀπεκρίθην, ἵνα ἶδω ὁποῖον τέλος θὰ λάβω, ἐπεὶ δὴ ἡ κεφαλὴ μου κατεθορυβήθη καὶ ἡ ὑπαρξίς μου ἐγένετο βάσανος. Τὴν ἐσπέραν ἐδιπλασιάσθησαν αἱ φυλακαὶ τοῦ φρουρίου, πρὸ δὲ τῆς θύρας μου ἴσταντο φύλακες παρηγγελμένοι νὰ μὲ κτυπήσωσιν ἂν ἐξηρχόμην. Τὴν πρωΐαν διεμαρτυρήθη τὰς συλλογὰς μου ἰδὼν ἐν τῷ φρουραρχείῳ. Ἐκεῖνοι δὲ καλέσαντές με, ἵνα παρατηρήσω ἂν ᾔσαν πᾶσαι, ἐνῶ διηυθέτουν τὰ ἐν ἀνωμαλίᾳ, διέταξαν τὴν σύλληψίν μου. Ἐν στιγμῇ ἐγένοντο περὶ ἐμὲ πάντες οἱ τοῦ φρουρίου, πολλοὶ λαβόντες κατεβίβαζον ἐνθεν καὶ ἐνθεν τὰς χεῖρας, ἄλλοι ἐνθεν καὶ ἐνθεν τοὺς πόδας, ἄλλοι ἔσυρον πρὸς τὰ κάτω τὸν πώγωνά μου, ἄλλοι πρὸς τὰ ὀπισθεν τὴν κόμην. Ὁ δὲ Λιέ Τζουνγιά μοι κατέφερε σφοδρὸν κτύπημα

ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ σιδήρου, ἐξ οὗ ἐσχοτιδινίαν οἱ ὀφθαλμοί μου. Πρὶν δὲ μοι καταφέρει ἄλλα, ἀπώθησα τὸ πλῆθος πρὸς τὰ ὀπίσω, καὶ ἀπεμακρύνθη ἐκεῖνου, καὶ ἑτέρου, ὅστις προσεπάθει διὰ ξύλου νὰ ἐξορύξῃ τὸν ὀφθαλμόν μου. Παρεδόθη ἵνα μὴ φονευθῶ ὡς θηρίον καὶ ρίψαντές με χαμαὶ πρηνῇ καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων πατοῦντες ἐστρεψαν καὶ συνέδεσαν σφοδρῶς τὰς χεῖρας καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐφώνουν διότι εὕρισκον μάταιον νὰ κλαίω διὰ τὰς χεῖρας ἐνῶ ἐπίστευον ὅτι μετὰ τοῦτο ἤθελε πέσει ἡ κεφαλὴ, συνέσφιγξαν αὐτὰς μέχρις ἀποκοπῆς· συνέδεσαν δὲ καὶ τοὺς πόδας ὁμοίως. Ἀντὶ δὲ νὰ κόψωσι τὴν κεφαλὴν μου, λαβόντες με ὡς πτώμα μ' ἔρριψαν ἐν τῷ δωματίῳ, διότι ἀνέμενον καὶ τὴν ἀπόφασιν ἐκ Χαμίας. Κατὰ τὴν περισφιγξίν τῶν χειρῶν μου ἤρχισαν ἀντιδράσεως σφοδροὶ πόνοι, δι' οὓς κατελήφθη ὑπὸ γενικοῦ τρόμου. Ἐφώνουν τότε νὰ χαλαρώσωσι τοὺς συνδέσμους ἢ νὰ μοι κόψωσι τὴν κεφαλὴν, διότι ἂν ἐπιπτον αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες μοι ἦτο ἄχρηστος ἡ ζωή. Ἀφοῦ δ' οὐδόλως εἰσηκουόμην, ἀπελπισθεὶς ἀνέμενον τὸν θάνατον διὰ τοῦ τρόμου. Ἄλλ' ὅτε τὸν κίνδυνον ἐμφανῇ εἶδεν ὁ Νταλόη, διέταξε καὶ ἐχαλάρωσαν τοὺς ἐπιδέσμους, μεθ' ὃ ἔμενον αἱ χεῖρές μου καὶ οἱ πόδες ἀναίσθητοι κατὰ μικρὸν ὁμῶς ρίπτοντες κατὰ παραγγελίαν μου ψυχρὸν ὕδωρ, ἐπῆλθεν αἰμωδίασις, καὶ μετ' αὐτὴν ἐπ' ἀνῆλθεν ἡ αἰσθησις κατ' ὀλίγον. Ἐνταῦτ' ἀφίχθη καὶ ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ Νταρὶν ἐκ Χαμίας, ὅστις ἀνέκρινεν ἐμὲ καὶ τοὺς ἄλλους κατ' ἰδίαν, καὶ παραγγέλλας ἐμοὶ μὲν νὰ ἄγω ἐν ἡσυχίᾳ τῷ δὲ Νταλόη νὰ ἐπαγρυπνῇ εἰς τὴν περιποίησίν μου, ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια. Εἰς Χάμιαν δ' ἐν συμβουλίῳ ὁ ὑποκυβερνήτης καὶ ὁ Τά

Τουνλῆν ἐψήφισαν τὸν θάνατόν μου. Ξένος, λέγοντες, ἀπῆρχετο εἰς τοὺς ἐχθρούς. Ἀλλ' ὁ κυβερνήτης μ' ἔσωσεν ἀντειπών· «Νὰ φονεύσωμεν ἄνθρωπον ἓνα ἐξ ἀπιστεύτων ἀποστάσεων ἐλθόντα, θεραπεύσαντα δ' ἡμῶν πολλούς; ἔπειτα δὲν εἶνε ἐκ τῶν ἐχθρῶν, δηλαδή ἐκ τῶν Γιαρλίχ. Ἄς ἀφήσωμεν αὐτὸν νῦν, καὶ ἂν τοιοῦτό τι ἐπαναλάβῃ τὸν φονεύομεν.» Ἐμοὶ δὲ παρήγγειλε νὰ κάθηναι ἡσυχότατα, διότι τὸ πρᾶγμα ἐγένετο κάκιστον. Ἐγενόμην ὀπτασιῶν καὶ ὀνείρων πλήρης, ἅπερ ὁ μάντις ἐξήγει ἐπ' ἀγαθῷ. Εἶνε ἀνοησία, τῷ ἔλεγον, νὰ ἐξηγῇς ἐπ' ἀγαθῷ ὅλα τὰ ὀνειρά μου, καὶ ἐγὼ νὰ εὐρίσκωμαι πάντοτε ἐν φυλακῇ. Τὰ ὀνειρα, μοὶ ἔλεγε, ποτὲ μὲν αὐθημερόν, ποτὲ δὲ μετὰ χρόνον πραγματοποιοῦνται.

Διεσχέδαζον ἐνίοτε καλῶν τραγωδιστὴν, ὅστις ἐψάλλε Σινικὰς θεατρικὰς παραστάσεις. Ἦρχιζεν ἐκάστοτε ἐξ ἐκείνης τοῦ Ναϊμεβάν, δηλαδή τοῦ νοτίου μεγάλου βασιλέως, ὁ ὁποῖος ἐλθὼν ἐν τῇ Σινικῇ ἐζήτει παρὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως τεμάχιον γῆς ἐκ τοῦ οὐρανίου κράτους ὅπως γευθῇ τῆς αὐτοῦ εὐτυχίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς τῷ ἡρνήθη ὑπερηφάνως, συνῆψε μετ' αὐτοῦ φιλίαν καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια. Λέγουσιν οἱ Σῖναι Νὰ λοῦ τὴν εἰς Κασσχάρ ἄγουσαν, καὶ Ναϊμεβάν τὸν ἐκ ταύτης ἐλθόντα. Ἐπειδὴ δὲ τὸν Ναϊμεβάν διακρίνουσι τῶν Γιαρλίχ, οὓς Τζιαντῶ καλοῦσι, καὶ πάντα τὰ ἄλλα πέριξ αὐτῶν ἔθνη δι' εἰδικοῦ ὀνόματος ὀρίζουσιν, οὐδόλως ἀπίθανόν ὅτι ὁ παρὰ τῶν Σινῶν καλούμενος Ναϊμεβάν εἶνε Δημήτριος ὁ Εὐθυδήμου βασιλεὺς τῆς Βακτριανῆς, ὅστις ἀπελθὼν ἐξήπλωσε τὸ αὐτοῦ κράτος μέχρι Σηρῶν καὶ Φρυνῶν ἔτι (α), δηλαδή μέχρι

(α) Στραβ. 516.

Μογγόλων καὶ Σινῶν. Μοὶ ἔφαλεν εἴτα τοὺς πολέμους τῶν Χαϊχὰ καὶ Τουργάν, τοὺς τῶν Χαϊχὰ καὶ Μογγόλων, τοὺς τῶν Χαϊχὰ καὶ Μαντζιώ, καὶ τοὺς ἐμφυλίους τῶν Χαϊχὰ, καθ' οὓς, ὅταν τὸ Σινικὸν κράτος ἦτο εἰς τρία βασίλεια διηρημένον, ὑπερίσχυσε τὸ Κουλι Ντιφάν, τοῦ Χουπι καὶ τοῦ Σιτφέν. Κατὰ τὰ ἄσματα δὲ τῶν Χαϊχὰ ἐφρονεύοντο ἐν τοῖς πολέμοις πάντες οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν πλὴν τριῶν ἢ πέντε, οἵτινες ἐκρύπτοντο εἰς τὰ δάση ἢ εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐπολλαπλασιάζοντο καὶ ἀνεφαίνοντο ἐκ νέου. Ἐμάνθανον δὲ συνδιαλεγόμενος, τὰ ἥθη, τὰ ἔθιμα, τοὺς νόμους, τὴν θρησκείαν, τὰς ἐπιστημονικὰς, γεωγραφικὰς καὶ ἱστορικὰς αὐτῶν γνώσεις περὶ ὧν θέλομεν πραγματευθῆ εἰδικώτερον. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἀναγκαῖον κρίνω ν' ἀναφέρω, ὅτι οἱ Χαϊχὰ θεωροῦσι τὸν ἄνθρωπον πανάρχαιον καὶ ὥς ἀφ' ἑαυτοῦ ὑπάρξαντα, λέγοντες τέν, τή, ρίν· δηλαδὴ Θεός, γῆ, καὶ ἄνθρωπος, ὥς ἀφ' ἑαυτῶν ὑπάρξαντα δῆθεν· κατὰ τινὰς ὅμως οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι ἦσαν δύο ρίν τζὸ νενέ καὶ ρίν τζὸ γιαγιά, ἐγεννήθησαν δ' ἐξ αὐτῶν πέντε υἱοί, ἐκ τῶν ὁποίων κατὰγονται δι' ἐπιμιξιῶν ἐβδομήκοντα δύο φυλαὶ ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ὁ κόσμος· κατ' ἄλλους οἱ δύο πρωτόπλαστοι ἐγένοντο ὑπὸ ἀγγέλου, Σάν χοὰ τζισὰ καλουμένου, καὶ κατ' ἄλλους πέντε πρωτόπλαστοι ἐγένοντο ὑπ' αὐτοῦ, δηλαδὴ ὅπως διὰ πᾶσαν ιδέαν εὐρίσκεται ἀμύθητος ποικιλία ἐν τοῖς Χαιοῖς, οὕτω καὶ διὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ σπουδαιότητα μεγάλην ἔχει ἡ αὐτῶν ἱστορία· διότι χρονολογοῦσιν, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἱστορικῶς μετ' ἀκριβείας γινώσκουσι τοὺς αὐτῶν βασιλεῖς, δύο κατακλυσμούς, ὧν ὁ πρῶτος συνέβη ἐπὶ τοῦ τρίτου αὐτῶν βασιλέως καὶ ὁ δεύτερος μετὰ δύο

χιλιάδας περίπου ἔτη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν γραμμάτων, ἦτοι περὶ τὰς πέντε χιλιάδας πρὸ ἡμῶν ἔτη, ὡς ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν βασιλειῶν αὐτῶν ἐξάγουσιν, ἐπειδὴ κατὰ βασιλεῖς χρονολογοῦσι. Λέγουσι δὲ εἰς τὰ βόρεια ἐξ αὐτῶν ἀπομεμακρυσμένα μέρη ὑπάρχει ἔθνος Νιουρίκοα, δηλαδή γυναικεῖον, ὡς ἀποτελούμενον ὑπὸ γυναικῶν μόνον, αἵτινες γίνονται ἔγχυοι ἀφοῦ πλώσιν ὕδωρ ἐκ τινος ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν φρέατος. Φονεύουσι δὲ πάντα ἄνδρα τολμήσαντα εἰς τὸ ἔθνος αὐτῶν νὰ εἰσέλθῃ. Τοῦτο καίτοι γελοῖον δὲν φαίνεται ἀπέχον πολὺ τῆς περιγραφείσης νυμφεύσεως τῆς Ἰσιδος μετὰ τοῦ Ὀσίριδος, οὔτε τῆς περιγραφείσης σημασίας τῶν Ἑλληνικῶν ὀνομάτων, ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ γυνή· μεγαλειτέρας μάλιστα προσοχῆς δεῖται, ἐπειδὴ οἱ Σῖναι θέτουσιν εἰς τὰ βόρεια τὸ τῶν Νιουρίκοα ἔθνος ὅπως καὶ οἱ Ἕλληνες ἐν τῇ Σκυθίᾳ φυγούσας ἔγραψαν τὰς Ἀμαζόνας. Συνέβη δ' ἐν τῷ οὐρανῷ τότε ἐκτεταμένη ἐρυθρότης τῆς ἀτμοσφαίρας, ἐξ ἧς προοιωνίζοντο τὴν αὐτῶν καταστροφὴν. Ἐξήγουσιν αὐτοῖς, ὅτι προήρχετο ἐξ ἀπλῆς διαθλάσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων πιπτουσῶν εἰς ὑψηλὰ εὐρισκόμενα ἀραιὰ νέφη, δι' ὃ καὶ ἡ ἐρυθρότης ἐκινεῖτο ὅπως καὶ τὰ νέφη, καὶ συνέβη περὶ τὴν ἐσπέραν, καθ' ἣν ὁ ἥλιος δυνατὸν εἶνε εἰς τοιαῦτα ὕψη νὰ ῥίψῃ ἀκτῖνας· ἀλλ' ἐθεωρούμενην ὡς μὴ γινώσκων τὰ σημεῖα. Ὅπως δὲ ἡ ἐρυθρότης αὕτη προέρχεται ἐκ διαθλάσεως τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου εἰς πανύψιστα ἀραιὰ νέφη, ἅπερ ὁ ἥλιος δύναται νὰ φωτίσῃ, καίτοι ἀφ' ἡμῶν πρὸ πολλοῦ ἔδυεν, οὕτω δύναται ἐρυθρότης νὰ προέλθῃ καὶ δι' εἰδικῶς σχηματιζομένης πυκνῆς ἀτμοσφαίρας, οἷα σχηματίζεται ἐν Ἑράτῃ καὶ ἐν Ἐρυθρᾷ θαλάσῃ τὴν ἐσπέραν, καὶ ἐν Νυσσιαοῦρ τὴν

πρωίαν, ὡς προερρέθη, διότι κατὰ τὰς αὐτῶν χώρας παρ' ἐρήμοις εὕρισκομένας, φαίνεται ὅτι σχηματίζεται ἀτμόσφαιρα εἰς ὕψη ἔχουσα πύκνωσιν τοιαύτην, οἷαν ἔχουσι χαμαὶ αἱ τῶν ταπεινῶν χωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις, καθ' ἃ εἶδομεν τὸν κατοπτρισμόν.

Τὴν δὲ 13 πρὸς τὴν 14 Ἀπριλίου τοῦ 1872 ἀφίχθη καὶ τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ὀνείρων μου ὁ χρόνος. Εἶδον τότε ὅτι ἐν χαλκείῳ ἀνερευνῶν διὰ τι εὔρον ἐνώπιόν τινος Λιοῦ Τζουνγιά καλουμένου, κλεῖδας δύο μικράν τε καὶ μεγάλην, ἃς δῆθεν πρὸ πολλοῦ χρόνου εἶχον ἀπολέσει. Τοῦτο ἐξηγῶν τὴν πρωίαν ὁ μάντις ἐβεβαίον ὅτι μοι ἠνεώχθησαν ὁδοὶ δύο. Τὸ ἐσπέρας ἐλθὼν ἐκ Χαμίας ὁ Λιοῦ Τζουνγιά ἐνώπιον τοῦ ὁποῦ τὰς κλεῖδας εὔρον, ἐξητήσατο ἵνα μεταβῶ εἰς Χάμιαν πρὸς θεραπείαν τοῦ γόνατος τοῦ Τὰ Τουνλὴν λακτισθέντος ὑφ' ἵππου. Τὴν αὔριον πρωϊαίτατα μετὰ τοῦ Λιοῦ Τζουνγιά εἰς Χάμιαν ἀπελθὼν, εἶδον καὶ τὸν φίλον μου Βὲ Νταρίν. Τὸν ἠρώτησα πρῶτος πῶς ἔχει; Καλῶς, μοὶ ἀπεκρίθη, καὶ σύ; Δὲν γινώσκεις, Νταρίν, ὅτι ἔχω πολὺ κακῶς; Ἔσο ἥσυχος, μοὶ προσέθεσε, θέλει σοὶ δοθῇ ὁδός. Τῷ ἐζήτησα τὴν ὁδὸν τῆς Χηλῆς, εἰς ἣν πρὸ μηνῶν τινῶν ἀφίχθησαν οἱ Ρῶσσοι. Πολὺ καλῶς, μοὶ εἶπε, μετὰ τὴν θεραπείαν τοῦ Βὲ Νταρίν ἀναχώρησον. Ἡ θεραπεία ἐγένετο, ἀλλ' οἱ λοιποὶ Νταρίν δὲν ἤθελον νὰ μοὶ ἐπιτρέψωσιν ὁδόν. Τότε ὁ Νταρίν ἐξ ἑαυτοῦ τὴν 18 Μαΐου 1872 ἢ 25 σγίουά (τετάρτου μηνός) 11 ἔτους Τουνζῆ Τὰ Τζιν μοὶ ἔδωκε διαβατήριον καὶ τὴν 19 ἀνεχώρησα δι' Ἐρπουνέ, ἐνθα εὔρον τὰς στρωμνάς μου διαμοιρασμένας, καὶ τὰ ἐνδύματά μου διηρευνημένα καὶ ἐλλείποντα ἐξ αὐτῶν μάκτρα,

φωτογραφίαν πεφιλημένου μου φίλου καὶ τὴν ἰδικήν μου, ἣν καὶ ἀνεγνώρισαν.

Πᾶν ὅ,τι πράξης εἰς Χαῖχά μὴ περίμενε εὐχαρίστησιν ἢ εὐγνωμοσύνην. Τοῦτο ἐκφράζεται δι' ἀρχῆς Χαῖριν λισσὴν μογιώ, δηλαδὴ ὁ χαῖ χά εὐεργεσίαν δὲν ἀναγνωρίζει οὔτε εὐεργετεῖ· ὅ,τι τῷ συμβῇ θεωρεῖ ὡς προερχόμενον ἀπὸ Θεοῦ, καὶ ἐπομένως τὴν παρά τινος εὐεργεσίαν ὡς προερχομένην δι' εὐμένειαν, ἣν τὸ θεῖον πρὸς αὐτὸν ἔχει. Δὲν λέγει ὡς ὁ Μωαμεθανὸς Ἀλλάχ κερήμ, δηλαδὴ ἔχει ὁ Θεὸς δι' ἕκαστον προδιαγεγραμμένα, ἀλλὰ μὴ πιστεύων εἰς πεπρωμένον ἐλπίζει ἐκ τῶν αὐτοῦ ἔργων καὶ λογίζει τὰ πάντα συμβαίνοντα κατὰ τὴν ἐκάστου καρδίαν· δι' ὃ λέγει σίγγ χῶ (καρδία καλὴ) διὰ τὸν εὐτυχοῦντα, καὶ σίγγ πῶ χῶ (καρδία ὀχὴ καλὴ) διὰ τὸν δυστυχοῦντα. Καρδίαν δὲ καλὴν ἢ κακὴν παραδέχεται ἐκ τῶν ἔργων καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν λόγων, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔχουσι προσευχάς, ἐπειδὴ πιστεύει ὅτι ὁ Θεὸς ἀμείβει ἢ τιμωρεῖ κατὰ τὰ ἔργα, δὲν παρασύρεται δ' ἐκ παρακλήσεων ἐπειδὴ εἶναι δίκαιος καὶ παντογνώστης τῆς καρδίας ἐκάστου, ἥτις ἐκτιμᾶται ἐκ τῶν παρελθόντων, παρόντων καὶ μελλόντων ἔργων ἐκάστου, ἅπερ ὁ Θεὸς πάντα γινώσκει. Γελαῖ ὁρῶν τὸν Μωαμεθανὸν προσευχόμενον διότι δὲν πιστεύει συγχωρήσεις καὶ παρεκτροπὰς τοῦ θεοῦ ἐκ τῆς αὐτοῦ δικαιοσύνης. Ὁμολογεῖ ὅμως πρὸς τὸ θεῖον ἐκ καθήκοντος χρέη, ὅπως καὶ εἰς τὸν βασιλέα, δι' ὃ θυσιάζει ἢ προσφέρει. Ἐπικαλεῖται δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, εἰς ὃν θυσιάζει ἢ προσφέρει τετράκις, ἑκατοντάκις ἢ καὶ χιλιάκις, ὡς εἶνε δι' ἕκαστον γεγραμμένον, ἵνα ἀκούσῃ καὶ ἔλθῃ εἰς τὸν τόπον τῆς προσφορᾶς ἢ θυσίας. Χαίρει βλέπων τινὰ

δυστυχοῦντα, ὡς εἰ ἔχαιρε βλέπων θριαμβεύουσιν τὴν δικαιοσύνην· καὶ λέγει σίγγ πῶ χῶ δηλαδὴ καρδία ὄχι καλὴ, καὶ ἐπομένως ἐδυστύχησε, δηλαδὴ εὔρε τὴν δίκην του· δι' ὃ ἐγκαταλείπει αὐτὸν εἰς τὴν καταφοράν του, μὴ δεικνύων τὴν ἐλαχίστην συμπάθειαν, καὶ διὰ τοῦτο καθεὶς δυστυχῶν προτιμᾷ νὰ ἀποθάνῃ, ἢ νὰ προστρέξῃ διὰ βοήθειαν εἰς ἄλλον. Εἶδον πατέρας συλλέγοντας, ἵνα ζήσωσι, χόρτα, καὶ μὴ προστρέχοντας ἵνα ζητήσωσιν ἄρτον παρὰ τῶν υἱῶν των. Νομίζουν δ' ἀνοητότατον τὸν ἐκ τῆς περιουσίας του χαρίζοντά τι, ὡς ἤθελον νομίσῃ τινὰ χαρίζοντα ἡμέρας ἐκ τῆς ζωῆς του· καὶ διὰ τοῦτο ἀσπαζόμενοι ἀλλήλους προσφωνοῦσι Ἰζιλέ-μα μογιῶ, δηλαδὴ ἔφαγες ἢ ὄχι; Διότι λέγουσι τζιλέ φὶ μιν φὶ, δηλαδὴ τροφή ὑπάρχει, ζωὴ ὑπάρχει. Ἡ ρυθμίζουσα φιλοσοφία τὸν βίον τῶν Χαϊχά, δι' ὧν προεγράψαμεν ἀρχῶν, εἶνε ὅλως ἐναντία τῆς ἡμετέρας. Τοιαύτη δ' οὔσα δὲν ἔλειπεν ἢ νὰ φανῇ τις μεταξὺ αὐτῶν ὅλως τὰ ἐναντία πρεσβεύων· ὡς δὲ μεταξὺ τῶν Ἰνδῶν ὁ Βούδας, οὕτω καὶ παρὰ Χαϊχά τὸν τέταρτον π. Χ. αἰῶνα ὁ Μίν Τζιου ἐφάνη καὶ ἐκήρυξε κανόνα τῆς ζωῆς τὸ ἀγάπα τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν, καὶ μὴ κάμνε εἰς ἄλλους ὅ,τι δὲν θέλεις νὰ σοὶ κάμωσι, δηλαδὴ ἀρχὰς δι' ὧν ὁ Χριστὸς Θεὸς ἐν ἡμῖν ἀνεγνωρίσθη. Ἀλλ' αἱ ἀρχαὶ του δὲν εὔρον τὴν κατάλληλον γῆν ἢ φύσιν πρὸς καρποφορίαν· διότι ἐν ἐκάστη χώρᾳ καρπίζει ὅ,τι ἡ φύσις αὐτῆς ὑποστηρίζει, πᾶν δ' ἄλλο ἢ μένει ἀκαρπον ἢ ἐγκλιματίζεται πρὸς τὴν φύσιν τῆς χώρας ἐξ οὗ εὐδοχιμεῖ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον. Κυβερνᾷ δ' ἡ φιλοσοφία τῶν χαϊχά τὴν κοινωνίαν ἀπλούστατα καὶ εὐκολώτατα, καὶ ὑποχρεοῖ ἕκαστον ἵνα ἐκτε-

λῆ, τὸ ἐν αὐτῇ μέρος του, μὴ συντελῶν δὲ θεωρεῖται καὶ ἐγκαταλείπεται ὡς ἄχρηστος. Τοιαῦται ἀρχαὶ εὐρίσκονται εἰς τοὺς ἀρχικοὺς τοῦ σύμπαντος νόμους, καὶ εἰς τὰ κατωτέρας φύσεως ζῶα, ἐξ ὧν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἡ χαίχαϊκή φιλοσοφία ἐξήχθη. Ἐλλείπει λοιπὸν ἐκ ταύτης, ὅ,τι ἐν τῇ φύσει διακρίνει τὰ εὐγενέστατα ἄντα· ἅπερ συμφώνως τῇ διαφορᾷ τῆς αὐτῶν εὐγενείας ἔχουσι κεκανονισμένον ἰδιαίτερον βίον. Τὸ τοιοῦτο παρατηροῦμεν εἰς κάθε εἶδος ζώων ἐκ τῶν κατωτάτων μέχρι τῶν εὐγενεστάτων ἐν οἷς δέκνυται τέλειος εἰς ἕκαστον εἶδος ὁ βίος ἀναλόγως τῇ ἀνάγκῃ πρὸς τὴν συντήρησίν του. Ὡνομάσαμεν τὸν ρυθμὸν τοῦτον νόμον ἠθικὸν ἢ ἄγραφον νόμον, ἐπειδὴ ἕκαστον ἄτομον ἑκάστου εἶδους ἐκ φύσεως αὐτὸν γνωρίζει. Δὲν εὐρίσκεται λοιπὸν ὁ αὐτὸς ἐν ἡμῖν καὶ εἰς τοὺς Σίνας. Οὔτε πάλιν λέγω νὰ εὕρωμεν αὐτὸν εἰς ἐκείνους ὡς ἔχει παρ' ἡμῖν ἐν καταχρήσει, ἀλλ' εἰς βαθμὸν τῇ ἀνθρωπότητι ἀρμόζοντα· ἐλλείπει ὁμως ἐξ αὐτῶν ὅλως, διότι φύσει ἐλλείπει ἐξ αὐτῶν ἡ γενναιότης. Δὲν εἶδον οὔτε ἓνα ἄνθρωπον εἰς ὅσα τῶν ἐθνῶν διήλθον ἔχοντα δειλίαν, ἣν ὀλόκληρον τὸ χαίχαϊκὸν ἔθνος ἔχει. Τοὺς ὠνόμασα διὰ τοῦτο πτηνὰ ἢ πρόβατα· ἀλλὰ συμφώνως τῇ αὐτῶν φύσει δύναται τις αὐτοὺς νὰ κατατάξῃ μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν· δὲν ὁμιλῶ περὶ τῶν ἡμῶν ἡρώδων, ἀλλὰ λαμβάνω ἐν γένει ὑπ' ὄψιν τὴν φύσιν, ὡς περιγράφη ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου. Ἡ διάπλασίς των ἔχει πλεόνα πρὸς τὴν τῶν γυναικῶν σχέσιν, ἀλλ' ἡ ψυχὴ των ἔχει τὰ κακουργότερα καὶ παμπονηρότατα αἰσθήματα τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὰ δειλότερα τῶν ζώων. Ὅταν κυριαρχῶσιν εἰς φονικώτατοι ἄνευ τῆς ἐλαχίστης συμπα-

θείας. Τὸ πνεῦμά των χωρὶς βάθος ἔχει πλάτος ἀπεριόριστον. Ἡ φαντασία των εἰς τὸ ἐφευρίσκειν ψεύδη ποικιλίαν ἔχει ἀπερίγραπτον· εἰσὶν ἐν ἐνὶ λόγῳ ὅ,τι ἐκαλέσαμεν χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζωμεν, δηλαδὴ οἱ διάβολοι.

Τὴν 21 Μαΐου 1872 ἢ 28 σγιουά (τετάρτου μηνός) 11 ἔτους Τουνζή Τὰ Τζήν ἀνεχώρησα ἐξ Ἑρπουνέ μεθ' ἑνὸς μόνου προσώπου, διήλθον δι' Ὀρτενχλίκ, δυτικῶς τοῦ Βαρυνκόλ, τὸ διάτελον τῶν ὁρῶν καὶ ἐστάθμευσα εἰς Τζὸ-Τεπέ παρὰ τῇ λίμνῃ. Ἐντεῦθεν δυτικῶς στραφεῖς εἶχον ἀριστερὰ τὰ ὄρη, καὶ δεξιὰ τὴν ἐντὸς τῶν Ἀντιῖμαλαίων ἔρημον, ἣν οἱ Μογγόλοι Γόβη καλοῦσιν, οἱ δὲ Χαϊχὰ Σάβα, δηλαδὴ ἄμμον, καὶ μετὰ 70 λοῦ κατέλυσα εἰς ψυχρὰν μικροπηγὴν, εὐχαριστότατον ὕδωρ ἔχουσαν, καὶ καλουμένην Λοτοτζίνζα. Ἐκ ταύτης ἐβαδίσαμεν ἐν μέσῳ ἐρημωδῶν ὁρέων καὶ ἀφίχθημεν μετὰ 440 λοῦ εἰς ὕδωρ ὀνομαζόμενον Τζι-Τζι-Τέ, καὶ μετὰ 100 λοῦ εἰς ὕδωρ Τὰ-σιτώ, μετὰ 140 εἰς ἐρημώδη σταθμὸν Σαγκατζιένζα, ἐκτὸς τῶν ὁρέων βαδίζοντες καὶ παρὰ τὴν ἔρημον, μετὰ 50 εἰς Γιουβατζιένζα σταθμὸν ἐρημώδη, καὶ μετὰ 130 εἰς τὴν ἐκ τῶν πολέμων πόλιν κατεστραμμένην Τζιτέ, κειμένην εἰς τῶν ὁρέων τὴν ὑπώρειαν, καὶ διαρρεομένην ὑπὸ ποταμίσκου ὅστις ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀπορροφᾶται. Ἡ ὁδὸς ἦν ἀπὸ Βαρυνκόλ μέχρι Τζιτέ διήλθομεν εὐρίσκεται βορείως τῆς ἀπὸ Πιτζιὰν μέχρι Χαμίας ὁδοῦ, ὧν ἡ μὲν βορείως ἡ δὲ νοτίως παρὰ τὰ ὄρη, ὡς προέγραψα, ἄγει· ἀλλ' ἀμφότεραι εἰσὶν ἐρημώδεις. Τὰ δὲ μεταξὺ αὐτῶν ὄρη ἔρημα ὄντα ἀποτελοῦσιν ὡς προεγράφη τὴν συγκοινωνίαν τῆς ἐντὸς τῶν Ἀντιῖμαλαίων ἐρήμου μετὰ τῆς νοτίως αὐτῶν εὐρισκομένης. Πρὸ τῶν πολέμων ἡ ὁδὸς αὕτη ὑπάρχουσα εἰς

ἑκαστον σταθμόν πολυκατοικημένη διὰ τὴν μεγάλην τῶν διαβατῶν σύχνασιν, ὠνομάζετο Τὰ Μιῶ, καὶ Τὰ λοῦ, δηλαδή μέγιστος ναὸς καὶ μεγίστη ὁδός, ἐξ ὧν ὁ Μάρκο Πόλο ὠνόμασεν αὐτὴν Σινγιταλὰς καὶ περιέγραψεν ὡς πόλιν ἐν ἐρήμῳ (α).

Πρὸ τοῦ Τζιτέ εὗρομεν κατὰ σωροὺς κεφαλὰς ἀνθρώπων καὶ ὀστέων ἐθραυσμένων πλήθη, ἐνθεν δὲ καὶ κεῖθεν μέχρι τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως πλείστα ἐπίσης ὀστᾶ διεσπαρμένα. Ἦσαν ὀστᾶ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως Τζιτέ, ὑπὸ τῶν Γιαρλίκ καὶ Τουργάν φονευθέντων. Οὗτοι ἐν τῇ ἐπαναστάσει διαβάντες τὰ μεταξὺ Πιτζιὰν καὶ Τζιτέ ὄρη κατήλθον νύκτωρ ἀόρατοι ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ Τζιτέ ἀνατολικῶς, ἐξ οὗ πρωϊαίτατα ἐφάνησαν βαδίζοντες πρὸς τὴν πόλιν. Ἐξελήφθησαν ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ ὡς Σινικαὶ ἐπικουρίαι, ἐρχόμεναι ἀπὸ Βαρυγκὸλ καὶ ἐξήλθον πάντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις πρὸς προὔπαντησίν των. Ὡς δ' ἐπλησίασαν ἐπέπεσαν κατ' αὐτῶν οἱ Γιαρλίκ καὶ Τουργάν, καὶ ἐφόνευσαν πάντας πλὴν τῶν χορασίων καὶ παίδων. Πρὸς τὰς αὐτῶν δὲ σάρκας τὰ θηρία τότε ἐξοικειωθέντα ἐπιπτον εἴτα καὶ κατὰ τῶν διαβατῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς διαβάσεώς μου ἐφονεύθη εἷς, μικρὸν ἀπέχων τῆς ὁδοῦ μου. Εἶδον εἴτα ἄλλους προσβληθέντας ὑπὸ λύκων εἰς Κοτζίνζα, καὶ ἄλλους ἐν Ἀφρικῇ. Ἦσαν πάντες προσβεβλημένοι κατὰ τὸν λαιμόν, ἢ καὶ κατὰ τὸ πρόσωπον, ὅταν τὸ θηρίον δὲν προὔλαμβάνει τὸν λαιμόν νὰ συλλάβῃ. Εἰς τὴν δευτέραν ὅμως περίστασιν οἱ ἄνθρωποι ἐσώζοντο, ἀλλ' ἔφερον εἰδεχθεστάτας βλάβας, διότι τὸ θηρίον, ὡς φαίνεται, ἅμα ἐκ τῆς πρώτης καταλήψεως δὲν κατισχύσει τοῦ

(α) Μάρκο Πόλο σελὶς 159.

ἀνθρώπου ἀποχωρεῖ. Ἐὰν τὸ θῦμα ᾗνε ἐξ ἄλλων ζώων ἀποχωρεῖ, ἐὰν εἰς τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον ἄλμα δὲν τὸ συλλάβῃ, καὶ διὰ τοῦτο τὴν μὲν ἡμέραν κεκρυμμένον ἢ παρὰ πηγαῖς ἢ παρὰ ταῖς διαβάσει τῶν ζώων παραφυλάττει, ἵνα ἐκ τοῦ πλησίον προσβάλῃ ταῦτα, ἢ τὰ ἀναζητεῖ ἐν ὥρᾳ νυκτὸς καθ' ἣν δύναται νὰ τὰ πλησιάζῃ. Αἱ ὕαιναὶ δὲ ὡς εἶδον ἀγεληδὸν κυνηγοῦσι τὸ θῦμα καὶ ὁμοθυμαδὸν αὐτὸ τρώγουσι. Περιγράφω ἐπιτηδες ταῦτα, διότι τῶν περιηγητῶν τινὲς περιέγραψαν τρόπον προσβολῆς τῶν ἀγρίων θηρίων ἄλλοτον. Τὸ κατ' ἐμὲ εὐρίσκω γινώσκοντα τὰ θηρία ἐνστίκτως τὸ μέρος καθ' ὃ δέον νὰ συλλάβωσιν ἀποτελεσματικώτερον τὸ αὐτῶν θῦμα. Ὅτι δ' ἔχει οὕτω δηλοῦται σαφῶς ἐκ πολέμου εἰδους τινὸς ἀράχνης καὶ μυρμηκῶν βιούντων ἐκ ζωϊκῶν τριμμάτων, ὃν παρατηρήσας μετὰ περιεργείας περὶγράφω. Ἡ ἀράχνη ἅμα εἰς τὴν μυρμηκιὰν ἀφίχθη, πᾶνυ ταχέως ἐποίησεν ἀψιδοῦσα παρὰ τῇ ὁπῇ τὸ αὐτῆς φυλακεῖον καὶ ἀφήσασα ἀνοικτὸν μόνον τὸ ἐμπρόσθιον αὐτοῦ μέρος, ἐπέπιπτε δὲ κατὰ μύρμηκος ἅμα ἔβλεπε μετὰ τροφῆς ἐρχόμενον, καὶ συλλαμβάνουσα ἐκ τοῦ στήθους στιγμαίως αὐτὸν ἐφόνευε. Μετ' ὀλίγον ἐξῆλθον ἐκ τῆς μυρμηκιᾶς εὐμεγέθεις μύρμηκες τέσσαρες, οἵτινες οὐδέποτε ἐφαίνοντο ἔξωθεν, καὶ περιπολοῦντες ἐξησφάζον τὴν διάβασιν τῶν ἐργατικῶν μυρμηκῶν. Ἡ πονηρὰ ἀράχνη μὴ δυναμένη τούτους ἀπ' εὐθείας νὰ προσβάλῃ, ἐπέπιπτε καὶ ἔκοπτε τὸν ἕνα πόδα, ἅμα αὐτοὺς ἔβλεπε στρέφοντας πρὸς αὐτὴν τὰ νῶτα, καὶ εἶτα τὸν ἕτερον, μέχρις οὗ δυσκίνητον τὸν μύρμηκα καθιστῶσα ἠδύνατο ἀκινδύνως νὰ συλλάβῃ ἐκ τοῦ στήθους καὶ φονεύσῃ στιγμαίως· ἐξ οὗ καθαρῶς δηλοῦται:

διὰ τῶν κατωτάτων ἔτι ζώων, ὅτι ἡ φύσις ἐδίδαξεν ἑκαστον τὸ καίριον τοῦ θύματός του μέρος εἰς ὃ ἐπιβάλλεται ἐκ τῶν πρώτων ἀμέσως· καὶ δὲν παίζει μετὰ τοῦ θύματος, οὔτε καιρὸν εἰς αὐτὸ δίδει, διότι ἐκ φύσεως φροντίζει περὶ τῆς ὅσον ἔνεστιν ἑαυτοῦ ἀσφαλείας. Θέλων δὲ τότε τοὺς κολοβωμένους μύρμηκας νὰ σώσω. ἔθετον αὐτοὺς εἰς τὴν μυρμηκίαν, ἀλλ' ἐκπεπληγμένος παρετήρουν ὅτι ἀφ' ἑαυτῶν δὲν ἤθελον νὰ εἰσέλθωσιν. Ἐπέμενον δὲ μέχρις οὗ φονευθῶσιν ἢ φονεύσωσι τὴν ἀράχνην, δηλαδή ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς. Εἰσήγαγόν τινα βιαίως, πλὴν τὸν εἶδον μετ' ὀλίγον εἰλημμένον ἐκ τῆς ὀσφύος ὑπὸ ἐργατικοῦ μύρμηκος, καὶ φερόμενον ἄνευ ἀντιστάσεως μακρὰν τῆς μυρμηκίας ἔνθα ἐγκατελείφθη· ἐξ ὧν συνεπέρανα ἔτι ὅτι ὑπάρχει εἰς τὰ ἔνδον ἐκεῖσε Σπαρτιατικὴ πολιτεία καὶ Λυκούργειοι νόμοι. Δὲν ἀναφέρω καὶ τοῦτο χάριν ἀπλῆς περιεργείας, διότι διὰ παρατηρήσεων τοιούτων καὶ παρομοίων θέλομεν ἶδει εὐδαιμονέστερα τῶν ἐθνῶν, ὅσα ἔχουσι νόμους καὶ ἀρχὰς πρὸς τοὺς τῆς φύσεως πλησιεστέρους.

Περὶ τὴν δύσιν δὲ τοῦ ἡλίου ἐκ Τζιτὲ βορείως πρὸς τὴν ἔρημον βλέπων ἑτερπόμεν ἔκ θεας ὀρίζοντος ἀπεράντου πρὸς τοῦ ὁποίου τὸ τέρμα πρὸς τὰ βορείως τῆς ἐρήμου ὄρη μοὶ ἐφαίνετο ὅτι διέκρινα καὶ τὰ μικρότατα ἀντικείμενα ἔτι, ὥς ἐκ κατοπτρισμοῦ προερχομένου διὰ πυκνὴν ἀτμόσφαιραν ἐν τῇ ἐρήμῳ σχηματιζομένην, καὶ λαμβάνουσιν φακοῦ ιδιότητας· δὲν ἐσχηματίζετο δὲ λίμνη, ἐπειδὴ εἰς ὑψηλὴν θέσιν εὐρισκόμενος ἡδυνάμην νὰ βλέπω τῆς γῆς τὴν ἐπιφάνειαν. Βορειανατολικῶς δὲ Τζιτὲ καὶ βορειοδυτικῶς Σουϊχατῶ μοὶ ἔλεγον ἡφαίστιον ὄρος ἐν τῇ ἐρήμῳ ὑπάρχον, ἀγρίας δὲ καμήλους,

καὶ ἀγρίους ἵππους ἐν αὐτῇ διαιτωμένους. Εἶδον ζέβρας καὶ διάφορα δορκάδων εἶδη, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐν ὑπὸ τῶν Χαϊχὰ Φαλο-γιὰν ὀνομαζόμενον· φέρει κάθετα κέρα σπονδυλώδη, διαφανῆ, κεντρικῶς λευκά, καὶ κατὰ τὴν περιφέρειαν τῶν σπονδύλων κιτρινόφαια, ἥτοι παρεμφερῆ πρὸ τὰ κέρα Saïga Ἀντιλόπης, ἥς εἶδος ἐκείνη ἦτο. Τρέχει βραδύτερον τῶν ἄλλων, καὶ τηρεῖ θέουσα τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω· διότι, ὥς μοι ἔλεγον, ἔχουσα τοὺς μυκτῆρας εὐμεγέθεις προφυλάττει αὐτοὺς ἵνα μὴ εἰσέρχονται μυῖαι. Τὰ κέρα των μεταφέρουσιν εἰς Πεκῖνον καὶ μετατρέποντες εἰς διαφανῆ ὕλην ποιοῦσι διὰ ταύτης φανούς. Εἰς τὴν ἰδίαν ἔρημον ἐκεῖθεν τῆς Κοτζίνζης παρετήρησα μῦν, οὗτινος οἱ πόδες ὄντες πάνυ ὑψηλοί, ἐδείκνυον μῦν καμηλοειδῆ, ἢ ζεραφοειδῆ (καμηλοπαρδαλοειδῆ) ἀλλὰ τὸ λοιπὸν αὐτοῦ σῶμα καὶ ὁ τράχηλος εἶχε τὰς ἀναλογίας μυὸς μετρίου, ἦτο τεφρόχρους κατὰ τὴν ῥάχιν, καὶ λευκὸς κατὰ τὴν κοιλίαν καὶ τοὺς πόδας, τὴν οὐρὰν εἶχεν ἐπιμηκεστάτην, τὸ δ' αὐτῆς ἄκρον ἔφερε τρίχας χρυσοπρασίνους ἐν εἶδει πτεροῦ ταῷ ἀπετριχωμένου καθ' ὅλον τὸ μῆκος πλὴν τοῦ αὐτοῦ ἄκρου· ἀνὰ εἷς παρατηρούμενος ἔθεε τάχιστα ἀπὸ θάμνου εἰς θάμνον.

Τὴν πρώτην δὲ Ἰουνίου 1872 ἡ 9 οὐγιά (πέμπτου μηνός) μετὰ 90 λοῦ πορείαν ἀπὸ Τζιτὲ εἵμεθα εἰς Κοτζίνζα. Ἦτο μικρὸν φρούριον ἐκ χώματος νεωστὶ κτισθὲν ὑπὸ τοῦ Κουν Τουνλῆν, ἐν ᾧ ἔζων ὀλίγοι Χαοὶ οἱ σωθέντες ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως ἐν τῇ ἐρήμῳ, οἵτινες μόλις ἀπομακρυνόμενοι τῶν πόλεων προσεβάλλοντο ὑπὸ τῶν θηρίων, τὰ ὁποῖα ἐπειδὴ εἶχον συνεθίσει εἰς ἀνθρωπίνας σάρκας, ἤρχοντο ἀνθρώπους ἀνα-

ζητοῦντα καὶ μέχρι Κοτζίνζης. Οὐ μακρὰν ταύτης ἦσαν εἰς ἐρείπια μεταβεβλημένοι δύο σπουδαῖαι καὶ καλῶς ρυθμισμένοι πόλεις. Ἡ μία κατωκεῖτο ὑπὸ Μαντζιώ καὶ ἡ ἑτέρα ὑπὸ Χαῶν, διότι οὕτως ἐκασταχοῦ Σῖναι καὶ Μαντζιώ ποιοῦσιν εἰς τὰς τῶν Γιαρλίκ χώρας· ὡς εὐρυθρότεραι ὅμως πόλεις καὶ ἀρχιτεκτονικωτέρας οἰκοδομὰς ἔχουσαι διακρίνονται αἱ τῶν Μαντζιώ. Τῆς Κοτζίνζης δὲ δυτικῶς ὑπάρχουσι τὰ ὄρη 'Ρουμνιτζῆς, ἐν αἷς ἐκμεταλλεύουσι θεῖον, νίτρον, ἤλεκτρον μέλαν, καὶ τρία εἶδη ἀνθράκων, βορειανατολικῶς δὲ τὸ μέγα ὄρος Πι-Τα-Σάν δι' οὗ ὁδὸς ἄγει ἀπὸ Κοτζίνζης εἰς Χόπετο. Ἐτέρα ὁδὸς τούτου νοτίως ἄγει κατ' εὐθείαν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀνατολικῶς καὶ ἀφικνεῖται μετὰ 600 λοῦ εἰς Χανεοσσοῦ καὶ ἐκεῖθεν παρὰ τὰ ὄρη εἰς Μίγγα καὶ εἰς Σουντζιοῦ, ὡς προσεμνήσθην.

Ἀνεχώρησα μεθ' ἐνὸς προσώπου ἐκ Κοτζίνζης τὴν 10 Ἰουνίου, παρῆλθον μετὰ 90 λοῦ τὸ Τζιμοσσά πόλιν κατεστραμμένην, καὶ κατέλυσα μετὰ 30 λοῦ εἰς Σαντέ κατεστραμμένον ὁμοίως. Τὴν αὔριον διευθυνόμενοι εἰς πόλιν κατεστραμμένην Κουτουπί, ἥτις ἀπέχεε μίαν ἡμεροδρομίαν ἐκ 'Ρουμνιτζῆς, προὔτιθέμεθα ἐκεῖθεν νὰ λάβωμεν τὴν ὄχθην ποταμοῦ ἐρχομένου ἐκ 'Ρουμνιτζῆς καὶ νὰ ἀφικθῶμεν ἐν τῇ ἐν τῇ ἐρήμῳ δάσει Χουντουπαντὰ καλουμένη, ἔνθα ὁ ποταμὸς ἄγει· ἀλλὰ συναντηθέντες καθ' ὁδὸν μετὰ Χαῖδων πάσης ἡλικίας, αἵτινες αἰχμάλωτοι οὔσαι τῶν Τουργάν, ἔφευγον ἀπὸ 'Ρουμνιτζῆς, καὶ διηυθύνοντο εἰς Κοτζίνζαν ἔνθα ἤκουον τοὺς Χαῖχὰ συνοικιζομένους ἐκ τῶν ἐρήμων, ἐφοβήθημεν μὴ πέσωμεν εἰς τῶν Τουργάν τὰς χεῖρας κατόπιν ἐκείνων ἐρχομένων, καὶ στρέψαντες βορείως ἐν τῇ ἐρήμῳ κατελύσα-

μεν παρά άλμυρὸν ὕδωρ. Ἐκεῖθεν ἐν πλήρει ἐρήμῳ βαδίζοντες ἐνθα εἶδον τοὺς περιγραφέντας μακροσκελεῖς μῦς ἀφίχθημεν εἰς χώραν λιμνώδη, καθ' ἣν ἐνιαχοῦ ἡ ἄμμος κατ' ἐπιφάνειαν ξηρὰ οὖσα ἐνδοθεν ἦτο ὕδατος πλήρης, ὥστε ἐβυθίζετο ἐπ' αὐτῆς ποῦς πατοῦντος ζώου ἢ ἀνθρώπου ὡς εἰς ἔλος. Ἡ γῆ ἐντὸς τῶν λιμνῶν ἦτο στερεωτέρα, δι' ὧν καὶ διήλθομεν, ἀλλὰ κατεβράχηνμεν ἐν αὐταῖς ἐπειδὴ ἐνιαχοῦ ἦταν πλωταὶ διὰ τὸ βάθος. Ἐντεῦθεν δυτικῶς διευθυνόμενοι συνηντήσαμεν τὸν ποταμὸν εἰς θέσιν ἀπέχουσαν 120 λοῦ ἐκ Κουτουπί, καὶ τὴν ὄχθην αὐτοῦ λαβόντες μετὰ 530 λοῦ ἀπὸ Σαντέ ἀφίχθημεν εἰς Χουντουπαντά, ὅπερ ἐκ μὲν Μανᾶς ἀπέχει ἐπὶ δύο ἡμέρας, καὶ ἐπὶ τέσσαρας ἐκ Ῥουμνιτζῆς. Μετὰ 20 λοῦ δυτικῶς ἀφίχθημεν εἰς ἑτέραν ὁασιν καλουμένην Σασάντζα καὶ ποτιζομένην ὑπὸ τοῦ ἰδίου ποταμοῦ, ὅστις ἐκεῖθεν βορειανατολικῶς στρεφόμενος ἀφανίζεται ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἐπὶ 40 λοῦ δυτικώτερον ταύτης διέβηνμεν διὰ σχεδίας πλωτὸν ποταμὸν ἐκ Μανᾶς ἐρχόμενον, καὶ ἀφανιζόμενον βορειανατολικῶς ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἐκεῖθεν ἀφίχθημεν μετὰ 240 λοῦ ἐκ Χουντουπαντά εἰς τὴν ἀπὸ Μανᾶς ἄγουσαν εἰς Ῥζινχὰ καὶ Κολιντζιὰ ὁδὸν κατὰ θέσιν ἀπέχουσαν ἀπὸ Μανᾶς λοῦ 120, καὶ ἐπὶ τέσσαρας ἡμεροδρομίας ἐκ Κουτουπί. Ταύτην ἀκολουθήσαντες ἀφίχθημεν μετὰ 260 λοῦ εἰς τὴν ὁασιν Σιχοῦνι καὶ ἐντεῦθεν μετὰ 90 λοῦ ἀφίχθημεν εἰς Σικαρφοῦρ χώραν κειμένην παρά τὰ ὄρη καὶ κατεστραμμένην, διαρρεομένην δὲ ὑπὸ ποταμοῦ ἐκ τῶν πρὸς δυσμὰς ὀρέων κατερχομένου καὶ διευθυνομένου εἰς τὴν ὁασιν Σιχοῦνι, καὶ ταύτης ἀνατολικῶς ἀπορροφωμένου ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἐκ δὲ Σικαρφοῦρ μετὰ τριακοσίας λοῦ ἔρημον διαβά-

τες ἀφίχθημεν τὴν 1 Ἰουλίου 1872 εἰς Τζινχὰ ἣν εὐ-
 ρομεν νεωστὶ ὑπὸ τῶν Ῥώσων κατειλημμένην, ἀξιω-
 ματικούς δὲ τούτων τὸν κ. Γεράσιμον καὶ κ. Γγρίνβαλ.
 Τὸ Τζινχὰ ἐν χώρᾳ ἐρημώδει παρὰ ἐρημώδη ὄρη κείμενον
 ποτίζεται διὰ ποταμοῦ ἐκ δυσμῶν ἀπὸ τὰ ὄρη ἐρχομέ-
 νου καὶ ποιούντος ἀνατολικῶς Τζινχὰ λέμνην ἐν τῇ
 ἐρήμῳ. Ἡ δ' ἐρημος ἐνταῦθα προεκτεινομένη βορείως
 μεταξὺ ὁρέων ἐνοῦται πορθμοῦ δίκην μετὰ τῶν ἐν Σι-
 βηρίᾳ ἐρήμων. Τὰ ἐνθεν καὶ ἐνθεν τοῦ πορθμοῦ ὄρη, ὡς
 μοὶ ἔλεγον, κατέχονται ὑπὸ Μογγόλων, διὰ δὲ τοῦ πορ-
 θμοῦ κατέρχεται ἐκ τῆς Σιβηρίας μέχρι Τζινχὰς φυλὴ
 Τουρανικὴ Καζάκ καλουμένη. Ἐνταῦθα δ' ἀφίεις τὰ ζῳά
 μου ἵνα πωληθῶσι καὶ διανεμηθῶσι τοῖς ἐκεῖσε Χαϊχά,
 ἀνεχώρησα μετὰ τοῦ κ. Γερασίου, διήλθομεν δὲ τὰ ὄρη
 καὶ ἀφίχθημεν εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Χηλῆς (Κολιντζιάς)
 κατοικουμένην ὑπὸ Τουρανικῆς φυλῆς σχέσιν ἐχούσης
 πρὸς τοὺς Καζάκ, κατειλημμένην δὲ νεωστὶ ὑπὸ τῶν
 Ῥώσων. Παραδίδεται ὅτι ἦτο τὸ πάλαι χώρα μογγο-
 λική, καὶ κατῴχετο ὑπὸ τῆς μογγολικῆς φυλῆς Τζικάρ,
 ἣτις ἐκδιωχθεῖσα ὑπὸ τῶν Καζάκ νέμεται νῦν τὰ περὶ
 τὴν κοιλάδα ὄρη πλὴν τῶν δυτικῶν ἅπερ Καζάκ κατέ-
 χουσιν. Ἡ Χηλὴ ἐπομένως ἐν τοῖς Ἀντιῖμαλαῖοις καὶ
 τὸ Τεχλιμαχὰν παρὰ τοῖς Ἰμαλαίοις ἦσαν αἱ δυτικώ-
 τεραι μογγολικαὶ χῶραι, ἡ δὲ μετὰ τῶν Ἀντιῖμαλαίων
 καὶ Ἰμαλαίων χώρα τῶν Μογγόλων ὠρίζετο, ἀπὸ τῆς
 τῶν Γιαρλίκ τὸ πάλαι, ὑπὸ τῆς εὐρισκομένης ὀρεινῆς
 σειρᾶς ἀνατολικῶς Ἀξοῦ, τῆς ἐκ τῶν Ἀντιῖμαλαίων
 πρὸς τὰ Ἰμαλάια χωρούσης καὶ οὔσης ἐρημώδους κατὰ
 τὰ πλεῖστα. Ταύτην ὁ Πτολεμαῖος περιέγραφεν ἡμῖν
 ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀνιόντα τοῦ Ἰμαοῦ κλάδον, καὶ προεξέτεινε

βορείως ἐντὸς χωρῶν ἀγνώστων, ὥριζε δὲ δι' αὐτῆς πρὸς μὲν δυσμὰς τὴν ἐντὸς τοῦ Ἰμαοῦ Σκυθίαν ἐκ τῆς πρὸς ἀνατολὰς ταύτης κειμένης, ἣτις ἐκτὸς τοῦ Ἰμαοῦ Σκυθία ἐκαλεῖτο. Ἀφικνοῦνται δὲ τῆς σειρᾶς ταύτης τὰ ὄρη προεκτεινόμενα κατὰ τὸν Πτολεμαῖον βορείως μεταξὺ Χηλῆς καὶ Τζινχάς, καὶ ἐπομένως ἐνθεν καὶ ἐνθεν τούτων εὐρίσκοντο πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πτολεμαίου Σκύθαι· κατὰ συνέπειαν δὲ ἡ κατάληψις τῶν μογγολικῶν χωρῶν ὑπὸ τῶν Τουρανικῶν φυλῶν Γιαρλίκ καὶ Καζάκ συνέβη ἐν ἐποχῇ προγενεστέρα τῆς τοῦ Πτολεμαίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΧΗΛΗΣ ΜΕΧΡΙΣ ΟΔΗΣΣΟΥ.

Τὴν ἐσπέραν τῆς ἀφίξεώς μου διήλθομεν εἰς τὸν ὄχλον τοῦ κ. Γερασίου, τὴν δ' ἐπαύριον διηυθύνθημεν πρὸς τὸν κ. Παῦλον Ῥεϊντάλ τότε τὴν Χηλὴν διοικοῦντα. Κρατήσας με οὗτος παρ' ἑαυτῷ μέχρι τῆς ἀναχωρήσεώς μου μὲ ἐπεριποιήθη εὐγενέστατα· ἐπλήρωσε χωρὶς νὰ γνωρίζω τὸ ἀγώγιον τῆς ταχυδρομικῆς ἀμάξης ἀπὸ Χηλῆς μέχρι Σεμιπαλατένσκ, καὶ ἔδωκε τῷ κ. Γερασίμῳ, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐμέλλομεν μέχρι Σεμιπαλατένσκ νὰ ταξειδεύσωμεν, χρήματα ἵνα πληρώσῃ τὸ ἀγώγιον τῆς ταχυδρομικῆς ἀμάξης ἐκεῖθεν μέχρις Ὁμσκ, ἐπιστολὴν δὲ πρὸς τὸν ἐν Ὁμσκ ἀδελφόν του ἔγραψεν ἵνα φροντίσῃ διὰ τὰ περαιτέρω. Ὅταν δ' εἶδεν ὅτι δὲν εἰσηρχόμην ἐν τῇ ἀμάξῃ πρὶν ἢ τὸ ἀγώγιον πληρώσω, μοι

εἶπεν· «ἔχεις νὰ διατρέξης μέχρι Πετροπόλεως δρόμον μέγαν, καὶ πολλῶν ἐξόδων ἀνάγκη». Εἰς πόλιν ἄλλην οὔτε σὲ γνωρίζουσιν, οὔτε τὰς ἀξένους χώρας δι' ὧν διήλθες γινώσκουσιν, ἵνα σὲ περιποιηθῶσιν. Ἐνταῦθα ἰδοὺ ὁ κόσμος σύμπας, ἅμ' ἀκούσας τὸ δυστύχημά σου, προσέφερε μοι ἅφ' ἑαυτοῦ πλῆθος βουβλίων, ἵνα ἐν ἀνέσει τὸ ἐπίλοιπον τῆς περιηγήσεώς σου διέλθῃς.» Τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα τῆς ἐν Κολιντζιᾷ Ῥωσικῆς ἀποικίας εὐχαριστήτας, τῷ προσέθεσα ὅτι ἀξιοπρεπὲς δὲν ἐθεώρουν ν' ἀποτελεσθῇ ἀλλοτρίαις δαπάναις περιήγησις ἀφιχθεῖσα εἰς τὸ αὐτῆς τέρμα· ἄλλως τε δὲν ἐγίνωσκον καὶ τί συναπέμεινέ μοι εἰς τὰ ἀπομείναντα κατὰ τὸ δυστύχημά μου. Ἡ κ. Ὁλγα Ῥεϊντάλ «θα δεχθῇς τοῦλάχιστον, μοὶ εἶπε, τὴν τροφὴν διὰ τὸ ταξείδιόν σου ἥτις ταῖς ἐμαῖς ἰδίαις χερσὶ προητοιμάσθη ;» Ἐχωρίσθημεν σὺν πολλοῖς δακρύοις. Ἐδάκρυσαν ὁμῶς πλείω ὅταν τοῖς διηγούμεν τὸ ἐν Χαμιά δυστύχημά μου. Ἀνθυπεσχέθημεν νὰ συναντηθῶμεν ἐν Πετροπόλει, ἐν ἣ ἐμελλον νὰ ἔλθωσι προσεχῶς. Ἀλλὰ τὸ ἐν Πετροπόλει δυστύχημά μου τὴν συνάντησιν ματαιῶσαν μοὶ ἐγκατέλιπεν ἐπιθυμίαν μεγαλειτέραν ἵνα τοὺς ἐπανίδω. Διήλθομεν τὰ ὄρη καὶ τὸ πολύχνιον Καπάλ, διερχόμενοι δὲ τὴν μεταξὺ τούτου καὶ τῆς Σεργίουπόλεως ἔρημον ἡσθάνθη πνιγερὰν θερμότητα οὐ πολὺ διαφέρουσαν τῆς εἰς τὰς τοῦ Βδελουχιστὰν καὶ τῆς Περσίας ἐρήμους. Ὅκτὼ ἡμέρας μείνας εἰς Ὁμσκ εἶδον τὸν διοικητὴν αὐτοῦ κ. Χουρσιόφ, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἐγνώρισα καὶ τὸν αὐτοκρατορικὸν διερμηνέα κ. Μπογοσουάφσκην ὅστις ἀποστελλόμενος εἰς Πεκῖνον ἐν τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ διηρμήνευσε τῷ κ. Χουρσιόφ ὅσα ἐκ τῆς περιηγήσεώς μου

ἐπεθύμει νὰ μάθῃ. Τέσσαρας δ' ἡμέρας ἔμεινα εἰς Πέρμ· δια δὲ τοῦ Κάμα καὶ Βόλγα ἀφίχθην ταχέως εἰς Νίζνα, καὶ ἐκεῖθεν αὐθημερὸν εἰς Μόσχαν, ἐκ τῆς ὁποίας, ἀφ' οὗ ἐπεσκέφθην τὴν τότε ἐν αὐτῇ βιομηχανικὴν ἔκθεσιν, ἀπελθὼν ἀφίχθην εἰς Πετρούπολιν τὴν 10 Αὐγούστου 1872.

Ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ὁ αὐτοῦ ὑπουργὸς εὐρίσκοντο τότε εἰς Βερολῖνον, τὸ δὲ ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν διηύθυνεν ὁ βαρὼν Ostensakin. Παρουσιασθεὶς ἐνώπιον τούτου τὴν ἐπομένην, καὶ βεβαιώσας διὰ τῶν ἐγγράφων μου τὰ διάφορα σημεῖα δι' ὧν διέβην, παρεκάλεσα ἵνα μοὶ χορηγηθῇ ὑπεράσπισις πρὸς ἀνάκτησιν τῶν ὑπὸ τοῦ ἐν Χαμιά στρατοῦ διαρπαγέντων πραγμάτων μου· τὸ μὲν διότι κατεδιώχθην καὶ ἐφυκακίσθην καὶ ἔμελλον ν' ἀποκεφαλισθῶ ὡς Ῥώσσοις ἐκλαμβάνομενος, τὸ δὲ τῶν ἐπιστημῶν χάριν, δι' ἧς περιηγούμην, καὶ ὑπὲρ ὧν πάντα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη ἐνδιαφέρονται, καὶ τοὺς διὰ ταύτας καταγινομένους ὡς πολίτας αὐτῶν ὑπερασπίζουσιν, ἐτι δὲ διότι τὸ πολιτισμένον ἔθνος εἰς ὃ εἰσῆλθον εἶνε ἡ Ῥωσσία, καὶ οἱ Ἕλληνες πρέσβυν εἰς Πεκῖνον δὲν ἔχουσι. Παραδεχθεὶς ὁ βαρὼν τὴν αἵτησίν μου, μοὶ εἶπεν ἵνα ἐγγράφον ταύτην ποιήσω, καὶ ποιήσας ἐνεχέρισα αὐτῷ τὴν ἐπομένην. Μαθὼν δ' εἶτα ὅτι ὁ κ. Βουδούρης εὐρίσκετο τότε πρέσβυς ἡμῶν ἐκεῖσε καὶ εὐτύχημά μου μείζον αὐτὸν νομίσας, ἐπειδὴ ἤξευρον ὅτι δὲν εἶχομεν πρεσβείας, καθότι οἰκονομίας χάριν εἶχον καταργηθῇ ὅταν ἀνεχώρησα ἐκ πατρίδος, προσέτρεξα αὐτῷ καὶ διηγήθην πᾶσαν τὴν μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ βαρῶνος συνδιάλεξιν, παρακαλῶν ἵνα συστήσῃ κάλλιον τὴν ὑπόθεσίν μου. Ἀλλ' οὗτος σοβαρῶς ἰστάμενος, ὡς ἀπὸ

τρίποδος με ἡρώτα : Ποῦ εὔρες τὸ ἀργύριον διὰ περιηγήσεις ; ποῦ τὴν τόσῃν περιουσίαν ; ποῦ τοὺς ἵππους ; κ.τ.λ. ἴσως πάλιν, ἔλεγεν, ἱατρεύσας τινὰς ἔλαβες ἵππους. Κύριε πρέσβυ, τῷ εἶπον, ἡ περιήγησίς μου δὲν ἀμφιβάλλεται ἐν τῷ ὑπουργείῳ, διότι εἶνε δι' ἐγγράφων τῶν ἐκασταχοῦ κυβερνήσεων βεβαιωμένη, ἡ δὲ περιουσία μου, ὡς σοὶ διηγήθην, ἔχει μάρτυρας τὰ ὄρη, τοὺς πολέμους, τοὺς πωλητάς, τοὺς ἄρπαγας καὶ ὀλόκληρον τὴν ἐπαρχίαν Χαμίας, καὶ ἄλλας ἐπαρχίας ἔτι, διότι τὸ δυστύχημά μου εἰς μακρυνὰς χώρας ἠκούσθη. Οἱ δὲ ἵπποι μου εἰσὶ βεβαιωμένοι εἰς ἐκάστην χώραν δι' ἧς διέβην, εἰς δὲ Βλιαστὲ παρὰ τοῦ Ρώσσου Ἀνθρώπων. Μοὶ τοὺς ἐχάρισαν, τοὺς ἐκλεψα, τοὺς ἠγόρασα, ὅπως δὴ ποτε τοὺς εἶχον, ἦσαν περιουσία μου ὑπ' οὐδενὸς φιλονεικουμένη. Εἶτα ἵνα πληροφορηθῇ περὶ τῆς περιηγήσεώς μου, καὶ ἵνα μοὶ δείξῃ τὰς γεωγραφικὰς του γνώσεις ἔλεγεν, ἂν ἐφθασα εἰς τὴν ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀσίᾳ εὕρισκομένην λίμνην· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐνόησα περὶ τίνος λίμνης με ἡρώτα, διότι πολλὰς εὔρομεν ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀσίᾳ : Ἄφες, μοὶ εἶπεν, εἰσὶ τὰ πάντα γνωστά. Αἱ ἡρωϊκαί μας νῆσοι, ἐκ μιᾶς τῶν ὁποίων ὁ πρέσβυς μας κατάγεται, ἔδειξαν καὶ ἔχουσι ναύτας θαυμαστοὺς γινώσκοντας ἐκασταχοῦ τοὺς πυθμένας τῶν θαλασσῶν καὶ τὸ εἶδος τῆς ἄμμου· ἀλλ' ἄτοπον θὰ ᾔτο ἂν καὶ περὶ ξηρᾶς διετείνοντο τὰς αὐτὰς ἔχοντες γνώσεις. Τὴν αὔριον ἐγέλα ὁ βαρὼν ἀκούων τὰ παράδοξα τῆς ἡμετέρας πρεσβείας· ἀλλ' ἐγέλα ὁμοίως ὅταν παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα τὰς ἐνεργείας του ἐπιταχύνη, διότι δὲν ἡδυνάμην νὰ διατηρηθῶ ἐπὶ πολὺ ἐν Πετροπόλει, καὶ μοὶ ἔλεγε, μετὰ τοιοῦτο δυστύχημα καὶ ἐκ τοιαύτης περιηγήσεως ἐρχομένων : Ἄ! Ἄ! Ἄ! εἰς

τάς μεγαλοπόλεις καὶ εἰς τοὺς πεπολιτισμένους λαοὺς αἱ δαπάναι εἰσὶ μεγάλαι. Γινώσκω καὶ ταύτας, τῷ ἀπεκρίθην, διότι πρὸ τῆς περιηγήσεώς μου ἔζησα ἐπὶ ἐν περίπου ἔτος εἰς Παρισίους. Μοὶ εἶπεν εἶτα ὅτι ἔχουσι τὴν συνήθειαν νὰ δίδωσιν 100 ἢ 200 ρούβλια, ἵνα μάθωσι περὶ χωρῶν ἀγνώστων, ἀλλ' ἀγνώστων καθολοκληρίαν (!!). Ἐγὼ ὅμως, τῷ ἀπεκρίθην, ὅχι διὰ τὰς καθολοκληρίαν ἀγνώστους, ἀλλὰ καὶ διὰ πολλὰς γνωστὰς ἐκινδύνευσα μέχρις ἀποκεφαλίσσεως. Σώσας λοιπὸν ἅπαξ τὴν κεφαλὴν μου δὲν τὴν πωλῶ οὔτε διὰ 200 χιλιάδας ρούβλια, οὔτε διὰ 200 μυριάδια. Ὅχι, ὅχι, μοὶ εἶπε, σοὶ ἐπρότεινα παραδείγματος χάριν. Ἀλλ' ἐγὼ, τῷ ἀπεκρίθην, σοὶ λέγω τῇ ἀληθείᾳ ἵνα μάθῃτε πᾶν ὅ,τι παρητήρησα βορείως τῶν Ἰμαλαίων ἐκ τοῦ Τουρκεστὰν μέχρις ὠκεανοῦ, καὶ δὲν θέλω ἐξ ὑμῶν ἄλλο, ἢ νὰ ὑποχρεώσητε τοὺς Σίνας ὅπως αὐτούσια μοὶ δώσωσιν ὅσα πράγματα μοὶ ἀφῆρπασαν. Μοὶ τὰ ἀφῆρπασε στρατὸς ἐν φρουρίῳ κυβερνήσεως μεγάλης. Ὁ βαρὼν χαρᾶς πλήρης τοὺς λόγους μου ἀπεδέχθη, καὶ τὴν αὔριον ἐπισκεφθεὶς με καὶ μὴ εὐρών με κατ' οἶκον ἀφῆκε τὸ ἐπισκεπτήριόν του, ἐξ οὗ εἶχε διαγεγραμμένον, δὲν ἠξεύρω διὰ τί, τὸν τίτλον *Secrétaire de la Société Impériale géographie de Russie*. Εὐρών με δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν Νέβσκη μ' ἔσυρεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν Κανζάσκ σαμπὸρ ὑπὸ παστᾶδος περιτριγυρισμένην, καὶ καθήσαντες εἰς τὰς αὐτῆς βαθμίδας ἔβλεπον ὅτι προσεπάθει γνώσεις νὰ σύρῃ χωρῶν ἀγνώστων. Ταῖς αὐτοῦ ἐρωτήσεσι τῷ ἀπεκρίθην συμφώνως. Τὴν δ' ἐπαύριον ἔβλεπον αὐτὸν ἐν τῷ ὑπουργείῳ ἔχοντα τὰς αὐτὰς προσπαθείας, καὶ πιστεύοντα ὅτι ἐν ἀγνοίᾳ ἐμοῦ ἐποίει ταῦτα. Δὲν γνω-

ρίζετε, τῷ εἶπον, πῶς νὰ μ' ἐρωτήσετε περὶ χωρῶν ἀγνώστων, ἵνα μάθητε τὰς ἐξ αὐτῶν ὠφελείας· θέλω λοιπὸν σᾶς τὰς διηγηθῇ, ἀφοῦ θέλετε νὰ τὰς μάθητε ἀπὸ τοῦδε. Καὶ ἀρχίτας ἐκ τῶν ἐπτὰ Κλειστοβουνίων ἡ μᾶλλον εἰπεῖν ἐκ τοῦ Ἰνδοκῶσι, διηγήθην αὐτῷ πᾶσαν τὴν μέχρις ὠκεανοῦ γεωγραφικὴν κατάστασιν, τὰς συγκοινωνίας, τὰς ἀποστάσεις καὶ τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν κατάστασιν. Ὁ βαρὼν πλήρης χαρᾶς ταχέως ἔγραφε πᾶν ὅπως ἐκ τῶν χειλέων μου ἐξήρχετο· θέλων δέ που νὰ διορθῶνω τὰ κακῶς λελεγμένα, διότι διελεγόμεθα εἰς γλῶσσαν ἣν καλῶς δὲν ἐγίνωσκον· Ἄφες, ἄφες, μοὶ ἔλεγεν ἵνα πλειοτέρων στιγμῶν ὠφελῇται, ἐγὼ διορθῶνω τὰ πάντα.

Μετὰ δύο ἡμέρας μεταβάς ἐν τῷ ὑπουργεῖῳ ἵνα μάθω ἂν ἔβαλεν εἰς ἐνέργειαν τὴν ὑπόθεσίν μου, μοὶ ἔλεγε· Μὴ νομίζετε ὅτι θὰ πολεμήσωμεν κατὰ τῶν Σινῶν διὰ τὴν ὑπόθεσίν σας; Ὁχι, βαρὼν, ἀλλὰ πιστεύω ὅτι θέλετε πράξει διὰ τὴν ὑπόθεσίν μου ὅ,τι καὶ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ προξένου Πιὰρ (Τζιουτζιόκ). Θέλομεν γράψει, μοὶ εἶπε, καὶ θὰ ἔχῃ καλῶς, ἐὰν μᾶς ἀποκριθῶσι κατὰ τὴν αἴτησίν μας. Καὶ ἂν ὅχι; τῷ ἐπανέλαβον, διότι οἱ Σῖναι εἰσὶ ψεῦσται. Ἐὰν ὅχι, ὅχι, μοὶ ἀπεκρίθη· δὲν θὰ κάμωμεν σοὶ εἶπον πόλεμον. Δός μοι, βαρὼν, παρακαλῶ, τὰ ἔγγραφά μου· διότι, ὡς παρατηρῶ, ἡ ὑπόθεσις μου εὕρισκει πρὸ ταύτης πάντοτε τὸν πόλεμον. Ὁ βαρὼν, ὅστις ἐπεθύμει νὰ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, βλέπων ὅτι ἀφίχθη τοσοῦτον ταχέως, πάραυτα πλήρης χαρᾶς μοὶ ἐνεχείρισε τὰ ἔγγραφά μου. Κατήλθον εἰς Ὀδησσὸν ἔνθα κατὰ τοὺς αὐτῶν νόμους ἡ ἀστυνομία δὲν ἤθελε νὰ μοὶ ἐπιθεωρήσῃ τὸ διαβατήριόν μου

ὅπως μοι ἐπιτρατῇ εἴσοδος ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ, προφασίζομένη ὅτι δὲν ἦτο ὑπὸ προξένου Ῥώσσου ἐπιθεωρημένον· ἦτο ὅμως ἐπιθεωρημένον ὑπὸ τῶν Ῥωσσικῶν ἀρχῶν τῆς Κολιντζιάς καὶ τοῦ Σεμιπαλατένσκ. Ἦθελε δὲ νὰ μ' ἐπαναπέμψῃ, ὅπως καὶ ὁ Τζιαντζιὼ τοῦ Βλιαστέ, δι' ἧς ὁδοῦ ἦλθον, καὶ ἐπομένως ἄλλην μίαν φορὰν εἰς Χάμιαν. Εἰς μάτην ἔλεγον ὅτι τὸ λάθος δὲν ἦτο ἰδικόν μου, ἀλλὰ τῶν μεθορίων τῆς Σινικῆς Ῥωσσικῶν ἀρχῶν, τῶν εἰς τὸ διαβατήριόν μου σημειουμένων, αἵτινες δὲν ἔπρεπε νὰ μοι ἐπιτρέψωσι τὴν εἴσοδον εἰς τὸ κράτος των. Μοι ἐπέτρεψαν δέ, διότι ἐγίνωσκον ὅτι δὲν ὑπάρχει πρόξενος Ῥώσσος εἰς τὰς χώρας ἐξ ὧν ἤρχομην. Ἐπρεπε, μοι ἔλεγε, προβλέπων νὰ ἐπιθεωρήσω τὸ διαβατήριόν μου ἐκ τῆς πατρίδος μου, ἐνθα ὑπάρχουσι πρόξενοι Ῥῶσσοι, καί τοι μὴ ἔχων τὴν πρόθεσιν οὔτε εἰς τὰ τῆς Ῥωσσίας μεθόρια νὰ πλησιάσω· δηλαδὴ κατ' αὐτούς, ἂν οἱ νόμοι τοῦ κόσμου εἰσὶ τοιοῦτοι, ἔπρεπε καθεὶς τὴν πατρίδα του ἀφίνων νὰ ἐπιθεωρῇ τὸ διαβατήριόν του ὑφ' ὅλων τῶν προξενείων τοῦ κόσμου. Ὁ δὲ πρόξενός μας ἐν Ὁδησσῷ μοι ἔλεγεν ὅτι οἱ νόμοι τοῦ κράτους εἰσὶ τοιοῦτοι. Πρὸς ἐξομάλυνσιν τῆς ὑποθέσεως ταύτης μ' ἐκράτησαν ἐν Ὁδησσῷ μίαν ἐβδομάδα, καὶ μ' ἀπέλυσαν ἀφοῦ μὲ ὥπλισαν δι' ἐνὸς Ῥωσσικοῦ διαβατηρίου.

Τὰ ξένα δὲ διαβατήρια, τὰ πρὸς διευκόλυνσιν διόδου μέχρις ἐδῶ χρησιμεύσαντά μοι, ὑπῆρξαν πολλά· δύο Περσικά, ἐν Ἀφγανικόν, τρία Παταξιανικά, δύο Γιαρλικικά, ἐν Σινικόν, καὶ τὸ σπουδαιότερον ὅλων, χάρις εἰς τὴν διπλωματίαν μας, ἐν Ῥωσσικόν, δι' οὗ ἐξ Ὁδησσοῦ ἠδυνήθην νὰ ἐξέλθω· διότι ἄλλως ἢ ἔπρεπε νὰ ἐπα-

νακάμψω δι' ἧς ὁδοῦ ἦλθον εἰς Χάμιαν, ἢ νὰ μείνω μέχρι θανάτου ἐν τῇ Ῥωσσίᾳ. Ὡστε τὸ ἐθνικὸν μας οὐδαμοῦ μοι ἐχρησίμευσεν. Ἐπειδὴ μάλιστα εἶχον αὐτό, ἤθελον οἱ τοῦρκοι διὰ τὰ τότε κρητικὰ νὰ μὲ ἀποπέμψωσιν ἀπὸ Μουσουλ εἰς τὴν πατρίδα, καὶ ἤθελον μ' ἀποπέμψῃ ἐὰν δὲν εὕρισκετο ὁ Γάλλος πρόξενος Λανούς, ὅστις ἐγίνωσκε νὰ ὑπερασπίζῃ, πρόξενος ὑπάρχας κατὰ τὰς σφαγὰς ἐν Δαμασκῷ, καὶ ἐπέμεινε κατὰ τὴν θέλησίν μου νὰ ἐξέλθω τοῦ τουρκικοῦ κράτους διευθυνόμενος εἰς τὴν Περσίαν. Ὁ ἐν Μουσουλ τῆς Ἀγγλίας πρόξενος τοῦ ὁποίου ἐζήτησα τὴν προστασίαν ἀπήτει, ὅπως μοι παράσχω ταύτην, νὰ τῷ παραδώσω πᾶσαν τὴν ἐμὴν ἀλληλογραφίαν. Δὲν ἔχω ἀλληλογραφίαν, τῷ ἀπεκρίθην, οὔτε εἶμαι διὰ νὰ καθήσω εἰς Μουσουλ· ἀλλ' ἐπειδὴ μοι ζητεῖτε ἐξευτελιστικωτάτους ὅρους προτιμῶ νὰ γίνω ὑπήκοος Τοῦρκος παρὰ νὰ ὑπαχθῶ ὑπὸ Ἀγγλικὴν προστασίαν.

Ἐν τοιαύτῃ ὁμως καλῇ εὐκαιρίᾳ τῇ ὑπὸ τῆς Ῥωσσικῆς κυβερνήσεως δοθείσῃ μοι, ἥτις μὲ κατεκράτησεν ἐν Ὀδησσῷ ἐπὶ ἐβδομάδα, ἃς ὠφεληθῶμεν ἀνοίγοντες τὸν Ἡρόδοτον καὶ τοὺς λοιποὺς ἡμῶν ἱστορικοὺς καὶ γεωγράφους, ἵνα ἴδωμεν ὁποῖα τις ἦν ποτε ἡ ἄξενός μοι αὕτη χώρα ἢ καὶ τὸ πάλαι ἄξενος φημισθεῖσα διὰ τὰς ἐν Ταυρίδι ἀνθρωποθυσίας (α). Κατ'ὧκουν, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, τὰ πρὸς τὴν θάλασσαν ταύτην Κιμμέριοι (β). Κιμμερίη δὲ καὶ Κιμμέρια τεῖχη ἦσαν παρὰ τὸν ποταμὸν Τύρην, δηλαδὴ τὸν Τύραν (Δνιέστερ) (γ). Κιμμερικὸς Βόσπορος ἐκαλεῖτο ὁ πορθμὸς τῆς Κριμαίας (δ) καὶ ὅρος ἐκεῖσε Κιμμέριον

(α) Ἡροδ. IV. 103. (β) IV. 13. (γ) IV. 12. (δ) Ἡροδ. IV 12. Στραβ. 293.

ἐκαλεῖτο (α). Ὁ δὲ Τάναϊς ἐκαλεῖτο Μαιώτις καὶ Πορθμήϊα Κιμμερικά (β). Ὡστε αἱ χῶραι αὗται, ὡς ἐκ τούτων μανθάνομεν, κατοικοῦντο ὑπὸ Κιμμερίων ἐξ ὧν καὶ τὸ ὄνομα τῆς χερσονήσου Κριμαΐας. Κατελήφθησαν δ' εἶτα, ὡς πρότερον εἶδομεν, ὑπὸ τῶν Σκυθῶν, οἵτινες ἀπὸ βορρᾶ τοὺς Κιμμερίους πιέζοντες ἐξεδίωξαν (γ). Οἱ δὲ Κιμμέριοι ἐκδιωχθέντες ἐκεῖθεν ἀποκατεστάθησαν κατὰ τὸν Καύκασον μέχρι νοτίως τοῦ Ἀράξης, ἐξ οὗ καὶ ὕστερον ὑπὸ τῶν Σκυθῶν διωκόμενοι ἐξεδιώχθησαν (δ). Ἐξεδιώχθησαν δ' ἐντεῦθεν πρὶν ἢ οἱ Σκύθαι εἰσβάλωσιν εἰς Μηδίαν ἐπὶ Κυαξάρη· διότι τότε οἱ μὲν Κιμμέριοι ἐκδιωχθέντες ἀφίκοντο εἰς τὰς Σάρδεις (ε) ἐπὶ Ἀρδουοῦς δηλαδὴ τὸ 692-643, οἱ δὲ Σκύθαι εἰσέβαλον εἰς τὴν Μηδίαν ἐπὶ Κυαξάρη, δηλαδὴ τὸ 636 ἕως 596. Ἐκ δὲ τῶν Σάρδεων οἱ Κιμμέριοι προσέβησαν εἰς Ἰωνίαν καὶ Αἰολίαν, ἐν Μαγνησίᾳ μάλιστα ἐπὶ πολὺ ηὐτύχουν (ς). Ἦσαν ἄγνωστοι τῷ Ὀμήρῳ, διότι, ὡς ἱστορικῶς ἐξάγεται, μετ' αὐτὸν ἦλθον εἰς Σάρδεις καὶ εἰς Ἰωνίαν. Ὁ Στράβων γράφει ὅτι οἱ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἀναφερόμενοι Κιμμέριοι ἦσαν οἱ τῆς Μαιώτιδος (ζ), ἐνῶ τοποθετοῦνται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν, ἐπειδὴ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐκ τῆς νήσου Κίρκης δηλαδὴ τῆς Κορσικῆς ἀπῆλθεν εἰς τὸν βαθύρροον ὠκεανόν, δηλαδὴ τὸν Ἀτλαντικόν, ἐνθα ἦν ὁ τῶν Κιμμερίων δῆμος (η). Οἱ Κιμμέριοι δ' ἐλέγοντο καὶ Κίμβριοι (θ) καὶ Τρήρες (ι), διὰ πλημμυρίδα δ' ἐγκαταλείψαντες

(α) Στραβ. 309. (β) Ἡροδ. IV. 45. (γ) Ἡροδ. IV. 13. 12. (δ) Ἡροδ. IV. 11. (ε) IV 12. I. 6. 15 (ς) Στραβ. 149. 194. 627. 647. (ζ) Στραβ. 20. (η) Ὀδ. Α. 14. (θ) Στραβ. 293. (ι) Στραβ. 61.

τὴν ἑαυτῶν ἦλθον μέχρι Μαιώτιδος, διήλθον δ' ἀφίχθοντες ἐκεῖσε διὰ τῶν περὶ τὸν Ἐρκύνιον δρυμόν Βοίων, ὑφ' ὧν ἀποκρουσθέντες κατέβησαν ἐπὶ τὸν Ἴστρον, καὶ ἐπὶ τοὺς Σκορδίσκους Γαλάτας, εἴτα ἐπὶ τοὺς Τευρίστας καὶ τούτους Γαλάτας, εἴτα ἐπὶ τοὺς Ἐλουηττίους, δηλαδὴ τοὺς Ἐλβετούς, πολυχρύτους ἄνδρας καὶ εἰρηνικούς· ὑφ' ὧν καταπολεμηθέντες οἱ μὲν ὑπερβάντες τὰς Ἀλπεῖς ἐξέπεσαν εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ οἱ ἄλλοι ἔμειναν ἄνω τῶν Ἀλπεων (α). Χώρα λοιπὸν τῶν Κιμμερίων πρέπει νὰ ὑπῆρχεν ἡ Ἰβηρία, δηλαδὴ ἡ Ἰσπανία, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ὅμηρος γράφει τοὺς Κιμμερίους πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Ἐλέγοντο δὲ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Κιμμέριοι γνωστοὶ γενόμενοι αὐτοῖς πρὸ τοῦ Ὁμήρου ὑπὸ Φοινίκων, δι' ὃ καὶ ὁ Ἡρακλῆς μέχρις Ἰβηρίας ἀπῆλθεν (β). Ἐκ ταύτης λοιπὸν ἦλθον οἱ Κιμμέριοι εἰς τὴν Μαιώτιδα, ἐκ δὲ τῆς Μαιώτιδος ὑπὸ τῶν Σκυθῶν ἐξαναστάντες κατήλθον εἰς τὸν Καύκατον καὶ ἀφίχθησαν μέχρι νοτίως τοῦ Ἀράξη, ὡς ὁ Ἡρόδοτος προεῖπεν· ἐκ τοῦ εἰδικοῦ αὐτῶν ὀνόματος ὠνομάσθησαν αἱ χῶραι ἐκεῖναι Ἰβηρία (γ), δι' ὃ ὁ Στράβων λέγει ὅτι οἱ Ἰβηρες ἐν Ἰβηρίᾳ ἦσαν μέτοικοι (δ), ἀλλ' ἤρξαν ὅλων τῶν ἐκεῖσε χωρῶν. ὠνομάζοντο δ' Ἰβηρες, λέγει ὁ Στράβων, ὁμωνύμως τοῖς Ἑσπερίοις, ἔως ἀπὸ τῶν ἐκατέρωθεν χρυσείων (ε)· ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς ἱστορικῆς συναρμολογίᾳ τεως ἐδείχθη, ἦσαν ἀποικοὶ τῶν Ἰβήρων. Ἐν τέλει δ' ἐκ τῆς μικρᾶς Ἀσίας ἐξεδιώχθησαν τελέως ὑπὸ Ἀλυάττου (ς), δηλαδὴ πρὶν 631-574 π. Χ. ὅτε οὗτος ἐβασιλεύσεν.

(α) Στραβ. 293. (β) Στραβ. 149, 150, 151, 170. (γ) Πτολ. V. ια'. (δ) Στραβ. 61. (ε) 499. (ς) Ἡροδ. I. 16.

Αἱ χῶραι λοιπόν, ἐν αἷς κρατούμεθα, μετὰ τοὺς Κιμ-
μερίους, κατελήφθησαν ὑπὸ Σκυθῶν, δηλαδὴ ὑπὸ Του-
ράν· ἀνῆκον δὲ κατὰ τὰς τότε γεωγραφικὰς γνώσεις εἰς
τὴν ἐν Εὐρώπῃ Σαρματίαν ἣτις ὠρίζετο ἀπὸ μὲν ἄρ-
κτου τῷ Σαρματικῷ ὠκεανῷ (δηλαδὴ τῇ Βαλτικῇ θα-
λάσσῃ) καὶ ἀγνώστῳ γῇ (α), ἀπὸ δυσμῶν τῷ Οὐϊστούλα
(Βιστούλα) ποταμῷ καὶ τοῖς Σαρματικοῖς ὄρεσι, δηλαδὴ
τοῖς Καρπαθίοις, καὶ ἀπὸ μεσημβρίας τοῖς Ἰάζυξι μετα-
νάσαις, δηλαδὴ τοῖς Οὐγγροις, τῷ Καρπάθῳ ὄρει, ταῖς
τοῦ Βορυσθένους (Δνίπερ) ἐκβολαῖς καὶ τῇ ἐκεῖθεν παρα-
λίᾳ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Τανάϊδος (β). Κατωκεῖτο
δ' ἡ χώρα αὕτη οὐ μόνον ὑπὸ τῶν Σαρματῶν Σκυθῶν
ὡς προερρέθη ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων ἐθνῶν, ὧν
ὅσα σχετίζονται πρὸς τὰ σημερινὰ θέλομεν ἀναφέρει.

Ἀγαθύρσοι, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ἦν υἱὸς Ἡρακλέους (γ),
ἐξ αὐτοῦ ἐγένοντο οἱ Ἀγαθύρσοι, οἵτινες ἦσαν ἐκ τῶν
Σκυθῶν οἱ βορειότεροι, εἴτα ἤρχοντο οἱ Ἀνδροφάγοι,
εἴτα οἱ Μελάγχλαινοι καὶ τέλος πρὸς τὴν θάλασσαν οἱ
Σχύθαι (δ). Οἱ Ἀγαθύρσοι ἦσαν οἱ ἀβρότατοι ἄνδρες,
χρυσοφόροι, εἶχον κοινὰς τὰς γυναῖκας, ἵνα ᾧσιν ἀδελ-
φοί, καὶ μήτε ἐχθρεύοντο πρὸς ἄλλους μήτε ἐφθό-
νουν (ε). Θέτει δὲ τοὺς Ἀγαθύρσους ὁ Μαρχιανὸς μεταξὺ
Μαιώτιδος καὶ Σαρματικοῦ ὠκεανοῦ, ὁ δὲ Διονύσιος
ὁ Βυζάντιος παρὰ τὸν Βορυσθένην (Βερεζίνα) ἐνθα νῦν
οἱ Βελικορὸς δηλαδὴ οἱ μεγάλοι Ῥῶσσοι. Τοὺς Ῥωξο-
λανοὺς δὲ θέτει ὁ Στράβων μεταξὺ Τανάϊδος καὶ Βορυ-
σθένους (ς), δηλαδὴ μεταξὺ Δὸν καὶ Βερεζίνα ἢ κάλ-

(α) Πτολ. III ἐ. 1. (β) Πτολ. III, ἐ. 1-15. (γ) Ἡροδ. VI.
40. (δ) Ἡροδ. IV. 100. 125. (ε) Ἡροδ. IV. 104. (ς) Στράβ.
294. 306. 114.

λιον εἰπεῖν τοῦ Δνίπερ καὶ ἐπομένως ἐνθα νῦν ὀνομάζεται Μαλορός δηλαδὴ μικρὰ Ῥωσσία. Τὸ αὐτὸ ποιεῖ καὶ ὁ Πτολεμαῖος, ὅστις θέτει παρὰ τὴν Μαιώτιδα τοὺς Ἰάπυγας καὶ βορείως αὐτῶν τοὺς Ῥωξολανοὺς (α) καὶ βορείως τούτων που θέτει τοὺς Ἀγαθύρσους (β), ὥστε Ἀγάθурсοι καὶ Ῥωξολανοὶ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου συμπίπτουσι μετὰ τῶν Βελικορός καὶ Μαλορός. Ὁ Εὐστάθιος ἀντὶ τῶν Ῥωξολανῶν ἐν τῇ αὐτῶν χώρα γράφει τοὺς Ῥώσους. Ὡστε Ἀγάθурсοι, Ῥωξολανοὶ καὶ Ῥώσσοι, ὡς ἐκ τῆς χώρας ἐν ᾗ τοποθετοῦνται καὶ ὡς ἐκ τῆς σχέσεως τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, πρέπει νὰ ὦσιν εἷς καὶ ὁ αὐτὸς λαός, διαφοροτρόπως δι' ἄγνοιαν καὶ κατὰ παραφθορὰν ὀνομασθεῖς.

Οἱ Βαστάρναι δ' ἦσαν ὅμοροι τῶν Γερμανῶν (γ) ἢ κατὰ Πτολεμαῖον ἔκειντο ὑπὲρ τὴν Δακίαν (δ), καὶ ἐπομένως Βαστάρναι εἰσὶν οἱ νῦν Πολωνοί. Παρὰ τὰς πηγὰς δὲ τοῦ Βορυσθένους δηλαδὴ παρὰ τὸν Βερεζίναν ἐνθα καὶ πόλις Βερεζίνα ὑπάρχει, κατῴκουν τὸ Ἀλανὸν ὄρος, λέγει ὁ Μαρχιανός, οἱ Ἀλανοί, ἥτοι κατῴκουν ἐνθα περίπου ἢ νῦν Βίλνα. Ἐκεῖ δ' ὑπὲρ τοὺς Γέτας καὶ Δάκας τίθενται ὑπὸ τοῦ Διονυσίου οἱ Βαστάρναι καὶ οἱ ἄλκιμοι Ἀλανοί, καὶ ἐπομένως Βαστάρναι καὶ Ἀλανοὶ εἰσὶν εἷς καὶ ὁ αὐτὸς λαὸς ὁ ὑφ' ἡμῶν Πολωνοὶ καλούμενος. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς ἐπαρχίας ἢ τῆς πόλεως Βίλνα ὠνομάσθησαν Ἀλανοί, ἐκ δὲ τοῦ ὀνόματος τοῦ ποταμοῦ ἢ τῆς πόλεως Βερεζίνα Βαστάρναι. Συνέβαινεν ἡ σύγχυσις αὕτη εἰς τοὺς προγόνους, διότι ἔγραφον ἐκ πληροφοριῶν, καθότι μόλις αἱ μέχρι Μαιω-

(α) Πτολ. III. ε. 19. (β) Πτολ. III. ε. 22. (γ) Στραβ. 306. (δ) Πτολ. III. ε. 19.

τῶν χῶραι ἐγνώσθησαν ὑπὸ τῶν στρατηγῶν Μιθριδάτου τοῦ Εὐπάτορος (α). Ἔτι δὲ διότι ἔγραφον τὰ ὀνόματα τῶν ἐθνῶν, ὡς παρὰ διαφορῶν ἤκουον, καὶ ὡς ὑφ' ἐκάστου τούτων ὠνομάζοντο, καθότι ἕκαστοι ὠνόμαζον τὸ αὐτὸ ἔθνος διαφορῶς.

Μεταξὺ δὲ τῶν Βασταρνῶν καὶ Ῥωξολανῶν ἔκειντο κατὰ Πτολεμαῖον οἱ Χοῦνοι, δηλαδὴ οἱ Οὔνοι ὡς ἡμεῖς αὐτοὺς ἐκαλέσαμεν (β), ἣ ὡς λέγει ὁ Μαρκιανὸς κατῴκουν οἱ Χοῦνοι μετὰ τοὺς Ἀλανοὺς καὶ τὴν Βορυσθεναϊκὴν χώραν, καὶ ἐπομένως κατῴκουν ἔνθα νῦν ἡ Βαλχωνία, ἣτις τότε ἦτο μεγαλειτέρα. Ἀνατολικῶς δὲ τοῦ Τανάϊδος ποταμοῦ, δηλαδὴ τοῦ Δόν, ἦτοι ἐν τῇ ἐν Ἀσίᾳ Σαρματίᾳ, μεταξὺ τῶν Κεραυνίων ὁρέων καὶ Ῥᾶ, δηλαδὴ μεταξὺ τῶν βορείων ἀκρωρείων τοῦ Καυκάσου καὶ τοῦ Βόλγα ποταμοῦ, εὐρίσκοντο διὰ τὰς ἡμετέρας ἀμαρτίας οἱ Ὅριναῖοι, Οὐάλιοι, καὶ Σέρβοι (γ), δηλαδὴ οἱ Μαυροβούνιοι οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Σέρβοι. Οὗτοι οἱ λαοὶ μετὰ τῶν Χούνων ἐνωθέντες εἰσέβαλον ἐπὶ Οὐαλεντίνου τοῦ Β', δηλαδὴ 380 μ.Χ. ὑπὸ τὸ ὄνομα Οὔνοι εἰς τὰς βορείως τοῦ Αἰμοῦ χώρας, ἐξηφάνισαν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς διὰ τῶν παροιμιωδῶν αὐτῶν ὠμοτήτων πάντας τοὺς ἰθαγενεῖς λαοὺς, εἰς δ' ἐμφυλίους ῥήξεις εἶτα ἐλθόντες ἐναπέμειναν ὑπὸ διακεκριμένα ὀνόματα οἱ Μαυροβούνιοι κατὰ τὰ ἡμέτερα Κεραύνια, οἱ Βούλγαροι ἀντὶ τοῦ Βόλγα παρὰ τὸν Ἰστρον καὶ οἱ Σέρβοι εἰς τὰς τῆς νήσου Πεύκης χώρας, ἦτοι ἕκαστοι κατέλαβον καὶ ἐνταῦθα ὁποίας χώρας καὶ πρὶν εἶχον. Τὸ ὄνομα δὲ τῶν Οὔνων ἐξηλείφθη. Ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ τίτλου τοῦ

(α) Στραβ. 14. 309. (β) Πτολ. III. ε. 25. (γ) Πτολ. V. θ'. 21.

Σουλτάνου καὶ Χουνκιάρ καλουμένου δηλαδὴ ἄρχοντος τῶν Οὐνων, δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, οἱ Οὐνοὶ ἦσαν φυλὴ Τουρανικὴ καὶ συνεσωματώθη προϋπαρχόντων ἑκασταχοῦ Τουράν τῶν ἐν ταῖς διαφόροις χώραις μέχρις Ἀδρίου ὡς προερρέθη ἐξηπλωμένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΟΔΗΣΣΟΥ ΜΕΧΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΔΙΚΗΣ.

Ὅπως φυλαχθῶ δ' ἐκ τῶν στενοχωριῶν, ἐν αἷς ὑπὸ τῶν καταδρομῶν νὰ ριφθῶ ἐπαπειλούμην, ἐτκέφθην νὰ μεταβῶ ἐξ Ὀδητσοῦ εἰς τινα πόλιν, ἵνα ἐξασκήσω τὸ ἐπάγγελμά μου· ἐξέλεξα δ' ὡς τοιαύτην τὴν Θεσσαλονίκην. Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ ὀκτὼ ἡμέραι, καθ' ἃς ἐκρατήθην ἐν Ὀδητῶ, ἐχειροτέρευσαν τὰ οἰκονομικά μου, καὶ ὑπελόγιζον ὅτι ἔπρεπεν ἄλλας τόσας νὰ φυλάξω εἰς τὸν Βότπορον διὰ κάθαρσιν, ἐπειδὴ χόλερα ἐλέγετο ἐν Ῥωσσίᾳ, ἔτρεξα πρὸς τὸν ἀρχιμανδρίτην τῆς ἐλληνικῆς ἐν Ὀδητῶ ἐκκλησίας κ. Βουλισμᾶν, καὶ ἀποθέσας ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ δύο ἐξ ἰάσπιδος Σινικὰς ταμβακοθήκας, ὧν ἡ μία εἶχε καὶ Σινικὸν ταμβάκον, παρεκάλεσα ἵνα πωλήσῃ ταύτας εἰς τινα τῶν παρ' ἡμῖν πλουσίων, ὅπως ἐνισχύσω τὸ χρηματικόν μου. Μὲ ἠρώτησεν ὁ ἀρχιμανδρίτης περὶ τῆς αὐτῶν ἀξίας. Δὲν πρόκειται περὶ ταύτης, τῷ ἀπεκρίθην, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐμῆς· ὅ,τι σοὶ δώσωσι λάβε καὶ φέρε. Καὶ ἐπειδὴ ἐπέμενε νὰ μάθῃ, ἔκαμα νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἐν τῇ Σινικῇ τιμῶνται χάριν τῆς λίθου.

Κατασκευάζουσιν ἐκ ταύτης δακτυλίους, οὓς φέρουσι περὶ τὸν μέγαν δάκτυλον, καὶ τιμῶσι μέχρις ἑκατὸν ἢ καὶ ἑκατὸν πεντήκοντα λανῶν (α). ἐπίσης δὲ καὶ αἱ ταμβακοθήκαι. Ἐπώλησεν αὐτὰς μετὰ δυσκολίας ἀντὶ δέκα καὶ ὀκτὼ ρουβλίων, δι' ὧν, ὠπλισμένος ἤδη διὰ τοῦ Ῥωσικοῦ διαβατηρίου, ἀφοῦ ἐνισχύσθην, ἀπηλλάχην τῆς Ὀδησσοῦ, καὶ ἐπιβὰς ἀτμοπλοίου κατέπλεον ἐν τρικυμίᾳ μεγάλη τὸν Εὐξείνιον, καὶ διελθὼν τὰς Συμπληγάδας ἢ Κυανέας πέτρας, εἰσέβην εἰς τὸν Βόσπορον παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ὁποίου πρὸς τὴν Εὐρώπην ὑπεχρεώθην νὰ καθαρισθῶ ἐν τοῖς λοιμοκαθαρτηρίοις. Σὺν τούτοις ὅμως ἡμεῖς ἄς ἀνοίξωμεν καὶ ἐνταῦθα τὰ προγονικά μας βιβλία, καὶ ὁδηγὸν τὸν Ἀπολλώνιον ποιοῦντες, ἄς ἐκτυλίξωμεν τὸν περίφημον τῶν Ἀργοναυτῶν δρόμον, ἐπειδὴ καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἔτι μὴ ἐννοούμενος μυθώδης ἐθεωρεῖτο.

Ὡς ἐκ τοῦ Παγατητικοῦ κόλπου ἢ τοῦ Βώλου ἀφῆκαν τὸν λιμένα τῆς Ἰωλκοῦ οἱ ἐν τῇ Ἀργοῖ νηὶ Ἡρως (β), ἔδυεν ἢ τῶν Πελασγῶν γῇ, ἔδυε καὶ τὸ ἀκρωτήριον Σηπιάς, καὶ ἐφαίνετο ἡ Σχίαθος (γ). Ἀφίκοντο δὲ εἰς τὰς πολυκλύστους φάραγγας τῆς Ὀτσης καὶ τοῦ Ὀλύμπου, δηλαδὴ εἰς τὰς κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ, περὶ ὧν καὶ ὕστερον, ἐρχόμενος ὁ Ξέρξης νὰ δουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα, ἅμα ἤκουσε, μετέβη ἐπίτηδες νὰ ἴδῃ, καὶ ταύτας ἐθαύμασεν, ἢ δὲ μετὰ τῶν Μουσῶν λογισθεῖσα Σαπφῶ διήλθεν ἐν αὐταῖς τὸν εὐδαίμονα σὺν τῷ ἐραστῇ αὐτῆς βίον, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτον ὃν ἐπὶ τοσοῦτον εὐδαίμονα ἐκεῖ κατέστησεν, ἐπλήρωσε τὸν ἐπίλοιπον

(α) Λάνα ἀξία περίπου δέκα φράγκων. (β) Ἀργ. Α'. 559.
(γ) Α'. 580-84.

ἀκριβά, κρημνισθεῖσα εἰς τὴν θάλασσαν ἐκ τῶν βράχων τῆς Λευκάδος. Τὰς φάραγγας δὲ ταύτας παρελθόντες οἱ ἡμέτεροι ἥρωες, καὶ εἶτα εὐχερῶς τὴν Παλλήνην (τὴν Χαλκιδικήν) καὶ τὸν Ἄθωνα, ἀφίχοντο εἰς Λῆμνον (α). Εἶτα Ῥοιτιάδος ἀκτῆς ἐνδοθεν ἐχώρουν, ἔχοντες δεξιᾷ τὴν Ἰδαίαν γῆν, δηλαδὴ τὴν πρὸ τοῦ ὄρους τῆς Ἰδῆς, ἥτοι τὴν Τρωάδα· ἀφήσαντες δὲ τὴν Δαρδάνου γῆν (τὰ Δαρδανέλια) ἀφίχθησαν ἐν Ἀβύδῳ, καὶ παραμείψαντες Πιτυεῖαν δηλαδὴ τὴν ἀπέναντι τῆς Καλλιπόλεως Λάμψακον, διήνυσαν τὸν Ἑλλήσποντον (β). Ἐν τῇ Προποντίδι ἀφίχθησαν εἰς Κύζικον (γ), ἐνθα πρὸς τοὺς αὐτόχθονας Δολίονας καὶ πρὸς τοὺς Πελασγοὺς τῆς Πλακίης ἐπολέμησαν (δ). Παρῆλθον εἶτα τοὺς Μυσοὺς (ε), καὶ ἀφίχοντο εἰς τὴν γῆν τῶν Βιθυνῶν (ς). Διέπλευσαν τὸν Βόσπορον (ζ). Διῆλθον τὰς Κυανέας ἢ τὰς Πληγάδας καλουμένας Πέτρας (η). Καὶ ἐν τῷ Πόντῳ διὰ τοῦ δυτικοῦ ἀνέμου παρέπλεον τὴν τῶν Μαριανδυνῶν χώραν, καὶ τὸ στόμα τοῦ Σαγγαρίου ποταμοῦ (θ), νῦν Σακαρία καλουμένου, εἶτα τὸ στόμα τοῦ Παρθενίου ποταμοῦ (ι), μεθ' ὃ τὴν παραλίαν τῆς Παφλαγονίας παραπλεύσαντες ἐπέβησαν τῆς Ἀσσυρίων γῆς ἐνθα ἡ Σινώπη (κ). Εἶτα παρῆλθον τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἄλυσος, Κίζιλ Ἰρμάκ, ἢ ἐρυθροῦ ποταμοῦ, καὶ τὰς τοῦ Ἰριος, Γισσιλ Ἰρμάκ, πρασίνου ποταμοῦ, ὅστις ἦτο ὄριον Ἀσσυρίων (λ) καὶ ἀφίχοντο εἰς τὰς προχοὰς τοῦ Θερμόδοντος (μ), ὅθεν ἡ ἀκτὴ τοῦ Ἀξείνου Πόντου κυρταῖται (ν). Εἶτα

(α) Α'. 597-607. (β) Α'. 930-37. (γ) Α'. 962. (δ) Α'. 1024. (ε) Α'. 1164. (ς) Β'. 1-3 (ζ) Β'. 168. (η) Β'. 549. 646. (θ) Β'. 722. (ι) Β'. 936. (κ) Β'. 946. (λ) Β'. 963-66. (μ) Β'. 950. (ν) Β'. 984.

παρῆλθον τὴν τῶν Χαλύβων παραλίαν (α), καὶ εἶτα τὴν τῶν Τιβαρηνῶν (β), καὶ τὴν τῶν Μοσυνοίκων (γ), εἶτα τὴν τῶν Μακρόνων, Σασπείρων, καὶ Βυζήρων διεκπλεύσαντες ἀφίκοντο εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Πόντου, καὶ ἐβλεπον τὸν Καύκασον, ἐνθα ὁ Προμηθεὺς διὰ χαλκῶν ἀλύσεων ἐδέετο (δ). Εἶτα ἀφίκοντο εἰς τὸν Φᾶσιν ποταμόν (ε), δηλαδή τὸν παρὰ τὸ νῦν Ποτί, καὶ εἰσπλεύσαντες ἐν αὐτῷ εἶχον πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὸν Καύκασον, καὶ τὴν Κυταῖδα πόλιν Αἴης, πρὸς τὰ δεξιὰ τὸ τοῦ Ἄρεως πεδῖον, καὶ τὰ ἄλση τοῦ θεοῦ, ἐν οἷς ὁ ὄφιν ἐφύλαττε τὸ χρυσοῦν δέρας (ς).

Ὁ Καύκασος δ' εἶνε ὁ ζυγὸς τῶν ὀρέων, ἐξ οὗ καταρρέει δυτικῶς ὁ Φᾶσις εἰς τὸν Πόντον, καὶ ἀνατολικῶς ὁ Κύρος εἰς τὴν Κασπίαν, ὅστις πρὸ τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ ἐνοῦται μετὰ τοῦ Ἀράξου. Ὁ ζυγὸς δ' οὗτος διευθυνόμενος πρὸς νότον καὶ ἀνατολικῶς τῆς Προποντίδος ποιεῖ ὄρη ἐπίσης ὑψηλά, ἅπερ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλοῦνται Μοσχικά (ζ). Παρὰ τὴν ἀνατολικὴν αὐτοῦ πλευράν, κατὰ τὴν ῥοήν τοῦ ποταμοῦ Κύρου, εὐρίσκεται ἡ Τιφλίς, κατὰ δὲ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Φάσιδος εὐρίσκεται τὸ Ποτί, ὁδὸς δ' ἀπὸ Ποτί διὰ τοῦ Φάσιδος τὸν ζυγὸν τοῦ Καυκάσου διαβαίνουσα, καὶ εἶτα διὰ Τιφλίδος παρὰ τὸν ῥοὺν τοῦ Κύρου διερχομένη ἀπολήγει εἰς τὴν Κασπίαν. Ὑπὸ τῆς φύσεως ἐντὸς τῶν ὀρέων ἡ ὁδὸς αὕτη ρυθμισμένη, ἐχρησίμευεν ἀνέκαθεν ὡς ὁδὸς ἐμπορικὴ εὐρυτάτης συγκοινωνίας. Προεμνήσθημεν ὅτι διὰ τοῦ Ὠξοῦ μετεβίβαζον φορτία ἐκ τῆς Ἰνδικῆς καὶ ἐκ τῆς Βακτριανῆς εἰς τὴν Κασπίαν, καὶ ἐκ ταύτης διὰ τοῦ Κύρου καὶ

(α) Β'. 1001. (β) Β'. 1010. (γ) Β'. 1015. (δ) Β'. 1242-49. (ε) Β'. 1260. (ς) Β'. 1265-70. (ζ) Π.ολ. V. ιγ'. 5.

εἶτα διὰ τοῦ Φάσιδος εἰς τὸν Πόντον. Ταύτης μέμνηνται οἱ Ἀργοναῦται, καὶ κατ'αὐτὴν θέτουσι τὸ χρυσοῦν δέρας λέγοντες· Αὐτάρ, ὅγ' ἄντικρυ περιμήκεα τείνατο δειρήν, ὁξὺς ἀύπνοισι προῖδ' ὄφιν ὀφθαλμοῖσι νισσομένους, ροίξει δὲ πελώριον· ἀμφὶ δὲ μακραί ἡϊόνες ποταμοῖο, καὶ ἄσπετον ἴαχεν ἄλσος. Ἐκλυον οἱ καὶ πολλὸν ἐκὰς Τιτανίδος Αἴης Κολχίδα γῆν ἐνέμοντο, παρὰ προχοαῖσι Λύκοιο, ὅς τ' ἀποκιδνάμενος ποταμοῦ κελάδοντος Ἀράξεω Φάσιδι συμφέρεται ἱερὸν ρόον· οἱ δὲ συνάμφω Καυκασίων ἄλαδα εἰς ἓν ἐλαυνόμενοι προχέουσιν (α). Καθ' ἃ Λύκος ποταμὸς εἶνε ὁ Κῦρος, ὅστις μετὰ τοῦ Ἀράξη ἐμβάλλει εἰς τὴν Κασπίαν ἢν Καυκασίαν θάλασσαν καλοῦσι, καὶ ἣτις ὑπὸ τῶν Περσῶν νῦν καλεῖται (Chia) Σσιαή Νταριά, δηλαδὴ βασιλικὴ θάλασσα. Ἀποχωριζόμενος δ' ὁ Λύκος (Κῦρος) ἐκ τοῦ Ἀράξη συμφέρεται κατὰ τὸν ροὺν τῷ Φάσιδι· δηλαδὴ ὑπονοοῦσιν ἐνταῦθα οἱ ἥρωες ὅτι αἱ τοῦ Κύρου καὶ Φάσιδος πηγαὶ συνέρχονται εἰς ἓν, ἥτοι οἱ δύο οὗτοι ποταμοὶ κατέρρεον ἐνθεν καὶ ἐνθεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὄρους, ὡς περιγράφουσιν οἱ ἀρχαῖοι πάντας τοὺς γνωστοὺς αὐτοῖς οὕτω φερομένους ποταμούς. Ὡστε τὸ χρυσοῦν δέρας ἦταν τὰ διὰ τῆς ἐμπορικῆς ταύτης ὁδοῦ συνειλεγμένα ἐν τῇ τοῦ Φάσιδος χώρᾳ πλούτῃ. Ἡ δὲ χώρα τοῦ Φάσιδος ἐλέγετο ἰδίᾳ Τιτανίς Αἴη, καὶ Κολχίς ἢ παρὰ ταῖς προχοαῖς τοῦ Λύκου δηλαδὴ τοῦ Κύρου ποταμοῦ ἐκτεινομένη. Ἐν Τιτανίδι λοιπὸν ἐκεῖ ὅπου τὸ Ποτὶ νῦν κεῖται, εὗρίσκετο ἡ Κυτηίς, ἡ δὲ ἰδίως Κολχίς ἐξετείνετο κατὰ τὸν Κῦρον καὶ ὕστερον κατὰ τὸν Φᾶσιν ἔτι (β). Παρὰ τοῖς Κόλχοις ἦσαν οἱ Βύζηρες καὶ Σάσπειρες, οἵτινες ἐχω-

(α) Ἀργ. Δ'. 127-135. (β) Ἡροδ. I. 2.

ρίζοντο ἐκ τῶν Κόλχων λέγει ὁ Σκύλαξ διὰ τοῦ Φάσιδος ποταμοῦ. Μεταξὺ δὲ Κόλχων καὶ Μήδων θέτει ὁ Ἡρόδοτος τοὺς Σάσπειρας (α). Τοὺς Βύζηρας δὲ καὶ Σάσπειρας καταλέγει ὁ Ξενοφῶν εἰς τὴν τῶν Κόλχων χώραν ἐπειδὴ θέτει ἐν αὐτῇ τὴν Τραπεζοῦντα Σινωπέων ἀποικίαν (β), ὥστε ἕκαστοι περιγράφουσι τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν των. Ἀλλὰ Σάσπειρες τοῦ Ἡροδότου καὶ Ξενοφῶντος πρέπει νὰ ᾧσιν οἱ Ἰβηρες, ἐπειδὴ ἐξετείνοντο ἀπὸ Κόλχων μέχρι Μήδων ἤρξαν δέ ποτε οἱ Ἰβηρες ὅλων ἐκείνων τῶν χωρῶν ὡς προεγράφη, ἐξετείνοντο ἀπὸ Κασπίας μέχρι Κολχικῆς (γ), καὶ ἦσαν, ὡς ὁ Ἡρόδοτος προεῖπε, νοτίως ἔτι τοῦ Ἀράξης ἐνθα ἡ τῶν Μήδων χώρα ἀφικνεῖτο.

Μετὰ τοὺς Σάσπειρας ἤρχοντο οἱ Μάκρωνες (δ), καὶ νοτίως τούτων δηλαδὴ μεσογαίως οἱ Χάλυβες (ε). Τούτους ἐκτείνει ὁ Αἰσχύλος μέχρι τοῦ Καυκάσου (ς). Πρὸς δυσμὰς δὲ τῶν Σασπείρων καὶ Μακρόνων ἦσαν οἱ Μοσύνοικοι (ζ). Ὁ Στράβων λέγει ὅτι τῆς Τραπεζοῦντος καὶ τῆς πρὸς δυσμὰς ταύτης Φαρνακίας ὑπερέκειντο Τιβαρηνοί, Χαλδαῖοι καὶ Σάνοι, οὓς πρότερον ἐχάλουν Μάκρωνας, διήκει δὲ διὰ τούτων ὄρος Σχυδίσης συνάπτον τοῖς Μοσχικοῖς ὄρεσι τοῖς ὑπὲρ Κολχίδος, οὗ τὰ ἄκρα, δηλαδὴ τοῦ Σχυδίσης, κατέχουσιν οἱ Ἑπτακωμῆται, οἵτινες ὑπερβέβληνται τοὺς ἄλλους ὀρεινοὺς. Τινὲς δ' ἐπὶ δένδρεσιν ἢ πυργίοις οἰκοῦσι, δι' ὃ καὶ Μοσυνοίκους ἐχάλουν οἱ παλαιοί, τῶν πύργων μοσύνων λεγομένων (η).

(α) Ἡροδ. I. 104. IV. 37. (β) Ξεν. Κυρ. Ἀν. Δ'. η'. 9, 22. (γ) Στραβ. 492. Πτολ. ια'. ιβ'. (δ) Ξεν. Κυρ. Ἀν. Δ'. ζ'. 27. ή. 1-9. (ε) Ξεν. Κυρ. Ἀν. Δ'. ζ'. 15. (ς) Αἰσχ. Προμ. 714. (ζ) Σκύλαξ. Ξενοφ. Κυρ. Ἀν. Ε'. δ'. 2. Ἡροδ. III. 94. (η) Στραβ. 548, 549.

ἐξ ὧν δηλοῦται, ὅτι Σάνοι, Μάκρωνες καὶ Μοσύνοικοι εἰσὶν οἱ αὐτοί, οἵτινες κατῴκουν τὴν πρὸς νότον μέχρις Ἀρμενίας προέκτασιν τῶν Μοσχικῶν ὄρων, Σχυδίση καλουμένων ὅπερ σὺν τοῖς Μοσχικοῖς ἐτι περιλαμβάνοντο ἐπὶ Πτολεμαίου εἰς τὴν μεγάλην Ἀρμενίαν (α).

Πρὸς δυσμὰς δὲ τῶν Μοσυνοίκων ἦσαν οἱ Τιβαρηνοί (β), μετὰ δὲ τοὺς Τιβαρηνοὺς Χάλυβες κατὰ Σκύλακα κατὰ δὲ Ἡρόδοτον Λίγυες (γ). εἰσὶ δ' αὐτοὶ οἱ Χάλυβες, ἐπειδὴ ἐνθά ἀναφέρει τοὺς Λίγυας ἀποσιωπᾷ τοὺς Χάλυβας (δ). Κατὰ Ξενοφῶντα ὁμῶς, οἱ Χάλυβες, οἵτινες ἦσαν ἐνταῦθα ὀλίγοι καὶ ἔζων ἐκ σιδηρίας, ἦσαν πρὸ τῶν Τιβαρηνῶν, καὶ ὑπήκοοι τοῖς Μοσυνοίοις (ε). ὁ Στράβων ἀντὶ τῶν Χαλύβων ἔθεσεν ἡμῖν τοὺς Χαλδαίους ὡς μέχρι νῦν οἱ ἐκεῖσε καλοῦνται καὶ ζῶσιν ἐκ μεταλλουργίας, δι' ἃ καὶ ἀντὶ Χαλδαίων Χάλυβες ἐκλήθησαν. Εἰσὶ δ' ὡς ἀλλαχοῦ ἐξηγηθήσεται ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος μετὰ τῶν ἐν Βαβυλῶνι Χαλδαίων.

Μετὰ τοὺς Τιβαρηνοὺς, κατὰ τοὺς Ἀργοναύτας ἔρχονται αἱ Ἀμαζόνες, κατὰ τὸν Σκύλακα οἱ Ἀσσύριοι, καὶ καθ' Ἡρόδοτον οἱ Σύριοι (ς), κατὰ τὸν Ξενοφῶντα οἱ Παφλαγόνες (ζ), ἥτοι ἕκαστος περιγράφει τὰ τῆς ἐποχῆς του. Ἀσσύριοι ὁμῶς καὶ Σύριοι εἰσὶν οἱ αὐτοί· διότι, οὓς οἱ Ἕλληνες ἔλεγον Συρίους οἱ βάρβαροι Ἀσσυρίους ἐκάλουν (η). Αἱ Ἀμαζόνες δ' ἦσαν ἔθνος Σαρματικόν, οὗτινος αἱ γυναῖκες ἐκοπτον τὸν δεξιὸν μαστόν, ἵνα εὐκολύνωνται ἐκτείνουσαι διὰ τοῦ δεξιοῦ βραχίονος

(α) Πτολ. V. ιγ'. 5. (β) Σκύλ. Ἡροδ. III. 91. (γ) VII. 72. (δ) I. 28. VII. 72. 78. (ε) Ξεν. Κυρ. Ἀν. Ε'. 1. (ς) Ἡροδ. VII. 72. (ζ) Ξεν. Κυρ. Ἀν. ε. ε. 6. 12. ς'. 6. (η) Ἡροδ. VII. 63.

τὸ τόξον (α). Ἐκαλοῦντο δέ, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, Σκυθιστὶ Οἰόρπακα, ἤτοι ἀνδροκτόνοι. Ὅταν ἐνικήθησαν ἔφυγον πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Τανάϊδος (β), ἐξ οὗ οὐκ ἄτοπον νὰ παραδεχθῇ τις, σχετίζων τὰ τῶν Σινῶν περὶ τῶν Νιουρίκοα, ὅτι αἱ Ἀμαζόνες ἦλθον ἐκ Σιθηρίας, διέβησαν τὸν Κάυκασον καὶ ἐκυρίευσαν τοὺς Ἀσσυρίους ἐν τῷ Πόντῳ· διότι ὁ Πίνδαρος λέγει αἱ Ἀμαζόνες Σύριον εὐρυαίχμην εἶπον στρατόν, ἀφῆρσαν ἐξ αὐτῶν τὴν Σινώπην, ἣν πρὸ τῶν Ἀμαζόνων ᾤκουν εὐγενεῖς Σύριοι, καὶ ὠνόμασαν διὰ τοῦ ὀνόματος μιᾶς ἐξ αὐτῶν (γ). Ἐνικήθησαν εἴτα ὑφ' Ἑλλήνων οἵτινες παρέλαβον τὴν Σινώπην, ἀλλ' ὄχι οἱ Μιλήσιοι, ἀλλ' ἄλλοι πρότεροι τούτων· διότι οὗτοι ὕστεραν φεύγοντες τοὺς Κιμμερίους ἐπὶ Ἀρδουοσ κακώκισαν ἐν Σινώπῃ. Νικηθεῖσαι δ' ἔφυγον εἰς τὰ ἑαυτῶν. Ἐνικήθησαν δὲ πολὺ πιθανὸν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν, διότι ὁ Πρίαμος λέγει ὅτι ἐπολέμησεν αὐτὰς κατὰ τὸν ποταμὸν Σαγγάριον ἐπίκουρος τῶν Φρυγῶν (δ), ὅτε πιθανὸν καὶ ὁ Βελεροφόντης ἐπολέμησε τὰς Ἀμαζόνας σταλεῖς ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ του, δι' ὃ καὶ ὁ ποιητὴς λέγει ὅτι ἐφόνευσεν αὐτὰς (ε). Ἀπελθοῦσαι ἀντιπροσωπεύονται νῦν ὑπὸ τῶν κατ' ἐκείνας τὰς χώρας καλουμένων Κοκκινოსιαλβαρουσῶν, δηλαδὴ γυναικῶν φορουσῶν ἀναξυρίδας ἐρυθρὰς καὶ διευθυνουσῶν καπηλεῖα. Ὁ Ἡρόδοτος λέγει ὅτι παρθένος δὲν ἐνυμφεῖτο πρὶν ἀποκτείνῃ πολέμιον (ς). Ὁ τότε βίος αὐτῶν διεσώθη εἰς τὸ ἐκεῖ ἀδόκμενον ἄσμα κατὰ μετάφρασιν εἰς τὴν σημερινὴν γλῶσσαν ἔχον ὡς ἐξῆς· Τσέμ (τίς) εἶδε καὶ τσέμ ἤκουσε κόρη

(α) Ἱππ. περὶ ἄερος 89—91. (β) Ἡρόδ. IV. 110—117.
(γ) Σκύμνος Χῆσος. (δ) Ἱλ. Γ'. 181—89. (ε) Ἱλ. Ζ. 186.
(ς) Ἡρόδ. IV. 117.

νὰ πολεμάη, κόρη νὰ ζώνεται σπαθιά, καὶ νὰ βαστᾷ
 κοντάρια — νὰ μπένῃ καὶ στὸν πόλεμο νὰ βγαίῃ
 ἀντρεωμένη — Σὰν ἔμπα σσίλιους ἔκοψε σὰν ἔβγα διὸ
 σσιλιάδες, καὶ σὰ κλωθογυρίσματα βρίσκει τὸν Κων-
 σταντῖνο· — ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι ἡ μετάφρασις τοῦ ἄτμα-
 τος ἐγένετο ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅτε βε-
 θαίως ἀπεδέχθησαν οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι τὴν ἡν ὁμιλοῦσι
 γλῶτταν χριστιανοὶ γενόμενοι, διότι ἄλλως ἔπρεπε νὰ
 φέρῃ ἄλλο ὄνομα τὸ ἄτμ. — Ὁ Στράβων λέγει ὅτι οἱ
 Χάλυβες προῦκυψαν ἐκ μεταπτώσεως τοῦ ὀνόματος
 Χαλδαῖοι. Οἱ δὲ Χάλυβες ἐλέγοντο καὶ Ἀλυβες, ἐξ οὗ
 Ἀλυζῶνες, Ἀλαζῶνες καὶ Ἀμαζῶνες (α). Ἀλλ' οἱ Χά-
 λυβες εἰσὶν οἱ Χαλδαῖοι, ὡς μέχρι τοῦδε τὸ ὄνομα αὐτῶν
 διατηρεῖται. Ἐπειδὴ δ' ὠνομάζοντο καὶ Ἀλυβες, εἰσι
 τότε οἱ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἀναφερόμενοι Ἀλίζωνες, οἵτι-
 νες ἦλθον ἐπὶκουροὶ τοῦ Πριάμου τηλόθεν ἐξ Ἀλύβης,
 ὅθεν ἀργύρου ἐστὶ γενέσθαι (β), ἐπειδὴ ἔζων καὶ τότε
 ὅπως καὶ ἐπὶ Ξενοφῶντος, καὶ νῦν ἐτι ἐκ μεταλλουρ-
 γιῶν. Ἐξάγουσι δ' ἄργυρον ὡς ὁ Ὅμηρος λέγει καὶ
 σιδήρον ὡς ὁ Ξενοφῶν εἰς τὰ παρ' αὐτοῖς ὄρη, καὶ ὡς ἐκ
 τούτου ὠνομάσθησαν Χάλυβες δηλαδὴ σιδηρουργοὶ ἢ
 χαλκοποιοί.

Δυτικῶς τῆς χώρας τῶν Ἀμαζόνων ἦτοι δυτικῶς
 τοῦ Θερμόδωντος, ὡς ὁ Ξενοφῶν γράφει (γ), ὑπῆρχον
 ἵπποι καλοὶ· Διονύσιος δ' ὁ τύραννος τῆς Σικελίας, ὁ
 Στράβων λέγει, ἐντεῦθεν ἔλαβε τοὺς ἵππους καὶ συνε-
 στήσατο ἵπποτροφεῖον τῶν ἀθλητῶν ἵππων, ὥστε καὶ
 τὸ ὄνομα γενέσθαι τῆς Ἑνετικῆς πωλείας, καὶ πολὺν

(α) Στραβ. 549. 550. (β) ἰλ. Β. 856. (γ) Ξεν. Κυρ. Ἀν. ε.
 ς'. 8.

χρόνον εὐδοκιμῆσαι τὸ γένος. Ἄπασα δ' ἡ χώρα ποταμοῖς πληθύνει, καὶ ἔλεσι μάλιστα ἡ τῶν Ἐνετῶν (α). Εἶνε λοιπὸν ἡ χώρα ἐκείνη ἐκ τῆς ὁποίας ἦλθον εἰς Τρωάδα οἱ ὀνομαστούς ἔχοντες ἡμιόνους Ἐνετοί, οἵτινες ἐκ Παφλαγονίας ἦλθον, ὅθεν τὸ γένος τῶν εἰς τοὺς λειμῶνας πλανωμένων ἡμιόνων (β). Ἦσαν δ' οἱ Ἐνετοί, ὡς ὁ Στράβων λέγει, φύλον τοῖς Καππάδοξιν ὁμορσν, ὅπερ μετὰ Κιμμερίων ἐστράτευσεν εἰς τὰς χώρας τῆς Παφλαγονίας, καὶ ἐκ ταύτης ἐξέπεσεν εἷτα εἰς τὸν Ἀδρίαν (γ), δηλαδὴ ἐνθα οἱ νῦν καλούμενοι Βενετοί. Οἱ Ἐνετοί λοιπὸν ἦσαν οἱ Κιμμέριοι οἵτινες ἐξελθόντες ἐκ τῆς Ἰσπανίας καὶ ἀνακυκλίσαντες εἰς ταύτην ἐπανέκαμψαν· ἦτοι ἐποίησαν ὅπως καὶ αἱ Ἀμαζόνες εἰς τὰ ἑαυτῶν ἀπελθοῦσαι. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἦσαν σύμμαχοι τοῦ Πριάμου κατὰ τὰ Τρωϊκά, καὶ τὰς χώρας τῶν Ἀμαζόνων κατεῖχον, βεβαιοῦσιν ὅτι καὶ οὗτοι ἐπικούροι μετὰ τοῦ Πριάμου καὶ τοῦ Βελεροφόντου καὶ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων τοῖς Φρυγῖν ἐλθόντες ἐνίκησαν καὶ ἐξεδίωξαν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν τὰς Ἀμαζόνας.

Ἡ δ' Ἀσσυρία γῆ κατὰ τοὺς Ἀργοναύτας ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ Ἰριδος ποταμοῦ μέχρι τῆς πρὸς δυσμὰς τῆς Σινώπης ἄκρας (δ), κατὰ δὲ τὸν Σκύλακα ἀπὸ τοῦ Θερμόδωντος καὶ ἀνατολικῶς μάλιστα τούτου, δηλαδὴ ἐπὶ Σκύλακος, ἡ γῆ τῶν Ἀμαζόνων περιλαμβάνετο ἐν τῇ τῶν Ἀσσυρίων. Κατὰ δὲ Ἡρόδοτον ὁ Ἄλυσ ἦτο ὄριον Συρίων καὶ Παφλαγόνων (ε). Ὁ Ξενοφῶν τὸ ὄνομα τῶν Συρίων οὐδαμοῦ μνημονεύει ἐνταῦθα ἀλλὰ τοὺς Παφλαγόνους προεκτείνει μέχρις ἀνατολικῶς τοῦ

(α) Στραβ. 212. (β) Ἰλ. Β. 852. (γ) Στραβ. 543. (δ) Β'. 948—963, (ε) 1. 72.

Θερμόδωντος (α), ἤτοι περιλαμβάνει ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Παφλαγόνων πᾶσαν τὴν ἀποδιδομένην ὑπὸ τῶν πρὸ αὐτοῦ εἰς τοὺς Ἀσσυρίους· ὥστε ἕκαστος περιγράφει τὰ τῆς ἐποχῆς του. Πρὸ Σεσώστριος, ὅστις τὴν τῶν Ἀσσυρίων ἀρχὴν προέβη μέχρι Κολχίδος καταλύων, ἐβασίλευεν ἡ Σεμίραμις, ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς ὁποίας κατὰ τὸν Πόντον ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου αὐτῆς προχώματος ἐκτίσθησαν τὰ Ζήλα (β)· ὥστε ἡ χώρα τῶν Ἀμαζόνων ὑπέκειτο τότε τοῖς Ἀσσυρίοις. Μετὰ τὴν ἐκστρατείαν λοιπὸν τοῦ Σεσώστριος ἐκυριάρχησαν εἰς τὸν Πόντον αἱ Ἀμαζόνες, μετ' αὐτάς δ' οἱ Ἐνετοὶ καὶ οἱ Παφλαγόνες, καὶ εἶτα πάλιν Ἀσσύριοι, καὶ εἶτα Παφλαγόνες ἐκ νέου.

Δυτικῶς τῶν Παφλαγόνων ἐξετείνοντο οἱ Μαριανδυνοὶ μέχρι τοῦ Σαγγαρίου ποταμοῦ, καὶ εἶτα Βιθυνοί, ἢ Βυθινοὶ Θράκες ὡς τούτους ὁ Σκύλαξ καλεῖ. Ἐκαλοῦντο πρότερον, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, Στρυμόνιοι (γ), ὡς ἐλθόντες ἐκ τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ ὅθεν ἐξεδιώχθησαν ὑπὸ Τεύκρων καὶ Μυσῶν. Κατέλαβον δὲ χώρας πρὶν ὑπὸ Καυκόνων κατοικουμένας, διότι λέγει ὁ Στράβων τὸ γένος τῶν Καυκόνων κατ' ἐκείνας τὰς χώρας ἐξέφθαρται τελείως (δ). ἤρχον λοιπὸν πρὸ τῶν Βιθυνῶν καὶ ἐπομένως πρὸ τῶν Ἀργοναυτικῶν, ἐπειδὴ οὔτε ὑπ' αὐτῶν περιγράφονται· ἀλλὰ μετὰ τὰ Ἀργοναυτικά πιθανὸν νὰ ἐπανέλαβον τὴν ἀρχήν, ἐπειδὴ ἐπίκουροι εἰς τὰ Τρωϊκὰ ἐγένοντο τοῦ Πριάμου, Ἰλ. Κ. 429 Υ. 329.

Νοτίως δὲ τῶν Βιθυνῶν μέχρι τοῦ Κίου ποταμοῦ τοῦ ἐκβάλλοντος ἐν Προποντίδι ἐξετείνοντο οἱ Μυσοί (ε). Ἦσαν δὲ Λυδῶν ἀποικοὶ καὶ ἐκαλοῦντο ἀπὸ τοῦ Ὀλύμ-

(α) Ξεν. Κυρ. Ἀναβ. Β'. ε. 6. ς'. 9. (β) Στρα. 559. (γ) Ἡρόδ. VII. 75. (δ) Στραβ. 544. (ε) Σκύλ. Ἡρόδ. V. 122.

που ὄρους Ὀλύμπιοι (α). Ἑτέρα Μυσία ὑπῆρχεν ἀπέναντι τῆς Λέσβου, καὶ νοτίως τοῦ Ἰλίου (β), ἣτις ἀνῆκεν εἰς τὴν Λυδίαν· διότι, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Μυσὸς καὶ ὁ Λυδὸς ἦσαν ἀδελφοὶ τοῦ Καρὸς (γ) καὶ ἐπομένως Καρία, Λυδία, Μυσία ἦτο ἐν ἔθνος. Μυσοὶ δὲ καὶ Τεῦχροι, δηλαδὴ Τρῶες, διαβάντες τὸν Βόσπορον ἀπέβησαν ἐν τῇ Θράκῃ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν, καὶ προέβησαν μέχρις Ἰονίου πελάγους, καὶ μέχρι Πηνειοῦ (δ), ἔφυγον δ' ὡς ἐξ ἄλλων ὕστερον θέλομεν ἐννοήτῃ διωκόμενοι ὑπὸ Σαρπητρίας.

Μετὰ δὲ τὴν ἐν Προποντίδι Μυσίαν ἦσαν, κατὰ τοὺς Ἀργοναύτας, οἱ αὐτόχθονες Δολιόνες καὶ οἱ ἐν Πλακίῃ Πελαγιοί, εἴτα ἡ Ἀβυδὸς, ἡ Δαρδανία καὶ ἡ Τρῶας. Κατὰ δὲ τὸν Σκύλακα ἡ Φρυγία ἐν ἣ ἡ Πλακία, εἴτα Ἀβυδὸς καὶ ἐντεῦθεν Τρῶας. Ὡστε οἱ Φρύγες ἀφίκοντο μετὰ τὰ Ἀργοναυτικά ἐν Κυζίκῳ. Καθ' Ἡρόδοτον οἱ Φρύγες ἦσαν ἀριστερὰ τοῦ Ἀλυσ (ε) καὶ ἐπομένως ἐξετείνοντο μέχρι τῆς ἄνω ῥοῆς αὐτοῦ. Καλεῖ δ' ὁ Ξενοφῶν μικρὰν Φρυγίαν τὴν Τρωάδα (ς), τὴν δὲ πρὸς δυσμὰς τῆς μεγάλης Ἀρμενίας μεγάλην (ζ). Ὁ Ἡρόδοτος λέγει ὅτι οἱ Φρύγες ἐκαλοῦντο πρὶν Βρύγες καὶ ἔμενον ἐν τῇ Μακεδονίᾳ, οἱ δὲ Ἀρμένιοι ἦσαν Φρυγῶν ἀποικοὶ (η). Ὀνομάσθησαν δ' Ἀρμένιοι, ὡς λέγει ὁ Στράβων, ἐξ ἀρχηγοῦ αὐτῶν καλουμένου Ἀρμένου, ἐξ Ἀρμένου πόλεως μεταξὺ Φαιρῶν καὶ Λαρίσης κειμένης (θ). Ὑπὸ δὲ Φρυγῶν ἐλέγετο ὅτι ἐπὶ Ἀνάχου βασιλέως αὐ-

(α) Ἡροδ. vii. 74. (β) Ἡροδ. i. 160. vii, 42. (γ) Ἡροδ. i, 110. (δ) Ἡροδ. vii. 20. (ε) Ἡροδ. i. 72. iii. 90. (ς) Ξενοφ. Κυρ. Παιδ. B. α. 5. (ζ) Ξ. Κ. II. Z', δ'. 16. (η) Ἡροδ. vii. 73. (θ) Στρ. 503. 530.

τῶν ἐν Ἰκονίῳ, ἐπὶ τριακόσια ἔτη ζήσαντος, συνέβη κατακλυσμός (α). Ὡς οἱ Φρύγες μετέβησαν εἰς ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν ἐκ Μακεδονίας εἰς Ἀσίαν, δηλαδή πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, ἐξηπλώθησαν δὲ πρὸς τὴν Κύζικον μετὰ τὰ Ἀργοναυτικά· οἱ δὲ αὐτῶν ἄποικοι Ἀρμένιοι κατέλαβον, ὡς ὕστερον δείχθηται, τὰς χώρας τῶν Ἑβραίων. Οἱ Τρῶες δέ, καθ' ἃ ἱστορεῖ Σκύμνος ὁ Χῖος, ἦλθον ἐν Ἀσίᾳ ἐκ Σαμοθράκης, ἀλλ' εἰς ἐποχὴν, ὡς ἐξάγεται, πρὸ τῶν Ἀργοναυτικῶν καὶ πρὸ τοῦ Σετῶστριος, κατέλαβον δὲ χώρας τῶν Μυσῶν. Εἰς τούτων τὰς χώρας ἦλθον ὕστερον καὶ Αἰολεῖς καὶ Ἴωνες, οἱ δὲ Δωριεῖς καὶ Λύκιοι εἰς τὰς τῶν Καρῶν, ἐπειδὴ οἱ Λύκιοι ἦλθον ἐκ Κρήτης (β). ὥς τε Κιμμέριοι, Ἀσσύριοι, Ἀμαζόνες, Χάλυβες, Σκύθαι, Βιθυνοί, Φρύγες, Πελατγοί, Τρῶες, Ἑλληνες καὶ Λύκιοι εἰς τὰς βορείως τοῦ Ταύρου ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ χώρας εἰσὶν ἄποικοι· αὐτόχθονες δὲ Λυδοὶ καὶ Παρλαγόιες. Πρῶτοι δὲ τῶν ἀποίκων εἰτέβαλον Πελατγοί, Φρύγες καὶ Τρῶες, εἶτα Ἀσσύριοι, Κιμμέριοι, Ἀμαζόνες καὶ οἱ λοιποί.

Ἀποῦ δ' ὁ Ἰάπων ἔλαβε τὸ δέρας (γ), οἱ ἥρωες κατέπλεον τὸν ποταμόν (δ)· ἀφίκοντο δ' εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Παρλαγορίας πρὸ τοῦ Ἄλυσος ποταμοῦ (ε). Ἄργος δὲ λιλεμένοις ἡγόρευεν· ἔστι γὰρ πλόος ἄλλος, τὸν ὅποιον διηγοῦντο οἱ ἐκ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Θεβῶν ἱερεῖς, πρὸ τοῦ νὰ γεννηθῇ τὸ γένος τῶν Δαναῶν, ὅτε ἦσαν οἱ Προσέληνοι Ἀρχάδες εἰς τὰ ὄρη. Ἡ δὲ Πελατγίς (δηλαδή τὸ

(α) Στεφ. Βυζαν. εἶπει Ἰκονιον. (β) Ἡροδ. Ι. 173. (γ) Ἀργ. Δ'. 170 (δ) Δ' 210 (ε) Δ' 215. Ἐνταῦθα λησμονεῖ ὁ Ἀπολλώνιος δὲ κατὰ τὴν ἀνοήτον τῶν Ἀργοναυτῶν τὸν Ἄλυν ἐθέσεν εἰς τὴν Ἀσσυρίαν γῆν, καὶ γράφει τὰ τῆς ἐποχῆς του.

Πελαγικὸν Ἄργος ἐν Θεσσαλίᾳ) δὲν ἐβασιλεύετο ὑπὸ τοῦ Δευκαλίωνος, καὶ ἐπομένως πρὸ τοῦ ἐπὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμοῦ, ὅτε ὑπῆρχεν ὠνόμασμένη ἡ ἱερὰ καὶ εὐφορὸς Αἴγυπτος μήτηρ τῶν πρωτογεννηθέντων, καὶ καλλίρροος ποταμὸς Γρίτωνος, δι' οὗ ὅλη ποτίζεται· ἐπειδὴ ἀπὸ Θεοῦ δὲν βρέχει ποτέ, αἱ δὲ γαῖαι διὰ τῶν πλημμυρῶν ἀφθόνης βλαστάνουσιν. Ἐντεῦθεν λέγουσιν, εἰς πεποιθῶς εἰς τὴν βίαν καὶ εἰς τὴν ἰσχὺν τῶν λαῶν του καὶ εἰς τὴν ἑαυτοῦ τόλμην περιῆλθε δι' ὅλης τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας... Κατώχισε δὲ ἐκ τῶν ἑαυτοῦ ἀνδρῶν τὴν Αἴαν (Κολχίδα), οἵτινες ἔχουσι τὰς ὁδοιπορίας τῶν πατέρων, ἐξ ὧν σύρουσι πίνακας, ἐν οἷς ὑπάρχουσι πᾶσαι αἱ ὁδοὶ καὶ τὰ πέρατα ξηρᾶς καὶ θαλάσσης... Ὑπάρχει δὲ ποταμὸς εἰς τὸ ἄνω ἄκρον τοῦ ὠκεανοῦ, πλατὺς καὶ βαθύς, ἵνα ὀλκάδι νηὶ διαπεραστῇ, ὀνομαζόμενος Ἰστρος, ὅστις μέχρι τινὸς ἡνωμένος εἰς ἐν διασχίζει τὴν γῆν· αἱ πηγαὶ δὲ βοτῶνσι βορείως μακρὰν εἰς τὰ Ῥιπαῖα ὄρη, δηλαδὴ τὰ Καρπάθια. Ἀλλ' ὅταν εἰς τὰ ὅρια τῶν Σκυθῶν Θρακῶν ἀφικθῇ (α), ἐκεῖ εἰς δύο σχιζόμενος τὸ μὲν ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος, τὸ δ' ὀπισθεν ἄγει κατὰ τὸν εἰσδύοντα βαθὺν κόλπον τῆς Σικελικῆς θαλάσσης ὅστις παράκειται τῇ ἡμετέρᾳ γῇ, ἐὰν βεβαίως ὁ Ἀχελῷος ἐξέρχεται ἐκ τῆς ἡμετέρας γῆς (β)· ἐξ ὧν δείκνυται ὅτι ὁ Ἄργος ἐννοεῖ ἄνω ἄκρον τοῦ ὠκεανοῦ τὸν πο-

(α) Ὁ Ἀπολλώνιος θέτων τοῦ Σκύθας ἐν τῇ ἐποχῇ τῶν Ἀργοναυτῶν ἐν τῇ Θράκῃ, βεβαίως ὅτι εἶχον πρὸ αὐτῶν ἀφικθῇ εἰς αὐτὰς τὰς γώρας καὶ διὰ τοῦτο ἦσαν καὶ γνωστοὶ τῷ Ὀμήρῳ, οὗς ἱππαμολγεὺς ἀγαθοὺς καὶ Ἀδίους δικαιοτάτου καλεῖ·
ἢλ. Ν. 5 6. (β) Ἀργ. Δ'. 259 293.

ταμὸν καθ' ὃν ἐκβάλλει ὁ Ἰστρος. Ἀπὸ τὰς ἐκβολὰς δὲ τοῦ Ἰστροῦ περιγράφων αὐτὸν πρὸς τὰ ἄνω θεωρεῖ αὐτὸν ἕνα μέχρι τῆς ἐκβολῆς εἰς αὐτὸν τοῦ Σάβου. Ἐκεῖθεν δὲ τὸν Ἰστρον θεωρεῖ σχιζόμενον εἰς δύο, ὧν τὸ μὲν ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος δηλαδὴ ὁ Σάβος, καὶ τὸ ἕτερον πρὸς τὰ ἄνω ἐντὸς τῆς γῆς παρὰ τὴν ὁποίαν κεῖται ὁ βαθὺς κόλπος τοῦ Ἀδρία, ὃν θεωρεῖ σχηματιζόμενον ἐκ τῆς Σικελικῆς θαλάσσης, δηλαδὴ τὸ ἕτερον εἶνε ὁ Ἰστρος, ὃν τοιούτῳ τρόπῳ παραδέχεται πηγάζοντα ἐκ τῶν παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου ὄρων, ἅπερ καὶ Ῥιπαῖα καλεῖ. Ὡς ὁ Ἀργὸς εἶπεν, γηθόσυνοι οἱ ἥρωες τὴν θάλασσαν διέπλεον... καὶ ἕως εἰς τὸν μέγαν ῥοῦν τοῦ Ἰστροῦ ἀρίκοντο (α). Οἱ δὲ Κόλχοι πάλιν ἄλλοι διεπέρασαν τὰς Κυανέας πέτρας, καὶ ἄλλοι τὸν ποταμὸν παρηκολούθησαν. Εἰς τούτους ἦρχεν ὁ Ἀψυρτος, ἐπλευσε δὲ διὰ τοῦ καλοῦ στόματος. Ὅταν δ' ἀφίκετο ἐπὶ τοῦ αὐχένος τῆς γῆς εἶδεν αὐτοὺς εἰς τὸν πανέσχατον κόλπον τοῦ Ἰονικοῦ πελάγους (β). Διὰ τοῦ Ἰστροῦ δὲ νῆσος κλείεται ὀνομαζομένη Πεύκη Τριγωνική, πλατεῖα μὲν πρὸς αἰγιαλοὺς ἀναβαίνουσα, δηλαδὴ πρὸς τὸν Ἰόνιον καὶ Τρινακρικὸν δι' ὃ καὶ ἀναβαίνουσα ἡ ἀνέχουσα ἔγραψε καὶ αἰγιαλοὺς εἶπε· στενὴ δὲ πάλιν κατὰ τὸν ἀγκῶνα πρὸς τὸν ῥοῦν καὶ πρὸς τὰς σχηματιζόμενας προχοάς· δηλαδὴ ἐνθα σχηματίζεται ἐκ τῆς ῥοῆς τοῦ σχιζομένου Ἰστροῦ ἀγκῶν, καὶ ὁ Σάβος εἰσβάλλει εἰς τὸν Ἰστρον. Τὴν μὲν τῶν προχοῶν χαλοῦσι Νάρικον, τὴν δὲ ὑπὸ τῇ νεάτῃ καλὸν στόμα, δηλαδὴ τὴν ὑπὸ

(α). Ἀργ. Δ294-302. (β) Δ'. 302-309. Ἐκ τούτων δη-
λῶται ὅτι οἱ Ἀργοναῦται ἐκάλουν Ἰόνιον κόλπον τὸ ἀνατολι-
κὸν τοῦ Ἀδρίου, τὸ δὲ δυτικὸν Τρινακρικόν.

ταύτην Καλὸν στόμα· ἦτοι ἡ ἄνω τῶν προχοῶν ὠνομάζετο Νάρικος καὶ ἡ κατωτέρα Καλὸν στόμα, καὶ ἐπομένως ὁ ἴδιος Ἴστρος ἐκαλεῖτο Νάρικος ὁ δὲ Σάβος Καλὸν στόμα· διὰ τούτου ὁ Ἀψυρτος καὶ οἱ Κόλχοι ταχύτερον διέπλεον (α), δηλαδή διὰ τοῦ Σάβου. Εἰς δὲ τὰ ὑψηλὰ τῆς νήτου μέρη ἐκάθηντο ποιμένες διὰ φόβον τῶν πλοίων, ἅπερ ἐξέλαβον ὡς θηρία ἐξαναβάντα ἐκ τοῦ ἔχοντος μεγάλα κήτη Πόντου, διότι δὲν ἐγίνωσκον πλοῖα θαλάσσια (β). Ἐπειδὴ οὔτε Σκύθαι μετὰ Θρακῶν μιγάδες κατώκουν, οὔτε Σίγυνοι, οὔτε Γραυκένιοι, οὔτε οἱ περὶ Λαύριον Σίνδοι τὸ ἔρημον μέγα πεδῖον· δηλαδή οἱ λαοὶ οὗτοι ἦσαν κάτοικοι ἐνθεν καὶ ἐνθεν τῆς νήτου πρὸς τὰς θαλάσσας, καὶ ἐγνώριζον τὰ θαλάσσια πλοῖα. Ὡς δὲ διῆλθον (οἱ Ἀργοναῦται) τὸ Λαύριον πεδῖον καὶ τὸ Ἀγγουρον ὄρος καὶ τὸν μακρὰν τούτου σκόπελον τὸν παρὰ Καυλιακοίῳ, περὶ τὸν ὅποιον σχίζων τὸν ροῦν τοῦ ὁ Ἴστρος ἐνθα καὶ ἐνθα ἐμβάλλει εἰς τὴν θάλατταν· τότε οἱ Κόλχοι προεξελθόντες εἰς τὴν θάλατταν, μὴ δὲν ἴδωσιν αὐτούς, διέκυψαν τὸν πλοῦν. Οἱ δὲ ἥρωες ὁπισθεν τοῦ ποταμοῦ κατῆλθον καὶ ἐπέραταν παρὰ τὰς δύο Βρυγηίδας τῆς Ἀρτέμιδος νήτους εἰς τὴν μίαν τῶν ὁποίων ἱερὸν ὑπῆρχε, καὶ εἰς τὴν ἑτέραν κατὰ πληθὺν ἔβαινον προφυλαγμένοι διὰ τὸν Ἀψυρτον· οὕτω δὲ καὶ ἄλλας πληθος πλησίον νήτους ἀφῆκαν μεταξὺ Σαλαγκῶνος ποταμοῦ καὶ Νέστιδος γῆς (γ).

Κατὰ ταῦτα ἐν τῇ Ἰονίῳ θαλάσσει ἐνθα οἱ ἥρωες καὶ οἱ Κόλχοι ἐξῆλθον ἦσαν νῆσοι πολλαὶ μεταξὺ Νέστιδος γῆς καὶ Σαλαγκῶνος ποταμοῦ· Νέστος δὲ ποταμὸς καὶ Νεστία γῆ κατὰ Σκύλακα εὕρισχοντο περὶ τὸν Μα-

(α) Ἀργ. Δ'. 309-314. (β) Δ'. 314, 21. (γ) 321—338.

νιὸν κόλπον, ἔνθα καὶ ἡ ἐλληνικὴ νῆτος Φάρος, καὶ νῆτος Μελίτη, καὶ Κέρκυρα, ἥς τὸ ἀκρωτήριον κατέκει ἐπὶ τὸν Νάρωνα ποταμόν. Ταύτας ὁ Στράβων καλεῖ Ἀψυρτίδας (α), καὶ ὀνομάζει Ὀλύντα, Βραχία, Φάρος, Ἰσα, καὶ μέλαινα Κέρκυρα. Νέττος λοιπὸν ποταμὸς εἶνε ὁ παρὰ Σαλαγγῶνα διερχόμενος, καὶ σχηματιζόμενος ἀντιθέτως τοῦ Οὔνα τοῦ εἰς τὸν Σάβον εἰσβάλλοντος. Τὸν Νέττον λοιπὸν καὶ τὸν Οὔνα οἱ ἥρωες ὠνόμασαν Σαλαγγῶνα καὶ ἐπομένως διὰ τοῦ Σάβου πλέοντες εἰσέπλευσαν εἰς τὸν Οὔνα. Αὐχένα δὲ τῆς γῆς, ὃν διήλθον καὶ ὃν Ἀγγουρον ὄρος ἐτι ἐκάλεσαν, ἐννοοῦσι τὸ μεταξὺ Νέττου καὶ Οὔνα ὄρος, καθ' ὃ, ὡς σαφῶς διακρίνουσιν, αἱ προχοαὶ τοῦ Ἰστρου ἐνθεν καὶ ἐνθεν εἰσβάλλουσιν εἰς τὰς θαλάσσας. Κατὰ τὰς πρὸ τοῦ Νέττου λοιπὸν νήτους ἐφονεύθη ὁ Ἀψυρτος, δι' ὃ, ὡς ὁ Στράβων λέγει, καὶ Ἀψυρτίδες ἐκλήθησαν (β). Ἀλλὰ μὴ δυνηθεὶς νὰ συνδυάσῃ τὸν διάπλουν τῶν Ἀργοναυτῶν, παρεδέχθη ὅτι δι' ἄγνοιαν τῶν χωρῶν τινὲς ἔγραψαν τὸν Ἰάσονα, καὶ τὸν Ἰστρον μέχρι τοῦ Ἀδρίου πλεύσαντα (γ). Ἐκάλεσαν δ' οἱ ἥρωες τὴν μεταξὺ Σάβου καὶ Ἰστρου χώραν νῆσον, ὡς ἐκάλεσαν οἱ ἀρχαῖοι καὶ τὴν Μερόην καὶ τὴν νῆτον τῶν Αὐτομόλων, αἵτινες εἰσὶ τμήματα γῆς μεταξὺ ἡνωμένων ποταμῶν κείμενα. Τὸ Λαύριον δὲ πεδίου ἐν ᾧ κακώκουν οἱ Σίνδοι εὐρίσκετο πρὸς τὸ Ἰόνιον πέλαγος, διότι εἰς τοῦτο ἀφίχθησαν ἀφοῦ ἐκεῖνο διέβησαν. Οἱ δὲ μιγάδες μετὰ τῶν Θρακῶν Σχύθαι εὐρίσκοντο ἔνθα ὁ Ἰστρος ἐσχίζετο εἰς δύο καὶ ἐσχηματίζετο ὁ ἀγκῶν τῆς νήσου, καὶ ἐπομένως παρὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Σάβου εἰς τὸν Ἰστρον· ἐπλη-

(α) Στραβ. 123. (β) 315. (γ) Στραβ. 46.

σείζον δὲ πρὸς τὸν Πόντον καὶ διὰ τοῦτο ἐγίνωσκον τὰ θαλάττια πλοῖα. Οἱ Σίγυνοι δὲ καὶ Γραυκέιοι ἐπειδὴ ἐγίνωσκον τὰ θαλάττια πλοῖα εὐρίσκοντο εἰς χώρας, ἐξ ὧν ἠδύναντο νὰ συγκοινωνῶσι μετὰ τῆς θαλάττης. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ νήτος ὠνομάζετο Πεύκη πιθανὸν τὸ Γραυκέιοι νὰ ᾔαντι τοῦ Πευκίῃ οἱ οἵτινες, ὡς λέγει ὁ Στράβων, πρέπει νὰ ᾔταν οἱ κάτοικοι τῆς νήτου, δι' ὃ οἱ Βαστάρναι τὴν Πεύκην κατασχόντες Πευκίῃ οἱ προτηγορεύθησαν (α). Ἐνθα ὁμοῦ συμβάλλει εἰς τὸν Ἰστρον ἔκειτο κατὰ τὸν Στράβωνα Σεγεστική πόλις (β), ἐξ οὗ καὶ οἱ Σίγυνοι κάτοικοι τῆς νήσου πρέπει νὰ ᾔταν διότι ὁ Στράβων τὴν Πεύκην Σεγεστικήν ἐκάλεσε, διότι λέγει ἐκ Τεργέστα κώμης Καρνικῆς ὑπερθεσις ἐπὶ διὰ τῆς Ὀκρας εἰς ἔλος Λούγεον καλούμενον, πλησίον δὲ τοῦ Ναυπόρτου ποταμὸς ἐστὶ Κορκόρας, ὃ δεχόμενος φορτία· οὗτος μὲν εἰς τὸν Σάβον ἐμβάλλει ἐκεῖνος δὲ (δηλαδή ὁ Πάριδος) εἰς τὸν Δράβον, ὃ δὲ εἰς τὸν Νόαρον κατὰ τὴν Σεγεστικήν. Καθ' ἃ Νόαρον ὁ Στράβων ὀνομάζει τὸν νῦν Μοῦρον παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ ὁποίου κατὰ Πτολεμαῖον εὐρίσκετο τὸ Νώρικον, ὅπερ δυτικῶς ὠρίζετο ὑπὸ τοῦ Αἴνου ποταμοῦ (Ἔνος) ἀπὸ δὲ ἄρκτου τῷ ἀπὸ Αἴνου ποταμοῦ μέχρι τοῦ Κιτίου ὄρους μέρει τοῦ Δουνάβεως, καὶ ἀπὸ μεσημβρίας μέρει τῆς ἄνω Πανονίας (γ). Θεωρεῖ δ' ὁ Στράβων κυριώδη ποταμὸν τὸν Μοῦρον καὶ ὄχι τὸν Δράβον, ἐνῶ ὁ Πτολεμαῖος θεωρεῖ τὸν Δράβον καλῶν αὐτὸν Δαραβῶνα (δ) καὶ ὄχι Ναραβῶνα, ὡς ἐδιόρθωσαν τὸ στερεότυπον αὐτὸν καλέσαντες. Ὁ δὲ Νόαρος ἀφοῦ παρα-

(α) Στράβ. 305. (β) Στράβ. 207. (γ) Πτολ. II. ιδ'. 1. (δ) Πτολ. II, ιδ'. (ιέ.).

λάβη τὸν Δράβον ἐκ τοῦ Ἀλβίου ὄρους συμβάλλει τῷ Δουναβίῳ (α)· καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν λέγει, ὁ Νόαρος παρὰ τὴν Σεγιστικὴν ἐμβάλλει εἰς τὸν Ἰστρον (β)· ὥστε καὶ οἱ Σύγινοι ἦσαν κάτοικοι τῆς νήσου· ἀλλ' οἱ ἥρωές μας ὀνομάσαντες τὸν Σάβον Καλὸν στόμα καὶ τὸ ἕτερον Νόρικος ἐξέλαβον ἀντὶ τοῦ Ἰστρου τὸν Νόαρον, δηλαδὴ τὸν Μοῦρον, ὡς νῦν ἐκ τοῦ Στράβωνος ἐξηγάγομεν· καὶ ἐπομένως τὸ μεταξὺ Σάβου καὶ Μούρου τμήμα γῆς ἦτο ἡ Πεύκη νήσος· καὶ διὰ τοῦτο στενὴ ἦτο πρὸς τὸν ἀγκῶνα καὶ πλατεῖα πρὸς τοὺς αἰγιαλούς. Αἱ δὲ προχοαὶ Νάρικος καὶ Καλὸν στόμα περιγραφόμεναι ὅτι εἰσέβαλλον ἐνθεν καὶ ἐνθεν Καυλιακοῦ σκοπέλου εἰς τὴν θάλασσαν, ὑποδηλοῦσιν ὅτι καὶ διὰ τοῦ Δράβου ἢ Μούρου ποταμοῦ ἀπετελεῖτο τότε καὶ ἑτέρα συγκοινωνία· ὥστε ἐκ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους ἀφικνοῦντο εἰς τὸν κάτω ῥοῦν τοῦ Ἰστρου διὰ τοῦ Σάβου καὶ διὰ τοῦ Δράβου, ὅπερ βεβαιοῖ καὶ ὁ Στράβων λέγων ὅτι διὰ τῶν δύο αὐτῶν ποταμῶν κατεβιβάζοντο φορτία. Ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Πεύκην ἀφίχθεις ἐθεώρητε τὸν Σάβον χλάδον τοῦ Ἰστρου, τὴν δὲ Μαράβαν Λύγιον ἐκάλεσεν, ὃν διαβάς μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀφίχθη εἰς τὴν Πεύκην νῆτον (γ).

Ἐκ δὲ τῶν Ἀψυρτίδων οἱ ἥρωες κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ Πηλέως ἀντίον (δηλαδὴ βόρειον) πλόον λαβόντες ἀφίκοντο εἰς Ἡλεκτρίδα νῆτον βορειοτάτην πλησίον τοῦ Ῥήνου (δ)· ὡς νήσος καὶ ἐνταῦθα ἐκλαμβάνεται τὸ μεταξὺ δύο ποταμῶν γῆς τμήμα· ἀλλ' ὁ Στράβων τοποθετεῖ ταύτην πρὸ τοῦ Πάδου ὥστε Ἡλεκτρίς νήσος εἶνε τὸ

(α) Στράβ. 313, 314. (β) Στράβ. 318. (γ) Ἀρρ. Ἀλεξ. Ἀναβ. 2, 2, 3. (δ) Ἀργ. Δ'. 494 506.

μεταξὺ Πάδου καὶ Ἀντιζ γῆς τμήμα (α). Ἀφίκοντο δ' εἰς τὸ μυχαίτατον ρεῦμα τοῦ Ῥήνου ἔνθα ποτ' αἰθαλοέντι τυ-
πείς πρὸς στέρνα κεραυνῶ ἡμιδαῆς πέσεν Φαέθων ἄρματος
Ἑλίου λίμνης εἰς προχοᾶς πολυβενθέως (β), δηλαδὴ ἀφί-
κοντο εἰς τὴν Κωνσταντιανὴν λίμνην ἔνθα ἐξ αὐτῆς ἐξέρχε-
ται ὁ Ῥήνος καὶ ἐπομένως ἀπέπλευσαν μέχρις ἐκεῖ διὰ
τοῦ Ἀντιζ. Ἐκεῖθεν δ' ἔλαβον τὸ ρεῦμα τοῦ Ῥοδανοῦ ἔνθα
μίγνυνται τοῦ Ῥήνου καὶ τοῦ Ῥοδανοῦ τὰ ὕδατα· ἀλλ' ἐκ
τῆς ἐνδοτάτης ἐκείνης γῆς, δηλαδὴ τῆς Ἑλβετίας, ἔνθα
εἰσὶν αἱ πύλαι καὶ αἱ καθέδραι τῆς νυκτός, ὁ Ῥήνος ἐκεῖθεν
μὲν ἐκρεύγεται πρὸς τὰς ἀκτὰς τοῦ ὠκεανοῦ, ἐντεῦθεν δὲ
πρὸς τὸ Ἰόνιον πέλαγος (διὰ τοῦτου ἐννοοῦντες τὸν Πά-
δον καὶ Ἀντιζ) καὶ ἐτέρωτι πρὸς τὸ Σαρδόνιον πέλαγος
δι' ἑπτὰ στομάτων (ἤτοι διὰ τοῦ Ῥοδανοῦ) καὶ ἐπομένως
ἐξελάμβανον τοὺς ποταμοὺς τούτους ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς
σχηματιζομένους, ἐπειδὴ σχηματίζονται ἐκ τῶν αὐτῶν
ὁρέων. Εἰσῆλθον δ' εἰς λίμνας δυσχείμωνας, αἵτινες εἰσὶν
ἄπειροι εἰς τὴν ἡπειρον τῶν Κελτῶν, δηλαδὴ ἐν Ἑλβε-
τίᾳ (γ), καὶ διερχόμενοι δι' ἀναριθμήτων ἐθνῶν Κελτῶν
καὶ Λιγύων ἐτώθησαν εἰς τὰς Στοιχάδας νήτους (δ),
τὰς πρὸ τῆς Τουλῶν. Ἀφήσαντες καὶ ταύτας ἐπέρασαν
εἰς τὴν νῆσον Αἰθαλείαν (Ἑλβαν), ὅθεν ἔβλεπον τὰς
ἀκτὰς τῆς Τυρρηνίας, καὶ ταχέως πλεύσαντες ἀφίκοντο
εἰς τὸν Αἰαίης λιμένα ἔνθα τὴν Κίρκην εὕρον ἀλὸς νο-
τίδεττι κάρη ἐπιφαιδρύνουσιν (ε). Ἐχομίσθη δ' ἐνταῦθα
ἐν τῇ ἀκτῇ τῆς Τυρρηνίας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς
Αἰήτου ὑπὸ τοῦ Ἑλίου ἐν τῷ αὐτῷ ἄρματι (ς)· ἢ κάλ-
λιον εἰπεῖν ὁ Αἰήτης καὶ ἡ Κίρκη ἦλθον ἐν Τυρρηνίᾳ

(α) Στραβ. 215. (β) Ἀργ. Δ. 596-599. (γ) Δ. 627-636.
(δ) Δ. 646-650. (ε) Δ. 651-664. Στραβ. 224. (ς) Γ. 309-312.

τὸν Σέτωτριν φεύγοντες, ἀλλὰ διὰ ξηρᾶς ὄλην τὴν
 ῥοήν τοῦ Ἰστρου ἀκολουθήσαντες· καὶ διὰ τοῦτο ὁ
 Ἄργος εἰς Αἰγύπτιον ἀποδίδει τὴν πρὸ τῶν Ἀργοναυ-
 τῶν δι' ἐκείνων τῶν χωρῶν πορείαν ἣ· οἱ Κόλχοι, ὡς
 προεῖπει, ἐγνώριζον. Ἀλλ' ἐρίωνικον ταύτην, οὐχὶ ὡς
 ἐκ τοῦ στρατοῦ τοῦ Σετώστριος καταγόμενοι, ὡς λέ-
 γει, ἀλλὰ τὸν Σέτωτριν φεύγοντες, δι' ὃ ἔφυγεν ὁ
 Αἰήτης μετὰ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Κίρκης. Ἐν τῇ ἐποχῇ
 δὲ ταύτῃ δύναται νὰ ἀναχθῇ καὶ ἡ προρρηθεῖσα τῶν Μυ-
 σῶν καὶ Τεύκρων, ὡς πρὸ τῶν Τρωϊκῶν ἀναφερομένη,
 μετάβασις ἐν Εὐρώπῃ, καὶ ἄφιξις αὐτῶν μέχρις Ἰονίου
 πελάγους καὶ μέχρι Πηνειοῦ καὶ νὰ θεωρηθῇ ἐπομένως
 διὰ τὸν Σέτωτριν συμβᾶσα. Ἡ δὲ ἄφιξις τῶν Βιθυ-
 νῶν ἐκ Θράκης εἰς τὴν Βιθυνίαν, οἵτινες ὑπὸ τῶν Μυ-
 σῶν καὶ Τεύκρων δηλαδὴ τῶν Τρώων ἐξανέστησαν ἐγένε-
 νετο βεβαίως μετὰ τὸν Σέσωστριν, καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ
 τῶν Ἀργοναυτῶν ἀναφέρονται. Κατέλαβον δ' ὡς προεί-
 πομεν οἱ Βιθυνοὶ τὰς χώρας τῶν Καυκόνων καὶ ἤρχον
 ἐν αὐταῖς μέχρι τῆς διαβάσεως τῶν Ἀργοναυτῶν· εἴτα
 ὁμως οἱ Καύκονες, ἐπειδὴ ἀναφέρονται ὡς ἐπίκουροι
 κατὰ τὰ Τρωϊκὰ τοῦ Πριάμου, ἐπανέλαβον τὴν ἀρχήν,
 καὶ καταβληθέντες ὑπὸ τῶν Βιθυνῶν ἐκ νέου ἐξέλιπον
 ὡς ὁ Στράβων προεῖπε τελέως. Ἡ δὲ τῶν Τρώων ἄφιξις
 ἐκ Σαμοθράκης εἰς τὴν Τρωάδα ἐγένετο πρὸ τοῦ Σετώ-
 στριος, ἐπειδὴ ὑπὸ τούτου ἐφυγαδεύθησαν. Ἐμεινε δ' ἡ
 Κίρκη ἐν Τυρρηνίᾳ καὶ ἐπανεκάμφεν ὁ Αἰήτης (α). Ἀλλ'
 ὁ Ὅμηρος τὸν Αἰαίης λιμένα τίθητιν εἰς νῆσον ἣν κα-
 λεῖ Αἰαίην (β)· ἐπειδὴ δ' ἀπὸ τῆς νήσου, ἔνθα ἡ Κίρκη,
 ἀφίχθησαν ἀμέσως οἱ περὶ τὸν Ὀδυσσεῆα εἰς τὴν νῆσον

(α) Ἀργ. Γ. 312—313. (β) Ὀδυσ. Κ. 135—138.

τῶν Σειρήνων (α), μᾶλλον πιθανὸν εἶνε ὅτι ἡ νῆτος τῆς Κίρκης εἶνε καθ' Ὁμήρου ἡ νῦν Κόρσικα καλουμένη, καὶ ἡ Σαρδὼ ἡ τῶν Σειρήνων. Τοποθετεῖ δ' ὁ Στράβων τὰς Σειρήνας εἰς τὰς πρὸς ἀνατολὰς τῆς Καπρέρας ἐρήμους νήσους (β), ἀλλ' αὐταὶ πολὺ ἀπέχουσι τῆς νήσου τῆς Κίρκης.

Ἐκ τῆς Κίρκης δὲ δυτικῶ ἀνέμῳ οἱ ἥρωες πλεύσαντες ἐβλεπον τὴν τῶν Σειρήνων νῆσον (γ). Παρήλθον εἴτα τῆς Σκύλλης καὶ τῆς Χαρύβδεως τὴν πέτραν (δ), δηλαδὴ τὸν πορθμὸν τῆς Σικελίας καὶ τὸν ἐν Σικελίᾳ λειμῶνα τῶν βοῶν τοῦ Ἡλίου (ε), ἦλθον δ' εἰς νῆτον Δρεπάνην ἢ Σχερίαν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου καλουμένην (ς), ἐν τῷ Ἰονίῳ πορθμῷ, ἐν ᾗ Ἀλκίνοος τῶν Φαιάκων ἐβασίλευεν (ζ). ἔνθα οἱ διὰ τοῦ Βοσπόρου διαπλεύσαντες Κόλχοι αὐτοὺς ἀνέμενον (η). Ἐκ δὲ τῆς νήσου ἔμελλον ἀφίχθῃναι εἰς τὰ Κεραύνια τῶν Ἀβάντων ὄρη, καὶ εἰς τοὺς Νεσταίους καὶ Ὀρικόν (θ). Ἄλλ' οἱ Νεσταῖοι, ὡς προεμνήσθημεν, εὐρίσκοντο περὶ τὰς Ἀψυρτίδας νήτους· νοτίως δ' αὐτῶν περὶ τὸν Ῥιζοῦντα (Κάτωρον) εὐρίσκοντο οἱ Ἐγχέλεις Ἰλλυριοὶ καὶ τὰ Κεραύνια ὄρη καὶ ὁ Ἰλλυρικὸς (Δρύλων) ποταμὸς ἐνθα ὁ τύμβος ὑπῆρχεν Ἀρμονίης καὶ Κάδμου (ι). νοτίως δὲ τούτων ἦτο ἡ Ἐπίδαμνος καὶ τέλος ὁ Ὀρικός (κ) (Δουκάτ) καὶ πολὺ νοτιώτερον τούτου ἡ Κέρκυρα· ὥστε ἡ Δρεπάνη νῆσος ἢ ἡ Σχερία δὲν εἶνε ἡ Κέρκυρα, ἀλλ' ἄλλη βορειότερα ταύτης ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν νῦν νῆσον Πελαγοῦσαν, ἢ πρὸς ἄλλην μικρὸν ταύτης νοτίως κειμένην, ἥτις πιθανόν

(α) Ὀδ. Μ. 165 167. (β) Στράβ. 247. (γ) Ἀργ. Δ. 891-893 (δ) Δ. 920 922 963. (ε) Δ'. 965. (ς) Ὀδυσσ. Ζ. 8. (ζ) Ἀργ. Δ. 982-996. (η) Δ. 1001-1004. (θ) Δ'. 1214-1215. (ι) Ἀργ. Δ. 516-520. Στράβ. 326. (κ) Σκύλαξ Στράβ. 316.

νά κατεποντίσθη. Οἱ πλόες δὲ τότε ἐγίνοντο παρὰ τὰς ἀκτὰς ὡς ἀκτοπλοῖαι, καὶ διεπεραιοῦντο εἰς ἀπέναντι παραλίας διὰ πορθμῶν, οἵτινες ὅταν ᾔσαν πλατεῖς, διεπεραιοῦντο καθ' ἃς χώρας παρενέπιπτε νῆσος· καὶ διὰ τοῦτο οἱ διὰ τοῦ Βοσπόρου διελθόντες Κόλχοι πρὸς δίωξιν τῶν Ἀργοναυτῶν, ἀφοῦ δὲν ἔτυχον αὐτοὺς κατὰ τὸ Αἰγαῖον καὶ Ἰόνιον πέλαγος κατέλαβον τὴν Δρεπάνην νῆτον, ὅθεν ἔδει τὸν ἀντίον πλόον λαβόντες οἱ ἥρωες νά διέλθωσιν. Ἐκ δὲ τῶν Ἐχινάδων νήσων τῶν περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελῷου, ὅθεν ἡ Πελοπόννησος κατεραίνετο, βορεινὴ θύελλα ρίψατα τὴν Ἀργὴν εἰς τὸ Λιβυκὸν πέλαγος προτῶρμιτεν αὐτὴν πρὸ τοῦ μυχοῦ τῆς Σύρτεως (τῆς μικρᾶς) ὅθεν οὐκετι νόστος ὀπίσω νηυσὶ πέλει (α)· ἐξ οὗ καὶ πάλιν δηλοῦται ὅτι οἱ πλόες ἐγίνοντο παρὰ τὰς ἀκτὰς. Ἐπὶ τῶν ὤμων δ' οἱ ἥρωες τὴν νῆα λαβόντες, ὡς ἐποίησαν βεβαίως καὶ κατὰ τὰς ἄλλας πεζοπορίας, καὶ διελθόντες τὰς ἐρήμους θῖνας τῆς Λιβύης, ἤλθον εἰς τὴν Τριτωνίδα λίμνην (τὴν νοτίως τῆς Καρχηδόνας) (β). Παρὰ ταύτην ὑπῆρχε πέτρα, ἣν ὀλοώτατος ἀνὴρ δίψῃ καρχαλέος, ἅτε πεζὸς ὁδεύων, λάξ ποδὶ τύψεν ἐνερθε, τὸ δ' ἀθρόον ἔβλυσεν ὕδωρ (γ)· ἐν ᾧ ὁ Μωῦσῃς διὰ τῆς ράβδου ὕστερον ἔτυψε τὴν ἀναβλύσαντα ὕδατα πέτραν. Ἐκ δὲ τῆς Τριτωνίδος λίμνης ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ πάλιν τὴν νῆα λαβόντες οἱ ἥρωες ἤλθον εἰς τὸ Κρητικὸν πέλαγος καὶ διεπέρασαν μετοξὺ Καρπάθου καὶ Κρήτης (δ), ἀφίχθησαν δ' εἰς Θήρας, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Αἴγιναν, καὶ τὸν πορθμὸν τῆς Εὐβοίας διαπλεύσαντες καὶ παραμείψαντες τὰς πόλεις τῶν Ὀπουν-

(α) Ἀργ. Δ. 1230—1236. (β) Δ. 1384-1393. (γ) Δ. 1435-1447. (δ) Δ. 1636-1637.

τίων Λοκρῶν ἀπέβησαν ἀσπασίως εἰς τὰς Παγασιάδας ἀκτάς.

Τῶν δὲ ὑπὸ τὸν Ἀψυρτον Κόλχων, μετὰ τὸν αὐτοῦ νόνον, φοβηθέντων τὴν ἀγρίαν ὀργὴν τοῦ Αἰήτου, οἱ μὲν ἐναπέμειναν εἰς τὰς νήσους ἐπώνυμοι τοῦ Ἀψύρτου, οἱ δὲ κατὰ τὸν Δρύλωνα (Δρίνον) ποταμὸν ἔνθα ὑπάρχει ὁ τύμβος τῆς Ἀρμονίας καὶ τοῦ Κάδμου ἐφέστιοι, Ἐγχελείων ἐγένοντο, καὶ ἄλλοι κατώκησαν εἰς τὰ Κεραύνια ὄρη, ὅθεν οἱ τοῦ Διὸς κεραυνοὶ ριπτόμενοι πρὸς τὴν ἀντιπέραν νῆτον (τὴν Δρεπάνην) ἀπέτρεπον τοὺς ἀποπλέοντας (α). Οἱ Κόλχοι λοιπὸν κατώκησαν εἰς τὰς χώρας τῆς νῦν καλουμένης ἄνω Ἀλβανίας περὶ τὸν Δρίνον ποταμὸν, καὶ ἰδίᾳ ἐκ τῶν Ἰλλυρικῶν, ὡς οἱ Ἕλληνες τοὺς Ἀλβανοὺς καλοῦσι, τῶν Ἐγχελείων τὰς χώρας. Ἦσαν δὲ κατὰ τὸν Ἄργον οἱ Κόλχοι ἐκ τῆς στρατιᾶς τοῦ θαρτέως Αἰγυπτίου, ὅπερ παραδέχονται ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Στράβων (β). Ἀλλ' ὡς προανελύθη φαίνονται μᾶλλον λαοὶ φυγῶν τὸν Σέτωτριν. Νῦν δ' ἂν προσέξωμεν εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν κατὰ τὸν Καύκατον χωρῶν, καὶ εἰς τὰς τῶν ἐθνῶν κινήσεις, εὐρίσκουμεν ὅτι ἦσαν ἔθνος τοῦ Καυκάτου. Α. χ. εἶδομεν ὅτι ὁ Κύρος ποταμὸς, ὅστις πηγάζει ἀνατολικῶς τῶν πηγῶν τοῦ Φάσιδος, διήρχετο διὰ τῆς Ἰβηρίας καὶ Ἀλβανίας (γ). φορτία δὲ τῶν Ἰνδιῶν διὰ τοῦ Ὠξοῦ τῆς Κασπίας καὶ τοῦ Κύρου ποταμοῦ καὶ διὰ τοῦ Φάσιδος διεξήγοντο εἰς τὸν Πόντον (δ). δηλαδή ἢ διὰ τοῦ Κύρου καὶ Φάσιδος ὁδὸς ἐν τῷ Καυκάτῳ ἦτο τότε, ὅπως καὶ νῦν ἢ διὰ Τυφλίδος διερχομένη καὶ εἰς Ποτὶ ἀπολήγουσα ὁδὸς συγχωινωνίας

(α) Ἀργ. Δ. 507—521. (β) Ἡροδ. II. 104. Στραβ. 498. (γ) Στραβ. 491. (δ) Στραβ. 73. 509.

ἡ σπουδαιοτέρα, δι' ἧς τὰ ἐμπόρια καὶ στρατοὶ καὶ μεταναστάσεις ἐθνῶν ἠδύναντο νὰ διέλθωσιν. Αἱ χῶραι δὲ τῶν Ἰβήρων καὶ Ἀλβανῶν ἦσαν παρὰ τὸν Κῦρον (α), ἡ τῶν Ἀλβανῶν μάλιστα παρὰ τὴν Κασπίαν. Ἰβηρες δ' ἦσαν οἱ Κιμμέριοι μετανάσται, οἵτινες ἀφίκοντο μέχρι Καυχάσου καὶ ὠνόμασαν τὴν χώραν ἐν ἧ ἦρξαν Ἰβηρίαν· ὥστε ἡ χώρα αὕτη προωνομάζετο ἄλλως. Ὑπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν ὡς εἶδομεν ἐλέγετο Κολχίς, ὥστε ἡ Κολχίς καθ' Ἑλληνας δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἐκαλεῖτο καὶ Ἀλβανία· διότι τοιοῦτον ὄνομα, οὔτε οἱ Κιμμέριοι, οὔτε οἱ μετ' αὐτοὺς Σκύθαι κατακτηταὶ τῶν χωρῶν ἐκείνων εἶχον. Ὡστε πᾶσαι αἱ τοῦ Καυχάσου χῶραι ἀπὸ τῶν πηγῶν μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Κύρου ποταμοῦ ὠνομάζοντο ἐθνικῶς Ἀλβανία, οἱ δὲ ταύτης κάτοικοι Ἀλβανοί. Τούτους λοιπὸν οἱ Κιμμέριοι ἢ Ἰβηρες ἅμα τὴν Ἀλβανίαν κατέσχον ἐξανέστησαν. Ἐξαναστάντες δ' οὗτοι ἐξέπεσαν κατὰ τὴν ἐκεῖσε ὁδὸν εἰς τὸν Φᾶσιν καὶ τοῦντεῦθεν ἀποκατεστάθησαν οἱ μετὰ τὸν φόνον τοῦ Ἀψύρτου ἐν Ἰλλυρίᾳ, ὅφ' ὧν καὶ ἡ Ἰλλυρία ὠνομάσθη Ἀλβανία, διότι οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Ἰλλυρίας ὠνομάζοντο, ἐξ ὧν γινώσκομεν, Ἰλλυριοί, ἢ Ἀβαντες, ἢ Ἐγγέλεις, ἢ καὶ ὡς αὐτοὶ ἑαυτοὺς καλοῦσι Σκιπητάρ· ὥστε οἱ Ἰλλυριοὶ ὠνομάσθησαν Ἀλβανοὶ ἀφ' οὔτου οἱ Κόλχοι μετὰ τὸν φόνον τοῦ Ἀψύρτου ἀποκατεστάθησαν εἰς τὰς τῶν Ἰλλυριῶν χώρας, ὅπως αἱ χῶραι τοῦ Καυχάσου διὰ τοὺς Κιμμερίους ἢ Ἰβηρας ὠνομάσθησαν Ἰβηρία. Καὶ ἐπομένως οἱ αὐτόχθονες τοῦ Καυχάσου λαοὶ ἦσαν οἱ Κόλχοι, οἵτινες καθ' ἑαυτοὺς Ἀλβανοὶ ἐκαλοῦντο. Ἡ δὲ κατὰ τὸν Φᾶσιν χώρα πρέπει νὰ ἀνῇ-

(α) στρ. 491. Πτολ. V, ιζ. ιδ'.

κεν εἰς τοὺς Βύζηρας καὶ Μοσυνοίκους καὶ Τιβαρηνοὺς
ἔτι, οἷτινες πρέπει νὰ ἦσαν φυλαὶ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους, ἂν
οἱ Τιβαρηνοὶ δὲν ἦσαν μεταναστάντες Ἰβήρες. Ἐν δὲ
τῇ Ἰλλυρίᾳ περιγράφει ὁ Πτολεμαῖος Ἀλβανὸν ὄρος (α)
καὶ Ἀλβανόπολιν ὑπὸ Ἀλβανῶν κατοικημένην, ἣτις
ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ ὑπέκειτο εἰς τὴν Μακεδονίαν,
διότι τοποθετεῖται ἐν αὐτῇ ἐκτεινομένη μέχρι τοῦ Ἰο-
νίου πελάγους (β), ἐξ οὗ καὶ ὠνομάσθησαν Ἀλβανοὶ
οἱ καθ' ἡμᾶς Ἰλλυριοί, ἢ καὶ Ἀρβανοί, ἢ Ἀρβανῖται,
ἐξ οὗ τουρκιστὶ Ἀρναούτ, καὶ σλαβιστὶ Ἀλμπάνιτζ καὶ
Ἀλμπάνια ἢ Ἀλβανία.

Μετὰ δὲ τὴν ἐκτύλιξιν καὶ τούτων παρῆλθον καὶ αἱ
πρὸς κάθαρσιν ἡμέραι, καὶ καταπλεύσας τὸν Βόσπορον
προσωρμίσθην εἰς τὸ χρυσοῦν τοῦ Βυζαντίου κέρας, καὶ
περιελθὼν τὸ Βυζάντιον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἀπὸ τῆς εἰς
αὐτὸ ἀφίξεώς μου μέχρι τῆς ὥρας καθ' ἣν ἀπέπλεεν
ἀτμόπλοιον διὰ τὸν σκοπὸν μου, διέπλευσα καὶ τὸν ἐπί-
λοιπον πλοῦν ἐν νηνεμίᾳ ἀποβιβασθεὶς εἰς Θεσσαλο-
λίχην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

ΤΑ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ.

Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἐνταῦθα ἀφίξιν μου, ἀφίκετο
καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς ὀφθαλμιατρικῆς κ. Ἀνδρ. Ἀνα-
γνωστάκης προσκεκλημένος διὰ θεραπείαν τοῦ Νομάρ-
χου. Ἐξέλαβον ὡς εὐτυχίαν τὴν ἔλευσιν τοῦ καθηγη-

(α) Πτολ. II. ιδ'. (ιε.) (ε) Πτολ. III ιγ'. (ιε') 23.

τοῦ μου, καὶ ἔδραμον εἰς συνάντησιν, πιστεύων, ὅτι ἡδυνάμην νὰ συστηθῶ δι' αὐτοῦ παρὰ τῷ Νομάρχῃ. Ἦμην ἔτι ὡς ἱεροσπουδαστῆς ἐνδεδυμένος πλὴν δὲν ἔφερον τὸ μέγα μπενίσιον, ὡς ἄχρηστον ἐνταῦθα, οὔτε τὴν βαρεϊάν μου ζώνην, ἐπειδὴ ἐπώλησα εἰς ζηλώσαντα ταύτην ἐν Πετροπόλει ἀντὶ τεσσαράκοντα ρουβλίων. Ὡς μὲ εἶδεν, ἔμπειρος τῆς ἀθλιότητος τοῦ κόσμου, τοῦ εἰς τὴν θεωρίαν καὶ ὄχι εἰς τὸ πρᾶγμα πειθομένου, μοι εἶπε, τίς σὲ πέρνει διὰ ἱατρὸν οὕτως ἐνδεδυμένον; Ἐπρεπε ν' ἀλλάξω τὰ ἐνδύματά μου βεβαίως, πλὴν χρήματα δὲν εἶχον, καὶ ἐροβούμην παρὰ τινος ὡς δάνεια νὰ ζητήσω, διότι ἐπίστευον, ὅτι δὲν θὰ μοι ἐχορήγει· ἐπειδὴ ἂν τις ἤθελε νὰ μοι δώσῃ ἡδύνατο νὰ μὲ ἐρωτήσῃ ἂν μετὰ τόσας καταστρόφας χρήματα εἶχον. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἔπρεπε νὰ εὑρεῖ ἡ μέτονη, καὶ τὸ περισσότερον ἔπρεπε νὰ ἐνθαρρυνθῶ εἰς ἀιαζήτην τούτου. Μ' ἐνεθάρρυνε τοῦ καθηγητοῦ ὁ λόγος, καὶ ἀμέσως δραμὼν πρὸς τὸν τότε ἐπιμελητὴν τοῦ σχολείου ἱερέα Θεόδωρον Μαντζιουρά ἦν, ὃν εἶχον μετὰ τῶν διδασκάλων γνωρίσει, τῷ ἐπρότεινα ἂν ἡδύνατο νὰ μοι δώσῃ χρήματα, ὅσα ἤρκουν ν' ἀγοράσω καπέλον, σάκκον, καὶ γελέκον, ἐπειδὴ ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων εἶχον, ἐπὶ τῇ συνθήκῃ νὰ τῷ τὰ ἀποδώσω διπλᾶ ἅμ' ἀπολαύσω ἐκ τῆς ἐργασίας. Ὁ ἱερεὺς μοι εἶπεν ὅτι χρήματα δὲν εἶχεν, ἀλλ' εἶχεν υἱούς, οὓς ἐνέδυσεν εἰς ἐμπόρους παρ' οἷς εἶχε πιστώσεις· καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐξεπλήρωσα τὴν ἀνάγκην παραδεχθεὶς ἵνα μοι πέμψῃ ἐκεῖνος τὰ ῥηθέντα ἐνδύματα κατ' οἶκον. Λέγεται ὅτι ὁ μέγας ἀνήφορος φέρει μέγαν κατήφορον· διότι ἂν ὁ κόσμος δὲν ἦτο τοιοῦτοτρόπως φυσικῶς πῶς συνηρμολογημένος, τὰ πάντα ἤθελον κορυφωθῇ ὑπὸ

ἀπελπισίας, ἐπειδὴ συνεχέστερον ἀπαντῶσιν εἰς τὸν κόσμον αἱ δυστυχίαι. Λοιπὸν κατὰ τὸν γενικὸν τοῦτον κανόνα ἐγένετό μοι τότε θεραπευτικὴ φήμη σπουδαία. Μοὶ ἐπετέθησαν οἱ ἱατροὶ πάντες, ἀλλ' ἐγὼ συνέλεγον χρυσίον.

Πρῶτον μέλημά μου ὑπὴρξεν ἡ ὑπερευχαριστήσω τὸν ἱερέα, καὶ εἶτα ἡ πέμψω διὰ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ προξενείου εἰς τὸ Πανεπιστήμιόν μας τὰ λείψανα τῶν συλλογῶν μου, ὅσα μοὶ ἐπέστρεψαν οἱ Σῖναι καὶ συνοπτικωτάτας ἐκθέσεις τῆς περιηγήσεώς μου ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἡ προκαλέσω τὴν προσοχὴν τῶν καθηγητῶν εἰς σαφεστέρας ἐξηγήσεις. Ἐμεινον εἰς τὰ ἄχρηστα τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν ἐρριμμένα ἐπὶ τρεῖς μῆνας· διότι ὁ ὀνομασθεὶς μέγας πολίτης, ὑπουργὸς ὢν τότε, ὅτε καὶ τὰ Βουλγαρικὰ παρσκευάζοντο, κατεγίνετο εἰς τὰ μέγιστα τῆς πατρίδος ἔργα· ἦτοι ἵνα τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα ἐνταφιάσῃ κηρύττων ὅτι δὲν ὑπάρχει αὐτὸ πλέον, ἐνῶ δὲ αὐτοῦ ἀνεγεννήθημεν καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐλπίζομεν πᾶν ὅ,τι ὠφελεῖ τὴν Ἑλλάδα· κατεγίνετο περὶ τὰ Λαυριακὰ διὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας, δι' ἣν συχνοὶ Ἕλληνες ἠτύοκτόνησαν ἀπελπισθέντες, καὶ ἐπὶ πλέον ἵνα καὶ τὸ Σύνταγμα καταργήσῃ· ὥστε δὲν ἔμενεν, ἢ ἡ σύρῃ διὰ σχοινίου τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸ Φάληρον ἵνα ὀνομασθῇ ὑπ' αὐτῶν καὶ μέγας τῆς πατρίδος εὐεργέτης. Οἱ δ' ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἐθεώρησαν τὰ πάντα ὡς ἄδωρα δῶρα, καὶ ἐμὲ καταγινόμενον εἰς ἀνοησίας. Ὡς τοιαῦτα ἐθεώρησαν καὶ τὰ ἐκ τῆς Ἀφρικῆς εἶτα, καὶ οὔτε περὶ τῆς λήψεώς των μοὶ ἔγραψαν, ἀλλ' εὐχὰς μόνον εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦ προξένου, καὶ ὅχι εἰς ἐμὲ ἀπ' εὐθείας. Τὴν 27 δὲ Ἰανουαρίου 1873 εἶδαν εἰς τὸ ὑπ'

ἀριθ. 4054 φύλλον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀνατο-
 λικοῦ Ἀστέρος, ὅπερ εἰς χεῖράς μου ἔχω, ταῦτα.
 α' Ο Ῥωσσικὸς Μηνύτωρ διηγεῖται κατὰ τὰς ἐκθέ-
 σεις τῆς Ῥωσσικῆς Αὐτοκρατορικῆς Γεωγραφικῆς ἐται-
 ρίας, ὅτι ἐσχάτως ἀφίχθη ἀπὸ Κολιντζιὰν ἐκ τῶν μεθο-
 ρίων τῆς Σινικῆς εἰς Πετρούπολιν σπουδαῖος Ἕλλην
 περιηγητὴς ἐκ τῶν λόγων του, ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ του
 διαβατηρίου ἐπιθεωρημένου ὑπὸ τῶν Σινικῶν ἀρχῶν (α),
 καὶ ἐξ ἄλλων ἐγγράφων ἀποδεικνύεται, ὅτι περιηγήθη
 ἐν τῇ ἡπείρῳ πολλὰ μέρη. Διῆλθε διὰ τῆς Περσίας,
 τοῦ Ἑράτ, τῆς Κανδαχάρ, τοῦ Καβούλ, τοῦ Κοντούς,
 τοῦ Ταλουκάν, τοῦ Ζεβάκ, τοῦ Παταξιάν, καὶ τοῦ Οὐ-
 βαχάν. Μετέβη ἀπὸ τὸ ὁροπέδιον τῆς Παμῆρ εἰς Σερικὸλ
 (Τασσοι-Κουργάν) καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κασκάρ, Τουρπάν,
 Χάμια καὶ Βλιαστέ. Ὁ περιηγητὴς ἀνέφερεν ὅτι σκο-
 πὸν κυρίως προέθετο ἐρεῦνας βιομηχανικάς, πλὴν δὲν δι-
 σάφησεν ὁποίας φύσεως (β). Φαίνεται ὅτι λόγοι γεωγρα-
 φικοὶ δὲν ὥθησαν αὐτὸν ἐν ταῖς ἐρεύναις του· διότι οἱ
 χάρται οὓς συνέταξε δὲν εἶνε καλοὶ (γ)· ἐξ ἄλλου ὁμως
 φαίνεται ἔχων ἀκριβεῖς γνώσεις περὶ τῆς πολιτικῆς
 καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως τῶν χωρῶν ἐκεῖνων. Ἡ
 ἐπίπνοος διὰ τοῦ Ἰνδοκοῦς πορεία ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς
 Κοντούς, ὅθεν ἐτράπη εἰς Ταλουκάν, Ζεμπάκ, καὶ Ντα-
 ρεῖμ. Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο μέρος ἡγόρασε πολλοὺς
 πολυτίμους λίθους, ἰδίως ἀνθρακας (ρουνβίνια) οἵτινες θὰ

(α) Τὸ διαβατήριόν μου ἦν ἐπιθεωρημένον ὑπὸ τῶν Ῥωσ-
 σικῶν ἀρχῶν, διαβατήριον δὲ Σινικὸν ἐπὶ πλέον εἶχον καὶ ἔχω.
 (β) Δηλαδή ἤμην βιομήχανος καὶ ἀνεζήτητον τοὺς τρόπους τῆς
 βιομηχανίας εἰς τὰς βαρβάρους χώρας. (γ) Πότε καὶ ποῦ δὲν
 μᾶς λέγουσιν, ἢ ἂν ἔχωσι τοιοῦτους δὲν τοὺς παρουσιάζουσιν ;

τῷ ἐχρησίμευον πρὸς παράτασιν τῆς ὁδοιπορίας του, ἵνα πωλῶν πορίζηται τὰ ἀναγκαῖα χρήματα. Εἰς Βλιαστὲ συνήντησε τὸν Κοζάκον Γεφύμ Ἀντρώπωφ ἐμπορευόμενον πανικὰ καὶ ἄλλα πράγματα, καὶ ἀγοράζοντα δέρματα. Ὅτε ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πόλεως ταύτης προσεβλήθη ὑπὸ ληστῶν (δὲν λέγει ἰμῖν διὰ ποῦ διηυθυνόμεν), οἵτινες ἀφήρεσαν τοὺς ἵππους καὶ τοὺς πλείστους τῶν πολυτίμων λίθων του (δηλαδὴ μ' ἄφησαν τοὺς ὀλιγωτέρους!) Τέλος περιέπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Σινικῶν ἀρχῶν, (αὐτὸ τὸ τέλος εἶνε ἄνευ ἀρχῆς), οἵτινες ἐξέλαβον αὐτὸν ὡς κατὰσκοπον καὶ ἠθέλησαν νὰ τὸν ἀποκεφαλίσωσι· (δὲν λέγει ποῦ καὶ εἰς ὁποίας Σινικὰς ἀρχάς)· ἀλλὰ τὸν ἀπέλυσαν νομίσασαι ὅτε εἶνε Ῥώστος, καὶ τὸν παρέδωκαν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Χαμίας (εὐγε! ἀποῦ μ' ἀπέλυσαν, μὲ παρέδωσαν). Ἐκεῖ διετέλεσεν αἰχμάλωτος 14 μῆνας (ἀναμφιβόλως τῆς Ῥωστικῆς εὐνοίας χάριν ἢ ὄχι;) καὶ ἐπὶ τέλους ἠλευθερώθη θεραπεύσας ἀξιωματικὸν Σίνην (εὐγε! λοιπὸν ὄχι διὰ Ῥωστικὴν εὐνοιαν). Ἀμέσως δὲ διηυθύνθη πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ (δηλαδὴ μόνος;) καὶ διὰ τοῦ Μανᾶς (ὅπερ δὲν εἶδον) ἀφίχθη εἰς Κολιντζιάν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Πετρούπολιν. Εἰς Μανᾶς ἐξηκρίβωσεν ὑπάρχουσαν ἄμμον χρυσοῦχον.»

Ἴδου καὶ εἷς ὁθησαυρὸς ὡς ἄχρηστος ἐρριμμένος διπλωματικῷ τῷ τρόπῳ. Διὰ τοῦ ἰδίου τρόπου ἐξηκρίβωσεν ὁ κ. Ὅστενσάκεν καὶ τὰ περὶ τῶν ἄλλων μεταλλείων, ἅπερ ἐν γένει αὐτῷ ἐξέθεσα καὶ δὲν ἀναφέρει· ἔγραφε δ' αὐτὰ χωρὶς πνοήν, ὑποκώφως· ἀλλ' ὅταν ἤκουε τὰ περὶ γαιανθράκων, μοι ἔλεγεν: «Ἴδου ἐκεῖνα, ὅπου ζητοῦμεν.» Ἐγὼ τῷ ἀπεκρίθην: «Λέγω ὑμῖν τὰ πάντα,

καὶ εὑρετέ μεταξὺ αὐτῶν, ὅσα ζητεῖτε.» «Ἐχει καλῶς, ἔχει καλῶς,» μοὶ ἔλεγε καὶ ἔγραφε κατεσπευσμένως.

Ἄλλ' ὁ τῆς ἐν Παρισίοις Γεωγραφικῆς ἐταιρίας γραμματεὺς κ. Maupoir, ὅταν ἀπελθὼν ἔδωσα εἰς ταύτην τὰ ἔργα μου, μοὶ εἶπεν ὅτι ἐκ τῆς Ῥωσσίας, πρὸς ἣν ἀνέφερε τὰ τῆς περιήγησέως μου, τῷ ἔγραψαν ὅτι δὲν περιηγήθην ὥστε δὲν μένει νῦν ἢ ὅ,τι θέλει τις νὰ πάρῃ, ἂν θέλῃ ἄς πιστεύσῃ εἰς τὸ ἄρθρον, εἰ δ' ἄλλως εἰς τὴν ἐπιστολήν. Ἄλλ' ἡ τότε ἐν Πετροπόλει Ἑλληνικὴ πρεσβεία γινώσκει ὅτι ἐζήτησα τὴν προστασίαν τῆς Ῥωσσικῆς κυβερνήσεως, ὅπως λάβω ὅσα οἱ Σῖναι ἐν Χαμεία μοὶ ἀφήρεσαν. Ποῦ ἤξευρα λοιπὸν τὴν Χάμιαν καὶ τοὺς Σίνας, ἔν' ἀπαιτῶ ἐξ αὐτῶν ἀξιώσεις; Δύναταί τις ποτὲ νὰ φαντασθῇ ἄνθρωπον πράγματα ἀπαιτοῦντα ἐξ ἔθνων, καὶ πόλεων, καὶ ἀνθρώπων αὐτῷ ἀγνώστων; Ἐπλάσα λοιπὸν περιήγησιν τοιαύτην, καὶ τὰ ὁρομολόγια, καὶ τὰ πρόσωπα τῶν ἐκασταχοῦ κυβερνήσεων καὶ τὰ ἄλλα πάντα; Τώρα ὅμως, ὅπως καὶ τότε, τὰ αὐτὰ λέγων παρατηρῶ τῇ γραφούσῃ Γεωγραφικῇ ἐταιρίᾳ τῆς Ῥωσσίας τὰ τοιαῦτα, ἢ νῦν πλαστὰ ἡμῖν γράφει, γράφουσα ὅτι δὲν περιηγήθην, ἢ τότε ἐν τῷ δημοσιευθέντι ἄρθρῳ ἔπλασεν ἀνύπαρκτα, ἐπειδὴ μ' ἀνεκήρυξε σπουδαῖον περιηγητήν, ὡς ἐπέισθη ἐκ τῶν ἐγγράφων μου. Ἐγραψε προσέτι ὅτι οἱ λίθοι, οὓς εἶχον, ἦσαν ψευδεῖς, δηλαδὴ εἰς τὰ ὄρη ἅπερ ἀνέφερα καὶ ἐν οἷς οἱ λίθοι εὐρίσκονται καὶ δύναταί τις νὰ τοὺς εὔρῃ, ὑπάρχουσι λίθοι ψευδεῖς. Δὲν λείπει ἢ νὰ εἴπῃ ὅτι δὲν ζῶ, ἢ ὅτι δὲν ὑπῆρξα διότι τοιοῦτό τι ἐφαντάζετο. Παρατηρῶ δ' ἔτι ὅτι πρόπει ἡ Αὐτοκρατορικὴ Γεωγραφικὴ ἐταιρία τιμῆς χάριν νὰ μοὶ παρουσιάσῃ τὰς ἐκθέσεις

καὶ τοὺς ἀτελεῖς γεωγραφικοὺς μου χάρτας· ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδὲν τούτων ἔχει, ἀνάγκη δι' ὀλίγων νὰ φωτίσω τὸ αὐτῆς ἄρθρον. Ἐν Πιερρούπολει δὲν εἶδον εἰμὴ μόνον τὸν βαρῶνα Ὅστενσάκεν καὶ πάντοτε εἰς τὸ ὑπουργεῖον ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ὑπουργοῦ. Εἰς τὸ ἴδιον ὑπουργεῖον εἶδον καὶ τὸν κ. Βεϊκόφ ἐργαζόμενον εἰς τὸ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργεῖον, καὶ ἐλθόντα ἐν' ἀκούσῃ τὴν περιήγησίν μου. Ὁ δὲ βαρὼν διακρίνων τὴν αὐτοῦ ἐργασίαν ἐκ τῆς τοῦ κ. Βεϊκόφ, μοὶ ἔλεγε μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τούτου, ὅτι ἡμεῖς προετοιμάζομεν ἐνταῦθα τὰ πάντα, καὶ δίδομεν ἐκείνοις δι' ἐκτέλεσιν· δηλαδή ἡ Γεωγραφικὴ Αὐτοκρατορικὴ ἑταιρία, ἣν τὸ ἄρθρον μοὶ λέγει, εἶνε ὁ βαρὼν καὶ ὁ κ. Βεϊκόφ, σκοπὸν ἔχοντες νὰ προετοιμάζωσι καὶ ἐκτελῶσι τὰ σχέδια τοῦ κράτους των. Αἱ ἐπιστῆμαι λοιπὸν ὑπὸ τὴν μορφήν τῶν ἑταιριῶν, καὶ ἡ θρησκεία ὑπὸ τὴν μορφήν τῶν ἀποστόλων, ἐγένοντο τὰ μυστηριώδη ὄπλα τῶν συμπερόντων τῶν ἐθνῶν· καὶ πιστεύομεν μετὰ ταῦτα ὅτι ἐσμὲν οἱ πεπολιτισμένοι; ὑπάρχει τις ἄλλος τὰ ἐναντία πιστεύων; Ποῦ τότε οἱ βάρβαροι ἡμᾶς τοὺς πεπολιτισμένους θὰ ἐμπιστευθῶσιν, ἀφοῦ τὴν θρησκείαν καὶ τὰς ἐπιστῆμας μεταχειριζόμεθα κατ' αὐτῶν, ὡς εἶδεχθῇ ὄπλα; Ἐνεκα τούτου θυσιάζονται οἱ ἀφιερῶντες ἑαυτοὺς ἀθῶοι πρὸς ὑπηρεσίαν ἐπιστημῶν τε καὶ θρησκείας· καὶ θυσιάζονται ἀναποφεύκτως, ἐπειδὴ εὐρίσκονται μεταξύ δύο φρικωδῶν πυρῶν, τοῦ τῶν βαρβάρων, καὶ τοῦ τῶν πεπολιτισμένων λαῶν, ὅπερ εἶνε τὸ φρικωδέστερον. Ὡστε ἂν διαφύγῃ τὸ ἐν θέλουσι θυσιασθῇ ἀναποφεύκτως ὑπὸ τοῦ ἄλλου, ὡς διὰ τοῦ ἁρθρου καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς ἡ ἐν Ῥωσσίᾳ Αὐτοκρατορικὴ Γεωγραφικὴ ἑταιρία προσεπάθησε νὰ μὲ θυσιάσῃ.

Ἄλλ' ἡμεῖς διὰ τοιαύτην καταδρομὴν καὶ ἐνταῦθα περιορισθέντες, ἃς ἀνοίξωμεν τῶν προπατόρων τὰ βιβλία, εὐρίσκοντες ἄφθονα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Σχολείου, ἵνα μάθωμεν ὁποῖα τις ἦν τὸ πάλαι ἡ ξενίζουσα με πόλις, ἥτις ὑπὸ περισσοτέρων Ἑβραίων νῦν κατοικουμένη καὶ Ἑβραϊόπολις καλεῖται. Φυγαδευθέντες εὗρον ἄσυλον ἐν αὐτῇ οἱ Ἑβραῖοι ἐξ Ἰσπανίας· ἀλλ' ὀνομάζεται Θεσσαλονίκη εἰς τὸ ὄνομα γυναικὸς τοῦ Κασσάνδρου ὑπ' αὐτοῦ κτισθεῖσα, ἡ μᾶλλον μετονομασθεῖσα, ὥς τοιαύτη συνήθεια ἐπεκράτει καὶ παρ' Ἀλεξάνδρῳ, πρότερον Θέρμη καλουμένη (α). Οὐ μακρὰν ταύτης εἶνε ἡ Πέλλα παρὰ λίμνην δυτικῶς τοῦ Ἀξιῶ, διὰ κλάδου τούτου πεποιημένη καὶ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Λούδα. Ὑπῆρξε πρωτεύουσα τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τούτου πρόπαππος ἐπὶ Μαρδονίου καὶ Ἰππίου ὑπῆρξεν Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντου, τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου τούτου ἑβδομος πρόπαππος ὑπῆρξε Περδίκκας Τημενίδης ἐλθὼν ἐξ Ἀργους εἰς τὴν ἄνω Μακεδονίαν (β). Παρὰ τῷ Ἀξιῶ δ' οὐ μακρὰν Θέρμης, εὐρίσκετο ἡ Ἀμυδῶν ἐκ τῆς ὁποίας οἱ Παῖονες ἐπάρχουροι ἦλθον τοῦ Πριάμου εἰς τὴν Τρωάδα (γ). Ἦσαν ἔτι Παῖονες παρὰ τῷ Στρυμόνι ποταμῷ (δ)· ἡ, ὥς λέγει ὁ Στράβων, οἱ Παῖονες ὠρίζοντο ἐκ τοῦ πρὸς νότον τῆς Πελαγονίας ῥέοντος ἐκ τοῦ Ὀλύμπου Ἀλιάχμονος ποταμοῦ, καὶ ἀνατολικῶς ὑπὸ τοῦ Στρυμόνος (ε). Τὰ δὲ Παιονικὰ ὄρη παραλλήλως τῷ Ἰστροῦ ἐκτεινόμενα ἦσαν μεταξύ τῶν Ἰλλυρικῶν καὶ Θρακικῶν, ὁ δὲ Ἀξιὸς καὶ ὁ Στρυμὼν ἐκ τῶν Παιονικῶν ὀρέων

(α) Στραβ. 330. Ἡροδ. VII. 121, 123, 124. (β) Ἡροδοτ. VIII. 137. (γ) ἰλ. B. 850. Στραβ. 330. (δ) Ἡροδ. V. 13. (ε) Στραβ. 329 f. 4. f. 12. 331 f. 36 f. 38.

ἐπήγαγεν (α). Ἀλλ' ὁ Πτολεμαῖος, ὡς εἶδομεν, ἐξέτεινε τὴν Παιονίαν μέχρι τοῦ Ἰστροῦ, ἐν αἷς χώραις ὁ Στράβων θέτει τοὺς μεγάλους καὶ μικροὺς Σχορδίσκους, ὧν οἱ μεγάλοι κατῴκουν ἐκ τοῦ Νόρικος ποταμοῦ δηλαδὴ ἐκ τοῦ Μούρου μέχρι τοῦ Μάργου ὃν καὶ Βάργον καλεῖ δηλαδὴ τῆς Μοράβα, καὶ οἱ μικροὶ ἐντεῦθεν τοῦ Μάργου μέχρι τῶν Ἰλλυρικῶν, Παιονικῶν καὶ Θρακικῶν ὄρων, συνῆπτον δὲ τοῖς Τριβαλλοῖς καὶ Μυσοῖς, οἵτινες πρὸς ἀνατολὰς καὶ βορρᾶν αὐτῶν ἐξετείνοντο. Τούτων ἀνατολικῶς παρὰ τὰ ἑλῆ, δηλαδὴ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰστροῦ, ἦσαν Σχύθαι, καὶ νοτίως τούτων Κρόβυζοι, καὶ μετὰ τούτων, τῶν Μυσῶν καὶ τῶν Παιόνων, οἱ Βεσσοί, ἢ καὶ Ὀδρύσαι, οἵτινες ἦσαν λαοὶ ὀρεινοὶ καὶ ἀρικνουῦντο μέχρις Ἰλλυρίας, ἰδίᾳ κατὰ τὰς χώρας τῶν Αὐταρτῶν καὶ Δαρδάνων, ἃς οἱ Σχορδίσκοι ἐπόρθουν (β). Ἦσαν δ' οἱ Σχορδίσκοι Γαλάται (γ), καὶ ἐπομένως ὑπὸ ἄλλο ὄνομα αὐτοὶ οὗτοι οἱ Παῖονες ἦσαν Γαλατικὸν φύλον παρεισφρήσαν μετὰ τῶν Θρακῶν καὶ Ἰλλυριῶν καὶ ἐκταθὲν νοτίως ἀπὸ τοῦ Ἰστροῦ μέχρις Ὀλύμπου. Ἐλέγοντο κατὰ τινὰς ἀποικοὶ Φρυγῶν, καὶ κατ' ἄλλους ἀρχηγέται (δ). Οἱ δὲ Φρύγες οἵτινες καὶ Βρύγες ἐκαλοῦντο, κατῴκουν τὸ Βρέμιον ὄρος οὐ μακρὰν τῆς Θεσσαλονίκης (ε). Ἡ Φρυγία δὲ διηρεῖτο εἰς μεγάλην καὶ εἰς μικράν, ἥτις ἦτο ἡ Τρώας. Τοὺς δὲ Φρύγας εἶδομεν ἐλθόντας ἐκ Μακεδονίας πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ τοὺς Τρώας ἐκ Σαμοθράκης. Οἱ Παῖονες δ' ἐκαλοῦντο καὶ Πελαγόνες καὶ Τιτᾶνες (ς). ὥστε οἱ Τι-

(α) Στράβ. 313, 331. f. 3 i. (β) Στράβ. 318 Θουκυδ. II, 97, 98. (γ) Στράβ. 293. (δ) Στράβ. 331 f. 38. (ε) Στράβ. 330, 25. (ς) Στράβ. 331 f. 40.

τᾶνες, μεθ' ὧν ἐμάχοντο οἱ Ἕλληνες, εἰσὶν οἱ Παῖονες. Οὗτοι λοιπὸν Γαλατικὸν φύλον ὄντες εἰσέβαλον εἰς παναρχαίαν ἐποχὴν εἰς τὴν Θράκην διὰ τοῦ Μούρου καὶ διὰ τοῦ Δράβου ποταμοῦ. Ἐξεδίωξαν τοὺς Φρύγας, οἵτινες δέον νὰ ᾔταν οἱ Γρευκίλοι, ἢ οἱ Πευκῖνοι, καὶ Τριβαλλοὶ καλούμενοι. Τούτων τινὲς ἐτράπησαν πρὸς ἀνατολὰς εἰς τὴν χώραν τῶν Μυσῶν, καὶ οἱ λοιποὶ διὰ τῆς Μοράβα καὶ διὰ τῶν ποταμῶν Ἀξιοῦ καὶ Στρυμόνος κατηλθον εἰς Μακεδονίαν, ἐνθα κατέλαβον τὸ Βρέμιον ἰδίᾳ ὄρος· δηλαδὴ ἐν αὐτῷ εἶχον πρωτεύουσαν ἐξ οὗ καὶ Φρύγες ἐκλήθησαν. Κατόπιν ὅμως ἐκδιωθέντες καὶ ἐντεῦθεν ὑπὸ τῶν Παιόνων, ἐπέρασαν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ κατέλαβον τὴν μεγάλην καὶ μικρὰν Φρυγίαν· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖσε οἱ Παῖονες μεταβάντες διὰ τῆς Σαμοθράκης ὡς προεδηλώθη κατέσχον τὴν Τρωάδα. Ἐπειδὴ οἱ Τρῶες οἱ ὕστερον τὴν Ῥώμην οἰκήσαντες ὡς ἐκ τῆς γλώσσης αὐτῶν δηλοῦται Γαλατικὸν ἔθνος ὑπῆρξαν. Οἱ ἀπομειναντες τούτων ἐν τῇ Μακεδονίᾳ εἰσὶν οἱ νῦν ἐκεῖσε καλούμενοι Κουτζόβλαχοι, διότι ἡ αὐτῶν γλῶσσα ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν Λατινικήν, οἱ δ' ὑπὸ τὸ ὄνομα Σχορδίσχοι ἐν τῇ Θράκῃ ὥκουν μετὰ τῶν Ἰλλυριῶν καὶ Θρακῶν (α), καὶ ἔσχον ἐπὶ πολὺν χρόνον, ὑπέκυψαν δ' εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Ῥωμαίων (β)· ἀλλ' ἐν τέλει ἀποχωριτθέντες ἀπετύρθησαν καὶ κατέχουσι μέχρι νῦν τὴν Βλαχίαν ἢ Ῥωμανίαν. Κατωκεῖτο αὕτη τὸ πάλαι ὑπὸ Γετῶν τῶν ἀπαθασατιζόντων, φύλου Θρακικοῦ εἰς ἐκάτερα τὰ μέρη τοῦ Ἰστροῦ ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου πρὸς δυσμὰς ἐκτεινομένου (γ), καὶ ἀφικνουμένου δυτικῶς μέχρι τῆς

(α) Στραβ. 313. (β) Στραβ. 318 (γ) Ηροδ. IV. 93.

νήσου Πεύκης (α). Τὴν Πεύκην δὲ κατεῖχον οἱ Πευκῖ-
νοι, ἢ Γρευκίλοι ἢ καὶ Τριβαλλοί, οἵτινες πρέπει νὰ
ᾧσιν οἱ ἀπομείναντες ἐκ τῶν Φρυγῶν ἐν Πεύκῃ κατὰ τὴν
εἰσβολὴν τῶν Παιόνων. Καλοῦνται νῦν Μολδαβοί, ἢ καὶ
Δάκες, ἡ δὲ χώρα αὐτῶν Δακία, ἐκ τοῦ Πεύκη, ἐπειδὴ
δυτικῶς τῶν Γετῶν ἦσαν οἱ Δάκες, οἵτινες ἦσαν ὁμό-
γλωσσοι (β), καὶ ἐπομένως ἦσαν καὶ οὗτοι Θρακικὸν φῶ-
λον. Εὐρίσκοντο εἰς πόλεμον μετὰ τῶν Παιόνων, οἵτινες
εἶχον εὐφυῆς κατ' ἐκείνων ὀρμητήριον τὴν πόλιν Σιγι-
στικήν, μεταξὺ τῶν ποταμῶν κειμένην, καὶ ἐπομένως
τὸ νῦν Βελιγράδιον (γ), Σιγιστικήν κληθεῖσαν ἐκ τῶν
Σίνδων, οἵτινες ὡς εἶδομεν κατῴκουν εἰς τὰς δυτικὰς
χώρας τῆς Πεύκης. Οἱ Δάκες ὅμως ἀπολέσαντες τὴν ἑαυ-
τῶν γλῶσσαν ὁμιλοῦσι τὴν τῶν Παιόνων, ἀφ' ὅτου οὗτοι
κατέλαβον τὴν τῶν Γετῶν χώραν, καὶ τὴν ἑαυτῶν οἱ
Σέρβοι καὶ Ἑρζεγοβίνιοι καὶ ἐν μέρει οἱ Βούλγαροι, τὴν
δὲ τῶν Ἀλβανῶν οἱ Μαυροβούνιοι, καὶ τὴν τῶν λοιπῶν
Θρακῶν πᾶσαν οἱ Βούλγαροι. Οἱ δὲ Παῖονες, Γαλάται
ὄντες, ὡς ἐκ τῆς γλώσσης καὶ ἐκ τῆς πορείας αὐτῶν
καταδείκνυνται, ἐξῆλθον ἐκ τῆς κοίτης τοῦ Πάδου, εἰς
ἐποχὴν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν παραδόσεων τῶν ἐν Ἰκονίῳ
Φρυγῶν, προκαταχλυσμαίαν, ἀφίχθησαν μέχρι Τρωά-
δος καὶ ἐπανεκάμψαν εἰς τὰ ἴδια, ἀφέντες εἰς διάφορα
μέρη, ἐνθα ἐπὶ πολὺ ἐδυνάστευσαν, ἔχνη τῆς αὐτῶν
διαβάσεως. Τοιοῦτον ἐποίησαν, ὡς εἶδομεν, καὶ οἱ Κιμ-
μέριοι, οἵτινες ὑπὸ πλημμυρίδος ἐξωσθέντες ἐκ τῆς ἑαυ-
τῶν ἀφίχθησαν διὰ τοῦ Ἰστροῦ εἰς τὴν Μαιῶτιν, καὶ
ἐκεῖθεν μέχρι τοῦ Καυκάσου, ὅθεν ὡς Ἑνετοί, ἐξ ὧν

(α) Ἀρρι. Ἀλ. Ἄν. ι, 2-4. (β) Στραβ. 304 305. (γ) Στραβ.
207, 313.

ἐξιγνιάσαμεν, ἐπανεκάμψαν εἰς τὸν Ἀδρίαν. Τοιοῦτον ἐποίησαν αἱ Ἀμαζόνες, αἵτινες ἐκ τῶν βορείων χωρῶν, ἔνθα κατὰ τοὺς Σίνας κατῴκουν, ἀφίχθησαν μέχρι τῆς μικρᾶς Ἀσίας, καὶ μέχρις Ἀθηνῶν, ὅθεν ἐπανεκάμψαν εἰς τὰ ἴδια. Ἐμείναν αὐτῶν λείψανα εἰς τὰς περὶ τὸν Θερμόδοντα χώρας, ὡς ἐξήχθη ἐκ τῶν ἐκεῖσε ψαλλομένων ἀτμάτων καὶ τοῦ γυναικείου βίου· καὶ ἐν Κιλικίᾳ ἔτι ἔνθα ὁ Βελλεροφόντης αὐτὰς ἐφόνευσεν· οἱ δὲ Τουρὰν τῆς Κιλικίας, ὡς προεγράφη, διατηροῦσι παράδοσιν ὅτι ἀφῆκαν τὴν ἑαυτῶν χώραν διὰ πλημμυρίδα καὶ ἐπομένως ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ἀφῆκαν τὴν ἑαυτῶν οἱ Κιμμέριοι. Τοιοῦτον ἐποίησαν καὶ οἱ μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἕλληνες, ἀπελθόντες μέχρι Βακτριανῆς καὶ Σογδιανῆς, οἵτινες ἐκεῖσε ἐναπομείναντες βασιλείον μέγα Βακτριανῆς μέχρι τῶν διαδόχων τοῦ Μωάμεθ εἶχον. Ἐπανεκάμψαν δ' ὡς τούτου υἱοί, διέφθειραν καὶ κατέκτησαν τὴν τῶν προγόνων χώραν· λέγω τῶν προγόνων, διότι ὡς ἐκτυλιχθήσεται τὸ Ἑλληνικὸν μετὰ τῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν εἶχε φυσικὸν ὄριον πρὸς βορρᾶν τὸν Λῆμον.

Οἱ Τιτᾶνες, ὡς μυθολογοῦμεν, καὶ οἱ τῶν προγόνων θεοὶ ἐμάχοντο ἐκ τοῦ Ὀλύμπου, καὶ ἐπομένως ἐμάχοντο οἱ πρόγονοι ἡμῶν μετὰ τῶν Παιόνων, ὅταν οὗτοι ἀφίχθησαν μέχρι Πελαγονίας. Πρὸ τῶν Τιτάνων δ' ἐμάχοντο οἱ θεοὶ τῶν προγόνων ἐκ τοῦ Ὀλύμπου, καὶ οἱ Γίγαντες ἐκ τῆς Παλλήνης, δηλαδὴ ἐκ τῆς Κασσάνδρας ἢ ἐκ τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου. Γίγαντες δ' ἦσαν οἱ υἱοὶ τῆς γῆς ἢ Γηγενεῖς. Τοιοῦτοι ἐλέγοντο οἱ Ἑλλασγοὶ οἱ καὶ Παλαίχθονες καλούμενοι, δηλαδὴ οἱ κάτοικοι τῆς Παλαιᾶς γῆς, ὡς δηλοῖ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἀργους πρὸς τὸν Δαναὸν λέγων «Τοῦ Γηγενοῦς γὰρ εἰμι

Παλαίχθονος ἱνις Πελασγός, τῆς δε γῆς ἀρχηγέτης, ἐμοῦ δ' ἀνακτος, εὐλόγως ἐπώνυμον γένος Πελασγῶν, πῆν δε καρποῦται χθόνα καὶ πᾶσαν αἴαν, ἧς δι' Ἄλγος ἐρ-
χεται Στρυμών τε πρὸς δύνοντος ἡλίου κρατῶ. Ὅρίζομαι δὲ τὴν δε Περαιβῶν χθόνα, Πίνδου τὰ ἐπέκεινα, Παιό-
νων πέλας, ὄρη τὰ Δωδωναῖα· συντέμνει δ' ὄρος ὑγρᾶς θαλάσσης· τῶν δε τὰπὶ τάδε κρατῶ. Αὐτῆς δὲ χώρας Ἀπίης πέδον τόδε πάλαι κέκληται φωτὸς ἱητροῦ χά-
ριν (α). ὤκισε δ' ὁ Δαναὸς εἰς Ἄργος Ἰνάχου πόλιν, Πελασγιώτας δὲ τοὺς κατοίκους ὀνομαζομένους τὸ πρίν, Δαναοὺς καλεῖσθαι νόμον ἔθηκεν (β)· ἐξ οὗ καὶ νῦν οἱ Ἀργεῖοι καλοῦνται Ντάνοι. Καθ' ἃ μετὰ τὸν Δαναὸν ἡ τῶν Πελασγῶν βασιλεία ἐν Ἄργει κατηργήθη. Ὁ Δα-
ναὸς δὲ ὑπῆρξε πρὸ τοῦ Δευκαλίωνος, διότι ὁ Ἄργος πρὸ τούτου ἀνέφερεν ἐκεῖνον. Καὶ Πελασγίς χώρα· δη-
λαδὴ τὸ Πελασγικὸν Ἄργος ἢ ἡ Θεσσαλία, ἀφ' οἷου ἐβασίλευθη ὑπὸ τοῦ Δευκαλίωνος ἐπαύσατο νὰ βασι-
λεύηται ὑπὸ τῶν Πελασγῶν (γ)· καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἄρ-
γος λέγει, οὐδὲ Πελασγίς χθὼν τότε κυδαλίμοισιν ἀνάσ-
σετο Δευκαλίδῃσιν (δ). Ὡστε πρὸ τοῦ Δευκαλίωνος δηλα-
δὴ πρὸ τοῦ πρώτου κατακλυσμοῦ, καὶ ἐπομένως ὡς ἐξά-
γεται ἐκ τῆς Σινικῆς χρονολογίας, ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ἦρχεν ἐν τῇ Σινικῇ ὁ δεύτερος αὐτῆς ἱστορικὸς βα-
σιλεὺς, ἦρχεν ἐν τῷ Ἄργει ὁ πατὴρ τῆς Ἰοῦς (ε), ἣν ἐκλεψαν Φοίνικες καὶ ἀνεζήτει ἐξελθὼν ὁ Τριπτόλεμος, ὅστις ἔκτισεν ἐν Κιλικίᾳ τὴν Ταρσόν (ς). Ὅταν δ' ἐβα-
σίλευεν ὁ Ἰναχος ἐν τῷ Ἄργει, ἐξοῦσίαζε καὶ ὅλην τὴν

(α) Λίσχ. Ἰκέτ. 250 262. (β) Στραβ. 221. Εἰριπ. (γ) Θουκ. I, 3. Στραβ. 327. (δ) Ἀργ. Δ'. 262-266. (ε) Λίσχ. Προμηθ. 590. (ς) Μροδ. I, 1. Στραβ. 673.

χώραν, δι' ἧς ὁ Ἄλγος ποταμός καὶ ὁ Στρυμὼν ρεῖ. Ὁ Στρυμὼν ποταμός εἶνε ἤδη ἡμῖν γνωστός, καὶ ἐπομένως ἡ χώρα δι' ἧς ρεῖ, διαρρέεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἄλγου. Ὑπὸ τοιοῦτον ὄνομα ποταμός δὲν ὑπάρχει ἡμῖν γνωστός, καὶ ἀνάγκη νὰ ᾖ ὁ Ἀξιός, ὅστις κατὰ παραφθοράν ἐγράφη Ἄλγος· ὥστε ὁ Ἰναχος ἦρχε μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ Ἀξιοῦ καὶ Στρυμόνος, ἢ κάλλιον εἰπεῖν μέχρι τοῦ ζυγοῦ τῆς σειρᾶς τοῦ Αἵμου. Πίνδος δ' ἐκαλοῦντο τὰ χωρίζοντα ὄρη τὴν Ἠπειρον ἐκ τῆς Θεσσαλίας (α). Ὡστε ὁ Ἰναχος ἦρχε καὶ τῆς Ἠπείρου, ἥτις τότε Περαιθῶν ἐκαλεῖτο χώρα, καὶ εἶχεν ἐν ἑαυτῇ τὰ Κεραύνια ὄρη, ἅπερ Δωδωναῖα καλεῖ, καὶ παρὰ τὰ ὅποια τότε εὐρίσκοντο Παῖονες, οἵτινες οὕτως εὐρίσκοντο τότε ἐκεῖθεν τοῦ ζυγοῦ τοῦ Αἵμου, δηλαδὴ εἰς τὴν διαρρεομένην χώραν ὑπὸ τῆς Μοράβα καὶ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Δρίνου· καὶ ἐπομένως τῶν Πελασγῶν τὸ κράτος ὠρίζετο ἐπὶ Ἰνάχου βορείως διὰ τῆς σειρᾶς τοῦ Αἵμου, κατὰ δὲ τὰ ἐπίλοιπα κύκλωσι μέρη ὑπὸ θαλάσσης, δηλαδὴ ὑπὸ τῆς ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου μέχρι τοῦ Ἀδρίου ἐκτεταμένης θαλάσσης.

Οἱ Ἕλληνες δὲ κατὰγονται ἐκ δύο γενῶν, ἐκ τοῦ Δωρικοῦ καὶ τοῦ Ἰωνικοῦ· ὧν οἱ μὲν ἐλέγοντο ἀρχῇθεν Πελασγοὶ οἱ δὲ Ἕλληνες, ἀλλ' οὗτοι οὐδέποτε ἐγκατέλειψαν τὴν αὐτῶν πατρίδα, ἐνῶ οἱ Πελασγοὶ πολυπλάνητες ἦσαν. Ἐπὶ μὲν Δευκαλίωνος κατῴκουν τὴν Φθιώτιδα, ἐπὶ δὲ τοῦ Δώρου τοῦ Ἑλλήνος τὴν περὶ τὴν Ὀσαν καὶ περὶ τὸν Ὀλύμπου χώραν, τὴν Ἰστιαίητιν καλούμενην. Ἐκεῖθεν δ' ἐξαναστάντες ὑπὸ τῶν Καδμείων κακῶκουν ἐν Πίνδῳ καλούμενοι Μάχεδνοι (β). Τὰ μεταξὺ

(α) Ηροδ. vii, 429. (β) Ἡροδ. i. 56.

δὲ *Ηιερίας* καὶ *Περαιβῶν* χώρας ὄρη, ἦτοι τὰ πρὸς δυ-
σμάς τοῦ Ὀλύμπου ἐκαλοῦντο εἰδικώτερον *Μακεδони-
κὸν ὄρος* (α). Ἐκ τοῦ Πίνδου κατῆλθον οἱ *Πελασγοὶ*
εἰς τὴν κατὰ τὴν *Οἶτην Δρυοπίδα*, ἣ καὶ *Δωρίδα* κα-
λουμένην, ἣτις εἶχε πόλεις *Ἐριναιόν*, *Βοῖον*, *Πίνδον*
καὶ *Κυτίμιον*, ὅθεν ἐν *Πελοποννήσῳ* κατελθόντες *Δω-
ριεῖς* ἐκλήθησαν (β). Ἐπειδὴ ἦλθον ἐκ τῆς *Δωρίδος*, καὶ
ἐπομένως ἐν Πίνδῳ ἐκλήθησαν *Μακεδνοί*, ὡς ἐλθόντες
ἐκ τῆς *Μακεδονίας*, ἣ ἐκ τοῦ *Μακεδονικοῦ ὄρους*. Ἐν
Πελοποννήσῳ ἀποκατεστάθησαν ἐν *Ἐπιδαύρῳ* καὶ ἐν
Τροιζίνι, ἀμφοτέρω δὲ τὰ ὀνόματα αὐτῶν φυλάξαντες,
Μακεδνοὶ καὶ *Δωριεῖς* ἐκαλοῦντο (γ). Κατόικουν ἔτι οἱ
Πελασγοὶ εἰς τὴν παρὰ τὴν *Δωρίδα Θεσσαλίαν*, ἐκ τῆς
ὁποίας μετόπισαν ἐν *Τυρρηνίᾳ* (δ) ὑπὸ τῶν *Λαπιθῶν*
ἐξωσθέντες (ε). Ἐκαλεῖτο μάλιστα ἡ *Θεσσαλία* *Πελα-
σγικὸν Ἄργος* διὰ τὸ ἐπάρξαι τῶν τόπων τούτων τοὺς
Πελασγούς (ς). Τὸ πρὶν ἐκαλεῖτο *Πυρραία* ἐκ *Πύρας*
τῆς *Δευκαλίωνος* γυναικός (ζ). Ἀλλ' ἀπεδείξαμεν ὅτι
οἱ *Πελασγοὶ* μετὰ τὸν *Δευκαλίωνα* δὲν ἐβασίλευσαν,
ὥστε ὅπως συμβιβασθῇ τοῦτο ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶ-
μεν ὅτι ὅταν ἤρχεν ὁ *Δευκαλίων*, ἤρχον οἱ *Πελασγοὶ*
βορείως τοῦ Ὀλύμπου, καὶ εἶτα ἐκεῖθεν ἐξωσθέντες ὑπὸ
τῶν *Φρυγῶν* καὶ *Παιόνων* μετόπισαν ἐν ᾧ ἤρχον Ἕλ-
ληνες ἐν *Θεσσαλίᾳ* δι' ὃ καὶ ὠνομάσθη ἡ χώρα *Πελασ-
γιῶτις* ἐν Ἄργει ἦτοι *Πελασγικὸν Ἄργος*· ἄλλοι δ'
ἐξέφυγον εἰς τὴν Ἀσίαν. Τοῦτο θέλει δειχθῇ καταφανέ-
στερον, ὅταν σχετίσωμεν τὴν ἐποχὴν ταύτην μετὰ

(α) Ἡ οδ. VII, 131. (β) I, 56. Στράβ. 427. (γ) Ἡροδ VIII,
13. (δ) I, 57. Στράβ. 220, 225, 247. (ε) Στράβ. 443.
(ς) Στράβ. 221. (ζ) Στράβ. 443.

ἐποχῆς τῆς Βίβλου καὶ ἐπομένως ἡ Θεσσαλία, πρὶν Πυρραία καλουμένη, ὡς λέγει ὁ Στράβων, ὠνομάσθη ὕστερον Πελασγικὸν Ἄργος, ὑπὸ τῶν Πελασγῶν τῶν μετοικησάντων μετὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Δευκαλίωνος ἐκ τῆς Μακεδονίας ἐν Θεσσαλίᾳ, καὶ φυγόντων τὰς ἐν τῇ Μακεδονίᾳ πιέσεις ἐκ βορρᾶ τῶν Φρυγῶν καὶ Παιόνων, ἣ καὶ τῶν Βεσῶν ἐτι. Ἐπειδὴ δὲ εἶτα καὶ οἱ Φρύγες γράφονται ὅτι μετόκησαν ἐκ τῆς Μακεδονίας ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐν Ἰκονίῳ βασιλέως αὐτῶν Ἀναχοῦ συνέβη κατακλυσμός, ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν ἐτι ὅτι ὁ ἐπὶ Ἀναχοῦ κατακλυσμός εἶνε μετὰ τὸν τοῦ Δευκαλίωνος καὶ σύγχρονος τοῦ ἐπὶ Ὠγύγου, οἱ δὲ Πελασγοὶ ἐκ τῆς εἰσβολῆς τῶν Φρυγῶν εἰς τὴν Μακεδονίαν ὁδηλαδὴ πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τοῦ Ἀναχοῦ ἤρχισαν νὰ γίνωνται πλάνητες.

Πολλοὶ δὲ καὶ τὰ Ἑπειρωτικὰ ἔθνη Πελασγικὰ εἰρήκασιν, καὶ τὸν Δία ὁ ποιητῆς, Ζεὺς ἄνα Δωδωναῖς Πελασγικέ, καὶ ὁ Ἡσίοδος Δωδώνην φηγόν τε ἔδρανον ἦεν (α) εἶπεν. Οἱ Πελασγοὶ κατόικουν ἐν Ἀθήναις πρὸ Κέκρωπος, δι' ὃ καὶ Κραναιοὶ ἐκαλοῦντο (β) καὶ ἱερὸν Πελασγικὸν ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν εἶχον ἐν Αἰγιαλείᾳ πρὸ τοῦ Ξάνθου (γ), ἐν Ἀρχαδίᾳ (δ). Τὴν Πελοπόννησον ἰδίᾳ Πελασγίαν ὁ Ἔφορος ἐκάλεσεν. Ἦρχον ἐν Ἀργεὶ πρὸ τοῦ Δαναοῦ Πελασγοί. Κατόικουν ἐν Σαμοθράκῃ πρὸ τῶν Καβείρων, ὅθεν εἰς Ἀθήνας ἀπῆλθον (ε), τὴν Ἀττικὴν, τὴν Ἰμβρον (ς). Πρῶτοι κατόκησαν τὴν Σκύρον καὶ Σκίαθον ἐκ Θράκης ἐλθόντες, ὡς Σκύμνος ὁ Χίος λέγει. Κατόκησαν τὴν Λέσβον, τὴν Χίον (ζ), πάσας

(α) Στραβ. 221, 327. (β) Ἡροδ. VIII. 44. (γ) VII, 91. Στραβ. 221. (δ) Ἡροδ. I. 146. (ε) II, 51. (ς) V, 26, VI. 137. 140. (ζ) Στραβ. 621.

τάς νήσους, τὴν Ἰωνίαν καὶ Αἰολίαν (α) καὶ τὴν Κρήτην ἔτι, ὡς ὁ Ὅμηρος λέγει (β). Ὡς δὲ γράφει ὁ Εὐστάθιος καὶ ἐθαλασσοκράτησάν ποτε· ἐξωσθέντες ὑπὸ τῶν Λαπιθῶν ἐκ Θεσσαλίας μετώκισαν ἐν Τυρρηνίᾳ (γ) καὶ ἰδίᾳ ἐν Κρηστώνι, ὡς ἐλθόντες βεβαίως καὶ ἐκ τῆς πρὸς δυσμᾶς τῆς Ῥοδόπης καὶ τοῦ Στρυμόνος Κρηστονίας (δ), ἐπειδὴ ἐτήρουν τὸ ὄνομα ἐκ τῆς χώρας ἐκ τῆς ὁποίας ἐφυγον. Πρὸς νότον τῆς Τρωάδος ἦν, ὡς λέγει ὁ Σκύλαξ, ἡ πόλις Λάρισσα, ἐκ τῆς ὁποίας οἱ Πελασγοὶ ἐβοήθουν τὸν Πρίαμον (ε). Κατώκησαν τὴν ἐν Προποντίδι Πλακίην (ς). Κατὰ δὲ τὸν Εὐξεινον Πόντον οἱ πρὸ τῶν Βιθυνῶν κατέχοντες Καύκονες τὴν χώραν, καὶ οἱ ἕτεροι ἔτι ἐν Ἰλιδι τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὰ νῦν καλούμενα Κοντοβούνια καὶ τὸ χωρίον ἰδίᾳ Λάλα ἀνάγκη νὰ ἦσαν φύλον Πελασγῶν ἐκ τῶν κατὰ τὸν Βόσπορον καὶ Προποντίδα τῆς Εὐρώπης χωρῶν φυγόν· ἐπειδὴ κατὰ τινὰς διεκρίνοντο ὡς ἴδιοι, κατ' ἄλλους ὁμῶς ἐλέγοντο Πελασγοὶ καὶ κατ' ἄλλους Μακεδόνες (ζ).

Ἦσαν οἱ Πελασγοὶ ἔθνος μέγα (η), γλῶσσαν εἶχον διάφορον τῆς Ἑλληνικῆς, ἀλλὰ προσεχώρουν ἐκμανθάνοντες ταύτην· λ.χ. τὸ Ἀττικὸν ἔθνος ἐὸν Πελασγικόν, ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ εἰς Ἑλλήνας καὶ τὴν γλῶσσαν κατέμαθεν (θ)· εἰς ὅσας ὁμῶς χώρας περιεγράφει, περιεγράφει ὡς ἀποικον, πλὴν τῶν τῆς Ἠπείρου, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης, ἥτοι τῶν πρὸς νότον ἐν γένει τοῦ Αἴμου

(α) Ηροδ. vii, 94, 95. (β) Ὀδυσ. τ. 172 175. (γ) Στράβ. 220·225 (δ) Ηροδ. i. 57. viii, 116. vii, 124. Θουκιδ. iv. 109. (ε) ἰλ. β'. 810. (ς) Σκύλαξ, Ἡρόδ. i, 57. Στράβ. 621. (ζ) Στράβων 542. (η) Στράβ. 621. (θ) Ηροδ. i, 57.

χωρῶν καὶ τῶν πρὸς βορρᾶν τοῦ Ὀλύμπου. Ἐκ δὲ τῶν ὀνομάτων αὐτοῦ Μακεδνὸν κληθέν, δηλοῖ ὅτι ἦλθεν ἐκ Μακεδονίας, ἥτοι ἐκ τοῦ Μακεδνοῦ ὄρους, καὶ Κρηστονικὸν ὡς ἐλθὼν ἐκ Κρηστονίας. Οἱ Καύκονες λοιπὸν ἀνάγκη νὰ προῆλθον ἐκ τῶν περὶ τὴν Προποντίδα, Βόσπορον καὶ Ἑλλήσποντον χωρῶν, αἵτινες ὕστερον Θράκη ὠνομάσθησαν ὅτε ὑπὸ Θρακῶν καταληφθεῖσαι ἐξεδιώχθησαν οἱ πρῶτοι αὐτῶν κάτοικοι, ἥτοι οἱ Καύκονες, ὧν οἱ πλησιόχωροι τῷ Βοσπόρῳ πρὸς τὴν Βιθυνίαν ἐξέπεσαν, οἱ δὲ πρὸς τὸ Αἴγαion μετώκησαν ἐν Ἡλίδι τῆς Πελοποννήσου· ὥστε ἡ χώρα τῶν Πελασγῶν ἐν γένει ὠρίζετο βορείως ὑπὸ τοῦ Αἴμου καὶ ἐξετείνετο ἐκ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους μέχρι τοῦ Εὐξείνου. Ἡ χώρα αὐτῶν ἦτο μεγάλη, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἔθνος ὑπῆρξε μέγα. Κατεπλημύρησε τὰς νήσους πάσας, τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας, τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν, τὴν Σικελίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν. Ἡ Πελοπόννησος δὲ ἦτις ὡς χώρα τῶν Πελασγῶν ἐθεωρήθη πρὸ τῆς ἐν αὐτῇ ἀποκαταστάσεως τούτων ὠνομάζετο, ὡς εἶδομεν, Ἀπία· ἐτι κατωχεῖτο ὑπὸ τῶν γηγενῶν καὶ Προσελήνων Ἀρχάδων, οἵτινες δὲν ἦσαν Πελασγοί, καὶ ἐπὶ πλεόν ἡ χώρα μικρᾶς ἐκτάσεως οὔσα δὲν δύναται νὰ ἐννοηθῇ ὅτι περιελάμβανε τόσῃν πληθύν λαοῦ μεταναστεύσασαν, χωρὶς νὰ μὴ ἐρημωθῇ ὅλως· ἀλλὰ καὶ ἂν τοιοῦτό τι ὑπῆρξε, παρὰ τίνων λαῶν τότε κατωκίθη; Ἡ Πελοπόννησος ἦτο μετὰ τῶν λοιπῶν χωρῶν μέχρις Ὀλύμπου καθαρῶς Ἑλληνικὴ χώρα καὶ κατωχεῖτο ὑπὸ ἰδίῳ φυλῶν Ἑλληνικῶν, ὅπως καὶ πᾶν ἄλλο ἔθνος διεκρίνετο εἰς πολλὰς καὶ ἰδίας φυλάς. Ἡ τῶν Πελασγῶν λοιπὸν χώρα ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου μέχρι τοῦ Αἴμου καὶ ἀπὸ

Προποντίδος καὶ Εὐξείνου μέχρις Ἰονίου καὶ Ἀδριατικοῦ πελάγους· καὶ διὰ τοῦτο ὁ Στράβων λέγει τὴν βορείως τῆς σειρᾶς τοῦ Ὀλύμπου καὶ νοτίως τῶν Παιονίων καὶ Ἰλλυριῶν πᾶσαν χώραν μέχρι Κερκύρας ἔνιοι Μακεδονίαν προσαγορεύουσιν, αἰτιολογοῦντες ἅμα ὅτι καὶ κουρᾶ, καὶ διαλέκτῳ, καὶ χλαμύδι, καὶ ἄλλοις τοιοῦτοις ὁμοίοις χρῶνται, ἔνιοι καὶ δὲ δίγλωσσοι εἰσὶ (α)· δηλαδὴ δηλοῖ ὅτι κατῴκουν ἐν ταύτῃ καὶ ξένοι λαοί, οἳ οἱ Παῖονες. Οἱ δὲ Θεσπρωτοὶ καὶ Μολοττοὶ τὰς γραίας πελίας καὶ τοὺς γέροντας πελίου ἐκάλουν, καθάπερ καὶ οἱ Μακεδόνες (β). Ὁ ποιητὴς δ' ἐκάλεσε τὸν ἐν Δωδώνῃ Δία Πελασγὸν ἐπειδὴ ὑπὸ Πελασγῶν ἡ Δωδώνη κατωκεῖτο. Ἐξ ἄλλου, ὡς Σκύμνος ὁ Χίος λέγει, Πελασγοὶ κατέλαβον τὴν Σκύρον καὶ Σκίαθον ἐκ Θράκης ἐλθόντες, δηλαδὴ ἐκ τῶν χωρῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως αἵτινες ὡς προεγράφη πρὶν ὑπὸ Καυκόνων κατωκοῦντο, καὶ εἶτα ὑπὸ Θρακῶν καταληφθεῖσαι ὡς Θράκη ἐλογίζοντο. Κατῴκουν πρὸ τῶν Καβείρων τὴν Σαμοθράκην, τὴν Ἀἴμνον, τὴν Ἰμβρον, καὶ ἐπομένως ἐπειδὴ ἦσαν ξένοι ἐν Πλακίῃ καὶ ἐν Παφλαγονίᾳ, εἰς ταύτας ἐκ τῶν τῆς Εὐρώπης παραλίῳ τῶν κατὰ τὴν Προποντίδα καὶ κατὰ τὸν Βόσπορον συμπεραίνεται ὅτι κατῴκησαν· ὥστε πᾶσα ἡ χώρα ἀπὸ Προποντίδος καὶ Εὐξείνου μέχρι τοῦ Ἀδρίου καὶ ἀπὸ τοῦ Αἴμου μέχρις Ὀλύμπου κατωκεῖτο ἀρχικῶς ὑπὸ Πελασγικῶν φύλων.

Ὀνομάσθησαν Πελασγοὶ ὑφ' Ἑλλήνων, διότι κατῴκουν τὴν πλησίον αὐτῶν γῆν, καὶ Γίγαντες, καὶ Γηγενεῖς ἐπειδὴ ἦσαν ἐκ τῆς γῆς γεννημένοι, καὶ Παλαίχθονες ἐπειδὴ ἐθεωροῦντο ὡς τὸ ἀρχαιότερον πολιτι-

(α) Στράβ. 327. (β) Στράβ. 329 f. 2.

κῶς κατηρτισμένον ἔθνος. Ὄταν ἐμάχοντο μετὰ τῶν Ἑλλήνων εἶχον τὴν ἑδραν αὐτῶν εἰς τὴν Παλλήνην. Συνέστησαν πρῶτοι ἱερά (α) ἐν Δωδώνῃ, εἶχον ἱερείας γυναῖκας, αἵτινες καθ' Ἡρόδοτον ἐκαλοῦντο Πελιάδες· διότι, ὡς ὁ Ἡρόδοτος λέγει, ξέναι οὔσαι ἐνομίζοντο ὅτι ἐφθέγγοντο ὡς ὄρνιθες (β). Ἀλλὰ κατὰ Στράβωνα, ὡς εἶδομεν, οἱ Θεσπρωτοὶ καὶ Μολοττοὶ ἐκάλουν τὰς γραίας Πελίας, ὅπως καὶ οἱ Μακεδόνες· καὶ ἐπομένως ἐλέγοντο αἱ ἱερεῖαι γραῖαι. Ἐγκατέλειψαν τὴν ἑαυτῶν χώραν μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀποδιωχθέντες ὑπὸ τῶν Φρυγῶν καὶ Παιόνων, καὶ ὑπὸ τῶν Βεσῶν ἢ Ὀδρυσῶν· ἔφυγον λοιπὸν πρῶτοι εἰς τὴν Ἀσίαν ἐκ τῆς Εὐρώπης, μετ' αὐτοὺς δ' οἱ Φρύγες, καὶ εἶτα οἱ Τρῶες, οἵτινες εἰσὶν ὡς προεμνήσθη οἱ Παῖονες. Μετώκισαν πιεζόμενοι ὡς προελέχθη ἐκ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ ἔνθα καὶ ἡ καταληφθεῖσα ὑπ' αὐτῶν χώρα ὠνομάσθη Πελασγικὸν Ἄργος, ἐπειδὴ ἐγένοντο ἐν χώρᾳ ὑπὸ Ἀργείων, δηλαδὴ ὑφ' Ἑλλήνων ἐξουσιαζομένη, καὶ ὅχι ὡς ὁ Στράβων εἶπε· διότι ἐξουσίαζον τὴν Θεσσαλίαν, ἐπειδὴ οἱ Πελασγοὶ ἐξουσίασαν μὲν τὴν νῦν Ἑλλάδα πᾶσαν, ἀλλὰ πρὸ τοῦ Δευκαλίωνος, ὅτε εἶχον πρωτεύουσαν τὸ Ἄργος. Ἐκ τούτου δὲ μετὰ αἰῶνας πολλοὺς ἀπόγονοι αὐτῶν ἐλθόντες κατήρτισαν τὴν Μακεδονικὴν δυναστείαν ἀξίαν τοῦ πρώτου ταύτης κλέους. Ἡ Μακεδονικὴ δὲ γλῶσσα μέχρι τότε διετεθεῖτο, διότι ὁ Ἀλέξανδρος ἐφώνησε κατὰ τὸν φόνον τοῦ Κλείτου τοὺς αὐτοῦ σωματοφύλακας Μακεδονιστί. Ἀλλ' ὡς ὁ Στράβων εἶπεν, οἱ Θεσπρωτοὶ καὶ Μολοττοὶ ἐκάλουν τὰς γραίας πελίας καὶ τοὺς γέροντας πελίους,

(α) Ἡροδ. II, 52. (β) Ἡροδ. II, 57.

ὅπως καὶ οἱ Μακεδόνες, καὶ ἐπομένως εἶχον οἱ λαοὶ οὗτοι γλῶσσαν μίαν, οἱ δὲ Ἀλβανοὶ νῦν καλοῦσι τὴν γραῖαν πλιάκα καὶ τὸν γέροντα πλιάκ. Μὴ ἡ Μακεδονικὴ γλῶσσα ὑπῆρχεν ὁμοία τῇ Ἀλβανικῇ, καὶ ἐπομένως οἱ Πελασγοὶ ἦσαν πρόγονοι τῶν Ἀλβανῶν, ἢ οὗτοι λείψανα ἐκείνων; Ὁ Ὅμηρος εἶπε τὸν Ζῆνα Δωδωναῖον Πελασγικόν, οἱ δ' Ἀλβανοὶ λέγουσι νῦν πέρ Ζώτ καὶ Περεντί δηλαδὴ μὰ τὸν Θεόν· ἦτοι μὰ τὸν Ζῆνα ἢ μὰ τὸν Δία. Ντίελ οἱ Ἀλβανοὶ καλοῦσι τὸν ἥλιον, οἱ δὲ Πελασγοὶ κατέσχον ποτὲ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, καὶ ἐθαλασσοκράτησαν ὡς προεῖπεν ὁ Εὐστάθιος. Μὴ λοιπὸν καὶ οὗτοι ἐκάλουν τὸν ἥλιον Ντίελ, ἐξ οὗ ἡ Δῆλος, ἥτις κατοικία τοῦ ἡλίου ὑπῆρξεν; Ἀφρον Ντίτ Ἀλβανιστὶ λέγεται ἐγγὺς ἡ ἡμέρα· καὶ τὸ ἄστρον τῆς θεᾶς Ἀφροντίτα. Μὴ τούντεῦθεν ἡ λατρεία τῆς Ἀφροδίτης; Τινὲς τῶν Ἀλβανῶν καλοῦνται Γκέκοι. Μὴ οὗτοι οἱ Γίγαντες Πελασγοί; Οἱ Πελασγοὶ ἀποκατεστάθησαν ἐν Ἀθήναις (α), ἐνθα καὶ τὸ Πελασγικὸν ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν ἱερὸν (β). Μὴ ἐξ ἐκείνων οἱ τῆς Πλάκας ἢ Πλακίης τῶν Ἀθηνῶν Ἀλβανοί; Οἱ Πελασγοὶ ἀποκαταστάθησαν ἐν Ἀργεῖ. Μὴ ἐξ ἐκείνων οἱ ἐκεῖσε Ἀλβανοί; Ἀποκατεστάθησαν ἐν Τροιζῆνι καὶ ἐν Ἐπιδαύρῳ. Μὴ ἐξ ἐκείνων οἱ ἐν Κρανιδίῳ, ἐν Πόρῳ, Ὑδρα, καὶ Σπέτζαις Ἀλβανοί; Ἀποκατεστάθησαν ἐν Ἀρκαδίᾳ. Μὴ οἱ ἐν Ντάρᾳ καὶ ἐν Παλούμπα Ἀλβανοί, τῶν ὁποίων καὶ τὰ χωρία ἔχουσιν ὀνόματα Ἀλβανικά (γ), εἰσὶν

(α) Ἡροδ. VI, 137. (β) Θουκυδ. II, 17. (γ) Ὁ ἐν Θεσσαλονικῇ τῶν Πελασγῶν ἀπόγονος Στέφανος Τάτης μὴ ἔλεγεν, ὅτι τὸ Παλούμπα σημαίνει Ἀλβανιστὶ περιστερόν καὶ τὸ Ντάρᾳ ἐργαλεῖον, δι' οὗ ἐξάγονται ἐκ τῶν σανίδων οἱ ἥλοι ἦτοι ἡλάγραν.

ἐξ ἐκείνων ; Οἱ τὰ πεδία τοῦ Μπεράτ τῆς ἄνω Ἀλβανίας κατοικοῦντες λέγονται νῦν Λαλαῖοι. Μὴ ἐκ τούτων οἱ Λέλεγες ; ἢ οἱ κατὰ τὰ Κοντοβούνια Καύκονες, καὶ οἱ εἰς τὸ χωρίον ἰδίᾳ Λάλα ἐν τῷ πεδίῳ τῆς Ἡλείας περιφημοὶ διὰ τὴν ἀνδρίαν Λαλαῖοι ; Ἐν τῇ Λακωνικῇ λέγουσι δὲν ἔχει τζίπα, δηλαδὴ δὲν ἔχει πέτζαν, δὲν ἔχει ἐντροπήν, καὶ εἰς ἄλλας χώρας λέγουσι ξετζίποτος, ὅπερ οἱ Ἕλληνες ἔκαμαν ξεσούποτος δηλαδὴ ξαδιάντροπος, μὴ ἔχων ἐντροπήν. Τζίπα δ' Ἀλβανιστὶ λέγεται ἡ ἐπίδερμίς. Μὴ λοιπὸν διὰ ταῦτα Ἀλβανοὶ καὶ Πελασγοὶ ἦσαν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος ; Ἡ Τεργέστη λέγεται Ἀλβανικὴ πόλις, οἱ δ' Ἀλβανοὶ ὅτι ἐξετείνοντο τὸ πάλαι μέχρι τοῦ Ἰστρου, καὶ μέχρι τῶν Ἀλπεων, τῶν κατὰ τὴν λίμνην τῆς Ἑλβετίας (α)· καὶ ἡ Τεργέστη ἦτο πόλις Ἰλλυρικὴ, ὡς ὁ Μαρκιανὸς ὁ Ἡρακλειώτης λέγει, δηλαδὴ ὑπὸ Ἰλλυριῶν ἐκτισμένη. Μὴ ἡ ἐποχὴ αὕτη ὑπῆρξεν ὅτε ἠτύχουν οἱ Πελασγοί, δηλαδὴ εἰς αἰῶνας πολλοὺς πρὸ τοῦ Δευκαλίωνος, ἢ κάλλιον εἰπεῖν πολλοὺς αἰῶνας πρὸ τοῦ πρώτου κατακλυσμοῦ ; Ἐὰν λοιπὸν ἔχῃ οὕτω, οἱ Πελασγοὶ τότε ἐγένοντο αἵτιοι, ἵνα οἱ λαοὶ τοῦ Πάδου ἐπιπέσωσι κατ' αὐτῶν. Τοσοῦτον ἐκτεταμένον ἔθνος οἱ Πελασγοὶ ὑπάρξαντες, συνίσταντο ἀναμφιβόλως ἐκ πολλῶν φυλῶν ἀπ' ἀλλήλων διακρινομένων δι' ἰδίων ὀνομάτων· λ. χ. Σίνδοι, Ἀβαντες, Ἐγγελεῖς, Δωδωναῖοι, Περραιβοί, Μολοττοί, Θεσπρωτοί, Μακεδόνες, Μύγδονες, Ἡδῶνες, καὶ Κρήττονες, Σίντοι, Μαῖδοι (β), Κάβειροι καὶ Καύκονες· εἶνε εὐνόητον ὅτι ἐκάστη φυλὴ τὰς σημασίας δὲ τῶν τοιούτων ὀνομάτων, οὔτε οἱ Ἰδραῖοι, οὔτε οἱ ἐν Ἀθήναις καὶ οἱ εἰς τὰ περίξ αὐτῶν Ἀλβανοὶ γινώσκουσιν.

(α) Στράβ. 313. (β) Θουκυδ. II, 98.

εἶχεν ιδιωτισμοὺς κατὰ τὴν γλῶσσαν, οὓς δυνάμεθα νὰ εὐρώμεν ἔτι καὶ εἰς τοὺς σωθέντας Ἀλθανοὺς εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Ὁ καθηγητὴς κ. Ἀφεντούλης μοὶ ἔλεγεν εὐγενεστέραν γλῶσσαν τὴν ὁμιλουμένην ὑπὸ τῶν ἐν Ἀθήναις. Γράμματα κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἦσαν ἔθνος οἱ Πελατγοί, ὡς ὕστερον καὶ ἐκ τῶν Σινικῶν δειχθῆται, εἰς οὐδὲν ἔθνος ὑπῆρχον, καὶ διὰ τοῦτο οἱ Ἀλθανοὶ ἴδια γράμματα δὲν ἔχουσι, καὶ λαμβάνουσιν ἐν ἀνάγκῃ τὰ τῶν Ἑλλήνων. Νῦν διακρίνονται εἰς τέσσαρας μεγάλας φυλάς, τὴν τῶν Τόσκι, τὴν τῶν Γκέκι, τὴν τῶν Λιάπι καὶ τὴν τῶν Τζιάμι. Καλοῦνται ὁμῶς ἅπαντες Σκηπητάρ, ἡ δ' Ἀλθανία Σκηπεταρία, ἐκ τοῦ σκάπα ὅπερ σημαίνει ἀετόν, καὶ ἐπομένως ὡς εἰ ἐλέγοντο Βασιλικοί· ἐπειδὴ οἱ ἀετοὶ εἰσὶ βασιλεῖς τῶν πτηνῶν, οὕτω καὶ ἐκεῖνοι τῶν ἀνθρώπων. Ἐκ τοῦ ὀνόματος Σκηπητάρ ἴσως προῆλθε τὸ Ἑλληνικὸν Θεσπρωτὸς καθὼς καὶ ἐκ τοῦ Περραιβὸς τὸ Ἡπείρας. Καλοῦσι δὲ τοὺς Ἑλληνας Γραικοὺς, δηλαδὴ διὰ τοῦ ὀνόματος ὅπερ εἶχον πρὶν ἢ κληθῶσιν Ἑλληνες (α).

Μέγα ἔθνος, πανάρχαιον, τὸ πρῶτον ὁδηγὸς τῆς Εὐρώπης ὑπάρξαν, ἂν δὲν εἶπω τοῦ κόσμου, κατὰ τὴν ρύθμισιν τῶν λαῶν εἰς ἔθνη μὲ πολίτευμα, μὲ θρησκείαν καὶ μὲ δικαιοσύνην, ἀδελφὸν ἡμῶν, ὅποτον φόρον ἢ σημερινὴ ἐποχὴ σοὶ πληρόνει εὐγνωμοσύνης! Ἐπιβάλλει εἰς σέ, ἐνῶ κινδυνεύσαν περιετώλης, νὰ ὑποταχθῇ· εἰς τοὺς μὴ δυνηθέντας νὰ σὲ ἐξολοθρεύωσιν ὅπως ἐξολόθρευσαν καὶ πάντας τοὺς ἰθαγενεῖς τῆς Θράκης. Σοὶ ἐπιβάλλει νὰ δώῃς αὐτοῖς καὶ τὴν ἐναπομείναν σοὶ χώραν, καὶ σὲ καταστασιάζει ὑποσχομένη ἐλευθε-

(α) Ἀριστοτέλ. τομ. Δ'. 1, 14.

ρίας δῆθεν, ἵνα εὐκαιρίαν εὔρη νὰ σὲ διανείμῃ καὶ νὰ σὲ ἐξαφανίσῃ ἅπαν. Ἐνθυμοῦ τὴν παναρχαίαν σου ἱστορίαν, Γηγενὲς ἢ Παλαίχθων, καὶ αὐτοκρατορικὸν ἔθνος. Ἐνθυμοῦ ὡς Πελασγοὶ καὶ ὡς Μακεδόνες, ὅταν ἐκκοσμοκράτεις, μετὰ τίνων συνεπολιτεύετο, καὶ μετὰ τίνων συνέζης. Ἰδὲ ποῦ οἱ μεταναστάντες κατὰ τὰς φρικτὰς κατὰδρομάς σου ἡδυνήθησαν νὰ περισωθῶσι, καὶ νὰ ἀδελφοποιηθῶσι, καὶ μὴ ἀμέλει νὰ ῥυθμίσῃς ὁδὸν πρὸς σωτηρίαν· διότι περὶ ταύτης πρόκειται νῦν, ἣν πρὸς παμμέγιστον θρίαμβον δι' ἀπείρων αἰώνων ἡδυνήθης μέχρι νῦν, ἄγριον ἀποκατασταθέν, νὰ διαφυλάξῃς.

Σὺ δὲ δυστυχὴς πόλις, ἥτις τόσας περιπετείας εἶδες, ἔτρεφές ποτε τάχα, οἷους καὶ νῦν πολίτας; Ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ φιλοπάτριδες τινες ποιοῦντες Συλλόγους ἐθνικοὺς δῆθεν. Εὐγενέστατον ἔθνος, ποῖοι ἐκμεταλλεύονται τὸ ὄνομά σου; Ἀ! ἐποχὴ ἀθλία, ἐποχὴ πονηρῶν! ἕως πότε θὰ ἐκμεταλλεύησαι τὰ ὑψηλὰ καὶ εὐγενῆ ἔργα; Φιλοπάτριδες! οἱ ποιοῦντες Συλλόγους ἵνα δι' αὐτῶν ἄρχωσιν, ἢ δι' αὐτῶν ζῶσι; Φιλοπάτριδες! οἱ μισθοδοτούμενοι ἐκ τῶν ἄλλων Συλλόγων καὶ ἐκ τοῦ ἔθνους, διότι οἱ Σύλλογοι δι' ὧν ἔζων διελύθησαν. Ὅταν διεμαρτυρόμην ἐν τῷ Συλλόγῳ καὶ ἐξήλεγχον τὰ παμπόνηρα αὐτῶν ἔργα, μ' ἐξέβαλον ἐξ αὐτοῦ οἱ ἐκμεταλλευταὶ συσσωματωμένοι, καὶ ἐκοινοποίησαν ἐγγραφον παύσεως ὡς μέλους· εἶδον καὶ ἀλλαχοῦ κακοὺς καὶ πονηροὺς, ἀλλ' ἐνταῦθα εἰσὶν οἱ χεῖρονες. Ἐγραψα εἰς τὸν κεντρικὸν σύλλογον ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ εἰς τὸν περὶ διαδόσεως τῶν γραμμάτων ἐν Ἀθήναις, ἀλλ' οὐδόλως εἰσηκούσθην· διότι, ὡς φαίνεται, ἐκ τῶν καθ' ἑκάστα ἀποτελεῖται τὸ ὅλον. Τί ποιεῖτε, ὦ γεννάδαι;

Δὲν ἐργάζεσθε πάντες διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ἔθνους,
ἢ διὰ τὴν τοῦ κόσμου; Ἴδού ὁ σκοπὸς εἶνε εἷς· διατί
λοιπὸν νὰ μὴ ὑπάρχῃ μία πανταχοῦ καὶ ἡ ἐνέργεια;
Δὲν σὰς ἀρέσκει νὰ σχηματισθῇ ἐν γενικὸν ταμεῖον, καὶ
μία γενικὴ διεύθυνσις ὑπὸ τὸ ὄνομα πρὸς ἐκπαίδευσιν
τῆς Ἀνατολῆς, ἢ καὶ τοῦ κόσμου ἐὰν θέλητε; Διατί
εἰς τὰ καθ' ἕκαστα διαχειρίσις ἰδίᾳ; Εἶνε δυνατόν νὰ
ἐπέλθῃ κοινωφελὲς ἔργον ἐκ τούτων ἰδιαιτέρων πολι-
τειῶν;

ΒΙΒΛΙΟΝ Β΄.

ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΜΕΧΡΙ ΣΟΥΕΖ,

Ἐκ τῶν μελετῶν μου βλέπων ὅτι πολὺ μακρὰν ἤμην
τοῦ νὰ δώσω εἰς φῶς Ἑλληνικὸν ἔργον, ἀπεφάμισα,
ἀφοῦ διὰ χρημάτων ἐνεδυναμώθην, περιήγησιν νέαν·
καὶ τὴν ἐνδεκάτην Μαρτίου 1873 ἀναχωρήσας ἐκ Θεσ-
σαλονίκης, διῆλθον ἐν τρικυμίᾳ τὴν χερσόνησον ἐκεί-
νην ἐκ τῆς ὁποίας οἱ Γίγαντες τοὺς Ὀλυμπίους θεοὺς
ἐπολέμουν, καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ διαδοχὴν μέρη μέ-

χρι Δαρδανελλίων· ὅθεν διὰ Σμύρνης εἰς Ἀλεξάνδρειαν κατήλθον, καὶ ἀφίχθην εἰς Σουῆζ τὴν τρίτην Ἀπριλίου.

Ἦτο ὁ μὴν Νησιάν, καθ' ὃν οἱ Ἀραβες ἐτέλουν τὴν ἑορτὴν τῶν γενεθλίων τοῦ Μωάμεθ ἐπὶ ἡμέρας ὀκτώ, καὶ διέβαινε τὴν τελευταίαν ἔφιππος Σιῆχ (ἱερεὺς) ἐπ' ἀνθρώπων πρηνηδὸν πεπτωκότων. Ταύτης ἡ περιγραφὴ γενήσεται ἐν τῷ οἰκείῳ χώρῳ· ἐνταῦθα ἀναφέρω μόνον, ὅτι ἡ ἑορτὴ αὕτη τελεῖται ἐν Σουῆζ, Καίρῳ, Δαμιατίῳ, Δαμασκῷ καὶ ἐν τοῖς περιχώροις ταύτης Μπερζὲ καὶ Ἀμποῦντ, ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι πᾶσα ἡ χώρα αὕτη κατοικεῖται ὑπὸ Ἀράβων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς φυλῆς, τῶν νῦν Σσιαμί, δηλαδὴ Δαμασκηνῶν καλουμένων, καὶ ἀφικνουμένων νοτίως μέχρι τῆς σειρᾶς τοῦ ὄρους Τή, τοῦ ἀποχωρίζοντος πρὸς νότον τοὺς Τάβαρα, ἢ Ἀραβας τοῦ Τοῦρ, δηλαδὴ τοὺς κατοικοῦντας ἰδίᾳ τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα ὄρος, τοὺς ὑφ' Ἑλλήνων Ῥαϊθενοὺς καλουμένους (α), καὶ κατοικοῦντας τὴν νοτίως τοῦ ὄρους Τή, καὶ μεταξὺ τοῦ κόλπου τοῦ Σουῆζ καὶ τοῦ κόλπου τοῦ Ἀγαπα κειμένην ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσῃ χῶραν, ἢ τὴν μεταξὺ τοῦ Ἡρωπολιτικοῦ καὶ τοῦ Αἰλιανικοῦ κόλπου κατὰ τοὺς ἀρχαίους, κοινῇ δ' Ἀραβίου ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καλουμένου (β). Ἡθέλησα δὲ πρὸ τῆς ἀναχωρήτέως μου νὰ ἴδω τὸν κατατεχνουργημένον τοῦ Σουῆζ λιμένα, καὶ κατὰ συμβουλήν Ἑλληνας κατήλθον διὰ θαλάσσης, διότι ὡς μοὶ συνίστα ἐμελλον ἐν τῇ τότε γαληνιαίᾳ ὥρᾳ νὰ εὐχαριστηθῶ ὑπερβαλλόντως. Ἐπλέομεν περὶ τοὺς πρὸς τὴν πόλιν φανοὺς ἤδη,

(α) Πτολ. ιν, 17, 3. (β) Ἡροδ. ιι, 11. ιν, 39. Στραβ. 767, 769. Π-ολ. ν, 17, 1.

ὅτε αἰφνίδιος θόρυβος ἔσυρεν ἐκ τῶν ὀπισθεν τὴν προσοχήν μας. Στραφέντες ἐβλέπομεν τὴν περὶ τὴν προκυμαίαν θάλασσαν βροχηδὸν ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἀνυψουμένην εἰς ὕψος καὶ ἐμποδίζουσαν τοῦ νὰ βλέπωμεν τῆς πόλεως τοὺς οἴκους. Πάραυτα ἵνα μὴ ἀνατραπῶμεν καταβιβάσαντες κατετυλίξαμεν εἰς τὰ ἔνδον τῆς λέμβου τὰ ἱστία. Ῥίψαντες δ' ἄγκυραν, ἐβλέπομεν ἄλλην λέμβον ὀπισθεν ἡμῶν ἐρχομένην ἀφαρπαγεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀέρος καὶ καταπεμφθεῖσαν εἰς τὴν ὄχθην τῆς Ἀσίας, ὅθεν τάχιστα εἰς Σουέζ ἐπανεπέμφθη. Ἡ θαλασσία βροχὴ σφοδρὰ εἰς ἡμᾶς ἀφίχθεῖσα ταχέως, μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐξητθένει· τὰ πρῶτα δὲ κύματα τῆς ἀμπώτιδος μέγιστα ὄντα θὰ εἰσέπιπτον εἰς τὴν λέμβον, ἐὰν οἱ λεμβοῦχοι δὲν προσηύξανον μικρὸν κατὰ μικρὸν τὸ σχοινίον τῆς ἀγκύρας. Ἀποῦ ἡ μεγάλη ὁρμὴ κατεπραύνθη, ἀνασύροντες καὶ ρίπτοντες ἄγκυραν προσωρμίσθημεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν ὄχθην. Σωθεῖς δ' ἐνεθυμήθη τὸν σὺν ἄρμασιν ἐκεῖσε Φαραὼ καταποντισθέντα, καὶ τὴν ἐν τῷ κόλπῳ σχηματιζομένην χερσόνησον περιδιαβάζων, παρετήρουν τὸ ραγδαῖον τῆς ἀμπώτιδος ρεῦμα γινόμενον, ὡς γινώσκομεν, δις τοῦ ἡμερονυκτίου, ὅταν ἐκ τοῦ μεσημβρινοῦ τῆς χώρας ἄνω, ἢ τοῦ ὀρίζοντος κάτω, ἀπομακρύνηται ἡ σελήνη, καὶ τὸ ἕτερον τῆς παλιρροίας δις ὁμοίως γινόμενον, ὅταν ἡ σελήνη ἄνω ἢ κάτω τοῦ ὀρίζοντος πρὸς τὸν μεσημβρινὸν ἄγῃ. Ἀνέβην δὲ διὰ ξηρᾶς εἰς Σουέζ, καὶ ἐβλεπον ἀκάλυπτον μέγα τοῦ θαλασσίου πυθμένος μέρος, ποῦ δὲ καὶ ποῦ ἐν αὐτῷ ἐνθα κοιλώματα ὑπῆρχον, λίμνας σχηματιζόμενας, τὰς ὁποίας ὑποπτεύων ποτὲ ἐκτεταμέναις ἐφάνταζόμην, ἂν ἦτο δυνατόν, μεταξὺ τούτων καὶ τῆς θα-

λάσσης νὰ ὑπῆρξεν ὕψωμα ἐπίμηκες τοῦ πυθμένος, καθ' ὃ ἠδύνατο νὰ τελεσθῇ πορεία, ἔχουσα ὕδατα ἐνθεν καὶ ἐνθεν, εἴτε ἐν γένει εἴτε κατὰ τὰ πλεῖστα αὐτῆς μέρη. "Εβλεπον δὲ τοὺς ἐκεῖσε κατὰ τὴν ἀμπώτιδα διερχομένους διὰ τοῦ πυθμένος τῆς θαλάσσης συντομίας χάριν, οἵτινες μοὶ ἔλεγον ὅτι συμβαίνει νὰ πνίγωνται ἐν τυφῶνι. Ἄλλ' ἡμεῖς πρὸς κατανόησιν τῆς ἐπὶ τοσοῦτον σπουδαίας διὰ τὸν κόσμον πορείας τῶν Ἑβραίων, ἃς λάβωμεν τὰ προγονικά μας βιβλία καὶ σὺν τούτοις τὴν Βίβλον εἰς τὴν χεῖρα· σύναμα δ' ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὸ Ἰουδαϊκὸν πνεῦμα καὶ τὰς αὐτοῦ παραδόσεις, ἃς κρίνωμεν πρὸς τὰ φαινόμενα τῆς χώρας περιγράφοντες τὴν ἔξοδον τοῦ Μωϋσέως (α).

Ἡ Αἴγυπτος ἐν ἣ διετέλουν οἱ Ἑβραῖοι ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἰακώβ, εἶχε, πανάρχαιον ἔθνος ὄν, κατὰ διαφοροὺς ἐποχὰς καὶ ὅρια διάφορα· ἀλλ' ἡμεῖς τὸν Ἡρόδοτον ἀκολουθοῦντες καὶ συμμορφούμενοι πρὸς τὰς διηγήσεις τῶν Ἡλιοπολιτῶν ἱερέων, οἵτινες ἦσαν οἱ λογιώτατοι τῶν Αἰγυπτίων, εὐρίσκομεν αὐτὴν ὀριζομένην ὑπ' ἐρήμου ἐν εἵδει ὁάσεως ἐκτεινομένης παρὰ τὸν Νεῖλον ἀπὸ θαλάσσης μέχρι Σουάν, ἣ ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος μέχρις Ἑλεφαντίνης, ἥτις μικρὸν νοτίως τοῦ Σουάν ὑπῆρχεν. Εἶνε, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ἐπίκρητος γῆ καὶ δῶρον τοῦ ποταμοῦ (β), ὡς δὴθεν κατασκευασθεῖσα ὑπὸ

(α) Τὴν περιήγησιν ταύτην ἔκαμα ἐπὶ τούτῳ ἀναχωρήτας ἐκ Λονδίνου, καὶ μεταβὰς εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, καὶ προβάς ἐκεῖθεν διὰ Δαμασκοῦ μέχρις Ἀδάνων τῆς Κιλικίας πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου, ὅθεν ἐπανέκαμψα εἰς Ἀθήνας· περιγράφω ὁμῶς ἐνταῦθα, καίτοι τελευτήκην, διὰ τὴν τοῦ ἔργου εὐρυθμίαν. (β) Ἡροδ. I, 3, 5.

τῆς ἰλύος τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ τῆς ἄμμου, ὑπῆρχε μάλισ-
τα ἅπαντα τὸ πάλαι πλὴν τοῦ Θηβαϊκοῦ νομοῦ ἔλος (α).
δηλαδή τὰ ἔλη, ἅπερ παρὰ τὴν θάλασσαν νῦν ὑπάρχου-
σιν ἐξετείνοντο τὸ πάλαι μέχρι τῆς περιφερείας τοῦ νῦν
Καρνάχ. Διαιρεῖται εἰς ἄνω καὶ κάτω Αἴγυπτον. Ἡ ἄνω
μεταξὺ δύο σειρῶν ἐρημωδῶν ὁρῶν ἐκτεινομένη, ὧν ἡ
μὲν ἀνατολικὴ Ἀραβικὴ ἢ δὲ δυτικὴ Λιβυκὴ καλεῖται,
εἶνε στενὴ, καὶ πλατεῖα ἢ κάτω πρὸς τὴν θάλασσαν
βαθμηδὸν πλατυνομένη (β). διότι ὁ ποταμὸς σχιζόμενός
σχηματίζει πρὸς τὰ κάτω δέλτα ὥστε παρεβάλλετο ὑπὸ
τῶν ἀρχαίων ἢ Αἴγυπτος πᾶσα μὲ πέλεκυν, οὔτινος ὁ
στυλὸς εἶνε πρὸς τὰ ἄνω. Καλεῖται ὑπὸ τῶν Ἀργοναυ-
τῶν Τριτωνὶς καὶ ὁ ποταμὸς αὐτῆς Τρίτων. Ὑπὸ τοῦ
Ὁμήρου καλεῖται Αἴγυπτος (γ), καὶ ὁ ποταμὸς Αἴγυ-
πτος ὁμοίως (δ). Οἱ νῦν κάτοικοι ταύτης οἱ αὐτόχθονες
καλοῦσιν ἑαυτοὺς Ὑπτ, καὶ μετὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ
ἄρθρου Ἀύπτ, ἐξ οὗ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐκλήθησαν Αἰγύ-
πτιοι. Ὑπὸ τῶν Ἀράβων καλοῦνται Κόπτ, καὶ ὑφ' ἡμῶν
Κόπται, ἐξ οὗ καὶ ὁ μῶνυμος πόλις Κοπτὸς κατὰ τὸν
Θηβαϊκὸν νομὸν μεταξὺ Θηβῶν καὶ Κίνας ὑπῆρχεν (ε),
ἥτις πρέπει νὰ ὑπῆρξεν ἡ πρώτη τῆς Αἰγύπτου πρω-
τεύουσα, ἐξ οὗ καὶ ἡ χώρα ὠνομάσθη Αἴγυπτος· ἐπειδὴ
ὁ Ἡρόδοτος λέγει τὸ πάλαι αἰ Θῆβαι Αἴγυπτος ἐκαλοῦν-
το (ς). Αἰ Θῆβαι κατ' Αἰγυπτίους λέγονται Τέ-Μπε ἤτοι
ὁ οὐρανός, δι' ὃ αἰ Θῆβαι ἐκαλοῦντο καὶ Διὸς πόλις ὑπὸ
τῶν Ἑλλήνων, ἐπειδὴ οὐρανὸς κατ' Αἰγυπτίους ἦτο ὁ, τι ὁ
Ζεὺς κατ' Ἑλλήνας. Ὁ ποταμὸς ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καὶ
ὑπὸ τῶν μετὰ ταῦτα λέγεται Νεῖλος, ὑπὸ τῶν Κοπτῶν

(α) Ἡροδ. I, 4. (β) I, 8. (γ) Ὑδ. Δ, 355. (δ) Ὑδ. Ε. 257.
(ε) Πτολ. IV. ε. 73. (ς) Ἡροδ. I. 15

δὲ καὶ Ἀράβων Νεῖλ· ἐκλήθη οὕτω, λέγει ὁ Ἡλιοδωρος, ἵνα διὰ τοῦ ἀθροίσματος τῶν σημαινομένων ἀριθμῶν τῶν αὐτοῦ γραμμάτων ἐκφράζωνται αἱ ἡμέραι τοῦ χρόνου· ἐπειδὴ διὰ τῶν τακτικῶν πλημμυρῶν τοῦ Νεῖλου ὠρίζετο τὸ ἔτος. Μ' ὅλον ὅτι ὁ Ἡρόδοτος λέγει, ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι πρῶτοι ὥρισαν τὸν χρόνον ἐκ τῶν ἀστρῶν καὶ διήρεσαν αὐτὸν εἰς δώδεκα μέρη (α).

Ἐνθα σχίζεται ὁ Νεῖλος καὶ σχηματίζεται ἡ κορυφὴ τοῦ Δέλτα ὑπῆρχεν ἄλλοτε πόλις Κερκάσωρος (β). Νῦν ἡ ἐκεῖσε πόλις καλεῖται Σάϊντι καὶ ἡ δυτικωτέρα ταύτης Κάτα. Τὰ δυτικῶς τοῦ Δέλτα ἀνῆκον εἰς τὴν ἔρημον τῆς Λιβύης, καὶ τὰ ἀνατολικῶς εἰς τοὺς Ἀραβας (γ). Ὁ δυτικὸς κλάδος τοῦ Νεῖλου ἐκαλεῖτο Κάνωβος, νῦν δὲ Ῥασσίτ, ὁ παρ' αὐτῷ Βολβίτινος, καὶ ὁ παρὰ τούτῳ Σεβεννυτικός, νῦν καλεῖται Σιμπίν, εἶνε ὁ κατ' εὐθείαν λέγει ὁ Ἡρόδοτος ἀπὸ θαλάσσης εἰς τὸν Νεῖλον ἄγων. Ὁ παρ' αὐτῷ καλεῖται Βουκολικός, ἡ Πι-νέμτιμι, καὶ ὁ παρὰ τούτῳ Δίολκος, ὁ μετ' αὐτὸν Παθμητικός ἡ Σαῖτικός, νῦν δὲ τοῦ Δαμιάτ, ὁ παρ' αὐτῷ Μενδήτιος νῦν δὲ Μέντζελ, ὡς διερχόμενος διὰ τῆς πόλεως Μέντζελ, ἥτις τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο Μένδης· διότι οἱ Ἀραβες τὸ Ντάλ, ὡς ζάλ προφέρουσιν· ὁ μετ' αὐτὸν καλεῖται Τανικός διότι διέρχεται διὰ τῆς πόλεως Τάνεως, ἡ Σάν νῦν καλουμένης, καὶ ὁ τελευταῖος Πηλούσιος ἐπειδὴ παρὰ τὴν αὐτοῦ ἐκβολὴν εὕρισκετο τὸ Πηλούσιον (δ). Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ κλάδου τούτου ἐκτείνεται ἡ ἔρημος, ἣν διατέμνει νῦν διῶρυξ ἀρχομένη ἀπὸ Καίρου καὶ διευθυνομένη εἰς Ἰσμαηλίαν καὶ Σουῆζ ὑδρεύσεως χάριν· ἄλ-

(α) Ἡροδ. I. 4. (β) Ἡροδ. I. 15. (γ) I, 15, 17. (δ) Ἡροδ. I, 17. Πτολ. IV. 4. 10.

λοτε ἤρχιζεν ἐπὶ Πτολεμαίων ἐκ τοῦ Πηλουσιακοῦ ἢ Βουβαστικοῦ καλουμένου κλάδου, καὶ ἀπέληγεν εἰς πόλιν Κλεοπατρίδα ἐπίνειον τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, κατὰ τὸν μυχὸν αὐτῆς κείμενον. Εἰς τινὰς χώρας κατὰ τὴν διώρυγα ταύτην ὑπάρχει μικρὰ καλλιέργεια, ἀλλὰ πρὸ ταύτης πᾶσα ἡ χώρα ἦτο ἔρημος, ὑπῆρχε δὲ καὶ τότε ἐπίνειον εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου, πόλις Ἡρώων καλουμένη ἧς οἱ κάτοικοι ὑδρεύοντο ἐκ τῶν πρὸς ἀνατολὰς κειμένων ὀρῶν. Γὰρ Ἄντα ἐπὶ τρεῖς ὥρας μακρὰν κειμένων. Τῆς πόλεως δὲ ταύτης ἕνεκεν ἐκαλεῖτο καὶ ὁ κόλπος Ἡρωοπολιτικός. Νῦν καλεῖται τοῦ Σουέζ, ἐπειδὴ εἰς τὸν μυχὸν αὐτοῦ εὐρίσκεται τὸ ὁμώνυμον αὐτῷ ἐπίνειον. Τὰ διάφορα δ' ἐπίνεια δὲν εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως, διότι ὁ μυχὸς ἕνεκα τῶν πλημμυρίδων καταχώννυται ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, καὶ ἐπομένως μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐπινείου παρεντίθεται μετὰ καιρὸν ξηρὰ· δι' ὃ μετὰ τὸν σχηματισμὸν ξηρᾶς μεγάλης ἐγένετο ἐπίνειον νέον παρὰ τὸν νέον μυχόν· ὥστε οὕτω τὸ ἐν ἐπίνειον εὐρίσκεται βορειότερον τοῦ ἄλλου, βορειότερον δὲ πάντων εἶνε ἡ Ἡρώων πόλις ἣτις ἔκειτο ἔνθα τὸ νῦν Σαλούφ, καὶ μετὰ τοῦτο ἡ Κλεοπατρίς κειμένη περὶ τὴν νῦν γέφυραν τῆς θαλασσίας διώρυγος καὶ τέλος τὸ Σουέζ. Λέγεται μάλιστα ὅτι παρὰ τὴν Κλεοπατρίδα ὑπῆρχε καὶ πόλις Ἀρσινόη, ἵτως δύο πόλεις πλησίον ἀλλήλαις κτισθεῖσαι ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλης διὰ κατάχωσιν τοῦ μυχοῦ ταχεῖαν. Πρὸς ἀνατολὰς δὲ τῆς Τάνεως παρὰ ἔλη, ἀκριβῶς ἔνθα διέρχεται ἢ εἰς Συρίαν ἀπ' Αἰγύπτου ἄγουσα ὁδός, ὑπῆρχε τὸ πάλαι πόλις Κάνταρα, ἧς τὰ εῖρηπια παρατηροῦνται καὶ νῦν μεταξὺ Πορτ-Σαῖτ καὶ Ἰσμαηλίας παρὰ τὴν θαλασσίαν διώρυγα.

Πρῶτος δ' ἱστορικὸς βασιλεὺς ἐν Αἰγύπτῳ ὑπῆρξεν ὁ κτίσας τὴν Μέμφιν Μηνᾶς (α). Ἐκ τούτου μέχρι τοῦ βασιλέως Μοίριδος ὑπῆρξαν βασιλεῖς καθ' Ἡρόδοτον 330 (β), ἐν οἷς οἱ Αἰγύπτιοι δις τὸν ἥλιον εἶδον ἀνατείλαντα ἐκ δυσμῶν (γ) κατ' ἐποχάς, ὡς ὕστερον δειχθήσεται, σχετιζομένας μετὰ τῶν δύο κατακλυσμῶν, τῶν τοῦ Δευκαλίωνος καὶ Ὠρύγου. Ὡστε ὁ Μηνᾶς προὑπῆρξε τῶν κατακλυσμῶν, ὅπως καὶ ὁ Ἰναχος ὁ πατήρ τῆς Ἰοῦς, ἣν Φοίνικες ἐξ Ἀργους ἔκλεψαν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ Ἡρόδοτος δὲν γράφει ἡμῖν μετὰ πόσους βασιλεῖς ἐκ τοῦ Μηνᾶ εἶδον τὸ πρῶτον οἱ Αἰγύπτιοι τὸν ἥλιον ἀνατείλαντα ἐκ δυσμῶν δὲς δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν ὁποία ἱστορία, ἢ τῶν Σινῶν, ἢ τῶν Πελασγῶν ἢ ἢ τῶν Αἰγυπτίων ὑπῆρξεν ἀρχαιοτέρα· οὐχ ἦττον ὁμως ἢ τῶν Πελασγῶν συμπεραίνεται ἀρχαιοτέρα πασῶν, διότι ὁ Ἰναχος τελευταῖος τῆς κοσμοκρατορίας τῶν Πελασγῶν βασιλεὺς ὑπῆρξεν. Ὁ Μοῖρις δ' ἐποίησε τὴν ὁμώνυμον αὐτῷ λίμνην καὶ διεδέχθη ὑπὸ Σέσωστριος, ὅτις, ὅταν ἐξεστράτευσε μέχρι Κολχίδος καὶ μέχρι Θράκης, ἀφῆκε βασιλεύοντα τὸν ἀδελφόν του, ὁ ὁποῖος ἵνα καταχρασθῇ τὴν βασιλείαν ἠθέλησεν ἐπανακάμποντα τὸν Σέσωστριν νὰ δολοφονήτῃ. Διεδέχθη δ' ὁ Σέσωστρις ὑπὸ τοῦ Φερῶν, ἐξ οὗ καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου ἐκαλοῦντο κατὰ Κεδρηνὸν Φαραῶ, καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ ἐλληνιστὶ μεθερμηνευομένου Πρωτέως, ὅστις ὑπεδέχθη τὸν Πάριν καὶ τὸν Μενέλαον ὕστερον μετὰ τῆς Ἑλένης (δ).

Κατὰ Μανέθωνα δὲ Σέτοσις ὁ βασιλεὺς ἐγκατέλειψε (α) Ἡροδ. II, 99. (β) II, 100. (γ) II, 142. (δ) Ἡροδ. II, 101-119.

τὸν ἀδελφόν του Ἄρμαϊν εἰς τὴν ἀρχήν, ὅταν ἐξεστράτευσε μέχρι Κολχίδος καὶ Θράκης, οὗτος δ' ἐδολιεύθη τὸν Σέτοσιν ἐπανελθόντα· εἶχε προκάτοχον ὁ Σέτοσις τὸν Ἀμένοφιν, καὶ διεδέχθη ὑπὸ τοῦ Ῥάμσες, καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ Ἀμένοφιν· ὥστε ὁ Σέτοσις τοῦ Μανέθωνος εἶνε ὁ Σέσωστρις τοῦ Ἡροδότου, ὁ δὲ Ἄρμαϊς ἀδελφὸς καὶ ἀναπληρωτὴς τοῦ Σεσώστριος ὧν καθ' ὃν χρόνον ἐξεστράτευεν οὗτος, πρέπει νὰ ᾖ ὁ Μοῖρις τοῦ Ἡροδότου ἐκληφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ὡς προκάτοχος τοῦ Σεσώστριος· διότι ἐποίησε πρὸ τῶν ἔργων τούτου τὴν λίμνην ἐν Αἰγύπτῳ. Ὁ Ῥάμσες δ' εἶνε ὁ Φερὼν τοῦ Ἡροδότου καὶ ὁ Ἀμένοφιν, ὁ ἐλληνιστὶ ἐρμηνευθεὶς Πρωτεύς. Οὗτος λέγει ὁ Μανέθων περὶ τὰς ὀγδοήκοντα χιλιάδας λεπρούς καὶ νομάδας αἰχμαλώτους ἐπεμψεν ἵνα ἐργάζωνται εἰς κοπιώδη ἔργα πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Νείλου. Ἐκεῖ δ' ὀχυρωθέντες, εἰς χώραν Ἀβαριν καλουμένην πρὶν δὲ Τρίφον, ἣτις δεὸν νὰ ᾖ ἡ νῦν Κάνταρα, ἣν ὡς λέγει ὁ Μανέθων τὸ πάλαι κατώκησαν οἱ ὑπὸ τοῦ Θέμοσις ἐξωσθέντες νομάδες, καὶ ἐπαναστάντες ἐξεδίωξαν τὸν Πρωτέα εἰς Αἰθιοπίαν, καὶ ἐκυριάρχησαν τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ 13 ἔτη. Μετὰ ταῦτα ὁ Πρωτεὺς ἢ Ἀμένοφιν ἐλθὼν ἐξ Αἰθιοπίας ἐπανελάβε τὴν ἀρχήν.

Ἐκ τῆς Βίβλου δέ, καὶ ἐκ τῶν Ἑβραϊκῶν παραδόσεων μανθάνομεν, ὅτι ὁ Φαραώ, ὅστις κατὰ τὴν παράδοσιν ἐκαλεῖτο Ῥάμσες, συνέλεξε τοὺς Ἑβραίους καὶ ἔκτισε δι' αὐτῶν πόλιν ἐπώνυμον Ῥαμσές καλουμένην, καὶ ἑτέραν Ὀθώμ (α)· διέταξε νὰ πνίγωνται τὰ νεογνὰ τῶν Ἑβραίων εἰς τὸν Νεῖλον, ἢ δ' ἀδελφὴ αὐτοῦ ἔσωσε τὸν Μωϋσέα, καὶ οὗτος εἰς ἡλικίαν 40 ἐτῶν ἐφόνευσε (α) Ἑξοδ. α.

τὸν Αἰγύπτιον, φυγὼν δ' ἔμενεν ἐν τῇ ἐρήμῳ 40 ἔτη, καὶ ἐπανεκάμφε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φαραώ (α). Ἐκτίσθησαν δ' αἱ πόλεις, ὡς μανθάνομεν ἐκ τοῦ Μανέθωνος πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Νείλου. Ἀλλὰ Ῥάμσες ὠνομάζετο ὁ πρῶτος πέμψας τοὺς Εβραίους καὶ τοὺς νομάδας εἰς οἰκοδομὴν πόλεων, καὶ ἐπομένως ἦτο Ῥάμσες ὁ Φερῶν, ἐξ οὗ πάντες οἱ μετὰ ταῦτα βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου Φαραῶ ἐκαλοῦντο. Ἐπὶ δὲ Πρωτέως ἡ Ἀμένοφίς ἐξηκολούθουν φαίνεται αἱ τῶν πόλεων οἰκοδομαί, καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Φαραῶ ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως ὁ Αἰγύπτιος. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τῶν λεπρῶν καὶ νομάδων, οἵτινες πρωτεύουσιν ἐποίησαν τὴν Τάνιν ἐγένετο ἡ ἔξοδος· καὶ διὰ τοῦτο ὁ Δαυὶδ λέγει τὰ σημεῖα καὶ θαύματα ἐγένοντο ἐν πεδίῳ Τάνεως (β). Ὁ προκάτοχος δὲ καὶ πατὴρ τῶν Φερῶν ἡ Ῥάμσες ἦτο ὁ Σέτωτρις ἡ Σέτοσις, ὅστις ἔφερεν ἐν Αἰγύπτῳ ἐκ τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ τῶν πολυχρονίων καὶ μεγάλων τοὺς λαοὺς αἰχμαλώτους, ὡς ποίμνια, καὶ ἐποίησε δι' αὐτῶν διώρυγας καὶ ἄλλα δημόσια ἔργα, ναοὺς κ. τ. τ. ἐξεστράτευσεν δὲ μετὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἰακώβ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τῆς Βίβλου δὲν μνημονεύεται. Ἐπὶ Μοίριδος τοῦ ἀναπληρωτοῦ καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Σετώτριος ἐγένετο ἡ λίμνη καὶ ἡ πρὸς ταύτην τὸ ὕδωρ ἐναποθηκεύοντα ἐκ τοῦ Νείλου διώρυξ· καθ' ἃ προὔπηρξεν ὁ λιμὸς καὶ ἡ λίμνη ἐγένετο πρὸς πρόληψιν ἐτέρου. ὠνομάσθη δὲ τοῦ Μοίριδος ἡ Ἀρμαΐδος, νῦν καλεῖται Καροῦν, ἡ δὲ διώρυξ, ὀνομάζομένη μέχρι νῦν τοῦ Ἰωσήφ, δηλοῖ ὅτι ὠνομάσθη διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰωσήφ, ἐπειδὴ ἐπεστάτει φαίνεται εἰς τὸ ἔργον. Πρὸ τοῦ Μοί-

(α) Ἐξοδ. ιβ'. 7. (β) Ψαλ. οζ'. 12, 43.

ριδος καὶ Σεσώστριος λοιπὸν ὑπῆρξεν ὁ λιμός, καὶ ἐπο-
μένως ἐπὶ Ἀμένοφιν. Ἐπὶ τούτου λοιπὸν ἐγένετο ἡ εἰσο-
δος τοῦ Ἰακώβ ἐν Αἰγύπτῳ. Τούτων καὶ τῶν ἄλλων
Φαραὼ τὰς βασιλείας κατατάξομεν ὕστερον καὶ δικαιο-
λογήσομεν διὰ συγχρονισμῶν τὴν ἐποχὴν ἐκάστου.
Νῦν ὁμως μετὰ τὴν προεισαγωγὴν ταύτην πρὶν ἢ περι-
γράψωμεν τὸ δρομολόγιον τῆς ἐξόδου τῶν Ἑβραίων κατὰ
τὸν Μωϋσέα, ὁδηγὸν τὴν Βίβλον ἔχοντες ἀναφέρομεν,
ὅτι ἡ ἐξοδος οὕτω σχετιζομένη εὐρίσκεται συμβᾶσα
μετὰ τὰ Τρωϊκά, ὃ δὲ Μωϋσῆς ἐγεννήθη ἐπὶ Φερῶν
ἦτοι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Ἀργοναυτικῶν ἢ Ἀμαζονι-
κῶν, καὶ ἡ εἰσοδος συνέβη ἐπὶ τοῦ προκατόχου τοῦ Σε-
σώστριος Ἀμένοφιν. Πρὸς ταῦτα συμφωνεῖ καὶ ἡ Βί-
βλος, διότι γράφει ἐν τῇ εισόδῳ τοῦ Ἰακώβ ἐν Αἰγύπτῳ
μεταξὺ τῶν εἰσελθόντων ὑπῆρχε καὶ ὁ Καὰθ πατήρ
τοῦ Μωϋσέως, καὶ ἐπὶ πλέον ὁ μετὰ τὸν Καὰθ γεννη-
θεὶς Μερορί (α). ὥστε ὁ πατήρ τοῦ Μωϋσέως εἶχεν ἐν τῇ
εἰσόδῳ ἡλικίαν τινά. Ἐὰν λοιπὸν εἰς ταύτην προσθέ-
σωμεν ὅσα ἔτη παρῆλθον ἀπὸ τῆς εἰσόδου μέχρι τῆς
γεννήσεως τοῦ Μωϋσέως, ἅπερ εἰσὶν ὅσα παρῆλθον ἵνα
νυμφευθῇ ὁ Καὰθ καὶ γεννηθῇ ὁ Ἀαρών, καὶ εἶτα ὁ
Μωϋσῆς, καὶ προσθέσωμεν εἰς ταῦτα καὶ ὅσῃν ἡλικίαν
εἶχεν ὁ Μωϋσῆς μέχρι τῆς ἐξόδου, θέλομεν ἔχει ἀναμ-
φιβόλως τὸν ἀπὸ τῆς εἰσόδου μέχρι τῆς ἐξόδου χρόνον·
εὐρίσκεται δ' οὗτος μεθ' ὅλας τὰς ὑπερβολὰς μικρὸν τῶν
ἐκατὸν ἐτῶν διαφέρων, μ' ὅλον ὅτι οἱ Ἑβραῖοι νυμφεύον-
ται εἰς μικράν ἡλικίαν· σχετίζεται δὲ λαμπρῶς μετὰ
τῶν ἐτῶν τῶν βασιλειῶν τῶν Φαραὼ τῶν ἀπὸ τῆς εἰσόδου
μέχρι τῆς ἐξόδου ὑπαρξάντων. Ὁ δὲ Μωϋσῆς δὲν πρέπει

(α) Γεν. μτ'. 11.

νὰ ἔμεινε τεσσαράκοντα ἔτη ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀλλὰ τέσσαρα μόνον, διότι ἐνυμφεύθη ἅμα τῇ ἀφίξει ἐκεῖσε (α), καὶ ὅταν ἐπανεκάμψεν εἰς Αἴγυπτον εἶχεν υἱὸν ἕνα τὸν Γηρσάμ (β) καὶ ἐν γαστρὶ ἀφῆκε τὸν Ἑλιέζερ, ἕτερον αὐτοῦ υἱόν, διότι τὸ αὐτοῦ ὄνομα σημαίνων ὁ Θεὸς ἐξήλατό μοι ἐκ χειρὸς Φαραώ, ἔλαθεν αὐτὸ μετὰ τὴν ἐξοδον, ἐγεννήθη δὲ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Μωϋσέως ἐν Αἰγύπτῳ· διότι ἐνῶ ἀφῆκεν ὁ Μωϋσῆς τὸν Γηρσάμ μόνον ἀναχωρῶν, ὅταν ἐπανεκάμψεν, ἐξῆλθεν ὁ Ἰοθὼρ πρὸς προὔπαντησιν αὐτοῦ μετὰ τῆς Σαπφώρας καὶ τῶν δύο υἱῶν τῆς (γ). Μετὰ ταῦτα ἰδῶμεν τῆς ἐξόδου τὸ δρομολόγιον ὁποῖον ὑπῆρξε.

Λέγει ἡ Βίβλος ὅτι ὁ Ἰακώβ ἐξαπέστειλεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὸν Ἰούδαν πρὸς Ἰωσήφ συναντῆσαι αὐτῷ καθ' Ἡρώων πόλιν εἰς γῆν Ῥαμεσσή, καὶ ἀνέβη Ἰωσήφ καθ' Ἡρώων πόλιν (δ). Τῶν Ἡρώων δ' ἡ πόλις ἔκειτο κατὰ Στράβωνα ἐν τῷ πρὸς τὸν Νεῖλον μυχῷ τοῦ Ἀραβίου κόλπου (ε). Διὰ τῆς Βαβυλῶνος δὲ (Παλαιὸν Κάϊρον) καὶ διὰ τῆς Ἡρώων πόλεως διήρχετο ὁ Τραϊανὸς ποταμός, ἡ ἢ τοῦ Τραϊανοῦ διῶρυξ (ς). ἔκειτο δέ, ὡς λέγει ἡ Βίβλος, ἐν τῇ γῇ Ῥαμεσσή, ἥτις καὶ Γεσέμ γῆ Ἀραβίας ἐκαλεῖτο (ζ). Γεσέμ ἡ Ῥαμεσσή λοιπὸν ἦτο πᾶσα ἡ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Δέλτα τοῦ Νείλου ἐρημος, ἐν ᾗ κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ πρὸς τὸν Νεῖλον Ἀραβικοῦ κόλπου, δηλαδὴ τοῦ Σουέζ, ἔκειτο ἡ τῶν Ἡρώων πόλις. Τὰ δὲ σημεῖα καὶ τέρατα ἐποίει ὁ Μωϋσῆς οὐχὶ ἐν Μέμφιδι, ἀλλ' ἐν

(α) Ἐξοδ. β'. 15. (β) Ἐξοδ. β'. 22, δ'. 20, 24. (γ) Ἐξοδ. ια'. 2. (δ) Γεν. XLVI. 28. (ε) Στραβ. 767. (ς) Πτολ. ιν'. 5. 54. (ζ) Γεν. XLVI. 34. XLVII. 11. 27. ἐξοδ. VIII. 22.

τῷ πεδίῳ Τάνεως (α), δηλαδή εἰς τὴν πόλιν Τάνιν, τὴν κειμένην παρὰ τὸν ἄλλοτε ὁμώνυμον ταύτῃ κλάδον τοῦ Νεῖλου καὶ παρὰ τὴν γῆν Γεσέμ, καλουμένην δὲ νῦν Σάν. Οἱ δὲ Ἑβραῖοι ἀνεχώρησαν ἀπὸ Ῥαμεσσῆ καὶ ἦλθον εἰς Σοκχώθ τὴν 15 τοῦ πρώτου σεληνιακοῦ μηνὸς ἢ τῶν νέων (β) καλουμένου, δηλαδή τοῦ Νησιάν, καὶ ἐκεῖθεν τὴν ἐπομένην 16 τοῦ μηνὸς ἐστάθμευσαν εἰς Ὅθώμ ἢ Βουθάμ παρὰ τὴν ἔρημον (γ), κτισθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὴν Βίβλον (δ), ἐπώνυμον δὲ κατὰ τὰς παραδόσεις ὑπουργοῦ τοῦ τότε Φαραὼ Ῥαμεσσῆ καλουμένου, οὗτινος καὶ πόλιν ἐπώνυμον τὴν Ῥαμεσσῆ ἔκτισαν· ὥστε τὸ ὄνομα Ῥαμεσσῆ τῆς χώρας Γεσέμ, ἂν ἐκ τῆς πόλεως προῆλθε, δέον νὰ ᾖ μεταγενέστερον τῆς εἰσόδου τοῦ Ἰακώβ. Ὁ Ἡρόδοτος ὀνομάζει τὴν Ὅθώμ Πάτουμον πόλιν Ἀραβίας (ε), δηλαδή κειμένην ὡς ἔλεγεν ἡμῖν ἐν γῇ Γεσέμ τῆς Ἀραβίας κατὰ τὴν Βίβλον, παρὰ τὴν ὁποίαν διήρχετο ἡ διώρυξ τοῦ Νεκώ, λέγει, ἢ ὕστερον ὑπὸ τοῦ Δαρείου ἀποτελεσθεῖσα, εἴτα δέ, ὡς ἐξ ἄλλων γινώσκομεν, καὶ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, ἀναγεωθεῖσα δ' ὑπὸ τοῦ Τραϊανοῦ καὶ ὑπὸ τῶν Καλιφῶν ὕστερον. Κωνστάντιος δ' ὁ πατριάρχης εἰς τὰ Αἰγυπτιακὰ Πιθῶ ἢ Πιθώμ (ς) καλῶν ταύτην, καὶ σημαίνουσιν, ὡς λέγει, τόπον ἰσχυρόν, τίθησιν εἰς τὴν εἴσοδον μιᾶς κοιλάδος σχηματιζομένης ὑπὸ τῆς διακλαδώσεως τῶν Ἀραβικῶν ὁρῶν, δηλαδή τῶν πρὸς ἀνατολὰς

(α) Δευτ. ψαλ. LXXVII. 12, 43. (β) Ἐξοδ. ΧΙΙ. 4. (γ) Ἐξοδ. ΧΙΙ. 20. Ἀριθ. XXXIII. 6. (δ) Καὶ ὠκοδόμησαν πόλεις ὁχυράς τῷ Φαραῶ τὴν τε Πιθῶ ἢ Φιθώμ καὶ Ῥαμεσσῆ, καὶ ὦν, ἢ ἐστὶν Ἡλιοῦπολις ἐξ 1. 11. (ε) Ἡροδ. II. 158. (ς) Αἰγυπτ. σελίς 342.

τοῦ Νείλου ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ διευθυνομένης πρὸς ἀνατολὰς οὐ μακρὰν τῆς τοῦ Φαραὼ διώρυγος εἰς τὰ περίξ τῆς Ἡρωπόλεως, ἦτο δ' ὠφέλιμος διὰ τὸ ἐμπόριον τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Κατ' ἐκείνην τὴν χώραν ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν Ἀράβων σήμερον χείμαρρος ἐν τῇ ἐρήμῳ βάτη Βοτάν, ἀρχόμενος ἐκ τοῦ χωρίου Ἀμποῦ Χάμετ. Ἐκεῖ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν λέγων· Ἀποστρέψαντες στρατοπεδευσάτωσαν ἀπέναντι τῆς ἐπαύλεως ἀνὰ μέσον Μαγδώλου, καὶ ἀνὰ μέσον τῆς θαλάσσης, ἐξ ἐναντίας Βεελσεπφών (α)· ὅθεν ἀπάραντες ἐκ Βουθάν παρενέβαλον ἐπὶ τὸ στόμα Ἡρώθ, ὃ ἐστὶν ἀπέναντι Βεελσεπφών, καὶ παρενέβαλον ἀπέναντι Μαγδώλου (β). Οἱ δ' Αἰγύπτιοι καταδιώξαντες ὀπίσω αὐτῶν εὗρον αὐτοὺς παρεμβεβληκότας παρὰ τὴν θάλασσαν . . . ἀπέναντι τῆς ἐπαύλεως ἐξ ἐναντίας Βεελσεπφών (γ), δηλαδὴ εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὀρισθέντα σταθμόν. Ἀλλ' ὅπως ἀποστρέψωσιν οἱ Ἑβραῖοι πορείαν ἐκ Πιθώμ ἢ Βουθάν, ἵνα στρατοπεδεύσωσι παρὰ τὴν θάλασσαν ἀπέναντι τῆς ἐπαύλεως, ἢ καὶ ἐπὶ τὸ στόμα Ἡρώθ, δηλαδὴ εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου, στόμα θαλάσσης ὁ μυχὸς αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλούμενος, δεόν νὰ εἶχον ἀπὸ Ῥαμεσσῆ μέχρι Πι-θώμ (δ) πορείαν νοτίαν· ὅθεν ἵνα σταθμεύσωσι παρὰ τὸν μυχὸν τῆς θαλάσσης ἀπέστρεψαν ἀνατολικῶς, διότι ἂν ἢ ἀπὸ Ῥαμεσσῆ πορεία μέχρι Πι-θώμ ἦτο ἀνατολική, ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς ἐκ Μέμφεως ἐρχομένους, δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀποστρέψωσιν, ἀλλὰ νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν πορείαν κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἐκ Μέμφιδος εἰς Βοτάν ἐρχόμενοι

(α) Ἐξοδ. ΧΙΥ. 1-3. (β) Ἀριθ. ΧΧΧΙΙ. 7. (γ) Ἐξοδ. ΧΙΥ. 9. (δ) Τόπι Αἰγυπτιακὸν ἄρθρον.

ἀποστρέφουσι τῆς ὁδοῦ ἵνα στρατοπεδεύσωσιν εἰς τὴν ἐν Σουέξ θάλασσαν ἃν διηυθύνοντο εἰς Παλαιστίνην. Ὅτι εἶχον ἀπὸ Ῥαμεσσῆ μέχρι Πι-θὼμ πορείαν νοτίαν, δηλοῦται ἔτι καὶ ἐκ τῶν ἐξῆς χωρίων τῆς Βίβλου. Οὐχ ὠδήγησεν ὁ Θεὸς τὸν λαόν, λέγει (α), ὁδὸν γῆς Φιλιστεΐμ ὅτι ἐγγὺς (β) ἦν, μήποτε μεταμελήσῃ τῷ λαῷ ἰδόντι τὸν πόλεμον καὶ ἀποστρέψῃ εἰς Αἴγυπτον. Καὶ ἐκύκλωσεν ὁ Θεὸς (γ) ὁδὸν εἰς τὴν ἔρημον εἰς τὴν θάλασσαν ἐρυθράν· δηλαδή ἀντὶ νὰ λάβωσιν ἀπὸ Ῥαμεσσῆ τὴν ἄγουσαν ἀνατολικῶς κατ' εὐθείαν εἰς τὴν Παλαιστίνην, διηυθύνθησαν κυκλίζοντες πρὸς τὴν θάλασσαν ἐρυθράν, ἥτοι ἵνα ἀπὸ Ῥαμεσσῆ ἀποτελεσθῇ κυκλίζουσα πορεία πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν δέον ἐκεῖνο νὰ εὐρίσκηται βορειοδυτικῶς ταύτης. Καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν λέγει (δ): Ἐρεῖ Φαραὼ τῷ λαῷ αὐτοῦ οἱ υἱοὶ Ἰσδραὴλ πλανῶνται οὗτοι ἐν τῇ γῇ, συγκέχλεικε γὰρ αὐτούς ἡ ἔρημος· ὡς εἰ ἔλεγεν ἡμῖν ὅτι ὑπεσχέθησαν εἰς τὸν Φαραὼ οἱ Ἰσραὴλ, ὅτι ἔμελλον νὰ ἐπανακάμψωσι, διηυθύνθησαν δὲ ἵνα μὴ φεύγοντες ὑποπτευθῶσι, πρὸς τὴν δυτικῶς τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἔρημον· ἃν δὲ μὴ ἐπανακάμψοντες ἀναζητηθῶσιν ἀφοῦ δὲν εὐρεθῶσι νὰ λογισθῶσιν ὡς καταχωσθέντες ὑπὸ τῆς ἄμμου ἐν τῇ ἐρήμῳ. Τοιοῦτό τι καλῶς διασαφίζει ἡ παράδοσις λέγουσα ὅτι ἀπῆλθον ἐν τῇ ἐρήμῳ Ἐτάμ, δηλαδή τῇ Βοτάμ, προφασισθέντες εἰς τὸν Φαραὼ ὅτι ἔδει νὰ ἐξιλεώσωσι τὸν Θεὸν διὰ τριημέρου προσευχῆς καὶ νηστείας κακουχούμενοι ἐν τῇ ἐρήμῳ ὅπως ἀπαλλαχθῶσιν ἐκ θανατικοῦ, καθ' ὃ συχνοὶ τῶν Ἑβραίων καὶ ἐξ ἄλλων ἀπέθνησκον.

(α) Ἐξοδ. XIII. 17. 18. (β) Τῷ Ῥαμεσσῆ ἐξ οὗ ἀνεχώρησαν.
(γ) Ἀπὸ Ῥαμεσσῆ βεβαίως. (δ) Ἐξοδ. XIV. 3.

Οἱ δ' ἀποθανόντες ἐκ τῶν Ἑβραίων περὶ τὰς τεσσαράκοντα χιλιάδας ἦσαν οἱ ἐξ Αἰγυπτίων καὶ Ἑβραίων καταγόμενοι, οὓς ὁ Θεὸς δὲν ἤθελε νὰ σώσῃ. Ἡ δὲ Βίβλος λέγει μετὰ τὸ θανατικὸν τῶν πρωτοτόκων εἶπεν ὁ Φαραὼ τῷ Μωϋσῇ: Ἀνάστητε, βαδίζετε καὶ λατρεύσατε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν καθ' ἃ λέγετε (α), καὶ τὰ πρόβατα καὶ τοὺς βόας ὑμῶν ἀναλαβόντες.

Τὸ Ῥαμεσσή οὕτως ἔκειτο δύο ἡμεροδρομίας βορείως Πι-θώμ, καὶ ἐπομένως περὶ τὴν πόλιν Τάνιν, ἴσως οὐ μακρὰν τῆς Μεσογείου περὶ τὰ ἔλη τῆς λίμνης Μεντζάλε, πολὺ δὲ πιθανὸν περὶ τὴν Κάνταρα ἥτις καὶ Ἀβαρις τότε ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἐκαλεῖτο. Μεταξὺ τοῦ Ῥαμεσσή καὶ τοῦ Πι-θώμ εὐρίσκετο τὸ Σοκχώθ, ἀντιστοιχοῦν πιθανὸν εἰς τὸ νῦν Σαλιχίε δι' οὗ ὁδὸς ἐκ δυσμῶν ἐρχομένη ἄγει εἰς τὴν Κάνταρα, καὶ ἐκ βορρᾶ ἄγει εἰς Σουέζ δι' Ἀμποῦ Χάμετ, καὶ διὰ τῆς βάτης Βοτάν. Τὸ Σοκχώθ λοιπὸν πρέπει ν' ἀντιστοιχῇ πρὸς τὸ νῦν Σαλιχίε, τὸ δὲ Πι-θώμ εἰς χώραν τινὰ περὶ τὸ Ἀμποῦ Χάμετ κατὰ τὴν βάτην Βοτάν, διότι ἢ εἰς τὰς ἐρήμους συγκαινωνία, ὑπὸ τῆς φύσεως στερεῶς προδιαγεγραμμένη, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μεταβληθῇ ἄλλως. Ἡ ὁδὸς λοιπὸν, ἣν ἠκολούθησε κυκλίζων ὁ λαὸς τοῦ Ἰσδραήλ δέον νὰ ᾖ ἢ ἀπὸ Κάνταρα διὰ Σαλιχίε, Ἀμποῦ Χάμετ, βάτης Βοτάν καὶ δι' Ἀγροῦτ εἰς Σουέζ ἄγουσα, ἥτις οὕτως ἀποβαίνει κυκλική· ἔπαυλις ἡ καὶ Ἡρώθ καλουμένη, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ ὁ μυχὸς τῆς θαλάσσης στόμιον Ἡρώθ ἐκλήθη ὑπὸ τῆς Βίβλου, δέον νὰ ᾖ ἡ τῶν Ἡρώων πόλις ἐκ τῆς ὁποίας καὶ ὁ κόλπος ὠνομάσθη Ἡρωοπολιτικός. Ἐκειτο δὲ κατὰ Στράβωνα ἐν τῷ μυ-
(α) Ἐξοδ. XII. 31. 32.

χω τοῦ Ἀραβίου κόλπου πλησίον τῆς Ἀρσινόης τῆς καὶ Κλεοπατρίδος καλουμένης, καθ' ἣν ἐξέδιδεν εἰς τὴν θάλασσαν ἢ ἀπὸ Φακούσης ἀρχομένη διώρυξ καὶ διὰ τῶν πικρῶν λιμνῶν διερχομένη, δηλαδὴ τῶν περὶ τὴν νῦν Ἰσμαηλίαν, αἱ μετεβάλλοντο τῇ κράσει τοῦ ποταμοῦ (α). Κατὰ δὲ Πτολεμαῖον ἡ τῶν Ἡρώων πόλις ἔκειτο ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Ἀραβίου κόλπου πλησίον τῆς Ἀρσινόης, διήρχετο δὲ δι' αὐτῆς ἡ τοῦ Τραϊανοῦ διώρυξ (β) δηλαδὴ αὐτὴ ἡ προμνησθεῖσα ὑπὸ τοῦ Στράβωνος, ἣν Σέσωστρις πρὸ τῶν Τρωϊκῶν, καὶ εἴτα Δαρεῖος ἐπεχείρησαν, ἀλλ' ἐγκατέλειψαν πεισθέντες μετεωροτέραν εἶναι τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν τῆς Αἰγύπτου· ἀλλ' οἱ Πτολεμαῖοι βασιλεῖς διακόψαντες κλειστὸν ἐποίησαν τὸν Εὐριπον ὥστε, ὅτε βούλονται, ἐκπλεῖν καὶ εἰσπλεῖν εἰς τὴν ἔξω θάλασσαν (γ)· ἤτοι ἐποίησαν φιλοτέχνημα, οἷον νῦν ὑπάρχει κατὰ τὴν αὐτὴν διώρυγα, ἣτις ἀνακαινισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Τραϊανοῦ τότε ἔχει, ἣν ἔκτοτε οὗτος ἔδωκεν αὐτῇ κοίτην μὴ διερχομένη διὰ τῶν πικρῶν λιμνῶν. Μελέτιος ὁ Ἀρχιερεὺς λέγει ἡ τῶν Ἡρώων πόλις καλεῖται νῦν Ἐρώου καὶ κεῖται ἐγγὺς τοῦ Ἀραβίου κόλπου 100 μίλια ἀφισταμένη πρὸς νότον τοῦ Πηλουσίου, ὑπὸ τινων νομίζεται αὐτὸ τὸ Σουέζ (δ). Κωσταντίος δ' ὁ Πατριάρχης λέγει ὅτι ἐγένετο μῆλον ἔριδος μεταξὺ τῶν νεωτέρων. Οἱ κατακτηταὶ τῆς Αἰγύπτου Γάλλοι ἐτοποθέτησαν ταύτην μεταξὺ τῶν πικρῶν λιμνῶν καὶ τοῦ Πηλουσιακοῦ κλάδου, ἐνῶ κατὰ Στράβωνα καὶ Πτολεμαῖον εὕρισκετο ἐν τῷ μυχῷ

(α) Στράβ. 767. 768. 769. 804. 805. (β) Πτολ. IV 5. 13. 14. 54. (γ) Στράβ. 804. (δ) Γεωγρ. Μελετίου Ἀρχιερέως Ἀθηνῶν ἐκδόσις ἔτους 1728 σελ. 581.

τοῦ Ἀραβικοῦ κόλπου, καθ' ἣν χώραν διήρχετο ἡ τοῦ Τραϊανοῦ διώρυξ, ἥτις ἄλλοτε διήρχετο διὰ τῶν πικρῶν λιμνῶν, καὶ ἐπομένως περὶ τὸ νῦν Σαλούφ, νοτίως τοῦ ὁποίου ἔκειτο ἡ Ἀρσινόη ἢ καὶ Κλεοπατρὶς καλουμένη. Τὸ νῦν Σουέζ πρεπεὶ νὰ ᾖ πόλις ὅλως νέα ἐκτισμένη εἰς χώραν, καθ' ἣν ὅτε ὑπῆρχεν ἡ Ἀρσινόη ἦτο κεκαλυμμένη ὑπὸ τῆς θαλάσσης καθύς καὶ ἡ χώρα τῆς Ἀρσινόης δέον νὰ ὑπῆρχε κεκαλυμμένη ὑπὸ τῆς θαλάσσης ὅτε ἤκμαζεν ἡ τῶν Ἑρώων πόλις· ἐπειδὴ ἡ ἀκτὴ τῆς θαλάσσης, ὡς ὁμολογοῦσιν οἱ πρὸ εἰκοσαετίας ἐκεῖσε ἀποκατεστημένοι, καταχωνυμένη ὑπὸ τῶν παλιρροιῶν ἀποσύρεται εἰς τὰ ἔνδον. Ἐχρησίμευε δὲ τότε ἡ τῶν Ἑρώων πόλις εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἐρυθρὰν ναυτιλλομένους, ὅπως εἶτα ἡ Ἀρσινόη καὶ νῦν τὸ Σουέζ, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἡ κατὰ τὸν λιμένα ἀποτελεσθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐταιρίας χερσόνησος ἀντὶ τοῦ Σουέζ θέλει χρησιμεύσει. Ἐστάθμευσαν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν οἱ Ἑβραῖοι, ἡ ἐπὶ τὸ στόμα Ἑρώθ, δηλαδὴ παρὰ τὸν μυχὸν τῆς τῶν Ἑρώων πόλεως, ἀπέναντι Μαγδῶλου, καὶ ἀπέναντι Βεελσεπφών. Τὸ Μαγδῶλ δὲ ἡ Μάγδωλον δέον νὰ ᾖ πόλις καὶ οὐχὶ ἄγαλμα, ὡς διατείνονται, διότι ἡ Βίβλος λέγει: Ἀναγγεῖλατε εἰς Μάγδωλον, καὶ παραγγεῖλατε εἰς Μέμφιν (α), μετὰ πόλεως παραβάλλουσα αὐτό· καὶ ἀλλαχοῦ τῶν κατοικούντων ἐν Μαγδῶλ, καὶ ἐν Τάφναις, καὶ ἐν Νώθ καὶ ἐν γῇ Παθουρῆς (β), ἡ καὶ κατὰ τοὺς ἑβδομήκοντα τοῖς κατοικοῦσιν ἡ καὶ τοῖς καθημένοις ἐν Μαγδῶλ καὶ ἐν Τάφναις καὶ ἐν γῇ Παθουρῆς (γ). Ἐκεῖτο δ' εἰς τὰ βόρεια τῆς Αἰγύπτου, διότι ὅπως παραστήσῃ τὸ ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον ταύτης ὁ Ἰεζεκιήλ λέγει

(α) Ἱερ. χχvi. 14. (β) Ἱερ. μδ'. (γ) Ἱερ. LI. 1.

ἀπὸ Μαγδώλου ἕως Συήνης (α) (Σουάν). Καθ' Ἡρόδοτον δὲ Μένδης Αἰγυπτιαστὶ λέγεται ὁ τράγος καὶ ὁ Πάν ἐξ οὗ ὠνομάσθη καὶ ἡ πόλις Μένδης, ἐπειδὴ ἐλατρεύετο ἐν αὐτῇ (κατὰ τὰ ἔλη ἔνθα οἱ ποιμένες διητῶντο κειμένη) ὁ Πάν καὶ ὁ τράγος ὅστις ἐμίσγετο γυναικὶ ἀναφανδὸν πρὸς ἐπίδειξιν ἀνθρώπων (β). ἔκειτο δὲ παρὰ ὁμώνυμον αὐτῇ κλάδον τοῦ Νείλου Μενδήσιον καλούμενον, ὃς εἰσέβαλλεν εἰς τὸν Φατνικόν, καὶ εἶχεν ἀνατολικῶς αὐτοῦ τὸν Τανικὸν κλάδον δηλαδὴ τὸν διερχόμενον διὰ Τάνεως (γ), εἰ καὶ κατὰ Πτολεμαῖον ὁ Μενδήσιος κλάδος εἶχε στόμιον ἴδιον (δ). Κατὰ Πίνδαρον δ' ἡ Μένδης, ἣν Μένδητα καλεῖ, ἔκειτο παρὰ κρημνὸν θαλάσσης Νείλου κέρως ἔαιγίβατος, ὅθι τράγοι γυναιξὶ μίσγονται καὶ ἐπομένως παρὰ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν εἰς ἐκβολὴν στομίου κλάδου τοῦ Νείλου. Τὰ ἐρείπια ταύτης, λέγει ὁ σοφὸς Πατριάρχης, εἰσὶ πλησίον τῆς Ἀραβικῆς πόλεως Μεντζάλ, τῆς ἀπὸ τῆς λίμνης Μεντζαλὲ καλουμένης, ἐν ἣ εἰσέβαλλεν ὑποδιαιρούμενος εἰς πολλὰ στόμια ὁ Μενδήσιος κλάδος (ε). Αὕτη ἡ βορειοτάτη κατὰ ταύτην τὴν χώραν πόλις πρέπει νὰ ᾖ τὸ Μαγδῶλ, καὶ ἀπέναντι ταύτης ἐνώπιον τῆς ἐπαύλεως Ἡρώθ, ἡ τῆς Ἡρώων πόλεως παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ ἀντιστοίχως Βεελσεπφὼν ἐστρατοπέδευσαν οἱ Ἑβραῖοι. Ἡ Βεελσεπφὼν οὕτω πρέπει νὰ ᾖ πόλις ὅπως καὶ ἡ Μαγδῶλ, εὐρισκομένη δυτικῶς τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὀρισθείσης θέσεως· διότι ἀπέναντι ταύτης ἀφ' ἧς βορείως κεῖται ἡ Μαγδῶλ, οὔτε ἀνατολικῶς, οὔτε νοτίως ὑπάρ-

(α) Ἰεζενιήλ κθ'. ἡ ΧΧλ. 6. (β) Ἡροδ. 11. 46. (γ) Στράβ. 801. 802 (δ) Πτολ. IV. 5. 10. (ε) Κωνσταντ. Β'. Πατριάρχου τοῦ Σιναΐτου Αἰγυπτιακ. σελ. 394.

χουσι χῶραι κατωκημέναι· καὶ ἐπομένως πρέπει νὰ ᾗ ἡ Ἡλιούπολις, κληθεῖσα οὕτως ὡς πόλις τοῦ Βεέλ, ἡ καὶ Βαάλ, δηλαδή τοῦ Ἡλίου, οὕτως ὑπὸ τῶν Σιδωνίων καλουμένου (α), Βήλου δ' ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (β), ἐπώνυμος τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἡ ἐν Συρίᾳ πόλις Βααλβέκ. Ἀλλὰ κατ' Αἰσχύλον καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ὠνόμαζον τὸν Ἡλίον Βήλον. Βήλου δίπαιδα πατέρα τοῦ ἐμοῦ πατρός, ἔλεγον αἱ Δαναίδες (γ)· ἐξ οὗ ἡ Ἡλιούπολις δύναται νὰ ὠνομασθῇ ἔτι καὶ Βεελσεπφών. Ὀνομάζουσα δὲ ταύτην ἡ Βίβλος ποῦ μὲν Ἡλιούπολιν καὶ Ὡν δηλαδή διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἡλίου καὶ που Βεελσεπφών, ποιεῖ ὅ,τι καὶ διὰ τὴν Ἡρώων πόλιν, ὀνομάζουσα ταύτην ποῦ μὲν Ἡρώων πόλιν καὶ παρὰ τὴν θάλασσαν ἔπαυλιν, ὡς μόνην ἐκεῖσε ὑπάρξασαν, καὶ που Ἡρώθ, ἐξ οὗ ὁ παρ' αὐτὴν μυχὸς τῆς θαλάσσης στόμιον Ἡρώθ ἐκλήθη. Ὡρίζετο δὲ ἡ παρὰ τὴν θάλασσαν στρατοπέδευσις τῶν Ἑβραίων διὰ τοιούτων καὶ τοσούτων σημείων, ἵνα γίνῃ γνωστὸν ὅτι ἔδει νὰ στρατοπεδεύσωσι κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν, καὶ οὐ μακρὰν τοῦ μυχοῦ. Ἐκεῖ εὐρίσκοντο οἱ Ἑβραῖοι, ὅτε κατ' ὀπισθεν αὐτῶν οἱ Αἰγύπτιοι ἦλθον. Καὶ κατεδίωξαν οἱ Αἰγύπτιοι ὀπίσω αὐτῶν (δ), δηλαδή ἔλαβον τὴν αὐτὴν ὁδόν, δι' ἧς ἐπορεύοντο οἱ Ἑβραῖοι, καὶ ἐπομένως οἱ καταποντισθέντες δὲν ἦσαν ἐκ Μέμφεως, ἀλλ' ἐκ Τάνεως, ἐνθα τὰ σημεῖα καὶ τέρατα ὁ Μωϋσῆς ἐποίει. Συμβουλίου δὲ τότε γενομένου, λέγει ἡ παράδοσις, προῦκυψαν γινῶμαι τρεῖς, ὧν ἡ μὲν ἵνα ἐπανακάμψωσιν, ἡ δὲ ἵνα ἐξακολουθήσωσι τὴν πορείαν καὶ νὰ ἐπανακάμψωσιν, ἂν διωχ-

(α) Βασιλ. Γ'. XVI. 32. (β) Ἡροδ. I. 18. (γ) Αἰσχ. Ἰκετιδ. 318. (δ) Ἐξοδ. XIV. 9.

θῶσι, καὶ ἡ τρίτη ἔν' ἀντιταχθῶσιν· ἀλλ' ὑπερίσχυσεν ἡ δευτέρα. Ἦτο ἡ νύξ τῆς 17 πρὸς τὴν 18 τοῦ σεληνιακοῦ μηνὸς Νησιάν, συμπέπτοντος τῷ ἀπριλίῳ καθ' ὃν χρόνον ἐν Αἰγύπτῳ τὰ περίφημα χαμψίνια ἐπικρατοῦσι, δηλαδὴ δυτικοὶ ἢ δυτικονότιοι τῆς Αἰγύπτου ἄνεμοι σφοδροὶ καὶ αὐχμηροί, ὑψοῦντες τὴν ἄμμον καὶ σκοτίζοντες τὴν ἀτμοσφαῖραν. Καὶ ὑπήγαγε Κύριος τὴν θάλασσαν ἐν ἀνέμῳ νότῳ βιαίῳ ὅλην τὴν νύκτα, καὶ ἐποίησε τὴν θάλασσαν ξηράν, καὶ ἐσχίσθη τὸ ὕδωρ (α)· δηλαδὴ διηγέρθη τότε καὶ ἄνεμος νότιος συμπέπτων πρὸς τὰ χαμψίνια κατ' ἀνωμαλίαν, καὶ ποιῶν τὸν ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε καλούμενον τυφῶνα. Ἡ διέγερσις δὲ τοῦ ἀνέμου συνέβη κατὰ τὴν νύκτα, δηλαδὴ καθ' ἣν ἐποχὴν μετὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς 17 πρὸς τὴν 18 τοῦ σεληνιακοῦ μηνὸς συμβαίνει ἡ ἄμπωτις ἢ ποιοῦσα τὴν θάλασσαν ξηράν. Καὶ εἰσῆλθον οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσδραὴλ ἐκ μέσον θαλάσσης κατὰ ξηράν, καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ὀπίσω αὐτῶν (β). Ἦσαν δέ, λέγει ἡ παράδοσις, περὶ τὰ μέσα τοῦ πυθμένος οἱ Ἑβραῖοι, ὅταν οἱ Αἰγύπτιοι εἰσῆρχοντο ἐν αὐτῷ, ἰδόντες δ' ἔστρεψαν (βορείως ἀναμφιβόλως), ἐπανακάμπτοντες πρὸς τὴν ἀκτὴν κατὰ τὰ προαποφασισθέντα, καὶ ποιήσαντες ἐκ τῆς εἰσόδου πρὸς τὴν ἔξοδον ἀντὶ εὐθείας ἡμικυκλικὴν πορείαν. Ἐξῆλθον δὲ ἐν τῇ ἀκτῇ ἤδη, ὅταν οἱ Αἰγύπτιοι τὰ βήματα ἐκείνων ἀκολουθοῦντες, διότι ὡς ἡ Βίβλος λέγει ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὕδατα ὑπῆρχον, ἀφίκοντο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πυθμένος, ὅθεν πρὸς βορρᾶν ἐστράφησαν οἱ Ἑβραῖοι. Ἦτο δὲ τότε, λέγει ἡ Βίβλος, φυλακὴ ἐωθινὴ (γ) δηλαδὴ μία ἐκ

(α) Ἐξοδ. XIV. 21. (β) Ἐξοδ. XIV. 22. 23. (γ) Ἐξοδ. XIV. 24.

τῶν πρωϊνῶν ὥρῶν, ὧν ἡ πρώτη ἄρχεται ἐκ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Καὶ ἐπέβλεπε Κύριος ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν Αἰγυπτίων, ἐν στύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλης, ὅπως ἡ ἀνατολὴ ἐκεῖσε συμβαίνει· καὶ συνετάραξε, καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς μετὰ βίας, καὶ εἶπον: Φύγωμεν ἀπὸ προσώπου Ἰσδραήλ, ὁ γὰρ Κύριος πολεμεῖ περὶ αὐτῶν τοῖς Αἰγυπτίοις (α). δηλαδὴ συνεταράχθησαν ἰδόντες κατ' αὐτῶν συνιστάμενα τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, τὸν ἄνεμον, καὶ τὴν παλίρροϊαν τότε ἀκριβῶς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν συμβαίνουσιν· ἐπειδὴ τότε ἔδυσεν ἡ σελήνη πρὸς τὸν μεσημβρινὸν ἄγουσα, ἀλλὰ τότε ἐν εἶδει τυφῶνος ἀποτελεσθεῖσαν. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἐν τῇ ἀκτῇ ἥδη εὐρισκομένῳ: Ἐκτεινον τὴν χειρὰ σου ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ἐξέτεινε δὲ καὶ ἀποκατέστη τὸ ὕδωρ ἐπὶ χώρας, οἱ δ' Αἰγύπτιοι ἔφυγον ὑπ' αὐτό (6).

Ἡ διάβασις λοιπόν, καθ' ἣ ἡ Βίβλος ἡμῖν λέγει, συνέβη εἰς χώραν ἐκ τῆς ὁποίας ὁ Κύριος κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ὑπήγαγε τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης, καὶ ἐποίησε ταύτην ξηράν, δι' ἧς ἐβάδισαν οἱ υἱοὶ Ἰσδραήλ, καὶ ἐπομένως εἰς χώραν καθ' ἣν κατὰ τὰς νυκτερινὰς ἐκείνας παντὸς σεληνιακοῦ μηνὸς ὥρας συμβαίνει μέχρι σήμερον ἡ ἄμπωτις. Ἡ δὲ τῶν Ἑβραίων ἀπόβασις ἂν δὲν ᾔ, ὥς ἡ παράδοσις λέγει, κατὰ τὴν βορεινὴν ἀκτὴν, πρέπει νὰ ᾔ πρὸς τὴν ἀνατολικήν, οὐδέποτε ὁμως τόνσον μακρὰν τοῦ μυχοῦ παρὰ τὴν καλουμένην θέσιν ἁγιοῦ Μοῦσα (πηγαὶ Μωϋσέως), εἰς χώραν μὴ ὑποκειμένην καὶ σήμερον ἔτι εἰς ἀπογύμνωσιν, καὶ τοσοῦτον ἀπὸ τῆς ἐπαύλεως ἀπομεμακρυσμένην. Ὁ μυχὸς δὲ τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μωϋσέως δέον νὰ (α) ἔξοδ. ΧΙΥ. 25. (6) ἔξοδ. ΧΙΥ. 27.

προέβαινε βορειότερον ἢ νῦν πάνυ, διότι ὡς ἐκ προφανῶν σημείων καταδηλοῦται καὶ οἱ ζῶντες ὁμολογοῦσι, καταχώνυται ἡ ἀκτὴ ὑπὸ τῆς συρρεούσης κατὰ τὴν παλirroϊαν ἄμμου πάνυ ἀνωμάλως καὶ ταχέως· ἐξ οὗ πιθανώτατον ἡ διάβασις νὰ ἐγένετο εἰς χώραν ἤδη ξηρὰν ἀποβάσαν, ἀλλὰ τὸν πυθμένα ταύτης ὁποῖος τότε ἦν οὐδεὶς δύναται νὰ διαγράψῃ. Τὸ δ' ἁγιοῦν Μοῦσα, ἤτοι πηγαὶ τοῦ Μωϋσέως, προαχθεῖσαι, ὡς λέγεται, διὰ τῆς ράβδου αὐτοῦ, ἐνῶ τοιοῦτό τι κατ' ἐκείνην τὴν χώραν ἡ Βίβλος δὲν λέγει, ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ἐποχῆς τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου τοῦ κτίσαντος δύο μονὰς ἐνθεν καὶ ἐνθεν τῆς θαλάσσης τῆς διαβάσεως χάριν, ὧν ἡ μία ἐκτίσθη κατὰ τὸ ἁγιοῦν Μοῦσα χάριν τῶν ὑδάτων μᾶλλον (α).

Ἀπὸ δὲ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, λέγει ἡ Βίβλος, ἐξήγαγε τοὺς υἱοὺς Ἰσδραήλ ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν ἔρημον Σοῦρ, καὶ ἐπορεύθη ὁ λαὸς τρεῖς ἡμέρας ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ οὐχ εὔρισκεν ὕδωρ ὥστε πιεῖν (β)· ἐξ οὗ δηλοῦται καθαρῶς, ὅτι δὲν εἶδον τὸ ἁγιοῦν Μοῦσα, οὔτε ἐτέραν βορειανατολικῶς ταύτης εἰς τὰ ὄρη πηγὴν καλουμένην Γὰρ Ἄντα καὶ ἐπὶ τρεῖς ὥρας ἀπὸ Σουέζ ἀπέχουσιν, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὸ πάθημα τῶν Αἰγυπτίων ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἀπερχόμενοι δέον, ἐπειδὴ δὲν ἀναφέρουσι τὰς μνησθείσας πηγὰς, νὰ διήλθον μεταξὺ αὐτῶν ἀνατολικῶς εἰς τὰ ὄρη διευθυνθέντες, καὶ ὑποκριθέντες ὅτι ἔλαβον τὴν ἀπὸ Σουέζ εἰς Γάζαν ἄγουσαν ὁδόν, τὸ πρῶτον ἀνατολικῶς διευθυνομένην, καὶ βορειανατολι-

(α) Τὰς μονὰς ταύτας μετὰ πολλῶν ἄλλων κατέστρεψεν ὁ Μάλεκ Δάχερ κατὰ Νεκτάριον τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων.
(β) Ἐξοδ. XV. 22.

κῶς καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς βάτης Ἀρίσση εἶτα ἄγουσαν, δι' ἧς ἦλθε καὶ ὁ Ἰακώβ εἰς τὴν Αἴγυπτον· ἐπειδὴ τὸ πρῶτον ἔβη εἰς τὴν τῶν Ἑρώων πόλιν (α). Καλεῖ δὲ ἡ Βίβλος τὴν ἐκεῖθεν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἔρημον Σοῦρ ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ νῦν καλουμένης βάτης Σάντουρ, ὅπως καὶ τὴν πρὸς δυσμὰς τῆς θαλάσσης ἔρημον καλεῖ Ἐτάμ ἐκ τῆς βάτης Βοτάμ. Ἀρχεται δ' ἡ βάτη Σάντουρ ἐκ τῶν βορειανατολικῶς τοῦ Σουέζ ὁρῶν Σουμπτὰν καλουμένων, καὶ τὸ πρῶτον νοτιοδυτικῶς, καὶ εἶτα δυτικῶς διευθυνομένη χύνεται εἰς τὴν Ἐρυθρὰν, εἰς χώραν μεταξὺ ἁγιοῦν Μοῦσα καὶ τῆς βάτης Γαράντελ κειμένην· ἀλλὰ ἔχει ἐν αὐτῇ ὕδωρ. Νοτίως ὅμως ταύτης εἰς καλουμένην χώραν Ταϊέπε, καὶ κειμένην μεταξὺ τῆς βάτης Σάντουρ καὶ τῆς ἀμέσως μετ' αὐτὴν βάτης Γορντάν, ὑπάρχει ὑφάλμυρον ὕδωρ, ἐξ οὗ ὑδρεύονται οἱ ἐκεῖσε Ἀραβες Ταραμπίν, οὓς Σιαμί ἢ Δαμασκηνοὺς καλοῦσιν· ἡ δὲ βάτη Γορντάν πλησιεστέρα πρὸς τὴν βάτην Σάντουρ ἢ εἰς τὴν Γαράντελ κειμένη καὶ σχηματιζομένη ἀνατολικῶς ἐκ τῶν πρὸς βορρᾶν διακλαδώσεων τοῦ ὄρους Τῆ, κατέρχεται δυτικῶς εἰσβάλλουσα εἰς τὴν Ἐρυθρὰν κατὰ θέσιν Ὀμποσουέρα, περὶ τὰς τέσσαρας ὥρας δυτικώτερον τοῦ Ταϊέπε κειμένην, καὶ ἔχουσιν παραθαλασσίως ὑφάλμυρον ὕδωρ, ἐξ οὗ οἱ περὶ αὐτὸ Ἀραβες ἐκ τῶν Ταραμπίν ὑδρεύονται. Τούτων ὕδωρ ἕτερον ὀλίγιστον ἄλμυρόν καὶ μὴ πότιμον ὑπάρχει κατὰ θέσιν Χουγέρα εὐρισκομένην μίαν ὥραν ἐντεῦθεν τῆς βάτης Γαράντελ. Μετὰ ταῦτα γλυκέα ἄφθονα ὕδατα ὑπάρχουσιν εἰς διαφόρους θέσεις τῆς βάτης Γαράντελ καὶ ἀνατολικῶς εἰς τὰ ὄρη, εἰς θέσιν Νουέμπα, κατὰ τὴν ἄγουσαν

(α) Γεν. XLVI. 28.

ὁδὸν ἀπὸ Σουέζ εἰς Νάχλ. Ἦλθον δέ, λέγει ἡ Βίβλος, εἰς Μερρά καὶ οὐκ ἠδύναντο πιεῖν ἐκ Μερράς, πικρὸν γὰρ τὸ ὕδωρ ἦν· διὰ τοῦτο ἐπωνόμασαν τὸν τόπον ἐκεῖνον πικρίαν (α), δηλαδὴ Μερράν, ἐνῷ ὄνομα εἶχε καὶ ἔχει τὸ Ταϊέπε. Ἐντεῦθεν ἦλθον εἰς Αἰλείμ ἐνθα δώδεκα πηγαὶ ὑδάτων καὶ ἐβδομήκοντα στελέχη φοινίκων (β). Κατὰ τὴν φυσικὴν δὲ κατάστασιν τῆς χώρας καὶ τὴν ἀπὸ Ἐρυθρᾶς διεύθυνσιν τῶν Ἑβραίων τὸ ὕδωρ Μερρά δέον νὰ ᾖ τὸ Ταϊέπε. Οἱ δὲ Ἑβραῖοι τὴν πρώτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς μετὰ τὴν διάβασιν ὑπεκρίθησαν ἀμέσως λαβόντες τὴν ἀπὸ Σουέζ εἰς Γάζαν ἄγουσαν. Τὴν ἐπομένην δέον νὰ ἔστρεψαν νοτίως διὰ τῆς βάτης Σάντουρ, ἐν ἧ καὶ ἐκοιμήθησαν, καὶ τὴν τρίτην ἀφίχθησαν εἰς τὸ Ταϊέπε, ὅπερ, διότι ἔχει ὑφάλμυρον ὕδωρ, Μερρά ἦτοι Πικρίαν ἐκάλεσαν. Ἐντεῦθεν κατηυθύνθησαν τὴν ἐπαύριον εἰς Αἰλείμ δηλαδὴ εἰς τὸ Γαράντελ, τότε περὶ τοὺς ἐβδομήκοντα φοίνικας ἔχον, νῦν δ' ὀλίγους μόνον, ἀλλὰ πηγὰς πλείονας εἰς διαφόρους τῆς κοίτης αὐτοῦ χώρας. Οἱ πατέρες ἡμῶν, ὡς παρετήρησα εἰς χειρόγραφα τοῦ Σινά, τοποθετοῦσι τὸ Αἰλείμ ἐν Ῥαῖθῳ καὶ ὀνομάζουσι χαμὰμ Μούσα, τὸ παρὰ τὴν Ῥαῖθὼ ὑπόθερμον ὕδωρ, ὅπως καὶ τὸ ἁγιοῦν Μούσα παρὰ τὰ διαγεγραμμένα, μὴ συμβιβάζοντες τοὺς σταθμοὺς τῆς πορείας κατὰ τὴν Γραφήν, ἀλλὰ τοποθετοῦντες αὐτοὺς πρὸς διευκόλυνσιν τῆς συγχωινωνίας μᾶλλον τῶν ἀπερχομένων εἰς τὸ ὄρος Σινά· διότι ἡ Ῥαῖθὼ ὑπῆρξε καὶ ἀνέκαθεν ὑπάρχει ὁ μόνος ἐμπορικὸς λιμὴν κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς χερσονήσου Τάβαρα, παρέχει δὲ ἕνεκα τῶν κατ' αὐτὴν ἀφθόνων φρεάτων καὶ τὴν εὐκο-

(α) Ἐξοδ. ΧV 23. (β) Ἐξοδ. ΧV. 47.

λίαν πρὸς συνοικισμόν. Ἄλλ' εἰς τὸ Αἰλεῖμ ἀφίχθησαν οἱ Ἑβραῖοι ἀπὸ Σουέζ μεθ' ἡμέρας τέσσαρας, ἢ τὴν τετάρτην ἡμέραν· ἐπειδὴ ἀπεπλάνησαν ἐξ ἐπίτηδες τὴν αὐτῶν πορείαν, ἐνῶ ἡ Ῥαῖθὼ ἀπέχει ἀπὸ Σουέζ ἐπὶ ἐξ ἡ ὀκτὼ ἡμέρας· ἐκτὸς τούτου ἡ Ῥαῖθὼ εἶνε παρὰ τὴν θάλασσαν, ἐνῶ οἱ Ἑβραῖοι μετὰ τὸ Αἰλεῖμ ἀφίχθησαν εἰς σταθμόν παρὰ τὴν θάλασσαν· ἐπὶ πλεόν δέον νὰ ὑπάρχη εἰς σταθμὸς Σιν καλούμενος, μεταξὺ Αἰλεῖμ καὶ Σινά, ὅστις ἀπεῖχε κατὰ τὴν Βίβλον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ Αἰλεῖμ καὶ ἐπὶ τοσαύτας ἀπὸ Σινά· δηλαδὴ ἀπεῖχεν ἐν ὅλοις τὸ Αἰλεῖμ ἐπὶ ἐξ ἡμέρας ἀπὸ Σινά, ὅπερ εἶνε ἄτοπον, ἂν τὴν Ῥαῖθὼ ἀπέχουσιν ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας ἀπὸ Σουέζ παραδεχθῶμεν ὡς ἀπέχουσιν ἐπὶ ἡμέρας τέσσαρας, καὶ ἀπέχουσιν ἐπὶ ἐξ ἡμέρας ἀπὸ Σινά, ἐνῶ ἀπέχει δύο ἢ τρεῖς μόνον. Ἐπὶ τέλους δὲ οἱ ἀπερχόμενοι ἀπὸ Σουέζ διὰ Ῥαῖθὼ δέον νὰ διέλθωσι διὰ τῆς βάτης Γαρράντελ ἐν ἣ πολλοῦ εὐρίσκονται ἄφθονα γλυκύτατα ὕδατα, ἐξ ὧν δὲν ἔπρεπε νὰ παραπονῶνται οἱ Ἑβραῖοι. Ἐκτὸς τούτων εὐρίσκονται τῆς Ῥαῖθοῦς κατὰ διαφόρους σταθμοὺς ἔτι ὕδατα ὑφάλμυρα, ἅπερ ἔδει νὰ μνημονεύωνται. Τούτους ἀποδεχόμενος καὶ μιμούμενος ἐκ τῶν σημερινῶν ὁ πραγματεῖαν περὶ Σινά συγγράψας τῆς θεολογίας καθηγητῆς κύριος Περικλῆς, περιγράφει διὰ φοινικῶνα τοῦ Αἰλεῖμ τὸν τῆς Ῥαῖθοῦς, καὶ τοῦτον λέγει περιγραφόμενον καὶ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος· ἐνῶ ὁ Γεωγράφος λέγει, συνεχῇ δὲ τοῦ Ποσειδίου φοινικῶνα εἶνε εὐδρον (α). Τὸ Ποσειδίον δὲ εἶνε ἀκρωτήριον τῆς Ἀραβικῆς χερσονήσου μετὰ τὰ στενὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἀπέναντι τῆς πόλεως

(α) Στράβ. 776.

Δήρης, καὶ ταύτης ἔξωθεν τῶν στενῶν κειμένης (α). Φησὶ δ' ὁ Ἀρτεμίδωρος, λέγει ὁ Στράβων, τὸ ἀντικείμενον ἐκ τῆς Ἀραβίας ἀκρωτήριον τῇ Δείρῃ καλεῖσθαι Ἀχίλαν· ἀλλὰ περιγράφων τὴν Ἀραβίαν παραδέχεται τὸ ὄνομα Ποσειδίου (β), ὃπερ παρεδέχθη ἐπιθεβαιοῖν ὕστερον καὶ ὁ Πτολεμαῖος.

Ἀπῆραν δ' ἐξ Αἰλείμ καὶ παρενέβαλον ἐπὶ θάλασσαν Ἐρυθράν (γ)· δηλαδὴ ἠκολούθησαν καθαρῶς τὴν ἀπὸ Γαράντελ πρὸς νότον ἄγουσαν ὁδόν, καὶ διερχομένην ἀπὸ Ἀμποῦ Σελήμ μέχρι μπῆρ Ἀρντὲς παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἰδίᾳ καλουμένην ἐκεῖσε μπίρκα δηλαδὴ λίμνην Φαραώ. Τὸ βόρειον ἄκρον ταύτης ὑπάρχει κατὰ τὸ ὄρος ἐνθα ὕδωρ ἀναβρύον ἐκ σπηλαίου χαμὰμ δηλαδὴ λουτρὸν Φαραώ καλεῖται, τὸ δὲ νότιον εἰς τὸ ἀκρωτήριον τοῦ ὄρους Ντζίχιν, κείμενον μικρὸν τῆς Ραῖθοῦς βορείως. Εἶνε ἀλίμενος πάντῃ καὶ ποιεῖ ἐν αὐτῇ ἀείποτε τριχυμίαν κινδυνωδεστάτην. Ἀπὸ δὲ Γαράντελ μέχρις Ἀμποῦ Σελήμ ἡ ὁδὸς βαίνει μεταξὺ ὄρων, διέρχεται τὴν ἔχουσαν ὑφάλμυρον ὕδωρ βάτην Οὔσετ, ἐν ᾗ ὀλίγοι φοῖνικες ὑπάρχουσι, καὶ ἀφίνουσα πρὸς τὴν θάλασσαν τὸ ὄρος Φαραώ, ἐν ᾧ τὸ λουτρὸν ὑπάρχει, διέρχεται κατὰ τὴν θέσιν Θάλ, ὑφάλμυρον ὕδωρ ἔχουσαν, ζυγὸν ὀρεινὸν τοῦ ὄρους Τή, χωρίζοντα τοὺς Ταραμπὶν ἐκ τῶν Τάβαρα, καὶ κατέρχεται διὰ βάτης καλουμένης Σιεμπέκα εἰς τὴν βάτην Χόμρ ἐξ ἀνατολῶν ἐρχομένην, δι' ἧς καὶ ἐξέρχεται ἐκ τῶν ὄρων εἰς θέσιν Ταϊέπε, ὑφάλμυρον ὕδωρ ἔχουσαν, ὅθεν ἄγει εἰς Ἀμποῦ Σελήμ ἐνθα ὕδωρ ὑπάρχει, καὶ ἕτερον εἰς

(α) Πτολ. VI. 7. 8. IV. 6. 9. Στραβ. 769. (β) Στραβ. 776 (γ) Ἀριθ. XXIII. 10.

Μπὴρ Ἀρντές παρὰ τὴν θάλασσαν. Ἀφίνει δὲ τὰ ὄρη πρὸς ἀνατολὰς κατερχόμενα νοτίως μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς χερσονήσου Τάβαρα, ῥὰς Μωχάμετ καλουμένου. Εἰσὶν ἐκ γρανίτου, ἐν γένει πέτρινα καὶ ἀπόκρημνα, ἐξ ὧν ἡ χώρα Πετραία Ἀραβία ὠνομάσθη, καὶ ἔχουσι δύο διακεκριμένα ὄρη, ὧν τὸ βορειότερον καλεῖται Σερβάλ καὶ τὸ νότιον Σσιόμαρ ἢ τοῦ Ἀρσελαήτου, διὰ τὴν κατ' αὐτὸ ἀσκητεύσαντα. Τούτου βορειανατολικῶς ἔνδον εἰς τὰ ὄρη ὑπάρχει τὸ περίφημον ὄρος τὸ ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν Ντζιέμπελ Μούσα καλούμενον, ὑπὸ δὲ τῶν μοναχῶν Χωρήβ καὶ Σινά, καὶ Ἀγαρ κατὰ τὸν Παῦλον λέγοντα «τὸ γὰρ Ἀγαρ Σινά ὄρος ἐστί (α).» Σχετίζεται μετὰ τοῦ ὄρους Σσιόμαρ διὰ ζυγοῦ ὄρεινου, καθ' ὃν διακρίνονται αἱ κορυφαὶ τῶν Ἐλ Ἐντ, Γκριαράτ, Μποαλιντέ καὶ εἶτα ἡ τοῦ ὄρους Μούσα εἰς ὃ ὁ ζυγὸς ἀπολήγει. Βορειοδυτικῶς δὲ τῆς κορυφῆς Γκριαράτ μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς Ἐλ Ἐντ ἦτοι ἐκ τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ ζυγοῦ ἐκ τῆς ὁποίας σχηματίζεται ἡ βάτη Ῥάχαμπα καλουμένη, ἀποχωρεῖ ἐκ τοῦ ζυγοῦ βορειοδυτικῶς ἄγων ζυγὸς ἕτερος, καθ' ὃν διακρίνονται ἡ κορυφή τοῦ ὄρους τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης (Ντζιέμπελ Κατερίνα), ἡ τοῦ ἐφ' οὗ ἔκτισεν οἶκον ὁ Ἀμπὰς Πασιάς, καὶ ἡ ἐτέρου Φράγκων ὄρους καλουμένου, ἐξ οὗ ὁ ζυγὸς δυτικώτερον στρεφόμενος ἐνοῦται μετὰ τοῦ ὄρους Σερβάλ. Ἐκ τῆς νοτιανατολικῆς δὲ πλευρᾶς τοῦ ὄρους Μούσα ἕτερος ζυγὸς ἀποχωρῶν, καὶ βορειοδυτικῶς ὁμοίως καμπτόμενος ἔχει δύο ὄρη τὸ μὲν δυτικώτερον μικρότερον Μινεντζιά ὑπὸ τῶν Ἀράβων καλούμενον, καὶ τὸ ἕτερον ἔμπροσθεν τῆς μονῆς ὄρος ὑπὸ δὲ τῶν

(α) Παῦλος πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴ κεφ. δ'.

μοναχῶν τὸ μὲν βουνὸν τοῦ Ἰοθόρ, τὸ δὲ ὄρος τοῦ Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης διὰ τοὺς ἐν αὐτῷ ἀσκητεύσαντας. Ἐλεύθερον δ' ὃν ἐκ τῶν ἄλλων πλευρῶν τὸ ὄρος Μούσα ἔχει πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ αὐτοῦ καὶ ἰδίᾳ πρὸ τῆς αὐτοῦ κορυφῆς τῆς καλουμένης Χοσάφα, ἐπίμηκες πεδίων, ὅπερ καλεῖται βήτη Ῥάχα καὶ ὀρίζεται βορειανατολικῶς δι' ὄρους καλουμένου Σινά, καὶ κειμένου ἀπέναντι τοῦ ὄρους τοῦ Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης, ἐξ οὗ χωρίζεται διὰ τῆς βήτης Ῥάχα ἥτις μετ' ἄλλων βατῶν σχηματιζομένων ἐκ τοῦ μεταξὺ τοῦ ὄρους Μούσα καὶ τοῦ ὄρους Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης καὶ ἐκ τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ ὄρους Μούσα κάρπτεται βορειανατολικῶς μεταξὺ τοῦ ὄρους τοῦ Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης, καὶ τοῦ Σινά, ἀποχωρίζουσα οὕτω τοῦτο ἐξ ἐκείνου. Ἡ δὲ βήτη Ῥάχα ὀρίζεται νοτιοδυτικῶς ὑπὸ ὄρεινι κλάδῳ ἐκ τοῦ ὄρους ἐφ' οὗ ἔκτισεν ὁ Ἀμπάς Πασιᾶς οἶκον ἀποχωροῦντος καὶ ὀνομαζομένου Γοψίε, ὅστις βορείως κατὰ μικρὸν κλίνων καὶ συμπίπτων πρὸς τὴν προέκτασιν τοῦ ὄρους Σινά κλείει τὴν βήτην Ῥάχα βορείως. Τὸ δ' ὄρος Μούσα εἶνε τὸ ἐνδότερον πάντων τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐκείνῃ τῇ ἰδίᾳ καλουμένῃ τῶν Ταβάρα. Διεκρίνετο πρὸ τοῦ Μωϋσέως καὶ πρὸ τῆς κτίσεως τῆς μονῆς ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν διὰ μόνου τοῦ ὀνόματος Ὅρος δηλαδὴ Τοῦρ, ἐξ οὗ καὶ ἡ χώρα πᾶσα Τοῦρ ἐκλήθη καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς Τάβαρα. Ντζιεμπελίε δὲ καλοῦνται νῦν, δηλαδὴ ὄρεινοί, οἱ ἀπὸ τῆς κτίσεως ἐπ' αὐτοῦ τῆς μονῆς Σινά αἰχμαλῶτοι αὐτῇ δοθέντες, ἐπειδὴ περὶ τὸ ὄρος κατοικοῦσιν. Ἀποχωριζόμενον δὲ ἐκ τῶν πέριξ αὐτοῦ ὄρων διὰ χειμάρρων καὶ ἐνούμενον διὰ τῶν προγραφέντων ζυγῶν μετὰ ὄρων ἄλλων, δια-

κρίνεται ὡς χερσόνησος. Μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν βουνῶν Μινεντζιά καὶ Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης σχηματίζεται ὁ χεῖμαρρος τῆς μονῆς. Ἐτέρωθι δὲ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν βουνῶν Μποαλιντέ καὶ τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης σχηματίζεται ὁ χεῖμαρρος τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα ὁ ἀφθονώτερον ὕδωρ ἐξ ὅλων τῶν χειμάρρων ἔχων, ὅστις περὶ τὸ ὄρος τὸ πρῶτον βορειοδυτικῶς καὶ εἶτα βορείως στρεφόμενος χωρίζει ἀπ' αὐτοῦ τὸ πεδῖον τῆς βάτης Ῥάχα καὶ ἐνοῦται ἀμέσως μεταξὺ τοῦ ὄρους Σινά καὶ τοῦ Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης, πρὸ λοφίσκου μετὰ τοῦ ὄρους Μούσα συνεχιζομένου, μετὰ τῆς βάτης τῆς μονῆς. Μεταξὺ δὲ τοῦ ὄρους Σινά καὶ τοῦ ὄρους τοῦ Γαλακτίωνος καὶ τῆς Ἐπιστήμης βορείως ἄγων ὑπὸ τὸ ὄνομα βάτη Ῥάχα ἐνοῦται, ἅμ' ἐξ αὐτῶν ἐξελθὼν, μετὰ βάτης καλουμένης Σιέχ. Αὕτη εἶνε χεῖμαρρος σχηματιζόμενος ἐκ τῶν ζυγῶν τῶν ἐνούντων τὸ ὄρος Μούσα ἐνθεν μὲν μετὰ τοῦ Μποαλιντέ καὶ ἐνθεν μετὰ τοῦ Μινεντζιά· ἦτοι ἀντιθέτως τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ χειμάρρου τῆς μονῆς καὶ τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα. Περὶ δὲ τὸ ὄρος Σινά βορειοδυτικῶς στρεφόμενος καὶ τὸ ὄνομα βάτη Σιέχ λαμβάνων, διὰ μνημα ἐν αὐτῇ πατριάρχου τινὸς τῶν Τάβαρα Σιέχ Σάλεχ καλουμένου, ἄγει δυτικῶς κατὰ μικρὸν καμπτόμενος εἰς Φεράν, ἐνθα τὸ ὄνομα βάτη Φεράν λαμβάνων ἐξέρχεται τῶν ὄρων βορείως τοῦ ὄρους Σερβάλ καὶ κατευθύνεται εἰς τὴν θάλασσαν. Μεταξὺ δὲ τοῦ ὄρους Γοψίε καὶ τοῦ ὄρους ἐφ' οὗ ὁ Ἀμπάς Πασιάς ἐκτίσεν οἶκον σχηματίζεται βάτη Θλάχ ἢ τῶν ἁγίων Ἀναργύρων καλουμένη, ἐν ἣ Κλίμαξ ὁ Ἰωάννης ἡσκήτευσεν καὶ εὕρισκονται ὕδατα ἀφθονα. Ἐτέρα δὲ βάτη Νάπκ

χάουα καλουμένη καὶ ὕδατα ἔχουσα σχηματίζεται ἀντιθέτως τοῦ πεδίου τῆς Βάτης Ῥάχα, καὶ ἐτέρα Ἀμποῦ ζετοῦν καλουμένη σχηματίζεται ἐντὸς τοῦ ὄρους Σινά καὶ τῶν λοιπῶν συνεχομένων αὐτῇ βορειοδυτικῶς ὄρων, δυτικῶς δὲ ἐν μέσῳ ὄρων στρεφομένη λαμβάνει τὸ ὄνομα βάτη Γάρμπα, ἐν ᾗ ἐμβάλλει πρῶτον ἡ βάτη Νάπκ χάουα, καὶ εἶτα ἡ βάτη Θλάχ. Μετὰ δὲ ἐτέραν βάτην Ἑρντεσίαν καλουμένην λαμβάνουσα ἐκ τοῦ πρὸς τὰ ἀριστερὰ αὐτῆς ζυγοῦ τοῦ ὄρους τῶν Φράγκων, τοῦ πρὸς τὸ ὄρος Σερβάλ ἄγοντος, μετονομάζεται βάτη Σλέφ καὶ εἰσβάλλει εἰς τὴν βάτην Σιέχ ἐνθα αὕτη λαμβάνει τὸ ὄνομα βάτη Φεράν. Ἐκ δυσμῶν δὲ τῆς βάτης Ἑρντεσίας σχηματίζεται βάτη καλουμένη Χαμπράν, ἥτις νοτίως Σερβάλ ἐξέρχεται ἐκ τῶν ὄρων, καὶ διευθύνεται νοτιοδυτικῶς στρεφομένη εἰς τὴν ἐν Ῥαϊθῷ θάλασσαν. Ἐκ δυσμῶν δὲ τοῦ ὄρους τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης καὶ βορειανατολικῶς τοῦ ὄρους Σσιόμαρ καὶ βορείως τῆς βάτης Ῥάχαμπα σχηματίζεται ἐκ τοῦ ἐκεῖσε ζυγοῦ βάτη καλουμένη Σιγ ἥτις ἐξέρχεται τῶν ὄρων βορείως Σσιόμαρ κατὰ θέσιν Μεάρ, ἐν ᾗ ὕδωρ ὑπάρχει, καὶ διευθύνεται πρὸς τὴν ἐν Ῥαϊθῷ θάλασσαν ἐνθα καὶ ἡ Χαμπράν. Ἐκ τοῦ ἰδίου ζυγοῦ ἀντιθέτως τῆς βάτης Σιγ μεταξὺ τῶν βουνῶν Σσιόμαρ καὶ Ἐλ Ἐντ σχηματίζεται βάτη καλουμένη Αἷσλε, ἥς τὸ ἄνω μέρος τὸ μεταξὺ τοῦ βουνοῦ Σσιόμαρ καὶ Ἐλ Ἐντ καλεῖται Τάρφα, διὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν ἐν αὐτῇ τάρφαν, δένδρον τὸ μὲν προάγον. Ἐξέρχεται δὲ τῶν ὄρων τοῦ Σσιόμαρ νοτίως, καὶ ἐμβάλλει νοτίως Ῥαϊθοῦς εἰς τὴν θάλασσαν. Μεταξὺ δὲ τῶν βουνῶν Ἐλ Ἐντ καὶ Γκριαράτ ἐκ τοῦ ἰδίου ζυγοῦ ἀντιθέτως τῆς βάτης Σιγ σχηματίζεται πλατεῖα

βάτη 'Ράχαμπα καλουμένη, ἥτις μεταξύ τῶν ὄρων ἀνατολικῶς κατερχομένη ἐνοῦται μεθ' ἑτέρας βάτης πλατείας ὁμοίως 'Ρασσίς καλουμένης, ἐπειδὴ εἶνε πλήρης λίθων, καὶ σχηματιζομένης μεταξύ τῶν βουνῶν Γκριαράτ καὶ Μποαλιντέ. Εἵτα δὲ τὸ ὄνομα βάτη Νάσπ λαμβάνουσα ἐξέρχεται τῶν ὄρων καὶ εἰσβάλλει εἰς τὸν κόλπον τοῦ 'Αγαπα κατὰ θέσιν Νταχάπ δηλαδὴ χρυσοῦχον, Καταχρύσεια καλουμένην ὑπὸ τῆς Βίβλου. Ἐν τῇ βάτῃ Νάσπ χύνεται ἡ βάτη Ζάγαρα ἀνατολικῶς τοῦ μνήματος τοῦ Σιέχ Σάλεχ ἔχουσα τὴν ἀρχὴν τῆς, καὶ ἑτέρα καλουμένη βάτη Σαάλ, ἥτις βορειότερον τῆς βάτης Ζάγαρα ἀρχομένη ἐκ τοῦ βορειανατολικῶς τοῦ μνημείου κειμένου ὄρους Σουερίε, καὶ ἐκ τοῦ παρ' αὐτῷ μικροῦ ὄρους Μαντά, παρέρχεται βορείως ὄρους καλουμένου Φαράν (α), καὶ κειμένου μεταξύ τῆς βάτης Σαάλ καὶ τῆς βάτης Ζάγαρα. Αἱ βάται, ἃς περιεγράψαμεν ἔχουσι μεγάλην σπουδαιότητα καθότι πᾶσα συγκοινωνία τελεῖται δι' αὐτῶν· ἀφ' ἑνὸς διότι τὰ ὄρη εἰσὶ πετρώδη καὶ ἀπόκρημνα, καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι ἐν αὐταῖς εὐρίσκεται μικρὸν ἀναβρύον ὕδωρ. Εἰσὶ δ' ὡς εὐκόλως ἐννοεῖται χεῖμαρροι μεταξύ ἐρήμων ἐξ ἀποκρήμνων ὄρων σχηματιζόμενοι. Ἡ δὲ βάτη Σαάλ καὶ ἡ βάτη Ζάγαρα ἐνθεν καὶ ἐνθεν τοῦ ὄρους Φαράν σχηματιζόμεναι, ἐφ' οὗ ἡ νεφέλη ἐκάθησεν ἵνα δείξῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς πορείας τῶν Ἑβραίων ἐκ τοῦ ὄρους Σινὰ ἀπερχομένων,

(α) Τὸ ὄνομα τοῦ ὄρους Φαράν, δι' οὗ καὶ παρ' αὐτὸ χώρα Φαράν καλεῖται διαφέρει τοῦ ὀνόματος Φεράν, δι' οὗ ἡ πόλις ἡ ἐν τῷ χειμάρρῳ Φεράν ἄλλοτε ὑπῆρχεν ἐν ᾗ κατόικουν οἱ Φαράνιται κατὰ Πτολεμαῖον V. 17. 3. καὶ ἥτις ἀδιακρίτως ὕφ' ἡμῶν Φαράν καλεῖται.

καὶ ἐν τῇ βάτῃ Νάσπ ἀμφότεραι εἰσβάλλουσαι, καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὴν θάλασσαν ἐν Καταχρύσεια, ἐνθα οἱ Ἑβραῖοι διέβησαν, προξενούσι τὸ ἀμφίβολον δι' ὁποτέρας οὗτοι εἰς τὴν βάτῃν Νάσπ εἰσέβαλον. Εἰσέβαλον δ' εἰς τὸ ὄρος Σινὰ ἢ διὰ τῆς βάτῃς Φερὰν ἢ διὰ τῆς Χαμπρὰν καὶ βάτῃς Ἑρντεσίε, ἢ διὰ τῆς Αἷσλε· διότι τὰ ὄρη δύσβατα, ἀπόκρημνα καὶ ἄβατα ὄντα δὲν ἐπιτρέπουσιν ἄλλην διάβασιν. Ἑτέρα ὁδός, τῶν ἀπὸ Σουέζ εἰς τὴν μονὴν ἀπερχομένων, συντομωτέρα πασῶν εἶνε ἡ χωριζομένη ἐντὸς τῶν ὄρων ἐκ τῆς ἀπὸ Γαράντελ εἰς Ἀμποῦ Σελήμ ὁδοῦ, ἐν τῇ βάτῃ Χόμρ, καὶ πρὸς ἀνατολὰς ἐν αὐτῇ διευθυνομένη, εἴτα δὲ νοτιανατολικῶς στρεφομένη, καὶ διερχομένη τὴν βάτῃν Νάσπ (α), τὰς ἀμμώδεις χώρας Ῥάμλ καλουμένας, τὴν βάτῃν Χαμῆλε, τὴν Μπάπ Σιέχ, τὴν βάτῃν Σίγ (β), τὴν βάτῃν Μπαρέκ, τὴν βάτῃν Γκινέη, τὴν βάτῃν Ἑρυτάμα ἀπέρχεται εἰς Σινά, ἢ διὰ τῆς βάτῃς Σιέχ τὸ ὄρος Σινὰ καὶ τὰ βορειοδυτικῶς σὺν αὐτῷ ἀνακυκλίζουσα, ἢ συντομώτερον ἐκ τῆς βάτῃς Σιέχ ῥάχιν ὁμαλὴν διαβαίνουσα διέρχεται τὴν βάτῃν Γάρμπα καὶ διὰ τῆς βάτῃς Νάπκ Χάουα καὶ διὰ τοῦ πεδίου Ῥάχα ἀπέρχεται εἰς Σινά. Ἄλλ' ἐπειδὴ αὕτη μετὰ τὸ Γαράντελ οὐδαμοῦ πλησιάζουσα εἰς τὴν θάλασσαν ἀποκλείεται ὑπὸ τῆς Βίβλου (γ), ἃς ἴδωμεν κατὰ τὰ ὑπὸ ταύτης διαγεγραμμένα, ὁποῖα τῶν τριῶν ἄλλων συμβιβάζεται πρὸς τὴν πορείαν τῶν Ἑβραίων.

(α) Αὕτη ἡ βάτῃ Νάσπ εἰσβάλλει εἰς τὸν κόλπον τοῦ Σουέζ καὶ ἐπομένως εἶνε διάφορος τῆς προμνησθείσης. (β) Καὶ αὕτη ἐκ τοῦ ὄρους Τῆ πηγάζουσα εἶνε διάφορος τῆς προγραφείσης· πολὺ αἰ θίσεις ἔχουσι παρ' Ἀραψι τὸ αὐτὸ ὄνομα. (γ) Ἀριθ. XXIII. 11-14.

Ἀπῆραν, λέγει ἡ Βίβλος, ἀπὸ θαλάσσης ἐρυθρᾶς, δη-
 λαδὴ ἐκ τῆς Ἀμποῦ Σελήμ μέχρι τῆς Μπῆρ Ἀρντὲς
 ἀκτῆς, καθ' ἣν ἡ ὁδὸς παρὰ τὴν θάλασσαν ἄγει· καὶ παρε-
 νέβαλον εἰς τὴν ἔρημον Σίν. Καὶ ἀπῆραν ἐκ τῆς ἐρή-
 μου Σίν καὶ παρενέβαλον εἰς Ῥαφακά ἢ καὶ Δεφκά,
 δηλαδὴ εἰς τὴν μετὰ τὴν βάτην Φεράν ἐπίπεδον ἔρημον
 τὴν Ντεγκάα καλουμένην· διότι τὸ ὄνομα Δεφκά ἔχει
 ἀναλογίαν πρὸς τὸ Ντεγκάα σημαῖνον ἐπίπεδον χώραν,
 δι' οὗ ὀνομάζεται πᾶσα ἡ πρὸς νότον τῆς βάτης Φεράν
 προεκτεινομένη ἐπίπεδος ἔρημος, ἐν ᾗ καὶ τὸ πεδῖον τῆς
 Ῥαῖθοῦς συμπεριλαμβάνεται. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Ῥαφακά
 καὶ παρενέβαλον εἰς Αἰλοῦς δηλαδὴ εἰς τὴν νῦν καλου-
 μένην βάτην Αἴτλε δι' ἣς, ὡς προεγράφη, τελεῖται ἡ
 ὁδός. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς Ντεγκάα ὁδὸς μέ-
 χρις Αἴτλε εἶνε ἐκτεταμένη διὰ πορείαν μιᾶς ἡμέρας,
 μικρὰ δ' ἡ ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης μέχρι τῆς ἀρχῆς
 Ντεγκάα διὰ δύο ἡμέρας, τὸ δὲ ὄνομα Σίν ἔχει σχέ-
 σιν πρὸς τὴν βάτην Σίγ τὴν ὕδωρ ἔχουσαν, καὶ κατὰ
 τὴν θέσιν Μεᾶρ ἐκ τῶν ὀρῶν ἐξερχομένην, καὶ καλῶς
 γνωστομένην ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως, ὅστις κατὰ τὰ ὄρη
 ἐνθα λαμβάνει τὴν αὐτῆς ἀρχὴν ἔβοσκε τὰ πρόβατα
 τοῦ Ἰοθόρ, συμπεραίνεται ὅτι ἐγένετο ἀναστροφὴ ἐν τῇ
 γραφῇ τῶν σταθμῶν Ντεγκάα καὶ τῆς ἐρήμου Σίγ·
 δηλαδὴ ἀφίκοντο ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης πρὶν εἰς
 Ντεγκάα ἢ Ῥαφακά, καὶ εἶτα εἰς τὴν ἔρημον Σίν κατὰ
 τὴν θέσιν Μεᾶρ τὴν ἔχουσαν ὕδωρ. Τοῦτο συμφωνεῖ
 καὶ τῇ Βίβλῳ ἐν ᾗ γράφεται ἡ ἔρημος Σίν ἐστὶν ἀνὰ
 μέσον Αἰλείμ καὶ ἀνὰ μέσον Σινά (α)· ἐπειδὴ τὸ Μεᾶρ
 ἀπέχει ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐκ Γαράντελ καὶ ἐπὶ τοσαύ-
 (α) Ἐξοδ. XVI. 1.

τας ἐκ Σινά. Τοιουτοτρόπως παρὰ τὰ ὄρη οἱ Ἑβραῖοι βαδίζοντες διέβησαν ἀνατολικῶς Ῥαῖθοῦς.

Ἦτο ἡ δεκάτη πέμπτη ἡμέρα τοῦ δευτέρου μηνός· δηλαδή παρῆλθεν εἰς μὴν ἐκ τῆς ἀπὸ Ῥαμεσσή ἀναχωρήσεως των καὶ ἐπομένως ἦτο ἡ δεκάτη πέμπτη μαΐου, ὅτε διεγόγγυζε πᾶσα ἡ συναγωγὴ δι' ἄρτους καὶ ἀνέβη ὀρυγομήτρα (α). Καὶ ἰδοὺ ἐπὶ πρόσωπον τῆς ἐρήμου σπέρμα λεπτὸν ὥσει κόριον, λευχὸν ὥσει πάγος ἐπὶ τῆς γῆς (β), καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ εἶδος κρυστάλλου (γ), τὸ δὲ γεῦμα αὐτοῦ ὡς ἐγκρίς ἐν μέλιτι (δ), καὶ ὅταν κατέβη ὀρόσος ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν νυκτὸς κατέβαινε (ε), καὶ συνέλεξαν αὐτὸ πρῶτ' ἕκαστος πρῶτ', ἡνίκα δὲ διεθέρμαινεν ὁ ἥλιος ἐτήκετο (ς). Καὶ ἐπωνόμασαν αὐτὸ Μάν (ζ), καὶ ἤλθον αὐτὸ ἐν τῷ μύλῳ, καὶ ἔτριβον ἐν τῇ θύτᾳ καὶ ἤψουν ἐν τῇ χύτρᾳ, καὶ ἐποιοῦν αὐτὸ ἐγκρυφίας, καὶ ἦν ἡ ἡδονὴ αὐτοῦ ὥσει γεῦμα ἐγκρίς ἐξ ἐλαίου (η). Κατέβη δὲ τὸ Μάν ὅταν οἱ Ἑβραῖοι εὕρισκοντο περὶ τὸν σταθμὸν Σίν, ἐξ οὗ ἀπάραντες ἤλθον εἰς Ῥαφιδίν (θ). Ἀλλ' ἀπὸ Σίν εἰς Ῥαφιδίν ἄγοντες ἐστάθμευσαν εἰς Αἰλοῦς (Αἰσλε) ἀπὸ δὲ Αἰσλε διὰ Ῥαφιδίν, ὅπερ ἦν τὸ νῦν Ῥασαῖς ὡς θέλομεν ἰδῆ, διέρχονται χώραν καλουμένην Τάρφα, διὰ τὸ ὑπάρχον ἐκεῖσε δένδρον τάρφα καλούμενον· ἐκ τῶν κλάδων τούτου ὡς ὀρόσος ἐν ὥρᾳ νυκτὸς καταβαίνει χυμὸς λευκός, ὅστις πίπτων ἐπὶ τῆς γῆς σφαιροῦται, πηγνύμενος εἰς μέγεθος κόρης ὀφθαλμοῦ· παρέχει τὴν ὄψιν κόμμεως Ἀραβικῆς διαφανεστάτης, καὶ ἔχει γεῦσιν γλυ-

(α) Ἐξοδ. χvi. 13. (β) Ἐξοδ. χvi. 11. 31. (γ) Ἀριθ. xi. 8. (δ) χvi. 31. (ε) Ἀριθ. xi. 9. (ς) Ἐξοδ. χvi. 21. (ζ) χvi. 31. (η) Ἀριθ. xi. 8. (θ) Ἐξοδ. χvii. 1.

κεῖται ἐν εἴδει μίγματος μέλιτος καὶ ἀλεύρου. Συλλέγεται ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε Ἀράβων κατὰ μῆνα μάιον, ὅτε πίπτει ἀνὰ πᾶσαν πρωΐαν διότι διαλύεται ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων καὶ ὀνομάζεται Μάν. Οἱ ἐν Σινὰ πατέρες ἀγοράζοντες αὐτὸ ὥς ἔχον πάσας τὰς περιγραφομένας ὑπὸ τῆς Βίβλου ιδιότητας δωροῦσιν ἐκ παραδόσεως, ἀφ' ὅτου τὰς χώρας ἐκείνας ἐπὶ διακόσια ἔτη πρὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ κτίσεως τῆς μονῆς ἐτίμησαν ἀσκητεύοντες, τοῖς προσκυνηταῖς ἀντὶ τοῦ πεσόντος κατὰ τὴν Βίβλον ἐξ οὐρανοῦ Μάν. Καὶ ἀπῆραν ἐξ Αἰλοῦς καὶ παρενέβαλον ἐν Ῥαφιδίν, οὐκ ἦν δὲ ὕδωρ τῷ λαῷ πιεῖν (α), καὶ ἐλοιδορεῖτο ὁ λαὸς πρὸς Μωϋσῆν (β). Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ὅδε ἐγὼ ἑστηκα ἐκεῖ πρὸ τοῦ σὲ ἐπὶ τῆς πέτρας ἐν Χωρήβ, καὶ πατάξεις τὴν πέτραν, καὶ ἐξελεύσεται ἐξ αὐτῆς ὕδωρ (γ). Κατὰ ταύτην τὴν ὁδὸν μετὰ τὴν βάτην Τάρφα ὑπάρχει ἡ θέσις ἐλ' Ἐντ, ἐξ ἧς ἄρχεται ἡ βάτη Τάρφα. Τὸ βουνὸν δὲ τοῦ ἐλ' Ἐντ παρερχόμενοι ἀφικνοῦνται εἰς πεδῖον ἀνωμάλου σχήματος βάτη Ῥάχαμπα καλούμενον εἰς τὰ βορειανατολικά τοῦ ὁποίου μακρὰν τῆς ὁδοῦ ὑπάρχει φρέαρ ἔχον πάντοτε ὕδωρ. Μετὰ δὲ τὸ Ῥάχαμπα παρερχόμενοι μικρὸν ζυγὸν ἀφικνοῦνται εἰς ἕτερον ἀνωμάλου σχήματος μικρότερον πεδῖον πετρῶν πληρὲς καλούμενον Ῥασσίς, ἡ βάτη Ῥασσίς καὶ μετὰ τοῦτο ζυγὸν ἕτερον διερχόμενοι σχηματιζόμενον μεταξὺ τοῦ ὄρους Μποαλιντὲ καὶ ὄρους νοτίως τούτου εὐρισκόμενον καὶ καλουμένου Σώρα (δ) ὅστις χωρίζει τὰ ὕδατα τοῦ χειμάρ-

(α) Ἀριθ. ΧΧΧΙΙ. 14. (β) Ἐξοδ. ΧVII. 2. (γ) Ἐξοδ. ΧVII. 6. (δ) Τὸ Σώρα εἶνε ὄνομα φοῖνικος ἀλλ' ἐν ταύτῃ καὶ ἀνδρός, ἐκ τοῦ Σώρα δὲ προέρχεται τὸ Σουερίε, δι' οὗ ὀνομάζεται ἔτε-

ρου Νάσπ, ἐκ τοῦ χειμάρρου Σιέχ ἢ βάτης Φεράν, ἀφικνοῦνται εἰς τὴν βάτην Σπαχίε ἀρχὴν τῆς βάτης Σιέχ, καὶ ταύτην διελθόντες καὶ τὸν ζυγὸν τὸν ἀπὸ τοῦ ὄρους Μούσα πρὸς τὸ ὄρος Μινεντζιά ἄγοντα κατέρχονται τὴν βάτην Ντέρ δηλαδή τῆς μονῆς πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς ὁποίας καὶ ἀπέναντι τοῦ ὄρους τοῦ Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης κεῖται ἡ μονὴ ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους Μούσα· κατέρχεται δ' ἡ βάτη τῆς μονῆς μεταξὺ τῶν ὄρων πλησιαζόντων στενωῶς πρὸς ἄλληλα καὶ πετρωδεστάτων ὄντων· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐκ τοῦ ὄρους Μούσα προεκτείνεται βορείως μικρὰ ταπεινὴ καὶ ὁμαλὴ χώρα ἀπολήγουσα πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῆς βάτης τῆς μονῆς εἰς τὴν βάτην τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα εἰς λόφον καλούμενον τοῦ Ἀαρών καὶ κείμενον οὕτω μεταξὺ τῶν δύο βατῶν, αἵτινες πρὸ αὐτοῦ ἐνούμεναι ἄγουσι μεταξὺ τοῦ ὄρους Σινά καὶ τοῦ ὄρους τοῦ Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης. Διερχόμενοι δὲ τὴν μικρὰν ταπεινὴν καὶ ὁμαλὴν προέκτασιν τοῦ ὄρους Μούσα πρὸς τὸν λόφον τοῦ Ἀαρών, καὶ τὴν βάτην τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα ἀφικνοῦνται εἰς τὸ ἔμπροσθεν τοῦ ὄρους Μούσα καὶ ἰδίᾳ ἔμπροσθεν τῆς καλουμένης κορυφῆς αὐτοῦ Χοσάφα ἐκ-

ρον βουνὸν ἀνῆκον εἰς τὴν αὐτὴν σειρὰν τοῦ βουνοῦ Σώρα καὶ κείμενον ἐπὶ τρεῖς ὥρας βορειοδυτικῶς τούτου καὶ βορείως τῆς βάτης Σιέχ, ὡς προεγράψαμεν παρὰ βουνιδίῳ καλουμένῳ Μαντά. Μεταξὺ δὲ τούτου καὶ τοῦ Σουερίε ὑπάρχει φρέαρ, ἡ δὲ πρὸς τοῦτο ἐκ τῆς βάτης Σιέχ ἄγουσα ὁδὸς καλεῖται οἰκ. Μαντά. Αὕτη πρέπει νὰ ᾖ ἡ γῆ Μαδιάμ, ἐν ᾗ ὁ Ἰοθὼρ δηλαδή ὁ Σώρα κατῴκει· διότι ἡ περὶ τὸ ὄρος Μούσα κατεῖχετο ὑπὸ τοῦ Ἀμαλίκ, ὃν πολεμήσας ἐξεδίωξεν ὁ Μωϋσῆς· Ἐκτὸς τούτου αὐτὸ καὶ αἱ περὶ αὐτὸ χῶροι διακρίνονται δι' ἰδίων ὀνομάτων.

τεινόμενον ἐπίμηκες πεδῖον τὸ μεταξὺ τοῦ ὄρους Σινά καὶ τοῦ ὄρους Γοψίε κείμενον καὶ καλούμενον βάτη 'Ράχα. Αὕτη ἀναμφιβόλως πρέπει νὰ ᾖ ἡ καλουμένη ὑπὸ τῆς Βίβλου ἔρημος Σινά· διότι ἄλλη καταλληλοτέρα θέσις πρὸς στρατοπέδουσιν τοῦ λαοῦ δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' οὔτε ὁδὸς ἄλλη, ἵνα οἱ ἀκολουθήσαντες ταύτην τὴν ὁδὸν ἀπέλθωσι πρὸς τὴν βάτην τῶν ἀγίων Τεσσαράκοντα, ἥτις ἄλλως ἔχει μὲν ὕδατα ἀφθονα, ἀλλ' εἶνε στενὴ καὶ ἀκατάλληλος διὰ πολὺν λαόν· ἀλλ' οὔτε ἄλλη χώρα συμβιβάζεται ἐκεῖσε πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς Βίβλου διαγεγραμμένα· διότι παρὰ τὸ ὄρος Σινά ἐκτεινομένη ἡ βάτη 'Ράχα ὠνομάζετο ἴσως τότε βάτη Σινά ἢ καὶ πεδῖον Σινά ὥστερον μετονομασθεῖσα εἰς 'Ράχα, ὅπως καὶ ἡ βάτη Σιᾶχ ὥστερον φαίνεται τὸ ὄνομα τοῦτο λαβοῦσα ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ θανόντος Σιᾶχ Σάλεχ· ἐτι δὲ εἶνε καὶ πρὸ ὄρους σημαντικοῦ διὰ τὰ περὶ αὐτὸ ὕδατα καὶ διὰ τὸ αὐτοῦ ἀπότομον, καὶ διὰ τὸ ὕψος, καὶ διὰ τὸ σχῆμα, ὄρος ἐπὶ ὄρους καθήμενον. Ὑδρεύοντο δὲ οἱ ἐν 'Ράχα καὶ ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ φρέατος καὶ ἐκ πηγῶν παρὰ τὴν ὑπώρειαν τοῦ ὄρους Σινά, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὄρους Μούσα. Πρὸ τῶν χωρῶν τούτων πεδῖον, ἡ βάτη ἄνυδρος, εἶνε τὸ 'Ρασσίς· ἀλλὰ βορειοδυτικῶς τῆς ὁδοῦ πρὸς ἀπόκρημνον καὶ στενὴν μεταξὺ βράχων ρευματιὰν τοῦ ὄρους Γκριαράτ, ὑπὸ ἀπρόσιτον πέτραν, κατὰ τὰ βροχερὰ ἔτη μόνον, ὕδωρ ἀναβρύον πίπτει κάτωθι εἰς λεκάνην, καὶ ἐκ ταύτης διὰ κρημνώδους πέτρας εἰς λεκάνην ἑτέραν. Τοῦτο πρέπει νὰ ᾖ τὸ προαχθὲν διὰ τῆς ῥάβδου τοῦ Μωϋσέως (α)· διότι καὶ ἡ χώρα 'Ρασσίς κατὰ τὰ μὴ βροχερὰ

(α) Οἱ ἐν τῇ μονῇ παραδέχονται ἐκ παραδόσεως ὡς πέτραν κτυπηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως, πέτραν κειμένην ἐν τῇ βάτῃ

ἐτη εἶνε ἄνυδρος ὅλως, καὶ τὸ ὄρος Γκριαράτ μεγάλην ἔχει σχέσιν πρὸς τὰ ὀνόματα Χωρήβ καὶ Ἄγαρ. Αἱ χῶραι δ' αὗται ἦσαν γνωστόταται τῷ Μωϋσῇ βόσκοντι ἐκεῖσε τὰ πρόβατα τοῦ πενθεροῦ του. Ὁ δὲ Φίλων λέγει ὕδατος σπάνις ἐπιγίγνεται, ὁ δὲ Μωϋσῆς Θεοφορηρεῖς τὴν ἀκρότομον παῖει πέτραν· ἡ δὲ εἴτε προϋποκειμένης πηγῆς φλέβα καίριον διακοπεῖσα, εἴτε καὶ τότε πρῶτον ὕδατος ἀφανέσι κρουνηδὸν ἐκχεῖται. Ἐκεῖσε νικήσας τὸν Ἀμαλήκ καὶ ἀπάρας ἦλθεν εἰς τὴν ἔρημον Σινὰ τοῦ μηνὸς τοῦ τρίτου τῆς ἐξόδου τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ (α), ἥτοι ἐπορεύθη· ἂν ἐπὶ μῆνα ἓνα ἀπὸ Ῥαμεσσῇ μέχρι Τάρφας, καὶ ἐπὶ μῆνας δύο ἀπὸ Τάρφας μέχρι Σινά, ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι κατὰ τινὰς τῶν σταθμῶν διημέρευον ἐπὶ ἡμέρας πολλάς.

Παρεδέχθη τούς Ἑβραίους ἀκολουθήσαντας ἐκ Ῥαμεσσῇ μέχρι Σινά τὴν περιγραφεῖσαν ὁδόν, διότι ἀπὸ τοῦ παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν σταθμοῦ ὅστις πρέπει νὰ ᾖ εἰς τινὰ θέσιν τῆς ἀπὸ Ἀμποῦ Σελήμ μέχρι μπηρ Ἀρντὲς ἀκτῆς, καθ' ἣν ἡ ὁδὸς παρὰ τὴν θάλασσαν βαίνει, δὲν ὑπάρχουσιν ἢ αἱ προγραφεῖσαι τρεῖς ὁδοί,

τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα πρὸς δυσμὰς τοῦ ὄρους τοῦ Μωϋσέως εἰς στενὸν χῶρον, οὐ μακρὰν πηγῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ταύτης ὑπαρχουσῶν· διότι φέρει ἐκ φύσεως τύπους πλέον τῶν εἰκοσιν ὁπῶν ἄλλ' ὕδωρ μὴ ἀναδρυσουσῶν. Πρὸ δὲ τῆς πέτρας ταύτης, ὡς προεῖπον, ὑπάρχουσι πηγαῖα ὕδατα· ἔτι οἱ ἀπερχόμενοι εἰς αὐτὴν ἐκ Σο·έζ, δεον νὰ διέλθωσι διὰ τῆς βάτης Χαμπράν, ἢ διὰ τῆς βάτης Φεράν, καὶ ἐπομένως διὰ τῆς βάτης Ῥάχα, ἢ διὰ τῆς βάτης Σιῆχ ἀνακυκλίζοντες τὸ ὄρος Σινά καὶ τὸ ὄρος Μούσα· πάντα ὄντα ἀσυμβίβαστα πρὸς τὰ τῆς Βίβλου.

(α) Ἐξοδ. XIX, 1.

βαίνουσαι εἰς κοίτας χειμάρρων, ὧν ἡ πρώτη ἀπὸ Ἀμποῦ Σελήμ διέρχεται διὰ Μερχά, Νάπκ Μπούντρ, Μαγάρα, βάτης Μουκατέπ, βάτης Φεράν, καὶ ἡ διὰ τῆς βάτης Σιέχ, ἡ διὰ τῆς βάτης Σλέφ, βάτης Γάρμπα καὶ βάτης Νάπκ χάουα ἄγει εἰς τὴν βάτην Ῥάχα, δηλαδὴ εἰς τὴν ἔρημον Σινά. Ἡ δὲ δευτέρα ὁδὸς νοτιοτέρα τῆς πρώτης, διερχομένη διὰ τῆς βάτης Χαμπράν καὶ βάτης Ἐρντεσίας κατέρχεται εἰς τὴν βάτην Σλέφ, ἐνθα ταυτίζεται μετὰ τῆς προηγουμένης. Τρίτη δ' ὁδὸς εἶνε, ἣν παρεδέχθημεν. Τούτων αἱ δύο πρώται δὲν ἔχουσι χώραν ἀνυδρον πρὸ τοῦ Σινά, οὔτε οἱ σταθμοὶ αὐτῶν συμφωνοῦσι πρὸς τοὺς περιγραφομένους ὑπὸ τῆς Βίβλου, οὔτε τὰ ὀνόματα αὐτῶν σχετίζονται πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς Βίβλου περιγραφόμενα, καὶ τὸ σπουδαιότερον, ὁ Ἀμαλήκ ὅστις κατεῖχε τὴν περὶ τὸ ὄρος Μούσα χώραν ἐκ τῆς ὁποίας νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως ἐδιώχθη, ἀπαντᾷ εἴτα ὁ αὐτὸς καὶ περὶ τὴν Γάζαν (α). ὥστε πᾶσα ἡ χώρα ἀπὸ Γάζης μέχρις ὄρους Μούσα τῷ Ἀμαλήκ ἀνήκεν· ὁ δὲ Μωϋσῆς, οἴανδ' ἂν ποτε ὁδὸν τῶν δύο πρώτων καὶ ἂν ἐλάμβανεν ἵν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἔρημον Σινά, ἔδει νὰ διέλθῃ μετὰ τῶν Ἀμαληκитῶν. Κρίνοντες δ' ἐκ τῶν κατοίκων τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῆς χώρας εὐρίσκομεν τὸν Ἀμαλήκ κατέχοντα οἷας χώρας κατέχουσι νῦν οἱ Ταραμπὶν καὶ τὸν Ἰοθὼρ κατέχοντα τὴν χώραν τῶν Τάβαρα ἐν οἷς ὡς ὄριον παρεντίθεται ὁ ζυγὸς τοῦ ὄρους Τῆ ἀπὸ Ἀγαπα μέχρι τῆς θέσεως Θάλ τῆς μετὰ τὸν Γαράντελ καὶ Ἀμποῦ Σελήμ κειμένης. Ἐπομένως ὁ Ἀμαλήκ Ταραμπὶν ὢν, δὲν ἦτο κάτοικος ἀλλὰ κατακτητὴς τοῦ ὄρους Χωρήβ, ἐν τῇ χώ-

(α) Ἀρ. 9. XIII. 30 XIV. 43. 45. Βασιλ. Α. XV. 2.

ρα τῶν Τάβαρα κειμένου, καὶ ἐχθρὸς τοῦ Ἰοθὼρ (α) ἐκ τῶν Τάβαρα ὄντος. Εἰσὶ δὲ αἱ περὶ τὸ ὄρος Χωρήθ χωραὶ πηγῶν πλήρεις, καὶ ἐπομένως αἱ καλλίτεραι ἐν τῇ τῶν Τάβαρα χώρᾳ, καὶ ἐν ὅλῃ ἐτι τῇ λοιπῇ ἐρήμῳ. Καὶ παρενέβαλεν ἐκεῖ ὁ Ἰσδραὴλ κατέναντι τοῦ ὄρους, καὶ Μωϋσῆς ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος τοῦ Θεοῦ (β). Διὰ τῶν λέξεων ὄρος καὶ ὄρος τοῦ Θεοῦ ἐννοεῖ ἀναμφιβόλως ἡ Βίβλος ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ὄρος, ὅπερ ἡ πρέπει νὰ ᾗ τὸ Χωρήθ διότι ἄλλο μέχρι τοῦδε δὲν γινώσκομεν, ἡ τὸ κατέναντι τῆς βάτης Ῥάχα ἡ καὶ Σινὰ καλουμένης, ὅπερ νῦν ὄρος Μούσα καλεῖται, καὶ τότε ὁ Μωϋσῆς ὄρος τοῦ Θεοῦ ἐκάλεσεν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν δέον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τὰ νῦν ὀνομαζόμενα Γκριαράτ, Μποαλιντέ καὶ ὄρος Μούσα ὄρη, τὰ διὰ ζυγοῦ ἐνούμενα, ὠνομάζοντο δι' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὀνό-

(α) Ὁριγένης, Γεώργιος ὁ Κεδρινὸς καὶ ἄλλοι θεωροῦσι τὸν Ἰοθὼρ ἀπόγονον τῶν υἱῶν τοῦ Ἀβραάμ καὶ τῆς Χεττούρας, ἀλλ' οἱ ἐκ τούτων υἱοὶ ἀπεστάλησαν πρὸς ἀνατολὰς εἰς γῆν ἀνατολῶν (Γεν. κς. 6) ἐκ τῆς περὶ τὴν Γάζαν καὶ τὰ ἱέραρα γῆ, τοῦ φρέατος τοῦ ὄρκου, ἣν κατεῖχεν ὁ Ἰσαάκ καὶ ἤδη ὁ Ἀμαλὴκ. Ὁ Ἰοθὼρ δ' ἀρμόζει μᾶλλον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπόγονος κατὰ τὴν Βίβλον τοῦ Ἰσμαήλ διότι τούτου οἱ ἀπόγονοι κατώκησαν ἀπὸ Ἐβιλάτ χώρας παρὰ τὸν Περσικὸν κόλπον ἐν ᾧ εἰσβάλλει ὁ Καρασοῦ, ὃν Φισὼν ἡ Βίβλος καλεῖ (Γεν. II. 10) μέχρι τῆς ἐρήμου Σιῦρ ἡ ἐστὶ κατὰ πρόσωπον Αἰγύπτου, δηλαδὴ τῆς νῦν Σάντουρ καλουμένης ἐν ἣ ὁ Μωϋσῆς μετὰ τὴν διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς δὲν εὑρίσκειν ὕδωρ ἢ ἀπὸ ταύτης ἕως ἐλθεῖν εἰς Ἀσσυρίους κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ ἐπομένως πρὸς νότον τοῦ Ἰσαάκ καὶ τῶν τῆς Χεττούρας υἱῶν (Γεν. κς. 18). Εἶχε δὲ καὶ υἱὸν Γετούρ καλούμενον (Γεν. κς. 14).

(β) Ἐξοδ. XIX. 2, 3.

ματος Χωρήβ. Κατὰ δὲ τὸν Ἰώσηπον ἐννοεῖται ἡ δευτέρα περίστασις, καθ' ἣν βεβαιοῖ ὅτι τὸ ὄρος ἐκαλεῖτο πρὸ Μωϋσέως ὄρος τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν πιστευόντων ὅτι ὁ Θεὸς κατῴκει ἐν αὐτῷ (α). δι' ὃ καὶ νῦν τὰ κατὰ παράδοσιν μετατρέψαντες οἱ Ἀραβες πιστεύουσιν ὅτι εἰς τινα κατὰ τὸ βορειανατολικὸν τοῦ ὄρους πλευρὸν ὁμαλὴν πέτραν κατοικεῖ ἡ οἰκογένεια τοῦ Μωάμεθ, ἐνθα καὶ τὸν χῶρον δι' ἀκανθῶν περιφράττουσιν.

Ἀνέβη δ' ὁ Μωϋσῆς ἐπὶ τοῦ Χωρήβ ὅταν εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεὸς «ὕμεις ἔσεσθέ μοι βασιλῆιον ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον (β).» Καὶ πάλιν εἰς τὸ ἴδιον βουνὸν ἀναβάς ἐβεβαίωσε τὸν Θεόν, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἐπίστευσαν τοὺς λόγους τοῦ (γ), ἐπειδὴ ἦτο ἀνάγκη φαίνεται νὰ βεβαιωθῇ ὁ Θεὸς ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως. Ὁ δὲ εἶπε τότε πρὸς Μωϋσῆν ἵνα εἰπῇ τοῖς Ἑβραίοις ὅτι τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ καταβήσεται Κύριος ἐπὶ τὸ ὄρος Σινὰ ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ (δ), δηλαδὴ εἰς ὄρος ἕτερον ἐκείνου ἐφ' οὗ ἴσταντο καὶ κατῴκει, δηλαδὴ εἰς τὸ καλούμενον Σινὰ καὶ ὑποκείμενον εἰς τὴν ὄψιν τοῦ λαοῦ· διότι πράγματι ἡ ὑψηλὴ κορυφὴ τοῦ ὄρους Μούσα δὲν ὑποκύπτει εἰς ὄρασιν ἐκ τῶν βάτη, ἄλλως ἡδύνατο νὰ εἴπῃ ἀπλῶς καταβήσομαι ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, καθ' ἣ ἡδύνατο νὰ ὑπονοηθῇ ὅτι ἐμελλε νὰ καταβῇ εἰς τὸ ὄρος τοῦ, ἢ καὶ καταβήσομαι ἐπὶ τοῦ ὄρους. Ἐγένοντο δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ πρὸς ὄρθρον φωναὶ καὶ ἀτραπαί, καὶ νεφέλη γνοφώδης ἐπὶ τὸ ὄρος Σινὰ, καὶ σάλπιγγος φωνή . . . καὶ ἐξήγαγε Μωϋσῆς τὸν λαὸν εἰς συνάντησιν τοῦ Θεοῦ

(α) Ἰώσηπος par Buchon σελίς 62. βιβλ. III. κεφ. δ'.
(β) Ἐξοδ. XIX. 6. (γ) Ἐξοδ. XIX. 8. (δ) Ἐξοδ. XIX. 11.

ἐκ τῆς παρεμβολῆς, δηλαδή ἐκ τῶν σκηνωμάτων αὐτῶν, καὶ παρέστησεν ὑπὸ τὸ ὄρος, δηλαδή εἰς χῶρον καθ' ὃν σκηναὶ δὲν ὑπῆρχον καὶ ἐφ' οὗ ἀνυψοῦτο τὸ ὄρος. Τὸ ὄρος τὸ Σινὰ ἐκαπνίζετο διὰ τὸ καταβεβηκέναι ἐπ' αὐτὸ τὸν Θεὸν ἐν πυρί. . . . Καὶ Μωϋσῆς ἐλάλησεν, ὁ δὲ Θεὸς ἀπεκρίνατο (δηλαδή διελέγοντο ὁ μὲν κάτωθεν τοῦ ὄρους ἱστάμενος, ὁ δὲ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους). Καὶ ἐκάλεσε Κύριος τὸν Μωϋσῆν ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Σινὰ ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους (α). Καὶ ἐλάλησε Κύριος (β) καὶ ὁ λαὸς ἑώρα τὴν φωνὴν καὶ τὰς λαμπάδας, καὶ τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος, καὶ τὸ ὄρος τὸ καπνίζον· φοβηθέντες δ' ἔστησαν μακρόθεν, καὶ εἶπον πρὸς Μωϋσῆν, λάλησον σὺ ἡμῖν, καὶ μὴ λαλήτω πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεὸς μὴ ἀποθάνωμεν· καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Μωϋσῆς, θαρσεῖτε· δηλαδή ὁ Μωϋσῆς ἐκ τοῦ ὄρους ἔνθα ὁ Θεὸς ἵστατο ἱστάμενος συνδεδέγετο μετὰ τοῦ κάτωθεν τοῦ ὄρους ἱσταμένου λαοῦ. Ἐστήκει δ' ὁ λαὸς μακρόθεν, Μωϋσῆς δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὸν γνόφον, οὗ ἦν ὁ Θεὸς κ.τ.λ. (γ). Κατὰ ταῦτα τὸ ὄρος τὸ Σινὰ δέον νὰ ᾗ ταπεινὸν ὅπως συνακούωνται οἱ συνδιαλεγόμενοι, ὧν οἱ μὲν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους οἱ δὲ ὑπ' αὐτὸ ἱστάμενοι· ἔτι ἡ κορυφὴ δέον νὰ ὑποκύπτῃ ὅλως εἰς τὴν ὄρασιν τοῦ λαοῦ, ἡ δὲ ὑποκύπτουσα κορυφὴ εἰς τὴν ὄρασιν τοῦ λαοῦ νὰ εὐρίσκεται εἰς τοιαύτην θέσιν ἐπὶ τοῦ ὄρους, ὥστε νὰ καθίσταται ἀνάγκη ἵνα ὁ λαὸς ἴδῃ αὐτὴν καὶ σταλῇ ὑπ' αὐτήν, νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς παρεμβολῆς του, βαίνων μάλιστα μακράν, ὡς βαίνει τις διὰ συνάντησιν. Τούτων ἡ κορυφὴ Μούσα οὐδὲν χαίρει· διότι καὶ ὑψηλὴ καὶ ἀόρατος πάντῃ, ἐκ τῶν κύκλῳ τοῦ ὄρους θέσεων· χαίρει

(α) Ἐξοδ. 16-25. (β) Ἐξοδ. XX. 1. (γ) Ἐξοδ. XX. 18. 22.

ὁμῶς πάντα τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα ἡ μεσαία κορυφή τοῦ ὄρους Σινά τοῦ ἀπέναντι τοῦ ὄρους τοῦ Γαλακτίωνος καὶ τῆς Ἐπιστήμης ὑψουμένου, ὅταν ὁ λαὸς ἵσταται πρὸ τοῦ λόφου Ἀαρὼν ἐν τῇ μεταξὺ τοῦ Σινά καὶ τοῦ ὄρους τοῦ Γαλακτίωνος καὶ τῆς Ἐπιστήμης βάτῃ τῇ ἐκ τῆς βάτῃς τῶν ἀγίων Τεσσαράκοντα καὶ ἐκ τῆς βάτῃς τῆς μονῆς ἀποτελουμένη. Ἐν ταύτῃ λοιπὸν ἐκ τοῦ πεδίου Ῥάχα ἐλθὼν ὁ λαὸς ὠμίλει μετὰ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Σινά ἵσταμένου. Εἰς τὴν αὐτὴν κορυφὴν, ἐπίπεδον ἄνω οὔσαν καὶ πολλὰς χαριτωμένας θέσεις παρέχουσας, καὶ ἐγὼ ἱστάμενος ἀντήλλαsson λόγους μετὰ τῶν ἐν τῇ βάτῃ διαβαινόντων Ἀράβων· ὁ ἦχος τῆς φωνῆς διὰ τὴν ἀπήχησιν τῶν ὀρῶν, βραχυδῶν πάντων ὄντων καὶ πλησίον ἀλλήλων, ἀποθαίνει εὐδιακριτότερος, ἢ ὅσον τις πιστεύει ὀρῶν νὰ ὑπάρχῃ. Τὸ ὄρος Σινά εἶνε ἀπόκρημνον, μὴ ἔχον, ἢ δύο ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ἐφ' οὗ ὁ λαὸς ἵστατο, ἀναβάσεις, καὶ δύο ἐτέρας ἐκ τῶν ὀπίσθεν ἐκ τῆς βάτῃς Ἀμποῦ Ζετοῦν ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέρχονται πρὸς τὸ φρέαρ Μαντὰ χώραν τοῦ Ἰοθὼρ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ. Ἐν δ' αὐτῷ τῷ Σινά κάτωθι τῆς κορυφῆς ἐφ' οὗ ὁ Θεὸς ἵστατο εἰς ἐπίπεδον μεταξὺ τῶν κορυφῶν τοῦ ὄρους χώρον, μικρὸν ὕδωρ διὰ τινὰς μῆνας τοῦ ἔτους ὑπάρχει. Πρὸς δὲ τὴν βορειανατολικὴν εἰς τὴν βάτῃν Ἀμποῦ Ζετοῦν κατάβασιν, ἀφοῦ διέλθωσιν ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου ῤάχιν πετρωδεστάτην, κατέρχονται εἰς κοίτην χειμάρρου ὕδωρ ἔχοντος παρ' ᾧ ἀρχαῖον οἶκημα ὑπάρχον φέρει τὸ ὄνομα Ντέρ ἀμποῦ Μαγάρα, δηλαδὴ μονὴ τοῦ μεγάλου Σπηλαίου. Ἐν ταύτῃ κατῴκουν ἀσκητεύοντες πρὸ τῆς ἐν Χωρῆβ κτισθείσης ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ μονῆς οἱ προπάτορες ἡμῶν, καὶ

δοξάζοντες οὐχὶ ἀτόπως ὅτι ἐκεῖσε συνετάχθη ὁ δεκάλογος. Ἀλλὰ διὰ τὰ ὕδατα μᾶλλον, ὡς κάλλιστα τὸ ἱστορικὸν τῆς νῦν ὑπαρχούσης μονῆς διαλαμβάνει, προϋτιμήθη πασῶν τῶν ἄλλων θέσεων ἡ χώρα ἐν ἣ ἡ μονὴ νῦν ὑπάρχει. Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς ἀπεκεφάλισε τὸν ἀρχιτέκτονα ταύτης καὶ ἡμιτελῆ τὴν μονὴν ἄφησεν ὡς ἐξ ἐπιγραφῆς ἐν αὐτῇ δηλοῦται· διότι δὲν ὠκοδόμησεν αὐτὴν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους ἀσφαλείας τῶν πατέρων χάριν, ἐπειδὴ δις πρὸ τῆς κτίσεως τῆς μονῆς οἱ εἰς διαφόρους χώρας ἀσκητεύοντες φονευθέντες προσέφυγον τότε εἰς τὸν εὐδιάθετον ἵνα κτίζῃ μονὰς καὶ ἐκκλησίας Ἰουστινιανόν, ὅπως κτίσῃ καὶ τὴν μονὴν ταύτην. Οἱ δ' ἐν αὐτῇ πατέρες ἀνέκαθεν, ὡς πάντες οἱ ἐν ἐρήμῳ ζῶντες, ἅπληστοι, ἐτοποθέτησαν ἐν τῇ μονῇ ἄνω καὶ πέριξ ταύτης πάσας τὰς διαλαμβανομένας ἐν τῇ Γραφῇ χώρας. Οὐ πολὺ τῶν πατέρων ἡμῶν ἀπέχοντες (α) ἐθεώρησαν τινὲς ὡς Σινὰ τὴν τοῦ ὄρους Μούσα κορυφὴν Χωρὰ καλουμένην· ἀλλ' αὕτη εἶνε ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ὄρος μετὰ τῆς κορυφῆς Μούσα· ἔπειτα εἶνε ὑψηλοτέρα τοῦ ὄρους Σινά, διὰ δὲ τῶν ἀνωμάλων πλευρῶν τῆς, ὅπως παρατηρήσῃ τις ταύτην, ὑποχρεοῦται νὰ ἴσταται μακρὰν τῆς ὑπωρείας ἐκεῖθεν τῆς βάρης τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα, δηλαδὴ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς βάρης Ῥάχα, ἐν ἣ ὑπῆρχεν ἡ παρεμβολὴ τῶν Ἑβραίων· ἐξ οὗ καθίσταται δυσκολωτάτη, ἂν ὅχι ἀδύνατος πᾶσα συνδιάλεξις. Ἐπειτα δὲν συμφωνεῖ τῇ Βίβλῳ διαλαμβανούσῃ ὅτι ἐξῆλθον ἐκ τῆς παρεμβολῆς καὶ ἐστάθησαν ὑπὸ τὸ ὄρος, ἐπὶ πλεόν

(α) Δηλαδὴ οὗτοι ὠνόμασαν Σινὰ τὸ ὑπὸ τῶν πατέρων ἡμῶν Χωρὰ καλουμένον, καὶ Χωρὰ τὸ ὑπὸ τῶν πατέρων ἡμῶν καλούμενον Σινά.

δὲν φέρει καὶ τὸ ὄνομα Σινά. Ἐπεθύμουν ἵνα ἐξακολουθήσω φιλολογῶν ἅπαν τὸ δρομολόγιον τοῦ Μωϋσέως, καὶ νὰ πραγματευθῶ ἔτι φωτίζων τὰ σκοτεινὰ τῆς μονῆς μέρη· ἀλλὰ τὸ στενὸν τοῦ χώρου ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ μὲ ὑποχρεοῖ, ἵνα ἐπανακάμπτων εἰς Σουέζ ἐξακολουθήσω τὴν ἐπίλοιπον περιήγησίν μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΣΟΥΕΖ ΜΕΧΡΙ ΠΕΣΣΙΑΟΥΡ ΤΩΝ ΙΝΔΙΩΝ

Τὴν 7 Ἀπριλίου ἀνεχώρησα ἀπὸ Σουέζ, καὶ κατερχόμενος μέχρι τῶν στενῶν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης (μπάμπ Ἐλ Μαντέπ) καθ' ὅλην τὴν πρὸς τὴν Ἀφρικὴν παραλίαν, καθ' ἣν ἄλλοτε ὑπὸ τῶν Πτολεμαίων πολλαὶ πόλεις ἐκτίσθησαν χάριν τοῦ ἐμπορίου τοῦ ἐλεφαντόδοντος καὶ τῆς συγκοινωνίας τῶν ἐνδον πόλεων τῆς Αἰγύπτου μετὰ τῆς Ἐρυθρᾶς, δὲν ἤκουσα σωζόμενον ἢ μόνον τὸ ὄνομα τῆς Βερενίκης, πρὸς ἣν ὁδὸς ἀπέληγε νοτίως τῆς Συήνης ἀρχομένη. Ἀλλ' ὅπως ἐννοήσωμεν ὁποία τις ἦτο ἡ κατὰ τὴν Ἐρυθρὰν κατάστασις ἐν τῇ ἐποχῇ τῶν Πτολεμαίων, ἃς ἀφήσωμεν νὰ ὁμιλήσῃ Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης ὁ τοῦ Φιλαδέλφου υἱὸς καὶ ἐγγονος τοῦ Σωτῆρος κατὰ Κοσμάν τὸν Ἰνδικοπλεύστην, ὅστις κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὑπάρξας ἄφησε χειρόγραφον, οὗτινος ἀντίγραφον εὑρον ἐν τῇ τοῦ Σινά

εκολευ-
ουσέως
μονη;
μαται-
έξακ-

βιβλιοθηκη. Λέγει ο έμπορος οὗτος «έν τῇ Ἀδούλῃ (α) πόλει παραλίῳ τῶν Αἰθιοπῶν, ὡς ἀπὸ μιλίων δύο λι-
μένος ὑπαρχούσῃ τῶν Αὐξουμητῶν (β) ἔθνος, ἐνθα καὶ
τὴν ἐμπορίαν ποιούμεθα, δίφρος ἐστὶ κείμενος ἐν τῇ
ἀρχῇ τῆς πόλεως κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος, προσέχων
ἐπὶ τὴν ὁδὸν Αὐξούμεως μαρμάρινος. Πρὸ εἵκοσι δ' ἐτῶν
τῆς νῦν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινια-
νοῦ, ὁ τῆς Αὐξούμεως βασιλεὺς θέλων νὰ κάμῃ πόλε-
μον πρὸς τοὺς ἀπέναντι Ὀμηρίτας (γ) ἔγραψε τῷ βασι-
λεῖ τῆς Ἀδούλιος ἐν' ἀντιγράφῃ καὶ πέμψῃ αὐτῷ τὰ
ἐπὶ τοῦ δίφρου γράμματα· ἦσαν δ' ἐλληνικά, ἅπερ ἐγώ
τε καὶ Μηνᾶς μοναχὸς ἐν Ῥαϊθῷ ἀντεγράψαμεν. Εἶχε
δὲ ὁ δίφρος καὶ δύο εἰκόνας τὴν μὲν τοῦ Ἡρακλέους,
τὴν δὲ τοῦ Ἑρμοῦ, τὰ δὲ γράμματα εἶχον ὡς ἐξῆς.

105

Βασιλεὺς μέγας Πτολεμαῖος υἱὸς βασιλέως Πτολε-
μαίου καὶ βασιλίσσης Ἀρσινόης θεῶν ἀδελφῶν τῶν βα-
σιλέων Πτολεμαίου καὶ βασιλίσσης Βερενίκης, θεῶν
σωτήρων ἀπόγονος, τὰ μὲν ἀπὸ πατρὸς Ἡρακλέους τοῦ
Διός, τὰ δὲ ἀπὸ μητρὸς Διονύσου τοῦ Διός, παραλαβὼν

περὶ
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

(α) Ἡ Ἀδούλις ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλουμένη κεῖται ἐν τῷ
Ἀδουλικῷ κόλπῳ Πτολ. IV. 7. 8. καὶ ἀντιστοιχεῖ καθαρῶς
πρὸς τὴν νοτίαν τῆς Μεσόβας Ζέλα.

(β) Αὐξουμῖται ἐκ πόλεως Αὐξούμης ὀνομασθέντες, βαςίλειον
κατὰ Πτολεμαῖον IV. 8. 25. ἔκειντο καθ' ἣν χώραν οἱ νῦν
Ἀβυσσινοί, Χιμπεσίε καλούμενοι ὑπὸ τῶν Ἀριβῶν, ἐνῶ αὐτοὶ
καλοῦσιν ἑαυτοὺς Μακκατίε.

(γ) Ὀμηρεῖται καὶ Σαβαῖοι κατεῖχον τὴν νοτίαν παραλίαν τῆς
Ἀραβικῆς χειρ. ονητου ἢ τὴν Εὐδαίμονα Ἀραβίαν. Στραβ. 768.
Πτολ. VI. 7. 23. ἐκ τῶν ὁποίων ἡ βαςίλισσα τοῦ νότου Σαβᾶ
ἦλθεν εἰς τὸν Σολομώντα. Βασ. λ. Γ'. X. 1-14.

παρά τοῦ πατρὸς τὴν βασιλείαν Αἰγύπτου καὶ Λιβύης, καὶ Συρίας καὶ Φοινίκης, καὶ Κύπρου, καὶ Λυκίας, καὶ Καρίας, καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Ἀσίην μετὰ δυνάμεων πεζικῶν, καὶ ἱππικῶν, καὶ ναυτικοῦ στόλου, καὶ ἐλεφάντων Τρωγλοδυτικῶν καὶ Αἰθιοπικῶν, οὓς ὁ τε πατήρ αὐτοῦ (α) καὶ αὐτὸς πρῶτος ἐκ τῶν χωρῶν τούτων ἐθήρευσαν καὶ καταγαγόντες εἰς Αἴγυπτον κατεσκεύασαν πρὸς τὴν πολεμικὴν χρεῖαν. Κυριεύσας δὲ τῆς τε ἐντὸς τοῦ Εὐφράτου χώρας πάσης καὶ Κιλικίας, καὶ Παμφυλίας, καὶ Ἰωνίας, καὶ Ἑλλησπόντου, καὶ Θράκης καὶ τῶν δυνάμεων τῶν ἐν ταῖς χώραις ταύταις πασῶν, καὶ ἐλεφάντων Ἰνδικῶν, καὶ τοὺς μονάρχας τοὺς ἐν τοῖς τόποις πάντας ὑπηκόους καταστήσας, διέβη τὸν Εὐφράτην ποταμόν, καὶ τὴν Μεσοποταμίαν, καὶ Βαβυλωνίαν, καὶ Σουσιανήν, καὶ Περσίδα, καὶ Μηδείαν, καὶ λοιπὴν πᾶσαν ἕως Βακτριανῆς ὑπ' αὐτὸ ποιησάμενος, καὶ ἀναζητήσας ὅσα ὑπὸ τῷ Περσῶν ἱερᾷ ἐξ Αἰγύπτου ἐξήχθη, καὶ ἀνακομίσας μετὰ τῆς ἄλλης γάζης τῆς ἀπὸ τῶν τόπων, εἰς Αἴγυπτον δυνάμεις ἀπέστειλε διὰ τῶν ὀρυχθέντων ποταμῶν (δηλαδὴ διὰ τῶν διωρύγων τοῦ Σουέζ). Καὶ ταῦτα μὲν ἦσαν ἐν τῇ εἰκόνι καὶ εἰς τὸν δίφρον ἐγγέγραπτο οὕτω.

Μεθ' ἃ ἀνδρειώσας τὰ μὲν ἐγγιστα τοῦ βασιλείου μου ἔθνη εἰρηνεύεσθαι κελεύσας, ἐπολέμησα καὶ ὑπέταξα μάχαις τὰ ὑπογεγραμμένα ἔθνη. Γάζη ἔθνη ἐπολέμησα·

(α) Στράβ. 789. Περὶ τῆς καταγνώσεως τῆς Αἰθιοπίας τῆς ἄνω οἱ Πτολεμαῖοι ἐφρόντισαν, διαφερόντως δ' ὁ Φιλάδελφος ἐπικληθεὶς, φιλιστορῶν καὶ διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος διαγωγὰς αἰεὶ καὶ τέρψεις ζητῶν καινοτέραι· οἱ πάλαι δὲ βασιλεῖς οὐκ ἐφρόντισαν τῶν τοιούτων. . . . .

ἔπειτα Ἀγαμαι καὶ Σιγώην ἐνίκησα, τὴν ἡμίσειαν τῶν παρ' αὐτοῖς πάντων καὶ αὐτῶν ἐμερισάμην, καὶ Τιαμὼ τοὺς λεγομένους Τζιαμῶ, καὶ τοὺς Γαμβηλά, καὶ τὰ ἐγγὺς αὐτῶν συγγενῇ ἔθνη τὰ πέραν τοῦ Νείλου (δηλαδὴ τὰ πρὸς νότον). Καὶ Ζιμγαβηνέ, καὶ Ἀγαβά, καὶ Τιαμά, καὶ Ἀγαθαγαβούς, καὶ Καλαά, καὶ Σεμβωνά· πέραν τοῦ Νείλου (α) ἐν δυσβάτοις καὶ χιονώδεσιν ὄρεσιν οἰκοῦντας, ἐν οἷς διὰ παντὸς νιφετοί, καὶ κρύη, καὶ χιόνες κάθηνται, ὥς μέχρι γονάτων καταδύειν ἄνδρα. Τὸν ποταμὸν διαβάς ὑπέταξα. Ἐπειτα Λασινα καὶ Ζαά, καὶ Γαβαλά οἰκοῦντας παρ' ὄρεσι θερμῶν ὑδάτων βλύουσιν καὶ καταρρύτοις Ἀλταμῶ καὶ Μεγά καὶ τὰ σὺν αὐτοῖς ἔθνη πάντα Ταῖτων, τὰ μέχρι τῶν τοῖς Αἰγύπτου ὄρεσιν οἰκούντων ὑποτάξας. Περζεύεσθαι ἐποίησα τὴν ὁδὸν ἀπὸ τῶν τῆς ἐμῆς βασιλείας τόπων μέχρις Αἰγύπτου· ἔπειτα ἀνίνε καὶ μετίνε ἐν ἀποκρήμνοις οἰκοῦντας ὄρεσι Σισέα ἔθνος ἐπολέμησα, οὗς εἰς μέγιστον καὶ δυνατώτατον ὄρος ἀπελθόντας περιφρουρήσας κατήγαγον, καὶ ἐπελεξάμην ἐμαυτῷ τοὺς τε νέους καὶ γυναῖκας, καὶ παῖδας καὶ παρθένους, καὶ πᾶσαν τὴν ὑπάρχουσαν αὐτοῖς κτῆσιν. Ραυσῶν ἔθνη μεσόγεια λιθανοτοφόρων βαρβάρων οἰκοῦντα ἐντὸς πεδίων μεγίστων ἀνδρῶν, καὶ Σωλάτε ἔθνος ὑπέταξα, οὗς καὶ τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς θαλάσσης φυλάσσειν ἐκέλευσα. Ταῦτα δὲ πάντα τὰ ἔθνη ὄρεσιν ἰσχυροῖς περιφρουρημένα, αὐτὸς ἐγὼ ἐν ταῖς μάχαις παρῶν νικήσας καὶ ὑποτάξας ἔχαρισάμην αὐτοῖς πάσας τὰς χώρας ἐπὶ φόρους. Ἀλλὰ δὲ πλεῖστα ἔθνη ἐχόντα ὑπετάγη μοι ἐπὶ φόρους. Καὶ πέραν δὲ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης οἰκοῦντας Ἀραβίτας

(α) Νεῖλος ὁ Κυχνοῦς ποταμός, ἡ δὲ χώρα ἐν Ἀβυσσινίᾳ.

καὶ Κινοδοκολπίτας (α) στράτευμα ναυτικὸν καὶ πεζικὸν διαπεμψάμενος καὶ ὑποτάξας αὐτῶν τοὺς βασιλέας φόρους τῆς γῆς τελεῖν ἐκέλευσα, καὶ ὁδεύεσθαι μετ' εἰρήνης καὶ πλέεσθαι ἀπὸ τῆς λευκῆς κόμης (β) ἕως τῶν Σαβαίων χώρας· ἐπολέμητα πάντα δὲ ταῦτα τὰ ἔθνη καὶ πρῶτος καὶ μόνος βασιλέων τῶν πρὸ ἐμοῦ ὑπέταξα, δι' ἣν ἔχω τὸν μέγιστον θεόν μου Ἄρην εὐχαριστίαν, ὅς μ' ἐγέννησε, δι' οὗ πάντα τὰ ἔθνη τὰ ὁμοροῦντα τῇ ἐμῇ γῇ ἀπὸ μὲν ἀνατολᾶς μέχρι τῆς λιθανοτοφόρου (γ) ἀπὸ δὲ δύσεως μέχρι τῆς Αἰθιοπίας καὶ Σάτου τόπων (δ) ὑπ' ἐμαυτὸν ἐποίησα· ἃ μὲν αὐτὸς ἐγὼ ἐλθὼν καὶ νικήσας, ἃ δὲ διαπεμπόμενος, καὶ ἐν εἰρήνῃ καταστήσας πάντα τὸν ὑπ' ἐμοὶ κόσμον, κατήλθον εἰς τὴν Ἀδούλην τῷ Διὶ καὶ τῷ Ἄρει, καὶ τῷ Ποσειδῶνι θυσιάσας ὑπὲρ τῶν πλωϊζομένων. Ἀθροίσας δέ μου τὸ στράτευμα, καὶ ἐφ' ἐν ποιήσας, ἐπὶ τοῦ ὦ τῷ τόπῳ καθίσας, τὸν δὲ τὸν δίφρον παραθήκην τῷ Ἄρει

(α) Κινοδοκολπίται οἱ νοτίως τοῦ Αἰλκνίτου κόλπου καὶ τῆς χερσονήσου ἄκρας παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν κατοικοῦντες.

(β) Ἡ λευκὴ κόμη κατὰ Στράβωνα ἦτο μέγα τῶν Νεβαταίων ἐμπορίον. Στράβ. 780. 781. ἦτο δὲ κατ' Ἀρριανὸν ἀπέναντι τοῦ Μυδῶς ὄρους, διπλαδὴ τοῦ νῦν Κεσέρ ἐξ οὗ κατὰ Στράβωνα ἀπήρχοντο εἰς Κοπτὸν. Στράβ. 782. Πτολ. IV. 5. 14, καὶ εἶχε φρούριον ἐξ οὗ ἀνήρχοντο εἰς τὴν Πέτραν πρὸς Μελίχαν βασιλέα Νεβαταίων. (Ἀρρ. περιγραφὴ Ἐρυθρᾶς θαλάσσης πρὸς Ἀδριανόν.)

(γ) Δηλαδὴ ὁλόκληρος ἡ Ἀραβικὴ χώρα καὶ αὐτὴ ἡ τῶν Σαβαίων ἡ κειμένη πρὸς ἀνατολᾶς τῆς Ἐρυθρᾶς.

(δ) Κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ βασιλέως, περιλαμβάναται εἰς τὴν στρατείαν τοῦ ἅπασα ἡ Ἀβυσσινία, ἥς τὰ ὅρη πρὸς νότον ὑπ' ἐρήμου ὁρίζονται.

ἐποίησα ἔτη τῆς ἐμῆς βασιλείας εἴκοσιν ἑπτά. Καὶ ταῦτα τὰ ἐν τῷ δίφρῳ γεγραμμένα, φονεύουσι δὲ ἐνώπιον τοῦ δίφρου τοὺς καταδίκους.»

Ἐξελθόντες δὲ τῶν στενῶν ἐλάβομεν τὸν ἐξευρεθέντα ὑπὸ τοῦ Ἰσπάλου πλοῦν κατ' Ἀρριανὸν λέγοντα: Πρῶτος Ἰσπαλος κυβερνήτης κατανοήσας τὴν θέσιν τῶν ἐμπορίων, δηλαδὴ τῶν παραλίῳν πόλεων παρὰ τὰς ὁποίας ὁ διάπλους ἀπὸ Ἀραβίας ταῖς ἀκταῖς πλησίον γενόμενος ἀφίκετο μέχρις Ἰνδιῶν, καὶ τὸ σχῆμα τῆς θαλάσσης, τὸν διὰ πελάγους ἐξεῦρε πλοῦν. Ἀφίχθην δὲ τὴν 25 τοῦ μηνὸς ἰδίου εἰς Βομβάην, καὶ ἀνεχώρησα ἐκ ταύτης τὴν 28 ἰδίου ἐπιβάς ἀτμαμάξης· τὸ Βουλαμποῦρ δὲ παρελθόντες ἤλθον τὴν μεγαλειτέραν θερμότητα ἐξ ὧσων χωρῶν διήλθον· αἱ ἄμαξαι ἦσαν διάπυροι, δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἐγγίτῳμεν τὰ τειχώματά των, ὁ δὲ τῆς ἀτμοσφαίρας ἀήρ θερμὸς ὥσεί ἐκ κλιβάβανου προερχόμενος. Εὐρίσκομεν ἄνεσιν κατὰ κλειστον τὴν ἄμαξαν ἔχοντες· οἱ δὲ Ἰνδοί, οἵτινες κάλλιον ἐγίνωσκον νὰ προφυλαχθῶσιν εὕρισκον ἔχοντες ἄνεσιν διὰ κίρβασιῶν πᾶσαν τὴν κεφαλὴν περιτετυλιγμένην, καὶ ἀφίνοντες χάριν τοῦ ὁρᾶν ἐλευθέρους τοὺς ὀφθαλμοὺς μόνον, διότι ἡ οὕτως ἀναπνοὴ τελουμένη ἦτο δροσερότερα τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος. Μετὰ τὸ Μερὺτ πρὸ τοῦ νὰ διαβῶμεν τὸν Δτζιαμοῦνα, ὃν ὁ Πτολεμαῖος Δαμοῦνα καλεῖ (α), ἐκ τῆς ἐρήμου δυτικὸς ἄνεμος σφοδρότατος ἐρχόμενος, καὶ πυκνὸν νέφος φέρων ἐκ κονιορτοῦ καὶ λίθων, μετέβαλε τὴν ἡμέραν εἰς βαθύτατον σκοτος, καθ' ὃ δὲν ἐβλεπεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Ἐσταμάτησαν τὴν ἀτμάμαξαν διὰ φόβον μὴ ἀνατραπῶμεν, ἐπὶ δὲ τῶν ἄμα-

(α) Πτολεμ. VII. 1. 29.

ξῶν λίθοι συχνοὶ πίπτοντες ἐδήλουν ἐκ τοῦ αὐτῶν κρότου ὅτι ἐφέροντο ἐξ ὕψους, καὶ ἦσαν εὐμεγέθεις. Μικρὸν δὲ κατὰ μικρὸν ἀροῦ τὸ σκότος διελύθη εὐρέθημεν ἀγνώριστοι πάντες περιγελῶντες ὁ εἷς τὸν ἄλλον, διότι ὁ λεπτότατος κονιορτὸς διὰ τῶν ἀπαρατηρήτων διαλειμμάτων κατὰ τὰς συναρμογὰς τῶν τῆς ἀμάξης ξύλων διανεμιζόμενος ἐπεκάθησεν εἰς ἅπαν ἡμῶν τὸ σῶμα καὶ μετέβαλε πάντα τὰ χαρακτηρίζοντά μας. Διελθόντες τὸν Δτζιαμοῦνα, διήλθομεν εἶτα καὶ τὸν Σουτλέτζι καὶ ἔπειτα τὸν εἰς αὐτὸν χυνόμενον Βιάσα, ὧν τὸν μὲν πρῶτον ὁ Πτολεμαῖος καλεῖ Ζάδαδρον, τὸν δὲ Βίβασην (α), Ὑφάσιον δ' ὁ Ἀρριανός (β), καὶ ὁ Στράβων (γ) Ὑπανιν, ἐξ οὗ λέγει ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέστρεψεν. Ἀφίχθεις δὲ εἰς Βεζηραμπάτ μέχρι τοῦ ὁποίου ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τότε ἀπέληγε καὶ ταχυδρομικῆς ἀμάξης ἐπιβάς ἀφίχθην τὴν 3 Μαΐου εἰς Πεσσιαοῦρ ἡμέραν, καθ' ἣν ἀπετεφροῦτο τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως,

Κεῖται τὸ Πεσσιαοῦρ βορείως τοῦ Ἰνδοῦ, καὶ δυτικῶς τοῦ Λοντῶ εἰς Ἀφγανικὴν χώραν τῆς φυλῆς Ἀφρυντῆ ἐν κοιλάδι ἀγόνῳ, νοτίως, δυτικῶς καὶ βορείως ὑπὸ ὀρῶν τῶν Ἀφρυντῆ τῶν πλείστων ἀγόνων κυκλουμένη, ἥς τὸ νότιον μέρος ὑπὸ ποταμίσκου ποτιζόμενον καθίσταται κατάλληλον διὰ καλλιέργειαν καὶ κατοικίαν· ὁ δὲ ποταμὸς Λοντῶ εἰς βαθεῖαν κοίτην ἄγων γίνεται ἄχρηστος διὰ τὴν κοιλάδα. Ἐκ τοῦ Πεσσιαοῦρ ἄγουσι διὰ Καβούλ ὁδοὶ δύο· ἡ συντομωτέρα καὶ ἀνατολικωτέρα βορείως ἄγουσα διέρχεται εὐθὺς διάσελον Ταταρὲ ὀνομαζόμενον καὶ εὐρισκόμενον μεταξὺ τῶν ὀρῶν Σουάτ

(α) Πτολ. VII. 1. 26. (β) Ἀρριαν. 5. 29. (γ) Στράβ. 697-700.

καὶ Χαϊμπέρ ἅπερ κατοικοῦνται ὑπ' ἐλευθέρων ὁμωνύμων αὐτοῖς Ἀφγάνων, εἶτα χωρίον καλούμενον Ἀλιμεστζιέτ, καὶ τοῦ Ἀλῆ κτίσμα λεγόμενον, μεθ' ὃ τὴν κοιλάδα Λαλπούρ, γνωστὴν ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα Κύπερ· εἶτα διέσελον μικρότερον τοῦ Ταταρέ, καὶ τὴν κοιλάδα Ντζιελαλαμπάτ, ἣτις ἔνθεν μὲν τὰ ὄρη Σουάτ ἔχει καὶ ἔνθεν τὰ ὄρη Χαϊμπέρ καὶ Παπέρ, εἶτα τέσσαρα μικρὰ διάσελα μεταξὺ τῶν Καφριστανικῶν ὄρων καὶ τῶν ὄρων Σούρχ ἅπ' εὐρισκόμενα, καὶ εἶτα τὴν Καβουλικὴν κοιλάδα. Οἱ Ἀγγλοὶ ὅταν κατὰ τὸ 1840 εἰσῆλθον εἰς Καβούλ ἀντὶ νὰ συγκοινωνῶσι διὰ τοῦ Λαλπούρ, ἐπειδὴ τὸ διάσελον Ταταρέ εἶνε δύσβατον, ἐξωμάλυναν ὁδὸν διὰ τῶν ὄρων Χαϊμπέρ καὶ ἀφικνοῦντο δι' αὐτῶν ἀπὸ Πεσσιαοῦρ εἰς Ντζιελαλαμπάτ. Ὁ Ἐμῆρ ἐξουσιάζει τὴν ἀπὸ Ταταρέ μέχρι Καβούλ ὁδὸν μόνον, αἱ δὲ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ταύτης χῶραι ὀρεῖναι κατοικοῦνται ὑπ' ἀδеспότων. Ὅταν ἤμην εἰς Πεσσιαοῦρ ὁ φυλετάρχης τοῦ Λαλπούρ ἐκ τῆς οἰκογενείας Μεϊμέ Νουρούζ Χάν, ὦν ἀδελφὸς τῆς μητρὸς τοῦ Ἰακούπ Χάν, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἐμῆρ, ὃν εἶχε φυλακίσει τότε οὗτος, ἐπανεστάτησε καὶ διέκοψε τὴν συγκοινωνίαν. Ἡ ἑτέρα ὁδὸς ἄγουσα δυτικῶς μεταξὺ τῶν ὄρων Ἀφρυντῆ καὶ Χαϊμπέρ, διέρχεται εἶτα τὴν νοτίως τούτων χώραν τῶν Χατάκ, καὶ στρεφομένη βορείως μεταξὺ τῶν ὄρων Χαϊμπέρ καὶ Βεζυροὶ ἄγει εἰς Κόρμ, τὸ γνωστὸν ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα Κουρούμ, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Καβούλ. Ταύτην οἱ Ἀγγλοὶ μὴ ἐπιτρέψαντές μοι, ν' ἀνέλθω εἰς Καβούλ, ἐπέτρεψέ μοι εἶτα ὁ Ἐμῆρ ἀπὸ Καβούλ δι' Ἰνδίας κατερχομένῳ.

Τὴν 11 δὲ Μαΐου ἐλθὼν πρὸς με Κόπτης ἐκ Καῖρου μοὶ ἔλεγεν, οἱ Ἀγγλοὶ ἐμπόδισαν ν' ἀπέλθῃ εἰς Κα-

βοῦλ. Ῥώσσόν τινα Πέτρον Πακίνο καλούμενον, καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον Κόπτην ἐπανεκάμφαν ἐκ τῶν μεθορίων καὶ εἶχον ἤδη εἰς Περσσιαοὺρ ἐν τῇ ἀστυνομίᾳ. Ἀπῆλθον, ἵνα μὴ τὰ ἴδια πάθω, τὴν ἰδίαν ἡμέραν εἰς τὸ Κυβερνεῖον, καὶ μὴ εὐρὼν τὸν Κυβερνήτην διηυθύνθην εἰς τὸν ὑποκυβερνήτην, εἰς ὃν εἶπον ὅτι προὔτιθέμην εἰς Καβούλ ν' ἀπέλθω. Οὗτος δ' ἀποτρέπων με συνεβούλευε νὰ μὴ κινηθῶ πρὶν ἢ τὸν Κυβερνήτην ἴδω, καὶ μοι ὥριτεν ὥραν συνεντεύξεως τὴν 9 τῆς αὐρίου ἐν τῷ Κυβερνεῖῳ. Τὴν δ' αὐρίον πρωϊαίτατα ἐλθὼν πρὸς με ὁ διευθυντῆς τῆς ἀστυνομίας κ. Christi, καὶ παραλαβὼν με ἐν τῇ αὐτοῦ ἀμάξῃ ἀροῦ περιήλθομεν ὁμοῦ τὰς φυλακὰς τῶν ὁδῶν, καὶ εἰς τὰ ἑαυτοῦ ἀποκατεστάθμεν ἐξετάσας με μικρά τινα, ἅπερ ἐν ἐπιστολῇ γράφας ἐνεχείρισέ μοι, ἔπεμψεν ἵνα δώσω ταύτην εἰς τὸν Κυβερνήτην. Εὗρον ἐκεῖ τὸν κ. Hommani μετὰ τοῦ ὑποκυβερνήτου καὶ ἐξέθεσα τὸν σκοπὸν τοῦ ἐν Καβούλ ταξειδίου μου. Εἶπον δ' ἔτι αὐτῷ ἅπασαν τὴν ἐν Ἀσίᾳ περιήγησίν μου καὶ τὰ κατ' αὐτὴν συμβάντα μοι, ἐξ ὧν ἐνόησεν ὅτι φίλος τῶν ἡμερῶν ἄλλὰ μοι εἶπεν ὅτι ἔπρεπε ν' ἀναμείνω ἀπάντησιν τοῦ Ἀντιβασιλέως, ἥτις συμφώνως πρὸς τὰς παρακλήσεις μου δὲν ἐπίστευε νὰ βραδύνη. Ἐπιθυμοῦντα δὲ κατὰ τὸ διαβατήριόν μου τὴν πατρίδα μου εἰς τὸν γεωγραφικὸν χάρτην νὰ εὕρῃ, ἐπειδὴ ἐδυτοκολεύετο, ἐπέδειξα ταύτην, ἣν ἀναγνοὺς μετὰ θαυμασμοῦ εἶπεν «ἐκ τοῦ κέντρου τῆς Ἑλλάδος εἶνε!»

Ἐν τινὶ δ' ἡμέρᾳ ἐλθὼν ὁ κ. Christi ἐφ' ἀμάξης μοι παρήγγειλεν ἵνα ἐξέλθω μετ' αὐτοῦ εἰς περίπατον· ἐξερχόμενος δὲ τῆς θύρας προσήλωτα αὐτῷ οὐ πολὺ ἀπέχοντι τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ βαδίζων μετ' αὐτοῦ

διελεγόμην. Εἶδον ἄνδρα πρὸς με ἐκ τῶν πλαγίων διευ-
θυνόμενον· ἀλλ' ἐνόμισα ὅτι διευθύνετο ἐν τῷ ξενοδο-
χείῳ· πλησιάσας με δὲ καὶ πρὸς τὸν Christi ἀποταθείς
ἐκπεπληγμένος εἶπεν, ἐκεῖνος εἶνε, κύριέ μου! καὶ πά-
ραυτα ρίψας ἐπὶ τῶν ὤμων μου τὰς χεῖρας, ὡς εὖ πα-
ρέστης, κύριε Ἰατρέ, μοὶ λέγει. Ἀπωθήσας αὐτὸν ὀλί-
γον, ἵνα καλῶς τὸν ἴδω, ἀνεγνώρισα αὐτόν. Δὲν μὲ
ἠπάτητεν οὔτε ἡ χρυσῶς παρυφασμένη αὐτοῦ κιρβάσια,
οὔτε ἡ μεγαλοπρεπῆς στολή, οὔτε τὰ χρυσᾶ πέδιλα·
ἦτο ὁ Ἰμπραήμ Σεήτ, μετὰ τοῦ ὁποίου διήλθομεν τὴν
Παμήρ, καὶ ὁ ὁποῖος ἐπανακάμψας ἐκεῖθεν καὶ πεμ-
φθεὶς δι' ὑπηρεσίαν πρὸς τὸν φίλτατον Ἐμήρ, μοὶ διη-
γεῖτο ἐν τῇ ἀμάξῃ ὅποσον τὸν εὐχαρίστησεν ἀναγγεί-
λας αὐτῷ ὅτι συνεταξειδεύσαμεν καλῶς ἐπὶ δέκα καὶ
πέντε ἡμέρας. Ἡ διαμονή μου παρετείνετο εἰς Πες-
σιαοῦρ, ὁ δ' εὐγενὴς Hommani ἐνοχλούμενος ὑπ' ἐμοῦ
ἔγραφε καὶ ἐτηλεγράφει· ἀλλ' ὁ Ἀντιβασιλεὺς δὲν ἀπήν-
τα, νομίζων ὅτι ἡδύνατο νὰ μὲ κατέχη, ὅπως καὶ τὸν
Κόπτην. Ἐλθὼν δ' εἰς Πεςσιαοῦρ ὁ αὐτοῦ γραμματεὺς
καὶ παρακληθεὶς ὑπὸ τοῦ εὐγενοῦς Hommani ἐζήτησε
καὶ ἔλαβε τελειωτικὴν ἀπάντησιν. Τὴν προτεραίαν τῆς
ἀνακοινώσεώς μοι ταύτης, ἦτοι τὴν 28 Μαΐου, ἦλθεν ὁ
Κόπτης ὁδηγῶν μεγαλοπρεπῆ Ἀφγᾶνα, ὅστις ἄμ' ἰδὼν
με, πλήρης χαρᾶς γενόμενος, ἔρριψεν ἐπὶ τῶν ὤμων
μου τὰς χεῖρας λέγων, ζῆτε ἔτι; Πόσον ὁ Ἐμήρ θὰ
εὐχαριστηθῇ ἅμα σᾶς ἰδῇ! Προσεπάθουν νὰ τὸν ἀνα-
γνωρίσω, ἀλλὰ δὲν ἡδυνάμην νὰ ἐνθυμηθῶ ποῦ μετ'
αὐτοῦ συνηντήθην· ἐκ τῆς ἐθνικῆς του στολῆς δὲν ἀμ-
φέβαλον ὅτι ἦτο Ἀφγᾶν. Τὸν παρεκάλεσα νὰ μοὶ εἴπῃ
τίς ἦτο. Δὲν ἐνθυμεῖσαι, μοὶ λέγει, ἐκεῖνον διὰ τὸν

ὅποιον ὁ Ἑμῆρ ζητήσας ἵνα εἴπῃς ἐὰν ᾔτο πνευματώ-
 δης, εἶνε μὲν γενναῖος ἀπεφάνθης, ἀλλὰ νουνεχῆς ὀλί-
 γον; Ἐνεθυμήθην πληρέστατα τοὺς λόγους, ἀλλὰ τὸ
 πρόσωπον δὲν ἐτήρησα εἰς τὴν μνήμην. Ἦτο τοῦ Ἑ-
 μῆρ ὁ αὐλάρχης ἐλθὼν ἵνα λάβῃ παρὰ τῶν Ἀγγλῶν
 τὸν ἐτήσιον φόρον. Ἰδοῦ, προσέθεσα αὐτῷ, πρὸς εὐχα-
 ρίστησιν τοῦ φιλτάτου Ἑμῆρ καὶ ἰδικήν μου ἔτι, ἀπε-
 φάσισα τὸ ταξειδίον τοῦτο, ἀλλ' οἱ Ἀγγλοὶ δὲν μοὶ ἐπέ-
 τρεψαν ὁδὸν μέχρι τοῦδε. Ζὰν Ὁγκαρεῖζ μίγου εμ, εἶπε,
 μεθ' ὅλου τοῦ Ἀφγανικοῦ ἡθους· καὶ τίνα ἐμποδίζουσι,
 τὸν φίλτατον τοῦ Ἑμῆρ; Θὰ ὑπάγω πάραυτα, ἵνα τοῖς
 τὸ εἴπω. Ὁχι, ὄχι, δὲν συμφέρει, τῷ παρετήρησα. Ἰδοῦ
 καλλίτερον ἐγένετό μοι διότι θέλομεν συνταξειδεύσει.
 Τὸ ἐσπέρας ὁ κ. Christi ἐλθὼν μοὶ ἀνήγγειλεν ὅτι ἡ
 ἀπάντησις ἦλθε καὶ τὴν αὔριον ἐμελλον ν' ἀκούσω ταύ-
 την ἐν τῷ Κυβερνεῖῳ. Ἐνόμισα περὶ ἀπαντήσεως εὐνοϊ-
 κῆς, διότι φίλος διεγνώσθην. Ἀλλὰ τὰ πεπολιτισμένα
 ἔθνη τὰ καταχρώμενα τῆς εὐπιστίας τῶν ἄλλων, καὶ
 πέραν τῶν δυνάμεων αὐτῶν πλεονεκτοῦντα, καὶ κρα-
 τοῦντα τῶν πρεπόντων ἐλευθερίαν, ἀναμιγνυόμενα δὲ
 μετὰ τῶν κεκινδυνευμένων, καὶ μὴ στερεοῦντα ἑαυτὰ ἐπὶ
 βάσεων ἀμεταβλήτων, τοῖς φυσικοῖς νόμοις ἀναλόγων,
 ὑποπτεύουσι πλὴν ἑαυτῶν τοὺς πάντας. Τὴν αὔριον ὁ Ἰμ-
 πραῆμ Σεήτ μοὶ διηρμήνευε τοὺς λόγους τοῦ εὐγενοῦς
 Hommanī, οὗς ὥχρὸς προέφερε. Μοὶ ἔλεγε δ' ὅτι μοὶ
 ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς τοῦ νὰ διέλθω τὰ βόρεια ὅρια
 τῶν ἐν Ἰνδίαῖς ἀγγλικῶν κτήσεων. Τῷ ἐζήτησα ἂν
 ἡδυνάμην νὰ διέλθω διὰ τῶν Βδελουχιστανικῶν λιμένων·
 μάλιστα, μοὶ εἶπε· καὶ τὸν παρεκάλεσα ἵνα μοὶ γράψῃ
 ταῦτα· ἀλλ' εἶτα ὁ ἐν Καλετζῇ κυβερνήτης μοὶ ἀπηγό-

ρευσε τοῦ νὰ διέλθω καὶ διὰ τούτων, καὶ μοὶ συνεβούλουεν, ἵνα ἐπανακάμψω εἰς τὴν πατρίδα μου. Τοιαύτας καὶ παραπλησίας συμβουλὰς ἐπόμενον εἶνε ὅτι μέλλει τις ν' ἀκούῃ παρὰ Κυβερνητῶν Ἀγγλῶν ἐν Ἰνδίαῖς ἀναπαυομένων εἰς ἔδραν ἱσταμένην ἐπὶ ρουπιῶν σωροῦ μισθοῦ μηνιαίου. Ὁ εὐγενὴς δ' Hommanī μοὶ εἶπεν ἐπὶ πλέον· ἐπειδὴ ἦτο ἡ αἰτία νὰ διαμείνω τόσας ἡμέρας εἰς Πεσσιαοῦρ, ἐνόμιζε δίκαιον, ὅσα ἔξοδα ἕκαμα ἐκ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν παρουσιάσθην ἐνώπιόν του μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν μοὶ ἐκοινοποίησε τὴν ἀπόφασίν του, ὅτι ἀνῆκον εἰς αὐτόν. Τὸ ἀπεδέχθην εὐχαριστήσας· ἀλλ' ὁ ξενοδόχος εἶτα προφασιζόμενος ὅτι δὲν ἤθελε πληρωθῇ, ἡ κατὰ τὸ ἡμισυ μόνον, καὶ θέλων τὸ ἕτερον ἡμισυ νὰ μοὶ καταλογίσῃ δὲν παρεδέχθην, τὸ ὅλον δὲ πληρώσας ἔλαβον παρ' αὐτοῦ ἀπόδειξιν. Πρὸς δὲ τὸν κ. Christi μετὰ τοῦ ὁποίου περιεπάτουν καὶ ἐγευματίζον πολλάκις εἶπον, ὅτι εἰς δύο περιστάσεις κινδυνεύει ἡ ζωὴ μου· εἰς ἐκείνην ἐν Χαμίᾳ ὑπὸ τῶν Σινῶν, καὶ εἰς ταύτην ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν· ἀλλ' ἐγὼ καίτοι οἱ Ἀγγλοὶ δὲν μοὶ δίδουσιν ὁδὸν καὶ μὲ φράττουσι διὰ τείχους ἐπιμηχεστέρου καὶ φρικωδεστέρου τοῦ Σινικοῦ, θέλω ὑπάγει εἰς Καβούλ. Εἰς πόσον χρόνον; μοὶ εἶπεν. Εἰς ὅχι περισσότερον τῶν πεντήκοντα ἡμερῶν, τῷ ἀπεκρίθην. Ἐγέλασεν! ἀλλ' ἐγὼ ἐπιβάς τὸ ἑσπέρας ταχυδρομικῆς ἀμάξης διεπεραιώθην διὰ τῆς ἰδίας ὁδοῦ μέχρι Λαχώρ. Ἐν τοιαύτῃ εὐκαιρίᾳ μὴ ἀμελήσωμεν νὰ παρατηρήσωμεν καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου καὶ ὅσα διὰ μνημεῖα αἰῶνια οἱ Ἕλληνες μετὰ τὴν διάβασιν τούτου ἐκεῖσε ἀφῆκαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΠΕΣΣΙΑΟΥΡ ΤΩΝ ΙΝΔΙΩΝ ΜΕΧΡΙ

ΠΕΝΤΕΡ ΑΜΠΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΣΙΑΣ.

Μείνας ἐν Πετσιαούρ περὶ τὰς εἴκοσι πέντε ἡμέρας ἐγνώρισα τὸν φιλόμουτον ἱερέα Jus ἔχοντα ἐν τῷ αὐτοῦ οἴκῳ μουτεῖον ἐκ πολυτίμων συλλογῶν ἀρχαίων νομισμάτων Ἑλληνικῶν καὶ ἀγαλμάτων, προερχομένων ἐξ ἀνατκαφῶν πόλεων εὕρισκομένων μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Λοντῶ καὶ τοῦ Ἰνδοῦ. Τὰ ἀγάλματα μαρμάρινα ἦσαν τέχνης ωραίας, εἰκόνιζον θεοὺς ἑλληνικοὺς, φέροντας ὁμῶς περὶ τὸν τράχηλον καὶ τὸ στήθος γυμνοσοφιστῶν σημεῖα, δ' ὧν ἐδείκνυον ὅτι ἐλατρεύοντο ὑφ' Ἑλλήνων μὲν, ἀλλ' ἀποδεχθέντων, ὅπως καὶ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ἀπεδέχθησαν, τοὺς θεοὺς τῆς χώρας, οὓς δὲν ἐποίουν εἰδεχθεῖς ἢ τερατώδεις ὅπως οἱ ἰθαγενεῖς, ἀλλ' ὅπως οἱ ἐν Ἑλλάδι. Ἡ χώρα αὕτη κατὰ Πτολεμαῖον μεταξὺ Σουάτ καὶ Ἰνδοῦ ποταμοῦ κειμένη, ἦτοι μεταξὺ Λοντῶ καὶ Ἰνδοῦ, κατωχεῖτο ὑπὸ Γανδαρῶν καὶ εἶχε πόλεις Προκλαῖν καὶ Ναυλιθί (α). κατὰ δὲ Στράβωνα ἡ μεταξὺ τοῦ Κώφῃ, ὃν εὕρομεν πρὸς τὸν Λοντῶ ἀντιστοιχοῦντα, καὶ τοῦ Ἰνδοῦ κατωχεῖτο ὑπ' Ἀστακινῶν καὶ Νυσαίων καὶ Ὑπασίων μεθ' οὓς ὑπῆρχεν ἡ χώρα τοῦ Ἀσσακηκοῦ, ὅπου Μασόγα πόλις πρωτεύουσα καὶ παρὰ τὸν Ἰνδὸν πόλις Πευκαλαῖτις, καθ' ἣν ἐγένετο τὸ ζευγμα, δι' ἧς ἐπεραιώθη ἡ στρατιά τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀφοῦ προδιήλθε διὰ πλοίων τὸν Κώφην (β). ὁ δὲ Ἀρριανὸς λέγει τὴν Πευκαλαιῶτιν καθ'

(α) Πτολ. VII, 1, 41. (β) Στράβ. 697. 698.

ἦν ἐγένετο τὸ ζεύγμα ὁμοίως παρὰ τὸν Ἰνδὸν κειμένην καὶ τὸν Ὑπαρχον αὐτῆς ὀνομάζει Ἀστην (α), ἐξ οὗ οἱ Ἀστακινοὶ τοῦ Στράβωνος, καὶ ἐκ τῆς Πευκαλαιώτιδος ἢ Προκλαῖς τοῦ Πτολεμαίου ἢ ἢ Πακτυϊκῇ καλουμένη, ὡς προεγράφη, ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου. Εἰς ἔθνος δ' Ἀστακηνῶν, λέγει, ὁ Ἀλέξανδρος ἦλθεν ἄρας ἐκ τῆς Ἀόρνου πέτρας καὶ εἰς Δύρτα πόλιν, ὅθεν ἐπεμψε τὸν Νέαρχον καὶ Ἀντίοχον πρὸς κατασκόπευσιν τῶν ἐκεῖσε χωρίων. Αὐτὸς δ' ὡς ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν ἦγε καὶ τὸ στράτευμα ὠδοποιεῖτο πρόσω ἄπορα ἄλλως ὄντα τὰ ταύτῃ χωρία (β)· ἐξ ὧν δηλοῦται, ὅτι ἡ χώρα τῶν Ἀστακινῶν ἔκειτο πρὸς δυσμὰς τοῦ Λοντῶ ὃν Κωφῆνα ὁ Ἀρριανὸς καλεῖ καὶ προσέτι καὶ ἡ ἄγονος χώρα. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Ἀρριανὸς δὲν γράφει ἂν ὁ Ἀλέξανδρος διέβη τὸν Λοντῶ, ὃν Κωφῆνα καλεῖ, λέγει ὅτι διῆλθε διὰ τῆς μεταξὺ τοῦ Κωφῆνος καὶ Ἰνδοῦ χώρας, ἐν ἣ ὑπῆρχε πόλις Νύσσα ὑπὸ Διονύσου κτισθεῖσα (γ)· εἶνε δ' αὕτη ἡ τοῦ Πτολεμαίου Ναύλιβις, καὶ ἡ κατοικουμένη ὑπὸ τῶν κατὰ ταύτην τὴν χώραν θετομένων Νυσαίων ὑπὸ τοῦ Στράβωνος. Ἀλλ' οὗτος τὴν τοῦ Διονύσου πόλιν τίθησιν, ὡς ἀκολούθως θέλομεν ἶδει, παρὰ Συδράκαις, οὓς καὶ συγγενεῖς τοῦ Διονύσου λέγει (δ). Οὔτε ὁ Στράβων ὅμως οὔτε ὁ Ἀρριανὸς περιγράφουσιν εἰς τὴν πρὸς δυσμὰς τοῦ Λοντῶ χώραν τὸ Πεςσιαούρ, καίτοι ἀμφότεροι τὴν διάβασιν τοῦ Ἀλεξάνδρου λέγουσι γεγεννημένην διὰ τῆς μεταξὺ τοῦ Λοντῶ καὶ Ἰνδοῦ χώρας, καθ' ἣν ὅπως γίνῃ διάβασις, ἀνάγκη ὁ στρατὸς τοῦ Ἡφαιστίωνος καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ προδιῆλθε διὰ

(α) Ἀρρ. 4. 22. (β) Ἀρρ. 4. 30. (γ) Ἀρρ. 5, 1. 3. 4. (δ) Στράβ. 687. 701.

τῆς κοιλάδος ἔνθα νῦν τὸ Πεςσιαοῦρ, διότι ὁ Λοντῶ ἢ ὁ Κωφὴν βορειότερον τῆς κοιλάδος, τῶν ἀποκρήμνων ὁρῶν ἕνεκεν, δὲν ἐπιτρέπει διάβασιν πρὸς τὸν Ἰνδόν, νοτιώτερον δὲ τῆς κοιλάδος οἱ ποταμοὶ ἐνοῦνται, ἔνθα καὶ ἡ διάβασις γίνεται νῦν κατὰ τὴν θέσιν Ἀτόκ τοῦ Ἰνδοῦ μόνον. Ἡ Πευκαλαιῶτις λοιπὸν ἔκειτο εἰς τὴν μεταξὺ τῶν δύο ποταμῶν χώραν παρὰ τὸν Ἰνδόν. Τὸ Πεςσιαοῦρ δὲ σπουδαία νῦν πόλις πρὸς δυσμὰς τοῦ Λοντῶ εὐρισκομένη, καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἀναφερομένη, πρέπει νὰ ᾖ πόλις μεταγενεστέρα κτισθεῖσα εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀρριανοῦ περιγραφεῖσαν ἄπορον χώραν ὑπὸ τοῦ Κιανοῦς τοῦ κτίσαντος τὴν Κοκάν, τὴν Βουχάρα, τὸ Καβούλ, καὶ αὐτὸ τὸ Λαχώρ· διότι καὶ τοῦτο, ὡς διευκρινηθήσεται, δὲν ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν περιγραφάντων τὸ δρομολόγιον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐνῶ περιγράφεται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, δηλαδὴ ἐκτίσθη τὸ Πεςσιαοῦρ ὑφ' ἐνὸς τῶν ἐν Βάκτροις βασιλευσάντων Ἑλλήνων. Οἱ Ἀγγλοὶ ἀπέδιδον τὸ Πεςσιαοῦρ εἰς τὸν Πῶρον καλοῦντες αὐτὸ Πωροπεςσιαοῦρ. Ἀλλ' ὁ Πῶρος ὁ ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἰς ὃν τὸ Πεςσιαοῦρ ἀποδίδουσι, δὲν ἐξετείνετο βορείως τοῦ Ὑδάσπου. Τὸ Πεςσιαοῦρ ἐκτίσθη, φαίνεται, ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν τὸ Πεντζιάπ τῶν Ἰνδιῶν, τὸ Ἀφγανιστάν, τὸ Τουρκεστάν, καὶ ἡ Τζιαγατὲ (Βουχάρα) ἀπετέλουν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ κράτος, ἵνα δι' αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν σὺν αὐτῷ ἄλλων κτισθεισῶν πόλεων ἀποτελεσθῶσι δεσμοὶ συγχωινωνίας τοῦ ἐκτεταμένου κράτους. Αἱ θέσεις αὐτῶν ἐξευρέθησαν τόσον καταλλήλως ὥστε αἱ εἰς αὐτάς κτισθεῖσαι πόλεις ἐν τάχει ἀνεπτύχθησαν θαυμασίως, κατέβαλον πάσας τὰς πρὸ αὐτῶν μεγαλοπόλεις, καὶ δηλοῦσιν ὅτι μέλλουσι νὰ ὑπάρξωσιν αἰωνίως.

Διαβάς δὲ τὸν Ἰνδὸν κατὰ τὴν Πευκαλαιῶτιν ὁ Ἀλέξανδρος ἐξενίσθη εἰς τὴν μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Ὑδάσπου (Δτζιλάν) Τάξιλα πόλιν καθ' ἣν ὁ Στράβων καὶ ὁ Ἀρριανὸς λέγουσι (α), ὑπὲρ ἣν ὑπῆρχεν ἡ τοῦ Ἀβισάρου χώρα δηλαδὴ κατὰ Πτολεμαῖον ἡ Κασπειρία, ἥτις εὐρίσκεται κατὰ τὰς πηγὰς τοῦ Ὑδάσπου, ὃν Βιδάσπην καλεῖ (β) καὶ Ἄρσαν τὴν παρὰ τὸν Ἰνδὸν χώραν καὶ Πανδοῦαν τὴν παρὰ τὸν Βιδάσπην ἐν τῇ Ἄρσῃ δ' ἦσαν τὰ Τάξιλα (γ), καθ' ἣν νῦν ἐπίσημος πόλις εἶνε τὸ Ῥαολπεντή. Ἐκ Ταξίλων πρὸς τὸν Ὑδάσπην ὁ Ἀλέξανδρος ὁρμηθεὶς (δ) καὶ διαβάς αὐτὸν πολεμῶν τὸν Πῶρον (ε) ἔκτισεν ἔνθα τὸν διέβη πόλεις, ὧν τὴν μὲν Νίκαιαν τῆς νίκης χάριν, τὴν δὲ Βουκεφαλίαν ἐκάλεσε τοῦ ἵππου χάριν ἐκεῖ ἀποθανόντος (ς). Ἐκτίσε δὲ ταύτας λέγει ὁ Στράβων, ἐφ' ἑκάτερα τοῦ ποταμοῦ (ζ). ἄλλ' ὁ Πτολεμαῖος τίθησι τὴν Βουκεφαλίαν κατὰ τὴν δεξιὰν τοῦ ποταμοῦ ὅχθην ἐν τῇ Πανδοῦῃ χώρῃ (η). Αὕτῃ κεῖται πρὸς ἀνατολὰς οὐ μακρὰν τοῦ νῦν Δτζιοῦλμ, ἐπειδὴ οἱ ἐκεῖ εὐρίσκουσιν ἐν αὐτῇ ἐλληνικὰ κτίρια καὶ νομίσματα· δὲν διατηροῦσι τὸ ὄνομά της, ἀλλὰ λέγουσιν ὅτι ἤρξαν ἐν αὐτῇ Πέρται. Ἡ μὲν οὖν μέχρις ἐδῶ πορεῖα τοῦ Ἀλεξάνδρου, λέγει ὁ Στράβων, τὸ πλεόν ἦν ἐπὶ μεσημβρίαν, ἡ δ' ἐνθὲνδε πρὸς ἔω μᾶλλον μέχρι τοῦ Ὑπάνιος (θ), καὶ ἐπομένως, ἀφοῦ ὁ Ἀλέξανδρος διέβη τὸν Ἰνδὸν κατὰ τὴν Πευκαλαιῶτιν, ἥτις ἔκειτο ἀνατολικώτερον τοῦ νῦν Ἀτόκ, καὶ ἔβαινε μᾶλλον πρὸς

(α) Στράβ. 698. Ἀρριαν. 5. 8. (β) Πτολ. VII. 1. 26. 42.
(γ) Πτολ. VII. 1. 45. (δ) Ἀρρ. 5. 8. (ε) Ἀρρ. 5. 14. (ς) Ἀρρ. 5. 19. (ζ) Στράβ. 698. (η) Πτολ. VII. 1. 46. (θ) Στράβ. 700.

μεσημβρίαν, ἔβαινε ἐλαττον πρὸς ἀνατολὰς· ἐπειδὴ ἐκ τοῦ Ὑδάσπου ἔβαινε μέχρι τοῦ Ὑπάνιος μᾶλλον πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἐλαττον ἐπομένως πρὸς μεσημβρίαν. Ἡ ὁδὸς λοιπὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπῆρξεν ἀνατολικωτέρα τῆς νῦν ὑπαρχούσης καὶ διὰ τοῦτο ἡ Βουκεφαλία κεῖται ἀνατολικώτερον τοῦ Δτζιοῦλμ. Μεταξὺ δὲ τοῦ Ὑδάσπου καὶ τοῦ Ἀχεσίνου ἡ Σανδαβάλα κατὰ Πτολεμαῖον (α), νῦν δὲ Τζινάπ καλουμένου, ὑπῆρχε, λέγει ὁ Στράβων, ἡ χώρα τοῦ Πώρου (β). Διαβάς δὲ τὸν Ἀχεσίνην, λέγει ὁ Ἀρριανὸς, διέβη εἴτα ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τὸν Ὑδραωτήν (γ), Προύανδρον καλούμενον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (δ), νῦν δὲ Ῥάουη· ἀλλ' ἐν τούτῳ ἐξαγγέλλεται, ἐξακολουθεῖ γράφων, Ἀλεξάνδρῳ τῶν αὐτονόμων Ἰνδῶν ἄλλους καὶ τοὺς καλουμένους Καθαίους παρασκευάζεσθαι εἰς μάχην, εἰ προσήγοι τῇ χώρᾳ αὐτῶν ὁ Ἀλέξανδρος, δηλαδὴ ἡ χώρα τῶν αὐτονόμων τούτων Ἰνδῶν εὐρίσκετο κατὰ τὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου διεύθυνσιν, ἣτις ἦτο νοτιανατολική ὡς προερρέθη. Εἶναι δὲ τὴν πόλιν ὀχυράν, πρὸς ἣν ἐπενόουν ἀγωνίσασθαι, Σάγαλα ἦν τῇ πόλει τὸ ὄνομα, καὶ αὐτοὶ οἱ Καθαῖοι εὐτολμότατοι· καὶ τούτοις κατὰ τὰ αὐτὰ Ὁξυδράκαι καὶ Μαλλοὶ ἄλλα ἔθνη Ἰνδῶν σπουδῇ ἤλαυνεν ἐπὶ Καθαίους, καὶ δευτεραῖος ἀπὸ τοῦ Ὑδραώτου πρὸς πόλιν ἦκεν ἡ τὸ ὄνομα Πίμπραμα· τὸ δὲ ἔθνος τοῦτο τῶν Ἰνδῶν Ἀδραϊσταὶ οὗτοι μὲν δὴ προσεχώρησαν ὁμολογία Ἀλεξάνδρῳ. Τῇ τρίτῃ δὲ προῦχώρει ἐπὶ Σάγαλα ἵνα οἱ Καθαῖοι καὶ ἄλλοι ἐκ τῆς πόλεως ἦσαν ἐπὶ γηλόφου παρατεταγμένοι (ε) . . . λίμνη οὐ μακρὰν τοῦ τείχους τῆς πόλεως ἦν (ς) . . . αἰροῦσι τὴν πόλιν

(α) Πτολ. VII. 1. 26. (β) Στράβ. 698. (γ) Ἀρρ. 5. 22. (δ) Πτολ. VII. 1. 26. (ε) Ἀρρ. 5. 22. (ς) Ἀρρ. 5. 23.

κατὰ κράτος καὶ ἡχμαλώτευσαν περὶ τὰς ἑπτὰ μυριάδας... Τὴν δὲ πόλιν κατέσκαψαν... αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὸν Ὑφασιν ποταμὸν προὔχῳρει (α), ὃν Πτολεμαῖος καλεῖ Βίβασιν, ὁ δὲ Στράβων Ὑπάνιν· καὶ ἐπομένως προὔχῳρησε μέχρις αὐτοῦ ὁ Ἀλέξανδρος τηρῶν διεύθυνσιν ἐκ Σαγάλων νοτιανατολικήν, ὅθεν καὶ ἐπανεκάμψεν. Ὡστε ἡ χώρα τῶν Καθαίων μεταξὺ τοῦ Ὑδραῶτου (Ῥάουη) καὶ Ὑφάσιος (βιάσα) κειμένη ἀνήκει εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ νῦν λεγομένου Λαχῳρ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Λαρική καλουμένη (β), ἐν ἧ οἱ Ὁξυδράκαι καὶ Μαλλοί, ὡς προεῖπεν ὁ Ἀρριανός, εὐρίσκονται ἔτι. Τὰ Σάγαλα δὲ ὑπὸ τῆς λίμνης καὶ τοῦ λόφου χαρακτηρίζομενα καὶ ἐκ τῆς ἀποστάσεως ἔτι αὐτῶν ἐκ τοῦ Ὑδραῶτου, ὃν ἀνατολικῶς τοῦ Λαχῳρ διέβη καθ' ἃ προεγράφη τῶν ὁρῶν πλησίον, δέον νὰ ᾧσι τὸ νῦν Ἀβρατισάρ· Λαχῳρ λοιπόν, ἡ νῦν σπουδαία πόλις, τότε δὲν ὑπῆρχεν, ἐκτίσθη ἐπομένως μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ Κιανοῦς καθ' ἃ προερρέθη. Ἦσαν οἱ Καθαῖοι, λέγει ὁ Στράβων, ὠραῖοι, ἱστορεῖται δὲ περὶ αὐτῶν τὸ αἰρεῖσθαι νυμφίον καὶ νύμφην ἀλλήλους, καὶ τὸ συγκατακαίεσθαι τεθνεῶσι τοῖς ἀνδράσι τὰς γυναῖκας κατὰ τοιαύτην αἰτίαν, ὅτι ἐρῶσαί ποτε τῶν νέων, ἀφίσταντο τῶν ἀνδρῶν ἢ φαρμακεύειν αὐτούς· νόμον οὖν θέσθαι τοῦτον, ὡς παυσομένης τῆς φαρμακείας (γ). Ὡστε ὁ τειοῦτος νόμος δέον νὰ ᾧ μεταγενέστερος τῶν Βέδ· ἐπειδὴ οἱ φιλόλογοι οὖντες ταύτας δὲν εὐρίσκουσιν ἐν αὐταῖς διάταξιν νὰ συγκαίωνται αἱ γυναῖκες τοῖς ἀνδράσι τεθνεῶσιν (δ).

Ὁ Ἀλέξανδρος δ' ἐπανακάμψας ἐκ τοῦ Ὑφάσιος εἰς

- (α) Ἀρρ. 5. 24. (β) Πτολ. VII. 1. 62. (γ) Στράβ. 699.
(δ) Ἰδὲ Μαξίμου Μοῦλλερ δοκίμιον συγκριτικῆς μυθολογίας.

τάς παρὰ τὸν Ὑδάσπην πόλεις Νίκαιαν καὶ Βουκεφαλίαν (α), κατήλθε δι' αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰνδὸν πλέων (β). Κρατερὸς δὲ παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ὑδάσπου τὴν ἐν δεξιᾷ (δηλαδὴ τοῦ Κρατεροῦ), καὶ κατὰ τὴν ἐτέραν ὁ Ἡφαιστίων ἤγε (γ). Θύσας δὲ τῷ Ὑδάσπῃ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπεκαλέσθη τὸν Ἀχεσίνην (Τζινάπ), ἐπέπυστο γὰρ οὐ πόρῳ αὐτῶν εἶνε τὰς ξυμβολάς (δ). Πέμπτη ἀφίκετο ἡμέρα ἐπὶ τὴν ξυμβολὴν τοῦ Ὑδάσπου καὶ Ἀχεσίνου· ἵνα δὲ ξυμβάλλουσιν οἱ ποταμοὶ οὗτοι, στενώτατος εἷς ποταμὸς ἐκ δυοῖν γίνεται, καὶ ῥεῦμα ὀξύ, καὶ δέναι, καὶ ὕδωρ κυμαίνεται καὶ πόρῳ ἐξακούεσθαι τὸν κτύπον τοῦ κύματος (ε). Προσορμήσας οὖν τῇ ἐν δεξιᾷ ὄχθῃ ὁ Ἀλέξανδρος τὸν στρατόν, δηλαδὴ εἰς τὴν ἀριστερὰν τοῦ ποταμοῦ μετὰ τὴν ξυμβολὴν τοῦ Ὑδάσπου καὶ Ἀχεσίνου, Νέαρχον μὲν καταπλεῖν κελεύει ἔστ' ἂν ἀφίκηται περὶ τὰ ὄρια τῶν Μαλλῶν, αὐτὸς δὲ τῶν βαρβάρων τῶν προσχωρούντων καταδρομὴν τῆς χώρας ποιησάμενος, καὶ κωλύσας ἐπικουρῆσαι αὐτοὺς τοὺς Μαλλοὺς, ξυνέμιξε καὶ αὐθις τῷ ναυτικῷ (ς), δηλαδὴ μικρὸν πρὸς τὰ ἔνδον τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Τζινάπ ὄχθης ἀνήρχετο καταστρέφων χωρία. Καὶ ἐνταῦθα Ἡφαιστίων τε, (ὁ κατὰ τὴν δεξιάν τοῦ Τζιλάν ὄχθην κατερχόμενος) καὶ Κρατερὸς (ὁ κατὰ τὴν ἀριστερὰν ἐν ἣ καὶ ὁ βασιλεὺς ἦτο κατερχόμενος), καὶ Φίλιππος σὺν τοῖς αὐτοῦ ὁμοῦ ἦσαν. Φίλιππον δὲ διαβεβηκέναι τὸν Ὑδάσπην Κρατερῷ ἄγειν προσέταξε, (καὶ ἐπομένως ὁ Φί-

(α) Ἀρριεν. 5. 29. (β) Ἀρρ. 6. 1. Στράβ. 700. (γ) Δηλ. δὴ ὁ μὲν Κρατερὸς ἐβάδιζε κατὰ τὴν ἀριστερὰν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην καὶ ὁ Ἡφαιστίων κατὰ τὴν δεξιάν. Ἀρρ. 6. 2. (δ) Ἀρρ. 6. 3. (ε) Ἀρρ. 6. 4. (ς) Ἀρρ. 6. 5.

λιππος ἦλθε κατὰ τὴν ὄχθην ἔνθα καὶ ὁ βασιλεὺς ἦτο). Καὶ Ἡφαιστίωνα πέντε ἡμέρας προΐεναι ἔταξε. Πτολεμαῖον δὲ τὸν Λάγου ἐπεσθαι ἐκέλευσεν . . . Ἐπὶ δ' ἀφίκωνται εἰς τὰς ξυμβολὰς τοῦ Ἀχεσίνου (α) (μετὰ τὴν ἔνωσιν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ὑδάσπου ὁ ποταμὸς Ἀχεσίνης ἐκαλεῖτο) καὶ τοῦ Ὑδραώτου (Ῥάουη) ποταμοῦ ὑπομένειν ἐκέλευσεν ἔστ' ἂν ἤκη αὐτὸς καὶ Πτολεμαῖος καὶ Κρατερός αὐτῷ ξυμβαλεῖν (β). Αὐτὸς δ' ἀναλαβὼν ἤγε διὰ γῆς ἀνύδρου ἐπὶ Μαλλούς, καὶ τῇ μὲν πρώτῃ κατεστρατοπέδευσε πρὸς ὕδατι πόλλῳ, ὃ δὲ ἀπείχε τοῦ Ἀχεσίνου (δηλαδὴ καὶ πάλιν μετὰ τὴν ἐμβολὴν τοῦ Ὑδραώτου τὸ ὄνομα Ἀχεσίνης τῷ ποταμῷ ἔμεινε) σταδίους ἑκατόν· ἐκεῖθεν ὕδωρ λαβόντες διήλθον ἡμέραν καὶ νύκτα ἕως τετρακοσίοις σταδίοις καὶ ἀφίκοντο ἅμα τῇ ἡμέρᾳ εἰς πόλιν, εἰς ἣν ξυνεπεφεύγασιν πολλοὶ τῶν Μαλλῶν, (δηλαδὴ ἡ πόλις εὐρίσκετο μεταξὺ Ἀχεσίνου καὶ Ὑφάσιος καὶ τοῦ νῦν Σουτλέτζ) οὐδέποτε πιστεύοντες ὅτι ἔμελλεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐλθεῖν κατ' αὐτῶν δι' ἀνύδρου γῆς (γ). Περδίκχαν δ' ἐκπέμπει πρὸς ἄλλην πόλιν τῶν Μαλλῶν (δ)· αὐτὸς δ' ἀναστὰς τὴν πρώτην φυλακὴν καὶ τὴν νύκτα διελθὼν ὁδὸν πολλὴν ἅμ' ἡμέρᾳ ἀφίκετο εἰς τὸν Ὑδραώτην, (ἦτοι ἐκ τῆς μεταξὺ τοῦ Ἀχεσίνου ἢ Τζινάπ καὶ Σουτλέτζ ἐρήμου ἔστρεψεν ἀνατολικοβορείως πρὸς τὸν Ῥάουη) ἔνθα δὲ τῶν Μαλλῶν, τοὺς μὲν διαβεβηκότας ἤδη ἔμαθε τοὺς δὲ καὶ διαβαίνοντας ἐπιγενόμενος καὶ αὐτὸς ὥς εἶχε ξυνδιαβάς κατὰ τὸν

(α) Ὁ Ἀχεσίνης ἦτοι ὁ Τζινάπ ὑπερισχίῳ, τοῦ Δτζιλάν ἦτοι τοῦ Ὑδάσπου δίδει τὸ ὄνομα του εἰς τὸν σχηματιζόμενον ἐξ αὐτῶν μετὰ τὴν ἔνωσιν των ποταμῶν· λέγεται δὲ καὶ ποταμὸς τοῦ Κασμήρ. (β) Ἀρρ. 6. 5. (γ) Ἀρρ. 6. 6. (δ) Ἀρρ. 6. 6.

αὐτὸν πόρον διώκειν εἶχετο (α) (ἦτοι εὐρίσκετο ἤδη εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ Τζινάπ καὶ Ῥάουη χώραν) καὶ ὡς ἐπὶ τῶν Βραχμάνων πόλιν τινὰ ἤγε μαθὼν εἰς ταύτην ξυμπεφευγένοι τοὺς Μαλλοὺς (β). Τῇ ὑστεραίᾳ προὔχωρει ὡς ἐπὶ τοὺς ἄλλους Μαλλοὺς (γ). Εἶτα ἤγεν ἐπὶ τὴν μεγίστην τῶν Μαλλῶν πόλιν, ἣν οἱ Ἴνδοι ἐξέλιπον, διαβάντες δὲ τὸν Ὑδραῶτην (Ῥάουη) ἐπὶ ταῖς ὄχθαις αὐτοῦ ὅτι ὑψηλαὶ ἦσαν παρατεταγμένοι ἔμενον, ὡς εἵρξοντες τοῦ πόρου Ἀλέξανδρον· ὡς δ' ἐπὶ τούτους ἀφίκετο, καὶ ἐν τῷ πέραν τοὺς πολεμίους κατεΐδεν, ἐμβάλλει εἰς τὸν πόρον ξὺν τῇ ἵππῳ μόνη... (ἦτοι εὐρίσκεται νῦν ὁ βασιλεὺς μεταξὺ Ῥάουη καὶ Σουτλέτζ) οἱ δὲ ἔφυγον εἰς πόλιν ὠχυροτάτην τῶν πλησίον (δ). Τῇ ὑστεραίᾳ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως λείπουσιν, αὐτοὶ δ' εἰς τὴν ἄκραν ξυνέφυγον (ε). Ἐν ταύτῃ βάλλεται Ἀλέξανδρος τοξεύματι εἰς τὸ στῆθος (ς). Ἐκείθεν δὲ κομίζεται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ὑδραῶτου τὰς ὄχθας, δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ Ῥάουη, καὶ πλέων κατὰ τὸν ποταμόν, ἦν γὰρ τὸ στρατόπεδον ἐπὶ ταῖς ξυμβολαῖς τοῦ Ὑδραῶτου καὶ Ἀχεσίνου, ... ὡς ἐπλησίαζε κ.τ.λ. (ζ). Ἐξ ὧν δηλοῦται, ὅτι μετὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Ὑδάσπου (Δτζιλάν) καὶ Ἀχεσίνου (Τζινάπ) ὁ μὲν Ἡφαιστίων καὶ Πτολεμαῖος ἐβάδιζον κατὰ τὴν δεξιὰν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην ἐν ἀριστερᾷ τὸν ποταμόν ἔχοντες, ὁ δὲ Κρατερός, καὶ Φίλιππος, καὶ Ἀλέξανδρος κατὰ τὴν ἀριστεράν, ἀλλ' οὗτος μεσογειότερον καταστρέφων λαοὺς, ἵνα μὴ βοηθοὶ γίνωνται τῶν Μαλλῶν. Εἶτα δὲ πάντες ἐπὶ τὸν Τζινάπ συμμίζαντες, ἐπανήρχισαν τὴν αὐτῶν πορείαν,

(α) Ἀρρ. 6. 7. (β) Ἀρρ. 6. 7. (γ) Ἀρρ. 6. 8. (δ) Ἀρρ. 6. 8. (ε) Ἀρρ. 6. 9. (ς) Ἀρρ. 6. 10. (ζ) Ἀρρ. 6. 13.

μέχρι πρὸ τῆς συμβολῆς τοῦ Τζινάπ καὶ Ῥάουη ἔνθα ἐμελλον ἐκ νέου νὰ συναντηθῶσιν. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐντεῦθεν κατ' εὐθείαν δι' ἐρήμων πορευθεὶς κατεπολέμει τοὺς Μαλλοὺς μεταξὺ Τζινάπ καὶ Σουτλέτζ· εἶτα ἔστρεψε μεταξὺ Σουτλέτζ καὶ Ῥάουη καὶ τοῦτον διαβάς ἐπανεκάμψεν εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ Ῥάουη ὄχθην καὶ ἐδίωκε τοὺς Μαλλοὺς εἰς τὴν μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Τζινάπ χώραν. Τοὺς Μαλλοὺς διώκων διέβη ἐπανειλημμένως τὸν Ῥάουη καὶ ἐν τῇ μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Σουτλέτζ χώρᾳ εἰς τινα πόλιν οὐ μακρὰν τοῦ Ῥάουη ἐπληγώθη· ὅθεν πρὸς τὸν Ῥάουη ἐλθὼν κατέπλευσε δι' αὐτοῦ εἰς τὰς συμβολὰς τούτου καὶ τοῦ Τζινάπ ἔνθα ὁ στρατὸς κατὰ διαταγὴν αὐτὸν ἀνέμενεν. Ὡστε ἡ τῶν Μαλλῶν χώρα εὐρίσκεται κατὰ τὴν κατωτέρω ῥοὴν ἐνθεν καὶ ἐνθεν τοῦ Ῥάουη· καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἀρριανὸς μεταξὺ τοῦ Ὑδραῶτου (Ῥάουη) καὶ Ὑφάσιος (Βιάσα) σὺν τοῖς Καθαίοις τοὺς Ὁξυδράκας καὶ Μαλλοὺς ἔθεσεν (α). Ὁ Στράβων δὲ τοὺς Ὁξυδράκας Σουδράκας καλῶν, καὶ δυτικῶς τῶν Μαλλῶν αὐτοὺς θέτων, παραδέχεται ὅπως καὶ ὁ Ἀρριανὸς τὸν Ἀλέξανδρον πληγωθέντα εἰς τὴν τῶν Μαλλῶν χώραν (β). Ὁ Πτολεμαῖος, ὅστις οὔτε τοὺς Μαλλοὺς οὔτε τοὺς Ὁξυδράκας ἀναφέρει, Σύδροι λαὸς λέγει ὀνομαζόμενος ἀνῆκεν εἰς τὴν Ἀραχωσίαν (γ), ἧς οἱ λαοί, ὡς εἶδομεν, ἐξετείνοντο, καὶ νῦν ἐκτείνονται μέχρις Ἰνδοῦ· ἀλλ' εἰσὶν οὕτω, πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἰνδοῦ εὐρισκόμενοι, μακρὰν τοῦ Ῥάουη· Σύδρ δὲ πόλις λέγει εὐρίσκετο πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἰνδοῦ καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς χώρας Λαρίκης (Λαχώρ) ἐν τῇ Ἰνδοσχυθίᾳ, δηλαδὴ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν

(α) Ἀρρ. 5. 22. (β) Στράβ. 701. (γ) Πτολ. VI. 20. 3.

Σέκ, ἥτις καὶ τότε καὶ τώρα ἐκ τῆς συμβολῆς τοῦ Τζινάπ μετὰ τοῦ Ἰνδοῦ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τούτου ἐκτείνεται (α). Ἐκ ταύτης δυνατόν νὰ ᾔσαν οἱ ὑπὸ μὲν τοῦ Στράβωνος Συδράκαι καλούμενοι, ὑπὸ δὲ τοῦ Ἀρριανοῦ Ὁξυδράκαι, ἀλλὰ καὶ οὗτοι εἰσὶ μακρὰν τοῦ περὶ τὸν Ῥάουη πεδίου τῆς μάχης· ὥστε ὁ Ἀλέξανδρος φαίνεται κινδυνεύσας μᾶλλον παρὰ Μαλλοῖς, ὧν σημερινὴ πόλις σημαντικὴ πρέπει νὰ ᾔ τὸ Μουλτάν ἢ δὲ χώρα αὐτῶν δυτικῶς τῆς Λαχώρ περὶ τὸν Ῥάουη καὶ μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Σουτλέτζ εἰς ὃν καὶ ὁ Βιάσα εἰσβάλλει ἐξετείνεται, μεθ' ἣν δυτικωτέρα ἢ τῶν Ὁξυδρακῶν ὑπῆρχεν. Ὡστε πόλεις ἐπίσημοι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου ᾗσαν ἡ Σύδρος ἐκ τῆς ὁποίας οἱ Ὁξυδράκαι, τὸ Μουλτάν, ἐξ οὗ οἱ Μαλλοί, καὶ τὰ Σάγαλα ἢ τὸ Ἀβρατισάρ ἐκ τῆς ὁποίας ᾗσαν οἱ Καθαῖοι· τὸ Λαχώρ λοιπὸν οὐ μακρὰν τοῦ Ἀβρατισάρ κείμενον δὲν ὑπῆρχε καὶ ἐκτίσθη ἐπὶ τῆς κοσμοκρατορίας τῶν ἐν Βακτριανῇ Ἑλλήνων, ὧν τὸ κράτος ἀπὸ τῆς Σινικῆς μέχρι Βομβάης ἐξετείνεται ὅτε ἀπὸ τῆς Σινὰ ἢ Θινῶν, ὡς ὁ Ἀνώνυμος ταύτην καλεῖ, πρωτευούσης τῶν Σινῶν, ἤρχετο τὸ ἔριον, τὸ νῆμα, τὸ ὀθόνιον καὶ τὸ σηρικὸν (μετάξινον ὕφασμα) εἰς τὰ Βαρύγαζα τῶν Ἰνδιῶν πεζῇ διὰ Βάκτρων καὶ ἐπομένως ἀπὸ Σινὰ διὰ Κασσκάρ ἢ διήρχοντο διὰ τῆς Κοκάν καὶ Βουχάρας, ἢ διὰ Παταξιάν καὶ Κοντούς, ἐκ τούτου δὲ ἢ ἐκ Βουχάρας διὰ Καβούλ, Πεσσιαούρ καὶ Λαχώρ, ἃς οἱ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Ἑλληνες βασιλεῖς χάριν τῆς ἐμπορικῆς συγκοινωνίας ἔκτισαν, ἀφικνοῦντο μέχρι Βαρυγάζων. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ὅπως δῆποτε ἐπληρώθη περὶ τὸν Ῥάουη εἰς χώραν ἐρημώδη

(α) Πτολ. VII. 1. 55. 61.

καὶ οὐ μακρὰν τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὄχθης κειμένην. Τὰς κακίστας ταύτας ἐρήμους τὰς ἀπὸ Λαχῶρ μέχρι Μουλτὰν νύκτωρ κατερχόμενος δὲν εἶδον, ἀφίχθην δὲ τὴν πρωΐαν τῆς μεθυστεραίας ἐκ τῆς ἀπὸ Πεσσιαοῦρ ἀναχωρήσεώς μου εἰς παραποταμίαν τοῦ Τζινάπ χώραν, Σέρ Σιάχ καλουμένην, καὶ κειμένην νοτιανατολικῶς καὶ πλησίον τοῦ Μουλτὰν, ἔνθα προσορμίζονται τὰ τὸν Ἴνδον πλέοντα ἀτμόπλοια. Ἐκρίνα περιττὸν νὰ ἐλέγξω τοὺς δαπάναις τοῦ φιλογενεστάτου κ. Στεφ. Ζαφειροπούλου συνταχθέντας χάρτας ὑπὸ τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ κ. Κίπερ καὶ κρίνω περιττὸν νὰ πράξω τοῦτο καὶ κατὰ τὴν ἐπίλοιπον πορείαν, διότι ὡς ἐκ τῶν περιγραφῶν δύναται τις νὰ ἐννοήσῃ οὐδαμοῦ ταυτίζονται αἱ ὀνομασίαι καὶ αἱ χαραχθεῖσαι γραμμαὶ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ πρὸς τὰς ἤδη περιγραφείσας, καὶ οὔτε ταυτίζονται πρὸς τὰς περιγραφησομένας. Εἰς τὸ σφάλμα τοῦτο ἤθελεν ὑποπέσει, ἀφοῦ ὁ σοφώτερος περὶ τὰ γεωγραφικὰ καθηγητῆς ἐνέπεσε, καὶ πᾶς τις ἄλλος, ὅστις ἤθελε τολμήσῃ νὰ συντάξῃ χάρτας τῆς γεωγραφίας τῶν ἡμετέρων προγόνων ἐν τῷ αὐτοῦ δωματίῳ, καὶ ὅχι ἐπὶ τῆς γῆς διαβαίνων ὀλοκλήρου, καὶ ἀνὰ χεῖρας ἔχων τῶν προγόνων τὰ ἐπὶ ταύτης ἔργα.

Τὴν αὔριον καταπλέοντες τὸν Τζινάπ, ὃν καὶ ποταμὸν τοῦ Κασμήρ καλοῦσιν, ἀφίχθημεν κατὰ τὴν συμβολὴν αὐτοῦ καὶ τοῦ Σουτλέτζ εἰς ὃν προηγουμένως ὁ Βιάσα (Ἵφασις) ἐμβάλλει καὶ εἶτα εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ Τζινάπ μετὰ τοῦ Ἴνδοῦ κατερχομένου ἐκ τῶν Ἀφγανικῶν χωρῶν Ντέρα Ἰσμαήλ χάν, καὶ Ντέρα Γάζα χάν, ἔνθα πλέον ὁ Ἀχεσίνης (Τζινάπ) ἐμβαλὼν τῷ Ἴνδῳ

ξυγχωρεῖ αὐτῷ, λέγει ὁ Ἀρριανός, τὴν ἐπωνυμίαν (α).
 Ἐνταῦθα ἐπὶ ταῖς ξυμβολαῖς Ἀχεσίνου (Γζινάπ) καὶ
 Ἰνδοῦ προσέμενεν Ἀλέξανδρος ἔστε ἀφίκετο αὐτῷ
 Περδίκκας . . . Φιλίππῳ μὲν δὴ τῆς σατραπείας ὄρους
 ἔταξε τὰς συμβολὰς τοῦ τε Ἀχεσίνου καὶ τοῦ Ἰνδοῦ,
 καὶ ἀπολείπει σὺν αὐτῷ τοὺς τε Θρᾶκας πάντας καὶ
 ἄλλους. Πόλιν τε ἐνταῦθα κτίσαι ἐκέλευσεν ἐπ' αὐτῇ τῇ
 ξυμβολῇ τοῖν ποταμοῖν, ἐλπίσας μεγάλην τε ἔσεσθαι
 καὶ ἐπιφανῆ εἰς ἀνθρώπους καὶ νεωσοίκους ποιηθῆναι (β).
 ἀλλ' ἀπέβη ὅλως ἐναντίον τῶν προσδοκιῶν τοῦ βασιλέως.
 Ἐνταῦθα διαβιβάσαι Κρατερὸν ἐπ' ἀριστερᾷ τοῦ Ἰνδοῦ,
 δηλαδὴ εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην· ὅτι εὐπο-
 ρώτερά τε ταύτῃ τὰ παρὰ τὸν ποταμόν· αὐτὸς καταπλέει
 εἰς τὸ βασίλειον τῶν Σόγδων δηλαδὴ τῶν Σέκ, οὓς καὶ
 Ἰνδοσκύθας οἱ Ἕλληνες ἐκάλουν, καὶ ἐνταῦθα πόλιν τε
 ἐτείχιζεν ἄλλην καὶ νεωσοίκους ἐποίει ἄλλους καὶ τὰ
 πλοῖα αὐτῷ τε πεπονηκότα ἐπεσκευάσθη . . . (γ). Αὕτη
 ἡ πόλις δέον νὰ ὠκοδομήθῃ ἐνθα τὸ νῦν Σέκερ, διότι
 δὲν ὑπάρχει ἄλλη κατάλληλος κατὰ τὸν ποταμόν χώρα
 τῷ ἐν ἐρήμοις διερχομένῳ. Ἀφίχθην τὴν ἐβδόμην τοῦ
 μηνὸς Ἰουνίου ἐν ταύτῃ, καθ' ἣν αἱ τοῦ Ἰνδοῦ ὄχθαι εἰσὶ
 καταστόλιστοι ὑπὸ πυκνῶν φοινίκων· ὁ δὲ Ἰνδὸς ἀνα-
 καμπτόμενος σχηματίζει ἐν νησίδιον ὀμαλὸν καὶ δύο
 ἀπόκρημνα. Τούτων ἐν χρησιμεύει ὡς φυλακὴ καταδί-
 κων, καὶ τὸ ἕτερον ὡς μονὴ τεσσαράκοντα ἀγίων παρ-
 θένων λατρευομένων καὶ ἐνταῦθα καὶ εἰς Κανδαχάρ ὑπὸ
 Ἰνδῶν τε καὶ Μωαμεθανῶν, τὸ δ' ὀμαλὸν ὡς μονὴ τοῦ
 Χαντζιὰ Χέδρ καὶ τούτου εἰς ἀμφοτέρας τὰς χώρας ὑπὸ
 Ἰνδῶν καὶ Μωαμεθανῶν λατρευομένου. Ἀλλ' ὑπὸ μὲν

(α) Ἀρρ. 6. 14. (β) Ἀρρ. 6. 15. (γ) Ἀρρ. 6. 15.

τῶν Ἰνδῶν λέγεται θεὸς τῆς βροχῆς ὑπὸ δὲ τῶν Μωα-
μεθανῶν προφήτης, ὅστις, εὐρὼν τὴν πηγὴν τῆς ἀθανα-
σίας καὶ πιὼν ὕδωρ ἐκ ταύτης, ἐγένετο ἀθάνατος. Περι-
φέρεται πανταχοῦ, καὶ ἐδίδαξεν οὗτος τὸν Μωϋσέα τοῦ
Θεοῦ τὴν δικαιοσύνην ἧς ὁμοία περιγραφὴ ἐν τῇ Χαλιμᾷ
εὐρίσκεται. Ἐκεῖθεν διὰ τοῦ Ἰνδοῦ ὁ Ἀλέξανδρος ἐκο-
μίσθη εἰς τοὺς Μουσικανούς, μετὰ τοὺς Σύδρους εὐρι-
σκομένους καὶ ἐκτεινομένους μέχρι τῆς Παταληνῆς, ἣν
ὁ Ἰνδὸς ποιεῖ σχισθεὶς εἰς δύο προχοάς, ὡς λέγει ὁ Στρά-
βων (α)· καὶ τὴν πόλιν τῶν Μουσικανῶν καὶ τὴν χώραν
θαυμάσας (β), Κρατερὸν διέταξεν ἐν τῇ πόλει ἄκραν ἐκ-
τειχίσαι (γ). Ἐκεῖθεν δ' ἀπῆλθεν εἰς Σινδίμανα μητρό-
πολιν Σάβου τῶν ὀρείων Ἰνδῶν (δ). Καὶ ἐντεῦθεν Κρα-
τερὸν τὴν ἐπ' Ἀραχατῶν (Κανδαχάρ) καὶ Ζαράγγων ἢ
Δραγγιανῶν (Συστάν) ἔπεμπεν εἰς Καραμανίαν (ε). Αὐτὸς
δ' εἰς Πάταλα ἐπλεῖ. Ἦδη δὲ τὴν τρίτην ἡμέραν αὐτῶν
τοῦ πλοῦ ἔχοντι ἐξαγγέλλεται ὅτι ὁ τῶν Πατάλων ὕ-
παρχος ἀπέδρα, καὶ ἐπὶ τούτῳ πλείονι ἢ πρόσθεν σπου-
δῇ κατέπλεῖ, ὡς δ' ἀφίκετο εἰς Πάταλα κ.τ.λ. (ς) Ἡφαι-

(α) Στράβ. 701. (β) Ἄν ἡδυνάμην νὰ παραδεχθῶ εἰς ἀνα-
τολικωτέραν χώραν τοῦ Σέκερ τὸ δεύτερον κτίσμα κατὰ τὸν Ἰν-
δὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου, τότε τὸ τρίτον τὸ ποιηθὲν εἰς τὸ θαυμα-
σθὲν ὑπὸ τοῦ βασιλέως χωρίον πρέπει νὰ ᾖ τὸ Σέκερ, διότι οὐ-
δεμία ἄλλη κατὰ τὸν Ἰνδὸν χώρα χαίρει θαυμασμοῦ πλεονεκ-
τήματα πλείονα τῆς τοῦ Σέκερ. Τοῦτο συμφωνεῖ τῷ Στράβωνι
θέτοντι μετὰ τοὺς Σύδρους τοὺς Μουσικανούς δηλαδὴ τοὺς Σέκ,
δι' ὃ Σόγδιοι καὶ Μουσικανοὶ πρέπει νὰ ᾧσιν εἰς καὶ ὁ αὐτὸς λαός.
(γ) Ἀρρ. 6. 15. (δ) Ἀρρ. 6. 16. συμφωνεῖ δὲ καὶ τὸ Σινδίμανα
πρὸς τὴν νῦν πόλιν Σεκαρ πούρ, ἐκ τῆς ὁποίας ὁδὸς πρὸς Κανδα-
χάρ ἄγει διὰ τοῦ Βδελουχιστανικοῦ Κελάτ. (ε) 6. 17. (ς) Ἀρρ.
6. 17.

στίωνα διέταξε τειχίζειν ἐν Πατάλοις ἄκραν, τέταρτον ἤδη κατὰ τὸν Ἰνδὸν κτίσμα τοῦ Ἀλεξάνδρου. Περὶ δὲ Πατάλοις σχίζεται τοῦ Ἰνδοῦ τὸ ὕδωρ εἰς δύο (α), ἐνταῦθα ναύσταθμόν τε καὶ νεωσοίκους ἐποίει ὁ Ἀλέξανδρος. Ἐξ ὧν δηλοῦται σαφῶς, ὅτι πρὸ τῆς χώρας τῶν Πατάλων, ἀντιστοιχούσας πρὸς τὸ νῦν Ὑδραμπάτ, τῆς κειμένης κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ Δέλτα τοῦ Ἰνδοῦ ὑπῆρχεν ἡ χώρα τοῦ Μουσικανοῦ· καὶ ἐκ τῆς ὀρεινῆς χώρας τῶν Μουσικανῶν, ἥτις πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ Ἰνδοῦ κεῖται ἐπεμψε τὸν Κρατερὸν διὰ Κανδαχάρ, Συστάν καὶ Καραμανίαν, ἐνθα θέλομεν μετ' οὐ πολὺ αὐτὸν συναντήσῃ. Ἀλλ' ὁ Στράβων λέγει ἔτι, ὅτι ὁ Κρατερὸς διῆλθε καὶ δι' Ἀριανῆς ὅπως ὁχυρώσῃ ταύτην (β)· ἥς μέρη μεταξὺ πολλῶν ἄλλων εἰσὶν ἡ Χααρινή, οἱ Ἀρβιες, οἱ Ὠρίται καὶ Γαδροσοί (γ)· καὶ ἐπομένως ὁ Κρατερὸς διῆλθε καὶ διὰ Βδελουχιστανικῶν χωρῶν ἔτι. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος κατελθὼν καὶ ἀνελθὼν διὰ τῶν δύο τοῦ Ἰνδοῦ κλάδων μέχρις ὠκεανοῦ, καὶ προβάς εἰς τινα τῶν ἐκεῖσε ἐν τῷ ὠκεανῷ νῆστον ἐποίησε θυσίαν, καὶ ἐπανελθὼν εἰς Πάταλα κατέπλευσεν αὖθις τὸν σχηματίζοντα κλάδον τοῦ Ἰνδοῦ πρὸ τῆς ἐκβολῆς τοῦ λίμνην· καὶ τὸν πέμπτον ἤδη κατὰ τὸν Ἰνδὸν ναύσταθμον καὶ νεωσοίκους περὶ τὴν λίμνην ποιήσας, καὶ καταλιπὼν ἐκεῖσε σιτόν τε ὅσον εἰς τέσσαρας μῆνας τῇ στρατιᾷ (τοῦ Νεάρχου) ἐξαρχέσαι ἐπηγάγετο, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἐν τῷ παράπλῳ παρεσκεύασεν (δ) . . Ἦν δὲ ἐν μὲν τῷ τότε ἄπορος ἡ ὥρα εἰς τὸν πλοῦν, οἱ γὰρ ἐτήσιοι ἄνεμοι κατεῖχον, οἱ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ οἱ καθάπερ παρ' ἡμῖν ἀπ' ἄρκτου,

(α) Ἀρρ. 6. 18. Πτολ. vii. 1.55. (β) Στράβ. 72. (γ) Στράβ. 720. 721. 723. 725. (δ) Ἀρρ. 6. 19. 20.

ἀλλ' ἀπὸ τῆς μεγάλης θαλάσσης κατὰ νότον μάλιστα
ἀνεμον ἴστανται· ἀπὸ δὲ τοῦ χειμῶνος τῆς ἀρχῆς τὸ
ἀπὸ Πλειάδων δύσεως, ἔστε ἐπὶ τροπᾶς, ἅς ἐν χειμῶνι
ὁ ἥλιος ἐπιτρέψει πλώϊμα εἶναι ταύτη ἐξηγέλλετο. Τότε
γὰρ κατὰ γῆν μᾶλλον, οἷα δὴ πολλῶ ὕδατι ἐξ οὐρανοῦ
βεβρεγμένην, αὔρας ἴστασθαι μαλθακάς, καὶ εἰς τὸν
παράπλουν ταῖς τέκωπαις καὶ τοῖς ἴστοις ξυμμέτροις(α).
Νέαρχος μὲν ἐπιταχθεὶς τῷ ναυτικῷ προσέμενε τὴν ὥραν
τοῦ παράπλου. Αὐτὸς δ' ἄρας ἐκ Πατάλων ἔστε μὲν
ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν Ἀράβιον προὔχῳρει (β). Ἀρχεται
δ' ὁ περιγραφεὶς ἐτήσιος ἄνεμος τῶν Ἰνδιῶν, ὃν ἡμεῖς
ΝΔ. Μουσὸνα καλοῦμεν, ἐκ τοῦ Ἀπριλίου καὶ λήγει τὸν
Ὀκτώβριον, ἐνεκα τοῦ ὁποίου δένουσι μέχρι σήμερον
τὰ πλοῖα οἱ ἐκεῖσε ναυτιλλόμενοι κατὰ τοὺς μῆνας Ἰού-
νιον, Ἰούλιον καὶ Αὐγούστον. Ἐκεῖνος λοιπὸν κατὰ
μῆνα Μάϊον ἢ περὶ τὰ τέλη αὐτοῦ, ὡς λέγει ὁ Στράβων
τὸ θέρος, τὴν ἐκ τῆς Ἰνδικῆς ἄφοδον ἐποίησεν ἀφιστά-
μενος τῆς θαλάσσης τὸ πλεῖστον πενταχοσίους στα-
δίους, ἔν' ἅμα καὶ τῷ ναυτικῷ τὴν παραλίαν ἐπιτηδεῖαν
παρατκευάζῃ, πολλάκις δὲ καὶ συνάπτων τῇ θαλάσῃ
καίπερ τραχείας καὶ ἀπόρους ἐχούσῃ τὰς ἀκτάς, ὁ δὲ
Νέαρχος μετοπώρου κατὰ πλειάδος ἐπιτολὴν ἐσπερίαν
ἄρξασθαι τοῦ πλοῦ (γ) δηλαδὴ τὸν Σεπτέμβριον. Ἀλλὰ
πρὸς κατανόησιν τῆς πορείας τοῦ βασιλέως, ἐπειδὴ δὲν
θέλομεν τὸν ἀκολουθήσει θελήσαντα νὰ διέλθῃ χώρας
δι' ὧν, ὡς ἤκουσεν, ἡ Σεμίραμις καὶ ὁ Κῦρος ἀπὸ Ἰν-
διῶν ἀπερχόμενοι διελθόντες μόλις ἐσώθησαν (δ), ἀνάγκη
νὰ δώσω τὴν γεωγραφικὴν τούτων κατάστασιν, καὶ

(α) Ἀρρ. 6. 21. Στράβ. 721. (β) Ἀρρ. 6. 21. (γ) Στράβ. 721. (δ) Στράβ. 686. 722. Ἀρρ. 6. 21.

εἶτα νὰ σχετίσω ἐν αὐταῖς τὰ περιγραφόμενα σημεῖα, δι' ὧν ὁ βασιλεὺς διήλθεν. Ὡς πρὸς τοῦτο δ' ἐξ ὅτων γινώσκω, καταλληλοτέρους βοηθοὺς ἔχομεν, ἐκτὸς τοῦ Στράβωνος καὶ Ἀρριανοῦ, τὸν Πτολεμαῖον καὶ Μαρκιανόν.

Πρὸς δυσμὰς τοῦ κατὰ τὸν Ἰνδὸν καὶ ἀπέναντι τῶν Πατάλων Κουτρύ, ἐξ οὗ ὁ βασιλεὺς ἀνεχώρησεν ἔχων ἐπ' ἀριστερὰ τὴν θάλασσαν (α), καὶ πορευόμενος ἐπὶ πεντακόσια στάδια μακρὰν ταύτης, καὶ ποτε πρὸς ταύτην πλησιάζων (β) ἐκτείνεται ἔρημος μέχρι τοῦ Περσικοῦ λιμένος, Πεντέρ Ἀμπὰς τῆς περιφερείας Κερμοῦντ, ἢ Καρμανίας ὑπὸ τῶν γεωγράφων μας καλουμένης (γ), ἐν τῇ Ἀρριανῇ δ' ὑπὸ τοῦ Στράβωνος περιλαμβανομένης, ἣτις ἐξετείνετο, ὡς γράφει, μέχρι Περσίδος καὶ Μηδίας καὶ μέχρι Καυκάσου καὶ Βάκτρων καὶ Σογδίων (δ), δηλαδὴ καθ' ἃς χώρας οἱ Ἄριοι τὸ ἀρχαῖον ἦρχον. Αἱ παρὰ τὴν θάλασσαν χῶραι ταύτης, δι' ὧν ὁ βασιλεὺς ὠδυσσεν εἰσὶν ἡ τοῦ Κερμοῦντ (Καρμανία) καὶ ἡ Βδελουχιστανική, ἡ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καὶ Μαρκιανοῦ καλουμένη Γεδρωσία (ε). Αὕτη χωρίζεται νῦν ἐκ τῆς Κερμοῦντ δι' ἐρήμου παρεντιθεμένης μεταξὺ τῶν λιμένων Ντζιάσκ καὶ Γκουαρντέρ, δηλαδὴ τῶν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλουμένης Κυΐζης καὶ Γυναικῶν λιμένων (ς). ἀλλ' ἐπὶ Ἀλεξάνδρου ὁ Κυΐζης λιμὴν, εἰς τὴν χώραν τῶν Ἰχθυοφάγων εὐρισκόμενος, ἀνῆκεν εἰς τὸ Βδελουχιστάν, προσετέθη δὲ ὑπ' αὐτοῦ καὶ πᾶσα ἡ πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ

(α) Ἀρρ. 6. 22. (β) Στράβ. 721. (γ) Στράβ. 766 Πτολ. VI. 8. 1. Μαρκιανός § 26. (δ) Στράβ. 720. 723. 724. (ε) Πτολ. VI. 21. 1. Μαρκιανός § 31. (ς) Πτολ. VI. 8. 8. VI. 21. 2. Μαρκ. § 26. § 31.

τῶν Βδελουχιστανῶν χώρα τῇ Καρμανίᾳ, ἐνῷ κατω-
κεῖτο ὑπ' αὐτονόμων λαῶν Ἀραβίων, Ὠρειτῶν, Ἰχθυο-
φάγων καὶ τῶν ὑπὲρ τούτων Γεδρωσῶν καλουμένων (α).
Ὁ Νέαρχος ἐν τῷ παράπλῳ αὐτοῦ τίθησι τοὺς Ἀρά-
βιας ἐκ τοῦ Γυναικῶν λιμένος μέχρι λιμένος εὐρισκομέ-
νου δυτικῶς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀραβίου ποταμοῦ (β), ἣ
καὶ Ἀρταβίου ὑπὸ τοῦ Μαρκιανοῦ καλουμένου (γ), οὗτινος
κατ' αὐτὸν ἡ ἐκβολὴ ἀπεῖχεν ἐκ μὲν Ντζιάσκ ὅσον 2950
σταδίων καὶ 500 ἐκ Γκουαρντέρῃ το πλωτός (δ). διήρχετο
δὲ κατὰ Πτολεμαῖον διὰ τῆς Δραγγιανῆς (Συστάν) (ε),
καὶ ἐπομένως ἦτο συνέχεια τοῦ ποταμοῦ Ἰλμπάν. Μι-
κρὸν ἐπὶ τοῦ στόματος αὐτοῦ κατ' Ἀρριανὸν ὑπῆρχεν
ἐμπόριον Ὠραία, καὶ μεσογαίως ἐπτὰ ἡμερῶν ὁδὸν ἀπὸ
θαλάσσης πόλις ἑτέρα, ἐν ἣ βασιλεία (ς). ἀλλ' ὁ Μαρ-
κιανὸς λέγει ἀναπλέοντες τῷ ποταμῷ πόλις ἐν δεξιᾷ
Ἀρβίς καὶ Περσίς μητρόπολις Γεδρωσίας, Περσίς ὑπὸ
τοῦ Πτολεμαίου καλουμένη (ζ), Ῥάπραυα δὲ πόλις ἐπὶ
550 στάδια εὐρίσκετο μακρὰν ταύτης. Περὶ δὲ τὸν Γυναι-
κῶν λιμένα εὐρίσκοντο αἱ τῶν Ἀραβιτῶν ἢ κατὰ Πτο-
λεμαῖον Ἀρβιτῶν κῶμαι (η). Ἀνῆκον δὲ εἰς τοὺς Ἀρ-
βιας τοὺς ὁμωνύμους τῷ ποταμῷ, οὓς τὸ πρῶτον ὁ Ἀ-
λέξανδρος ἀπὸ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ ἀπελθὼν συνήντησε,
καὶ ὧν ὁ παράπλους κατὰ Νέαρχον ἦτο ὅσον χιλίων
σταδίων (θ). Δὲν ἀναφέρουσιν ὁ Μαρκιανὸς καὶ ὁ Πτολε-
μαῖος τὴν πόλιν Ὠραίαν, ἀλλ' ἀντ' αὐτῆς ἀναφέρουσι

- (α) Ἀρρ. 6. 21. 22. 27. (β) Ἀρρ. Ἰνδ. XXI. Στράβ. 720.
(γ) Μαρκ. § 31. (δ) Ἀρρ. Περιπλ. Ἐρυθρᾷ θαλάσσης Μαρκιαν.
§ 31. (ε) Πτολ. 6. 21. 2. (ς) Ἀρρ. περιπλ. Ἐρυθρᾷ θαλάσ-
σης. (ζ) Μαρκιαν. § 31. Πτολ. VI. 21. 5. (η) Μαρκ. § 37.
Πτολ. VI. 21. 4. (θ) Στράβ. 720.

... ἥτις πρέπει νὰ ᾖ ἡ Ὡραία τοῦ Ἀρριανοῦ.
 ... ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας ἀπέχουσα ἐκ τῆς θαλάσσης πό-
 ... τοῦ Ἀρριανοῦ, ἐν ᾗ ἦσαν βασιλεια ὧν τὸ ὄνομα
 ... ᾤεται, δέον νὰ ᾖ ἡ Περσίς μητρόπολις τῆς Γεδρω-
 ... κατὰ Μαρκιανὸν καὶ Πτολεμαῖον. Τὰ Ῥάπραυα δὲ
 τοῦ Μαρκιανοῦ πιθανὸν νὰ ᾖσιν ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀρριανοῦ
 Ῥαμβακία, ἥτις ἐπὶ Ἀλεξάνδρου ἦτο μεγίστη τῶν
 Ὄρειτῶν κώμη, εἰς ἣν ἀφίχθη διαβάς τὸν Ἄρβιν (α).
 Μεταξὺ λοιπὸν τοῦ Γυναικῶν λιμένος (Γκουαρντέρ) καὶ
 τοῦ παρὰ τὸν Ἰνδὸν πολιχνίου Κουτρώ, ἐξ οὗ ὁ βασι-
 λεὺς ἀνεχώρησεν ἐξετείνετο τότε, ὅπως καὶ νῦν, ἔρημος·
 διότι ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ τὸν Ἰνδὸν ἀναχωρήσας ἦλθε
 πρῶτον εἰς τῶν Ἀρβιτῶν τὰς κώμας (β). Ἀλλὰ περὶ τὰ
 μέσα τῆς ἐρήμου ταύτης, ἐνθα ὀρίζεται ἡ τῶν Βδελου-
 χιστανῶν καὶ Ἰνδῶν χώρα, ὑπάρχουσιν ὄρη ἐνυδρα
 κατοικούμενα ὑπὸ Βδελουχιστανῶν Χαράν καλουμένων,
 ὧν τὸ ὄνομα ὁ Στράβων περιγράφας πάντων ἐπέτυχε
 λέγων· περὶ ταῦτα ποῦ τὰ μέρη τῆς ὁμόρου τῇ Ἰνδικῇ
 καὶ τὴν χααρινὴν εἶναι συμβαίνει· ἔτι δὲ τῶν ὑπὸ τοὺς
 Παρθυαίους αὕτη προσεχесτάτη τῇ Ἰνδικῇ... Ταύτην
 διεξιὼν Κρατερὸς καταστρεφόμενος ἅμα τοὺς ἀπειθοῦν-
 τας ἦει συμμῖξαι τὴν ταχίστην σπεύδων τῷ βασιλεῖ,
 καὶ δὴ περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους συνέδραμον εἰς τὴν
 Καρμανίαν δυνάμεις (γ). Ὡστε τοιοῦτοτρόπως διὰ τῶν
 Χαράν διήλθεν ὁ Κρατερὸς, καὶ ἐκεῖθεν διὰ τοῦ Βδελου-
 χιστανικοῦ Κελάτ, διὰ τῆς Κανδαχάρ, διὰ τοῦ ποταμοῦ
 Ἀργαντόου καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἰλμπάν, ἐχομίσθη εἰς
 Συστάν, ὅθεν εἰς Καρμανίαν τῷ βασιλεῖ συνέδραμε.

(α) Ἀρρ. 6. 21. (β) Στράβ. 720. Ἀρρ. 6. 21. (γ) Στράβ.
 725.

Τοὺς Χαράν τῶν Βδελουχιστανῶν ὁ Πτολεμαῖος καλεῖ Ῥάμνας (α), τοὺς δὲ περὶ τὸ Κελάτ καὶ παρὰ τὴν Ἀραχωσίαν ὡς λέγει κειμένους καλεῖ Μουσαρναίους (β), νῦν λέγονται Μπραβάν. Μετὰ δὲ τὴν τῶν Ἀρβιτῶν παραλίαν λέγει ὁ Νέαρχος εἶσιν ὠκισμένοι οἱ Ὠρεῖται ὧν Μάλανα χῶρος ἦτο ὁ δυτικώτερος (γ), ὁ δὲ παράπλους αὐτῶν ὅσον 1800 σταδίων (δ). Μετὰ δὲ τοὺς Ὠρεῖτας μέχρι κώμης Δράσειρα ἦσαν οἱ Ἰχθυοφάγοι, ἐν οἷς Μόσαρνα ἄκλειστος λιμὴν καὶ δυτικώτερον τούτου Κυΐζης λιμὴν (ε) ἔνθα καὶ τὸ Ἀλαβάγιον ἄκρον (ς), ἡ ὡς αὐτὸ καλεῖ ὁ Μαρκιανὸς Ἀλαβατήρ, νῦν Ἀλαμποῦρ καλούμενον. Ὁ δὲ παράπλους αὐτῶν ὅσον 7000 σταδίων (ζ). Ὑπὲρ δ' αὐτῶν οἱ Γεδρωσοὶ ἔνθα τὰ πολλὰ κακὰ ἡ Ἀλεξάνδρου στρατιὰ ἔπαθε (η). δυτικῶς δὲ Δραγάσειρα (ἐξ οὗ καὶ οἱ Δράγγαι ἢ Ζαραγγαῖοι· δηλαδὴ οἱ Συστανεῖς, καὶ ἐπομένως οὗτοι ἦσαν Βδελουχιστανοὶ) ἐξετείνετο ἡ παραλία τῆς Καρμανίας (θ). Ἡ τῶν Γεδρωσῶν γῆ πολλὴ ἐστὶ, λέγει ὁ Στράβων, καὶ εἰς τὴν μεσογαίαν ἀνέχουσα μέχρι τοῦ συνάψαι Δράγγαις τε καὶ Ἀραχωτοῖς (ι)· καὶ ἀλλαχοῦ διακρίνων τοὺς Γεδρωσοὺς ἐκ τῶν εἰς τὰ παράλια κατοικούντων λέγει, εἴτ' ἐφεξῆς πρὸς νότον Γεδρωσηνοὶ σὺν τοῖς ἄλλοις τοῖς τὴν παραλίαν ἔχουσιν (κ)· ἐξ ὧν δηλοῦται σαφῶς, ὅτι οἱ Γεδρωσοὶ ἦσαν φυλὴ Βδελουχιστανικὴ τὰ μεσόγεια κατοικοῦσα ὑπὲρ τοὺς Ἰχθυοφάγους τὰ δὲ παρὰ τὸν Ἀρβιν ποταμὸν κατεῖχον οἱ ὁμώνυμοι αὐτῇ Ἀρβιες καὶ τὰ

(α) Πτολ. VI. 21. 4. (β) Πτολ. VI. 21. 4. (γ) Ἀρρ. Ἰνδ. XXI. (δ) Στράβ. 720. (ε) Ἀρρ. Ἰνδ. XXVI (ς) Πτολ. VI. ή. 8 (ζ) Στράβ. 720. (η) Ἀρρ. Ἰνδ. XXXII. Στράβ. 721. (θ) Ἀρρ. Ἰνδ. XXXII. (ι) Στράβ. 723. (κ) Στράβ. 721.

μεταξύ τούτων καὶ τῶν Ἰχθυοφάγων κατεῖχον οἱ Ὠρεῖται. Ἀλλ' ὁ Πτολεμαῖος καὶ ὁ Μαρκιανὸς τοὺς Ἰχθυοφάγους, τοὺς Ὠρεῖτας καὶ τοὺς Ἀρβίους μὴ ἀναφέροντες ἐκτείνουν τὴν μὲν Καρμανίαν μέχρι πόλεως Μουσάρνας (α), ἥτις δέον νὰ ᾖ ὁ Μόσαρνα λιμὴν τοῦ Νεάρχου, διότι ἀνατολικῶς τοῦ Κυζῆς λιμένος τίθησι ταύτην. Ἐπὶ δὲ λοιπὴν πᾶσαν πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τῆς Ἰνδικῆς παραλίαν ἀναγράφουσι τοῖς Γεδρωσοῖς (β), ὧν μητρόπολιν προέγραψαν τὴν παρὰ τὸν Ἀρβιν ποταμὸν πόλιν Περσίν· ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μαρκιανοῦ καὶ τοῦ Πτολεμαίου ἦτο μεταβεβλημένη πολιτικῶς ἡ γεωγραφικὴ κατάστασις τῆς χώρας. Ἰδίως δ' ὁ Πτολεμαῖος Παρσίδας, δηλαδὴ Γρασίδας, καλεῖ τοὺς πρὸς τὴν Καρμανίαν Βδελουχιστανοὺς κατοικοῦντας (γ). Οὗτοι εἰσὶν οἱ ἰδίως Γεδρωσοὶ τοῦ Στράβωνος, καλοῦνται δὲ νῦν κάτοικοι τοῦ Κοῦ Μπαρφὶ δηλαδὴ τοῦ χιονισμένου ὄρους οὐ μακρὰν τοῦ ὁποίου ὑπάρχει πόλις Μπάμ. Ποῦρ ἐπὶ ὁκτῶ ἡμέρας ἀπέχουσα τοῦ Κυζῆς λιμένος ἐξ οὗ ὁδὸς ἄγει διὰ Μπάμ. Ποῦρ εἰς Κερμοῦντ (Καρμανίαν). Τὸ Μπάμ. Ποῦρ πρέπει νὰ ᾔηνε τὰ Ποῦρα τῶν Γεδρωσῶν, ἐν οἷς ὁ Ἀλέξανδρος ἐτώθη ἐκ τῶν Ὠρῶν δηλαδὴ ἐκ τῶν Ὠρειτῶν ἐρχόμενος ἐξηκοσταῖος, ὡς λέγει ὁ Στράβων (δ), ἢ ἐν ἐξήκοντα ἡμέραις, ὡς λέγει ὁ Ἀρριανός (ε)· καὶ ἐπομένως ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ Κουτρὸς μέχρι τοῦ Γυναικῶν λιμένος ἦτοι τοῦ Γκουαρντέρ ἐνθα εὕρισκοντο οἱ Ἀρβίαι, οὓς πρῶτους συνήντησε, διήλθε τὴν ἔρημον οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης ἁγῶν, ἐκεῖθεν τὸν Ἀρβιν διαβάς

(α) Πτολ. VI. 8. 9. Μαρκ. §, 26. (β) Πτολ. VI. 21. 1. Μαρκ. § 31. (γ) Πτολ. 6. 21. 4. (δ) Στράβ. 723. (ε) Ἀρρ. 6. 24.

ἀπῆλθεν εἰς τὴν χώραν τῶν Ὀρειτῶν παράλιον οὕταν, καὶ ἐκ ταύτης ἀπῆλθεν ἐξηκοσταῖος εἰς Ποῦρα πόλιν τῆς Γεδρωσίας, δηλαδή εἰς τὸ νῦν Μπάμ-Ποῦρ, διότι δὲν ὑπάρχουσιν ἐκεῖσε πόλεις πολλαὶ καὶ ἄλλαι, καὶ ὁδοί· ἐκ δὲ Μπάμ-Ποῦρ διηυθύνθη εἰς Καρμανίαν διὰ τῆς μόνης ὑπαρχούσης ὁδοῦ τῆς διὰ Φαρά ἢ Παρὲ διερχομένης, ἔνθα μετὰ τοῦ Κρατεροῦ συνηντήθη (α) καὶ ἡμεῖς μετ' οὐ πολὺ θέλομεν ἀφίχθῃ. Ὡστε τὰ πολλὰ παθήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου, καθ' ἃ ὁ Νέαρχος ἡμῖν προεῖπεν, ὑπῆρξαν εἰς τὴν μεταξὺ τῶν Ὀρειτῶν καὶ τῆς πόλεως Μπάμ Ποῦρ ἔρημον. Εἰς ταύτην περιπλανηθεὶς ἀφίχθῃ ἐπὶ τέλους εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πιθανὸν εἰς τὸν λιμένα Δτζιάσκ (Κύτζα), οὗ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς Μπάμ Ποῦρ λαβὼν ἐσώθη.

Ἡμεῖς δ' ἀποπλεύσαντες τὴν ἐνδεκάτην Ἰουνίου ἀπὸ Σέκερ ἀφίχθημεν τὴν 13 εἰς Κουτρώ, καὶ αὐθημερόν, τὴν ἔρημον διὰ σιδηροδρομικῆς ἀτμαμάξης διαβάντες, εἰς Καλετζί, ὅπερ κεῖται ἐν τῷ ὁμωνύμῳ αὐτοῦ κόλπῳ, τῷ Κάνθι ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλουμένῳ καὶ κειμένῳ μεταξὺ Γεδρωσίας καὶ Ἰνδοῦ ποταμοῦ ἐν χώρᾳ Συραστρηνῇ (6). Τὴν 16 ἢ 28 ἰδίου μηνός, ἐπ' ἀτμοπλοίου διὰ Πανεραμπῆς τῆς Περσίας διευθυνομένου ἐπιβάς ἀφίχθῃ μετὰ μεγίστην τρικυμίαν τὴν 18 εἰς Γκουαρντέρ (Γυναικῶν λιμένα), καὶ ἐντεῦθεν μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς κοπάζουσαν θάλασσαν πλέοντες, παρήλθομεν θάλασσαν τενιώδη πρασίνων ὑφάλων ἔνεκεν, μεθ' οὗς εἰς γαληνιαίαν θάλασσαν πετόντες ἐβλέπομεν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐπιφανείας μέχρι Πεντεραμπᾶς ἀμύθητα ἰχθύων πλήθη, ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ ἡσυχίας χάριν φυγόντα. Ἐλ-

(α) Ἄρρ. 6. 27. (6) Πτολ. VII. 1. 2.

γον ὅμως ὅτι μετὰ μῆνα ἓνα τaráσσεται καὶ ἡ θάλασσα αὕτη. Ἀφίχθημεν δὲ τὴν 19 ἐν ὥρᾳ νυχτὸς εἰς τὸν λιμένα Δτζιάτκ (Κύζα), καὶ παρελθόντες τὴν αὐρίον τὴν Κάρπελαν ἄκραν μεσογείως τῆς ὁποίας τὸ ὄρος τῆς Σεμιράμιδος εὐρίσκεται (α), καὶ βορειοδυτικῶς στραφέντες, ὡς ὁ Νέαρχος ἔγραψε τὴν Καρμανίαν παραπλέων, ἐβλέπομεν τὸ ὑπ' αὐτοῦ ὄρος καλούμενον Μακέτα (β), ἐνθα κατῴκουν οἱ Μάκαι κατὰ Στράβωνα καὶ Πτολεμαῖον (γ), παρ' ᾧ ὁ Μόσχα λιμὴν εὐρίσκεται (δ) νῦν Μοσχάτ καλούμενος. Τὸ στόμα δὲ τοῦ Περσικοῦ κόλπου διαπλέοντες εἶχομεν ἐν δεξιᾷ κατὰ τὸν μυχὸν αὐτοῦ τὴν ἐκβολὴν τοῦ ποταμοῦ Ἀνάμιος κατὰ Νέαρχον, πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ ὁποίου τὰ Ἀρμόζια εὐρίσκοντο, ἐξ ὧν ὁ Νέαρχος καὶ ὁ Ἀρχίας ἀπῆλθον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον (ε). Καλεῖται ὑπὸ τοῦ Μαρκιανοῦ καὶ Πτολεμαίου ὁ Ἀναμὶς Σαγανός, τὰ δὲ Ἀρμόζια Ἀρμουζα πόλις (ς)· ἥτις κεῖται εἰς λιμένα, οὗτινος μικρὸν ἐνδον εὐρίσκεται τὸ Μηνόου, δι' οὗ ποταμὸς διέρχεται, Κόμμανα μητρόπολις τῆς Καρμανίας ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου περιγραφομένη, ὑπὸ δὲ τοῦ Μαρκιανοῦ λεγομένη Ὀμανα (ζ)· ἐξ οὗ καθ' Ἡρόδοτον οἱ Θαμαναῖοι (η). Ὁ Ἀρριανὸς ἀποσιωπῶν τὰ Ἀρμουζα περιγράφει μόνον τὰ Ὀμανα, ἐξ ὧν ἐκφέρεται λέγει πινικόν, καὶ πορφύρα, καὶ ἱματισμός, καὶ οἶνος, καὶ φοῖνιξ πολὺς καὶ χρυσός· εἰσάγεται δ' ἐκ Βαριγάζων τῶν Ἰνδιῶν ξύλον σαντάλ, κέρατα, καὶ φάλαγγες ἐβένου. Ὁ Ὀνησέ-

(α) Μαρκ. §. 26. Πτολ. VI. 8. 5. 11. (β) Ἀρριανός Ἰνδ. XXXII, (γ) Στράβ. 765. Πτολ. VI. 7. 14 (δ) Ἀρρ. περιπλ. Ἐρυθρᾷ θαλάσσης. Πτολ. VI. 7. 10. (ε) Ἀρρ. Ἰνδ. XXXII. (ς) Πτολ. VI. 8. 4. 5. Μαρκ. §. 26. (ζ) Πτολ. VI. 8. 13. Μαρκ. §. 26. (η) Ἡροδ. III 93, 117.

κρατος δὲ λέγει ποταμόν ἐν τῇ Καρμανίᾳ ψήγματα χρυσοῦ καταφέροντα, καὶ ὀρυκτοῦ δὲ εἶναι μέταλλα, καὶ ἀργύρου, καὶ χαλκοῦ, καὶ μίλτου, ὅρη τε εἶναι δύο τὸ μὲν ἀρσενικοῦ, τὸ δὲ ἄλός (α). Ὁ ποταμὸς δὲ τῆς Καρμανίας ὁ τὸν χρυσὸν καταφέρων δέον νὰ ᾖ ὁ τοῦ Μηνόου καὶ τοῦ Μηνόου ἡ καλουμένη χώρα ὑπὸ τῆς Γραφῆς Ὁφείρ, ἐν ᾗ ἀπήρχοντο οἱ Φοῖνικες ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Σολομῶντος ἀποκομίζοντες χρυσόν, δηλαδὴ ἡ Φᾶρς ἥτις Περσία ὑφ' ἡμῶν καλεῖται. Καὶ ἐντεῦθεν ἔμελλον τοῦ Ἰωᾶσαφ τὰ πλοῖα ν' ἀποκομίσωσι χρυσόν, ἅπερ κατεστράφησαν εἰς Αἶλانا, ἢ εἰς Ἑσιῶν γάβερ ὅθεν ἀφώρμουν (β). Ὁ χρυσὸς δ' οὗτος καὶ ἡ χώρα αὐτοῦ ἦσαν γνωστὰ τοῖς Φοῖνιξιν, ἐπεὶδὴ ὁ Ἡρόδοτος λέγει αὐτοὺς ἀπικομένους ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς καλεομένης θαλάσσης (γ). Ἐρυθρὰ δὲ θάλασσα ἐκαλεῖτο τότε ἅπαν τὸ Ἰνδικὸν πέλαγος καὶ ὁ Περσικὸς κόλπος (δ). Κατὰ ἡμερήσιον δὲ πλοῦν ἐκ τῆς ἐκ Μακῶν ἄκρας τοῦ στόματος τοῦ Περσικοῦ κόλπου, πρὸς τὰ ἔνδον αὐτοῦ, ὑπῆρχον νῆτοι Τύρος καὶ Ἀραδὸς ὀνόματι, ἱερὰ ἔχουσαι τοῖς Φοινικικοῖς ὅμοια· ἐξ ὧν, φατίν, ἄποικοι ἀπελθόντες ἔκτισαν ἐν Φοινίκῃ τὰς ὁμωνύμους τῶν νήσων πόλεις (ε). Τὰ Ἀρμουζα δὲ καλοῦνται ὑπὸ τοῦ Μάρκο Πόλο Hormuz ἅπερ εὐρίσκοντο, ὡς λέγει, κατὰ τὴν Ἰνδικὴν θάλασσαν ἐν Περσίᾳ, ἀπήρχοντο δ' ἐν αὐτοῖς οἱ ἐκ τῆς Tunaicaia (Χορασάν) Περσικῆς ἐπαρχίας συναλλάσσοντες τοῖς Ἰνδοῖς τοὺς καλοὺς αὐτῶν ἵππους, καὶ ἔτι εἰς πόλιν ἑτέραν καλουμένην Chisi, καὶ εὐρισκομένην κατὰ τὴν

(α) Στράβ. 726. (β) Βασιλ. Β'. XXII. 49. (γ) Ἡροδ. I. 1. (δ) Ἡροδ. I. 180. Ἀρρ. περίπλους Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. (ε) Στράβ. 766. (ς) Μάρκο Πόλο Σελίς 61 καὶ ἐξῆς.

αὐτὴν θάλασσαν (ς). Τὸ Chisi πρέπει νὰ ᾖ ὁ Κυΐζης λιμὴν (Δτζιάσκ) ἔνθα συντομώτερον ὡς προέγραψα διὰ Μπάμ. Πούρ ἀπέρχονται. Ἐκ τῶν ἐκβολῶν δὲ τοῦ Σαγανοῦ ποταμοῦ νοτιοδυτικῶς κάμψαντες ἀφίχθημεν τὴν εἰκοστὴν Ἰουνίου εἰς Πεντέρ Ἀμπάς, ἔνθα ἀποβιβασθεῖς εἶχον πρὸ ἐμοῦ τὴν καλουμένην νῆσον ὑπὸ τοῦ Νεάρχου Ὀάρακτα (α), Οὐάραχθα δὲ ὑπὸ τοῦ Μαρκιανοῦ καὶ τοῦ Πτολεμαίου, ἧς τὸ πλεῖστον, ὅπως καὶ τῆς τοῦ Πεντέρ Ἀμπάς, Μηγού, καὶ Δτζιάσκ χώρας κατοικεῖται ὑφ' ἀλλιέων Ἀράβων πρὸ ἐτῶν μάλιστα εἰς ταύτας καὶ Ἀραβες ἐκυριάρχουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΠΕΝΤΕΡ ΑΜΠΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΣΙΑΣ

ΜΕΧΡΙ ΚΑΒΟΥΓΑ ΤΟΥ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ.

Πρὸς δυσμὰς τοῦ Πεντέρ Ἀμπάς ἐξαπλοῦται νοτίως ἐκ Καυκάσου κατερχόμενος ὀρεινὸς κλάδος, ὃν ἡμεῖς σὺν τῷ Στράβωνι καὶ Πτολεμαίῳ Ζάγρον καλοῦμεν (β). ὁ δὲ Ἡρόδοτος ὄρη Ματηνὰ (γ). Ἐκ τῆς νοτίως τούτου μοίρας ποταμὸς σχηματιζόμενος καλεῖται ὑπὸ τοῦ Νεάρχου Ἀροσις, ὅστις, καθ' ἃ λέγει, ἦτο μέγιστος τῶν ὄσων ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν ἕξω πόντον, μέχρι δὲ αὐτοῦ Πέρσαι ὤκουν, τὰ δὲ ἐπέκεινα (τὰ πρὸς δυσμὰς) Σούσιοι οἳ καὶ Οὔξιοι καλοῦνται (δ). Τὸν Ἀροσιν ὁ Μαρ-

(α) Στράβ. 767. Ἀρρ. Ἰνδ. XXXVII. Μαρκ. §. 26. Πτολ. VI. 8. 15. (β) Στράβ. 522. 744. Πτολ. VI. 2. 4. (γ) Ἡροδ. I. 189. 202. (δ) Ἀρρ. Ἰνδ. XXVIII.

κιανός καὶ Πτολεμαῖος καλοῦσιν Ὀροάτιν (α), νῦν δ' ὀνομάζουσιν Ἀροάν. Δυτικώτερον τούτου ἕτερος ποταμός ὑπάρχων καλεῖται ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καὶ Στράβωνος Χοάσπης, ἐφ' οὗ ἡ Σοῦσα πόλις ἢ καὶ Μεμνονία ἔκειτο (β). Ὑπὸ δὲ τοῦ Μαρκιανοῦ καὶ τοῦ Πτολεμαίου καλεῖται Εὐλαῖος, παρὰ τῷ ὁποίῳ, καὶ παραθαλασσίως κατώκουν οἱ Ἐλυμαῖοι ἢ κάλλιον εἰπεῖν οἱ Εὐλαῖοι, ἐξ ὧν καὶ ὁ ποταμός τὸ ὄνομα ἔλαβεν. Ὁ Νέαρχος δὲ ἐκ τοῦ ποταμοῦ Ἀρόσιος παραπλέων δυτικῶς ἀφίχθη εἰς στόμα ἰχθυώδους λίμνης, καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὸ στόμα τοῦ Εὐφράτου, ὅθεν διὰ τοῦ Πασιτίγριδος ἀνέπλευσεν εἰς Σοῦσα παραπλεύσας τὴν λίμνην, ἐν ἣ ὁ Τίγρις εἰσβάλλει (γ). ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ὁ Ἀρριανὸς τὸν Ἀλέξανδρον κατελθόντα ἐκ Σούσων εἰς θάλασσαν διὰ τοῦ Εὐλαίου γράφει. Ἐκεῖθεν δὲ αἱ μὲν τῶν νηῶν ἀνακομισθεῖσαι κατὰ τὸν Εὐλαιον, ἔστε ἐπὶ τὴν διώρυχα, ἣ τέτμηται ἐκ τοῦ Τίγρεως πρὸς τὸν Εὐλαιον, ταύτῃ διεκομίσθησαν πρὸς τὸν Τίγρητα. Ἀλέξανδρος δὲ περιπλεύσας κατὰ τὴν θάλασσαν, ὅσον μεταξὺ τοῦ Εὐλαίου ποταμοῦ καὶ τοῦ Τίγρητος ὑπῆρχεν αἰγιαλός, ἀνέπλει κατὰ τὸν Τίγρητα (δ). ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ὁ ποταμός εἶχε διάφορα ὀνόματα κατὰ τὰς διαφόρους χώρας δι' ὧν διήρχοντο, Χοάσπης καλούμενος κατὰ τὴν χώραν τῶν Σουσίων ἢ Οὐξίων καὶ Εὐλαῖος κατὰ τὴν παραλίαν, ἐνθα οἱ ὁμῶνυμοι αὐτῷ κατώκουν. Ὁ Στράβων τὰ δύο ὀνόματα τοῦ ποταμοῦ περιγράφει ὡς δύο ἰδιαιτέρους κατὰ Πολύκλειτον ποταμούς, ἐκβάλλοντας εἰς λίμνην ἐν ἣ καὶ ὁ Τί-

(α) Πτολ. VI 3. 1. VI. 4. 1. 2. Μαρκιαν. §. 20. (β) Ἡροδ. V. 52. Στράβ. 728 (γ) Ἀρρ. Ἰνδ. XLI. XLII. (δ) Ἀρρ. 7. 7.

γρης (α). οἱ δὲ βασιλεῖς τῶν Περσῶν λέγει ἔπεινον ὕδωρ ἐκ τοῦ Εὐλαίου, ὃ πάντων ἐλαφρότατον (β), ἐνῷ ὁ Ἡρόδοτος λέγει ὅτι ἐλάμβανον οἱ βασιλεῖς ὕδωρ ἐκ τοῦ Χοάσπη (γ), ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι Εὐλαιος καὶ Χοάσπη εἶνε εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ποταμός. Καλεῖται νῦν Καρασοῦ· πηγάζων ἐκ Κουϊστάν κατὰ τὸν Ζάγρον διέρχεται διὰ Κιρμανσιᾶς καὶ εἶτα διὰ Σούσων, εἰσβάλλει δὲ μεσογείως εἰς τὸν Τίγριν πιθανόν, καθ' ἣν χώραν ὑπῆρχεν ἄλλοτε ἡ ἐνοῦσα τοὺς δύο ποταμοὺς διῶρυξ, καὶ ἐπομένως ὑδάτων ἐλαττώσεως ἕνεκα δὲν εἰσβάλλει νῦν εἰς τὴν θάλασσαν, οὔτε κατὰ τὴν λίμνην ἐν ἣ καὶ ὁ Τίγρις εἰσβάλλων ἐλάμβανε τὸ ὄνομα Πασίτιγρις. Εἶνε ὁ ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ Παραδείσου κατὰ τὴν Βίβλον Φισῶν ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν Εὐηλάτ (δ), δηλαδή τὴν Εὐλαίαν ἢ Ἐλυμαίαν πρὸς δυσμὰς τῆς ὁποίας ἐσχηματίζοντο ὑπὸ τοῦ Εὐφράτου καὶ Τίγρεως καὶ Εὐλαίου αἱ λίμναι καὶ τὰ τῶν Ἀράβων ἔλη (ε). Ἐκ τῆς γῆς δ' Εὐηλάτ μέχρι τῆς κατὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν ἐρήμου Σούρ, ἡ ἐστὶ κατὰ πρόσωπον τῆς Αἰγύπτου, ἡ καὶ ἀπὸ Σούρ ἕως Εὐηλάτ, ἕως ἐλθεῖν πρὸς Ἀσσυρίους κατῴκητεν ὁ Ἰσμαήλ, κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ (ς), δηλαδή οἱ ἐκτεινόμενοι καθ' ὅλην ταύτην τὴν χώραν Ἀραβες, οἵτινες εἰσίν, ὡς δειχθήσεται, οἱ νῦν Ντρούζ. Ἄλλος ποταμός ἐκ τῶν αὐτῶν ὁρῶν σχηματιζόμενος καὶ εἰς τὸν Τίγριν εἰσβάλλων εἶνε ὁ Γύνδης, ὃν Κύρος ἀπερχόμενος ἐκ Σούσων εἰς Βαβυλῶνα διήρесеεν εἰς 360 διῶρυγας (ζ). Τοῦτον ὁ Πτολεμαῖος καλεῖ Γορ-

(α) Στράβ. 728. 729. (β) Στράβ. 735. (γ) Ἡροδ. I. 188. (δ) Γεν. II. 8. (ε) Στράβ. 711. 12. (ς) Γεν. κβ. 15. (ζ) Ἡροδ. I, 189. V, 52.

γόν (α)· νῦν λέγεται ποταμός τοῦ Χανακί διὰ τὸ παρ' αὐτῷ ὁμώνυμον χωρίον, τὸ μεθόριον τῆς Τουρκίας καὶ Περσίας. Εἶνε ὁ ὑπὸ τῆς Βίβλου καλούμενος Γεών, ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν τοῦ Χούς, ἥ καὶ Γωγάν καλουμένην, καὶ κειμένην πρὸς τὰ ὅρια τῆς Μηδίας (β), δηλαδή τὴν γῆν, ἣν κατώκησαν οἱ ἀπόγονοι τῶν υἱῶν τοῦ Χούς υἱοῦ τοῦ Χάμ (γ), καὶ ἐπομένως τὴν γῆν τῶν Ἀσσυρίων. Ἀλλοτε ἐνέβαλλεν εἰς τὸν Τίγριν νοτιώτερον ἢ νῦν. Εἰς τὸν Ἰώσηπον καὶ εἰς τινὰς τῶν γραφῶν εὐρίσκεται γεγραμμένον ὅτι ὁ Γεών κυκλοῖ πᾶσαν τὴν γῆν Αἰθιοπίας· δι' ὃ ἐξελήφθη ἀντὶ τοῦ Νείλου, καίτοι οὗτος διαρρεῖ καὶ δὲν κυκλοῖ τὴν Αἰθιοπίαν· ἐπειδὴ ἡ λέξις Χούς σημαίνουσα ἐνταύτῳ ἀνθρώπους μελανοὺς μετεφράσθη Αἰθιοπία. Ἀλλ' ἐνταῦθα, ἐκ τῶν σχέσεων τῶν χωρίων τῆς Βίβλου καὶ ἐκ τῶν περιγραφῶν τῶν χωρῶν, Χούς εἶνε ὁ τοῦ Χάμ υἱός, ὁ κατοικήσας τὰς κυκλουμένας ὑπὸ τοῦ Γύνδη χώρας. Τρίτος δὲ ποταμός ἐκ τῶν ὁρῶν τούτων σχηματιζόμενος εἶνε ὁ Τίγρις καὶ τέταρτος ὁ Εὐφράτης. Οἱ τέσσαρες δὲ εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ποταμός ἐν τῷ παραδείτῳ ὄντες, λέγει ἡ Βίβλος, ἀφωρίζοντο ἅμ' ἐξ αὐτοῦ ἐξερχόμενοι (δ)· ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ἐλόγιζον τότε τὰς πηγὰς τῶν ποταμῶν, ὅπως καὶ οἱ Ἀργοναῦται, οἵτινες τὸν Ἀντιζ, τὸν Ῥοδανὸν καὶ τὸν Ῥῆνον ὡς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ποταμὸν περιέγραψαν, ἐπειδὴ εἶχον τὰς πηγὰς αὐτῶν ἐκ τῶν ἰδίων ὁρῶν. Ὁ Ἡρόδοτος, ὅπως καὶ ἡμεῖς, θέτει τὰς πηγὰς τῶν εἰς τὰ τῆς Ἀρμενίας ὄρη (ε) τὰ εἰς τὸν αὐτὸν κλάδον τοῦ Καυκάσου ἀνήκοντα.

(α) Πτολ. VI, 1, 7. (β) Γεν β'. 8. Βασιλ. Δ'. ιθ'. 11.
(γ) Γεν. ι. (δ) Γεν. β'. 8. (ε) Ἡροδ. V. 52.

Ἐκ τῶν υἱῶν δὲ τοῦ Νῶε κατάγουσα ἡ Βίβλος τὰ περιγραφόμενα ὑπ' αὐτῆς ἔθνη λέγει ὁ Χάμ εἶχεν υἱοὺς τὸν Χοὺς καὶ Μισραῖμ, τὸν Φοῦδ καὶ Χαναάν (α). Οἱ υἱοὶ δὲ τοῦ Χοὺς (β) κατώκησαν περὶ τὴν Βαβυλῶνα μέχρι τοῦ Περσικοῦ κόλπου, ὧν ὁ τελευταῖος ἦτο ὁ Εὐηλά ἢ οἱ Ἐλυμαῖοι, ὡς προεγράφη, ἢ καὶ Εὐλαῖοι καλούμενοι. Ὁ Μισραῖμ κατώκησε τὴν Αἴγυπτον, ἐξ οὗ ἡ Αἴγυπτος Μισραῖμ ὑπὸ τῆς Βίβλου ἐκλήθη, Μισρ δὲ Ἀραβιστὶ λέγεται. Ὁ Χαναάν κατώκησε τὴν Παλαιστίνην, ἥτις καὶ γῆ Χαναάν καλεῖται, καὶ ὁ Φοῦδ τὴν Παμφυλίαν δηλαδὴ χώραν παρὰ τὴν Λυδίαν κειμένην, ἣν Λοῦδ καλεῖ, διότι λέγει καὶ διέκοψε τὸν Φοῦδ καὶ Λοῦδ (γ)· καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν Φοῦδ καὶ Λοῦδ (δ)· ἐξ ὧν συνάγεται ὅτι αἱ χῶραι αὗται ἦσαν γειτονικαί.

Οἱ υἱοὶ δὲ τοῦ Σήμ ἦσαν Ἐλάμ (Μήδος), Ἀσσοῦρ (Ἀσσύριος), Ἀρφραξάδ (Φρύξ), Λοῦδ (Λυδός), Ἀράμ (Σύριος) (ε), καὶ Καϊνάν, ἐξ οὗ ὁ Ἑβερ καὶ οἱ Ἑβραῖοι, ὁ Ἰοκτάν. ἐξ οὗ οἱ Ἀρμένιοι, οἵτινες καλοῦντες ἑαυτοὺς Χάοι λέγουσιν ὅτι κατάγονται ἐκ γενάρχου ὀνομαζομένου Χάϊχ ἐγγόνου τοῦ Νῶε· καὶ ὁ Οὐφεῖρ, ἐξ οὗ οἱ Πέρσαι. Κατώκησαν δ' οἱ υἱοὶ Ἰοκτάν ἀπὸ Μασσή, ἕως ἐλθεῖν εἰς Σεφερά ὄρος ἀνατολῶν (ς). Τὰ Σεφερά δ' ὄρος ὀνομάζεται ἐν τῇ Βίβλῳ καὶ Σεπφαρουῖμ καὶ εἶνε μεθόριον τῶν Μήδων καὶ Ἀσσυρίων (ζ)· καλεῖται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Ματηνὰ ὄρη καὶ Ζάγρος.

Οἱ υἱοὶ δὲ τοῦ Ἰάφεθ ἦσαν Γομέρ, καὶ Μαγώγ, καὶ

(α) Γεν. ι. 6. (β) Ὁ Χοὺς ἐκπροσωπεῖ τοὺς Ἀραβας, ὥστε κατὰ τὴν Βίβλον Ἀραβες, Αἰγύπτιοι, Πάμφυλοι καὶ Φοίνικες εἰσὶν ἐμόφυλοι. (γ) Ἰουδ. β' 23. (δ) Ἡσαΐας ξς'. 19. (ε) Στράβ. 2. 37-38. (ς) Γεν. ι'. 21-31. (ζ) Βασιλ. Δ'. ιζ'. 21. ιθ'. 11.

Μαδάϊ, καὶ Ἰοβάν, καὶ Ἐλισά, καὶ Θοβέλ, καὶ Μισόχ, καὶ Θηράς. Ἰοβάν δ' ἦτο ὁ πατριάρχης τῶν Ἑλλήνων, ἐξ οὗ οἱ Ἕλληνες μέχρι νῦν ὑπὸ τῶν Ἑβραίων Ἰοβάν καλοῦνται, ἐκ τοῦ Ἰωνες, ἢ ἐκ τοῦ Ἰάωνες Ἐλκεχί-τωνες, ὡς ἐξήλουν νὰ ὀνομάζωνται οἱ Ἕλληνες (α). Υἱοὶ αὐτοῦ ἦσαν Ἐλισά καὶ Θαρσεῖς, Κίτιοι, Ῥόδιοι (β). Τούτων οἱ Ῥόδιοι ἀναφέρονται εἰς τοὺς κατοίκους τῆς νήσου Ῥόδου. Οἱ Κίτιοι εἰς τοὺς κατοίκους τῆς νήσου Κύπρου, Κίτιοι κληθέντες ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ πόλεως Κίτιον (γ). Οἱ Θαρσεῖς δ' ἀναφέρονται εἰς τοὺς Κίλικας πρὸς οὓς Ἰωνᾶς ἐξ Ἰόπης κατέπλεεν (δ), ἢ πρὸς τὴν Ταρσὸν (ε), ἣν μέχρι νῦν Θαρσεῖς οἱ Ἑβραῖοι καλοῦσιν. Ἐλέγοντο δ' οἱ Κίλικες πρὶν ὑφ' Ἑλλήνων Ὑπαχαιοὶ δηλαδὴ ὑφ' Ἕλληνες καὶ ὠνομάσθησαν ὕστερον Κίλικες ὑπὸ Κίλικος υἱοῦ τοῦ Ἀγήνορος ἐκ Φοινίκης. Ἐν αὐτοῖς δ' ἐκτίσε Τριπτόλεμος ἐξ Ἀργούς τὴν Ταρσὸν πρὸ τοῦ Δευκαλίωνος, ὅταν ἐξῆλθε πρὸς ἀναζήτησιν τῆς Ἰοῦς (ς), ἣν Φοίνικες ἐκλεψάν· καὶ διὰ τοῦτο ἡ Βίβλος τοὺς Θαρσεῖς δηλαδὴ τὴν Ταρσὸν ἀποδίδει εἰς υἱὸν τοῦ Ἰοβάν, οἱ δ' Ἀρμένιοι ἐξ ἄλλου διὰ τὴν περιγραφὴν τῆς Βίβλου λέγουσιν ὅτι κατάγονται ἐκ τοῦ Ἰοκτάν. Προήγαγον τότε οἱ Θαρσεῖς ἀργύριον καὶ χρυσὸν καὶ μόλυβδον καὶ λίθους τορευτοὺς καὶ πελεκηκοὺς (ζ), ἅπερ καὶ νῦν προάγουσιν ἐκ τῶν τοῦ Ταύρου μεταλλείων· ἀλλὰ διεκρίνοντο τότε καὶ ὡς ναυτικοί (η). Ὁ

(α) Στράβ. 467. (β) Γεν. ι. 2, 4. Τινὲς τῶν Γραφῶν ἀντὶ Ῥόδιοι γράφουσι Δωδονίμ. (γ) Ἡσαΐ. κγ'. 1, 6, 12. Ἰεζεκιήλ κζ'. 7. Ἱερεμ. β'. 10. (δ) Ἰων. α. 3. (ε) Ἰώσηπος. (ς) Στράβ. 763. (ζ) Βασιλ. Γ'. ι. 22. Ἱερεμ. ι. 9. Ἰεζεκιήλ. κζ'. 16. (η) Ἡσαΐα· ζ'. 9. ξς'. 19.

Ἐλισά ὁ τέταρτος υἱὸς τοῦ Ἰοβὰν ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν Πελοποννήσῳ πόλιν τὸ Ἔλος τὴν ὑπὸ Ἐλους τοῦ Περσέως κτισθεῖσαν ἐν Λακωνίᾳ, καὶ διὰ τοῦτο ἡ Βίβλος λέγει: τὰ ἱερά σου ἐποίησαν ἐξ ἐλέφαντος οἴκους ἀλούδεις ἀπὸ νήσων, τῶν Κιτιῖμ ἢ καὶ Χιτιῖμ, βυσὸς ἐξ Αἰγύπτου ἐγένετο στρωμνὴ σου, τοῦ περιβαλεῖν σε ὑάκινθον καὶ πορφύραν ἐκ τῶν νήσων Ἐλισάς (α). ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ὁ Ἐλισά τῆς Βίβλου ἀναφέρεται εἰς ἐποχὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ Περσέως καὶ μετ' αὐτὸν μάλιστα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν εἰς τὴν τοῦ Σεσώστριος ὅστις κατὰ τὰς αὐτοῦ ἐκστρατείας ἔγραψεν εἰς χάρτας, ὡς ὁ Ἄργος ἡμῖν προεῖπε, τὰς χώρας καὶ τὰς ὁδοὺς τῶν ὄσων ἐθνῶν διηλθεν. Ὁ Θοβέλ δ' ἀναφέρεται εἰς τὰς παρὰ τὴν Τρωάδα Θήβας Κιλικίων ἀποικίαν· «πόλιν Κιλικίων Θήβην ὑψίπυλον» (β) ὁ Μισὸχ δ' εἰς τοὺς Μυσοὺς· διότι λέγει Φοῦδ (Πάμφυλοι), Λοῦδ (Λυδοί), Μισὸχ (Μυσοί), Θοβέλ (Θηβαῖοι), καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὰς νήσους (γ)· ὥστε ἐπειδὴ οἱ Θηβαῖοι ἦσαν ἀποικοὶ τῶν Κιλικίων, οἱ δὲ Κίλικες περιγράφονται ὑπὸ τῆς Βίβλου ὡς Ἕλληνες, περιγράφονται καὶ οἱ παρὰ τὴν Τρωάδα Κίλικες Θηβαῖοι ὡς Ἕλληνες ὁμοίως. Θηρὰς κατὰ ταῦτα εἰσὶν οἱ Θρᾶκες. Μαγὼγ δ' ὡς παρίσταται ἡ γῆ τοῦ Μαγὼγ ἀποτελουμένη ἐκ Ῥῶς (Τρώων), Μισὸχ (Μυσῶν), καὶ Θοβέλ (Θηβαίων) πρέπει νὰ ᾧσιν οἱ ἐν τῇ μικρᾷ Φρυγίᾳ Παῖονες, δηλαδὴ οἱ ἐν Τρωάδι, οἵτινες ἐξελαμβάνοντο ὡς υἱοὶ τοῦ Ἰάφεθ· λέγει ὁ Ἰεζεκιήλ: ἐπὶ Γὼγ τὴν γῆν τοῦ Μαγὼγ, ἄρχοντα Ῥῶς Μισὸχ καὶ Θοβέλ (δ). Καὶ

(α) Ἰεζεκιήλ κζ'. 6. (β) ἱλ. Α'. 366. Ζ. 415, 416. Στρωμν. 611. 612, 614. (γ) Ἡσαΐα; ξζ'. 49. (δ) Ἰεζεκιήλ λη'. 1. λθ'. 1.

πάλιν: ἐπὶ σὲ Γῶγ ἄρχοντα Ῥώς, Μισὸχ καὶ Θοβέλ· ἐξ οὗ ὡς δείκνυται αἱ παρὰ τὴν Ἑρῶαδα Θῆβαι ἐσώζοντο μέχρι τοῦ προφήτου Ἰεζεκιήλ, ψάλλει δὲ τὴν καταστροφὴν αὐτῶν ὁ Ἀνακρέων λέγων, Σὺ μὲν λέγεις τὰς Θῆβας, ὁ δ' αὖ Φρυγῶν αὐτάς· ἐγὼ δ' ἐμὰς ἀλώσεις. Ὁ Γομέρ δ' ἀναφέρεται εἰς τοὺς Παφλαγόνας· διότι λέγει Γομέρ καὶ πάντες οἱ περὶ αὐτὸν οἶκος τοῦ Θοργαμᾶ ἐπ' ἔσχατα τοῦ βορρᾶ (α). Ὁ Θοργαμᾶ δ' ἦτο υἱὸς τοῦ Γομέρ (β), καὶ ἐμπορεύετο ἵππους ἀνομαστούς (γ). Ἐκλεκτοὶ τότε ἵπποι ἦσαν οἱ περὶ τὴν Θεμίσκυραν τρεφόμενοι ἐν Παφλαγονίᾳ, εἰς τὴν ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου Ἑνετῶν χώραν καλουμένην. Ἐσχατα λοιπὸν τοῦ βορρᾶ κατὰ τὴν Βίβλον εἰσὶν ὁ Εὐξείνιος Πόντος, καὶ ἔσχατα τῆς ἀνατολῆς ἡ Μηδία καὶ ἡ Περσία.

Δὲν ἀπολείπεται ἡμῖν ἡ εὐρεσις τῆς χώρας τοῦ Μαδάϊ· ἀλλ' ἐὰν δώσωμεν προσοχὴν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Βίβλου εὐρίσκομεν, ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰάφεθ κατῴκουν τὰ παράλια, εἰς παράλιον δὲ κατῴκει καὶ ὁ Μαδάϊ· καθ' ἃ δὲ περιορίζει τὰς γεωγραφικὰς γνώσεις ἡ Βίβλος, κενὸν παράλιον μένει τὸ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Θρακῶν, ἐνθα ἰθαγενεῖς οἱ Πελασγοὶ ἦσαν· Μαδάϊ δ' ἐκάλεσεν αὐτοὺς ἡ Βίβλος ὡς ἐκ τῆς φυλῆς Μαῖδοι καλουμένης παρὰ τοῦ Θουκυδίδου. Τηρεῖται μάλιστα ὑπὸ τῶν Ἑβραίων παράδοσις, ὅτι ὁ Μωϋσῆς, ἀπελθὼν εἰς τοὺς Μαδάϊ, δηλαδὴ ὡς λέγουσιν εἰς τὴν Χαλκιδικήν, ἐδιδάχθη τὴν μαντικὴν. Γινώσκουμεν δέ, ὅτι οἱ Πελασγοὶ πρῶτοι συνέστησαν μαντεῖον ἐν Δωδώνῃ (δ). Ἀπὸ δὲ Μαδάϊ ἔφυγε λέγουσιν εἰς τὴν παρὰ τὸ ὄρος Σινὰ ἔρημον πρὸς

(α) Ἰεζεκιήλ λή. 6. (β) Γεν. ι. 3. (γ) Ἰεζεκιήλ κζ'. 14. (δ) Ἡροδ. II. 52.

Ἰοθόρ, εἰς ὃν ὡς προανελύθη ὀλίγα ἔτη ἔμεινεν, ἐνῶ ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς Αἰγύπτου μέχρι τῆς αὐτοῦ ἐπανόδου παρήλθον ἔτη τεσσαράκοντα λέγεται.

Σχετίζοντες λοιπὸν τὴν γεωγραφίαν τῆς Βίβλου εὐρίσκομεν ἐκ μὲν τῶν Ἑλληνικῶν ταύτην ἀναφερομένην εἰς ἀμέσως πρὸ τῶν Ἀργοναυτικῶν ἐποχὴν, ἐκ δὲ τῆς Βίβλου εἰς πλησιεστάτην τῷ Νῶε, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁποίου συνέβη ὁ κατακλυσμὸς· παραβάλλοντες δὲ καὶ τὸν κατακλυσμὸν τοῦτον μετὰ τοῦ ἐπὶ Ἀνακοῦ, καὶ ἀμφοτέρους μετὰ τῶν ἀναφερομένων ἐν ταύτῳ ὑφ' Ἑλλήνων καὶ Σινῶν, δυνάμεθα μετὰ θετικότητος ν' ἀποφανθῶμεν ὅτι ὁ κατακλυσμὸς τοῦ Νῶε εἶνε σύγχρονος τῷ ἐπὶ Ὠγύγου καὶ τῷ δευτέρῳ κατακλυσμῷ τῶν Σινῶν· διότι, ἐπειδὴ οἱ δύο κατακλυσμοὶ ἀναφέρονται ἐν ταύτῳ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ ὑπὸ τῶν Σινῶν, συνέβησαν καθ' ὅλην τὴν μεταξὺ τούτων καὶ τῶν Ἑλλήνων χώραν, καὶ ἐπομένως ἔπρεπε νὰ ᾧσι γνωστοὶ καὶ εἰς τοὺς μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἐθνῶν κατοικοῦντας· ἀλλ' ἐπειδὴ ὑπ' αὐτῶν ἀναφέρεται εἰς κατακλυσμὸς μόνον, οὗτος εἶνε ὁ δεύτερος ὁ ἐπὶ Ἀνακοῦ τοῦ Φρυγὸς συμβὰς, ὅστις ἦτο σύγχρονος τοῦ Νῶε εὐρίσκομένου τότε περὶ τὸ Ἀραράτ οὐ μακρὰν τοῦ Ἰκονίου ἐνθα ὁ Ἀνακὸς ὁ Φρύξ ἐβασίλευεν. Οἱ Φρύγες δ' ὡς προαπεδείχθη ἦλθον ἐν Φρυγίᾳ μετὰ τοὺς Πελασγούς, οἵτινες, ὑπ' ἐκείνων διωκόμενοι ἐξέπεσαν μετὰ τὸν Δευκαλίωνα ἐν Θεσσαλίᾳ, καὶ ταύτην Πελασγιώτιδα ἐκάλεσαν, ἐνῶ πρὶν ἐκαλεῖτο Πυρραία ἐκ τῆς γυναικὸς τοῦ Δευκαλίωνος· καὶ ἐπομένως οἱ Φρύγες ἦλθον μετὰ τὸν Δευκαλίωνα ἐν Φρυγίᾳ. Ὡστε ὁ ἐπὶ Ἀνακοῦ κατακλυσμὸς εἶνε σύγχρονος τῷ ἐπὶ Ὠγύγου, καὶ διὰ τοῦτο

ἡ Βίβλος τοὺς Φρύγας πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ εὕρισκόμενους ἐν Φρυγίᾳ προσωποποιεῖ διὰ τοῦ Ἀρφραξάδης τὴν δὲ Ταρσὸν πόλιν ἐλληνικὴν διὰ τὸν Τριπτόλεμον θεωρεῖ. Ὡστε τοιοῦτοτρόπως περιγράφεται ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως ἡ ἐπὶ Σεσώστριος ἐποχή, καὶ σχετίζεται μετὰ τῶν παραδόσεων τοῦ δευτέρου κατακλυσμοῦ καὶ μετὰ τῶν πρὸ τούτου, μέχρις οὗ αἱ τῶν Ἑβραίων παραδόσεις ἀφικνοῦνται.

Ὁ Μωϋσῆς δ' ὑπὸ τοῦ Στράβωνος λέγεται Αἰγύπτιος ἱερεὺς, ὅστις ἀπῆρεν ἐνθένδε δυσχεράνας τὰ καθεστῶτα, καὶ συνεξῆραν αὐτῷ πολλοὶ τιμῶντες τὸ θεῖον. . . . καὶ ἀπήγαγεν ἐπὶ τὸν τόπον ὅπου νῦν τὸ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις κτίσμα, καὶ κατέσχε ῥαδίως οὐκ ἐπίφθονον ὃν τὸ χωρίον. Πέφυκε δέ, προσθέτει, οὕτω, καὶ κοινόν ἐστι τοῦτο καὶ τοῖς Ἑλλησι καὶ βαρβάροις, πολιτικοὶ γὰρ ὄντες ἀπὸ προστάγματος κοινοῦ ζῶσι. Τὸ δὲ πρόσταγμα διττόν, ἡ γὰρ παρὰ θεῶν, ἡ παρὰ ἀνθρώπων· καὶ γὰρ οἱ ἀρχαῖοι τὸ παρὰ θεῶν ἐπρέσβευον μᾶλλον καὶ ἐτέμνυνον, καὶ διὰ τοῦτο ὁ χρηστηριαζόμενος ἦν τότε πολὺς καὶ τρέχων εἰς Δωδώνην συμβούλῳ Διὶ χρώμενος. Ὁ Μίνως παρὰ τοῖς Κρησὶν ἐννέωρος βασίλευς Διὸς μεγάλου ὁαριστής· δι' ἐννέα ἐτῶν, ὥς φησὶ Πλάτων, ἀναβαίνων ἐπὶ τὸ ἄντρον τοῦ Διός, καὶ παρ' ἐκείνου τὰ προστάγματα λαμβάνων, καὶ παραχομίζων εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Τὰ δ' ὅμοια ἐποίει καὶ Λυκοῦργος ὁ ζηλωτὴς αὐτοῦ παρὰ τῆς Πυθίας τὰ προστάγματα λαμβάνων. Τοιοῦτος δ' ὁ Ἀμφιάρεως, καὶ ὁ Τροφώνιος, καὶ ὁ Ὀρφεύς, καὶ ὁ Μουσαῖος, καὶ ὁ παρὰ Γέταις θεός, τὸ μὲν παλαιὸν Ζάμολξις Πυθαγόρειός τις, καθ' ἡμᾶς δὲ τοῖς Βοσπορηνοῖς Ἀχαΐκαρος· παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς οἱ Γυμνοσοφι-

σταί, καὶ παρὰ τοῖς Πέρσαις οἱ Μάγοι, καὶ παρὰ τοῖς Ἀσσυρίοις οἱ Χαλδαῖοι, παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις οἱ Τυρρηνικοὶ οἰωνοσκόποι. Τοιοῦτος δὲ τις ἦν καὶ ὁ Μωϋσῆς... ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ὁ Στράβων ἐγίνωσκε τὰ περὶ Μωϋσέως· ἀλλὰ τοὺς Ἑβραίους, οὓς Ἰουδαίους καλεῖ, θεωρεῖ μιγάδας, αὐτῶν δὲ προγόνους τοὺς Αἰγυπτίους (α)· ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καλοῦνται Σύριοι Παλαιστιναῖοι (β), δηλαδή δὲν διακρίνει αὐτοὺς ἐκ τῶν Συρίων ἢ καθ' ὅσον κατῴκουν ἐν Παλαιστίνῃ. Ὁ Ὅμηρος ἐγίνωσκεν αὐτοὺς κάλλιον, διότι ἐπὶ τῆς αὐτοῦ ἐποχῆς ἀπετέλουν βασιλῆιον· καλεῖ δ' αὐτοὺς Ἑρεμβούς, ἀντὶ Ἑβραίων (γ). Ἦσαν ἀποικοὶ ἐν γῇ Χαναάν δηλαδή ἐν Παλαιστίνῃ· πρῶτοι ἐν αὐτῇ ἦλθον οἱ ἀδελφοὶ Ἀβραάμ καὶ Λῶτ οἰκογενειακῶς, καὶ κατῴκησαν ὁ μὲν Ἀβραάμ ἐν Συχέμ δηλαδή ἐν τῇ νῦν Χεβρών, ἐνθα καὶ τὸ μνημα αὐτοῦ ὑπάρχει, ὁ δὲ Λῶτ ἐν Σοδόμοις (δ). Τὰ Σόδομα, λέγει ὁ Στράβων, ὑπῆρχον ἐνθα ἡ Νεκρὰ θάλασσα Σιρβωνίς λίμνη ὑπ' αὐτοῦ καλουμένη, μητρόπολις δεκατριῶν ἄλλων πόλεων, αἵτινες καθ' ἃ ἔλεγον οἱ ἐγγχώριοι ὑπὸ σεισμῶν καὶ ἀναφύσημάτων πυρὸς καὶ θερμῶν ὑδάτων ἀσφαλτωδῶν τε καὶ θειωδῶν κατεστράφησαν καὶ κατεποντίσθησαν (ε). Ἦλθον λοιπὸν ὁ Ἀβραάμ καὶ ὁ Λῶτ ἀπὸ Χαρρὰν τῆς Μεσοποταμίας ἐν Χαναάν πρὸ τῆς καταστροφῆς τῶν Σοδόμων, ὅτε ὁ τοῦ Σεναάρ βασιλεὺς Ἀμαρφάλ, καὶ ὁ τοῦ Ἐλάσαρ Ἀριώχ, καὶ ὁ τοῦ Ἐλάμ (Μηδίας) Χοδολογομόρ καὶ ὁ Θαργάλ βασιλεὺς τῶν ἐθνῶν ἐλθόντες ἐπολέμησαν τὸν τῶν Σοδόμων βασιλέα Βαλλά, τὸν τῆς Γομόρρας Βαρσά, τὸν τοῦ Ἀδαμὰ Σενναάρ, καὶ

(α) Στράβ. 760, 761. (β) Ἡροδ. II, 104. III, 5, 91.

(γ) Ὁδ. δ'. 33, 86. (δ) Γεν. ιε'. ιγ'. (ε) Στράβ. 764.

τὸν τοῦ Σεβωῆμ Συμβώρ· καὶ κατέκοψαν τοὺς ἐν τοῖς ὄρεσι Σηεῖρ ἕως τῆς Τερεβίνθου τῆς Φαράν, ἣ ἐστὶν ἐν τῇ ἐρήμῳ (α). Ἡ Φαράν δ' αὕτη, ἣν ἐπίτηδες συμπεριλαμβάνω ἐνταῦθα, εἶνε ἐκείνη ἐν ἣ ὁ Μωϋσῆς μετὰ τῶν Ἑβραίων, ἀφοῦ ἀνεχώρησεν ἀπὸ Σινά, ἐνδιέτρεφε περὶ τὰ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη· ὠνομάζετο δὲ καὶ Κάδης (β). Κεῖται πρὸς ἀνατολὰς τῆς Γάζης, καὶ πρὸς νότον τῆς Χεβρών καὶ τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, καὶ πρὸς δυσμὰς τῶν ὄρων Σηεῖρ· ἐν αὐτῇ εὕρισκετο καὶ τὸ φρέαρ τοῦ ὄρκου, καὶ ἔζη ὁ Ἰσαάκ· διατηρεῖ δὲ μέχρι νῦν ἀναλλοίωτον τὸ ὄνομά της. Ἦλθον λοιπὸν ὁ Ἀβραάμ καὶ ὁ Λὼτ ἐν γῇ Χαναάν, ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν τὸ βασίλειον τῶν Ἀσσυρίων διηρεῖτο εἰς πολλὰ βασίλεια, καὶ εἰς ἐτι πλείωτερα ἢ Συρία. Ἐπομένως πρὸ τῆς Σεμιράμιδος· διότι ἀφοῦ ὁ Ἰακώβ ἔγγονος τοῦ Ἀβραάμ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐπὶ Ἀμένοφιν προκατόχου τοῦ Σετώστριος, καὶ οὗτος ἐξεστράτευσεν ἵνα καταργήσῃ τοὺς διαδόχους τῆς Σεμιράμιδος καὶ ἀδελφοὺς ταύτης, ἐπόμενον εἶνε ὅτι ἡ Σεμίραμις ἦτο σύγχρονος τῷ Ἀμένοφιν ἢ καὶ τοῦ προκατόχου τούτου Ἀρμεκεμιαμοῦμ καλουμένου, καὶ ἐπομένως σύγχρονος τῷ Ἰακώβ· ὥστε ἡ ἐποχὴ τοῦ Ἀβραάμ ἀναφέρεται εἰς ἐποχὴν προγενεστέραν τῆς Σεμιράμιδος· ἐν δὲ γῇ Χαρράν τῆς Μετοποταμίας ἦλθον ὁ Ἀβραάμ καὶ ὁ Λὼτ μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτῶν Θάρα ἐκ τῆς Οὐρ χώρας τῶν Χαλδαίων ἐν ἣ καὶ ὁ Ἀβραάμ ἐγεννήθη (γ).

Ὁ Θάρα λοιπὸν δὲν ἦτο Χαλδαῖος· ἐπειδὴ κατῴκει εἰς τὴν γῆν τῶν Χαλδαίων, καὶ ἐπειδὴ πρόγονος αὐτοῦ ἦν ὁ Νῶε, γῆ τοῦ Θάρα ἦτο ἡ περίξ τοῦ Ἀραράτ χῶ-

(α) Γεν. ιδ'. (β) Ἀρ. θ. ιγ'. 1, 10. κ'. λγ'. (γ) Γεν. ιξ. 31.

ρα, καὶ ἐπειδὴ πρόγονος τοῦ Νῶε ἦτο ὁ Ἀδάμ, ὅστις κατώκει ἐν Ἑδέμ ἐκ τῆς ὁποίας πηγάζει ὁ Εὐφράτης, ὁ Τίγρις, ὁ Γεὼν, καὶ ὁ Φισὼν ἄρα πατρίς τοῦ Θάρα ἦτο ἡ Ἀρμενία ἐκ τῆς ὁποίας ὡς προεδηλώθη πηγάζουσιν οἱ ῥηθέντες ποταμοί. Οἱ δ' Ἀρμένιοι, ὡς εἶδομεν, ἦσαν Φρύγες, οἵτινες μετὰ τὸν Δευκαλίωνα ἦλθον ἐκ Θράκης διὰ Μακεδονίας εἰς τὴν Φρυγίαν· ἐκ ταύτης δὲ ὡς δηλοῦται ἔβησαν ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ μετὰ τὸν Νῶε, ὅθεν ἐξεδίωξαν τοὺς προπάτορας τοῦ Θάρα, καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς εἰς τὴν Οὐρ (Οὐρφα) χώραν τῶν Χαλδαίων ἐνθα ὁ Ἀβραὰμ ἐγεννήθη. Ἡ ἐποχὴ δ' αὕτη πολὺ πιθανὸν νὰ ᾖ ἐκείνη, καθ' ἣν ἐπὶ Φαλέγ υἱοῦ τοῦ Ἑβερ ἡ γῆ διμερίσθη (α), ὡς ἡ Βίβλος λέγει. Καὶ εἴτα πάλιν λέγει· καὶ ἦν πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἓν, καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κινήσαι αὐτοὺς ἀπ' ἀνατολῶν εὖρον πεδῖον ἐν γῇ Σενναὰρ καὶ κατώκησαν ἐκεῖ (β)· ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι περιγράφονται αἱ εἰσβολαὶ τῶν προρρηθισῶν ἐποχῶν εἴτε ἐκ βορρᾶ, εἴτε ἐξ ἀνατολῶν.

Οἱ Χαλδαῖοι καλοῦνται Ἑβραϊστὶ Χασδίμ, καὶ τοποθετοῦνται νοτίως τῆς Ἀρμενίας ἐνθα καὶ ὁ Ξενοφῶν αὐτοὺς περιγράφει καλῶν Χαλδαίους (γ)· ἐτι δ' ἐν Βαβυλῶνι κατὰ τὴν Βίβλον καὶ τὸν Ἡρόδοτον (δ). Εὐρίσκοντο, ὡς εἶδομεν, ὑπὸ τὸ ὄνομα Χάλυβες ἐν τῷ πόντῳ καὶ νῦν ἐκεῖσε ὑπὸ τὸ ὄνομα Χαλδαῖοι, καλοῦνται ὑπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν Χαδῆσιοι (ε), δηλαδή ὅπως καὶ ὑπὸ τῆς Βίβλου ἥτις καλεῖ αὐτοὺς Χασδίμ. Οἱ νῦν εὐρίσκόμενοι περὶ τὸ Μουσούλ καὶ Βαγδάτ ὑπὸ τὸ ὄνομα Χαλδαῖοι ἔχουσι τὴν αὐτὴν μετὰ τῶν Συρίων γλῶσσαν, καὶ

(α) Γεν. ι. 21. (β) Γεν. ιζ. (γ) Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Γ'. α. 34. Κυρ. Ἀνὰλ. Δ'. γ'. 3. (δ) Ἠροδ. Ι, 183. 186. (ε) Β'. 1000.

θεωροῦνται ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος, ὑπὸ δύο ὀνόματα, ἡ κάλλιον εἰπεῖν εἰσὶ φυλαὶ δύο τοῦ αὐτοῦ ἔθνους, ὡς διὰ τοὺς "Ελληνας οἱ Ἰῶνες καὶ οἱ Δωριεῖς. Εὐρίσκεται μάλιστα ὡς παρὰ τούτοις οὕτω καὶ παρ' ἐκείνοις μικρὰ παραλλαγή εἰς τὰς καταλήξεις καὶ τὴν προφορὰν τῶν ὀνομάτων. Σύριοι δ' εἰσὶν αὐτοὶ οἱ Ἀσσύριοι ὡς προείπομεν· ὥστε Ἀσσύριοι καὶ Χαλδαῖοι εἶνεῖς καὶ ὁ αὐτὸς λαός. Οἱ Σύριοι δ' ὑπὸ τῆς Βίβλου καὶ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καλοῦνται καὶ Ἀραμαῖοι (α), καὶ διαιροῦνται ὑπὸ τῆς Βίβλου εἰς τοὺς ἐν Μεσοποταμίᾳ καὶ εἰς τοὺς ἐν τεῦθεν τοῦ Εὐφράτου (β). Ἐκ τῶν ἐντεῦθεν τοῦ Εὐφράτου σώζονται νῦν λαλοῦντες τὴν Συριακὴν γλῶσσαν οἱ κατοικοῦντες εἰς τινὰ αὐλῶνα τοῦ Ἀντιλιβάνου Μαλουλα λεγόμενον, καὶ κείμενον εἰς τὰ πρὸς δυσμὰς τοῦ Χόμς ὄρη καὶ τῆς Δαμασκοῦ. Εἰς δὲ τὰς ἀκολουθίας τῆς θρησκείας μεταχειρίζονται ταύτην οἱ ἐν τῷ Λιβάνῳ Μαρωνῖται, οἵτινες ὁμιλοῦσι τὴν Ἀραβικὴν, ἀλλ' εἰσὶ Σύριοι Μαρωνῖται βεβαίως κληθέντες ἐξ ὀνομαστῆς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ πόλεως, ἣτις Μαρωνιάς ἐκαλεῖτο (γ). Κατὰ Στράβωνα δὲ ἡ παραλία τῆς νῦν καλουμένης Ἀραβικῆς χώρας Χαντζιάζ ἐκαλεῖτο πρὶν Μαρανία, ἥς οἱ κάτοικοι ἦσαν γεωργοὶ καὶ σκηνῖται, ἀνηρέθησαν δὲ ὅλῳ ὑπὸ τῶν Γαρινδαίων, καθ' ὃν χρόνον ἐτέλουν πενταετηρικὴν πανήγυριν· βορείως δὲ τούτων ἦτο ὁ Αἰλανίτης κόλπος, δηλαδὴ ὁ τοῦ Ἀγαπα, καὶ ἡ Ναβαταίων πολύανδρος καὶ εὖβοτος χώρα (δ)· ὥστε, ἂν ἐκ τοῦ ὀνόματος κρίνωμεν, ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν, ἡ ὅτι ἡ Μαρωνιάς ἦτο ἀρχαία πόλις ὑπ' Ἀράβων Μαρωνιτῶν κα-

(α) Ἀριθ. κγ'. 7. Στράβ. 621, 785. (β) Παραλ. ιθ'. 6. (γ) Πτολ. V, 15, 18. (δ) Στράβ. 776. 777.

λουμένων κτισθεῖσα, οἵτινες ἐξετείνοντο ἀπὸ Χαντζιάζ, μέχρι τοῦ Αἰθάνου, ἥ ὅτι ἦτο πόλις Συρίων, οἵτινες ἐξέτεινον τὴν αὐτῶν κυριαρχίαν νοτίως μέχρι τοῦ Χαντζιάζ, κατελύθησαν δ' ὑπὸ τῶν Ναβαταίων, ὅπερ καὶ πιθανώτερον. Οἱ δ' ἐν Μεσοποταμίᾳ διακρινόμενοι νῦν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰακωβῖται ἐκτείνονται ἀπὸ Χαρπούτ μέχρι Μουσούλ, ὁμιλοῦσι τὴν Ἀραβικὴν, καὶ μεταχειρίζονται κατὰ τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς τὴν Συριακὴν, ὁμιλοῦσι δὲ ταύτην μόνον οἱ κατοικοῦντες μεταξὺ τῶν πόλεων Ντζιεζήρα καὶ Μαρντίν, καὶ ἰδίως οἱ κατὰ τὸ ὄρος Τούρ, καὶ ἐκ τούτου πρὸς τὸν Τίγριν. Τοὺς δ' ἐν τῷ πόντῳ Συρίους ἢ Ἀσσυρίους, καθ' ἃ λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ἐκάλουν ἰδίᾳ οἱ Πέρσαι Καππαδόκας (α). ὠνομάσθησαν δ' οὕτω, λέγει ὁ Εὐστάθιος, ἐπειδὴ κατήγοντο ἐκ Καππαδόκος υἱοῦ τοῦ Νίνου· ἀλλ' ὀρθότερον μοι φαίνεται ὀνομασθέντες οὕτως, ὥς συνήθεια ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει, ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς χώρας ἐν ἣ κατῴκουν. Καθ' ἃς δὲ χώρας ἀπαντῶσιν, ἀνάλογον ὄνομα χώρα ἔχουσα, εἶνε τὸ Χαρπούτ. Αἱ περὶ τοῦτο λοιπὸν χῶραι πρέπει νὰ ᾔσαν τῶν Συρίων καὶ Χαλδαίων, καὶ εἰς ταύτας ἐν Οὐρφα ὁ Θάρα ἐγέννησε τὸν Ἀβραάμ, ἐκ ταύτης κατῆλθεν εἰς Χαρρὰν παρὰ τὸν Εὐφράτην, καὶ ἐντεῦθεν τοῦτον διαβὰς ὁ Ἀβραάμ καὶ ὁ Λῶτ ἀπῆλθον καὶ κατῴκησαν εἰς Χαναάν. Ἡ Βίβλος μάλιστα καλεῖ τὸν Ἀβραάμ Σύριον (β) ἐπειδὴ ἐγεννήθη καὶ ἀνεπτύχθη ἐν χώρᾳ τῆς Συρίας ἢ τῶν Χαλδαίων, ἐξ οὗ, ὥς δηλοῦται, καὶ ἡ Βίβλος δὲν ποιεῖ διάκρισιν τῶν Συρίων καὶ Χαλδαίων. Ὁ Νῖνος δὲ καὶ ἡ Σεμίραμις οἱ βασιλεύσαντες ἐν Νινευὶ καὶ ἐν Βαβυλῶνι λέγονται ὑπὸ τοῦ Στρά-

(α) Ἡροδ. VII, 72. (β) Δευτ. κς.

βῶνος Σύριοι (α). Εἰσὶ δ' ὡς προανελύθη μεταγενέστεροι τοῦ Ἀβραάμ, καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ συμβᾶσαν ἐκστρατείαν, καθ' ἣν πολλοὶ βασιλεῖς ἀπὸ Ἑλάμ καὶ ἀπὸ Σενάαρ, δηλαδὴ ἀπὸ Μηδίας καὶ τῆς παρ' αὐτῇ χώρας ἐξεστράτευσαν εἰς Σόδομα δὲν μνημονεύονται ποσῶς οἱ Σύριοι, ὑπέχριντο οὗτοι εἰς τοὺς Τουράν, ὑφ' οὓς διετέλεσαν, ὡς ἱστορικῶς γινώσκουμεν, περὶ τὰ διακόσια ἔτη. Ἡ δὲ Βίβλος λέγει Νεβρώδ υἱὸς τοῦ Χοὺς ἐγένετο ἀρχὴ τῆς βασιλείας τῆς Βαβυλῶνος καὶ Σενάαρ, ἐκ τῆς γῆς δ' ἐκείνης ἐξῆλθεν ὁ Ἀσσοὺρ καὶ ὠκοδόμησε τὴν Νινευί (β). Κατὰ τὸν Βερὸζ ὁμῶς πρῶτος βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος ἦτο ὁ Εὐέοχος, μεθ' ὃν ἤρξαν διαδοχικῶς ὀγδοήκοντα καὶ ἑξ βασιλεῖς, καὶ μετ' αὐτοὺς ἐγένετο ἡ Τουρανικὴ δυναστεία. Ἐξ ἐσχάτως δ' εὐρεθείσης ἐπιγραφῆς ἐπειδὴ βεβαιοῦται ὅτι ὁ πρῶτος ἐν Βαβυλῶνι βασιλεὺς, δηλαδὴ ὁ Εὐέοχος, ὠκοδόμησε τὸν ναὸν τῶν ἑπτὰ φώτων τῆς γῆς, καὶ ἐγκατέλειπε διὰ σεισμοὺς καὶ ἀστραπάς, οἵτινες κατεσάλευσαν καὶ ἔρριψαν τὰ τείχη, καὶ ἐξ ἑτέρας ἐπιγραφῆς ἐν Νινευί εὐρεθείσης ἐπειδὴ περιγράφεται ὁ κατακλυσμός, δηλοῦται ὅτι ἀρχὴ τῆς βασιλείας ἐν Νινευί ὑπῆρξε καὶ πρὸ τοῦ Νεβρώδ, καὶ πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτι.

Ἐκεῖ δὲ περὶ τὴν Νινευί ἀπαντᾷ περίφημος λαὸς οἱ καλούμενοι Νασσηρηίε, ὀνομασθέντες οὕτως, ὡς λέγουσιν, ἐξ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Νάσηρ, δηλαδὴ νικητοῦ ἢ θριαμβευτοῦ. Εἰσὶν ἐξηπλωμένοι περὶ τὸ Βαγδάτ καὶ περὶ τὸ Μουσούλ, εὐρίσκονται περὶ τὴν Ἀντιόχειαν, περὶ τὴν Λαοδίχειαν καὶ περὶ τὴν Ταρσόν, ὁμιλοῦσι τὴν Ἀρα-

(α) Στράβ. 87, 737. (β) Γεν. ν. 8-12.

βικὴν, καὶ λέγουσιν ὅτι εἰσὶν Ἀραβες. Διατηροῦσι καθ' ἑαυτοὺς μυστικισμὸν ὡς πρὸς τὰ θρησκευτικά, καὶ φονεύουσι τὸν διαδῶσαντά τι. Ἄλλος δὲ λαὸς τούτοις ἀδελφός, ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὰς ἰδέας, εἰσὶν οἱ Ντρούζ, οἵτινες εὐρίσκονται περὶ τὸ Χαλέπ, περὶ τὸν Λίβανον καὶ Ἀντιλίβανον, εἰς Χορράν ἢ ἐν τῇ Τραχωνίτιδι (α) τῇ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος διακρινομένη ὡς καρποφόροι γεώλοφοι (β), καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ κατὰ χώραν Μπενὶ Ἰλάμ, ὁμιλοῦσι τὴν Ἀραβικὴν καὶ λέγουσιν ὅτι εἰσὶν Ἀραβες. Ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καλοῦνται Ἀραβες Ἰτουραῖοι (γ). Εἰσὶ δ' ἐν γένει οἱ καλούμενοι Ναβαταῖοι, καὶ πρωτεύουσιν ἔχοντες ἄλλοτε τὴν Πέτραν· χρονολογοῦσι περὶ τὰς πεντακοσίας χιλιάδας ἔτη, καὶ ἤρξαν λέγουσι τῆς Αἰγύπτου, καὶ μάλιστα λέγουσιν ὅτι ἡ Αἰγυπτος εἰς αὐτοὺς ἀνῆκε· καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἰεζεκιὴλ πέμπει τοὺς Αἰγυπτίους εἰς τὴν γῆν Παρθρῶς ὅθεν ἤλθον. Ἐξῆλθον ἐκ τῆς Αἰγύπτου λέγουσι μετὰ τῆς φυλῆς τοῦ Βενιαμίν· δηλαδὴ ὡς δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν ἐν καιρῷ τῆς ἐξόδου, ὅτε σὺν τοῖς Ἑβραίοις ἐξῆλθεν, ὡς ἡ Βίβλος λέγει, πολὺς ἀνάμικτος λαός (δ). Εἰσὶ δ' ὡς ἀκολούθως διευκρινηθήσεται οἱ νομάδες ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐπανεστήσαν ἐπὶ Πρωτέως καὶ οἵτινες εἰς προγενεστέραν ἐποχὴν ἤρξαν τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ 511 ἔτη ἀπεσύρθησαν δ' ἐκ ταύτης συνθηκολογήσαντες ἐπὶ Θέμοσις, καὶ διελθόντες τὴν ἔρημον τῆς Συρίας, ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο τότε τοὺς Ἀσσυρίους κυριαρχοῦντας τῆς Ἀσίας, ἐκτίσαν τὴν Ἱερουσαλὴμ τριακόσια περίπου ἔτη πρὸ τῆς εισόδου τοῦ Ἰακώβ ἐν Αἰγύπτῳ (ε). Ἐκαλεῖτο δ' ἡ Ἱε-
(α) Πτολ. ν, ιϛ'. 26. (β) Στράβ. 755. (γ) 753, 755, 756.
(δ) Ἐξ. ιϛ'. 37, 38. (ε) Ἰώσηπος.

ρουσαλήμ πρότερον Ἰεβούς (α), καὶ ἔτι πρότερον Σά-
λημ (β), σημαίνουσα Ἀραβιστὶ τόπον ἀσφαλῆ. Ντρούζ
λοιπὸν ἦτο ὁ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀβραάμ βασι-
λεὺς τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ μέγας ἱερεὺς Μελχισεδέκ,
ὅστις Ἀραβιστὶ λέγεται Μάλεκ Σαντίκ δηλαδὴ βασι-
λεὺς πιστός. Λατρεύουσι κεφαλὴν μόσχου, καὶ εἰς τὸν
ναὸν τούτων καὶ ὅχι εἰς τὸν τῶν Ἑβραίων εὔρεν ὁ Ἀν-
τίοχος ἐν Ἱερουσαλήμ χρυσὴν κεφαλὴν, ὅχι ὄνου ὡς ὁ
Ἀπίος καθ' Ἑβραίων καταφερόμενος λέγει, ἀλλὰ μό-
σχου (γ). Κακίζει δ' ἀδίκως ἐξ ἄλλου ὁ Ἰώσηπος κατὰ
τοῦ Ἀπίου καὶ ματαιοπονεῖ θέτων τὴν παναρχαίαν ἱστο-
ρίαν τῶν Ντρούζ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Ἑβραίων. Καλοῦσι
τὴν Δαμασκὸν Σιάμ δηλαδὴ χώραν τῶν κέδρων. Τὴν
Τύρον Σοῦρ δηλαδὴ φρούριον ὀχυρόν, τὴν Σιδῶνα Σάϊν-
τα δηλαδὴ καλήν, τὴν Μέμφιν Μενφίς, δηλαδὴ τόπον
ἐξορίας, τὴν Βαβυλῶνα Μπάμπ ἐλ' Αὐὺν, δηλαδὴ θύ-
ραν ὑποταγῆς· τὸ Αὐὺν πρὶν εἶχε σημασίαν ὑποταγῆς,
νῦν τὴν τῆς χάριτος· ἐξ οὗ οἱ ἐν τῷ Πόντῳ λέγουσι Μα-
βυλῶνα τὴν Βαβυλῶνα· «ἠκούσαντο ἅς τὰ μακρὰ κάτω
στήν Μαβυλῶνα, κάτω στήν ἄσπρη θάλασσα στὸ μέγα
τὸ χωρίον» δηλαδὴ εἰς τὸ Ἰλιον καὶ ἐπομένως τὸ
ἄσμα εἶνε κατὰ μετάφρασιν ἐποχῆς ἀρχαίας. Εἶχε δ' ὁ
λαὸς οὗτος εἰς ἀρχαίαν ἐποχὴν πρωτεύουσαν τὴν Βα-
βυλῶνα καὶ ἐξετείνετο ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Τίγρεως
μέχρι Μέμφιδος, ὅτε ἡ Αἴγυπτος περιωρίζετο εἰς τὸν
νομὸν τῶν Θηβῶν, ὡς ὁ Ἡρόδοτος προανέλυσεν. Ἡ
Βίβλος δὲ τὸν Νεβρώδ θέτουσα ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας
ἐν Βαβυλῶνι, ἐννοεῖ ἐποχὴν καθ' ἣν οὗτος καταλαβὼν
τὴν Βαβυλῶνα ἐδίωξεν ἐξ αὐτῆς τοὺς Ντρούζ, οἵτινες
(α) Ἰησοῦς Ναυὴ ιε'. (β) Γεν. ιδ'. (γ) Ἰώσηπος.

τότε φαίνεται ἀπελθόντες κατέκτησαν τὸ πρῶτον τὴν Αἴγυπτον, ὡς ὕστερον ἐκ τῶν χρονολογικῶν ἐποχῶν ἐξαχθήσεται. Κατεῖχον δὲ πρὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὡς συμπεραίνεται οἱ μὲν Ντροῦζ τὴν Βαβυλῶνα, καὶ οἱ Νασηρηῖτε τὴν Νινευί. Καλοῦσιν ἑαυτοὺς οἱ Ντροῦζ Μοχαντίν, δηλαδή μονοθεϊστάς, διότι πιστεύουσιν εἰς ἓνα Θεόν, τρισυπόστατον ὅμως καὶ ἐκφραζόμενον διὰ τῶν σημείων Α. Μ. Σ. Παραδέχονται δ' αὐτοῦ καὶ ἐνσαρκώσεις, ἃς καλοῦσι Χάκημ μπὶ ἄμρ 'Ιλά, δηλαδή κυβερνήτης κατ' εὐμένειαν Θεοῦ· ὑπῆρξαν δὲ τοιαῦται πολλαί, καὶ ἀναμένονται ἔτι ἄλλαι. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς λέγουσιν ὅτι ἦτο Ντούρζι δηλαδή Ντροῦζος, διότι τὸ ἐνικὸν λέγεται Ντούρζι καὶ τὸ πληθυντικὸν Ντροῦζ. Τὸ ὄνομα Ντροῦζ σημαίνει τουρκιστὶ ἄνθρωπον συγχωροῦντα τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα εἰς ἄλλον· ἐπειδὴ τοιοῦτό τι καὶ κατὰ τοὺς κοινωνικοὺς καὶ κατὰ τοὺς θρησκευτικοὺς νόμους παρ' αὐτοῖς ἐπιτρέπεται. Οἱ τῆς ἐποχῆς μας ἱστορικοὶ περιέγραψαν αὐτοὺς ὡς λαὸν νέον ἐλθόντα δηθεν ἐξ Αἰγύπτου τὸ 1000 ἔτος μ.Χ. μετὰ τοῦ Χακῆμ μπῆ ἄμρ 'Ιλά, ὃν οἱ Ντροῦζ καὶ οἱ Νασηρηῖτε ἔτι ἀναθεματίζουν· ὠνομάσθησαν δὲ Ντροῦζ λέγουσι διότι ὁ πρῶτος αὐτῶν ἦτο ῥάπτης, ὅτις Ἀραβιστὶ Ντάραζι λέγεται, ἐνῶ ὁ Ντροῦζος λέγεται Ντούρζι. Τὸ αὐτὸ ἐποίησαν καὶ διὰ τοὺς Μαρωνίτας γράφοντες ὅτι ἔσχον τὸ ὄνομα διὰ τινὰ ἁγίον Μαρών. Κατεστάθησαν δὲ μέχρι τοῦδε προβληματικοὶ τόσῳ οἱ Ντροῦζ ὅσῳ καὶ οἱ Νασηρηῖτε διὰ τὸν μέγαν παρ' αὐτοῖς ἐπικρατοῦντα μυστικισμόν. Συνέρχονται ἀνὰ πᾶσαν νύκτα τῆς πέμπτης εἰς ναόν, ὃν καλοῦσι Χάλουε δηλαδή τόπον μυστηρίων, τὰς δ' ἐν αὐτῷ ἀποφάσεις διαβιβάζουσι πρὸς τὰς ἄλλας Χάλουε δι' ἐπί-

τηδες ἀπεσταλμένων. Ἐκεῖ καθ' ὠρισμένην τοῦ ἔτους νύκτα σβύνοντες τὰ φῶτα συνέρχονται ὁ τυχὼν μετὰ τῆς τυχοῦσης, τὸ αὐτὸ ποιῶσι καὶ οἱ Νασηρηῖτε, ἀλλ' οὔτε οἱ Ντροῦζ οὔτε οἱ Νασηρηῖτε ἀναγνωρίζουσιν ὡς ὁμοθρήσκους ἀλλήλους, καίτοι ἔχουσιν, ὡς εἰς τὰ περὶ θρησκείας δειχθήσεται, θρησκευτικὰς ἀρχάς, ἐορτὰς καὶ πανηγύρεις τὰς αὐτάς.

Κατὰ ταῦτα ὀρίζοντες καὶ τὰ μνησθέντα ἔθνη, ὡς ἐποιήσαμεν καὶ διὰ τὰ βορείως τοῦ Ταύρου, εὐρίσκομεν τοὺς Ἑβραίους κατοίκους αὐτόχθονας τῆς Ἀρμενίας· τοὺς δὲ Συρίους καὶ Χαλδαίους τῶν νοτίως τῶν Ἑβραίων χωρῶν καὶ ἀνατολικῶς τῶν Φρυγῶν, δηλαδὴ κατὰ τὰς χώρας τοῦ ἄνω ῥοῦ τοῦ Σάρου, Σεῖχοῦν, καὶ τοῦ Πυρράμου, Ντζιχοῦν ἢ Ζεῖχοῦν, καὶ κατὰ τὸν ῥοῦν τοῦ Εὐφράτου καὶ Τίγρεως, ἀφοῦ ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς Ἀρμενίας μέχρι τῆς σειρᾶς τοῦ Ζάγρου· δηλαδὴ τὴν ἰδίως καλουμένην ἀρχαίαν Καππαδοκίαν καὶ Καταονίαν μετὰ τοῦ Ἀμανοῦ ὄρους, καὶ πᾶσαν τὴν νοτίως τῆς Ἀρμενίας καὶ δυτικῶς τῆς σειρᾶς τοῦ Ζάγρου κειμένην ὀρεινὴν χώραν καὶ ὑπὸ τοῦ Εὐφράτου καὶ Τίγρεως διαρρεομένην. Τούτων νοτίως κατέχουν οἱ Ἀραβες Νασηρηῖτε καὶ Ντροῦζ, ὧν οἱ μὲν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Τίγρεως, καὶ οἱ Ντροῦζ πρὸς ὀυσμὰς μέχρι τοῦ Ἀμανοῦ ὄρους ἀφικνούμενοι, ὡς δύνатаί τις νὰ εὔρη ἐκ τῶν φυσικῶν ὀρίων συμπεραίνων, καὶ ἐκ τῶν περισωζομένων περὶ τὸ Χαλὲπ Ντροῦζ. Οἱ δὲ εἰς διαφόρους χώρας εὐρισκόμενοι νῦν Νασηρηῖτε εἰσὶν ἄποικοι τῶν περὶ τὸ Μουσούλ καὶ Μπαγδάτ εὐρισκομένων, εἴτε ἐξ ἑαυτῶν κατὰ τὰς συμφορὰς μετοικήσαντες, εἴτε καὶ ὑπὸ Ἀσσυρίων ὡς ἐκ τῆς Βίβλου μαθηθάνομεν, εἴτε καὶ ὑπὸ Περσῶν, ὡς δηλοῦται καὶ ἐκ

τοῦ ὀνόματος τοῦ μεταξὺ Λαοδικείας καὶ Ἀντιοχείας
Κασσίου ὄρους, ὃ κατέχουσι καὶ Νταράπ καλοῦσι· δη-
λαδὴ ὄρος τοῦ Δαρείου, ὡς τρόπον τινὰ ὑπὸ τούτου
αὐτοῖς δοθέν. Ἐν Κιλικίᾳ δὲ ἐν τῇ ὁμαλῇ τε καθ' ἣν
εὐρίσκεται ὁ κάτω ῥοὺς τοῦ Πυράμου καὶ Σάρου, καὶ ῥέει
ὁ Κύδνος, καὶ ἐν τῇ τραχείᾳ, ἐν ἣ καὶ ἡ Παμφυλία δύ-
ναται νὰ συγκαταλεχθῇ, κατῴκουν οἱ Πισίδαι, ὕστερον
οὕτω κληθέντες ἐκ τῶν πόλεων Πίσης καὶ Δία· οἱ Σό-
λυμοι, καὶ οἱ Λυκάονες, οἵτινες ἐκ τῶν χωρῶν αὐτῶν
ἐξεδιώχθησαν εἰς τὰ ὄρη, ὅταν κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν
Παμφύλων καὶ Κιλικίων, ὧν οἱ μὲν Κίλικες, οἵτινες καὶ
Ἵππαιοὶ ἐκαλοῦντο, καὶ ὠνομάσθησαν ὕστερον Κί-
λικες ἀπὸ τοῦ ἐκ Φοινίκης Κίλικος υἱοῦ τοῦ Ἀγήνο-
ρος (α), φαίνονται προεξεληθόντες μετὰ τοῦ Τριπτολέ-
μου ἐκ Κύπρου, ὡς μέχρι τοῦδε ἡ ἀποικία ἐξακολουθεῖ
διατινιζομένη. Οἱ δὲ Πάμφυλοι προῆλθον ἐκ Ῥόδου, ὅπως
οἱ Λύκιοι, καὶ οἱ Κίτιοι (β) ἔτι ἐκ τῶν νήσων. Οἱ Μάρ-
δοι καὶ Καρδοῦχοι, ὧν οἱ νότιοι ἐκαλοῦντο καὶ Κοσ-
σαῖοι, εἰσὶν οἱ νῦν Κιοῦρτ (γ), δηλαδὴ αὐτοὶ οἱ Μῆδοι,
οἱ δὲ Σούσιοι καὶ Ἐλυμαῖοι ἦσαν Ἀραβες ἐκ τοῦ Χοῦς
καταγόμενοι, ἢ μετὰ Περσῶν ἀνάμικτοι, ἐχωρίζοντο δὲ
ἀπ' ἀλλήλων Μῆδοι καὶ Πέρσαι δι' ὀρεινῆς σειρᾶς Πα-
ραχόαρθρος (δ) καλουμένης, ἣτις σχετίζεται πρὸς μὲν
ἀνατολὰς μετὰ τοῦ Ἰνδοκῶσι ἢ τοῦ Ζυγοῦ τῶν Ἰμα-
λαίων καὶ πρὸς δυσμὰς μετὰ τῶν ὀρῶν τοῦ Ἀτλαντος
ἐν τῇ Ἀφρικῇ. Δύναται δὲ νὰ λογισθῇ ὅτι τὰ Ἰμαλάια
καὶ ὁ Καύκασος διασταυρωθέντα, ὅταν ἐσχηματίζοντο
ταῦτοχρόνως, διεσπάρσθησαν εἰς κλάδους ὧν ὁ βόρειος τῶν
(α) Ἡροδ. VII, 91. (β) Ὀδ. Λ. 521. (γ) Εὐν. Κυρ. Ἀν. Γ'.
ε'. 15, 17. (δ) Πτολ. VI. β'. 3. δ'. 1. ε'. 1.

Ἰμαλαίων εἶνε ὁ Ταῦρος καὶ ὁ νότιος ὁ Παραχόαρθρος· τοῦδὲ Καυκάσου ὁ ἀνατολικὸς ὁ Ζάγρος καὶ ὁ δυτικὸς τὸ Ἀμανὸν ὄρος μετὰ τοῦ Λιβάνου καὶ Ἀντιλιβάνου καὶ τῶν λοιπῶν τῆς τοῦ Σινὰ χερσονήσου ὄρων, ἐκ τῆς ὁποίας χρημνιζόμενος ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ ποιεῖ τοὺς ἐν αὐτῇ ὑφάλους. Εἰς δὲ τῶν Ντρούζ τὰς χώρας ἐλθόντες ἐκ μὲν βορρᾶ οἱ Σύριοι κατέλαβον τὰς περὶ τὸν Λίβανον χώρας, τὴν Βαβυλῶνα καὶ Νινευὶ ὡς προελέχθη, ἐκ δὲ τῶν νήσων τοῦ Περσικοῦ κόλπου οἱ Φοίνικες, οἵτινες κατέλαβον τὰ πρὸς τὴν Μεσόγειον παράλια, ἀλλ' εἰς ἐποχὰς διαφόρους. Τούτων ἡ πρώτη ἱστορικῶς γνωστὴ ὑπῆρξε πρὸ τοῦ Δευκαλίωνος ὅταν ἐκλεψαν τὴν Ἰὼ ἐξ Ἀργούς (α)· κατῴκουν δὲ τότε περὶ τὴν Γάζαν καὶ Ἀσκάλωνα, διότι ὁ Ἡρόδοτος λέγει τὸ ἐν Ἀσκάλωνι ἱερὸν τῆς οὐρανίης Ἀφροδίτης ἦτο ἀρχαῖον (β) πάντων, ἐξ οὗ ἐν Κύπρῳ ἱερὸν, ὡς αὐτοὶ Κύπριοι λέγουσι, καὶ τὸ ἐν Κυθήροις Φοίνικες ἰδρυσαν ἐκ ταύτης τῆς Συρίας ἐόντες (γ), δηλαδὴ ἐκ τῆς Ἀσκάλωνος. Εἴτα πάλιν λέγει οἱ Ἕλληνες ἔμαθον τῇ Οὐρανίῃ θύειν παρ' Ἀσσυρίων καὶ παρ' Ἀραβίων. Καλοῦσι δ' Ἀσσύριοι τὴν Ἀφροδίτην Μύλιττα, Ἀράβιοι δὲ Ἀλιλάτ· ἦτοι Ἀλάχ, ὡς οἱ Ἀραβες νῦν τὸν θεὸν καλοῦσιν. Ἔθυσον δὲ μέχρι Μωάμεθ εἰς τὸν τῆς πρωίας ἀστέρα, ὡς ἐξάγεται ἐκ περιγραφῶν τῶν ἀσκητευσάντων πρὸ τῆς κτίσεως τῆς μονῆς εἰς τὸ ὄρος Σινά. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν θεὰν οἱ Ἕλληνες ὠνόμαζον ὅπως καὶ οἱ Πελασγοί, καθὼς καὶ τὸν Δία ἔτι, ὀρθότερον εἶνε νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι παρέλαβον τὴν λατρίαν ταύτης παρὰ τῶν Πελασγῶν καὶ ὄχι παρὰ τῶν Ἀράβων. Οἱ πρὸς τοὺς Ἀραβας ὁμῶς κατοικεῦντες παρέλαβον ἐκ τούτων

(α) Ἡροδ. I, 1. (β) I, 105. (γ) II, 131, 132.

τούς τρόπους τῆς λατρείας τῆς θεᾶς, καὶ ὄχι τὴν αὐτῆς λατρείαν. Οἱ δὲ τρόποι, δι' ὧν οἱ Ἄραβες τὴν θεὰν ἐλάτρευον, μέχρι νῦν παρὰ Νασσηρηίε καὶ παρὰ Ντρούζ σωζόμενοι καὶ παρὰ Ἀραψι Μωαμεθανοῖς ἔτι, καὶ παρὰ Κυπρίοις καὶ Κυθηρίοις ὀνομαστοὶ τὸ πάλαι ὄντες ἐκτεθήσονται ἐν ἄλλοις. Τοιαῦται δὲ μεταφοραὶ τρόπων λατρείας τὸ πάλαι ἦσαν συνήθει· λ. χ. αἱ Δαναΐδες ἐξ Αἰγύπτου εἰς Ἄργος ἐλθοῦσαι ἐδίδαξαν τὰς Πελασγιώτιδας τὴν τελετὴν τῆς Δήμητρος, ἣν ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας δὲν ἔγραψεν ἀπὸ σέβας (α). Ἑτέρα δ' ἀποικία τῶν Φοινίκων ἱστορικῶς ὠμολογημένη ἐγένετο εἰς ἐποχὴν μεταγενεστέραν, δηλαδὴ τὸ 2300 ἔτος πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἡροδότου ὅτε ἐκτίσθη ἡ Τύρος (β). Τὰ ἔθνη ὅμως ταῦτα, καθὼς καὶ πάντα τὰ ἄλλα, ὑποστάντα κατὰ διαφόρους ἐποχὰς πρὸ τοῦ πρώτου κατακλισμοῦ, καὶ εἶτα κατὰ τοὺς κατακλισμοὺς διαδοχικῶς διαφόρους πιέσεις πανταχόθεν ἐνεργουμένας, ἐξετοπίζοντο ἐκ τῆς ἑαυτῶν, κατελάμβανον τὰς τῶν ἄλλων χώρας, καὶ ἐνίοτε ἐξέτεινον τὴν αὐτῶν κυριαρχίαν καὶ εἰς χώρας γειτονικάς. Οἱ Σύριοι καὶ οἱ Χαλδαῖοι λ.χ. ἐπεξετάθησαν ἐπὶ Σεμιράμιδος μέχρι τοῦ Πόντου καὶ μέχρις Ἰνδιῶν, οἱ δὲ Κίλικες ὑπερέβησαν ἐπὶ Ἡροδότου τὸν Ταῦρον, καὶ περιελάμβανον ἐν αὐτοῖς καὶ τὸν ἄνω ῥοὺν τοῦ Ἄλως (γ). Μετὰ δὲ ταῦτα, καθ' ἃ φαίνεται, ὅτι λύεται ὁ Γόρδιος δεσμὸς τῆς ἱστορίας, καὶ διαλύονται οἱ αὐτῆς μῦθοι, ἡ δὲ ἀρχὴ ταύτης δι' ἕκαστον ἔθνος συμπίπτει μετὰ τῶν ἀρχῶν τῆς φύσεως, ἴδωμεν καὶ τὴν ἐπίλοιπον τῆς περιηγήσεως πορείαν.

Ὅδοι ἐκ Πεντέρ-Ἀμπάς, διὰ τὰς χώρας πρὸς ἃς μέλ-

(α) Ἡροδ. II, 171. (β) II, 44. (γ) Ἡροδ. I, 72.

λομεν νὰ ὀδεύσωμεν, ἄγουσι δύο, ἡ μὲν ἐπιμηκεσττέρα καὶ βορειοτέρα ἄγει διὰ τῶν ὀρῶν Κερμοῦντ, ἅπερ εἰσὶ συνέχεια τοῦ Παραχοάρθρου, ἡ δὲ νοτιωτέρα δι' ἐπιπέδων ἐρημωδῶν χωρῶν εἰς Μηνόου. Ταύτην τὸ ἐσπέρας τῆς 21 Ἰουνίου ἐπὶ καμήλου ἀναβάς ἐπορευόμην, διέβην δ' ἐν τῷ μέσῳ ἁλμυρὸν ποταμίσκον ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον ῥέοντα καὶ ἀπὸ Μηνόου δι' ἁμμωδῶν χωρῶν ἐρχόμενον, καὶ τὸν ἴδιον πάλιν ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν διὰ τῶν περιχώρων τοῦ Μηνόου διερχόμενον, ἀλλὰ γλυκὺν ἐνταῦθα ὄντα, καὶ τὸν ἴδιον ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον ῥέοντα καὶ γλυκὺν ὁμοίως ὄντα πρὸς Μηνόου τὸ τρίτον διαβάς κατέλυσα ἐν αὐτῷ τὴν 22 Ἰουνίου μετὰ πορείαν παρασαγγῶν (φαρσέγγ) πέντε. Τὸ Μηνόου ("Ομανα) χωρίδιον πενιχρὸν ὄν, κεῖται παρὰ τὴν νοτιοδυτικὴν ὑπώρειαν ὀρεινοῦ ἐρημώδους κλάδου ὅστις ἐκ τῶν ὀρῶν Κερμοῦντ ἀποχωρῶν ἄγει νοτίως μέχρι θαλάσσης καὶ περιορίζει ἐξ ἀνατολῶν τὸ ἐρημώδες πεδίου, δι' οὗ ἀπὸ Πεντέρ- Ἀμπᾶς μέχρι Μηνόου ὠδεύσαμεν, ἀπὸ βορρᾶ περιοριζομένου ὑπὸ τῶν ὀρῶν τῆς Κερμοῦντ συνέχεια ὄντων τῶν τοῦ Παραχοάρθρου. Ἐχει δὲ τὸ Μηνόου ἀνατολικῶς αὐτοῦ ὅρος μονῆρες ἐφ' οὗ φρούριον, καὶ κατοικεῖται ὑπ' Ἀράβων, Περσῶν καὶ Βδελουχιστανῶν, εὐρίσκεται δ' εἰς ἐπιμιξίαν μετὰ τῶν Ἀράβων τοῦ Μοσχάτ. Ἐνθα ὕδατα ὑπάρχουσι τὰ μόνα δένδρα ἐν αὐτῷ εἰσὶν οἱ φοῖνικες, δι' ὧν τρέφονται οἱ κάτοικοι τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους, διότι τὰ περὶ αὐτοῦ ἁμμώδη δὲν ἐπιδέχονται καλλιέργειας. Ὁδὸς ἐξ αὐτοῦ ἄγει βορείως εἰς Κερμοῦντ ἢ Κάρμανα μητρόπολιν τῆς Καρμανίας ὑπὸ τοῦ Ἡτολεμαίου καλουμένην (α), ἐν ᾗ ἐξ Ὀμάνων ὁ

(α) Πτολ. VI. 8. 13.

Νέαρχος καὶ ὁ Ἀρχίας πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπορεύθησαν· ἐτέρα ὁδὸς ἄγει βορειανατολικῶς εἰς Συστάν παρὰ τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ, ὅστις ἐκ τῶν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Μηνόου ὄρων ἀμέσως βορείως αὐτοῦ ἐξέρχεται. Ταύτην τὴν αὖριον λαβόντες καὶ παρὰ τὸν ποταμὸν βαδίζοντες διήλθομεν ὄρη ἐρημώδη καὶ ἀφίχθημεν μετὰ ἐννέα φαρσέγγ εἰς κοιλάδα Ῥοντοῦν ὀνομαζομένην, Ῥόγανα δὲ ὑπὸ τοῦ Μαρχιανοῦ καὶ τοῦ Πτολεμαίου, Σαγανὸς δ' ἡ Ῥογανὸς ὁ ταύτην διαρρέων ποταμός, καὶ εἰς Μηνόου ἀπερχόμενος (α)· καλλιεργεῖται ἐν αὐτῇ τὸ ἰνδικόν (πινικόν), ἡ ἄμπελος, ἡ συκῇ, ἡ μηλέα, ἡ πορτοκαλέα, ἡ ροδακινέα καὶ τὰ αὐτῶν συγγενῆ. Τὴν ἐπαύριον δὲ Ἰουνίου 25 τὸν ἴδιον ποταμὸν ἀκολουθοῦντες ἐπορευόμεθα ἐν μέσῳ ἐρημωδῶν ὄρων, τὸν ποταμὸν δ' ἐπ' ἀριστερὰ ἀφέντες, εἰς ἀπόκρημνα ὄρη διερχόμενον, ἀνέβημεν δύσβατα ὄρη καὶ κατήλθομεν ἐκεῖθεν εἰς τὸν ἴδιον ποταμὸν ἐν θέσει Κουντέρ μετὰ ἐννέα Φαρσέγγ ὁδόν. Τὴν 26 τὸν ποταμὸν ἀκολουθοῦντες ἀφίχθημεν εἰς τὰς πηγὰς του καὶ ἀναβάντες ὀροπέδιον καὶ ἐκ τούτου ἀνατολικώτερον στρεφόμενοι κατήλθομεν ἐκ τῶν ὄρων εἰς ἔρημον πεδῖον ἐν ᾧ βαδίζοντες ἀνατολικῶς ἀφίχθημεν μετὰ 10 φαρσέγγ εἰς τὴν ἐν αὐτῷ Καανοῦ, Κανθάτην ὑπὸ Μαρχιανοῦ καὶ Πτολεμαίου καλουμένην (β), καὶ κειμένην, ὥς ἡμῖν γράφει, εἰς τὴν χώραν τῶν Πασαγράδων, γένος τῶν Καρμανῶν ὄντων (γ), ἐν πλήρει ἐρήμῳ, ἐνθα ὕδατα ὑπάρχουσιν ἐκ τῶν πρὸς βορρᾶν κειμένων ὄρων τῶν συνέχεια ὄντων τοῦ Παραχοάρθρου διὰ Καρίζ ἐνδογείως καταγόμενα. Τὸ πεδῖον τῆς Καανοῦ εἶνε θερμότερον τοῦ τῆς

(α) Πτολ. VI. 8. 7. Μαρκ. §. 26. (β) Πτολ. VI. 8. 7. Μαρκ. §. 26. (γ) Πτολ. VI. 8. 12. Μαρκ. §. 26.

Ῥοντοῦν ἀναπτύσσονται ἐν αὐτῷ ὅσα ἐν Ῥοντοῦν καὶ ἐπὶ πλεόν ὁ φοῖνιξ, τὸ ἄμπ καὶ ἡ μπανάνα. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς νομάδες κυβερνῶνται διαδοχικῶς ὑπὸ δουκὸς φόρῳ ὑποτελοῦς τῷ βασιλεῖ τῶν Περσῶν, καὶ ἐξαρτωμένου ἐκ τοῦ κυβερνήτου τοῦ Κερμοῦντ, κυρίως ὅμως πρωτεύουσα αὐτῶν εἶνε τὸ Μπάμ-Ναρμοσσῆρ ἐξ οὗ οἱ Ἕλληνες ὠνόμασαν καὶ τὴν φυλὴν Πασαγράδας. Ἦτο ἡ πρώτη ἐκ τῶν ἀποστατητασῶν Περσικῶν φυλῶν ὑπὸ τὸν Κῦρον κατὰ τῶν Μήδων (α)· εἰς τὴν χώραν δ' αὐτῶν νικήσας ὁ Κῦρος τὴν ὑστάτην τὸν Ἀστυάγην μάχην βασιλείον τὸ ἐν Πασαγράδαις ἔκτισε τῆς νίκης μνημεῖον (β), δηλαδὴ τὸ Μπάμ Ναρμοσσῆρ, ἐν ᾧ ἦσαν τὰ μνήματα, ἡ γάζα καὶ οἱ θησαυροὶ τῶν βασιλέων, ὡς ἐν τόποις ἐρυμνοτέροις καὶ ἅμα προγονικοῖς (γ). Τὸν δὲ διὰ Μπάμ Ναρμοσσῆρ ἢ διὰ Πασαγράδων διερχόμενον ποταμόν, Ἀγραδάτην τὸ πρὶν καλούμενον, μετωνόμασε Κῦρον (δ). Τὴν 29 δὲ Ἰουνίου ἀφοῦ ἐπέτρεφέ μοι τὴν ἀναχώρησιν ὁ δοῦξ καὶ ἀφίχθην ἀμμώδεις χώρας διερχόμενος μετὰ 6 φαρσῆγγ εἰς Χανὲ Ντουρουγούσι, καὶ μετὰ 3 εἰς Σεηταμπάτ. Τὴν νύκτα δὲ βορείως ὁδεύων καὶ ἔρημον διαβάς μετὰ 10 φαρσῆγγ ἀφίχθην εἰς πηγαῖον μικρὸν ὕδωρ ἐν μέτῳ ἐρημῶδων ὁρῶν εὐρισκόμενον εἰς χώραν καλουμένην Κουϊστάν, δηλαδὴ ὀρεινήν, ἀνήκουσαν εἰς τὴν σειρὰν τοῦ Παραχοάρθρου ἀλλ' εἰς κλάδον ἐκ τούτου πρὸς νότον ἀποχωροῦντα καὶ ὀρίζοντα ἀνατολικῶς τὸ μέγα ἐρημῶδες πεδῖον τοῦ Κασνοῦ. Ἐκ Κουϊστάν δὲ ὁδὸς βορείως διευθυνομένη καὶ τὸν Παραχοάρθρον διαβαίνουσα ἄγει εἰς Μπάμ Ναρμοσσῆρ· ἄλλη

(α) Ἡροδ. 1. 125. (β) Στράβ. 730. (γ) Στράβ. 728. (δ) Στράβ. 729.

δὲ ἀνατολικῶς διὰ δύο μερῶν τὰ ὄρη τοῦ κλάδου διερχο-
μένη ἀφικνεῖται εἰς Κουμπεκὶ πρῶτον χωρίον μεταξὺ
ἄλλων, ὧν τὸ βορειανατολικώτερον Φαρὲ καλεῖται, ἐν
δάσει Φαρὲ καλουμένῳ, ἢ Παρὲ ὡς ἐκ τοῦ πρωτεύοντος
ἐν αὐτῇ χωρίου. Νοτίως Καννοῦ καὶ νοτίως Φαρὲ προεκ-
τείνεται ἡ ἔρημος μέχρι θαλάσσης ἀδιάβατος καὶ ἀκα-
τοίκητος. Τὸ πάλαι κατωχεῖτο αὕτη μὲν ὑπὸ τῶν Χελω-
νοφάγων, ἡ δὲ μεταξὺ Μηνόου καὶ Πεντέρ-Ἀμπᾶς ὑπὸ
Καμηλοβοσκῶν (α). βορείως καὶ ἀνατολικῶς τοῦ Φαρέ,
καὶ βορείως, δυτικῶς καὶ ἀνατολικῶς Μπάμ Ναρμω-
σῆρ ἐκτείνεται ἡ μεγάλη ἔρημος τῆς Καρμανίας, ἥτις
ἐνοῦται ὡς προερρέθη μετὰ τῶν Ταταρικῶν ἐρήμων. Ἐν
Κουῖστάν δ' ἡ γυνὴ τοῦ Ἀμπᾶς Χάν ἄρχουσα, παρενέ-
βαλέ μοι κατὰ τὴν ἀναχώρησιν προσκόμματα· ἀλλ' εὐτυ-
χῶς τὴν 2 Ἰουλίου διαβαίνων ἐκεῖθεν ἀπεβταλμένος ἐκ
τοῦ κυβερνήτου Κερμουντ εὐκόλυνε τὴν ἀναχώρησίν μου·
καὶ ἀναβάς ἐπὶ καμήλου τὸ ἑσπέρας τῆς ἰδίας ἡμέρας,
ᾧδευσον πρὸς ἀνατολὰς εἰς ὀροπέδια ἔρημα, ἀφίχθην δὲ
τὴν πρωΐαν εἰς πεδῖον ἔρημον ὑπ' ὀρῶν κυκλούμενον
κατὰ τὰς ὑπωρείας τῶν ὁποίων ὑπῆρχον πέτραι μορφὴν
ζῶων ἔχουσαι, καὶ μία ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ πρὸς δυσ-
μᾶς ὄρους μορφὴν γυναικός, φερούσης παιδίον ἐπ' ὤμων.
Τὴν χώραν ταύτην ὀνομάζουσι Μπαρέκ Μπελοῦτζι, δη-
λαδὴ Βδελουχιστανικὸν ποίμνιον, καὶ διηγοῦνται ὅτι
Βδελουχιστανίς ποτε πωλοῦσα τὸ ἐκ τοῦ ποιμνίου τῆς
γάλα, ἤλμεγεν ἐντὸς αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸ αὐξήσῃ, καὶ
τὸ ἑαυτῆς. Ὁ δὲ Θεὸς ὀργισθεὶς μετέβαλε τὸ ποίμνιον
καὶ ἐκείνην ὡς εἶχε φέρουσαν παῖδα ἐπ' ὤμων εἰς λίθους,
δηλαδὴ τῇ Νιόβῃ τῶν Σοδόμων ἀναλόγους· ἀλλὰ τὸ

(α) Μαρκ. §. 26.

παιδίον, ὥς μοι ἐβεβαίουν, οὐρεῖ ἀδιακόπως· τὸ αὐτὸ ποιεῖ καὶ παρὰ Καφριστανοῖς γυνή τις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς λίθον μεταβληθεῖσα, ἀλλ' αὕτη ἀφθονώτατον ὕδωρ, τοῦ παιδίου οὔσα μεγαλητέρα. Χεῖμαρρον δ' ἐν τῷ πεδίῳ διαβάντες ἀφίφθημεν μετὰ 6 φαρσέγγ· εἰς Καρίζ πενιχρᾶς δάσεως Φάρ γοῦν καλουμένης δηλαδὴ κώνου τοῦ Φάρ, ἔνεκα εὐρισκομένου παρ' αὐτῇ ἀπομεμονωμένου κωνικοῦ ὄρους, μὴ ἔχοντος, ἢ μίαν ἀνοδὸν μέχρι κορυφῆς, καὶ ταύτην δύσβατον. Διηγοῦνται λαξευθὲν τοῦτο ὑπὸ τινος Φάρ κατὰ συμβουλήν βασιλόπαιδος αὐτοῦ ἐρωμένης καὶ καλουμένης Συρὴν, δηλαδὴ Ἡδύτητος, ὅπως ἀποκτήτη φήμην· ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἤθελε νὰ νυμφεύσῃ ταύτην, φήμην τοῦ Φάρ μὴ ἔχοντος, μετὰ βασιλόπαιδος. Τὰ αὐτὰ ὁμῶς μυθεύουσιν οἱ Πέρσαι καὶ περὶ τῶν ἐν Μπιστουτοῦν οὐ μακρὰν τῆς Κιρμανσιᾶς ἐπὶ βράχου ἀναγλύφων Ἀσσυριακῶν παραστάσεων, ἃς οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν Σεμίράμιν ἀποδίδουσιν, ὅπως καὶ τοῦτο τὸ ὄρος, γράψαντες, ἔνδον τῆς Καρπέλης ἄκρας εὐρίσκεται μεσογειῶς τὸ τῆς Σεμιράμιδος ὄρος, τὸ καὶ Στρογγύλον ἐκ τοῦ σχήματος καλούμενον (α). Ἡ Συρὴν λοιπὸν τοῦ μύθου, δηλαδὴ ἡ Ἡδύτης, εἶνε αὕτη ἡ Σεμίραμις· Φάρ δέ, ἢ καὶ καθ' Ἕλληνας Φραόρτης, πρέπει νὰ ᾖ ἀρχαῖός τις Πέρσης· ἐκ τούτου ἢ ἐξ ὁμωνύμου αὐτῷ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα ἢ χώρα τῆς Περσίας Φαρσιστὰν καλουμένη, καὶ ὁ Παρασάγγης Φαρ-σέγγ δηλαδὴ λίθος τοῦ Φάρ καλούμενος, καὶ χωρία καὶ πόλεις Φαρὲ ἢ Παρὲ καλούμενα διότι μεγάλως συναλλάσσεται τὸ Φ καὶ Π παρὰ Πέρσαις. Εἷς τι δὲ ἱστορικὸν πόνημα Γαλλιστὶ γεγραμμένον par Raffenet γράφεται ὅτι τὸ Φάρ σημαίνει ἱπ-

(α) Μαρμ. § 26. Πτολ. VI. 8. 11.

πεύς, καὶ ἡ Περσία ὠνομάσθη Φαρσιστὰν διότι εἶχε πολλοὺς ἵππους· ποτὲ ὅμως τῶν καμήλων περισσοτέρους, ἀλλ' οὔτε περισσοτέρους ἵππους ἐκ τῶν Μήδων, Ἀρμενίων καὶ Πάρθων· διότι εἰς ταύτας τὰς χώρας εὐρίσκονται οἱ ἵπποι εἰς δὲ τὴν Περσίαν οἱ κάμηλοι. Ἐκτὸς τούτου ὁ ἵππεὺς ἐν τῇ Περσικῇ γλώσσῃ λέγεται Σαβάρ. Γινώσκουμεν δ' ἐκ τοῦ Βερόζ, ὅτι ὁ ἐκ τῆς γενεᾶς Ναβουχοδονόσορος τοῦ δευτέρου τελευταῖος βασιλεὺς Ναβονίδ, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Βαβυλῶνος ὑπὸ τοῦ Κύρου, ἐπέμφθη ἐν Καρμανίᾳ ἔνθα ἀνέτως τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς διήλθε (α), καὶ πολὺ πιθανὸν οὗτος, ἂν ὅχι ἡ Σεμίραμις, τὸ ὄρος εἰς κῶνον μετέβαλε, τὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ περίφημα ἔργα μιμούμενος.

Ἀπὸ Φαργοῦν δὲ τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἀναχωρήσας ἀνῆλθον διὰ δυσβάτων χειμάρρων τὰ ὄρη, ἀφίχθεις τὴν πρῶταν ἐπὶ τῆς ῥάχεως αὐτῶν εἰς ῥύακα Κοῦ νὰρ ὀνομαζόμενον· κατήλθον δ' αὐτῶν ἐκεῖθεν διὰ χειμάρρων ὁμοίως καὶ ἐστάθμευσα μετὰ 15 φαρσέγγ εἰς τὴν θέσιν Τζιεσσιμέ, ἔνθα ὕδωρ ἀναβρύει. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἐξεληθὼν τῶν ὄρων, καὶ ὁδεύων ἐν ἐκτεταμένῳ ἐρήμῳ πεδίῳ ἀφίχθην μετὰ 12 φαρσέγγ εἰς Κουμπεκὶ χωρίον τῆς δάσεως Φαρέ, ἀφ' οὗ οὐ μακρὰν τοῦ Κουμπεκὶ τὸν ὁμῶνυμον αὐτοῦ ποταμίσκον διέβην. Τοῦντεῦθεν ὁδὸς νοτιανατολικῶς ἄγουσα καὶ διὰ Μπάμ-Ποῦρ διερχομένη ἀπολήγει εἰς τὸν λιμένα Ντζιάσκ· διὰ ταύτης ἦλθεν ἐκ τῶν Πούρων (Μπάμ Ποῦρ) τῆς Γεδρωσίας ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν ὅασιν Φαρέ χώραν τῆς Καρμανίας· διότι κατὰ τοιαύτην διεύθυνσιν ὁδὸς ἄλλη δὲν ὑπάρχει τῶν ἐρήμων

(α Ἰώσηπος, παρ Buchon. σελ. 832 βιβλ. I. κεφ. 5'.

ἐνεκεν. Ἐτέρα ὁδὸς ἄγει βορειανατολικῶς δι' ἐρήμων, ἣν καὶ ἡμεῖς θέλομεν ἀκολουθήσει, εἰς Συστὰν (Δραγ-γιανήν). εἶνε ἐκείνη δι' ἧς ὁ Κρατερός ἐλθὼν εἰς Φαρὲ συνέδραμε τῷ βασιλεῖ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, διότι δὲν ὑπάρχει ἄλλη ὁδὸς ἀπὸ Συστὰν διὰ Καρμανίαν. Ἀπὸ Φαρὲ δ' ὁ βασιλεὺς διηυθύνθη εἰς Πασαγράδας, ἐν ᾗ τὸ βασίλειον καὶ ὁ τάφος τοῦ Κύρου (α), καὶ ἐκεῖθεν εἰς Περσέπολιν (β). ὁδὸς δὲ διὰ Περσέπολιν δὲν ὑπάρχει ἄλλη ἢ ἡ διὰ Μπάμ Ναρμοσσὴρ καὶ Κερμοῦντ διερχομένη, ἀλλὰ πρὶν ἢ ἀφίχθῃ ὁ βασιλεὺς εἰς Κερμοῦντ διήλθε διὰ τοῦ βασιλείου τῶν Πασαγράδων, δηλαδὴ διὰ Μπάμ Ναρμοσσὴρ ἔνθα καὶ ὁ Κάλανος νοσήσας ἐκάη (γ). Ἐτέρα δ' ὁδὸς πρὸς δυσμὰς παραθαλασσίως βαίνουσα εἶνε ἐκείνη, δι' ἧς ἀπὸ Πεντέρ Ἀμπᾶς ἤλθομεν εἰς Φαρέ, καὶ δι' ἧς ἐπεμψεν ὁ βασιλεὺς τὸν Ἡφαιστίωνα (δ), διότι ἄλλη παραθαλασσίως ἄγουσα δὲν ὑπάρχει. Ὁ Μάρκο Πόλο λέγει ἡμῖν ὅτι ἐκ Cerman (Κερμοῦντ) ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας ἀφικνοῦνται εἰς ὑψηλὸν ὄρος, ὅπερ κατέρχονται εἰς δύο ἡμέρας, καὶ εἶτα εἰς μέγα πεδῖον, εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὁποίου εὐρίσκεται ἡ πόλις Camadi. Τὸ ὄρος κατοικεῖται ὑπὸ νομάδων, τὸ πεδῖον εἶνε θερμότατον, ἡ δὲ πόλις μεγάλη, ἀλλὰ κατεστράφη ἐπανειλημμένως ὑπὸ Τατάρ· γίνονται φοίνικες, παραδείσια μῆλα, καὶ ἄλλα, εὐρίσκονται ζῶα, ἅπερ ὅταν φορτόνωσι κάθηνται ὡς κάμηλοι. Εἰς ἐκεῖνο τὸ πεδῖον καὶ εἰς τὰ χωρία εἰσὶν οἱ Cagaones, τοὺς ὀνομάζουσι δ' οὕτως, ἐπειδὴ αἱ μητέρες των εἰσὶν Ἰνδιάναι, οἱ πατέρες των Τατάρ (ε). Καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν λέγει. Πέντε ἡμέρας νοτίως τοῦ πεδίου

(α) Ἀρρ. 6. 29. (β) Ἀρρ. 6. 30. (γ) Στράβ. 717. (δ) Ἀρρ. 6. 28. (ε) Μάρκο Πόλο σελὶς 74 καὶ ἐξῆς.

Camadi εύρίσκεται ἄλλη κατάβασις ὄρους, διαρκοῦσα 20 μίλια κακίστη ὁδός, διότι ἔχει κακοὺς ἀνθρώπους· καὶ μετὰ τὴν κατάβασιν τὸ πεδῖον Formose ἐπὶ δύο ἡμέρας ἐκτεταμένον, καὶ λαμπρὸν ποταμὸν ἔχον, πολλοὺς φοίνικας καὶ ἄλλας ὁπώρας· δύο δ' ἡμέρας πρὸς νότον ὑπάρχει ὁ ὠκεανός· ἐπὶ τῆς παραλίας ὑπάρχει πόλις Cormos, οἱ κάτοικοι τρώγουσι φοίνικας καὶ ἰχθὺς ταριχευτούς (α). Φανερόν ὅτι τὸ Cerman τοῦ Μάρκο Πόλο εἶνε τὸ Κερμοῦντ, τὸ δὲ Camadi τὸ Κουμπεκί, τὸ ὑψηλὸν δ' ὄρος ὅπερ κατέρχονται οἱ ἀπὸ Κερμοῦντ εἰς Κουμπεκί ἄγοντες πρέπει νὰ ᾖ ὁ νοτίως τοῦ Μπάμ. Ναρμοσσὴρ ἐκτεινόμενος ὀρεινὸς κλάδος, οἱ δὲ Caraones πρέπει νὰ ᾖσιν οἱ Βδελουχιστανοὶ καὶ ἰδίως οἱ τοῦ Χαράν. Τὰ ζῶα δὲ ἅπερ κάθηνται ὡς κάμηλοι, ὅταν τὰ φορτόνωσι δὲν γινώσκω ὁποῖά τινα εἰσίν· ἀλλ' οὔτε ἡ ὁδὸς ἢ ἀπὸ Κερμοῦντ εἰς Κουμπεκί ἄγουσα εἶνε ἀνάγκη νὰ διέλθῃ τὰ ὄρη τοῦ κλάδου, ἐπειδὴ βορείως αὐτῶν, διὰ Ναρμοσσὴρ διέρχεται, ἣτις εἶνε τοῦ Κουμπεκί ὀνομαστοτέρα. Τὸ πεδῖον δὲ Formose εἶνε ἢ ἀπὸ Μηνόου μέχρι Πεντέρ 'Αμπᾶς ἔρημος ἢ τῶν καμηλοβοσκῶν (β)· ἢ δὲ πόλις Cormos αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ πρὶν ἐκάλεσεν ἡμῖν Hormuz· ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουσι πόλεις ἄλλαι πρὸς τὴν Γραφὴν συμφωνοῦσαι· ἢ δὲ ὀρεινὴ κατάβασις ἢ ἐπὶ πέντε ἡμέρας νοτίως τοῦ Κουμπεκί εύρισκομένη καὶ ἀπολήγουσα εἰς τὸ πεδῖον Formose δέον νὰ ᾖ ὁ ὀρεινὸς κλάδος ἐν ᾧ τὸ 'Ροντοῦν, λαμπρὸς δὲ ποταμός, ὁ διὰ Formose διερχόμενος, εἶνε αὐτὸς ὁ ποταμός 'Ροντοῦν ἢ Μηνόου. Ἡ περιγραφὴ ὅμως τούτων καὶ αἱ συγκοινωνίαι αὐτῶν ὡς περιγράφονται δηλοῦσιν

(α) Μάρκο Πόλο Σελὶς 84 καὶ ἐξῆς. (β) Μαρκ. §. 26.

ὅτι προέρχονται ἐξ ἀνθρώπου μὴ διελθόντος τὰς χώρας ταύτας, ἀλλὰ πληροφορίας περὶ αὐτῶν ἔχοντος ἀτελεστάτας. Ἀπὸ δὲ Κερμοῦντ, πάλιν λέγει, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀφικνοῦνται εἰς ἀλμυρὸν ὕδωρ ἔρημον διαβαίνοντες, καὶ μετὰ τέσσαρας ἔρημον διαβαίνοντες ἀφικνοῦνται εἰς Cabanant πόλιν μεγάλην ἐνθα κατεργάζονται λαμπρῶς τὸν χαλκόν· εἶτα διέρχονται ἔρημον ὁκτὼ ἡμέρας ἔχουσιν ὕδατα ἀλμυρά, καὶ ἀφικνοῦνται εἰς Tonacain ἔχον πολλὰς κώμας, εἰς τὸ τέλος τῆς Περσίας πρὸς βορρᾶν, ἐνθα τὸ δένδρον Solque ἢ see· ἐνταῦθα ἐγένετο ἡ μάχη τοῦ Ἀλεξάνδρου μετὰ τοῦ Δαρείου (α) καὶ ἐντεῦθεν ἀφικνοῦνται εἰς Mullele πόλιν τοῦ θεοῦ κτλ. (β). Τὸ Tonacain τοῦ Μάρκο Πόλο, καθ' ἃ καὶ ἀλλαχοῦ προεγράψαμεν, δεόν νὰ ᾗ ἀναμφιβόλως τὸ Χορασάν, τὸ δὲ Mullele τὸ Μεσσιέτ· ἀλλ' ἡ περιγραφομένη ἀπὸ Κερμοῦντ ὁδὸς διὰ Χορασάν εἶνε ἀνύπαρκτος· ἀπέρχονται ἐκεῖτε ἢ διὰ Συστάν, δι' ἧς ὁδοῦ μέλλομεν νὰ πορευθῶμεν, ἢ διὰ Γιάσδ ἐκ τῆς ὁποίας ἔρημον διαβαίνοντες ἀπολήγουσιν εἰς Τουρμπέτ καὶ ἐκεῖθεν ἄγουσιν εἰς Μεσσιέτ, ἢ ὅταν εἰς Φαρά τοῦ Ἐράτ ἄγουσιν ἀπολήγουσιν νοτίως Τουρμπέτ εἰς Κάεν, ὅταν ἄλλοτε τῆς περιφερείας Ἐράτ νῦν δὲ τῆς Περσίας, κειμένην πρὸς βορρᾶν τῆς Δραγγιανῆς καὶ πρὸς δυσμὰς τοῦ νῦν Ἐράτ ἐξ οὗ ἀποχωρίζεται δι' ἐρήμων, ὅπως καὶ ἐκ τοῦ Τουρμπέτ. Ἀλλ' ἐπειδὴ πρόκειται ν' ἀρήτῳ τοῦ λοιποῦ διὰ παντὸς τὸν Μάρκο Πόλο, ἐκ πολλῶν ἄλλων μυθευμάτων ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένων, προτιμῶ, διὰ σχέσιν πρὸς ἀρχαίας περιγραφάς, νὰ περιγράψω τὸ περὶ τῶν

(α) Ἡ ἀπερίγραπτος ἐν τῇ ἱστορίᾳ (β) Μάρκο Πόλο σελίς 91 καὶ 94 καὶ ἐξῆς.

Zaidandan (Μπερμεστάν) ἐν οἷς, λέγει, ὅταν αἱ γυναῖκες γεννήσωσι πλύνουσι τὸ νήπιον καὶ ἄγουσιν εἰς ὑπηρεσίαν, ὁ δὲ ἀνὴρ εἰσέρχεται εἰς τὴν κλίνην, καὶ διατηρεῖ τὸ νήπιον ἐπὶ 40 ἡμέρας, καὶ ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι του ἐπισκέπτονται αὐτόν (α). Τοιοῦτο διηγοῦνται ἡμῖν καὶ οἱ Ἀργοναῦται· «σώοντο, λέγουσι, πάρεξ Τιβαρηνίδα γαίαν ἐνθ' ἐπεὶ ἄρ' κε τέκωνται ὑπ' ἀνδράσι τέκνα γυναῖκες· αὐτοὶ μὲν στενάχουσιν ἐνὶ λέχεσι πεσόντες κράτα δησάμενοι· τὰς δ' εὖ κομέουσιν ἐδωδῇ ἀνέρας ἡδὲ λεχώϊα τοῖσι πένονται» (β). Ὁ δὲ Στράβων περὶ τῶν προσθήρων Ἰβόρων, περὶ ὧν πολλὰ καὶ ἐώραται καὶ μεμύθεται, λέγει, τεκοῦσαι (αἱ γυναῖκες) διακονοῦσι τοῖς ἀνδράσιν, ἐκείνους ἀνθ' ἑαυτῶν κατακλίναςαι (γ)· ἀλλὰ πάντες τοιαῦτα ἐμύθευσαν περὶ λαῶν ἀτελῶς ἐγνωσμένων, ἡ ὧν τὰ ὀνόματα μόλις ἐγίνωσκον· ὅταν ὁμως οἱ λαοὶ οὗτοι κατεγνώσθησαν ἐξηλέγχθησαν τὰ γεγραμμένα ὡς μῦθοι. Τοιαῦτα νῦν λέγονται περὶ λαοῦ τινος ἐν Ἀμερικῇ, ἀφοῦ εὑρέθησαν μάταια τὰ τῆς Ἀσίας. Περίεργος ὁμως εἶνε ἡ σύμπτωσις τοῦ τοιοῦτου μυθεύματος ἡ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καὶ ὑπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν διηγουμένη. Ἐπειδὴ, ὡς εὔρομεν, οἱ Τιβαρινοὶ εἰσιν αὐτοὶ οἱ Ἰβήρες, ὁ δὲ Στράβων ἐνῶ ἦτο κάτοικος τοῦ

(α) Μάρκο Πόλο σελ. 398. (β) Ἀργοναυτικ. Γ'. 1010—14. Ὁ Ξενοφῶν τίθησι πρὸς δυσμὰς τῶν Μοσυνοίκων ὀλίγους Χάλυβας καὶ μετ' αὐτοὺς περὶ τὰ Κοτύωρα τοὺς Τιβαρηνούς καὶ εἶτα τοὺς Παφλαγόνας πρὸς δυσμὰς τοῦ Θερμόδοντος ποταμοῦ. (Ξενοφ. V. δ'. 30. V. ε'. 1. 2-6.) ἐνθ' οἱ Ἀργοναῦται τιθέασιν δυτικῶς τῶν Μοσυνοίκων τοὺς Τιβαρηνούς, εἶτα τοὺς Χάλυβας καὶ μετ' αὐτοὺς τὰς Ἀμαζόνας περὶ τὸν Θερμόδοντα ποταμόν, μεθ' ἧς ἡ Ἀσσιρίων γῆ. (γ) Στράβ. 165.

Πόντου καὶ γείτων τῶν Τίβαρηνων δὲν διηγεῖται τὰ περὶ τούτων ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν Ἰθέρων, δηλαδὴ τῶν περὶ τὰ Πυρρηναῖα, ἐξ ὧν οἱ πρόγονοι τῶν Τίβαρηνων ἦλθον. Ὅ,τι ὁμως ἔχεται ἀληθείας, εἶναι τὸ τοῦ Χαρμολέοντος Μασσαλιώτου, καθ' ὃν ἐν τῇ Λυγιστικῇ ὠδίνουσα μία τῶν γυναικῶν ἀπῆλθεν ἀπὸ τοῦ ἔργου πλησίον, τεκοῦσα δ' ἐπανῆλθεν ἐπὶ τοῦργον αὐτίκα, ὅπως μὴ ἀπολέσειε τὸν μισθόν· τὸν μισθὸν δὲ λαβοῦσα καὶ ἐκχομίσασα τὸ νήπιον πρὸς τι κρηνίον, λούσασα καὶ σπαργανώσασα οἷς εἶχε, διεσώθη οἶκαδε (α). Τοῦτο καὶ παρ' ἡμῖν συμβαίνει· αἱ γυναῖκες τῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι ὑλοτόμων, καθ' ὃν χρόνον ἀπέρχονται ἐν χειμαδίοις, τίκτους καὶ ὁδὸν ἐνθέτουσι τὸ νήπιον εἰς τὴν νάκαν ἣν ἀναρτῶσιν ἐκ τοῦ ὤμου καὶ ἐξακολουθοῦσι τὴν πορείαν.

Τὸ Κουμπεκὶ δέ, ἐξ οὗ καὶ ὁ ποταμὸς ὠνομάσθη, ἴσως ὑπῆρξεν ἄλλοτε ποτε πόλις μεγάλη, ὡς γράφει ὁ Μάρκο Πόλο· νῦν ὁμως αὐτό τε καὶ πάντα τὰ ἄλλα τῆς δάσεως χωρία εἰσὶ πενιχρὰ καὶ ἄνευ δένδρων. Ἐκ τούτου ἀναχωρήσας τὸν ἰδίαν ἐσπέραν διῆλθον τὰ χωρία Μεραμπάτ, Καλὲ Μαχάζ, Ντζιαναμπάτ, καὶ ἀφίχθην μετὰ πέντε φαρσέγγ τὴν πρωτάν τῆς 6 Ἰουλίου εἰς Φαρὲ ἢ καὶ Παρὲ καλούμενον, τελευταῖον βορειανατολικῶς τῆς δάσεως χωρίον ἀντιστοιχοῦν κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου γεγραμμένον μῆκος καὶ πλάτος πρὸς τὸ ὑπ' αὐτοῦ καλούμενον Ὅρα (β). Τὴν ἰδίαν ἡμέραν, ἐπειδὴ ὁ κυβερνήτης τὸ Φαρὲ δὲν μοι ἐπέτρεπεν ὁδὸν ἄνευ ἀδείας τοῦ Κυβερνήτου τοῦ Μπάμ Ναρμοσσῆρ, διαβάς τὰ χωρία Ζιαμπάτ, Τουρχαμπάτ καὶ Βεκηραμπάτ, ἀφίχθην μετὰ ἐννέα φαρσέγγ εἰς Μπάμ-Ναρμοσσῆρ, πόλιν κειμένην παρὰ

(α) Στράβ. 165. (β) Πτολ. VI. 8. 14.

τὴν βορείαν ὑπώρειαν τοῦ μεταξὺ τοῦ ἐρημώδους πεδίου τοῦ Καανοῦ καὶ τοῦ ἐρημώδους πεδίου τοῦ Κουμπεκὶ ὄρει-
νοῦ κλάδου. Κυκλοῦται ὑπὸ ἐρημωδῶν λόφων καὶ ἐρήμων
χωρῶν, καὶ διαρρεῖται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Κουμπεκὶ ὅστις
ὑπὸ τοῦ Μαρκιανοῦ καλεῖται Σαμυδάκης, κατέρχεται
δ' ἐκ τῶν ὄρων ἐνθα καὶ δάσος ὑπάρχει (α). Εἰς τὰς περὶ
τὸ Μπάμ Ναρμοστήρ καλλιεργουμένας χώρας ἀναπτύσσονται ἡ ἄμπελος, οἱ πέπονες καὶ πολλὰ εἶδη καρποφόρων
δένδρων, ἀλλ' οὐδαμοῦ ὑπάρχει οὔτε ὁμολογεῖται ἄλσος
ἐν ᾧ εὐρίσκετο ὁ τάφος τοῦ Κύρου (β), ὃν ὁ βασιλεὺς ἀπο-
γυμνωμένον εὐρὼν ἐλυπήθη. Ὁ δὲ διοικῶν τὴν πόλιν τοῦ
θέρους χάριν εὐρίσκετο ἐνθα σχηματίζονται αἱ τοῦ ποτα-
μοῦ Κουμπεκὶ πηγαὶ εἰς τὰ ὄρη. Τὴν πρωτὴν τῆς αὔριον
ἐλθὼν ἐπέτρεψέ μοι ὁδόν, καὶ ἀγοράσας σταφυλὰς καὶ
πέπονας ἐπανεκάμψα εἰς τὰ ἴδια. Τὴν ἐσπέραν τῆς ἰδίας
ἡμέρας 7 Ἰουλίου ἀνεχώρησα ἀπὸ Φαρὲ διὰ Συστάν,
ἵνα διέλθω ἐν ὥρᾳ νυκτὸς τὴν πρὸς ἀνατολὰς ἔρημον
τὴν μεταξὺ Φαρὲ καὶ τῶν ὄρων τῆς Γεδρωσίας κειμένην·
ἐπειδὴ κατὰ τὸ θέρος διὰ τὴν μεγάλην θερμότητα ὅχι
μόνον τὴν ἡμέραν δὲν ταξειδεύουσι τὰ καραβάνια, ἀλλὰ
καὶ διακόπτουσι τὰ ταξείδια, ὅπως τὰ πλοῖα ἐν τῷ ὠκε-
ανῷ διὰ τοὺς Μουσῶνας. Οἱ συγγενεῖς τῶν ἀγωγέων
μου πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μας συνίστων καὶ εἰς ἐμὲ
καὶ εἰς αὐτοὺς προσοχὴν μετὰ φόβου μεγάλου, ἵνα μὴ
ἀποπλανηθῶμεν· διότι ὡς μοι ἔλεγον πολλοὶ ἀπωλέστη-
σαν, καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου ἔκτισαν εἰς
δύο μέρη φάρους ὑψηλοὺς, οὓς Μήλ καλοῦσιν, ἐφ' ὧν
ἐν ὥρᾳ νυκτὸς πῦρ ἤναπτον, δι' οὗ διηυθέτουν βλέπον-
τες οἱ διαβάται τὴν αὐτῶν πορείαν· ἀλλ' αἱ Μήλ εἰσὶ

(α) Πτολ. VI. γ. 8. (β) Ἀρρ. 6. 29.

πρὸ πολλοῦ παρημελημένοι. Ἔλεγον δὲ καὶ ἐπανελάμβανον πολλάκις ἡμῖν, ἐπειδὴ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐπὶ τῆς ἁμμου ὁδὸς δὲν ὑπάρχει, ν' ἀφίνωμεν προβαδίζουσιν κατὰ θέλησιν τὴν μεμαθημένην καμήλον, καὶ νὰ σταματῶμεν ἀμέσως περιμένοντες τὴν ἡμέραν, ἃν πού ἀμφιβάλωμεν περὶ τῆς διευθύνσεώς μας. Ἐπανελάμβανον τὰ αὐτὰ καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ εἰς ἕκαστον πολλάκις, ἀλλὰ δὲν τὰ ἐλάμβανον ὑπ' ὄψιν σπουδαίαν. Ὅταν ὁμῶς εἶδον αὐτοὺς κλαίοντας ἐν τῇ στιγμῇ τῆς ἀναχωρήσεώς μας, καὶ τοὺς ἀγωγεῖς λέγοντας, ὅτι ὁ Θεὸς θελήσει ἅς γίνῃ, ἐνόησα ὅτι δὲν ἐπρόκειτο περὶ μικρῶν, καὶ ἀνέβην αὐτὸς ἐγὼ ἐπὶ τῆς μεμαθημένης καμήλου. Πρὸ τοῦ λυκαυγοῦς ἰδὼν ὅτι οἱ ὁδηγοὶ εὐρίσκοντο εἰς ἀμφιβολίαν ἐσταμάτησα ἀμέσως, ἐκεῖνοι δὲ περιδιαβάζοντες κύκλῳ ἀνεζήτησάν ὁδοῦ σημεῖα διότι ἡ χώρα δὲν εἶνε ἐκεῖ ἀμμώδης, καὶ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ὁδὸς κεχαραγμένη· μὴ εὐρίσκοντες ταύτην ἀνεμένομεν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ὅπερ μετὰ μικρὸν ὑποφέγγον ἐδείξεν ἡμῖν τὴν Μήλ, καὶ παρελθόντες ταύτην τὴν πρωτάν, ἀφίχθημεν μετὰ 13 φαρσέγγ εἰς τὸν ἐν πλήρει ἐρήμῳ σταθμὸν ἐνθα φρέαρ (Τζιά) ὑπάρχει. Διήλθον τὰς θερμὰς ὥρας τῆς ἡμέρας διὰ πολλῶν ρούχων ὡς ἀραβόσιτος εἰς τὰ αὐτοῦ φύλλα δεδιπλωμένος, καὶ ἀναβάς ἐπὶ τῆς καμήλου ἅμ' ἤρχισε δροσίζουσα ἡ ἡμέρα διηυθυνόμεθα βορείως παραλλάττοντες στέπας, ἐν αἷς χεῖμαρρον διέβημεν πεπληρωμένον ἐρυθρὰς ἰλύος ἐνεκεν βροχῆς προσφάτως γεγεννημένης εἰς τὰ ἀνατολικῶς κείμενα περὶ τὸ Κοῦ Μπαρφὶ ὄρη, ἥτοι εἰς τὰ τῆς Γεδρωσίας· ἐφ' ὧν καὶ νῦν, ὅπως καὶ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου, συμβαίνουσιν κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν βροχαὶ κατὰγουσιν αὐτῶν πανταχόθεν χει-

μαρρους ἐπικινδύνους (α). Εἰς τούτων νοτίως ἄγων, παρέσυρε τότε πολλὴν ἐκ τῆς βασιλικῆς ἀποσκευῆς, ἐνῷ οὔτε βροχὴν οὔτε νέφη ἔβλεπον· ἐπειδὴ αἱ βροχαὶ συνέβαινον μακρὰν αὐτῶν εἰς τὰ ὄρη, καὶ καθ' ἣν ἐποχὴν συμβαίνει τὸ Παρασάτ ἐν Ἰνδίαῖς (β). Διατηρεῖται λοιπὸν ἔκτοτε ὁ περιγραφεὶς αὐτῶν ρυθμός, ἀλλ' ἐξ ὧν ὕστερον παρατηρήσομεν αἱ βροχαὶ νῦν ἀσθενέστεραι, διὰ μεταβολὴν τῆς καταστάσεως τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, ἐπέφερον τὴν ἐρήμωσιν χωρῶν αἵτινες τότε ἦσαν κατωκημέναι. Περὶ τὴν ἐσπέραν παρήλθομεν τὴν ἐτέραν Μῆλ καὶ ἐβαδίζομεν τοῦ λοιποῦ ἐν κεχαραγμένῃ ὁδῷ, καὶ ἐβλέπομεν πρὸς ἀνατολὰς καὶ βορείως τὰ ὄρη, ὥστε εἵμεθα ἐν πλήρει ἀσφαλείᾳ. Διενυκτερεύσαμεν δ' ἐν τῷ πεδίῳ καὶ πρωϊαίτατα ἀναστάντες ἀνεπαύθημεν, ὅπως διεξέλθωμεν τὰς θερμὰς ὥρας τῆς ἡμέρας, εἰς τρεῖς φοῖνικας ἀνατολικῶς τῆς ὁδοῦ εὕρισκομένους, ἐνθα ὑπὸ τὰς ρίζας των ἀναβρύει μικροπηγὴ γλυκεῖα. Μετὰ μεσημβρίαν ἐπὶ τῶν καμήλων ἀναβάντες, καὶ παρελθόντες τὸ Σιοῦρ-ἄπ (ἄλμυρὸν ὕδωρ), ἀνεπαύθημεν τὴν ἐσπέραν μικρὸν παρὰ τὰ ὄρη ἐν κατεστραμμένῳ χωριδίῳ, ἐπὶ δὲ τῶν ὁρῶν μοὶ ἐδείκνυον παλαιοὺς κήπους· τοιοῦτους μοὶ ὡμολόγουν ὑπάρχοντας καὶ βορειοδυτικῶς τοῦ Νασραταμπάτ ἐνθα εὕρισκεται καὶ χαλκοῦ ὀρυκτόν, ἐξ ὧν δείκνυται ὅτι τὰ ὄρη ταῦτα εἶχον χωρία κατωκημένα καὶ πηγὰς, ἐνῷ νῦν δὲν ἴστανται εἰς αὐτὰ ἡ νομάδες Βδελουχιστανοί, καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος μόνον. Ἐντεῦθεν ἐν ὥρᾳ νυκτὸς ἀνήλθομεν τὰ ὄρη, καὶ παρελθόντες πηγὴν γλυκεῖαν ἐν δασώδει χώρᾳ, διήλθομεν μετ' οὐ πολὺ στενὸν χῶρον ὀχυρώματα ἀρχαῖα φέροντα, καθ' ὃν

(α) Στράβ. 721. (β) Στράβ. 722. Ἀρρ. 6. 25.

ἡ τῶν ὁρῶν διάβασις τελεῖται, καὶ κατήλθομεν, ἐτέρωθι παρελθόντες πηγὴν ἐτέραν, μετὰ 25 φαρσέγγ ἐκ τοῦ φρέατος εἰς τὸ Νασραταμπάτ, φρούριον ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ νῦν βασιλέως τῆς Περσίας Ναστραδῆ διὰ σταθμόν ἐν ἐπιπέδῳ χώρα Καρίζ ἐχούσῃ. Ἦτο νυχθημερόν κεκλεισμένον καὶ ἐφυλάττετο ἀγρύπνως, διότι οἱ Βδελουχιστανοὶ οἱ κατοικοῦντες περὶ τὰ ὄρη ταῦτα καὶ ἐκτεινόμενοι ἐν ὥρᾳ τῶν βροχῶν ἀπὸ Κοῦ μπαρφὶ μέχρι Συστάν, ἀντιστοιχοῦντες δὲ πρὸς τοὺς ἰδίως καλουμένους Γρασίδας παρὰ τῶν ἀρχαίων, ἐνῶ νῦν κάτοικοι τοῦ Κοῦ Μπαρφὶ καλοῦνται, συσσωματωθέντες κατέστρεψαν τὴν πρωτεύουσάν τοῦ Συστάν· καταδιωχθέντες δὲ ὑπὸ τοῦ Ναστραδῆ βασιλέως οἱ μὲν κατέφυγον εἰς τὸ Βδελουχιστανικὸν Συστάν οἱ δὲ εἰς τὸ Κοῦ μπαρφὶ τρεῖς ἡμέρας νοτιανατολικῶς τοῦ Ναστραταμπάτ κείμενον ἐν τῇ αὐτῇ ὀρεινῇ σειρᾷ ἐν ἣ καὶ τὸ Ναστραταμπάτ, καὶ δύο βορειανατολικῶς τοῦ Μπάμ Πούρ· ἐποιοῦν ὅμως ἐπιδρομὰς τὰ φρούρια καὶ τὴν ὁδὸν προσβάλλοντες. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν 10 Ἰουλίου ἀναχωρήσαντες ἀνεπαύθημεν μετὰ 3 φαρσέγγ εἰς τὰ ὄρη παρὰ μικροπηγὴν, καὶ τὴν πρώτην παρελθόντες ὀροπέδιον ἐνθα Καρίζ ὑπάρχει Γκαραγκά καλούμενον ἀνεπαύθημεν μακρὰν αὐτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ· διότι εἶνε χωρίον, καθ' ὃ προσβάλλονται οἱ διαβάται, εἴτε ὑπὸ Βδελουχιστανῶν τοῦ Κοῦ μπαρφὶ, εἴτε ὑπὸ τῶν τοῦ Χαράν ἐξ οὗ ἔρχονται δωδεκάήμερον ἔρημον διὰδρομάδων καμήλων διαβαίνοντες. Διέβημεν δ' ἐν ὥρᾳ νυκτὸς ὄρη ἅπερ νοτίως σχετίζονται πρὸς τὰ τοῦ Κοῦ μπαρφὶ, καὶ ἀνακάμπτονται βορείως περὶ τὸ Συστάν, ἀποτελοῦντα τὸ Βαγῶν ὄρος ἣ καὶ τὰ Βαίτια ὄρη (α) τοῦ Πτολε-

(α) Πτολ. VI. ιζ' 1. ιθ'. 1.

μαίου. Παρήλθομεν ἐν σπουδῇ τὴν πρῶταν πηγαῖον ὕδωρ μεταξὺ αὐτῶν ἐν βράχοις εὐρισκόμενον, διότι παραφυλάττουσι παρ' αὐτῷ οἱ προσβάλλοντες τοὺς διαβάτας καὶ ἀνεπαύθημεν μετὰ 12 φαρσέγγ εἰς τὸ ἐν τοῖς ὄρεσι Ντροῦ τζιά. Ἐντεῦθεν ἐκ τῶν ὄρων ἐξελθόντες μετ' ὀλίγον ἐβαδίζομεν εἰς ἐρημῶδες μέγα πεδῖον καὶ ἐβλέπομεν τὰ ὄρη ἅπερ νοτίως μὲν ἐκτείνονται, καὶ βορείως μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀνατολικῶς κάμπτονται, ἐν οἷς οἱ Καχαροὶ Ἀφγᾶνες ἐρχόμενοι ἀσφαφέτιδα καὶ καρδάμωμον συλλέγουσιν, ἀφικνοῦνται δ' ἀνατολικῶς καμπτόμενα μεταξὺ τοῦ Συστάν καὶ Κάεν μέχρι τῆς παρεμπιπτούσης ἐρήμου μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς περιφερείας τοῦ Ἐράτ ὑπὸ τῆς ὁποίας κυκλοῦνται βορείως καὶ δυτικῶς περιστρεφομένης καὶ παρεμπιπτούσης μεταξὺ τῶν ὄρων τοῦ Ναστραταμπάτ καὶ τῶν τοῦ Μπάμ Ναρμοσσέρ. Διέβημεν δὲ χειμάρρου κοίτην ἐκτεταμένην καὶ ὀνομαζομένην Σιλέ, δι' ἧς ὁ Ἴλμπάν ὅταν ὑπερεκχειλίζῃ ρεῖ ἐξερχόμενος ἐκ τῆς λίμνης Συστάν, στρέφεται δ' ἀνατολικῶς καὶ πλησιάζει εἰς τὸ παρὰ τὴν κοίτην του εὐρισκόμενον χωρίον Πεντέρ καὶ μεταβάλλει εἰς χερσόνησον οὕτω τὸ εἰς τὴν Περσίαν ὑποκείμενον Συστάν, ἀπολήγει δὲ νοτιανατολικῶς Πεντέρ ἐν τῇ ἐρήμῳ ποιῶν λίμνην ἐτέραν ἁλμυράν. Ἐκ ταύτης τὸ πάλαι ἐξερχόμενος ὅταν ἀφθονώτερα ὕδατα εἶχε, διήρχετο τὴν ἐρημον καὶ εἰσέβαλλε πλωτὸς εἰς τὸν ὠκεανὸν παρὰ πόλιν Ἀρβιν, ὡς προεγράφη, ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀρτάβιος. Μετ' ὀλίγον συνηντήσαμεν τὴν ἀπὸ Κοῦ μπαρφὶ εἰς Συστάν ἄγουσαν ὁδὸν καὶ παρερχόμενοι διώρυγας ἀρχαίας, δι' ὧν ἄλλοτε πρὸς καλλιέργειαν τῶν ἐκεῖσε χωρῶν ἐξ ἀνατολῶν ἐκ τοῦ Ἴλμπάν ὕδωρ διωχετεύετο, ἀπείχθημεν

μετὰ 12 φαρσέγγ τὴν 13 Ἰουλίου εἰς Βερμάλ, πρῶτον νῦν χωρίδιον τοῦ Συστάν, ἐν ᾧ τὸ πάλαι, ὡς ἐκ τῶν προμνησθεισῶν διωρύγων δηλοῦται, ὑπῆρχον πρὸ τοῦ Βερμάλ καὶ ἄλλα χωρία καὶ χῶραι καλλιεργημέναι.

Τὴν αὔριον μὲ διηύθυναν εἰς Σεκοὺς ἐν φαρσέγγ ἀνατολικοβορείως τοῦ Βερμάλ, καὶ τὴν ἐπαύριον ἐπὶ ἕξ φαρσέγγ βορείως καὶ παραπλεύρως τῆς λίμνης ὁδεύοντες μὲ ἡγαγον διὰ Τζιάρ Χαμί καὶ Καουσιάν εἰς τὴν πόλιν Συστάν νεωστὶ ἐκτισμένην παρὰ τὴν ὑπὸ τῶν Βδελουχιστανῶν καταστραφεῖσαν. Τὴν δ' αὔριον 16 Ἰουλίου, ἀφοῦ μοι ἐπέτρεψαν τὴν ἀναχώρησιν διηυθύνθην ἀνατολικῶς, παρῆλθον τὸ Καλὲ Ἀφγάν, ἐκτισμένον ὑπὸ Ἀφγάνων ἐκ τῆς ἐποχῆς τοῦ κατακτήσαντος τὴν Περσίαν Ἀφγᾶνος Μαχμούτ Σιά, καὶ κατέλυσα μετὰ ὀκτὼ φαρσέγγ εἰς Ντζιαναμπάτ παρὰ τὸν Ἰλμπάν καὶ πλησίον ἐρειπίων πόλεως ἐκτεταμένης, τῆς ἄλλοτε Συστάν ἢ Ὀστάνῆς ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλουμένης (α), ἐν ᾗ ἐφονεύθη ὁ Φιλώτας, καὶ ἐκ τῆς ὁποίας δι' ὁδοῦ ἀγούσης διὰ τῶν ἐρήμων εἰς Γιάσδ καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἐκβάτανα τὸ νῦν Ἀμαδάν, ἐπεμψεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ φονεύσῃ τὸν Παρμενίωνα· φασὶ δ' αὐτοὺς ἐπὶ δρομάδων καμῆλων ὁδὸν ἡμερῶν τριάκοντα ἢ καὶ τετταράκοντα ἐνδεκαταίους διανῦσαι (β). Ὁ δὲ Ἰλμπάν νοτιώτερον Ντζιαναμπάτ ἐκ τῆς χώρας Πεντέρ βορείως ἀνακαμπτόμενος χωρίζει πρὸς ἀνατολὰς τὸ Βδελουχιστανικὸν Συστάν ἐκ τοῦ Περσικοῦ, σχηματίζει δὲ τούτου δυτικῶς λίμνην ἐντὸς τῆς ὁποίας ὅρος ὡς νῆσος ὑπάρχει καλούμενον Κοῦ Χαντζιά, ἐνθα τοὺς νεκροὺς τῶν ἐνταφιάζουσιν· ἐξερχόμενος δὲ ἐκ τῆς λίμνης ὅταν ὑπερεκχειλίξῃ ῥεῖ ἐν τῇ Σελε μέχρι τῆς

(α) Πτολ. VI. 19. 5. (β) Στράβ. 724. Ἀρρ. 3. 26.

ἀλμυρᾶς λίμνης. Τὴν αὖριον τὸν Ἰλμπὰν διαβάς ἐπο-
ρευόμην, ἀνατολικὴν διεύθυνσιν ἔχων, ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ
Βδελουχιστανικοῦ Σερδάρ Ἰμπαῆμ χάν, καὶ ἀφίχθην
μετὰ 6 φαρσέγγ ὁδὸν εἰς Τζιχανσοῦρ τὴν αὐτοῦ ἐδραν
οὐ μακρὰν τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ ποταμοῦ Χάσση κεί-
μενον ἐν μέσῳ λίμνης. Ἐτέρα ὁδὸς ταύτης δυτικωτέρα
παρὰ τὸν ποταμὸν Φαρὰ βαίνουσα ἄγει εἰς Φαρὰ τῆς
περιφερείας Ἐράτ (Ἀρείας)· εἶνε ἐκείνη, δι' ἧς κατῆλθεν
ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ Ἀρείας εἰς Δραγγιανὴν (Συστάν). Ἄλ-
λη δὲ ἀνατολικωτέρα ἐκείνης δι' ἧς ὠδεύομεν παρὰ τὴν
κοίτην τοῦ Ἰλμπὰν βαίνουσα ἄγει εἰς Κανδαχάρ (Ἀρα-
χωσίαν)· εἶνε ἐκείνη δι' ἧς ὁ βασιλεὺς ἀπὸ Δραγγιανῆς
ἀπῆλθεν εἰς Ἀραχωσίαν, καὶ ὁ Κρατερός ἐκ ταύτης ἀ-
πῆλθεν εἰς Δραγγιανὴν. Εὗρον εἰς Τζιχανσοῦρ νομίσμα-
τα ἑλληνικὰ ἀρχαῖα καὶ λίθους γραπτὰς, ὧν μία μικρὰ
εἶχεν ἀλέκτορα λαμπρότατα γεγραμμένον, ὥς δὲ μοὶ
ἔλεγον, πολλὰς ἀρχαιότητας εὐρίσκουσιν εἰς ἐρείπια ἐ-
κεῖσε πόλεων ἀρχαίων. Τὴν αὖριον παρὰ τὸν ποταμὸν
Χάσση βαδίζων, παρῆλθον πολλὰ ἐρείπια πόλεων, καὶ
διώρυγας εὐμεγέθεις ἀρχαίας, δι' ὧν ἐδηλοῦτο ὅτι ἡ
χώρα ἥτις ποτε πολυκατοικημένη, καὶ ὁ ποταμὸς εὐμε-
γέθης· ἐνῶ κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ὠδευον,
δὲν εὗρον ἐν αὐτῷ ὕδωρ ἢ μόνον εἰς τινὰς ἐν τῇ αὐ-
τοῦ κοίτῃ λεκάνας βαθείας. Περὶ τῆς ἀρχαίας δὲ
καταστάσεως τῶν χωρῶν τούτων καὶ τοῦ ποταμοῦ, καὶ
τῶν ἐξ αὐτοῦ διωρύγων ἀκούων ὁ Ἡρόδοτος ἀφῆκεν
ἡμῖν περιγραφὴν τινὰ, ἐκ τῆς ὁποίας μανθάνομεν ὅτι
αἱ τότε ἐμφαινόμεναι ἀνωμαλίαι (α) προεδήλουν τὴν
ἐλευσιν τῆς νῦν καταστάσεως, καθ' ἣν πολλὰὶ χῶραι

(α) Ἡροδ. III. 117.

τὸ πρὶν καλῶς καλλιεργημέναι καὶ κατοικημέναι μετεβλήθησαν εἰς ἐρήμους δι' ἔλλειψιν βροχῶν, ἔνεκεν μεταβολῆς τῆς καταστάσεως τῆς σφαίρας. Ὁ δὲ Ἀράβιος ποταμὸς συνέχεια τοῦ Ἰλμπάν ὧν ὑπέκυπτεν εἰς τὰς ἀνωμαλίας ταύτας, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Μαρκιανὸς καὶ ὁ Ἀρριανὸς ἔτι εἰς τὸν περίπλουν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης παραδίδουσιν ἡμῖν αὐτὸν πλωτόν· ἐνῶ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρου ἀνάβασιν, καθ' ὃν καιρὸν ὁ βασιλεὺς αὐτὸν διέβη, δηλαδὴ ἐν καιρῷ θέρους, στενὸν καὶ ὀλίγον ὕδωρ ἔχοντα περιέγραψε (α). Κατέλυσα δὲ ἀπὸ Τζιχανσοῦρ μετὰ 12 φαρσέγγ εἰς τὸ χωρίον Ντιτέλ. Τὴν 19 Ἰουλίου διελθὼν διὰ Σισάβα ἀφίχθην μετὰ 12 φαρσέγγ εἰς Λοχή. Τὸν τεῦθεν ἐκτείνεται ἔρημος τριήμερος, καθ' ἣν καὶ τῶν τριῶν ποταμῶν αἱ ὄχθαι δὲν ὑπάρχουσι κατωκημέναι. Ὀνομάζεται δὲ Γκερμισήλ καὶ χωρίζει οὕτω τὸ Βδελουχιστανικὸν Συστὰν ἐκ τῆς χώρας τῶν Ἀφγάνων ἐνθεν καὶ ἐνθεν ἀπολήγουσα εἰς τὰς μεγάλας ἐρήμους τῆς Περσίας καὶ τοῦ Βδελουχιστάν. Τὸ βόρειον τοῦ Βδελουχιστανικοῦ Συστὰν καλεῖ ὁ Στράβων ἐν Δραγγιανῇ Προφθασίαν, εἰς ἣν ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τῆς Ἀρείας ἀφίχθη (β)· τὸ δὲ νότιον χώραν τῶν Εὐεργετῶν τοῦ Κύρου, δι' ἧς ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τῆς Δραγγιανῆς εἰς Ἀραχωσίαν ἀπῆλθε (γ). Κατὰ ταύτας τὰς χώρας τίθησιν ὁ Πτολεμαῖος πόλεις Προφθασίαν καὶ Ἀριάσπιν καλουμένας (δ), ὁ δὲ Ἀρριανὸς λέγει ὅτι ἡ χώρα δι' ἧς ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ Δραγγιανῆς εἰς Ἀραχωσίαν ἀπερχόμενος διῆλθε, ἐκαλεῖτο πρὶν τῶν Ἀριασπῶν, ὕστερον δὲ τῶν Εὐεργετῶν, ὅτι Κύρω ξυνεπελάβοντο τῆς εἰς Σκυ-

(α) Ἀρρ. 6. 21. 4. (β) Στράβ. 723. (γ) Στράβ. 724. (δ) Πτολ. VI, ιθ'. 4, 5.

οίας ἐλάσεως (α). Ὁ Ἡρόδοτος καλεῖ ἀμφοτέρους τοὺς Συστανεῖς Σαραγγαίους, καὶ Θωμαναίους τοὺς Ὀμανούς, Μύκους δὲ τοὺς ἐν Μάκᾳ ἢ Μοσχάτ (β). Νοτίως δὲ τοῦ κατὰ τὴν θέσιν Γκερμισήλ Ἰλμπάν ἐν πλήρει ἐρήμῳ ὡς ὅσας ὁρος ὕδατα ἔχον κατοικεῖται ὑπὸ Βδελουχιστανικῆς φυλῆς καλουμένης Τζιαγγαί. Ὡς πρὸς τὰ ιδιώματα δὲ τῆς Βδελουχιστανικῆς γλώσσης διαιροῦνται οἱ Βδελουχιστανοὶ ἐν γένει εἰς τοὺς Μπραβάν δηλαδὴ εἰς τοὺς ὁμιλοῦντας τὴν γλῶσσαν Μπραβάν, καὶ εἰς τοὺς Ῥωξάν. Τούτων οἱ μὲν κατοικοῦσι περὶ τὸ Κελάτ ὡς προερρέθη, οἱ δὲ τὴν Ῥωξάν ὁμιλοῦντες εἰσὶ πάντες οἱ ἄλλοι δηλαδὴ οἱ τοῦ Χαράν, οἱ τοῦ Κοῦ Μπαρφί, οἱ Συστανοί, καὶ οἱ Τζιαγγαί. Ἐκ Λοχῆ δ' ὁδὸς παρὰ τὸν ποταμὸν ἄγουσα ἀπολήγει εἰς τὴν ἀπὸ Ἐράτ διὰ Κανδαχάρ μεγάλην ὁδὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ Μπηκουὰ διερχομένην, νοτίως τοῦ Κλεπτοβουνίου, ὅθεν ἢ πρὸς Κανδαχάρ ἢ πρὸς Φαρά ἄγουσιν· ἑτέρα δὲ συντομίας χάριν ἄγει ἀπ' εὐθείας διὰ τῶν ἐρήμων εἰς Γκρέσκ τῆς Κανδαχάρ. Ταύτην λαβὼν διέβην τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ Χάσση ὕδωρ μὴ ἔχουσαν καὶ κατέλυσα μετὰ ἑπτὰ φαρσέγγ εἰς χώραν Μόσση παρὰ μικροπηγῇ. Τὴν 22 Ἰουλίου μετὰ 23 φαρσέγγ ὁδὸν ἀφίχθην εἰς τὸ Ἀφγανικὸν ὄριον εἰς φρέαρ καλούμενον Τζιά Ζαμάν, καὶ τοῦτο ἀφείς ἀφίχθην τὴν ἰδίαν ἡμέραν μετὰ 10 φαρσέγγ εἰς τὸ παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἰλμπάν Μπαμπακὴ βορείως τοῦ Καλὲ μπίστ κείμενον. Τὴν αὖριον μετὰ 14 φαρσέγγ ἀφίχθην εἰς Γκρέσκ. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἀναχωρήσας ἐντεῦθεν ὠδεύσα δι' ἧς προδιήθλον ὁδοῦ μέχρι Μοχόρ, ὅθεν μέχρι τῆς κοιλάδος Νανοί, ἀντὶ νὰ πορευθῶ δι' Ὀμπὲ

(α) Ἀρρ. 3. 28. (β) Ἡροδ. III, 93, 117. Πτολ. VI, 7, 14.

ὅπως πρίν, διήλθον ἀνατολικῶς τούτου διὰ χωρίου καλουμένου Κανδαχάρ, καὶ εἶτα τὰ μεταξὺ τῆς κοιλάδος Μοκὸρ καὶ Νανοὶ ὄρη, ἐν οἷς πρὸ δύο μηνῶν ἐκ τῆς διαβάσεώς μου χωρίον Χαμπημπιλὰ ὀνομαζόμενον, δηλαδὴ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἡγαπημένον, κατεκλύσθη ὑφ' ὑδάτων πανταχόθεν ἐκ τῶν ὁρῶν συρρευσάντων· τεσσαράκοντα ἄνθρωποι ἐκ τῶν κατοίκων αὐτοῦ ἐπνίγησαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ ζῶα. Ἀφίχθην δὲ εἰς Καβούλ τὴν πρωΐαν τῆς 31 Ἰουλίου, διατρέξας τὴν ἀπὸ Πεσσιαοῦρ μέχρις ἐκεῖ ὁδὸν εἰς ἐξήκοντα ἡμέρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

ΠΕΡΙΒΟΗΣΙΣ ΑΠΟ ΚΑΒΟΥΛ ΤΟΥ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ ΜΕΧΡΙ

ΚΑΪΡΟΥ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ.

Ἐγκαρδίως μ' ἐδέχθη ὁ Ἑμήρ, ὡς ἀληθῶς καὶ αἱ τῶν Ἰνδιῶν ἐφημερίδες ὁμολογοῦσιν· ἀλλὰ δὲν ἦτο ὁ γλυκὺς ἐκεῖνος, ὃν πρὸ πέντε ἐτῶν ἄφησα. Καταστενοχωρήσαντες μετέβαλον τὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα. Οἱ εὐεργετηθέντες παρ' αὐτοῦ προσεπάθουν διὰ πυρίτιδος ν' ἀνατινάξωσιν εἰς τὸν ἀέρα. Τὰ τέκνα τοῦ ἦσαν ἐπαναστατημένα· κατὰ τοὺς ἐμφυλίους αὐτῶν πολέμους ἐφονεύθησαν οἱ προσφιλεῖς καὶ ἀφωσιωμένοι αὐτῷ στρατηγοί. Ἐγείνεν ἄπιστος, ἔκαμεν ἵνα αὐτοὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ φονεύσωσιν ἰδίαις χερσὶ τοὺς ἀδελφούς του. Ἐξαπατήσας δι' ὀρκων συνέλαβε καὶ ἔθεσε τὸν υἱὸν του ἐν τῇ φυλακῇ. Τὸ κράτος του διὰ τοὺς ἀδιακόπους πολέμους ἦτο ἐξηντλημένον, ἡ δὲ προσοχὴ του πᾶσα χάριν τοῦ ἀρ-

γυρίου εἰς τοὺς Ἀγγλους. Εἶνε ἀληθές ὅτι τὸ κράτος τοῦ Ἑμήρ ἦτο ἀνώμαλον, καὶ ἐφοβεῖτο περὶ τῆς ζωῆς μου πλέον, ὥς μοι ἔλεγεν, ἢ περὶ τῆς ἰδικῆς του, ἀλλ' εἶνε ἀληθές, ὅτι ἄνευ διαταγῶν τοῦ Ἑμήρ μονότατος διήλθον ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὸ κράτος πανταχοῦ ὑποδεχόμενος μετ' ἐνθουσιασμοῦ, ὥς δηλοῖ ἡ ταχεῖα διὰ τοῦ κράτους διάβασίς μου· διότι ἐπίστευον, ὅτι διὰ τῆς ἐπιρροῆς, ἣν πρὸς τὸν Ἑμήρ εἶχον, ἡδυνάμην νὰ συμβιβάσω τὰ διεστῶτα, καὶ νὰ ἐξομαλύνω τὸ κράτος. Τοῦτο καθαρῶς μοι ἐξέφρασεν ὁ πρόεδρος τοῦ ὑπουργείου τοῦ Ἑμήρ, λέγων μοι, ὅπως ὁμιλεῖτε πρὸς τὸν Ἑμήρ οὐδεὶς ὠμίλησεν, οὔτε ὁμιλεῖ. Ἐδέχθη πρεσβείας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐξ ἄλλων κρατῶν, ἀλλ' οὐδεὶς ὠμίλησεν αὐτῷ τοσοῦτον θαρραλέως καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ἐναντιωθῇ τῇ αὐτοῦ γνώμῃ. Καὶ ὁ Ἑμήρ ἐξ ἄλλου μετ' οὐδενὸς ὁμιλεῖ, ὅπως μετὰ σοῦ. Γινώσκει ὅτι τὸν ἀγαπᾷς. Ὅτι ὁμῶς ἐπιρρέασαν τὸν Ἑμήρ ὥς πρὸς ἐμὲ αἱ τῶν Ἀγγλῶν εἰσηγήσεις, δείκνυται ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου εἰπόντος μοι. «Ἐγίνες ἐνόχλησις τῶν φίλων σου.» καὶ ἐκ τοῦ ἐν Ἰνδίαῖς ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν ἐρωτήσαντάς με: «Πῶς ὁ Ἑμήρ σοὶ ἐπέτρεψεν ὁδόν, ἣν ἡμεῖς δὲν σοὶ ἐπετρέψαμεν;» καὶ ἐκ τῶν ἐν Ἰνδίαῖς ἐφημερίδων εἰσηγήσει τῶν ἐν αὐταῖς ἀρχῶν καταχωρησασῶν ψευδῶς ὅτι ὁ Ἑμήρ μοι ἔγραψεν εἰς Πεκταουρ ἵνα ἐπανακάμψω ὥστε ἂν δὲν εἴπω ἢ μόνη, μία τῶν τοῦ πολέμου αἰτιῶν ὑπῆρξεν ἢ εἰς Καβούλ εἰσοδός μου καὶ ἡ ἐντεῦθεν εἰς Ἰνδίας κατάβασίς μου. Ἀλλ' ἀληθῶς αἰτία πολέμου ὑπῆρξεν ἡ ἐκεῖθεν ταχεῖα ἀναχώρησίς μου, διότι ἂν ὀλίγον ἔμενα ἡδυνάμην, ὅπως καὶ ἐπιστευόμην ὑπὸ τοῦ κράτους, νὰ συντελέσω εἰς ὅ,τι καλὸν δι' αὐτό.

Ἡποίας δὲ ιδέας εἶχον, δηλοῦται ἐξ αὐτῆς τῆς ἐφημερίδος τοῦ κ. Ὅστενσάκεν ἐν ἧ οὐδὲν ἐδημοσιεύθη ἐκ τῶν πρὸς νότον τῶν Ἰμαλαίων· διότι οὐδὲν αὐτῷ εἶπον, καὶ οὐδὲν ἐγίνωσκεν. Ἄν ἐγίνωσκέ τι ἤθελεν αὐτὸ τοῦτο πρῶτον πάντων δημοσιεύσει.

Ἀκούσας δ' ὁ Ἑμῆρ, ὅτι ὑπερευχαριστήθην διὰ τὰ ἐν Τζιχανσουρ Ἑλληνικὰ εὐρήματα διέταξε καὶ μοι ἔφεραν νομίσματα ἀρχαῖα πρό τιος εὐρεθέντα ἐν Λογγέρ εἰς φρέαρ καλούμενον τοῦ Ντακιανούς ἢ Κιανούς, ἐνός, ὡς προεμνήσθην, τῶν Ἑλλήνων βασιλέων ἐν Βακτριανῇ, οἵτινες κατ' Ἀπολλόδωρον ἀποστατήσαντες ἐκ τῶν Συριακῶν βασιλέων, τῶν ἀπὸ Σελεύκου τοῦ Νικάνορος, καὶ αὐξηθέντες ἐπετέθησαν καὶ τῇ Ἰνδικῇ. Ὁ Εὐκρατίδας μάλιστα, μεθ' οὗ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ντακιανούς ἢ Κιανούς σχετίζεται, ὑφ' ἑαυτῷ πόλεις χιλίας ἐποίησε, καὶ μέχρι Καίσαρος ἐν τῇ Ἰνδικῇ ἐλλήνιζον (α). Δὲν πρέπει δὲ νὰ συγχύσωμεν τὸν Ντακιανούς μετὰ τοῦ Περσῶν βασιλέως Κάϊ-Καούς τὸν ἕκτον αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ ὑπάρξαντος· διότι, ὡς εἶδομεν, αἱ πόλεις Κοντοῦς (Εὐκρατιδίς), Καβούλ, Περσισαούρ, καὶ Λαχώρ, εἰς τὸν βασιλέα Ντακιανούς ἀποδιδόμεναι, ἐκτίσθησαν μετ' Ἀλέξανδρον. Ἀπερχόμενος δ' ἐντεῦθεν δι' Ἰνδίας θέλω ἐν τοιαύτῃ εὐκαιρίᾳ προσπαθῆναι ἵν' ἀναγνώρισω τὰ βήματα τοῦ βασιλέως, ἐπὶ τοσοῦτον μᾶλλον, καθ' ὅσον οἱ Ἀγγλοὶ πιστεύουσιν ὅτι δὲν περιεγράφησάν ποτε αἱ χῶραι αὗται.

Λέγει ἡμῖν ὁ Στράβων· καταστρεψάμενος ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τὴν Βακτριανήν, καὶ τάκεῖ πάντα ὅσα ἦν ὑπὸ τοὺς Πέρσας καὶ ἔτι πλείω, καὶ τῆς Ἰνδικῆς ὠρέχθη λε-
(α) Στράβ. 686. 719.

γόντων μὲν περὶ αὐτῆς πολλῶν οὐ σαφῶς δέ. Ἀνέστρεψε δ' οὖν ὑπερθεὶς τὰ αὐτὰ ὄρη (δηλαδὴ τὸν Παροπάμισον ἢ Καύκασον) κατ' ἄλλας ὁδοὺς ἐπιτομωτέρας ἐν ἀριστερᾷ ἔχων τὴν Ἰνδικήν, εἴτ' ἐπέστρεψεν εὐθὺς ἐπ' αὐτήν, καὶ τοὺς ὄρους τοὺς ἐσπερίους αὐτῆς, καὶ τὸν Κώφην ποταμὸν καὶ τὸν Χοάσπην, ὃς εἰς τὸν Κώφην ἐμβάλλει ποταμὸν κατὰ Πλημύριον πόλιν (α). Ὁ δὲ Ἀρριανὸς λέγει, ἐκ τῆς Βακτριανῆς ὁ Ἀλέξανδρος ὑπερβαλὼν τὸν Καύκασον (Ἰνδοκῶσι) ἐν δέκα ἡμέραις ἀφίκετο εἰς Ἀλεξανδρείαν πόλιν τὴν κτισθεῖσαν ἐν Παροπαμισάδαις (δηλαδὴ εἰς Μακὸρ διὰ τῆς ἀγούσης ὁδοῦ παρὰ τὸ σπήλαιον τοῦ Προμηθέως), ἀφικόμενος δ' εἰς Νίκαιαν πόλιν προσῶχρει ὡς ἐπὶ τὸν Κωφῆνα (β). Ὡστε ἐκ τῆς Βακτριανῆς ὁ Ἀλέξανδρος ἦλθεν εἰς Ἀλεξανδρείαν, καὶ ἐκ ταύτης ἀνέστρεψε πρὸς Πλημύριον πόλιν ἐνθα ὁ Χοάσπης εἰς τὸν Κώφην ἐμβάλλει. Μεταξὺ δὲ Ἀλεξανδρείας καὶ Πλημυρίου πόλεως ὑπῆρχε πόλις Νίκαια, ἥτις εἶνε αὐτὸ τὸ Γασνὶ ἐλληνιστὶ μεθερμηνευόμενον. Κώφης δὲ ἢ Κωφῆν εἶνε, ὡς προεγράφη, ὁ ποταμὸς τοῦ Κουϊστὰν ἢ Γορμπάν, καὶ Χοάσπης ἢ Χόης ὁ νῦν Σιάσση Γκάου καλούμενος. Πλημύριον δὲ πόλις κείμενον παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Χοάσπου καὶ Κώφης εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ λόφου ἐφ' οὗ ὁ Ἐμῆρ ἔκτιζε τὴν πόλιν του. Ἐνταῦθα ὁ βασιλεὺς διελὼν τὴν στρατιὰν Ἡφαιστίωνα μὲν καὶ Περδίκχαν καὶ Ταξιῆλην ἐκπέμπει εἰς Πευκαλαιῶτιν ὡς ἐπὶ τὸν Ἰνδόν. Ἀλέξανδρος δὲ προῶχρει εἰς τὴν Ἀσπασίων καὶ Γουραίων χώραν καὶ Ἀσσακηνῶν. Πορευθεὶς δὲ παρὰ τὸν Χόην καλούμενον ποταμὸν ὁρεινὴν τε ὁδὸν καὶ τραχεῖαν,

(α) Στράβ. 697. (β) Ἀρρ. 4. 22.

καὶ τοῦτον διαβάς χαλεπῶς, τὸ μὲν πεζῶν τὸ πλῆθος βάδην ἔπεσθαι οἱ ἐκέλευσεν, αὐτὸς δὲ σπουδῇ ἦγεν, ὅτι τοὺς ταύτῃ οἰκοῦντας βαρβάρους συμπεφευγέναι εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὰς ὀχυράς πόλεις αὐτῷ ἐξηγγέλλετο (α). Ὡστε ἄλλην ὁδὸν ἔλαβεν ὁ Ἡφαιστίων, καὶ ἄλλην ὁ Ἀλέξανδρος, οὗτος μὲν τὴν παρὰ τὸν Χόην (Σιάσση Γκάου) ἄγουσαν, τὴν δὲ ἑτέραν διὰ Τζιελαλαμπάτ ἔλαβεν ὁ Ἡφαιστίων· ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουσιν ἡ αἱ δύο αὗται ὁδοὶ ἐντεῦθεν δι' Ἰνδίας.

Τὴν τοῦ βασιλέως προτιμήσας νὰ ὁδεύσω κατέβην μετὰ τῶν συνοδευόντων με τὴν 2 Αὐγούστου 1875 ἐκ τῆς ἀνατολικῆς θύρας τοῦ Καβούλ εἰς τὴν ἀνατολικὴν αὐτοῦ κοιλάδα, καὶ στραφέντες νοτιοδυτικῶς ἐπορευόμεθα παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Σιάσση Γκάου, ἡ τοῦ Χόη, διαβάντες δέ, παρὰ τὴν ὄχθην του βαδίζοντες, ὄρη, εἰσῆλθομεν εἰς τὴν κοιλάδα Λογγέρ Λοχάρναν καλουμένην ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (β), καὶ δυτικῶς στραφέντες κατελύσαμεν μετὰ τριῶν φαρσέγγ πορείαν εἰς Τζιαρισσή. Τὴν αὔριον διελθόντες μετ' εὐκολίας τὸν Χόην, ἐνῷ ὁ βασιλεὺς διῆλθεν αὐτὸν χαλεπῶς περὶ τὸ ἔαρ ἐκ Βακτριανῆς ἐκκινήσας, ἐσταματήσαμεν ἐπὶ μικρὸν εἰς Ζαγορσσιὰρ ἔνθα τὸ φρέαρ τοῦ ἡμετέρου Κιανούς ὑπάρχει, ἵν' ἀγοράσω ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ εὑρεθέντων ἐλληνικῶν νομισμάτων· ὑπερθεματίζων δ' ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τιμὴν παρεκίνουν τοὺς κατοίκους ἵνα πλείοτερα νομίσματα μοι φέρωσιν. Ἦσαν πάντα ἐλληνικὰ δυσδιάγνωστα φέροντα ἐλληνικὰ γράμματα καὶ ἐνδυμασίας καὶ κირθασίας ἐπὶ τῶν προτομῶν ἀσυνήθεις. Ἐνταῦθά που πρέπειν ἢ καὶ ἡ πόλις ἢ οὐ μακρὰν τῶν ὁρῶν χει-

(α) Ἀρρ. 4. 23. (β) Πτολ. VI. 18. 5.

μένη, καθ' ἣν ἐτρώθη ὁ Ἀλέξανδρος, οἱ δὲ Μακεδόνες ἀλόντες κατέστρεψαν. Κατήλθομεν δέ, ἀκαλλιεργήτους χώρας διαβάντες, εἰς τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ Χόσση, καὶ κατελύσαμεν εἰς τὸ παρὰ τὴν κοίτην αὐτοῦ ὁμώνυμον χωρίον ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Νασούλα χάν μετὰ 12 φαρσέγγ πορείαν. Κατ' αὐτὰς τὰς χώρας ὑπάρχει καὶ ἡ πόλις Ἀνδακα, ἣν τινα ὁ Κρατερός μείνας ἐξετείχισεν ὁμολογία τῷ Ἀλεξάνδρῳ παραδοθεῖσαν (α). Δυτικῶς τοῦ Χόσση ὑπάρχουσιν ὄρη ἄγωνα χωρίζοντα τὴν πεδιάδα Λογγέρ ἐξ ἐκείνης τοῦ Τζιάρχ ἢ Σουλειμάν Χέλι· ὁ δὲ ποταμὸς Χόσση ἐκ τῶν πρὸς νότον τῆς πεδιάδος Λογγέρ ὁρῶν κατερχόμενος ἐμβάλλει εἰς τὸν Σιάσση Γκάου. Τὴν ἐπομένην ἐπανακάμψαντες ἀνέβημεν ἐκ τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ εἰς τὸ πεδίον, καὶ ἔχοντες τὸν ποταμὸν δεξιὰ καταρρέοντα δι' ἀποκρήμνων χωρῶν διηυθύνθημεν πρὸς τὰ νοτίως τῆς πεδιάδος ὄρη τὰ πρὸς δυσμὰς μέχρι τῆς Βδελουχιστανικῆς ἐρήμου προεκτεινόμενα, καὶ τὸν βόρειον φραγμὸν τῶν Ἰνδιῶν ἀποτελοῦντα· ἀνέβημεν δὲ πλευρώματα ὁρῶν δύσβατα εὐμεγέθων κολοβῶν μυῶν πλήρη, καὶ κατήλθομεν εἰς χωρίον Ντου-μπαντί παρὰ τὴν κοίτην τοῦ Χόσση, ὃν ὡς κυρίαν πηγὴν τοῦ Σιάσση Γκάου λαβόντες οἱ Ἕλληνες ὠνόμασαν αὐτὸν Χοάσπην καὶ Χόην. Ἀκολουθήσαντες τὴν κοίτην αὐτοῦ εἶχομεν πρὸς ἀνατολὰς τὰ ὄρη Σοῦρχ ἅπ καὶ πρὸς δυσμὰς τὰ ὄρη Μαγγάλ ἄβατα, καὶ ὑπ' ἐλευθέρων λαῶν κατοικούμενα, παρήλθομεν δὲ χωρίον Ἀχοῦν Χέλι καλούμενον, καὶ ἀνέβημεν διάσελον ὁμαλόν, ἐξ οὗ αἱ κυρίως ἀρχαὶ τοῦ Χόσση κατήλθομεν ἐτέρωθι πρὸς ἕτερον ποταμὸν νοτίως ἄγοντα εἰς ὁροπέδιον, ἐνθα

(α) Ἀρρ. 4, 23.

χωρίον Καστήμ Χέλι ὑπάρχει. Ἐγκαταλείψαντες δὲ τὸν ποταμὸν ῥέοντα νοτίως μεταξὺ ἀποκρήμνων ὀρῶν ἐστράφημεν νοτιοδυτικῶς, καὶ ἀνελθόντες διάσελον ὀμαλὸν κατήλθομεν ἐτέρωθι νοτιανατολικῶς στρεφόμενοι κατὰ ῥοήν ποταμοῦ Εὐάσπαλα καλουμένου ὑπὸ τοῦ Ἀρριανοῦ (α), καὶ ἀφίχθημεν εἰς χώραν τῶν καλουμένων Ντζιαντζιρὶ ἔνθα καὶ ὁ ἄλλος ποταμός, ὃν ἀφήσαμεν, ἐνοῦται μετὰ τοῦ Εὐάσπαλα, κατελύσαμεν δὲ εἰς χωρίον Ἀϊκοῦλ μετὰ 12 φαρσέγγ ὁδόν. Ἐνταῦθα αἱ ὄχθαι τοῦ ποταμοῦ εἰσὶν ὀμαλότεραι ὁ δὲ ποταμός νοτίως ῥέων διέρχεται διὰ Ῥοντιὰν ὀμαλοτέρας κοιλάδος, καὶ ἐκεῖθεν δι' ἀποκρήμνων ὀρῶν διερχόμενος ἐξέρχεται εἰς τὴν κοιλάδα Κόρμ, ἔνθα μετ' ὀλίγον θέλομεν αὐτὸν ἐπανεῦρει. Τὸ Τζιαντζιρὶ δὲ καὶ Ῥοντιὰν ἀντιστοιχεῖ καθαρῶς πρὸς τὰς μεταξὺ τοῦ Τζιελααμπάτ καὶ Καβούλ χώρας, τὸ Ῥοντιὰν ἰδίως πρὸς τὴν χώραν Κουνάρ, ἔνθα ὁ ποταμός τοῦ Πεντζιαοῦρ ἐκ Καφριστὰν καὶ Τζιατράρης σχηματιζόμενος, ὁ καὶ Κώας ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου λεγόμενος, χύνεται πρὸς τὸν Καβουλικὸν ποταμόν, ὃν Ἰνδὸν ὁ Πτολεμαῖος καλεῖ, Κώφην δὲ ὁ Στράβων, καὶ Κωφῆνα ὁ Ἀρριανός. Καλλιεργεῖται καὶ ἐνταῦθα, ὅπως καὶ ἐκεῖ, ἰδίως ἡ ὄρυζα, ὡς κάλλιον παντὸς ἄλλου ἀναπτυσσομένη· ἀλλὰ κάλλιστον εἶδος ταύτης ἐν Κουνάρ, ἐκ τῆς ὁποίας κατ' ἔτος καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας προμηθεύεται. Ἐνταῦθ' αὖτε εἶνε ἡ τῶν Ἀσπασίων χώρα εἰς τὴν πόλιν τῶν ὁποίων ἀπὸ Ἀνδακα δευτεραῖος ὁ βασιλεὺς ἀφίκετο, καὶ κατὰ τοὺς πρὸς ἀνατολὰς γηλόφους, ἐπεὶ δὴ ἀλλαχοῦ τοιοῦτοι δὲν ὑπάρχουσι, συνάψας ὁ Πτολεμαῖος μάχην κρατερὰν ἐφόνευσεν τὸν ἡγεμόνα

(α) Ἀρρ. 4. 24.

τῶν Ἀσπασίων (α). ὥστε οἱ Τζιαντζιρὶ εἰσὶν οἱ Ἀσπάσιοι. Τὴν αὖριον δὲ ἀνατολικῶς πρὸς χώραν ὁμαλὴν καὶ λοφώδη στραφέντες, κατήλθομεν ἐτέρωθι εἰς χεῖμαρρον, καὶ ἐκ τούτου ἀνήλθομεν ὄρος ἐνθα διάβασις τελεῖται καὶ τοῦ Ἐμῆρ φυλακεῖον ὑπάρχει· κατήλθομεν δ' ἐτέρωθι εἰς μικρὰν κοιλάδα Ἀλλή Χέλ νοτίως τῆς ὁποίας ποταμίσκος, βορειανατολικῶς ἐρχόμενος, ἐνοῦται εἰς Ῥοντιὰν μετὰ τοῦ εἰς Κόρμ ἄγοντος. Τὸν ποταμίσκον δ' ἀκολουθήσαντες, ἀνήλθομεν εἰς Μωρεῶνα ὑπὸ ὄρος, καὶ νοτιανατολικῶς στραφέντες ἀνέβημεν διάσελον κατὰφυτον ἐκ πιτυῶν, ἐφ' ὧν πίθηκοι κατ' οἰκογενείας ἔχαιρον. Ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ἐβλέπομεν πρὸς νότον ἐξέχον παρὰ πάντα τὰ ἄλλα ὄρη τὸ Σιφήτ Κοῦ, δηλαδὴ τὸ λευκὸν ὄρος, οὕτω καλούμενον διότι φέρει ἐνιαχοῦ αἰωνίως χιόνα· τὸ πεδῖον δὲ Κόρμ ἐνώπιον ἡμῶν καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἀνελίσσόμενον δίκην φωτεινοῦ ὄφους τὸν ἐκ τῶν ὀρῶν Ῥοντιὰν ἐξερχόμενον ποταμόν, ὅστις καλεῖται ποταμὸς Κόρμ, ἢ Γουραῖος καὶ Γουραίων ἡ χώρα ὑπὸ τοῦ Ἀρριανοῦ (β). Κατήλθομεν ἀκολουθήσαντες ῥύμην ποταμοῦ εἰς ῥευματιάν, καθ' ἣν ἐν δεξιοῖς ὑπὸ ὑπώρειαν ὄρους Μογπὲρ καλουμένου ὑπῆρχε χωρίον Μογπὲρ χειμάδιον τῆς ὁμωνύμου αὐτῷ ἀδεσπότου φυλῆς ἀναβαινούσης ἐκ τοῦ χωρίου ἐν καιρῷ θέρους εἰς τὸ ὄρος· τοῦτο πρέπει νὰ ᾖ ἡ πόλις Ἀριγαῖον, ἣν ὑπερβαλὼν τὰ ὄρη ὁ Ἀλέξανδρος κατέλαβεν ἐμπεπρησμένην, καὶ ἐνταῦθα ἀφίκετο ἐκ Χόσση ὁ Κρατερός, ὃν διέταξε καὶ ταύτην τὴν πόλιν ἐκτειλίσαι τε καὶ ξυνοικίσαι εἰς αὐτὴν τοὺς τε προσχώρους ὅσοι ἐθέλονταί, καὶ οἱ δὲ τινες ἀπόμαχοι τῆς στρατιᾶς· αὐτὸς δὲ προελ-

(α) Ἀρρ. 4. 24. (β) Ἀρρ. 4. 25.

θῶν πρὸς τι ὄρος κατεστρατοπέδευσεν ὑπὸ ταῖς ὑπώρειαις τοῦ ὄρους (α). Παρελθόντες δ' αὐτὸ καὶ εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμίσκου διαβάντες ἐβαδίζομεν νοτιανατολικῶς εἰς ὁμαλὴν ὑπώρειαν τῶν ὄρων Παπέρ ἐνώπιον τῶν ὁποίων ἡ πεδιάς τοῦ Κόρμ ἐκτείνεται, παρήλθομεν χωρίδιον Παπέρ καλούμενον, περὶ τὸ ὁποῖόν που ὑπὸ τῶν ὄρων τὴν ὑπώρειαν ὁ βασιλεὺς κατεστρατοπέδευσε, καὶ ὁ Πτολεμαῖος εἰς κατασκοπὴν προπεμφθεὶς εἶδε πυρὰ τῶν βαρβάρων πλείονα τῶν τοῦ Ἀλέξανδρου (β)· καὶ διελθόντες τὸ πρῶτον ἀνωμάλους χώρας ἐστράφημεν ἐν τῷ πεδίῳ ἀνατολικώτερον, καταλύσαντες μετὰ 12 φαρσέγγ πορείαν εἰς τὸ παρὰ τὰ ἴδια ὄρη χωρίον Σιλαουζὰν ὀνομαζόμενον πάντων τῶν ἐν τῇ κοιλάδι λαμπρότατον. Κατὰ ταύτην που τὴν ὁδὸν ὁ βασιλεὺς τοὺς βαρβάρους καταπολεμήσας ἔλαβεν ἀνθρώπους τετραχισμυρίους, βοῶν δὲ ὑπὲρ τὰς τρεῖς καὶ εἴκοσι μυριάδας, καὶ τούτων τὰς καλλίστας ἐπιλεξάμενος, ὅτι διαφέρουσαι αὐτῷ τε κάλλει τε καὶ μεγέθει ἐφαίνοντο, ἐπεμψεν εἰς Μακεδονίαν ἐργάζεσθαι τὴν χώραν (γ). Τοῦ Σιλαουζὰν ἀνατολικῶς ἐκτείνονται τὰ ὄρη Παπέρ, ἐξ ὧν ποταμὸς κατερχόμενος διαιρεῖ τὸ χωρίον εἰς δύο· τοῦτον ἀκολουθοῦντες ἄγουσι διὰ τῶν ὄρων Παπέρ ἐκ Κόρμ εἰς Ντζιελαλαμπάτ, ὥστε τὸ πε-

(α) Ἀρρ. 4. 24. Δι' ἐπικαιροτέραν θέσιν ἤθελον γνωματεύσειν ὅτι τὸ Ἀριγαῖον ἔκειτο ἐν Ἀλλή Χέλ ἂν δὲν διεσαφηνίζετο ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀφίχθη εἰς Ἀριγαῖον ὑπερβαλὼν τὰ ὄρη καὶ ἂν δὲν εὑρισκόν ὁμοιότητά τινα τοῦ ὀνόματος Ἀριγαῖον πρὸς τὸ ὄνομα Μογπέρ. Ἀλλ' εὐτὼς ἐπροτίμησεν ὁ βασιλεὺς τὰς διόδους ἐνθεν καὶ ἐνθεν τῶν ὄρων νὰ φυλάξῃ. (β) Ἀρρ. 4. 24. (γ) Ἀρρ. 4. 25.

δῖον Ντζιελαλαμπάτ ἀντιστοιχεῖ καθαρῶς πρὸς τὸ πεδῖον Κόρμ, ἀμφοτέρωθεν μεγαλείτερα ὄντα τῶν τῶν ἐντὸς ὄρων. Κατὰ τὴν ὁδὸν δὲ ταύτην εὐρίσκονται ἐν τοῖς ὄρεσι νομίσματα Ἑλληνικὰ ἀρχαῖα· τούτων ἐν Σιλαουζάν τυχὼν ἡγόρασα φέροντα χαρακτηῖρας, οἷους καὶ τὰ ἐν τῷ φρέατι Κιανοῦς. Ἐνόμισα αὐτὰ νομίσματα τῶν ἐν Βάκτροις βασιλευσάντων Ἑλλήνων, ἐπειδὴ εἰς τὰ ὄρη κατέφυγον οἱ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου καὶ ὕστερον κατὰ τὴν βασιλείαν τῶν Βάκτρων οἰκισθέντες εἰς διαφόρους χώρας Ἑλληνες ὅταν κατεδιώκοντο μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς βασιλείας τῶν Βάκτρων. Τὴν ἰδέαν ταύτην μοὶ ἐνίσχυσαν οἱ Καφριστανοί, λέγοντές μοι, ὅτι οἱ λατρευόμενοι ὑπ' αὐτῶν ὡς θεοί, ὡς εἰς τὰ καθέκαστα θέλομεν ἶδει, ἦλθον νοτιόθεν· δὲν ἦσαν δὲ Ἰνδοί, οὔτε Παρίαι, ἐπειδὴ οἱ Καφριστανοὶ διακρίνουσιν ἀμφοτέρους· ἀλλ' Ἑλληνες. Ὁ ἀπόστολος Јис μοὶ ἔλεγεν ἐν Πισσιαοῦρ τοὺς Καφριστανοὺς καθαρῶς ὁμολογοῦντας ὅτι κατὰγονται ἐξ Ἑλλήνων. Δὲν ἤκουσα τοιοῦτό τι παρὰ τῶν Καφριστανῶν μεθ' ὧν συνδιελέχθην, γινώσκωμεν ὅμως ὅτι οἱ Καφριστανοὶ καὶ οἱ Τζιατραρεῖς, κατοικοῦντες παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Κῶα, ὡς καλεῖ τὸν ποταμὸν τοῦ Κουνάρ ὁ Πτολεμαῖος, καλοῦνται ὑπ' αὐτοῦ Λάμπηγες, πιθανὸν ὡς προεῖπον διὰ τὴν ἀνθηρῶς ξανθίζουσιν αὐτῶν χροιάν. Δυτικῶς τῶν Παπὲρ καὶ βορείως τοῦ πεδίου Κόρμ Κουροῦμ ὑφ' ἡμῶν καλουμένου ὑπάρχουσι τὰ ἐλεύθερα ὄρη τῶν Βεζυροὶ νοτίως μέχρι Μπενουῦ ἐκτεινόμενα, καὶ μέχρι τῶν χωρῶν τοῦ Ἰσμαήλ χάν καὶ Γαζά χάν, Σουλεϊμάν πρό τινος καλουμένων καὶ ἀφικνουμένων νοτίως μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ, καὶ ἀναγομένων ἄλλοτε μετὰ τῶν Βεζυροὶ εἰς τὴν Ἀραχωσίαν (Κανδαχάρ), εἰς

τὴν ὁποίαν καὶ μέχρι νῦν οἱ ὄμοροι αὐτῶν τοὺς ἀνάγουσιν. Ἀνατολικῶς δὲ τῶν ὄρων Βεζυροὶ καὶ νοτίως τῆς κοιλάδος Κόρμ ὑπάρχουσι τὰ ὄρη Χαϊμπέρ χωριζόμενα ἐξ ἐκείνων διὰ τῆς παρεμπιπτούσης μικροκοιλάδος Βουλημῆς καλουμένης, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ Κόρμ τοῦ διὰ τῆς κοιλάδος καὶ μεταξὺ τῶν ὄρων ρέοντος. Τὰ δὲ ὄρη τῶν Χαϊμπέρ χωρίζονται ἀνατολικῶς ἐκ τῶν τοῦ Σουάτ διὰ τῆς κοιλάδος Λαλποῦρ καὶ τοῦ ποταμοῦ Λοντῶ ὥστε καὶ ἐνταῦθα, ὡς φαίνεται, ἡ κοιλὰς Βουλημῆ ἀντιστοιχεῖ καθαρῶς πρὸς τὴν τοῦ Λαλποῦρ, Κύπερ ὑφ' ἡμῶν καλουμένην. Νοτίως δὲ τῶν ὄρων τῶν Χαϊμπέρ καὶ ἀνατολικῶς τοῦ Μπενου καὶ τῶν Ἰσμαήλ χάν ὑπάρχουσιν οἱ Χατάκ, οὓς Ἀσσακινούς καλεῖ ὁ Ἀρριανὸς (α) καὶ Χατραίους ὁ Πτολεμαῖος (β), ἐκτείνονται δὲ μέχρις Ἰνδοῦ νοτίως. Πρὸς ἀνατολὰς τούτων καὶ νοτίως τῶν Χαϊμπέρ ὑπάρχουσιν ὄρη ἐν οἷς ζῇ ἀδέσποτος φυλὴ Ἀφρυντὴ καλουμένη, καὶ μέχρις Ἰνδοῦ ἐκτεινομένη, καὶ ἀνατολικῶς τούτων καὶ νοτίως Χαϊμπέρ ἐκτείνεται ἡ κοιλὰς Πεσσιαοῦρ ἔρημος τὰ πλεῖστα. Ἀνατολικῶς δὲ ταύτης ἐκτείνεται ἡ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Λοντῶ καὶ Ἰνδοῦ χώρα, ἣν μέχρι τῆς τῶν Κασμιριαίων κατέχουσιν οἱ καὶ τὰ βορείως ταύτης κατέχοντες ὄρη Σουάται, ἐν οἷς θηρεύεται ὁ μόσχος, ὅπως καὶ εἰς τὰς χώρας τοῦ Τιβέτ. Εἰσὶ δὲ πᾶσαι αἱ φυλαὶ αὗται Ἀφγανικαὶ αἵτινες ἀνῆκον ἄλλοτε εἰς τὰς πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἀραχωσίας κειμένας Παροπαμισάδας. Ὁ Ἀρριανὸς εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς Ἰνδικῆς λέγει ὅτι δυτικῶς τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ ἐπὶ ποταμὸν Κωφῆνα, δηλαδὴ τὰ περὶ τὸν ποταμὸν Λοντῶ, κατέχουσιν οἱ Ἀστακινοὶ καὶ Ἀσσακινοὶ

(α) Ἀρρ. 4. 25. (β) Πτολ. VII. 1. 64.

ἔθνη ἰνδικά, ἀλλ' οὔτε μεγάλοι τὰ σώματα οὔτε ἀγα-
θοί, πάλαι Ἀσσυρίων ὑπήκοοι ἦσαν· ἐπὶ δὲ Μήδων Περ-
σῶν ἤκουον. Ἐν αὐτοῖς Μάσανα πόλις καὶ Πευκαλαῖτις
οὐ μακρὰν τοῦ Ἰνδοῦ, δηλαδὴ ἡ ἐν Βουλημῇ ἦν ὠνό-
μασε πρὶν ἡμῖν Μάσαγα καὶ ἔθεσεν εἰς χώραν βορειο-
τέραν τῆς τῶν Ἀσσακινῶν καὶ τῶν Βαζίρων ἔτι, καὶ ἡ
μεταξὺ τοῦ Λοντῶ καὶ Ἰνδοῦ Πευκαλαιῖτις, καθ' ἣν ὁ
Ἰνδὸς ἐγεφυρώθη. Μανθάνομεν δ' ἤδη ὅτι τὸ Ἀφγανι-
στὰν σύμπαν μέχρις Ἰνδοῦ ἐκτεινόμενον ὑπέκειτό ποτε
εἰς τοὺς Ἀσσυρίους καὶ εἴτα εἰς τοὺς Πέρσας, ἐξ ὧν
δηλοῦται ὅτι ὅσα οἱ Πέρσαι πρὸς ἀνατολὰς κατεῖχον
ὑπέκειντο πρὸ τούτων εἰς τοὺς Ἀσσυρίους· ἀλλ' ἡ ῥώμη
καὶ γενναιότης τῶν Ἀφγάνων δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς
ἡ μόνη μεταξὺ ὅλων τῶν ἐθνῶν τοῦ κόσμου.

Ἀναπτύσσονται ἐν Σιλαουζάν τὰ ἀπὸ καρυᾶς μέχρι
ροῖᾶς καὶ βερυκοκέας ἐμπεριεχόμενα δένδρα, φέροντα
λαμπροὺς καρπούς· ἐλάχιστα εὐδοκιμοῦσιν ἡ λεμονέα καὶ
ἡ νεραντζέα, ἐνῶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ πεδῖον Ντζιελαλαμπάτ
ἔχουσι καλῶς· πέπονες δὲ καὶ ὑδροπέπονες καὶ πάντα
τὰ εἶδη τῶν λαχανικῶν εὐρίσκονται ἐν καλῇ καταστά-
σει. Οἱ βόες τῆς χώρας εὐμεγέθεις, ὠραῖοι καὶ σωμα-
τώδεις διατηροῦσι τὸ θαυμαστὸν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Ἀλε-
ξάνδρου κάλλος. Ἐκ τούτων ὁ Ἐμῆρ λαμβάνων μετακο-
μίζει εὐμεγέθη ὀρεινὰ πυροβόλα εἰς τὰ ὀρεινὰ διάσελα,
καθ' ἃ αἱ διαβάσεις τῶν ὀρῶν γίνονται. Ἀναχωρήσας
ἐντεῦθεν ἀφίχθην μετὰ τριῶν φαρσέγγ πορείαν εἰς Τζιονὶ
παρὰ τὸν ποταμὸν τὴν 6 τοῦ μηνὸς Αὐγούστου. Ἐκ
Τζιονὶ ἔδρας τοῦ Κόρμ ὑπάρχουσι διὰ Βουλημῆν ὁδοὶ
δύο· ἡ μὲν ἄγει διὰ τοῦ ποταμοῦ μεταξὺ ὀρῶν δυσβάτων,
ἐν οἷς καὶ ἡ κοίτη τοῦ ποταμοῦ ἀποβαίνει ἀνώμαλος,

λιμνώδης καὶ πετρώδης, ποτὲ μὲν ἐντεῦθεν ποτὲ δ' ἐκεῖ-
θεν τοῦ ποταμοῦ ἄγουσα καὶ πολλάκις τὸν ποταμὸν
διαβαίνουσα, ἡ δὲ διαβαίνουσα τὸν ποταμὸν ἐν ὁμα-
λῇ χώρᾳ πρὸ τοῦ Τζιονι καὶ νοτιοδυτικῶς ἄγουσα
εἰσέρχεται μετ' οὐ πολὺ εἰς τὰ ὄρη καὶ κατέρχεται
διὰ τινος χειμάρρου. Ταύτην ἀκολουθήσας κατειρχόμεν
διὰ τοῦ χειμάρρου μεταξὺ μεγαλοπρεπεστάτων ἀγρίων
ἐλαιῶν, ὧν αἱ εὐμεγεθέστεραι μεταπεποιημέναι εἰς Μωα-
μεθανικὰ προσευχητήρια (ζιαρέτια) ἐδήλουν ὅτι οἱ
λατρευταὶ αὐτῶν Μωαμεθανοὶ ἦσαν πρὸ τοῦ τὸν Μωα-
μεθανισμόν ἀποδεχθῶσιν Ἕλληνας, λατρευταὶ τῆς Ἀθη-
νᾶς, ἥς τὴν λατρείαν ὁ Μωαμεθανισμὸς διεδέχθη ὅστις
καὶ τὴν τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀσίᾳ ἀρχὴν κατέ-
λυσε, καὶ ἠνάγκασε τῶν Ἑλλήνων πολλοὺς νὰ κατα-
φύγωσιν εἰς τὰς ἀπροσίτους χώρας, ἐνθα ἐν τοῖς βαρβά-
ροις εὕρισκον ἄσυλον καὶ ξενίαν. Διετήρουν τὴν ἐλλη-
νικὴν γλῶσσαν μέχρι Χριστοῦ κατὰ τὸν Δασμασκηνὸν
Νικόλαον ὅστις γράφει, ὅτι πρὸς Καίσαρα τὸν Σεβα-
στὸν διατρίβοντα ἐν Δάφνῃ τῆς Ἀντιοχείας ἦλθον ἐξ
Ἰνδιῶν πρέσβεις ἐπιστολὴν Πόρου ἄρχοντος διακοσίων
βασιλέων φέροντες· τὴν δ' ἐπιστολὴν ἐλληνίζειν ἐν
διφθέρᾳ γεγραμμένην (α). Ἐξελθὼν τῶν ὁρῶν ἐστράφην νο-
τιανατολικῶς εἰς καταχλόους κοιλάδας καὶ κατάχλοα
τῆς Βουλημῆς ὄρη καταδροσισμένα ὑπὸ τοῦ Παρασάτ
ὅπερ πρὸ τῆς διαβάσεώς μου συνέβη· κατέλυσα δὲ μετὰ
10 φαρσέγγ πορείαν εἰς τὸ τελευταῖον πρὸς νότον χω-
ρίον τῆς περιφερείας Βουλημῆς, ἐν ᾗ τὸ χαρακτηρίζον
τὸ κλίμα ταύτης δένδρον ὑπάρχει τὸ Ντόμ (Hypoema
Thebaka), ἀλλ' ὅχι μεγαλοπρεπές, καὶ καρποὺς μὴ προά-
(x) Στράβ. 719.

γον. Ἐνταῦθ' αὖ πού πῃρχεν ἡ Μάσαγα πόλις ἡ μεγίστη τῶν περὶ αὐτήν, εἰς ἣν ὁ Ἀλέξανδρος ἦλθεν (α) ἀφοῦ κατέστρεψε τοὺς τὰ πολλὰ πυρὰ ἔχοντας βαρβάρους, καὶ διῆλθε διὰ τῆς Γουραίων χώρας (Κόρμ), καὶ τὸν ποταμὸν τὸν ἐπώνυμον τῆς χώρας τὸν Γουραῖον διέβη χαλεπῶς διὰ βαθύτητά τε, καὶ ὅτι ὁξὺς ὁ ῥοὺς ἦν αὐτῷ, καὶ οἱ λίθοι στρογγύλοι ἐν τῷ ποταμῷ ὄντες, σφαλεροὶ τοῖς ἐπιβαίνουσιν ἐγίνοντο (β). Ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ὁ βασιλεὺς κατῆλθεν εἰς Βουλημῆν ἐκ τοῦ πεδίου Κόρμ διὰ τῆς διὰ τοῦ ποταμοῦ ἀγούσης ὁδοῦ, καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἰδὼν δὲν ἀναφέρει τὰς ἐλαίας περὶ ὧν πρὸ παντὸς ἤθελε λόγον ποιήσῃ. Ἐπειδὴ δ' ἡ χαλεπὴ διάβασις τοῦ Γουραίου ἀναφέρεται εἰς τὴν κατὰ τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ Κόρμ πορείαν, καὶ ἡ προμνησθεῖσα χαλεπὴ διάβασις τοῦ Χόη ἀναφέρεται εἰς τὴν κατὰ τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ Χόσση πορείαν. Νοτίως Βουλημῆς ἡ ὁδὸς διέρχεται παρὰ τὴν δεξιὰν ὀχθὴν τοῦ ποταμοῦ, μετὰξὺ τῶν ὄρων Βεζυροί, ἐν οἷς πόλιν Βάζιρα ἀναφέρει ὁ Ἀρριανὸς (γ) καὶ τῶν ὄρων Χαῖμπέρ, ὧν τὰ πρὸς τὸν ποταμὸν οἱ Τουρί κατέχουσιν, ἐν οἷς πόλιν Ὡρα ὁ Ἀρριανὸς ἀναφέρει (δ). Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐκ Μασάγων, λέγει, Κοῖνον μὲν ὡς ἐπὶ Βάζιρα ἐκπέμπει, Ἀταλὸν δὲ ἐπὶ Ὡρα (ε), ἐπειδὴ ὡς προεῖπον ἡ ὁδὸς πλησιέστατα μετὰξὺ αὐτῶν ἔχει. Ἐκυρίευσεν δὲ πρῶτον τὰ Ὡρα (ς), ἐξ ὧν ἐπέβη καὶ κατὰ τῶν Βαζύρων καταπεφευγόντων (εἰς τὴν ἐν αὐτοῖς) Ἀορνον καλουμένην πέτραν, περὶ ἧς λόγος κατέχει οὐδὲ Ἡρακλεῖ τῷ Διὸς ἄλωτὸν γενέσθαι. Λέγουσι δὲ τὸν κύκλον τῆς πέτρας εἰς διακοσίους σταδίους, τὸ ὕψος

(α) Ἀρρ. 4. 26. (β) Ἀρρ. 4. 25. (γ) Ἀρρ. 4. 27. (δ) Ἀρρ. 4. 27. (ε) Ἀρρ. 4. 27. (ς) Ἀρρ. 4. 27.

ἐνδεκα, καὶ ἀνάβασιν χειροποίητον μίαν χαλεπήν· εἶναι δὲ καὶ ὕδωρ ἐν ἄκρᾳ τῇ πέτρᾳ πολὺ καὶ καθαρὸν, καὶ ὕλην, καὶ γῆν ἀγαθὴν ἐργάσιμον, ὅσῃν καὶ χιλίους ἀνθρώπους ἀποχρῶσαν ἂν εἶναι ἐργάζεσθαι. Φρούρια μὲν δὴ ὦρα καὶ τὰ Μάσαγα ἐποίησε, τὰ δὲ Βάζυρα πόλιν ἐξετείχισεν· ἀφικόμενος δ' εἰς Ἐμβόλιμα πόλιν, ἣ ξύνεγγυς τῆς πέτρας τῆς Ἀόρνου ὤκειτο, τῇ ὑστεραίᾳ ὡς πρὸς τὴν πέτραν αὖθις ἐστρατοπεδεύσατο (α), καὶ ταύτην ἐλὼν ἄρας εἰς τὴν Ἀσσακηνῶν χώραν ἐμβάλλει (β). Ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος κατελθὼν εἰς πόλιν οὐ μακρὰν τῶν Βεζυροὶ Ἐμβόλιμα καλουμένην, κατῆλθεν εἰς Μπενου. Αὕτη πρέπει νὰ ᾖ ἑτέρα πόλις, κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τοῦ Διονύσου, τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀρριανοῦ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Λοντῶ καὶ Ἰνδοῦ κειμένης (γ), διότι ὁ Στράβων τοὺς ἐκεῖτε ἀπογόνους τοῦ Διονύσου ὀνομάζων Συδράκας, ἐκλήθησαν οὕτω λέγει ἀπὸ τῆς παρ' αὐτοῖς ἀμπέλου καὶ τῶν πολυτελῶν ἐξόδων βακχικῶς τε τὰς ἐκστρατείας ποιουμένους (δ)· οἱ δὲ συγγενεῖς τοῦ Διονύσου Συδράκαι ἦσαν οἱ μετὰ τοὺς Μαλλοὺς κατοικοῦντες (ε), δηλαδή οἱ κατὰ τὴν ἑνωσιν τοῦ Ἰνδοῦ καὶ τοῦ Τζινάπ ἐνθα καὶ Σύδρος πόλις ὑπῆρχε (ς) καὶ Σύδροι λαὸς τῆς Ἀραχωσίας (ζ), δηλαδή οἱ ἐκ τοῦ Ἰνδοῦ πρὸς τοὺς Βεζυροὶ ἐκτεινόμενοι τῆς Ἀραχωσίας (Κανδαχάρ) λαοί, οἱ νῦν Ντέρα Ἰσμαήλ χάν καὶ Ντέρα Γαζά χάν ὀνομαζόμενοι, ἐν οἷς καὶ ἡ πόλις Μπενου ἦτοι Νυσαία. Γίνεται δ' εἰς τὸ παρ' αὐτῇ Μηρὸν ὄρος, λέγει ὁ Στράβων, κισσὸς καὶ ἄμπελος (η) οἷα καὶ νῦν

(α) Ἀρρ. 4. 28. (β) Ἀρρ. 4. 30. (γ) Ἀρρ. 5. 1. (δ) Στράβ. 687. (ε) Στράβ. 704. (ς) Πτολ. VII. 1. 61. (ζ) Πτολ. VI. 20. 3. (η) Στράβ. 687.

ὑπάρχουσι, καὶ μέχρις ἐδῶ ἤρχον οἱ Ἀσσύριοι ὅταν τὴν ἀρχὴν αὐτῶν οἱ Μῆδοι, ὡς προεῖπεν ὁ Ἀρριανός, διεδέξαντο. Ὁ δ' Ἐρατοσθένης ἀπιστῶν (α) εἰς τὰ τοῦ Διονύσου καὶ Ἡρακλέους, ὃς ἐκεῖσε ἀφικόμενος τὸν ἀετὸν ἀπέκτεινε καὶ ἠλευθέρωσε τὸν Προμηθεά ἐκ τοῦ ἐν τῷ Ἰνδοκῶσι σπηλαίου, δίκαια ἴσως, λέγει, ἂν ἀναμφιλέκτως παραδεχθῶμεν ὡς Ἑλλήνας τὸν Ἡρακλῆα καὶ Διόνυσον· ἀλλ' ἂν δὲν ἦσαν Ἑλληνες ἦσαν Ἀσσύριοι εἰς τοὺς ὁποίους, ὡς προεγράφη, σύμπασα ἡ χώρα τῶν Ἀφγάνων ὑπέκειτο, καὶ ἡ Σεμίραμις μόλις ἐσώθη ἐξ Ἰνδιῶν διὰ τῶν ἐρήμων ἀπελθοῦσα. Ἐπομένως οἱ κάτοικοι τῆς Μπενου καὶ οἱ τῆς μεταξὺ τοῦ Λοντῶ καὶ τοῦ Ἰνδοῦ Νύσσης ἂν δὲν ἦσαν Ἑλληνες ἦσαν Ἀσσύριοι.

Τὴν αὖριον βαδίζοντες εἰς τὸ πλευρὸν τῶν ὄρων Βεζυροὶ εἶχομεν ἀπέναντι ἡμῶν τοὺς Τουρί· ἐξελθόντες τῶν ὄρων ἐν κοιλάδι τῶν Χατάκ ἢ Χατραίων ἢ Ἀσσακηγῶν εἰς χωρίον Μπολὰν Χέλι, διέβημεν τὸν ποταμὸν ὅστις νοτιοδυτικῶς διὰ Μπενου ἄγων χύνεται εἰς τὸν Ἰνδὸν καὶ κατελύσαμεν μετὰ 7 φαρσέγγ πορείαν εἰς Τέλ, οὗτινος τὸ ἥμισυ ἀνῆκεν εἰς τὸν Ἐμῆρ καὶ τὸ ἕτερον ἥμισυ τοῖς Ἀγγλοῖς. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκ τῆς Ἀόρνου πέτρας ἄρας ἦλθεν εἰς τοὺς Ἀσσακηνοὺς καὶ ἐντεῦθεν ἀφίκετο εἰς Δύρτα πόλιν, ἣτις δέον νὰ ἔκειτο εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Κοάτ, διότι ἐκ ταύτης μέχρι τοῦ Λοντῶ ἡ στρατιὰ ὠδοποιεῖτο δι' ἀπόρων ὁλως χωρίων (β) ἐπειδὴ ἡ πόλις Πεσσιαοὺρ τότε δὲν ὑπῆρχε. Διαβάς δὲ τὸν Λοντῶ, ὃν ὁ Στράβων Κώφην καλεῖ, διὰ πλοίων, ἀφίχθη εἰς τὴν Πευκαλαιῶτιν ἐνθα διέβη τὸν Ἰνδὸν διὰ γεφύ-

(α) Ἀρρ. β. 3. Στράβων 687. 688. 686. (β) Ἀρρ. 4. 30

ρας ὑπὸ τοῦ Ἡφαιστίωνος προετοιμασθείσης. Ὁ Ἡφαιστίων δὲ κατερχόμενος ἀπὸ Καβούλ εἰς Ντζιελαλαμπάτ, διὰ Λαποῦρ καὶ διὰ τοῦ διασέλου Ταταρέ, ἐξετείχισε πόλιν Ὀροβάτιν καλουμένην, καὶ φρουρὰν ἐν αὐτῇ καταλιπών, ὥς ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν ἦει (α). Ἡ Ὀροβάτις δὲ τοῦ Ἡφαιστίωνος πρέπει νὰ ᾖ ἐν Λαποῦρ, ἐνθα νῦν δείκνυνται ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως Ἑλληνικῆς, ἥτις κακῶς ἀποδίδεται ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε Μωαμεθανῶν εἰς τὸν γαμβρόν καὶ ἀνεψιὸν τοῦ Μωάμεθ Ἀλλῆ, διότι οὗτος οὔτε εἶδε ταύτας τὰς χώρας οὔτε Ἑλληνικὰ κτίρια ἐποίει.

Τὴν 10 Αὐγούστου ἀφίχθην εἰς Κοάτ κυβερνώμενον τότε ὑπὸ τοῦ κ. Cavagneri, ὅστις εὐρισκόμενος χάριν τοῦ θέρους μετὰ τῆς οἰκογενείας του πρὸς δυσμὰς εἰς τὰ τῶν Χατάκ ὄρη ἦλθεν ἅμ' ἤκουσε τὴν ἄφιξίν μου· μετ' ἠρώτησε δι' ἐκείνην τὴν πόλιν ἐν ᾗ ὁ τάφος του ἔμελλε νὰ γίνῃ, καὶ περὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες ἔμελλον νὰ τὸν φονεύσωσι. Δυστυχῆς Cavagneri! Ἐρχεσθε, μοι εἶπεν, ἐκ χωρῶν ἐνθα τράπεζαι δὲν ὑπάρχουσι, καὶ διῆλθες διὰ πολλῶν ἐθνῶν ἐν οἷς τράπεζαι ὁμοίως δὲν ὑπάρχουσιν, ἀνάγκη τις πρέπει νὰ ὑπάρχῃ. Ἐπιθυμῶ νὰ σοὶ γίνω ὠφέλιμος, θέλω νὰ γίνω φίλος σου, δὲν ἠξέυρω πῶς νὰ σοὶ τὸ εἶπω, θέλω νὰ σοὶ προσφέρω χρήματα. Διὰ νὰ μ' ἐξασφαλίσῃ δὲ ἐκ τῶν ληστῶν Ἀφρυντοὶ με συνώδευσε διὰ στρατιωτῶν μέχρι τῆς διαβάσεως τοῦ Ἰνδοῦ, καὶ με παρεκάλεσε νὰ γράψω αὐτῷ τὴν εὐτυχὴ ἐκεῖσε ἄφιξίν μου, εἰς ὃ μόνον μετ' εὐχαριστήσεως τὸν ἤκουσα ἀλλ' ὥφειλον νὰ θρηνήσω ἔτι καὶ δι' αὐτὸν ὅπως καὶ διὰ τοὺς ἄλλους.

(α) Ἀρρ. 4. 28.

Πορευόμενος τρίτην φοράν ἤδη διὰ Τάξιλα διηρχόμεν τὴν φοράν ταύτην διὰ τῆς κατοικουμένης χώρας ποτὲ ὑπὸ τῶν ἀγριοφάγων Πουλίνδων, τῶν ὑπὸ τοὺς Χατραίους κατοικούντων (α), ἐν τῇ ὁποίᾳ εἰς σταθμὸν οὐ μακρὰν τοῦ Ἰνδοῦ τελετὴν γάμου εὐρὼν ἐκστατικῶς παρετήρουν τοὺς τῶν κατοίκων χιτῶνας, ὄντας ἔργα τῶν γυναικῶν αὐτῶν. Ἦσαν ἐπιμήκεις, λευκοί, καὶ εἶχον κεντητάς τὰς παρυφὰς καὶ τὰς χειρίδας, ὅπως καὶ οἱ χιτῶνες ἔργα τῶν παρ' ἡμῖν χωρικῶν γυναικῶν. Ἀλλ' ὅτε εἶδον νὰ χορεύωσι τὸν ἡμέτερον συρτὸν ἀναπεπετασμένα ἔχοντες οἱ νέοι εὐμεγέθη ἐρυθρὰ μάκτρα ἐπὶ τῶν ὤμων, ἑτερπόμην μεγάλως ὥς ἐὰν ἑβλεπον Ἑλληνας χορεύοντας. Τακτικώτερον συρτὸν χορὸν εἶδον ἐν γάμῳ εἰς τὸ δυτικῶς τῆς Κιρμανσιᾶς Κιουρντιστάν, ἐνθα τὰ χειροκρατήματα τῶν χορευόντων ἐγένοντο δι' ἀγκυλώσεως τῶν μικρῶν δακτύλων, αἱ δὲ χεῖρες αὐτῶν προῦψουντο εἰς τὸ φανερόν. Εἰς ἀμφοτέρω τὰ μέρη οἱ κάτοικοι εἰσὶ Μωαμεθανοί, ἀλλ' αἱ αὐτῶν γυναῖκες χορεύουσι μετ' ἀνδρῶν μὴ φέρουσαι καλύπτραν. Ὁμιλοῦσιν οἱ μὲν Κιουρντιστί, οἱ δὲ Περσιστί, Ἀφγανιστί καὶ Ἰνδοστανιστί, ἀλλὰ κυρία αὐτῶν γλῶσσα εἶνε ἡ Περσική. Μ' ἐκάλουν εἰς τὰ τοῦ γάμου δεῖπνα, καὶ ἐθεώρουν τὴν συνάντησίν μου ὥς εὐτύχημα τοῦ γάμου. Πτωχή, ὅποσον τέρπεις, ἀθωότης! ὅταν ὑπὸ τῆς φύσεως ὁδηγῇσαι ἐκεῖ ὅπου τὸ λογικὸν ἔπρεπε νὰ σὲ φέρῃ;

Ἐφιππος ἐπὶ τοῦ πηγάσου μου, δωρηθέντος μοι παρὰ τοῦ φιλτάτου Ἐμήρ, ἀφίχθην τὴν 24 Αὐγούστου εἰς Βεζυραμπάτ· ἐκεῖθεν μέχρι Μερὺτ διήλθομεν ὥς καλοὶ εἰλοὶ ὁμοῦ τὴν ὁδὸν ἐν σιδηροδρομικῇ ἀμάξῃ, ἐνθα προῦ-

(α) Πτολ. VII. 1. 64.

τιθέμην νὰ δωρήσω αὐτόν εἰς τὸν ἐκεῖσε ἀκουόμενον
Ἕλληνα κ. Διαμαντόπουλον· ἀλλὰ μὴ εὐρὼν αὐτόν,
ἐπειδὴ νοσταλγῶν ἀπῆλθεν ἐν τῇ πατρίδι, ἀνεχώρησα ἐν
τῇ σιδηροδρομικῇ ἀμάξῃ δι' Ἀγραν ἔνθα ἕτερον Ἕλληνα
ἤκουον. Ἀλλὰ τοῦτον εἰς βαθύ γῆρας εὐρὼν καὶ μὴ δεχό-
μενον δῶρα δι' ἱππασίαν, ἱππεύσας ἀφίχθην εἰς Καμποῦρ
ἐνθα ἤκουον τὸν κ. Ἀντώνιον Σεριώτην καὶ ἀπέθεσα
αὐτῷ εὐλαβῶς τὸ φίλτατον τοῦ Ἐμήρ δῶρον, παρακα-
λῶν ἵνα μὴ τὸ ἐκποιῇσῃ. Γενόμενος δὲ θεατῆς τῶν τότε
παριστανομένων τοῦ Ῥάμ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σιτά,
τῆς γηγενοῦς, περιπετειῶν, μετέβην ἵνα ἴδω καὶ τὴν
ἀγίαν πόλιν Μπενάρες, ἐνθα ὁ ἡμέτερος Γαλανὸς διηλθε
τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς του, καὶ ἀφῆκεν εἰς τοὺς φίλους
του Βραχμάν, ὡς ἐπὶ τοῦ τάφου του ἔχουσι γεγραμμέ-
νον, Σάτ ἀζάρ ἀφσοῦς, δηλαδὴ ἑκατὸν χιλιάδας Ἀχ!
τὴν δὲ 29 Σεπτεμβρίου ἤμην εἰς Καλκούτταν.

Ἐγγραψα εἰς τὸν Ἀντιβασιλέα δικαιολογῶν ἀναλυτι-
κῶς, ὅτι ἔβλεπον τὰ συμφέροντα τῆς Ἀγγλίας ὡς τὰ τῆς
ἡμετέρας πατρίδος, καὶ δὲν προέδιδόν ποτε ταῦτα ἀνθ' οἷας
δῆποτε ἀξίας. Διὰ νὰ βεβαιώσω δ' αὐτόν τῷ παρέδιδον πά-
σας τὰς σημειώσεις μου, καὶ ἐκείνας ἔτι, ἃς ἔμελλον νὰ
συλλέξω ἐκ περιηγήσεως ἐν τῇ Ἀφρικῇ, τὴν ὁποίαν
προὔτιθέμην τῷ ἔγραφον νὰ κάμω, ἐπὶ τῇ συνθήκῃ νὰ
ὑποστηρίξωσι τὴν δημοσίευσιν τῶν ὅσων θέλουσιν, ἀπο-
ζημιούμενοι μάλιστα ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ ἔργου. Θαυ-
μάζω δ' ἔλεγον βλέπων ἐκ μὲν τῶν βαρβάρων ἐθνῶν νὰ
καταδιώκωμαι ὡς Ἀγγλος, ὑπὸ δὲ τῶν Ἀγγλῶν νὰ
λογίζωμαι σὺ τῶν ἐχθρῶς. Μοὶ ἀπεκρίθη, λυπεῖται διότι
δὲν δύναται νὰ κάμῃ τοῦτο. Ὁ δὲ κ. Ἡλίας ὁ ἀπὸ Πε-
κίνου διὰ Βλιαστὲ εἰς Λονδῖνον ἀπελθὼν μοὶ διηγήθη

ὅτι καθ' ὅλην τὴν ὁδὸν ἅμ' ἐκ Πεκίνου ἐξῆλθε μέχρι Πετρεσβούργου ἤκουε περὶ ἐμοῦ. Τῷ ἔλεγον εἰς Βλῖαστέ: «ὁ ἀδελφός σου εὐρίσκεται εἰς Χάμιν.» Ὁ Sir Douglas ὁ περιηγητὴς τῆς Κασσκάρ ὅστις ἤκουσε τὴν ἐκεῖσε διάβασίν μου παρὰ τοῦ Ἰμπραήμ Σεήτ, μοὶ διηγεῖτο τὰ περὶ ταύτης καὶ συνδιελέχθη μετ' ἐμοῦ περὶ πολλῶν, ἅπερ ἔκτοτε εἰς Λονδίνον μεταβάς ἀνήγγειλε τῷ συνταγματάρχῃ κ. Jule, καὶ ἐκδότῃ τοῦ Μάρκο Πόλο, ὅστις, μοὶ εἶπεν, ὅταν ἐμελέτα τὸ εἰς τὴν Γεωγραφικὴν ἐταιρίαν τοῦ Λονδίνου δοθὲν ἄρθρον μου, ὅτι μ' ἐγίνωσκεν ἐκ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης παρὰ τοῦ Sir Douglas· ἀλλ' οἱ μετὰ ταῦτα διελθόντες τὴν Παμὴρ Ἀγγλοὶ περιηγηταί, τοὺς Ῥώσους περιηγητὰς τῆς λίμνης Καρακουτζιούμ ἀπομιμηθέντες, οὔτε παρὰ Ἀγγλῶν, οὔτε παρὰ τοῦ μέλους τοῦ συμβουλίου τῆς ἐν Λονδίνῳ Αὐτοκρ. Γεωγρ. ἐταιρίας συνταγματάρχου κ. Jule, καὶ θαυμαστοῦ τῶν μυθευμάτων τοῦ Μάρκο Πόλο, οὔτε παρὰ τῶν ἰθαγενῶν τῶν διαφόρων χωρῶν δι' ὧν διῆλθον ἤκουσαν περὶ ἐμοῦ τι, ἢ εἶδον εἰς τι φύλλον γεγραμμένον, ἵνα περὶ ἐμοῦ ἀναφέρωσιν. Αἱ δ' ἐν Ἀλλιαμπάτ καὶ ἐν Καλκούττῃ ἐκδιδόμεναι Ἀγγλικάι ἐφημερίδες, ἰδοὺ πῶς τὰ πράγματα διαστρέψασαι, πολὺ πιθανὸν κατὰ κυβερνητικὴν ἔχθρην ἔγραψαν. Ἡ τοῦ Ἀλλιαμπάτ Pioneer εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 1876 αὐτῆς φύλλον γράφει, «ὁ Ἑλλήν ἱατρός Πέτρος ὁ ἀποκτήσας φήμην εἰς τὰ τῶν γυναικῶν νοσήματα, ἐφάνη εἰς Καμπούλ, ἀφοῦ ἀπὸ Πεκκινούρ ἔγραψε πρὸς τὸν Ἑμὴρ ἵνα ἀνανεώσῃ τὴν παλαιάν του φιλίαν, καὶ ὁ Ἑμὴρ αὐτῷ ἀπήντησε παρακαλῶν νὰ τῷ συγγωρηθῇ νὰ παρατηρήσῃ ἐκεῖνῳ, ὅτι ἡ πατρίς του εὐρίσκεται εἰς ἀνησυχίαν διὰ τὸ πολυχρόνιον τάξειδόν του.

Ἄλλ' ἐν τούτοις ὁ ἐπιχειρηματίας ἱατρὸς ἐκεῖνος διὰ Πεντεραμπάς, Φαρά, Γκρέσχ καὶ Κανδαχάρ ἀφίκετο εἰς Καμπούλ, ἐνθα εὐγενῶς ὑπὸ τοῦ Ἑμήρ περιεποιήθη, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐνεχειρίσθη εἰς τὰ ὅρια τῶν Ἰνδιῶν.» Τὰ αὐτὰ ὡς ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πηγῆς προερχόμενα ἐδημοσίευσε καὶ ὁ Eng'ischman τῆς Καλκούττης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 236 αὐτοῦ φύλλῳ.

Θεωρήσας δὲ καὶ τινὰς Ἰνδικὰς ἐορτάς ἐν Καλκούττῃ ἀνεχώρησα ἐκεῖθεν τὴν 2/14 Δεκεμβρίου τοῦ 1875 διὰ τὴν ἐν Ἀφρικῇ περιήγησίν μου, καὶ τὴν 22 μηνὸς ἰδίου ἐκ δύο σιδηροδρομικῶν σταθμῶν μακρόθεν τοῦ Καΐρου εἶδον τὰ τῶν ἀδελφῶν Φαραῶ Χέοψ καὶ Καφρὴν θαυμαστὰ ὄρη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ΠΕΡΙΨΗΣΙΣ ΑΠΟ ΚΑΪΡΟΥ ΜΕΧΡΙΣ ΟΦΡΑ ΝΤΕ ΝΑΧΛΣ.

Πρῶτον μέλημά μου ἐν Καΐρῳ ὑπῆρξε νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν περιηγητὴν τῆς κεντρῶας Ἀφρικῆς κ. Schweinfurt, ὅπως λάβω πληροφορίας περὶ τῶν χωρῶν ἐκεῖνων, δι' ὧν ἔμελλον νὰ διέλθω. Μοὶ συνεβούλευε δὲ ἐπειδὴ διηλθον ἤδη τὰς Ἰνδίας, ἵνα προσέξω ἐπὶ τῶν φυτῶν τῶν τροπικῶν χωρῶν, ἐλπίζων με σύμφωνον ἑαυτῷ, ἔχοντι τὴν γνώμην ὅτι τὰ φυτὰ μετεφέρθησαν ἐξ Ἰνδιῶν εἰς ἀρχαίαν τινὰ ἐποχὴν· ἐνῷ εἶχον ἤδη συμφωνήσει πρὸς τὴν γνώμην τῶν προγόνων, πιστεύσας ὅτι συμφώνως πρὸς τοὺς σχηματίζοντας νόμους ἕκαστον κλίμα, ἕκαστον ὃν ἡ πρᾶγμα ἐγεννήθη εἰς τὴν ὑπὸ τῆς φύσεως ὠρισμένην οἰκείαν του θέσιν, ἢ δὲ πρὸς ἄλληλα ὁμοιά-

της ἢ ἡ διαφορὰ προέρχεται ἐκ τῆς ὁμοιότητος ἢ τῆς διαφορᾶς τῶν κλιμάτων. Ἐννοεῖται ὅτι εἶνε δυνατόν νὰ μεταφερθῇ ὃν ἡ πρᾶγμα διὰ πολλῶν τρόπων· ἀλλὰ τοιαύτη μεταφορὰ εἶνε ἀπαράδεκτος διὰ πάντα τὰ τῆς κεντρικῆς Ἀφρικῆς, δι' ἑλλειψιν μέσων μεταφορᾶς φυσικῶν τε ἢ τεχνικῶν. Πρὸς εὐκολίαν δὲ τῆς ἐξ ἐκάστου μέρους κινήσεώς μου συνεβούλευσέ μοι, ἵνα, ὡς καὶ ἐκεῖνος, διὰ τοῦ ἡμετέρου προξενείου εὐνοίας χάριν λάβω παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς Αἰγύπτου ἐπιστολὴν συστατικὴν πρὸς τοὺς ἐκασταχοῦ νομάρχας, πολὺ περισσότερον διότι ὑπῆρχον τότε οἱ Ἀβυσσινιακοὶ πόλεμοι. Ἀλλά, καίτοι ἐγίνωσκον ἤδη τὴν ἐκασταχοῦ βαρύτητα τοῦ διπλωματικοῦ ἡμῶν σώματος, δι' ἐθνικὴν φιλοτιμίαν δὲν παρεκάλεσα ἵν' αὐτὸς ὁ ἴδιος λάβῃ τὴν καλοσύνην καὶ ζητήσῃ τὴν συστατικὴν ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ. Ἀναχωροῦντι δὲ μοὶ ἐδώρησεν ἐπιγεγραμμένον διὰ τοῦ ὀνόματός του χάρτην τῆς Αἰγύπτου, καὶ μὲ παρεκάλεσεν ἵνα τὸν θεωρῶ φίλον μου, νὰ τῷ γράψω δὲ ὅ,τι νέον ἤθελον παρατηρήσει. Τῷ ἔγραψα ἐκ Μόφιο, ὅσα ἐναντία παρετήρησα ὡς πρὸς τὴν περιγραφὴν του· ἀλλ' ἡ ἐπιστολή μου ἐκρατήθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ζουμπέρ Πασσιᾶ νομίζοντος, ὅτι ἐὰν ἔπεμπε ταύτην εἰς Καῖρον, ἤθελε βλάψῃ τὸν κρατούμενον ἐκεῖσε αὐτοῦ πατέρα. Ὁ δ' ἐν Καίρῳ γενικὸς πρόξενος κ. Πέρδαλης συνέστησε δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν τότε ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Αἰγύπτου Cherif πασιᾶ, ἵνα μοὶ δώσῃ τὴν διὰ τοὺς ἐκασταχοῦ νομάρχας συστατικὴν ἐπιστολήν, ἀλλ' οὗτος μοὶ εἶπεν ὅτι δὲν ἐγίνωσκε τὸν συνιστῶντά με ἄνθρωπον. Ἀνεχώρησα λοιπὸν ἄνευ ἐπιστολῆς, ἀφήσας εἰς τὸν δικηγόρον κ. Ζαχαρόπουλον τὰς σημειώσεις μου καὶ τὰς

ἐκ Συστάν, καὶ Καμπούλ, συλλογὰς μου ἐκ τοῦ φρέατος τοῦ Ντακιανοῦς, ἐκ τοῦ ὄρους Παπέρ, ἐξ Ὀρτιμοντάν καὶ ἐκ Βουκεφαλίας προερχομένας, καὶ ἀναγγείλας πρὸς τὸν τότε πρόεδρον τοῦ ὑπουργείου κ. Κουμουδοῦρον, ἵνα ἂν ἐντὸς τριῶν ἐτῶν ἐκ τῆς Ἀφρικῆς δὲν ἐπανηρχόμην, φροντίσῃ ἡ κυβέρνησις καὶ λάβῃ ταύτας διὰ τὸ Πανεπιστήμιόν μας, περιέγραψα δ' αὐτῷ προσέτι καὶ τὴν ἐν Καίρῳ διπλωματικὴν ἡμῶν κατάστασιν. Ἄλλ' ὁ μέγας ἀνὴρ ὥς καὶ ὁ μέγας πολίτης εἰς τὰ μέγιστα καταγινόμενος ἔργα, ἐθεώρησε τὰ γραφόμενά μου οὔτε ὡς ὕδατος σταγόνα ἔχοντα ἀξίαν. Κύριος δ' οἶδεν εἰς ὁποίαν ὁδὸν ἡ ἀναφορά μου ἐρρίφθη, ἐνῶ εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη αἱ γεωγραφικαὶ ἐταιρίαι ὀνομάζονται αὐτοκρατορικαὶ καὶ εἰσὶν ὑπὸ τὰ νεύματα τῶν ὑπουργείων. Ἐν τοιαύτῃ ἡμῶν καταστάσει ἐπόμενονον ἦτο νὰ ὑπάρξῃ καὶ εἷς βουλευτὴς τῆς Ζακύνθου, ὁ δικηγόρος Δημοσθένης Πονηρόπουλος, τῶν Σινῶν πρὸς ὄλεθρον ἱκανότερος ἵνα καταστρέψῃ τὴν ἀφεθείσάν μου συλλογὴν πρὸς τὸν κ. Ζαχαρόπουλον. Ὅταν ἐνέπεσεν εἰς τοῦ Παμπονήρου τὰς χεῖρας δι' ἀμέλειαν τοῦ κ. Ζαχαροπούλου ἀνευρῶν ἠρώτησε τὸν ἐν Καίρῳ διδάσκαλον κ. Μαζαράκην ποῦ ἠδύνατο νὰ πωλήσῃ συλλογὴν ἀρχαίων νομισμάτων Ἑλληνικῶν μὲν, ἀλλὰ σπανίων, προτομὰς Παρθικὰς ἢ Περσικὰς ἐχόντων, εὔρε δ' αὐτὴν ἔλεγεν ἐντὸς φυτικῶν σπερμάτων δωρηθέντων αὐτῷ εἰς Χαρτούμ, καὶ συνίστα τῷ κ. Μαζαράκῃ ἵνα μὴ εἴπῃ εἰς τινά τι. Ὁ δὲ κ. Μαζαράκης συνεβούλευσεν αὐτῷ ἵνα τὴν πωλήσῃ εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Τέκνον Πονηροῦ, συλλογὴν συλλεχθεῖσαν ἐξ ὑστερημάτων διὰ κινδύνων πρὸς τιμὴν τῆς πατρίδος, δὲν θὰ ἐπιτρέψω ποτὲ νὰ ἀπολεσθῇ τόσον ἀθλίως.

ἀλλ' ὅταν ἐπουλώσω τοὺς μετὰ τοὺς πόνους μου ἐσχισμένους πόδας καὶ διὰ τῶν ἰδρώτων μου ἐλευθερωθῶ ἐκ τῆς ἐμῆς ἀγωνίας, θὰ σὲ καλέσω ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης ἵνα ἀντίτιμον ἐκείνης μοὶ πληρώσης, ὅσον δὲν θέλει συλληχθῇ ἐὰν σὺ καὶ οἱ βουλευτὴν ἐκλέγοντές σε πωληθῶσι. Θὰ σοὶ συγχωρήσω ὅμως τοῦτο, καὶ θὰ σοὶ δωρήσω ἐπὶ πλεόν πᾶν ὅ,τι θὰ ἔχω, ἐὰν πρὸς τιμὴν τῆς πατρίδος περιηγούμενος διέλθῃς δι' ὅσων χωρῶν, διὰ δυστυχίαν μου, νὰ διέλθω δὲν ἡδυνήθην.

Ἀπελθὼν δ' εἰς Χελουάν, ὅπως ἶδω τὰς ἐπαινουμένας οἰκοδομὰς καὶ τὰ λουτρά τοῦ τότε ἀντιβασιλέως εὖρον τὸν ἱατρὸν τῶν λουτρῶν εἰς μεγάλην ἀγωνίαν δι' ἐπιστημονικὰ ἔργα. Ἐνόμιζεν ὁ Γερμανὸς ὅτι εὖρεν ἤδη τὴν παναρχαίαν ἐποχὴν τὴν λιθίνην, ἔχων ἐνώπιόν του σωροὺς λίθου πυρίτου, καὶ ὅστ' ἀνθρώπων καὶ κήβων αἰθιοπικῶν ζώων λατρευομένων ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν Μέμφιν Βαβυλωνίων (α)· προήρχοντο δὲ ἐκ τοῦ ἀπέναντι τῆς Μέμφεως καὶ πλησίον τοῦ Χελουάν τῶν Αἰγυπτίων κοιμητηρίου καὶ ταριχευτηρίου τῶν μουμιῶν, ὧν τὰς λιπάρας οἱ ταριχευταὶ παρέσχιζον, ὡς ὁ Ἡρόδοτος λέγει, δι' ὁξέος Αἰθιοπικοῦ λίθου (β), καὶ οὐχὶ διὰ μαχαιρίων.

Τὴν 5/17 Ἰανουαρίου 1876 ἀνεχώρησα ἐκ Καΐρου ἀφιχθεὶς τὴν αὐτὴν ἡμέραν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς Σιοῦτ, Λυκόπολιν ὀνομαζομένην ὑφ' Ἑλλήνων (γ), Λεγοῦ δὲ νῦν ὑπὸ τῶν Χοπτῶν, διότι Λεγοῦ λέγεται ὁ λύκος, ἐπειδὴ ἐλατρεύετο ἐν αὐτῇ ὁ θῶς (δ). Διερχόμενος δ' εἰς Μπάστα, καὶ ἰδὼν καταφανῆ μέχρι σήμε-

(α) Στράβ. 812. 40. (β) Ἡροδ. II. 86. (γ) Στράβ. 813. Πτολ. IV. 5. 64. (δ) Στράβ. 812.

ρον τὴν ἀρχαίαν τοῦ ποταμοῦ κοίτην διευθυνομένου εἰς τὰ Λιβυκὰ ὄρη πρὸ τοῦ πρώτου ἱστορικοῦ βασιλέως τῶν Αἰγυπτίων Μηνᾶ, ὅστις, ὡς ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας ἔγραψε, μετέστρεψεν αὐτὸν ἐν ἣ κοίτῃ σήμερον ῥέει (α), ἐνεθυμήθη τὴν περίφημον Μέμφιν· διότι ὅταν τὴν χώραν τῆς παρηρχόμεν οὐδὲν περὶ ταύτης ἐσκέφθην, ἐπειδὴ ἀντὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἄλλοτε θαυμαστῶν ἔβλεπον ἄμμον εἰδεχθῆ κυρίαρχον τῶν ἐρήμων. Ἐκτίσθη δ' ἡ περίφημος πρωτεύουσα, ὡς ὁ Ἡρόδοτος λέγει, ἐπὶ τῆς καταχωσθείσης ἀρχαίας τοῦ ποταμοῦ κοίτης, ἐν ἣ ἔρρεεν ἐκ τῆς Λιβύης ἐρχόμενος, ἀφοῦ πρὸς ταύτην ἦγεν ἑκατὸν στάδια τῆς Μέμφεως νοτίως, ἅπερ κόψας ὁ Μηνᾶς μετέστρεψε τὸν ποταμὸν ἵνα ῥέῃ ἐν τῇ σημερινῇ αὐτοῦ κοίτῃ μεταξὺ τῶν ὀριζόντων ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὴν θείαν τοῦ Νείλου κοιλάδα Λιβυκῶν καὶ Ἀραβικῶν ὁρῶν· καὶ ἐπομένως τὸ πρὶν ὁ ποταμὸς ἐκ Μπάστα ἔρρεε πρὸς τὴν Λιβύην, καὶ ἐκεῖθεν ἀνακαμπτόμενος διήρχετο ἔνθα ἐκτίσθη ἡ Μέμφις. Ὠχύρωσε δὲ τὴν νοτίαν τοῦ ἐλιγμοῦ κοίτην τὴν περὶ τὸ Μπάστα εὐρισκομένην, καὶ φύλακας ἔθεσε πρὸς φυλακὴν τοῦ ποταμοῦ, ἵνα μὴ πλημμυρήσων ὑπὲρ τὸ δέον λάβῃ τὴν πρώτην διεύθυνσιν καὶ κατακλύσῃ τὴν Μέμφιν, οἱ δὲ φύλακες ἐφύλαττον καὶ ἐπὶ Περσῶν ἔτι, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Ἡρόδοτος τὴν Αἴγυπτον περιηγεῖτο (β). Ὁ Στράβων ὁμοίως λέγει ὅτι κατὰ ταύτην τὴν χώραν τὴν εἰς τὸν Ἡρακλεώτην νομὸν ἀνήκουσαν, νῆσος ὑπάρχει μεγάλη, καθ' ἣν διῶρυξ ἐστὶν ἐν δεξιᾷ εἰς τὴν Λιβύην ἐπὶ τὸν Ἀρσινοίτην νομὸν (Φιοῦμ), ὥστε καὶ δίστομον εἶναι τὴν διῶρυγα, μεταξὺ μέρους τινὸς τῆς νήσου παρεμπί-

(α) Ἡροδ. II. 99. (β) Ἡροδ. II. 99.

πτοντος... (α) Ἐπικείται δὲ τοῖς στόμασιν ἀμφοτέροις τῆς διώρυγος κλεῖθρα, οἷς ταμιεύουσιν οἱ ἀρχιτέκτονες τό τε εἰσρέον ὕδωρ καὶ τὸ ἐκρέον (β), πρὸς δὲ συμφάσκει καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἐξ ἄλλου· διότι λέγει ὅτι διὰ τῆς διώρυγος ἢ τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ ἐκείνης τὸ ὕδωρ ἐξ μηνῶν εἰσέρρει καὶ ἐξ μηνῶν ἐξεέρρει εἰς τὸν Νεῖλον (γ), ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ὁ κτίστης τῆς Μέμφιος ἀφοῦ μετέστρεψε τὸν ποταμὸν ἀφῆκε στόμια ἐν τῇ ἀρχαίᾳ κοίτῃ, δι' ὧν τὸ ὕδωρ εἰσέρρει πρὸς ποτισμὸν τοῦ Φιοῦμ, ἐνθα χώρα καλλιεργῆσιμος ὑπῆρχεν. Ἀλλ' ἐπὶ Μοίριδος, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ἂν ὁ ποταμὸς δὲν ἀφίκετο εἰς ὕψος ὀκτῶ πηχῶν δὲν ἐποτίζετο ἢ ἐνερχετο τῆς Μέμφιος χώρα (δ) καὶ ἐπομένως καὶ αὐτὸ τὸ Φιοῦμ· ἐξ οὗ φαίνεται αὐτὸς ὁ ἴδιος Μοίρις ὅπως ἐξασφάλισεν τὴν καλλιέργειαν ἐποίησε τὴν ὁμώνυμόν του λίμνην παρ' ἣν ὁ Λαβύρινθος ὠκοδόμηται, τῆς τὸ περίμετρον τῆς περιόδου εἰςὶ στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, ἢ τὸ μήκος δέκα λευγῶν περίπου, ὥς ὁ κ. Μαριέττ μπερ λέγει, σχοίνων ἐξήκοντα ἐόντων· κέεται δὲ μακρὴ ἡ λίμνη πρὸς βορέαν τε καὶ νότον ἐοῦσα βάθος τῇ βαθυτάτῃ αὐτῇ ἐνωτῆς πεντηκοντόργυιος· ὅτι δὲ χειροποίητός ἐστι καὶ ὀρυκτὴ, αὐτὴ δηλοῖ. Ἐν γὰρ μέσῃ τῇ λίμνῃ μάλιστα κη ἐστᾶσι δύο πυραμίδες, τοῦ ὕδατος ὑπερέχουσαι πεντήκοντα ὀργυιάς ἑκατέρη, καὶ τὸ καθ' ὕδατος οἰκοδόμηται ἕτερον τοσοῦτο, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρῃσι ἐνεστι κολοσσὸς λίθινος κατήμενος ἐν θρόνῳ... τὸ δὲ ὕδωρ τὸ ἐν τῇ λίμνῃ αὐτιγενὲς μὲν οὐκ ἐστι (ἄνυδρος γὰρ δὴ δεινῶς ἐστὶ ἡ ταύτη). Ἐκ τοῦ Νείλου δὲ κατὰ διώρυχα ἐσῆχται καὶ ἐξ

(α) Στράβ. 809. (β) Στράβ. 811. (γ) Ἡροδ. II. 149. (δ) Ἡροδ. II. 13.

μὲν μῆνας ἔσω ῥέει εἰς τὴν λίμνην ἔξ δὲ μῆνας ἔξω εἰς τὸν Νεῖλον (α). Ὁ δὲ Στράβων λέγει θαυμαστὴν καὶ τὴν λίμνην τοῦ Μοίριδος καλουμένην πελαγίαν τῷ μεγέθει καὶ τῇ χρῶα θαλαττοειδῇ (β). . . διὰ δὲ τὸ μέγεθος καὶ τὸ βάθος ἱκανὴ ἔστι κατὰ τὰς ἀναβάσεις τὴν πλημμυρίδα φέρειν, καὶ μὴ ὑπερπολάζειν εἰς τὰ οἰκούμενα καὶ πεφυτευμένα, εἴτα ἐν τῇ ἀποβάσει τὸ πλεονάζον ἀποδοῦσα τῇ αὐτῇ διώρυγι κατὰ θάτερον τῶν στομάτων ἔχειν ὑπολειπόμενον τὸ χρήσιμον πρὸς τὰς ἐποχετείας καὶ αὕτη καὶ ἡ διώρυξ (γ). Ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Στράβωνος ἡ διώρυξ καὶ ἡ λίμνη εἶχον ἰσοῦψῃ προχώματα συγκοινωνοῦσαι ἀδιακόπως· τὰ δὲ κλεῖθρα εὐρίσκοντο εἰς τὰ στόμια τῆς διώρυγος ἐπὶ τοῦ Νεῖλου, σκοπὸς δὲ τῆς ἐναποθηκείσεως τοῦ ὕδατος ἦτο ἡ τῶν χωρῶν ἀρδευσις πρὸς δὲ καὶ ἡ ἀλιεΐα· διότι ὅταν ἐξέρῃε τὸ ὕδωρ ἐπὶ ἑξ μῆνας ἐπὶ ἡμέραν ἐκάστην τάλαντον ἀργυρίου ἐκ τῶν ἰχθύων κατέβαλεν, εἴκοσι δὲ μναῖς ὅταν εἰσέρῃεν (δ). Ἐλεγον δ' οἱ ἐπιχώριοι τῷ Ἡροδότῳ, καὶ ὥς εἰς τὴν Σύρτιν τὴν εἰς Λιβύην ἐκδιδοῖ ἡ λίμνη αὕτη ὑπὸ γῆν ἐπιφερομένη τὸ πρὸς ἐσπέραν εἰς τὴν μεσογαίαν παρὰ τὸ οὖρος τὸ ὑπὲρ Μέμφιος (ε). Ἀλλὰ νῦν ὀνομάζοντες τὴν λίμνην Καροῦν, λέγουσιν ὅτι τὰ ὕδατα ταύτης ἄγουσιν ἐνδογείως εἰς τὴν Μαρεότιδα. Καὶ δείκνυται τοῦτο σαφῶς, ἐπειδὴ αἱ αὐξήσεις τῆς Μαρεότιδος καὶ τῆς Μοίριδος εἶνε ταυτόχρονοι ἀκολουθοῦσαι τοῦ ποταμοῦ τὰς αὐξήσεις. Ἀλλ' ὁ Αἰγυπτιολόγος κ. Μαριότ μπερ τὰ πράγματα κατὰ τὸ δοκοῦν μεταποιήσας περιγράφει λίμνην ὑπάρξασαν

(α) Ἡροδ. II. 101. 149. (β) Στράβ. 809. (γ) Στράβ. 809. 810. 37. (δ) Ἡροδ. II. 149. (ε) Ἡροδ. II. 150.

ἄλλοτε τοῦ Amenamha III δῆθεν, καὶ ὅχι τοῦ Μοίριδος, τὴν ὅσιν Φιοῦμ, ποιηθεῖσαν ὡς λέγει δι' ἀποθήκευσιν τῶν ὑδάτων χάριν τῆς καλλιεργείας κατὰ τὴν ἀμφίβολον πλημμύραν τοῦ Νείλου· τὴν δὲ περιγραφομένην ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν λίμνην τὴν Καροῦν καλουμένην παραδέχεται ὡς ἀποτελεσθεῖσαν δῆθεν ἐκ τῆς διοχετεύσεως τῶν πλεοναζόντων ὑδάτων τῆς τεχνουργηθείσης λίμνης. Ἀπορῶ τὸν Αἰγυπτιολόγον βλέπων τολμήσαντα διὰ δαξασίων νὰ διαψεύσῃ δύο ἱστορικοὺς κατὰ διαφόρους χρόνους ὑπάρξαντας, τὴν λίμνην αὐτὴν καὶ τὴν χρῆσιν τῶν ὑδάτων ταύτης ἰδόντας, καὶ διὰ μέχρι σήμερον ὑπαρχόντων σημείων ἀφιλονεικῆτων χαρακτηρίζοντας ταύτην. Ἐννοεῖται ὁ Αἰγυπτιολόγος ἢ τὰ τῶν Ἑλλήνων μὴ ἀναγνοὺς ἠπατήθη σφόδρα ἐκλαβὼν τὸν ἀρχαῖον ἐλιγμόν τοῦ ποταμοῦ ἀντὶ προὑπαρξάσης λίμνης, ἣν καὶ ἀπέδωκεν εἰς τὸν Μοῖριν, ὃν Amenama καλεῖ, ἢ καινοτομίας ποιεῖ ἱστορικοὺς διαψεύδων. Ἐξακολουθεῖ δὲ κατὰ τὸ δοκοῦν πάντοτε, λογιζὼν τοὺς μὲν Ἕλληνας ὑποπεσόντας εἰς ἀπάτην ὡς ἐκλαβόντας τὸ ὄνομα Μοῖρις ὅπερ σημαίνει λίμνην ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ποιήσαντος τὴν λίμνην Φαραῶ, τοὺς δ' Ἀραβας ὡς ὀνομάσαντας τὴν ἐπαρχίαν διὰ τοῦ ὀνόματος Φιοῦμ ἀντὶ Πι-οῦμ, σημαίνοντος θάλασσαν, δι' οὗ διὰ τὸ μέγεθος δῆθεν ἡ τεχνιτὴ λίμνη ὠνομάζετο τότε (α). Ἐχῶ τὴν τιμὴν καὶ ὡς πρὸς τοῦτο νὰ παρατηρήσω πρὸς τὸν Αἰγυπτιολόγον, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Φαραῶ εἶνε τὸ μέχρι σήμερον σωζόμενον εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ἡ δὲ λίμνη δὲν ἐλέχθη ποτὲ θάλασσα, διότι ὁ λαὸς λίμνην μέχρι σήμερον ὀνομάζει ταύτην λέγων Μπίρχε Καροῦν

(α) Aperçu de l' Hist. d' Egypt. σελ. 44-45.

δηλαδή λίμνην Μοίριδος· καθ' ἃ τὸ Καροῦν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ Μοῖρις καὶ ὅχι πρὸς τὸ Amenamha. Ὀνομάζει δ' ὁ λαὸς λίμνην Καροῦν τὴν χαρακτηριζομένην ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν διὰ λίμνην τοῦ Μοίριδος, δηλαδή τὴν οὖσαν ἐπιμήκη καὶ ἔχουσαν ἐν αὐτῇ πυραμίδας πεντήκοντα ὀργυιῶν τὸ ὕψος, Τὸ δ' ὄνομα Φιοῦμ σημαίνει ποταμὸν γραφόμενον Φ-ουμ καὶ προφερόμενον Ἐφ-ιούμ. Ἡ ἐπαρχία λοιπὸν Φιοῦμ ὠνομάσθη οὕτως ὡς ἀνήκουσα ἄλλοτε εἰς τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ. Πιστεύω δ' ὅτι ἕκαστος πρὶν ἐπὶ τοῦ λευκοῦ χάρτου ρίψῃ γράμματα μαῦρα πρέπει νὰ προλογίζῃ καθαρῶς τὴν αὐτῶν ἀξίαν.

Ἐκ τοῦ Σιούτ ἔν' ἀποφύγω τὸ Χαρτοῦμ διὰ τοὺς Ἀβυσσινιακοὺς πολέμους προὔτιθέμην νὰ μεταβῶ ὁδεύων ἔρημον εἰς Φοῦρ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας· ἀλλ' ἐπειδὴ καρβάνιον ἑτοιμον δὲν εὔρον ἔμεινα ἐπὶ 15 ἡμέρας, ἔν' ἀναχωρήσω μεθ' ἑτοιμαζομένης ἐμπορικῆς συνοδίας διὰ Λιμπέη. Κατῴκουν δ' εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Γεωργ. Ἀντωνοπούλου, ὅστις περίεργος καὶ πρακτικὸς πάνυ διηγεῖτο παρὰ τὰ Λιβυκὰ ὄρη εἰς βάθος μέγα ἀνοίγοντές τινες φρέαρ εὔρον ἄγκυραν σιδηρᾶν ἐπ' ἄμμου, συνεπέβαινε δ' ὅτι ὑπῆρχε θάλασσα ἐκεῖ εἰς ἐποχὴν ἀρχαίαν. Ἐβεβαίωσα τὴν αὐτοῦ γνώμην διὰ τοῦ Ἡροδότου λέγοντος, ἡ Αἴγυπτος ἦτο δῶρον τοῦ Νείλου κατὰ μικρὸν μορφωθείσα ἐπὶ τῆς ἄμμου διὰ τῆς καταφερομένης ὑπ' αὐτοῦ ἰλύος· ἡ δὲ θάλασσα ἐξετείνετο τῆς λίμνης τοῦ Μοίριδος ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας νοτίως, ἢ καὶ ἄλλως ἐπὶ τοῦ πρώτου βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Μῆνα πᾶσα ἡ Αἴγυπτος πλὴν τοῦ Θηβαϊκοῦ νομοῦ ἦτο ἔλος (α). Ἀναπλέοντες δὲ τὸν

(α) Ἡροδ. II. 4. 5. ὥστε ὁ Μῆνα ἔκτισε τὴν Μέμφιν εἰς ἐλώδη χώραν.

Νείλον ἄς διέλθωμεν ἐν σιωπῇ τὴν ἀπὸ Σιούτ μέχρι Σουάν χώραν, καθ' ἣν ὑπερήφανα πολλαχοῦ ὑψοῦνται τὰ τοσούτους αἰῶνας καταβαλόντα περίφημα μνημεῖα τοῦ ἀρχαίου κράτους· διότι ἂν θελήσωμεν νὰ ἐγγίσωμεν καὶ τὸν μικρότερον τῶν μεγαλοπρεπῶν αὐτῶν λίθων, δὲν θέλομεν ἀπαλλαχθῇ εὐκόλως. Ἄς παρατηρήσωμεν ὁμῶς τὰ περὶ τὸ Σουάν, δηλαδή τὰ περὶ τὴν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλουμένην Συήνην, ἔνθα ὁ ταύτην κυβερνῶν δι' ἀδικωτάτην φιλαργυρίαν ἐκράτησε τὴν συνοδίαν μου ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας.

Διήλθον τὸν πλεῖστον χρόνον εἰς Σιελάλ δηλαδή εἰς τὸν μικρὸν καταρράκτην, καὶ εἰς τὰς ἐκεῖ σχηματιζόμενας νήσους πορευόμενος καὶ διὰ τῶν δύο ἀπὸ Σουάν ἀγουσῶν ἐκεῖσε ὁδῶν, ὧν ἡ μὲν ἀποχωριζομένη ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ ἀπευθύνεται εἰς Σιελάλ, ἡ δὲ ἀνατολικονοτιότερον μεταξὺ τραχέων καὶ ἐρημωδῶν ὁρῶν βαίνουσα ἀπολήγει εἰς ἐπίπεδον καλλιεργημένην παρὰ τὸν ποταμὸν χώραν, ἀπέναντι τῆς νήσου Μπέρμπας, παρὰ μεγαλοπρεπέσι γρανίταις ἐπὶ δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ μέχρι τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ ὑψουμένοις, ἔνθα καὶ ἡ ἀπὸ βορείως Σουάν ἀρχουμένη σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, ἥτις ἀνατολικώτερον τῆς ὁδοῦ κυκλίζουσα, διὰ χωρῶν ὁμαλωτέρων, πρὸ τῆς νήσου Μπέρμπε ἀπολήγει. Τούτων ἡ μὲν διὰ Σιελάλ ἔχει ἀπόστασιν ἐνὸς ἀγγλικοῦ μιλίου, ἡ δὲ ἐνώπιον τῶν γρανιτῶν ἀπολήγουσα μικρόν τι πλέον· ἀλλὰ κατὰ ταύτην εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ διαβάτου οἱ ὑπὸ τῆς φύσεως εἰς σωρὸν ἀλλεπαλλήλως ἐπιτεθειμένοι μεγαλοπρεπεῖς γρανίται, καὶ λαμπρῶς ὑπὸ τῶν ἱερέων καὶ τῶν Φαραῶ ἐπιγεγραμμένοι· εὐμεγέθεις ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου περιγραφόμενοι, ἀνα-

φέρονται εἰς πόλιν Ἐλεφαντίνην (α), ἣν οὗτος τοποθετεῖ παρὰ τὴν ὄχθην τὴν δεξιάν τοῦ ποταμοῦ καὶ νοτίως τῆς Συήνης, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης μέχρις Ἐλεφαντίνης αὐτόπτης γενόμενος (β). Ὁ Στράβων καὶ ὁ Πτολεμαῖος περιγράφουσι τὴν Ἐλεφαντίνην νῆσον κειμένην πρὸ τῆς Συήνης καὶ βορείως τοῦ μικροῦ καταρράκτου (γ), δηλαδὴ καλοῦσιν Ἐλεφαντίνην τὴν νῦν ὀνομαζομένην νῆσον τοῦ Σουάν. Τὰς δὲ Φίλας ὁ Στράβων περιγράφων ὡς νῆσον ὁμοίως τίθησι νοτίως τοῦ μικροῦ καταρράκτου, καὶ κατεσκευασμένην λέγει ὥσπερ καὶ τὴν Ἐλεφαντίνην καὶ τὸ μέγεθος ἴσην, κατοικουμένην δὲ ὑπ' Αἰθιοπῶν καὶ Αἰγυπτίων, ἱερὰ Αἰγυπτιακὰ ἔχουσιν, ὅπου καὶ ὄρνεον τιμᾶται ὁ καλοῦσιν ἱέρακα (δ). Ὁ Πτολεμαῖος δὲ τίθησι τὰς Φίλας εἰς τὴν πρὸς νότον τῆς Αἰγύπτου δωδεκάσχοινον εἰς τὴν χώραν τῶν Ἀράβων Ἀδιαίων καὶ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ποταμοῦ, θεωρεῖ δὲ ἐν ἐνὶ λόγῳ ὡς πόλιν δευτέραν τῆς δωδεκασχοίνου ἥς πρώτη ἡ ἱερὰ Συκάμινος, καὶ ἡ τρίτη καὶ τελευταία ἡ Μετακομφώ, ἥς ἀντικρὺ ἀπὸ δυσμῶν τοῦ ποταμοῦ Ψέλκισ (ε). Ἀφίκετο δ' εἰς Φίλας ἐκ Συήνης, λέγει ὁ Στράβων, ἀπὴν δι' ὁμαλοῦ σφόδρα πεδίου σταδίους ὁμοῦ τε ἑκατόν, παρ' ὅλην δὲ τὴν ὁδὸν ἦν ἰδεῖν ἑκατέρωθεν πολλαχοῦ ἑρμαῖα πέτρον ἡλίβατον στρογγύλον λεῖον ἱκανῶς, ἐγγὺς σφαιροειδοῦς τοῦ μέλανος καὶ σκληροῦ (δηλαδὴ τοῦ γρανίτου) ἐξ οὗ αἱ θυγαῖ γίνονται, ἐπὶ πέτρῳ κείμενον μείζονι, καὶ ἐπ' ἐκείνῳ πάλιν ἄλλον· ἔστι δ' ὅτε αὐτοὶ καθ' αὐτοὺς ὥκειντο οἱ πέτροι. Ἦν

(α) Ἡρῶδ. II. 175. (β) Ἡρῶδ. II. 9. 28. 29. 30. 175.
(γ) Στράβ. 817. 48. 49. Πτολ. IV. 5. 70 73. (δ) Στράβ. 818. (ε) Πτολ. IV. 5. 74.

δ' ὁ μὲν μέγιστος τὴν διάμετρον ποδῶν οὐκ ἐλαττόνων ἢ δώδεκα, ἅπαντες δὲ μείζους ἢ ἡμίσεις τούτων· διέβημεν δὲ εἰς τὴν νῆτον ἐπὶ πάκτωνος (α)· ἐξ ὧν καταδηλοῦται ὁ Στράβων μὴ ἰδὼν τὴν χώραν, διότι ἡ δι' ἀπήνης ἀπὸ Συήνης ὁδὸς δὲν ἀπολήγει ἢ ἐνώπιον τῆς νήσου Μπέρμπε καὶ τῶν μεγαλοπρεπῶν γρανιτῶν, οἵτινες, ὡς λέγει, αὐτοὶ καθ' αὐτοὺς ὥκειντο· εἰς δ' εὐμεγεθέστατοι· ἐξ ὧν ὁ Ἀμασις ἐποίησεν οἶκημα μονόλιθον καὶ ἐκόμισεν εἰς Σάϊν διὰ δισχιλίων ἀνδρῶν ἀγωγῶν ἐπὶ ἔτη τρία (β)· κατὰ δὲ τὴν ἐπίλοιπον ὁδὸν ἐν τῷ πεδίῳ ὑπάρχουσι λίθοι ἀκανόνιστοι καὶ ἄμμος· οἱ δὲ στρογγύλοι, οὓς ὁ Στράβων περιγράφει, ἀνήκουσιν εἰς ἄλλο πεδίον, ὅπερ ἐπανακάμπτοντες ἐκ τῶν ἐνδον τῆς Ἀφρικῆς θέλομεν εὑρεῖ εἰς τὴν ἀπὸ Μπέρμπε διὰ Κροῦσκο ἐρημῶδη ὁδόν. Πᾶσα δὲ ἡ ἀπὸ τῆς νήσου Μπέρμπε μέχρι Κροῦσκο χώρα ἐντὸς ἀποκρήμνων ὀρῶν κειμένη δὲν ἐπιτρέπει εἰς ἀπήνας ὁδόν, ἀλλὰ εἰς ἀνθρώπους μόνον, τὰ δὲ ζῶα ἀνακυκλίζουσι τὰ ὄρη βαδίζοντα ὀπισθεν αὐτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ· ὥστε οὕτω δὲν ὑπάρχει νῆσος ἀπέχουσα ἐπὶ ἑκατὸν στάδια ἀπὸ Συήνης πρὸς ἣν ἐκ ταύτης ν' ἀπέρχωνται δι' ἀπήνης. Οἱ νῦν ὅμως τῷ Στράβωνι πειθόμενοι καὶ συμβιβάζοντες τὰ πράγματα μετὰ τινος εὐρεθείσης ἐπιγραφῆς ἐπὶ τῆς νήσου Μπέρμπε, δι' ἧς καλοῦνται ἱερεῖς τῶν Φιλῶν, ὀνομάζουσι Φίλας τὴν νῦν καλουμένην νῆσον Μπέρμπε χωρὶς νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἐκείνη ἡδύνατο νὰ μεταχομισθῇ ἐπὶ τῆς Μπέρμπε ἐκ τῶν Φιλῶν, ἢ καὶ ὅτι ἱερεῖς τῶν Φιλῶν ἡδύναντο νὰ ὀνομασθῶσιν οἱ ἀνήκοντες εἰς περιφέρειαν νομοῦ, οὗτινος αἱ Φίλαι πρωτεύουσα ὑπῆρχε, καὶ νομὸς

(α) Στράβ. 818. 50. (β) Ἡροδ. II. 175.

Φιλῶν ἐναπέμεινεν ἡ περιφέρεια νὰ καλῇται, καίτοι ἡ πρωτεύουσα αὐτοῦ κατεστράφη. Ὁ δὲ Ἡρόδοτος λέγει ἀπὸ Ἑλεφαντίνης πόλεως ἄναντες ἐστὶ χωρίον ἐπὶ ἡμέρας τέσσαρας πλόος, σχολιὸς δὲ ταύτῃ ἐστὶ ὁ Νεῖλος, σχοῖνοι δὲ δώδεκα εἰσὶ οὗτοι, καὶ ἔπειτα ἐπίξαι εἰς πεδίον λεῖον, ἐν τῷ νήσον περιρρεῖ ὁ Νεῖλος. Ταχαμφῶ οὖνομα αὐτῇ ἐστὶ. Οἰκέουσι δὲ τὰ ἀπ' Ἑλεφαντίνης ἄνω Αἰθίοπες ἤδη καὶ τῆς νήσου τὸ ἡμισυ (δηλαδὴ τῆς Ταχαμφῶ), τὸ δὲ ἡμισυ Αἰγύπτιοι (α). Δὲν ἀναφέρει ἡμῖν ὁ Ἡρόδοτος τὰς Φίλας ὡς ἐξ ἡμισείας κατοικουμένας ὑπ' Αἰθιόπων καὶ Αἰγυπτίων, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν νοτίως τῆς Ἑλεφαντίνης χώραν τὴν δωδεκάσχοινον καὶ τῆς Ταχαμφῶ τὸ ἡμισυ κατοικημένην λέγει ἐξ Αἰθιόπων καὶ Αἰγυπτίων. Ὡστε ἡ πόλις Φίλαι δὲν πρέπει νὰ ὑπῆρχεν ὀνομασθῇ ἐπὶ Ἡροδότου. Ἄλλ' οὕτω περιγραφομένη ἡ Ταχαμφῶ τοῦ Ἡροδότου ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν νῦν καλουμένην νήσον Τιμψάχ, δηλαδὴ νήσον τῶν Κροκοδείλων· ἐπειδὴ κροκόδειλοι πολλοὶ εὐρίσκονται ἐν αὐτῇ, κειμένη παρὰ τὸν βράχον τοῦ Ἀψοῦμπελ, χάμψαι δὲ κατ' Αἰγυπτίους λέγει, ὁ Ἡρόδοτος, ἐκαλοῦντο οἱ κροκόδειλοι (β), καὶ μετὰ τοῦ ἄρθρου Τι χάμψαι ἢ Τὰ χάμψαι ἐξ οὗ καὶ ἡ νήσος Ταχαμφῶ δηλαδὴ Τιμψάχ, ὡς μέχρι σήμερον διατελεῖ ὀνομαζομένη· ἀντιστοιχεῖ δ' αὕτη ὁμοίως πρὸς τὴν τρίτην πόλιν τῆς δωδεκασχοίνου τοῦ Πτολεμαίου ἣν Μετακομφῶ ἐκάλεσε καὶ ἀπέναντι τῆς ὁποίας πρὸς δυσμὰς τοῦ ποταμοῦ ἔκειτο ἡ Ψέλχισ δηλαδὴ τὸ Ἀψοῦμπελ. Τὸ δ' Ἀψοῦμπελ ἢ ἡ Ψέλχισ τοῦ Πτολεμαίου εἶνε ἡ Ψέλχισ τοῦ Στράβωνος Αἰθιοπικὴ πόλις, ἐν ἣ κατέφυγον οἱ Αἰθίοπες ἐκδιω-

(α) Ἡροδ. II. 29. (β) Ἡροδ. II. 69.

χθέντες ὑπὸ τοῦ φίλου αὐτοῦ Πετρωνίου, ἀφοῦ κατα-
βάντες εἶλον τὴν τε Συήνην καὶ τὴν Ἐλεφαντίνην
καὶ τὰς Φίλας ἐξ ἐφόδου (α). Αἱ Φίλαι λοιπὸν εὐρί-
σκοντο μεταξὺ Ἐλεφαντίνης καὶ Ψέλχιδος ἥτοι τοῦ
Ἀφούμπελ· ὁ Ἡλιόδωρος, κτισθείσας ὑπὸ φυγάδων
Αἰγυπτίων λέγων, τοποθετεῖ παρὰ τὸν Νεῖλον ἐπὶ ἑκα-
τὸν στάδια νοτίως τῆς Συήνης καὶ τῆς Ἐλεφαντίνης·
ὑπέκειντο δὲ ποτὲ μὲν τοῖς Πέρσαις καὶ ποτὲ τοῖς Αἰ-
θίοψιν, οὗτοι δὲ καταβάντες μέχρι Συήνης ἐπολιόρχη-
σαν ταύτην, οἱ δὲ Πέρσαι ἐκ Συήνης κρύφα ἐξελθόν-
τες ἀπνευστὶ ἔφθασαν εἰς Ἐλεφαντίνην, καὶ εἰσῆλ-
θον ἐν αὐτῇ, κατόπιν δ' οἱ Αἰθίοπες ἐλθόντες συνῆψαν
μάχην, καθ' ἣν οἱ Πέρσαι ὀλιγώτεροι ὄντες ἔθεσαν εἰς
τὰ ὀπίσθια αὐτῶν τὸν ποταμόν· ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι
ἡ Ἐλεφαντίνη ἦτο πόλις οὐ μακρὰν τῆς Συήνης κει-
μένη καὶ ὅχι πρὸ τοῦ Σουὰν νῆσος· ἡ κάλλιον εἰπεῖν
ἔκειτο ἔνθα ἡ ὁδὸς ἐνώπιον τῶν γρανιτῶν καὶ ἀπέναντι
τῆς νήσου Μπέρμπε ἀπολήγει, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἡρό-
δοτος τοὺς εὐμεγέθεις γρανίτας ἀποδίδει εἰς τὴν Ἐλε-
φαντίνην πόλιν. Ἀναχωρῶν δ' ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰθιό-
πων ἀπὸ Συήνης ἐπορεύθη μέχρι τοῦ μικροῦ καταρρά-
κτου παρὰ τὸν ποταμόν, ὃν ὄριον ἔθεντο Αἰθίοπες καὶ
Πέρσαι, καὶ εἶτα μεσογέως στραφεὶς ἀφίχθη εἰς τὰς Φί-
λας, δηλαδὴ ἠκολούθησε τὴν μέχρι σήμερον ἄγουσαν
ὁδὸν ἐκ τῆς κατὰ τὴν νῆσον Μπέρμπε παραποταμίας
τοῦ Νεῖλου εἰς Κροῦσχο· Φίλαι λοιπὸν εἶναι πόλις εὐρί-
σκομένη παρὰ τὸν Νεῖλον μετὰ τὴν μεσογέαν ταύτην
ὁδόν. Τοιουτοτρόπως δέον νὰ ᾖ τὸ νῦν Ἰμπριμ, ὅπερ
Αἰγυπτιαστὶ λέγεται Πι-ρίμνῃ σημαῖνον φίλον, ἐξ οὗ

(α) Στράβ. 820.

οἱ Ἕλληνες κατὰ μετάφρασιν ὠνόμασαν αὐτὸ Φίλας. Ἐκτείνεται δὲ νῦν ἡ περιφέρεια τοῦ Ἰμπριμ ἀπὸ Κροῦσκο μέχρι Τιμψάχ, καὶ κατοικεῖται ὑπὸ φυλῆς ἰδίας ἐχούσης ἐνδυμασίας διαφερούσας τῶν ἄλλων καὶ ἀναλόγους πρὸς τὰς τῶν Αἰγυπτίων, περιφρονεῖται δὲ ὑπὸ τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ταύτης κατοικούντων ὡς ξένη· ἡ δὲ λέγει ὅτι ἦλθε βορειόθεν ἐκ τῶν Λιβυκῶν παραλίῳν, ἥτοι ὡς αὐτοὶ ὁμολογοῦσιν εἰσὶν ἐκεῖνοι οἵτινες ἐλογίζοντο Αἰγύπτιοι τὸ πάλαι καὶ ἐλέγοντο ὅτι ἀναμίξ μετὰ τῶν Αἰθιοπῶν κατῴκουν τὰς Φίλας ἢ τὴν δωδεκάσχοινον ὡς ὁ Ἡρόδοτος εἶπεν, ἥτοι ἀπὸ Ἐλεφαντίνης μέχρι Ταχαμψῶ, δηλαδὴ μέχρι τῆς νήσου Τιμψάχ. Σχετίζοντες λοιπὸν ταῦτα μετὰ τῶν πραγμάτων, εὐρίσκομεν ὅτι ἡ ἐνώπιον τοῦ Σουάν νῆσος ἀνῆκεν εἰς αὐτὸ τὸ Σουάν καὶ ἐκαλεῖτο ὅπως καὶ νῦν νῆσος τῆς Συήνης. Ἡ δ' Ἐλεφαντίνη ἦτο πόλις κειμένη ἐνθα ἀπολήγει ἡ ὁδὸς πρὸ τῶν γρανιτῶν καὶ ἀντικρὺ τῆς νήσου Μπέρμπε· αἱ Φίλαι ἦσαν πόλις ἐνθα τὸ νῦν Ἰμπριμ καταστραφεῖσα πρὸ τοῦ Ἡροδότου, Μετακομψῶ δὲ καὶ Ταχαμψῶ ἡ νῦν νῆσος Τιμψάχ ἢ καὶ σὺν τῇ νήσῳ καὶ πόλις ἐτι κατὰ τὴν δεξιάν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην, Ψέλκισ δὲ καὶ Ψέλχισ τὸ νῦν καλούμενον Ἀψοῦμπελ. Ἡ δὲ νῆσος Μπέρμπε, ἣν Φίλας καλοῦσιν, εἶνε τοσαύτη τὸ μέγεθος, ὥστε πληροῦται ὑπὸ τῶν ἐπ' αὐτῆς ἱερῶν μὴ ἔχουσα διαθέσιμον χώραν, ὡς λέγει ὁ Στράβων, πρὸς κατοικίαν Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιοπῶν, οὔτε δι' οἰκογένειαν μίαν. Τὰ δ' ἐπ' αὐτῆς ἱερά, ἥτοι ναοὶ περικαλλεῖς τῆς Ἰσίδος καὶ τοῦ Διονύσου μετὰ παστάδων καὶ προπυλαίων καὶ ἐνὸς ὀβελίσκου, εἰσὶ κτίσματα τῶν Πτολεμαίων, ἅπερ ἤρχισε Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος καὶ

ἐτελείωσαν οἱ αὐτοῦ διάδοχοι. Ἀρχιτέκτων δ' αὐτῶν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς τοῦ ὀβελίσκου ἐπιγραφῆς, ὑπῆρξεν ὁ ἐκ Πατρῶν Θεόδοτος Ἀγησιφῶντος. Οὐδόλως δ' ἄτοπον ἂν οἱ ἱερεῖς τῶν ναῶν τούτων ὠνομάσθησαν τῶν Φιλῶν, ἐπειδὴ ἡ ἄνω τοῦ μικροῦ καταβράχτου χώρα ὑπήγετο εἰς νομόν τῶν Φιλῶν, καθότι καὶ ἡ Ἐλεφαντίνη ἦτο τότε κατεστραμμένη, ἡ δὲ περιφέρεια τῶν Φιλῶν ἦτο καὶ μεγαλειτέρα καὶ ὀνομαστοτέρα. Τὸ νῦν ὄνομα δὲ τῆς νήσου Μπέρμπε προέρχεται ἐκ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Πιερέϊ σημαίνοντος ναόν, ἡ τέμενος. Διαβάς δὲ καὶ ἐπ' αὐτῆς διὰ λέμβου εἶδον κατὰ τὰ πρὸς δυσμὰς τῆς Ἰσιδος προπύλαια, δι' ὧν διὰ κλίμακος κατέρχονται εἰς τὸν ποταμὸν καὶ διαπερῶσι πρὸς τὴν ἐκεῖθεν νῆσον Μπίγγε, ἐπιγραφὴν κακῶς μὲν γεγραμμένην, ἀλλὰ σύμφωνον τῇ ἱστορίᾳ, ἔχουσιν δ' οὕτω. Καὶ πάπης γλυκερῆς Πτολεμαῖδος, ἣν ἐπόλισε σωτὴρ Ἑλλήνων Νειλογενὲς τέμενος. Ἐκ τῆς ὁποίας δηλοῦται ὅτι ἡ νῆσος τὸ Νειλογενὲς τέμενος ὠνομάσθη καὶ Πτολεμαῖς, ἐπειδὴ ἐπολίσθη ὑπὸ τοῦ πάπου τοῦ ἐπιγράψαντος, ἴσως ἰδίᾳ χειρί, τὴν γραφὴν Πτολεμαίου, καὶ διὰ τοῦτο εἶνε κακῶς γεγραμμένη.

Ἀναχωρήσαντες δ' ἀπὸ Σιελάλ διήλθομεν μεταξὺ τῶν νήσων Μπίγγε καὶ Οὐανάρτη, παρελθόντες, διερχόμενοι μεταξὺ Μπίγγε καὶ ἔλ' Ἐσση, μετὰ προσοχῆς τὴν πρὸς τὴν Μπίγγε λίθον Τορόσση, ἥτις εἶνε ἐπικίνδυνος, ὅταν καλύπτεται ὑφ' ὑδάτων, βορείως δὲ τῆς διόδου ἡμῶν ἔκειτο ἡ μικρὰ νῆσος Μπέρμπε, ἥς ὁ ὀβελίσκος κατὰ πρόσωπον ἡμῶν ἐπὶ βράχου ὑψοῦται. Παραπλέοντες δὲ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς νήσου ἔλ' Ἐσση ἐγκατελείψαμεν τὸ νότιον ἀκρωτήριον ταύτης καὶ ἀνεπλέομεν τὸν πο-

ταμὸν ἡνωμένον εἰς κορμὸν ἓνα μεταξὺ ὄρων πετρω-
δῶν, ἐκάμψαμεν μετ' ὀλίγον κατὰ τὸν ἐλιγμὸν τοῦ πο-
ταμοῦ πρὸς δυσμὰς, ἐνθα τὰ ὕδατα, πρὶν ἢ ἀνακάμψω-
μεν πρὸς τὸν ἕτερον ἐλιγμὸν βορείως, ἦσαν ἡρεμα ἀλλ'
ἀκαθάρτων ἀφρῶν πλήρη· ὀρίζονται νοτίως ὑπὸ ὄρους
πετρώδους, καὶ βορείως ὑφ' ὁμοίου ὄρους, ἀλλὰ διακε-
κομμένου διὰ ζώνης ἄμμου ἀφθονωτάτης, βόμβοι δ'
ἤκούοντο ὑπόκωφοι οἷτινες εἴλχυσαν τὴν προσοχὴν μου
ἐπὶ μᾶλλον. Οἱ ἰθαγενεῖς μοὶ ἔλεγον, ὅτι διαλείπουσιν
ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν οἱ βόμβοι, τὰ δὲ ὕδατα ἐκχω-
ροῦσιν ἐνδογείως πρὸς τὰς δάσεις, ὠνόμαζον δὲ τὴν θέ-
σιν Σιέμς ἐλ Οὐάχ, δηλαδὴ αὖραν τῆς δάσεως. Ἐνταῦθα
λοιπὸν εἰσὶ τὰ εἰς κορυφὴν ἐπηρμένα ὀξεῖαν ὄρη τοῦ
γραμματιστοῦ τῶν ἐν Σάϊ ἱερῶν χρημάτων τῆς Ἀθη-
νᾶς Ἰκρῶρι καὶ Μῶρι ὀνομαζόμενα! μεταξὺ τῶν ὁποίων
κατ' αὐτὸν ὁ Νεῖλος ἔχει τὰς πηγὰς του ὡς ἀδύσους·
καὶ τὸ μὲν ἡμισυ τοῦ ὕδατος ἐπ' Αἰγύπτου ῥέειν καὶ
πρὸς βορέαν ἄνεμον, τὸ δ' ἕτερον ἡμισυ ἐπ' Αἰθιοπίοισι τε
καὶ νότου· δι' δ' ἐφαίνετο παίζειν τῷ Ἡροδότῳ. Ὡς δ'
ἄδυστοι εἰσὶν αἱ πηγαί, εἰς διάπειραν ἔφη τούτου Ψαμ-
μήτιχον Αἰγύπτου βασιλέα ἀπικέσθαι, πολλέων γὰρ
αὐτὸν χιλιάδων ὀργυιέων πλεξάμενον κάλον κατεῖναι
ταύτη καὶ οὐκ ἐξικέσθαι εἰς βυσσὸν· ἀπέφαινε δὲ
ὡς ἐμὲ κατανοεῖν δίνας τινὰς ταύτη εἰσὺς ἰσχυράς,
καὶ παλῖρροιαν, οἷα δὲ ἐμβάλλοντος τοῦ ὕδατος τῇσι
οὔρεσι μὴ δύνασθαι κατιεμένην καταπειρητηρίην εἰς βυσ-
σὸν ἰέναι. Ἄλλου δ' οὐδενὸς οὐδὲν ἐδυνάμην πυθέσθαι,
μέχρι Ἐλεφαντίνης πόλιος αὐτόπτης ἐλθῶν, λέγει ὁ Ἡ-
ρόδοτος (α). Ὁ δὲ Στράβων ὁ μέχρι Φιλῶν ἀφίχθεις κα-

(α) Ἡροδ. II. 28.

κίζων πρὸς ταῦτα λέγει: Πολλὰ δ' Ἡρόδοτός τε καὶ ἄλλοι φλυαροῦσιν ὥσπερ μέλος ἢ ῥυθμὸν ἢ ἡδυσμὰ τι τῷ λόγῳ τὴν τερατείαν προσφέροντες· οἷον καὶ τὸ φάσκειν περὶ τὰς νήτους τὰς πρὸς τῇ Συήνῃ καὶ τῇ Ἐλεφαντίνῃ (πλοίους δ' εἰσὶ) τὰς πηγὰς τοῦ Νείλου εἶναι, καὶ βάθος ἄβυσσον ἔχειν τὸν πόρον κατὰ τοῦτον τὸν τόπον (α). Τοιαῦτα κακίζων, γράφει ἐξ ἄλλου ὅτι ὁ Νεῖλος μικρὸν πρὸ τῶν πηγῶν του καταδύς ἀνατέλλει ἐν τῇ Λιβύῃ, ὅπως καὶ ὁ Ὀρόντης καταδυόμενος ἀνατέλλει, καὶ ὁ Τίγρις, καὶ τὸ Στυμφάλιον ὕδωρ καὶ τὸ πρὸς τὴν Ἀρκαδικὴν Ἀσέαν ὑποβρύχιον ὕδωρ (β). Τὸ κατ' ἐμὲ ἐξ ὧν εἶδον καὶ ἤκουσα δὲν ἔχομεν, διὰ τὰ ἐν Ἀφρικῇ μάλιστα, βοηθὸν συγγραφέα ἄλλον τοῦ Ἡροδότου. Μὴ δυνάμενος δ' εἰς πάντα νὰ ἐκταθῶ λέγω, ὅτι τῇ βοηθείᾳ τούτου μᾶλλον καὶ συγγραφέων Κοπτῶν καὶ παραδόσεων τῶν ἰθαγενῶν ἐσχημάτισα γεωγραφίαν καὶ ἱστορίαν, σύγχρονον τοῖς τότε Αἰγυπτίοις, τῶν πρὸς νότον αὐτοῖς ἐθνῶν μέχρι τοῦ Ἰσημερινοῦ. Δι' ἐτέρας δὲ περιγραφῆς σχέσιν ἐχούσης πρὸς τὴν ἄβυσσον τοῦ γραμματιστοῦ ὁ Ἡρόδοτος ἡμῖν λέγει: Οἱ ἐκ Μαρέης τῆς πόλεως καὶ Ἀπιος οἰκέοντες (δηλαδὴ κατὰ Πτολεμαῖον οἱ κατοικοῦντες ἐξ Ἀλεξανδρείας πρὸς δυσμὰς κατὰ τέσσαρας μοίρας) (γ), τὰ πρόσσυρα Λιβύῃ αὐτοὶ τε δοκέοντες εἶναι Λίβυες καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι, καὶ ἀχθόμενοι τῇ περὶ τὰ ἱερὰ θρησκείῃ, βουλόμενοι θηλέων βοῶν μὴ ἔργεσθαι, ἔπεμψαν ἐς Ἀμμωνα ἱράμενοι οὐδὲν σφίσι τε καὶ Αἰγυπτίοισι κοινὸν εἶναι, οἰκέειν τε γὰρ ἔξω τοῦ Δέλτα, ὁ δὲ θεὸς σφέας οὐκ ἔα φὰς Αἰγυπτον εἶναι ταύτην τὴν καὶ ὁ Νεῖλος ἐπιὼν ἄρδῃ, καὶ Αἰγυπτίους εἶναι τού-

(α) Στράβ. 818. 52. (β) Στράβ. 275. (γ) Πτολ. IV. 5. 5. 9

τους, οἳ ἔνερθε Ἐλεφαντίνης πόλιος οἰκέοντες ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου πίνουσιν. Ἐπέρχεται δ' ὁ Νεῖλος ἐπεὰν πληθύῃ οὐμόνον τὸ Δέλτα ἀλλὰ καὶ τοῦ Λιβυκοῦ τε λεγομένου χώρου (α). Δὲν διασαφίζει ἡμῖν ὁ Ἡρόδοτος ἂν ὁ Νεῖλος ἐκ τοῦ Δέλτα ἐπὶ τέσσαρας καὶ πλεόν μοίρας δυτικῶς ἐξηπλοῦτο, ἢ ἂν διὰ τῆς ὑπογείου ἐκείνης διώρυγος ὁ Νεῖλος ἀποχωρῶν ἐπότιζε καὶ τὴν ἀπὸ Μαρέης μέχρις Ἀπιοῦ πόλεως χώραν, διότι καὶ παίζοντα τὸν γραμματιστὴν κακῶς τὸ πρᾶγμα παραστήσαντα ἐθεώρησεν. Ἀλλὰ πρὸς διασάφησιν τούτου ἔρχεται ἀφ' ἑνὸς ὁ θεὸς λέγων ὅτι οἱ ἔνερθε Ἐλεφαντίνης πόλιος ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ πίνουσι, καὶ ἀφ' ἐτέρου τὰ σημεῖα κοίτης μεγάλης τοῦ ποταμοῦ ἐκ τῶν δάσεων πρὸς τὴν περιγραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου δυτικῶς τοῦ Δέλτα χώραν, ἐξ ὧν οἱ μετὰ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ἐκστρατεύσαντος Ναπολέοντος ἐκπλαγέντες ἐπίστευσαν, ὅτι ὁ ποταμὸς τὸ πρὶν ἔρρεεν ἐκείθεν, καὶ εἴτα μετέστρεψε τὸν πρὸς τὴν Αἴγυπτον ῥοῦν του. Φαίνεται λοιπόν, ὅτι τὸ πάλαι διὰ τῆς ὑπογείου ἐκείνης διώρυγος ἔρρεεν ἐκ τοῦ ποταμοῦ τὸ ἡμισυ, ὅπερ ὀλιγοστεῦσαν ἤδη ἐμφαίνει τὴν ἄλλοτε διεύθυνσίν του διὰ τῆς ὑπαρχούσης κοίτης του, καὶ διὰ τῶν κατὰ τὰς διαφόρους χώρας παρατηρουμένων πηγῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ὡς δ' εἰκάζω ἡ ὀλιγοστευσις ἐπῆλθε διότι τὸ ὕδωρ εὐρὸν ἐν τῇ ἀβύσσῳ διέξοδον ὑπὸ τοὺς βράχους διεκφεύγει πρὸς τὴν Αἴγυπτον, ἀναφαινόμενον βορείως Κίνας· ἐπειδὴ ὁ ποταμὸς τούντεῦθεν αὐξάνει, καὶ φαίνονται ἐν τῇ αὐτοῦ καταπτώσει πολλαχοῦ πηγαὶ ἀναβρύουσαι κατὰ τὰ πλευρὰ τῶν ὄχθων. Τῆς δὲ διώρυγος τοῦ Ἰωσήφ τὸ ἡμισυ τὸ πρὸς τὸ Φιοῦμ γέμει ἀναβρυόντων ὑδάτων.

(α) Ἡροδ. II. 18. 19.

Πολλαχοῦ δ' εὐρίσκονται φρέατα εἰς τὸν πυθμένα τῶν ὁποίων, ἀμμώδη ὄντα, βυθίζεται σιδηρᾷ ράβδος ὡς ἐν ὕδατι, καὶ σταματᾷ ἀφικνουμένη εἰς πετρώδες στρώμα, ἐφ' οὗ τὸ ὕδωρ φαίνεται ρέον. Αἱ τοιαῦται πηγαί, καὶ αἱ τοιαῦται διαβάσεις τῶν ὑδάτων ἐπὶ πετρώδους στρώματος διὰ τῆς ἄμμου δὲν προέρχονται ἐκ τοῦ καθιζάνοντος ὕδατος ὡς ἐκ τῆς νοτίως ποτιζομένης καλλιεργείας, ἐπειδὴ ὑπάρχουσι καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ ἄνω Αἴγυπτος δὲν ποτίζεται. Προέρχονται λοιπὸν ἐκ τῆς τοῦ γραμματιστοῦ ἀβύσσου, ἐκ θέσεως πολὺ ἐπιπολαιότερας τοῦ αὐτῆς πυθμένος, ὅστις ὡς ὁ γραμματιστὴς διηγεῖται πρέπει νὰ ᾖ βαθύς, δι' ὃ καὶ τὰ ὕδατα εἰς τὴν ὁσιν ἐξέρχονται ὑπόθερμα. Ἐνδόγεια δ' ἐκχωρήσεως ἐκ τοῦ Νείλου πρέπει νὰ συμβαίνωσι καὶ νοτιότερον τῆς Σιέμς ἐλ Οὐάχ· διότι ὡς παρετήρησα, κατὰ τὴν ἄβροχον χώραν, εἰς Ντόγλα Ἀβγούστην, ἐπὶ στέπης ὑπάρχει ἐκχειλίζον φρέαρ κατὰ τὴν τοῦ ποταμοῦ πλημμύραν, κεῖται δ' εἰς εὐθείαν σχετιζομένην πρὸς τὴν δυτικῶς τῆς Ντόγλας ὁσιν Κὰπ λαγγίαι, πρὸς τὰ φρέατα τοῦ Ἰπποκράτους, τὰ τοῦ Ἀμρ, τὰ τῆς Σόφια, Κάτζιμαρ, Μπάρα, καὶ πρὸς τὰ ἐν Λιμπέη, δι' ὧν ἄγει ὁδὸς ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀποτελεῖται ἡ ἀπὸ Ντόγλα μέχρι Λιμπέη συγκοινωνία. Εἰσὶ δὲ τὰ φρέατα ἀβαθῆ, τὰς πηγὰς τῶν ἔχοντα ἐκ τῶν τοιχωμάτων, καὶ πολλὰ εἰς τὸν αὐτὸν χώρον, ὡς ἐὰν τὸ ὕδωρ δι' αὐτοῦ ὡς ρεῦμα διαβαίνει. Εἰς δὲ Λιμπέη μοι ἔλεγον ὅτι πρὸ δέκα ἐτῶν περίπου ἐκτείνοντες τὰς χεῖρας ἐλάβανον ἐκ τῶν φρεάτων ὕδωρ ἄφθονον ἐχόντων· νῦν δ' ἐκεῖσε εὐρίσκεται εἰς βάθος εἴκοσι μέτρων καὶ κάτωθι στρώματος πετρώδους, οὗ τινος τὸ πάχος εἶνε 10-15 μέτρα, ἐξ οὗ δείχνεται ὅτι τὸ ὕδωρ διαβατικὸν ὄν, εὔρε νοτιότερον τῆς

Λιμπέης ὑπεκφυγὴν καὶ ὑπεξέπεσεν ὑπὸ τὸ πετρῶδες στρῶμα, ἐφ' οὗ πρὸ ἐτῶν διέβαινε. Τὴν ἀρχὴν τοῦ ὕδατος τούτου ὑποπτεύω ἐκ τοῦ Νείλου κατὰ τὴν χώραν τῶν Νουὲρ γινομένην, καὶ ὅχι παρὰ τὰς πηγὰς αὐτοῦ ὡς ὁ Στράβων προεῖπεν.

Ἡ δ' ἄβροχος χώρα ἐν τῇ ἀρχαιότητι δυτικῶς τοῦ ποταμοῦ περιγραφομένη ἔχει νῦν νότια ὄρια τὰ νοτίως Ντόγλας Ἀβγούστης ὄρη ἐλ Ἀμρι, καὶ βόρεια περὶ τὸ Σιούτ· ταῦτα ἄλλοτε ἦσαν παρὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν· ἀνατολικῶς τοῦ ποταμοῦ τὰ νότια ὄρια τῆς ἀβρόχου χώρας ἀφικνοῦνται μέχρι Κροῦσκο, καὶ ἀνατολικώτερον τούτου καταβαίνουσιν εἰς τὰ ὄρη Ἑμπάοι· τὰ αἷτια τῆς διαφορᾶς ἐξηγήτομεν ὅταν περὶ βροχῆς πραγματευθῶμεν. Ὁμιλῶν δ' ἐν Χάλφα μετὰ τοῦ τῶν σιδηροδρόμων μηχανικοῦ κ. Jonson περὶ τῆς ὑπάρξεως εὐμεγέθων χειμάρρων ἐν τῇ ἀβρόχῳ χώρᾳ, ἐκπλήττομαι τῷ ἔλεγον παρατηρήσας κατὰ τὸ ἀπὸ Κροῦσκο μέχρι Χάλφας μικρὸν ταξειδίόν μου πράγματα πολλὰ καὶ σπουδαῖα μὴ περιγραφέντα ὑπὸ τοσούτων σπουδαίων περιηγητῶν ἐκ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἡροδότου. Ὁ φιλικῶς περιποιηθεὶς με κ. Jonson ἐποίησεν εἴτα τὸν λαμπρὸν καὶ ἀκριβῆ τῆς Αἰγύπτου γεωγραφικὸν χάρτην.

Ἀπὸ δὲ τῆς τοῦ γραμματιστοῦ ἀβύσσου, τῆς σήμερον Σιέμς ἐλ Οὐάχ καλουμένης, ἐκ τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ ἐνδογείως ἐκχωρεῖ πρὸς τὴν ὅασιν, ἣν καλῶν ὁ Ἡρόδοτος νῆσον τῶν Μακάρων λέγει Σάμιοι κατῴκουν (α), ἀνεπλέομεν μεταξὺ πετρῶδων ὄρων, ἐνθεν καὶ ἐνθεν ἔχοντες κατωκημένους μέχρι Κροῦσκο γλίσχρας παραποταμίους χώρας, ὧν ἡ καλλιτέρα Κελάφσι καλουμένη εὐρίσχεται

(α) Ἡροδ. III. 26.

περὶ τὸ μέσον. Καλοῦνται ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ἱερὰ
 συκάμινος (α), καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου Νυσαία, ἣτις ἦτο
 πρόσουρος ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἀνήγεν εἰς τὸν Διόνυσον
 τὰς ἐορτάς (β), ἐπειδὴ εἰς ταύτην τὴν ὑπὲρ Αἰγυπτὸν
 Νῦσσαν λέγουσιν οἱ Ἕλληνες ἔφερεν ὁ Ζεὺς τὸν Διό-
 νυσον ἐρράψας εἰς τὸν μηρόν του (γ). Καλοῦνται νῦν
 Κνούς καὶ Ματτόκι ὑπὸ δὲ τῶν Κοπτῶν Κοῦττα· ὡς
 πρὸς τὴν γλῶσσαν ὁμῶς καὶ τὰ ἔθιμα εἰσὶν ὅμοιοι τῶν
 Ντογλάουσι, καὶ λέγουσιν ἐκ τῆς Ντόγλας ἦλθον ἐν-
 ταῦθα. Κάτοικοι δὲ πρὸ αὐτῶν ταύτης καὶ τῆς ἄλλης
 μέχρι τοῦ μεγάλου καταρράκτου χώρας ἦσαν οἱ Ἀρα-
 βες Ἀδιαῖοι δηλαδή οἱ Ἐτμπάοι, οἵτινες ἐξετείνοντο
 ἐκ τοῦ μικροῦ μέχρι τοῦ μεγάλου καταρράκτου (δ), ἡ
 καὶ Καταδοῦποι λεγόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ὧν τὸ
 βόρειον ὄριον ἡ Ἐλεφαντίνη πόλις (ε) ἐκ τῆς ὁποίας
 ἤρχιζεν ἡ Αἰγύπτος. Ἐκ τοῦ Ἐτμπάοι δὲ τὰ ὀνόματα
 Καταδοῦποι, Κούττα καὶ Ματτόκοι· ὥστε ταῦτα καὶ
 τὸ ὄνομα Κνούς ὅπερ ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν Νυσαίαν
 ἀνήκουσιν εἰς τὴν χώραν καὶ ὄχι εἰς τοὺς σημερινοὺς
 κατοίκους· διότι οὗτοι ὡς ὁμολογοῦσιν ἦλθον ἐκ Ντό-
 γλας ὕστερον καὶ εἰσὶ Ντογλάουσι. Ἀπὸ δὲ Κροῦσκο ὁ
 ποταμὸς βορείως ἀνελισσόμενος μέχρι Τώμας καθίστα-
 ται δύσπλους διὰ τοὺς αἰέποτε κατὰ τὸν ποταμὸν μέ-
 χρι τῆς χώρας τῶν Σιλοῦκ σχεδὸν ἐπικρατοῦντας βο-
 ρεῖους ἀνέμους· δι' ὃ τὸ πλοῖον δένοντες ἀνασύρουσιν,
 ἢ ὡς ὁ Ἡρόδοτος λέγει, τὸ πλοῖον ἐνταῦθα δεινόμενον
 ἀμφοτέρωθεν σύρεται ὡς βοῦς (ς). Ἀπὸ Τώμας δὲ ἀνα-

(α) Πτολ. IV. 5. 74. (β) Ἡροδ. III. 97. (γ) Ἡ.οδ. II.
 146. (δ) Πτολ. IV. 5. 74. IV. 7. 14. (ε) Ἡροδ. II. 17. (ς)
 Ἡροδ. II. 29.

πλέοντες παρήλθομεν τὰς Φίλας ἤτοι τὸ Ἰμπριμ νῦν καλούμενον καὶ ἀφίχθημεν εἰς τὴν νῆσον τῶν Κροχοδείλων (Τιμψάχ), ἐπὶ τῆς ἄμμου τῆς ὁποίας κροχόδειλοι ἡλιαζόμενοι ἔχασκον, ἐνταῦθα νῦν τὸ πρῶτον ἀπαντῶντες, ἐνῷ ἄλλοτε οὗτοι καὶ οἱ ποτάμιοι ἔτι ἵπποι εὐρίσκοντο καθ' ὅλην τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ (α). Εἶχομεν πρὸς τὰ δεξιὰ ἡμῶν ὑψούμενον τὸν βράχον ἐφ' οὗ τὰ χειροποίητα ἄντρα καὶ οἱ κολοσσοὶ τοῦ Σεσώστριος, Ἀψοῦμπελ νῦν καλούμενον, Ψέλκιν δὲ καὶ Ψέλχιν κατὰ τοὺς ἀρχαίους. Τούτου μικρὸν νοτίως ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην ὑψοῦται ὄρος πετρῶδες, κατὰ τὴν πρὸς τὸν ποταμὸν πλευρὰν ὁδὸν λαξευτὴν φέρον, ὅσον ποδὶ ἀνδρὸς τὸ πλάτος, ἔχουσιν δ' ἐπ' αὐτῆς ἀνδρὸς βαδίζοντος πόδας ἐγγεγλυμμένους καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζεται οὐί-έρα, δηλαδὴ μονόπους. Μέχρι ταύτης ἀφικνεῖται νῦν ἡ πλημμύρα τοῦ Νείλου, ὅτε οἱ φοβούμενοι ἀντὶ νὰ διέλθωσι διὰ τῆς μονόποδος ὁδοῦ ἀνακυκλίζουσι τὸ ὄρος, καὶ μέχρι τοῦδε ἀπολήγουσι τὰ ὅρια τοῦ Ἰμπριμ (Φιλῶν), ἅπερ ἄρχονται ἀπὸ τοῦ Κροῦσκο. Μεταξὺ δὲ τοῦ βουνοῦ Οὐιέρα καὶ Ἀψοῦμπελ εὐρίσκονται νῆσοι, ὧν αἱ νοτιότεραι εἰσὶ κατωκημέναι, αἱ δὲ βορειότεραι, ἐν αἷς καὶ ἡ Τιμψάχ, κατακλυζόμεναι ἐν τῇ πλημμύρᾳ πληροῦνται ἄμμου· πιθανόν, ὡς ὁ Ἡρόδοτος λέγει, τὸ πάλαι νὰ ἦσαν πᾶσαι νῆσος μία, ἧς τὸ ἥμισυ κατωκεῖτο ὑπ' Αἰθιοπῶν καὶ τὸ ἥμισυ ὑπ' Αἰγυπτίων, κατεκόπη δ' ὕστερον ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ κατεστράφη οὕτω τὸ ὑπ' Αἰγυπτίων δηλαδὴ τὸ ὑπὸ τῶν ἐν Ἰμπριμ κατοικούμενον μέρος. Ὅρια δ' οὕτω τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν Περσῶν εἴτα ἦσαν,

(α) Ἡροδ. II. 69. 71. Στράβ. 811. 38.

συμπεριλαμβανομένων ἐν αὐτοῖς καὶ τῶν Φιλῶν, πρὸς δυσμὰς μὲν τοῦ ποταμοῦ τὸ Ἀψοῦμπελ, καὶ πρὸς ἀνατολὰς ἡ Οὐϊέρα. Καλεῖται δὲ ἡ ἀπὸ Κροῦσκο μέχρις Οὐϊέρας περιφέρεια τοῦ Ἰμπριμ ὑπὸ τῶν Κοπτῶν Πιριμνή δηλαδὴ Φίλαι, περὶ ὧν ὑπ' Αἰθιοπῶν σπουδαῖοι πόλεμοι συμβάντες κατέστρεψαν τὴν Ἐλεφαντίνην μετὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἡροδότου, κατῆλθον μέχρις Ἐλεφαντίνης οἱ Αἰθίοπες, δηλαδὴ οἱ νῦν λεγόμενοι ἐκ Ντόγλας Κνούς, καὶ ἔθεσαν ὄριον τῶν Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιοπῶν τὸν μικρὸν καταρράκτην. Ἐκεῖθεν ἀνεπλέομεν τὸν ποταμὸν πεπλατυσμένον ὄντα, καὶ κατοικούμενον παραποταμίως ὑπὸ φυλῆς νῦν ὀνομαζομένης Χάλφας, Παχουρᾶς δ' ὑπὸ τῶν Κοπτῶν. Ὁ Ἡρόδοτος περιγράφει τὴν νοτίως τῶν νήτων χώραν λιμνώδη καὶ παρ' αὐτὴν κατοικοῦντας Αἰθίοπας νομάδας (α), οἵτινες ἦσαν οἱ Καταδοῦποι (Ἐτμπαοί). Τοιαύτη ἦτο ἡ χώρα καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πτολεμαίου, διότι οὗτος οὐδὲν σημειοῖ μεταξὺ Ψέλκιδος καὶ τοῦ μεγάλου καταρράκτου (β), δι' ὧν ὀρίζεται ἡ περιφέρεια τῆς νῦν Χάλφας· ἐνῶ παρατηροῦνται ἐρείπια πόλεων καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἀριστερὰν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην.

Ἐκ τῆς Χάλφας μέχρι τῆς Ντόγλας ὄρντ διὰ τὸ ἀπλευστον τοῦ ποταμοῦ ἕνεκα σκοπέλων ὀξέων καὶ χοιράδων ὥδοιπορήσαμεν κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην ἐπὶ ἡμέρας δώδεκα, καὶ ὄχι ἐπὶ τεσσαράκοντα ὥς ὁ Ἡρόδοτος λέγει (γ). Τὸ πάλαι ἡ κυρίως ὁδὸς διήρχετο διὰ τῆς δεξιᾶς τοῦ ποταμοῦ ὄχθης ἥτις ἦτο καὶ πλέον κατωκημένη εἰς Μερόην ἄγουσα, κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην καὶ νῦν διεκπεραιοῦται ἡ ἀπὸ Χάλφας σιδηροδρομικὴ

(α) Ἡροδ. II, 29. (β) Πτολ. IV, 7, 14. (γ) Ἡροδ. II, 29.

γραμμὴ μέχρι Μπέρμπερ. Ἐπορευόμεθα ἐνδογείως, πλησιάζοντες τὸν ποταμὸν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον· παρατήρησα δὲ κατὰ τὴν ἀπὸ Χάλφας εἰς Ὁχμ ἐνδόγειον ὁδὸν τὸν προεξηγηθέντα κατοπτρισμόν, συμβαίνοντα ἀπαλλάκτως ὅπως εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Μογγολίας. Παρήλθομεν τὴν κατὰ τοὺς Κόπτας χώραν τῶν Σαΐ, μέχρι τοῦδε τὸ ὄνομα διατηροῦσαν ἐν ἣ τὰ βασίλεια τῶν Σαϊτῶν, δι' ὃ καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτῶν ἐκαλοῦντο ὑφ' Ἡροδότου κοινῶς Σαβακῶ. Περιλαμβάνονται ἐν αὐτῇ ἡ νῦν καλουμένη φυλὴ Κιτιντοῦ, ἥτις ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ μεγάλου καταρράκτου μέχρι Ντάλ, ἐν ἣ ὑπῆρξαν κατὰ Πτολεμαῖον καὶ τὰ ταμεῖα τοῦ Καμβύσου (α), ἡ φυλὴ Σχότ, Σατάχθαι ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλουμένη (β), ἐν οἷς τὸ περίφημον Σαΐ, μητρόπολις τῶν Σαβακῶ, καὶ ἡ νοτίως ταύτης ἀπὸ τοῦ βράχου Σολέπ μέχρι τοῦ καταρράκτου Χανὶκ ἐκτεινομένη φυλὴ Μασσίρκη, ἡ Μαχάς δηλαδὴ ἄφοβος ὑπὸ τῶν Ἀράβων καλουμένη. Μετὰ τὸ Σαΐ εἶνε κατὰ τοὺς Κόπτας τὸ Ταμικλί, Ταθίς κατὰ Πτολεμαῖον (γ), Ντόγλα δέ, Ντάγγαλα καὶ Ντανάγλα κατ' Ἀραβας ἐξ ὀνόματος βασιλέως οὕτω κληθέντος. Καθ' ἑαυτὴν ἡ φυλὴ αὕτη ὀνομάζεται Νοκὸρ ἢ καὶ Ἀμπανίτ, ἐκτείνεται δ' ἀπὸ Χανὶκ μέχρις Ἀμπουκόλ, τῆς Ντέπας μικρὸν νοτίως· ἀλλ' ἡ γλῶσσα καὶ τὰ ἔθιμα τῶν ἀπὸ τοῦ μεγάλου καταρράκτου μέχρις Ἀμπουκόλ λαῶν εἰσὶ τὰ αὐτά· ἀπαντῶσι προσέτι οἱ λαοὶ οὗτοι μετ' Ἀράβων ἀναμιξ παραποταμίως κατοικοῦντες ἀπὸ Ἀμπουκόλ μέχρις Ἐλ Ἔς, ὅπερ ἦτο πρό τινος μεθόριον τῆς τῶν Σιλοῦκ χώρας. Ἀνεπλεύσαμεν δ' αὖθις, ὡς

(α) Πτολ. ΙV. 7. 16. (β) ΙV. 7. 17. (γ) ΙV. 7. 17.

καὶ ὁ Ἡρόδοτος λέγει (α), ἀπὸ τῆς Ὀρντ τὸν ποταμὸν μέχρι Ντόγλας Ἀβγούσσης, ἀλλ' ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἀναπλέεται ἔτι καὶ ἐπὶ μίαν ἡμέραν μέχρι Ντέπας, ὅθεν πλευστὸς καθίσταται μόνον ἐν καιρῷ πλημμύρας, διὰ τὰς χοιράδας, ὅτε ἀφικνουῦνται εἰς Μερρόην, δηλαδὴ εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ Ἀτμπαρά καὶ Κυανοῦ ποταμοῦ χώραν, ἐπὶ δωδέκα ἡμέρας ὡς ὁ Ἡρόδοτος ἔγραψε, παρερχόμενοι τὸ Μπέρμπερ, ὃ Οὐνάδωρ καλοῦσιν οἱ Κόπται, Πρῆμιν δὲ μεγάλην ὁ Πτολεμαῖος (β). Καλεῖται ἡ Μερρόη ὑπὸ τῶν Κοπτῶν Μακροῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῆς ὁποίας συμπεριλαμβάνονται καὶ πᾶσαι αἱ βορείως ταύτης μέχρι τοῦ μικροῦ καταρράκτου χῶραι καὶ φυλαί· νῦν καλοῦσιν αὐτοὺς κοινῇ Μπαράμπρα· ἀλλ' ἐκ τῶν σημερινῶν χαρακτήρων τῶν νοτίως τοῦ μικροῦ καταρράκτου λαῶν δηλοῦται, ὅτι πᾶσα ἡ ἀπὸ τοῦ μεγάλου καταρράκτου μέχρι τοῦ Κυανοῦ ποταμοῦ χώρα κατωκεῖτο ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ λαοῦ ἔχοντος κατὰ διαφοροὺς χώρας καὶ ὀνόματα διάφορα, καὶ ποτε μὲν κατ' ἰδίαν βασιλευομένου ἢ καὶ ἄλλοτε ὑποτεταγμένου εἰς τὸν ἄρχοντα τῆς Μερρόης· ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ μικροῦ μέχρι τοῦ μεγάλου καταρράκτου χώρα κατωκεῖτο ὑπ' Ἀράβων Ἀδιαίων (Ἐτμπάροι)· τὴν ἐν τῷ μέσῳ ὅμως ταύτης ἦτοι τὴν ἀπὸ Κροῦσχο μέχρις Οὐιέρας χώραν κατώκησαν οἱ Αἰγύπτιοι καὶ διὰ τοῦτο ἐλέγετο ὅτι ἡ δωδεκάσχοινος κατωκεῖτο ἀναμιξ ὑπ' Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιοπῶν. Τὴν δ' ἀπὸ Κροῦσχο μέχρι τοῦ μικροῦ καταρράκτου κατελθόντες εἴτα οἱ ἐκ Μερρόης κατέλαβον ἐξώσαντες τοὺς Ἀδιαίους (Ἐτμπάροι), καὶ περιορίσαντες αὐτοὺς εἰς τὰ πρὸς ἀνατολὰς, ἀπὸ νῦν κατέχουσιν, ὅρη. Τότε δ' ἡ βασιλεία τῆς Μερρόης ἐπε-

(α) Ἡροδ. II. 29. (β) Πτολ. IV 7, 49.

ξετάθη μέχρι τοῦ μικροῦ καταρράκτου καὶ ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν Κοπτῶν βασίλειον Μακροῦ, ἐξ οὗ καλεῖται νῦν Μπαράμπρα. Ἐκ δὲ τῆς Ἀβγούστης μέχρι Λιμπέης ἔπρεπε νὰ ὁδοιπορήσωμεν ἐπὶ τῶν ἐρημοβατῶν καμήλων· ἵνα μὴ λοιπὸν βραδύνω, διότι ἐπὶ πολὺ ἐβράδυνα μέχρις ἐνταῦθα, ἡγόρασα κάμηλον, καὶ ἐπορευόμην τοῦ λοιποῦ μετὰ πάσης ἐτοίμου πρὸς πορείαν συνοδίας. Περὶ δὲ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου διερχόμενοι τὴν ἀπὸ Κάτζιμαρ διὰ Μπάρα ὁδὸν ἐβλέπομεν τοὺς Ἀραβας διὰ καλλιέργειαν τὰς γαίας προπαρασκευάζοντας καὶ σπείροντας κατὰ δύο τρόπους ἀναλόγως τῆς ποιότητος τῶν γαιῶν. Ἐνθα αἱ γαῖαι ἦσαν ἀμώδεις καὶ ἐπιπολαίως ἀλμυραὶ ἔσπειρον ἐπὶ τῆς ἄμμου ὅπως καὶ ἡμεῖς τὸν σπόρον, εἴτα κλάδον δένδρου λαμβάνοντες ἔτυρον ὅπως καλύψωσι τὰ σπέρματα διὰ τῆς ἄμμου καὶ φυλάξωσιν αὐτὰ ἀπὸ τὰ πτηνὰ· ὅπου δὲ ἡ ἀλμυρὰ γῆ ἦτο βαθυτέρα εἰς προπορευόμενος ἐποίει ὁπὰς δι' ἀξίνης, καὶ ἕτερος ἐπόμενος ἔριπτε δύο ἢ τρία σπέρματα εἰς ἐκάστην ὀπήν, καὶ ἐκάλυπτεν αὐτὰ προτωθῶν τῷ ποδὶ ἐν τῇ ὀπῇ χῶμα, Ἐκ Μπάρα δὲ διὰ Λιμπέη τὴν 1/13 Μαΐου ἀναχωρήσαντες ἐβράχηνμεν ὑπὸ τῆς πρώτης βροχῆς, ἣν ἀνέμενον οἱ προρρηθέντες γεωργοὶ συμβητομένην, δι' ὃ καὶ προέσπειρον· δὲν ἦτο ἰσχυρὰ ὡς πρόδρομος· τὴν δ' αὖριον ἀφίχθημεν εἰς Λιμπέη.

Τὰ πτηνὰ τῶν ἀνθρώπων κάλλιον τὴν ἐναρξιν τῶν βροχῶν γινώσκοντα, καὶ τὴν χώραν ἐνθα ἀφθονωτέρα ἡ τροφή των εὐρίσκεται, κατέβαινον καθ' ἐκάστην κατὰ πληθὺν εἰς Λιμπέη ἵνα χορεθῶσιν ἐκ τῶν κατὰ τὴν ἐναρξιν τῶν βροχῶν ἀναπτυσσομένων ζωύφιων ἐξ ἀκαθαριστῶν τεθνεώτων ζώων καὶ δούλων, οὗτοι ἀτάφους ὡς

ἀπίστους ρίπτουσι περὶ τὴν πόλιν. Ἐπὶ τῶν ὀλίγων δένδρων, ἀφύλλων εἰσέτι ἐκεῖσε, καθήμενα νυχθημερόν ἀδιαλείπτως περὶ τῆς θέσεως ἐμάχοντο, ἐπειδὴ εἰσι πολλά, καὶ δὲν δύνανται ἐπὶ τῆς γῆς ποὺ νὰ σταθῶσιν ἀμμώδους οὐσῆς καὶ καιούσης εἰσέτι, καὶ οὐδὲν εἰς τροφήν αὐτῶν παρεχούσης. Μείνας ἐκεῖ μέχρις οὗ ἡτοιμάσθη συνοδία, ἀνεχώρησα τὴν 19/31 Μαΐου καὶ ἀφίχθην τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς Ἀμποῦ Χαράζα, δηλαδὴ εἰς τὸ μέγα δάσος, ὅθεν ἄρχεται τὸ πρὸς νότον καλύπτον τὰς τροπικὰς τῆς Ἀφρικῆς χώρας δάσος. Ἀνεχώρησα δ' ἐξ Ἀμπουχαράζης τὴν 22 τοῦ ἰδίου μηνὸς ἔχων συνεχῶς διεύθυνσιν νοτιοδυτικὴν· μετὰ πορείαν δ' ὥρας εἶδομεν μακρὰν ἡμῶν βορειοδυτικῶς σκιερότητα πυκνὴν, ἐκ τῆς γῆς μέχρι νεφῶν ὑψουμένην, ὡς σειρὰν ὄρεων, ἥτις μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐπιμηκυνομένη διεκρίνετο ὅτι πρὸς ἡμᾶς ἤρχετο. Ἡσθάνθημεν τὸ πρῶτον ἐκ ταύτης αὐρᾶς, ἥτις μικρὸν κατὰ μικρὸν δυναμουμένη ἀπέβη ἀὴρ σφοδρὸς σαλεύων τὰς καμήλους καὶ ἐμποδίζων τὴν βάδισιν· σταματήσαντες κατελήφθημεν ὑπὸ τῆς σκιερότητος, ἥ ὁποία ἀπηρτίζετο ὑπὸ σφοδροῦ ἀέρος φέροντος ἐκ μεμακρυσμένων χωρῶν κονιορτὸν καὶ λίλους, ἐξ ὧν ἐφυλαττόμεθα καταφεύγοντες ὑπὸ τῶν καμήλων τὰ φορτία. Ἡ πλήρης ἡμέρα μετεβλήθη εἰς λυκέσπερας ἐρυθρίζον, ἥτοι εἰς σκότος ἀσθενέστερον τοῦ ἐν Ἰνδίαῖς περιγραφέντος, ὅπερ διήρκεσεν ἐπὶ πέντε λεπτὰ πρῶτα τῆς ὥρας, μεθ' ὃ ἐφάνη νεφελώδης ἀτμόσφαιρα, καὶ ἀὴρ ὀλιγώτερον ἰσχυρὸς ἀνεμίζων ἀραιὰς καὶ εὐμεγέθεις σταγόνας. Καιρὸν τότε λαβόντες ἐν τάχει κατεβιβάσαμεν τὰ φορτία, καὶ ἀφοῦ διεθέσαμεν μόλις ἐν ἀσφαλεῖ ταῦτα, αἱ ἀραιαὶ σταγόνες διαδεχόμεναι βαθ-

μηδὸν ὑπὸ πυκνοτέρων ἀπέβησαν βροχὴ ραγδαιοτάτη, μεταβαλοῦσα εἰς ρέουσιν θάλασσαν τὴν χώραν, καθ' ἣν ἔνθα συνήρχοντο ὕδατα παρέσυρον κορμούς δένδρων διήρκεσεν ἐπὶ 20 πρῶτα λεπτά τῆς ὥρας καὶ ἔπαυσε μικρὸν χατὰ μικρὸν μεταβληθεῖσα εἰς ψεκάδας. Ἦτο ἡ πρώτη βροχὴ τοῦ Κουρτουφάν ἔνθα αἱ βροχαὶ συμβαίνουσι τρεῖς μῆνας τοῦ ἔτους· νοτιότερον δ' εἰς Ὅφρα ντὲ Ναχὰς συμβαίνουσι μῆνας ἑπτὰ, εἰς τὴν χώραν τῶν Νιαμάνι (Νιαμ-Νιάμ) ἐπὶ μῆνας ἑννέα, καὶ εἰς τὴν χώραν τοῦ Ἰσημερινοῦ σχεδὸν καθ' ὅλον τὸ ἔτος, ὅχι συνεχῶς, ἀλλ' ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον βραχύν, καὶ ἐκάστοτε μᾶλλον ἢ ἥττον ἀφθονώτεραι κατὰ τὴν ἀνάγκην τῆς χώρας. Κατὰ τοὺς ἐπιλοίπους μῆνας, καθ' οὓς ἡ βροχὴ ἐκλείπει ἀπολύτως, ὑπάρχει ἡ ὥρα τοῦ θέρους. Ὡστε ἀπὸ Λιμπέη μέχρι τοῦ Ἰσημερινοῦ ἔχομεν μόνον δύο ὥρας, τὴν τῆς βροχῆς, ἀραβιστὶ Χαρίφ καλουμένην δηλαδὴ φθινόπωρον, ἣν ἔαρ κάλλιον δύναται πρὸς ὀνομάσαι, καὶ τὴν τοῦ θέρους, ἀραβιστὶ σέφ· ἀλλ' οὐχὶ πανταχοῦ ἰσοχρόνους· ἐνιαχοῦ μάλιστα καὶ διπλᾶ ἔαρ καὶ διπλᾶ θέρη. Ὁ Στράβων γινώσκων τὰς χώρας ταύτας λέγει· ἔστι δ' αὐτοῖς χειμῶν μὲν ἡνίκα οἱ ἐτήσιοι πνέουσι (κατομβροῦνται γάρ), θέρος δ' ὁ λοιπὸς χρόνος (α). τινὲς δ' αὐτῶν καὶ δίκارπον ἔχουσι τὴν γῆν, καὶ δύο θεριστικὰ καρποῦνται, τὰ μὲν θερινὰ τὰ δὲ ἐαρινὰ (β), ὥς εἰ περιέγραψεν ἡμῖν τὸ δις κατὰ τὸ ἔτος ἔαρ καὶ θέρος. Ἐνόησαν δ' ὅτι ἐκ τῶν τοιούτων θερινῶν βροχῶν ἐπληροῦτο ὁ Νεῖλος, παυομένων δὲ τῶν ὁμβρῶν παυομένην κατ' ὀλίγον καὶ τὴν πλημμυρίδα, ἐκ τῶν ἐπὶ τὴν τῶν ἐλεφάντων θήραν καὶ χάριν τοῦ γνωρίσαι

(α) Στράβ. 776. (β) Στράβ. 831.

τάς πηγὰς τοῦ Νείλου πεμπομένων ὑπὸ τῶν Πτολεμαίων, καὶ ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ φιλιστοροῦντος Φιλαδέλφου, ὥστε καὶ θαυμάζειν ἄξιον, λέγει ὁ Στράβων· διότι Σέσωστρις τὴν Αἰθιοπίαν ἐπῆλθε μέχρι τῆς κιναμωμοφόρου, καὶ ὑπομνήματα τῆς στρατείας αὐτοῦ δείκνυνται, καὶ Καμβύσης προῆλθε μέχρι Μερόης· πῶς ἐκ τῶν τοιούτων ἀφορμῶν οὐ τελέως ἐναργῆς ἦν ἡ περὶ τῶν ὁμῶν ἱστορία τοῖς τότε, καὶ ταῦτα τῶν ἱερέων φιλοπραγμονέστερον ἀναφερόντων εἰς ὅσα μάθησιν περιττὴν ἐμφαίνει (α). Φανερόν ὅμως ὅτι διὰ τῆς πρὸς τὴν κιναμωμοφόρον ἐκστρατείας τοῦ Σεσώστριος παρὰ τὴν παραλίαν γενομένης καὶ διὰ τῆς μέχρι Μερόης πορείας τοῦ Καμβύσου, καὶ ἡ ἐποχὴν ἐκινδύνευσε νὰ χαθῇ ἕνεκα δίψης, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γνωσθῇ ἡ τῶν βροχῶν τάξις ἐν γένει, ἡδύνατο ὅμως νὰ καταγνωσθῇ διὰ τῆς περιγραφομένης ἐκστρατείας Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου, ἣν εὕρομεν περιγεγραμμένην ἐν τῇ τοῦ Ἰνδικοπλεύστου Κοσμᾶ περιγραφῇ. Εὐκρινέστερον ὅμως τοῦ Στράβωνος ἐκφράζεται ὁ Ποσιδώνειος γράψας, ὅτι αἱ βροχαὶ ἀκολουθοῦσι τὸν ἥλιον, πρὸς προφύλαξιν τῶν κινδυνευουσῶν νὰ καῶσι χωρῶν· καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὰς βορείως τοῦ Ἰσημερινοῦ χώρας περὶ ὧν ὁμιλοῦμεν συμβαίνουσι, καὶ ἡ ἐποχὴν ὃ ἥλιος ἐπ' αὐτῶν διαβαίνει ἀνερχόμενος τὸ βόρειον ἡμισφαίριον πρὸς τὸν βόρειον τροπικὸν καὶ ἐξ αὐτοῦ κατερχόμενος, καὶ διαλείπουσιν ὅταν ὁ ἥλιος εὐρίσκηται μακρὰν αὐτῶν δηλαδὴ εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον, καὶ ἐπομένως συμβαίνουσιν αἱ βροχαὶ πλειότερον χρόνον, εἰς ὅσας χώρας ὁ ἥλιος πλειότερον χρό-

(α) Στράβ. 789. 790.

νον κατὰ τὴν πορείαν του ταύτην πλησιάζει, λ. χ. εἰς τὰς τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ εἰς τὰς παρ' αὐτόν.

Τὴν 24 Μαΐου εἵμεθα εἰς Σαάτα τῆς Χαμάρας ἐνθα ὑδρεύονται ἐκ μικρῶν λιμνῶν Φοῦλ καλουμένων, καὶ πληρουμένων ἐν τῇ ὥρᾳ τῶν βροχῶν· ὅταν ἐκ τούτων τὸ ὕδωρ ἐκλείπῃ, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουσι φρέατα ἐκεῖσε, ὑδρεύονται ἐξ ἀποθηκευμένου ὕδατος εἰς βυτίνας ἐκ κορμῶν εὐμεγέθους δένδρου χαμάρα ἢ ντεμπελτίε καλουμένου, ὅπερ ἀπαντᾷ ἀπὸ Λιμπέη μέχρι Τυμποῦν σκοπίμως ὑπὸ τῆς φύσεως τοποθετημένον, ἐνθα αἱ πηγαὶ καὶ τὰ φρέατα ἐκλείπουσιν ὅλως· δι' ὃ καὶ ἡ χώρα καθ' ἣν ἀναπτύσσεται καλεῖται Χαμάρα. Ὁ αὐτοῦ καρπὸς μεγαλείτερος τοῦ τῆς κοκονάτας, ἔξωθεν ξυλώδης, ἐμπεριέχει ἔσωθεν εἰς σαρκώδη λευκὴν καὶ ὑπόξυνον οὐσίαν σπέρματα, δι' ὧν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ θέρους δηλαδὴ πρὸ τῶν βροχῶν ὅτε ὁ καρπὸς ὠριμάζει, καθαίρουσι τὴν κοιλίαν, ἐνῷ διὰ τῆς ὑποξύνου σαρκώδους οὐσίας καταπραύνουσι τὴν αὐτῶν δίψαν. Ἐκ δὲ τῶν εὐμεγέθων κορμῶν του, οὗς ἔσωθεν σκάπτοντες μεταβάλλουσι εἰς βυτίνας, ἀρκοῦσι δύο ἢ τρεῖς μόνον ἵνα ποτίσωσιν οἰκογένειαν καὶ τὰς αὐτῆς ἀγέλας, καὶ νὰ πωλήσωσιν ἔτι ὕδωρ εἰς τοὺς διαβάτας καθ' ὃν χρόνον ἐκ τῶν Φοῦλ ἐκλείπει. Ἐκ δὲ Σαάτας τρεῖς ὁδοὶ ὑπάρχουσι διὰ νοτιοδυτικὴν διεύθυνσιν, αἵτινες ἐνοῦνται ἐν Ῥεζεκάτ εἰς τὰ φρέατα Φακὴ Ζαχαρία. Ἐκολουθήσαμεν τὴν μεσαίαν ἀναχωρήσαντες τὴν 27 ἰδίου μηνὸς ἀπὸ Σαάτας καὶ ἐβλέπομεν τὸ ἑσπέρας τῆς 29 ἐξ ὁρους πρὸς νότον τὰ ὄρη τῆς Νόμπας μικρὰ καὶ πλησίον ἀλλήλοις ὄντα, ἅπερ οἱ Ἀραβες λογίζουσιν εἰς 99· δὲν λέγουσιν ἀληθῆ χρώμενοι τῷ ἀριθμῷ τούτῳ, ὅταν θέ-

λῶσι νὰ παραστήσωσι πληθύν. Τὰ ὄρη ταῦτα, ὧν τὰ δυτικά μόνον ἐντεῦθεν βλέπομεν, ἐκτείνονται ἀνατολικῶς μὲν μέχρι λίμνης καλουμένης Νόμπας, καὶ κειμένης νοτίως Λιμπέη, νοτίως δὲ μέχρι τοῦ ἐρημώδους πεδίου τῶν Σιλοῦκ, ὧν τὰ ὑψηλότερα παρὰ τῶν καταπλεόντων τὸν λευκὸν ποταμὸν (μπάχαρ Ἀμπιατ) ὁρῶνται, καὶ ἰδίᾳ διακρίνεται τὸ νοτιοδυτικὸν αὐτῶν ὄρος Μπαάμ καλούμενον, δηλαδή ὄρος τοῦ Γορύλλου· ἐπεὶ δὴ τὸν γορύλλον οἱ Ἀραβες μπαάμ καλοῦσι. Κατοικοῦνται ὑπὸ φυλῆς καλουμένης Νόμπα μελανοτάτης καὶ ἰδιογλώσσου· ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καλεῖται Νοῦβοι καὶ τίθεται ἐξ ἀριστερῶν τῆς ρύσεως τοῦ Νείλου καὶ οὐ μακρὰν τῆς Μερόης (α)· ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου τινὲς τούτων τοποθετοῦνται πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Νείλου καὶ ἄλλοι εἰς πολὺ δυτικωτέραν χώραν (β), ἡ δὲ λίμνη Νοῦβα τοποθετεῖται ἐνθα καὶ νῦν αὕτη οὕτω καλουμένη κεῖται (γ). Ἀμφότεροι δὲ Στράβων καὶ Πτολεμαῖος θέτουσι τοὺς Νούβους ἐν τῇ ἐνδον Λιβύῃ, ὁ δὲ Πτολεμαῖος περιλαμβάνει Νούβους εἰς τὴν βασιλείαν τῆς Μερόης κατὰ τὴν ὑπ' Αἴγυπτον Αἰθιοπίαν, οἷτινες ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τοὺς δυτικῶς τῆς Ἀβυσσινίας· ἐπεὶ δὴ ὁ Πτολεμαῖος τίθησιν αὐτοὺς δυσμικωτέρους τῶν Αὐαλιτῶν καὶ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Νείλου. Ἐπεξετάθησαν δ' ἐν τῇ Λιβύῃ μέχρι τῶν δυσμικῶν τοῦ ὄρους Θάλα διότι μέχρις ἐκεῖ τὸ ὄνομα αὐτῶν ἀναφέρεται. Ἦσαν κατὰ τὸν Στράβωνα ἔθνος μέγα, κατὰ δὲ τοὺς Κόπτας ἀνήκουσιν εἰς τὴν χώραν τῇ-Λίβυ, ἐν ᾗ διεκρίνοντο τρία βασίλεια, τὸ περιγραφέν Μακροῦ (Μερόης), τὸ νοτίως (α) Στράβ. 786. (β) Πτολ. IV. 6. 16. IV. 7. 30. (γ) Πτολ. IV. 6. 13.

τούτου τη·'Αλβάδια ἐξ οὗ τὸ ἐλληνικὸν Λιβύα· ἀλλ' αὐτῷ κείμενον εἶνε αὐτὸ τὸ ἔθνος τῶν Νούβων, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς Νούβους Στράβων τε καὶ Πτολεμαῖος θέτουσιν ἐν τῇ ἐνδον Λιβύᾳ, καὶ τὸ πρὸς ἀνατολὰς τούτων καλούμενον Νή·'Εξάμωτις, ἣ καὶ βασιλεία τοῦ Σώτ, δηλαδὴ ἅπασα ἡ 'Εξάμωτις ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἢ κατὰ τὸν Πτολεμαῖον καλουμένη Αὐξούμη, ἐν ἣ βασιλείῳ (α). Ὑπ' Ἀράβων καλεῖται Χάμπεσι, καὶ ὑφ' ἡμῶν Ἀβυσσινία, ἐνῷ οἱ κατοικοῦντες τὴν χώραν ταύτην καλοῦσι Μακάτ. Οἱ Νοῦβοι εὐρίσκονται καὶ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ποταμοῦ περὶ τὰ Ἀβυσσινιακὰ ὄρη· ἐκυριάρχησαν δὲ καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας Μακροῦ ἐξ οὗ αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα Νουβία, ἣν ἡμεῖς τοῖς Ἀραβιν ἐπόμενοι κακῶς οὕτως ὀνομάζομεν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὑπὸ τοῦ Μωαμεθανισμοῦ καταπολεμηθέντες κατεκόπησαν, καὶ ἔμειναν μόνον ἐκ τῶν Νούβων οἱ περισωθέντες εἰς τὰ ὁμώνυμα αὐτοῖς ὄρη τὰ ὑπ' ἐρήμων κυκλούμενα, καὶ εἰς τὰ δυτικὰ ὄρη τῆς Ἀβυσσινίας. Διελθόντες δὲ διὰ Τυμποῦν ἀφίχθημεν εἰς Ἀμποῦ Ναάμ, δηλαδὴ εἰς τῶν Στρουθοκαμήλων τὴν χώραν, διότι πολλοὶ ὑπάρχουσι Ναάμ (Στρουθοκάμηλοι), δι' ὧν τὰ πτερὰ στολίζονται αἱ τῶν γυναικῶν κεφαλαί. Τὴν δὲ 2 Ἰουνίου ἀφίχθημεν εἰς Φακὴ Ζαχαρία δυτικῶς τῆς Νόμπας κειμένου. Τούτου δυτικῶς ὑπάρχει ἡ χωρίζουσα ἔρημος τὸ Φοῦρ ἢ Νταρ-Φοῦρ (τὸ Ντάρ σημαίνει χώραν), καθ' ἣν ἐν καιρῷ τῶν βροχῶν οἱ Ῥεζεκάτ ἐξαπλούμενοι νέμονται. Ἐντεῦθεν ὁδὸς νοτία τὴν Νόμπαν παρερχομένη ἄγει εἰς τοὺς Ντζιαγγαί, καὶ ἑτέρα νοτιοδυτικῶς ἄγουσα διευθύνεται εἰς Σιέχα, ἣν ἀκολουθήσαντες παρήλθομεν χωρὶς νὰ σταματήσω-

(α) Πτολ. IV. 8 25.

μεν εἰς τὸ φρέαρ Μούντζιλατ, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν βροχῶν ἀναπτύσσονται παρ' αὐτῷ μυῖαι φονεύουσαι, ὥς τινες λέγουσι, τὰ ζῶα, ἐνῶ ἄλλοι ἀποδίδουσι τὸν θάνατον αὐτῶν εἰς βλαβερόν χόρτον· τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἐπηρεάζουσιν ἀμφοτέρω. Κινδυνεύουσι δ' ἐκ τῶν ζώων πάντα πλὴν τοῦ βοῦς, καὶ διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοι ἐκεῖσε μόνον βόας ἔχοντες Μπαγκάρα καλοῦνται, δηλαδὴ βοηλάται. Τὴν 11 Ἰουνίου εἰμεθα εἰς Σιέκα, ἡ ὁδοιπορία μας ἦτο ὁμαλὴ ἀλλὰ διεκόπτετο τῶν βροχῶν ἐνεκεν· αἱ φοῦλ ἦσαν πεπληρωμέναι ὕδατος καὶ πλήρεις ἰχθυοδίων ἐξ ὧν ἡ θρυμμάτων τῆς προτέρας ὑπάρξεως ἀναζωογονηθέντων κατὰ τὴν νέαν ταύτην βροχερὰν ἐποχὴν, ἐνῶ ἐν τῷ ἀβρόχῳ καιρῷ καθ' ὅλην τὴν ὁδὸν δὲν ὑπάρχει ὕδωρ ἀπὸ Ἀμποῦ Χαράζης ἕως εἰς τὰ φρέατα Φακὴ Ζαχαρία καὶ Μούντζιλατ. Συνηνητῶμεν καθ' ἐκάστην τοῦς Ῥεζεκάτ μεταναστεύοντας ἀγεληδὸν μετὰ τῶν πολυαρίθμων βοῶν των ὡς τὰ πτηνὰ ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν καὶ πάντα τὰ ἄλλα ζῶα, καὶ διὰ τὸ τρυφερόν ἀναπτυσσόμενον χόρτον καὶ διὰ τὰς προγραφείσας μυῖας. Τὰ δάση καὶ ἡ γῆ εἶχον τὴν αὐτῶν ἀνοιξιν, τὸ πᾶν ἐχλόαζε, ποικίλα πτηνὰ κατ' ἀμύθητα πλήθη ἐψάλλον τοὺς ὕμεναίους, εἶδη ποικίλων ἐντόμων καὶ σκορπίοι εὐμεγέθεις ἐπλανῶντο τῇδε κακεῖσε, πᾶν εἶδος ἀγρίων ζώων ἐνέμετο κατ' ἀγέλας, τὰ παντοειδῆ θηρία γινώσκοντα ὅτι εὐρίσκοντο ἐκεῖ κατὰ πληθὺν τὰ θύματά των πολλὰ ἀπὴντων· ἐν ἐνὶ λόγῳ εὐρίσκοντο τότε ἐκεῖσε παντὸς εἶδους ὑπάρξεις πᾶσαι εὐρίσκουσαι ἄφθονα τὰ πρὸς εὐχαρίστησίν των, ἐνῶ πρὸ τῶν βροχῶν ἐκείνη ἡ χώρα δύναται νὰ θεωρηθῇ ἔρημος καὶ ἀδιάβατος. Διὰ τοὺς μεγάλους ἐκεῖσε σκορπίους οἱ διαβάται φέρουσι μεθ' ἑαυ-

τῶν κλίνας. Ὁ ἡμέτερος Στράβων περιγράφει ταύτην ἔρημον νομὰς δαψιλεῖς ἔχουσιν, καὶ ἐκλειφθεῖσαν ὑπὸ πλήθους σκορπίων καὶ φαλαγγίων τῶν τετραγνάθων, ὅπερ ἐπιπολάσαντά ποτε, λέγει, ἀπεργάσοντο τοῖς ἀνθρώποις φυγὴν παντελῇ (α). Νῦν οἱ κατὰ τὴν διάλειψιν τῶν βροχῶν διαβαίνοντες ταύτην, καθ' ὃν χρόνον εἰς τὰς Φοῦλ διατηρεῖται ἐλάχιστον σεσηπὸς ὕδωρ, ἂν ἐξ αὐτοῦ ὑδρεύωνται προσβάλλονται ἐκ τοῦ Φερεντίτ ἢ τοῦ Δραγῶνος τῆς Γουϊνέας· τοῦτον εὖρον ἀναπτυσσόμενον, ἔτι εἰς Πεντέρ Ἀμπᾶς τῆς Περσίας, καὶ ἤκουσα γενόμενον εἰς Βουχάραν, ἔνθα λέγουσι Ντάρ Μπουχαρά ἐγέρ Φρισστὲ μίρεβετ, ἃς πᾶσσι ρισστὲ μίμπραετ, δηλαδὴ, καὶ ἂν ἄγγελος εἰς Βουχάραν ὑπάγῃ, ἐκ τοῦ ποδὸς τοῦ Δραγῶν ἐξέρχεται. Ἀναπτύσσεται ἔνθα ἀπαντῶσιν ὕδατα σεσηπότα.

Τὴν 3/15 τοῦ μηνὸς Ἰουνίου ἄνδρας ἐκμισθώσας ἀνεχώρησα ἐκ Σιέκας, ἐτήρουν δὲ πάντοτε τὴν αὐτὴν νοτιοδυτικὴν διεύθυνσιν πορευόμενος εἰς χώρας καθ' ἃς δὲν ἐβρέχε· διότι δι' αὐτῶν ἡ βροχὴ προδιαβάσα ἤδη ἀπησχολεῖτο εἰς τὰς βορειοτέρας χώρας, διήλθομεν μετὰ 4 1/2 ὥρας τὸ Σέρ αούη, μετὰ 4 1/2 ἔτι τὴν λίμνην Σούμπιτο ὑπὸ γερανῶν τότε κατοικουμένην, μετὰ 2 ὥρας τὸ φρέαρ Ματάρι, μετὰ 2 ἔτι τὸ φρέαρ ἐλ Χάμιτ καὶ μετὰ 2 ἔτι κατελύσαμεν εἰς δάσος. Μετὰ 2 ὥρας ἐντεῦθεν διήλθομεν τὸ φρέαρ Νιααλή, καὶ μετὰ 2 τὸ Ποπλίολ. Εἷτα διήλθομεν ἐπὶ 7 1/2 ὥρας πολλὰς κατοικουμένας χώρας ὧν ἡ τελευταία καλεῖται Μέλλεγ· ἐκ ταύτης ἀναχωρήσαντες διήλθομεν ἐπὶ 1/2 ὥραν λίμνην ἐλώδη ἐν τῇ ὁποίᾳ κατ' ἀγέλας ἐνέμοντο Ἀντιλόπαι, ὧν μία θύσ-

(α) Στράβ. 772 12.

σανον ἔφερεν ἐπὶ κεφαλῆς. Ἀναπτύσσεται ἐν αὐτῇ ὄρυζα ἀγρία, ἣν ὡς καὶ ἄλλα χόρτων σπέρματα συλλέγοντες τρώγουσιν οἱ Ἀραβες. Τῆς λίμνης δ' ἐξεληθόντες μετὰ ἐν τέταρτον ὥρας κατελύσαμεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς περιφερείας Καλέκας ἐνθα ἀγορεύονται ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος. Καθ' ὅλην τὴν ἀπὸ Σιέκας ὁδὸν ἐπορευόμεθα ἐντὸς τοῦ τῶν τροπικῶν δάσους μεταξὺ χόρτων ὑψηλῶν, ἅπερ ὑψηλότερα ὑπῆρχον ὅσω νοτίως ἤγομεν. Ἦσαν δ' ἐν Καλέκῃ, αὐτά τε καὶ τὸ καλαμβόκιον εἰς τὸ ἄνθος, ἐνῶ ἐν Σιέκῃ ὀλίγον ἐκ τῆς γῆς ὑψοῦντο. Ἐκ τῆς Καλέκας δὲ νοτίως ἀπαντᾷ εἰς πλήθη ἀμύθητα ἢ ἄρντα ἐπὶ τῆς γῆς τὸν αὐτῆς οἶκον ποιοῦσα· τὸ ἑμπερον εἶδος ταύτης, χρησιμεύει ὡς παχυντική τροφή τοῖς ἰθαγενέσιν. Ἐν μὲν Καλέκῃ ἐν ταύτῃ τῇ ἐποχῇ, νοτιώτερον δ' ἐν Νιαμάνι κατὰ πάντα τοῦ ἔτους καιρόν, ἐξέρχεται κατὰ τὰς ἑσπερινὰς τῆς ἡμέρας ὥρας ἐκ τοῦ αὐτῆς οἴκου δι' ὁπῆς προπαρασκευασμένης ὑπὸ τῆς ἀπτέρου ἄρντας, καὶ πληροῖ ἵπταμένη κατ' ἀμύθητα πλήθη τὴν ἀτμόσφαιραν, μέχρις οὗ ἀποκοπῶσιν αἱ αὐτῆς πτέρυγες καὶ πέσῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτε ἔπεται, συναντῶσα, ἢ μία τῆς ἄλλης· λαμβάνει δ' ἡ ἐπομένη τὰ ὀπίσθια τῆς προπορευομένης, καὶ περιφέρονται οὕτω ἀνὰ δύο μέχρις οὗ ὑπὸ μυρμήκων συλληφθῶσιν, ἢ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν ἀπολεσθῶσιν. Οἱ ἰθαγενεῖς δὲ τότε προλαμβάνοντες ποιοῦσι λακκιδίον πρὸ τῆς ὁπῆς τῆς ἐξόδου καὶ ἀνάπτοντες παρ' αὐτῷ πῦρ συλλέγουσιν ἐντὸς τοῦ λακκιδίου τὴν ἄρνταν σαρώθρῳ, ἣτις ἐξερχομένη πίπτει ἀφ' ἑαυτῆς εἰς τὴν τοῦ πυρὸς λάμψιν, καὶ κατὰ γῆς, ἐπειδὴ καίονται τὰ περὰ τῆς. Εἴτα τηγανίζοντες εἰς ἐλαφρὸν πῦρ φυλάττουσι ταύτην εἰς κἀμιστρα καὶ τρώ-

γουςιν ὅπως ἡμεῖς τὴν σταφίδα. Τούτους ἀκριδοφάγους καλῶν ὁ Στράβων ζῶσι, λέγει, ἀπὸ ἀκρίδων, ἃς οἱ ἐαρινοὶ λίθους καὶ ζέφυροι πνέοντες μεγάλοι συνελαύνουσιν εἰς τοὺς τόπους τούτους, ἐν ταῖς χαράδραις δ' ἐμβαλόντες ὕλην καπνώδη, καὶ ὑφάψαντες μικρὸν συλλέγουσιν. Ὑπεριπτάμεναι γὰρ τὸν καπνὸν σκοτοῦνται καὶ πίπτουσι· συγχόψαντες δ' αὐτὰς μεθ' ἄλμυρίδος μάζας ποιοῦνται καὶ χρῶνται. Τούτων δ' ὑπέρκειται ἡ νομάς δαφιλεῖς καὶ σκορπίους ἔχουσα ἔρημος (α). ἐξ ὧν ὡς βλέπομεν περιγράφονται λαμπρῶς αὐταὶ αἱ χῶραι. Ποιεῖ δ' ἡ ἄρνητα ἐν χῶραις, καθ' ἃς τὸ ὕδωρ κατὰ τὰ ἄνω στρώματα τῆς γῆς σπανίζει, εἰς βάθη μεγάλα τὸν αὐτῆς οἶκον τοῦ ὕδατος πλησίον, καὶ ὅπου ἐπὶ τῆς γῆς τὸ ὕδωρ πλημμυρεῖ ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἀλλ' ἀποφεύγει τὰς πετρώδεις χώρας.

Ἡ Καλέκα καὶ Σιέκα ἀνάγονται νῦν εἰς τὰς χώρας τοῦ Φοῦρ ἢ εἰς τὰς τῶν καλουμένων Φαρουσίων ὑπὸ τοῦ Στράβωνος, εἰς ὧν τὴν χώραν λέγει οἱ θερινοὶ ὄμβροι ἐπιπολάζουσιν, ἐν τῷ χειμῶνι δὲ ἀνυδρία ὑπάρχει, ὥς ἤδη γίνεται· ἐνιοὶ δὲ φασὶ τοὺς Φαρουσίους Ἰνδοὺς εἶναι τοὺς συγκατελθόντας Ἡρακλεῖ δεῦρο (β). Ὁ Πτολεμαῖος τίθησι τοὺς Φαρουσίους βορείως τοῦ Σαγάπολα ὄρους ἐξ οὗ ὁ Σοῦβος ποταμός, δηλαδὴ ὁμόρους τῆς Τιγγιτανῆς Μαυριτανίας ἢ τοῦ νῦν καλουμένου Μαρόκου, καὶ ἐπομένως περὶ τὸν Ἀτλαντα (γ), ὅτε ἐκ τοῦ Ἀτλαντος ἐξετείνοντο νοτίως· ἀλλ' ἐκδιωχθέντες εἴτα ὑπὸ τῶν Ἀράβων, κατέλαβον χώρας αἵτινες ἀνῆκον εἰς τοὺς Γαράμαντας, διότι οὗτοι κατὰ Πτολεμαῖον ἐξετείνοντο, μέγιστον ἔθνος ὄντες, ἀπὸ τῶν τοῦ Βαγράδα

(α) Στράβ. 772. (β) Στράβ. 828. (γ) Πτολ. IV. 6. 17.

πηγῶν. μέχρι τῆς Νούβας λίμνης (α). Εἰς τὴν αὐτὴν χώραν τοποθετῶν τούτους καὶ ὁ Στράβων, λέγει ὅτι ἦλθον ἐκ τῶν Αἰθιοπῶν τῶν παρωκεανιτῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἐννέα ἢ καὶ δέκα τοῦ δ' Ἀμμωνος πέντε καὶ δέκα (β). Τὴν ἰδίαν αὐτῶν χώραν περιγράφει κάλλιον ὁ Ἡρόδοτος λέγων, ὅτι κατῴκουν κατύπερθε πρὸς νότον τῶν Νασαμώνων, τούτων δυτικῶς τῆς Κυρήνης κατοικούντων (γ). Περί δὲ τὴν Τριτωνίδα λίμνην καὶ τὸν Τρίτωνα ποταμὸν κατῴκουν Μάχλυες (δ). ὥστε οἱ Γαράμαντες ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἡροδότου εὐρίσκοντο νοτίως τῶν Μαχλύων καὶ ἐπομένως εἰς χώραν μεμακρυσμένην τῶν πηγῶν τοῦ Βαγράδα· ἔκτοτε δὲ μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Στράβωνος καὶ Πτολεμαίου ἐπεκταθέντες κατέλαβον καὶ τὴν χώραν τῶν Μαχλύων καὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην μετὰ τῆς ἐν αὐτῇ νήσου Φλά ἐφ' ἧς Λακεδαιμόνιοι εἶχον κτίσμα (ε). Ἐφευγον δέ, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, παντὸς ὁμιλίην καὶ οὔτε ὄπλον κεκτίσται ἀρήϊον

(α) Ὁ Πτολεμαῖος ἀφ' ἐνὸς τίθησι τὰς πηγὰς τοῦ Βαγράδα ποταμοῦ τοῦ δυτικῶς τοῦ Καρχηδόνης εἰς τὴν θάλασσαν ἐκβάλλοντος εἰς τὸ Μάμψρον ὄρος, ὅπερ ἐκ τῆς περιγραφῆς ἐξάγεται ὅτι εὐρίσκεται βορείως τῶν λιμνῶν Τριτωνίδος, Παλλάδος καὶ Λιδύης (Πτολ. IV. 3. 18. 19.) καὶ ἀφ' ἑτέρου τίθησι τὰς πηγὰς τοῦ Βαγράδα εἰς τὸ ὄρος Οὐρσάγαλα εὐρισκόμενον ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς σχετικῆς περιγραφῆς νοτίως τῶν λιμνῶν (Πτολ. IV. 6. 10.) Φαίνεται δὲ ὡς δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν ἐκ τῆς §. 13. τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου, ὅτι ἔπρεπε νὰ σημειωθῇ ἐκ τοῦ Οὐρσάγαλα πηγάζει ὁ Γεῖρ, ὅστις ἐποίει τὴν Νούβα λίμνην, τὴν νοτίως τῆς Λιμπέης εὐρισκομένην καὶ ἐπομένως οἱ Γαράμαντες ἐξετείνοντο ἀπὸ τοῦ Μάμψρου ὄρους νοτίως μέχρι τῆς λίμνης Νούβας (Πτολ. IV. 6. 16.) (β) Στράβ. 835. 19. (γ) Ἡρόδ. IV. 174. (δ) Ἡρόδ. IV. 178. (ε) Ἡρόδ. IV. 178.

οὐδέν, οὔτε ἀμύνεσθαι ἐπίστασθαι (α). ἦσαν δ' ἔθνος μέγα ἰσχυρῶς καὶ ἀπειχόν ἐκ τῶν Λωτοφάγων τῶν περὶ τὴν μικρὰν Σύρτιν κατοικούντων ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας (β), εἶχον δὲ βόας ὀπισθονώμους (γ). ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι πᾶσα ἡ χώρα ἡ ἀπὸ Λιμπέη καὶ ἀπὸ Νόμπας, καὶ τὸ Φοῦρ αὐτὸ μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ Βαγράδα ἀνήκεν εἰς τοὺς Γαράμαντας, ὧν τινες περιεσώθησαν εἰς τὸ νῦν καλούμενον Μπόργο, ἂν τοὺς Μπόργο διὰ Γαράμαντας ἐκλάβωμεν, ἐπειδὴ τὸ ὄνομα καὶ ἡ χώρα αὐτῶν εἰς τὴν τῶν Γαραμάντων ἀνήκει.

Ἐν Καλέχα ἐκλεψαν τὴν κάμηλον μου, ἀλλ' ὥς ἐνόησα ὁ τῶν Ἀράβων Καμπανίαι (δ) Σιέχ, ἐρασθεὶς αὐτῆς ὑπεξήρесе· διότι μοὶ ἔδωκεν ἀντ' αὐτῆς μίαν κάμηλον καὶ μεγαλοπρεπῆ ὀπισθόνωμον ταῦρον. Ἀνεχώρησα ἐκ ταύτης τὴν 22 τοῦ ἰδίου μηνός, καὶ μετὰ δύο ὥρας διήλθον τὸν χεῖμαρρον Ῥίτζιλο ἐρχόμενον ἀπὸ βορρᾶ ἐκ τῶν ὄρων Μασλαὰτ καὶ διευθυνόμενον νοτίως εἰς τὸν ποταμὸν Ἀράπ. Τὸν Ῥίτζιλο ἀκολουθοῦντες οἱ ἀπὸ Καλέχας ἄγουσι νοτίως εἰς τὰς χώρας τῶν Σιάτ καὶ Γκολγουλὲ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Shweinfurth Τέμπω ὀνομαζομένων, καὶ εἰς τὰς χώρας τῶν Φερουγγέ καὶ Γκόλω. Διέρχονται τὴν δευτέραν ἡμέραν τὸν ποταμὸν Ἀράπ (Arab), καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας διερχόμενοι χώραν ἀμμώδη διέρχονται ῥύακα ἐκ τοῦ ὄρους Τελγῶνα ἀπὸ δυσμῶν ἐρχόμενον, καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἔτι διέρχονται μέγαν ποταμὸν ὀνομαζόμενον ἐκεῖ Ντζιέμπελ, καὶ ἐκ δυσμῶν ἐξ ὄρων ἐρχόμενον, ἀλλ' εἶνε ὁ ποταμὸς Μπόρο, ὃν μετ' οὐ πολὺ θέλομεν

(α) Ἡροδ. IV. 175. (β) Πτολ. IV. 3. 22. (γ) Ἡροδ. IV. 183. (δ) Ὁστῶς ὀνομάζεται ἡ κατοικοῦσα Ἀραβικὴ φυλὴ τὴν Καλέχα.

διαβῆ. Ἐκ τούτου οἱ ἄγοντες εἰς Σιάτ Γκολγουλέ διευθύνονται νοτιοδυτικῶς δι' ἀμμώδους χώρας εἰς Χορελγάνα, οἱ δὲ εἰς Γκόλο διευθύνονται νοτιοδυτικῶς ἀφικνούμενοι εἰς τὴν Ζερίμπα τοῦ Ζουμπέρ Πάσσια. Τὸ μικρὸν δ' ἔθνος Φερουγγέ ἄγνωστον μέχρι νῦν κεῖται δυτικονοτίως τοῦ ὄρους Τελγῶνα, ἔνθα μοι ἔλεγον ὄρη εὐρίσκονται· λογίζεται μετὰ τῶν ἐθναρίων Σιάτ καὶ Γκολγουλέ ὡς ἀνῆκον εἰς τὰ ἐθνάρια τοῦ Φοῦρ, ὧν ἕκαστον ἔχει ἰδίαν γλῶσσαν, συγγενεῖς δ' οἱ Σιάτ καὶ Γκολγουλέ, οἵτινες λογίζονται ὡς φυλαὶ ἀδελφαί, εἰσὶ δι' ἐπιγαμιῶν συνδεδεμένοι. Ἀλλῇ ὁδῷ ἀνατολικωτέρα τῆς διὰ Ῥίτζιλο ἄγει ἀπὸ Σιέκας κατ' εὐθείαν δι' ἐρήμων ἐπὶ ἑξ ἡμέρας εἰς τὸν ποταμὸν Ἀράπ ἀφικνουμένη, ὅθεν ἐνοῦται δυτικονοτίως στρεφομένη μετὰ τῆς προγραφείσης. Τῆς ὁδοῦ ταύτης ἀνατολικῶς καὶ νοτίως τῶν ὄρων Νόμπας ἐκτείνεται πρὸς νότον ἢ τῶν Ντζιαγγαί χώρα, περὶ ὧν θέλομεν ἀκολουθῶς ὁμιλήσει. Ἐκ δὲ τοῦ Ῥίτζιλο μετὰ ἑπτὰ ὥρας διήλθομεν ἕτερον χεῖμαρρον Σαντζάγια καλούμενον, ὅστις ἐκ Μασλαάτ ἐρχόμενος χύνεται εἰς τὸν Ἀράπ. Ἡ φυλὴ δὲ Μασλαάτ ἰδίαν γλῶσσαν ἔχουσα ἀνήκει εἰς τὰ ἐθνάρια τοῦ Φοῦρ, καὶ εὐρίσκεται βορείως τῆς ὁδοῦ ἡμῶν μεταξὺ Καλέκας καὶ Δάρα. Μετὰ ἑπτὰ ὥρας διήλθομεν τὸν ἐκλαμβανόμενον ὡς ἀρχὴν τοῦ Ἀράπ χεῖμαρρον, ὃν ἐκεῖ Ῥίτζιλο ἐλ Μάλεμ καλοῦσιν· ἔρχεται ἐκ τοῦ ὄρους Μαρρά βορειόθεν, ἀλλ' εἶνε χεῖμαρρος διατηρῶν ὕδωρ εἰς τινὰς λεκάνας τῆς αὐτοῦ κοίτης. Τοιοῦτος ἦτο μάλιστα καθ' ὃν χρόνον τὸν διήλθον, ἐνῶ οἱ ἐκ Μασλαάτ χεῖμαρροι ἦσαν πεπληρωμένοι ὕδατος· ἀλλ' εἴτα καθίσταται ἐπὶ τρεῖς μῆνας πλωτός. Διευθύνεται νοτιανατολικῶς, καὶ ἐνούμε-

νος μετὰ τοῦ Ἄντα, ὃν μετ' οὐ πολὺ θὰ διαβῶμεν, ἄγει ἀνατολικῶς ἐν μέσῳ ἀμμωδῶν χωρῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα ποταμὸς Ἀράπ, πλατυνόμενος δὲ λέγεται ποιῶν λίμνην. Ἐκ ταύτης ὁμῶς νομίζω ἐξερχόμενος ποιεῖ τὴν βορείαν κεφαλὴν τοῦ ποταμοῦ Φανικάμ, ἣν σημειοῦσι βορειόθεν ἐκ τοῦ ὄρους Μπαάμ τῆς Νόμπας ἐξερχομένην, διότι δὲν ὑπάρχουσιν ἐκεῖσε ὄρη καὶ πηγαὶ ἵνα ποταμὸν σχηματίσωσιν. Ἡ δ' ἑτέρα κεφαλὴ τοῦ Φανικάμ σχηματίζεται, ὡς ἀκολούθως θέλομεν ἶδει, ἐκ κλάδου τοῦ ποταμοῦ Μπόρο βορείως διευθυνομένου πρὶν εἰς τὴν λίμνην Ἑὲκ ἐμβάλλῃ. Ὁ Πτολεμαῖος ὀνομάζων τὸν Ῥίτζιλο ἐλ Μάλεμ, Γεῖρα, λέγει, ὅτι ἔχει τὴν ἀρχὴν του ἐκ τοῦ ὄρους Οὐρσάγαλα, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ καθαρῶς κατὰ μήκος καὶ πλάτος καὶ κατὰ τὴν σχετικὴν περιγραφὴν πρὸς τὸ ὄρος Μαρρά, ἐπιζευγνύει δὲ τὸ ὄρος τοῦτο καὶ τὴν Γαραμαντικὴν φάραγγα τὴν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ὄρους Θάλα κειμένην καὶ νοτίως τοῦ Οὐρσάγαλα, καὶ ἐκτρέπόμενος ποιεῖ τὰς Χελωνάτας λίμνας, ἀφανίζεται δ' ἐνδογείως ῥέων, καὶ ἀναφαίνεται ποιῶν τὴν λίμνην Νούβα, δηλαδὴ τὴν νοτίως τῆς Λιμπέη καὶ ἀνατολικῶς τῆς Νόμπα λίμνην, τὴν μέχρι σήμερον διατηροῦσαν τὸ ἴδιον ὄνομα· κατὰ τὸν ποταμὸν ἔκειτο ἡ Γεῖρα μητρόπολις, ἥτις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ νῦν Ντάρα (α). Ὡστε ὁ Πτολεμαῖος πιστεύει ὅτι ἡ λίμνη Νούβα ἢ Νόμπα ὅπως λέγεται σήμερον, ἔχει ἐνδογείως τὰ αὐτῆς ὕδατα ἐκ τοῦ ποταμοῦ Ἀράπ.

Τὴν 25 τοῦ ἰδίου μηνὸς μετὰ τρεῖς ὥρας ἀφίχθην εἰς τὸ Ῥὰς ἐλ Φίλ, καὶ μετὰ δύο καὶ ἡμίσειαν ὥραν εἰς τὰ ὄρη ἔθναρίου Ντόγγω καλουμένου, καὶ ἀνήκοντος εἰς τὰ ἔθνη (α). Πτολ. IV. 6. 13. 31.

τοῦ Φοῦρ, καὶ ἰδίαν γλῶσσαν ἔχοντος· κατέλυτα μετὰ τέσσαρας ὥρας πλησίον λιμνίσκης καλουμένης Ντζιαγάν. Ἐκ δὲ Τεμποῦν, ὅθεν ἐγκατελείψαμεν τὸ μεγάλο-κορμον δένδρον Ντεμπελντίε, μέχρι τῶν ὁρῶν Ντόγγω ἀπαντῶσι σχεδὸν τὰ αὐτὰ εἶδη δένδρων· ἐνταῦθα ὁμως διακρίνει τὴν φυτικὴν ζώνην δένδρον μεγαλοπρεπὲς Ντελέπ καλούμενον. Ὁ κορμὸς αὐτοῦ ὑψηλός, εὐθύς καὶ λείος εἶνε ὁμοιος τῷ κορμῷ τῆς κοκονάτας, ἀλλὰ παχύτερος τούτου· καὶ ἐνῷ δὲν διακλαδίζεται, στέφεται ὑπὸ φύλλων τοῦ Ντόμ (hyphoema thebaica) οὗ τινος ὁ κορμὸς ὦν τραχὺς καὶ ἀνώμαλος, ὡς ὁ τοῦ φοίνικος, διακλαδίζεται, δηλαδή τὸ Ντελέπ φέρει κορμὸν τῆς κοκονάτας, ἥτις ἔχει φύλλα ὅμοια τοῖς τοῦ φοίνικος, φύλλα δὲ τοῦ Ντόμ στρογγύλα, παλαμοειδῆ καὶ ἀκτινωτά, καὶ καρπὸν κατὰ τὸ σχῆμά μὲν, τὴν ποιότητα καὶ τὴν ὑφὴν ὅμοιον τῷ τοῦ Ντελέπ, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέγεθος τούτου τετραπλάσιον καὶ ἀνάλογον τῷ τῆς κοκονάτας, ἐξαρτώμενον ὁμως ἐξ ἀκρεμώνων ὡς ὁ τοῦ Ντόμ, καὶ ὡς οἱ τοῦ φοίνικος. Παρασκευάζουσιν ἐξ αὐτοῦ ὅπως καὶ ἐκ τοῦ Ντόμ ἄλευρον καὶ ζῆθον. Δὲν περιεγράφῃ ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfurth, πιθανὸν διότι δὲν συνηντήθη ὑπ' αὐτοῦ. Ἀπαντᾷ ἐν ἀφθονίᾳ κατὰ τὰς χώρας τῶν Ντζιαγγαὶ καὶ δυτικῶς τῶν Ντίγγα κατὰ τὴν παραποταμίαν τοῦ ποταμοῦ Γκίμπα, ἀρχῆς ὄντος τοῦ ποταμοῦ Σοπέτ. Τὴν ἐπαύριον 28 τοῦ μηνὸς ἀφίχθημεν μετὰ ἑξ ὥρας εἰς τὸ τῶν Ντόγγω βασιλικὸν ὄρος, ὀνομαζόμενον οὕτω διότι παρὰ τὴν ὑπώρειαν αὐτοῦ ἐδρεύει ὁ βασιλεὺς. Πρὸ τῆς ἀλλῆς ὑπάρχει πλατύσκιον δένδρον, ὑφ' ὃ ἐπὶ δορᾷ καρδάλεως καθήμενος ποιεῖ τὰς ἀκροάσεις. Τὰ ὄρη Ντόγγω ἔχουσι διεύθυνσιν ἐκ τῶν ΒΑ. πρὸς ΝΔ. κάλλιστα δια-

κεκριμένην ὑπὸ στεπῶδους σειρᾶς νοτίως τοῦ βασιλικοῦ ὄρους, ἣτις προεκτείνεται ὀρίζουσα βορείως τὴν καίτην τῶν ἠνωμένων ποταμῶν Μπουλμποῦλ καὶ Ἄντα, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ἰδίᾳ ὁ ὑφ' ἡμῶν καλούμενος ποταμὸς Ἀράπ. Νοτιανατολικῶς δὲ Ντόγγω ὑπάρχει τὸ ἰδιόγλωσσον ἔθναριον Φερουγγέ, ἐν ᾧ οἱ Ντόγγω λέγουσιν ὑπάρχει ὄρος ὑψηλόν. Τοῦ Ντόγγω νοτίως φαίνονται ὄρη κυανᾶ, ὧν τὸ ὑψηλότερον ἐκάλουν Ἀμποῦσα, καὶ τοῦντεῦθεν αὐτῶν πεδῖον ἐκτεταμένον τριῶν ἡμερῶν ἔχον πλάτος καὶ ἀκατοίχητον, διαρρεόμενον ὑπὸ ποταμοῦ καταρρέοντος ἐκ τοῦ ὄρους Ἀμποῦσα καὶ ἐμβάλλοντος εἰς τὸν Ἄντα, ὄντος δ' ἐλώδους πρὸς τὰ ὄρη ἐνθα πολλοὶ βούβαλοι νέμονται. Ἡ ἐκεῖθεν δὲ τοῦ Μπουλμποῦλ καὶ Ἄντα χώρα ἀνήκει εἰς ἰδιόγλωσσον ἔθνος Κρέχοι καλούμενον, ἀνατολικῶς μέχρι τῶν Φερουγγέ καὶ Γκόλω ἐκτεινόμενον, καὶ νοτίως μέχρι τῶν Νιαμάνοι (Νιαμ-Νιάμ). Τοῦτο καὶ πάντα τὰ νοτίως καὶ δυτικῶς τοῦ Μπουλμποῦλ ἔθνη καλοῦσιν οἱ Ἀράβες Φερτίτ, ὃηλαδὴ ἀπίστους, καὶ τὴν χώραν αὐτῶν Ντάρ Φερτίτ. Τὰ δ' ἐντεῦθεν ἀποδίδουσιν εἰς τὸ Φοῦρ, ἐπεὶ δὴ ὑποτελῆ αὐτοῦ ὑπῆρξαν.

Ἐκ Ντόγγω ἀγούσιν εἰς τὴν νοτιοδυτικῶς αὐτοῦ κειμένην Ὀφρα ντε ναχᾶς ἢ ἀκολουθοῦντες τὴν ἀρισπεράν, ὁχθὴν τοῦ Μπουλμποῦλ, καὶ διαβαίνοντες αὐτὸν ἐκεῖθεν τῆς ἐνώσεως τοῦ μετὰ τοῦ Ἄντα, ἡ κατ' εὐθεῖαν δι' ἀνδρῶν χωρῶν πορευόμενοι· ἀλλὰ εἰ ἐκείνης παρεῦνται κατὰ τὴν ἐλλειψίν τῶν βροχῶν, διὰ δὲ τούτης ἐν τῇ τῶν βροχῶν ἐποχῇ. Διὰ ταύτης λοιπὸν ἡμεῖς πορευόμενοι ἀνεπαύθημεν τὴν 29 μετὰ τεσσαρὰς ὥρας εἰς κώδικόν βουνὸν ἀπομολωμένον, δυτικῶς τοῦ

ὁποίου ὑπάρχει ἐκτεταμένον πεδῖον ἀφικνούμενον βο-
ρείως μέχρι τοῦ ὄρους Μαρρά καὶ ἀνατολικῶς μέχρι
τῶν ὄρων Κάρα καὶ Σοίλα, δηλαδὴ τοῦ Θάλα ὑπὸ τοῦ
Πτολεμαίου καλουμένου. Δασῶδες δὲ τὸ πεδῖον ἐκα-
λεῖτο ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Γαραμαντικὴ Φάραγξ, ἣν οἱ
Γαράμαντες κατῴκουν μέχρι τῆς Νούβας λίμνης ἐκτει-
νόμενοι, κατοικεῖται νῦν ὑπὸ τῶν Ἀράβων Ταάσση, οἵτι-
νες νοτίως ὀρίζονται διὰ τοῦ Μπουλμποῦλ ἐκ τῶν Κρέ-
κοι, καὶ ἀφικνοῦνται βορείως μέχρι τῶν Ἀραβικῶν φυ-
λῶν Μπενι-ἄσελ καὶ Μπενι-χάλφα, τῶν μεταξὺ Σοῦλα
καὶ Μπόργω κειμένων, καὶ δυτικῶς τοῦ ὄρους Μαρρά,
καταγομένων δὲ πιθανὸν ἐκ τῶν ἐν Σαχάρα Μπενι-ἄσελ.
Τὴν 30 δὲ τοῦ μηνὸς μετὰ πορείαν δέκα ὥρων διήλθομεν
τὸν Μπουλμποῦλ, δὲν ὁ περιηγητὴς τῆς καρδίας τῆς Ἀφρι-
κῆς καλεῖ ἐλ Homge, καὶ κατελύσαμεν εἰς τὴν οὐ μα-
κρὰν τῆς αὐτοῦ ὄχθης ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κρέκοι Ὁφρα ντε
Ναχάς, ἥς τὸ ὄνομα σημαίνει λάκκον χαλκοῦ, διότι ἀνο-
ρύττουσιν ἐκ τῶν ἐνδον τῆς γῆς αὐτῆς χαλκόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΟΦΡΑ ΝΤΕ ΝΑΧΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΤΟΥ

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α΄.

Τὴν 4 Ἰουλίου 1876 ἀνεχώρησα ἐκ τῆς Ὁφρα ντε
Ναχάς διευθυνόμενος ἀνατολικῶς καὶ μᾶλλον νοτίως
διὰ Μίγγη, ὑπὸ τοῦ κ. Schweinsfurth καλουμένων Mangas
καὶ θεωρουμένων ὡς ἔθνος ἰδιαίτερον, ἐνῶ εἶνε χώρα

τῶν Κρέκοι· ἐσχόπευον, ἵνα κατέλθω εἰς Μόφιο. Προεπορεύοντο δ' οἱ ὁδηγοὶ καὶ μετ' αὐτῶν ἡ κάμηλος πεφορτωμένη τὰ πρὸς ὁδοιπορίαν ἀναγκαιοῦντά μοι, καὶ εἰσπόμενῃ πάντων καθήμενος ἐπὶ τοῦ μεγαλοπρεποῦς μου ταύρου. Διηρχόμεθα χώρας δασωμένας μεταξὺ ὑψηλῶν χόρτων, καὶ ἀφίχθημεν μετὰ 20' πορείαν εἰς λιμνάζουσαν χώραν κατὰ διάφορα μέρη ἐκ βροχερῶν ὑδάτων· ἡ γῆ ἦτο τοσοῦτον καταποτισμένη, ὥστε εἰς τι μέρος οἱ πόδες τῆς καμήλου ἐβυθίσθησαν μέχρι γόνατος. Ἀπέδοσα τὸ συμβάν εἰς ἀδεξιότητα τῶν ὁδηγῶν καὶ δριμύως κατ' αὐτῶν ἐφέρθη ἵνα προστακτικωτέρους καταστήσω· ἀλλὰ μετὰ 2' πορείαν, καθ' ἣν καὶ ἐγὼ ἐγνωμάτευον πλησίον βαδίζων, ὁ πρῶτος ποῦς τῆς καμήλου ἅμα πατήσας ἐβυθίσθη ἅπας μέχρι στήθους. Οἱ ὁδηγοὶ διετείνοντο ὅτι καθίστατο ἀδύνατος ἡ περαιτέρω πορεία, διότι ἐμέλλομεν νὰ διέλθωμεν κοιλάδα διαρρεομένην ὑπὸ τοῦ Ἄντα ἀβάτου κατ' ἐκείνην τὴν χώραν, ἐν ἣ ἐπὶ πλέον ὕδατα ἐκ τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς κοιλάδος ὀρῶν καταρρέοντα, καὶ πολλαχοῦ λιμνάζοντα, ἀπετέλουν τὴν γῆν ἄβατον ὥς καὶ ὁ κ. Schweinfurth ὁρθῶς παρετήρησε γράψας, ὅτι ἡ τῶν κέντρων τῆς Ἀφρικῆς γῆ ἔχει ἐνιαχοῦ ὑφὴν σπογγώδη, λιμνάζοντα τὰ ὕδατα κρατοῦσα καὶ εἰς αὐτὰ τῶν ὀρῶν τὰ πλευρά. Ἡ Μίγγη δ' ἔκειτο ἐκεῖθεν τοῦ Ἄντα ἐπὶ τῆς σειρᾶς τῶν ὀρῶν Ἀμποῦτα, καὶ ἀπεῖχεν ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἐὰν ὠδεύαμεν ὁμαλῶς ἐπὶ ἑξ ὥρας καθ' ἑκάστην· ἄλλη ὁδὸς, ἀπ' εὐθείας εἰς Μόφιο ἄγουσα τῆς Μίγγης δυτικώτερον ὑπῆρχε, διὰ τὴν πρὸ χρόνων ἕνεκα τῶν πολέμων τοῦ Ζουμπέρ καταστροφὴν καὶ ἐρήμωσιν τῆς χώρας, καταδασωμένη καὶ ἄβατος. Ὁ νουνεχέστερος τότε τῶν ὁδηγῶν μου

προέτεινε μεταβαλόντες πορείαν νὰ πορευθῶμεν κυκλικῶς διὰ τῶν ὁρῶν Σιάλα καὶ Κουτουάχα, ὑπολογίζων, ὅτι ἐμέλλομεν νὰ ποιήσωμεν τρεῖς ἡμέρας μέχρι Σιάλα, δύο μέχρι Κουτουάχα, καὶ δύο ἑτέρας ἐκεῖθεν εἰς Μίγγη. Ἐλάβομεν λοιπὸν τὴν πρὸς Σιάλα ὁδὸν νοτιοδυτικῶς στραφέντες καὶ βαδίζοντες ἐπὶ χωρῶν ἀνωμάτων, ὧν ἡ συνέχεια πρὸς νότον τὰ πρὸς δυσμὰς τῆς κοιλάδος τοῦ Ἄντα ὄρη ἀπετέλει. Διήλθομεν μετὰ 4 ὥρας τὸν ποταμὸν Μπουλμπούλ, ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν ῥέοντα, ὅστις ἐκεῖθεν ἀνατολικῶς στρεφόμενος καὶ διερχόμενος βορείως Ὀφραντε ναχὰς ἐνοῦται ἀνατολικῶς ταύτης μετὰ τοῦ Ἄντα, καὶ εἴτα ὡς προεμνήσθημεν μετὰ τοῦ ἐκ τῶν ὁρῶν Ἀμποῦσα ποταμοῦ, καὶ ἐπὶ τέλους μετὰ τοῦ χειμάρρου Ῥίτζιλο ἐλ Μάλεμ, μεθ' ὃν τὸ ὄνομα ποταμὸς Ἀράπ λαμβάνων ποιεῖ τὴν πρὸς δυσμὰς τῶν Ντζιαγγαὶ λίμνην, καὶ τὸν ἐκ ταύτης ποταμὸν Φανικάμ. Μετὰ διήλθομεν ἀμέσως ῥύακα ἐκ τῶν ΒΔ. πρὸς τὰ ΝΑ. ῥέοντα εἰς τὸν Μπουλμπούλ, καὶ κατελύσαμεν μετὰ δύο ὥρας εἰς τόπον ὀνομαζόμενον Ῥιζιλέ. Τὴν αὔριον ἀνελθόντες ὄρος Ἀμχοὺς ὀνομαζόμενον ἐβλέπομεν δυτικῶς ἐκ τῆς αὐτοῦ κυρυφῆς ὄρη ὑψηλότερα κυανᾶ, τὰ τοῦ Σιάλα, ἅπερ σχηματίζουν σειρὰν ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν ἀπευθυνομένην βορείως πρὸς τὰ ὄρη Κάρα καὶ Σοῦλα. Τὸ κυανοῦν αὐτῶν ὑπέρλαμπρον κατὰ τὰς πρωϊνὰς ὥρας ἐκ τοῦ Ἀμχοὺς θεωρούμενον, μοὶ ἀνέφερεν εἰς τὸν νοῦν τὰ ὄρη τῆς Σελήνης· διότι ὄρη εἰς ἐκεῖνας τὰς χώρας κατωνομασμένα διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς Σελήνης εἰς οὐδεμίαν γλῶσσαν ὑπάρχουσι, καὶ πρέπει ἡ ὀνομασία αὕτη νὰ προῆλθεν ἐκ μεταπτώσεως τοῦ ὀνόματος Σιάλα διὰ τὸ ὥραϊον αὐτῶν κυανοῦν ὑπὸ περιη-

γητῶν Ἑλλήνων βεβαίως, ἢ κυνηγῶν τῶν ἐλεφάντων. Ὁ Πτολεμαῖος τίθησι τὰ ὄρη τῆς Σελήνης εἰς πολὺ νοτιωτέραν θέσιν περιγράφων αὐτῶν σειρὰν ἐγκαρσίαν ἐκ τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας πρὸς τὰς λίμνας τοῦ Νείλου, εἰς τὰς ὁποῖας κατέρρεον αἱ ἐκείνων χιόνες (α). Θέλομεν εὔρει καὶ τὴν σειρὰν ταύτην ἀντιστοίχως τῶν λιμνῶν τοῦ Νείλου κειμένην, μεθ' ἧς συνδέονται προεκτεινόμενα καὶ τὰ ὄρη Σιάλα, ἀλλ' ὑπ' ὀνόματα διάφορα· ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλαι βορείως ταύτης ἐγκάρσιαι σειραὶ καὶ ἄλλαι κάθετοι ἐκτὸς τῆς τῶν ὀρῶν Σιάλα, ὁρεινῆς οὔσης τῆς χώρας ἣν περιηγούμεθα. Καταβάντες ἐκ τῶν ὀρῶν Ἀμκοὺς κατελύσαμεν μετὰ ἐπτάωρον πορείαν εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην ποταμίσκου Μπαρὲκ ὀνομαζομένου, καὶ ἐπὶ βράχου νοτιανατολικῶς εἰς τὸν Μπουλμποὺλ ῥέοντος· εἰς τούτου τὴν ἀποτροπαιὸν ὄχθην ἀπώλετα ἐκ τετάνου τὸν μεγαλοπρεπῆ μου ταῦρον. Τὴν αὔριον διήλθον ἄλλα ὄρη, καὶ εἰς κοιλάδα μεταξὺ τούτων καὶ τῶν τοῦ Σιάλα ὀρῶν εὕρισκομένην διέβην τὸν ποταμὸν Τράγγα νοτιοδυτικῶς ἐκ τῶν ὀρῶν Σιάλα ἐρχόμενον καὶ βορειοδυτικῶς εἰς τὸν Μπουλμποὺλ ἄγοντα· κατέλυτα δὲ μετὰ 3 1/2 ὥρῶν πορείαν κεκμηχῶς καὶ ἀδιάλετος εἰς χωρίον Ῥάντζιο τοῦ ἔθνους Σιάλα ἰδιογλώστου καὶ ἰδιαιτέρου τῶν Κρέχοι. Τὴν ἐσπέραν προσεβλήθην ὑπὸ πυρετοῦ διαλείποντος, καὶ χωρὶς νὰ λάβω κινίνην φοβούμενος μὴ τὸ φάρμακον συνηθίσω, ἀνεχώρησα τὴν πρωτὴν τῆς ἐπομένης καὶ ἀφίχθην μετὰ δέωρον νοτίαν πορείαν εἰς Σιάλα ἐνθα ἤδρευεν ὁ βασιλεὺς τοῦ ἐθναρίου. Τὸ ἐσπέρας τῆς ἡμέρας ταύτης προσεβλήθην ὑπὸ παροξυσμοῦ κακοήθους,

(α) Πτολ. IV. 8. 3.

ὃν διαφυγὼν ἔλαβον κινίνης δόσιν μεγάλην. Ἀλλὰ τὴν νύκτα καθ' ἧς ἐκινδύνευον ὥρας, ὁ ὑπηρέτης μου ἐκ Φοῦρ λαβὼν τὴν κάμηλόν μου ἀπῆλθε. Πέμψας δ' ὁ βασιλεὺς καὶ ἀνευρὼν αὐτὸν ἔφερε δεδεμένον, καὶ ῥίψας χαμαὶ ἀνηλεῶς ἐτιμώρητεν. Ἀναχωρήσας τὴν 9 Ἰουλίου ἐκ Σιάλα διευθυνόμενος ΝΑ. εἰς Κουτουάκα· μετὰ πορείαν τινα, διὰ φωνὰς συγκεχυμένας στραφεῖς, εἶδον τέσσαρας ἐνόπλους ἄνδρας φωνασκοῦντας καὶ τρέχοντας κατ' ὀπισθὲν μου. Ἀπεπτέλλοντο παρὰ τοῦ Νοῦρ Ἀγγαρα (Νοῦρ ἀρόβου), ὅστις προμαθὼν τὴν εἰς Ὁφρα ἀφιξίν μου ἔπεμπε προσκαλὼν με. Ἐστράφην λοιπὸν πρὸς τὸ ἄροβον Φῶς (Νοῦρ σημαίνει φῶς), ΒΔ. ἐπὶ τῶν ὁρῶν Σιάλα πορευόμενος καὶ κατέλυσα μετὰ πεντάωρον πορείαν παρὰ βαθὺν χεῖμαρρον διὰ βροχὴν ἐλαφράν. Ἀπολέσας δὲ τὴν νύκτα ἐκείνην καὶ τὴν κάμηλόν μου μετὰ πολλῶν δαρμῶν θανοῦσαν, ἔπεμψα ζητῶν διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν πραγμάτων μου ἄνδρας εἰς Σιάλα καὶ ἄλλους ἐγκατέλειψα πρὸς φυλακὴν των, τὰ δ' ἀπολύτως ἀναγκαιοῦντά μοι λαβὼν ὠδεύον δυτικῶς ἐλαφρῶς παρὰ τὴν βορείαν πλευρὰν κοιλάδος τῶν Σιάλα, ἣν ὁ ποταμὸς Μίτζα καλούμενος διαρρεῖ ἐκ νότου ἐρχόμενος· καθ' ἣν δὲ χώραν ἕτερος εἰς αὐτὸν ἐκ δυσμῶν ἐμβάλλει, καὶ διαρρεῖ οὗτος τὰ βόρεια τῆς κοιλάδος ὄρη δύσβατα ὄντα, ἀλλὰ ταπεινά, ἐστράφην βορείως ταῦτα διελθὼν, καὶ ἀμέσως ἐκεῖθεν δυτικῶς στραφεῖς καὶ τὸν Μίτζα διαβάς βορείως ρέοντα ἐπορευόμην μᾶλλον δυτικῶς καὶ μικρὸν βορείως· κατέλυσα δὲ μετὰ 4 ὥρας πλησίον ῥύακος ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν εἰς τὸν Μίτζα ἄγοντος. Τὴν αὔριον ὄρη ὑπὸ τὴν ἰδίαν διευθύνσιν ἀναβαίνοντες διήλθομεν χωρίδια κατεστραμμένα

ὑπὸ τοῦ Νοῦρ τῆς φυλῆς Μπίγγα, ἀδελφῆς φυλῆς τῶν Σιάλα, καὶ κατελύσαμεν ἐπὶ τῶν ὁρῶν εἰς ὁμαλὴν χώραν μετὰ 4 ὥρας παρὰ ῥύακα. Εἰς τὸ δάτος αὐτῶν εἰσελθόντες οἱ ἄνθρωποί μου, ἐπανῆλθον ἕκαστος φέρων ὑπερμέγεθες φορτίον ἐκ καρπῶν καλουμένων Μοτό, ἥτοι ἐκ τῶν περιεχόντων τὸ ἄλευρον καρπῶν, ὡς περιέγραψεν ὁ κ. Schweinfurth. Ἐτρώγομεν αὐτὸ ἡδέως εἴτε ἀπλοῦν εἴτε μεθ' ὕδατος ἀναμειγμένον· ἔχει ὄψιν ἀλεύρου κιτρινοειδοῦς, ἐν ᾧ ἐμπεριέχονται εὐάριθμα σπέρματα, μέγεθος, καὶ σχῆμα, καὶ χροιάν ἔχοντα ὅμοια τοῖς τῶν κερατίων, πρὸς ἃ καὶ τὸ σχῆμα τοῦ καρποῦ μοτὸ ὁμοιάζει ἀλλ' εἰς αὐτῶν εὐμεγεθέστερον καὶ στρογγύλον πλῆρες δ' ἀλεύρου, ἔχει φλοιὸν λεπτὸν ὅμοιον τῷ τῶν φασιολίων, ἀλλ' ὑπέρυθρον· πολλοὶ καρποὶ ὁμοῦ κρέμονται ἐξ ἀκρεμώνων. Τὸ ἄλευρον ὑπόγλυκυ ἔχει εὐάρεστον γεῦσιν, ὑποκνίζει τὴν ὄρεξιν εἰς ἀδηφαγίαν, εἶνε δὲ καὶ τροφή ἐλαφροτάτη. Οἱ ἄνθρωποί μου ἔτρωγον καθ' ὅλην τὴν νύκτα μέχρις οὗ ἀπέφαγον ὁλόκληρα φορτία. Ἀλλ' ὁ περιηγητῆς κ. Schweinfurth περιγράφει αὐτὸ ἀηδές, καὶ λέγει ὅτι ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὰ ὄρη τῶν Μπόγγω, ἐνθα εἶδεν αὐτὸ χωρὶς νὰ τὸ γευθῇ τρωγόμενον ὑπὸ τῶν Μπόγγω. Δὲν τὸ εὔρον διὰ Μπόγγω διελθὼν, ἀλλὰ γευθεὶς αὐτὸ δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι ἔχει εὐάρεστον γεῦσιν καὶ εἶνε τροφή ἐλαφροτάτη. Οἱ ἄνθρωποί μου ἐκ Σιάλα καὶ ἐκ Μπίγγα μοὶ ἔλεγον ὅτι εὐρίσκεται εἰς ἐκεῖνα τὰ ὄρη, ἐν οἷς πολὺ μὲ παρεκάλεσαν χάριν αὐτοῦ νὰ καταλύσωμεν. Τὴν αὔριον δυτικῶς στραφέντες καὶ ὁροπέδιον διελθόντες διέβημεν ποταμίτσκον καὶ ἀνήλθομεν ὁρος ὑψηλότερον τῶν Μπίγγα, κατέβημεν δ' ἐκεῖθεν εἰς πεδῖον ἐπίμηκες ἐξ ἀνατολῶν

πρὸς δυσμὰς, καταλύσαντες μετὰ 5 1/2 ὥρας εἰς τὴν Ζερίμπα τοῦ Νοῦρ (α).

Τὴν 15 Ἰουλίου ἀπῆλθομεν μετὰ τοῦ Νοῦρ εἰς τὸ πρὸς νότον τῆς κοιλάδος καὶ πρὸς δυσμὰς τοῦ ὄρους Μπίγγα κείμενον ὄρος Νιάμπα, τὸ κατοικούμενον ὑπὸ φυλῆς Γιούλο ἀδελφῆς τῆς τῶν Μπίγγα καὶ Σιάλα· διευθύνθημεν ἐν τῇ κοιλάδι νοτιοδυτικῶς διαβάντες ποταμὸν καλούμενον Μπίγγα, ὅστις μεταξὺ τῶν ὄρων Μπίγγα καὶ Νιάμπα διαρρέων πρὸς βορρᾶν ἔχει τὴν ἀρχὴν του νοτιοδυτικῶς τοῦ ὄρους Νιάμπα ἐκ τῶν ὄρων Οὐάντα τοῦ ἔθνους Μπάντα, διερχόμενος δὲ τὴν κοιλάδα κατὰ διεύθυνσιν ΒΑ. καὶ εἶτα τὰ πρὸς ἀνατολὰς ταύτης ὄρη ἐνοῦται μετὰ τοῦ Μίτζα, ἐντὸς τῶν ὄρων Κάρα, καὶ ταῦτα διαρρέων, καὶ εἶτα τὰ τῶν Σούλα κατὰ διεύθυνσιν ΒΔ. λαμβάνει τὸ ὄνομα Μαμοῦν πλωτὸς ἀποκαθιστάμενος, καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν Σιάρη. Εἶνε διαυγῆς καὶ πλήρης ἵπποποτάμων, ὧν αἱ σάρκες καὶ οἱ ὀδόντες ἀφικνοῦνται εἰς τὴν Ζερίμπα τοῦ Νοῦρ διὰ τῶν Κάρα· διότι καταρρακτῶν ἕνεκεν δὲν δύνανται εἰ ἱδιοὶ ν' ἀφικθῶσιν. Ἐκ τῶν ὀδόντων αὐτῶν καλλιτεχνήσας διὰ τινος ἐκ Φοῦρ κομβολόγιον ἐπεμψα τῷ ἀκαταπονήτῳ καθηγητῇ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Κωνσταντίνῳ Δηλιγιάννῃ. Ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Πτολεμαίου ἐθεωρεῖτο ὁ Μαμοῦν ὡς ἀρχὴ ποταμοῦ καλουμένου Νήγειρος, ὅστις, ὡς λέγει, πηγάζει ἐκ τοῦ ὄρους Θάλα τοῦ πρὸς δυσμὰς τῆς Γαραμαντικῆς φάραγγος κειμέ-

(α) Ζερίμπα ἀραβιστὶ σημαίνει φραγμὸς διὰ ξύλων πεποιημένος ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὕρισκονται οἴκοι ἐκ χόρτων καὶ ξύλων πεποιημένοι τῶν κατοικούντων πάσας τὰς χώρας τῆς κεντρικῆς Ἀφρικῆς.

νου (α), δηλαδή ἐκ τῶν ὁρῶν Σοῦλα πρὸς ἃ καθαρῶς ἀντιστοιχεῖ τὸ σημειούμενον ὑπ' αὐτοῦ πλάτος, καὶ ποιεῖ ἐκτραπείς πρὸς τὸ Οὐρσάγαλα (Μαρρά) τὴν λίμνην Λιβύην (β), Τζάχ νῦν ὀνομαζομένην· ὁ Νήγειρ λοιπὸν τοῦ Πτολεμαίου εἶνε ὁ ὑφ' ἡμῶν καλούμενος Σιάρη. Ἐκεῖνος δ' ὃν ἡμεῖς Νήγειρα καλοῦμεν ὀνομάζεται ὑπ' αὐτοῦ Μασσήθολος καὶ διατηρεῖ μέχρι νῦν τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα, ὥστε κακῶς ἡμεῖς ὠνομάσαμεν αὐτὸν Νήγειρα· πηγάζει, ὥς ὁ Πτολεμαῖος λέγει, ἐκ τοῦ ὄρους τοῦ ὀχθήματος τῶν θεῶν, καὶ χύνεται εἰς τὸν ἐνδότατον καὶ ἐσπέριον τοῦ Ὠκεανοῦ κόλπον (γ), ὃν ἡμεῖς κόλπον τῆς Γουϊνέας καλοῦμεν. Ἄλλ' ἐκ τῆς Λιβύης λίμνης, λέγει ὁ Πτολεμαῖος, ἐξήρχετο ποταμὸς Δαράδας, ὅστις ἐνέβαλλεν εἰς τὸν Ὠκεανὸν (δ), ἀντιστοιχεῖ δὲ ἐκ τῆς περιγραφῆς καθαρῶς πρὸς τὸν νῦν Δράα ἢ Ξίμπιχα ὀνομαζόμενον. Διήρχετο, ἐκ τῆς λίμνης Τζάχ (Λιβύης) ἐξερχόμενος, τὴν ἐν τῇ Σαχάρα ἐκ τῆς λίμνης ἀποχωροῦσαν βάτη κατ' Ἀραβας, ἥτοι ποταμοῦ κοίτην ἢ χειμάρρου, δι' ἣν διηγοῦνται οἱ Ἀραβες ὅτι ἡ Σαχάρα ἦτό ποτε πλήρης κήπων. Τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ τούτου διευκρινίζει ἡμῖν καθαρῶς ὁ βασιλεὺς τῶν Καρχηδονίων Ἀννων καὶ ὁ Σχύλαξ εἰς τοὺς αὐτῶν περίπλους· ὁ μὲν Ἀννων λέγων, ὅτι πρὸ τῆς ἐκβολῆς τοῦ ποταμοῦ, ὃν Χρέτην καλεῖ, ὑπῆρχε νῆσος Κέρνη, ἣν καὶ ἐπώκησεν, εἰσῆλθε δὲ διὰ τοῦ ποταμοῦ εἰς λίμνην ἔχουσαν ἐν αὐτῇ νήσους τρεῖς μεγαλειτέρας τῆς Κέρνης, καὶ ἐπλευσεν ἐκ τῆς λίμνης εἰς ἕτερον ποταμὸν μέγαν καὶ πλατὺν γέμοντα κροχοδείλων καὶ ποταμίων ἵππων,

(α) Πτολ. IV. 6. 12. (β) Πτολ. IV. 6. 40. (γ) Πτολ. IV. 6. 7. 9. (δ) Πτολ. IV. 6, 6, 14.

καὶ ἐπομένως εἰς τὸν Νήγειρα τοῦ Πτολεμαίου ἢ τὸν ἡμέτερον Σιάρη τὸν κροκοδείλους καὶ ποταμίους ἵππους ἔχοντα, καὶ συμβιβαζόμενον κατὰ πάντα μετὰ τῆς περιγραφῆς τοῦ βασιλέως. Ὁ Σκύλαξ δ' ὀνομάζει τὸν Χρέτην τοῦ Ἀννωνος Ξίονα, καθ' ὃν λέγει ὑπάρχει νῆτος Κέρνη, ἀπέχουσα ἐκ τῆς Σολόεντος ἄκρας νῦν C. Cantin καλουμένης Σαλουεντίας δὲ κατὰ Πτολεμαῖον ὅσον αἱ Ἡράκλειαι στήλαι ἐκ Καρχηδόνης, δηλαδὴ ἡμέρας ἐπτά, καὶ συμπίπτουσα ἀκριβῶς περὶ τὸν νῦν καλούμενον ποταμὸν Δράα ἢ Ξίμπιχα· τὰ δὲ μετὰ τὴν Κέρνην ἐπέκεινα μὴ πλωτὰ ἔγραψε, καίτοι πρὸ αὐτῶν κατέπλευσε ταῦτα μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας προβὰς ὁ Ἀννων καὶ οἱ περιπλεύσαντες τὴν Ἀφρικὴν Φοίνικες, οἱ ὑπὸ Νεκῶ τοῦ Φαραῶ ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς ἀποσταλέντες (α). Ἀλλὰ προσθέτει ἡμῖν ὁ Σκύλαξ, ὅτι οἱ Αἰθίοπες οἱ πρὸς τὴν ἡπειρον κατοικοῦντες (ἐκ τῆς νήσου Κέρνης) τετραπῆχες καὶ πενταπῆχες ὄντες, ἀπέρχονται συχνὰ ὡς πάροιχοι ἐν Αἰγύπτῳ διὰ θαλάσσης, ἥτις εἶνε συνεχῆς, ἀκτὴν ἔχουσα τὴν Λιβύην· καὶ ἐπειδὴ τοιαύτη θάλασσα δὲν ὑπάρχει, θέλει νὰ εἴπῃ ἡμῖν ὁ Σκύλαξ ὅτι ἦγον διὰ τοῦ ποταμοῦ ἐκείνου, δὴ ὁ Ἀννων Χρέτην καλεῖ ἐκεῖνος δὲ Ξίονα καὶ Δαράδαν ὁ Πτολεμαῖος, ἀφικνοῦνται δ' εἰς τὴν ἔχουσαν τὰς τρεῖς νήσους λίμνην, δηλαδὴ τὴν Τζάχ, καὶ ἐκ ταύτης εἰς τὸν μέγαν καὶ πλατὺν ποταμὸν τὸν ἔχοντα τοὺς κροκοδείλους καὶ ἵπποποτάμους, δηλαδὴ τὸν Σιάρη, δὴ ἀναπλέοντες, ὡς μετ' οὐ πολὺ διευκρινηθήσεται, ἀφικνοῦντο εἰς χώρας ἐξ ὧν τὸν ποταμὸν Γαζὰλ ἀκολουθοῦντες κατήρχοντο εἰς Αἰγύπτον. Οἱ δὲ τετραπῆχες Αἰθίοπες

(α) Ἡροδ. IV. 42.

ἦσαν οἱ νῦν Ντζιαγγαί, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ὑπὸ τοῦ Ἡροδό-
του Ἀσμᾶχ καλούμενοι, οἱ ἐπὶ Ψαμμιτίχου διακόσια
σχεδὸν ἔτη πρὸ τοῦ Σκύλακος διὰ δυσαρέσκειαν ἐξ Αἰ-
γύπτου εἰς τὴν ἑνδον Αἰθιοπίαν ἀπελθόντες (α). Μετὰ
τὴν διάβασιν δὲ τοῦ Μπίγγα ἐβλέπομεν μακρόθεν τὸ
μέσον τοῦ ὄρους Νιάμπα ὅπερ ἦτο καταστόλιστον ἀμ-
φιθεατρικῶς ὑπὸ πυκνῶν τῶν ἰθαγενῶν οἰκῶν, παρ' ἑκα-
στον τῶν ὁποίων διεκρίνετο σιταποθήκη, δασῶδες δὲ
καὶ κρημνῶδες περὶ τὴν κορυφὴν καὶ τῶν οἰκῶν κάτω,
καὶ ἀφίχθημεν εἰς τὴν αὐτοῦ ὑπώρειαν μετὰ δύο ὥρας
ἐκ τῆς τοῦ Νοῦρ Ζερίμπας. Ἀνεβημεν αὐτὸ ἀναρριχώ-
μενοι παρὰ φάραγγι βαθείᾳ, δι' ἀτραποῦ ὑπὸ δένδρα
κεκρυμμένης, καὶ ἀναπαυθέντες εἰς σκοπιὰν τοῦ βασι-
λέως ἐβλέπομεν κάτωθι τὴν φάραγγα ὡς κοιλάδα ὑπὸ
ἰσοῦψῶν δένδρων συμπεπυκνωμένην, καὶ ἠκούομεν ἄλ-
ληλοδιαδόχους κρότους ῥύακος, ὅστις ῥέων ἐν τῷ μέσῳ
τῆς τοῦ βασιλέως καθέδρας ἐκρημνίζετο εἰς τῆς φάραγ-
γος τὸ βάθος. Τὴν δ' ἐνώπιον ἡμῶν κοιλάδα τῶν Γιοῦλο
καὶ Μπίγγα, ἥτις ἐχωρίζετο διὰ τοῦ ποταμοῦ Μπίγγα,
ἐβλέπομεν κεκαλυμμένην ὑπ' ἀραβοσίτου πλησιάζοντος
εἰς ὠρίμανσιν καὶ ὀρίζομένην βορείως ὑπὸ τῶν ὄρων
Κάρα. Ἐκεῖθεν ἀναβάντες εἰς τὸ δυτικοθόρειον τοῦ ὄρους
καὶ ἐπὶ σκοπιᾶς καθήσαντες ἐβλέπομεν πανταχόθεν τὸν
ὀρίζοντα ἡμῶν ὑπὸ πυκνῶν κορυφῶν βουνῶν κεκαλυμμέ-
νον, ἐκτὸς τοῦ πρὸς ἀνατολάς, ἐπειδὴ ἐκόπτετο ὑπὸ ὑψη-
λοτέρου ὄρους τῶν Μπίγγα. Τὴν νοτιανατολικῶς ἡμῶν
ὑψηλὴν κορυφὴν ὠνόμαζον Ἀμπταλμπάρι, ἀνῆκε δὲ
εἰς τοὺς Γιοῦλο. Τὴν δὲ ταύτης νοτιωτέραν ἐκάλουν
Μελά, ἥτις κατοικεῖται, ὡς ἔλεγον, ὑπὸ ἀναμίχτου φυ-
(α) Ἡροδ. II. 30.

λῆς ἐκ τῶν Κρέκι καὶ Μπάντα, ἡ ὑπὸ τῆς Κρεκομπάντα καλουμένης καὶ ἀνατολικώτερον ἐκτεινομένης μέχρις ἐτέρου ἐπισήμου ὄρους καλουμένου Ἀμπαφέρι· ὑπὸ τῆς ἰδίας φυλῆς κατοικοῦνται καὶ αἱ δυτικῶς τοῦ Μελά καὶ Ἀμπταλμπάρι ταπειναὶ κορυφαί, τὰ δὲ βορείως τούτων καὶ τὰ δυτικῶς καὶ βορείως τῆς κοιλάδος τῶν Γιοῦλο καὶ Μπίγγα ὄρη, ἅπερ ἐκτείνονται καὶ βορείως τῶν ὄρων Μπίγγα καὶ Σιάλα μέχρι τοῦ πεδίου Ταάσση, κατοικοῦνται ἔλεγον ὑπὸ ἔθνους ἰδιογλώσσου καλουμένου Κάρα. Τὰ βορείως τούτων καὶ δυτικῶς τοῦ πεδίου Ταάσση πρὸς βορρᾶν προεκτεινόμενα, κατοικοῦνται ὑπὸ ἰδιογλώσσου ἔθνους Σοῦλα ἢ Θάλα κατὰ τὸν Πτολεμαῖον, ὅπερ ἀπέχει, ὡς ἔλεγον, περὶ τὰς πέντε ἡμέρας ἐκ τῆς πόλεως Ῥοῦγγα τοῦ ἔθνους Μπόργο. Τὰ δυτικῶς δὲ τῶν Σοῦλα ὄρη καὶ βορείως τῶν ὄρων Κάρα κατοικεῖ ἐθνάριον καλούμενον Μπόγγω, τὰ δὲ δυτικῶς τούτου, καὶ τῶν Κάρα, καὶ τῶν τῆς φυλῆς Κρεκομπάντας ὄρη ἀνήκουν, ἔλεγον, εἰς ἀνθρωποφάγον ἔθνος καλούμενον Μπάντα. Τὰ βορειανατολικά τούτων ὠνόμαζον Μάρπα, τὰ δὲ δυτικῶς τῆς Κρεκομάντας Οὐάντα, ἅπερ πρέπει νὰ ᾧσι τὰ ὑπὸ τῶν περιγητῶν ὀνομασθέντα Καντάϊ. Ἐκ δὲ τῶν ὄρων Μπάντα, μοι ἔλεγον οἱ μέχρις Οὐάντα ἀπελθόντες Ἀραβες, ποταμὸς νοτίως ῥέων διέρχεται δι' Οὐάντα, ἐνισχυόμενος δ' ὑπὸ ποταμῶν πεμπομένων πρὸς αὐτὸν ἐκ τῶν κορυφῶν Ἀμπταλμπάρι καὶ Μελά καθίσταται πλωτός, καὶ διερχόμενος ἀνατολικῶς Σαμπάγγας, ἧς καὶ τὸ ὄνομα λαμβάνει, ἄγει νοτίως δι' Ἀμπουντίγγα καὶ ἐμβάλλει, ὡς μετ' ὀλίγον παρὰ τοῦ Ζουμπέρ πάσια θέλομεν μάθει, εἰς ποταμὸν ὀνομαζόμενον Μπόμω. Δυτικῶς δὲ τῆς Σαμπάγγας

ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οἱ μέχρι Σαμπάγγας ἀπελθόντες Ἄρα-
βες μοι ἔλεγον, ὑπάρχει ἄλλος ποταμὸς διαρρέων φυ-
λὴν καλουμένην Ῥιντά, ἣτις πρέπει νὰ ᾔῃ ἡ ὑπὸ τῶν
περιηγητῶν περιγραφεῖσα φυλὴ Ῥουντά, ἀλλὰ τὸν πο-
ταμὸν μὴ ἰδόντες δὲν ἠδύναντο νὰ μοι ὀρίσωσι τὸν ῥοῦν
αὐτοῦ. Ἄλλοι τοῦτον μέγαν ποταμὸν λέγοντες ἐκάλουν
Ἄρντα, ἐπειδὴ ἐπ' αὐτοῦ ὡς ἔλεγον ὑπάρχει παμπλη-
θὴς Ἄρντα. Ἀλλὰ πιθανὸν τὸ ὄνομα Ἄρντα νὰ προ-
ῆλθεν ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς φυλῆς ἣν διαρρεῖ Ῥιντά·
εἶνε δέ, ὡς μετ' οὐ πολὺ παρὰ τινος βασιλέως τῆς Μπάντα
Ῥαφάη καλουμένου θέλομεν μάθει, ὁ ὑφ' ἡμῶν καλού-
μενος Σιάρη. Σιάρη δ' ἐκάλουν οἱ Ἄραβες τὸν διὰ Μπα-
γερμὴ μόνον ῥοῦν αὐτοῦ, εἰς ὃν ἐμβάλλει καὶ ὁ Μαμοῦν.
Ἐπὶ τῆς σκοπιᾶς δὲ τοῦ ὄρους Νιάμπα καθήμενος
καὶ ἔχων ὀρίζοντα ἐκτεθειμένον, καὶ κάτωθι τὰς ἄλλας
κορυφὰς τῶν ὄρων πεπυκνωμένας, ἠτένισα πρὸς βορρᾶν,
καὶ ἰδὼν τὸ τοῦ οὐρανοῦ κυανοῦν, ὡς ἄλλον ὠκεανὸν
κυκλοῦν τὸν ὀρίζοντά μου, ἐνθυμήθην τὸν ἐξ Αἰθιοπῶν
ἐρχόμενον Ποσειδῶνα, καὶ ἰδόντα μακρόθεν ἐκ Σολύμων
ὄρων τὸν διὰ τῆς σχεδῆς πλέοντα σχεδὸν εἰς τὴν νῆ-
σον τῶν Φαιάκων Ὀδυσσεά. Τὸν ἐξ Αἰθιοπῶν ἀνιῶν
κρείων Ἐνوسیχων τηλόθεν ἐκ Σολύμων ὁρέων ἶδεν... (α)
Τὰ Σόλυμα δ' ὄρη λέγει ἡμῖν ὁ Στράβων ἐπλάσεν ὁ ποιη-
τῆς (β) εἰς τὴν Αἰθιοπίαν καθ' ὁμοιότητα τῶν ἐπιφανε-
στάτων Σολύμων ὄρων τοῦ Ταύρου τῶν ἀπὸ Λυκίας
ἕως Πισιδίας (γ). Ἀλλ' ὁ ποιητῆς ἐγίνωσκεν ὅχι μόνον
τὰ Σόλυμα ὄρη τῆς Αἰθιοπίας ἀλλὰ καὶ πολλὰς χώρας
θεωρουμένας ὑφ' ἡμῶν ἀγνώστους· ὠνόμασε δὲ τὰ Σόλυμα
ὄρη ἐκ μεταπτώσεως τοῦ ὀνόματος Σιάλα, ἅπερ δι' ἐτέραν

(α) Ὅμηρ. Ὀδυσ. Β. 282. (β) Στράβ. 31. (γ) Στράβ. 21.

μετάπτωσιν εἶτα ὠνομάσθησαν καὶ ὄρη τῆς Σελήνης. Ἦσαν δὲ τὰ ὄρη καὶ τότε ὅπως καὶ τώρα ὀνομαστὰ διὰ τοὺς ἐξ αὐτῶν πανταχόθεν ρέοντας ποταμούς. Γνωστὰ δ' ἐγένοντο τῷ ποιητῇ διὰ τοῦ τότε γενομένου διάπλου διὰ τοῦ Χρέτου ποταμοῦ, διὰ τῆς Λιβύης λίμνης, ἡ Τζάχ, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ Σιάρη ὑπὸ τῶν Φοινίκων ἀπερχομένων χάριν ἐλεφαντόδοντος εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Αἰθιοπίας, οἵτινες εἶχον ναύτας Ἑλληνας καὶ ἰδίως Κίλικας, Θαρσεῖς ὑπὸ τῆς Βίβλου καλουμένους (α).

Τὴν 17 Ἰουλίου πολέμων ἔνεκεν ἀντὶ νὰ διευθυνθῶ ἐκεῖθεν νοτίως, ἐπανεκάμψα διὰ τῆς ἰδίας ὁδοῦ μέχρι τῆς διαρρεομένης κοιλάδος ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Μίτζα· εἶχον συνοδοιπόρους Μοῦσά τινα ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐταιρίαν τοῦ Ζουμπέρ Πάσσια καὶ βασιλέα τινα τῶν Κρέκοι Ἀγγατα καλούμενον, οἵτινες ἤρχοντο ἐκ τῶν Μπάντα μετὰ πολέμους, φέροντες πολλοὺς αἰχμαλώτους καὶ ἐλεφαντόδοντας. Εἰς δὲ τὴν κοιλάδα ἀμέσως ἐκ τῶν ὁρῶν κατελθόντες διήλθομεν τὸν Μίτζα ἐξ ἀνατολῶν καμπτόμενον, καὶ μετ' ὀλίγον τὸν αὐτὸν πάλιν ἐρχόμενον ἐκ δυσμῶν ἐκ τοῦ ὄρους Ἀμπταλμπάρι, καὶ κατελύσαμεν μετὰ τέσσαρας ὥρας ἐκ τῆς πρώτης διαβάτεως τοῦ Μίτζα εἰς τὴν ὄχθην τοῦ Ντομέ, ὅστις κατερχόμενος ἐκ τοῦ ὄρους Ἀμπταλμπάρι ποιεῖ τὰς ἀπαρχὰς τοῦ Μπουλπούλ. Τὴν αὔριον διήλθομεν τὸν Ντομέ καὶ παραποτάμιον αὐτοῦ καλούμενον Ἀμπιτζιά, καὶ ὄρη ταπεινὰ νοτίως τὴν κοιλάδα ὀρίζοντα διελθόντες κατήλθομεν εἰς τὴν χώραν τῶν Κρέκοι καὶ κατελύσαμεν μετὰ ἑπτὰ ὥρας εἰς παραποτάμιον τοῦ Ἀντα ἐρχόμενον ἐκ δυσμῶν. Τὴν αὔριον μετὰ 5 1/2 ὥρας διήλθο-

(α) Ἰεζεκιήλ κζ'.

μεν καὶ τὸν Ἄντα ἀπὸ δυσμῶν ἐκ τοῦ ὄρους Μελά ἐρχόμενον, καὶ κατελύσαμεν μετὰ 1/2 ὥραν εἰς Κουτουάχα ἐπὶ δύο ἡμέρας νοτιανατολικῶς τοῦ Σιάλα κειμένην, καὶ ἐπὶ πέντε ἀνατολικῶς τῆς ἐν Μπάντα Σαμπάγγας, ἀνατολικῶς τῆς ὁποίας ὁ ὁμώνυμος αὐτῇ ποταμὸς ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον ρεῖ. Τὴν αὔριον 22 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀνατολικῶς διευθυνόμενοι διέβημεν ἀμέσως παραποτάμιον τοῦ Ἄντα, ὅστις ἐκεῖθεν βορειανατολικῶς στρεφόμενος διέρχεται κοιλάδα μετὰ τῶν ὄρων Ἀμκοῦς καὶ Ἀμποῦσα κειμένην, μεθ' ἣν δέχεται ἀνατολικῶς Ὁφραντὲ Ναχὰς τὸν Μπουλμπούλ, οὗτινος εὐμεγεθέστερος ὢν εἶνε ἡ κυρία πηγὴ τοῦ ποταμοῦ Ἀράπ. Κατὰ ταύτην τὴν ὁδὸν εἰς ἐκ τῶν ὑπηρετῶν μου ὑποκλώθων ἐλειποτάκτησε, καὶ θελήσας νὰ εὔρω τὸν ἕτερον, ὅστις προεβάδιζε μετ' ἄλλων, ἀπεπλανήθην μετὰ τῶν ὑψηλῶν χορτῶν, λαβὼν ἄλλην ἀντὶ ἄλλης διάστένον ὁδόν. Ἦτο ἤδη ἀργὰ ὅταν ἀφίχθεις εἰς χώρας ὑπὸ πυκνῶν χόρτων κεκαλυμμένας ἐνόησα τὴν ἀποπλάνησίν μου, καὶ φοβούμενος μὴ ἐπανακάμπτων ὑποπέσω εἰς πλάνας ἐτέρας προεβάδισα διὰ Μίγγη τηρῶν ἀνατολικὴν πορείαν καὶ διασχίζων κατ' εὐθείαν τὰ χόρτα. Μετ' οὐ πολὺ ἐπῆλθεν ἡ νύξ βαθεῖα, συνοδοὺς ἔχουσα κατάμαυρα νέφη, διότι ἐπανακάμπτοντος τότε τοῦ ἡλίου εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον ἐπανήρχιζον αἱ βροχαὶ εἰς ἐκείνας τὰς χώρας· ἐξηκολούθουν ὁμως τὴν πορείαν κατερχόμενος ἐκ πετρώδους στέπης, καὶ ἀφίχθην εἰς ποταμίτκον, τὸν ὁποῖον δὲν ἔβλεπον, ἀλλ' ἤκουον τὸν αὐτοῦ θόρυβον χρημνιζομένου ἀπὸ καταρράκτου εἰς καταρράκτην, καὶ ἀντὶ νὰ διαβῶ αὐτὸν ἐν σκοτίᾳ κινδυνεύων, προὔτίμησα νὰ διανυκτερεύσω ἐκεῖσε, καὶ ἐπανακάμψας ἐξέλεξα ἐπὶ τῆς στέπης δένδρον

μικρὸν παρὰ μέγα, καὶ περιδέσας τοὺς ἐκείνου κλάδους εἰς τὸν κορμὸν τούτου, ἐπέθετα ἐπ' αὐτῶν καὶ εἰς τὰ πλάγια τῶν πολλὰ χόρτα, καὶ πλείονα ἐνθα ἔμελλον νὰ θέσω τὴν κεφαλὴν μου, ποιήσας οὕτως οἰκίδιον, διότι αἱ νοτίως συνεχεῖς βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ ἦσαν σημεῖα βροχῆς ῥαγδαιοτάτης, ἥτις διὰ προπεμπομένης μοι αὔρας ἐφ' ἡλίου καὶ τὴν εἰς ἐμὲ ἄφιξίν της. Ἐκριζώσας ἔτι πολλὰ χόρτα ἐποίησα κλίνην καὶ ἕτερα προσκεφάλαιον, ἐφ' ὧν ἀφοῦ ἀνεπαύθην ἦλθεν ἡ βροχὴ ῥαγδαιοτάτη. Ἐδρεχε καθ' ὅλην τὴν νύκτα μετὰ λύσσης ποιοῦσά μοι εὐχαριστότερον τὸν ὕπνον· σταγόνες τινὲς ἐνοχλήσασαί μου τοὺς πόδας μὲ ἠνάγκασαν νὰ σύρω αὐτοὺς μικρὸν τι ἄνω. Τὴν πρωΐαν διὰ λεπτὴν ἔτι διατηρουμένην βροχὴν καθεύδων καὶ προσέχων εἰς τὸν ἐνώπιόν μου βόσκοντα ὄνον, εἶδον αὐτὸν αἶφνης ταραχθέντα, καὶ ἤκουσα ὕλακὴν, ἐνόμισα δ' ἄνθρωπον μετὰ κυνὸς ἐρχόμενον καὶ ἀνέμενον τὴν αὐτοῦ ἐμφάνισιν· καὶ ἀφοῦ δὲν ἐφάνη, ἀνέστην ἀναζητῶν αὐτὸν τῇδε κακεῖσε, κατ' ἔχνος μὴ εὐρών, ἀνέβην καὶ ἐρώνουν ἐπὶ πέτρας φωνὰς ἐνάρθρους· ἀλλ' οὐδεὶς μοὶ ἀπεκρίθη, διότι, ὡς μοὶ ἔλεγον ὕστερον εἰς Μίγγη, ἡ ὕλακὴ ἦτο Μπαάμ, ὃν ἡμεῖς συνεπῶς τῷ Ἀννωνι Γορίλλον ὀνομάζομεν. Ἐκ τῆς πέτρας δὲ καὶ ἐκ τῆς στέπης καταβάς καὶ τὸν ποταμίσκον διαβάς ἀνῆλθον πλεύρωμα ὄρους λιμνάζοντος πολλὰ χροῦ, καὶ ἔχοντος ἐπὶ τῆς κορυφῆς κατὰ τὴν νοτίαν προέκτασίν του βράχον ἀπέναντι τοῦ ὁποίου καὶ ἡ στέπη ἐφ' ἧς ἐκοιμήθην ὑψηλοτέρα ἀποβαίνουσα βραχὺδῆς ἦτο, ἐξ ὧν ἐνόησα ὅτι εὐρισκόμην εἰς τὰ ὄρη Ἀμπόυσα, καὶ παρὰ διάβασιν αὐτῶν διότι κατὰ τὴν διεύθυνσίν μου ὁ βράχος μόνον ἐξέλειπεν. Ἐπὶ τοῦ πλευροῦ δὲ μὲν

κρὸν κατὰ μικρὸν ἀναβαίνων ἀφίχθην εἰς χώραν ὁμολῶς ὑποκλίνουσαν νοτίως καὶ ἀνατολικῶς εἰς πεδίον, ἐφ' οὗ ἡ βραχὺδης κορυφή βορείως ὑψοῦτο, καὶ εὐρῶν ὁδὸν ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον ἄγουσαν, προὔτιμητα νὰ βαδίσω δι' αὐτῆς νοτίως· διότι ἡ ὕλακὴ τοῦ Μπαάμ, ὃν ὡς κύνα ἐξέλαβον, νοτίως ἤκ' ἔμετο. Εἶδον μετ' ὀλίγον καλλιεργημένας γαίας, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐν μέσῳ αὐτῶν τὰς κορυφὰς τῶν οἰκῶν τῶν ἰθαγενῶν, πρὸς ἃς διευθυνθεὶς ὠδηγήθην εἰς τοὺς οὐ πολὺ ἀπέχοντας βασιλικοὺς οἴκους. Ἦτο ἤδη πρωΐ· μετὰ μεσημβρίαν ἀφίχθησάν τινες ἐκ τῆς ἡμετέρας συνοδίας, καὶ τὴν ἐπαύριον οἱ ἄλλοι· παρεπονοῦντο δὲ πάντες ὅτι ἐκακοπάθησαν διὰ τὴν βροχὴν καὶ ἐνεπαίζοντο ὑπὸ τοῦ βασιλέως ὅστις διηγεῖτο αὐτοῖς τὴν ἐν καλῇ καταστάσει ἀφίξίν μου. Ἡ σειρὰ δὲ τῶν ὁρῶν Ἀμποῦσα ἐν ἣ εὐρίσκεται ἡ Μίγγη προεκτείνεται ἀνατολικῶς μέχρι τοῦ ὄρους Τελγῶνα, καὶ ἔχει τῶν ἄλλων ὁρῶν μόνη παμπληθῆ μελισσῶν σμήνη. Ὀλιγώτερον αὐταὶ ἀπαντῶσιν εἰς τὰ ὄρη Ἀμχοῦς καὶ οὐδόλως εἰς τὰ ὄρη Σιάλα καὶ εἰς τὰ δυτικῶς τούτων, ἐνῷ ἀπ' ἐτέρου εἰς τὰ ὄρη Σιάλα εὐρίσκεται κατὰ πληθὺν τὸ δένδρον τοῦ βουτύρου, ὅπερ σπανίζει εἰς τὰ ἄλλα. Ταῦτα προμαθόντες προὔμηθεύθημεν ἐκ μὲν Σιάλα βούτυρον, καὶ ἐκ Μίγγη ἄφθονον μέλι, ἵνα παρασκευάζωμεν ὑδρόμελι κατ' ἔθος τῶν ἰθαγενῶν οὔτινος τὴν παρ' αὐτοῖς χρῆσιν καὶ ὁ Στράβων περιγράφει.

Ὁ καιρὸς ἦτο χάριστος διὰ συνεχῆ βροχὴν, ὥρατος δ' ἐγένετο τὴν 28, ὅτε ἀναχωρήσαντες μετὰ 1/2 ὥραν ἀφίχθημεν εἰς χείμαρρον πλωτὸν διὰ τὰς βροχὰς ἀποβάντα· ἐκλέξαντες δὲ κατὰ τὰς ἐνθεν καὶ ἐνθεν αὐτοῦ

ὄχθας δένδρα ὑψηλὰ ἐτάμομεν, ποιήσαντες ἵνα ταῦτο-
χρόνως πρὸς ἀλλήλα πετόντα διασταυρωθῶσι, περιδέ-
σαντες δ' αὐτὰ καὶ ἐξομαλύναντες ἀπετελέσαμεν γέ-
φυραν, δι' ἧς διέβημεν τὸν χεῖμαρρον. Τὴν αὐρίον νοτιο-
δυτικῶς βαδίσαντες μετὰ 7 1/2 ὥρας ἀνεπαύθημεν εἰς
στέπας πολλοὺς ρύακας διαβάντες ἐκ βορρᾶ πρὸς νό-
τον ἄγοντας, καὶ τὴν ἐπαύριον μετὰ 3 1/2 ὥρας διέ-
βημεν τὸν ποταμὸν Μπόρο διὰ γεφύρας ἐπὶ νήσου στε-
ρεωμένης. Ἔρχεται μεγαλείτερος πάντων τῶν ὄσων
μέχρις ἐδῶ διέβημεν, ἐκ τοῦ ὄρους Μελᾶ κατ' εὐθείαν
ἀνατολικῶς ῥέων, καὶ διασχίζων τὰ ὄρη Ἀμποῦσα, ἐν
οἷς δέχεται ἀριστερόθεν ποταμὸν αὐτῷ ἀνάλογον ἐκ τοῦ
ὄρους Ἀμποῦσα, καὶ δεξιόθεν ποταμὸν καλούμενον
Σόσο, καὶ εἴτα ἕτερον Κόχο μεθ' ὃν δέχεται τὸν περι-
γραφέντα ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfurth Μπίρη πρὸς δυσμὰς
τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ Ζερίμπα τοῦ Ζουμπέρ Πάσσια. Ἐ-
ξερχόμενος δ' ἐκ τῶν ὄρων λαμβάνει τὸ ὄνομα ποταμὸς
Ντζιέμπελ, δηλαδὴ ποταμὸς τοῦ Ὄρους, καὶ δέχεται
δεξιόθεν τοὺς περιγραφέντας ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfurth
Κουροῦ καὶ Τέμπο καὶ ἀριστερόθεν ποταμίσκον ἐκ τοῦ
ὄρους Τελγῶνα. Ἀνατολικώτερον δ' ἐν τῷ πεδίῳ σχίζε-
ται εἰς πολλοὺς κλάδους, ὧν εἷς νοτίως ἄγων πρὸς τὸν
ποταμὸν Ντζιοῦρ σχηματίζει μετ' αὐτοῦ νήσον ὑπὸ τῶν
Ντζιοῦρ κατοικουμένην, ἕτεροι δὲ βορείως ἄγοντες ἀφα-
νίζονται εἰς ἔλη, ἐξ ὧν ἐξέρχεται ἡ νοτία κεφαλὴ τοῦ
Φανικάμ, ἣν ὁ κ. Schweinfurth ἐκ τοῦ ποταμοῦ Γαζᾶλ
ὑπώπτεισεν ἀρχομένην. Ἡ ἐκβολὴ τοῦ ἐν τῇ λίμνῃ
Ῥέχ ἀφθονα ὕδατα ἔχουσα καὶ τὴν ἰδίως ἀρχὴν τοῦ πο-
ταμοῦ Γαζᾶλ ποιοῦσα ἐξελήφθη ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfurth
ὡς ἐκβολὴ τοῦ ποταμοῦ Ἀράπ, ὃν ἡμεῖς προεγράψαμεν

σχηματίζοντα λίμνην, καὶ ἐκ ταύτης ἐξερχόμενος ποι-
οῦντα τὴν βορείαν κεφαλὴν τοῦ Φανικάμ. Ὑπώπτεισα
δὲ τὴν νοτιανατολικὴν κεφαλὴν τοῦ Φανικάμ ἐκ τοῦ
ποταμοῦ Μπόρω ἔχουσιν ἀρχὴν καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ ποτα-
μοῦ Γαζάλ· διότι κατοικεῖται ὑπὸ τῆς φυλῆς τῶν Ντζι-
αγγαί, ἡ ὁποία κατὰ τὴν λίμνην Ῥέκ τὰς ὄχθας τῶν
ἐκβολῶν τοῦ Μπόρο κατέχουσα ἐκτείνεται νοτίως μὲν
κατὰ τὸν τοῦ Μπόρο κλάδον πρὸς τὸν Ντζιοῦρ, βορείως
δὲ μέχρι τῆς ἐνώσεως τῶν κεφαλῶν Φανικάμ, ἐν ᾧ ἀμ-
φότεροι αἱ ὄχθαι τοῦ Γαζάλ κατοικοῦνται ὑπὸ τῶν Νουέρ,
οἱ δὲ λαοὶ τῶν χωρῶν ἐκείνων προεκτείνονται κατὰ
τὸν ῥοῦν τῶν ποταμῶν, καὶ ἐπομένως κλάδον τοῦ
Μπόρο ἀκολουθήσαντες οἱ Ντζιαγγαί ἀφίχθησαν μέχρι
τοῦ ποταμοῦ Φανικάμ. Ἀφίχθημεν δὲ μετὰ 1 1/2 ὥραν
ἐκ τῆς διαβάσεως τοῦ Μπόρο εἰς Ντέμ Νταοῦτ, δηλαδὴ
πόλιν ἢ ἔδραν τοῦ Νταοῦτ, διότι πόλεις ἐκεῖ δὲν ὑπάρ-
χουσιν, ὀνομασθεῖσαν οὕτως ἐπειδὴ ἦτο ἔδρα πρὸ τριά-
κοντα ἐτῶν Νταοῦτ τινὸς δηλαδὴ Δαυὶδ Ἀραβος ἐκεῖσε
ἐμπορευομένου. Νοτιοδυτικῶς ταύτης ἐπὶ ἡμεροδρο-
μίαν ὑπάρχει τὸ ὄρος Ἀμπαφέρι κατοικούμενον ὥς
προελέχθη ὑπὸ Κρεκο-Μπάντας. Ὁδὸς δὲ σύντομος
παρ' αὐτῷ ἄγει ἐκ Ντέμ Νταοῦτ εἰς Μόφιο, ἀλλ' ἦτο
ἐνεκα ἐρημώσεως τῶν χωρῶν ὑπὸ τῶν Ἀράβων κατε-
στραμμένη. Ἐκ Ντέμ Νταοῦτ δὲ ἀνατολικῶς μᾶλλον
διευθυνόμενοι μετὰ 5 ὥρας ἀφίχθημεν εἰς στέπας καὶ
τὴν 1 Αὐγούστου 1876 ἀφίχθημεν εἰς στέπας ὁμοίως
μεθ' ὥρας 12, καὶ τὴν αὔριον μετὰ δύο καὶ 1/2 ὥρας
ἀφίχθημεν εἰς Μποχὸ ἔδραν τοῦ Μοῦσα. Τὴν 4 Αὐγού-
στου συνοδοιπορῶν μετὰ τοῦ βασιλέως Ἀγγατα μετὰ
5 1/2 ὥρας ἀφίχθημεν εἰς Σώμητ, ἐξ οὗ ἀνατολικῶς

ἐπὶ 4 ἡμεροδρομίας κεῖται ἡ οὐ μακρὰν τῶν ὄχθων τοῦ Μπίρη Ζερίμπα τοῦ Ζουμπέρ Πάτσια ἐν ἧ ὁ κ. Schweinfurth ἀφίχθη. Διέρχονται δ' οἱ ἄγοντες εἰς αὐτὴν τὸν ποταμὸν Σότο, τὸν Κόκο, καὶ τὸν Μπίρη. Τὴν αὔριον ἀνατολικῶς καὶ μᾶλλον νοτίως βαδίζοντες εἰς ὄρη ἀφίχθημεν μετὰ ὀκτῶ ὥρας εἰς στενὴν μεταξὺ καταδασωμένων ὄρων κοιλάδα, ἐν ἧ ἡδρευεν ὁ βασιλεὺς Ἀγγατα. Ἐκεῖ εἶδον πίθηκον Ντζιάκα ὑπὸ τῶν Κρέκοι καλούμενον, μεγαλείτερον τοῦ φαιοῦ κερκοπιθήκου, ὃν Ὀλοῦ καλοῦσιν· εἶνε καθ' ἅπαν τὸ σῶμα ξανθός, καὶ λευκός κατὰ τὸ πρόσωπον καὶ τὴν κοιλίαν, ὀφθαλμοὺς ἔχει καστανούς λάμποντας μακρόθεν, καὶ φωνὴν παρεμφερῆ παραπονουμένου παιδίου ἀλλ' ἐρρέως προφερομένην· ἐλέγετο δυσπειθέστερος τοῦ Ὀλοῦ, δύναται δὲ νὰ θεωρῇ ἢ ὡς εἶδος τοῦ Cercopithecus Pallas, διότι δὲν φέρει οὐδαμοῦ ὡς οὗτος φέρει μελανὰς τρίχας μετὰ λευκῶν κανονικῶς ἢ ἀτάκτως ἀναμεμιγμένας κατὰ τὸ πρόσωπον καὶ κατὰ τὴν κοιλίαν. Ἅλλοτερον εἶδος πιθήκου κυνοκεφάλου εἶδον εἰς τὰς ἀνατολικωτέρας εἶτα χώρας, ὀνομαζόμενον Ντεκρήτ· εἶνε εὐμεγεθέστερος πάντων καὶ δασοτριχότερος, ἀλλὰ φαιός ὡς ὁ Ὀλοῦ περίπου κατὰ τὸ σῶμα, καὶ ὄχι μέλας κατὰ τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ φαιός ὁμοίως· ἔχει τὴν ὄψιν ποιμενικοῦ κυνὸς ὡς πρὸς τὸ ὕψος ἀλλὰ βραχύτερος αὐτοῦ ὅταν τετραποδίῃ· καλεῖται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος κῆβος τὸ μὲν πρόσωπον, ὡς λέγει, ἐοικώς σατύρῳ, τᾶλλα δὲ κυνὸς καὶ ἄρκτου μεταξύ, γεννᾶται δ' ἐν Αἰθιοπία καὶ ἐλατρεῦετο ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν Μέμφιν Βαβυλωνίων (α). Τὰ εὐμεγέθη ὅσα τούτου ὁ ἐν Χελουάν ἱατρὸς ἐξελάμβανεν ὡς

(α) Στράβ. 812. 40.

εἶδος προὑπάρχοντος ἐν τῇ λιθικῇ ἐποχῇ πιθήκου. Τὸν Ὀλοῦ εἶδον κακαρίζοντα ὥραϊα περὶ τὰ δάση τῆς Κουτουάχα, νοτίως δὲ ταύτης εἰς τὰς χώρας τῶν Νιαμάνοι, καὶ βορείως εἰς τὰς χώρας τῶν Μπαγγάρα οἰκογενειακῶς ζῶντα· ὥστε εἶνε ὁ μᾶλλον ἐξηπλωμένος εἰς τὰς τῆς Ἀφρικῆς χώρας. Τὸν Γορίλλον ἢ Μπαάμ οὐδαμοῦ εἶδον, μοι ἐβεβαίουν ὅμως αὐτὸν ὑπάρχοντα εἰς τὴν χώραν τῶν Κρέχοι καὶ εἰς τὴν τῶν Νιαμάνοι· εἰς τούτους δὲ διαμείνας ἐπὶ τινος ἡμέρας εἰς τὴν αὐλὴν βασιλέως τινὸς καλουμένου Μούκια ἤκουον, καθ' ὅλην τὴν νύκτα, ὕλακας Γορίλλου κλαίοντος τὴν αὐτοῦ γυναῖκα, ἣν ὁ Μούκια φονεύσας ἔφαγε. Λέγεται δυσκόλως ὑποπίπτων εἰς χεῖρας, ὡς βεβαιοῖ καὶ ὁ Καρχηδονίων βασιλεὺς Ἄννων ὅστις εὗρεν αὐτοὺς εἰς νῆτον τοῦ κόλπου τῆς Γουινέας, εἰς τοῦ ὁποίου τὸν μυχόν, λέγει νῆτος ἦν, καὶ ἐν αὐτῇ νῆτος ἑτέρα μετὰ ἀνθρώπων ἀγρίων, πολὺ δὲ πλείους ἦσαν γυναῖκες δατεῖται, ἅς οἱ ἐρμηνεῖς Γορίλλας ἐκάλουν· διώκοντες δ' ἄνδρας δὲν ἐλάβομεν, γυναῖκας δὲ τρεῖς, αἱ δάκνουται καὶ σπαράττουται τοὺς ἄνδρας οὐκ ἤλεον ἔπεσθαι· ἀποκτείναντες δὲ αὐτὰς ἐξεδείραμεν.

Τὴν 8 τοῦ μηνὸς ἀναχωρήτας ἐκ τοῦ Ἀγγατα, καὶ ἔχων διεύθυνσιν νοτιοδυτικὴν ἐπὶ ὄρεινῶν χωρῶν, μεταξὺ ὑψηλῶν χόρτων καὶ πυκνῶν καλαμώνων, διήλθον μετὰ ἑξ ὥρας τὸν Σότω ἐκ δυτμῶν ἐρχόμενον καὶ πιθανῶς ἐκ τῶν περὶ τὸ Ἀμπαρέρι ὄρων, οὗτινος τὸ ὄνομα οἱ συνοδοιπόροι μου δὲν ἐγίνωσκον. Τὴν αὔριον μετὰ πέντε ὥρας διέβην τὸν ζυγὸν τῶν ὄρων τὸν χωρίζοντα ἐκ τοῦ ὄρους Μελά, ἐξ οὗ πηγάζει· ὁ Μπόρω, τὰ πρὸς αὐτὸν ῥέοντα ὕδατα ἐκ τῶν πρὸς νότον, δὲν πρὸς διάκρισιν τῶν ἄλλων Μακεδονικὸν ζυγὸν ἐκάλεσα. Τὴν αὐ-

ριον μετὰ ἑξ ὥρας κατελύσαμεν ἐντὸς τῶν ὁρῶν, καὶ τὴν ἐπαύριον διήλθομεν μετὰ δύο ὥρας διὰ κρεμαστῆς ἐκ δένδρων γεφύρας τὸν ποταμὸν Προῦγγο ἐρχόμενον ἐξ ἀνατολῶν, καὶ ἄγοντα δυτικῶς καὶ εἴτα νοτίως, σχηματιζόμενον δ' ἐκ τοῦ Μακεδονικοῦ ζυγοῦ, πιθανὸν ἀντιθέτως τῶν πηγῶν τοῦ Κόκο. Τὴν αὔριον μετὰ πέντε ὥρας ἀφίχθημεν εἰς πετρῶδες ὄρος καὶ τὴν ἐπαύριον καταβάντες εἰς ἐπιμήκη κοιλάδα ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἐκτεινομένην, διέβημεν μετὰ ἑξ ὥρας τὸν ποταμὸν Ουέσση, ὅστις ἐκ τῶν βορειανατολικῶν ἐρχόμενος ἄγει νοτιοδυτικῶς εἰς ἕτερον ποταμὸν Μπέτη· μετὰ τρεῖς ὥρας δ' ἐπὶ στεπῶν βαδίζοντες ἀφίχθημεν εἰς χωρίον τῶν Κρέκοι. Τὴν αὔριον μετὰ τέταρτον ὥρας διέβημεν διὰ γεφύρας τὸν Μπέτη ἐκ τῶν βορειανατολικῶν ἐρχόμενον ἐκ τῶν ὁρῶν ἐκείνων τοῦ Μακεδονικοῦ ζυγοῦ, ἐξ ὧν ὁ Ουέσση, ὁ Προῦγγο καὶ ὁ Κόκο σχηματίζονται· ἄγει δὲ νοτιοδυτικῶς καὶ κάμπτεται μετ' ὀλίγον νοτίως μέχρι τῆς ἐμβολῆς εἰς ἕτερον ποταμὸν Μπόμο. Ὁ κ. Schweinfurth συγχέων αὐτὸν διευθύνει βορείως μετὰ τινος ποταμοῦ Μπάμα, ὅστις δέον νὰ ᾖ ὁ Μπόμο. Μετὰ μίαν δ' ὥραν κατελύσαμεν εἰς χωρίον τῶν Κρέκοι, ἐνθα τὸ δεύτερον προσεβλήθην ὑπὸ πυρετοῦ κακοήθους· θέσαντές με δ' ἐπὶ κλίνης μ' ἔφεραν ἐκεῖθεν χωρὶς νὰ ἐννοῶ ἐπὶ ἑξ ἢ ἐπτὰ ὥρων πορείαν εἰς Μόφιο χώραν τῶν Νιαμάνοι Μπαγγίαι, καὶ μ' ἐναπέθεσαν εἰς τὴν Ζερίμπα τοῦ Οὔτφεραχ ἐνὸς τῶν ἐταίρων τοῦ Ζουμπέρ Πάσσια· τὰς αἰσθήσεις δ' ἀναλαβὼν μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ἐνόμιζον ὅτι ἐκοιμήθην νύκτα μόνον μίαν. Εὖρον τὸ καλαμβόκιον θερισμένον, ἐνῶ ἐγκατέλειψα αὐτὸ ἐν ὠριμάνσει εἰς τὰς χώρας τῶν Κρέκοι, ἐθερίσθη πρὸ τῶν βροχῶν τῆς ἐπι-

στροφῆς τοῦ ἡλίου, αἵτινες διετηρήθησαν ἐκεῖ καθ' ὅλον τὸν Σεπτέμβριον. Ὁ δὲ Οὔτφεραχ εὕρισκόμενος εἰς τὴν Ζερίμπα τοῦ Ζουμπέρ Πάσσια ἐν ἣ καὶ ὁ Μοῦσα ἀπὸ Μποχὸ ἀπῆλθε, μοὶ ἐζήτει ἐλθὼν ἑκατοντάδα λιρῶν, ὧν ἀνάγκην, ὡς μοὶ ἔλεγεν, εἶχε. Τῷ ἔθεσα, ὅπως τὸν ἐξ αὐτοῦ κίνδυνον διαφύγω, τὰς κλεῖς τῶν κιβωτίων μου εἰς τὰς χεῖρας παρακαλῶν, ἵνα λάβῃ ὅσα ἤθελε καὶ μοὶ ἀφήσῃ ὅσα ἐνόμιζεν ἀναγκαῖα, ἵνα διαπλεύσω τὸν ὠκεανὸν εἰς τὴν προὔτιθέμην νᾶ κατέλθω, ἀπερχόμενος εἰς τὴν ἐμὴν πατρίδα. Μοὶ ἔλεγε δ' ὅτι ἤκουσέ με παρὰ τοῦ Μοῦσα, πλούσια δῶρα δωρήσαντα καὶ πολυτελεῖ εἰς τὸν Νοῦρ καὶ ὀλίγα εἰς ἐκεῖνον. Ἀλλ' εὐτυχῶς διαβαίνων διὰ Μόφιο τότε Μουσταφᾶς τις Ἀλβανὸς ἐκ Μπεράτ με παρεκάλεσε νᾶ τὸν ἀκολουθήσω· ἐπειδὴ ὑπεχρεώθη διελθὼν διὰ τῆς Πελοποννήσου οὐ μακρὰν τῆς ἐμῆς πατρίδος καὶ ἐσχετίσθη μετ' ἐμοῦ ὁμιλῶν τὴν Τουρκικὴν καὶ Ἑλληνικὴν. Προὔτιθέμην νᾶ διευθυνθῶ νοτίως καὶ νοτιοδυτικῶς, ἀλλὰ φοβούμενος τὸν Οὔτφεραχ ἠκολούθησα τὸν Ἀλβανὸν πορευόμενον νοτιανατολικῶς. Ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Μόφιο τὴν 3 Ὀκτωβρίου 1876 μετὰ τὴν παῦσιν τῶν βροχῶν, καὶ κατελύσαμεν μετὰ 7 1/2 ὥρῶν πορείαν πλησίον τοῦ ποταμοῦ Χάγγουα, ὅστις νοτιόθεν ἐκ τῶν ὄρῶν ἰδιογλώσσου ἔθνους Γκόπο ἐρχόμενος ἄγει βορειοδυτικῶς εἰς τὸν Μπέτη· ἐβάδιζον δὲ πεζῶς διότι ὁ ὄνος παραμεληθεὶς κατὰ τὴν ἀσθένειάν μου ἀπέθανε. Τὴν αὔριον δεξιὰ ἡμῶν ἔχοντες τὰ ὄρη Γκόπο ἀνεπαύθημεν μετὰ τεσσάρων ὥρῶν πορείαν εἰς τινὰ Ἀραβὰ Σιερήφ, παρήλθομεν δὲ καθ' ὁδὸν μεγαλοπρεπέστατον βαμβακίτην, ὅστις Ῥοῦμ καλεῖται ὑπὸ τῶν Ἀράβων, εἶχε μέγιστον ὕψος καὶ κατὰ τὸν κορμὸν πτέρυγας ὑπερμε-

γέθεις ἐκ τῆς βίας αὐτοῦ πρὸς τὰ ἄνω ἀποστενοῦ-
 μένας· ἦτο ὁ μόνος ἐν τῷ δάσει, καὶ μόνος ὃν εἶδον
 καθ' ὅλην τὴν ὁδὸν μου, ἀλλ' ὥς μοι ἔλεγον ἐν ἀφθο-
 νίᾳ ὑπάρχει εἰς τὰ δάση τῶν Μπήγγα, ἐνθα οἱ Ἀραβες
 ἐκ τοῦ αὐτοῦ βάμβακος στρωμνὰς ἐποιοῦν. Θέλομεν
 μετ' ὀλίγον αὐτὸν ἐπανίδει εἰς ἔκτασιν μεγάλην· ἔτε-
 ρον τούτου εἶδος ἔχον τὸν κορμὸν ὑπ' ἀκανθῶν κωνικῶν
 κεκαλυμμένον, εὔρον εἰς τὰς νοτιωτέρας χώρας τῶν
 Νιαμάνοι. Διὰ τὴν αὐτοῦ μεγαλοπρέπειαν καὶ διὰ τὴν
 αὐτοῦ μοναξίαν ἐθεωρεῖτο ὡς θεοῦ κατοικίχ, τὰ περίχ
 αὐτοῦ δένδρα ἦσαν καταστόλιστα ὑπὸ στάχεων ἐδρα-
 σμένων καλαμβοκίου, οὓς τῷ θεῷ οἱ Νιάμ Νιάμ ἀφιέ-
 ρουν. Τὴν αὔριον μετὰ 5 ὥρας κατελύσαμεν εἰς δάσος
 ἐν ᾧ συλλέγοντες οἱ ἄνθρωποι τὴν αὐτῶν τροφὴν ἔφε-
 ρον εὐμεγέθεις ἀγρίους φασιόλους, ὧν ἐν εἶδος στρογ-
 γύλον εἶχε γεῦσιν καλλίστην, καὶ γεώμηλα ἄγρια,
 Παμπαὶ ὑπὸ τῶν ἐκεῖ ὀνομαζόμενα, ἅπερ εἶχον γεῦσιν
 λαμπροτέραν τῶν ἡμετέρων ὀπτὰ ἢ βραστὰ τρωγόμενα.
 Ἀπαντῶσι τοῦ λοιποῦ πρὸς νότον ἐν ἀφθονίᾳ καὶ ἐν
 ἀγρίᾳ καταστάσει εἰς τὰ δάση, καὶ ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν
 καλλιεργούμενα. Τὴν αὔριον μετὰ δύο ὥρας διέβημεν
 τὸν ποταμὸν Γάγκουα, ὃν Γκαγγὰ καλεῖ ὁ κ. Schweinfurth
 καὶ συγχίζει τὴν αὐτοῦ διεύθυνσιν, κατέρχεται ἐκ τῆς
 Ντέμ Γκούτζιω σχηματιζόμενος ἀντιθέτως τοῦ Μπίρι,
 καὶ ἄγει νοτιανατολικῶς εἰς τὸν Μπόμο διερχόμενος
 μεταξὺ τῶν ὁμοειδῶν φυλῶν Γκόπο καὶ Κάρα. Εἰσῆλ-
 θομεν δὲ εἰς τὴν γῆν τοῦ βασιλέως Τίκμα ἀδελφοῦ τοῦ
 Μόφιο, καὶ νοτίως καὶ μᾶλλον ἀνατολικῶς βαδίζοντες
 διέβημεν μετὰ ἑπτὰ ὥρας διὰ γεφύρας καὶ τὸν Οὐαλέ,
 ὅστις ὡς ὁ κ. Schweinfurth ἔγραψεν ἡμῖν ἐκ τῆς Ντέμ

Μπεκήρ· ἀντιθέτως τοῦ Κουροῦ σχηματιζόμενος βεῖ
 πρὸς τὸν Γάγκουα, μεθ' οὗ ἐνοῦται ἐν τῇ χώρᾳ τῶν
 Κάρα πρὶν ἢ εἰς τὸν Μπόμο ἐμβάλλῃ. Μέχρις ἐδῶ πε-
 ζοπορῶν καὶ ἐξησθενημένος ὢν ἐκ τῆς κακοήθους νό-
 σου ἔσχον κατὰ τὰ πέλματα φλυκταίνας καὶ πληγὰς
 εὐμεγέθεις, αἵτινες ψυχρανθεῖσαι, διότι μετὰ τὴν διάβα-
 σιν τοῦ Οὐαλὲ ἐστάθημεν ἐπὶ μικρόν, κατεστάθησαν
 ἐπώδυνοι. Προσεπάθουν νὰ συνοδοιπορῶ στήριζόμενος
 ἐπὶ δύο δοράτων, ἀλλ' οἱ πόνοι μοὶ ἐπροξένουν φρίκην.
 Εἰς μάτην ὁ Ἀλβανὸς μὲ ἐνεθάρρυνε λέγων ὅτι ἡ αὐτοῦ
 ζερίμπα εὐρίσκετο πλησίον. Ἐρρίψαν τότε δύο τῶν ἀν-
 θρώπων κατὰ γῆς τὰ βάρη καὶ λαμβάνων με ἕκαστος
 ἐπὶ τῶν ὤμων μὲ ἔφερεν ἐπὶ δύο λεπτά τῆς ὥρας, βα-
 δίζων τροχάδην· ἀλλ' οὕτως οἱ πόδες ἐγένοντο ἐπωδυ-
 νότεροι, ψυχρανθέντες, καὶ ῥίγη διαδοχικὰ κατέλαβον
 ἅπαν μου τὸ σῶμα. Μετ' οὐ πολὺ ἄνδρες ἐκ τῆς ζε-
 ρίμπας τοῦ Ἀλβανοῦ εἰς προὔπαντησιν ἐλθόντες, ἔφε-
 ραν ζῦθον ἐκ τοῦ οἰνοφόρου δένδρου, ὑπὸ τῶν ἰθαγε-
 νῶν Νιαμταντὶ καλουμένου, καὶ πιὼν κατηυχαριστήθην,
 διέλειψαν δὲ ταχέως καὶ τὰ ῥίγη· δι' ὃ πιὼν πάλιν, καὶ
 πάλιν ἀκορέστως, μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ἐπινον τὸ τῶν θεῶν
 νέκταρ ἐν τῇ εὐδαίμονι Αἰθιοπίᾳ· μετὰ δὲ 1 1/2 ὥραν
 ἐκ τοῦ Οὐαλὲ ὅτε κατέβην ἐν τῇ ζερίμπᾳ ἐβάδιζον καὶ
 ἐλευθέρως. Τὸ μεγαλοπρεπέστατον τοῦτο δένδρον ἔχει
 ὄψιν τῆς Κοκονάτας, ἢ κάλλιον εἰπεῖν εἶνε ἡ περιγρα-
 φομένη ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ τῆς καρδίας τῆς Ἀφρικῆς
 Ἑλάϊς, ἥτις ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καλεῖται μελίλωτον,
 ἐξ οὗ σκευάζουσι λέγει οἶνον (α). Τὰ αὐτοῦ φύλλα κεν-
 τώμενα κατὰ τὴν ἐκφυσίν των ἐξάγουσι χυμὸν οἴνοπνευ-

(α) Στράβ. 831.

ματώδη λευκωπόν, ὅστις συλλεγόμενος εἰς κρεμάμενον ἀγγεῖον εἶνε ψυχρότατος καὶ ἡδύτατος κατὰ τὴν πρωτάν, ἀλλ' ἐὰν ἀφεθῇ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἡλίου ἐπὶ ἡμέραν ἢ καὶ πλεόν, ζυμοῦται καὶ ἀναβράζων χωρίζεται εἰς ὀρρόν καὶ εἰς τυρώδη ὕλην, γίνεται δὲ οἶνοπνευματωδέστατος ἀποβαλὼν πολὺ ἐκ τῆς ἡδύτητος καὶ προξενεῖ μέθην. Ὁ καρπὸς αὐτοῦ τῷ φοίνικι παρεμφερὴς καὶ ἐξ ἀκρεμόνων ὅπως ὁ φοῖνιξ ἐξαρτώμενος δίδει ἐκθλιβόμενος βούτυρον ἢ ἔλαιον ἐρυθρόν. Τὰ δ' εὐγενῆ αὐτοῦ φύλλα καίόμενα δίδουσιν ἐκ τῆς εἰς τὸ ὕδωρ ἀναλυομένης αὐτῶν τέφρας μαγειρικὸν ἄλας, ὅπερ ἐντελῶς εἰς ἐκεῖνας τὰς χώρας ἐλλείπει. Ἀπαντᾷ τὸ δένδρον εἰς ζώνην κλειομένην μεταξὺ τῆς κοίτης τοῦ Οὐαλὲ καὶ τοῦ Μπόκο, κατὰ γῆν λεπτόγαιον λευκὴν ἢ τεφρόχρουν, ἔνθα εὐδοκιμεῖ τὸ Τελεμποῦν (leucosine) καὶ ἡ Μπανάνα, ὑπὸ τοῦ Στράβωνος Περσέα καλουμένη (α). Τὸ εὖρον καὶ νοτιότερον, περιωρισμένον εἰς χώραν μὴ ἀνήκουσαν εἰς τὴν αὐτοῦ ζώνην· ἦτο ἄκαρπον, καὶ ἐστερεῖτο τοῦ ἡδέος χυμοῦ του, πολὺ πιθανὸν διότι δὲν συνέβαινε γονιμοποιήσις ἐνεκεν ἐλλείψεως τοῦ ἄρρενος, ὥς εἰς τοὺς φοίνικας συμβαίνει. Ἐκ τοῦ νέκταρος αὐτοῦ ἐπινον εἰς τοῦ Μουσταφὰ τὴν ζερίμπα ἀχορέστως κομιζόμενον ἀνὰ πᾶσαν πρωτάν ὑπὸ βασιλέως τινὸς καλουμένου Κοῦκο. Ἐν τινι ἡμέρᾳ ἐχόμισέ μοι αὐτὸ περὶ τὴν μεσημβρίαν, ὅτε ἀνέβραζε ζυμούμενον, πιὼν δὲ κατελήφθην ὑπὸ καρηβαρίας καὶ ἐμέτων, οἷα πάσχουσιν οἱ οἶνόπνευμα πίνοντες.

Ἐμείνα ἐκεῖ χάριν τῆς τῶν ποδῶν μου θεραπείας ἐπὶ 15 ἡμέρας καθ' ἃς ἐλθὼν σωματέμπορος Ἀραψ ἔφερε (α) Στράβ. 822.

καλὸν ὄνον, ὃν ἐπώλει ἀντὶ παρθένων· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐδέχετο χρήματα ἔδωσα τῷ Ἀλβανῷ ἐξήκοντα τάλληρα, ἀνθ' ὧν ἔδωκεν οὗτος πρὸς τὸν κύριον τοῦ ὄνου δέκα ἐκλεκτὰς παρθένους ἐκ τῶν Νιαμ-Νιάμ Σιέρε. Οἱ Νιαμάνοι δέ, οἱ καὶ Νιαμ-Νιάμ καλούμενοι, εἶνε τὸ μεγαλείτερον ἐξ ὧν γινώσκομεν εἰς ἐκείνας τὰς χώρας ἔθνος· ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλοῦνται Ἀγίσυμβοι, καὶ ἀνθρωποφάγοι. Διαιροῦνται εἰς τρεῖς μεγάλας φυλάς, εἰς τοὺς ἀνατολικωτέρους οἵτινες καλοῦνται Ζαντέ, εἰς τοὺς δυτικῶς τούτων Μπαγγίαι οἵτινες εἰσὶ καὶ πολυπληθέστεροι, καὶ εἰς τοὺς δυτικῶς τούτων Ἀμπουντίγγα. Πάντες εἰσὶν ἀνθρωποφάγοι, ἡ δὲ χώρα αὐτῶν εἶνε ὄρεινή, καὶ πυκνῶς πᾶσα καταδασωμένη, διὰ δὲ τὰς ἀφθόνους βροχὰς ὑπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων ποταμῶν διαρροεμένη. Ζῶσιν ἕκαστοι κατὰ πολλὰς φράτρας, ὧν ἑκάστη ὑπὸ ἴδιον βασιλέα, οἱ δὲ βασιλεῖς εἰσὶ πλεῖστοι· ὥς δὲ θέλομεν ἶδει εἰς τὰ περὶ βίου καὶ ἐθίμων, τινὲς σπεύρουσι καὶ ἄλλοι τρέφονται ἐκ σπερμάτων, ἐκ ριζῶν καὶ ἐκ καρπῶν αὐτοφυῶν, ἐπειδὴ εἰς τὰς αὐτῶν χώρας πάντοτε ἡ γῆ ἀναπτύσσει καρπούς. Εἰσὶν αἱ περιγραφεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου, ἐν αἷς εἰς τὸ αὐτὸ δένδρον εὐρίσκονται ἀεῖποτε καρποὶ ὥριμοι καὶ ἄωροι καὶ ἄνθη. Δὲν ὑπάρχει δὲ κτηνοτροφία, ἐπειδὴ τὰ ζῷα θνήσκουσι καθ' ὅλας τὰς χώρας τὰς νοτίως τῆς Ὁφρα Ντὲ Ναχὰς καὶ τὰς δυτικῶς σειρᾶς ὄρεινῆς καθέτου ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, καὶ δυτικῶς τῆς Ντὲμ Μπεκὴρ εὐρίσκομένης, ἐν ἧ ὁ κ. Schweinfurth ἀφίχθη. Ὁ δ' Ἀλβανὸς ἤθελε νὰ μὲ διαβιβάσῃ διὰ τῶν Ζαντέ, δι' ὧν καὶ ἐταξείδευεν ἀναζητῶν ἐλεφαντόδοντα καὶ αἰχμαλώτους μέχρι τῆς χώρας τῶν βασιλέων Κήφα καὶ Γκίμα, ὃν ἔγ-

γίμα καλεῖ ὁ κ. Schweinfurth, συνίστα δέ μοι νὰ μὴ κατέλω νοτιώτερον ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ Γκίμα· ἀλλὰ προϋτίμητα ὡς σκοπιμώτερον νὰ διευθυνθῶ νοτίως διὰ τῶν Μπαγγίαι εἰς φίλον του τινὰ καλούμενον Σάτα.

Ἐχων δὲ συνοδίαν, ἦν ὁ Ἀλθανὸς μοὶ ἐσχημάτισε, καὶ δύο αἰχμαλώτους ἐκ τῶν Νιάμ-Νιάμ Σιέρε πολῦτιμα αὐτοῦ δῶρα, ἐπειδὴ ἐγίνωσκον τὴν Ἀραδικὴν καὶ μοὶ ἐχρησίμευον ὡς διερμηνεῖς, διηυθύνθην τὴν 21 Ὀκτωβρίου νοτιανατολικῶς, διαβάς μετὰ τέσσαρας ὥρας διὰ γεφύρας τὸν ποταμὸν Σιέρε, ὅστις ἐξ ἀνατολῶν ἐκ τῆς χώρας τῶν Σιέρε κατερχόμενος καὶ σχηματιζόμενος ἀντιθέτως τοῦ περιγραφέντος ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfurth ποταμοῦ Τέμπω ἐμβάλλει εἰς τὸν Μπόμο, ἀφοῦ διέλθῃ τὴν χώραν τῶν Κάρα, ἐν ἧ καὶ τὸ ὄνομα Κάρα λαμβάνει. Μετὰ δὲ πέντε ἔτι ὥρας κατέλυσα εἰς τὸν βασιλέα Μπιρεσίω κατοικοῦντα ἐπὶ στέπης πρὸ πολλῶν μεγαλοπρεπῶν βαμπακιτῶν ἐπίτηδες πρὸ αἰώνων πεφυτευμένων. Τὴν αὔριον μετὰ 4 ὥρας πορευόμενοι εἰς ὄρη πυκνῶς δασωμένα ἀφίχθημεν εἰς τὸν βασιλέα Ὀμπισσιῶ ἀδελφὸν τοῦ Μπιρεσίω, καὶ τὴν αὔριον ταύτης μετὰ τρεῖς ὥρας στραφέντες νοτίως κατὰ ῥοὺν πυκνῶς δασωμένου ῥύακος ἐνθα πολλοὶ πίθηκοι ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον πηδῶντες ἐτέρποντο, ἀφίχθημεν εἰς τινα βασιλέα τῶν Κάρα Ἀμπασινή καλούμενον, καὶ ἐδρεύοντα μεταξὺ δάσους δένδρων Νιαμταντὶ καὶ μπανανῶν. Ἐκαθήσαμεν εἰς ἐξωμαλυσμένον χῶρον ὑπὸ παραβολικὴν ἀψίδα, ἣν οἱ πρόπατοι αὐτοῦ ἐποίησαν φυτεύσαντες παραβολικῶς Νιαμταντὶ δένδρα, ἅπερ μεγαλοπρεπῶς καὶ ὁμορρύθμως ἀναπτυχθέντα, ἤνωσαν τὰ πρὸς ἀλλήλα πίπτοντα φύλλα καὶ ἐσχημάτισαν κανονικῶς μεγαλο-

πρεπή στοάν ἀδιαπέραστον ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, ὅφ' ἦν ὁ βασιλεὺς ἐτχιάζετο ἀναπαυόμενος ἐπὶ καλαμίνης κλίνης, καὶ τῇδε καχεῖτε πολλοὶ τῶν περὶ αὐτὸν κατετκεύαζον θανάσιμα βέλη. Κύκλω δὲ τῆς ἀψίδος καὶ τοῦ ἐξωμαλισμένου χώρου ὑπῆρχον κατάφυτοι λοφίσκοι, καὶ πρὸ τῆς ἀψίδος παρὰ τὸν ῥύακα κεκρυμμένοι εἰς Μπανάνας καὶ Νιαμταντί δένδρα οἱ τοῦ βασιλέως οἴκοι. Ὁ βασιλεὺς μοὶ παρεχώρησε τὴν αὐτοῦ κλίνην, καὶ πάραυτα πολλοὶ τῶν Κάρα ἀνερριχηθέντες θαυμάσιως εἰς τὰ Νιαμταντί κατεβίβαζον πλήρεις τοῦ νέκταρος ὕδροκολοκύνθας, καὶ ἔφερον πολλὰς ἐνώπιόν μου, ἄλλοι ἐτῶρευον μπανάνας ἐν αἷς διεκρίνοντο τρία εἶδη. Τὸ μὲν μέγεθος καὶ πάχος ἔχον ἀντιβραχίου, ἐρυθρὸν ἐξωθεν, καὶ κιτρινέρυθρον ἐνδον, ἦτο ὀλιγώτερον ἡδύ· εὐχαριστότερον τούτου ἦτο τὸ ἔχον μέγεθος μεταῖον καὶ ἀνάλογον πρὸς τὰς συνήθεις ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Ἰνδίοις μπανάνας· τὸ δὲ μικρότερον πάντων ἡδύτατον ὄν, ἐξέλαβον ὡς ἄλλην ἀμβροσίαν. Ἐξηπλωμένος δὲ ὡς ὑπὸ θεῖαν παστᾶδα ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ βασιλέως, καὶ γευόμενος καὶ πίνων τὰ θεῖα τῆς φύσεως ἐκείνης δῶρα, ἐπίστευσα ὅτι εὖρον τὰς τῶν θεῶν τέρψεις ἐν τῇ εὐδαίμονι Αἰθιοπιάῳ· ἐχορένυντο οἱ θεοὶ συχνὰ ἀπερχόμενοι ἐκ τοῦ Ὀλύμπου καὶ ἐδὶκαίωτα τὸν Ὅμηρον, ὅστις ἐπειδὴ τὴν Αἰθιοπίαν δὲν εἶδε, καὶ ἔγραψεν αὐτὴν τοιαύτην, ἤκουσεν ἀναμριβόλως περὶ τῆς αὐτῆς εὐδαιμονίας. Τὴν αὖριον ἀνατολικῶς διευθυνόμενοι διέβημεν μετὰ πέντε ὥρας ποταμὸν Μποχὸ ἢ καὶ Μίντζα καλούμενον, ὅστις ἐκ τῶν βορειανατολικῶν ἐρχόμενος ἐμβάλλει εἰς τὸν Μπομό, καὶ κατελύσαμεν μετὰ τρεῖς ὥρας παρὰ τῷ βασιλεῖ Γάζουα φυλῆς τινος τῶν Νιαμάνοι Ζανταί Τίχμα

καλουμένης. Τὴν αὖριον νοτιοδυτικῶς διευθυνόμενοι διήλθομεν διὰ μονοξύλου λέμβου τὸν μεγαλοπρεπῆ Μπόμο ὅστις ἐρχόμενος ἐκ τῶν νοτιανατολικῶς ὄρων τοῦ βασιλέως Μπόμο, καὶ νοτίως τῶν Καρὰ ῥέων καὶ διευθυνόμενος δυτικῶς μέχρι τῶν ὄρων Γκόπω, καὶ ἐκεῖθεν νοτίως στρεφόμενος καὶ εἶτα δυτικῶς μεταξὺ τῶν Νιαμάνοι Μπαγγίαι, καὶ μεταξὺ τούτων καὶ τῶν Ἀμπουντίγγα ῥέων σχίζεται δυτικῶς τούτων εἰς κλάδους δύο, ὧν ὁ μὲν νοτίως στρεφόμενος ποιεῖ τὰς ἀρχὰς τοῦ Κόγκο, ὁ δὲ βορείως ποιεῖ τὸν Σιάρη, οὗτος δὲ πάλιν μετὰ τινα ῥοὺν κατὰ τὴν φυλὴν Μποκτὸ δίδει ὁμώνυμον τῇ φυλῇ πρὸς δυσμὰς κλάδον ὅστις ἐμβάλλει, ὡς ὕστερον ἐναργῶς περιγραφήσεται, δι' ἐλῶν εἰς τὸν ὠκεανόν, ὁ δ' ἐπίλοιπος τὸν ἴδιον ῥοὺν πρὸς βορρᾶν τηρῶν καὶ διὰ Μπαγιρμὴ διερχόμενος σχηματίζει δυτικῶς τοῦ Μπόργω τὴν λίμνην Τζάχ, ἐκ τῆς ὁποίας ἄλλοτε ποτε ὡς προανελύθη ἐξήρχετο ὁ Δαράδας ἢ ὁ Χρέτης, ὅστις εἰσέβαλλεν εἰς τὸν ὠκεανὸν παρὰ τὴν νήσον Κέρνην. Κατελύσαμεν μετὰ 9 1/2 ὥρων πορείαν εἰς χωρίον τῆς ἐκ τῶν Μαγγίαι φυλῆς Ντίκα, ἧς ἦρχεν ὁ ἡμέτερος Σάσα, βασιλεὺς ὀνομαστός καὶ φίλος τοῦ Ἀλβανοῦ, καὶ μετὰ τρεῖς ὥρας τὴν αὖριον ἀφίχθημεν εἰς τὴν ἔδραν τοῦ Σάσσα. Ἐντεῦθεν ἀφοῦ ἐπανεκάμψεν ἡ ἐκ τοῦ Ἀλβανοῦ συνοδία, ἐξηρτήθη ὅλως ἐκ χειρῶν ἀνθρωποφάγων εἶχον δὲ μετ' ἐμοῦ τὸ πολύτιμον τοῦ Ἀλβανοῦ δῶρον τοὺς δύο διερμηνεῖς, καίτοι καὶ τούτους ἀνθρωποφάγους. Τὴν αὖριον ὑπὸ ἰδίας τοῦ βασιλέως φυλακῆς συνοδευόμενος διηυθύνθη νοτίως, διήλθον ὀρεινὴν χώραν καὶ κατέλυσα μετὰ ἑξ ὥρας εἰς τὸν βασιλέα Μπαγγουροῦ. Τὴν αὖριον ὀρεινὸν ζυγόν

διελθὼν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς διευθυνόμενον, ὃν ζυγὸν τοῦ Σάσα ὠνόμασα, διήλθον διὰ γεφύρας κρεμαστῆς μετὰ πέντε ὥρῶν πορείαν ποταμὸν καλούμενον Γχοάνι, καὶ ῥέοντα ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς εἰς τὸν Μπόμο· μετὰ δὲ μίαν ὥραν κατέλυσα εἰς μικρὸν δάσος τῶν Νιαμταντί, ὡς ὅασιν διακρινόμενον μεταξὺ τοῦ ἄλλου δάσους, ὅπερ νοτίως τοῦ Μπόμο ἀλλοίαν ὄψιν ἔχει. Τὴν αὔριον μετὰ τρεῖς ὥρας πορευόμενος εἰς χώρας βουνώδεις καὶ πυκνῶς ἐνιαχοῦ δασωμένας, ἀφίχθην εἰς τινα ποταμίσκον ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον ἐπὶ βράχου ῥέοντα, καὶ ἐκ τούτου πίπτοντα, ὡς ἐκ καταρράκτου, διαυγέστατον εἰς δεξαμενὴν ἐκ τοῦ ἰδίου βράχου φύσει πεποιημένην, καὶ ἐξερχόμενον διὰ στενώματος ὡς διὰ θύρας ἐκ τῆς δεξαμενῆς, ἥτις διὰ πυκνῶν δένδρων κυκλουμένη ἐκαλύπτετο διὰ τῶν διεμπεπλεγμένων αὐτῶν κλώνων καὶ κλάδων καὶ πυκνῶν φυλλωμάτων, ὥστε ἀκτὶς ἡλίου καὶ βροχὴ, ὡς ἡ ποιητῆς λέγει, δὲν ἠδύνατο νὰ διέλθῃ. Τὰ δ' ὕδατα διαυγῇ πίπτοντα ἐν τῇ λεκάνῃ δίνας καὶ ἀφροὺς ἀπετέλουν, ὡς λουτῆρα δὲ τῶν Θεῶν καὶ νυμφῶν ταύτην πιστεύσας ἐξέλεξα παρ' αὐτῇ θέσιν καὶ ἐξαπλωθεὶς ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν χόρτων ἀπετέλεσα πετῶν στρωμνὴν παχεῖαν διὰ τῆς ὑπ' ἐμὲ ἐκ τῶν χόρτων σχηματισθείσης στιβάδος· καὶ ἀπεκδυθεὶς ἐπλυνα καλῶς τὸν ἐκ τοῦ κόπου ἰδρωτά. Τὴν αὔριον μετὰ τρεῖς ὥρας, βουνώδεις ὁμοίως χώρας διερχόμενοι, διέβημεν διὰ γεφύρας ἐκ κορμοῦ δένδρου ἀποτελουμένης ποταμὸν βαθὺν καλούμενον Ἄσσα καὶ ῥέοντα ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς εἰς τὸν Μπόμω, διερχόμενον δ' ἐκεῖσε διὰ πεπυκνωμένου δάσους ἐξ ὑψηλῶν δένδρων ἐχόντων ἐμπεπλεγμένους τοὺς κλώνους καὶ κλάδους, καὶ προ-

Ξενοφόντων εἰς τὸν διαβαίνοντα σκιὰν καὶ θερμοκρασίαν ἀήθη· διότι εἰς τὰς σκιαζομένας ὑπ' αὐτῶν χώρας ἀφ' ὅτου ἀνεπτύχθησαν δὲν εἰσέδου ἀκτὶς ἡλίου. Διαβάντες δὲ καὶ ἄλλους ποταμούς τοῦ Ἄσσα μικροτέρους μεταξὺ δατῶν ὁμοίων καὶ πυκνοτέρων διερχομένους, ἐν οἷς κύπτοντες καὶ ἀναρριχώμενοι διεξηρχόμεθα ὡς Θηρία, ἀφίχθημεν μετὰ ἑξ ὥρῶν πολύμοχθον πορείαν εἰς τὴν ἔδραν τοῦ βασιλέως Ῥαφάη, πρὸς ὃν παραδῶσαντές με ἐπανεκάμψαν οἱ ἄνδρες τοῦ Σάσα.

Ἦλθε τότε πρὸς αὐτὸν ἀπ' ἀνατολῶν ἐξ ἀποστάτεως τριῶν ἡμερῶν πορείας ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως Γκίμα τοῦ φίλου τοῦ ἡμετέρου Ἀλθανοῦ, βασιλεύων ἀντὶ τοῦ πρὸ μηνὸς ἀποθανόντος πατρός του. Μοὶ διηγεῖτο ὅτι κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ διήλθε ποταμὸν πλωτὸν χωρίζοντα τὴν χώραν αὐτοῦ ἐξ ἐκείνης τοῦ Ῥαφάη, ὅστις ἔρχεται, ὡς ὁ Ῥαφάη καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Γκίμα μ' ἐβεβαίουν, ἐκ τῆς βορειανατολικῶς χώρας τοῦ βασιλέως Μπέρε οὐτινος καὶ τὸ ὄνομα λαμβάνει. Ὁ δ' Ἀλθανὸς ἐκ τῆς ζερίμπας του ἀπερχόμενος εἰς τὴν χώραν τοῦ Γκίμα μοὶ ἔλεγεν ὅτι διήρχετο μετὰ τὸν ποταμὸν Σιέρε, τὸν ποταμὸν Μπόμο, εἰς δὲ τὴν χώραν τοῦ Μπέρε ποταμίτκους ἢ ρύακας ἀωνύμους· δὲν ἐγίνωσκε δὲ οὔτε τὸν ποταμὸν Μπέρε οὔτε τὸν Γκοάνι καὶ Ἄσσα, διότι ἐνθα διήρχετο ἡ ρύακες εἰσὶν ἢ σχηματίζονται δυτικώτερον τῆς ὁδοῦ του. Ἀνατολικῶς δὲ τῆς ἔδρας τοῦ Γκίμα ἐπὶ 1 καὶ 1/2 ἡμέραν εὐρίσκεται μέγας ποταμὸς Μάτουα καλούμενος, ὅστις ἐκ βορρᾶ ἐρχόμενος καὶ πρὸς νότον ἄγων εἰς τὴν χώραν βασιλέως τινὸς τῶν Νιαμάνι Μπαγγίαι Κήφα καλουμένου, εἶνε πλατύτατος· δύο δὲ νήτους πλησίον ἀλλήλας σχηματίζει, Μάτουα τῷ ποταμῷ ὁμωνύμως

καλουμένας, καὶ κατοικουμένας ὑπὸ Νιαμάνι ἀνθρωπο-
φάγων, οἷτινες ἰδίᾳ ζῶσιν ἐξ εὐριττομένων εἰς τὰς νή-
σους πολλῶν εἰδῶν μπανανῶν, ἐξ ὧν ποιοῦσιν ἄλευρα
καὶ ζῦθον. Εὐρίσκεται ἔτι εἰς ταύτας καὶ τὸ Νιαμταντὶ
καὶ ἡ Μπαφουρά ἐν ἀφρονίᾳ. Πλοῖα δὲ μεθ' ἰστίων
ἠχοῦντο νοτιότερον ἐν τῷ ποταμῷ ἀφικνούμενα· ταῦτα
μοὶ ἐβεβαίου καὶ ὁ μέχρι Κήφα ἀπερχόμενος Ἀλβα-
νός, τὸν δὲ ποταμὸν μέγιστον πάντων τῶν ὄσων ἐγίνω-
σκε, μοὶ ἔλεγε, καὶ ἐμβάλλοντα κατὰ τὸ λέγειν του εἰς
Ταγγίς δηλαδὴ εἰς θάλατσαν, ἐκ τῆς ὁποίας πλοῖα ἀνῆρ-
χοντο. "Ενθα δὲ σχηματίζονται αἱ νῆτοι ἀποβαίνει πλα-
τύτατος ὡς λίμνη, καθ' ἣν δὲν δύνανται νὰ ἰδῶσιν ἐκ
τῆς μιᾶς ὁχθῆς ἀντικείμενα εἰς τὴν ἑτέραν· ἔμαθον
εἶτα ἐκ τῶν ἀπερχομένων ἐκ Κήφα εἰς Μούντζα ὅτι δὲν
διέρχονται ποταμόν· ὁ δὲ Κήφα στενοχωρούμενος ὑπὸ
τοῦ Μούντζα ἐξέπιπτεν ὡς μοὶ ἔλεγον εἰς νῆτον, δια-
βαίνων ποταμὸν μέγαν, ὃν τοῦ Κήφα ἐκάλουν· οἱ δ'
ἀπερχόμενοι ἐκ τῶν ζερμπῶν τοῦ Κουτζικ Ἀλλῇ εἰς
Κήφα διὰ Σολόγγω διέρχονται ἓνα μόνον ποταμὸν μέ-
γαν ὃν τοῦ Κήφα ἐκάλουν. Ὁ ποταμός δ' οὗτος πρέπει
νὰ ᾖ αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ Κάντο ὃν ὁ Γατᾶς δυτικώτερον
τῆς διαβάσεως τοῦ κ. Schweinfurth διαβάς ἔλεγεν εἰς
αὐτὸν γενόμενον ποταμὸν μέγαν καὶ ὅμοιον τῷ Κυανῷ
ποταμῷ. Ὑδατα δὲ ἵνα ἀποτελέσωσι τὸν ποταμὸν Κάντο
κατὰ τὰ δεξιὰ αὐτοῦ ἐκ τῆς χώρας ἐκείνης, καθ' ἣν τὸν
διῆλθεν ὁ κ. Schweinfurth μέχρι τῆς χώρας καθ' ἣν τὸν
διῆλθεν ὁ Γατᾶς, δὲν διῆλθεν οὗτος πρὸς τὸν Κάντο
ἄγοντα, ἢ ποταμίσκον ἀτήμάντον, ἀλλ' οὔτε ἐκ τῶν
ἀριστερῶν τοῦ ποταμοῦ ὑπάρχουσιν ὕδατα, ἐξ ὧν ὁ
κ. Schweinfurth περιγράφει, ἀλλὰ μόνον τὰ τοῦ Κιβα-

λῆ, ὅστις φαίνεται ἐμβάλλει εἰς τὸν Κάντο μεταξύ τῶν χωρῶν, καθ' ἃς διέβησαν αὐτὸν ὁ κ. Schweinfurth καὶ ὁ Γατᾶς, ὡς ἐπόμενον ἦτο νὰ συμβῇ κατὰ τὸν περιγραφόμενον ροῦν τοῦ Κιβαλῆ ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfurth· καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἀπερχόμενοι ἀπὸ Μούντζα εἰς Κήφα δὲν διέρχονται ποταμόν· οἱ δὲ ποταμοὶ Κιβαλῆ καὶ Κάντο μετὰ τὴν ἔνωσιν αὐτῶν λαμβάνουσι τὸ ὄνομα ποταμός Κήφα, ὃν ὁ Γατᾶς καὶ οἱ ἀπερχόμενοι διὰ Σολόγγω εἰς Κήφα διέρχονται, καὶ αὐτὸς ὁ Κήφας διαβαίνει ἐκπίπτων εἰς τὴν μεταξύ τοῦ ποταμοῦ Κήφα καὶ τοῦ ποταμοῦ Μάτουα χώραν, ἣν νῆσον οἱ ἰθαγενεῖς καὶ Ἀραβες καλοῦσιν· ἑτέρα δὲ νῆσος, ταύτης νοτιωτέρα, εἶνε χώρα γῆς κειμένη μεταξύ τοῦ ποταμοῦ Κήφα καὶ ἑτέρου ποταμοῦ νοτιώτερον τούτου κειμένου, ὅστις δέον νὰ ᾖ ὁ Ναλομπέ τοῦ κ. Schweinfurth, ἡ αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ποταμός, ὃν ὁ Γατᾶς διήλθεν ἐκεῖθεν τῆς χώρας τοῦ Κήφα, καὶ Ouallé ὁ κύριος Schweinfurth ὠνόμασε καὶ περιέγραψεν ὡς συνέχειαν τοῦ Κιβαλῆ. Κατὰ ταῦτα ὁ ποταμός Μάτουα ἔχων τὰς πηγὰς νοτιώτερον τῶν πηγῶν τοῦ Here διευθύνεται νοτίως, καὶ ἐνοῦται εἰς τὴν χώραν τοῦ Κήφα μετὰ τοῦ ποταμοῦ Κήφα ἀποτελουμένου ἐκ τῶν ποταμῶν Κάντο καὶ Κιβαλῆ, καὶ εἴτα μετὰ τοῦ ποταμοῦ Ναλομπέ· γίνεται δὲ πλατύτατος ἐνθα οἱ ποταμοὶ συμβάλλουσιν. Ὁ δὲ ποταμός Μπέρε ἀντιθέτως τοῦ Μάτουα σχηματιζόμενος καὶ νοτίως, καὶ εἴτα δυτικῶς διευθυνόμενος χύνεται εἰς τὸν Μπόμο· ἐξ ὧν φαίνεται ὅτι ὁ κ. Schweinfurth περιγράφας κατὰ τὰς διδομένας πληροφορίας τοὺς ποταμοὺς τούτους δὲν ἠδυνήθη ν' ἀπαλλαγῇ ἐκ τῆς συγχύσεως, δι' ἣν κατὰ τῶν αὐτοῦ Νούβων παραπονούμενος ἔλεγεν· ὑμεῖς οἱ

πιστοὶ λέγετε τὰ ἐναντία ἐξ ὧν ἅπας ὁ κόσμος λέγει καὶ πιστεύει· τοὺς ποταμοὺς λέγετε ἄγοντας ὅθεν ἔρχονται καὶ ποιεῖτε πάντα τᾶλλα ὁμοίως. Τὸν Μάτουα λοιπόν, ὃν, ὡς συμπεραίνω, καλεῖ Νοματίλλα, διευθύνει βορείως ἀντὶ νοτίως, καὶ συγχίζει αὐτὸν ὡς ποιοῦντα τὴν ἀρχὴν τοῦ Here, ὡς καλεῖ τὸν δυτικὸν ἐκ τῶν διδύμων τοῦ Ντζιοῦρ, καὶ ἀνατολικῶς τοῦ Μπόμο σχηματιζόμενον. Τὸν δὲ Μπόμο, ὃν Μπομοῦ καλεῖ, συγχίζων ὁμοίως διευθύνει ἀνατολικῶς ἀντὶ δυτικῶς, καὶ παραδέχεται ἐμβάλλοντα εἰς τὸν Νοματίλλα· ἄλλοτε πάλιν τὸν διευθύνει εἰς τὸν ποταμὸν Ἀράπ. Τὸν δὲ Μπέρε, ὃν ὀνομάζει Ouerche καὶ παραδέχεται ὡς παραποτάμιον τοῦ Κάντο λέγει πλωτὸν κατὰ τὴν χώραν τοῦ Μπέρε, ἐνῷ γίνεται πλωτὸς εἰς πολὺ νοτιωτέραν χώραν, καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν Μπόμο. Ἐμαθε φαίνεται τὰ περὶ τοῦ ποταμοῦ Μπέρε ὁ κ. Schweinfurth παρὰ τῶν ἀπερχομένων ἐκ τῆς Ντέμ. Μπεκῆρ εἰς τὴν ζερίμπα τοῦ Ἰσᾶ ἀγὰ νοτιώτερον τῆς χώρας τοῦ Γκίμα κειμένην, οἷτινες ὁδεύοντες δυτικώτερον τοῦ Ἀλθανοῦ, καὶ ἀνατολικώτερον τῆς ἐμῆς πορείας, διέρχονται τὸν ποταμὸν Μπέρε καθ' ἣν χώραν καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Γκίμα αὐτὸν διέβη. Ἐξέλαβε δ' ἐξ ὧν ἤκουεν εἰς τὴν χώραν τοῦ Μούντζα, τὸ πλάτυσμα τοῦ ποταμοῦ Μάτουα ἀντὶ τῆς λίμνης Τζᾶχ καὶ τοὺς περὶ τὸν Ἰσᾶ ἀγὰ ἀντὶ τῶν περικατοικούντων τὴν λίμνην Τζᾶχ Μωαμεθανῶν.

Διέκρινεν ὁμοῦς καλῶς ὁ κ. Schweinfurth ὅτι ὑπάρχουσι δυτικῶς τῆς Ντέμ. Γκούτζιω ὄρη ὑψηλὰ ζυγὸν σχηματίζοντα, ὅστις χωρίζει ἐκ τῶν ἀνατολικῶς ῥεόντων ὑδάτων τὰ δυτικά. Ὁ δὲ ζυγὸς οὗτος, ὃν τῶν Ζαντὲ ἐκάλεσα, χωρίζων τὴν περιοχὴν τοῦ ποταμοῦ Μπίρι

ἐξ ἐκείνης τοῦ Γάγκουα, τὴν τοῦ Κουροῦ ἐκ τῆς τοῦ Οὐαλέ, τὴν τοῦ Τέμπω ἐκ τῆς τοῦ Σιέρε, τὴν τοῦ Ηερε ἐκ τῆς τοῦ Μπόμο, χωρίζει καὶ τὴν τοῦ Μάτουα ἐκ τῆς τοῦ Μπέρε. Ὁ ρυθμὸς οὗτος εἰς πάντα ζυγὸν παρατηρούμενος βεβαιοῖ ἡμᾶς, ὥς διὰ γεωγραφικοῦ νόμου, ὅτι ὅταν ἐκ τῆς μιᾶς πλευρᾶς ζυγοῦ τινος κατέρχεται ποταμὸς ἀνάγκη κατὰ τὴν ἀντίθετον πλευρὰν ὁμόλογος ποταμὸς νὰ σχηματίζεται. Αὐτὸ τοῦτο παρατηρήσαμεν καὶ κατὰ τὴν περιγραφὴν τῆς ἐν Ἀσίᾳ περιηγήτεώς μου, καὶ δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν πανταχοῦ ἐνθα ἐκ ζυγῶν γνωρίζομεν ποταμοὺς σχηματιζομένους. Ἀλλ' ὅταν δύο ζυγοὶ καθέτως πρὸς ἀλλήλους διευθυνόμενοι συναντῶνται, ὑπάρχει κατὰ τὴν συνάντησιν αὐτῶν ὄρος ὑψηλόν, ὃπερ σκοπιὰν ἐκάλεσα, ἐξ οὗ καθ' ἀπάσας τὰς διευθύνσεις σχηματίζονται ποταμοί. Ζυγοὶ δ' ἐνταῦθα τοιοῦτοτρόπως συναντῶμενοι εἰσὶν ὁ τῶν Ζαντὲ καὶ ὁ τοῦ Σάσα, ὅστις καὶ ἀνατολικῶς τοῦ ζυγοῦ τῶν Ζαντὲ προεκτεινόμενος χωρίζει, ὥς κάλλιστα ὁ κ. Schweinfurth ἡμῖν ἔγραψε, τὴν περιοχὴν τοῦ Ντζιοῦρ ἐξ ἐκείνης τοῦ Μπρουαλέ. Ἐκ δὲ τῆς ὑπ' αὐτῶν σχηματιζομένης σκοπιᾶς, ἣν, διὰ τοὺς παρ' αὐτὴν κατοικοῦντας Ἀσμάχ τοῦ Ἡροδότου, Σκοπιὰν τῶν Ἀσμάχ ὠνόμασα, σχηματίζεται βορειανατολικῶς ὁ ποταμὸς Ηερε, νοτιανατολικῶς ὁ Μάτουα, νοτιοδυτικῶς ὁ Μπέρε καὶ βορειανατολικῶς ὁ μεγαλοπρεπὴς Μπόμο. Οἱ Ζυγοὶ δέ, αἱ Σκοπιαί, καὶ αἱ τῶν ποταμῶν διευθύνσεις μοὶ ἐχρητίμευσαν, ἐπειδὴ ἀστρονομικὰ ὄργανα δὲν ἠδυνάμην νὰ ἔχω ὥς μέτρα ὑπὸ νόμων τῆς φύσεως ὠρισμένα, πρὸς ὀρισμὸν τοῦ μήκους καὶ πλάτους ἐκάστης χώρας ὥς συμπληρωματικὰ δὲ τούτων εἶχον

τάς ἀποστάσεις ἐκ δύο προωρισμένων χωρῶν πρὸς τρίτην ἀόριστον. Πλωτοὺς δὲ ποταμοὺς ὀνομάζω τοὺς διὰ λέμβου καθ' ὅλον τὸ ἔτος διερχομένους· ἀβάτους τοὺς διὰ γεφύρας, καὶ βατοὺς τοὺς λοιπούς. Μέτρον τοῦ τῶν ὁρῶν ὕψους δίδω τὸ ὄριον τῆς χιόνος, καὶ τὰ κλίματα ὀρίζω εἰς μὲν τὰ καθέκαστα διὰ τῶν προϊόντων αὐτῶν, εἰς δὲ τὰ ἐν γένει διὰ τῶν κατ' αὐτὰ παρουσιαζομένων μετεωρολογικῶν φαινομένων· ἐπειδὴ μάταιον ὄλως ἐνόμισα νὰ προσπαθῶ, οὕτω διὰ τῶν χωρῶν διαβαίνων, νὰ ὀρίσω τὰ μετεωρολογικὰ αὐτῶν φαινόμενα διὰ θερμομέτρων καὶ βαρομέτρων, ἐνῷ οἱ παρ' ἡμῖν ἀστρονόμοι ἐπὶ αἰῶνας συνεχῶς δι' αὐτῶν τὰ κλίματα ἡμῶν λογίζοντες εἰς οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἀφίκοντο. Δὲν διατείνομαι ὅτι δίδω ἀριθμοὺς ἀφιλονεικῆτους, διότι οὐδεὶς δύναται νὰ εἴπῃ τοῦτο· λέγω ὅμως ὅτι ἐκεῖνο ὅπερ δίδω κατὰ φυσικοὺς νόμους εἰλημμένον εἶνε πλησιέστατα τῆς ἀληθείας.

Τὴν τρίτην δὲ τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου ἀναχωρήσας ἐκ Ῥαφάη ἀφίχθην μετὰ ἐπτὰ ὥρῶν ἐπίμοχθον πορείαν εἰς τὴν ἔδραν τοῦ βασιλέως Μπάκμπα παραγγελλομένου ὑπὸ τοῦ Ῥαφάη ἵνα μὲ διαβιβάσῃ ἐπὶ πέντε ἡμέρας νοτίως πρὸς τὸν βασιλέα Ῥούα. Ὁ Μπάκμπα ἀκατόρθωτον λέγων τὴν ἐκεῖθεν πρὸς τὸν Ῥούα πορείαν διὰ τοὺς συχνοὺς ῥύακας, διὰ τὰ ἔλη, διὰ τὰ ἀδιάβατα δάση, μ' ἐπεμψεν ἐπὶ πέντε ὥρας δυτικονοτίως πρὸς τὸν βασιλέα Μούκια, ὅθεν ἡ ὁδὸς κατορθωτὴ ὑπῆρχεν. Ἀλλὰ καὶ οὗτος τὰ αὐτὰ καὶ πλείονα λέγων, καὶ ἐχθρικοὺς κινδύνους προσθέτων συνεβούλευεν ὥς κατορθωτὴν τὴν ὁδὸν διὰ Μπάκμπα πρὸς τὸν διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ καὶ μ' ἐπανέκαμψεν. Οὗτος δὲ πέμψας ἐδικαιολογήθη εἰς Ῥα-

φάη, ὅστις διέταξε τὴν διὰ Μούκια πρὸς Ῥούα πορείαν. Διηυθύνθη λοιπὸν εἰς Μούκια καὶ πάλιν· ἀλλ' οὗτος ἄμ' ἰδὼν μακρόθεν τοὺς ἐπὶ κεφαλῆς ἄγοντας τὰ βάρη, λόγχην λαβὼν, ἐπῆλθε κατ' αὐτῶν δρομαίως καὶ ὀργίλως ὑβρίζων, οἱ δέ, ὡς αὐτὸν ἐρχόμενον εἶδον, ρίψαντες τὰ βάρη, ἐσώζοντο εἰς τὰ δάση. Ἐμὲ δὲ προστυχὼν διέταττεν ἵνα ἐπανακάμψω, ὅθεν ἤρχομην, ὡς ἀκατορθώτου τῆς πορείας ἐκεῖθεν. Ἐπανέκαμψα λοιπὸν εἰς Μπάκμπα, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ῥαφάη, ὅπως τὴν πορείαν μου καλλίτερον ἐξασφαλίσω. Οὗτος δὲ τὸν Μούκια καλέσας ὑπεχρέωσεν ἵν' αὐτὸς ὁ ἴδιος εἰς Ῥούα μὲ μεταβιβάσῃ· καὶ τὴν αὐριον 15 μηνὸς Νοεμβρίου ὤδευον μετὰ τοῦ Μούκια χαριέντως, σχίζων τὰ ἀδιάβατα δάση, καὶ τῇ αὐτοῦ βοηθείᾳ τοὺς ῥύακας διαβαίνων. Κατελύσαμεν δὲ μετὰ ἕξ ὥρων πορείαν εἰς ὑψηλὰ χόρτα ἐν οἷς ἦσαν κεκρυμμένοι τριῶν οἰκογενειῶν οἴκοι, καὶ τὴν αὐριον μετὰ τέσσαρας ὥρας ἀφίχθην τὸ τρίτον εἰς τὴν αὐτοῦ ἐδραν. Ἐκάλεσε τοὺς μέλλοντας νὰ μὲ συνοδεύσωσι, καὶ κατὰ γῆς ρίψας ἔτυπτεν ἀνηλεῶς διατάττων ἵν' ἀποθάνωσιν ἐν ἀνάγκῃ μαχόμενοι ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ τοῦ μικροτέρου ἀδελφοῦ του, ὅστις ἔμελλεν ἀντ' ἐκείνου νὰ μὲ συνοδεύσῃ, διότι ἂν ἡμᾶς τοῖς ἐχθροῖς ἐγκατελίμπανον, αὐτοὺς τε καὶ τὰς αὐτῶν γυναῖκας καὶ τέκνα θέλει διαπεράσει διὰ μαχαίρας. Ἀνεχώρησα μετ' αὐτῶν τὴν 18 μηνὸς ἰδίου φερόντων κιθάρας καὶ ὄπλα, τροφῆς δ' ἐφόδιον οὐδέν· ἔμελλον ν' ἀναζητῶσι τὰ τρόφιμά των εἰς πάντα σταθμὸν εἰς τὰ δάση, ὡς ἄγρια ζῷα· κατελύσαμεν δὲ μετὰ τέσσαρας ὥρας εἰς γείτονα φυλὴν. Τὴν αὐριον πολλοὺς ἐλιγμοὺς εἰς κατάπυκνα δάση ποιήσαντες ἀφίχθημεν μετὰ πέντε ὥρας εἰς φίλον τινὰ βα-

φιλέα ἐκ τοῦ ὁποίου ὁδηγοὺς ἐλάβομεν. Εἰσῆλθομεν δ' εἰς τὰ αὐτοῦ βασιλεια διὰ στενῆς ὁδοῦ μεταξὺ βουνῶν ὑπὸ καταπεπυκνωμένου δάσους κεκαλυμμένων, οὗτινος τὰ δένδρα κατὰ μὲν τὴν δίοδον ἀποκοπέντα ἐσχημάτιζον θολωτὴν ἐπιμήκη ἀψίδα, ἣτις ἐκλείετο διὰ τεχνικῆς θύρας, κατὰ δὲ τὰ λοιπὰ μέρη τὰ δένδρα κατασυμπεπλεγμένα μετὰ θάμνων καὶ μὴ ἐπιτρέποντα οὔτε εἰς ὄφιν ἵνα δι' αὐτῶν διέλθῃ, καὶ χλοερὰ ὄντα καὶ μὴ συγχωροῦντα οὔτε εἰς πῦρ νὰ ἄψῃ, ἐσχημάτιζον τὸ φρούριον τοῦ βασιλέως. Ἦσαν δὲ τὰ βασιλεια, οἴκοι ἐκ χόρτων καὶ ξύλων, εἰς ἐξωμαλισμένον ἐπίπεδον χῶρον, ὃν περ ἐκύκλουν τὰ καταδασωμένα ὄρη· πρὸς βορρᾶν μεταξὺ τῶν ὀρῶν ὑπῆρχε πυκνὴ φάραγξ, δι' ἧς διωχετεύοντο τὰ ἐκ τῶν βροχῶν ὕδατα ἐν ἧ καὶ πηγαὶ ὑπῆρχον. Εἰσέβαινον δὲ τοῦ βασιλέως ἐπόμενος καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ ὄνου μου καὶ ὑπὸ τῆς λοιπῆς μου καθ' ἐξῆς συνοδείας. Ἀλλ' οὗτος ἅμα εἰσεῖδεν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως πρὸ τῶν οἴκων γυναῖκας καὶ τέκνα, αἵτινες περιέμενον ἐκ περιεργείας ἵνα ἴδωσι τοὺς εἰσερχομένους, ἐξέβαλεν ὀγκηθμοὺς οἵτινες ἀπήχησαν καθ' ἅπασαν τὴν φάραγγα, τούτους δὲ τὸ πρὸς τῶν οἴκων πλῆθος ἀκοῦσαν, καὶ ἰδὼν ζῶον καὶ ἄνθρωπον, οὓς οὐδέποτε ἤκουσεν ἢ εἶδε, κατέφυγε σωζόμενον ἐνθα εὔρισκε θύραν.

Τὴν αὔριον διήλθομεν φυλὴν, ἣτις ἀκούσατα τὴν διάβασιν ἡμῶν ἐκρύβη εἰς τὰ δάση καὶ κατελύσαμεν μετὰ ὀκτῶ ὥρας εἰς τὰ ὄρη. Τὴν αὔριον μετὰ δύο ὥρας εὔρομεν ἐρήμους κατοικίας φυλῆς ἄλλης, ἧς οἱ ἡμέτεροι διήρπασαν ἦσαν ἐχθραὶ τοῦ Μούκια καὶ Ρούα, Νιαμάνοι Μπαγγία· ὅμως, καὶ ἀνθρωποφάγοι, ὡς καὶ οὗτοι,

ἀλλ' ἔζων ἐλεύθεραι εἰς τὰ δάση· κατελύσαμεν δὲ μετὰ πέντε ὥρας εἰς τὰ ὄρη. Τὴν αὔριον πορευόμενοι ἐπὶ ζυγοῦ, καθ' ὃν ἠύκολύνετο ἡ ἡμετέρα πορεία, κατελύσαμεν μετὰ ἐννέας ὥρας εἰς πλεύρωμα ὄρους. Τὴν αὔριον μετὰ πορείαν $1/2$ ὥρας ἤκούομεν τὴν ὀγκάρα καὶ τὰς ἐξ ἐλεφαντόδοντος σάλπιγγας τοῦ βασιλέως 'Ρούα, καὶ μετὰ μικρὸν συνηντήθημεν μετὰ προσθοφυλακῆς, καὶ μετ' ὀλίγον μετὰ τῶν σαλπιστῶν, καὶ εἴτα μετὰ τοῦ λοιποῦ συφερτοῦ, ἐν οἷς ὁ βασιλεὺς φερόμενος ἐπὶ φερέτρου ἦγεν εἰς ἐπίσχεψιν ὁμόρου βασιλέως. Καταβάς ἐκεῖνος μὲν ἐκ τοῦ φερέτρου καὶ ἐγὼ ἐκ τοῦ ὄνου ἐδώσαμεν χεῖρας· διέταξεν ἵνα μ' ὁδηγήτωσιν εἰς τὴν αὐλὴν του καὶ μὲ περιποιηθῶσι δεόντως· ἐμοὶ δὲ συνεβούλευεν ἵνα τὸν ἀναμείνω. Διελθόντες πυκνὸν δάτος ἐκ τῶν ἐν οἷς ἡλίου ἀκτὶς δὲν εἰσδύει, καὶ ἐξ αὐτοῦ, ἐντὸς ποταμίσκου ἐρχομένου νοτιόθεν καὶ πρὸς ἀνατολὰς καμπτομένου βαδίζοντες, ἀνέβημεν ὀλισθηρὸν πλεύρωμα ὄρους, ἐφ' οὗ σύροντες διὰ σχοινίων ἀνεβιβάσαμεν τὸν ὄνον, καὶ ἐβαδίσσαμεν ἐπὶ ὀροπεδίου καλλιεργημένου ἐν ᾧ ἦτο καὶ ἡ αὐλὴ τοῦ βασιλέως. Ἐκυκλοῦτο ὑπὸ τοῦ δάσους, καὶ ὑπὸ τοῦ ποταμίσκου ἐκείνου, ὅστις μετὰ τῶν ἄλλων τῶν ἀνατολικῶς τῆς ὁδοῦ μας ρέοντων σχηματίζει πλωτὸν ποταμὸν Γκαμετῶ καλούμενον καὶ χυνόμενον μετὰ 1 καὶ $1/2$ ἡμέρας πορείαν εἰς τὸν ποταμὸν Μπέρε, μικρὸν νοτίως τῆς τοῦ 'Ισᾶ ἀγὰ ζερίμπας τῆς ἀνατολικῶς τοῦ Μπέρε εὐρισκομένης. Οἱ δ' ἄλλοι ποταμοὶ οἱ δυτικῶς τῆς ὁδοῦ μας ρέοντες σχηματίζουνσι ποταμὸν καλούμενον Ντόμε καὶ ἄγοντα νοτιδυτικῶς εἰς τὸν Μπόμο. Εἰς τὰ βασίλεια δὲ τοῦ βασιλέως ἀμ' ἀγχιθέντι παρετέθη μοι γεῦμα, καὶ ἐνῶ οὐδέποτε ἔτρωγον ἐκ τῶν φαγητῶν

τῶν ἀνθρωποφάγων, ἐκεῖ εὖοσμον φαγητὸν ἰδὼν, ὅπερ εἶχεν ὄψιν ἀπεκδαρμένου καὶ τετεμαχισμένου ἐγγέλεος, οὔτινος ἢ οὐρὰ καὶ κεφαλὴ ἔλειπον, ἐξέλαβον ὡς ἔγχελυν καὶ ἐθαύμαζον καθ' ἑαυτὸν τὴν λεπτότητα τῶν ἀνθρωποφάγων, ἀρκεσθεῖς, ἵνα ἐρωτήσω μόνον, ἂν τὸ ζῶον ἐκεῖνο ζῇ ἐν ὕδατι ἐπειδὴ δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐννοήσω τὰ περὶ αὐτοῦ ἄλλως· καὶ βεβαιώσαντές μοι ἔτρωγον, καὶ ἡὐχαριστούμην· τὸ δὲ περισσεῦσαν κατεβρόχθισαν μετὰ τέρψεως οἱ διερμηνεῖς ἐγκαταλείψαντες τᾶλλα. Μετὰ θέλων νὰ πληροφορηθῶ πῶς συνέλαβον τὸν ἐγγελυν ἐκεῖνον, ἔμαθον ὅτι ἐτοξεύθη ἐπὶ δένδρου τὴν προτεραίαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως!

Ἐντεῦθεν ἡ γῆ παρουσιάζει ἄλλην ὄψιν· τὰ δάση της σχηματίζονται ἐκ δένδρων ἄλλου εἶδους. Εἰσὶν ἀδιάβατα, οἱ δὲ κορμοὶ καὶ οἱ κλάδοι τῶν δένδρων κατεμπεπλεγμένοι, οἱ ῥύακες καὶ ποταμίσκοι συχνοί, συχνὰ καὶ τὰ ἔλη, αἱ δὲ βροχαὶ πίπτουσι καθ' ὅλους τοὺς μῆνας, ἀλλ' οὐχὶ συνεχῶς, ὡς προεῖπον, καὶ οὐχὶ ὁμοίως κατὰ πάντας. Σπείρουσι καὶ θερίζουσιν οἱ σπείροντες τετράκις τοῦ ἔτους ἀραβόσιτον πρὸ πάντων, ὡς εὐδοκιμοῦντα διὰ τὴν ὑγρασίαν κάλλιον τοῦ καλαμβοκίου, τὰ δὲ γεώμηλα καλλιεργοῦσιν ἐν μέρει, καὶ οὐδόλως τὸ τελεμποῦν. Μοὶ ἔλεγον δ' ὅτι ὁ ποταμὸς Μπέρε δυτικῶς στρεφόμενος χύνεται εἰς τὸν Μπόμο, καὶ τούτων νοτίως ὑπάρχει ποταμὸς καλούμενος Οὔσσιᾶλ ὅστις κατερχόμενος ἐκ τοῦ Κήφα εἶνε μεγαλείτερος τοῦ Μπέρε καὶ Μπόμο· εἶνε δ' ἀναμφιβόλως ὁ ὑπὸ τῶν ποταμῶν Μάτουα, Κήφα καὶ Ναλομπέ σχηματιζόμενος. Εὗρον ἐκεῖσε γυναῖκας αἰχμαλώτους ἐκ τῶν μεταξὺ τοῦ Μπέρε καὶ Οὔσσιᾶλ χωρῶν τῶν Νιαμάνοι Μπαγγίαι. Εἶχον στολι-

σμὸν ἰδιαίτερον, ὅχι μόνον ἐξ ὅλων τῶν ὄσων μέχρις ἐνταῦθα εἶδον ἐθνῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν Νιαμάνοι· τὸ ἥμισυ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ἐκ τῶν ἐμπροσθεν πρὸς τὰ ὀπισθεν ἦτο ἐξυρισμένον, ἡ δὲ κόμη τοῦ ἐτέρου ἡμίσεως ἀντὶ πλοκάμων ἦτο βραχέως καὶ ἰσοῦψως κεκομμένη ὥστε ἐτηρεῖτο ὀρθία. Γυμνίτιδες ὅλως, δὲν ἐκάλυπτον οὔτε τὰ χρύφια διὰ φύλλων δένδρων, ἀλλὰ φέρουσαι ψίαθον εἰς τὴν χεῖρα κυρτὴν καὶ βραχεῖαν, ἐπέθετον κατὰ θέλησιν ἐπὶ τῶν κρυφίων· ἐστερέονον δ' ἐπὶ τοῦ κόκκιγος κωνίσκον, περιζωνύμεναι κλωστήν διὰ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ διαπερασμένην, ὃν ἐν εἶδει οὐράς ἐκίνουν ὅταν ἐκόμψευον πρὸ τῶν ἀνδρῶν τὸ βάδισμά των. Τὰ περὶ τούτου ἤκουσαν ἀναμφιβόλως οἱ περιγράψαντες ἔχοντας οὐράς τοὺς Νιαμάνοι καὶ αἰτία γενόμενοι εἰς τινὰς τῶν καθ' ἡμᾶς φιλοσόφων ἵνα πλάσωσι θεωρίας καθ' ἃς παρεξηγεῖται ἡ φύσις, νὰ γεννήσωσι δ' ἐκ τῶν πιθήκων τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ θεωρία αὕτη δὲν διαφέρει τῆς τῆς Κιμιᾶς, δι' ἧς οἱ ἐν τῇ ἀνατολῇ πιστεύουσιν ὅτι δυνηθήσονται τὰ ἀγενῆ τῶν μετάλλων νὰ μεταβάλωσιν εἰς εὐγενῆ, ἐνῶ ἡ φύσις ἕκαστον εἶδος ἐσχημάτισεν ὡς ἔχει, δύναται δ' ἐκ τῶν περιστάσεων τοῦτο βελτίωσιν ἢ κατὰπτωσιν νὰ λάβῃ οὐχὶ ὁμῶς καὶ κατὰπτωσιν εἰς εἶδος ἄλλο.

Ἐλθὼν ὁ Ρούα μοι ἔδωκε πρὸς μεταφορὰν τῶν βαρῶν ἀνδρας, καὶ ἄλλους, οἵτινες ἡμῶν προηγούμενοι ἔκοπτον τοὺς κόρμους καὶ τοὺς ἐμπεπλεγμένους κλάδους τῶν δένδρων πρὸς διευκόλυνσιν τῆς πορείας· διότι εἰς ταύτας τὰς χώρας, καθ' ἃς ἀείποτε ὑπάρχει θερμὴ ἢ θερμοκρασία καὶ αἱ βροχαὶ συχναί, διατηρεῖται μία καὶ ἡ αὐτὴ ὥρα τοῦ ἔτους, καθ' ἣν ἀείποτε αὐτομάτως ἀνα-

πτύσσονται τὰ φυτά, δύσκολον καθιστῶντα τὴν χώραν πρὸς καλλιέργειαν καὶ συγχωινωσίαν. Ὀρεινὴ οὖσα, καὶ βρίθουσα ποταμῶν καὶ ρυάκων, καὶ δασῶν πολλαχοῦ πεφυκνωμένων, ἐν οἷς ἀφότου ἀνεπτύχθησαν ἀκτὶς ἡλίου δὲν εἰσέδου, κατάλληλος φαίνεται μᾶλλον διὰ νύμφας καὶ δι' ἄγρια ζῶα ἢ διὰ τὸν ἄνθρωπον· διότι οὗτος οἶός δὴ ποτε καὶ ἂν ᾖ, εὐρίσκων τὰ πρὸς χρῆσιν αὐτοῦ πάντα ἑτοιμα αἰείποτε ὑπὸ τῆς φύσεως προαγόμενα καὶ ταύτην μὴ ὑποχρεοῦσαν αὐτὸν νὰ φροντίσῃ δι' ἐνδυμασίας, ἐξαγριοῦται συμμορφούμενος πρὸς τύπην. Τὸ κατ' ἐμὲ ἐξηπλωμένος πολλάκις ἐπὶ στιβάδος χόρτων παρὰ ρύαξι καλλιρρόοις, καὶ ὑπὸ σκιάν ἀειθαλῶν δένδρων, ἐφ' ὧν πτηνὰ καλλικέλαδα ἐψαλλον, προὔτιμων νὰ τρέφωμαι καὶ βαυκαλίζωμαι ὑπὸ τῆς φύσεως ὡς ἄλλος λέων, ἢ νὰ μαραίνωμαι εἰς μαρμάρινα παλάτια πολλῶν ἀναγκῶν ἕνεκεν καὶ τῶν θλιθερῶν κιμβάλων. Οἱ δὲ καλλιεργοῦντες κάτοικοι ἀποτέμνουσιν εἰς κάθε σποράν τὰς καλλιεργηθησομένας χώρας καὶ τὰς ὁδοὺς ὅταν ὁ βασιλεὺς μέλλῃ νὰ διέλθῃ, ἐκεῖνοι δὲ κύπτοντες διεξέρχονται ὡς θηρία διὰ τῶν διεμπεπλεγμένων δένδρων, ἢ ἐπὶ τῶν κρημνωδῶν πλευρῶν τῶν ὁρῶν ἀναρριχώμενοι· διὰ τοιαῦτα ἐμπόδια ἡμεῖς πολλάκις, βάρη ἔχοντες, ἀνεκυχλίζομεν δάσῃ. Τὴν δὲ 28 τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου μετὰ ἑπτὰ ὥρας διήλθομεν δι' ἀνθρώπων μὴ καλλιεργούντων, προσφερόντων δ' ἡμῖν μικροὺς μελανοὺς μύρμηκας ἀρωματικοὺς μετὰ σπερμάτων ἀγρίων ἀναμειγμένους, ἐξ ὧν ἔτρωγον, καὶ κατελύσαμεν μετὰ τρεῖς ὥρας παρὰ τῷ βασιλεῖ Φερίκη. Τὴν αὖριον ἐπίπονον πορείαν ποιοῦντες ἐντὸς ἐλώδους καὶ βαθέος ποταμοῦ, διότι τὰ ἐνθεν καὶ ἐνθεν αὐτοῦ ὄρη δὲν ἐπιτρέπουσι δίο-

δον διὰ τὰ δάση καὶ τὰ ἔλη, ἐλειποτάκτησαν οἱ τοῦ ποταμοῦ προεξελθόντες ἐκ τῶν ἀγόντων τὰ βάρη. Ἐγκαταλείψας δέ τινας πρὸς φύλαξιν τῶν βαρῶν, καὶ πέμψας ἄλλους πρὸς Φερίκη ἵνα πέμψῃ ἄνδρας, προεβάδισα μετὰ τῶν ὁδηγῶν καὶ τῶν διερμηνέων ἀφιχθεὶς μετὰ δεκάωρον ἐπίπονον πορείαν εἰς τὸν βασιλέα Μπίρι, ὅθεν ἐπέμψα ἵνα μοὶ φέρωσι τὰ βάρη ἄνδρας. Μοὶ ἔφερον ταῦτα τὴν ἐπομένην πρὸ μεσημβρίας συναντηθέντες καθ' ὁδὸν μετὰ τῶν φερόντων αὐτὰ ἀνδρῶν τοῦ Φερίκη. Μετὰ δὲ μεσημβρίαν ἀναχωρήσας κατέλυσα μετὰ τριῶν ὥρῶν πορείαν εἰς τὸ δάτος, καὶ τὴν αὔριον πρώτην ἢ δεκάτην τρίτην Δεκεμβρίου 1876 κατέλυσα μετὰ ἑπτὰ ὥρας εἰς τοῦ βασιλέως Ἐγγυμα, ἐδρεύοντος ἐπὶ ὥραν μακρὰν τοῦ ποταμοῦ Μπέρε, ἣ καὶ Μπίρι ἐκεῖτε καλουμένου, ὅστις ῥέων δυτικῶς ἐμβάλλει ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ βασιλέως Φόρεμα εἰς τὸν Μπόμο. Νοτίως δὲ τοῦ Μπίρι καὶ Μπόμο ἐκτείνεται σειρὰ ὀρεινῇ ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυμάς, ἥτις εἶνε συνέχεια τῶν περιγραφέντων ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfurth νοτίως τῆς αὐτοῦ ἀφίξεως ὁρῶν, ὧν ἡ προέκτασις ἀνατολικῶς ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ κ. Μπέκερ κυανᾷ ὄρῃ, ἐξ ὧν πρέπει νὰ ἔχῃ τὰς πηγὰς τοῦ ὁ Κιβαλή, ὧν ἀνατολικῶς κεῖται ἡ τοῦ Μουτάν λίμνη, μία τῶν τοῦ Νείλου κατὰ Πτολεμαῖον, ὅστις ταύτην καὶ ἐκείνην τῆς Νιάνζης δι' ἰδίων ὀνομάτων μὴ ὀνομάζων καλεῖ λίμνας τοῦ Νείλου. Τὴν δὲ ἐν τῇ Ἀβυσσινίᾳ ἐκ τῆς ὁποίας ὁ Κυανοῦς ποταμὸς ἐξέρχεται, Ἀστάπους ὑπ' αὐτοῦ καλούμενος, ὀνομάζει Κολόην (α)· ἀλλὰ τίθησι πάσας νοτιώτερον τῆς ἀληθείας, καὶ νοτίως αὐτῶν κατὰ πέντε περίπου μοίρας τὰ ὄρη τῆς Σε-

(α) Πτολ. IV. 7. 24.

λήνης ὡς ὀρεινὴν σειρὰν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἐπέκτεινομένην, τὰς δὲ χιόνας τῶν ὀρῶν τῆς Σελήνης λέγει ὑποδέχονται αἱ τοῦ Νείλου λίμναι (α). Ἐπειδὴ δὲ τοιαύτη σειρὰ δὲν ὑπάρχει, οὔτε ὄρη χαρακτηρίζομενα διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς Σελήνης, προέγραψα ὅτι τὰ περιγραφόμενα ὄρη τῆς Σελήνης ἀνήκουσιν ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος εἰς τὴν σειρὰν τῶν ὀρῶν Σιάλα. Ἐγένοντο δὲ γνωσταὶ ἰδίως τοῖς Ἑλλησιν αἱ περὶ τὰς λίμνας τοῦ Νείλου χῶραι ὑπὸ τῶν κυνηγῶν τῶν ἐλεφάντων καὶ ὑπὸ τῶν ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου πεμφθέντων περιηγητῶν πρὸς κατάγνωσιν τῶν πηγῶν τοῦ Νείλου· σήμερον δ' οἱ ὀνομάσαντες ἄλλως τὰς λίμνας ἐλέγχονται ὡς οἰκειοποιηθέντες ἀλλότρια ἔργα. Τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Μπέκερ ὅμως ὀνομασθέντα κυανὰ ὄρη καὶ θεωρηθέντα ὡς ὄρη τῆς Σελήνης ἀνήκουσι καθαρῶς εἰς τὴν ὀρεινὴν σειρὰν, ἣν νοτίως τῶν ποταμῶν Μπέρε καὶ Μπόμο περιγράφομεν· τὸν ταύτης ζυγὸν διακρίσεως χάριν ὀνόμασα ζυγὸν τοῦ Γεωργίου, δηλαδὴ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου τοῦ Α'. ἵνα δείκνυται ὁ χρόνος καθ' ὃν περιεγράφη. Διαιροῦνται τὰ κατ' αὐτὸν ὄρη ὑπὸ τοῦ ἐκ τοῦ Κήφα κατερχομένου Οὔσσιάλ ὅστις βορείως τῶν ὀρῶν ἀποβαίνει λιμνώδης, καὶ μάλιστα ἐνθα οἱ ποταμοὶ Μάτουα, Κήφα καὶ Ναλομπὲ συμπέπτουσι, μετὰ δὲ τὴν διαίρεσιν καμπτόμενος ὁ Οὔσσιάλ δυτικῶς ἐμβάλλει κατὰ τινὰς εἰς τὸν Μπόμο, ἢ κατ' ἄλλους εἰς πολλὰ ὕδατα, ἐξ ὧν κατὰ πάντας πλοῖα ἰστιοφόρα εἰς τὸν Οὔσσιάλ ἀναπλέουσι. Τὴν νοτίως δ' αὐτοῦ χώραν μοι ἔλεγον ἀκατοίχητον δι' ὕδατα καὶ ἔλη, ἐν οἷς γερανοὶ μόνον διαιτῶνται πάντες

(α) Πτολ. IV. 8. 3.

τοῦ αὐτοῦ εἶδους (*Anthropoide Paonium*). Ἐκ δὲ τῶν ὁρῶν τοῦ Γεωργίου τὰ ὀριζόμενα νοτίως μὲν ὑπὸ τῆς κοίτης τοῦ Οὐσσιᾶλ καὶ βορείως ὑπὸ τῆς κοίτης τοῦ Μπέρε καὶ Μπόμο κατοικοῦνται ὑπὸ Νιαμάνοι Μπαγγίαι, ὧν ὁ μᾶλλον φημιζόμενος βασιλεὺς ἐκαλεῖτο Φόρεμα, ἐχθρὸς δὲ τοῦ Ἑγγυμα τυγχάνων ἀπέκοπτε πᾶσαν πρὸς νότον συγκοινωνίαν· δι' ὃ ἐφράγη καὶ ἡ πρὸς νότον ἐπὶ πλέον πορεία μου ἐν Ἀφρικῇ ὑπὸ τοῦ ζυγοῦ τοῦ Γεωργίου, ὅπως ἡ ἐν τῇ Ἀσίᾳ διὰ τοῦ τείχους τοῦ Ἡρακλέους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α'. ΜΕΧΡΙ ΣΙΑΜΠΥ.

Ἐπανέκαμψα λοιπὸν διὰ τῆς ἰδίας ὁδοῦ μέχρι Φερική, ζητῶν κατὰ συμβουλήν τοῦ Ἑγγυμα νοτίαν διέξοδον πρὸς δυσμᾶς· καὶ ἐντεῦθεν τὴν 8 τοῦ ἰδίου μηνὸς Δεκεμβρίου μετὰ 6 ὥρας δυτικῶς διευθυνόμενος κατέλυσα εἰς τὸ δάσος, καὶ τὴν αὔριον μετὰ 6 ὥρας εἰς τοῦ βασιλέως Μπάκα. Τὴν αὔριον δυτικο νοτίως διευθυνόμενος διῆλθον μετὰ τρεῖς ὥρας τὸν πλωτὸν ποταμὸν Ντόμε διὰ λέμβου, καὶ μετὰ τέσσαρας ἄλλας κατέλυσα τὴν 10 Δεκεμβρίου τοῦ 1876 εἰς τὴν ζερίμπα Γκινάουη ὑπό τινος Ἀλληκάπου διευθυνομένην, καὶ κειμένην παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Μπόμο, μεταξὺ τῶν εἰς αὐτὸν ἐμβολῶν τοῦ Μπέτη καὶ Ντόμε. Εὗρον ἐκεῖ πλῆθος τοματῶν, αὐτομάτως ἀναπτυσσομένων

διὰ μεταφορᾶς τῶν σπερμάτων αὐτῶν διὰ τῶν περιττωμάτων ἀνθρώπων καὶ πτηνῶν. Δὲν πιστεύω δὲ νὰ ἔχωσι τὴν ἀρχὴν τῶν ἐκ τῆς ἐποχῆς τοῦ κ. Schweinfurth, διότι ὡς μοι ἔλεγον ἐν Μόφιο ὑπῆρχον καὶ πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Ἀράβων. Ἄν λοιπὸν δὲν ᾔναι προῖόν τῆς χώρας, ὡς διατείνεται ὁ κ. Schweinfurth, πρέπει νὰ μετεφέρθησαν εἰς ἐποχὴν τῆς αὐτοῦ ἀρχαιοτέραν. Εὗρον καὶ τὴν μπάμιαν ἀλλ' ὑπὸ διάφορον εἶδος τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τοῦ παρ' ἡμῖν ἀναπτυσσομένου, καὶ διακρινομένου ὑπὸ τῶν Ἀράβων ὑπὸ τὸ ὄνομα Μπάμια ἰθαγενῆς ἐξ ἐκείνου ὅπερ αὐτοὶ ἐκεῖσε καλλιεργοῦσιν· ἐπειδὴ δ' ὁ Ἀλληκάπου καὶ Φόρεμα ἦσαν ἐμπόλεμοι, μὴ δυνάμενος καὶ τούντεῦθεν νὰ βαδίσω νοτίως, καὶ μαθὼν ὅτι Πιρίτζι τις τῶν ἐταίρων τοῦ Ζουμπέρ βορειοδυτικῶς ἐπὶ πέντε ἡμέρας εὕρισχόμενος, εἶχε φιλίαν μετὰ τοῦ Φόρεμα, ἐβάδισα πρὸς αὐτόν, διαβάς τὴν 13 μηνὸς ἰδίου τὸ δεύτερον τὸν ποταμὸν Μπόμο, ὅστις ἐνταῦθα βορειόθεν ἐρχόμενος ἄγει νοτίως, καὶ εἴτα παρὰ τὴν ὀρεινὴν σειρὰν τοῦ Γεωργίου στρέφεται δυτικῶς, καὶ διέρχεται μετὰ τῶν Νιαμάνοι Μπαγγίαι, καὶ εἴτα μετὰ τούτων καὶ τῶν Νιαμάνοι Ἀμπουντίγγα· ὅθεν ὕστερον θέλωμεν περιγράψει τὸν ἐπίλοιπον μεγαλοπρεπῆ αὐτοῦ ροῦν. Τοῦ Μπόμο δ' ἐκεῖθεν ἀπηλλάχθην τῶν συχνῶν ρυάκων καὶ πυκνῶν δασῶν, καὶ τῶν ὑψηλῶν βουνῶν, ἐβλεπον ὅμως τοιαῦτα ἀνατολικῶς καὶ δυτικῶς τῆς πορείας μου. Μικρὸν δὲ κατὰ μικρὸν βορειοδυτικῶς βαδίζων ἀφίχθην εἰς ὄρη, ἐν οἷς διηρχόμην ποταμίσκους ἐκ τῶν βορειοανατολικῶν πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ ἄγοντας εἰς ποταμὸν Νημερά, καὶ κατέλυσα μετὰ δέκα ὥρων ταχεῖαν πορείαν εἰς οἴκους ἐρήμους. Τὴν αὔριον δυτικώτερον

στραφείς, καὶ διαβάς μεταξὺ ὑψηλῶν ὄρων καὶ πυκνῶν δασῶν ποταμίσκους τινὰς ἓνα μετὰ τὸν ἄλλον, ἀνέβην δύσβατα ὑψηλὰ ὄρη, καὶ στραφείς δυτικῶς ἐβάδιζον ἐλευθέρως ἐπὶ ζυγοῦ σχετιζομένου ἀνατολικῶς μετὰ τῶν ὄρων Γκόπο καὶ ἀνατολικώτερον μετὰ τοῦ ζυγοῦ Σάτα, κατελθὼν δὲ διήλθον διὰ λέμβου τὸν πλωτὸν ποταμὸν Νημερά, ὅστις δυτικονοτίως ῥέων χύνεται εἰς τὸν Προῦγγο, καὶ ἀναβάς δυσανάβατον ὄρος ἐβάδιζον ἐπὶ ζυγοῦ δυτικῶς, ἐξ οὗ κατελθὼν διέβην ποταμὸν ΒΑ. ἄγοντα, καὶ ἀνελθὼν ἐβάδισα ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ ἐλευθέρως· κατέλυσα δ' ἐκ τοῦ ζυγοῦ κατελθὼν εἰς ἕτερον ποταμί-σκον ἐκ τῶν ΒΔ.—ΝΑ ἄγοντα, πορευθεὶς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐκ τοῦ λυκαυγοῦς μέχρι τοῦ λυκέσπερας· ἐν καιρῷ δὲ νυκτὸς προσεβλήθη ὑπὸ εἰδους μυρμήκων μεγάλου, κέντρον ἔχοντος ὡς ἡ μέλισσα, καὶ ὀνομαζο-μένου ὑπὸ τῶν ἀνθρωποφάγων Νιαμάνοι μύρμηξ ἀν-θρωποφάγος. Ἀπαντᾷ καθ' ὅλην τὴν χώραν τῶν Νια-μάνοι μετὰ μεγίστης ἀγχινοίας κυνηγῶν τὴν ἄρντα. Ὅταν ἄγωσι πρὸς κυνηγεσίαν ταύτης, ἐξέρχονται ἐκ τῆς μυρμηκίᾳς περὶ τὰς ἑσπερινὰς ὥρας, καθ' ἃς καὶ ἡ ἄρντα ἐκ τοῦ αὐτῆς οἴκου ἐξέρχεται πρὸς νομὴν, βαδίζουσιν ἀνὰ τρεῖς κατὰ στρατιωτικὴν τάξιν οἱ μὲν κατόπιν τῶν δὲ ἀπαρεγκλίτως· ἐπιπίπτοντες δὲ κατὰ τῆς πυκνηδὸν πο-ρευομένης ἄρντας συλλαμβάνουσιν ἐκ ταύτης, καὶ ἐπα-νακάμπτουσιν εἰς τὰ ἴδια φέροντες ἕκαστος λείαν, πλὴν τῶν ὀδηγῶν, οἵτινες ἐξ τὸν ἀριθμὸν κατὰ σειρὰς δύο προβαδίζοντες οὐδὲν φέρουσιν. Ἄλλο εὐμέγεθες εἶδος χρυσοπράσινον. τὰ ὀπίσθια ἔχον νενευχότα, φέρει κέντρον ὁμοίως, ἀλλὰ περιπατεῖ κατὰ μόνας· καλεῖται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος μύρμηξ ὁ λέων ὅστις ἔχει, ὡς λέγει, ἀπεί-

στραμμένα τὰ αἰδοῖα καὶ χρυσοειδῆ τὴν χροάν καὶ εἶνε φιλωτέρος τῶν κατὰ τὴν Ἀραβίαν (α). Μικρότερον εἶδος τούτου ἀλλὰ μὴ φέρον κέντρον εἶδον τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἐρήμῳ περὶ τὸ φρέαρ ἐλ Ἀμερ. Τὴν 15 δὲ μηνὸς ἰδίου διήλθον ποταμὸν ὅστις ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν ἄγων, καὶ εἶτα ἀνατολικῶς καὶ νοτίως, σχηματίζει μετ' ἄλλων κατερχομένων ἐκ τῶν βορείως κειμένων ὁρῶν, καὶ ἐκ τῶν ἀνατολικῶς, ἅπερ ὑπὸ τοῦ ἔθνους Γκόππω κατοικοῦνται, τὸν ποταμὸν Νημερά, καὶ ἀφίχθην μετὰ τρίωρον πορείαν εἰς τὴν ζερίμπα Πιρίντζη. Εἶχεν οὗτος πόλεμον μετὰ τῶν Ἀμπουντίγγα δυτικῶς εὐρισκομένων, καὶ ἐσχέπτετο ἵνα μετ' αὐτοὺς καὶ τὸν Φόρεμα πολεμήσῃ· ὑποπτεύων με δὲ μὴ ἀνακοινώσω τι εἰς τὸν Φόρεμα, προσεπάθει ἵνα μ' ἐμποδίσῃ ἐκ τῆς πρὸς νότον πορείας, προτείνων μοι πολλοὺς κινδύνους καὶ τὴν ἀνθρωποφαγίαν· ἀλλ' ἀφοῦ εἶδεν ὅτι δὲν ἐπειθόμην, προσποιηθεὶς ὅτι μ' ἐπεμπεν εἰς Φόρεμα, συνέστησε μυστικῶς τοῖς αὐτοῦ φίλοις, δι' ὧν διηρχόμην, ἵνα μὲ διευθύνωσι βορείως πρὸς τὰς ζερίμπας. Ἀναχωρήσας ἐξ αὐτοῦ τὴν 18 μηνὸς ἰδίου ἀφίχθην μετὰ ταχεῖαν πορείαν, ἐφ' ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν δυτικῶς ἐπὶ ζυγοῦ βαδίζων, εἰς τινὰ βασιλέα Ἀγγατα ἐκ τῶν Νιαμάνοι Μπαγγίαι κατοικοῦντα ἐπὶ βουνώδους χώρας οὐ μακρὰν τοῦ ποταμοῦ Προῦγγο. Τοῦτον διέβην τὴν αὔριον διὰ λέμβου, ὅστις πλωτὸς ὦν ἐνταῦθα, καὶ ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον εἰς τὸν Μπόμο ἄγων σχηματίζει πρὶν εἰς τοῦτον ἐμβάλλῃ, ἐνούμενος μετὰ τοῦ Νιμηρά ποταμὸν μέγαν Νημερά καλούμενον, ἐν ᾧ ἡ μεγαλειτέρα τῶν ὑδάτων αὐτοῦ περιοχὴ ἀνήκει εἰς τὸν Προῦγγο. Κατέλυσα δὲ

(α) Στράβ. 774. 15.

μετὰ τρεῖς ὥρας εἰς φυλὴν τῶν Μπάντα, ἐκεῖθεν τοῦ Προῦγγο κατοικοῦσαν, καὶ τὴν 20 μηνὸς ἰδίου δυτικῶς βαδίζων εἰς χώραν ὀλίγον ὀρεινὴν κατέλυσα μετὰ πέντε ὥρας εἰς τὸν βασιλέα τῆς φυλῆς καλούμενον Ῥαφάη, καὶ ἐδρεύοντα παρὰ πλωτὸν ποταμὸν Τζίγγω καλούμενον, ὅστις βορειόθεν ἐκ τοῦ ὄρους Ἀμπαφέρι καὶ ἄλλων ὄρων σχηματίζόμενος, ῥέει νοτίως εἰς τὸν Μπόμο καὶ ὀρίζει τὴν χώραν τοῦ Ῥαφάη ἐκ τῆς δυτικῶς ταύτης εὐρισκομένης χώρας τῶν Νιαμάνοι Ἀμπουντίγγα. Τοῦτον ὁ κ. Schweinfurth καλεῖ ποταμὸν Ἀμπουντίγγα, καὶ θέτει τὰς πηγὰς του εἰς τὰ ὄρη Οὐάντα τῆς Μπάντας, ἐκ τῶν ὁποίων ὡς εἶδομεν ὁ ποταμὸς τῆς Σαμπάγγας πηγάζει, διευθύνει δὲ βορείως εἰς τὸν ποταμὸν Ἀράπ.

Οἱ πρόγονοι δὲ τοῦ Ῥαφάη ἐκ τῆς Σαμπάγγας κατελθόντες κατέκτησαν τὴν μεταξὺ τοῦ Προῦγγο καὶ Τζίγγω χώραν, ἥτις ἀνῆκεν εἰς τοὺς Νιαμάνοι, ὧν ὅσους συνέλαβον κατέφαγον, διότι καὶ οἱ Μπάντα εἰσὶν ἀνθρωποφάγοι. Μοὶ ἔλεγε δ' ὁ Ῥαφάη, ὅτι ὁ διὰ Σαμπάγγας διερχόμενος ποταμὸς, περὶ οὗ οἱ Ἀραβες ἡμῖν προεῖπον, διευθύνεται νοτίως εἰς Ἀμπουντίγγα καὶ ῥεῖ μεταξὺ τούτων καὶ φυλῆς Ἀφνο καλουμένης, δυτικῶς δὲ Σαμπάγγας ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὑπάρχει ποταμὸς εὐμεγέθης, ὅστις νοτιόθεν ἐρχόμενος χωρίζεται εἰς δύο κλάδους, ὧν ὁ μὲν βορείως ἄγει διὰ φυλῆς ὀνομαζομένης Ῥιντά, ὁ δὲ δυτικῶς εἰς τὸν ὠκεανὸν ἔχων πρὸς τὰ ἀριστερὰν αὐτοῦ φυλὴν Μποκτὸ καλουμένην, διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς ὁποίας καὶ τὸν κλάδον τοῦ ποταμοῦ ὠνόμαζεν. Ὁ νοτιόθεν δ' ἐρχόμενος ποταμὸς καὶ εἰς δύο κλάδους χωριζόμενος ἀναμφιβόλως εἶνε ὁ Σιάρη. Ὁ δὲ

διὰ Ῥιντὰ κλάδος αὐτοῦ εἶνε ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου τὴν διεύθυνσιν οἱ ἐν τῷ ὄρει Νιάμπα "Αραβες δὲν ἠδύναντο νὰ μοὶ ὀρίσωσι, καὶ ὠνόμαζον "Αρντα. Ὁ δὲ Ζουμπέρ Πάσσια, ὅστις διὰ τοῦ Τζίγγο ἐν λέμβῳ κατῆλθεν εἰς τὸν Μπόμο καὶ κατέπλευσεν ἐν αὐτῷ δυτικῶς ἐπὶ πολὺ, ἐβεβαίωσέ μοι ὅτι ὁ ποταμὸς τῆς Σαμπάγγας, δι' Ἀμπουντίγγα διερχόμενος χύνεται εἰς τὸν Μπόμο, εἶνε δὲ πλωτός· ὁ δὲ Μπόμο, ὡς οἱ Νιαμάνοι τῷ ἐβεβαίουν, δυτικώτερον τῆς ἀφίξεώς του διαιρεῖται εἰς δύο κλάδους, ὧν ὁ μὲν βορειῶς ῥέων ἄγει κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ Πάσσια εἰς Μπαγιρμοί, καὶ εἶνε ὁ Σιάρη, ὁ δὲ νοτίως ῥέων χύνεται εἰς τὸν ὠκεανὸν ἐξ οὗ ἀτμόπλοιον πρὸ δέκα καὶ τριῶν ἐτῶν ἐλθὼν μετὰ λευκῶν ἀνθρώπων, σάκχαρι καὶ σίδηρον ἐχόντων, ἀφίχθη εἰς τοὺς δυτικῶς τοῦ Φόρεμα Νιαμ-Νιάμ, οἵτινες τοὺς μὲν ἄνδρας φονεύσαντες ἔφαγον τὸ δ' ἀτμόπλοιον εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ ἔσυρον, ὅπερ εὗρίσκετο μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης καθ' ἣν ὠμίλουν μετὰ τοῦ Ζουμπέρ Πάσσια. Ἐκ τούτων συνεπέρανα, ὅτι ὁ πρὸς νότον ἄγων κλάδος τοῦ Σιάρη ὁ ὁμολογούμενος ὑπὸ τοῦ Ζουμπέρ Πάσσια καὶ ὑπὸ τῶν Νιαμάνοι πρέπει νὰ ᾗ αὐτὸς ἐκεῖνος, ὃν καὶ ὁ Ῥαφάη μοὶ ὠμολόγητε, καὶ παραδέχθη αὐτὸν σχηματίζοντα τὸν Ὅγκουέ, καὶ ἐπομένως τὸν Ὅγκουέ καὶ Σιάρη σχηματιζομένους ἐκ τοῦ Μπόμο. Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ κ. Βράτζα ἐλθὼν ἐβεβαίωσεν ἡμῖν, ὅτι ἠκολούθητε μέχρις ἐξασθενίσεως τὸν Ὅγκουέ, καθ' ἣν ῥύαξ ἀποβαίνει, τινὲς δὲ Νιαμάνοι ἐν Ἐγγιμα μᾶς ἔλεγον ὅτι ὁ Οὐσσιάλ ἄγει εἰς τὸν Μπόμο, πρέπει ὁ νότιος κλάδος τοῦ Μπόμο μετὰ τοῦ Οὐσσιάλ ἐνούμενος νὰ σχηματίζῃ τὸν Κόγκω· ὁ δὲ ὁμολογούμενος ὑπὸ τοῦ Ῥαφάη κλάδος πρέπει νὰ

ἢ ἄλλος ἐκ τοῦ Σιάρη ἔχων ἀρχὴν καὶ εἰς τὸν ὠκεανὸν ἰδίᾳ ἐμβάλλων μεταξὺ τῶν ἐμβολῶν τοῦ Ὅγκουε καὶ Μασιθόλου, ἐν ἐλώδει παραλίᾳ, ἐν ἣ ἡ ἐκβολὴ τοῦ ἀφανῆς γίνεται· ἐσχηματίσθη δὲ πιθανὸν μεταγενεστέρως τοῦ Πτολεμαίου, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ ὑπ' αὐτοῦ περιγραφόμενος Δαράδας ἔπαυσεν ἐξερχόμενος ἐκ τῆς λίμνης Τζάχ· δι' ἣν κατεστράφησαν καὶ οἱ ἐν Σαχάρα κῆποι, περὶ ὧν οἱ Ἀραβες, ὡς προὔπαρξαντας διηγοῦνται. Ἡ δὲ περιγραφομένη ὑπὸ τοῦ Σκύλακος συγχωινωμία τῶν κατοίκων τῶν παραλίῶν τοῦ ὠκεανοῦ μετὰ τῆς Αἰγύπτου πρέπει νὰ ἐγένετο διὰ τοῦ Δαράδα, Σιάρη, καὶ Μπόμο, καὶ ἐκεῖθεν διὰ τοῦ Here Ντζιοῦρ, τοῦ Γαζάλ, καὶ τοῦ Νείλου. Οἱ δ' ἐκτελέσαντες τὴν συγχωινωμίαν τετραπῆχες καὶ πενταπῆχες ἄνδρες εἰσὶν οἱ ὑψηλοῦ ἀναστήματος Ντζιαγγαί, ὡς παρ' αὐτῶν τῶν ἰδίων μετ' ὀλίγον θέλομεν μάθει. Ὁ μεγαλοπρεπὴς Μπόμο λοιπὸν καὶ τὸ πάλαι καὶ νῦν συγχωινωεῖ διὰ δύο στομίῶν μετὰ τοῦ ὠκεανοῦ, καὶ δι' ἐκάστου τούτων μετὰ τῶν λιμνῶν Τζάχ καὶ Ταγγανίκας· διὰ δὲ τῶν πολλῶν πλωτῶν αὐτοῦ παραποταμίων χορηγεῖ ἡμῖν πλωτὰς ὁδοὺς κατὰ τὸ πλεῖστον τῶν σπλάγχνων τῆς ἀπροσίτου Ἀφρικῆς. Τὸ δὲ ἀτμόπλοιον, περὶ οὗ οἱ Νιαμ-Νιάμ τὸν Ζουμπέρ Πάσσια ἐβεβαίουν, ἂν ὡς ὁ κ. Στάνλεϋ λέγει, ὑπάρχωσι καταρράκται εἰς τὸν Κόγκο καὶ ἐμποδίζηται ἢ διὰ τοῦ Κόγκο μέχρι τῶν Νιαμ-Νιάμ ἀνάβασίς του, δέον νὰ εἰσῇλθε διὰ τοῦ Μποκτὸ κλάδου τοῦ Σιάρη· τὰ δὲ μεθ' ἱστίων πλοῖα τὰ εἰς τὸν Οὐσσιᾶλ ἀφικνούμενα, δυνατόν νὰ εἰσέρχωνται διὰ τοῦ Μποκτὸ ἢ καὶ νὰ προέρχωνται ἐκ τῶν Μπαγιρμοί· τὸ δεύτερον μάλιστα βεβαιοῦται ὑπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀφι-

χθέντων περιηγητῶν εἰς Μπαγίρμοι καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου. Ἐκείνων μὲν λεγόντων, ὅτι οἱ Μπαγίρμοι ἄγουσιν εἰς λίμνην καὶ ἔλη παρὰ τὰ ὁποῖα κατοικοῦσι μικροῦ ἀναστήματος ἄνθρωποι δηλαδὴ οἱ Τίχ-Τίχ, τοῦ δὲ Ἡροδότου γράψαντος· ἤκουσα ἀνδρῶν Κυρηναίων φαμένων. . . Τὸν Ἐτέαρχον (βασιλέα Ἀμμωνίων) φάναι ἐλθεῖν ποτε πρὸς αὐτὸν Νασαμῶνες ἄνδρες· καὶ φάναι παρὰ σφίσι γενέσθαι ἀνδρῶν δυναστῶν παῖδας ὑβριστάς, οἵτινες διεξεληθόντες τὴν ὑπὲρ τὴν Λιβύην ἔρημον, καὶ ποιούμενοι πρὸς ζέφυρον ἄνεμον τὴν ὁδόν. . . Ἰδεῖν δὴ ποτε δένδρεα ἐν πεδίῳ πεφυκότα, καὶ σφέας προσελθόντας ἅπτεσθαι τοῦ ἐπεόντος ἐπὶ τῶν δένδρων καρποῦ, ἀπτομένοισι δὲ σφι ἐπελθεῖν ἄνδρας σμικροὺς μετρίων ἐλάσσονας ἀνδρῶν, λαβόντας δ' ἄγειν σφέας. . . ἄγειν τε δὴ αὐτοὺς δι' ἐλέων μεγίστων καὶ διεξεληθόντας ταῦτα ἀπικέσθαι εἰς πόλιν, ἐν ᾗ πάντες εἶναι τοῖσι ἄγουσι τὸ μέγεθος ἴσους, χρῶμα δὲ μέλανας· παρὰ δὲ τὴν πόλιν ῥέειν ποταμὸν μέγαν, ῥέειν δ' ἀπὸ ἐσπέρας αὐτὸν πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα, φαίνεσθαι δὲ ἐν αὐτῷ κροκοδείλους. . . Τὸν δὲ δὴ ποταμὸν τοῦτον τὸν παραρρέοντα καὶ Ἐτέαρχος συνεβάλλετο εἶναι τὸν Νεῖλον (α). Ἐξάγεται δ' ἐκ τούτων, ὅτι οἱ Νασαμῶνες, οἵτινες ἐξετείνοντο ἐκ τῆς Κυρήνης μέχρι τῆς λίμνης Τρίτωνος, νοτιοδυτικῶς διευθυνόμενοι καὶ ἀφιχθέντες εἰς τοὺς μικροῦ ἀναστήματος ἄνδρας, ἀφίχθησαν εἰς τοὺς Τίχ-Τίχ, ἔλη δὲ διαβάντες καὶ ἀφιχθέντες εἰς τὴν χώραν αὐτῶν ὑπὸ ποταμοῦ παραρρεομένην, ἀφίχθησαν εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Ναλομπέ, καὶ τοῦ ἐκ τῆς Ταγγανίκας ἐρχομένου ποταμοῦ χώραν, ἐνθα οἱ

(α) Ἡροδ. II. 32. 33.

Τικ-Τικ κατοικοῦσιν, ὁ δ' ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς ποταμὸς ῥέων ἐξελήφθη ἀντιστρόφως, ὅπως κατὰ τὰς τῶν ἰθαγενῶν διηγήσεις ἐξελήφθησαν καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfurth, δηλαδή ἀντὶ ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ὡς νῦν ὑπάρχει. Δὲν γράφει ἡμῖν ὁ Ἡρόδοτος ὅτι οἱ ἀνδρεῖοι παῖδες τῶν Νασσαμῶνων διὰ πλοίων μέχρις ἐλῶν ἀπῆλθον, ἀλλὰ δεόν νὰ ἐννοήσωμεν τὸ τοιοῦτον ἐξ ὧν σήμερον ἀκούομεν. Ταῦτα δὲ τὰ ἔλη φαίνεται ὅτι ἦσαν γνωστὰ καὶ τῷ Ὀμήρῳ, ὡκεανὸς ὑπ' αὐτοῦ ὀνομαζόμενα· Εἴμι γὰρ αὖτις ἐπ' ὡκεανοῖο ῥέεθρα Αἰθιοπῶν ἐς γαῖαν (α). Οἱ δ' ὡκεανοὶ οὗτοι δὲν ἦσαν ἀλμυροί, διότι παρ' αὐτοῖς ὑπῆρχον λειμῶνες· Ἀρπύια Ποδάργη βοσκομένη λειμῶνι παρὰ ῥόον ὡκεανοῖο (β). Κατ' ἔρχονται δὲ παρ' αὐτὸν οἱ Πυγμαῖοι, οἱ μετὰ τῶν ἀπερχομένων εἰς αὐτοὺς γερανῶν μαχόμενοι. Ταῖ γε πέτονται ἐπ' ὡκεανοῖο ῥοάων ἀνδράσι Πυγμαίοισι φόνον καὶ κῆρα φέρουται (γ)· δηλαδή εἰς τὰ ἔλη ἐκεῖνα ἐν οἷς προσεγράψαμεν ὅτι μόνον γέρανοι ἐνδiciaτῶνται καὶ παρὰ τὰ ὅποια κατοικοῦσιν οἱ Τικ-Τικ. Ἐγίνωσκε δὲ βεβαίως ὁ Ὀμηρος τὴν ἀμύμωννα Αἰθιοπίαν, τὰ Σόλυμα αὐτῆς ὄρη καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ὡκεανὸν δηλαδή τὰ ἀδιέξοδα ταύτης ἔλη, ἅπερ καὶ ὡκεανὸν μητέρα τῶν ποταμῶν ἐκάλει, ἐπειδὴ εἰς αὐτὰ εἰσβάλλουσι καὶ ἐξέρχονται πανταχόθεν ποταμοί, μανθάνων τὰ περὶ αὐτῶν παρὰ τῶν ἀπερχομένων δι' ἐλεφαντόδοντα Ἑλλήνων διὰ τῆς προγραφείσης διὰ τοῦ Δαρὰδα καὶ Σιάρη συγκοινωνίας, δι' ἧς καὶ νῦν μέχρι τῶν Τικ-Τικ τὰ ἰστιοφόρα πλοῖα ἀπέρχονται, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ὀμηρος περιγράφει καλῶς τὴν δυτικὴν Ἀφρικὴν.

(α) Ἰλ. Ψ. 205. (β) Ἰλ. Π. 150. (γ) Ἰλ. Γ. 5.

Τούτοις πειθόμενος πιστεύω ὅτι ὁ Μπόμο διαιρεῖται εἰς δύο κλάδους, ὧν ὁ βορείως ἄγων καὶ τὸν Σιάρη ἀποπελῶν δίδει παρὰ τῇ φυλῇ Μποκτὸ κλάδον δυτικῶς εἰς τὸν ὠκεανὸν ἄγοντα ἀλλ' ἀφανιζόμενον εἰς τὰ παρὰ τὴν παραλίαν ἔλη, ὁ δὲ ἕτερος κλάδος νοτίως ἄγων, μετὰ τοῦ Οὔσσιᾶλ καὶ μετ' ἄλλων κατερχομένων ποταμῶν ἐκ δυσμῶν μὲν ἐκ τοῦ ζυγοῦ τῶν ὀρῶν ἐκείνων, ἐν οἷς ἀφίχθη ὁ κ. Βράτζα, ἐξ ἀνατολῶν δὲ μετὰ τῶν ἐρχομένων ἐκ Ταγγανίκας κατὰ Λίβιγστων, καὶ μετὰ καταρρεόντων δυτικῶς τῆς λίμνης Μουτὰν καὶ μετὰ τῶν ἐκ τῆς νοτίας πλευρᾶς τῶν ὀρῶν τοῦ ζυγοῦ τοῦ Γεωργίου σχηματίζει τὸν ἐν Αἰθιοπία ὠκεανὸν τοῦ Ὀμήρου, ἣ τὰ μέγιστα τοῦ Ἡροδότου ἔλη, ἐξ ὧν ἡ δι' ἐνὸς στόματος ἡ διὰ περισσοτέρων ἐξέρχεται ὁ Κόγκω. Τελεῖται λοιπὸν οὕτω διὰ τοῦ μεγαλοπρεποῦς Μπόμο τῶν χωρῶν ἐκείνων συγκοινωνία πλεύσιμος θαυμασιωτάτη μετὰ τοῦ ὠκεανοῦ διὰ δύο πυλῶν, καὶ διὰ δύο ἐτέρων μετὰ τῶν λιμνῶν Τζάχ καὶ Ταγγανίκας.

Ὁ κ. Στάνλεϋ ἐν μὲν ταῖς ἐφημερίσιν αὐτοῦ ταῖς κατὰ πρῶτον δημοσιευθείσαις ἔγραψεν ἡμῖν τὴν ἀρχὴν τοῦ Κόγκω ἐκ Ταγγανίκας, χωρὶς νὰ ζωγραφίσῃ ὅτι ἐδέχετο καὶ τι παραποτάμιον ἀπὸ βορρᾶ. Τὰ αὐτὰ ἀνήγγειλε καὶ εἰς Κάϊρον ὅταν ἐπαρashedμοφορήθη, ἀλλ' ἐκεῖ τυχὼν τότε τὸν κόμητα Ντενουαντὰν γενικὸν πρόξενον τοῦ Βελγίου, δι' οὗ ἐπεμψα πρὸς τὴν διεθνῇ παγκόσμιον Γεωγραφικὴν ἐταιρίαν περίληψιν τῶν ἀνακαλύψεών μου, ἔμαθε παρ' αὐτοῦ ὅτι περιέγραψα τοὺς ποταμοὺς τοῦ κ. Schweinfarth σχηματίζοντας κατ' εὐθείαν τὸν Κόγγο καὶ μὴ ἔχοντας πρὸς τὸν Σιάρη διεύθυνσιν, καὶ πεισθεὶς ἔγραψε τοιαῦτα ἐν τῷ συγγράμματί του. Ἐὰν ὁ κ. Στάν-

λεῖ μοι ἄρνηθῇ τοῦτο, παρακαλῶ ἵνα μοι ἀπαντήσῃ. Ἦως ἐκ τοσούτων μοιρῶν ἀποστάσεως εὕρισκόμενος ἐτόλμησε νὰ διευθύνῃ νοτίως ποταμούς, οὓς ὁ κ. Schweinfurth διαβάς, καὶ βορειοδυτικῶς διευθύνων ποιεῖ τὸν Σιάρη, φράττων δ' ἐκ νότου δι' ὁρῶν ἀποδεικνύει ἐξ ὅσων ἤκουσε καὶ συμπεραίνει ὅτι ἄγουσι μέχρι τῆς λίνμης Τζάχ. Ὁ κ. Στάνλεϋ δὲν ἔμαθε βεβαίως τὰ τοιαῦτα ἐκ πληροφοριῶν τῶν ἰθαγενῶν, οἵτινες διὰ τοὺς ἡμόρους αὐτῶν δὲν δύνανται τι νὰ γινώσκωσιν. Ἄν δ' εἶπῃ ἡμῖν ὅτι διηύθυνε τὸν Οὐτελε καὶ Μπρουαλλέ τοῦ κ. Schweinfurth νοτίως ἵνα ποιήσῃ μέγαν τὸν Κόγγο, τότε ἔπρεπε νὰ παραδεχθῇ αὐτοὺς ἔχοντας ὕδατα πλεῖστα, ἐπειδὴ ὁ κ. Schweinfurth ὡς ἔχοντας πολλὰ ὕδατα περιέγραψε, καὶ ἐπὶ πλέον διότι ἐμελλον νὰ αὐξηθῶσιν ἡνωμένοι καὶ ἐπηυξημένοι δι' ὑδάτων κατὰ ροῦν 3°, καθ' ἃς καὶ ὀρεινὰς χώρας διέρχονται, αἵτινες μάλιστα ἀνῆκουσιν εἰς τὸν Ἰσημερινόν, ἐνθα οἱ ποταμοὶ μετὰ βραχὺν ροῦν πλωτοὶ ἀποβαίνουναι τῶν συνεχῶν βροχῶν ἐνεκα. Δὲν ἔπρεπε δ' ἵνα ὁ κ. Στάνλεϋ ἀφήσῃ τὸν ἕνα ἐκ τῶν δύο ποταμῶν τοῦ κ. Schweinfurth πρὸς ἀποτελέσειν τοῦ Σιάρη, ἐπειδὴ οὐδένα ἄλλον ἐγίνωσκε διὰ τὸν Σιάρη, ὅστις δὲν εἶνε μικρός, ἀφοῦ πάντα τὰ ἀπὸ Οὐάντας ὕδατα διευθύνει πρὸς τὸν ποταμὸν Ἀράπ ὁ κ. Schweinfurth, δηλαδὴ τὸν Μπόρο, ὃν ὡς Ἀράπ ἐξέλαβεν; Ἀφοῦ δὲ ὁ κ. Schweinfurth περιγράφει ὄρη νοτίως τοῦ Ναλομπέ, πῶς ὁ κ. Στάνλεϋ δὲν ἐφαντάσθη ἐξ αὐτῶν ποταμὸν σχηματιζόμενον διὰ τὸν Κόγγο, καὶ δυνάμενον τούντεῦθεν μέχρι τοῦ Κόγγο γενέσθαι ὄχι μικρόν, ὡς λέγει, ἀλλὰ μέγιστον; Ὁπόση πλεονεξία εἰς περιηγητὰς τοιούτους, οἵτινες οἰκειοποιοῦνται ὄχι μόνον ὅσα βλέπουσι καὶ ἀκού-

ουσιν εἰς τὰς περιηγήσεις, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἀκόμῃ μανθάνουσιν εἰς τὰ αὐτῶν δωμάτια! Τοιοῦτο μοὶ συνέβη καὶ ὑπ' ὀνομαστοῦ περιηγητοῦ ἄλλου ὅστις τινὰ τῶν ὄσων τῷ διηγήθην προσεποιήθη ὅτι ἤκουσεν εἰς τὴν περιήγησίν του· δὲν ἔπρεπε δὲ νὰ ἀναφέρῃ ὅτι ἤκουσε καὶ παρ' ἐμοῦ πρὸ παντὸς ταῦτα; Τὸ κατ' ἐμὲ χαρίζω εἰς τοὺς τοιοῦτους τὰ πρωτεῖα· ἀλλ' ἰδοῦ, ὅταν ἔρχεται ὁ τοῦ λογισμοῦ χρόνος, ἀντὶ πρωτείων ἔχουσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν τὴν αἰσχύνην. Τὸ γινώσκω· οἱ τοιοῦτοι φροντίζουν πῶς δύνανται κάλλιον νὰ διαθέσωσι τὰς τοῦ παρόντος στιγμάς, ἐνῶ ἡμεῖς συμμορφούμεθα μὲ τὸ «τὰ στερνὰ νικοῦν τὰ πρῶτα.»

Ὁ δὲ Ῥαφάη μοὶ ἔλεγεν ὅτι τῶν δασῶν καὶ ἐλῶν ἔνεκεν δὲν ἠδύνατο ἐκεῖθεν νὰ μὲ διευθύνῃ εἰς Φόρεμα, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Κασσιόλ ἐδρεύοντος βορειανατολικῶς ἐπὶ ἑξ ὥρας· διὰ τοιαύτης διευθύνσεως ἐνόησα καθαρῶς τὴν τοῦ Πιρίντζι ἀπάτην, ἣν ἐκ τοῦ Ἄγγατα ὑπώπτευσα, καὶ ὑπεσχέθην τῷ Ῥαφάη πολλά, ἵνα μὴ διαφθαρή ἡ περιήγησίς μου· ἀλλ' οὗτος πάλιν πολλά λέγων διεβεβαίου ὅτι ἡ ὁδὸς ἐκεῖθεν ἦγε. Μὴ ἔχων ἄλλως νὰ πράξω, διηλθον μεταξὺ βοράσων πολλῶν χώραν λευκόγαιον καὶ ἄγονον, ἐν ᾗ τὸ τελεμποῦν μᾶλλον ἀναπτύσσεται καὶ ἐλάχιστα τὸ καλαμβόκιον, ἥτις ἀνάλογος ἦτο ἐκείνης, ἣν μεταξὺ τοῦ Οὐαλὲ καὶ Μπόμο εὔρομεν, καὶ διαβάς ποταμὸν ἐρχόμενον ἐκ τῶν βορειοδυτικῶν καὶ ἄγοντα εἰς τὸν Προῦγγο, καὶ εἰς τὸν Κασσιόλ ἀφίχθεις ἀπεκάλυψα τὴν ἀπάτην. Μοὶ ἔλεγε καθαρῶς οὗτος ὅτι δὲν μὲ συνέδραμε παρὰ μόνον ἂν διηυθυνόμενῃ βορείως πρὸς τὰς ζερίμπας τῶν Ἀράδων. Μακρὰν ἤδη τοῦ Φόρεμα εὕρισκόμενος,

καὶ μεταξύ ἀνθρωποφάγων ἐναντίον τοῦ σκοποῦ μου προδιατεθειμένων, ἀφῆκα ἐπανακάμπτων τὴν ζώνην τῶν βοράσων τὴν 25 τοῦ Δεκεμβρίου 1876, καὶ ὁδεύων βορείως εἰς ὄρη ἄγωνα διέβην μετὰ τέσσαρας ὥρας παραποτάμιον ἕτερον τοῦ Προῦγγο, ἐκ τῶν βορειοδυτικῶν ἐρχόμενον, καθ' ὃ συνηντήθημεν μετ' Ἀράβων ἐξ ὅλων τῶν ζερμπῶν ἀπερχομένων ἵνα μετὰ τοῦ Πιρίντζι πολεμήσωσι τοὺς Ἀμπουντίγγα· ἦσαν δέ τινες καὶ ἐκ τῆς ζερίμπας τοῦ Μουσταφᾶ, μεθ' ὧν οἱ διερμηνεῖς μου ἐγκαρδίως ἀσπασθέντες καὶ ἐνωθέντες συνεξεστράτευσαν ἵνα καταπολεμήσωσι καὶ αἰχμαλωτίσωσι τοὺς αὐτῶν ἀδελφούς. Εἷς δὲ ὑπηρέτης, ὃν ὁ ἐν Νιαμάνοι Ῥαφάη μοι ἔδωκεν, ἔχων ὀφθαλμοὺς γαλανοὺς, τρίχα ξανθὴν καὶ ἀνοικτὴν χροιάν ἠκολούθησέ μοι καταλύσαντι ἐκείνην τὴν ἡμέραν μετὰ δύο ὥρας εἰς ὀρεινὴν χώραν. Τὴν αὔριον ἄλλο παραποτάμιον μεγαλύτερον τοῦ Προῦγγο ἐκ τῶν βορειοδυτικῶν ὁμοίως ἐρχόμενον διαβάς, κατέλυσα μετὰ δέκα ὥρας εἰς ὄρη· τὴν αὔριον μετὰ τέσσαρας ὥρας διέβην παραποτάμιον ἕτερον τοῦ Προῦγγο ἐκ τῶν βορειοδυτικῶν ἐρχόμενον, καὶ δηλοῦν μετὰ τῶν ἄλλων ὅτι δυτικῶς τῆς πορείας ἡμῶν μεταξύ τοῦ Προῦγγο καὶ Τζίγγο ὑπάρχουσιν ὄρη παραλλήλως αὐτῆς ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον ἐκτεινόμενα, ἀνατολικῶς δὲ στραφεῖς διέβην μετὰ δύο ὥρας τὸν Προῦγγο δι' ἐπιμηκεστάτης γεφύρας ἐπὶ δένδρων διὰ σχοινίων ἐκ χόρτων πεποιημένης, καὶ μετ' ὀλίγον διέβην παραποτάμιον αὐτοῦ βορειόθεν ἐρχόμενον, καὶ βορείως στραφεῖς κατέλυσα μετὰ μίαν καὶ 1/2 ὥραν εἰς χωρίον τῆς φυλῆς Κρεκομπάντας. Τὴν αὔριον μετὰ ἑξ ὥρας ἀφίχθην εἰς τὴν ζερίμπα τοῦ Σαχίνη, υἱοῦ τοῦ

Δεῦτερ Ἰντρίς. Τὴν 30 μηνὸς ἰδίου βορειανατολικῶς ἐκεῖθεν διευθυνόμενος, καὶ διελθὼν μετὰ τέσσαρας ὥρας ποταμὸν ἐκ τῶν βορειοδυτικῶν πρὸς τὰ νοτιανατολικά εἰς τὸν Μπέτι ἄγοντα, κατέλυσα μετὰ τρεῖς ὥρας εἰς τὴν ζερίμπα τοῦ Ἰντρίς τοποθετημένην εἰς τὰ ὄρη, ὧν βορείως ὁ Προῦγγος ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ρεῖ. Τὴν δύο δὲ Ἰανουαρίου 1877 ἀνατολικῶς στραφείς ἐξήλθον μετὰ τρεῖς ὥρας τῶν ὁρῶν, καὶ πορευόμενος εἰς ἐπίμη-
χες πεδῖον βορείως τοῦ Μπέτι εὕρισκόμενον, καὶ νο-
τίως τῶν ὀριζόντων ὁρῶν νοτιόθεν τὸν ροῦν τοῦ Προῦγ-
γο, κατέλυσα μετὰ πέντε ὥρας πλησίον πηγῆς. Τὴν αὔριον διεσταύρωσα τὴν ὁδὸν τῆς καθόδου μου ἐκ τοῦ Ἀγγατα Κρέκη εἰς Μόφιο, καὶ κατέλυσα μετὰ ἐννέα ὥρας πλησίον τοῦ Ουέσση παραποταμίου τοῦ Μπέτη. Τὴν αὔριον μετὰ 2 1/2 ὥρας διέβην τὸν Μπέτη μι-
κρὸν ἐνταῦθα ὄντα, καὶ μετὰ 2 1/2 ὥρας ἀφίχθην ἐντὸς τῶν ἀποτελούντων ὁρῶν τὴν σειρὰν Ζαντέ εἰς τινα βα-
σιλέα τῶν Κρέκοι. Οὗτος καταγινόμενος μετὰ τῶν ὑπηκόων του εἰς συγκομιδὴν καρπῶν, δὲν μοι ἔδιδεν ἄν-
δρας πρὸς μεταφορὰν τῶν βαρῶν καὶ οὔτε ὁδηγόν· ἀφείς λοιπὸν εἰς αὐτὸν τὰ βάρη καὶ ἄνευ ὁδηγοῦ, ἀκο-
λουθούμενος ὑπὸ τοῦ ὑπηρέτου μου μόνον τὴν αὔριον ἐβάδιζον ἀνατολικῶς, καὶ ἀφίχθην μετὰ 2 1/2 ὥρας εἰς ἄλλους Κρέκοι, οἵτινες εἰς τὴν συγκομιδὴν ὁμοίως καταγινόμενοι δὲν μοι ἔδιδον ὁδηγὸν καὶ ἄνδρας. Ἡ μεταξὺ δὲ τούτων καὶ τῆς Ντέμ Γκούτζιω χώρα ἦτο μοι ἔλεγον ἔρημος ἀνθρώπων, καὶ θηρίων πλήρης ἕνεκα τῶν ὁποίων οἱ διερχόμενοι ταύτην πολλοὶ συνεπο-
ρεύοντο. Τὴν διήλθον ταχέως ἐπὶ τοῦ ὄνου μου μετὰ τοῦ ὑπηρέτου μου μόνον, δὲν εἶδον δ' ἢ ταχέως ἀγριό-

χοιρον ἐν τῷ δάσει κρυβέντα, εἰς ὃν διακρίνας κατὰ τὰ πρόσθια δασὺ τρίχωμα καὶ χαίτην, καὶ γυμνὸν τὸ ἐπίλοιπον σῶμα, θυσσανωτὴν δὲ τὴν οὐράν, ἐξέλαβον ὅτι ἦτο λέων· ἀλλ' εἷτα ἐγνώρισα αὐτὸν ἰδὼν κάλλιον ἄλλον. Διέβην μετὰ τεσσάρων ὥρων πορείαν ταχεῖαν παραποτάμιον τοῦ Γάγκουα, καὶ μετὰ τέσσαρας ἄλλας αὐτὸν τὸν Γάγκουα ἐν χώρᾳ ὑπὸ τῶν Κρέκοι κατοικουμένην. Μετὰ δὲ 1 καὶ 1/2 ὥραν ἔτι διαβάς ὄρος κατηλθον εἰς τὴν πόλιν Γκούτζιο, ἐν ᾗ πρὸ ἐμοῦ ὁ περιηγητὴς τῆς καρδίας τῆς Ἀφρικῆς ἀφίχθη. Ὁ διοικητὴς ταύτης ἐκ Φοῦρ καταγόμενος καὶ μὴ δυνάμενος νὰ μεῖ ἰδῇ ἐκ τῆς μέθης ἔμελλε τὴν αὔριον ν' ἀπέλθῃ νοτίως ἐντὸς τῶν ὁρῶν ἐπὶ δέκα ἡμέρας βαδίζων πρὸς αἰχμαλωσίαν φυλῆς ἀνηκούσης εἰς τοὺς Ντζιαγγαί. Τὴν αὐτὴν δ' ἡμέραν 6 Ἰανουαρίου πρὸ ἐκείνου πρωϊαίτατα, ἀναστὰς παρῆλθον τὴν περιγραφομένην ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfurth ὑπὸ δένδρων κυκλουμένην πηγὴν, καὶ στρέψας ἀνατολικῶς ἀνέβην ὄρος ὀμαλὸν συνέχειαν φαινόμενον τοῦ Ζυγοῦ τῶν Ζαντέ, καὶ διέβην ἀμέσως παραποτάμιον τοῦ Μπίρη, καὶ πλησίον ἐκεῖ αὐτὸν τὸν Μπίρη ρύακα ὄντα, ἀφίχθην δὲ μετὰ τέσσαρας ὥρας εἰς τὴν ζερίμπα Μωσμάρ. Οὗτος ἀνὴρ φρόνιμος ἀμέσως πέμψας ἔφερε τὰ βάρη, μοὶ ἔλεγε δὲ ὅτι πράγματι ἐπὶ δέκα ἡμέρας νοτίως ἐντὸς τῶν ὁρῶν εὐρίσκονται Ντζιαγγαί, καὶ μάλιστα κατὰ τὸ λέγειν αὐτοῦ οἱ Ντζιαγκαὶ εἰσὶ πεσμένοι καθ' ἅπασαν τὴν παραποταμίαν τοῦ Here, ὃν Ντζιοῦρ ἐκάλει· δηλαδὴ ἀφικνοῦνται μέχρι τῆς σκοπιᾶς Ἀσμάχ. Μοὶ παρουσίασεν ἐξ αὐτῶν, καὶ εἶδον ὅτι δὲν διέφερον τῶν ἄλλων Ντζιαγγαί, ἐβεβαίου δ' ἔτι ὅτι ἦτο ὁμοία καὶ ἡ γλῶσσά των, ἣν, πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἰς τὰς χώρας τοῦ ποταμοῦ Γαζάλ ζῶν, ἐλάλει. Τὴν δε-

κατρείς μηνός ιδίου διελθών ὄρη διεσταύρωσα μετὰ τρεῖς ὥρας μεγάλην ὁδὸν ἐκ τῆς ζερίμπας τοῦ Ζουμπέρ Πάσσια πρὸς τὴν ντέμ Μπεκὴρ ἄγουσιν, καὶ διελθὼν ἄλλα ὄρη πλήρη βουβάλων κατέλυσεν πλησίον δύο παρακειμένων παραποταμίων τοῦ Κουροῦ, ἐκ τῶν βορειοδυτικῶν πρὸς τὰ νοτιανατολικά ἀγόντων. Τὴν αὔριον διήλθον τὸν Κουροῦ ὀλίγον ὕδωρ ἔχοντα, ἀλλ' ἡ πλημμύρα ἐδείκνυνεν ὅτι κατελάμβανε μεγάλην κοίτην, καὶ κατέλυσεν εἰς τὴν ζερίμπα Χαμπέσση, τὴν δ' ἐπομένην εἰς τὴν ζερίμπα τοῦ Ἰντρίς δευτερονοάρχου τοῦ ποταμοῦ Γαζάλ, καὶ ἀναπληρουμένου τότε ὑπὸ τινος Φακιάλα. Δοὺς μοι οὗτος συστατικὴν ἐπιστολὴν δι' ὅλας τὰς ζερίμπας ὑπεχρέωσεν ἵνα τὸν ἀναμείνω εἰς τὸν ζερίμπα Γατᾶς, ἐν ᾗ ὁ κ. Schweinfurth χρόνον τινὰ διήλθε. Τὴν 17 τοῦ μηνός κατέλυσεν παρὰ τὸν ποταμὸν Καζαγγά ἢ Τέμπο, καὶ τὴν αὔριον εἰς τὴν ζερίμπα Γκόλφερατ πρῶτον χωρίον τῶν Μπόγγο, ἐν ᾧ ὁ κ. Schweinfurth γράφει καὶ ὥς οἱ ἐκεῖ μοι ἔλεγον ἐρχόμενος ἐκ Ντέμ Μπεκὴρ ἐνδιέτριψε χρόνον τινὰ καὶ ἐζωγράφησε ταύτην. Διηυθύνθη δ' ἀπερχόμενος εἰς Οὐάου βορειανατολικῶς· νοτιωτέραν δ' ἐκείνου τὴν αὔριον διεύθυνσιν ἔχων κατέλυσεν εἰς τὴν ζερίμπα Ἀχμεταβάτ, καὶ ἐκεῖθεν τὴν αὔριον κατέλυσεν εἰς τὴν δυτικῶς τοῦ ποταμοῦ Here κειμένην ζερίμπα τοῦ ιδίου, ἐν ᾗ μνημεῖον καλῶς περιποιημένον ὀνομάζουσι Κάμπρ Σιγνιορά, δηλαδὴ μνημεῖον τῆς Κυρίας· ἦτοι τῆς κυρίας Tinne. Τὴν αὔριον διαβάς τὸν Here ἐπορευόμην εἰς τὴν χώραν τῶν Ντζιούρ καὶ κατέλυσεν εἰς τὴν ζερίμπα τοῦ Κουτζικ Ἀλῆ ἐν ᾗ καὶ ὁ κ. Schweinfurth κατέλυσεν οὐ μακρὰν τοῦ Ντζιούρ κειμένην. Ταύτης νοτίως εὐρίσκονται Μπόγγο καὶ

νοτίως τούτων οί Μπαλάντα, ἥς κάτοικοι εἰσὶ Ντζιούρ
ὡς κάλλιστα ὁ κ. Schweinfurth ἡμῖν ἔγραψε. Καλοῦν-
ται δ' οἱ Ντζιούρ Ντζιούρ Σιλοῦκ, ὁμιλοῦσι διάλεκτον
τινὰ τῶν Σιλοῦκ, καὶ κατοικοῦσι τὴν σχηματιζομένην
νῆσον ὑπὸ τοῦ Μπόρο καὶ Ντζιούρ καὶ τὴν τοῦ Ντζιούρ
παραποταμίαν, ὀρίζόμενοι νοτίως καὶ δυτικῶς ὑπὸ τῶν
Μπόγγο, βορείως ὑπὸ τῶν Τέμπω ἢ Σιάτ καὶ Γκολγουλέ
καὶ ἀνατολικῶς ὑπὸ τῶν Ντζιαγγαί, οἵτινες καὶ βορείως
προεκτεινόμενοι μεταξὺ τῶν Ντζιούρ ὀρίζουσι πανταχόθεν
τοὺς ἐν τῇ προμνησθείσῃ νήσῳ κατοικοῦντας Ντζιούρ. Ἐ-
κεῖθεν μέχρι τῆς Ζερίμπας Γατᾶς ἀκολουθήσας ἀκριβῶς
τὴν ὁδὸν τοῦ κ. Schweinfurth διήλθον διὰ τῆς Ζερίμπας
τοῦ Ἀχμέτ Ἀλλῆ ἐν ἧ μοὶ διηγοῦντο ὅτι ἐκάησαν αἱ βο-
τανικαὶ αὐτοῦ συλλογαί, καὶ ὅτι ἦτο ἀκαταπόνητος πρὸς
ἀναζήτησιν φυτῶν, μὴ ἱκανοποιούμενος δ' ἔλεγεν ὅτι
αἱ χῶραι ἐκεῖναι δὲν ἔχουσιν ἢ μόνον χόρτα. Διήλθον
εἴτα τὴν κοίτην τοῦ Molmoul ἐνώπιον τῆς Ζερίμπας
Ἀμποῦ Γκουροῦ κατὰξηρον καὶ μὴ ἐκλαμβανομένην
ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε ὡς ποταμοῦ κοίτην, ἀφίχθην δὲ τὴν 24
Ἰανουαρίου εἰς τὴν Ζερίμπα Γατᾶς. Κεῖται εἰς χώραν
ἄλλοτε κατοικουμένην ὑπὸ τῶν Ντζιαγγαί, ἔχει βο-
ρείως καὶ ἀνατολικῶς τοὺς Ντζιαγγαί καὶ νοτίως τοὺς
Μπόγγο· ὡς δὲ μοὶ ἔλεγεν ὁ ἐπίτροπος τῆς Ζερίμπας,
ὅστις καλῶς τὴν τῶν Ντζιαγγαί γλῶσσαν ὠμίλει καὶ
γυναῖκας πολλὰς ἐκ τῶν Ντζιαγγαί εἶχεν, οἱ Ντζιαγ-
γαί λέγουσι κατὰ παράδοσιν τοὺς προγόνους αὐτῶν
πρὸς δυσμὰς ἀφίχθέντας εἰς θάλασσαν, (μπάχαρ μέλεχ)
ἐλθόντας δ' ἐκ Ῥίφ, δηλαδὴ ἐκ βορρᾶ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐξ
αὐτῆς τῆς Αἰγύπτου διότι οὐαλάτ ρίφ οἱ Ἀράβες Σαν-
τανεῖς λέγοντες, ἐννοοῦσι τοὺς Αἰγυπτίους. Οὗτοι λοι-

πόν ἀπετέλουν τὴν τοῦ Σχύλακος συγκοινωνίαν διὰ τοῦ Νείλου, διὰ τοῦ ποταμοῦ Γαζάλ, διὰ τοῦ Here, διὰ τοῦ Μπόμο καὶ Σιάρη, καὶ διὰ τῆς λίμνης Τζάχ καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ Δράα ἀπερχόμενοι μέχρι τῆς νήσου Κέρνης· βεβαιοῦσι τὴν ὁδὸν αὐτῶν ταύτην ἐκτεινόμενοι μέχρι νῦν καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν τοῦ Here, μέχρι τῆς σκοπιᾶς Ἀσμάχ. Ἀλλ' εἴτα εἴτε διὰ πολέμους, εἴτε διὰ τὴν φυσικὴν τῶν χωρῶν ἀνωμαλίαν, ἡ συγκοινωνία αὕτη διακοπεῖσα ἔπεσεν εἰς λήθην.

Τὴν ἐβδόμην δὲ Φεβρουαρίου μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Φακιάλα ἀναχωρήσας ἀπὸ Γατᾶ καὶ ἀνατολικῶς διευνόμενος ἀφίχθην εἰς τὴν ζερίμπα Τάνη πρὸ ταύτης τὸν Τάνη διαβάς, ὅστις κατὰ τὸν κ. Schweinfurth χύνεται εἰς τὸν Γαζάλ, κατὰ δὲ τοὺς ἰθαγενεῖς ποιεῖ οὐ μακρὰν βορειότερον τῆς ὁμωνύμου αὐτῷ ζερίμπας λίμνην. Τὴν αὔριον τὴν ἰδίαν διεύθυνσιν ἔχων κατέλυσα εἰς τι χωρίον τῶν Ντζιαγγαί, καὶ τὴν αὔριον νοτιανατολικῶς διευθυνθεὶς κατέλυσα εἰς τὴν ζερίμπα τοῦ Σιερίφ τοποθετημένην εἰς τι χωρίον τῶν Ντζιαγγαί καὶ ἔχουσιν νοτίως αὐτῆς τοὺς Μπόγγο. Τὴν αὔριον διέβην τὸν ποταμὸν Ἀγιάχ, ὅστις κατὰ μὲν τὸν κ. Schweinfurth χύνεται εἰς τὸν Τάνη, κατὰ δὲ τοὺς ἰθαγενεῖς βορειανατολικῶς στρεφόμενος ποιεῖ λίμνην καλουμένην Γκέκη· χωρίζει δὲ τοὺς Ντζιαγγαί ἐκ τῶν Ντίγγα. Οἱ δὲ Ντζιαγγαί ἐκτείνονται ἐντεῦθεν μέχρι τῶν λιμνῶν Γκέκη καὶ Τάνη, καὶ δυτικοβορείως τοῦ κλάδου, ὃν ὁ Μπόρο εἰς τὸν Ντζιούρ δίδει, στρεφόμενοι ἐξαπλοῦνται ὡς προεγράφη μέχρι τῆς Νόμπας, καὶ μέχρι τῆς ἐνώσεως τῶν δύο κεφαλῶν τῶν ἀποτελουσῶν τὸν Φανηκάμ ἢ Φακάμ. Οὐδόλως δὲ πλησιάζουσι τὰς ὄχθας τοῦ Γαζάλ αἵτινες

ὑπὸ τῶν Νουέρ Νιάκ κατοικοῦνται. Ἐκ δὲ τοῦ ποταμοῦ Ἀγιάκ ἀνατολικῶς διευθυνθεὶς κατέλυσα εἰς Ζερίμπα Καπ-Σιαμπὶ καλουμένην. Τὴν αὔριον μετὰ βραχεῖαν πορείαν κατέλυσα εἰς τὸν χεῖμαρρον Φυτιῶ ἰσοδύναμον τῷ Molmoul τοῦ κ. Schweinfurth, ὅστις ἄγει βορείως εἰς τὴν λίμνην Γκέκη, καὶ τὴν αὔριον ταύτης εἰς τὴν Ζερίμπα τῶν ἀδελφῶν Μέλτζακ ἐνθα νομάρχης ἦτο ὁ Ἰωσήφ. Εὐρίσκεται αὕτη εἰς τὴν χώραν τῶν Ντίγγα νοτίως ἔχουσα τοὺς Ντζιούρ Νουέρ, οἵτινες ὁμιλοῦσι τὴν γλῶσσαν τῶν Νουέρ ἀλλ' ἔχουσιν ἔθιμα τῶν Μπόγγο, ὑφ' ὧν Μπελοὶ καλοῦνται, ὑπὸ δὲ τοῦ κ. Schweinfurth πιστεύονται ὅμοιοι τοῖς Ντζιούρ Σιλουκ. Ὁ δὲ νομάρχης Ἰωσήφ μὴ ἐπιτρέπων μοι ὁδὸν ἔλεγεν ὅτι καὶ ὁ Γόρδων ἐμπόδισε πατριώτην του Ἀγγλον, ὅστις ἐκ λύπης παραφρονήσας ἀπέθανεν εἰς Μπέρμπερ· ἀφοῦ δ' ἤκουσεν ὅτι ἤθελε μ' ἀναγκάσει νὰ διευθυνθῶ βορείως μεταξὺ τῶν ἀδεσπότην λαῶν Ντίγγα καὶ Νουέρ, ἐφοβήθη περὶ τῆς ζωῆς μου καὶ μοὶ ἐπέτρεψεν ὁδόν, ἀλλὰ μοὶ εἶπε καθαρῶς, ὅτι δὲν θὰ μοὶ ἐδίδεν ὁδὸν ἂν νοτίως διηυθύνωμην. Τὸ ἑσπέρας τῆς 15 Φεβρουαρίου ἢ 27 κατὰ τὴν νέαν χρονολογίαν ἐκλειψις συνέβη σελήνης, δι' ἣν ἐτέλουν ὄργια ἰδίᾳ μὲν οἱ Ντίγγα καὶ ἰδίᾳ οἱ πιστοί. Τὴν ἐπομένην ἐπαίησαν χαρμόσυνον ἑορτὴν οἱ Ντίγγα μόνον, καθ' ἣν αἱ μὲν γυναῖκες ἐποιοῦν λιτανείας καὶ οἱ ἄνδρες πλαστὰς μάχας, μεθ' ὃ γυναῖκες καὶ ἄνδρες ἐχόρευον εἰς ἐν ἐλθόντες. Ἀνεχώρησα δὲ τὴν 17 καὶ διαβάς τὸν Ῥὸλ κατέλυσα εἰς τὴν ὁμώνυμόν του Ζερίμπα τὴν καὶ Adael καλουμένην, ὃ δὲ Ῥὸλ μετὰ πιας ἐλιγμοὺς βορείως ἄγων στρέφεται δυτικῶς καὶ χύνεται εἰς τὴν λίμνην Γκέκη. Οἱ πρὸ ἐμοῦ διευθύνουσιν

αὐτὸν εἰς τὸν ποταμὸν Ντζιέμπελ ἐνῶ ἀνήκει εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Γαζάλ. Τὴν αὖριον βορείως ἐν τῇ κοίτῃ τοῦ Ῥὸλ βαδίζων κατέλυσα ἐξελθὼν ἐξ αὐτοῦ παρὰ τὸν τελευταῖόν του ἐλιγμὸν εἰς λαοὺς ἀδеспότους· καὶ τὴν αὖριον ἀνατολικῶς στραφεὶς διήλθον στεπῶδη χώραν ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν διεύθυνσιν ἔχουσιν πλήρη ἀγρίων φοινίκων, καὶ ζυγὸν ἀποτελοῦσαν, ὅστις χωρίζει τὰ δυτικῶς εἰς τὸν Γαζάλ ρέοντα ὕδατα ἐκ τῶν εἰς τὸν Ντζιέμπελ ρεόντων, ἀφικνεῖται δὲ νοτίως μέχρι τοῦ ζυγοῦ τοῦ Γεωργίου διασταυρῶν τὸν ζυγὸν Σάσα, ἐνθα αἱ πηγαὶ τοῦ Ῥὸλ καὶ Μπρουαλὲ σχηματίζονται, καὶ τὸν ζυγὸν τοῦ Γεωργίου, ἐνθα ὁ Κιβαλὴ πηγάζει· κατέλυσα δὲ παρὰ ποταμὸν ἐλώδη Ντεγγιτζιουάη καλούμενον, ὅστις πρέπει νὰ ᾖ ὁ Δζέμητ, διότι μοὶ ἔλεγον ὅτι κατέρχεται ἐκ τῆς χώρας τῶν Μουττοῦ, παρέρχεται τὴν χώραν Ἀλιάπ τῶν Ντίγγα, καὶ βορειότερον ἡμῶν βορειανατολικῶς στρεφόμενος ποιεῖ λίμνην Μαντζιόκ καλουμένην. Τὴν αὖριον στραφεὶς ὀλίγον βορείως διέβην ποταμὸν ὕδωρ ἔχοντα ὅμοιον τῷ τοῦ Ντζιέμπελ, καὶ ἄγοντα βορείως εἰς τὴν λίμνην Μαντζιόκ, καὶ εἶτα μετ' ὀλίγον ἕτερον ποταμὸν ὅμοιον, ὅστις εἰς τὴν ἰδίαν λίμνην ἄγει. Ἔρχονται δὲ μοὶ ἔλεγον ἀμφότεροι ἐκ λίμνης νοτιώτερον κειμένης εἰς τὴν χώραν Ἀτότ, καὶ ὕδατα λαμβανούσης διὰ κλάδου χωριζομένου ἐκ τοῦ ποταμοῦ Ντζιέμπελ ἀπέναντι τῆς θέσεως Γχούσασα. Νοτιώτερον δὲ τῆς ἐκχωρήσεως τοῦ κλάδου ἐμβάλλει εἰς τὸν Ντζιέμπελ ποταμὸς νοτιόθεν ἐρχόμενος καὶ ὀνομαζόμενος Gal (Γχάλ). Ἡ δὲ νῆσος ἡ ὑπὸ τῶν ποταμῶν τῶν ἐκ τῆς λίμνης Ἀτότ πρὸς τὴν λίμνην Μαντζιόκ ἀγόντων σχη-

ματιζομένη ονομάζεται Λάου, δηλαδή τόπος ἐλώδης (α), ἐπειδὴ πᾶσα ἡ χώρα αὕτη ἐν πλημμύρᾳ γίνεται λίμνη. Τὴν αὖριον κατέλυσα παρά τινα φρέατα, καὶ τὴν ἐπαύριον 22 Φεβρουαρίου καθ' ἡμᾶς ἡ 6 Μαρτίου κατὰ τὸ νέον ἀφίχθην εἰς τὸν παρὰ τὸν ποταμὸν Ντζιέμπελ σταθμὸν Σιαμπύ. Βορείως τούτου ἐπὶ ἑξ ὥρας χωρίζονται ἐκ τοῦ Ντζιέμπερ δύο κλάδοι δυτικῶς ἄγοντες καὶ ἀποτελοῦντες λίμνην Χουρσήτ ονομαζομένην· νοτίως δὲ Σιαμπύ κόπτεται κλάδος ἐν καιρῷ τῆς πλημμύρας, τᾶσιν ἔχων ἵνα ποιήσῃ μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον εὐμεγεθέστερον κλάδον, ὅτε αἱ λίμναι Χουρσήτ, Ἀτότ, Μαντζιόκ, Γκέκη καὶ Τάνη καὶ αὕτη ἡ Ῥέκ θέλουσι γίνεαι μία λίμνη, ἣν ἀπὸ τοῦδε ονομάζω λίμνην τῆς Ὀλγας, ἐπειδὴ ἐν καιρῷ τῆς πλημμύρας καὶ τῶν βροχῶν, αἱ λίμναι αὗται καὶ πᾶσαι αἱ χῶραι μέχρι τῆς ζερίμπας Τάνη ἐπίπεδοι οὔσαι μεταβάλλονται εἰς λίμνην, οἱ δὲ κάτοικοι μεταβαίνουσι νοτιώτερον, οἱ δὲ μένοντές που ἔχουσι τοὺς οἴκους ἐπὶ στύλων ξυλίνων ἐδραιωμένους καὶ βαδίζουσιν ἐν τοῖς ὕδασιν ὡς ἄλλαι νῆσσαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΣΙΑΜΠΥ ΜΕΧΡΙ ΚΑΙΡΟΥ.

Ἐν Σιαμπύ κατοικοῦσιν οἱ Ντίγγα γλῶσσαν καὶ ἔθιμα ἔχοντες ὅμοια τοῖς τῶν Ντζιαγγαί, ἥτοι Ντζιαγγαί καὶ Ντίγγα εἰσὶ φῦλα ἀδελφά, ἀλλ' ἐκεῖνοι κατοικοῦσι δυτικῶς τοῦ Ἀγιάκ εἰς τὰς προορισθείσας αὐτῶν (α) Πιθανὸν τοῦ Λάου νὰ ᾔνε λέξις Αἰγυπτιακή· ἐπειδὴ οἱ κατοικοῦντες ταύτας τὰς χώρας εἰσὶν ἐκ τῶν Ἀσμάχ.

χώρας, οἱ δὲ Ντίγγα ἀνατολικῶς τοῦ Ἀγιάκ κατοικοῦντες καὶ ἐκτεινόμενοι τοῦ Νείλου ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ὅστις Μπάχαρ Ντζιέμπελ ἐκεῖ καλεῖται, δηλαδή ποταμὸς τοῦ Ὁρους, ὀρίζονται νοτίως ὑπὸ τῶν Μαντί, Μιττοῦ καλουμένων ὑπὸ τῶν Μπόγγο, ὑπὸ τῶν Μπάρι, καὶ ὑπὸ τῶν Λαττοῦκα, ἀνατολικῶς δὲ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Γχίμπα, τοῦ μεταξύ δένδρων Ντελέπ διερχομένου, καὶ σχηματίζοντος τὰς ἀπαρχὰς τοῦ ποταμοῦ τοῦ Σοπέτ, καὶ βορείως ὑπὸ τῶν Νουέρ κατὰ τὰς λίμνας Γκέχη, Μαντζιόκ, καὶ Χουρσήτ, ἐκ δὲ ταύτης κατ' εὐθεΐαν πρὸς ἀνατολὰς πρὸς τὴν ἐκχώρησιν τοῦ ποταμοῦ Ζεράφ ἐκ τοῦ Ντζιέμπελ, καὶ ἐκ ταύτης μέχρι τῆς εἰσβολῆς τοῦ ποταμοῦ Γχόγγο εἰς τὸν Γχίμπα, ἐκεῖθεν δὲ καὶ ἀνατολικῶς τοῦ ποταμοῦ Γχίμπα βαίνοντες κάμπτονται ἀμέσως κατὰ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθην μέχρι τῆς αὐτοῦ ἐμβολῆς ἐν Σοπέτ εἰς τὸν Νεῖλον, ὅστις Λευκὸς ποταμὸς ἐκεῖ καλεῖται, ἐκτείνονται δὲ βορείως κατὰ τὴν δεξιὰν τοῦ Λευκοῦ ὄχθην μέχρι τῆς ἐμβολῆς εἰς αὐτὸν ποταμοῦ ὁμωνύμως αὐτοῖς καλουμένου Ντίγγα. Οἱ δὲ Νουέρ ἐν μέρει πρὸς βορρᾶν, ἐξ ἀνατολῶν, καὶ ἐν μέρει πρὸς νότον κυκλούμενοι ὑπὸ τῶν Ντίγγα, καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ μέρη πρὸς νότον ἐκ δυσμῶν, καὶ ἐν μέρει πρὸς βορρᾶν κυκλούμενοι ὑπὸ τῶν Ντζιαγγαί, καὶ ὀριζόμενοι κατὰ τὰ ἐπίλοιπα μέρη βορείως ὑπὸ τῶν Σιλούκ, κατέχουσι τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Γαζάλ, τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Ντζιέμπελ, μέχρι τῆς εἰς αὐτὸν εἰσβολῆς τοῦ Γαζάλ καὶ τὴν νοτίως τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Λευκοῦ ποταμοῦ χώραν ἀπὸ τῆς ἐμβολῆς εἰς αὐτὸν τοῦ Γαζάλ μέχρι τοῦ Σοπέτ, ὅθεν ἐκτείνονται νοτιανατολικῶς κατέχον-

τες τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ τοῦ Σοπέτ ἢ καὶ Γκίμπα καλουμένου μέχρι τῆς εἰς αὐτὸν ἐμβολῆς τοῦ ποταμοῦ Γχόγγο· ἤτοι ἐκτείνονται ἐκ τοῦ σημείου τούτου μέχρι τῆς λίμνης Ῥέκ κατὰ χώραν ἐν ἣ διακλαδίζονται οἱ ποταμοὶ καὶ ποιοῦσι λίμνας καὶ ἀδιέξοδα ἑλη. Οἱ δὲ Σιλοὺκ κατέχουσιν ἀμφοτέρας τὰς ὄχθας τοῦ Λευκοῦ ποταμοῦ ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς εἰς αὐτὸν τοῦ Γαζάλ μέχρι Σοπέτ, ἐκτείνονται δὲ δυτικῶς μέχρι τῶν Ντζιαγγαὶ καὶ βορείως μέχρι τῆς Νόμπας καὶ τῶν Ἀράβων Μπαγγάρα, ἀποχωροῦσι δὲ μόνον ἐκ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Λευκοῦ ποταμοῦ καθόσον αὕτη κατέχεται ὑπὸ τῶν Ντίγγα, ἤτοι ἐκ τῆς εἰσβολῆς εἰς αὐτὸν τοῦ ποταμοῦ Σοπέτ μέχρι τῆς τοῦ ποταμοῦ Ντίγγα. Ἐχουσι δ' ἕκαστοι Νουέρ καὶ Σιλοὺκ γλῶσσαν ἰδιαιτέραν, ἀλλὰ Σιλοὺκ καὶ Ντζιούρ Σιλούκ, Νουέρ καὶ Ντζιούρ Νουέρ, Ντίγγα καὶ Ντζιαγγαὶ ἔχουσι πολλὰ ἔθιμα κοινὰ καὶ χαρακτῆρας παρεμφερεῖς, φαινόμενοι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος προελθὼν ἐξ ἐπιμιξίας διαφόρων στοιχείων. Πάντες εἰσὶν ἀναστήματος μεγάλου καὶ βαθέως μελανοί, φέρουσι δ' ἀντὶ τόξου βραχὺ ρόπαλον ἐξ ἐβένου κωνικῶς κάτωθι ἀποληγόν· ρόπαλα δὲ ἀλλὰ καθηλωμένα φέρουσι καὶ οἱ Λαττοῦχα, δι' ὧν φονεύουσι καὶ τοὺς καταδίκους, ἔχουσιν ὁμῶς καὶ τόξα, ἐνῶ ἐκεῖνοι δὲν ἔχουσι. Τούτους πάντας Μεγαβάρους καλῶν ὁ Στράβων λέγει τοῖς ροπάλοις καὶ τύλους προστιθέασι σιδηροῦς, χρῶνται δὲ καὶ λόγχαις· οἱ δὲ λοιποὶ Αἰθίοπες τόξοις καὶ λόγχαις (α). Περιγράφει δ' ἔτι Αἰθίοπας οἵτινες εἰσὶν ὄχι μόνον κολοβοὶ ἀλλὰ καὶ περιτετμημένοι τινὲς καθάπερ οἱ Αἰγύπτιοι (β), καὶ

(α) Στράβ. 776. (β) Στράβ. 776.

έννοεῖ ἀναμφιβόλως τοὺς Μομπουττοῦ ἢ Γκουργούρω, οὓς πάλιν ἐτέρωθι χαρακτηρίζει ὡς φυλάττοντας τοὺς νεκροὺς ἐν κεραμέαις σοροῖς (α), ὡς ἤδη παρ' αὐτοῖς γίνεται. Περιγράφων δέ τινας τῶν Αἰθιοπῶν ὡς ἔχοντας βοσκήματα μικρὰ πρόβατα καὶ αἰγας (β), έννοεῖ τοὺς ἔχοντας τοιαῦτα Μπάρι καὶ τοὺς λοιποὺς αὐτοῖς ὁμόρους, ἀλλ' ἐμπαίζει προσθέτων τάχα καὶ τοὺς Πυγμαίους ἀπὸ τῆς τούτων μικροφυίας ὑπενόησαν καὶ ἀνέπλασαν· ἐξ ὧν καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων εἰθίμων ὑπ' αὐτοῦ περιγραφομένων, δείκνυται ὅτι ἐγίνωσκον οἱ Ἕλληνες πάντας τοὺς κατὰ τὸν Νεῖλον ἐκτεινομένους λαοὺς μαθόντες αὐτοὺς παρὰ τῶν κυνηγῶν τῶν ἐλεφάντων καὶ παρὰ τῶν πεμφθέντων περιηγητῶν ὑπὸ τῶν Πτολεμαίων, οἵτινες ἰδίᾳ δι' Ἀβυσσινίας, ἀρχόμενοι ἐξ Ἀδούλης δηλαδὴ τῆς νῦν Ζέλας ἐκ τῆς ἐρυθρᾶς, ἣ καὶ ἔξω ταύτης ἐκ τοῦ κόλπου τῶν Ἀδένων, ἀπήρχοντο μέχρι τῶν Νιαμάνοι, ὧν τὴν χώραν Ἀζανίαν καλοῦσι. Περὶ τὴν Σιαμπὺ εἶδον καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ Στράβωνος περιγραφόμενον λέοντα μύρμηκα χρυσοειδῆ, ένθα καθ' ἃ λέγει καὶ ἐλέφαντες πολλοὶ ὑπάρχουσι καὶ ρινόκεροι καὶ καμηλοπαρδάλεις, καὶ πολλοὶ ἱπποπόταμοι καὶ κροκόδειλοι εἰς τὰ λιμνάζοντα τοῦ ποταμοῦ ἐκεῖσε ὕδατα. Οἱ τρώγοντες δὲ τοὺς κροκοδείλους Ντίγγα λέγουσιν αὐτοὺς ἔχοντας ὀφθαλμοὺς τέσσαρας, ὧν τοὺς δύο μεταχειρίζονται ἐπὶ ἑξ μηνῶν καὶ τοὺς ἑτέροους δύο ἐπὶ τοὺς ἑτέροους ἑξ μηνῶν τοῦ ἔτους· βλέφαρον δὲ μοι ἔλεγον κλείει καλῶς τοὺς μὴ ὀρῶντας ἐν τῇ τῶν ἄλλων ὥρᾳ· δυστυχῶς ἐφ' ὅσον παρ' αὐτοῖς ἔμεινα δὲν ἡδυνήθησαν νὰ φονεύσωσι κροκόδειλον, ὅπως ἶδω τίνας

(α) Στράβ. 822. 3. (β) Στράβ. 821. 2.

δε' ὀφθαλμοὺς ἐκλαμβάνουσιν. Εἶδον δ' ἐκεῖ τὸν μελανὸν *Foleo ornatus* ἢ *coronatus*, καὶ πολλὰς σαρχορράμφοις νήσας ὧν οἱ ἄρρενες μόνον τὸ σάρκωμα φέρουσιν, ἀπαντῶσι καθ' ἅπασαν τὴν περιφέρειαν τῶν Νουέρ καὶ Ντίγγα, ἐν δὲ καιρῷ τῶν βροχῶν κατέρχονται καὶ εἰς τοὺς Ῥεζεκάτ. Πόαν δὲ μοι ἔλεγον ἐν Μπόρω, νοτίως Σιαμπύ, ἀναπτυσσομένην, ἥς ἡ ρίζα μασσομένη μεταβάλλει τὸ μετὰ τὴν αὐτῆς μάσσησιν πινόμενον ὕδωρ εἰς σεράπιον. Τίς οἶδεν ἂν τοιαύτη τις πόα ὑπῆρχε καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μωϋσέως περὶ τὸ προγραφέν ὕδωρ Ταϊέπε, καὶ ἐξελήφθη νῦν διὰ τὴν μεταβολὴν τῆς σφαίρας, ὅπως καὶ ὁ Πάπυρος ὁ λωτός, καὶ ἡ Μυρίκη (*Αμπακι), ἅπερ νῦν εἰς τὰς χώρας τῶν Νουέρ εὐρίσκονται, ἐνῷ τότε ἀνεπτύσσοντο καθ' ὅλην τὴν κοίτην τοῦ Νείλου. Συνέλαβον δ' ὄφιν εἰς Σιαμπύ, ὅστις εἶχεν ἅπαντα τὸν κορμόν, κοιλίαν καὶ ῥάχιν ὁμοίως χρωματισμένα, τὰ δὲ χρώματα αὐτοῦ ἦσαν κανονικοὶ ῥόμβοι τριῶν χρωμάτων, λευκοῦ, κιτρινερύθρου καὶ κυανοῦ, ὧν ὁ εἷς εὐρίσκετο ἐντὸς τοῦ ἄλλου ἐνδότατος δ' ὁ κυανοῦς, ὅστις ὡς κηλὶς φαινόμενος ἀπετέλει τὴν ἰδίως τοῦ ὄφρεως χροιάν. Τοῦτον μετὰ σπερμάτων τινῶν ἔδωσα ἵνα δώτῃ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ὁ δικηγόρος καὶ πρῶην βουλευτὴς Ζακύνθου κ. Δημ. Πονηρόπουλος, ἐπιτρέψας ἵνα λάβῃ ἔτι παρὰ τοῦ ἐν Καίρῳ κ. Τρύφωνος Ζαχαροπούλου ὅσα σπέρματα εἶχον εἰς αὐτὸν ἀφήσει συλλεχθέντα ἐν Περσίᾳ καὶ Ἰνδικῇ· ἀλλ' ὁ κ. Ζαχαρόπουλος ἀντὶ τῆς δώσης τὰ σπέρματα μόνον ἔδωκε τὸ δέμα ἅπαν ἐν ᾧ εὐρίσκοντο καὶ αἱ νομισματικαὶ μου συλλογαί, ἃς ὡς προεῖπον ὁ Πονηρόπουλος κατεχράσθη. Εὗρον δ' αὐτὸν διὰ κακὴν μου τύχην εἰς Χαρτούμ, ἐνθα ὡς εἶτα

ἔμαθον ἐξαπατῶν τοὺς Ἕλληνας ἥρπαζεν ὅ,τι ἠδύνατο, καὶ τὸ αἰσχροτέρον ἐπώλησεν αἰθιοπίδα εἰς τινα ἐν Χαρτοῦμ Μάρκον παντοπώλην Λέριον ἀντὶ ἑξ δραμίων χρυσοῦ, ἦν τινα ἄλλος Λέριος αὐτῷ πρὸς χρήσιν ἐδώρησεν.

Εἰς δὲ Σιαμπὺ μετὰ τὴν ἀφιξίν μου διὰ τοῦ πρώτου ἀναβάντος ἐκ Χαρτοῦμ ἀτμοπλοίου ἀφίκετο ἀποστελλόμενος ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸν ἄνω Νεῖλον κόμης τις Edouard καλούμενος, διὰ δὲ τοῦ δευτέρου ὁ κ. Μασσὼν μπέη. Ἀμφότεροι μοὶ ἔδωσαν ἐπιστολάς διὰ τὸν κ. Γόρδων παρακαλοῦντες, ἂν δὲν τὸν εὕρω εἰς Χαρτοῦμ, ἵν' ἀναμείνω μέχρι τῆς ἀφίξεώς του, διότι ἤλπιζον ὅτι ὁ κ. Γόρδων εὕρισκε λαμπρὰν εὐκαιρίαν νὰ μάθῃ περὶ τῶν ἑνδον χωρῶν. Ἀλλ' ἦσαν ἠπατημένοι σφόδρα, ἐπειδὴ ὁ κ. Γόρδων γινώσκων τὰ πάντα δὲν με ἠρώτησεν ἢ μόνον, ἂν με ἐπεριποιήθῃ ὁ Μουδῆρ Ἰωσήφ. Ὅμιλῶν ὁμως μετὰ τοῦ κ. Μασσὼν μπέη περὶ τῆς μεγάλης καταστροφῆς τῶν κτηνῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἅπερ ἥρπαζον οἱ κατὰ διαφόρους σταθμοὺς ἐξερχόμενοι Κυβερνητικοί, καὶ λέγων ὅτι οὕτω καθίστανται οἱ ἰθαγενεῖς, καὶ ἀγριώτεροι καὶ ἀληπτότεροι, ὅταν οὐδὲν ἔχωσι, μοὶ ἔλεγε, καὶ ἐφαίνετο θέλων νὰ με κάμῃ νὰ πιστεύσω, ὅτι δὲν ἦτο ἀρπαγὴ ἀλλὰ νόμου χρήσις, δι' οὗ ἐπετρέπετο τῶν μὴ ὑποτεταγμένων εἰς τὰς ἀρχὰς νὰ λαμβάνωσι τὸ ἥμισυ τῶν κτηνῶν, δηλαδὴ ἐν πλήρει δικαιοσύνῃ ὡς καλοὶ ἀδελφοὶ συντάττοντες μάλιστα καὶ συμβόλαια διανομῆς.

Τὴν δὲ 31 Μαρτίου ἢ 12 Ἀπριλίου 1877 ἀνεχώρησα ἐκ Σιαμπὺ διὰ Χαρτοῦμ ἐν ἀτμοπλοίῳ σύροντι τρία ἄλλα πλοῖα γέμοντα αἰχμαλώτων Μπάρι καὶ Ντίγγα, οἵτινες ἐπαναστατήσαντες διότι ἡ Αἰγυπτιακὴ Κυβέρνησις ἐζή-

τει ἐξ αὐτῶν ἄνδρας διὰ στρατιώτας, ἐκυνηγούντο εἰς τὰ δάση, ἀλλὰ δὲν συνελαμβάνοντο ἢ τὰ κτήνη καὶ αἱ ἀσθενεῖς ὑπάρξεις ἅς αἰχμαλωτίζοντες ἐπώλουν. Μετὰ ἑπτὰ ὥρας παρήλθομεν τὴν ἐκχώρησιν τοῦ Ζεράφ ἐκ τοῦ Ντζιέμπελ, καὶ κατεπλέομεν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Νουέρ εἰς ποταμὸν ἀδιόρατον ἐλῶν καὶ χόρτων ὑψηλῶν πλήρη, ἐκ παπύρων ἰδίως καὶ ἐκ τοῦ δένδρου Ἀμπακι, γεμόντων δ' εὐμεγέθων κωνώπων γνωστῶν ἤδη εἰς τὸν Στράβωνα, ὅστις τοὺς κατοικοῦντας τὰς χώρας ταύτας καλεῖ Ἑλείους (α). Μίλια δέ τινα πρὸ τῆς ἐνώσεως τοῦ Ντζιέμπελ μετὰ τοῦ Γαζάλ εἶδομεν πρὸς δυσμὰς ποταμὸν κατερχόμενον ἐκ λόφων καὶ παραλλήλως τῷ Ντζιέμπελ ρέοντα, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ βορειοδυτικῶς στρεφόμενον, καὶ ἀποβαίνοντα τοῦ λοιποῦ ἀόρατον. Μοὶ ἔλεγον, ὅτι χύνεται εἰς τὸν Γαζάλ πρὸ τῆς ἐμβολῆς τούτου εἰς τὸν Ντζιέμπελ, ὅτι ἔχει τὴν αὐτοῦ ἀρχὴν εἰς τὰ ἔλη καὶ πιθανὸν εἰς τὰ ἐν τῇ λίμνῃ Ῥέκ σχηματιζόμενα ἐκ τῆς συμβολῆς τοῦ Μπόρο καὶ Ντζιούρ. Ὀλίγον δὲ βορείως τῆς εἰσβολῆς τοῦ Φακάμ εἰς τὸν Λευκὸν ποταμὸν χωρίζεται ἐκ τούτου κλάδος δυτικοβορείως εἰς τὴν χώραν τῶν Σιλοῦκ ἄγων, ἐν ᾗ σχιζόμενος εἰς δύο κλάδους, ὁ μὲν ἐπανακάμπτει εἰς τὸν Λευκόν, καὶ ἐμβάλλει εἰς αὐτὸν ἀμέσως νοτίως Φασσιόντας, ὁ δὲ βορείως ρέων ἐπανακάμπτει βορείως Κάκας· σχηματίζονται δ' οὕτω νῆσοι δύο, ὧν ἡ βορειότερα ἔχει ἐπ' αὐτῆς τὴν Φασσιόντα καὶ Κάκα. Μικρὸν βορείως Φασσιόντας ἐμβάλλει εἰς τὸν Λευκὸν ποταμὸς πλωτὸς ἐξ ἀνατολῶν ἐρχόμενος ἐκ τῶν ὄρων Φατάσση, καὶ ὀνομαζόμενος Ντίγγα, ἕτερος δὲ ποταμὸς ἐκ τῶν ἰδίων ὄρων ρέων

(α) Στράβ. 771, 9.

χύνεται εἰς τὸν ποταμὸν Σοπέτ βορειότερον τῆς εἰς τοῦτον ἐμβολῆς τοῦ Γκόγγο· τὸ δὲ τμήμα γῆς τὸ μεταξὺ τῶν ποταμῶν τούτων καὶ τῶν Σοπέτ καὶ Λευκοῦ καὶ Ντίγγα κατοικεῖται ὡς προέγραψα ὑπὸ τῶν Ντίγγα. Ἐξελείφθη ὑπὸ τοῦ κ. Schweinfurth καὶ ἐκλαμβάνεται μέχρι νῦν ὡς νῆσος ἀποτελουμένη ἐκ κλάδου τοῦ Λευκοῦ ποταμοῦ. Εἶνε δ' ἡ περιγεγραμμένη νῆσος τῶν φυγάδων Αἰγυπτίων ὑπὸ τοῦ Ἐρατοσθένους ἡ νοτίως τῆς νήσου Μερόης χειμένη· νῆσον οἱ Ἕλληνες σὺν τοῖς ἰθαγενέσι καλοῦντες τὸ μεταξὺ τῆς συμβολῆς δύο ποταμῶν ἢ καὶ τριῶν γῆς τμήμα.

Οἱ Ἀργοναῦται, ὡς εἶδομεν, ἐξελάμβανον ὡς νῆσον τὸ μεταξὺ τοῦ Δραύου, Ἰστρου καὶ Σάβου γῆς τμήμα, ὅπερ ἐκάλεσαν Πεύκην, Ἡλεκτρίδα δὲ νῆσον ἐκάλεσαν τὸ μεταξὺ τοῦ Πάδου καὶ Ἀντιζ. Ὁ δὲ Πausanίας γράφει ἐνθα ὁ Λάδων εἰσβάλλει εἰς τὸν Ἀλφειὸν σχηματίζεται νῆσος Κοράκων, ἥτις ὡς ἐνόμιζόν τινες, εἶνε αἱ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου καλούμεναι Ἐνίσπη, Στρατίη καὶ Ῥίπη, αἱ ὅποσαι ἤσαν ποτε τοῦ Λάδωνος νῆσοι καὶ κατωκλήθησαν ὑπ' ἀνθρώπων· ἀλλὰ μάταια προσθέτει ἔλεγον· διότι αἱ ὑπὸ τοῦ Λάδωνος σχηματιζόμεναι νῆσοι δὲν ἐξισοῦνται ἢ νηὶ πορθμίδι (α). Ὁ δὲ ποιητὴς λέγει : Οἱ δ' ἔχον Ἀρκαδίην ὑπὸ Κυλλήνης ὄρος αἰπὺ — Αἰπύτιον παρὰ τύμβον, ἔν' ἄνδρες ἀγχιμαχηταί, — οἱ Φενεὸν τ' ἐνέμοντο καὶ Ὀρχομενὸν πολύμηλον — Ῥίπην τε Στρατίην τε, καὶ ἡνεμόεσσαν Ἐνίσπην, — καὶ Τεγέην εἶχον, καὶ Μαντινέην Ἐρατινὴν — Στύμφαλον τ' εἶχον καὶ Παρρασίην ἐνέμοντο (β).

Ἡ Κυλλήνη δὲ τὸ αἰπὺ τῆς Πελοποννήσου ὄρος ἔχει

(α) Pausan. VIII, 25 12. (β) Ὀμηρ. ἱλ. β'. 603-608.

πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ τὸν Φενεὸν (Φονιά) καὶ τὴν αὐτοῦ λίμνην, ἥτις χωρίζεται πρὸς νότον δι' ὄρους ἐξ ἐτέρας λίμνης καλουμένης νῦν τῆς Κανδύλας, Κονδυλέας ὀνομαζομένης ὑπὸ τοῦ Πausανίου (α) καὶ ὀριζομένης δυτικῶς ὑπὸ προεκτάσεως τῆς κλεινῆς Κυλλήνης, δι' ἧς αὕτη σχετίζεται πρὸς νότον μετὰ τοῦ Θαυμασίου ὄρους, ὅπερ πρὸς βορρᾶν παρέχει διάσελον, δι' οὗ ἀπὸ Βυτίνης (β) ἄγουσιν εἰς Λεβίδιον, δηλαδὴ ἀπὸ Νυμφασίας εἰς Ὀρχομενόν, καὶ πρὸς νότον διάσελον ἕτερον, δι' οὗ ἀπὸ Βυτίνης ἄγουσιν εἰς Ἀλωνίσταιναν, δηλαδὴ εἰς Φάλανθον καὶ εἰς Ἐλισσόνα, καὶ δι' οὗ σχετίζεται τὸ Θαυμασίον ὄρος μετὰ τῶν πρὸς νότον αὐτοῦ κεντρικῶν τῆς Πελοποννήτου ὄρων, τῶν εὕρισκομένων μεταξὺ τῶν περιφερειῶν τῆς Ἀλωνισταίνης, Βυτίνης ἢ κάλλιον εἰπεῖν Μεθυδρίου, Μυλάοντος (Μαγουλιάνων), Θεισῶας (Δημητζάνης) καὶ Τρικολώνων (Στεμνίτζης), ἐκ τῶν ὁποίων ὄρων κύκλῳ πηγάζουσιν αἱ ἀπαρχαὶ τοῦ ἐν Πελοποννήτῳ θεοῦ Ἀλφειοῦ, ὧν τὰ ὕδατα ψυχρότατα, διαυγέστατα καὶ νοστιμώτατα εἰσὶ παίζοντες δ' οἱ παῖδες δὲν δύνανται νὰ διατηρήσωσιν ἐν αὐτοῖς τὴν χεῖρα ἐφ' ὅσον χρόνον οἱ ἄλλοι ἀπαγγέλλουσι τὴν Κυριακὴν προσευχὴν ἢ τὸ σύμβολον τῆς πίστεως. Πολλοὶ ἐμπαθεῖς πίνοντες ἐκ τούτων ὕδωρ καταλαμβάνονται ὑφ' αἰμορραγίας, καὶ πολλοὶ ὑγιεῖς παρακαθήμενοι αὐταῖς νὰ γευθῶσι γίνονται ἀδηφάγοι· δι' ὃ καὶ ἡ πηγὴ τοῦ

(α) Pausan. VIII, 23, 6. (β) Βυτίνα *κειμένη δυτικῶς τοῦ Θαυμασίου ὄρους ἐπὶ κοιλάδος μικρᾶς παρὰ τὴν πηγὴν καὶ τὸ σπήλαιον τῶν Νυμφῶν, καὶ βορείως τοῦ Μεθυδρίου, ὠνομάσθη ὕτω διὰ τὰς ἐν αὐτῇ κατασκευαζόμενας σῦμεγέθεις κάδδους ἢ βυτίνας πρὸς οἶνοποιαν.

Μυλάοντος ὠνομάσθη Ἑπτὰ Ψωμιά, ἐπειδὴ εἰς παρ' αὐτῇ καθήτας νὰ γευθῇ ἔφαγεν ἑπτὰ ἄρτους. Πηγάζει δ' ἐκ μὲν Ἀλωνισταίνης ὁ Ἐλισσῶν νῦν ποταμὸς Νταβίας, ἐκ δὲ Στεμνίτζης καὶ Δημητζάνης ὁ Γορτύνιος (ποταμὸς Ἀτζιχόλου) διὰ πολλῶν κρυερῶν πηγῶν, ὧν αἱ πλεῖσται εἰσὶ κύκλῳ τῆς περιφέρειας Κλεινίτζης (α) ὑπὸ τὴν ὑπώρειαν τῆς ὁποίας κεῖται ἡ Στεμνίτζα (β). ἔχει δὲ λαμπρὰς πέστρουφας (ποικιλίας), ἐκ δὲ τῆς περιφέρειας τῆς Βυτίνης πηγάζει ὁ Μυλάους ἐκ δύο ποταμῶν σχηματιζόμενος, ἐκ τῶν τοῦ Μυλάοντος ὅστις ἔχει τὰς πηγὰς του ἐν Μπουρμπουλίστρα καὶ ἐν Ἑπτὰ Ψωμιά κατὰ τὴν ἀπὸ Βυτίνης εἰς Στεμνίτζαν ἀγούσαν ὁδόν, καὶ ἐκ τοῦ Μαλοίτα ὅστις ἔχει τὰς πηγὰς του πρὸς νότον τοῦ νοτίου διασέλου τοῦ Θαυμασίου ὄρους κατὰ χωρίον καλούμενον Νεμνίτζα· μεταξὺ δὲ Μυλάοντος καὶ Μαλοίτα εὗρίσκετο τὸ Μεθύδριον (γ).

Ἐκ δὲ τῶν βορειοδυτικῶν τῆς αἰπέας Κυλλήνης προέκτασις ὄρεινὴ πρὸς δυσμὰς ἀποχωροῦσα ποιεῖ τὰ Ἀροάνια ὄρη (Σουδενά) ἐξ ὧν πηγάζει ὁ Ἀροάνιος ποταμὸς ὅστις ἔχει ποικιλίας καὶ δέχεται ἐκ δεξιῶν τὸν

(α) Περίφημος διὰ τὰς πολλὰς αὐτῆς κρυεράς πηγὰς, διὰ τὰ ἀρωματῶδες αὐτῆς, διὰ τὴν γινομένην ἐπ' αὐτῆς περίφημον ζουλίτην, διὰ τοῦ ἀλεύρου τῆς ὁποίας κατασκευάζεται λευκὸς καὶ εὐχυμὸς ἄρτος, καὶ διὰ τὸ ὕψος αὐτῆς ἐπειδὴ ἐκ τῶν κορυφῶν τῆς καθορᾶται πᾶσα ἡ δυτικῶς τῆς Πελοποννήσου θάλασσα καὶ ἡ Ζάκυνθος, ἀκούονται δὲ οἱ ἐν Ζακύνθῳ κρότοι τῶν πυροβόλων. (β) Ἡ κατάληξις ιτζα ἥτις ἐθεωρήθη ὡς Σλαβικὴ εἶνε ἀντὶ τῆς ἐλληνικῆς ἱσκη λ. χ. τζυράτζα ἀντὶ κυρίσκης, φιλίτζα ἀντὶ φιρίσκης, τζιέ ἀντὶ καὶ .τζυρά ἀντὶ κυράς ἢ κυρίας, κ.τ.π. (γ)

Παυσαν. VIII, 36.

ποταμὸν τῆς Κλειτορίας, δηλαδὴ τὸν τῶν Μαζείκων (α). Διατηρεῖ μέχρι τοῦδε τὸ ὄνομά του καλούμενος Ἀρμπούνιος ὡς ἐκ χωρίου παρ' αὐτῷ καλουμένου Ἀρμπούνα (β). Νοτιοδυτικῶς δὲ τῶν πηγῶν τοῦ Ἀροάνιου ἐκ τῆς ὑπωρείας τῆς Κυλλήνης πηγάζει ὁ Λάδων, οὔτινος αἱ πηγαὶ ἄνεισι διὰ καταβόθρας ἐκ τῆς Φενεατικῆς λίμνης (γ). Καλεῖται νῦν ποταμὸς Λυκούριας. Νοτίως δὲ τῶν πηγῶν τοῦ Λάδωνος παρὰ πόλιν Νάσου εἰς χάσμα γῆς Ῥεῦνος καλούμενον ἄνεισιν αὖθις αἱ πηγαὶ τοῦ καλουμένου ποταμοῦ Τράγου διὰ καταβόθρας ἐκ τῶν τῆς λίμνης τῆς Κανδύλας ὑδάτων. Καλεῖται ὁ Τράγος νῦν Μπαλτζάκος καὶ Χελωνᾶς διὰ τὰς πολλὰς ἐν αὐτῷ χελώνας καὶ παραλαμβάνει ἐκ μὲν δεξιῶν ὕδωρ καλούμενον κεφαλάρι καὶ ἐξ ἀριστερῶν τὸν Μυλάοντα, ἐκεῖ Ξεριὰν καλούμενον ὡς μὴ ἔχοντα κατὰ τὸ θέρος ὕδατα, παρέρχεται δὲ μετ' οὐ πολὺ δυτικο νοτίως ῥέων βουνὸν ἀπότομον καὶ τραχὺ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Λάδωνος κείμενον καὶ καλούμενον τῶν Πολέμων· ἐπειδὴ ἡ ὁδὸς ἐκεῖ διέρχεται ἐν στενοῖς χώροις μεταξὺ τοῦ Τράγου καὶ τοῦ τῶν Πολέμων βουνοῦ, καὶ παρέχει ἐμπόδια ὀχυρὰ, δι' ὃ κατ' αὐτὴν στρατηγικὴν οὔσαν συνέβησαν πολλοὶ πόλεμοι καὶ πολλὰι ληστεῖαι. Ὁ δὲ Τράγος ἐντεῦθεν καταρρέων εἰσβάλλει εἰς τὸν Λάδωνα ἔχοντα ἐν ἑαυτῷ ἀπὸ μικροῦ ἤδη τὸν Ἀροάνιον, ἐν κοιλάδι λαμπρᾷ καὶ ἐπιμηκεστάτῃ, κοινῶς Κατζάνες καλούμενη, ἐν ἧ ὁ Λάδων ἐκ τῶν πηγῶν αὐτοῦ μέχρι τῆς εἰσβολῆς του εἰς τὸν Ἀλφειὸν ἡσύχως καὶ ὁμαλῶς ῥέων ἐκλήθη ἐκ παρομοιώσεως πρὸς τὸ ἔλαιον Λάδων. Κοινῶς καλεῖται (α) Πausan. VIII, 21, 1. (β) Ἀντὶ Ἀρβοῦνα ὡς χωρίον καλεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ Στεμνίτζης. (γ) Πausan. VIII, 20.

ται Ῥωφιᾶς, ἐξ οὗ καὶ ὁ Ἀλφειὸς Ῥωφιᾶς ἐκλήθη πολὺ πιθανὸν λαβὼν οὗτος τὸ ὄνομα Ῥωφιᾶς διὰ τοὺς ἐν αὐτῷ ὀνομαστοὺς ἐν τῷ κόσμῳ εὐχύμους κεφάλους καὶ ποικιλίας οἵτινες φέρουσι τὸ ὄνομα Ῥωφιότιχοι ἐπειδὴ οἱ νοστιμώτεροι ἰχθῦς εὐρίσκονται ἐν τῷ Λάδωνι τῷ καὶ Ῥωφιᾷ καλουμένῳ. Μετὰ δὲ τὴν εἰσβολὴν εἰς αὐτὸν τοῦ Ἀροανίου καὶ Τράγου καλεῖται ὁ Λάδων καὶ Τριπόταμον, ὡς ἀποτελούμενος ἐκ τοῦ Ἀροανίου, Λάδωνος καὶ Τράγου· Ῥωφιᾶς δ' ἐκλήθη ἐκ τοῦ ὀνόματος Ῥεῦνος, δι' οὗ ὠνομάζοντο αἱ πηγαὶ τοῦ Τράγου. Τὸ Ῥεῦνος δὲ ἐνθυμίζει ἡμῖν τὴν ὑπὸ τὸ ὄρος αἰπὴ τῆς Κυλλήνης νήσον Ῥίπην, ἣτις πρέπει νὰ ᾔτο παρὰ τὸν Ῥεῦνον. Ἡ δὲ παρ' αὐτῇ νῆσος Στρατίη ὡς ἐκ τοῦ αὐτῆς ὀνόματος φαίνεται οὕσα τὸ περιλαμβανόμενον γῆς τμήμα μεταξὺ τοῦ Τράγου καὶ Λάδωνος, ἐν ᾧ εὐρίσκεται τὸ βουνὸν τῶν Πολέμων, δηλαδὴ ἡ στρατιωτικὴ καὶ ὀχυρὰ θέσις καθ' ἣν ἐγένοντο οἱ πόλεμοι ἐξ οὗ τὸ ὄνομα Στρατίη καὶ τὸ ὄνομα τοῦ βορείως τῆς ὀχυρᾶς θέσεως κειμένου χωρίου Παγκράτι, δι' οὗ δηλοῦται τόπος κρατῶν τὸ πᾶν, καὶ ἐπομένως Ῥίπη εἶνε τὸ μεταξὺ τοῦ Τράγου καὶ Μυλάοντος γῆς τμήμα, καὶ ἡνεμόεσσα Ἐνίσπη τὸ μεταξὺ τοῦ Λάδωνος καὶ Ἀροανίου· διότι νῆσοι, ὡς ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Πausanias, κατὰ τὸν Λάδωνα καὶ μάλιστα ὑπὸ τὴν αἰπείαν Κυλλήνην, ἐνθα αἱ πηγαὶ αὐτοῦ, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὑπάρξωσι κατάλληλοι πρὸς κατοικίαν ἀνθρώπων. Ὡστε ὡς νῆσοι ἐξελαμβάνοντο τὰ μεταξὺ τῶν ποταμῶν τμήματα γῆς· δι' ὃ καὶ ἡ περιφέρεια ἐκείνη Νᾶσοι δωρικῶς, δηλαδὴ νῆσοι, ἐκλήθη ἐν τῇ παναρχαίᾳ ἐποχῇ τῶν Ἑλλήνων, καὶ Νᾶσοι ὠνομάσθη ἡ πρωτεύουσα τῆς αὐ-

τῶν περιφερείας (α). Ἄλλ' εἴτα ἀφοῦ τὸ ὄνομα νήτος ἐδόθη εἰς τμήμα γῆς πανταχόθεν ὑφ' ὑδάτων κυκλούμενον, δὲν ἠδύναντο οἱ Ἕλληνες νὰ ἐννοήσωσι τὰς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων περιγραφόμενας νήσους, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Πausanίας τὰς περιγραφὰς τῶν νήσων τοῦ Λάδωνος, καὶ ὁ Στράβων τὰς τῶν περιγραφομένων νήσων ὑπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν ἐθεώρησαν ματαίως.

Ἡ κληθεῖσα δὲ χώρα Νᾶσοι, ἐν ἣ καὶ πόλις Νᾶσοι ὑπῆρχεν οὐ μακρὰν τῶν πηγῶν τοῦ Τράγου, ἔχει νῦν ὑπὸ τὴν αἰπείαν Κυλλήνην τὸ χωρίον Ντάρρα μεταξὺ τῶν πηγῶν τοῦ Λάδωνος καὶ Τράγου βορείως καὶ οὐ μακρὰν τῶν πηγῶν τοῦ Κεφαλαρίου. Κυκλοῦται δὲ τὸ Ντάρρα ἐν ὁμαλῇ χαράδρᾳ ὑπάρχον ὑπὸ βουνῶν, ἅπερ δίοδον στενὴν εἰς αὐτὸ ἐπιτρέπουσιν, ἐξ οὗ καὶ ὠνομάσθη διὰ τὸ σχῆμα τῆς χώρας ἐκ παρομοιώσεως ἡλλάγγρα ἦτοι Ἀλβανιστὶ ὡς προείπομεν Ντάρρα (β), ἥ καὶ ὠνομάσθη οὕτω διὰ τὸν χῶρον τῶν Πολέμων, δν καταλαμβάνοντες οἱ Νταραῖοι, ληστὰι ὡς καὶ οἱ λοιποὶ αὐτῶν ἀδελφοὶ ὄντες, συνελάμβανον τοὺς διαβάτας. Προδιεσταφῆσαμεν ἐτι ὅτι καὶ τὸ Παλοῦμπα, δηλαδὴ ἡ Ἡραία, σημαίνει περιστεράν, ὃ δὲ Πausanίας ἐβεβαίωσεν ἡμῖν ὅτι ἐνθα ὁ Λάδων εἰσβάλλει εἰς τὸν Ἀλφειὸν καλεῖται ὁ χῶρος νήτος Κοράκων, εἰς δὲ τὸν Ἀλφειὸν ἀνατολικῶς τῆς εἰσβολῆς τοῦ Λάδωνος εἰσβάλλει ἐτι ὁ Βουφάγος ποταμός· ὥστε ἡ τῶν Κοράκων νήσος εἶνε τὸ μεταξὺ τοῦ Βουφάγου καὶ Ἀλφειοῦ καὶ Λάδωνος γῆς τμήμα, ὅπερ οἱ Πελασγοὶ ἢ οἱ Ἀλβανοὶ μας Παλουμπαῖοι ὠνόμασαν κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶσσαν ἐπὶ τὸ εὐφη-

(α) Πausan. VIII, 23, 8. VIII, 25, 2. (β) Χωρίον ὑπὸ τὸ ὄνομα Ντάρρα εὐρίσκεται καὶ ἐν Ἡπείρῳ.

μότερον ἀντὶ Κοράκων Περιστεράν, ὡς ἔχοντος τοῦ μεταξὺ τῶν ποταμῶν τμήματος γῆς σχῆμα περιστερᾶς περίπου.

Οἱ δὲ αὐτομολήσαντες Αἰγύπτιοι ἀπεστάτησαν ἐπὶ Ψαμμιτίχου, ἐκαλοῦντο δὲ Σεμβρίται, ὡς ἂν ἐπήλυδες καὶ ἐβασιλεύοντο ὑπὸ γυναικὸς ὑπακουούσης τῶν ἐν Μερῶν (α). Ἐλέγετο δ' ἡ χώρα Τηνεσίς (β) καὶ Σεβρί-
δαι οἱ φυγάδες ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (γ). Ἄλλ' ὁ Ἡρό-
δοτος διευκρινίζων κάλλιστα τὴν χώραν αὐτῶν λέγει, ἡ τῶν αὐτομόλων (ὡς τοὺς φυγάδας καλεῖ) χώρα ἀπεΐ-
χεν ἐκ τῆς Μερῆς μητροπόλεως τῶν Αἰθιοπῶν, ὅσον αὕτη ἐκ τῆς Ἐλεφαντίνης· εὕρισκετο δὲ ἐνθα ὁ Νεῖλος ἐκ δυσμῶν ἐξ ἀγνώστων χωρῶν ἤρχετο· ὡς ἐκ δυσμῶν ἔρχεται ἐκεῖ ὁ Λευκὸς ποταμὸς μέχρι Σοπέτ· ἐνθα ἡ χώρα τῶν Ντίγγα μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ντίγγα, Σοπέτ καὶ Λευκοῦ ὑπάρχει καὶ ὡς νῆσος ἐξελαμβάνετο. Ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς πόλεως, δηλαδὴ τῆς Μερῆς, πλέων ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἄλλῃ ἤξεις εἰς τοὺς αὐτομόλους, ἐν ὅσῳ περ ἐξ Ἐλεφαντίνης ἦλθες εἰς τὴν Μητρόπολιν τῶν Αἰθιοπῶν. Τοῖσι δὲ αὐτομόλοισι τούτοισι οὖνομα ἔστι Ἀσμάχ· δύναται δὲ τοῦτο τὸ ἔπος κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν οἱ ἐξ ἀριστερᾶς χειρὸς παριστάμενοι βασιλεῖ. Ἀπέστησαν δὲ αὗται τέσσαρες καὶ εἴκοσι μυριάδες Αἰγυπτίων τῶν μαχίμων εἰς τοὺς Αἰθίοπας τούτους δι' αἰτίαν τοιήνδε. Ἐπὶ Ψαμμιτίχου φυλακαὶ κατέστασαν ἐν τε Ἐλεφαντίνῃ πόλει πρὸς Αἰθιοπῶν. . . . Τοὺς ὧν δὴ Αἰγυπτίους τρία ἔτεα φρουρήσαντας ἀπέλυεν οὐδεὶς τῆς φρουρῆς, οἱ δὲ βουλευσάμενοι τῷ κοινῷ ἀποστάντες ἤϊσαν εἰς Αἰθιοπίην. Ψαμμίτιχος δὲ πυθόμενος ἐδίωκε,
(α) Στράβ. 786. (β) Στράβ. 770, 771. (γ) Πτολ. IV, 7, 29, 33.

ὥς δὲ κατέλαβεν ἐδέετο πολλὰ λέγων, καὶ σφέας θεοὺς πατρῷους ἀπολιπεῖν οὐκ ἔα καὶ τέκνα, καὶ γυναῖκας. Τῶν δέ τινα λέγεται δείξαντα τὸ αἰδοῖον εἰπεῖν, ἔνθα ἂν τοῦτο ἦ ἐπεσθαι αὐτοῖσι, ἐνταῦθα καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας. Οὗτοι ἐπεὶ τε ἐς Αἰθιοπίην ἀπίκοντο διδοῦσι σφέας αὐτοὺς τῷ Αἰθιόπων βασιλεῖ δηλαδὴ τῷ τῆς Μερόης· ὁ δὲ σφέας τῷ δε ἀντιδωρέεται· ἦσαν οἱ διάφοροι τινὲς γεγονότες τῶν Αἰθιόπων· τούτους ἐκέλευεν ἐξελόντες τὴν ἐκείνων γῆν οἰκέειν· τούτων δὲ ἐποικισθέντων εἰς τοὺς Αἰθίοπας, ἡμερώτεροι γεγόνασιν Αἰθίοπες, ἦθθα μαθόντες Αἰγυπτιακά. Μέχρι μὲν νῦν τεσσάρων μηνῶν πλόου ὁ Νεῖλος γινώσκεται πάρεξ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ρεύματος· τοσοῦτοι γὰρ συμβαλλομένῳ μῆνες εὐρίσκονται ἀναισιμούμενοι ἐξ Ἐλεφαντίνης πορευομένῳ εἰς τοὺς αὐτομόλους τούτους, ῥέει δὲ ἀπ' ἐσπέρης τε καὶ ἡλίου δυσμέων (α), ὥς ὁ Λευκὸς ποταμὸς ἔρχεται ἐκ δυσμῶν εἰς Σοπέτ. Οἱ κάτοικοι δὲ τῆς χώρας ταύτης οἵτινες ἦσαν οἱ Σιλοῦκ, ὑπῆρχον καθ' Ἡρόδοτον ἐχθροὶ τότε τοῦ βασιλέως τῆς Μερόης, καὶ ἐπομένως τὸ νότιον ὄριον τῶν ὑπὸ τὸν βασιλέα τῆς Μερόης λαῶν ἦσαν οἱ Σιλοῦκ τὸ δὲ βόρειον ἢ Ἐλεφαντίνη· ἦτοι ὑπὸ τὸν βασιλέα τῆς Μερόης περιλαμβάνετο πᾶσα ἢ ὑπὸ τῶν Κοπτικῶν βιβλίων περιγραφομένη χώρα Τη-Λίβη, ἣτις διηρέθη ὕστερον εἰς τὰ τρία προγραφέντα βασίλεια, ὧν τελευταῖον ἤρξε πάντων τὸ τῆς Νόμπας. Τὴν ἱστορικὴν δὲ περιγραφὴν τῶν Ἀσμάχ τοῦ Ἡροδότου τηροῦσιν, ὥς εἶδομεν, κατὰ παράδοσιν οἱ Ντζιαγγαί. Οὗτοι λοιπὸν καὶ οἱ ἀδελφοὶ τούτων Ντίγγα εἰσὶν οἱ Ἀσμάχ. Ἐξεδίωξαν δὲ τοὺς Σιλοῦκ μόνον ἐκ τῆς εὐρισκομένης μεταξὺ τῶν ποτα-

(α) Ἡρόδ. II. 30. 31.

μῶν τοῦ Ντίγγα καὶ τοῦ Σοπέτ χώρας, ἣν καταλαβόν-
τες καὶ μέχρι νῦν κατέχουσιν. Εὐρόντες δ' εἶτα καὶ τοὺς
Νουέρ, οἵτινες ὡς καὶ οἱ Σιλούκ εἰς τὰ ὕδατα καὶ εἰς
τὰ ἔλη ὡς ὑδρόβια ζῶα μάχονται ἄνδρες τε καὶ γυ-
ναῖκες, τῶν γυναικῶν κωπηλατουσῶν τὰς λέμβους καὶ
ὄχι ὀπλιζομένων ὡς ὁ Στράβων λέγει (α), ἐστράφησαν,
ἐξ ὅσων χωρῶν βλέπομεν νᾶ κατέχωσιν, ἀνατολικῶς
παρὰ τὸν ποταμὸν Σοπέτ, καὶ εἶτα νοτίως διελθόντες
τὸν ποταμὸν Φατάσση καὶ εἶτα τὸν Γκόγγο, καὶ εἶτα
τὸν Γχίμπα μεθ' ὃν τὴν ἄνευ ἐλῶν εὐρόντες τῶν Νουέρ
χώραν, κατέκοψαν καὶ ἡχμαλώτευσαν αὐτοὺς πλὴν τῶν
σωθέντων βορείως εἰς τὰ ἔλη· διελθόντες δὲ καὶ τὸν
Ντζιέμπελ διήρσαν τοὺς ἐκεῖθεν αὐτοῦ Νουέρ εἰς δύο,
ὧν οἱ μὲν βορείως ἐσώθησαν εἰς τὰ ἔλη, οἱ δὲ νοτίως
εἰς ὄρεινὰς χώρας, ἐν οἷς νῦν Ντζιούρ Νουέρ καλοῦν-
ται· τὸν Ἀγιακ δὲ διαβάντες ἔπεσαν εἰς τὰς χώρας τῶν
Σιλούκ, καὶ κατακόψαντες καὶ αἰχμαλωτεύσαντες καὶ
τούτους διήρσαν εἰς τμήματα, ὧν οἱ μὲν ἐξέπεσαν εἰς
Μπαλάντα, οἱ δὲ περιωρίσθησαν παρὰ τὴν κοίτην τοῦ
Ντζιούρ, καὶ ἄλλοι εἰς τὴν σχηματιζομένην ὑπὸ τοῦ
Μπόρο καὶ Ντζιούρ νῆσον· ἐκεῖνοι δέ, μεταξὺ τούτων
καὶ τῶν περιορισθέντων εἰς τὴν τοῦ Ντζιούρ κοίτην,
βορείως καὶ εἶτα ἀνατολικῶς χωρήσαντες ἀφίχοντο μέ-
χρι τῆς Νόμπας καὶ μέχρι τῆς ἐνώσεως τῶν δύο κεφα-
λῶν τοῦ Φακάμ. Εἶτα δὲ νοτίως τὴν παραποταμίαν τοῦ
Hoge λαβόντες ἀφίχθησαν, ὡς νῦν ὁρῶνται, μέχρι τῆς
σκοπιᾶς Ἀσμάχ. Καθ' ἧς δὲ παραδόσεις ἔχουσι προέ-
βησαν καὶ μέχρις ὠκεανοῦ, ὧν τὴν πορείαν ὁ Σχύλαξ
ἡμῖν περιέγραψε, καὶ ἡμεῖς ἐκ τῶν ἐνόντων εὐρομεν,

(α) Στράβ. 822. 3.

ὅτι ἠκολούθησαν τὸν Μπόμο καὶ Σιάρη καὶ διὰ τῆς λίμνης Τζάχ, καὶ διὰ τοῦ ἐκ ταύτης τότε ἐξερχομένου Δράα, ἀφίκοντο εἰς τὴν πρὸ τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ νῆσον Κέρνην. Μετὰ δὲ τοιαύτας συγκοινωνίας, καὶ μετὰ τὴν περιγραφὴν τοσούτων πλωτῶν ποταμῶν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν ὅποια θαυμαστὴ συγκοινωνία τελεσθήσεται εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἂν διὰ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἐνωθῇ ὁ Γαζάλ καὶ Μάτουα, καὶ διὰ διώρυγος ὁ Μάτουα καὶ Μπέρε, καὶ πόσον ταχέως ἐκπολιτισθήσονται οἱ ἄγριοι καὶ ἀνθρωποφάγοι λαοί, καὶ ὅποση εὐδαιμονία γενήσεται εἰς τὸν λοιπὸν κόσμον, ἐπειδὴ αἱ γῶραι ἐκεῖναι εἰσὶν εὐφοροὶ ἢ εὐδαίμονες ὥς ὁ Ὅμηρος ταύτας ἐκάλεσεν. Ἐλλειπούσης ὁμῶς ἀδιαλείπτου συγκοινωνίας μετὰ τῶν πεπολιτισμένων λαῶν, ἀποβαίνουνσι ὅχι μόνον οἱ αὐτῶν κάτοικοι ἀλλὰ καὶ οἱ εἰς αὐτάς κλειόμενοι πολιτισμένοι, ἵνα μὴ εἴπω χείρονες, οἷοι καὶ οἱ ἰθαγενεῖς τοιοῦτοι ἀπέβησαν παρ' ἐλπίδα τοῦ Ἡροδότου οἱ Ἀσμάχ, καὶ ἀποβαίνουνσι τοιοῦτοι καθ' ἐκάστην οἱ ἐκεῖσε ἀπομένοντες Ἀραβες.

Ἐν Χαρτούμ ἐνθα εἶδον τὸν Γόρδων πασσιὰ εἶδον καὶ τὸν Πουρντί πασσιὰ ἐλθόντα ἐκ περιηγήσεως, ἣν δαπάναις τῆς Αἰγυπτιακῆς Κυβερνήσεως ἐποίησεν ἐν Φούρ, προβάς μέχρις Ὄφρα ντὲ ναχάς· ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ πάντα τ' ἀγαθὰ ἐν οἷς jambon Ἀγγλικὸν σπουδαῖον ἐξ οὗ καὶ ἐγεύθημεν ἐν ᾧ ἀνεπαύετο παλατίῳ. Ἀφήσας δ' αὐτὸν ἐκεῖ ἀναπαυόμενον κατήλθον δι' Ἀμπουχάμητ καὶ Κροῦσκο ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ παρατηρήσω ἂν ἀποτελῶσιν ὁρεῖνὴν σειρὰν τὰ μεταξὺ Χαρτούμ καὶ Κροῦσκο ὄρη. Ἐν δὲ τῇ μεταξὺ τοῦ Ἀμποῦ Χάμητ καὶ Κροῦσκο ἐρήμῳ εἶδον τοὺς στρογγύλους καὶ λείους λίθους τοὺς

πληροῦντας τὸ ἔρημον πεδῖον, οὓς ὁ Στράβων ἔθεσε μεταξὺ Φιλῶν καὶ Συήνης, ὡς Φίλας κακῶς ἐκλάμβάνων τὴν νῆτον Μπέρμπε. Εἰσὶ δ' ἐκ γρανίτου λεῖτοι, φαινόμενοι ὡς βολαὶ συνήθων πυροβόλων μετὰ μάχην ἔρριμμένοι. Τὸ πλεῖστον αὐτῶν ἔχει ὀπὴν μικρὰν συγκοινωνοῦσαν μετὰ ἔνδον κενοῦ, ὅπως καὶ αἱ βολαὶ τῶν πυροβόλων. Ὅσοι εἰσὶ πλήρεις περιέχουσιν ἄμμον μεταξὺ τῆς ὁποίας διακρίνονται λίθοι quartz διαφανεῖς χρυσταλλικοί. Τὰ δὲ ὄρη ἐκεῖσε συνίστανται ἐκ πολυειδῶν εὐτρίπτων ὕλῶν (roudinque polygenique) μετὰ γρανίτου συνηνωμένων. Ἀποτριφθεῖσιν δὲ μέχρι τινὸς ὕψους τῶν εὐτρίπτων ὕλῶν, ἔμειναν οἱ γρανίται ἀποτελοῦντες ποῦ μὲν θαυμαστὰ σπήλαια καὶ λεκάνας, ποῦ δ' εὐμεγέθη διάτρητα ὄρη ἐν εἴδει ἀψίδος τεραστίας, καὶ που ἐξακολουθοῦσι νὰ τρίβωνται ἀποτελοῦσαι τὰ ἴδια ἔργα. Τὸ αὐτὸ πάσχει καὶ τὸ ἔνδον τῶν σφαιρικῶν λίθων κενούμενον διὰ τῆς ὀπῆς ἐν οἷς ὀπὴ ὑπάρχει πολλοὶ δὲ τετμημένοι ὑπὸ τῶν διαβατῶν δεικνύουσι φλοιὸν κανονικὸν παχὺν ἐκ γρανίτου, τὸ δ' ἔνδον αὐτοῦ ἐξ ἄμμου καὶ ἐκ διαφανῶν λίθων πλήρες τοιούτους λίθους παρετήρητα ἐτι καὶ κατὰ τὴν πρὸς νότον ἔρημον τοῦ ὄρους Σινᾶ, ἐξ ὧν δύναται τις νὰ ἐννοήσῃ ὅτι οἱ στρογγύλοι λίθοι ἐσχηματίσθησαν ἐν ἐκρήξει, καθ' ἣν ὁ γρανίτης ρευστὸς ὢν ἐξεσφενδονίζετο εἰς ὕψη μέγιστα δι' ὀπῆς ὡς λάβα, ἐλάμβανε δὲ πρὶν σφαιρωθῇ τὰς ἐνδοθι αὐτοῦ ὕλας αἰτίνες ἀνήκον εἰς πυθμένα ὕδατος ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ γρανίτης σφαιροποιημένος ἐκ τοῦ ὕψους ἐπανεπιπτεν. Ἐσχηματίσθη δὲ ἡ ὀπὴ δι' ἀδιαλείπτου ἐκχύσεως τῆς ἐν αὐτῇ ἐμπεριληφθείσης ὕλης, καθ' ὃν χρόνον εἰς τὰ μέγιστα ὕψη ἀνερχόμενος καὶ κατερχόμενος ὡς σφαῖρα ἐπτερεῖ

ποιεῖτο. Τὸ δὲ ὕψος τοῦ ὕδατος κατ' ἐκείνας τὰς χώρας ἦτο τότε μέχρι τοῦ ὕψους τῶν σπηλαίων καὶ τῶν ἀψίδων, καθ' ὃ ἀφικνοῦνται αἱ εὐτριπτοὶ ὕλαι αἱ συναποτελοῦσαι μετὰ τοῦ γρανίτου τὰ ὄρη, καὶ τρίβονται τῇ χειρὶ εὐκόλως διότι ἐν τῷ ὕδατι τότε εἶσαι δὲν συνεσσωματώθησαν τῷ γρανίτη, ὥς αἱ εἰς μεγαλειότερον ὕψος εὐρίσχόμεναι, αἵτινες εἰσὶν ἄτριπτοι καὶ συσσωματωμένοι. Ταῦτα δυνάμενα νὰ χρησιμεύσωσιν ἡμῖν ὡς ἀπόδειξις τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ὀρέων καὶ τοῦ ὀρισμοῦ τῆς ἐποχῆς τοῦ σχηματισμοῦ αὐτῶν, θέλομεν λάβει ὑπ' ὄψιν ὅταν ὁμιλήσωμεν περὶ τούτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΠΟ ΚΑΪΡΟΥ ΜΕΧΡΙΣ ΕΠΑΝΑΚΑΜΨΕΩΣ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ἀφίχθεις ἐν Καίρῳ ἔγραψα πρὸς τὴν Α. Υ. τὸν Κεδίβην τὰ περὶ τῆς ἐν Ἀφρικῇ περιηγήσεώς μου, ἐλπίζων ὅτι ἤθελέ τι νὰ μάθῃ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ κράτους του, καὶ περὶ τῶν ὁμόρων αὐτοῦ χωρῶν, καὶ ἀφοῦ δὲν μοὶ ἀπεκρίθη, μετέβην πρὸς τὴν Α. Υ. τὸν Χουσεῖν προσποιούμενος ὅτι ἤθελον νὰ δείξω αὐτῷ λίθους τινάς, κυρίως ὅμως ἐσχόπουν νὰ ἴδω ἐὰν ἐσκέπτοντο ἐξ ἐμοῦ νὰ μάθωσί τι. Μοὶ εἶπεν ὅτι ἐγίνωσκον ἤδη τὰ πάντα ἐκ τῶν ἐκθέσεων τοῦ Γόρντων πασιὰ, καὶ ἐκ τινος συνταγματάρχου Ἀμερικανοῦ, ἀπελθόντος εἰς τοὺς Τίχ-Τίχ. Ἀλλ' ἐκ τῶν τοῦ κ. Γόρντων, ὡς εἶδομεν ἤδη, περιεγράψαμεν κατὰ τὴν αὐτοῦ ἔδραν λίμνας, ποταμοὺς, διακλαδώσεις ποταμῶν καὶ χώρας ἀγνώστους· ὁ Ἀμερικανὸς ὅμως συνταγματάρχης δὲν ἀπῆλθεν εἰς τοὺς

Τίχ-Τίχ, ὡς ὁ πρίγγηψ ἐπίστευεν, ἀλλ' ἐκ τούτων γύναιον εὐρών ἔφερεν ἐκ Σουντάν καὶ ἐδωρήσατο τῷ Ἀντιβασιλεῖ. Ἐπειδὴ τοιαύτη εἶνε ἡ σημερινή κατάστασίς μας· καὶ ἔπειτα ἡμεῖς οἱ πεπολιτισμένοι θέλομεν μορφώσει, ὡς διατεινόμεθα, τοὺς ἀθώους λαοὺς, ἢ θέλομεν αὐτοὺς διαφθεῖρει ;

Ἐσχέφθην τότε ἵν' ἀποταθῶ εἰς τινα γεωγραφικὴν ἑταιρίαν, καὶ ἀπετάθην εἰς τὴν φέρουσαν τὸν τίτλον Διεθνῆς παγκόσμιος γεωγραφικὴ ἑταιρία· ἐπειδὴ ἤκουσα ὅτι πᾶσαι αἱ γεωγραφικαὶ ἑταιρίαι, ἐργαζόμεναι ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ ἀνεγνώρισαν πρόεδρον τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τοῦ Βελγίου, ὁ δὲ αὐτοῦ πρόξενος μοι ἐβεβαίωσε τοῦτο ἐπισήμως προκληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐν Καίρῳ προξένου τῆς Α. Μ. τοῦ ἡμετέρου Βασιλέως. Ἐπεμψα δ' εἰς ταύτην περιγράψας τὰς ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Ἀφρικῇ ἀνακαλύψεις μου, ὅσῳ ἡδυνάμην συντόμως, καὶ ὅπως τὴν Γαλλικὴν ἐγνώριζον· καὶ ἐπειδὴ ἀπετεινόμενην πρὸς Βασιλέα πρόεδρον ὄλων τῶν γεωγραφικῶν ἑταιριῶν, ἔγραψα καὶ τὴν κατάστασιν τῆς Αἰθιοπίας ὑπὸ τοὺς Ἀραβας οἵτινες ἐρήμωσαν διὰ τῆς σωματεμπορίας τὰς χώρας καὶ τὰ μέτρα ἔτι δι' ὧν διέκριναν ὅτι ἡδύναντο νὰ σώσωσι καὶ ἐκπολιτίσωσιν ἐκείνους ἀρχόμενοι ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἐμπορίου διὰ τῶν προμνησθεισῶν συγκοινωνιῶν, ἃς ἔμελλον νὰ προεκτείνωσι βαθμηδὸν ἐκ τῶν παραλίῶν· δηλαδὴ ποιῶντες τρόπους, δι' ὧν νὰ προκαλῆται ἡ θέλησις τῶν ἀγρίων εἰς τὴν ἀποδοχὴν τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐνεχείρισα δὲ ταῦτα πρὸς τὸν αὐτοῦ Πρόξενον ἐν Καίρῳ ὅστις τὰ ἔπεμψε διὰ τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενικοῦ Προξένου κόμητος ντὲ Νοαντάν.

Ὅταν δ' ὁ κ. Στάνλεϋ ἀνήγγειλε πρὸς τὴν ἐν Καίρῳ

γεωγραφικὴν ἐταιρίαν τὰς αὐτοῦ ἀνακαλύψεις, ἦλθε καὶ ὁ κόμης ἐξ Ἀλεξανδρείας, ἵνα ὁμιλήσῃ πρὸς τὸν Κεδίβην, τότε ὁμιλήσῃ καὶ πρὸς με περὶ τοῦ ἡμετέρου fameux voyage, ὡς αὐτὸ ὠνόμασεν, ἅπαν ἐκ τῆς περιγραφῆς μου κάλλιστα ἐννοήσας, καὶ ποτε ἐδάκρυε, καὶ ἄλλοτε ἔχαιρε συμπαθῶν εἰς ὅσα καὶ ἐκ τοῦ στόματός μου ἤκουε. Μοὶ εἶπεν εἰτὰ ἐὰν ἤθελον νὰ ἴδω τὸν κ. Στάνλεϋ· μάλιστα, τῷ ἀπεκρίθην, ἐὰν τὸ ἀπῆται. Ἀπεκρίθην οὕτω διότι, ἀφοῦ εἶδον τὰς περιηγήσεις καὶ τὸν γεωγραφικὸν χάρτην τοῦ κ. Στάνλεϋ προδημοσιευθέντα διὰ τοῦ ἡμερολογίου του, δὲν εἶχεν οὗτος τόσῃ δι' ἐμὲ σπουδαιότητα, ὅσῃ ἐγὼ δι' ἐκεῖνον. Ὡς πρὸς δὲ τὰ ἐμὰ μοὶ εἶπεν ὁ κόμης, ὅτι ἡ γεωγραφικὴ Ἑταιρία ἐπιθυμεῖ νὰ γράψω πρὸς αὐτὴν καθαρῶς, ὅ,τι ζητῶ παρ' αὐτῆς μόνον. Ἐγγραψα λοιπόν, ὅτι ἐζήτουν ἵνα δημοσιεύσωσιν ἡ ὅλον, ἡ ὅσον εὑρίσκον χρήσιμον ἐκ τοῦ συγγράμματός μου, εἰς οἵανδήποτε ἤθελον γλῶσσαν, ἡ καὶ εἰς πλείοτέρας, καὶ νὰ λάβωσιν ὅσας ποιήσωσι δαπάνας ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ ἔργου. Πρὸς δὲ τελειοποιήσιν τῆς περιηγήσεώς μου, ἂν μὲ συνέδραμον, ἤμην ἑτοιμος νὰ ποιήσω περιήγησιν, ἀναχωρῶν ἐκ τῆς λίμνης Τζάχ, καὶ πορευόμενός κατὰ τὴν δυτικὴν ὁχθὴν τοῦ Σιάρη μέχρις οὗ ἐξέλθω εἰς τὸν Ὠκεανόν, ἡ διὰ τοῦ Ὀγκουέ, ἡ διὰ τοῦ Κόγκω. Μοὶ ἀπήντησεν, ὅτι δὲν ἠδύναντο ν' ἀναλάβωσι τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἔργου, ἐπειδὴ δὲν ἔχουσιν ἀρχὴν τοιαύτην· διὰ δὲ περιήγησιν εἰσὶν ἀπαιτητα πολλοί, αἱ περὶ περιηγήσεων δ' αἰτήσεις ὑποβληθήσονται εἰς συνεδρίασιν τῆς Ἑταιρίας, καὶ ὑποστηριχθήσονται αἱ παραδεχθησόμεναι. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν ἐγίνωσκον τὴν Γαλλικὴν καλῶς, ὅπερ ὁμολογῶ, πλὴν καὶ τὰς

ἐπιστολάς μου ἀνάγκη νὰ εἰπω ὅτι ἐνόησαν· καὶ ἐπειδὴ ζητῶ ὠρισμένην δι' ἐξέτασιν χώραν, καὶ ὅχι ἐκείνην, ἣν ἡ γεωγραφικὴ ἐταιρία θέλει, ἴσως δὲν γίνω δεκτός· δηλαδὴ ἔπρεπε κατ' αὐτούς, ὡς ἐξέθεσα εἰς τὸν ἀναγγεῖλαντά μοι ταῦτα πρόξενον, νὰ περιηγηθῶ χώρας, καθ' ἃς ὀλίγον χρήσιμος θὰ ἐγίνόμην, καὶ ὅχι ἐκείνας, ὧν τὰς μεθορίους ἐγίνωσκον, καὶ οὐδεὶς ἄλλος πλὴν ἐμοῦ ἠδύνατο καλῶς νὰ γνωρίσῃ καὶ σχετίσῃ. Ἀπῆλθον τότε εἰς Τάντα, ἐνθα εἰς τινα ἐφημερίδα εἶδον, ὅτι ὁ κόμης δι' ἀγαθὰς πρὸς τὸν Κεδίβην ὑπηρεσίας, οἷας αὐτῷ ἐχορήγησεν ἢ πρὸς τὸν Βασιλέα ἐκθεσίς μου, ὑπὸ τοῦ Κεδίβου ἐπαρρησιοφορήθη. Εἶτα εἶδον εἰς ἄλλας ἐφημερίδας, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἐπεμψε τὸν κ. Στάνλεϋ, ἵνα ποιήσῃ ἐμπορικοὺς σταθμούς, καθ' ἣν ὁδὸν οὗτος διήλθε· καὶ πάλιν μετ' οὐ πολὺ εἰς ἐφημερίδας ἄλλας, ὅτι οἱ συστηθέντες παρὰ τοῦ κ. Στάνλεϋ σταθμοὶ κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ἐφονεύθησαν. Ἐνόμισαν, φαίνεται, ὅτι δύνανται νὰ ἐκτελέσωσι τῶν ἄλλων τὰς ἰδέας τόσῳ εὐκόλως, ὅσῳ καὶ εὐκόλως ταύτας οἰκειοποιοῦνται.

Εἰς Τάντα δὲ μετέβην ἵνα πλείω ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός μου ὠφελοῦμαι· ἀλλὰ βλέπων ὅτι τοῦντεῦθεν κακεῖθεν ἐγενόμην δρῦς πεπτωκυῖα ἐκ τῆς ὁποίας ἐξυλεύοντο οἱ τυχόντες, ἐπεμψα πρὸς δημοσίευσιν εἰς Ἀθήνας τὰ χειρόγραφα τοῦ τετάρτου τόμου μεθ' ὅσου χρηματικοῦ εἶχον· ἀλλ' οἱ καλοὶ μου συγγενεῖς, οἱ πλησίον μου ἀναπτυχθέντες, καὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἀφῆκα πᾶσαν τὴν ἀκίνητον πατρικὴν μου περιουσίαν, καταχρασθέντες τὸ χρηματικὸν μ' ἐγκατέλειψαν εἰς ὠκεανὸν ἀχανῆ. Τὴν πρώτην δὲ Νοεμβρίου 1878 ἔγραψα, ἐπειδὴ νὰ

κινηθῶ δὲν ἡδυνάμην, τὰς ἀνακαλύψεις μου ἐν συνόψει πρὸς τὰς γεωγραφικὰς ἐταιρίας Παρισίων, Λονδίνου, Βερολίνου, Ῥώμης καὶ Καίρου διὰ τοῦ ἡμετέρου γενικοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ προξενείου ζητῶν, ὅ,τι ἐζήτουν καὶ ἐκ τῆς τοῦ Βελγίου. Μοὶ ἀπήντησε ταχέως ἡ τοῦ Καίρου, καὶ ἀπελθὼν ἀμέσως εὔρον ὅτι διὰ τοὺς τότε πολέμους τοῦ ἐπαναστάντος υἱοῦ τοῦ Ζουμπέρ πάσια προσεπάθει νὰ μάθῃ τὴν κατάστασιν τῶν χωρῶν ἐκείνων χωρὶς νὰ μοὶ ὑπόσχηται τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἔργου· δηλαδὴ οἱ περὶ τὸν δυστυχῆ Κεδιῖβ συσσωρευθέντες, πάντες τοῦ αὐτοῦ φυράματος, Ἰταλοί, Ἀμερικανοί, καὶ οἱ λοιποί, οἵτινες ζῶντα αὐτὸν ἔρριψαν εἰς τὸν ἄδην εὔρον περίστασιν ἵνα ὠφεληθῶσι πωλοῦντες τῷ Κεδιῖβ ἐκδουλεύσεις διὰ τῶν ἐμῶν πόνων.

Ἀνέμενον λοιπὸν τὴν ἀπάντησιν τῶν ἄλλων γεωγραφικῶν ἐταιριῶν, καὶ ἀφοῦ ἔλαβον τοιαύτην ἐκ τῆς γεωγραφικῆς ἐταιρίας τῶν Παρισίων, καὶ χρηματικῶς ἐνεδυναμώθην, ἀπεβιδάσθην εἰς Νεάπολιν· διηλθον δὲ διὰ Ῥώμης, Φλωρεντίας, Βερόνης, Μονάχου, Βερολίνου, Ἀμβούργου καὶ Βρυξελῶν, καὶ ἀφικθὲς εἰς Παρισίους παρουσιάσθην εἰς τὸν γενικὸν γραμματέα κ. Maupoig τὴν δεκάτην πέμπτην Νοεμβρίου 1879, καὶ ἠρώτησα πῶς ἤθελε νὰ ὑποβάλω τὰ δρομολόγιά μου Ἑλληνιστί, ἢ Γαλλιστί; Μοὶ εἶπε Γαλλιστί διότι ἐνόουν τὰ Γαλλιστί γραφόμενά μου, αὐτοὶ δ' ἀνελάμβανον τὴν πρὸς καλλιέπειαν φροντίδα. Ἐδῶσα λοιπὰν ταῦτα τὴν 22 μηνὸς ἰδίου, ἄνευ ἀπαιτήσεως, μετὰ παρακλήσεων δὲ μόνον ἵνα φέρωσι τὴν ἐπ' αὐτῶν κρίσιν των ταχέως, διότι δὲν μοὶ ἦτο εὐχολον νὰ ζήσω ἐπὶ πολὺ εἰς Παρισίους. Μοὶ τὸ ὑπεσχέθη· παρήλθον ὁμῶς μῆνες πολλοί.

Οὐχ ἦττον χρεωστῶνὰ εὐχαριστήσω τὸν μὲν κ. Maupoir διότι κατενοχλούμενος ὑπ' ἐμοῦ ἠνείχετο, καὶ τοὺς καλλιεπήσαντας τὰ δρομολογία μου, καὶ τοὺς μελετήσαντας αὐτὰ κ. Duveyrier τὸν Ἀραβὰ διὰ τὰ ἐν Ἀφρικῇ, καὶ τὸν κ. Ujfalvy τὸν ἀνθρωπολόγον καὶ περιηγητὴν τῆς Σογδιανῆς διὰ τὰ ἐν Ἀσίᾳ. Ἐφαίνετο δ' ὁ κ. Maupoir δυσπιστῶν ὥς πρὸς τὸν ὅρισμόν τῶν γεωγραφικῶν θέσεων ἐν τῷ χαραχθέντι ὑπ' ἐμοῦ χάρτι, καὶ πολλάκις μοι ἔλεγε δὲν εἶνε δυνατόν ἄνευ ἀστρονομικῶν ἐργαλείων νὰ ὀρισθῶσι χωρῶν θέσεις καὶ ποταμῶν διευθύνσεις. Ἐν τινι δ' ἡμέρᾳ ἐκαλεσέ με κατεσπευσμένως, μοι ἀνήγγειλε δὲ χαρὰς πλήρης, ὅτι αἱ γραμμαῖ ας εἶχον κατὰ τὰς περὶ τὸν Νεῖλον χώρας χαράζει, βεβαιοῦνται ἀκριδέστατα ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ Ζιούνκ, ὅστις μετ' ἐμὲ διελθὼν τὰς χώρας ἐκείνας περιέγραψεν ἤδη· ἐν δὲ τῇ αὐτοῦ καταπλήξει προσέθεσέ μοι *voilà il est plein de trésors*· ὑπομειδιῶν δ' εἰς ταῦτα, διότι ἔβλεπεν αὐτὸν προσερχόμενον εἰς τὰς ιδέας μου, δὲν τὸν ἐλάνθασα ὅτι αὐτῷ ἡστειεύομην, καὶ παρευθὺς ὑπολαβὼν πρὸς δικαιολογίαν τῆς καταπλήξεώς του εἶπε «διότι εἶδες πολλά.» Ὁ δὲ κ. Ujfalvy κατέπληξε τὸ ἀκροατήριον διὰ στόμφου καλέσας, ἅμ' ἀνέστη, τὴν περιήγησίν μου *Prodigieux voyage*. Πολλαὶ τῶν Γαλικῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἐκ τῆς καταπλήξεως τοῦ κ. Ujfalvy ἀφορμὴν λαβοῦσαι διεφήμισαν τὸ ἔργον μου ὥς ἐθνικὸν καὶ παρέβαλον αὐτὸ πρὸς τὸ τῶν Ἀργοναυτῶν καὶ πρὸς τὰς πλάνας τοῦ Ὀδυσσεύς. Ἡ δὲ ἐφημερίς *Débat* κρίσιν φέρουσα ἐπὶ τοῦ δημοσιεύματος τῆς γεωγραφικῆς ἐταιρίας τῶν Παρισίων, ἔγραψεν ὅτι αἱ περιηγήσεις τοῦ Αἰθιοπῶν καὶ

Στάνλεϋ ὄνομα απέκτησαν, ἀλλὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ὠφέλειαν ἔχει ἡ περιήγησις τοῦ ἑλληνος ἱατροῦ.

Ἐκ καθήκοντος δ' ἡ γεωγραφικὴ ἐταιρία τῶν Παρισίων συνέστησεν εἰς τὴν Κυβέρνησίν μας διὰ τῆς ἐν Παρισίοις πρεσβείας τῆς Α. Μ. τοῦ ἡμῶν βασιλέως, ἵνα δημοσιεύσῃ τὸ ἔργον, ὡς ὠφέλιμον εἰς τὴν ἐπιστήμην, καὶ προξενοῦν τιμὴν εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, καὶ ἐπεμψε μάλιστα περὶ τὰ δέκα καὶ πέντε ἀντίτυπα τοῦ ὑπ' αὐτῆς δημοσιευθέντος. Ἀλλ' εἰς τοῦ κωφοῦ τὴν πόρτα ὅσο θέλεις βρόντα.

Ἀπελθὼν δ' ἐκ Παρισίων διήλθον διὰ Γενεύης, Βέρνης, Στρασβούργου, Μπέρτζ, Λουξεμβούργου, Λιέζ, Ἀμστερντάμ καὶ Ῥότερνταμ, ὅθεν ἀπῆλθον εἰς Λονδίνον, καὶ ἔδωσα τὸ περιγραφέν ἄρθρον εἰς τὴν ἐκεῖσε Αὐτοκρατορικὴν Γεωγραφικὴν ἐταιρίαν. Συμπεριελάμβανον δὲ εἰς αὐτὸ ἀπὸ σκοποῦ, εἰς τὴν αὐτῆς ἀρετὴν ἐλπίσας ὅτι ἤθελον συμπαθειῶν τύχει, τὰς ἐν Ἰνδίαῖς παρὰ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως προξενηθείσας μοι καταδρομάς, καὶ τὰς ὑπ' ἄλλων ἐθνῶν ἐκλαμβανόμενος ὡς Ἀγγλος, τὰ πρὸς τὸν ἀντιβασιλέα τῶν Ἰνδιῶν γραφέντα, καὶ ὑψημιτόμην ἔτι καὶ τὴν δειχθεῖσαν ἀδιαφορίαν ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν καὶ Ῥώσων περιηγητῶν, εἰς τὸ νὰ μνημονεύσωσι, μετ' ἐμὲ διελθόντες τινὰς τῶν ὧν διήλθον χώρας, καὶ τὴν περιήγησίν μου κατεδείκνυσαν δὲ ὡς γέγραπται, τὸ μυθικὸν τῶν περιηγήσεων τοῦ Μάρκο Πόλο. Τὸ ἄρθρον παρεδόθη πρὸς μελέτην εἰς τὸν συνταγματάρχην κ. Ζιούλ, τὸν θαυμαστὴν καὶ μεταφραστὴν τοῦ Μάρκο Πόλο, ὅστις, ὅταν κατὰ τὴν πρώτην συνάντησίν μας μὲ ἤκουσε λέγοντα ὅτι ὁ Μάρκο Πόλο ἰδὲν περιηγήθη, μοὶ εἶπεν ὅτι καὶ ἐκεῖνος

θέλει αποδείξει καὶ ἐμὲ ὅτι δὲν περιηγήθην. Ἐστὼ, τῷ ἀπεκρίθην, ἀλλὰ πράττων τοῦτο, ἵνα ἐπιτύχῃς, ὅπως καὶ ἐγὼ ἐπραξά διὰ τὸν Μάρκο Πόλο· δηλαδή λαμβάνων τὰ δρομολογία μου καὶ ἐφαρμόζων ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ περισπούδαστος δ' αὐτοῦ θυγάτηρ μοὶ ἀπήντησε τότε διὰ τῆς παροιμίας «χελιδὼν μία ἀνοιξὶν δὲν φέρει.» Ὅταν, κυρία μου, τῇ ἀπεκρίθην, ὁ καιρὸς τῆς ἀνοίξεως ἔλθῃ τότε αὕτη συμβαίνει καὶ ἀνευ τῆς παρουσίας χελιδόνων. Ὁ δὲ κ. Ρούιλσον ὁ διδάσκαλος καὶ σύμβουλος τοῦ πρίγκηπος τῆς Οὐαλλίας, καλέσας με εἴτα συνεβούλευεν, ἵνα ἀναιρέσω ὅσα ἔγραφον ἐν τῷ ἄρθρῳ σχετίζων τὰ ἀρχαῖα πρὸς τὰ νέα, ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνος, ὡς μοὶ εἶπεν, ἔγραψε, καὶ πάντα τὰ ἄλλα, καὶ νὰ περιορισθῶ εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν χωρῶν μόνον. Διότι ἐγράψατε ὑμεῖς, κ. Ρούιλσον, τῷ εἶπον, δὲν πρέπει ἄλλος νὰ γράψῃ; καὶ τῷ κατέδειξα ἀμέσως τὰς πλάνας, ἐν αἷς εὐρίσκετο περὶ τῶν πηγῶν τοῦ Ὠξου. Ὅχι, τῷ προσέθεσα, δὲν θυσιάζω πολυχρονίους πόνους καὶ κινδύνους καὶ πεποιθήσεις, διὰ ματαίας εὐχαριστήσεις. Τί δ' ὕστερον μοὶ ἀπήντησεν ἡ Αὐτοκρατορικὴ γεωγραφικὴ ἐταιρία τοῦ Λονδίνου δημοσιευθήσεται, ἂν μοὶ τὸ ἐπιτρέψῃ, εἰς τὸν πρόλογον τοῦ δευτέρου τόμου ἐν ᾧ ἐκτυλιχθήσονται καὶ αἱ περὶ τοῦ πρώτου τόμου γενησόμεναι κρίσεις, ἂν τοιαῦται ὑπάρξωσιν. Ἐνόησα ὅμως ὅτι ἐνέπεσα ἐν Λονδίῳ εἰς χεῖρας ἐγωῖσμοῦ, φθόνου καὶ ἀσπλαγχνίας.

Ὡς λέγεται, τὸ ἐν σκόνταμα φέρνει καὶ ἄλλο, οὕτω συνέβη μοι ἐν Λονδίῳ. Ὁ οἰκοδεσπότης μ' ἐπεισε καὶ ἔδωσα αὐτῷ δανειακὰς δκτὼ λίρας, ἃς διὰ συναλλαγματικῆς ὑπέσχετο νὰ μοι πληρώσῃ μετὰ ἑξα μῆνα. Ὁ

μὴν παρήλθε καὶ χρήματα δὲν μοι ἔδιδε. Κατέφυγον τότε πρὸς τὸν κ. Ἰωάν. Γεννάδιον γραμματέα τῆς πρεσβείας, καὶ παρεκάλεσα αὐτὸν ἵνα μὲ συστήσῃ εἰς τινα ἵνα ἀναθέσω τὴν ὑπόθεσίν μου· μὲ συνέστησε πρὸς τὸν φίλτατον τῶν φίλων του ὡς αὐτὸν ὠνόμαζε, τὸν κ. Παρασυράκη, εἰς ὃν ἔδωσα δι' ἑξοδα κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν λίρας τρεῖς καὶ ἡμίσειαν· μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας ἔτι ἔδωσα αὐτῷ ὡς δανειακὰς λίρας πέντε, αἵτινες, καθ' ἃ μοι ἔλεγεν, ἐχρησίμευσον τῷ κ. Γενναδίῳ ἐπὶ μίαν·μόνον ἐβδομάδα, μεθ' ἣν ἤθελέ μοι τὰς ἐπιστρέψει. Ἐγένοντο λοιπὸν οὕτως αἱ ὀκτὼ λίραι δέκα καὶ ἕξ. Παρήλθον δ' ἐβδομάδες τρεῖς, καὶ ἔβλεπον, ὅτι ἠπατήθην σφόδρα· διότι ὁ Παρασυράκης εἰς πλείστους ἐν Λονδίνῳ ὀφειλέτης ὢν, καὶ ἔχων κατ' αὐτοῦ ἀποφάσεις εἶχε διεύθυνσιν ἀλλαχοῦ, καὶ ἀλλαχοῦ ἐκάθητο ὅπου ἦτο γνωστὸς μόνον τῷ κ. Γενναδίῳ· οὗτος δ' ἐξ ἄλλου, ἤκουον παρὰ τοῦ κ. Παρασυράκη, ὅτι προητοιμάζετο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ Λονδίνον, οἱ δὲ φίλοι του προὔτιθεντο νὰ ποιήσωσι δι' αὐτὸν ἔρανον, καὶ αὐτῷ προσέφερον, ὡς εἶτα ἐν ταῖς ἐφημερίσι μειδιῶν ἀνεγίνωσκον, τινὲς τοῦτο, καὶ ἄλλοι ἐκεῖνο, καὶ δὲν γινώσκω ποία Ἀγγλὶς κυρία τὸν αὐτῆς δακτύλιον, καὶ οἱ μαθηταὶ ἔτι τοῦ Σχολείου ἀργυροῦν μελανοδοχεῖον, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἅπερ ὁμοῦ ἀπετέλουν ποσὸν πλεόν τῶν χιλίων λιρῶν. Τιμῆς ὡς ἐγράφετο καὶ ἀγάπης χάριν· διότι ἡ σημερινὴ κοινωνία ἔχει τρόπους νὰ ἐνδύῃ τὰ ἀγενῆ διὰ πέπλου εὐγενείας. Προέτρεπε δὲ μετὰ τοῦ φίλου του Παρασυράκη καὶ ἐμὲ εἰς τοῦτο, ὅπως ὁμοῖον ἔχει, ἀλλ' ἐνθυμοῦνται ἀμφοτέρω καλῶς ὅτι ὅλως τὴν συμβουλήν των ἀπεποιούμην, λέγων τὸ τοιοῦτο δι' ἐμὲ ἀδύνατον. Ἐτρεξα πρὸς τὸν

τότε πρέσβυν ἐν Λονδίῳ κ. Ἀλ. Κοντόσταυλον, ὅστις ἀφοῦ ἤκουσε τὰ συμβάντα μοι, εἶπεν ἐκπλαγεὶς « εἰς σὲ ἔκαμαν τοιαῦτα! Τί ἀσυνειδησία! » Ἐπρότεινα αὐτῷ δι' ἀναφορᾶς μου ἵνα ἡ ἐπιτροπὴ τῆς ἐν Λονδίῳ ἐκκλησίας μοι δώσῃ τὸ ποσὸν τῶν δέκα καὶ ἑξ καὶ ἡμισείας λιρῶν, ἐπὶ τῇ συνθήκῃ νὰ λάβῃ αὐτὸ παρὰ τοῦ κ. Παρασυράκη· διότι ὅσω ἔμενον τόσω καὶ ἐδαπάνων ἐν Λονδίῳ, οὕτω δ' ἀντὶ 16 ἔφυγον καὶ μέλλουσι νὰ φύγῃ πολλὰκις δέκα καὶ ἑξ. Πάραυτα ὁ κ. Κοντόσταυλος συνέστησε τὴν ἀναφοράν μου εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾗ κύριον πρόσωπον ὑπῆρχεν ὁ κ. Ζαρείφης. Καλέσας με δ' οὗτος μοι ἐνέβαλεν ἐν τῇ χειρὶ λίρας τεσσαράκοντα τέσσαρας, βία, χωρὶς ν' ἀποδεχθῇ ν' ἀναμίξῃ εἰς τοιοῦτον λογισμόν τὴν ἐκκλησίαν. Ματαίως μετὰ δακρύων παρεκάλουν αὐτὸν νὰ μὴ κηλιδώσῃ τὴν περιήγησίν μου, νὰ μοι δώσῃ δὲ μόνον ὅσα μοι κατεχράσθη ὁ κ. Παρασυράκης. Παρεδέχθη τέλος ἵνα δώσω ἀπόδειξιν ὅτι ἔλαβον παρ' αὐτοῦ λίρας τεσσαράκοντα τέσσαρας ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι ἤθελον ἀνταποκριθῇ πέμπων ἀντίτυπα ὅταν δημοσιευθῇ τὸ ἔργον.

Ὡς δ' ἐν χερσὶ χρήματα ἤδη εἶχον, ἀπεφάσισα νὰ χρησιμοποιήσω ταῦτα πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου, καὶ ἀναχωρήσας ἐκ Λονδίνου κατήλθον διὰ Παρισίων μέχρι Μασσαλίας, ὅθεν ἀπεβιβάσθην εἰς Ἀλεξάνδρειαν, καὶ ἐκεῖθεν μετέβην εἰς Σουέζ. Ἐντεῦθεν δ' ὁδηγὸν ἔχων τὴν Βίβλον ἐξιχνίασα κατὰ τὰ προδιαγεγραμμένα τὸ δρομολόγιον τοῦ Μωυσέως μεταβάς εἰς Σινά. Ἐκεῖθεν εἶτα μετέβην εἰς Δαμασχόν, ὅθεν ἀπελθὼν εἰς Ἀδανα τῆς Κιλικίας ἐξιχνίασα, ὅσα συνοψίσας εἰς τὸ σύγγραμμα περὶ τῶν χωρῶν αὐτῶν προδιέγραψα. Ἐξ Ἀδά-

νων δ' ἐπεμψα συνεπεία ἐγγράφου τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας τὸ σύγγραμμά μου πρὸς κρίσιν, ἐπὶ τῇ συνθήκῃ ν' ἀναλάβῃ ἡ Κυβέρνησις τὴν αὐτοῦ δημοσίευσιν, εἰς τὴν εὕρισκεν αὐτὸ σπουδαῖον διὰ τὸ ἔθνος καὶ ὠφελίμον ἐπὶ τὴν ἐπιστήμην. Ἐμείνα ἐν Ἀδάνοις ὡς ἐν φυλακῇ ἀπάντησιν ἀναμένων ἐπὶ ἓν ἔτος καὶ μῆνας τρεῖς. Ἐγραψα πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο πεντάκις· δὲν μοι ἀπήντησεν οὔτε ἂν ἔλαβε τὰ χειρόγραφα μου· ἀπελπισθεὶς τοῦ νὰ ἀναμένω καὶ φοβούμενος μὴ ἀπωλέσθωσαν τὰ χειρόγραφα μου ἀφῆκα τὰ Ἀδανα, καὶ ἐπανέκαμψα εἰς Ἀθήνας τὴν δεκάτην τετάρτην Φεβρουαρίου 1883.

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ. ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΠΕΡΙ ΕΒΡΑΙΚΗΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΑΥΤΗΝ
ΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΩΝ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΘΝΩΝ.

Σπουδάζων τὴν ἀρχαίαν γεωγραφίαν εἰς τὴν ἀγίαν Βίβλον καὶ εἰς τὸν Ἡρόδοτον παρετήρουν ὅτι ἐκ τῶν διὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθνη περιγραφόμενων ὑπ' ἀμφοτέρων χρονολογιῶν δυνάμεθα δι' ἕκαστον τούτων νὰ σχημα-

τίσωμεν ἀκριβῆ χρονολογίαν, ἐὰν σχετίσωμεν ταύτας πρὸς ἀλλήλας διὰ τῶν ὑπὸ τῶν αὐτῶν συγγραφέων ἀναφερομένων συγχρονισμῶν καὶ σχετικῶν πρὸς τοὺς συγχρονισμοὺς περιστατικῶν, ἐπειδὴ οἱ συγχρονισμοὶ καὶ τὰ περιστατικά ἐκ δύο διαφόρων πηγῶν λαμβανόμενα δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀκριβῆ σημεῖα, δι' ὧν δυνάμεθα νὰ κανονίσωμεν ὀρίζοντες καὶ τὰς λοιπὰς μετὰξὺ αὐτῶν ἐποχάς· ἐνῶ τὸ τοιοῦτο δι' ἐκάστου ἔθνους χρονολογίαν καθ' ἑαυτὴν καταρτιζομένην ἀποβαίνει ἀδύνατον· ἐπειδὴ σύγχισις καὶ ἀντίφασις εἰς τὰ καθέκαστα τῆς δι' ἐκάστον ἔθνος χρονολογίας ὑπάρχει· δι' ὅ αἱ συνταχθεῖσαι ἰδιαιτέρως τῶν ἐθνῶν χρονολογίαι, εἰσὶ πρὸς ἀλλήλας ἀσύμφωνοι. Τὰ ἔθνη δὲ ὧν τὰς χρονολογίας θέλομεν διὰ συγχρονισμῶν σχετίσει, εἰσὶ τὸ τῶν Ἑβραίων, Αἰγυπτίων, Ἀσσυρίων, Λυδῶν, Ἑλλήνων καὶ Φοινίκων· δι' ἃ θέλομεν ἔτι λάβει ὑπ' ὄψει σαφηνείας χάριν ἐκ τῶν περιγραφεισῶν δι' αὐτὰ ἱστοριῶν, ὅσα περιστατικά συμβιβάζονται πρὸς τοὺς ἐξευρεθέντας ἐκ τῆς Βίβλου καὶ ἐκ τοῦ Ἡροδότου συγχρονισμούς· καθότι ἐξελέγχονται οἱ ἐκάστου ἔθνους ἱστορικοί, ὅτι ἡλλοίωσαν τὰς χρονολογίας καὶ τὰ περιστατικά, ἐπειδὴ προσεπάθουν ν' ἀναδείξωσι τὰ ἑαυτῶν ἔθνη ἀρχαῖα, οἱ δὲ περὶ τὴν Βίβλον καὶ νὰ συμβιβάσωσι τὰ περιστατικά πρὸς τὰς προφητείας.

Εὐρίσκοντες δ' εἰς τὴν ἀγίαν Βίβλον ἐκ τοῦ Ἀδάμ μέχρις Ἰακώβ ἀκριβῶς γεγραμμένην κατὰ διαδοχὴν τὴν ἡλικίαν ἣν εἶχεν ἕκαστος πατήρ, ὅταν ἐγέννησε τὸν πρωτότοκον αὐτοῦ υἱόν, σχηματίζομεν χρονολογίαν Πατριαρχικὴν, ὡς ἡθέλομεν σχηματίσει χρονολογίαν ἐκ διαδοχικῶν βασιλείων, συνάπτοντες τοὺς χρό-

νους ἐκάστης βασιλείας· ἀνθ' ὧν ἐνταῦθα συνάπτομεν τὴν ἡλικίαν ἐκάστου πατρός, ἣν εἶχε μέχρι τῆς γεννήσεως τοῦ μέλλοντος υἱοῦ του νὰ λογισθῇ διαδοχικὸς τῆς γενεᾶς πατήρ· λ. χ. μανθάνοντες ἐκ τῆς Βίβλου κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα, ὅτι ὁ Ἀδὰμ εἶχεν ἡλικίαν 230 ἐτῶν ὅταν ἐγέννησε τὸν Σήθ, καὶ οὗτος 205 ὅταν ἐγέννησε τὸν Ἐνῶς, καὶ οὗτος 190 ὅταν ἐγέννησε τὸν Καϊνάν, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς τὴν ἡλικίαν ἐκάστου πατρός ὅταν τὸν διαδεχθέντα αὐτὸν ἐγέννησεν υἱόν, ἔχομεν χρονολογίαν ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρις Ἰακώβ, καθ' ὃν παύουσι καὶ οἱ Ἑβδομήκοντα καὶ οἱ νεώτεροι ἵνα ὀρίζωσιν ἡμῖν πατριαρχικῶς τὰς ἡλικίας καὶ διαδοχικῶς τοὺς πατέρας. Ἀθροίζοντες δὲ τὰς διαδοχικὰς ἡλικίας τῶν πατέρων εὐρίσκουμεν τοὺς παρελθόντας χρόνους ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρις Ἰακώβ· σὺν τῇ διαφορᾷ ὅτι κατὰ τινὰς γραφὰς σημειοῦται ἡ ἡλικία τοῦ Μαθουσάλα εἰς ἔτη 167, ὅταν ἐγέννησε τὸν Λάμεχ, καὶ κατ' ἄλλας εἰς ἔτη 187 (α), τοῦ δὲ Νεχώρ ἡ ἡλικία κατὰ τινὰς ἦτο 179 ἐτῶν ὅταν ἐγέννησε τὸν Θάρα καὶ κατ' ἄλλους 79 (β)· ἀλλ' ἡμεῖς ἐν τῷ πίνακι σημειοῦμεν τὰς ἐχούσας μικρότερον ἀριθμὸν ἡλικίας ὥς πιθανωτέρας.

Ὁ δὲ Ἰακώβ γράφεται ἐν τῇ Βίβλῳ ὅτι εἶχεν ἡλικίαν 130 ἐτῶν ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὴν Αἴγυπτον (γ), ἦτο δὲ 60 ἔτη μικρότερος (δ) τοῦ ἀποθανόντος Ἰσαάκ εἰς ἡλικίαν 180 ἐτῶν (ε). Ἀπέθανε δ' οὗτος δέκα ἔτη πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἰακώβ εἰς τὴν Αἴγυπτον· καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἰακώβ ἔμεινε τριάκοντα ἔτη ἐν γῇ Χαναάν καὶ εἴκοσιν ἔτη παρὰ τῷ Λάβαν (ς), εἶχεν ἡλικίαν 80 ἐτῶν ὅταν

(α) Γεν. ε. 25. (β) Γεν. ιζ. 24. (γ) Γεν. μδ'. 9. (δ) Γεν. κβ. 26. (ε) Γεν. λβ. 28. (ς) Γεν. λδ. 38.

εἰς Μεσοποταμίαν πρὸς Λάβαν ἀπῆλθεν (α), ὅτε ὁ Ἰσαὰκ ἦτο ἐτῶν 140. Προσθέτοντες δὲ εἰς τὸν προγραφέντα πίνακα 130 ἔτη τοῦ Ἰακώβ ἔχομεν χρονολογίαν ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρις εἰσόδου. Τότε ὁ Ἰωσήφ ἦτο ἐτῶν 40 ἐπειδὴ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 110 ἐτῶν (β), ἔλαβε δὲ τὴν ἀρχὴν ἐν Αἰγύπτῳ παρὰ Φαραὼ εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 30 (γ), μεθ' οὗ ἐπῆλθον ἑπτὰ ἔτη εὐθυνίας (δ), καὶ μετ' αὐτὰ τρία ἔτη λιμοῦ μέχρι τῆς εἰσόδου τοῦ Ἰακώβ ἐν Αἰγύπτῳ. Ἀπὸ δὲ τῆς εἰσόδου μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἰωσήφ παρῆλθον 70 ἔτη καὶ ἀπὸ τῆς εἰσόδου μέχρι τῆς ἐξόδου παρῆλθον ἔτη κατὰ τὴν Βίβλον 430 ἐν οἷς 30 διὰ τὴν γῆν Χαναάν, ἐπειδὴ λέγει κατώκησεν ἐν γῇ Αἰγύπτῳ καὶ ἐν γῇ Χαναάν ἔτη 430 (ε). Τὰ 400 ἐγράφησαν διὰ τὴν Αἰγύπτον κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ Θεοῦ πρὸς Ἀβραὰμ ἔχον οὕτω: Γνώσθι ὅτι πάροιχον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῇ οὐκ ἰδίᾳ· καὶ δουλώσουσιν αὐτοὺς καὶ ταπεινώσουσιν αὐτοὺς ἐπὶ τετρακόσια ἔτη, μετὰ δὲ ταῦτα ἐξελεύονται ὧδε μετ' ἀποσκευῆς πολλῆς (ς). Ἀλλ' ἐξ ἄλλου ἡ Βίβλος λέγει· ἡμῖν ὅτι ὁ Λευὶ υἱὸς Ἰακώβ ἐζήσεν ἔτη 137, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Καάθ ἔτη 133, καὶ τούτου ὁ υἱὸς Ἀμβραμ ἔτη 132 (ζ) ὅστις ἦτο πατήρ τοῦ Ἀαρὼν καὶ Μωϋσέως, ὧν ὁ μὲν εἶχεν ἡλικίαν 83 ἐτῶν καὶ ὁ Μωϋσῆς 80 ὅταν ἐλάλησαν πρὸς Φαραὼ περὶ τῆς ἐξόδου (η). Ἀποτελεῖται δ' ἀριθμὸς μόνον 348 ἐτῶν ἐὰν προσθέσωμεν πάντα τὰ ἔτη τοῦ Καάθ, Ἀμβραμ καὶ Ἀαρὼν ἐνῶ δεόν· νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ἔκ μὲν τῆς ἡλικίας τοῦ Ἀαρὼν τὰ 83 ἔτη, ἐκ τοῦ Ἀμ-

(α) Γεν. κη'. 8. (β) Γεν. ν'. 26. (γ) Γεν. μβ'. 40. (δ) Γεν. μβ'. 47. (ε) Ἐξοδ. ιβ'. 40. 41. (ς) ἰε'. 13. 14. (ζ) Ἐξοδ. ς'. 18 — 21. (η) Ἐξοδ. ζ'. 7.

βραμ δὲ τὰ ἔτη τῆς ἡλικίας, ἣν εἶχεν ὅταν ἐγέννησε τὸν Ἀαρών, ἐκ δὲ τοῦ Καάθ τὰ ἔτη ἅπερ παρήλθον ἀπὸ τῆς εἰσόδου του εἰς τὴν Αἴγυπτον μέχρι τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀμβραμ· καὶ ἐπειδὴ ἦτο ὁ Καάθ εἰς ἐκ τῶν εἰσελθόντων καὶ μετ' αὐτὸν μαλιστα ὑπῆρχε καὶ ἀδελφὸς αὐτοῦ μικρότερος ὁ Μεραρί καὶ οὗτος εἰς ἐκ τῶν εἰσελθόντων ὧν (α), ἀνάγκη ὁ Καάθ νὰ εἶχεν ἡλικίαν τινα κατὰ τὴν εἰσόδον του ἐν Αἰγύπτῳ τοῦλάχιστον τριῶν ἐτῶν. Λογίζοντες δὲ κατὰ μέτρον ὅρην διὰ τὴν ἡλικίαν Καάθ καὶ Ἀμβραμ ἐξήκοντα ἔτη ἔχομεν ἀπὸ τῆς εἰσόδου μέχρι τῆς ἐξόδου ἔτη 143 μόνον, καὶ τὴν ἐξοδὸν συμβᾶται 73 ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωσήφ, τὸν Μωϋσῆν δ' ἔχοντα ἡλικίαν ἐπτὰ περίπου ἐτῶν ὅταν ἀπέθανεν ὁ Ἰωήρ· ὥστε εἶδεν οὗτος τὰς κακοπαθείας τῶν Ἑβραίων, καὶ τούτοις ἐκεῖνος συνεβούλευσε τὴν ἐξοδὸν, δι' ὃ καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ὅταν ἐξέλθωσι νὰ λάβωσι καὶ τὰ ὀστᾶ του. Συμβιβάζονται δ' ἐτι ἀκριβέστατα ταῦτα πρὸς τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεῖ ἡν διδόμενα ὑπὸ τοῦ Μάνεων ἔτη τῶν βασιλειῶν τῶν διαδόχων Φαραώ, ἅτινα συμποιοῦνται εἰς 141· αἱ δὲ βασιλείαι αὗται βεβαιοῦνται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου, ὡς περὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν πραγματευόμενοι θέλομεν ἶδει. Ἀλλ' ὁ Κεδρινὸς ἐκ διαφόρων ἱστορικῶν πηγῶν ἐρανιζόμενος λέγει μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωσήφ δουλεύσαντας τοὺς Ἑβραίους ἐν Αἰγύπτῳ ἔτη 144, ἅπερ συμβιβάζονται πρὸς τὰ ἔτη τῆς ἐν Αἰγύπτῳ διαμονῆς τῶν Ἑβραίων· ἀπὸ δὲ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰωσήφ μέχρι τῆς γεννήσεως τοῦ Μωϋσέως γράφει ἔτη 65. Ἴσως ἤθελεν εἰπεῖ κάλλιον μέχρι τῆς ἐξόδου, διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν 135 ἐτῶν

(α) Γεν. με'. 11.

συμβιβάζεται κάλλιον διὰ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ διαμονήν, λογιζομένων τῶν ἡλικιῶν Καὰθ καὶ Ἀμβραμ εἰς ἔτη 52, ἐπειδὴ ὁ Καὰθ εἶχεν ἡλικίαν ἀνωτέραν τῶν τριῶν ἐτῶν ὅταν ἐν Αἰγύπτῳ εἰτῆλθεν· ἢ τοῦλάχιστον ὁ Καὰθ καὶ Ἀμβραμ ἐνυμφεύθησαν εἰς μικροτέρα τῶν 30 ἐτῶν ἡλικίαν ὡς οἱ Ἑβραῖοι ποιοῦσιν. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐξόδου μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Μωϋσέως παρῆλθον ἔτη 40, διότι ὁ Μωϋσῆς ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 120 (α). Προσθέτοντες λοιπὸν καὶ ταῦτα καὶ τὰ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ διαμονῆς ἔτη εἰς τὸν πίνακα, ἔχομεν χρονολογίαν ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Μωϋσέως.

Διεδέχθη δὲ τὸν Μωϋσῆν Ἰησοῦς Ναυῆ ὅστις ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 110 ἐτῶν (β). Ἀρξας τῶν Ἑβραίων κατὰ Κεδρινὸν ἔτη 27 κατὰ δὲ Ἰώτηπον 25· διεδέχθη δ' ὑπὸ τῶν Κριτῶν, ὧν πρῶτος Ἰούδας (γ) ἤρξε κατὰ Κεδρινὸν ἔτη ἑπτὰ. Μετὰ τοῦτον ὁ Χουσαταρθαῖμ βασιλεὺς Συρίας ἢ Μετοποταμίας ἢ καὶ Ἀσσυρίας κατ' Ἰώτηπον ἔτη 8, μεθ' ὃν ὁ Γολοιηλ ἔτη 40 (δ). Εἶτα ὁ βασιλεὺς Μωάβ ἔτη 18 (ε). Εἶτα ὁ Ἀώδ ἔτη 80 (ς). Εἶτα ὁ Σαμεγάρ (ζ), ὅστις κατὰ Κεδρινὸν ἤρξεν ἔτη ἑπτὰ· ἀλλ' ὡς φαίνεται ἐκ τῆς Βίβλου ὁ Ἀώδ ἔζη ὅταν ὁ Σαμεγάρ ἤρχε· διότι λέγει καὶ Ἀώδ ἀπέθανε καὶ ἀπέδοτο Κύριος τὸν Ἰσδραήλ ἐν χειρὶ Ἰαβὶν (η), ὅστις ἤρξεν εἴκοσιν ἔτη (θ). Εἶτα Δεβώρα καὶ Βαράκ 40 ἔτη (ι). Εἶτα Μαδιάμ ἔτη ἑπτὰ (κ). Εἶτα Γεδεὼν ἔτη 40 (λ). Εἶτα Ἀβιμέλεχ ἔτη 3 (μ). Εἶτα Θωλὰ ἔτη 23 (ν). Εἶτα Ἰαῖρ ἔτη

(α) Δευτερον. λδ'. 7. (β) Ἰησ. Ναυῆ δ'. 29. (γ) Κριτ. α. 2. (δ) Κριτ. γ'. 9 11. (ε) Κριτ. γ'. 14. (ς) Κρ. γ'. 30. (ζ) Κρ. γ' 31. (η) Κρ. δ'. 1. 2. (θ) Κρ. δ'. 3. (ι) Κρ. δ' 4. ε. 32. (κ) Κρ. ε'. 2. (λ) Κρ. ε'. 11 28. (μ) Κρ. θ'. 22. (ν) Κρ. ι'. 2.

22 (α). Εἶτα Φιλιστεῖμ καὶ Ἀμμὼν ἔτη 18 (β). Εἶτα Ἰερθάε ἔτη 6 (γ). Εἶτα Ἀβαισάν ἔτη ἑπτὰ (δ). Εἶτα Αἰλῶμ ἔτη 10 (ε). Εἶτα Ἀβὼν ἔτη 8 (ς). Εἶτα Φιλιστεῖμ 40 ἔτη (ζ). Εἶτα Σαμψὼν ἔτη 20 (η)· μεθ' ὃν κατὰ Κεδρινὸν ἤρξε Σαμανὴ ἔτος 1. Εἶτα Ἡλὶ ἔτη 20 (θ). Ἦρξατο δ' ὁ Ἡλὶ κρίνειν τὸν λαὸν τὸ 50 ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ· κατὰ δὲ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ ἦτοι τὸ 54 ἔτος τῆς ἡλικίας του ἐγεννήθη ὁ Σαμουήλ, ὅστις δέον νὰ ᾗτο 16 ἐτῶν ὅταν ἀπέθανεν ὁ Ἡλὶ. Ἦρξατο δὲ κρίνειν τὸν λαὸν ὁ Σαμουήλ εἰς ἡλικίαν 38 ἐτῶν ἦτοι μετὰ 22 ἔτη ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Ἡλὶ καὶ διὰ τοῦτο ἐν ἄλλαις μεταφράσεσι τῆς Βίβλου γράφεται ὅτι ὁ Ἡλὶ ἔκρινε τὸν λαὸν 40 ἔτη ἀντὶ 20 κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα (ι). Ἐτελεύτησε δ' ὁ Σαμουήλ εἰς ἡλικίαν 70 ἐτῶν ἱερατεύσας ἔτη λέγει ὁ Κεδρινὸς τριάκοντα πέντε ἀντὶ 32. Ἐχρισε δὲ βασιλέα τὸν Σαούλ, ὅστις ἐβατίλευσεν ἔτη 40 κατὰ τὰ εἴκοσι τῶν ὁποίων συνεπίτχυσεν καὶ ὁ Σαμουήλ· ἦτοι ἐπὶ 12 ἔτη ἤρξε μόνος ὁ Σαμουήλ, καὶ ἐπὶ 40 ἐβατίλευσεν ὁ Σαούλ. Συνάπτονται δὲ οὕτω τὰ πάντα ἔτη ἀπὸ τῆς τελευτῆς Ἰησοῦ μέχρι τελευτῆς Σαμουήλ 499 ἐνῷ ὁ Κεδρινὸς σημειοῖ 610. Τὰ δὲ ἀπὸ τῆς ἐξόδου μέχρι τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Δαυὶδ 629 ἔτη, ἐν οἷς ἑπτὰ ἔτη διὰ τὸν διαδεχθέντα τὸν Ἰησοῦν Ἰούδα καὶ ἑπτὰ διὰ τὸν Σαμεγάρ· εἶνε δ' ὁ ἀριθμὸς μέγας ἐλεγχόμενος ἐκ τῶν γενέσεων τοῦ Ἰούδα μέχρι Δαυὶδ, ἕκτου ὄντος ἀπὸ Ναατῶν (κ) ἄρχοντος κατὰ τὴν ἐξο-

(α) Κρ. ι. 4. (β) Κρ. ι. 7. 8. (γ) Κρ. ιβ'. 7. (δ) ιβ'. 9. (ε) ιβ'. 11. (ς) ιβ'. 14. (ζ) Κριτ. ιγ'. 1. (η) Κρ. ις'. 31. (θ) Βασιλ. α'. δ'. 18. (ι) Σαμουήλ δ'. 48. (κ) Ρουθ, δ'. 18—22.

δὸν τῆς φυλῆς Ἰούδα (α). Ὑπολογίζοντες δὲ καθ' Ἡρόδοτον 100 ἔτη διὰ τρεῖς γενεάς (β) ἔχομεν ἀπὸ Ναατῶν μέχρι Δαυὶδ ἔτη 200· τοσαῦτα δ' εἰσὶν ἀπὸ τῆς ἐξόδου μέχρι τῆς βασιλείας Δαυὶδ· διότι ὁ Δαυὶδ εἶχεν ἡλικίαν 30 ἐτῶν ὅταν ἐβασίλευσεν (γ), ἅπερ ὑπολογίζομεν ἀνθ' ὧν ὑπ' ὄψιν ἐλάβομεν διὰ τὴν ἡλικίαν Ναατῶν, ὅστις τοῦλάχιστον εἶχεν ἡλικίαν 30 ἐτῶν ἀρχῶν τῆς φυλῆς Ἰούδα ἐκλεχθεῖς. Εἰς τὸ αὐτὸ δ' ἐξαγόμενον θέλομεν ἀφίχθῃ ἐὰν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Χουσασαρθαίμ, ἥτις ἐκ τοῦ Ἡροδότου ὀριζομένη ὑπῆρχε τὸ 1162 π. Χ., προσθέσωμεν τὰ ἀπὸ τῆς ἐξόδου μέχρις αὐτοῦ ἔτη· δηλαδὴ ἑπτὰ ἔτη διὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἰούδα, 27 διὰ τὴν τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, καὶ 40 διὰ τὴν τοῦ Μωϋσέως, ἐξ ὧν προκύπτει ὅτι ἡ ἐξοδος συνέβη τὸ 1240 περίπου π. Χ. ἐνῶ κατὰ τὸν τῶν γενεῶν ὑπολογισμόν ἀποδείκνυται ἡ ἐξοδος συμβᾶσα τὸ 1262. Δηλοῦται δὲ ἐκ τούτου, ὅτι ἐπολλαπλασιάσθησαν τὰ τῶν Κριτῶν ἔτη ἐπειδὴ ὑπελογίσθησαν ὡς διαδοχικὰ τὰ τῶν διαφόρων φυλῶν περιστατικά, ἐνῶ πολλὰ τούτων ἦσαν σύγχρονα· διότι μετὰ τὸν θάνατον Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἐκάστη φυλὴ ἔζη ἀνεξαρτήτως, καὶ ποτὲ μὲν αὕτη ἄλλοτε δ' ἐκείνη ὑπέκυπτεν εἰς δουλείαν ἢ ἀπηλευθεροῦτο. Ἐβασίλευσε δ' ὁ Δαυὶδ ἔτη 40 διαδεχθεῖς ὑπὸ τοῦ Σολομών (δ); ὅστις τὸν δεύτερον μῆνα τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐθεμελίωσε τὸν ναὸν τῆς Ἱερουσαλημ· (ε)· δηλαδὴ ἐκ τῆς ἐξόδου, καθ' ὃν ὑπολογισμόν ποιοῦμεν τὸ 243 ἔτος· ἐνῶ ἡ Βίβλος ἀριθμεῖ τὰ ἔτη ταῦτα εἰς 440 κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα, ἢ εἰς 480 κατὰ τοὺς

(α) Ἀριθ. ζ'. 12. (β) Ἡροδ. II. 142. (γ) Βασιλ. Β'. ε'. 4. (δ) Βασ. Β'. ε'. 4. Βασ. Γ'. ε'. 11. (ε) Βασ. Γ'. ζ'. 1.

νεωτέρους (α) καὶ 592 κατὰ Ἰώσηπον. Ἐν τῷ πίνακι προστιθέμενα τὰ διάφορα ταῦτα τῶν ἐτῶν ποτὰ σημειοῦνται καὶ πᾶσαι αἱ διαφοραὶ ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τῆς θεμελιώσεως τοῦ Ναοῦ, ὑπὸ σειρὰς ἰδιαιτέρας· λ. χ. σημειοῦται σειρὰ κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα, κατὰ τοὺς νεωτέρους, καὶ σειρὰ τρίτη καθ' ὃν ὑπολογισμὸν ποιοῦμεν. Τοῦντεῦθεν ἡ χρονολογικὴ σειρὰ βαίνει ἀκριβῆς· περιγράφονται δ' ἐν τῷ πίνακι ἐν τῇ αὐτῇ σειρᾷ αἱ διαδοχικαὶ ἐποχαί, καὶ σχετίζονται αἱ τελευταῖαι αὐτῶν πρὸς τὴν ἀκριβῆ χρονολογίαν τῶν ἡμετέρων ἐποχῶν· ὥστε οὕτω καταρτίζεται χρονολογικὴ σειρὰ ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρις ἡμῶν ἀκριβῆς. Ἐκ ταύτης δὲ δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν καὶ τοὺς πρὸς ταύτην σχετιζομένους ἄλλων ἐθνῶν βασιλεῖς, ἢ καὶ ἐποχάς, καὶ νὰ καταρτίσωμεν ἀκριβῆ χρονολογίαν καὶ τῶν σχετιζομένων οὕτω πρὸς ταύτην ἐθνῶν, νὰ μάθωμεν δὲ τὴν ἀξίαν ἐκάστου, ὅπως δι' ἀκριβοῦς πλάστιγγος μανθάνομεν ἐκάστου σώματος τὸ βάρος.

Ἐβασίλευσε δ' ὁ Σολομὼν 40 ἔτη (β), ἐξ ὧν τρία ἔτη κατελογίσθησαν πρὸ τῆς θεμελιώσεως τοῦ ναοῦ, τριάκοντα ἑπτὰ δ' εἰπὶ τὰ ἀπὸ τῆς θεμελιώσεως μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἀνέβη Φαραὼ βασιλεὺς Αἰγύπτου καὶ προκατελάβετο τὴν Γάζερ καὶ τὴν Μεργάβ καὶ ἔδωκεν αὐτὰς Φαραὼ ἀποστολὰς θυγατρὶ αὐτοῦ γυναικὶ Σολωμῶν, καὶ Σολωμὼν ὠκοδόμησε τὴν Γάζερ (γ). Ὁ δὲ Ἱεροβοὰμ διωκόμενος ὑπὸ τοῦ Σολωμῶν κατέφυγεν εἰς Σουσακεὶμ βασιλέα Αἰγύπτου (δ). Σαβὰ δ' ἡ βασίλισσα τοῦ νότου ἦλθε πρὸς τὸν Σολωμὼν (ε). Ἡ δὲ τοῦ βασιλέως

(α) Βασιλ. Γ. ζ'. Βασιλ. Α'. ζ'. (β) Βασιλ. Γ. ι'. ια'. 42. (γ) Βασ. Γ. δ'. 34. (δ) Βασιλ. Γ. ια'. 40. (ε) Βασιλ. Γ. ι. 1.

τῆς Τύρου Χιράμ (α) ναὺς μετ' ἀνθρώπων τοῦ Σαλω-
μῶν ἔφερε χρυσίον ἐκ Σουφίρ (β). Διεδέχθη δὲ τὸν Σα-
λωμῶν Ῥοβοάμ ὁ υἱὸς τοῦ (γ), ὅστις ποῦ μὲν γράφει
ἡ Βίβλος ὅτι ἐβασίλευσε 12 ἔτη (δ) ποῦ δὲ 17 (ε). Ἀλλ'
ὡς δείκνυται ἐκ τοῦ ιε. κεφαλαίου ἐν ᾧ γράφεται ὅτι ἐν
τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει βασιλεύοντος Ῥοβοάμ βασι-
λεύει Ἀθιοῦ υἱὸς Ῥοβοάμ, οὗτος ἐβασίλευσε δέκα καὶ
ἐπτὰ ἔτη. Ἐν τῷ πέμπτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ
ἀνέβη εἰς Ἱερουσαλὴμ Σουσακίμ καὶ ἔλαβε πάντας
τοὺς θησαυροὺς ἐκ τοῦ οἴκου Κυρίου (ς). Διεδέχθη δ'
ὑπὸ Ἀθιοῦ βασιλεύσαντος ἔτη τρία (ζ). Οὗτος δὲ ὑπὸ
Ἀσά βασιλεύσαντος ἔτη 41 (η). Ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ
ἐβασίλευσεν ἐν Συρίᾳ Ἀδερ κατοικῶν ἐν Δαμασκῷ, ὅστις
ἐπάταξε τὸν Ἀρίν, τὸν Δάν καὶ πᾶσαν τὴν Χερνέθ (θ).
Διεδέχθη δ' Ἀσά ὑπὸ Ἰωασαφάτ βασιλεύσαντος ἔτη
25 (ι). Ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ βασιλεύοντος Ἀχαάβ
εἰς τὸν Ἰσδραήλ ὑπῆρξεν Ἡλίας ὁ Θεσβίτης (κ) καὶ
Ἀδερ μετὰ 32 βασιλέων ἦλθεν εἰς Σαμάρειαν (λ), ἔκαμε
δὲ πλοῖα εἰς Θαρσεῖς ἵνα πλεύσωσι διὰ χρυσὸν εἰς Ὀφεῖρ,
ἀλλὰ συνετρίβησαν εἰς ἐπὶ τὸν Γάβερ (μ). διεδέχθη δὲ
ὑπὸ Ἰωράμ (ν), βασιλεύσαντος ὀκτὼ ἔτη (ξ). Ἐν ταῖς
ἡμέραις αὐτοῦ ὑπῆρχεν Ἐλισσαιὶ καὶ Νεεμάν ἄρχων
Συρίας λεπρὸς (ο) ὁ ὀνομάσας Ἀθανά καὶ Φαρφάρ τοὺς
ποταμοὺς τῆς Δαμασκοῦ (π). Διεδέχθη δὲ τὸν Ἰωράμ
Ὀχοζίας βασιλεύσας ἔτος ἐν (ρ), ἐβασίλευσε δ' ἐν Συρίᾳ

(α) Βασ. ε. 1. (β) θ'. 28. ι. 11. (γ) ια' 44. (δ) Βασ. Γ.
ιβ'. 24. (ε) Βασ. Γ. ιδ'. 1. (ς) δ. 2. 26. (ζ) ιδ'. 31. ιε. 2.
(η) ιε' 8. 10. (θ) ιε. 18. 20. (ι) Βασ. Γ. ις'. 28. ιβ'. 42
(κ) ιζ'. 1. (λ) ια. 16. (μ) ιβ'. 49. (ν) ιβ'. 51. (ξ) Βασ. Δ.
ή. 17. (ο) Βασ. Δ'. ε. 1—20. (π) ε. 12. (ρ) Βασ. Δ'. ή. 26.

Ἀζιήλ (α). Τὸν Ὀχοζίαν διεδέχθη ἡ μήτηρ του Γοθ-
λῖα βασιλεύσασα ἐξ ἔτη (β), καὶ ταύτην Ἰωὰς βασι-
λεύσας 40 ἔτη (γ). Ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἐβασίλευεν
Ἀζιήλ καὶ Ἄδερ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐν Συρίᾳ (δ). Διεδέχθη
τὸν Ἰωὰς Ἀμασίας (ε) βασιλεύσας ἔτη 29, καὶ τοῦτον
διεδέχθη Ἀζαρίας βασιλεύσας 52 ἔτη (ς). Ἐν τῷ 36
ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐβασίλευσε Μαναῖμ ἐν Σαμα-
ρείᾳ ἐπὶ δέκα ἔτη καθ' οὗ ἀνέβη Φουὰ βασιλεὺς Ἀσσυ-
ρίων (ζ). Διεδέχθη δὲ τὸν Ἀζαρίαν Ἰωάθαμ (η) ὅτε
ἐβασίλευε Φακεὶ ἐν Σαμαρείᾳ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ ὁποίου
ἀνέβη Θαλγαθφελασὰρ βασιλεὺς Ἀσσυρίων καὶ ἔλαβε
τὴν Αἶν, τὴν Ἀβέλ, τὴν Θαμααλά, τὴν Ἀνιώχ, τὴν
Κενέζ, τὴν Ἀσώρ, τὴν Γαλαάν, καὶ Γαλιλαίαν, πᾶσαν
γῆν Νεφθαλὶ, καὶ ἀπώκισεν εἰς Ἀσσυρίους (θ). Διεδέ-
χθη δὲ τὸν Ἀζαρίαν Ἰωάθαμ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ
Φακεὶ βασιλεύσας 16 ἔτη (ι). ἐξεστράτευσεν δὲ κατ'
αὐτοῦ Φακεὶ μετὰ Ῥεσσάν βασιλέως Συρίας (κ). Διε-
δέχθη δ' ὑπὸ Ἀχάζ (λ) βασιλεύσαντος 16 ἔτη (μ). κατ'
αὐτοῦ ἐξεστράτευσεν Ῥαασὼν καὶ Φακεὶ (ν) καὶ ἀπέ-
στειλεν Ἀχάζ πρὸς Θαλγαθφελασὰρ βασιλέα Ἀσσυρίων
λέγων δοῦλός σου εἰμί, ἀνάβηθι σῶσόν με· καὶ ἀνέβη βα-
σιλεὺς Ἀσσυρίων εἰς Δαμασκὸν καὶ ἀπώκισεν αὐτὴν
καὶ τὸν Ῥαασάν ἐθανάτωσεν (ξ). Ἐν τῷ δεκάτῳ ἔτει
Ἀχάζ ἐβασίλευεν Ὡσηεῖ εἰς Σαμάρειαν, ἐννέα δ' ἔτη ἐβα-
σίλευσε (ο). Διεδέχθη δὲ τὸν Ἀχάζ Ἐζεκίας βασιλεύσας
29 ἔτη (π). Ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει αὐτοῦ ἀνέβη Σαλαμα-

(α) Βασ. Δ'. 29. (β) ια'. 3. (γ) ια'. 21. ιβ'. 1. (δ) ιγ'. 3.
(ε) ιδ'. 1. 2. (ς) ιε'. 1. 2. (ζ) ιε'. 17. 19 (η) ιε'. 7. (θ) ιε'. 27.
29. (ι) ιε'. 32. 33. (κ) ιε'. 37. (λ) ιε'. 38. (μ) ις'. 2. (ν) ις'. 5.
(ξ) Βασιλ. Δ'. ις'. 7. 10. (ο) ις'. 1. (π) ιη'. 1. 2.

νασάρ καὶ ἐπολιόρκει Σαμάρειαν· διότι Ὡσηὲ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸς Σηγῶρ βασιλέα Αἰγύπτου καὶ οὐκ ἀνήνεγκε φόρον πρὸς Ἀσσυρίους καὶ κατελάβετο αὐτὴν τὸ ἕκτον ἔτος Ἐζεκίου ἔννατον δ' ἔτος Ὡσηέ, καὶ ἀπώκισε τὴν Σαμάρειαν ἐν Ἀλαέ, Ἀβώρ, ποταμῷ Γοζάν καὶ ὄρῃ Μήδων (α)· καὶ ἤγαγε βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐκ Βαβυλῶνος ἐκ Χουθά, ἀπὸ Αἰά καὶ ἀπὸ Αἰμάθ καὶ Σεπφάρουατμ καὶ κατωκίεθσαν εἰς Σαμάρειαν ἀντὶ τῶν υἱῶν Ἰσδραήλ (β)· καὶ ἦσαν ἔθνη ποιοῦντες θεοὺς αὐτῶν (γ). Καὶ τῷ τεσσαρεσκαίδεκάτῳ ἔτει Ἐζεκίου ἀνέβη Σεναχιρίμ βασιλεὺς Ἀσσυρίων (δ). Καὶ ἤκουσε Σεναχιρίμ περὶ Θαρακά βασιλέως Αἰθιοπῶν (ε)· καὶ ἐγένετο νυκτὸς καὶ ἐπάταξεν ἄγγελος ἐν τῇ παρεμβολῇ Ἀσσυρίων 85,000 καὶ ἐπέστρεψε Σεναχιρίμ ἐν Νινευή (ς). Ἐν τῷ καιρῷ δ' ἐκείνῳ ὑπῆρχεν Ἡσαίας (ζ), Μαροδάχ δὲ υἱὸς Βαλαδάν βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἀπέστειλε βιβλία καὶ μαναά πρὸς Ἐζεκίαν ὅτι ἠρώστησε (η). Διεδέχθη δ' Ἐζεκίαν Μανασῆς (θ), βασιλεύσας 55 ἔτη (ι)· καὶ τοῦτον διεδέχθη Ἀμὼς βασιλεύσας δύο ἔτη (κ)· καὶ τοῦτον Ἰωσίας (λ) βασιλεύσας ἔτη 31 (μ). Ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἀνέβη Φαραὼ Νεχαὼ ἐπὶ βασιλέα Ἀσσυρίων, καὶ ἐπορεύθη Ἰωσίας εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν· Νεχαὼ ἐν Μαγεδῶ (ν)· καὶ ἔχρισεν ὁ λαὸς βασιλέα Ἰωαχάζ καὶ μετόκισεν εἰς Αἴγυπτον αὐτόν· τρίμηνον βασιλεύσαντα Νεχαὼ θεὶς ἐν Ἱερουσαλὴμ βασιλέα τὸν Ἐλιακὴμ, ὃν Ἰωακὶμ ὠνόμασε καὶ ζημίαν 100 τάλαντα ἀργύρου καὶ 100 τάλαντα χρυσοῦ ἅπερ Ἰωακὶμ ἐπλή-

(α) Β. Δ'. ιη. 1, 2. ιζ'. 3-7. (β) ιζ'. 24. (γ) ιζ' 29-33. (δ) ιη. 13-22. (ε) ιθ'. 9. (ς) ιθ'. 35-37. ζ) ιθ'. 2. (η) κ'. 12. (θ) κ'. 21. (ι) κά. 1. (κ) κά. ιθ'. 19. (λ) κά. 23. 24. (μ) κβ'. 1. (ν) κγ'. 29.

ρωσεν (α)· ἢ ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος καὶ Συρίοισι περὶ τῆς
Νεκῶς συμβαλὼν ἐν Μαγδῶλῳ ἐνίκησε, μετὰ δὲ μάχην
Καδύτην, κατ' Αἰγυπτίους καὶ ἐπομένως τὴν Ἱερουσαλήμ,
πόλιν τῆς Συρίας ἐοῦσαν μεγάλην εἶλεν (β). Ἐν ταῖς
ἡμέραις δὲ Ἰωακὶμ ἀνέβη Ναβουχοδονόσορ καὶ ἐγεν-
νή· ἡ αὐτῷ Ἰωακὶμ δοῦλος τρία ἔτη (γ)· καὶ ἠθέτησε καὶ
ἀπέστειλε Κύριος κατ' αὐτοῦ τοὺς μονοζῶνους τῶν
Χαλδαίων οἵτινες πολὺ πιθανὸν νὰ ἔχωσι σχέτιν πρὸς
τοὺς Ἀλυζῶνας τοῦ Ὀμήρου, οὓς καὶ ἡμεῖς Χάλυβας
καὶ Χαλδαίους ὠνομάσαμεν· καὶ ἐνέπλησε τὴν Ἱερου-
σαλήμ αἵματος ἀθώου, καὶ ἐκοιμήθη Ἰωακὶμ βασιλεύ-
σας ἑνδεκά ἔτη, καὶ διεδέχθη αὐτὸν Ἰωακὶμ (δ)· καὶ οὐ
προτέθετο ἔτι βασιλεὺς Αἰγύπτου ἐξελθεῖν ἐκ γῆς αὐ-
τοῦ, ὅτι ἔλαβε βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἀπὸ τοῦ χει-
μάρρου Αἰγύπτου (βάτη Ἀρρίστη) ἕως τοῦ ποταμοῦ
Εὐφράτου πάντα ὅσα ἦν τοῦ βασιλέως Αἰγύπτου (ε)·
ἐξ ὧν ἐλέγχεται ὁ μυθωδῶς τὸν Ναβουχοδονόσορ
περιγράφων Στράβων Ναβοκοδρότορον αὐτὸν κα-
λῶν (ς)· ἐβασίλευσε δὲ Ἰωακὶμ μῆνας τρεῖς (ζ). Καὶ
ἀνέβη Ναβουχοδονόσορ ἐν τῷ ὀγδόῳ ἔτει τῆς βα-
σιλείας αὐτοῦ καὶ ἔλαβε τὸν Ἰωακὶμ καὶ ἀπώκισεν
αὐτὸν καὶ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς εἰς Βαβυλῶνα, καὶ
ἐβασίλευσε τὸν Σεδεκίαν (η) ἑνδεκά ἔτη βασιλεύσαντα
ἐν Ἱερουσαλήμ. Ἐν δὲ τῷ ἐννάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας

(α) Β. Δ'. κγ' 30 37. (β) Ἡροδ. II. 159 Κίδης πόλις ὑπῆρ-
χε καὶ κατὰ τὴν ἔρτημον Φαρά δηλαδὴ τὴν ἀνατολικῶς τῆς
Γάζης κειμένην, καὶ καλουμένην ὡς προεγράφη καὶ Καδης Βαρ-
νή. δι' ἧς ὁδὸς ἀπ' εὐθείας ἀπ' Αἰγύπτου διήρχετο διὰ τὴν
Βαβυλῶνα. (γ) Β. Δ'. κδ'. 1. (δ) κγ'. 36. κδ'. 2-7. (ε) κδ'. 7.
(ς) Στραβ. 687. (ζ) Β. Δ'. κδ'. 8. (η) κδ'. 12—19.

αὐτοῦ ἐν τῷ μηνὶ τῷ δεκάτῳ ἦλθε Ναβουχοδονόσορ καὶ ἐξεπολιόρηκε τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ κατέλαβεν αὐτὴν ἕως τοῦ ἐνδεκάτου ἔτους βασιλείως Σεδεκίου (α). Ἐν δὲ τῷ δεκάτῳ ἐνιαυτῷ βασιλεῖ Σεδεκίᾳ οὗτος ἐνιαυτός ὀκτὼ καὶ δέκατος τῷ βασιλεῖ Ναβουχοδονόσορ λόγος ἐγένετο πρὸς Ἱερεμίαν (β). ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι ὁ Ναβουχοδονόσορ ἤρξατο βασιλεύειν ὀκτὼ ἔτη πρὸ τῆς βασιλείας Σεδεκίου, ὥς καὶ ἐκ τῶν βασιλειῶν ἐδείχθη. Καὶ ἐν τῷ μηνὶ τῷ πέμπτῳ ἐβδόμῃ τοῦ μηνὸς αὐτὸς ἐνιαυτὸς ἐννέα καὶ δέκατος τοῦ Ναβουχοδονόσορ ἦλθε Ναβουζαρδάν ὁ ἀρχιμάγειρος αὐτοῦ, καὶ ἐνέπρησε τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πόλιν καὶ ἀπώκισεν Ἰούδαν ἐπάνωθεν τῆς γῆς αὐτοῦ (γ). Καὶ κατέστησεν ἐπὶ τῶν καταλειφθέντων Γοδολίαν υἱὸν Ἀχιζάμ, ὃν ἐν τῷ ἐβδόμῳ μηνὶ ἐπάταξεν Ἰσμαήλ υἱὸς Ναθανίου (δ). Καὶ ἐγεννήθη ἐν τῷ 37 ἔτει τῆς ἀποικίας τοῦ Ἰωαχίμ. τῷ δευτέρῳ μηνὶ ἐβδόμῃ καὶ εἰκαδὶ μηνὸς Εὐαλμαρωδὲκ βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐξήγαγεν Ἰωαχίμ ἐξ οἴκου φυλακῆς (ε). Ἦλθε δὲ ὁ Ναβουχοδονόσορ τὸ πρῶτον εἰς Ἱερουσαλήμ τὸ τρίτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἰωαχίμ, ὃν καὶ ὑπέταξε δοῦλον αὐτῷ καταστήσας· καὶ ἡχμαλώτισεν ἐκ τῶν υἱῶν Ἰούδα τὸν Δανιήλ, Ἀνανίαν, Ἀζαρίαν καὶ Μισαήλ (ς). Ἐβατίλευσε δ' ὁ Ἰωαχίμ ἔτη ἐνδεκα, καὶ διεδέχθη ὑπὸ τοῦ Ἰωαχίμ βασιλεύσαντος μηνᾶς τρεῖς· ὥστε ἡ πρώτη ἑλευσις τοῦ Ναβουχοδονόσορ ἐν Ἱερουσαλήμ ὑπῆρξε πρὸ ὀκτὼ ἐτῶν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ἰωαχίμ, καὶ ἐπομένως ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ναβουχοδονόσορ μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἰωαχίμ.

(α) Β' Δ'. κέ. 1—3. (β) Ἱερ. κέ. 18. (γ) κέ. 8—22 (δ) κέ. 22—27. (ε) κέ. 27. (ς) Δαν. κέ. 1—7.

ὑπὸ τοῦ Εὐιαλμερωδὲκ παρῆλθον ἔτη τεσσαράκοντα πέντε. Ἐπειδὴ δὲ ἡ αἰχμαλωσία τοῦ Ἰωαχίμ συνέβη τὸ ὄγδοον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ναβουχοδονόσορ ἄρα οὗτος ἦλθε τὸ πρῶτον εἰς Ἱερουσαλήμ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς αὐτοῦ βασιλείας· καὶ ἐπομένως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Ναβουχοδονόσορ μέχρις Εὐιαλμαρωδὲκ παρῆλθον ἔτη 45. Ὑπολογίζοντες δὲ τὰς διαδοχικὰς βασιλείας κατὰ τὴν Βίβλον ἐν Ἱερουσαλήμ, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν χρονολογικὴν σειρὰν ἔχοντες, εὐρίσκουμεν ἐκ τῆς θεμελιώσεως τοῦ ναοῦ μέχρι τῆς καταστροφῆς αὐτοῦ τὰ πάντα ἔτη 430 καὶ μῆνας ἑξ.

Ἐπειδὴ δὲ κατὰ ταῦτα ἡ χρονολογικὴ σειρὰ σχετίζεται πρὸς τὴν τῶν Αἰγυπτίων καὶ Ἀσσυρίων, καὶ αὗται πρὸς τὰς τῶν Περσῶν καὶ Ἑλλήνων, ἔχομεν, ὡς ἐν τῷ πίνακι δείκνυται, τὸν Νεκὼ βασιλεύσαντα ἀπὸ τοῦ 605 — 621 π. Χ. ὅστις καθ' ἃ ἡ Βίβλος καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἡμῖν προεῖπον ἐφόνευσε τὸν Ἰωσίαν ἐν Μαγεδώ, καὶ ἔθεσε βασιλέα ἐν Ἱερουσαλήμ τὸν Ἰωακίμ. Ὁ θάνατος λοιπὸν τοῦ Ἰωσία συνέβη μετὰ τῶν ἐτῶν 621—605 π. Χ. Ὁ Ἰωακίμ δ' ἐβασίλευσεν ἑνδεκα ἔτη καὶ μετ' αὐτὸν τρεῖς μῆνας ὁ Ἰωακίμ· καὶ πρὸ αὐτοῦ τρεῖς ἑτέρους μῆνας ὁ Ἰοχάζ· τὸ ὄγδοον δ' ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ ὁ Ναβουχοδονόσορ· ἦτοι μετὰ ἑνδεκα ἔτη καὶ ἑξ μῆνας ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰωσία· ἡχμαλώτισε τὸν Ἰωακίμ· ἐν δὲ τῷ 37 ἔτει τῆς αἰχμαλωσίας αὐτοῦ ἐξέβαλεν αὐτὸν ἐκ τῆς φυλακῆς Εὐιαλμαρωδὲκ (α), ὁ διαδεχθεὶς τὸν πατέρα αὐτοῦ Ναβουχοδονόσορ. Ὑπῆρξαν δὲ κατὰ Βερόζ Ναβουχοδονόσορ δύο, ὧν ὁ πρῶτος μαθὼν ὅτι ὁ κυβερνήτης οὗν εἶχε θέσει εἰς τὴν κάτω Συρίαν καὶ εἰς τὴν

(α) Βασιλ. Δ'. κτ. 27.

Φοινίκην ἐπανεστή (δηλαδή ὁ Γεδαλίας ὁ φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰσμαήλ ὅτε οἱ Ἑβραῖοι κατέφυγον εἰς Αἴγυπτον), (α) ἔπεμψε κατ' αὐτῶν τὸν υἱόν του Ναβουχοδονόσορ ὅστις ἀποῦ ἐκυρίευσεν ταύτας μαθὼν ὅτι ὁ πατήρ του ἀπέθανε μετὰ βασιλείαν εἴκοσι καὶ ἑνὸς ἔτους ἐπανεκάμψεν εἰς Βαβυλῶνα καὶ παρέλαβε τὴν βασιλείαν. Ἐπειδὴ δ' ἡ γυνὴ τούτου Νικάουλis ἦτο ἐκ Μηδίας ἵνα ἔχη ὁμοίαν τοῖς τοῦ τόπου τῆς ἑκαμε τοὺς κρεμαστοὺς κήπους (β). Ἐβατίλευσε δὲ λέγει ὁ Βερόζ 43 ἔτη καὶ διεδέχθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Εὐιμεροδάχ (γ), ἀλλ' ὥς προανελύθη ἐκ τῆς Βίβλου ἐβατίλευσεν ἔτη 24, ἀφοῦ ὁ πατήρ αὐτοῦ ἐβατίλευσεν ἔτη 21 (δ). Καλεῖται ὁ Εὐιμεροδάχ ὑπὸ τῆς Βίβλου Εὐιαλμεροδάχ καὶ ὑπὸ τοῦ Δανιήλ Βαλτάταρ ὅστις ἐφονεύθη εἰς τὸ τρίτον ἔτος τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὑπὸ τοῦ κυριεύσαντος τότε τὴν Νινευτ' Ἀστυάγου (ε). Ἐν ᾧ τῷ πέμπτῳ μηνὶ ἐβδόμη τοῦ μηνὸς αὐτὸς ἐνιαυτὸς ἐννεακαίδεκατος τῷ Ναβουχοδονόσορ βασιλεῖ, Ναβουζαρδάν ἐνέπρητε τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ· ἦτοι ἐνεπρήσθη ὁ ναὸς μετὰ ἑνδεκα ἔτη ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ἰωαχὶμ καὶ μετὰ 22 ἔτη καὶ ἑξῆς μηνῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰωακίμ ὑπὸ Νεκώ· ἀπὸ δὲ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Ναβουχοδονόσορ μέχρι τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Εὐιαλμερωδῆκ ἔχομεν ἔτη 43, καθ' ἃ Ναβουχοδονόσορ πατήρ καὶ υἱὸς ἐβατίλευσαν. Ἐμείνει δὲ ὁ Ἰωακίμ τρία ἔτη δοῦλος εἰς τὸν Ναβουχοδονόσορ, δηλαδή ὁ

(α) Βασιλ. Δ'. κέ 22. (β) Ἰώσηπος παρ Buchon σελίς 267 βιβλ. X, κεφ. ια' (γ) Ἰώσηπος σελ. 832 βιβλ. I, κεφ. ζ'. (δ) Δὲν εἰξεύσω πῶς ὁ Μελιλάς, ὅστις οὐδὲν ὑγιὲς ἐν τῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ γράφει, ἔγραψεν ὅτι ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐβατίλευσεν ἔτη 24. (ε) Δανιήλ ε. 1, ζ'. 1, ή. 1.

Ἰωακίμ ἐδούλευσεν εἰς τὸν Ναβουχοδονόσορ ἀπὸ τοῦ τρίτου μέχρι τοῦ ἐβδόμου ἔτους τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ὅτε ἀπεσπάτησεν ὑποθαλπόμενος ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων. Ἀλλ' ὁ Ναβουχοδονόσορ τὸ ἐνδέκατον ἔτος τῆς βασιλείας Ἰωακίμ ἐκυρίευσεν τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐφόνευσεν τὸν Ἰωακίμ καὶ ἔθετε βασιλέα τὸν Ἰωακίμ. Τοῦτο τὸ ἔτος πρέπει νὰ ᾖ καθ' ὃ ἀπέθανεν ὁ Νεκὼ· διότι ὁ Ἱερεμίας βεβαιοῖ ὅτι τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας Ἰωακίμ, ἥτοι ἐν ἔτος μετὰ τῆς δουλείσεως τούτου ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορ διότι ἐδούλευσεν ὡς εἶδομεν τὸν Ἰωακίμ τὸ τρίτον ἔτος τῆς τούτου βασιλείας, ἐπάταξεν ὁ Ναβουχοδονόσορ τὸν Νεκὼ ἐν Χαρμείς ἐπὶ τῷ ποταμῷ Εὐφράτῃ (α). Ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι καὶ δεύτερον ὁ Νεκὼ ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Βαβυλωνίων. Ἡ δὲ τούτου ἡτταρὴν ἦτο ἐντελής· διότι, ὁ Ἰωακίμ ὑπτερον εἰς τοὺς Βαβυλωνίους δὲν ἐπλήρωνεν φόρον διὰ φήμην, ὡς ὁ Ἰώσηπος λέγει, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου προὔτιλετο νὰ πολεμήτῃ τὸν βασιλέα τῆς Βαβυλωνίας (β)· δι' ὃ ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ναβουχοδονόσορ πρὸς δούλευσιν τοῦ ἀποστατήσαντος Ἰωακίμ τὸ ἐνδέκατον ἔτος τῆς βασιλείας τούτου συμβᾶτα πιθανοτάτη φαίνεται ὅτι συνέβη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νεκὼ καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας Ψάμμιος, ἥτοι τὸ 605 ἢ 604 π. Χ. καὶ ἐπομένως τοῦ Ἰωσία ὁ θάνατος συμβᾶς πρὸ 8 ἐτῶν καὶ 3 μηνῶν ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Νεκὼ συνέβη τὸ 612 π. Χ. ἡ καταστροφή δὲ τῆς Ἱερουσαλήμ μετὰ 22 ἔτη καὶ 6 μηνῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰωσία συμβᾶτα συνέβη τὸ 589, ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς βασιλείας τοῦ Ναβουχοδονόσορ τοῦ πρώτου τὸ 608 π. Χ. καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς βασιλείας

(α) Ἱερεμ. κς'. 2. (β) Ἰώσηπ. σελ. 258, 259 Χ. ζ'. 4.

Εὐιαλμερωδὲς τὸ 563 π. Χ. Βεβαιοῖ δ' ἡμῖν ὁ Βερρόζ ὅτι Εὐιαλμερωδὲς ἐβασίλευσεν ἔτη δύο καὶ ἐφονεύθη ὡς λέγει διὰ κακίαν (α), ἢ ὡς κάλλιον διασφείτται ὑπὸ τοῦ Δανιήλ ἐφονεύθη ὑπὸ Ἀστυάγους, ὃν Δάρειον καλεῖ (β). Διεδέχθη δ' ὑπὸ Νεριγλισοζόρ τοῦ τῆς ἀδελφῆς του νυμφευθέντος καὶ βασιλεύσαντος ἔτη 4, διαδεχθέντος δὲ ὑπὸ Λαβοριζαρκόθ νέου ἔτι ὄντος καὶ ἐννέα μηνῶς βασιλεύσαντος. Τούτου ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων φονευθέντος ἐγένετο βασιλεὺς ἐκ τῆς αὐτοῦ γενεᾶς Ναβονίδ κατὰ τὸ δέκατον ἑβδόμον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ ὁποίου ἐκυριεύθη ἡ Βαβυλὼν ὑπὸ Κύρου, δηλαδή μετὰ 50 ἔτη ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλήμ, ὃ δὲ ὑπ' αὐτοῦ μετεφέρθη ἐν Πασαγράδαις.

Ἐξ ἄλλου δὲ καθ' Ἡρόδοτον Λαβύνητος βασιλεὺς Βαβυλωνίων, Ἀμασις βασιλεὺς Αἰγύπτου, Κροῖτος βασιλεὺς Λυδῶν καὶ Κῦρος ἦσαν σύγχρονοι· διότι ὁ Κροῖτος πόλεμον ἔχων μετὰ τοῦ Κύρου μετεπέμψατο εἰς Ἀμασιν καὶ εἰς Λαβύνητον πρὸς συμμαχίαν (γ). Τὸ δὲ ἔτος τοῦτο, καθ' ὃ μετεπέμπετο πρὸς συμμαχίαν ἦτο τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς βασιλείας Κροΐτου, ἐπειδὴ μετὰ τῇ ἐν Πετρίῃ μάχῃ, καθ' ἣν ἐνίκη ὁ Κροῖτος (δ), ὁ Κῦρος κατὰ τάχος ἐλθὼν ἐπολιόρκει αὐτὸν εἰς Σάρδεις (ε)· ὃ δὲ δοκέων οἱ χρόνον ἐπὶ μακρὸν ἔτεσθαι τὴν πολιορκίαν ἐπεμψεν ἐκ τοῦ τείχους ἀγγέλους εἰς τὰς συμμαχίας· οἱ μὲν γὰρ διεπέμποντο εἰς πέμπτον μῆνα συλλέγεσθαι εἰς Σάρδεις (ς). Ἀλλ' ὁ Κῦρος τὴν τέτταρες καὶ δεκάτην ἡμέραν τῆς πολιορκίας εἶλε τὰς Σάρδεις. Ἦτο δὲ τὸ ἔτος τοῦτο δεύτερον τῆς βα-

(α) Ἰώσηφ. σελ 832. I. 5. Δανιήλ κ. 1. (β) Δανιήλ ε. 1, κ. 1.
(γ) Ἡροδ. I. 77. (δ) I. 77. (ε) I. 79. (ς) I. 84.

σιλείας τοῦ Κύρου· ἐπειδὴ ὁ Κύρος τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ κατέλυσε τὸν Ἀστυάγην (α) γαμβρὸν ἐξ ἀδελφῆς τοῦ Κροίου (β)· δι' ὃ οὗτος καὶ διότι ἐβλέπε τὰ τῶν Περσῶν πράγματα αὐξανόμενα, ἐνέβησε εἰς φροντίδα, εἰ δύναιτο πρὶν μεγάλους γενέσθαι τοὺς Πέρσας, καταλαβεῖν αὐτῶν αὐξανομένην τὴν δύναμιν (γ). Ἐβασίλευσε δ' ὁ Κύρος ἔτη 29 ἐκ τοῦ 564—532 π. Χ. ὥς ἐκ τῆς τῶν Μήδων καὶ Περσῶν χρονολογικῆς σειρᾶς δείκνυται· ὁ Ἀμασις δὲ ἐκ τοῦ 574—530. Ὁ Κραῖσος λοιπὸν καταλυθεὶς τὸ 560 καὶ βασιλεύσας 14 ἔτη ἐβασίλευσεν ἐκ τοῦ 574. Βασιλεὺς δὲ τῶν Βαβυλωνίων τότε ἦτο κατὰ τὰ προγραφέντα Νεριγλισοζὸρ, οὗτινος ἡ βασιλεία ἤρξατο τὸ 564 π. Χ. υἱὸς τοῦ Ναβουχοδονόσορ, τοῦ γαμβροῦ ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Ἀστυάγους· τὸν Νεγλισοζὸρ λοιπὸν καλεῖ ὁ Ἡρόδοτος Λαβύνητον, υἱὸν δὲ τούτου θεωρεῖ τὸν Ναβονίδ κατ' οὗ ἐστράτευσεν ὁ Κύρος καὶ καλεῖ αὐτὸν Λαβύνητον (δ). Λαβύνητον ἔτι καλεῖ τὸν συμβιβάσαντα Βαβυλώνιον τὸν Ἀλυάττην πατέρα τοῦ Κροίου μετὰ τοῦ Κυαξάρου πατρὸς τοῦ Ἀστυάγους (ε)· ἐβασίλευσε δέ, λέγει, πρὸ τοῦ Ναβονίδ ἡ αὐτοῦ μήτηρ Νίτωκρις καλουμένη, ἥτις ἦτο συνετωτέρα τῆς Σεμιράμιδος· τὴν Μήδων δὲ ὀρέουσα ἀρχὴν μεγάλην τε καὶ οὐκ ἀτρεμίζουσαν ἀλλ' ἄλλα τε ἀφαιρημένα ἄττεα αὐτοῖσι ἐν δὲ δὴ καὶ τὴν Νίνον, προεφυλάξατο ὅτα ἐδύνατο μάλιστα (ς)· ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι πρὸ τοῦ Ναβονίδ ἐβασίλευσεν ἡ αὐτοῦ μήτηρ Νίτωκρις, πρὸ δὲ ταύτης Νεριγλισοζὸρ καὶ πρὸ τούτου Εὐιαλμερωδὲξ ἡ Βαλτάσαρ καὶ πρὸ τούτου ὁ Ναβουχοδονόσορ.

(α) Ἡροδ. I. 46. 75. (β) Ἡροδ. I. 74. (γ) Ἡροδ. I. 46. (δ) Ἡροδ. I. 188. (ε) I. 74. (ς) I. 184. 185.

Ἐκυριεύθη δ' ὅχι ἡ Βαβυλῶν ὡς ὁ Δανιήλ λέγει (α), ἀλλ' ἡ Νίνος ἐπὶ Βαλτάσαρ ὑπὸ Δαρείου τοῦ Μήδου ἔχοντος ἡλικίαν 62 ἐτῶν, δηλαδὴ ὑπὸ Ἀστυάγους υἱοῦ τοῦ Ἀσσουήρου δηλαδὴ τοῦ Κυαξάρη, ὡς βεβαιοῦται ὑπὸ τοῦ Τωβία λέγοντος ὅτι τὴν Νίνον ἦν ἡχμαλώτευσεν ἐκ τῶν Ἀσσυρίων πρὶν ὁ Βαβυλώνιος Ναβουχοδονόσορ καὶ εἶτα ὁ Ἀσσουήρος δηλαδὴ ὁ Ἀστυάγης (β). Ὁ δὲ Ναβουχοδονόσορ κατὰ τὸ δωδέκατον ἔτος τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἔκυριάρχει ἐν Νινευί, ὅτε κατ' αὐτοῦ ἦλθεν Ἀρφραξάδης ἐβασίλευε Μήδων, προέβη δὲ κατὰ τὸ δέκατον ἑβδόμον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ τὸν Ἀρφράξ, ὡς καλεῖται ἐν τῇ Ἰουδίθ, ἡ Ἀστυάγην πολεμῶν μέχρις Ἐκβατάνων, καὶ ταῦτα εἶπεν (γ). Οὗτος δ' ὁ Ναβουχοδονόσορ κατὰ τὰ προαναλυθέντα εἶνε ὁ δεύτερος ὅστις ἔλαβε τὴν ἀρχὴν τὸ 587 π. Χ. ἤτοι δύο ἔτη μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅτε κατὰ τὴν Γραφὴν ἐγένετο ἡ κατὰ Γεδάλια ἐπανάστασις. Ἡ ἄλωσις δὲ τῆς Νινευῆς ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων πρὸ τοῦ δωδεκάτου ἔτους τῆς βασιλείας τοῦ δευτέρου Ναβουχοδονόσορ συμβᾶσα ἐγένετο τὸ 576 π. Χ. τὸ δὲ 564 Εὐιλμαροδὲκ φονευθέντος ἡλώθη ὑπὸ Ἀστυάγους τοῦ τὸν Δανιήλ αἰχμαλώτευσαντος δηλαδὴ τὸ ἔτος ἐκεῖνο, καθ' ὃ κατελύθη ὁ Ἀστυάγης ὑπὸ τοῦ Κύρου. Νίτωκρὶς δ' ἡ βασίλισσα τοῦ Ἡροδότου μετὰ τὴν κυρίευσιν τῆς Νινευῆς ὑπὸ τῶν Μήδων βασιλεύσασα ἐν Βαβυλῶνι, ἐβασίλευσε καθ' ἣν ἐποχὴν κατὰ Βερδὺς ὁ ἀνήλικος Λαβοριζαρχὸς ὑπῆρχεν,

(α) Δανιήλ ε. 30, 31. θ'. 1. (β) Τωβίτ. ιδ'. 15. (γ) Ἰουδῆθ α. 1—13. Ἡ Ἰουδίθ λέγει τὸν Ἀστυάγην κτίσαντα τὰ τείχη τῶν Ἐκβατάνων, ἐνῷ ὁ Ἡρόδοτος λέγει ταῦτα κτισθέντα ὑπὸ Δαχόκεως Ἡροδ. Ι. 98.

ὄν φονευθέντα διεδέχθη ὁ ἐκ τῆς αὐτοῦ γενεᾶς Ναβονίδ, εἰς τὸ δέκατον ἑβδόμον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ ὁποίου στρατεύσας ἐκυρίευσεν ὁ Κύρος τὴν Βαβυλῶνα ἥτοι τὸ 539 π. Χ. ἢ τὸ 22 ἔτος τῆς αὐτοῦ βασιλείας. Ἐκαλεῖτο δ' ἡ Νίτωκρις, ὡς βεβαιοῖ ὁ Βερόζ, Νικάουλις καὶ ἦτο ἐκ Μηδίας ἀδελφὴ τοῦ Ἀστυάγου, γυνὴ δὲ τοῦ δευτέρου Ναβουχονδονάσορ ὅστις ἐποίησε πρὸς χάριν τῆς σὺν ταῖς πολλοῖς ἄλλοις αὐτοῦ θαυμαστοῖς ἔργοις καὶ τοὺς ἀποδιδομένους εἰς τὴν Σεμίραμιν κρεμαστοὺς κήπους. Ἡ δὲ Βαβυλὼν ἐκυριεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ Κύρου λέγει ὁ Ἡρόδοτος (α)· καὶ ἀφοῦ τὰ τῆς κάτω Ἀσίας (δηλαδὴ τὰ παράλια τὰ πρὸς τοὺς Λυδοὺς) ὑπέταξεν ὁ Ἀρπαγὸς μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Κροΐτου, καὶ τὰ ἄνω τῆς Ἡπείρου ὑπέταξεν ὁ Κύρος (β), προβάς βεβαίως μέχρις ἐκεῖ ἐνθα ἐν Σογδιανῇ ἔκτισε τὴν τελευταίαν αὐτοῦ πόλιν, καὶ μέχρις Ἰνδιῶν ἐξ ὧν ἀπερχόμενος μόλις διὰ τῶν ἐρήμων ἐσώθη· διότι τὰ πάντα τῆς Ἡπείρου ὑποχείρια ἐποίησατο, ὅτε Ἀσσυρίης ἐπετίθετο, ἐν ἣ ὀνομαστότατον πόλισμα Νίνου ἀναστάτου γενομένης ἦν Βαβυλῶν (γ). Μετὰ τὴν ἄλωσιν δὲ Βαβυλῶνος ἐπεθύμησε Κύρος Μασαγέτας ὑπ' αὐτῷ ποιήσασθαι (δ)· ἐνθα ἐκεῖθεν τοῦ Ἀράξης ποταμοῦ κατ' αὐτῶν μαχόμενος ἐφονεύθη (ε). Ὡστε προτελευταία κτίσις τοῦ Κύρου ὑπῆρξεν ἡ Βαβυλὼν περὶ τὰ τέλη τῆς βασιλείας αὐτοῦ συμβᾶσα ὡς προαπεδείχθη. Δὲν λέγει λοιπὸν καλῶς ὁ Ἑσδρας γράφων κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας Κύρου ἀπολήξασαν τῶν Ἑβραίων τὴν αἰχμαλωσίαν (ς).

(α) Ἡροδ. I. 191. (β) Ἡροδ. I. 177. (γ) Ἡροδ. I. 178. (δ) Ἡροδ. I. 201. (ε) Ἡροδ. I. 214. (ς) Ἑσδρας α. 57. 58. β'. 1—5.

Ἐλέγχεται δ' ὑπολαμβάνων ὡς πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας Κύρου τὸ ἔτος ἐκεῖνο, καθ' ὃ ἤρξε τῶν Χαλδαίων ὁ Κῦρος· διότι λέγει ὅτι ἡ ἀποφασισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κύρου κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ οἰκοδόμησις τοῦ ναοῦ διεκόπη ἐπὶ Ἀρταξέρξου βασιλέως, δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ διαδεχθέντος τὸν Κῦρον Καμβύσου (α), καὶ ἐπανελήφθη ἐπὶ Δαρείου, δηλαδὴ τοῦ Ὑστάσπου, τοῦ ἔχοντος 127 σατραπίας ἀπὸ Ἰνδιῶν μέχρις Αἰθιοπίας, δηλαδὴ τῆς ὑπ' Αἴγυπτον (β). ὥστε ἂν ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν Ἑβραίων ἐγένετο κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Κύρου δὲν ἐπῆρχουν 29 ἔτη καθ' ἃ διήρκεσεν ἡ αὐτοῦ βασιλεία πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ; Ὁ Ἑσδρας φαίνεται ὑπολογίσας πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας Κύρου καθ' ὃ ἤρξε τῶν Χαλδαίων· τὸ αὐτὸ ἐποίησε καὶ ὁ Δανιὴλ γράψας ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει Δαρείου (Ἀστυάγους) υἱοῦ τοῦ Ἀσσουήρου (Κυαξάρη) ἐκ τοῦ σπέρματος τῶν Μήδων, ὃς ἐβασίλευσε Χαλδαίων (γ). ἐνῷ ἡ ἀρχὴ τῆς βασιλείας Ἀστυάγους τὸ 596 π. Χ. συμβᾶσα συμπίπτει κατὰ τὸ δωδέκατον ἔτος τῆς βασιλείας Ναβουχοδονόσορ τοῦ πρώτου· ἐβασίλευσε δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου συμφωνότατα πρὸς τὰ τῆς Ἰουδαίας ἔτους δωδεκάτου τῆς βασιλείας Ναβουχοδονόσορ, ὃς ἐβασίλευσεν Ἀσσυρίων ἐν Νινευὶ τῇ πόλει, ἐν ταῖς ἡμέραις Ἀρφραξάδ (Ἀστυάγους) ὃς ἐβασίλευσε Μήδων ἐν Ἐκβατάνοις (δ)· καὶ πρὸς τὰ ὑπὸ Ἑσθέρ γεγραμμένα, ὅτι ὁ Ναβουχοδονόσορ ἀφείλε τὴν Νινευὶ ἐκ τῶν Ἀσσυρίων (ε) ἣν εἶτα ἐκ τοῦ υἱοῦ τούτου Βαλτάσαρ ἢ καὶ Εὐθαλμαρωδὲκ ἀφείλεν ὁ Ἀστυάγης, ὃν Ἀσουήρον καλεῖ. Ὁ δὲ Δανιὴλ

(α) Ἑσδρ. β'. 16. 28. 30. (β) Ἑσδρ. γ'. 1. 2 (γ) Δανιὴλ β'. 1. (δ) Ἰουδαί. α'. 1. (ε) Ἑσθέρ. ιδ'. 15.

μετὰ τὸν φόνον τοῦ Βαλτάσαρ ἡ Εὐιαλμαρωδὲκ ἐνέπε-
 σεν εἰς χεῖρας τοῦ Ἀστυάγους δηλαδὴ τὸ 561 π. Χ.
 ἄγοντος τοῦ Ἀστυάγους τὸ 35 ἔτος τῆς αὐτοῦ βασι-
 λείας, ὅπερ ἦτο πρῶτον καὶ τελευταῖον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς
 Νινευί, ἣν ἀφείλετο ἐκ τοῦ ἐν ταύτῃ ἐδρεύοντος Εὐιαλμα-
 ρωδέκ. Ὅτι δ' ἐκυριεύθη ἡ Βαβυλῶν κατὰ τὰ τελευταῖα
 ἔτη τοῦ Κύρου δηλοῦται ἔτι καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Δανιήλ·
 διότι ἐνῶ λέγει ἡμῖν ἐν ἑτὶ πρῶτῃ βασιλείας Κύρου ἔσται
 εἰς κράτος καὶ ἰσχύν (α) καὶ ἐν ἑτὶ τρίτῃ Κύρου βασι-
 λείᾳ ἀπεκαλύφθη αὐτῷ λόγος τοῦ Θεοῦ (β), δὲν ἀνα-
 φέρει ποσῶς ἂν ὁ Κύρος ἡλευθέρωσεν τοὺς Ἑβραίους καὶ
 ἐπέτρεψεν αὐτοῖς νὰ οἰκοδομήσωσι τὸν ναόν· ἐπειδὴ
 πρῶτα ἔτη τοῦ Κύρου διὰ τὸν Δανιήλ εἰσὶ, παρὰ τῷ
 Ἀστυάγῃ τότε εὐρισκομένῳ, τὰ μετὰ τὸν Ἀστυάγην.
 Προορῶν δὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Βαβυλῶνος ὑπὸ τοῦ Κύ-
 ρου ἔγραψε « Μακάριος ὁ ὑπομένων καὶ φθάσας εἰς ἡμέ-
 ρας χιλίας τριακοσίας τριάκοντα πέντε » (γ)· ἀπο-
 θανὼν ταύτην τὴν ἡμέραν δὲν εἶδε. Παραδεχόμενοι
 λοιπὸν ὅτι ἡ ἄλωσις τῆς Βαβυλῶνος ὑπὸ Κύρου συ-
 νέβη τὸ 22 ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ, δηλαδὴ τὸ 539
 π. Χ. ἔχομεν μέχρι τοῦ 589 καθ' ὃ ἐγένετο ἡ κατα-
 στροφὴ τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ Ναβουζαρδάν ἀρχιμαγεί-
 ρου τοῦ Ναβουχοδονόσορ ἔτη 50· μέχρι δὲ τῆς αἰχμαλω-
 σίας τοῦ Ἰωαχὶμ ὑπὸ Ναβουχοδονόσορ ἔτη 61 καὶ οὐχὶ
 70 ὡς ὁ Ἑσδρας λέγει (δ). Ἐκ δὲ τῆς ἀλώσεως τῆς Βα-
 βυλῶνος ὑπὸ Κύρου μέχρι τοῦ δευτέρου ἔτους τοῦ Δα-
 ρείου, καθ' ὃ Ζοροβάβελ ἀπῆλθε πρὸς ἐξακολούθησιν
 τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ (ε) ὑπάρχουσιν ἔτη 17· ἐκ δὲ
 (α) Δανιήλ ια'. 1. (β) Δανιήλ ι. 1. (γ) Δανιήλ ιβ'. 12.
 (δ) Ἑσδρ. α'. 58, (ε) Ἑσδρ. ε'. 6, ζ'. 1. 2.

τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλήμ ἔτη 67. Ἐτελείωσε δ' ὁ ναὸς τὸ ἕκτον ἔτος τῆς βασιλείας Δαρείου (α), καθ' ὃ φαίνονται συμπληρούμενα 72 ἔτη ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ ναοῦ.

Ὅτι οἱ τοιοῦτοτρόπως συναρμολογηθέντες συγχρονισμοὶ ἔχουσι καλῶς, βεβαιοῦται καὶ ὑπὸ τῆς προρρηθείσης ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου ὑπὸ Θάλητος, δι' ἣν, τὸ ἕκτον ἔτος τῶν Λυδομηδικῶν πολέμων κατὰ τὴν μάχην συμβᾶσαν, ἐπαυσεὺς ὁ πόλεμος, καὶ ὁ Ἀλυάττης βασιλεὺς Λυδῶν ἔδωκε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἀρύνην Ἀστυάγει τῷ Κυαξάρει παιδὶ Μήδων βασιλέως (β). Αἰτία δὲ τοῦ ἐξαετοῦς πολέμου τούτου ἐγένοντο Σχύθαι νομάδες, οἵτινες διὰ στάσιν ἐν τῇ ἑαυτῶν προσέφυγον εἰς Κυαξάρην· παῖδας δὲ οὗτος ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν γλῶσσαν ἐκμαθεῖν· χρόνου δὲ γενομένου καὶ αἰεὶ φοιτεόντων Σχυθέων ἐπ' ἄγρην συνήγειρέ κοτε ἐλεῖν σφέας μηδὲν· ἦν γὰρ Κυαξάρης ὀργὴν ἄκρος ὥς διέδεξε· οἱ δὲ ἀνάξια ταῦτα αὐτῶν νομίσαντες ἐβουλεύσαντο ἓνα τῶν παρὰ σφίσι διδασκομένων παίδων κατακόψαι· καὶ τοῦτο ποιήσαντες καὶ δόντες τῷ Κυαξάρει ἀντὶ ἄγρης, τὴν ταχίστην ἐχομίσθησαν πρὸς Ἀλυάττην ἐς Σάρδιας. Μετὰ δὲ ταῦτα οὐκ ἐξεδίδου Ἀλυάττης αὐτοὺς ἐξαιτέοντι· Κυαξάρει πόλεμος δὲ ἐγεγόνεε (γ), ὃ τὸ ἕκτον ἔτος ἐκ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ διαλυθεὶς, καθ' ὃ ἡ ἐκλείψις συνέβη. Συνέβη δ' αὕτη καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Θαλῆς εἶχεν ἡλικίαν γνώσεις ἔχουσιν ὅπως προείπη ἐκλείψιν ἡλίου· ἔτι δὲ ἐν ἐποχῇ περιλαμβανομένη ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Ἀλυάττεος καὶ Κυαξάρη. Ἀλλὰ κατὰ τὴν βασιλείαν τούτου ὅτε νικήσας ἐπολιόρκει τὴν Νίνον, ἐπῆλθε στρατὸς Σχυ-

(α) Ἑσδρ. ζ'. 5. (β) Ἡροδ. Ι. 74. (γ) Ἡροδ. Ι. 73.

θέων μέγας, ἤγε δ' αὐτοὺς Μαδύης Πρωτοθύσω παῖς οἱ ἐσέβαλον εἰς τὴν Ἀσίην Κιμμερίους ἐκβαλόντες ἐκ τῆς Εὐρώπης, οἷς ἐπισπόμενοι εἰς τὴν Μηδίην ἀπῆκοντο (α). Οἱ μὲν Μηδοὶ συμβαλόντες τοῖς Σχύθεσι κατέλυθον, οἱ δὲ Σχύθαι τὴν Ἀσίην πᾶσαν ἐπέσχον (β). Ἐντεῦθεν δὲ ἦσαν ἐπ' Αἴγυπτον· καὶ ἐπὶ τε ἐγένοντο ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ Ψαμμήτιχος σφέας Αἰγύπτου βασιλεὺς ἀντιάσας, δώροισι καὶ λιτῇσι ἀποτρέπει (γ)· ἐπὶ μὲν νῦν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι ἔτεα ἦρχον τῆς Ἀσίας οἱ Σχύθαι· καὶ τούτων μὲν τοὺς πλεῖνας Κυαξάρης τε καὶ Μηδοὶ ξενίσαντες καὶ καταμεθύσαντες ἐφόνευσαν, καὶ οὕτω ἀνεσώσαντο τὴν ἀρχὴν οἱ Μηδοὶ. . . μετὰ δὲ ταῦτα Κυαξάρης μὲν βασιλεύσας τεσσαράκοντα ἔτεα, σὺν τοῖς Σχύθεσιν ἦρξαν, τελευτᾷ (δ). Κατὰ ταῦτα λοιπὸν τὰ ἐξ ἑτῆ τοῦ πολέμου τοῦ Ἀλυάττου καὶ Κυαξάρη κατὰ τὸ τελευταῖον τῶν ὁποίων συνέβη ἡ ἐκλειψις, καὶ τὰ 28 ἔτη καθ' ἃ ἦρξαν οἱ Σχύθαι, ἐμπεριέχονται μετὰ ἐξ ἑτέρων εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Κυαξάρη· ἴδωμεν λοιπὸν εἰς ποίαν ἐποχὴν τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀρμόζουσιν ἐκεῖνα καθ' ἃ ἡ ἐκλειψις συνέβη.

Οἱ Σχύθαι κατῆλθον καθ' ἣν ἐποχὴν ἐβασίλευε Ψαμμήτιχος καὶ Κυαξάρης· τὰ 28 λοιπὸν ἔτη τῆς ἀρχῆς τῶν Σχυθῶν δέον ν' ἀνταποκρίνωνται καὶ πρὸς τὰς δύο τούτων βασιλείας, ἔχομεν δὲ τὸν Ψαμμήτιχον βασιλεύσαντα ἐκ τοῦ 675—621 π. Χ. καὶ τὸν Κυαξάρην ἐκ τοῦ 636—596 π. Χ. Τῶν Σχυθῶν λοιπὸν τὰ 28 ἔτη εὐρίσκονται ἐκ τοῦ 636—621 π. Χ. ἥτοι δὲν εἶνε δυνατόν ν' εἰσέβαλον οἱ ὑπὸ τὸν Μαδύην Σχύθαι μετὰ τὸ

(α) Ἡροδ. Ι. 103. (β) Ἡροδ. Ι. 104, (γ) Ἡροδ. Ι. 103. (δ) Ἡροδ. Ι. 106.

621, διότι δὲν ἔζη τότε ὁ Ψαμμήτιχος, οὔτε πρὸ τοῦ 636 διότι δὲν ἐβασίλευε τότε ὁ Κυαξάρης. Ἀλλ' ἂν παραδεχθῶμεν τὴν εἰσβολὴν τῶν Σκυθῶν συμβᾶσαν τὸ 621 καὶ πρὸ ταύτης τὸν μεταξὺ Ἀλυάττου καὶ Κυαξάρη πόλεμον καθ' ὃν ἡ ἔκλειψις συνέβη, ἔχομεν τὸν Θαλῆν τὸ 640 π. Χ. γεννηθέντα, ἔχοντα μέχρι τοῦ 621 ἡλικίαν ἑτῶν 19, ἥτις εἶνε πάντῃ ἀνάρμοστος εἰς τὸ προειπεῖν αὐτὸν τὴν ἔκλειψιν ἡλίου. Τὰ 28 ἔτη λοιπὸν τῶν Σκυθῶν προηγήθησαν τῶν ἑξ εἰς τὸ τελευταῖον τῶν ὁποίων συνέβη ἡ ἔκλειψις· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἄθροισμα τῶν 28 καὶ ἑξ δίδει ἀριθμὸν 34, ὁ δὲ Κυαξάρης ἐβασίλευσεν ἔτη 40, ἀπολείπονται ἡμῖν ἔτη ἑξ πρὸς συμπλήρωσιν τῆς αὐτοῦ βασιλείας, ἅπερ δὲν γινώσκουμεν κατὰ ποίαν ἐποχὴν ταύτης νὰ θέσωμεν. Ἐκ τούτων ὁμως ἀνέκουσιν ἔτη τινά, καθ' ἃ οἱ νομάδες Σκύθαι ἔμειναν διδάσκοντες τοὺς παῖδας καὶ ἄγραν ποιοῦντες παρὰ τῷ Κυαξάρει· ἔτη τινὰ πρὸ ταύτης τῆς ἐποχῆς, καθ' ἃ ἐν Σκυθίᾳ συνέβη στάσις καὶ οὗτοι προσέφυγον εἰς τὸν Κυαξάρην, ἔτη τινὰ καθ' ἃ φυγόντες εἰς τὸν Ἀλυάττην καὶ αἰτούμενοι δὲν ἐξεδίδοντο ὑπὸ τούτου εἰς τὸν Κυαξάρην, ἔτη τινὰ καθ' ἃ ὁ Κυαξάρης λαβὼν τὴν ἀρχὴν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φραόρτου ἐστράτευσε, καὶ νικήσας τοὺς Ἀσσυρίους, ἐπολιόρχει τὴν Νίνον, καὶ ἕτερα ἔτη μετὰ τὴν περιβόητον μάχην ἐκείνην καθ' ἣ ἐπέζησεν ὁ Κυαξάρης. Ἐχομεν δ' οὕτω περιστάσεις διακεκριμένας πέντε, ἔτη δὲ ἑξ· ἂν λοιπὸν διὰ κάθε περιστάσιν θέσωμεν ἔτος ἓν, ἀπολείπεται ἡμῖν ἔτος ἓν· προὔτίμησα δὲ νὰ παρεμβάλω δύο ἔτη μεταξὺ τῆς καταστροφῆς τῶν ὑπὸ Μαδύην Σκυθῶν ὑπὸ τοῦ Κυαξάρη καὶ τῆς ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν στάσεως, μεθ' ἣν οἱ

νομάδες Σκύθαι ἠναγκάσθησαν νὰ προσφύγωσιν εἰς Κουαξάρην. Ἐχομεν δ' οὕτω τὸ δεύτερον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Κουαξάρη, ἥτοι τὸ 635 π. Χ. καθ' ὃ οὗτος ἐπολιόρκει τὴν Νίνον, ἐμβαλόντας τοὺς Σκύθας ἐν Μηδία, τὸ 607 δὲ καταστραφέντας τοὺς Σκύθας ὑπὸ τοῦ Κουαξάρη, καὶ τὸ 605 ἐλθόντας πρὸς αὐτὸν τοὺς νομάδας Σκύθας· τὸ 604 δὲ φυγόντας πρὸς τὸν Ἀλυάττην, τὸ 603 γενομένην τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐξαετοῦς πολέμου, καὶ τὸ 597 ἥτοι τὸ ἕκτον τοῦ πολέμου ἔτος συμβᾶσαν τὴν ἐκλειψιν τοῦ ἡλίου, ὅτε ὁ Θαλῆς εἶχεν ἡλικίαν 43 ἐτῶν· τὸ δὲ 596 ἀποθανόντα τὸν Κουαξάρην, καὶ διαδεχθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀστυάγου. Οὕτω δὲ τῆς χρονολογίας καταρτιζομένης, συμπίπτει Ἀπρίης, ὃν Οὐαφρῇ καλεῖ ὁ Ἱερεμίας, βασιλεύων ἐκ τοῦ 599—574, ἥτοι ἐβασίλευσε καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ· δι' ὃ ὁ Ἱερεμίας εἶπεν « ἐγὼ δίδωμι Οὐαφρῇ βασιλέα Αἰγύπτου εἰς χεῖρας ἐχθροῦ αὐτοῦ, καθ' ὃ ἔδωκα Σεδεκίαν εἰς χεῖρας Ναβουχοδονόσορ » (α)· ἐπέρχεται δ' οὕτως, ὡς ὠρίσθη, καὶ ὁ θάνατος τοῦ Δαρείου ἀκριβῶς συμβᾶς κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος ἐκ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης, καθ' ὃ καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἐκ τῶν Περσῶν ἀπεστάτησαν (β) ἥτοι τὸ 487 π. Χ.

Ἀφοῦ κατὰ ταῦτα συνετάχθη ὁ χρονολογικὸς πίναξ καὶ ἡ χρονολογικὴ σειρὰ ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρις ἡμῶν, δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν βασιλέων ἐποχὰς ἐθνῶν ἄλλων μὴ ὀριζομένας, ἐὰν συμπίπτωσι πρὸς ὀριζομένας ἐποχὰς βασιλέων τῶν ἐν τῷ πίνακι γεγραμμένων, ἢ καὶ συγχρόνων τούτοις περιστατικῶν ἢ συμβάντων. Τσιουτοτρόπως θέλομεν ἶδει ὅτι ὁ Ἰωσήφ ἦρχεν ἐν Αἰγύπτῳ

(α) Ἱερμ. νά. 30. (β) Ἡροδ. VIII. 4.

ἐπὶ τῶν βασιλειῶν Ἀμενόφιος καὶ Μοίριδος (Ἄρμαϊς) τοῦ ποιήσαντος τὴν περιβόητον ὁμώνυμον αὐτῷ λίμνην· ἐπειδὴ ἐδιδάχθη πῶς ἔδει νὰ φυλάξῃ τὴν Αἴγυπτον ἐκ τοῦ λιμοῦ, οὗτινος τὴν περιγραφὴν ἡ Βίβλος ἡμῖν διέσωσεν, ἡ δὲ παράδοσις διετήρησε τὸ ὄνομα τοῦ Φαραώ, δι' οὗ ἡ λίμνη ὀνομάζεται, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰωσήφ, δι' οὗ ἡ διοχετεύουσα τὰ ὕδατα εἰς τὴν λίμνην διώρυξ καλεῖται. Ἡ ἐξοδος δὲ συνέβη ἐπὶ τῶν Ὑξῶς ἢ ἐπὶ Πετισονίου ὑπὸ τοῦ Κεδρινοῦ καλουμένου, δηλαδὴ ἐπὶ τῶν νομάδων, οἵτινες εἶχον πρωτεύουσαν τὴν Τάνιν εἰς τὸ πεδῖον τῆς ὁποίας ὡς ψάλλει ὁ Δαυὶδ ἐγένοντο τὰ τέρατα καὶ σημεῖα.

Τὰ δὲ πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη φαίνονται ὅτι ἐλογίζοντο οὐχὶ κατὰ περιόδους τῆς γῆς ἢ τῆς σελήνης ἀλλὰ κατὰ περιόδους βροχῶν, ὡς νῦν λογίζουσιν οἱ βάρβαροι τῆς Ἀφρικῆς· αἱ δὲ βροχαὶ τότε, ὡς εἰς τὸ ἐπόμενον βιβλίον θέλομεν ἶδει, συνέβαινον παρ' ἡμῖν, ὅπως συμβαίνουσι νῦν εἰς τὰς τοῦ Ἰσημερινοῦ χώρας. Μετετράπησαν δὲ εἰς τοὺς καιροὺς τοῦ ἔτους ἡμῶν, διὰ μετάπτωσιν τοῦ γηγένου ἄξονος ἢ παρέκκλινσιν ἐκ τῆς παραλλήλου αὐτοῦ θέσεως, ἣν πρὸς τὸν τοῦ ἡλίου τὸ πρὶν εἶχεν, ὅτε καὶ ἡ γῆ πᾶσα εἶχε σχέσιν πρὸς αὐτὸν οἷαν νῦν αἱ χῶραι τοῦ Ἰσημερινοῦ, καθ' ὃν παραλλάσσουσιν αἱ βροχαὶ νῦν ἀναλόγως τῷ πλάτει καὶ τῷ ὕψει ἐκάστης χώρας, ποῦ μὲν συμβαίνουσαι κατὰ διαστήματα βραχύτερα καὶ ποῦ κατὰ μακρότερα. Ὑπολογίζοντες ὅμως κατὰ γενεάς, ὡς ὁ Ἡρόδοτος λέγει, τὰ ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι γεννήσεως τοῦ Ἰακώβ ἔτη, εὐρίσκουμεν ταῦτα συμποσούμενα περὶ τὰ 730· καὶ διὰ τοῦτο ἡ Βίβλος περιγράφει μόνον κατακλυσμὸν ἓνα, ὅστις ὡς

εἶδομεν εἶνε σύγχρονος τῷ ἐπὶ Ἀνακοῦ, καὶ τῷ ἐπὶ Ἐγύπτου, καὶ τῷ δευτέρῳ κατακλυσμῷ τῶν Σινῶν. Συνέβη δ' ὁ πρῶτος κατακλυσμὸς δύο χιλιάδας ἔτη πρὸ τοῦ δευτέρου, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς Σινικῆς χρονολογίας, καὶ ἐπομένως εἰς ἐποχὴν τοῦ Ἀδάμ προγενεστέραν, καθ' ἣν ὁ Δευκαλίων ἤνασσεν ἐν Ἑλλάδι, ἐν δὲ Σίναις ὁ τρίτος αὐτῶν βασιλεύς. Πρὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ τούτου οἱ μὲν Σῖναι ἱστοροῦσι βασιλεῖς δύο, οἱ δὲ Πελασγοὶ τὸν Ἰναχὸν τελευταῖον αὐτῶν βασιλέα ἐν Ἀργεῖ, ἐφ' οὗ ὁ Δαναὸς ἐξ Αἰγύπτου ἦλθε καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἀργοναύτης Ἀργὸς τοὺς Πελασγοὺς καὶ Αἰγυπτίους ἐκάλεσε λαοὺς παναρχαίους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΠΕΡΙ ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΗΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΣ.

Καθ' Ἡρόδοτον ὁ Αἰγύπτιος Ἡρακλῆς ὑπῆρξε δέκα ἑπτὰ χιλιάδας ἔτη πρὸ Ἀμάσιος (α), Ὅσιρις (Διόνυσος) δὲ πατὴρ τοῦ τελευταίου ἀποθεωθέντος βασιλέως Ὅρου (β) προὔπῆρξε τοῦ Ἀμάσιος 15,000 ἔτη (γ). Ὁ πρῶτος δὲ βασιλεὺς ἐξ οὗ ἀριθμοῦνται οἱ βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου εἶνε ὁ κτίσας τὴν Μέμφιν Μηνᾶς (δ). Ἐκ τούτου μέχρι τοῦ βασιλέως Μοίριδος ὑπῆρξαν βασιλεῖς 330 καὶ τούτου συμπεριλαμβανομένου, μεταξὺ τῶν ὁποίων δεκαοκτὼ ἦσαν Αἰθίοπες καὶ γυνὴ μία Νίτωκρις, ὅπως καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Ναβουχοδονόσορ, ὀνομαζομένη (α) Ἡρόδ. II. 43. (β) II. 144. (γ) II. 145. (δ) II. 99.

νη (α). Δὲν λέγει ἡμῖν ὁ Ἡρόδοτος πόσα ἔτη ἕκαστος τῶν βασιλέων ἤρξεν ὅπως ἐχρονολόγουν οἱ Αἰγύπτιοι κατὰ βασιλεῖς. Ἀλλὰ προσθέτει ἀπὸ Μηνᾶ μέχρι Σέθωνος ὑπῆρξαν βασιλεῖς 341 (β), περιγράφει δ' ἡμῖν τοὺς διαδοχικῶς ἀπὸ Μοίριδος μέχρι Σέθωνος ὑπάρξαντας ἑνδεκα βασιλεῖς.

Ὁ Μοῖρις ὃς ἐποίησε τὴν ὁμώνυμον αὐτῷ λίμνην καὶ τὰς ἐν αὐτῇ πυραμίδας (γ) διεδέχθη ὑπὸ Σεσώστριος, ὃς πρῶτος πλοίοισι μακροῖσι ὁρμηθεὶς ἐκ τοῦ Ἀραβίου κόλπου κατεστρέψατο τοὺς παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἔτι δὲ τοὺς Σχύθας καὶ Θρήικας καὶ ἐπὶ Φάσιν ποταμὸν ἐγένετο· νομίζειν δ' ἔφασαν οἱ Αἰγύπτιοι τῆς Σεσώστριος στρατιῆς εἶναι τοὺς Κόλχους, καὶ ὅτι μελάγχροες καὶ οὐλότριχες, καὶ ὅτι μόνοι πάντων Κόλχοι Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτέμνονται ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα· Φοῖνικες δὲ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, (δηλαδὴ οἱ Ἑβραῖοι), καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι· Σύριοι δὲ οἱ περὶ τὸν Θερμόδωντα καὶ Παρθένιον, καὶ Μάκρωνες παρὰ Κόλχων μεμαθηκέναι· Αἶνον μὲν Αἰγύπτιοι καὶ Κόλχοι ἐργάζονται κατὰ τὰ αὐτά, καὶ ἡ ζόη καὶ ἡ γλῶσσα ἐμφορῆς ἐστὶ ἀλλήλοισι. Ἐπανακάμπτων δ' ὁ Σέσωστρις εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔφερε πολλοὺς ἀνθρώπους ἐκ διαφόρων ἐθνῶν, οἵτινες εἴλχυσαν τοὺς μεγάλους λίθους εἰς τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱερὸν καὶ τὰς διώρυγας πάσας οὗτοι ἀναγκαζόμενοι ὠρυσσον, ἤρξατο δὲ τὴν ἐκ τοῦ Νείλου πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν ἄγουσαν διώρυγα τότε πρῶτον. Εἰς τοὺς πολέμους ἀπερχόμενος ἐπέτρεψε τὴν Αἴγυπτον εἰς τὸν αὐτοῦ ἀδελφόν, ὅστις προσποιηθεὶς ὅτι ξενίζει τὸν ἐπανελθόν-

(α) Ἡροδ. II. 100. 101. (β) Ἡροδ. II. 142. (γ) II. 101.

τα ἐν Πηλουσίῳ Σέσωστριν μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν αὐτοῦ παίδων περιέφραξε τὸν ἐν ᾧ ἦσαν οἶκον δι' ὕλης, καὶ ἐθήκεν ἵνα τοὺς καύσῃ πῦρ. Ἀλλ' οὗτος κατὰ συμβουλήν τῆς αὐτοῦ γυναικὸς ῥίψας δύο τῶν τέκνων ἐπὶ τοῦ πυρὸς διήλθεν ἐπ' αὐτοῦ ὡς διὰ γεφύρας μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τεσσάρων ἐπιλοίπων τέκνων σωθεῖς. Εἶτα δὲ τὸν ἀδελφὸν λαβὼν κατεστρέψατο δι' ὅσου ὁμίλου ἔφερε. Βασιλεὺς δ' οὗτος μόνος Αἰγύπτιος Αἰθιοπίης ἤρξε (α). Σεσώστριος τελευτήσαντος ἐκδέξατο τὴν βασιλείαν τὸν παῖδα αὐτοῦ Φερών (β). Τούτου δ' ἐκδέξατο τὴν βασιλήϊν Μεμφίτης, οὗ ὄνομα κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Πρωτεύς, πρὸς ὃν Ἀλέξανδρος μετὰ τῆς Ἑλένης καὶ εἶτα Μενέλαος μετὰ τῆς ἰδίας ἀπῆλθον (γ). Πρωτέως ἐκδέξασθαι τὴν βασιληίην Ῥαψίνιτον (δ), καὶ τούτου Χέοπα, ὃς ἐβασίλευσε πεντήκοντα ἔτη, καὶ πρῶτος ἐποίησε τὴν μεγαλοπρεπεστέραν πυραμίδα (ε). Διεδέχθη δὲ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Χερρὴν βασιλεύσαντος πεντήκοντα ἔξ ἔτη (ς). Μετὰ δὲ τοῦτον ἐβασίλευσε Μυκερῖνος υἱὸς Χέοπος (ζ)· καὶ μετὰ Μυκερῖνον γενέσθαι βασιλέα Ἀσυχιν, ὃς ἐποίησε πυραμίδα ἐκ πλίνθων (η). Μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεύσαι ἄνδρα τυφλὸν Ἀνυσιν, ἐφ' οὗ ἐλάσαι ἐπ' Αἰγύπτον Σαβακῶν τῶν Αἰθιοπῶν βασιλέα· τὸν μὲν δὴ τυφλὸν οἶχασθαι εἰς τὰ ἔλεια· τὸν δ' Αἰθίοπα βασιλεύειν Αἰγύπτου ἐπὶ ἔτεα πεντήκοντα, φυγόντα δὲ ἐκ τῆς Αἰγύπτου διὰ ὄνειρον ἤρξε ταύτης ὁ τυφλὸς ἐκ τῶν ἐλῶν ἀπικόμενος, ἐνθα ἐπὶ πεντήκοντα ἔτεα νῆσον χῶσας οἶκεε. Ταύ-

(α) Ἡροδ. II. 102—111. Στράβ. 804. Ἀριστοτελ. IV. 1. 14. (β) II. 111. (γ) II. 112—121. (δ) II. 121—124. (ε) II. 124—127. (ς) II. 127. (ζ) II. 129. (η) II. 136.

την τὴν νῆσον οὐδεὶς πρότερον Ἀμυρταίου ἐδυνάσθη
ἐξευρεῖν ἔτεα ἐπὶ πλείῳ ἢ ἐπταχόσια καθ' ἃ ἐβασίλευον
αἱ πρότεροι γενόμενοι Ἀμυρταίου· οὐνομα δὲ τῇ νήσῳ
Ἑλβώ (α). Μετὰ τοῦτον βασιλεῦσαι τὸν ἱερέα τοῦ
Ἡφαίστου Σέθωνα, καθ' οὗ ἐλαύνων ἐπῆλθε στρατὸν
μέγαν Συναχάριβος βασιλεὺς Ἀράβων τε καὶ Ἀσ-
συρίων (β). Ἐς μὲν τοσόνδε τοῦ λόγου Αἰγύπτιοί τε
καὶ ἱερεῖς ἔλεγον ἀποδεικνύοντες ἀπὸ τοῦ πρώτου βα-
σιλέως ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸν ἱερέα τοῦτον τελευταῖον
βασιλεύσαντα μίαν τε καὶ τεσσαράκοντα καὶ τριακο-
σίας ἀνθρώπων γενεὰς καὶ ἐν ταύτῃσι ἀρχιερέας καὶ βα-
σιλέας ἑκατέρους τοσούτους γενομένους· γενεαὶ δὲ τρεῖς
ἀνδρῶν ἑκατὸν ἔτεα ἐστί (γ).

Μετὰ τὸν Ἡφαίστου ἱερέα ἐστήσαντο Αἰγύπτιοι δώ-
δεκα βασιλεῖς· οὗτοι ἐπιγαμίας ποιησάμενοι ἐβασίλευον·
μήτε καταιρέειν ἀλλήλους μήτε πλεονεκτίζεσθαι ἔχειν
τὸν ἕτερον ἐτέρου· εἶναι δὲ φίλους τὰ μάλιστα (δ). Καὶ
δὴ μνημόσυνα ἔδοξε λίπεσθαι κοινῇ ἐποίησαντο Λαβύ-
ρινθον ὀλίγον ὑπὲρ τῆς λίμνης τῆς Μοίριδος κατὰ Κρο-
κοδείλων καλουμένην πόλιν (ε).

Τῶν δὲ δώδεκα βασιλέων δικαιοσύνη χρεομένων ἀνά
χρόνον ὥς ἔθυσον ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἡφαίστου καὶ ὁ Ψαμ-
μήτιχος μὴ ἔχων φιάλην χρυσῆν, δι' ἁμαρτίαν τοῦ ἱε-
ρέως ἐνεγκόντος μόνον φιάλας ἑνδεκα, τὴν αὐτοῦ κυ-
νέην χαλκὴν ἐοῦσαν ὑπέσχε καὶ ἔσπενδε. Οἱ ἄλλοι δὲ
βασιλεῖς ἐξεδίωξαν αὐτὸν εἰς τὰ ἔλη· ἐπειδὴ χρησμὸς
ἦτο ὁ σπείσας χαλκὴν βασιλεύσῃ μόνος (ς). Τὸν δὲ
Ψαμμήτιχον τοῦτον πρότερον φυγόντα τὸν Αἰθίοπα

(α) Ἡροδ. II, 136—141. (β) II, 141. (γ) II, 142. (δ) II,
147. (ε) II, 148. (ς) II, 151.

Σαβακῶν, ὃς οἱ τὸν πατέρα Νεκῶν ἀπέκτεινε, τοῦτον φεύγοντα τότε ἐς Συρίην, ὡς ἀπηλλάχθη τῆς ὀφείας τοῦ ὀνείρου ὁ Αἰθίοψ, κατήγαγον Αἰγυπτίων οὗτοι οἱ ἐκ νομοῦ Σαίτεω εἰσί· μετὰ δὲ βασιλεύοντα τὸ δεύτερον πρὸς τῶν ἑνδεκα βασιλέων καταλαμβάνει μιν διὰ τὴν κυνέην φεύγειν εἰς τὰ ἔλη (α). ὥστε εἴτα ὁ Ψαμμήτιχος ἐβασίλευσε μόνος τὸ τρίτον· τὸ πρῶτον δὲ μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Νεκῶ πρὸ τῆς καθόδου τοῦ Αἰθίοπος, ὃν ὁ πατήρ τῆς ἱστορίας Σαβακὶν καλεῖ, ὅπως Σαβακῶ ἐκάλεσε τὸν ἐπὶ Ἀνύτῳ ἐλθόντα καὶ δι' ὄνειρον λέγει τῆς Αἰγύπτου ἀπαλλαγέντα, ὅπως καὶ ἐκεῖνον.

Ἀπὸ βασιλείας δὲ Ψαμμήτιχου, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ἀρξάμενοι πάντα καὶ τὰ ὕστερον ἐπιστάμεθα ἀτρεκέως· Ψαμμήτιχος μὲν ἔτχε τὴν Αἴγυπτον (β) βασιλεύσας τέσσαρα καὶ πεντήκοντα ἔτεα (γ). Ψαμμήτιχου δὲ παῖς Νεκῶς ἐγένετο, ὃς ἐβασίλευσεν Αἰγύπτου, καὶ τῇ διώρυγι ἐπεχείρησε πρῶτος τῇ ἐς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν φερούσῃ (δ). Πανσάμενος δὲ τῆς διώρυγος ἐτράπετο εἰς στρατείας, καὶ τριήρεις ἐν τῇ βορείῃ θαλάσσῃ (τῇ μεσογείῳ) καὶ τῷ Ἀραβίῳ κόλπῳ (τῇ ἐρυθρᾷ) ἐποιήθησαν. καὶ Συρίοισι (Ἑβραίοις) συμβαλὼν ἐν Μαγδῶλῳ ἐνίκησε, μετὰ δὲ τὴν μάχην Κάδουτην (Ἱεροσόλυμα) πόλιν τῆς Συρίας μεγάλην εἴλε· μετὰ δὲ ἑκκαίδεκα ἔτη τελευτᾷ τῷ παιδὶ Ψάμμι παραδούς τὴν ἀρχήν (ε). Ψάμμιος ἐξ ἔτεα βασιλεύσαντος καὶ στρατευσαμένου εἰς Αἰθιοπίην καὶ μεταυτίκα τελευτήσαντος ἐκδέξατο τὴν βασιλείην Ἀπρίης ὁ Ψάμμιος ἐπὶ ἔτεα πέντε καὶ εἴκοσι ἄρξας (ς). Ἀπρίῳ δὲ καθαιρεθέντος ἐβασίλευσεν Ἀμασις ἐκ νομοῦ (α) II. 152. (β) II. 154. (γ) II. 157. (δ) II. 158. (ε) II. 159. (ς) II. 161.

Σαΐτεω καὶ ἐκ πόλεως Σιοῦφ ὦν (α). Ἐπὶ τοῦτον τὸν Ἄμασιν Καμβύσης ὁ Κύρου ἐστρατεύετο (β). ὑπέμεινε δὲ Καμβύσῃ ἐν τῷ Πηλουσιακῷ στομίῳ Ψαμμίνιτος ὁ Ἀμάσιος. Ἄμασιν γὰρ οὐ κατέλαβε ζῶντα Καμβύσης· ὁ Ἄμασις δὲ 44 ἔτεα βασιλεύσας ἀπέθανεν (γ). ὁ δὲ Ψαμμήνιτος ἐβασίλευσε μῆνας ἑξ (δ). μεθ' ὃ οἱ Αἰγύπτιοι ὑπέκυψαν εἰς τὴν Περσῶν δυναστείαν τὸ 530 π. Χ. βασιλευθέντες ἀπὸ Ψαμμητίχου ὅστις κατὰ τὰ προγεγραμμένα ἤρξατο τὸ τρίτον βασιλεύειν μόνος τῆς Αἰγύπτου τὸ 675 π. Χ. Ἐμειναν δὲ οἱ Αἰγύπτιοι ὑπὸ τοὺς Πέρσας μέχρι τοῦ τετάρτου ἔτους ἐκ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης, ὅτε ἀπεστάτησαν· ἡ, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος: Ἐπειδὴ ἡ ἀγγελίη ἀπίκετο περὶ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης τῷ Δαρείῳ, πολὺ δεινότερα παρεσκευάζετο στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· διὰ δὲ τὴν παραγγελλομένην στρατίην ἡ Ἀσίη ἐδονέετο ἐπὶ τρία ἔτη, τετάρτῳ δὲ ἔτει Αἰγύπτιοι ἀπέστησαν (ε). ἦτο δὲ τὸ ἔτος τοῦτο τελευταῖον τῆς βασιλείας Δαρείου· ἐπειδὴ λέγει ἔτι, Αἰγύπτου ἀπόστασιν συνήνεικε τῷ ὑστέρῳ ἔτει παρασκευαζόμενον Δαρεῖον, βασιλεύσαντα τὰ πάντα ἔτεα ἑξ καὶ τριήκοντα (ς). Ἐποίησεν ὅμως πολλῷ δουλωτέραν ἢ πρότερον τὴν Αἴγυπτον τοῖς Πέρσαις Ξέρξης τὸ δεύτερον ἔτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δαρείου ἐπιτρέψας αὐτὴν τῷ ἀδελφῷ Ἀχαιμένει (ζ). ἦτοι ἔμεινεν ἡ Αἴγυπτος ἐλευθέρα ἔτη δύο· ἀλλ' εἴτα καὶ πάλιν ἐπαναστάσα ὑπὸ Ἰναρων τὸν Ψαμμητίχου Λίβυν, ὃς ἐφόνευσε τὸν Ἀχαιμένην (η), ἔμεινεν ἐλευθέρα· ὑπετάχθη δὲ ὑπὸ τοῦ διαδεχθέντος τὸν Ξέρξην Ἀρταξέρξου κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ

(α) Ἡροδ. II. 172. (β) III. 1. (γ) III. 10. (δ) III. 14. (ε) VII. 1. (ς) VII. 1. (ζ) VII. 5. 7. (η) VII. 7. III. 12.

ὁποίου ὁ Ἡρόδοτος περιηγούμενος εὔρε τὴν Αἴγυπτον τοῖς Πέρσαις ὑποτεταγμένην. Κατὰ δὲ τὸ 401 π. Χ. ὅτε Κῦρος καὶ Ἀρταξέρξης εὐρίσκοντο εἰς ἐμφύλιον πόλεμον ἀπέστη καὶ πάλιν ἐκ τῶν Περσῶν ἡ Αἴγυπτος ὑπὸ Νεκταναβῶ ὡς δηλοῦσιν οἱ λόγοι τοῦ Κλεάρχου λέγοντος πρὸς Τισαφέρνην: «Γινώσκω τοὺς Αἰγυπτίους τεθυμωμένους» καὶ προτείνοντος ἑαυτὸν πρὸς τιμωρίαν (α)· ὑπέταξε δὲ καὶ πάλιν αὐτοὺς ὡς ὁ Μάνεθων διευκρινίζει, Δαρεῖος ὁ Ὀχρος τὸ 340 π. Χ. ἤτοι ἔμειναν ἐλεύθεροι περὶ τὰ 61 ἔτη, δοῦλοι δὲ τοῖς Πέρσαις ἔκτοτε μέχρις Ἀλεξάνδρου.

Ὡς δὲ ὁ Ἡρόδοτος προεῖπεν ἀπὸ Ψαμμητίχου μέχρις ἡμῶν ἡ χρονολογία τῶν Αἰγυπτίων βαίνει ὁμαλῶς, οὕτω καὶ ἐν τῷ πίνακι κατηρτίσθη. Πρὸ δὲ τοῦ Ψαμμητίχου δὲν γινώσκομεν ἢ τὰς ἀπὸ Μοίριδος μέχρι Σέθωνος διαδοχικὰς βασιλείας, καὶ τούτων τὴν τοῦ Χέοπος διαρκέσασαν 50 ἔτη, τὴν τοῦ Κερρήν 56 καὶ τὴν τοῦ Σαβακῶ 50. Ἐμάθομεν ὁμῶς ὅτι ὁ Μοίρις ὑπῆρξεν ἑννεακόσια ἔτη πρὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὁ Ἡρόδοτος ὠμίλει μετὰ τῶν ἱερέων (β), ὁ δὲ Πρωτεὺς ἦτο σύγχρονος τῶν Τρωϊκῶν, καὶ ἡ νῆσος Ἑλβῶ, ἡ ὁὖν Ἀνυσίς, ἐν ἣ οὗτος εἰς τὰ ἔλη κατῴκει, προὔπῆρξεν ἑπτακόσια ἔτη τοῦ Ἀμυρταίου. Καὶ ἐπειδὴ τὸν Ἀνυσιν ἐκ τῶν ἐλῶν ἐλθόντα διεδέχθη ὁ Σέθων ἐπεταὶ ὅτι ἡ τῆς βασιλείας τοῦ Σέθωνος ἀρχὴ προὔπῆρξεν ἑπτακόσια ἔτη τοῦ Ἀμυρταίου. Δὲν ὀρίζει δ' ἡμῖν ὁ Ἡρόδοτος τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ὁ Ἀμυρταῖος ὑπῆρξεν, ἀλλ' ὀρίζει ταύτην ὁ Θουκυδίδης λέγων ὅτι ὁ Ἀμυρταῖος ἐβασίλευεν εἰς τὰ ἔλη ὅτε ἡ λοιπὴ Αἴγυπτος ὑπέκειτο τῷ Ἀρταξέρξει

(α) Ξενοφ. Κυρ. Ἀναβ. II, ε. 13; (β) Ἡροδ. II, 13.

τῷ Ξερξου (α)· ἦτοι ὡς μανθάνομεν ἐκ τοῦ Μάνεθων τὸ 462 π. Χ. Πρὸ τούτου λοιπὸν 700 ἔτη ὑπῆρξεν ὁ Σέθων ἦτοι τὸ 1162 π. Χ.

Γινώσκομεν δ' ἤδη ὅτι πρὸ τοῦ Σέθωνος ἐβασίλευσεν ἐν Αἰγύπτῳ Σαβακὼς Αἰθίοψ ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη, ἐγκατέλειψε δὲ τὴν Αἴγυπτον ἀπελθὼν εἰς τὰ ἑαυτοῦ ἐπειδὴ ἐταράσσετο ὑπ' ὀνείρων· κατὰ δὲ Σέθωνος ἐπῆλθεν ἐλαύνων στρατὸν μέγαν Συναχάριβος βασιλεὺς Ἀσσυρίων καὶ Ἀράβων. Ἔτι δὲ ὅτι ὁ Ψαμμήτιχος ἔφυγεν εἰς Συρίαν φεύγων Σαβακῶν Αἰθίοπα βασιλέα, ὃς τὸν πατέρα τοῦ Ψαμμήτιχου ἀπέκτεινε, μετεκαλῆσαντο δὲ τὸν Ψαμμήτιχον εἰς τὴν βασιλείαν οἱ ἐν Σαῖ Αἰγύπτιοι ἐνθα ἐβασίλευεν ἀφοῦ ὁ Σαβακὼς ἀφῆκε τὴν Αἴγυπτον διὰ ὄψιν ὀνείρου. Ἀλλ' ὁ πρὸ τοῦ Σέθωνος Σαβακὼς καὶ ὁ πρὸ τοῦ Ψαμμήτιχου δὲν πρέπει νὰ ᾖ ὁ αὐτός, τὸ μὲν διότι ὁ Ψαμμήτιχος ἐβασίλευσε περὶ τὸ 675 τὸ τρίτον, μικρὸν δὲ πρὶν σὺν τοῖς ἐνδεκα συνεβασίλευσεν, ἀφοῦ ἀπῆλθεν ὁ Σαβακὼς· ἐνῷ τὸν ἕτερον Σαβακῶν διεδέχθη Ἄνυσις ὁ τυφλὸς καὶ ἀμέσως τοῦτον ὁ Σέθων. Πρὸ δὲ τοῦ πρὸ τοῦ Ψαμμήτιχου Σαβακῶ ἐβασίλευε Νεκὼ ὁ πατὴρ τοῦ Ψαμμήτιχου ἐν Σαῖ ὁ φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Σαβακῶ· ἐνῷ πρὸ τοῦ ἑτέρου ἐβασίλευεν ὁ Ἄνυσις ὁ τυφλός. Πιθανὸν ἀμφοτέροι ν' ἀπῆλ-
λάχθησαν ἐκ τῆς Αἰγύπτου δι' ὄνειρα, ἀλλὰ ὁ δεύτερος ὠνομάζετο, ὡς δυνάμεθα νὰ μάθωμεν ἐκ τῆς Βίβλου, Θηρακά, ἣ ὡς καλεῖ αὐτὸν ὁ Στράβων Τεάρχωνα· ἠκούετο δὲ ἐν τῷ 14 ἔτει τῆς βασιλείας Ἐξεκίου ἦτοι τὸ 714 π. Χ. ὅτε Σενναχιρίμ βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐλθὼν ἐπολιόρχει τὴν Ἱερουσαλήμ. Δὲν εἶνε δ' ὁ Σεννα-

(α) Θουκυδ. I, 100, 112.

χιρίμ· αὐτὸς ὁ κατὰ Σέθωνος Συναχάριβος, διότι ὅταν ἐδασίλευεν ὁ Αἰθίοψ Θηρακά ἐν Αἰγύπτῳ δὲν ἐδασίλευεν ὁ Σέθων· ἀλλ' οὔτε καὶ ὁ Συναχιρίμ ἤλθε μεταγενεστέρως ἐν Ἱερουσαλὴμ ἢ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, διότι, καθ' ἃ γράφει ἡμῖν ὁ Τωβίτ, ὁ ὑπὸ τοῦ Ἐννεμεσάρου ἢ Σαλμανασάρ αἰχμαλωτισθεὶς, τοῦ προκατόχου τοῦ Συναχιρίμ, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Συναχιρίμ αἱ πρὸς Μηδίαν ὁδοὶ ἠκατάσθησαν (α)· ἢ καθ' ἃ προεῖπεν ἡμῖν ἡ Βίβλος ἄγγελος τότε καταβάς ἐξ οὐρανό· ἐφόνευσεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Συναχιρίμ ἐν μιᾷ νυκτί 85 χιλιάδας ἀνδρῶν· ἢ ὡς λέγει ὁ Ἰώσηπος ὁ στρατὸς ἀπέθανεν ἐκ πανώλους· ὁ δὲ Συναχιρίμ ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν δύο τοῦ υἱῶν, σίτινες· ἔφυγον εἰς Ἀρμενίαν, καὶ ἰδιεδέχθη ὑπὸ τοῦ μικροτέρου Ἀσσαρρασαιῶδ (β)· ὥστε δὲν ἦτο εὐχολον· γὰρ ἐπαναλάβη ἐκστρατείαν. Ὡς δ' ἐκ τῶν συγχρονισμῶν δείκνυται τότε 744 π. Χ. ἀπεχωρίσθη ἐκ τῶν Ἀσσυρίων ὑπὸ τὸν Διόποτην ἢ Μηδίαν· ὥστε ὁ Συναχιρίμ οὗτος ὁ σύγχρονος τῷ Ἐζεκίᾳ καὶ τῷ Θηρακά, οὗτινος τὰς ἐκστρατείας μυθωδῶς ἔγραψεν ἡμῖν ὁ Στράβων (γ), δὲν εἶνε ὁ κατὰ τοῦ Σέθωνος Συναχάριβος ἀλλὰ μεταγενέστερος τούτου. Ὁ δὲ Θηρακά, σύγχρονος τῷ Συναχιρίμ, ἔρχεται προὑπάρχων τοῦ Ψαμμητίχου, καὶ συμπίπτει πρὸς τὸν Σαβακῶ τοῦ Ἡροδότου τὸν τὸν πατέρα τοῦ Ψαμμητίχου φονεύσαντα. Ἡ τοῦ Σέθωνος λοιπὸν ἐποχὴ καθ' οὗ Συναχάριβος ἐπῆλθε καὶ πρὸ αὐτοῦ Ἄνυσις καὶ Σαβακῶν ὁ Αἰθίοψ ἐδασίλευσε· εἶνε προγενεστέρα τῆς τοῦ Συναχιρίμ καὶ Ἐζεκίου, καθ' ἣν Θηρακά ὁ Αἰθίοψ πρὸ τοῦ Ψαμμητίχου ἐν Αἰγύπτῳ (α) Τωβ. α'. 15. (β) Ἰώσηπ. σελ. 253 Χ. 6'. Βασιλ. Δ'. 19. (γ) Στράβ. 687.

ἐβασίλευσε. Πρὸ δὲ τοῦ Θηρακά ἐν Αἰγύπτῳ ὑπῆρχεν ἐν Σαί βασιλεὺς ὁ πατήρ τοῦ Ψαμμητίχου Νεκώ· κατὰ δὲ τὸ 732 π. Χ. ὅτε Ἀχάζ ἐβασίλευε καὶ Σαλμανασάρ ἡ Ἐνεμεσάρ προκάτοχος τοῦ Συναχιρίμ, ἐβασίλευεν ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὴν Βίβλον ὁ Φαραὼ Σώ ἡ Σηγώρ, καὶ ἔτι πρότερον ἐπὶ Σολομῶντος καὶ Ῥαβοάμ· περὶ τὸ 990 π. Χ. ὁ Σισάκ ἡ Σουσακίμ, καὶ πρὸ τούτου ὁ πενθερὸς τοῦ Σολομῶντος. Ἡ δὲ κατὰ τοῦ Σέθωνος ἐκστρατεία τοῦ Συναχαρίβου μὴ ἀναφερομένη ἐν ταῖς τῶν Ἑβραίων βασιλείαις ἀντιστοιχεῖ εἰς ἐποχὴν τῶν Κριτῶν, ὧν ἡ ἱστορία δίδει ἡμῖν Ἀσσύριον βασιλέα Χουσαπαρθαίμ ἄρξαντα τῶν Ἑβραίων ὀκτὼ ἔτη, καὶ προδάντα ὡς ὁ Ἡρόδοτος λέγει μέχρι Πηλουσίου. Ὑπῆρξε δ' ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ Ἡροδότου, τὸ 1162 π. Χ. δηλαδὴ πρὸ τῆς βασιλείας τοῦ Δαυὶδ περὶ τὰ ἑκατὸν περίπου ἔτη· ἐξουσίαζε δὲ ὅταν ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῆς Παλαιστίνης, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἡρόδοτος ἐκάλεσεν αὐτὸν βασιλέα τῶν Ἀσσυρίων καὶ Ἀράβων. Ὁ δὲ Σέτωστρις οὐδόλως ὑπὸ τῆς Βίβλου ἀναφερόμενος, καὶ πολὺ πρὸ τοῦ Σέθωνος ὑπάρξας, ὑπῆρξεν ὡς προαπεδείχθη πρὸ τῆς ἐξόδου καὶ μετὰ τὴν εἴσοδον.

Ὁ Μοϊρίς ὁ προκάτοχος τοῦ Σεσώστριος, ὑπάρξας ἑννεακόσια ἔτη πρὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὁ Ἡρόδοτος ὠμίλει μετὰ τῶν ἱερέων, ἐγένετο περὶ τὸ 1354 π. Χ. Τὸ ἔτος δὲ τοῦτο πρέπει νὰ ᾖ τὸ τελευταῖον τῆς αὐτοῦ βασιλείας δηλοῦν καθαρῶς τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἔπαυσε νὰ βασιλεύῃ. Δὲν διατείνομαι ὅτι εὐρίσκομαι εἰς ἀκριβῆ ἀριθμόν· διότι ὡς μετ' οὐ πολὺ θέλομεν ἶδει ὁ Ἡρόδοτος μεταχειρίζεται τὸν αὐτὸν ὅρον λέγων ἑννεακόσια

πρὸ αὐτοῦ ἔτη ὑπάρξαντα τὸν Ἡρακλέα (α)· ἐνῶ ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν περιστατικῶν εὐρίσκεται ὁ Ἡρακλῆς σύγχρονος τοῦ Φερῶν υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Σεσώστριος. Ἀλλ' ἡ ἐποχὴ αὕτη δὲν εἶνε μακρὰν ἐκείνης, καθ' ἣν ὀρθολογίζοντες συμβᾶσαν εὐρομεν τὴν εἰσοδὸν τοῦ Ἰακῶβ ἐν Αἰγύπτῳ δηλαδὴ τὰ 1405 π. Χ. ὥς δὲ θέλει δειχθεῖ· ἐκ τοῦ Μάνεθων Μοῖρις (Ἀρμαῖς) εἶνε ἀδελφὸς Σεσώστριος ὃν βασιλεύοντα εἰς Αἴγυπτον ἐγκατέλειψεν ἀπελθὼν εἰς τὰς ἐν Ἀσίᾳ πολυχρονίους καὶ καταπληκτικὰς του κτήσεις. Ἔργα τοῦ Σεσώστριος, ἀνάλογα ὑπὸ τοῦ τότε λιμοῦ διδαχθεὶς ἐπαίτησεν ὁ Μοῖρις ὅτε ἀνεπλήρου τὸν ἀδελφόν του ἐν Αἰγύπτῳ βασιλεύων τὴν περίφημον ὁμώνυμόν του λίμνην, ἧς ἡ διώρυξ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰωσήφ ὠνομάσθη ἐξ ὑψηλότερων τῶν τῆς λίμνης χωρῶν διὰ τὴν ἐπὶ πολὺ κατάπτωσιν τοῦ ποταμοῦ ληφθεῖσα.

Σεσώστρις δ' ὁ διάδοχος τοῦ Ἀμέναις μᾶλλον καὶ ὄχι τοῦ Μοίριδος, περὶ τὸ 1399 ἄρξας τοῦ βασιλεύειν ὑπῆρξε πρὸ τῶν Ἀργοναυτικῶν, διότι τούτου τὰς ἐκστρατείας ὑπαινίσσεται ὁ Ἄργος διηγούμενος πρὸς τοὺς ἐτέρους αὐτοῦ ἥρωας, ὅτι ἄνθρωπος ἐξ Αἰγύπτου διῆλθε τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀσίην βίῃ καὶ θάρσει πεποιθώς (β). Φερῶν δ' ὁ υἱὸς τοῦ Σεσώστριος, πρὸ τοῦ Ἡρωτέως, τοῦ ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν βασιλεύσαντος, βασιλεύσας ὑπῆρξεν εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Ἀργοναυτῶν ἀμέσως πρὸ τῶν Τρωϊκῶν συμβάντων. Εἶνε δ' ὥς εἶδομεν ἐκεῖνος ἐξ οὗ ἔλαβον οἱ βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου τὸ ἐπίθετον Φαραώ (γ), καὶ ὅστις ἐπνιγε κατὰ τὴν Βίβλον τὰ βρέφη

(α) Ἡροδ. II. 145. (β) Ἀργον. Δ'. 266—275. (γ) Ἰώσηφ. σελ. 208 γII'.

τῶν Ἑβραίων εἰς τὸν Νεῖλον· ἡ κόρη δέ, ἡ ἡ ἀδελφή αὐτοῦ, ἐξέθρεψε τὸν Μωϋσέα. Ὁ Πρωτεύς ἐζήτησε τοῦ Μωϋσεώς τὴν ψυχὴν, καὶ κατὰ συνέπειαν ἐπὶ Πετισωνίου, βασιλεύσαντος κατὰ Μάνεθων ὡς θέλει δειχθῇ ἐπὶ μεσολαβησάσης ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πρωτέως δεκατριετοῦς βασιλείας νομάδων, συνέβη ἡ ἐξοδος ἥτοι τὸ 1262 π. Χ. Μετὰ τὸν Πρωτέα ἐβασίλευσεν Ραψίνιτος καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Χέοψ καὶ Κεφρήν, οἵτινες ἔκτισαν τὰς σπουδαιοτέρας πυραμίδας, καὶ διὰ τοῦτο τὰ τοιαῦτα ἔργα μετὰ τὴν ἐξοδὸν κτισθέντα δὲν ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Μωϋσεώς. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἔτη τῶν βασιλειῶν μεταξὺ Ῥαψινίτου καὶ Σέθωνος βασιλέων δὲν οἰκονομοῦνται, πιθανὸν ν' ἀποδειχθῶσιν ποτε πεπλανημένα· ἡ καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Σέθωνος μικρὸν μεταγενεστέρα, ὅπως καὶ τὸ τέλος τῆς βασιλείας τοῦ Μαίριδος προγενέστερον τοῦ ὀριζομένου· ἐπειδὴ ἀμφότερα δι' ἀκεραίων ἑκατοντάδων ὀριζόμενα δηλοῦσιν ὅτι δὲν ἐλέχθησαν ὑπὸ τῶν ἱερέων μετ' ἀκριθείας. Ἐκ δὲ τῆς τῶν Κριτῶν ἱστορίας δὲν δύναμθά τι νὰ ἐξαγάγωμεν ἐπειδὴ, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἰδίας Βίβλου εἰς ἀντιφάσεις ὑποπιπτούσης, καὶ ὡς πρὸς τὸν λογισμὸν τῶν ἐτῶν, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐκθεσιν τῶν γεγονότων, οἱ Κριταὶ ἐλογίσθησαν διαδοχικοί, ἐνῷ ὑπῆρξαν σύγχρονοι ἐν ἐκάστη φυλῇ, ἥτις εἶχε Κριτὰς ἰδίους. Ἐσημειώθησαν δ' ὅχι πάντες, ἀλλ' οἱ συνδεόμενοι μετὰ σπουδαίων περιστατικῶν. Ἡ τοῦ Χουσασαρθαίμ δ' ἐποχὴ τοῦ συγχρόνου τοῦ Σέθωνος ἀνήκει εἰς ἐποχὴν μεταγενεστέραν τῆς ὀριζομένης ὑπὸ τῆς Βίβλου ὡς ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου προωρίσθη. Παρεμπέπτουσι δὲ μεταξὺ τῆς ἐξόδου καὶ τοῦ Χουσασαρθαίμ ἑπτὰ Φαραῶ βασιλεῖαι ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἑξ, ἐπειδὴ ἡ βασιλεία τοῦ Ἀνυσίς καὶ

τοῦ Σαβακοῦ ἦσαν σύγχρονοι ἐκείνου βασιλεύοντος εἰς τὰ ἔλη καὶ τούτου ἐν τῇ λοιπῇ Αἰγύπτῳ. Ὁ Σέθων δ' ὑπῆρξεν εἰς προγενεστέραν μεμακρυσμένην ἐποχὴν τοῦ Ψαμμητίχου, καὶ μάλιστα πρὸ τοῦ Σαοῦλ καὶ Σαμουήλ ἐτι. Μετὰ δὲ τὸν Σέθωνα διηρέθη ἡ Αἰγυπτὸς εἰς δώδεκα βασιλείας ὑπὸ δώδεκα βασιλέων ἀρχομένης κατ' ἰδίαν διαδοχικῶς μέχρι Ψαμμητίχου, τοῦ καταργήσαντος ταύτας. Νεκρὸν λοιπὸν ὁ πατὴρ τοῦ Ψαμμητίχου, ὁ Σὺ ἢ Σηγῶρ, ὁ Σισάκ ἢ Σουσακίμ, καὶ ὁ πενθερός τοῦ Σαλομώντος εἰσι βασιλεῖς ἀνέχοντες εἰς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ Αἰγυπτὸς ἦτο διηρημένη εἰς δώδεκα βασιλείας. Ὁ Λαβύρινθος τὸ λαμπρότερον τῶν πυραμίδων καθ' Ἡρόδοτον ἔργον, ἀπετελέσθη καλλιτεχνούμενος κατὰ διαδοχὴν καὶ ὑπὸ τῶν δώδεκα βασιλείων διατηρηθεισὼν ἐπὶ 480 σχεδὸν ἔτη. Δὲν διατείνομαι ὅτι, πρὸ τοῦ Ψαμμητίχου ἐν τοῖς Αἰγυπτιακοῖς, καὶ πρὸ τοῦ Δαυὶδ εἰς τὰ Ἑβραϊκά, ἐξεῦρον ἀκριβεῖς ἀριθμοὺς δι' ἐκάστην χρονολογίαν· ἀλλὰ συνδυάζων τὰ τῶν διαφορῶν ἐθνῶν περιγραφόμενα σύγχρονα περιστατικὰ ἀφικνοῦμαι εἰς πιθανοτάτην δι' ἐκάστην περίστασιν ἐποχὴν.

Τοσαῦτα ἀπολαμβάνοντες ἐκ τῶν συμφωνιῶν τῆς Βίβλου καὶ τοῦ Ἡροδότου ἐκ τοῦ Μάνεθων δυνάμεθα μόνον ν' ἀπολαύσωμεν τὴν πολύτιμον βεβαίωσιν τῆς συμφωνίας ταύτης. Ὡς παρατήρησα εἰς τὸ περὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς ἱστορίας σύντομον πόνημα τοῦ κ. Mariette bey (α), ὅστις πιστότατα τὸν Αἰγύπτιον ἱερέα ἀκολουθεῖ, ὁ Sêti κατὰ Μάνεθων, ὃν ὁ κ. Mariette bey Σέθωνα καλεῖ, ἀντιστοιχεῖ, ὥς ἐκ τῶν ἔργων τοῦ χαρακτηρίσει.

(α) Aperçu de l'Histoire d'Egypte par Aug. Mariette-bey. 1874.

ται, πρὸς τὸν Σέσωστριν προβάς μέχρι Νινευς καὶ Ἀρμενίας, καὶ πρῶτος ποιήσας τὴν ἀπὸ τὸν Νεῖλον πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν διώρυγα (α) τίθεται δὲ διάδοχος τοῦ Ῥάμ-
 σης πρῶτου βασιλέως τῆς XIX δυναστείας ἀρχομένης
 τὸ 1462 π. Χ. καὶ διαρκεσάσης 174 ἔτη. Ῥάμσης II
 διάδοχος τοῦ Σεσώστριος ἐβασίλευσεν 67 ἔτη, εἶχεν 170
 τέκνα, ἔκτισαν δ' ἐπὶ τῆς βασιλείας του οἱ Ἰσδραηλῖται
 τὰ Ῥάμσης (β). οὗτος ἐπολέμησε τοὺς νομάδας (γ).
 Διεδέχθη δ' ὑπὸ Μενεφθὰ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ὁποίου
 συνέβη ἡ ἐξοδος (δ). Τῆς XX δυναστείας διαρκεσάσης
 178 ἔτη πρῶτος βασιλεὺς ὑπῆρξε Ῥαμσῆς III ὁ πολε-
 μήτας καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης τοὺς βορείους
 λαοὺς (ε). Ἐν δὲ τῇ XXI δυναστείᾳ 130 ἔτη διαρκεσάση
 διηρέθη ἡ Αἴγυπτος εἰς δύο βασιλείας· ἐν Θήβαις ἦρχον
 οἱ ἱερεῖς, ἐν δὲ Τάνις οἱ νόμιμοι βασιλεῖς, ὧν θυγάτηρ
 νυμφεύθη τὸν Σαλομών (ς). Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδόλως
 λάμπουσι ταῦτα, ἅς ἀφήσωμεν αὐτὸν τὸν Μάνεθον νὰ
 ὁμιλήσῃ.

Λέγει ὁ Αἰγύπτιος ἱερεὺς ἐν δευτέρῳ βιβλίῳ· ἐπὶ
 τῆς βασιλείας Τιμαῶ ὁ Θεὸς ὀργισθεὶς ἐπεμψεν ἡμῖν
 ἄσημον ἔθνος ἐξ ἀνατολῶν, ὅπερ ἀκόπως κατέκτησε τὸ
 κράτος μας, ἐφόνευσεν τινὰς τῶν βασιλοπαίδων, ἄλλους
 ἐφυλάκισεν, ἔχαυσε τὰς πόλεις, ἐκρήμνισε τοὺς ναοὺς,
 καὶ ἐτυράννει τοὺς κατοίκους, ὥστε πολλοὶ ἀπέθανον.
 Ἠχμαλώτευσεν τὰς γυναῖκας καὶ τέκνα, καὶ ἔθεσε βα-
 σιλέα ἐξ αὐτοῦ Σάλαλις καλούμενον, ὅστις ἔθεσεν
 ἰσχυρὰς φυλαχὰς ἰδίᾳ πρὸς ἀνατολὰς, προβλέπων ὅτι
 ἐνόςω οἱ Ἀσσύριοι εὐρίσκονται ἰσχυρότεροι ἤθελον ἐπι-

(α) A. his. Egypt. σελ. 73. (β) Εἰς τὸ ἴδιον σελ. 75. (γ) Σελ.
 76. (δ) Σελ. 84. (ε) Σελ. 85. (ς) Σελ. 87.

θυμήσει νὰ τοὺς κατακτήσωσιν. Εὐρώων εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σάϊτ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Βουβάστερος ποταμοῦ στρατηγικὴν ἔχουσιν θέσιν πόλιν, ἄλλοτε Ἄβαρις ὀνομαζομένην, ὠχύρωσε καὶ ἔθηκε 200 χιλ. στρατόν· ἐβασίλευσεν ἔτη 19 διαδεχθεὶς ὑπὸ Βοὲν βασιλεύσαντος ἔτη 44, καὶ οὗτος ὑπὸ Ἀποχνάς βασιλεύσαντος ἔτη 36 καὶ μῆνας 6, καὶ οὗτος ὑπὸ Ἀποφίς βασιλεύσαντος ἔτη 61 καὶ οὗτος ὑπὸ Ἰονίας βασιλεύσαντος ἔτη 50 καὶ μῆνας 4· καὶ οὗτος ὑπὸ Ἀσίς βασιλεύσαντος ἔτη 49 καὶ μῆνας 2· ὠνομάζοντο δ' Ὑξός δηλαδὴ βασιλεῖς νομάδων· διότι οὐκ εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ἱερέων σημαίνει βασιλεὺς καὶ σὺν εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ σημαίνει νομάδες· λέγουσιν οἱ ἄλλοι ὅτι ἦσαν Ἀράβες. Διήρχεσεν ἡ αὐτῶν βασιλεία μετ' ἄλλων 511 ἔτη. Οἱ βασιλεῖς τῆς Θηβαΐδος ἐπολέμουν αὐτοὺς ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἐνίκησε δ' αὐτούς ὁ βασιλεὺς Ἀλίσφραγμούτοφίς, καὶ ἐδίωξε τοὺς περισσοτέρους. Οἱ ἀπομείναντες ἀπεσύρθησαν εἰς Ἄβαρις δέκα χιλιάδας μέτρα γῆς περιέχουσιν, ἣν δι' ἰσχυροῦ τείχους ἔκλεισαν. Θέμοσις υἱὸς τοῦ Ἀλίσφραγμούτοφίς κατ' αὐτῶν ἐκστρατεύσας μετὰ 480 χιλιάδων ἐσυνθηκολόγησεν ἵν' ἀπέλθωσιν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀνενοχλήτως· ἦσαν δ' οἱ ἀπελθόντες 240 χιλιάδες. Διελθόντες τὴν ἔρημον τῆς Συρίας, καὶ φοβούμενοι τοὺς Ἀσσυρίους τότε τῆς Ἀσίας κυριαρχοῦντας, ἀπῆλθον εἰς χώρον νῦν ὀνομαζόμενον Ἰουδαίαν καὶ ἐκτίσαν τὴν Ἱερουσαλήμ (α).

Ἐβασίλευσε δὲ Θέμοσις 23 ἔτη καὶ 4 μῆνας, Χεβρών· εἶτα ὁ υἱὸς του ἔτη 13· Ἀμένοφίς ἔτη 20, μῆνας 7· Ἀμε-

(α) Ἰώσηφ. σελ. 830 I. 6.

σις ἢ τοῦ Ἀμένοφιδος ἀδελφῇ ἔτη 20 μῆνας 9 (α). Εἶτα Μέρρις ἔτη 12 μῆνας 9. Μεφραμούτωσις ἔτη 25 μῆνας 10. Θόμοσις ἔτη 9 μῆνας 8. Ἀμένοφιδος 30 ἔτη μῆνας 10. Ὀρος ἔτη 36 μῆνας 5. Ἀκένχερις ἔτη 12 μῆνας, 1. Ῥάτοσις ὁ ἀδελφός του μῆνας 9. Ἀκένχερις ἔτη 12 μῆνας 5. Ἀκένχερις ἔτη 12 μῆνας 3. Ἀρμαῖς ἔτη 4 μῆνα 1. Ῥάμσες ἔτος 1 μῆνας 4. Ἀρμεκεμιάμουμ ἔτη 66 μῆνας 2. Ἀμένοφιδος ἔτη 19 μῆνας 6· καὶ εἶτα Σέτωσις Ῥάμσες ὁ διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Κύπρου καὶ Ἀσίας, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀρμαῖς ἀπόλυτον κυριάρχην ἐν Αἰγύπτῳ ἐγκαταλείψας, ἀπαγορεύσας δ' αὐτῷ μόνον τοῦ φέρειν τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως. Ἀφίκετο μέχρι τῶν Ἀσσυρίων καὶ Μήδων, ὅτε ὁ Ἀρμαῖς ἐκδιώξας τὴν βασίλισσαν κατεχράσθη τοῦ βασιλικοῦ τίτλου· ἀλλ' ὁ Σέτωσις ἐπανελθὼν διὰ Πηλουσίου ἀποκατεστάθη ἐν τῇ ἀρχῇ (β)· ἐξ οὗ μανθάνομεν ὅτι ὁ Σέσωστρις τοῦ Ἡρόδοτου εἶνε ὁ Σέτωσις τοῦ Μάνεθων, Ἀρμαῖς δ' ὁ ἀδελφός τοῦ Σετώσιος ἢ Σεσώστριος εἶνε ὁ Μοῖρις τοῦ Ἡροδότου, δὲν ἦτο δὲ διαδοχικὸς βασιλεὺς ὡς ὁ Ἡρόδοτος γράφει· ἀλλ' ἀναπληρωτὴς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Σεσώστριος καθ' ὃν καιρὸν οὗτος εὕρισκετο εἰς τὰς πολυχρονίους αὐτοῦ ἐκστρατείας· ὁ Σέσωστρις δ' ἡ Σέτωσις ἐβασίλευσεν ἔτη 59, καὶ διεδέχθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ῥάμσες βασιλεύσαντος ἔτη 66· οὗτος δ' εἶνε ὁ Φερὼν τοῦ Ἡροδότου, ὥστε οἱ Φαραὼ ἔφερον ὀνόματα δύο, ὧν ποτὲ τὸ ἐν καὶ ποτὲ τὸ ἕτερον ἔγραφον. Διεδέχθη δ' ὁ Ῥάμσες ἡ Φερὼν ὑπὸ Ἀμένοφιδος, καὶ ἐπομένως τούτου τὸ

- (α) Αὕτη εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καλουμένη Νίτωκρις.
(β) Ἰώσηπος, σελ. 831. I. ε.

ὄνομα σημαίνει Ἑλληνιστὶ Πρωτεύς, ἐπειδὴ οὗτος ἦτο διάδοχος τοῦ Φερῶν υἱοῦ τοῦ Σεσώστριος. Κατὰ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἐξένισε δεχθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ τὸν Πάριν μετὰ τῆς Ἑλένης καὶ ὕστερον τὸν Μενέλαον μετὰ τῆς ιδίας. Ἐπεθύμησε δὲ, ὡς λέγει ὁ Μάνεθων, ἵνα ἴδῃ τὸν Θεόν, ὅπως καὶ ὁ πρότερον τούτου βασιλεύσας Ὀρός. Εἰς δ' ἱερεὺς υἱὸς τοῦ Πεσίου Ἀμένοφις τούνομα, ὅστις σοφὸς ὢν, ἐφαίνετο κατὰ τὰς προρρήσεις θεοῦ μετέχων, εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ἡδύνατο νὰ ἴδῃ τὸν Θεόν, ἂν ἀπεχώριζεν ἐκ τοῦ κράτους τοῦ ὅλους τοὺς λεπροὺς καὶ τοὺς πάσχοντας ἐκ παρομοίων ἀσθενειῶν. Καθ' ἃ συνήθροισεν αὐτοὺς περὶ τὰς 80 χιλιάδας ὄντας, καὶ ἐπεμψε μετὰ τῶν Αἰγυπτίων ἵνα ἐργάζωνται πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Νείλου. Ἰδὼν δ' ὁ ἱερεὺς καθ' ὕπνον, ὅτι ἐμελλεν ὁ Θεὸς νὰ καταστήσῃ τοὺς καταπονουμένους λεπροὺς κυρίους ἐπὶ 13 ἔτη τῆς Αἰγύπτου, ἵνα ἐπιλησθῶσι τὰς αὐτῶν θλίψεις, καὶ φοβούμενος πρὸς τὸν Φαραῶ νὰ τὸ εἰπῇ, ἔγραψεν αὐτὸ καὶ ἀπέθανεν. Οἱ δὲ λεπριῶντες, ἀφοῦ ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς ἔργα κοπιῶδη εἰργάζοντο, παρεκάλεσαν τὸν βασιλέα ἵνα τοὺς ἐλαφρύνῃ δίδων αὐτοῖς τὴν Ἀβαριν χώραν, ἄλλοτε Τρίφον ὀνομαζομένην, τὴν ὑπὸ τῶν ἐξωσθέντων ὑπὸ τοῦ Θέμοσις νομάδων κατοικηθεῖσαν. Ἀποκατασταθέντες δ' ἐν αὐτῇ μετὰ τὴν ἄδειαν τοῦ βασιλέως ἐπανέστησαν, καὶ ἐκλέξαντες ἱερεῖα ἐξ Ἑλιουπόλεως Ὁζαρσιφῶν καλούμενῶν ὑπεχρεώθησαν μεθ' ὅρκου ἵν' αὐτῷ ὑπακούωσιν. Ἐπεμψαν δὲ πρέσβεις εἰς Ἱερουσαλὴμ καλοῦντες τοὺς ἐκδιωχθέντας ὑπὸ τοῦ Θέμοσις νομάδας, οἵτινες ἀφίκοντο περὶ τὰς 200 χιλιάδας. Ὁ δὲ Ἀμένοφις (ἢ Πρωτεύς) τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς γραπτῆς προφητείας τοῦ ἱερέως ἔχων ὑπ' ὄψιν,

καὶ φοβούμενος νὰ συνάψῃ μάχην ἀπῆλθεν εἰς Αἰθιοπίαν, ἐνθαδεξιόμενος διήλθε καλῶς τὰ 13 ἔτη. Μετὰ παρέλευσιν δὲ αὐτῶν καταβάς μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ραμσὶς ἐξεδίωξε νικήσας τοὺς νομάδας καὶ ἠκολούθησεν αὐτοὺς διώκων ἕως τῶν μεθορίων τῆς Συρίας (α).

Οἱ νομάδες οὗτοι αἱ εἰς τὸν Ὀζαρσιφὼν ἱερέα μεθ' ὅρκου ὑποταχθέντες εἰσὶν οἱ ἐκ τούτου τὸ ὄνομα ἔχοντες νῦν Ντροῦζ, οἵτινες τὴν ἱστορίαν ταύτην κατὰ παράδοσιν διατηροῦντες λέγουσιν ὅτι ἐξουσίαζόν ποτε τῆς Αἰγύπτου, ἣν καὶ ἑαυτῶν χώραν λέγουσιν· ἐπὶ δὲ χακῆμ μπὶ ἄμρ ιλλά, δηλαδή· κατὰ διαταγὴν Θεοῦ ἐπ' αὐτῶν ἄρξαντος βασιλείως (εἰσὶ δὲ τοιοῦτοι βασιλεῖς πολλοί) ὅσοι κατεγράφησαν ἐν τοῖς αὐτοῦ δέλτοις εἰσὶν οἱ Ντροῦζ πιστοί, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἕκτοτε οὔτε αὐξάνει οὔτε ἐλαττοῦται. Ἐξῆλθον ἐξ Αἰγύπτου λέγουσι μετὰ τῆς φυλῆς τοῦ Βενιαμίν, ἥτοι ἐν τῇ ἐξόδῳ· ἀλλὰ πρὸ τούτων προεξῆλθον οἱ ὑπὸ τοῦ Θέμοσις ἐκδιωχθέντες καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ κτίσαντες, ἥτις ὠνομάζετο ἔτι καὶ Ἰεβοῦς καὶ οἱ κάτοικοι ταύτης Ἰεβουσαῖοι (β), καὶ ἔτι πρότερον ἀπλῶς Σαλήμ (γ). Ἀραβιστὶ σημαίνουσα βιβλία ὥς κτισθεῖσα εἰς χώραν ἀσφαλῆ διὰ τὸν φόβον τῶν Αἰγυπτίων καὶ Ἀσσυρίων. Ντροῦζ ἐπομένως ἦτο ὁ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀβραὰμ βασιλεὺς αὐτῆς Μελχισεδέκ Μάλεκ Σαντέκ δηλαδή βασιλεὺς πιστός. Ἡ δὲ φυλὴ τοῦ Βενιαμίν συνεβιβάσθη μετὰ τῶν Ἰεβουσαίων, διότι τοὺς ὁμοφύλους αὐτῶν εἶχε κατὰ τὴν ἐξόδον συνεταίρους. Λατρεύουσι καὶ νῦν ἔτι κεφαλὴν μόσχου, καὶ εἰς τὸν τούτων ναόν, καὶ ὄχι εἰς τὸν τῶν Ἑβραίων εὗρεν ὁ Ἀντίοχος ἐν Ἱερουσαλήμ βοδὸς χρυ-

(α) Ἰώσηπος σελ. 835. I. θ'. (β) Ἰησοῦς Νανη ιε'. (γ) Γεν. ιδ'.

σὴν κεφαλὴν καὶ ὄχι ὄνου, ὡς ὁ Ἀππίος καθ' Ἑβραίων καταφερόμενος λέγει (α). κακίζει δ' ὁ Ἰώσηπος, διότι θέλει ν' ἀναφέρῃ τὴν ἱστορίαν τῶν Ντρούζ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Ἑβραίων, ἐνῶ οἱ Ἑβραῖοι ἐν Χαναάν ἀπὸ Ἀβραάμ χρονολογοῦνται, οἱ δὲ Ντρούζ χρονολογοῦσι καθ' ἃ προέγραψεν ἡμῖν ὁ Μάνεθων 338 ἔτη πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἰακώβ ἐν Αἰγύπτῳ τοῦ Ἀβραάμ ὑπάρξαντος πρὸ ταύτης κατὰ τὴν Βίβλον ἔτη 215. Λέγουσιν οἱ Ντρούζ ἑαυτοὺς Ἀραβας ἐβδομηκοντάκις ἀρχαιοτέρους ἀφ' ὅσον ὁ Ἀδάμ ἀρχαῖος κατὰ τὴν χρονολογίαν ἡμῶν ὑπάρχει, δηλαδὴ ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τῶν περὶ τὰς 490 χιλιάδας περίπου ἔτη πρὸ ἡμῶν. Καλοῦσι τὴν Δαμασχὸν Σιάμ δηλαδὴ κέδρον ἢ Μπάρ Ἐλ Σιάμ δηλαδὴ χώραν τῶν κέδρων ἕνεκα τῶν πολλῶν ἄλλοτε ἐκεῖσε κέδρων. Τὴν Ἰύρον καλοῦσι Σοῦρ δηλαδὴ Φρούριον ὀχυρόν, τὴν Σιδώνα Σάϊντα δηλαδὴ καλὴν. Τὴν Μέμφις Μένφις δηλαδὴ τόπον ἐξορίας. Τὴν Βαβυλῶν Μπάμπ ἐλ ἀοὺν δηλαδὴ θύραν ὑποταγῆς ἔχοντος τοῦ ἀοὺν ἀρχαῖκῶς τὴν σημασίαν ὑποταγῆς, ἐνῶ νῦν περιέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν ἡ χάρις λ. χ. Ἀοὺν ἢ καὶ δ' εὐωνύαν Ἀβνὶ Ἰλλὰ δηλαδὴ θεία χάριτι, καὶ ὄνομα κύριον Ἀβνὶ δηλαδὴ χαρίεις. Ἐκ τῶν Ἀραβικῶν δ' ὀνομάτων Μέμφις καὶ Βαβυλῶν φαίνεται, ὡς ἡ Βίβλος καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἔγραψαν, ὅτι οἱ Χαλδαῖοι καὶ οἱ Αἰγύπτιοι κατῆλθον εἰς χώρας ἀνηκούσας τοῖς Ντρούζ. Ὁ Νεβρώδ λ. χ. υἱὸς τοῦ Χοὺς τοῦ υἱοῦ τοῦ Χάμ κατέλαβεν ἐκ τῶν Ντρούζ τὴν Βαβυλῶν (β), καὶ ὁ Μηνᾶς κατῆλθε κτίσας πρῶτος τὴν Μέμφις εἰς τὴν χώραν τῶν Ντρούζ· καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἰεζεκιήλ εἶπε· καὶ θέλω ἐπαναγάγει τοὺς αἰχμα-

(α) Ἰώσηπ. σελ. 840. II. δ'. (β) Γεν. ι.

λώτους τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐπιστρέφει αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν Παθρῶς, εἰς τὴν γῆν τῆς καταγωγῆς αὐτῶν (α). Εἶνε ὁ λαὸς ὅστις εἰς ἀρχαίαν ἐποχὴν ἐξηπλοῦτο ἀπὸ τῆς Αἰθύης μέχρι τῆς Μηδίας καὶ Περσίας, ἔζη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ νομαδικῶς εἰς τὰς ἐρήμους, καὶ διηρεῖτο εἰς πολλὰς φυλάς· τούτων φυλὴ τις εἰς ἔθνος καταρτισθεῖσα ἠδρευσεν ἐν Βαβυλῶν καὶ ἄλλῃ ἐν Νινευί. Μετὰ δὲ τὴν κατάκτησιν αὐτῶν ὑπὸ τῶν Συρίων, ἐξουσίασαν τῆς κάτω Αἰγύπτου· ἐκ ταύτης δ' ἐκδιωχθέντες ὑπὸ Θέμοσις ἐκτίσαν τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐβασίλευσαν ἐν αὐτῇ, καὶ ἐντεῦθεν δὲ ὑπὸ τῶν Συρίων ἐκδιωχθέντες καὶ κατατρωπωθέντες, ἐποίησαν πρωτεύουσαν τὴν Πέτραν καὶ βασιλείον ὑπὸ τὸ ὄνομα γνωστὸν ἡμῖν τῶν Ναβαταίων, ὃπερ διεκρίνετο διὰ τὴν εὐνομίαν (β). Φαίνεται ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν καὶ πάνυ πρὸ ταύτης εἶχε γράμματα καὶ ἀριθμοὺς ἄλλα τῶν ὧν ἔχει νῦν, ἅπερ περισσώθησαν εἰς τὴν βήτην Μουκατέπ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπὸ Σουέζ εἰς Σινὰ διὰ τῆς βήτης Φαράν, εἰς τοὺς περὶ τὸ Σινὰ βράχους, εἰς τὰ ἐρείπεια τῆς πόλεως Πέτρας καὶ πολλαχοῦ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ καὶ ἐν τῇ Συρίᾳ ἐν γένει.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ Μάνεθων δὲν ὀρίζει ἡμῖν τὰ ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ἀμένοφιδος (Πρωτέως) γινώσκομεν ἐκ τοῦ Ἡροδότου ὅτι ἐδέχθη τὸν Πάριν μετὰ τῆς Ἑλένης, καὶ ὕστερον τὸν Μενέλαον μετὰ τῆς ἰδίας, ἐξ οὗ δείκνυται ὅτι ἐβασίλευσε πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν νομάδων, οἵτινες πολὺν καιρὸν εἰς τὰ ἔργα πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως κατεπονοῦντο, τοῦλάχιστον δέκα ἔτη. Πρὸ δ' αὐτοῦ ἐβασίλευσεν ὁ Φερὼν ἔτη 66, καὶ πρὸ τούτου ὁ Σέσωστρις ἔτη 59, ἐν οἷς καταλέγονται καὶ τὰ τοῦ Μοίρι-

(α) Ἰεζελ. κθ'. 14. Ἰερ. νά. (β) Στράβ. 767. 776 — 781,

δος· διότι ὁ Μάνεθων ὡς ἀναπληρωτὴν τοῦ Σεσώστριος τοῦτον λογίζει. Πρὸ δὲ τοῦ Σεσώστριος ἐβασίλευσεν Ἀμένοφισ ἔτη 19· ἦτοι τὰ πάντα ἔτη ἀπὸ Ἀμένοφισ μέχρι τῆς ἐπανάστασεως τῶν νομάδων λεπρῶν 154. Εὐρομεν δ' ὀρθολογίζοντες κατὰ γένεας ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἰακῶβ μέχρι τῆς ἐξόδου ἔτη 143. Καθ' ἃ φαίνεται ὅτι Ἀμένοφισ ὕψωσε τὸν Ἰωσήφ, καὶ ἐπὶ τούτου συνέβη ἡ εἰσόδος τοῦ Ἰακῶβ ἐν Αἰγύπτῳ, ἡ δ' ἐξοδος ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς ἀρχῆς τῶν ἐπαναστάντων λεπρῶν νομάδων, οἵτινες ἐν Τάνει κατὰ τὴν Βίβλον εἶχον καθέδραν, διότι ἔγραψεν ὁ Δαυὶδ « τὰ τέρατα καὶ σημεῖα συμβάντα ἐν πεδίῳ Τάνεως. » Ἐξ ἄλλου ὁ Ἰωσήφ ἐκλήθη ἐν τῇ ἀρχῇ μετὰ δύο ἢ τρία τοῦλάχιστον ἔτη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Ἀμένοφισ, μετὰ δέκα δ' ἔκτοτε ἔτη εἰσῆλθεν ὁ Ἰακῶβ εἰς τὴν Αἴγυπτον καθ' ἃ ἔχομεν τὴν εἰσοδὸν τοῦ Ἰακῶβ συμβᾶσαν τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἀμένοφισ ἢ πρὸ τοῦ θανάτου τούτου ἐπὶ ἑξ ἔτη· ἐξ οὗ ἔχομεν, 6 ἔτη ἐκ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀμένοφισ, πλέον 59 τῆς βασιλείας τοῦ Σεσώστριος, πλέον 66 τῆς βασιλείας Φερρών, πλέον 10 τῆς μέχρι τῆς ἐπανάστασεως τῶν λεπρῶν νομάδων βασιλείας τοῦ Πρωτέως, ἴσον ἔτη 141· καθ' ἃ ἡ ἐξοδος ἀκριβῶς φαίνεται συμβᾶσα ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν λεπρῶν νομάδων. Ἀμένοφισ (Πρωτεύς) δ' ἦτο ὁ διώξας τὸν Μωϋσέα, ἡ τοῦ Σεσώστριος θυγάτηρ ἐσωσέν αὐτὸν ἐκ τοῦ ὕδατος, καὶ Ἀρμαῖς, ἡ Μοῖρις ὡς ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας ἐκάλεσεν αὐτόν, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Σεσώστριος, ὁ ποιήσας τὴν λίμνην, ἀρχὼν ὢν τῆς Αἰγύπτου, ὅταν ὁ Σέσωστρις ἐπολέμει ἐν Ἀσίᾳ.

Τόσαῦτα εὐτυχῶς ἀγαθὰ εὐρίσκοντες εἰς τὸν Μάνεθων

παρατηροῦμεν κατὰ τὰ ἄλλα ὅτι ἐποίησε ταραχήν ἀδιέξοδον· διότι προσπαθῶν νὰ ἀποδείξῃ πανάρχαιον τὸ αὐτοῦ ἔθνος καὶ τὸν τούτου πολιτισμόν, ὅχι μόνον τὰς πλαγίας βασιλείας ἐλόγισε διαδοχικάς, ἀλλὰ καὶ τὴν σειράν τῶν διαδοχικῶν βασιλειῶν ἀνέτρεψε. Τὸν Χέρπα, ὃν Κουφροῦ καλεῖ, καὶ τὸν τούτου ἀδελφὸν Κεφρὴν τίθησιν εἰς τὴν IV δυναστείαν δηλαδὴ καθ' ἃ λογιζέται τὸ 4235 π. Χ. (α). Τὸν Μοῖριν τοῦ Ἡροδότου Amenema III καλῶν τίθησιν εἰς τὴν XII δυναστείαν δηλαδὴ 3064 π. Χ. (β). Τὴν εἰσοδὸν δὲν ὀρίζει τοῦ Ἰακῶβ ἐν Αἰγύπτῳ ἀλλὰ τίθησι κατὰ τὰς δυναστείας τῶν νομάδων διαρκεσάσας ἐκ τοῦ 2398 — 1703 π. Χ. (γ). Ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ὁ Μάνεθων καὶ ὁ κ. Μαριέτ βέη, οὔτε πρὸς τὸν Ἡρόδοτον οὔτε πρὸς τὴν Βίβλον καὶ οὔτε πρὸς τὰ Ἀργοναυτικά συμφωνεῖ.

Ὁ Μοῖρις ἢ ὁ Amenema, ὡς τὸν καλεῖ, καὶ τὸν θέτει 3604 π. Χ. ἂν δὲν παραδεχθῶμεν ὅτι ὑπῆρξε κατὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ Ἰακῶβ ἐν Αἰγύπτῳ, δεόν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὑπῆρξεν ὕστερον ταύτης· διότι ἐποίησε τὴν ὁμώνυμόν του λίμνην ἐπὶ τῷ σχοπῷ νὰ ποτίζωνται αἱ πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ Νείλου γαῖαι, ὅταν ἐν τῇ αὐξήσει τοῦ

(α) Hist. Egypt. par Mariet. bey. σελ. 29. (β) σελ. 44. (γ) σελ. 132. Αἱ τῶν νομάδων δυναστείαι εἰσὶν αἱ θεωρηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ὡς Αἰθιοπικαί· διότι ἔγραψεν ἡμῖν μεταξὺ τῶν ἀπὸ Μηνᾶ μέχρι Μοῖριδος 330 βασιλέων δέκα καὶ ὀκτὼ ἦσαν Αἰθίοπες, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες Αἰγύπτιοι ἐν οἷς ὑπάρχει βασιλεύσασα καὶ μία γυνὴ ὀνόματι Νίτωκρις. Ἦρξατο δὲ ἡ βασιλεία τῶν νομάδων ἐν Αἰγύπτῳ εὐρίσκομεν 684 ἔτη πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἀβραάμ ἐν Χαναάν, ἥτοι πάλυ πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐὰν αἱ πρὸ τοῦ Ἀβραάμ γενεαὶ καθ' Ἡρόδοτον λογιθῶσιν.

δὲν ἐπήρκει. Ἡ λίμνη δὲ καὶ ἡ εἰς ταύτην διοχετεύουσα τὰ ὕδατα διώρυξ, ἡ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰωσήφ φέρουσα, δέον νὰ ᾧσι σύγχρονοι ἢ νὰ προὔπηρχεν ἡ διώρυξ τῆς λίμνης καὶ ἐπομένως ὁ Ἰωσήφ τοῦ Μοίριδος· διότι ἀντὶ λίμνης ὁ σπουδαῖος βασιλεὺς ἠδύνατο διώρυγα νὰ ποιήσῃ λαμβάνων τὰ ὕδατα τοῦ Νείλου ἐκ χωρῶν ὑψηλοτέρων. Ἐὐν Χέοπα δὲ καὶ Κεφρήνα, ἐφ' ὧν ἐγένοντο τὰ σπουδαιότερα ἔργα τῆς Αἰγύπτου τίθησι κατὰ τὴν IV δυναστείαν, ὅλως ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἔθνους εἰς ἐποχὴν μυθώδη. Εἶνε δυνατόν τοιαῦτα ἔργα ἐν τοιαύτῃ ἐποχῇ νὰ ἐκτελῶνται, ἐνῶ καὶ σήμερον εἶνε ἀδύνατον νὰ κατορθωθῶσιν; ἔπειτα τοιαῦτα ἔργα ἂν προὔπηρχον τῆς ἐξόδου δὲν ἐπρεπέ που ν' ἀναφέρωνται ὑπὸ τῆς Βίβλου; Αἱ πυραμίδες, τὰ θαυμαστά ἔργα τοῦ κόσμου, ἐγένοντο εἰς τὴν ἀνθηροτέραν ἐποχὴν τῆς Αἰγύπτου· καὶ τοιαύτη εἶνε ἐκείνη, ἣτις ἦλθεν ἀμέσως μετὰ τὰ τεράστια τοῦ Σεσώστριος ἔργα· ὑπῆρξε δ' αὕτη ὡς ὁ Ἡρόδοτος τίθησι μεταγενεστέρα τοῦ Σεσώστριος καὶ τῶν Τρωϊκῶν ἔτι. Οὐδόλως ἔσφαλεν ὁ Ἡρόδοτος ὀρίζων τὰς ἀπὸ Μοίριδος μέχρι Σέθωνος ἑνδεκα διαδοχικὰς βασιλείας· ἐπειδὴ τῷ διηγήθησαν ταύτας οἱ ἱερεῖς κατὰ διαδοχὴν ἐπὶ τῆς ἀνθηρᾶς ἐποχῆς τῆς Αἰγύπτου, ὀρίσαντες τοὺς βασιλεῖς ἀπὸ Μηνᾶ μέχρι Μοίριδος καὶ τοὺς βασιλεῖς ἀπὸ Μηνᾶ μέχρι Σέθωνος πάντας, μεθ' ὃν διηρέθη ἡ Αἴγυπτος εἰς δώδεκα δυναστείας. Ἐσφαλεν ὅμως διότι δὲν διώρισεν ἡμῖν ἀκριβέστερον τὴν ἐποχὴν τοῦ Μοίριδος καὶ Σέθωνος καὶ τὰ ἔτη τῆς βασιλείας ἐκάστου τῶν μεταξὺ τούτων βασιλευσάντων βασιλέων, ὅπως ποιεῖ ἀρχόμενος ἀπὸ Ψαμμητίχου.

Ὁ Σισάκ ἢ Σουσακίμ τῆς Βίβλου σύγχρονος τοῦ

Σολομώντος καὶ Ῥοβοὰμ καὶ πενθερός τοῦ Ἱεροβοάμ
τίθεται πρῶτος βασιλεὺς τῆς XXII δυναστείας τὸ 980 π.
X. (α) Κατὰ δὲ τὴν ἐπαχὴν τῆς XXIII δυναστείας 840—
721 π. X. ὅτε ἐβασίλευεν ἐν Αἰγύπτῳ ὁ Φαραὼ Σώ ἡ
Σηγῶρ κατὰ τὴν Βίβλον παραδέχεται τὸ πρῶτον ὑπο-
ταχθεῖσαν τὴν Αἴγυπτον εἰς Αἰθίοπα βασιλέα (β). Ἡ
XXIV δυναστεία ἀποτελεῖται ὑφ' ἑνὸς μόνοῦ βασιλέως
καλουμένου Βόχορις βασιλεύσαντος ἔτη ἑξ ἁφοῦ ἐδίω-
ξεν ἐκ τῆς Αἰγύπτου τὸν Αἰθίοπα. Κατελθὼν ὁμῶς
εἴτα ὁ ἀποτελέσας τὴν XXV δυναστείαν Σαβακὼς Αἰ-
θίοψ ἔκαυσε τὸν Βόχοριν ζῶντα καὶ ἐξέτεινε τὴν ἀρχὴν
του μέχρις Αἰγύπτου ἀπὸ τοῦ 745—665 π. X. (γ). Τε-
λευταῖος βασιλεὺς τῆς δυναστείας ταύτης ὑπῆρξεν ὁ
Θηρακὰ 26 ἔτη βασιλεύσας. Δώδεκα δὲ ἀρχηγοὶ τῆς
Αἰγύπτου συνασπισθέντες ἐξεδίωξαν τὸν Θηρακὰ καὶ
διήρεσαν τὴν βορείαν Αἴγυπτον εἰς δωδεκαρχίαν διοι-
κήσαντες αὐτὴν ἐπὶ δεκαπέντε ἔτη, ἐνῶ ἡ νοτία ἡ Θη-
βαὶς διωχεῖτο ὑπὸ τοῦ Αἰθίοπος Πιανκί καὶ τῆς βασι-
λίσσης Ἀμερίτις· ἀλλ' ὁ Ψαμμήτιχος πρῶτος βασιλεὺς
τῆς XXVI δυναστείας ἀναβαίνων μετὰ τοὺς δώδεκα βα-
σιλεῖς εἰς τὸν θρόνον, φαίνεται λέγει ἀρχίζων τὴν ἱστορίαν
του ἐκ τῆς XXII δυναστείας (δ), δηλαδὴ ἐκ τοῦ 840 π.
X. ὅτε κατῆλθε τὸ πρῶτον ὁ Αἰθίοψ εἰς τὴν Αἴγυπτον.
Εἴτα πάλιν χαρακτηρίζει τὴν XXIII δυναστείαν ὡς διοι-
κηθεῖσαν ὑπὸ δώδεκα βασιλέων (ε), ἐνῶ μετὰ τὴν XXV
δυναστείαν προεῖπεν ἤρξαντο οἱ δώδεκα βασιλεῖς. Ἀλλὰ
καὶ τούτου παραδεχομένου εἶνε δυνατόν νὰ φαντασθῶ-
μεν τὸν Ψαμμήτιχον βασιλεύσαντα κατὰ τὸ 721 π.

(α) *Ap. hist. Egypt.* σελ. 88. (β) σελ. 90. (γ) σελ. 91.
(δ) σελ. 92 (ε) σελ. 196.

Χ. καθ' ὃ λήγει ἡ XXIII δυναστεία, καὶ ὕστερον μετὰ 30 ἔτη ἀφοῦ ἔφυγεν ὁ Αἰθίοψ, καὶ μετὰ 15 ἔτερα καθ' ἃ συνεβασίλευσε μετὰ τῶν δώδεκα βασιλέων, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ βασιλεύσῃ ἔτι 34 ἔτη; Ἀφοῦ καὶ αἱ πρὸ ὀλίγου εὐρεθεῖσαι στήλαι τοῦ Ἄπιος τῆς XXVI δυναστείας, αἱ βεβαιοῦσαι τὸν Ἄπιν γεννηθέντα τὸ 53 ἔτος τῆς βασιλείας ἐνὸς βασιλέως, καὶ ἀποθανόντα τὸ 16 ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ διαδόχου αὐτοῦ (α), δὲν βεβαιοῦσιν ἢ τὰ τοῦ Ἡροδότου προδιαγράψαντος τὸν Ψαμμήτιχον βασιλεύσαντα 34 ἔτη, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Νεκῶ βασιλεύσαντα ἔτη 16. Καὶ ἂν ἔχῃ οὕτω τότε Βόχορις, ὅστις, ὡς χρονολογικῶς τάσσεται, ἀντιστοιχεῖ καθαρῶς πρὸς τὸν Νεκῶ πατέρα τοῦ Ψαμμητίχου, τὸν ὑπὸ τοῦ Σαβακῶ φονευθέντα ὡς ὁ Ἡρόδοτος προέγραψε, πότε ἐβασίλευσεν, ἀφοῦ ἀπετέλει τὴν XXIV δυναστείαν; Πάνυ λοιπὸν συγκεχυμένως περιγράφονται αἱ εἰσβολαὶ τῶν Αἰθιόπων, αἱ δώδεκα βασιλείαι, καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς μονοκρατορίας τοῦ Ψαμμητίχου. Ἀλλ' ἐξ ἄλλου πάλιν ὁ κ. Mariett-bey ἀναγνωρίζων μετὰ τὸν Θηρακὰ τὴν δωδεκαρχίαν τῆς Αἰγύπτου παραδέχεται τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας τοῦ Ψαμμητίχου εὐθὺς μετὰ τὸν Θηρακὰ (6), ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι βασιλεύει ἀσάφεια καὶ σύγχυσις, ἐν ἧ δυνάμεθα νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὅτι κατὰ τὴν XXIII δυναστείαν πρὸ τοῦ Θηρακὰ καθὼς καὶ μετὰ τοῦτον διωκεῖτο ἡ Αἴγυπτος ὑπὸ δώδεκα βασιλέων, καὶ ἐπομένως ὡς προεῦρομεν ἐκ τοῦ Σέθωνος μέχρι Ψαμμητίχου διαδοχικῶς διωκεῖτο ὑπὸ δώδεκα ἐκάστοτε βασιλέων, κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καθ' ἣν εἰς τῶν δώδεκα βασιλέων ἦτο ὁ πατὴρ τοῦ Ψαμμητίχου Νεκῶ ἢ Βόχο-

(α) Aper. Hist. Egy. σελ. 199. (6) σελ. 198.

ρις κατήλθεν ὁ Θηρακά. Σὺ δὲ ἡ Σηγὼρ ὁ Φαραώ, ὅστις κατὰ τὴν Βίβλον ὑπῆρξε κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἀχάζ συγχρόνου τοῦ Ὡσιε καὶ Σαλμανασάρ ἡ Ἐνεμεσάρ, δηλαδὴ τὸ 726 π. Χ. ὑπῆρξε βεβαίως πρὸ τοῦ Βοχόριος, καθ' ἣν ἐποχὴν ἔδει νὰ ὑπάρχῃ κατὰ Μάνεθων ὁ ἐκδιωχθεὶς ὑπὸ τοῦ Βοχόριος Αἰθίοψ· διότι ὁ Βόχορις ὑπῆρξεν ἐκ τοῦ 721—715 π. Χ. Ὁ Μάνεθων λοιπὸν κατὰ ταῦτα πρὸς οὐδένα συμφωνεῖ, ἐνῶ ὁ Ἡρόδοτος καὶ πρὸς τὴν Βίβλον καὶ πρὸς τὰ Ἀργοναυτικὰ συμφωνότατος εἶνε καὶ ἐπιβεβαιοῦται ὑπὸ τῶν νεωστὶ ἀνακαλυφθεῖσων ἐπιτυμβίων στηλῶν τοῦ Ἀπιοῦ πραγματευομένων τὰ ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ψαμμητίχου καὶ Νεκώ. Ἰνα σώσῃ δὲ τὸν Μάνεθων ὁ κ. Mariet-bey, ὃν πιστότατα ἀκολουθεῖ, λέγει, ὅτι αἱ ἄφωνοι πέτραι νῦν ὁμιλοῦσι, καὶ εὐρίσκονται δὴθεν σύμφωνοι πρὸς τὸν Αἰγύπτιον ἱερέα (α). Βεβαίως ὁμιλοῦσιν, ὅταν παραδίδωσιν ἡμῖν διαδοχικῶς τὰς βασιλείας καὶ τὰ ἔτη αὐτῶν, εἰδ' ἄλλως ὁμιλοῦσιν, ὅπως ταῖς ὁμιλοῦσιν· ἐτι δ' ἀπορῶν λέγει· πῶς εἶνε δυνατόν εἰς τὰς πολλὰς καὶ διαφόρους πρωτεούσας νὰ εὐρίσκωνται ἀνδριάντες τοῦ αὐτοῦ Φαραώ, ἃν δὲν ὑπῆρχον αὐτὰ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του; (β) Θέλων διὰ τούτου ν' ἀποδείξῃ, ὅτι αἱ λεγόμεναι πλάγαι δυναστεῖται, ἐπειδὴ ἔχουσι βασιλεῖς, ὧν οἱ ἀνδριάντες εὐρίσκονται εἰς τὰς διαφόρους πρωτεούσας, πρέπει νὰ ᾧσι διαδοχικαί. Καὶ τί ἐμποδίζει εἰς ὁμόσπόνδους καὶ δι' ἐπιγαμιῶν καὶ νόμων συνδεδεμένους βασιλεῖς, καθ' ἃ ὁ Ἡρόδοτος προεῖπε, κατορθωμάτων χάριν, κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς ὁμοσπονδίας, νὰ ποιήσωσιν εἰς τὰς αὐτῶν πρωτεού-

(α) Hist. Egypt. σελ. 21. (β) σελ. 138.

σας καὶ ἀνδριάντας ἀνδρῶν τοιούτων, ὅφ' ὧν αἱ δόσπονδοι χῶραι βασιλεύονται; Ἴδου καθ' ἡμᾶς ἔξωθεν τοῦ βασιλικοῦ παλατίου τοῦ Βερολίνου εὐρίσκεται ἀνδριάς ἐνὸς αὐτοκράτορος Ῥώσσου· δὲν θὰ ὦσι τάχα θαυμάσιοι οἱ μεταγενέστεροι, ἂν ποτε εἴπωσιν ὅτι ἡ Γερμανία ὑπέκειτο διὰ τοῦτο εἰς τὴν Ῥωσσίαν; Ἐνῶ αἱ εἰς τὸ αὐτὸ ἔθνος πολλαὶ πρωτεύουσαι, καὶ ἡ τόση πληθὺς τῶν βασιλέων δηλοῦσιν ὅτι τὸ κράτος διηρεῖτο κατὰ διαφοροὺς ἐποχάς, εἰς πολλὰς βασιλείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΠΕΡΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΣ ΑΣΣΥΡΙΩΝ ΚΑΙ ΒΑΒΥΛΩΝΙΩΝ

Νεβρώδ υἱὸς τοῦ Χούς ἐγένετο ἀρχὴ τῆς βασιλείας τῆς Βαβυλῶνος καὶ Σεννάρ, ἐκ τῆς γῆς δ' ἐκείνης ἐξῆλθεν ὁ Ἀσσοὺρ καὶ ὠκοδόμησε τὴν Νινευί (α). Ὁ Χούς δ' ἦτο υἱὸς τοῦ Χάμ, καὶ ἐπομένως ἦτο ὁ Νεβρώδ σύγχρονος τοῦ Ἀρφραξάδ. Ἀλλ' ὁ Βερόζ ἤρχισε λέγει τὸ Χαλδαϊκὸν κράτος 2,000 ἔτη π. Χ. Εἰς τῶν βασιλέων Ἀμοκραβὶ ἔκαμε τὴν ἀρχικὴν διώρυγα τῆς Βαβυλῶνος, ἣν ἀνεκαίνισεν ὁ Ναβουχοδονόσορ. Πρὸ δὲ τῆς ἀρχῆς ταύτης τίθησιν ἐπὶ δύο αἰῶνας δυναστεύσαντας τοὺς Τουράν, καὶ πρὸ αὐτῶν ὀγδοήκοντα καὶ ἑξ βασιλεῖς, ὧν πρῶτος Εὐέοχος ὠνομάζετο. Ἐπιγραφὴ δὲ πρό τινων ἐτῶν εὑρεθεῖσα γράφει ὅτι ὁ Ναβουχοδονόσορ διώρθωσε τὸν πύργον, καὶ τὰς ὀροφάς, τὸν οἶ-

(α) Γεν. ι'. 8—12.

πον, τὸν ναὸν τῶν ἑπτὰ φώτων τῆς γῆς, τὸν ὁποῖον ὠκοδόμησεν ὁ πρῶτος βασιλεὺς μὴ δυνηθεὶς νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργον· ὡς δ' ἐπιγράφει ὁ Ναβουχοδονόσορ, ἐγκατέλειψαν αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ κατακλυσμοῦ, ἐπειδὴ ὠμίλουν λόγους ἀτάκτους. Οἱ σεισμοὶ δὲ καὶ ἡ ἀστραπὴ διέσεισαν τὰς ὀπτάς πλίνθους τῶν ἐπιστρωμάτων, ἡ δ' ὀπτὴ πλίνθος πεσοῦσα ἀπετέλεσε λόφους. Ἐτέρα ἐπιγραφὴ ἐν Νινευὶ εὑρεθεῖσα ἐπιβεβαιοῖ τὰ τοιαῦτα περιγράφουσα ἰδίᾳ τὰ τοῦ κατακλυσμοῦ.

Ἀμαρφαλ βασιλεὺς Σενναρ ὑπῆρξε καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Ἀβραάμ ἦλθεν ἐξ Αἰγύπτου, καὶ εἶχε περίπου ἡλικίαν 90 ἐτῶν (α), δηλαδή 200 ἔτη πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἰακώβ ἐν Αἰγύπτῳ.

Ὁ Ἡρόδοτος δὲ λέγει πρὸ τῆς ἀποστάσεως τῶν Μήδων ἐκ τῶν Ἀσσυρίων, ἐξουσίαζον οὗτοι τὴν ἄνω Ἀσίαν ἐπὶ 520 ἔτη (β). Εἰς τοὺς πρώτους δὲ κατακτητὰς τῶν Ἀσσυρίων ὑπῆρξεν ὁ Νίνος καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Σεμίραμις, τῆς ὁποίας διατείχισμα εὑρίσκετο ἀνατολικῶς τῆς πόλεως Ὡπιος κατὰ τὰ Ματηνὰ ὄρη (γ), τῶν δὲ Τυάνων ἐν Κιλικίᾳ ἐπέκειτο χῶμα Σεμιράμιδος καλῶς τετειχισμένον (δ). Τὰ Ζῆλα ἐν τῷ Πόντῳ ἐπὶ χώματι Σεμιράμιδος ἦσαν τετειχισμένα (ε). Τὸ τῆς Σεμιράμιδος στρογγύλον ὄρος εἶδομεν εἰς τὴν χώραν τῶν Πασαγράδων, καὶ τὴν Σεμίραμιν μόλις διὰ τῶν Βδελοχιστανικῶν ἐρήμων σωθεῖσαν ἐξ Ἰνδιῶν ἐρχομένην, τοὺς δ' Ἀφγᾶνας ὑποκειμένους τοῖς Ἀσσυρίοις, καὶ τὸ Μπενοῦ Ἀσσυρίων κτίσμα. Τὸ Βὰν δ' ἐν Ἀρμενίᾳ καλεῖται νῦν Σεμιραμ-γέρτ δηλαδή Σεμιράμιδος κτίσμα,

(α) Γεν. ιδ'. 1. (β) Ἡροδ., I. 95. (γ) Στραβ. 529. (δ) Στράβ. 537. (ε) Στράβ. 559.

ἐξ ὧν δηλοῦται ἡ ἀρχὴ τῆς Σεμιράμιδος καθ' ὅλην τὴν ἄνω Ἀσίαν. Οἱ Μῆδοι δ' ἀπέστησαν τῶν Ἀσσυρίων περὶ τὸ 744 π. Χ. ὑπὸ τὸν Δηϊόκην, καὶ ἐπομένως ἡ Σεμιράμις ὑπῆρξε τὸ 1231 π. Χ. Ἀλλ' οἱ Ἀσσύριοι προὔπῃρχον τῶν Ἀργοναυτικῶν ἐν τῷ Πάντῳ. Αὐτίκα δ' Ἀσσυρίης ἐπέβαν χθονὸς ἔνθα Σινώπη οἱ Ἥρωες (α). Κατὰ δὲ τὰ Ἀμαζωνικά, αἱ Ἀμαζόνες Σύριον εὐρυαίχμαν δέεπον στρατόν (β), δι' ὃ ἦτο πεπτωκυῖα ἡ ὀφρὺς τῶν Ἀσσυρίων ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐβοήθησαν καὶ τοὺς Τρώας, οἵτινες ἐπ' ἐκείνους ἐλπίζοντες ἤγειραν τὸν καθ' Ἑλλήνων πόλεμον, φήμην ἔχοντας οἷαν ὕστεραν ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας (γ). Πρὸ δὲ τῶν Ἀργοναυτικῶν εἶδομεν ὑπάρξαντα τὸν Σέσωστριν, ὅστις τὴν τῶν Ἀσσυρίων ἀρχὴν προσπαθὼν νὰ καταλύσῃ ἔβη μέχρις Ἀρμενίας καὶ Φάσιδος ποταμοῦ (δ). ἐξεθρόνισε δ' ἐν Νινευὶ καὶ Βαβυλῶνι τοὺς τότε βασιλεύοντας ἀδελφοὺς τῆς Σεμιράμιδος, ὥστε αὕτη ὑπῆρξε πρὸ Σεσώστριος, καὶ ἐπομένως σύγχρονος τοῦ Ἀμένοφιδος βασιλεύσασα περὶ τὸ 1410 π. Χ. Διειρηθήθῃ δ' ἔκτοτε ἡ τῶν Ἀσσυρίων καὶ Βαβυλωνίων ἀρχὴ μέχρι Κύρου, ὥστε ἡ κατὰ τοὺς δύο αἰῶνας δυναστεία τῶν Τουρανῶν προὔπῃρχε τῆς Σεμιράμιδος καὶ δεῖον νὰ ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ βασιλέως Σεννάρ Ἀμαρφάλ καθ' ἃ μεταξὺ τούτου καὶ Σεμιράμιδος παρεμπί-

(α) Ἀργ. Β. 946. (β) Στραβ. 514. (γ) Πλάτων Τόμ. Γ' βιβλ. γ'. 85. (δ) Στραβ. 559, 37, 537, 7· ἐν τῷ Ἡροδότῳ εἰς τινα ἑλθοσιν εὐρισκομένην εἰς τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ βιβλιοθήκην τοῦ ἑλ. Σχολείου, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν σημειώσεών μου, εὗρον εἰς τὸ βιβλίον Κλειῶ γεγραμμένον, ὅτι Σέσωστρις ἔθεσεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Βαβυλῶνος τὴν Νίτωκριν δευτέραν ἀπὸ τῆς Σεμιράμιδος βασιλεύσαντος, ἐκθρονίσας τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς.

πτύσει 200 ἔτη. Ἡ Σεμίραμις δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Νίνος τὴν δυναστείαν τῶν Τουρανῶν ἀνέτρεψαν, καὶ διὰ τοῦτο οὗτοι περιγράφονται ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος ὡς ἐχθροὶ τῶν Ἀσσυρίων (α). Ὅτι δὲ τοὺς διαδόχους τῆς Σεμιράμιδος κατεπολέμησεν ὁ Σεσώστρις ἐδείχθη ἐκ τῆς Βίβλου, ἣτις μὴ πραγματευομένη περὶ τῶν τούτου στρατειῶν δηλοῖ ὅτι ἐγένοντο ἢ πρὸ τοῦ Ἀβραάμ, ἢ κατὰ τὴν διαμονὴν τῶν Ἑβραίων ἐν Αἰγύπτῳ· ἀπεδείχθη δ' ἐκ τῶν συγχρονισμῶν τὸ δεύτερον, καὶ συμπεραίνεται ἐκ τῶν τοῦ Πλάτωνος λέγοντος οἱ περὶ τὸ Ἴλιον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Τρωϊκῶν πιστεύοντες τῇ τῶν Ἀσσυρίων δυνάμει τῇ περὶ Νίνου γενομένη τὸν πόλεμον ἤγειραν· ἦν γὰρ ἔτι τὸ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης σχῆμα καθάπερ νῦν, δηλαδή ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πλάτωνος, τὸν μέγαν βασιλέα (β). Ἀλλὰ μὴ βοηθήσαν τοὺς Τρῶας συμπεραίνεται, ὅτι ἦτο καταβεβλημένον ἐκ τῶν στρατειῶν τοῦ Σεσώστριος, καὶ ἐκ τῶν τῶν Ἀμαζόνων· διὸ καὶ οἱ ἐν τῷ Ἠόντῳ λαοί, ὡς αὐτόνομοι, ἐβοήθησαν τοὺς Τρῶας, ἐνῶ πρὸ τῶν στρατειῶν τοῦ Σεσώστριος, ὡς προανελύθη, ὑπέκειντο τοῖς Ἀσσυρίοις.

Σεναχάριβος ἢ Χουσαταρθαίμ καλούμενος ὑπὸ τῆς Βίβλου ἦλθε κατὰ τῆς Αἰγύπτου βασιλεύοντος Σέθωνος, καὶ κατεπολεμήθη ὑπὸ μυιῶν τῇ βοηθείᾳ τοῦ θεοῦ (γ)· ἔζησεν ἐπομένως περὶ τὸ 4462 π. Χ.

Ὁ Φοῦλ ἢ Φουά ἦλθεν ἐν Συρίᾳ τὸ 39 ἔτος τῆς βασιλείας Ἀζαρία, ἦτοι τὸ 773 π. Χ.

Ὁ Θεγλαθφελαστάρ ἦτο σύγχρονος τοῦ Ἀχάζ· ὑπῆρξε λοιπὸν τὸ 744 π. Χ.

(α) Ξενοφ. Κ. Π. V. 3. 24. (β) Πλάτ. Τόμ. ΣΓ'. βιβλ. γ'. 35
(γ) Ἠροδ. II 141. Κριταὶ γ'. 8.

Ὁ Σαλμανασάρ ἢ Ἐνεμεσάρ ὑπῆρξε τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας Ἐζεκία, ἥτοι τὸ 724 π. Χ.

Ὁ Σαναχιρήμ ὑπῆρξε τὸ 14 ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἐζεκίου ἥτοι περὶ τὸ 714 π. Χ. Διεδέχθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Σαχερδάν ἢ Σαχερδανοῦ, καθ' ὃν χρόνον ἀπέστησε τῶν Ἀσσυρίων ἡ Μηδία, ἥ, ὡς ὁ Ἰωβὶτ λέγει, καθ' ὃν χρόνον ἡκαταστάθησαν αἱ ἀπὸ Νινευὲ πρὸς Μηδίαν ὁδοί(α), καὶ ἐπομένως ἤρξεν ὁ Σαχερδάν περὶ τὸ 711 π. Χ. ἄλλοι δὲ μετ' αὐτὸν ὑπῆρξαν μέχρις οὗ εἶλε τὴν Νινευὲ Ναβουχοδονόσορ (β) ὁ δεύτερος τὸ 576 π. Χ.

Βαβυλώνιοι.

Βαλαδάν πατὴρ τοῦ Βαροδὰχ βασιλεύσαντος περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς τοῦ Ἐζεκίου ἥτοι τὸ 700.

Ναβουχοδονόσορ ὁ πρῶτος καθ' ὃν προεξηγήθη ἐβασίλευσεν ἔτη 21 ἐκ τοῦ 608 π. Χ. διεδέχθη δ' ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Ναβουχοδονόσορ βασιλεύσαντος ἔτη 24 εἶνε οὗτος ὁ ποιήσας κατὰ τὸν Δανιήλ εἰς τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ εἰκόνα χρυσῆν (γ), βασιλεύσας δὲ πρὸ τοῦ Βαλτάσαρ (δ). Εἰς τὸ δέκατον ἑβδόμον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐνέκησε τὸν Ἀρφραξάδ δηλαδὴ τὸν Ἀστυάγην καὶ ἐκυρίευσεν τὰ Ἐκβάτανα (ε) Τῷ δὲ οκτωκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ πέμψας τὸν στρατηγὸν Ὀλοφέρνην ἐξεδικήθη τὴν γῆν (ς), καθ' ὃν ἐκδικήσας τὴν γῆν ἐποίησε καὶ τὴν χρυσῆν αὐτοῦ εἰκόνα ἵνα προσκυνήσωσιν ὡς γράφει ὁ Δανιήλ. Διεδέχθη ὑπὸ Βαλτάσαρ, ὅστις δύο ἔτη ἄρξας (ζ) ἐβασίλευσε καθ' ὃν

- (α) Ἰωβίτ α'. 15. 21. (β) Ἰωβ. ιδ'. 15. (γ) Δανιήλ γ'. 1.
(δ) Δανιήλ ε'. 12. (ε) Ἰοιδίθ. α'. 13, 14. (ς) Ἰουδίθ. β', 1.
(ζ) Δανιήλ η'. 1.

χρόνον Ἀστυάγης εἶλε τὴν Νινευί. Τοῦτον ὁ Τωβίας καλεῖ Ἀσύηρον(α), ὁ δὲ Δανιήλ Δαρεῖον Μήδον(β). Πρῶτον δὲ ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἀστυάγους θεωρεῖ ὁ Δανιήλ ἐκεῖνο καθ' ὃ ἐβασίλευσε καὶ ἐπὶ τῶν Χαλδαίων τὴν Νινευί κυριεύσας(γ). Καὶ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Κύρου ἐκεῖνο καθ' ὃ οὗτος ἐνίκησε τὸν Ἀστυάγην(δ) ὅπερ πράγματι πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Κύρου ὑπῆρχεν. Εἶλε δὲ τὴν Νινευί ὁ Ἀστυάγης καθ' ὃ ἔτος κατελύθη ὑπὸ τοῦ Κύρου, ὅτε ὁ Δανιήλ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ἀστυάγους ἔπεσεν, ὡς δείκνυται, ταχέως εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Κύρου(ε) καὶ βεβαιοῦται ἐκ τῆς σχέσεως τῆς χρονολογίας τῶν Βαβυλωνίων πρὸς τὴν τῶν Μήδων.

Διεδέχθη δὲ τὸν Βαλτάσαρ Νεγλισοζὸρ βασιλεύσας τέσσαρα ἔτη, ὡς ἐδήλωσεν ἡμῖν ὁ Βερόζ, καὶ τοῦτον καθ' Ἡρόδοτον Νίτωκρις ἢ ὀχυρώσασα τὴν Βαβυλῶνα μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Νινευί, κατὰ δὲ Βερόζ ὁ ἀνῆλιξ Λαβοριζαρκὸθ ὅστις ἐννέα μῆνας ἐβασίλευσε, καὶ διεδέχθη ὑπὸ Ναβονίδ. Οὗτος, Λαβύνητος ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καλούμενος ἤρξε τὸ 556 π. Χ. μέχρις οὗ κατελύθη ὑπὸ τοῦ Κύρου, πρῶτον τὴν Βαβυλῶνα κυριεύσαντος· ὡς ἐξάγεται τὸ 539.

(α) Τωβίτ ιδ'. 45. (β) Δανιήλ ε'. 31. (γ) Δανιήλ θ'. 1.
(δ) Δανιήλ ια'. 1. (ε) Δανιήλ ε'. 31 ς' 28. θ'. ια'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

ΠΕΡΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΣ ΑΡΑΒΩΝ, ΣΥΡΙΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ
ΚΑΙ ΦΟΙΝΙΚΩΝ

Οἱ Ἀραβες Ντρούζ, ἢ οἱ Ναβάταῖοι εἶχον ἐδραν καθ' ἃ προανελύθη τὴν Βαβυλῶν, εἰς παναρχαιοτάτην ἐποχὴν.

Ὁ Χάμ δὲ κατέλαβε κατὰ τὴν Βίβλον τὰς περὶ τὸν Λίβανον χώρας τῶν Ντρούζ, ὁ δὲ ἐγγονος αὐτοῦ Νεβρώδ ἐκυρίευσεν τὴν Βαβυλῶν.

Οἱ Φοίνικες ἐλθόντες ἐκ τῶν δυτικῶς τῆς Μοσχάτ ἐν τῷ Περσικῷ κόλπῳ νήσων ἔκτισαν λέγει ὁ Ἡρόδοτος 2,300 πρὸ αὐτοῦ ἔτη ἤτοι 2,750 π. Χ. τὴν Τύρον· ὠνομάζοντο δ' αἱ νῆσοι Τύρος καὶ Ἀραδος, ὧν ἐπωνύμους ἔκτισαν τὰς ἐν τῇ Φοινικικῇ παραλίᾳ πόλεις (α). Ἀλλ' ὥς προανελύθη πρὸ τούτων ἄλλοι Φοίνικες ἐν Ἀσκάλῳ μετοικήσαντες ἦλθον πρὸ τοῦ πρώτου κατακλυσμοῦ, ὅτε ἐκλεψάν τὴν Ἰὼ ἐξ Ἀργούς.

Μελχισεδὲκ βασιλεὺς Σαλήμ (Ἱερουσαλήμ) σύγχρονος τῷ Ἀβραάμ (β).

Ἀθημέλεχ βασιλεὺς Γεράρων ὁ λαβὼν τὴν Σάραν (γ).

Ἀδωνιβεζὲκ βασιλεὺς Ἱερουσαλήμ σύγχρονος Ἰησοῦ Ναυῆ (δ).

Χειράμ βασιλεὺς Τύρου (ε), Ἀδρααζάρ υἱὸς Ῥαὰβ βασιλέως Σουβὰ, καὶ Θοοῦ βασιλεὺς Ἡμὰθ (Χόμψ) σύγχρονος Δαυΐδ (ς).

(α) Ἡροδ. II, 44. Στραβ. 766. (β) Γεν. ιδ'. (γ) Γεν. κ'. 1 — 13. (δ) Ἰησ. Ναυῆ ι'. 3. (ε) Βασιλ. Β'. ε', 11. (ς) Βασιλ. Β' κ'. 3. 9.

Σαβὰ ἡ βασίλισσα τῆς Ὑεμένης, σύγχρονος Σολομῶντος.

Ἄδερ βασιλεὺς Δαμασκοῦ σύγχρονος Ἰωσάφατ.

Ἀζιήλ βασιλεὺς Δαμασκοῦ σύγχρονος Ὀχοζίου.

Ῥεσὰν τελευταῖος βασιλεὺς Δαμασκοῦ σύγχρονος Ἀχάζ φονευθεὶς τὸ 744 π. Χ. ὑπὸ Θαλγαθφελασὰρ βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

ΠΕΡΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΣ ΛΥΔΩΝ.

Υἱοὶ τοῦ Σῆμ ἦσαν, λέγει ἡ Βίβλος, Ἐλάμ, Ἀσοῦρ, Ἀρφραξὰδ, Λοῦδ, Ἀράμ καὶ Καϊνὰν (α), ὧν ἕκαστος, λέγει ὁ Ἰώσηπος, ἀντιπροσωπεύει ἓν ἔθνος. Ὁ Ἐλάμ ἐκπροσωπεῖ τοὺς Μῆδους, ὁ Ἀσοῦρ τοὺς Ἀσυρίους, ὁ Ἀρφραξὰδ τοὺς Φρύγας, ὁ Λοῦδ τοὺς Λυδοὺς, καὶ ὁ Ἀράμ τοὺς Συρίους. Καὶ ἐξαποστελῶ εἰς τὰ ἔθνη Θαρσεῖς (τοὺς ἐν Ταρσῶ Κίλικας) καὶ Φοῦδ (Παμφύλους) καὶ Λοῦδ (Λυδοὺς) καὶ Μοσὸχ (Μυστοὺς) καὶ εἰς Θοδάλ (Θήβας τὴν πόλιν τοῦ Ἡετίωνος), καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα λέγει ὁ Ἡσαίας (β). Ὁ Λοῦδ λοιπὸν ἀδελφὸς τοῦ Ἀρφραξὰδ ὧν εἶνε αὐτῷ σύγχρονος.

Ὁ Ἡρόδοτος λέγει ὅτι οἱ Λυδοὶ Μῆδοι πρὶν καλοῦμενοι ἐκλήθησαν Λυδοὶ ἀπὸ τοῦ ἐπ' αὐτῶν βασιλεύσαντος Λυδοῦ τοῦ Ἀτυος (γ). Τούτου τοὺς ἀπογόνους διεδέχθη Ἀγρων υἱὸς Νίνου τοῦ Βήλου τοῦ Ἀλ-

(α) Γεν. ι'. 22. (β) Ἠσαίας ξγ. 19. (γ) Ἠροδ. 1. 7.

καίου τοῦ Ἡρακλέους· δηλαδή Ἀσσύριος βασιλεὺς, οὗτος οἱ ἀπόγονοι ἤρξαν ἐπὶ εἴκοσι καὶ δύο γενεὰς ἀνδρῶν, ἔτεα πέντε καὶ πεντακόσια (α) μέχρι Γύγεω 38 ἔτη βασιλεύσαντος (β) ἐκ τοῦ 730 π. Χ. ὡς ἐκ τῶν συγχρονισμῶν δείκνυται· ὥστε Ἀγρων ὁ Νίνου ὑπῆρξε περὶ τὸ 1235 π. Χ. Σεμίραμις δ' ἡ γυνὴ τοῦ Νίνου πρεῖπεν ὁ Ἡρόδοτος ὅτι ἐβασίλευσε τὸ 1231 π. Χ. ἐξ ὧν καταδείκνυται ἡ ταυτόχρονος κυριαρχία τῶν Ἀσσυρίων ἐπὶ τῶν ἐθνῶν τῆς ἄνω Ἀσίας· ἀλλ' ἀνάγκη, ὡς ἐκ τῶν συνδυασμῶν τῶν ἱστορικῶν συμβάντων προκύπτει, ν' ἀναγάγωμεν τὴν βασιλείαν τῆς Σεμιράμιδος εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀμένοφιδος.

Διεδέχθη τὸν Γύγην Ἀρδὺς, ἐφ' οὗ Κιμμέριοι ὑπὸ τῶν Σχυθῶν ἐξαναστάντες ἦλθον καὶ ἐκυρίευσαν τὰς Σάρδεις πλὴν τῆς ἀκροπόλεως (γ). Πρὸς τοῦτον ὁ Ἀριστομένης ἐνενοεῖ ἀπελθεῖν, καὶ εἰς Ἐκβάτανα πρὸς τὸν Φραόρτην (δ) μετὰ τὸ πέρασ τοῦ β'. Μεσσηνιακοῦ πολέμου συμβάντος τὴν εἰκοστὴν ἐνάτην Ὀλυμπιάδα (ε) ἦτοι τὸ 660 π. Χ. Ὡς δ' ἐξάγεται ἐκ τῶν χρονολογικῶν σειρῶν ὁ Ἀρδὺς ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 692-643 π. Χ. ὁ δὲ Φραόρτης ὁ β'. ὁ τοῦ Δηϊόχου υἱὸς τοῦ 53 ἔτη βασιλεύσαντος ἐβασίλευσεν ἐκ τοῦ 658-636 π. Χ. Βασιλεύσας δ' ὁ Ἀρδὺς 49 ἔτη διεδέχθη ὑπὸ Σαδυάττου βασιλεύσαντος ἔτεα δώδεκα· οὗτος διεδέχθη ὑπὸ Ἀλυάττου, ὅστις ἐξήλασε τοὺς Κιμμερίους ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ ἐπολέμησε μετὰ τοῦ Κυαξάρη (ς). Ἐβασίλευσε δ' ἔτη ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα (ζ) καὶ διεδέχθη ὑπὸ Κροίσου (η) ὅστις βασιλεύσας

(α) Ἡροδ. I. 7. (β) Ἡροδ. I. 14. (γ) Ἡροδ. I. 15. (δ) Παιρ. Μεσσην. XXIV, 2 (ε) Παιρ. Μεσσην. XXIII, 9, 10. (ς) Ἡροδ. I. 16. (ζ) I. 25. (η) I. 26.

δέκα καὶ τέσσαρα ἔτη (α) κατελύθη καθ' ἃ προδιευκρί-
νισθη τὸ 560 π. Χ. ὑπὸ Κύρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ΠΕΡΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΣ ΜΗΔΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΣΩΝ.

Ἡ Μηδία λέγεται ὑπὸ τῆς Βίβλου Ἐλάμ ἐκ τοῦ ὀνό-
ματος τῆς ἐπαρχίας Ἀμαδάν, ἣν Μηδίαν οἱ Ἕλληνες ὠ-
νόμασαν. Βασιλεὺς δ' Ἐλάμ ὀνόματι Ἐλαμασάρ ἦτο
σύγχρονος τῷ Ἀβραάμ ὅτε εἶχεν ἡλικίαν 90 περίπου
ἐτῶν (β). ὑπῆρξε λοιπὸν 200 ἔτη πρὸ τῆς Σεμιράμιδος.
Δηλοῦται δ' ὅτι ἡ Μηδία ὑπέκειτο καθὼς καὶ τὸ Σενάρ
κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀβραάμ εἰς συμμάχους βασι-
λεῖς οἵτινες ἀνάγκη νὰ ἦσαν οἱ Τουράν, εἰς οὓς ὑπέκυ-
ψε πᾶσα ἡ Μηδία καὶ οἱ Ἀσσύριοι ἔτι. Πρὸ τῶν Του-
ράν ὑπῆρξαν οἱ Ἰράν, εἰς τοὺς ὁποίους οὔτε οἱ Ἀσσύριοι
οὔτε τὸ δυτικὸν τῆς Μηδίας ὑπέκυψε, διότι ὁ Στράβων
τὸ ὄνομα τῆς Ἀριανῆς ἐξετείνετο, λέγει, μέχρι μέρους
τινὸς τῆς Περσίας καὶ Μηδίας (γ), οὔτε εἰς τὴν τῶν
Ἰβήρων, διότι οὗτοι ὡς προανελύθη μέχρι Ταυρίδος ἀ-
φίχθησαν (δ). Μετὰ δὲ τὴν δυναστείαν τῶν Τουράν, ὑ-
πέκυψαν οἱ Μηδοὶ εἰς τοὺς Ἀσσυρίους.

Ἀφοῦ δ' οἱ Ἀσσύριοι ἤρξαν ἐπὶ 520 ἔτη τῆς ἁνω
Ἀσίας (ε) Δηϊόκης ὁ Φραόρτεω, ἀπέστησεν ἐξ αὐτῶν
πρώτους τοὺς Μήδους (ς) καὶ ὠκοδόμησε τείχεα ὑψη-

(α) Ἡροδ. I. 28. (β) Ἡσαΐας ια' 11. Γεν. ιδ' 1. (γ) Στραβ. 724.
(δ) Ἡροδ. IV. 11. Στραβ. 61. 21. (ε) Ἡροδ. I, 95. (ς) I. 96.

λὰ καὶ κρατερὰ τὰ νῦν Ἀβγάτανα (α) (Ἐκβάτανα). Βασιλεύσας δὲ 53 ἔτη διεδέχθη ὑπὸ Φραόρτεω, ὅστις στρατευσάμενος κατὰ τῆς Νινευὶ διεφθάρη ἄρξας 22 ἔτη (β). Διεδέχθη δ' ὑπὸ τοῦ Κυαξάρη, καθ' οὗ τὴν Νινευὶ πολιορκοῦντος ἐπῆλθον οἱ ὑπὸ Μαδύην Σχύθαι. (γ) Βασιλεύσας δὲ 40 (δ) ἔτη διεδέχθη ὑπὸ Ἀστυάγους (ε) ὅστις ἐβασίλευσεν ἔτη 35 (ς) καὶ κατελύθη τὸ 564 π. Χ. ὑπὸ Κύρου.

Ἐβασίλευσε δ' ὁ Κῦρος ἔτη 29 (ζ) καὶ διεδέχθη ὑπὸ Καμβύσου στρατεύσαντος εἰς Αἴγυπτον, ὅτε οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐστρατεύσαντο κατὰ Πολυκράτους εἰς Σάμον (η). Ἐβασίλευσε δ' ἔτη ἑπτὰ καὶ μῆνας πέντε (θ) καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Σμέρδης μῆνας ἑπτὰ τὰς ἐπιλοίπους Καμβύσῃ εἰς τὰ ὀκτὼ ἔτη τῆς πληρώσεως (ι). Μετὰ ἐβασίλευσε Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπου 36 ἔτη (ια) ἀπέθανε δὲ τὸ ἔτος καθ' ὃ ἀπέστησαν οἱ Αἰγύπτιοι (ιβ), τέταρτον ἀπὸ τῆς ἐν Μα-
ραθῶνι μάχης (ιγ) ἤτοι τὸ 487 π. Χ. Διεδέχθη ὑπὸ τοῦ Ξέρξου βασιλεύσαντος ἔτη 21, καὶ οὗτος ὑπὸ Ἀρταξέρξου βασιλεύσαντος ἔτη 44, καὶ οὗτος ὑπὸ Δαρείου βασιλεύσαντος ἔτη 19, καὶ οὗτος ὑπὸ Ἀρταξέρξου βασιλεύσαντος ἔτη 39, καὶ οὗτος ὑπὸ Ὠχου βασιλεύσαντος ἔτη 26, καὶ οὗτος ὑπὸ Ἀρσίου βασιλεύσαντος ἔτη 2, καὶ οὗτος ὑπὸ Δαρείου βασιλεύσαντος ἔτη 3, καὶ κάταλυθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

(α) Ἡροδ. I, 98. (β) I, 102. (γ) I 103. (δ) I. 106 (ε) I. 107. (ς) I. 130. (ζ) I. 214. (η) III 44. (θ) III 66. (ι) Ἡροδ. III, 67. (ια) III, 88. (ιβ) VII, 3. (ιγ) VII, 2.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

ΠΕΡΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΣ ΠΕΛΑΣΓΩΝ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΩΝ.

Οἱ Ὀλύμπιοι θεοὶ ἀνάγονται εἰς τὰς πρὸ τῶν κατακλισμῶν ἐποχάς, οἱ δὲ πόλεμοι αὐτῶν ἐκ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῶν Γιγάντων ἐκ τῆς χαλκιδικῆς χερσονήσου εἰσὶ πόλεμοι λαῶν ὁμόρων μυθικῶς παραδεδομένων. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ὄνομα Ζεὺς εἶναι Πελαγικὸν δηλοῖ ἐποχὴν καθ' ἣν ἐν Ἑλλάδι ἤρχον οἱ Πελασγοί. Τούτων ἀρχαιοτέρα εἰσβολὴ γνωστὴ ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἡ παραδοθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀρχάδων, ἐν οἷς ὁ Πελασγὸς ἐθεωρεῖτο ὡς πρῶτος ἐν Ἀρκαδίᾳ, ἐπειδὴ πρῶτος ἐν αὐτῇ ἐβασίλευσε καὶ ἐδίδαξε νὰ ποιῶσι καλύβας καὶ χιτῶνας ἐκ δερμάτων χοίρων, καὶ τροφὴν νὰ μεταχειρίζωνται τὰς βαλάνους τῶν δρυῶν, ἐνῷ πρὸ τούτου οἱ Ἀρχάδες γυμνοὶ καὶ ἄνευ ἐνδυμάτων ἐτρέφοντο ἐκ χόρτων καὶ ῥιζῶν (α) ἐπειδὴ τότε, ὡς ἐκ τῆς διαίτης αὐτῶν συμπεραίνεται, ἡ γῆ τῆς Ἀρκαδίας εἶχε θερμοκρασίαν καὶ κλίμα, οἷα ἔχουσιν αἱ τοῦ Ἰσημερινοῦ νῦν χῶραι.

Ἰναχος τελευταῖος βασιλεὺς τῶν Πελασγῶν ἐν Ἀργεὶ ἐφ' οὗ ὑπῆρξεν ἐλθὼν ἐξ Αἰγύπτου, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Αἰγύπτου Δαναός, ὅτε καὶ οἱ Πελασγοὶ ἔπαυσαν νὰ βασιλεύωσιν ἐν Ἀργεὶ, οἱ δὲ Ἀργεῖοι ὠνομάσθησαν Δαναοί, καὶ ὕστερον Ἀχαιοί, ἐκ τοῦ Ἀχαιοῦ δισεγγόνου τοῦ Δευκαλίωνος· ἐπειδὴ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀ-

(α) Πausan. Ἀρκad. I. 4-7. Περιέργον εἶναι ἂν ποτε ἀποδειχθῇ ὅτι, ἐπειδὴ οἱ Πελασγοὶ εἰσὶν Ἕλθανοί, καὶ κατὰ τὰς μετὰ ταῦτα ἐν Ἑλλάδι τούτων εἰσβολάς, λ. χ. κατὰ τὰς ἐπὶ τῆς

χαιοῦ Ἀρχανδρος ἐνυμφεύθη Σκαιὰν θυγατέρα τοῦ Δαναοῦ (α).

Δευκαλίων Ἑλλήνων βασιλεὺς ἐφ' οὗ κατὰ τὰ προαναλυθέντα ἐγένετο ὁ πρῶτος κατακλυσμός, καὶ ἐξ οὗ ἤρξαντο βασιλεύειν οἱ Ἕλληνες καὶ ἔπαυσαν νὰ βασιλεύωσι τοῦ λοιποῦ οἱ Πελασγοὶ ἐν Ἑλλάδι (β).

Ὡγυγος ὑπῆρξε βασιλεὺς ἐν Ἀττικῇ ὅτε ἐγένετο ὁ δεύτερος κατακλυσμός (γ) ὁ σύγχρονος κατὰ τὰ προαναλυθέντα τῷ ἐπὶ Νῶε καὶ ἐπὶ Ἀνακοῦ, καὶ τῷ δευτέρῳ κατακλυσμῷ τῶν Σινῶν.

καταδιώξεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν Σλάβων ἀποκαθίσταντο ἐνθα καὶ κατὰ τὰς προηγουμένας. Ἐκαλοῦντο δὲ λέγει ὁ Πausanias οἱ Ἀρκάδες, ὑπὸ τῆς Πυθίας θαλανηφάγοι καὶ πολὺ ὕστερον, ὅταν ἀπηγόρευον εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους τῆς γῆς τῶν Ἀρκάδων ἀπτεσθαι· ἀλλὰ καὶ εἰς ἐμὲ ἐχρῶντο Ἀρκάδες βαλάνοις· ἐνθυμούμαι ἐν Στεμνίτζῃ τὴν ἐκ Σύρνης γείτονα ἡμῶν νὰ ψῆνῃ ἐν τῇ πυρρῇ τῆς δρυὸς τὰς βαλάνους καὶ νὰ γεύηται οἰκογενειακῶς ταύτας ὡς ἡμεῖς τὰ κάστανα.

(α) Pausan. Ἀχαϊκά I, 1 — 8. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐμάθομεν ἐκ τῶν ἱκετιδῶν τοῦ Αἰσχύλου, ὅτι ὁ Δαναὸς ἦτο σύγχρονος τοῦ βασιλεύοντος ἐκ τοῦ Αἴμου μέχρι τοῦ Ταινάρου Ἰνάχου τοῦ πατρὸς τῆς Ἰοῦς καὶ τοῦ Φερωνέως· ἐπὶ δὲ Φερωνέως γινώσκουμεν ὅτι συνέβη κατακλυσμός, ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ κατακλυσμός οὗτος ἦτο σύγχρονος τῷ ἐπὶ Δευκαλίῳ· ἐπειδὴ ὡς προανελύθη μετὰ τὸν Δαναὸν καὶ μετὰ τὸν Δευκαλίωνα Πελασγοὶ ἐν Ἑλλάδι δὲν ἐβασίλευσαν καὶ ἐπομένως ὁ Ἀρχανδρος δισέγγατος τοῦ Δευκαλίῳ ὦν, ἐπειδὴ ἦτο υἱὸς τοῦ Ξούθου, ἐνυμφεύθη κόρην οὐχὶ τοῦ ἐπὶ Ἰνάχου Δαναοῦ, ἀλλὰ τούτου μεταγενεστέρου (β) Θουκυδ. I, 3. (γ) Ὁ ἐπὶ Ὡγύγου κατακλυσμός περιγράφεται ὡς πρῶτος συμβᾶς, τοῦ Ὡγύγου περιγραφομένου συγχρόνου τοῦ Φερωνέως υἱοῦ τοῦ Ἰνάχου ἐν Ἀρ-

Διόνυσος ὁ τῆς Σεμέλης ὑπῆρξε χίλια ὀκτακόσια ἔτη πρὸ τοῦ Ἡροδότου (α), καὶ ἐπομένως τὸ 2,084 π. Χ. ὑπάρξας ἔζησε μετὰ τὸν Ὠγυγον.

Ἐλειος υἱὸς τοῦ Περσέως ἦτο σύγχρονος τοῦ Σεσώστριος, ἐπειδὴ ὁ ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν Νέστωρ ὁ Νηλεὺς διεδέχθη τὸν Ἀφαρέα υἱὸν τῆς Γοργοφόνης ἀδελφῆς τοῦ Ἐλείου (β) καὶ ἐπομένως ὁ Ἀφαρεὺς εἶνε σύγχρονος τοῦ Φερῶν καὶ ὁ Ἐλειος σύγχρονος τοῦ Σεσώστριος. Ἐκτίσεν ὁμῶνυμον αὐτοῦ πόλιν, τὸ Ἐλος ἐν τῇ Λακωνικῇ (γ), ἐξ οὗ κατὰ τὴν Βίβλον ὁ Ἐλεισά υἱὸς τοῦ Ἰάφεθ (δ) ἐκ τῶν χωρῶν τοῦ ὁποίου ἐξήρχετο πορφύρα (ε), Κόχλους δ' εἰς βαφὴν πορφύρας παρέχεται, λέγει ὁ Πausanias, τὰ ἐπιθαλάσσια τῆς Λακωνίας (ς)

γχι. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἱστορικῶς ἀπεδείχθη ἀπ' ὅτου ἐβασίλευσαν οἱ Ἕλληνες καὶ Ἀναοὶ ἔπαυσαν νὰ βασιλεύωσιν οἱ Πελασγοί, οἱ δὲ ἄνθρωποι παρήχθησαν λέγεται ἐκ τῶν πετρῶν τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τῆς Πύρρας, καταλληλότερον εἶνε νὰ παραδεχθῶμεν, ὡς πρῶτον κατακλυσμὸν τοῦ Δευκαλίωνος. Δέν ἦσαν δ' ἀμφοτέρωι σύγχρονοι ἐπειδὴ οἱ Σῖναι ἱστοροῦσι κατακλυσμοὺς δύο πολὺ ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντας, καὶ δέν ἀναφέρουσιν οἱ Ἕλληνες τὸν κατακλυσμὸν τοῦ Ὠγύγου συμβάντα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Δευκαλίωνος, ἐνῶ ἐπὶ τούτου παρὰδίδουσιν ἡμῖν ὅτι κατακλύσθη καὶ ἡ ἀρχαιοτάτη πόλις Παρνασίς. (Pausan. Phocicæ VI, 1—3). Ἀλλ' οὕτε ὁ Ὠγύγος ὑπῆρξεν ἐπὶ προϋπάρχαντος ἄλλου Φερωνέως· ἐπειδὴ κατὰ τὰ προαναλυθέντα ὁ ἐπὶ Ἀνακοῦ τοῦ Φρυγῆος κατακλυσμὸς εὗρέθη μεταγενέστερος τοῦ ἐπὶ Δευκαλίωνος. καὶ ἐπομένως οἱ παρὰδιδόμενοι ὑφ' Ἑλλήνων κατακλυσμοὶ ἐλέγχονται ὡς ἐμπετόντες εἰς ἀναχρονισμούς.

(α) Ἡροδ. II, 145. (β) Pausan. Μεσσην. III, 1, II, 4. (γ) Paus. Λακων. XX, 6. (δ) Γεν. ι'. 2. (ε) Ἰεζεκ. κζ'. 6. (ς) Paus. Λακων. XXI, 6.

καὶ τὰ κατὰ τὴν ἀρχαίαν Βούλῃν ἐν Φωκίδι (α). Ἡ κάλλιον εἰπεῖν παρέχουσι διὰ βαφὴν πορφύρας τὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου κόκκους πρίνου, τοὺς κοινῶς καλουμένους πρινοκόκκι· ἐξ ὧν καθαρῶς δείκνυται ὅτι ἡ χώρα τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰάφεθ Ἑλεις ἀναφέρεται εἰς τὸ Ἑλος τὸ κτισθὲν ὑπὸ Ἑλείου τοῦ υἱοῦ τοῦ Περσέως.

Τὰ Ἀργοναυτικά συνέβησαν ὡς προανελήθη καθ' ὃν χρόνον ἐβασίλευεν ἐν Αἰγύπτῳ ὁ υἱὸς τοῦ Σεσώστριος Φερών, ἥτοι τὸ 1350 π. Χ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἰδίου συνέβησαν καὶ τὰ Ἀμαζωνικά· τὰ δὲ Τρωϊκά συνέβησαν ἐπὶ Πρωτέως τοῦ διαδόχου τοῦ Φερών.

Ὁ Θαλῆς ὀγδοήκοντα ἔτη ζήσας ἐγεννήθη τὸ 640 π. Χ. προεῖπε δὲ τὴν περίφημον ἐκλειψιν τοῦ ἡλίου εἰς ἡλικίαν 43 ἐτῶν.

Ἡ μάχη τοῦ Μαραθῶνος συνέβη τὸ 490 π. Χ.

Ὁ Ἡρόδοτος ἐγεννήθη τὸ 484 π. Χ. καὶ περιηγεῖτο τὸ 450 π. Χ.

Ἡ ἀνάβασις τῶν Μυρίων συνέβη τὸ 401 π. Χ. ὅτε ἀπέστησεν ἐκ τῶν Περσῶν ἡ Αἴγυπτος ὑπὸ Νεκτεναβῶ κατὰ τὸν ἐμφύλιον μεταξὺ Ἀρταξέρξου καὶ Κύρου πόλεμον.

Ὁ Ἀγησίλαος ἐπολέμησε τὸν Ἀρτεξέρξην μετὰ τὴν κατάβασιν τῶν Μυρίων περὶ τὸ 495 π. Χ. ἐβόηθησε δὲ περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του ἥτοι τὸ 361 π. Χ. Νεκτεναβῶ τὸν δεύτερον ἐν Αἰγύπτῳ βασιλεύοντα.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐβασίλευσε τὸ 336 π. Χ.

(α) Παυσ. Φωκικά XXXVII, 3.

ΒΙΒΛΙΟΝ Δ΄.

ΦΥΣΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

Διερχόμενος τὰς περιγραφείσας χώρας παρετήρησα, ὥς προερρέθη, εἰς Ἑρὰτ συμβαίνοντα κατ' ἔτος περὶ τὰ ἔαρ ἀέρα ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν τεσσαρακονθήμερον βροχὴν εἰς Τοξοῦν, ἐνῶ κατὰ τὸν ἴδιον καιρὸν εἰς ἀνατολικωτέραν ταύτης χώραν ἐν Χαμιά συμβαίνει σφοδρὸς ἀήρ. Ἀήρ δὲ ἐπὶ πλεόν κατὰ πᾶσαν νέαν σελήνην καὶ πανσέληνον συμβαίνει εἰς τὰς δύο ταύτας τελευταίας χώρας. Θερμότητα δ' εὔρον ἐν μηνὶ ἰουλίῳ εἰς τὴν ἀπὸ Καπάλ μέχρι Σεμιπαλατένσκ ἔρημον τῆς Σιβηρίας πολὺ μεγαλειτέραν ἐκείνης, ἣν ἡσθάνοην κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν εἰς τὴν ἐπὶ πολὺ νοτίως τῆς Σιβηρίας ταπεινὴν τῆς Χαμίας χώραν, καὶ εἰς τὰς χώρας τοῦ Ἰσημερινοῦ, καὶ εἰς τὰς τῆς Νουβίας ἐρήμους. Ἀβροχον δὲ χώραν ἐκτὸς τῆς Νουβίας εὔρον ἐν Χαμιά, ἐν ἣ, ὡς προέγραψα, οὐδόλως βρέχει. Εἰς δὲ

τάς ἐν τῇ προγραφείσῃ ἐρήμῳ τῆς Σιβηρίας λίμνας, περὶ
 τὰς ὁποίας οἱ Καζάκ ἐν καιρῷ χειμῶνος καταφεύγουσιν,
 ὑπάρχει τότε γλυκύτατος καιρὸς, διότι οὐδέποτε περὶ
 αὐτὰς στρώνεται χιών· ἐνῷ πολὺ νοτιώτερα τῶν λι-
 μνῶν τῆς Σιβηρίας ὁ ποταμίσκος τῆς ταπεινῆς κοιλάδος
 Τοξοῦν παγώνει ἐπὶ τρεῖς μῆνας τὸν Νοέμβριον, Δεκέμ-
 βριον καὶ Ἰανουάριον. Εἰς Τουρκεστάν, χώραν τοῦ Ἀφ-
 γανιστάν* βορειότεραν, ἡ θερμοκρασία εἶνε ἀσυγκρίτως
 τούτου ἀνωτέρα. Ἐβλεπον δὲ πρὸς ἐξήγησιν τῶν τοιού-
 των φαινομένων, ἐξ ὧν ἐξαρτᾶται καὶ ὁ ὁρισμὸς τοῦ
 κλίματος ἐκάστης χώρας, ὅτι τὸ θερμομέτρον καὶ βα-
 ρόμετρον δὲν ἠδύνατο νὰ μοὶ χρησιμεύσῃ· ἐπειδὴ ἡ ἐκδή-
 λωσις τῆς διὰ τοιούτων ὀργάνων θερμοκρασίας, εἶνε ἡ τοῦ
 χωρίου καθαρῶς, καθ' ὃν τὰ ὄργανα ταῦτα εὐρίσκονται
 καὶ τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν γίνονται αἱ παρατηρήσεις·
 ἐξαρτωμένη μάλιστα ἐκ διαφορῶν ἀνωμάτων καταστά-
 σεων, ἐν αἷς κατὰ τόπους ἡ ἀτμόσφαιρα ταρασσομένη
 ἐμπίπτει· λ. χ. ἐκ ρεύματος ἀέρος, ὑπάρξεως νεφῶν,
 βροχῆς ἢ ξηρασίας κ.τ.τ. Ἀλλ' οὔτε διὰ τῆς μέσης θερ-
 μοκρασίας ἐτησίων ἢ πολυετῶν παρατηρήσεων εἶνε δυ-
 νατὸν νὰ εὕρωμεν τοὺς λόγους τῶν τοιούτων φαινομέ-
 νων (α)· δι' ὃ καὶ οἱ κοπιᾶζοντες οὕτω περὶ τὰ τοιαῦτα,
 ἠναγκάσθησαν νὰ σχηματίσωσι ζώνας ἀντιφατικὰς πρὸς
 ἀλλήλας, Ἰσοχείμωνας καὶ Ἰσοθέρους καὶ Ἰσοθέρμους

(α) Ὁμιλῶν περὶ τοιούτων μετὰ τοῦ δις στήμου ἡμετέρου Ἀστρο-
 νόμου κ. Σελήθ, ἔλεγον δὲν εὕρισκον ὀρθὸν τὸ νὰ δύναιτί τις πε-
 ριηγούμενος νὰ δώσῃ ἰδέαν τινὰ κλιματικὴν χώρας τινὸς διὰ τῶν
 βαρομέτρων καὶ θερμομέτρων. Ὁ δὲ ἀπῆντησεν, ἐπὶ ἐν τέταρτον
 αἰῶνος προῶ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἀδιαλείπτως παρατηρήσεις καὶ δὲν
 δύναμαι νὰ προείπω μίαν ἡμέραν. Καὶ πῶς θέλετε, τῷ ἐπινέλα-

καλέσαντες ταύτας· διότι, καίτοι Ἰσόθερμοι, δὲν εἶνε Ἰσοχείμωνες ἢ Ἰσόθεροι. Ἐλαβον δὲ πρὸς ὀρισμὸν αὐτῶν ὡς μέτρον τὰ προϊόντα ἐκάστης χώρας, καὶ ἀνεγνώριζον τοῦ αὐτοῦ κλίματος καὶ τῶν αὐτῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων χώρας τὰς ἐχούσας τὰ αὐτὰ προϊόντα· ἀλλ' ἐβλεπον ἄφ' ἐνὸς τὸ μέτρον μου σφάλλον, διότι δὲν συνέβαινον τὰ αὐτὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα εἰς τὰς ἐχούσας τὰ αὐτὰ προϊόντα· καὶ ἄφ' ἑτέρου ἀνεπαρκές, διότι, τίς ἤθελέ ποτε θέτει εἰς τὸ αὐτὸ κλίμα τὰς χώρας τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἐν αἷς ἄμπελος εὐρίσκεται καὶ τὰς τῆς Γαλλίας καὶ Ἑλβετίας; Εἶνε ἀληθές, ὅτι τὸ κλίμα δὲν δύναται νὰ ὀρισθῇ δι' ἐνὸς μόνου προϊόντος, ἀλλὰ διὰ πολλῶν συλλήβδην λαμβανομένων· ἕκαστον δὲ προϊόν ἔχει περιφέρειαν εἰδικὴν καὶ ἐκτεταμένην ὅμως τόσον, ὥστε συγχίζεται τὸ ὀριζόμενον δι' αὐτῆς κλίμα πρὸς ἕτερα. Ναί, εἶνε ἀληθές, ὅτι φέρει ὅπως δὴ ποτε ἕκαστον εἶδος προϊόντος ἕκασταχοῦ εἰδικότητά τινα· ἀλλ' ὁ ὀρισμὸς ταύτης ἀποβαίνει ἀδύνατος πρὸς δὲ καὶ ἀναλήθη, διότι ἡ ποιότης τοῦ προϊόντος ὄχι ὅτι, οἱ δικαιοκρίτες νὰ δυνήσῃ νὰ διαγράψωι κλιματικὴν χώρας κατὰστασιν; Καὶ ἐπὶ τέσσαρας δ' αἰῶνας, τῷ προσέθεσα, ἔαν παρατηρήτε ἀδιαλείπτως, κ. Σμήθ, ἔσεσθε εἰς τὸ ἴδιον σημεῖον· ἐπειδὴ, ὡς ἐνόησα, γεννῶνται μετεωρολογικαὶ ἀταξίαι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εἰς πολλὰς χώρας τῆς γῆς δι' ἐλλειψιν ὑδατῶν ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας. Ὁ διάτρητος ἀστρονόμος ἐνόησα; ἐκ τούτου τὸ ἀποτέλεσμα τῶν παρατηρήσεών μου, μεῦν ἠρώτησεν ἂν ταῦτα ὑπάρχωσι γεγραμμένα εἰς τὸ ἔτοιμον πρὸς δημοσίευσιν σύγγραμμά μου· βεβαίως, τῷ ἀπεκρίθην, καὶ πρὸ ἐνός καὶ ἡμίσεως ἀλίπτου ἔτους ἐροίμην μετὰ τῶν ἄλλων περιγραφῶν ὡς ἄχρηστα εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Κινήσας δὲ πρὸς ταῦτα τὴν κεφαλήν, Τί ῥωμαϊκό! εἶπεν.

μόνον ἐκ τοῦ κλίματος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ποιότητος τῆς γῆς, καὶ ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ ὕδατος ἐξαρτᾶται, πολλῶ δὲ πλείω καὶ ἐκ τῆς καλλιεργείας. Ἐδῶσα προσοχὴν τότε εἰς ἀρχὰς ῥιζικωτέρας, ὑπ' ὅψιν λαβὼν, ὅτι αἱ ἐν τῷ Ἰσημερινῷ χῶραι ἐφ' ὅσον ὑψηλότεραί εἰσιν ἐπὶ τοσοῦτον καὶ δροσερώτεραι ἀποβαίνουσιν, αἱ δὲ ὑψίσται καθίστανται καὶ παγωμέναι· δηλαδὴ τὸ ὕψος ἔχει ὅμοιον λόγον πρὸς τὸ πλάτος, ὡς ὁ Στράβων εἶπεν· ἐπειδὴ ὅσον μεμακρυσμένοι ἐκ τοῦ Ἰσημερινοῦ εἰσιν αἱ χῶραι, τόσον δροσεραὶ ἀποβαίνουσιν, αἱ δὲ πρὸς τοὺς πόλους εἰσὶ καὶ παγωμέναι. Ἐστημείωτα ὁμῶς διαφορὰν τινὰ εἰς τὴν σχέσιν τούτων, καθότι δὲν συμφωνεῖ πληρέστατα τὸ κλίμα ὑψηλῆς ἐν τῷ Ἰσημερινῷ χώρας πρὸς ἀνάλογον ταύτῃ πλάτος ἔχουσιν χῶραν. Ἡ διαφορὰ δ' αὕτη, ἀπολύτως ἐξεταζομένη, εἶνε ἀπαράδεκτος· διότι τὸ ψῦχος εἰς ἀνάλογον αὐτῷ ἀπόστασιν ἐκ τῆς ἐστίας τοῦ θερμοῦ ἀναπτυσσόμενον εἴτε καθ' ὀριζοντίαν, εἴτε κατὰ κάθετον διεύθυνσιν, δέον νὰ ᾖ τὸ αὐτὸ, ὡς ἔχει. Ἐπειδὴ δὲ αἱ λαμβανόμεναι ὑπ' ὅψιν χῶραι δὲν εὐρίσκονται μόναι, ἀλλ' ἔχουσι καὶ περὶ ἑαυτὰς γείτονας ἐπιρρεάζονται καὶ ἐκ τούτων. Ἡ ἐπιρροὴ λοιπὸν τούτων προξενεῖ τὴν ἐκασταχοῦ διαφορὰν τῶν κλιματικῶν σχέσεων συνδυαζομένη μετὰ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ ὕψους καὶ τοῦ πλάτους· καὶ ἐπομένως τὰ φαινόμενα ἐκάστης χώρας ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ ὕψους καὶ πλάτους αὐτῆς, καὶ ἐκ τῆς πρὸς ταύτην ἐπιρροῆς τῶν γειτονικῶν ταύτῃ χωρῶν. Τὰ τρία λοιπὸν ταῦτα ὁμοῦ λαμβανόμενα, δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ἡμῖν ὡς μέτρον τοῦ κλίματος ἐκάστης χώρας, καὶ τῶν κατ' αὐτὴν συμβαινόντων μετεωρολογικῶν φαινομένων. Ἀλλ' ἀνάγκη νὰ

παρατηρήσω ἔτι, ἐπειδὴ αἱ γειτονικαὶ χῶραι δύνανται νὰ ὦσι ξηραὶ ἢ θάλασσαι ἐκτεταμέναι ἢ ὄχι, ἢ λίμναι, ἢ ποταμοὶ, τὸ δὲ ψῦχος ἢ ἡ θερμότης ἐκάστου τούτων δύναται νὰ ἔχῃ εἰδικότητά τινα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μεγάλην σχετικῶς πρὸς τὴν αὐτοῦ ἐκτασιν, ἔπεται, ὅτι προκληθῇσονται ἔτι ἐκ τῶν γειτονικῶν χωρῶν εἰδικότητές τινες κλιματικαὶ ἢ μετεωρολογικαὶ τοιαῖδε ἢ τοιαῖδε· ἐπειδὴ ὡς φύχεται ἡ θερμαίνεται ἡ ξηρὰ δὲν φύχεται καὶ θερμαίνεται τὸ ὕδωρ· ἄλλως δ' ἐπιρρεάζει ψυχρὰ, καὶ ἄλλως θερμὴ ξηρὰ, καὶ ἄλλως ψυχρὰ καὶ ἄλλως θερμὰ ὕδατα. Αἱ δὲ θάλασσαι ἐξ ἄλλου, ἐπειδὴ εἰσιν ἰσοῦψεῖς, εὐρίσκονται εἰς σχετικὴν πρὸς ἀλλήλας θερμοκρασίαν, ὅσῳ ἐκ τοῦ Ἰσημερινοῦ ἐκτείνονται πρὸς τοὺς πόλους, ἀλλ' ὡς ἔχουσαι καὶ διάφορον βάθος ἐπιρρεάζονται ἐκασταχοῦ καὶ ὑπὸ τούτου, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ρευμάτων, καὶ ἐπομένως παρουσιάζουσι κατὰ τόπους διάφορον ποιότητα θερμοκρασίας.

Τῶν μετεωρολογικῶν δὲ φαινομένων ποιητικὰ στοιχεῖα εἰσὶν, ὡς προέγραψεν ἡμῖν ὁ Ἀριστοτέλης, τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν (α), ἅπερ ὁ Παρμενίδης δύο ἀρχὰς καὶ δύο αἰτίας καλέσας ὠνόμασε τὸ μὲν θερμὸν ὄν, καὶ τὸ ψυχρὸν μὴ ὄν. Ἐστίαί δὲ τοῦ θερμοῦ κατὰ τὰ προρρηθέντα εἰσὶν αἱ ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν χῶραι, καὶ αἱ ταπειναί, καὶ ἐστίαί τοῦ ψυχροῦ αἱ τῶν πόλων χῶραι καὶ αἱ ὑψηλαί· αἱ ψυχραὶ δὲ καὶ θερμαὶ ἐστίαὶ κλιμακῆδὸν πρὸς ἀλλήλας, ἀναλόγως τῶν ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεων, συναλλασσόμεναι ἔχουσι μέσον τινὰ αὐτῶν ὄρον τὰς τῶν ὑδάτων ἐκτάσεις ἥτοι τοὺς ὠκεανούς καὶ τὰς θαλάσσας. Ἀποτελοῦσι δ' αἱ συναλ-

(α) Ἀριστοτελ. Τομ. δ'. 4. 1.

λαγαί τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ ἑκασταχοῦ ἴδιον τύπον, ὀριζόμενον ὑπὸ τοῦ τρόπου τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ ὕψους καὶ πλάτους, καὶ ὑπὸ τοῦ εἶδους τῆς ἐπιρροῆς τῶν γειτονικῶν χωρῶν. Ὁ τύπος δ' οὗτος εἶναι τὸ κλίμα χαρκτηριζόμενον ὑπὸ τῶν κατ' αὐτὸ συμβαινόντων μετεωρολογικῶν φαινομένων· καὶ ἐπειδὴ οἱ συνδυασμοὶ τοῦ ὕψους, τοῦ πλάτους, καὶ τοῦ εἶδους τῆς ἐπιρροῆς τῶν γειτονικῶν χωρῶν εἰσὶν ἑκασταχοῦ ὠρισμένοι, ἀνάγκη καὶ τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα ἑκασταχοῦ νὰ ὦσιν ὠρισμένα. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πλάτος χώρας τινὸς ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν φαινομένων κινήσεων τοῦ ἡλίου ἄρα καὶ ἡ θερμοκρασία ταύτης καὶ ἐπομένως τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα ἐξαρτηθήσονται ἐκ τῶν αὐτοῦ κινήσεων· καὶ ἐπομένως θέλουν ποικίλει συμφώνως πρὸς ταῖς κινήσεις τοῦ ἡλίου· καὶ ἐπειδὴ αἱ κινήσεις τοῦ ἡλίου εἰσὶ τακτικαὶ ζέον καὶ ἡ ἐπὶ τῶν χωρῶν γεννηθησομένη ποικιλία τῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων νὰ ᾖ τακτική. Τοιαύτη δὲ τούτων τάξις παρατηρεῖται συμβαίνουσα εἰς ἐλαχίστας ἐπὶ τῆς γῆς χώρας, ὡς λ. χ. εἰς τὰς χώρας τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἐν αἷς συμβαίνουσιν αἱ περιοδικαὶ βροχαί, εἰς τὰς παρ' ἡμῖν ὅταν ἄρχεται ὁ περιοδικὸς χειμὼν, ἢ καὶ τὸ ἔαρ, τὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρον, εἰς τὰς Ἰνδίας τὸ παρασάτ καὶ οἱ Μουσῶνες, καὶ ἐν Ἀφρικῇ τὰ χαμψίνια καὶ ὁ Ἀμαρτιὰν κτλ. Εἰς τὰς πλείστας ὁμως χώρας παρατηρεῖται ἀκαταλόγιστος ἀταξία. Ἀλλὰ καὶ ἡ προγραφεῖσα τάξις ὑπάρχει εἰς μὲν τὰς χώρας τοῦ Ἰσημερινοῦ διὰ τὰς βροχάς, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τοὺς ἀέρας, ἐν δὲ τῇ βορείᾳ Ἀφρικῇ διὰ τὰ χαμψίνια, οὐχὶ καὶ διὰ τὰς βροχάς, παρ' ἡμῖν δὲ διὰ τὰ χιόνια, ἀλλ' ὅχι καὶ διὰ τὰς βροχάς καὶ διὰ τοὺς ἀέρας, καὶ μάλιστα καὶ αἰ-

τῇ ἢ τάξιν τῆς χιόνος παρ' ἡμῖν μικρὸν ποικίλλει, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα ποικίλλουσιν ἐκασταχοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον. Περιεγράψαμεν δέ που καὶ ἀβρόχους χώρας, καὶ παρετηρήσαμεν ὅτι, ἔστιν ὅτε, καὶ κατ' αὐτὰς βροχὴ συμβαίνει· ὥστε ἐν τοῖς πᾶσι φαίνεται βασιλεύουσα μᾶλλον ἢ ἀταξία, ἧς ὅπως εὖρωμεν τὴν αἰτίαν ἀνάγκη ν' ἀκολουθήσωμεν τὴν πορείαν τῆς ἀναπτύξεως τῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων.

Εἶπομεν ὅτι ὡς ἐκ τῶν φαινομένων κινήσεων τοῦ ἡλίου ποικίλλει ἡ θερμοκρασία ἐκάστης χώρας δηλαδὴ πότε μὲν ἀποβαίνει θερμὴ, καὶ πότε ψυχρά, καὶ ἐπομένως συμβαίνει διατάραξις τῆς ἐκάστοτε κατ' αὐτὴν ἰσορροπίας. Ἐπέρχεται δὲ πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἰσορροπίας ἡ ἀτμόσφαιρα, ἥτις ἐπειδὴ εἶνε ῥωδεδστάτη καὶ ἐν συνεχῆς ὅλον δὲν ἀπεργάζεται τὴν ἰσορροπίαν ὁμαλῶς ἐκχωροῦσα πανταχόθεν· ἀλλὰ πότε μὲν βλέπομεν ταύτην ἐνεργοῦσαν ἐκ βορρᾶ ἢ ἐκ νότου, καὶ ἄλλοτε ἐκ δυσμῶν ἢ ἐξ ἀνατολῶν ἀνεξαρτήτως τῶν καιρῶν τοῦ ἔτους, ἢ καὶ ἐκ τῶν ἄνω ἔτι, ἢ καὶ ὁμοθυμαδὸν ἐκ μερῶν διαφόρων· ὥστε πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἰσορροπίας τῆς θερμοκρασίας δὲν ὑπάρχουσιν ὠρισμένοι ἐνέργειαι τῆς ἀτμοσφαίρας, ἥτοι ὑπάρχει ἀνωμαλία ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ. Ἡ ἀτμόσφαιρα δ' εἶνε ἀτμοὶ τῆς σφαίρας σχηματισθεῖσα ἐκ τῆς ξηρᾶς καὶ ὑγρᾶς ἀναθυμιάσεως ταύτης. Εἶνε δὲ τόσω ψυχρά, ὅσω καὶ ἀπογειοτέρα· διὰ τὸ ἐξασθενεῖν τὰς ἐκ γῆς ἀνακλάσεις τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, λέγει ὁ σοφὸς Νικηφόρος (α), ἡ μᾶλλον εἰπεῖν

(α) Νικηφόρος ὁ Βλεμύδης ὑπῆρξε τὸ 1258 μ. Χ. ὡς δείκνυται ἐκ περιγραφομένης ὑπ' αὐτοῦ ἐκλείψεως τῆς σελήνης συμβεβηκυίας τὴν 18 Μαΐου περὶ ὧραν ἐβδόμην νυκτός, δηλαδὴ περὶ τὸ μεσονύκτιον Ἰνδικτιῶνος πρώτης, 6766 ἀπὸ κτίσεως κόσμου.

ως εἰ ἐλάμβανε τὸ θερμαντικὸν ἐκ τῆς γῆς καὶ ὄχι ἐκ τοῦ ἡλίου. Παρέχει δ' ὥς μέσα πρὸς ἰσορροπίαν τῆς διαταράξεως τῆς θερμοκρασίας τῶν ἐκασταχοῦ χωρῶν τῆς σφαίρας αὐτὰ ἅπερ ἐκ ταύτης ἀπολαμβάνει· ἦτοι πρῶτον ἐαυτήν, ὥς ὑπάρχει ἐξ ἀμνημονεύτων αἰώνων ἐσχηματισμένη· τῷ ἀέρι χρωμένη ὥς ἐτοίμῳ καὶ ῥωδεστάτῳ διὰ πᾶσαν ἀνάγκην, εἴτε ἐκ πλησίον, εἴτε ἐξ ἀπομεμακρυσμένων χωρῶν, ὅταν αἱ πλησίον δὲν ἐπαρκῶσιν. Εἴτα μεταβάλλει τὴν ἀτμίδα κατ' ἀντίθετον τρόπον ἐκείνου, καθ' ὃν τὴν λαμβάνει· λ. χ. ἐνῷ ἡ ἀτμὶς σχηματίζεται ἐκ τῆς σφαίρας διὰ τῆς θερμάνσεως ὥς ὀμίχλη, καὶ ἀποκαθίσταται ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ὥς νέφος εἰς ὕψος ἀνάλογον πρὸς τὴν θερμοκρασίαν τῆς χώρας, κατέρχεται εἴτα ὥς ὀμίχλη διὰ τῆς ψύξεως καὶ μεταμορφοῦται εἰς δρόσον, ἢ καὶ εἰς πάχνην ἐπὶ τῆς γῆς· ἐν δὲ περιστάσεσι σπουδαιοτέrais, καθ' ἃς συνεργοῦσιν ἀναλόγως τῇ ἀνάγκῃ ρεύματα ἐκ γειτονικῶν ἢ ἄλλων ἀπομεμακρυσμένων χωρῶν ὧν τὴν θερμοκρασίαν καὶ ἔχουσι, κατέρχεται μεταμορφουμένη ὥς βροχὴ καὶ ὥς χιών. Ἡ βροχὴ λοιπὸν σχηματίζεται ὥς ἡ δρόσος, καὶ ἡ χιών ὥς ἡ πάχνη· ἡ δὲ χάλαζα, λέγει ὁ σοφὸς Νικηφόρος, εἶνε ὄμβρος εἰς ὑψηλὰς χώρας ἐσχηματισμένος, ὅστις μεταμορφοῦται εἰς πάγον κατ' ἀντιπερίστασιν διερχόμενος διὰ ξηρῶν ἀλλὰ ψυχρῶν συνδρομικῶν ρευμάτων ἀέρος προερχομένων ἐκ χωρῶν ψυχροτάτων. Δύναται τις δὲ νὰ παραβάλλῃ τὰς ἐνεργείας ταύτας πρὸς διήλυστήριον, καθ' ὃ ἐκεῖθεν μὲν διὰ τῆς θερμάνσεως ἀναπτύσσονται καὶ ἀνέρχονται ἀτμοὶ, ἐντεῦθεν δ' οὗτοι μεταβάλλονται καὶ κατέρχονται εἰς ὕδωρ, εἰς χιόνα, καὶ εἰς πάγον διὰ τῆς ψύξεως βαθμοῦ διαφόρου.

Αἱ συναλλαγαὶ δ' αὖται καὶ αἱ πρὸς ἀλλήλας μεταπτώσεις συμβαίνουσιν ἐν τῇ φύσει ἀδιαλείπτως ἐν εἵδει κυκλοφορίας, διὰ τὴν ἀδιάλειπτον περὶ τὸν ἥλιον τῆς γῆς περιστροφικὴν κίνησιν, τῆς ὁποίας αἱ διάφοροι χῶραι, εἰς διαφόρους σχέσεις πρὸς τὸν ἥλιον ἐκάστοτε εὐρισκόμεναι, διαφόρως ἐπιρρεάζονταί.

Πρῶτον λοιπὸν μέσον ἐνεργείας τῆς ἀτμοσφαίρας πρὸς θεραπείαν τῶν διατεταραγμένων χωρῶν εἰσὶν οἱ ἀτμοὶ οἵτινες βεβαρημένοι καὶ πυκνοὶ ὄντες καλοῦνται ὀμίχλη, ἀήρ δὲ ὅταν ᾧσιν ἀραιοί. Ὁ ἀήρ δὲ καλεῖται αὔρα ὅταν φέρεται ὁμαλῶς ἐκ δροσερῶν πλησίον χωρῶν πρὸς τούτων θερμότερας. Ἐρχόμενος δ' ἐκ δροσερῶν χωρῶν ἀπομεμακρυσμένων ἀποβαίνει ἰσχυρότερος ἀναλόγως τῆς ἀποστάσεως καὶ τῆς διαφορᾶς τῆς θερμοκρασίας καὶ ἐκτάσεως ἔτι τῶν χωρῶν ἐξ ὧν ἔρχεται καὶ ἐκείνων πρὸς θεραπείαν τῶν ὁποίων ὑπάγει· καλεῖται δὲ βόρειος, ἢ νότιος, ἢ Ἀπηλιώτης, ἢ Ζέφυρος, ἢ Κεκίας, ἢ Ἀργέστης, ἢ Εὖρος, ἢ Λίψ καὶ τὰ τοιαῦτα κατὰ τὰς χώρας ἐξ ὧν ἔρχεται· ἢ ἀπόγειος, ἢ ἐμβάτης, ἢ ἐκνεφίας, ὅταν ἐκ ξηρᾶς πρὸς τὴν θάλασσαν, ἢ ἐκ ταύτης πρὸς τὴν ξηράν, ἢ καὶ πρὸς ταύτας ἐκ νέφους ἔρχεται. Ὡς πρὸς τὴν αὐτοῦ δ' ἰσχὺν βίαιος λέγεται ἢ καὶ εἰδικώτερον λαίλαψ ὅταν ἢ ἰσχυρὸς ἀπολύτως· καταιγὶς δὲ ὅταν μετὰ σφοδρότητος πίπτῃ ἄνωθεν καὶ αἶφνης· θύελλα ὅταν μετὰ ρύμης ἰσχυρᾶς φερόμενος ἄφνω ἄνω ἀνέρχεται πνέων· στρόβιλος ὅταν ἔλκηται ἄνωθεν πρὸς τὰ ἄνω, καὶ τυφὼν ὅταν ἐλκύῃ εἰς ἑαυτὸν τοὺς ἐκνεφίας. Συμβαίνει δὲ κατὰ τούτους πολλάκις, λέγει ὁ σοφὸς Νικηφόρος, ν' ἀντιπίπτῃ πρὸς τὴν φορὰν τοῦ φερομένου τῶν τυφωνικῶν ἐκνεφίου νέ-

φος ἕτερον, ὅτε κωλυομένη ἢ τῶν ἐκνεφίων πορεία διενεργεῖται κάτωθι δίνη εἰς ὕψος ἀνελκομένη· ἐφ' οἷς δ' ἂν πέση συστρέφει καὶ ἀνέλκει· διὸ πολλάκις τὰ ἐπὶ γῆς ἢ θαλάσσης κύκλῳ στρέψας εἰς ὕψος ἀνέλκει ὡς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐπανακάμπτων. Ἐκ μὲν οὖν θαλάσσης ὕδωρ ἀνασπᾷ πολλάκις, καὶ πλοῖον ἐμετεώρησε τῇ δίνη περιλαβὼν, ἐκ δὲ γῆς καὶ ξύλα καὶ λίθους ἀναφέρει ὀλίγον μετεωρισθέντα, ἅπερ καταφέρονται πάλιν. Μοὶ προσέθετον δὲ παρατηρητικοὶ ἄνδρες γεωργοὶ καὶ ναυτικοὶ ὅτι ἐκρίζοι ἀναφέρων δένδρα μετὰ μεγίστης εὐκολίας, ἀνασπᾷ τοὺς ἰστούς χωρὶς νὰ βλάβῃ τὸ παράπαν τὸ πλοῖον, καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ ἄνδρας· ὅτι ἀκολουθεῖ ὁδὸν στενὴν, ὅτι ὁρῶσιν αὐτὸν μακρόθεν κατερχόμενον καὶ ἀνερχόμενον ἀπὸ διάστημα εἰς διάστημα, ἢ καὶ ἐνίοτε κατερχόμενον μέχρι τινὸς ἐν εἴδει κώνου κορυφὴν ἔχοντος πρὸς τὰ κάτω, καὶ ἀνασπώμενον εἰς τὸ πῖσθεν χωρὶς νὰ ἐπαναπέσῃ, ὁποῖόν τι περίπου συνέβη καὶ κατὰ τὸ προγραφέν πλοῖον. Δηλοῦται δ' ἐκ τούτων, ὅτι πῖ δίνει καὶ αἰ πρὸς τὰ ἄνω ἑλξεις δὲν διενεργοῦνται μόνον δι' ἀντίπτωσιν νεφῶν, ὡς εἶπεν ὁ σοφὸς Νικηφόρος, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης, ἣν, αἰ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ, ἢ καὶ ἐς μακρυνὰς ἄλλας χώρας, χῶραι ἔχουσαι δὲν ἐπιτρέπουσιν ἐντελῇ τῆς καταιγίδος κατάπτωσιν· ἄλλως τε καὶ ἢ πρὸς τὰ κάτω αἰτία ἦτο ἰσχυροτέρα, ἔδει νὰ συμπύκνωσι καὶ τὰ ἀντιθέτως συρρέοντα νέφη. Σχηματίζεται δ' ἡ δίνη καθ' ἣν χώραν ὁ ἐκνεφίας ἀνέρχεται ἀποχωρίζομενος, ἢ διότι περιττὸς ἀποβαίνει, ἢ χάριν περὶ δαιοτέρων ἀναγκῶν πρὸς ἄλλας χώρας ἀπομετακινεῖται, αἵτινες ἀνάγκαι, αἰφνης σπουδαιότεραι τῶν ἐν τῇ γῇ το νὰ θεραπεύσῃ σχηματισθεῖσαι, προκαλοῦσιν αὐτὴν.

ἀνακάμψη, ὅτε μεταφέρει φερόμενος ἐκεῖσε ὡς διὰ γε-
φύρας ἕνεκα τῆς μεγάλης αὐτοῦ ταχύτητος καὶ βίας
διὰ τῆς ἄνω ἡμῶν ἀτμοσφαίρας κονιορτοὺς καὶ ἰχθύας,
οὓς διὰ τῆς σχηματισθείσης δίνης ἔλαβεν ἐντεῦθεν.

Αἱ τοιαῦται δὲ τῶν ἀέρων κινήσεις δηλοῦσιν ἀνεπάρ-
κειαν τῆς ἀτμοσφαίρας, ἥτις μὴ δυναμένη ὁμαλῶς καὶ
ἐγκαίρως νὰ θεραπεύσῃ τὰς ἐκασταχοῦ ἀνάγκας, θερα-
πεύει αὐτὰς κατὰ προτίμησιν ἐνταῦθα ἢ ἐκεῖσε ἐνερ-
γοῦσα· δι' ὃ ἐνιαχοῦ σχηματίζονται δυσανάλογοι ἀραιώ-
σεις, αἵτινες ὅσον δυσαναλογώτεραι εἰσὶ τόσον βιαιοτέ-
ρους ἀέρας προκαλοῦσιν. Ὅτι δὲ δὲν ἐπαρκεῖ ἡ ἀτμό-
σφαιρα ἐμάθομεν καὶ ἐκ τῆς ἐξηγήσεως τοῦ κατοπτρι-
σμοῦ, καθ' ὃν πυκνὴ σχηματίζεται ἀτμόσφαιρα ἐν μέσῳ
ἀραιᾶς διὰ συνδρομικῶν ἀτμῶν ἐκ ταύτης πρὸς ἐκείνην
κατὰ προτίμησιν ἕνεκα ἀνάγκης σπουδαιοτέρας. Δι'
ἀνεπάρκειαν τῆς ἀτμοσφαίρας συμβαίνουσι καὶ αἱ ξη-
ρασίαι εἰς τὰς λίμνας τῆς Ἑλβετίας καὶ ἰδίως εἰς τὴν
τοῦ Λαιμάν· διότι αἱ περὶ ταύτην ὀρεῖναι χῶραι ἀνάγκη
ἔχουσαι θεραπείας, ἐπειδὴ καθίστανται θερμότεραι,
ἢ ὅτον ἡ θέσις αὐτῶν ὀρίζει καὶ δὲν δύνανται νὰ θερα-
πευθῶσιν ἐκ τῆς πέριξ αὐτῶν ἀτμοσφαίρας οὔτε ἐκ με-
μακρυσμένων χωρῶν δι' αἴρος, ἐλκύουσιν ἀτμοὺς ἐκ
τῆς ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν λίμνης, ἥς ἡ ἐξάτμισις ἀποβαί-
νει ἀφθονωτέρα· ὁμαλῶς δ' ἐκ ταύτης πρὸς τὰς κορυ-
φὰς τῶν ὀρέων ἡ ἐξάτμισις ἀνερχομένη, σχηματίζει
στήλην ἀτμῶν, δι' ὧν ἡ ἐπὶ τῆς λίμνης ἀτμόσφαιρα
πυκνότερα γίνεται τῆς πέριξ ταύτης, οἱ δὲ περὶ τὴν
λίμνην κατοικοῦντες αἰσθάνονται δυσφορίαν διὰ τὴν ἐν
ἡ εὐρίσκονται ἀραιουμένην ἀτμόσφαιραν, καὶ βλέπουσι
διὰ τὴν πυκνὴν ἐν τῇ λίμνῃ, ὡς διὰ φακοῦ, κατοπτρι-

ζόμενα τὰ ἀπέναντι ὄρη ἐν εἵδει γυναικὸς προμηνυούσης κακοκαιρίαν βεβαίαν· διότι ἀφοῦ ἐκπληρώσῃ τὰς ἀλλαχοῦ ἀνάγκας ἡ ἀτμόσφαιρα, δι' ἧς ἐπασχολεῖται κατὰ προτίμησιν, ἔρχεται ῥαγδαία πρὸς θεραπείαν καὶ τῶν περὶ τὴν λίμνην. Προτιμᾷ δὲ νὰ θεραπεύῃ ἡ ἀτμόσφαιρα τὰς ψυχρὰς χώρας τῶν δροσερῶν, καὶ ταύτας τῶν θερμῶν· λ. χ. τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῶν ταπεινῶν καὶ τῶν θαλασσῶν, καὶ ταῦτα ἐκ τῶν ταπεινῶν χωρῶν καὶ πεδίων, καὶ διὰ τοῦτο ταπειναὶ χῶραι ἀποκαθίστανται ἄμβροχοι. Προτιμᾷ δὲ πρὸ παντὸς τὰς ψυχρὰς ἢ δροσερὰς ἐν μέσῳ θερμῶν κειμένας, λ. χ. τὰς ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν ὑψηλὰς· ὅπου δὲ αἱ προτιμήσεις αὗται ἔχουσι σπουδαιοτάτους λόγους, δηλαδὴ οἱ λόγοι εἰσὶν ἐκτεταμένοι, προκαλοῦσιν ἐν ὧσιν οὗτοι διαρκοῦσιν ἀπαρεγκλίτους τῆς ἀτμοσφαίρας ἐνεργείας κατὰ ῥυθμὸν συνεχῆ, ἢ περιοδικόν. Αἱ δὲ ἐνέργειαι καταδηλοῦνται ἀναλόγως τῇ ἀνάγκῃ ὑπὸ περιοδικόν τύπον ἀέρος, ἢ βροχῆς, ἢ χιόνος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΠΕΡΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΑΕΡΟΣ, ΒΡΟΧΗΣ ΚΑΙ ΧΙΟΝΟΣ.

Περιοδικοὶ ἀέρες εἰς τὰς χώρας ἡμῶν εἰσὶ κατὰ μὲν τὴν ἡμέραν οἱ ἐμβάται ἐκ τῆς θαλάσσης εἰς τὴν ξηρὰν πνέοντες, κατὰ δὲ τὴν νύκτα οἱ ἐκ τῆς ξηρᾶς πρὸς τὴν θάλασσαν ἀπόγειοι· διότι ἡ φορὰ τῶν πνευμάτων συμβαίνει ἐκ τῶν ψυχρῶν πρὸς τὰ θερμά. Τὴν ἡμέραν δὲ

καθίσταται ἡ ξηρὰ θερμότερα τῆς θαλάσσης, καὶ ψυχροτέρα ταύτης τὴν νύκτα.

Ἔτεροι περιοδικοὶ εἰσὶν οἱ ἐτήσιοι, ὧν οἱ μὲν ἐφ' ὅσον ἐπικρατεῖ τὸ θέρος ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν ἄγουσιν ἥτοι ἐκ τῶν θαλασσῶν πρὸς τὰ ἐνδόγεια· καὶ ἐφ' ὅσον ἐπικρατεῖ ὁ χειμὼν ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον, ἥτοι ἐκ τῆς ξηρᾶς πρὸς τὴν θάλασσαν· διότι τὸν χειμῶνα ἡ ξηρὰ ἡμῶν εἶνε ψυχροτέρα τῆς θαλάσσης καὶ θερμότερα τὸ θέρος.

Οἱ Ἀλιζαὶ συμβαίνουσι καθ' ἐκάστην εἰς τὴν ζώνην τῶν τροπικῶν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς· αἰτία αὐτῶν ἐθεωρήθη ἡ περιστροφικὴ κίνησις τῆς γῆς· ἀλλ' ὁ ἀήρ γεννᾶται ἐν περιστροφικῇ ἢ οἰαδήποτε ἄλλῃ κινήσει δι' ἀντίστασιν, οἷα δὲν ὑπάρχει ἂν ἡ γῆ ἐν τῷ κενῷ μετεωρῇται. Δὲν εἶνε λοιπὸν αἰτία τῶν Ἀλιζαὶ ἡ τῆς γῆς κίνησις, ἀλλ' αὐτὴ ἡ τῶν κινήσεων τῶν πνευμάτων ἐκ τῶν ψυχρῶν πρὸς θερμὰς χώρας φερομένων. Συμβαίνουσι δ' ἐν τῇ μεταξὺ τῶν τροπικῶν χώρα· ὁ μὲν κατὰ τὸ βόρειον ἡμισφαίριον ἐκ τῶν βορειοανατολικῶν πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ πνέων, ὁ δὲ κατὰ τὸ νότιον ἐκ τῶν νοτιοδυτικῶν πρὸς τὰ βορειοδυτικά. Ἐπειδὴ ὁ ἥλιος κατὰ τὴν ἀνατολὴν αὐτοῦ εἰς ἐκάστην διαδοχικῶς τῶν τροπικῶν χώραν ἐπιφερόμενος θερμαίνει ταύτην πλείω ἢ ὅσον τὰς γειτονικάς αὐτῆς τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν τροπικῶν μέχρι τῶν πόλων ἐκτεινομένης· καὶ ἐπομένως πνεύματα ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐκ τούτων πρὸς τὰς τῶν τροπικῶν χάριν θεραπείας συρρέουσι.

Πλησιέστατα δ' ἡμῖν ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ἐπὶ πεντήκοντα ἡμέρας πνέει ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς ἀήρ, ὃν Ἀραβιστὶ χαμψίνια καλοῦσι, δηλαδὴ

πεντηχονθήμερον. Προχωρεῖ δὲ πρὸς ἀνατολὰς καὶ εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Ἀραβίας· ἐκ Σαχάρας ἐρχόμενος καθίσταται ἐνίοτε θερμότατος καὶ πνιγνῆρος ἄτομα φονεύων. Ἀνυφοῖ πολλάκις κονιορτὸν σκοτίζων τὴν ἀτμόσφαιραν ἐν εἴδει ἡλιακῆς ἐκλείψεως ἢ πυκνῆς ομίχλης, οἷα συμβαίνει ἐν καιρῷ χειμῶνος ἐν Ἀγγλίᾳ (α). Διάθερμος ὁ κονιορτὸς καταττρέπει τὰ φυτὰ ἐπ' αὐτῶν καθήμενος καὶ ιδίως τὸν βάμβακα οὕτινος ἡ ἐποχὴ τότε ὑπάρχει. Κλάδος αὐτοῦ χωρεῖ πρὸς τὴν Σικελίαν, καὶ ἄλλος ἐνίοτε πρὸς τὰ ἡμέτερα ὄρη, ὅτε φινώνει τὰ ἡμέτερα σπαρτὰ καὶ ιδίως τὴν ζουλίτκην (β). Ἐξετά-

(α) Ἐν τοιοῦτον εἶδον ἐν μηνὶ Ἀπριλίῳ τοῦ 1881 ἐν τῷ ὄρει Σινᾷ εὐρισκόμενος, ὅτε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἄψας κηρὸν εἰργαζόμην.

(β) Ζουλίτκη εἶδος σίτου μικροσπέρμου δι' οὗ κατασκευάζεται λευκότετος καὶ νόστιμος ἄρτος ἐν Στεμνίτζῃ καὶ ἐν Βυτίνῃ ὀνομαστός καθ' ὅλην τὴν Πελοπόννησον· ἀναπτύσσεται δὲ ἐν μὲν Στεμνίτζῃ εἰς τὸ ὄρος Κλεινίτζα, ἐν δὲ Βυτίνῃ εἰς τὸ ὄρος Πικεριτζας, δηλαδὴ εἰς τὸ Θαυμασίον, καὶ εἰς τὸ νοτίως τούτου καὶ ἄνω τῆς Νεμνίτζης καλούμενον κατὰ Πausανίαν πεδῖον τοῦ Πώλου (Pausan. Ἀρκαδικὰ XXXV, 10), ὅπερ καὶ νῦν διατηροῦν τὸ περίφημον αὐτοῦ ὄνομα καλεῖται ὑποκριστικῶς Πωλίτζι δηλαδὴ Πωλίσκιον, ὡς προαναλύθη. Ἐκ τούτου πηγάζει ἡ νοτιωτέρα τῶν πηγῶν τοῦ Μαλοῖτα, ἥτις διὰ τοῦ κκορρεύματος πρὸ τῆς Νεμνίτζης πρὸς τὸ Μεθρύδιον ῥέει· ἡ βορειότερα αὐτοῦ πηγὴ Κεραλᾶρι καλουμένη καὶ πίπτουσα εἰς τὸ ἴδιον ῥεῦμα ἀναβρύει κατὰ τὴν ἀπαισίαν μοι ὑπώρειν, διότι ἐκεῖ ἐφονεύθη ὁ πατήρ μουρ δειράδος τοῦ Θαυμασίου ὄρους, καθ' ἣν τελεῖται τὸ νότιον αὐτοῦ διάσελον, δι' οὗ ἀπὸ Βυτίνης καὶ ἀπὸ Μεθυδρίου ὁδὸς εἰς Ἀλωνίστιναι ἄγ.ι. Νοτίως τοῦ Πωλίτζι ὑπάρχει τὸ ὄρος Φάλανθον, καθ' ὃ ἄλλοτε ἡ πόλις Φάλανθος, ἥτις νῦν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰ ἐπτὰ ψωμιά (Paus. Ἀρκαδ. XXXV, 9.)

ζόντες δὲ τὰς χώρας ἐξ ὧν τὰ χαμψίνα ἔρχονται καὶ καθ' ἃς συμβαίνουσιν, εὐρίσκομεν συμβαίνοντα καθ' ὅ-
λας τὰς ἐρημώδεις ἐκτάσεις τῆς βορείας Ἀφρικῆς καὶ
κατὰ τὴν ἐν Ἀσίᾳ αὐτῶν προέκτασιν· ἔρχονται δ' ἐκ
τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ἦτοι
καθ' ὃν χρόνον ὁ ἥλιος ἀνέρχεται τὸ βόρειον ἡμισφαί-
ριον, καὶ πᾶσαι αἱ αὐτοῦ χῶραι θερμαίνονται, καὶ ἐπὶ
πλέον αἱ ἐρημώδεις ἐκτάσεις τῆς Ἀφρικῆς καὶ Ἀσίας·
διὸ ὑποχρεοῦσι τὸν γειτονεύοντα αὐταῖς ὠκεανὸν ἵνα
πέμψῃ ἐκ τῶν ἀπεράντων ἐξατμίσεων τοῦ δροσερὰ πρὸς
αὐτὰς ρεύματα.

Ἄλλος περιοδικὸς ἄηρ εἶνε ὁ τῆς Γουινέας καλού-
μενός Ἀμαρτιάν εἰς ταύτην ἐκ τῶν βορείων καὶ βο-
ρειοανατολικῶν χωρῶν πνέων κατὰ τοὺς μῆνας Δεκέμ-
βρι καὶ νοτιανατολικῶς ἢ Σχοινοῦς, δηλαδὴ τὸ νῦν Ἀρκουδορ-
ρεῦμα, παρ' ἧ ἦσαν οἱ δρόμοι τῆς θηρευτρικῆς Ἀταλάντης καὶ
ἐπομένως εὐρίσκοντο οἱ δρόμοι τῆς Ἀταλάντης ἐνθα νῦν ἡ χώρα
καλεῖται Πηλάλα δηλαδὴ δρόμος, νοτίως Ἀρκουδορρεῦματος
κειμένη, καὶ δυτικῶς Κρυσσοβιτζίου καὶ τῆς ὀνομαστῆς διὰ τὰς
ληστείας χώρας Τζικαλί, καθ' ἣν χώραν συμπέπτουσιν αἱ ἀπὸ
Δημητσάνης καὶ ἀπὸ Στεμνιτζῆς διὰ Τρίπολιν ὁδοί. Βορειανα-
τολικῶς δὲ τοῦ περιφήμου Πωλίτζι εὐρίσκετο ἡ Πετρασάνα νῦν
Ἀλωνίσταινα καλουμένη, ὁρίον ποτε τῶν Μεγαλοπολιτῶν καὶ
Μαντινέων, κατὰ τὴν ἀπὸ Μεθύδριον διὰ Μαντινείαν ὁδόν,
ἥτις ἀπὸ Μεθύδριον διερχομένη τὸ νότιον διάσελον τοῦ Θαυ-
μασίου στρέφει κατὰ τὴν θέσιν Ἀλωνία ἐν Ἀλωνισταίνῃ βορείως
πρὸς τὴν κοίτην χειμάρρου, δι' οὗ ἐξέρχεται ἐπὶ ὁρέων μεταξὺ
τοῦ Θαυμασίου καὶ Μαινάλου κειμένων κατὰ θέσιν Κορύττα· ἐκεῖ-
θεν κατέρχεται εἰς κατοικημένον χωρίον Καραδαρά, καὶ ἐκ τοῦ-
του εἰς ἕτερον χωρίον Σιμιάδες, ὅθεν διὰ τοῦ πεδίου νῦν κα-
λουμένου Κάψια ἄγει εἰς Τζιπιανὰ ἐνθα πού ποτὲ ὑπῆρχεν ἡ

βριον, Ἰανουάριον καὶ Φεβρουάριον. Εἶνε ξηρὸς καὶ θερμὸς, ἐπειδὴ διέρχεται διὰ τῆς Σαχάρας. Αἱ χῶραι ἐξ ὧν ἀποχωρεῖ εἶνε ἡ Εὐρώπη, ἥτις καθ' οὓς μῆνας ὁ Ἀμαρτιὰν συμβαίνει εὐρίσκεται κατάψυχρος ἡ δὲ Γουϊνέα πρὸς ἣν ἄγει εἶνε διάθερμος, τοῦ ἡλίου εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον εὐρισκομένου. Συνθῆκαι λοιπὸν τοῦ Ἀμαρτιὰν εἰσὶν ἡ διαθέρμανσις τῆς Γουϊνέας μετὰ τῆς Σαχάρας ἥτις εἶνε θερμότερα τῆς Εὐρώπης, καὶ ἡ Εὐρώπη, ἥτις τότε εἶνε ψυχροτάτη, καὶ ἐπομένως ρεύματα πνευμάτων ἐκ ταύτης πρὸς τὴν Σαχάραν καὶ Γουϊνέαν διευθύνονται χάριν ἰσορροπίας.

Ἕτεροι περιοδικοὶ ἀέρες εἰσὶν οἱ Μουσῶνες τῶν Ἰνδιῶν, ὧν ὁ μὲν, βορειανατολικὴν διεύθυνσιν ἔχων ἐπικρατεῖ ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου, ὁ δὲ νοτιοδυτικὴν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι τοῦ Ἀπριλίου Μαντίνεια. Τὸ πεδῖον Κάψια ἐλέγετό ποτε Ἀλκιμέδων, τὸ δὲ ὄρος ἐνθα οἱ Σιμιάδες καὶ τὸ Καρδαρά ἐλέγετο Ὀστρακίνα· σπήλαιον δ' ἐν αὐτῷ ὑπῆρχεν ἐνθα ὤκισεν ὁ Ἀλκιμέδων, καὶ πηγὴ κλυμένη Κίσσα (Παυσ. Ἀρκαδ. ΧΙ, 2—5). Εὐρίσκεται τὸ σπήλαιον πρὸς τὸ Μαίναλον ὑπὲρ τὸ Ῥοῖνό· τὸ δ' ἐν τῷ Θυμασίῳ τῆς Ῥέας (Παυσαν. Ἀρκαδ. ΧΧΧVI, 2—4) πρὸς τὸ πεδῖον τῆς Βυτίνης πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, ὡς γράφει ὁ Πausανίας. Ἐποίησα τὴν παρέκδοσιν ταύτην, ἐπειδὴ ἤκουσα δύο συμπολίται μου διδάσκαλοι, ἦλθον εἰς λόγους ἐναντίους ὡς πρὸς τὸ Θαυμασίον ὄρος, ὧν ὁ ἔχων κατὰ τὴν ἐμὴν περιγραφὴν δίκαιον ὑπεχώρησεν εἰς τὸν ἕτερον μετὰ κρίσιν σοφῶν ἐν Ἀθήναις. Δὲν εἶδον τοὺς αὐτῶν ἰσχυρισμούς, ἐπειδὴ δὲν μοι τὸ ἐπιτρέπει ὁ τῆς ἐκτυπώσεως χρόνος, ἀλλὰ πείθομαι εἰς τὰ πράγματα, ἅπερ εἰμι βέβαιος ὅτι οὔτε οἱ ἐν Ἀθήναις κριταὶ εἶδον, οὔτε οἱ διδάσκαλοι, ὡς δὴλον ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν λογοτριβῶν αὐτῶν ἐγένετο, ἐφρόντισαν καλῶς νὰ ἐξακριβώσωσιν.

καὶ ὁ βορειοδυτικὴν διεύθυνσιν καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Οὗτος λογίζεται ὡς ἄλλος ἐμβάτης ἐξ ἀπεράντων θαλασσῶν πρὸς ἀπεράντους γαίας πνέων. Ὁ πρῶτος ἀρχόμενος κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον, ὅτε ὁ ἥλιος ἀνέρχεται τὸ βόρειον ἡμισφαίριον καὶ θερμαίνει αὐτό, ἐπικρατεῖ μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου, ὅτε ὁ ἥλιος τὸ νότιον ἡμισφαίριον κατέρχεται. Ἔρχεται δὲ ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ, προκαλούμενος ὑπὸ τῆς αὐξήσεως τῆς θερμοκρασίας τῶν Ἰνδιῶν καὶ ὑπὸ τῆς πρὸς τὰ δυτικὰ τούτων ἐκτεινομένης ἐρήμου καθ' ὃν χρόνον ὁ ἥλιος ἐπ' αὐτῶν ἄγει. Ὁ δὲ νοτιοδυτικὴν διεύθυνσιν ἔχων, συμβαίνων καθ' ἣν ἐποχὴν αἱ βόρειαι χῶραι τῶν Ἰνδιῶν καὶ αἱ βορειανατολικαὶ εἰσὶ ψυχραὶ αἱ δὲ Ἰνδίαὶ τούτων θερμότεραι, ἔχει ἀναλογίαν πρὸς τοὺς ἐν καιρῷ χειμῶνος ἐπικρατοῦντας παρ' ἡμῖν ἐτησίους καὶ πρὸς τὸν Ἀμαρτιάν.

Ὁ τεσσαρακονθήμερος τοῦ Ἑράτ συμβαίνων περὶ τὸ ἔαρ, ἀρχίζει καθ' ἣν ἐποχὴν αἱ δυτικῶς τοῦ Ἑράτ ἐρημοὶ καὶ ἡ τούτου κοιλάς ἀποκαθίσταται θερμότερα· ἐνῶ τὰ πρὸς ἀνατολὰς τούτων ὄρη καλύπτονται ὑπὸ χιόνος. Τότε δὲ ταύτης ἀναλυομένης βρίθουσι τὰ ὄρη ἀτμῶν, οὓς πέμπουσιν εἰς τὴν κοιλάδα δι' ἰσορροπίαν.

Ὁ τῆς Χαμίας ἔχει τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα ἐπειδὴ συμβαίνει καθ' ὃν χρόνον αἱ περὶ αὐτὴν ἐρημοὶ καθίστανται θερμότεραι, τὰ δὲ Ἀντιμαλαΐα καὶ Ἰμαλαΐα εἰσὶ κεκαλυμμένα ὑπὸ χιόνος εἰς μεγάλας ἐκτάσεις.

Ἐν ἐνὶ λόγῳ πάντες οἱ ἀέρες περιοδικοὶ καὶ μὴ προκαλοῦνται ἕνεκα τῆς θερμῆς καὶ ψυχρᾶς καταστάσεως τῶν χωρῶν· ἀλλ' οἱ περιοδικοὶ ἐξ ὧν βλέπομεν ἀποβαίνουσι τοιοῦτοι ἐνθα ὑπάρχουσι γειτονεύουσαι ἐκτεταμέναι θερμαὶ καὶ ἐκτεταμέναι ψυχραὶ ἢ ὁρστέραί

χωραι· ὅτε αἱ δροσεραὶ ἢ ψυχραὶ ἀντὶ νὰ πέμπωσιν εἰς μακρυνὰς χώρας τοὺς ἀτμούς των προτιμῶσι νὰ πέμπωσιν αὐτοὺς εἰς τὰς γείτονάς των, ἐφ' ὅσον ἡ ἰσορροπία αὐτῶν δυσανάλογος ὑπάρχει. Ἐξαρτᾶται δ' ἡ διάρκεια τῶν περιοδικῶν ἀέρων ἐκ τῆς ἐκτάσεως τῶν ψυχρῶν καὶ θερμῶν γειτονικῶν χωρῶν, καὶ ἐκ τοῦ χρόνου τῆς ἐπιρροῆς τοῦ ἡλίου. Ὅπως δ' ὑπάρχει περιοδικὸς ἀήρ ἐπικρατῶν εἰς τινὰ χώραν ἐπὶ ὠρισμένῳ χρόνῳ τοῦ ἔτους, οὕτως ὑπάρχει καὶ περιοδικὴ θερμότης εἰς τινὰς χώρας ἐπὶ ὠρισμένῳ χρόνῳ τοῦ ἔτους ἐπικρατούσα· λ. χ. ἡ διακρινομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα Κυνικὰ καύματα, ἅπερ συμβαίνουσιν εἰς τὰς μεταξὺ τοῦ πολιτικοῦ καὶ τροπικοῦ κύκλου χώρας διὰ τὰς τότε παρ' αὐτάς ἐπικρατούσας βροχάς, ἡ διάρκεια δ' αὐτῶν ρυθμίζεται ὑπὸ τοῦ πλάτους, τοῦ ὕψους καὶ τῆς ἐπιρροῆς τῶν παρακειμένων χωρῶν ἐν ἐκάστη χώρᾳ. Εἰς Ἀδανα τῆς Κιλικίας, ὡς ὑπὸ τῆς πείρας βεβαιοῦται, καὶ διὰ θερμομετρικῶν παρατηρήσεων ἐξηκρίβωσα, διατηροῦνται ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει ἀπὸ τῆς ἐννάτης Ἰουλίου μέχρι τῆς ἐννάτης Σεπτεμβρίου. Ἀλλὰ κατὰ τὸν χρόνον τῆς αὐτῶν διαρκείας, ἂν δυσανάλογος τῇ χώρᾳ θερμοκρασία προαχθῇ, συμβαίνει βροχὴ ὀλιγοχρόνιος πλὴν ῥαγδαία πρὸς ρύθμισιν τῆς θερμοκρασίας. Ἐν Ἀδάνοις, ὡς παρ-τήρησα, συνέβη κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν Κυνικῶν καυμάτων βροχὴ τρεῖς, καὶ ἐκάστοτε ἐκ τοῦ Ταύρου προερχομένη. Κατὰ τὴν διάρκειαν ταύτης τὸ θερμόμετρον μικρὰν κατάπτωσιν ἐλάμβανε, μετὰ δὲ αὐθις ἐπανήρχετο εἰς τὸ σύνηδες διὰ τὴν χώραν θερμομετρικὸν σημεῖον. Ἡ διάρκεια δὲ τῶν Κυνικῶν καυμάτων, ὅπως καὶ ἡ διάρκεια τοῦ ψύχους, φαίνεται ἔχουσα ἐπιρροὴν μεγάλην

πρὸς χαρακτηρισμὸν τοῦ κλίματος χώρας, λ. χ. ἐπειδὴ τὰ Κυνικὰ καύματα ἐν τῇ ὁμαλῇ Κιλικίᾳ εἰσὶ παρατεταμένα, καίτοι αὕτη ἀνήκει εἰς εὐκραεῖς κλίμα σχετικῶς ὡς πρὸς ἄλλας γείτονας καὶ νοτίως ταύτης κειμένης χώρας, παράγονται ἐν αὐτῇ θερμῶν κλιμάτων προϊόντα, λ. χ. ζαχαροκάλαμον καὶ φοίνικες, δὲν εὐδοκιμεῖ δὲ ἡ ἐλάτα.

Ἡ βροχὴ φαίνεται ἐπερχομένη ἐνθα ὁ ἀήρ δὲν δύναται ἀποτελεσματικῶς νὰ θεραπεύσῃ· κατέρχεται δὲ ἐκ τῶν ψυχροτέρων χωρῶν βαθμηδὸν πρὸς τὰς θερμὰς ἥτοι κατ' ἀντίθετον τῆς ἀνόδου τῶν ἀτμῶν τρόπον. Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ ψυχραὶ χώραι πέμπουσιν ἀδιαλείπτως τὰς πνοὰς αὐτῶν πρὸς τὰς ἀποκαθισταμένας θερμότερας γείτονας καθίστανται βαθμηδὸν ὡς πρὸς τὴν ἑαυτῶν κατάστασιν εἰς δυσανάλογον θερμοκρασίαν· καὶ ἐπειδὴ αἱ ψυχραὶ χώραι ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ ὕψους, τοῦ πλάτους καὶ τῆς ἐπιρροῆς τῶν γειτονικῶν χωρῶν, φαίνεται ἡ βροχὴ, πλανωμένη ποτὲ μὲν ἐνταῦθα ποτὲ δ' ἐκεῖσε πρὸς θεραπείαν τῶν ἐχουσῶν πλειοτέραν ἀνάγκην χωρῶν, ὅτι προτιμᾷ χώρας τινὰς τῶν ἄλλων· δι' ὃ ἐχομεν ἐπὶ τῆς σφαίρας χώρας βρεχομένας καὶ χώρας ἀβρόχους, ἐξ ἐκείνων δὲ χώρας πλείω καὶ χώρας ἑλαττον βρεχομένας· αἱ περσσότερον δὲ βρεχόμεναι εἰσὶν ἐν γένει αἱ ἀνήκουσαι εἰς κλίμα ψυχρόν, καὶ πρὸ παντὸς αἱ ἐν μέσῳ θερμῶν ψυχραὶ ἢ δροσεραὶ εὐρισκόμεναι, αἵτινες διὰ τὸ ὕψος κατομβροῦνται ἔγραψεν ὁ Πολύβιος (α) ἥτοι συντρέχει (ἡ βροχὴ ἐνθα ἡ διαφορὰ τῆς ὠρισμένης δι' ἐκάστην χώραν θερμοκρασίας κινδυνεύει ν' ἀποβῇ ἐπὶ μᾶλλον δυσανάλογος πρὸς τὴν ἑαυτῆς κα-

(α) Στράβ. 97.

τάσασιν ἢ θέσιν. Ἄν δ' ἡ προκαλοῦσα τὴν βροχὴν αὕτη συνθήκη ᾗνε καθημερινὴ εἰς τινὰς χώρας ἔχομεν εἰς ταύτας βροχὰς καθημερινάς, καὶ ἂν περιοδική, ἔχομεν βροχὰς περιοδικάς, καὶ ἂν ἀνώμαλος ἔχομεν βροχὰς ἀρρύθμους.

Περιοδικὰς δὲ βροχὰς εἶδομεν ἐν Ἀφρικῇ κατὰ τὰς μεταξὺ τῶν τροπικῶν χώρας ἀπὸ τῆς ἀβρόχου χώρας μέχρι τοῦ Ἰσημερινοῦ, τὰς δὲ περιόδους αὐτῶν διαφερούσας κατὰ τὰς χώρας· ἦτοι εἰς τὰς βορειοτέρας αἱ περίοδοι εἰσὶ συντομώτεραι τῶν περὶ τὸν Ἰσημερινόν. Συμβαίνουνσι δ' αἱ βροχαὶ εἰς τὰς βορειοτέρας, ὅταν ὁ ἥλιος πρὸς αὐτὰς πλησιάζῃ εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον ἀνερχόμενος, καὶ παύουσιν ὅταν εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον κατερχόμενος ἀπ' αὐτῶν ἀπομακρύνηται. Εὗρομεν μάλιστα εἰς τὰς χώρας τῶν Νιαμάνοι ἰδίως τὰς βροχὰς ἐπιτεινομένας κατὰ τὴν ἀνοδὸν καὶ χάθοδον ἐπ' αὐτῶν τοῦ ἡλίου· ἐξ ὧν καθαρῶς δηλοῦται, ὅτι αἱ βροχαὶ εἰς τὰς τῶν τροπικῶν χώρας ἀκριβέστατα ἀκολουθοῦσι τὴν πορείαν τοῦ ἡλίου. Δὲν παραλλάσσουν μάλιστα οὔτε στιγμὴν ἐκ ταύτης· λ. χ. ἄρχονται εἰς ἐκάστην χώραν κατ' ἔτος εὐθὺς ἅμα ὁ ἥλιος ἀφ' ἑλθῆ εἰς σημεῖον ἀφ' οὗ ἐπιρρεάζει ταύτην, καὶ παύουσιν εὐθὺς ἅμα ἐπανακάμπτων ἐγκαταλείψῃ τὸ σημεῖον ἐκεῖνο· καὶ ἐπειδὴ αἱ βορειότεραι τῶν τροπικῶν ἐπιρρεάζονται ὀλιγώτερον χρόνον, ἢ εἰς ταύτας περίοδος τῶν βροχῶν εἶνε βραχυτέρα· λ. χ. τρίμηνος ὡς εἶδομεν ἐν Λιμπέη, εἰς δὲ τὰς νοτιωτέρας ταύτης πεντάμηνος, καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἄλλ' εἶδομεν εἰς ὄρη βορειοτέρων χωρῶν τὴν βροχὴν διαρκοῦσαν ἐπὶ τόσον ὅσον καὶ εἰς νοτιωτέρας χώρας ἢ καὶ περισσότερον· λ. χ. εἰς τὸ ὄρος Μαρά εἰς τὰ ὄρη

Μπίγγα τὰς βροχὰς δὲ συμβαινούσας εἰς ὄρη βορειο-
τέρων χωρῶν πρὸ τῶν νοτίως τούτων εὕρισκομένων,
διότι ἡ βροχὴ προτιμᾷ τὰς ψυχροτέρας καὶ πλειότερον
πασχούσας χώρας ὥς προερρέθη. Τούτου ἕνεκεν συμ-
βαίνουνσι καὶ αἱ ἄβροχοι χῶραι, ἐπειδὴ αὗται θερμότεραι
οὔσαι τῶν παρ' αὐταῖς βρεχομένων δροσίζονται ὑπὸ μό-
νον τῶν ἀτμῶν τούτων, καὶ διότι ἡ ἀτμόσφαιρα δὲν
ἔχει ἀτμούς ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ψυχράς καὶ θερ-
μὰς χώρας. Ἀλλ' ἂν ποτε αὗται ὑπερθερμανθῶσι, δια-
ταρασσόμεναι πλέον ἢ αἱ γείτονές των ψυχραί, ἐλκύουσι
πρὸς ἑαυτὰς βροχὰς ῥαγδαίως· διὸ παρατηροῦμεν εἰς
ἄβρόχους χώρας κοίτας χειμάρρων σπουδαίων, καίτοι
οἱ κάτοικοι βεβαιοῦσιν ἡμᾶς, ὅτι εἰς τὰς χώρας αὐτῶν
βροχὴ δὲν συμβαίνει. Συμβαίνει λοιπὸν κατὰ ταῦτα ἡ
βροχὴ εἰς χώραν, ἥς ἡ ἀτμόσφαιρα θερμότερα τοῦ φυ-
σικοῦ αὐτῆς βαθμοῦ ἀποβαίνει σχετικῶς ὥς πρὸς τὰς
γείτονάς της καὶ ἐπομένως ἁραιότερα· διὸ πρὸς πύ-
κνωσιν ταύτης συνέρχονται πανταχόθεν ἀτμοὶ ἐκ τῶν
τῆς ἀτμοσφαίρας εὐκινήτων καὶ ἐλευθέρων· καὶ ἐπειδὴ
ἔρχονται πανταχόθεν τυγχάνουσι διαφοροῦ θερμοκρα-
σίας· οἱ ψυχρότεροι δ' ἐπὶ τῶν θερμότερων ἐνεργοῦντες
μεταβάλλουσιν αὐτοὺς εἰς ὕδωρ. Βροχῆς δὲ γεγεννημέ-
νης εἰς τινα χώραν ἂν αἱ περὶ ταύτην δὲν ἔχωσιν ἀνάγκη
μεγάλην δροσίζονται μόνον διὰ τῆς παραγομένης
ἐκ τῆς βροχῆς αὔρας, ὥς θερμαὶ ἐκ δροσερᾶς χώρας·
ἂν δ' ἡ αὔρα ἢ ἀνεπαρκὴς τότε μετ' αὐτὴν ἀκολουθεῖ
καὶ βροχὴ· τούτου ἕνεκεν ἐσχηματίσθησαν τὰ ῥητά· ὁ
ἀήρ οὗτος βροχὴν θὰ φέρῃ· θὰ βρέξῃ, ὁ ἥλιος καλεῖ (α).

(α) Λεγόμενον ἐπὶ ἀρχαῖς ἀτμοσφαίραις.

καὶ φουᾶ, βροχὴν δὲν ἔχει (α). Ἄλλως ὁμοῦς ἔχει διὰ τὰς ἐν μετοπώρῳ καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος συμβαινούσας παρ' ἡμῖν βροχάς· διότι τότε ἡ βροχὴ καὶ ἡ χιῶν γεννῶνται παρ' ἡμῖν διὰ ψύξιν τῆς γῆς, ὅτε ἡ ἀτμόσφαιρα ἡμῶν, δι' ἑλλειψιν τῆς ἀνακλωμένης ἐκ τῆς γῆς θερμοκρασίας, ἀπὸ ἀραιὰ συμπυκνοῦται, καὶ περιστέλλεται μέχρις ἡμῶν ἐγκαταλείπουσα τὰ ψυχρὰ ὕψη καὶ ἡ βροχὴ καὶ ἡ χιῶν εὐρίσκοντο ἄνω ἡμῶν ἐν καιρῷ θερμούς· ὥστε συμβαίνει βροχὴ κατὰ δύο τρόπους· χάριν θερμότερων ἀποβασῶν χωρῶν τῆς σφαίρας, καὶ χάριν χωρῶν ταύτης ἀποβασῶν ψυχροτέρων. Ἀναλογίαν δ' ἔχουσιν οἱ δύο οὗτοι τρόποι πρὸς τοὺς τοῦ κατοπτρισμοῦ, ὧν ὁ μὲν ὡς εἶδομεν διὰ θερμὴν ταπεινότεραν ἄλλων θερμῶν γῆν, ὁ δὲ διὰ δροσερὰν (οἶον λίμνην) ἐν μέσῳ θερμῶν σχηματίζεται.

Ἑτέραν περιοδικὴν βροχὴν εἶδομεν τὸ Παρασάτ ἐν Ἰνδίαῖς, ἀρχόμενον εὐθὺς ἅμ' ὁ ἥλιος ὑπαστρέφει ἐκ τοῦ βορείου τροπικοῦ πρὸς νότον, καὶ ἐπομένως ὅτε ἐγκαταλείπει ψυχροτέρας τὰς ἐξ ὧν ἐπανακάμπτει χῶρας, καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα αὐτῶν συμπυκνοῦται κατερχομένη· ἥτοι ἔχει μορφήν τὸ Παρασάτ, οἷαν αἱ παρ' ἡμῖν βροχαὶ τοῦ μετοπώρου· διότι αἱ βόρειαι χῶραι τῶν Ἰνδιῶν ἐξ ὧν τὸ Παρασάτ ἀρχεται εἰσὶν ὀρειναί, καὶ πλησίον σειρᾶς ὀρῶν χιονοσκεπῶν αἰωνίως, καλύπτονται δ' ἐν καιρῷ χειμῶνος ὑπὸ χιόνος, ὡς περὶ τούτων καὶ ὁ Ἀριστόβουλος ἔγραψεν (β), ἐνῷ αἱ λοιπαὶ δι' ὠκεανῶν κυκλοῦνται. Αἱ Ἰνδίαὶ εἰσὶν οὕτω γῆς τμήμα βορείως ὑπὸ ψυχρῶν χωρῶν ὀριζόμενον καὶ ὑπὸ δροσερῶν κατὰ τὰ

(α) Λεγόμενον ἰδίως ἐν καιρῷ χειμῶνος ἐπὶ ἀναπληρώσεως τῆς βροχῆς ὑπ' αἴερος. (β) Στράβ. 691. 17.

λοιπὰ μέρη. Ἐν τῷ βορείῳ δ' ἡμισφαιρίῳ εὐρισκόμεναι, καὶ θερμαίνόμεναι κατὰ τὴν ἀνοδὸν τοῦ ἡλίου δροσίζονται διὰ πνευμάτων ἐκ τῶν δροσερῶν τε καὶ ψυχρῶν χωρῶν ἀφθόνων τότε ἀναπτυσσομένων διὰ τὴν ἀναλυομένην μικρὸν κατὰ μικρὸν χιόνα. Ὑποστρέφων δ' ὁ ἥλιος ἐγκαταλείπει χώρας πρὶν καλυπτομένας ὑπὸ χιόνος, αἵτινες θέλουν ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν κατάστασιν, ἐνῷ τῶν τούτων νοτιοτέρων διπλασιάζει τὴν θερμοκρασίαν. Ἐπέρχονται λοιπὸν τούτων ἕνεκεν βροχαὶ ῥαγδαῖαι πρὸς θεραπείαν· καὶ ἐπειδὴ εἰσὶν ἀνεπαρκεῖς μένει ἄβροχος, ὡς Ἀριστόβουλος ἐγραψεν, ἡ περὶ τὴν ἔρημον χώρα (α).

Αἱ Τεσσαρακονθήμεροι βροχαὶ τῆς Τοξοῦν συμβαίνουσι περὶ τὸ ἔαρ· ἐπειδὴ ἡ Τοξοῦν κοιλάς ταπεινὴ καὶ μεταξὺ ὄρων χιονοσκεπῶν εὐρισκομένη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔαρος θερμαίνεται, ἐνῷ τὰ παρ' αὐτὴν χιονοσκεπῇ ὄρῃ πληροῦνται ἀτμῶν ἐκ τῆς ἀναλυομένης χιόνος· πρὸς ἰσορροπίαν δὲ τῶν γειτονικῶν τούτων χωρῶν κατέρχονται ἐν τῇ κοιλάδι βροχαί, ἐφ' ὅσον πλεονάζοντες ἀτμοὶ εἰς τὰ ὄρη ὑπάρχουσιν. Ἐν καιρῷ χειμῶνος καί τοι ἡ κοιλάς ταπεινὴ καὶ χιών ἐν αὐτῇ δὲν πίπτει, παγώνει ὁ ἐν αὐτῇ ποταμίσκος· διότι συμπάσχει λαμβάνων οὗτος καὶ ἡ κοιλάς τὴν θερμοκρασίαν τῶν γειτονικῶν χωρῶν διὰ ψυχροτάτων ἐξ αὐτῶν πνευμάτων. Ἐκ τούτων δηλοῦται ὅτι ἡ περιοδικὴ βροχὴ τῆς Τοξοῦν καὶ ὁ περιοδικὸς ἀήρ τοῦ Ἑράτ καὶ τῆς Χαμίας εἰσὶν ἀποτελέσματα μᾶλλον τῆς ἐπιρροῆς τῶν γειτονικῶν χωρῶν, τὸ δὲ Παρασάτ τοῦ πλάτους μᾶλλον, καὶ τοῦ ὕψους αἱ τῶν τροπικῶν χωρῶν βροχαὶ

(α) Στράβ. 693.

ἐν Ἀφρικῇ. Οὐδὲν ὅμως τούτων συμβαίνει διὰ τὸν ἓνα ἀποκλειστικῶς λόγον· ἐπειδὴ καὶ αἱ τρεῖς ὁμοῦ ἀρχαὶ εἰς πᾶσαν περίστασιν συνεργοῦσιν, ἀλλὰ ποῦ μὲν καταφανέστερον αὕτη, ποῦ δὲ ἐκείνη καὶ ποῦ ἡ ἄλλη ἀναλόγως τῆς αὐτῆς ἰσχύος ἐνεργεῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΡΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΓΗΣ ΕΙΣ ΖΩΝΑΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ Ε Σ ΦΥΛΑΣ

Ἡ ποικιλία τῶν συνδυασμῶν τῶν τριῶν κλιματικῶν ἀρχῶν κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς σφαίρας παράγει ποικιλίαν μετεωρολογικῶν φαινομένων, καὶ ποικιλίαν ἐπομένως κλιμάτων· καὶ ἐπειδὴ πολλὰ τούτων δύνανται νὰ ᾧσι παραπλήσια ἢ συγγενῇ, καὶ πολλὰ συγγενῇ νὰ ἀποτελῶσιν ὁμάδα, δυνάμεθα ἂν ὅχι τὰ συγγενῇ, ἐξ ὧν περιεγράψαμεν, τὰς ὁμάδας αὐτῶν τοῦλάχιστον νὰ ὀρίσωμεν, ἃς ζώνας πρῶτος ὁ Παρμενίδης καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Ἀριστοτέλης καλέσας εἰς πέντε ὥρισεν (α), αἵτινες ἔκτοτε μέχρις ἡμῶν οὕτω διατελοῦσιν ἔχουσαι. Ἀλλ' ὁ Ποσειδώνιος ἰδὼν ὅτι δὲν ὑπάρχει διακεκαυμένη ζώνη ὠνόμασε τὰς ἰδίας ζώνας ἀστρονομικῶς, σχετίζων ἐκάστην ζώνην πρὸς τοὺς κατοίκους, ὧν ἀμφισκίους ἐκάλεσε τοὺς μεταξὺ τῶν τροπικῶν οἰκοῦντας, ἑτεροσκίους τοὺς ἐνθεν καὶ ἐνθεν τούτων, καὶ περιῖσκιους τοὺς περὶ τοὺς πόλους (β). Δὲν ἐγένοντο ὅμως ἀποδεκτοὶ οἱ

(α) Στράβ. 94, 95. (β) Στράβ. 95. 3.

αὐτοῦ ὅροι, ἐπειδὴ δὲν σχετίζονται μετὰ τῶν χαρακτηριζουσῶν τὰ κλίματα ποιότητων. Νῦν δὲ τὰς τρεῖς κλιματικὰς ἀρχάς, τὸ ὕψος, τὸ πλάτος καὶ τὴν ἐπιρροὴν τῶν γειτονικῶν χωρῶν ἐκάστης χώρας ὡς μέτρον λαμβάνοντες, δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας κλίματα κατεψυγμένα πάντα τὰ ἐπ' αὐτῆς παγωμένα ὅπουδῆποτε καὶ ἂν ᾧσιν, εὐκραῆ δὲ πάντα ἐν οἷς χιὼν καὶ βροχὴ πίπτει, καὶ θερμὰ τὰ ἐν οἷς μόνον βροχὴ πίπτει· νὰ διακρίνωμεν δὲ ἀντὶ πέντε ζωνῶν ἐπὶ τῆς γῆς ομάδας κλιμάτων ἐπ' αὐτῆς τρεῖς ἦτοι τὴν τῶν κατεψυγμένων, τὴν τῶν εὐκραῶν, καὶ τὴν τῶν θερμῶν. Ἐκάστης δὲ ομάδος τούτων νὰ διακρίνωμεν εἰδικότητα ἢν δυνάμεθα νὰ ἐκφράσωμεν κατ' ἐκλογὴν διὰ τινος δένδρου τῶν ἐν ἐκάστη ὁμάδι ἀναπτυσσομένων, λ. χ. τῶν διὰ μὲν τὴν εὐκραῆ τῶν ἀπὸ τῆς ἐλαίας μέχρι τῆς ἐλάτης, διὰ δὲ τὴν θερμὴν τῶν ἀπὸ τῶν μετὰ τὴν ἐλαίαν καὶ συκὴν εὐγενῶν ἐρχομένων δένδρων μέχρι τοῦ φοίνικος, τοῦ Ντόμ, τοῦ Ντελέπ καὶ τοῦ Νιαμταντί, ἢ καὶ ἄλλων δένδρων θερμότερων κλιμάτων· ἐν οἷς τὴν μὲν εὐκραῆ τῶν κλιμάτων ὁμάδα φαίνεται χαρακτηρίζουσα μᾶλλον ἢ ἐλαία, τὴν δὲ θερμὴν τὸ Ντελέπ.

Ὅπως δὲ τὰ φυτὰ ἀποκτῶσιν εἰδικότητος κατὰ τὰς εἰδικότητος τῶν κλιμάτων, ἐν οἷς ἀναπτύσσονται, οὕτω καὶ τὰ ζῶα εἰδικῶς χαρακτηρίζονται κατὰ τὰ κλίματα ἐν οἷς διαιτῶνται· λ. χ. ἡ ἄρκτος εἰς ψυχρὰ κλίματα ἀνήκουσα ποικίλλει κατὰ τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τῆς θερμοκρασίας αὐτῶν. Ὁ ἵππος καὶ ὁ βοῦς εἰς εὐκραῆ ἀνήκοντες ποικίλλουσιν ἀναλόγως τῶν κλιμάτων ἐν οἷς διαιτῶνται· ὁμοίως ποικίλλουσιν ὁ ἐλέφας, ὁ ῥινόκερος καὶ ὁ λέων, ζῶα τῶν θερμῶν κλιμάτων. Εὐρίσκεται δὲ καὶ εἰς

τὰ ζῶα, ὅπως εἰς τὰ φυτὰ κλίμαξ, δι' ἧς διαγράφονται τὰ ὅρια ἐκάστου· λ. χ. ὡς παρατηρήσαμεν ἐν Ἀσίᾳ ὁ βόνασος ζῇ παρὰ τὴν χιόνα, ὡς δ' ἐν Ἀφρικῇ ὁ ἵππος ζῇ μέχρι τῆς 15°, ἡ κάμηλος μέχρι τῆς 10°, ἐν δὲ τοῖς ἐξῆς μέχρι τοῦ Ἰσημερινοῦ ὁ μὲν βοῦς ζῇ κατ' ἐκλογὴν εἰς τινὰς ψυχρὰς χώρας, ἐνῶ εἰς ἄλλας ἀποθνήσκει. Ὁ βούβαλος δὲ ζῇ πανταχοῦ ὅπου καὶ ὁ ἐλέφας καὶ τὰ ἄλλα παχύδερμα ζῶα. Τὸ τοιοῦτον ἐκφράζει ὁ Ἀριστοτέλης λέγων « κοινὸν μὲν οὖν συμβέβηκε καὶ ἐπὶ τῶν ζῴων εἶπερ καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν » (α). Ἀλλ' ἕκαστον εἶδος ζώου γίνεται ἐπὶ τοσοῦτον ποικιλώτερον, ἔφ' ὅσον εἰς εὐρύτερον ὀρίζοντα κλιμάτων δύναται νὰ ζήσῃ. Τοῦ νόμου τούτου ὅχι μόνον δὲν ἐξαιρεῖται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ποικιλώτερος πάντος εἶδους ζώου ὑπάρχει, ἐπειδὴ εἰς πάντα τὰ κλίματα δύναται νὰ ζήσῃ, ἢ, ὡς ὁ Πausanias λέγει « οὐ γὰρ δὴ ἄνθρωπος μόνον ὁμοῦ τῷ ἀέρι καὶ τῇ γῇ διαφόροις οὖσι διάφορον κτᾶται καὶ τὸ εἶδος, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ τὸ αὐτὸ ἂν πάσχοι τοῦτο » (β). Μετέχων οὕτως ὁ ἄνθρωπος τῶν εἰδικότητων πάντων τῶν κλιμάτων, δύναται ν' ἀποτελέσῃ ἐκ τῶν εἰδικότητων αὐτοῦ συγγενείας καὶ φυλὰς καθὼς ἀπετέλεσαν τὰ κλίματα συγγενείας καὶ ομάδας. Ἐπειδὴ δὲ διεκρίναμεν διὰ τὰ κλίματα τρεῖς ομάδας, δυνάμεθα καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον ν' ἀναγνωρίσωμεν τρεῖς φυλὰς· ἥτοι φυλὴν κατοικοῦσαν παρὰ τὰς κατεψυγμένας χώρας, οἷα ἡ τῶν Ἑσκιμῶν καὶ αἱ παραπλήσια ταύτης, φυλὴν ἐτέραν κατοικοῦσαν τὰς εὐκραεῖς χώρας, καὶ ἐτέραν τὰς θερμὰς οἷα ἡ Αἰθιοπική. Ὡς τύπον δὲ κύριον ἐκάστης φυλῆς διὰ τὸ μέγα αὐτῆς πλάτος νὰ

(α) Ἀριστ. Τομ. V, 5, 3. (β) Πausan. Βοιωτικά XXI, 6.

παραδεχθῶμεν διὰ μὲν τὴν τῶν κατεψυγμένων χωρῶν φυλὴν, τοὺς βιοῦντας εἰς τὰς πλέον κατεψυγμένας χώρας, διὰ δὲ τὰς εὐκραεῖς τοὺς βιοῦντας εἰς τὰς εὐκραεστέρας, καὶ διὰ τὰς θερμὰς τοὺς εἰς τὰς θερμότερας, ἐξ ὧν αἱ φυλαὶ πρὸς ἀλλήλας μεταβαίνουσαι συσχετίζονται, ὅπως καὶ τὰ κλίματα, διὰ τοῦ παικίλου συνδυασμοῦ τῶν ὀρίζουσων ταῦτα ἀρχῶν, ἐκ τῶν ψυχρῶν πρὸς τὰ εὐκραῖ καὶ ἐκ τούτων πρὸς τὰ θερμὰ μεταβαίνουσι. Καθὼς δ' εὐρέθη μέτρον ἀκριβές πρὸς ὀρισμὸν τῶν κλιμάτων, καλὸν ἤθελεν εἶσθαι νὰ εὑρεθῇ καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐκείνῳ ἀνάλογον μέτρον. Δι' ἐκεῖνα μὲν ἐλάβομεν ὡς μέτρον τὸ ὕψος, τὸ πλάτος καὶ τὴν ἐπιρροὴν τῶν γειτονικῶν χωρῶν ἐκάστης χώρας, διὰ δὲ τὸν ἄνθρωπον ἀνάγκη νὰ εὐρωμεν ἀνάλογά τινα ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν του, ἅτινα ἀξίαν κυριώδη ἔχουσιν εἰς τὴν ἐκφράσιν τοῦ ἀτόμου του, καὶ ἀκολουθοῦσι σὺν ἀλλήλοις συνδυαζόμενα, τοὺς συνδυασμοὺς τῶν ὀρίζουσων τὰ κλίματα ἀρχῶν.

Ἐξ ὧν δὲ παρετήρησα δι' ὧν ἐθνῶν διήλθον αἱ χαρακτηριστικώτεραι ἐκφράσεις τοῦ ἀνθρώπου εὐρίσκονται ἐν τῇ αὐτοῦ κεφαλῇ· καὶ ἐπειδὴ τὸ ταύτης σχῆμα εἶνε ἑλλειψις ἢ σφαῖρα ἀνάγκη νὰ εὐρωμεν ὅσαί τινα δύνανται νὰ καθορίσωσι ταύτην. Τὸ σχῆμα τοῦ τριχωτοῦ καὶ ἀτρίχου τῆς κεφαλῆς ἦτοι τοῦ κρανίου καὶ τοῦ προσώπου εἰς ἐν λαμβανόμενα ὀρίζουσιν ἐξ ὧν παρετήρησα περιφέρειαι τρεῖς· ἡ μὲν ἥτις δίδει ἡμῖν τὸ ὕψος τῆς κεφαλῆς διέρχεται κατὰ μέσον διὰ τῆς κορυφῆς, διὰ τῆς ρίζης τῆς ρινὸς καὶ διὰ τῆς σιαγόνος, ἡ δὲ δίδουσα τὸ πλάτος διέρχεται διὰ τῆς βάσεως τοῦ κρανίου, καὶ ἡ τρίτη συναρμολογοῦσα τὰς δύο

προρρηθείσας εἰς ἐντελές στερεόν σχῆμα διέρχεται ἐνθεν καὶ ἐνθεν τοῦ προσώπου διὰ τῶν γωνιῶν τῆς κάτω σιαγόνος καὶ διὰ τῶν κροτάφων· συμπέπτουσι δ' αἱ περιφέρειαι κατὰ τρόπον ὥστε καὶ αἱ τρεῖς νὰ ὦσι κάθετοι πρὸς ἀλλήλας. Ἡ διαφορὰ δὲ τοῦ σχήματος τῆς κεφαλῆς εἰς ἕκαστον ἄτομον δείκνυται διὰ τῆς διαφορᾶς τῶν σχημάτων τῶν τριῶν τούτων περιφερειῶν, ἃς πρὸς περαιτέρω συνεννόησιν ὀνομάζω ἰδίᾳ κάθετον μὲν τὴν τὸ ὕψος μετροῦσαν, διότι φαίνεται σχέσιν ἔχουσα πρὸς τὸ ὕψος τοῦ κλίματος ἐν ᾧ ζῇ ὁ ἄνθρωπος· ὀριζοντίαν δὲ τὴν τὸ πλάτος μετροῦσαν, ἐπειδὴ σχέσιν πρὸς τὸ πλάτος τοῦ κλίματος ἔχει· καὶ περιφερικὴν τὴν τρίτην, ἥτις σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν ἐπιρροὴν τῶν γειτονικῶν χωρῶν τῆς χώρας ἐν ᾗ ζῇ ὁ ἄνθρωπος. Λ.χ. ἐνθα τὸ ὕψος, τὸ πλάτος καὶ ἡ ἐπιρροὴ τῶν γειτονικῶν χωρῶν εὐρίσκονται εἰς ἴσας πρὸς ἀλλήλους σχέσεις, καὶ αἱ τρεῖς περιφέρειαι ἔχουσι τὰς ἐγκαρσίας αὐτῶν διαμέτρους, ἑλλειπτικάι οὖσαι, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου. Ὄταν τὸ ὕψος τῶν ἄλλων ὑπερτερῇ, τότε ἡ ἐγκαρσία διάμετρος τῆς καθέτου περιφερείας εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ μετώπου, καὶ ὅταν ἡ ταπεινὸν ἐπὶ τοῦ στόματος, ὅτε ὁ ἄνθρωπος προγναθίζει. Ὄταν τὸ πλάτος ὑπερτερῇ, τότε ἡ ἐγκαρσία διάμετρος τῆς ὀριζοντίας περιφερείας εὐρίσκεται κατὰ τοὺς βρεγματικούς ὅγκους· καὶ ὅταν ἡ ἐπιρροὴ τῶν γειτονικῶν χωρῶν ἢ ψυχρά, τότε εὐρίσκεται ἡ ἐγκαρσία διάμετρος τῆς περιφερικῆς περιφερείας περὶ τὰ ζυγώματα, ὅτε τὰ μῆλα προέχοντα ποιοῦσι τὴν κεφαλὴν σχῆμα ἔχουσαν δύο τριγώνων ἀντιθέτων ἀλλήλοις καὶ ἐχόντων βάσιν κοινὴν, ἥς τὸ ἄνω εἶνε τετμημένον.

Ὅπως δ' οἱ διάφοροι συνδυασμοὶ τῶν τριῶν ὀριζου-

σὼν τὰ κλίματα ἀρχῶν παράγουσι ποικιλίαν κλιμάτων, οὕτω καὶ οἱ διάφοροι συνδυασμοὶ τῶν τριῶν ὀρίζουσῶν περιφερειῶν τὸ σχῆμα τῆς κεφαλῆς παράγουσι ποικιλίαν ἀνθρώπων· ἀλλὰ πάντες ἀναχωροῦσιν ἐκ τῶν τύπων τῶν τριῶν φυλῶν, τῆς Ἑσχιμωϊκῆς, Αἰθιοπικῆς, καὶ τῆς τρίτης ἣν Ἑλλαδικὴν καλῶ διότι μεταξὺ τῶν εὐκραῶν χωρῶν τῆς σφαίρας τὴν Ἑλλάδα εὖρον εὐκραεστέραν. Αἱ τῶν κατοίκων ταύτης τρεῖς περιφέρειαι εἰσὶν ἐλλειπτικαί, αἱ δ' ἐγκάρσiai αὐτῶν διάμετροι εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου ἔνθα αἱ ἐλλείψεις συμπίπτουσιν. Ἐν τῇ Αἰθιοπικῇ ἡ μὲν ὀριζοντία καὶ περιφερικὴ περιφέρεια εἰσὶ παραβολικαί, ἡ δὲ κάθετος ἐλλειπτική, ἀλλ' ἡ ἐγκάρσια ταύτης διάμετρος ἀντὶ γὰ πίπτῃ εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς βάσεως τοῦ κρανίου πίπτει ἐπὶ τοῦ στόματος διὸ προγναθίζουσιν οἱ ἄνθρωποι ταύτης. Ἐν δὲ τῇ Ἑσχιμωϊκῇ, ἐπειδὴ δὲν εἶδον ταύτην, συμπεραίνω ἐξ ὅσων εἶδον, ὅτι αἱ ταύτης περιφέρειαι τριγωνίζουσι. Σὺν τούτοις ἕκαστος τῶν τριῶν τύπων ἔχει χροιάν ἰδιάζουσαν, ἥτις φαίνεται μὴ προερχομένη ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς ἀναπτυσσομένης θερμότητος τοῦ ἡλίου· διότι παραλλάσσει κατὰ τρόπους διαφόρους σχετικῶς τῇ ἑκασταχοῦ θερμότητι τῶν κλιμάτων· διὰ τοῦτο εὐρίσκομεν εἰς τοὺς κατοίκους Αἰθιοπικῆς ὑψηλῆς ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν χώρας, περίπου χροιάν, οἷαν εἰς πλάτος γῆς μεγαλείτερον. Εἰς τοὺς κατοίκους τῶν Ἰμαλαίων εὐρίσκομεν περίπου χροιάν τῇ τῶν βορείων χωρῶν κατοίκων. Τοὺς Καφριστανοὺς λ.χ. παρτήρησα ἔχοντας χροιάν παραπλησίαν τῇ τῶν Βαυαρῶν, τοὺς δὲ νοτιωτέρους Νιαμάνοι τῇ τῶν Νταγλάουοι. ἐνῷ οἱ πολὺ ἐντεῦθεν τῶν Νιαμάνοι οἰκοῦντες Νουέρ,

Σιλοῦκ καὶ Νόμπα ἔχουσι χροιάν βαθυτάτην. Πόλλα-
 χοῦ δ' ἡ χροιά παραλλάσσει εἰς τὸ ἐρυθρὸν ὥς εἰς τοὺς
 ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἀλλαχοῦ εἰς τὸ κίτρινον
 ὥς εἰς τοὺς Σίνας καὶ Μογγόλους· ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι
 ἡ χροιά σχετίζεται μεγάλως μετὰ ποιότητος τινὸς τοῦ
 κλίματος χορηγουμένης ὑπὸ τῶν τριῶν ὀριζουσῶν ἀρ-
 χῶν ἕκαστον κλίμα. Σὺν τῇ χροιά ὑπάρχει καὶ ἡ μορφή
 τῆς ρινὸς, ἥτις εὐθεῖα οὖσα ἐν τῇ Ἑλλαδικῇ φυλῇ
 φαίνεται βαθμηδὸν σιμουμένη πρὸς τὴν Αἰθιοπικὴν καὶ
 Ἑσκιμωϊκὴν βαίνουσα. Τὴν αὐτὴν πορείαν ἔχουσι καὶ
 τὰ ζυγώματα, ἅπερ μᾶλλον εἰς τὴν Ἑσκιμωϊκὴν προέ-
 χουσιν, ἐνῶ τὸ σιμὸν τῆς ρινὸς μᾶλλον εἰς τὴν Αἰθιο-
 πικὴν συμβαίνει. Καὶ οἱ λοιποὶ χαρακτῆρες τοῦ σώμα-
 τος παραλλάσσοντες ἀκολουθοῦσι φαίνεται ποιότητά
 τινα τοῦ κλίματος ὅπως καὶ ἡ χροιά· διότι ποῦ μὲν οἱ
 ὀφθαλμοὶ παρατηροῦνται λοξίζοντες, τὰ δὲ σώματα
 λαμβάνοντα διάφορα μεγέθη καὶ διάπλασιν διάφορον,
 ποῦ μὲν δασέα, καὶ ποῦ ἄτριχα γινόμενα, ἀλλαχοῦ δὲ
 ταῦτα ἢ ἐκεῖνα τὰ μέλη ὑπερτροφούμενα, ἥτοι φαίνονται
 χαρακτηρίζοντα ποιότητάς τινας τῶν κλιμάτων μὴ
 ἐξαρτώμενας ἐκ τοῦ θερμομετρικοῦ βαθμοῦ τοῦ ψυχροῦ
 ἢ θερμοῦ, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἐκτάσεων τοιούτων ἢ τοιούτων
 παρακειμένων χώρων· λ. χ. ποιότητα κλιμάτων σχη-
 ματιζομένην ἐκ παγωμένων ἐκτεταμένων ἢ μὴ χω-
 ρῶν, ἐτέραν ἐξ ἐκτεταμένων ὀρεινῶν ἢ μὴ ὄρσεων,
 ἐτέραν ἐξ ἐκτεταμένων ἢ μὴ θαλασσίων ἢ ὠκεανίων,
 καὶ ἐτέρας ἐκ τῆς διαφορῆς συμπλοκῆς αὐτῶν καὶ ἐκ
 τῆς διαφορῆς συμπλοκῆς τῆς θερμοκρασίας αὐτῶν. Α.χ.
 ὑψηλαὶ ἐκτεταμέναι χώραι ἢ μὴ ἐν μέσῳ ὠκεανῶν ὑπὸ
 τὸν ἰσημερινόν, καὶ αἱ αὐταὶ ἐν μέσῳ ἡπείρου καὶ τὰ

ἐναντία. Τὰς ἐκασταχοῦ δὲ παραλλαγὰς τῆς τοῦ ἀνθρώπου μορφῆς ἀκολουθεῖ, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης παρετήρησε (α), καὶ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα· λ.χ. οἱ Σῖναι ἔχουσι τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι ἰδιαίτερον τοῦ τῶν Εὐρωπαίων. Ἡ διαφορὰ δὲ εἶνε τοσοῦτον καταφανής, ὅσον καταφανής ὑπάρχει καὶ ἡ διαφορὰ τῶν τῶν συγκρινομένων ἐθνῶν χαρακτήρων.

Ἀφ' οὗτου δ' ἐφάνησαν αἱ διαφοραὶ τοῦ ἀνθρώπου αὗται συμφώνως ταῖς τῶν ἐκασταχοῦ κλιμάτων εἰδικότησι δὲν περιεσώθησαν γνήσiai μέχρις ἡμῶν, διότι διεφθάρησαν ὑπὸ τῆς ἐπιμιξίας ἣν αἱ τῶν ἐθνῶν κινήσεις καὶ αἱ ἀποικίαι αὐτῶν σχεδὸν πανταχοῦ ἀπετέλεσαν· διὸ ἀντὶ γνησίων ἐκασταχοῦ χαρακτήρων εὐρίσκομεν μιγαδικούς. Γνησίους δὲ χαρακτήρας κατοίκων χώρας τινὸς παρατηροῦμεν εἰς ὅσα τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν ἄφησαν αὐτοὺς ἡμῖν ἐπὶ λίθων ἀναγεγλυμμένους· λ.χ. εἰς τὰ τῶν θεῶν αὐτῶν ἀγάλματα· καὶ ἐπομένως εἰς τὰ Ἑλληνικὰ εὐρίσκομεν τοὺς τῆς Ἑλλαδικῆς φυλῆς, εἰς τὰ Αἰγυπτιακὰ τοὺς τῶν Αἰγυπτίων, εἰς τὰ τῶν Ἀσσυρίων καὶ Φοινίκων τοὺς χαρακτηρίζοντας τοὺς κατοίκους τῶν χωρῶν τούτων, εἰς τὰ τῶν Ἑτρούσκων τοὺς Ἑτρούσκους (β) (Τυρρηνοὺς), εἰς τὰ τῶν Σινῶν καὶ Ἰνδῶν τοὺς Σίνας καὶ Ἰνδοὺς, ἐπεὶ δὲ ἐκασταχοῦ ἐποιοῦν τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν αὐτῶν κατὰ τοὺς αὐτῶν χαρακτήρας· δι' ὃ ἐμπαίζων ὁ Ξενοφάνης λέγει, ἂν καὶ τὰ ζῶα ἡδύναντο νὰ ποιήσωσι θεοὺς ἢ θελὼν ποιήσῃ αὐτοὺς κατὰ τὴν μορφήν των. Παρετήρησα δὲ μεταξὺ τῶν ἐθνῶν,

(α) Ἀριστοτελ. Πολιτικὰ βιβλίον Δ'. (β) Οἱ Τυρρηνοὶ Ἑτροῦσχοι καὶ Γούσκοι παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις προσαγορεύονται Στραβ. 219, 2.

ὅτι οἱ μιγάδες φυλάττουσι χαρακτῆρας μιγαδικούς ἐξ ὧν λαῶν προέρχονται. Οἱ δὲ μιγαδικοὶ χαρακτῆρες καθίστανται εὐκρινέστεροι, ὅσον προσφατοτέρα ἢ ἐπιμιξία καὶ ὅσον οἱ μεμιγμένοι λαοὶ ἔχουσιν ἀπ' ἀλλήλων χαρακτῆρας μεμαχρυσμένους· λ. χ. εὐρίσκονται ἐν Γερμανίᾳ εὐκρινεῖς χαρακτῆρες τῶν Μογγόλων, Γαλατῶν καὶ Ἰταλῶν. Ἡ Ὀλλανδία ἠδύνατό τις εἰπεῖν ὅτι πᾶσα εἶνε μίγμα Μογγόλων καὶ τοῦ ἰθαγενοῦς αὐτῆς στοιχείου· τὸ αὐτὸ δύναται τις εἰπεῖν καὶ περὶ Ἀγγλῶν καὶ Γαλατῶν καὶ Ἰταλῶν σὺν τῇ διαφορᾷ ὅτι τὰ στοιχεῖα μεθ' ὧν ταῦτα τὰ ἔθνη ἀνεμίχθησαν, πλησιέστατα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀλλήλοις ὄντα, δὲν ἄφησαν παραλλάγας εὐκρινεῖς μεταξύ των. Παρατήρησα δὲ ἐπιπολάζοντα τὸν ἐτρουσικὸν τύπον ἐν Ἑλβετίᾳ, διὸ καὶ διὰ τὸν αὐτοῦ τύπον ἐθεώρησα αὐτὸν τῶν Ἀλπεων ἰθαγενῆ. Ἐν Ἀφρικῇ εἰς Σουντὰν εὖρον μίγματα προερχόμενα ἐξ Ἑλλήνων μετ' Αἰθιοπῶν καὶ ἕτερα ἐκ τούτων καὶ ἐκ τῶν Κερχέζ καὶ ἐκ Τουρκομάνων, ἅπερ σὺν τοῖς ἄλλοις φυλάττουσι καὶ τὴν χροιάν ἀνοικτοτέραν· οἱ Ἀραβες μάλιστα καὶ οἱ ἰθαγενεῖς διακρίνουσι τοὺς ἐξ Ἑλλήνων μεταξύ αὐτῶν ἀνέκαθεν εὐρισκομένους ὡς λευκοτέρους. Φαίνεται ὅτι ἡ χροιά μετὰ χρόνον πολὺν ἀποβάλλει τὸν πρωτόθετον αὐτῆς χαρακτῆρα, ἐνῶ τὰ λοιπὰ χαρακτηριστικὰ διαιωνίζονται ἐπ' ἄπειρον, καὶ μάλιστα ἂν τὰ συνερχόμενα μίγματα τύχωσιν ἔχοντα ὁμοειδεῖς τοὺς πλεονάζοντας αὐτῶν χαρακτῆρας, τὸ γέννημα αὐτῶν ἐπανερχεται σχεδὸν εἰς τὸν ἐξ οὗ πλεονάζουσι τύπον. Τοιαῦτα κάλλιον παρατηροῦνται ἐν Ἰνδίαῖς καὶ εἰς τοὺς Ντζιαγγαὶ καὶ Ντίγγα. Οὗτοι μίγματα Αἰγυπτίων μετὰ Νουέρ καὶ Σιλοῦκ ὄντες ἀπέβαλον πᾶν ἔχνος χροιάς

χαρακτηρίζον τοὺς Αἰγυπτίους, ἐνῶ τὰ χαρακτηριστικὰ τούτων εὐκρινῶς φυλάττουσιν. Ἐν Περσίᾳ, ἐν Ἀφγανιστάν, ἐν Τουρκεστάν καὶ εἰς τὰ ἑπτὰ Κλειστοβούνια πολλοὶ διακρίνονται φέροντες ποῦ μὲν χαρακτῆρας εἰς τοὺς Ἑλληνικοὺς πλησιάζοντας, ποῦ δὲ εἰς τοὺς Μογγολικοὺς, καὶ που εἰς τοὺς γειτονικοὺς ἀλλήλων λαοὺς. Ἐν τῇ Τουρκίᾳ μίξις καταφανεστέρα παρατηρεῖται, ὅταν προέρχεται ἐξ Ἑλλήνων καὶ Τουρκομάνων, διότι τὰ μίγματα διατηροῦσι καὶ τὴν χλωμὴν χροιάν καὶ τὸ σπανίζον τοῦ γενείου. Περίεργον δὲ μοὶ φαίνεται ὅταν τοὺς Ἑλληνικοὺς χαρακτῆρας ἐξετάζων δὲν εὐρίσκω μίξεις μεμακρυσμένων λαῶν, οἷας ἡμῖν κατηγοροῦσι· τὸ ἐπιπολάζον παρ' ἡμῖν μιγαδικὸν στοιχεῖον εἶνε τὸ ἐξ Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν, τὰ δὲ λοιπὰ παραπλησίως ἔχοντα προέρχονται ἢ ἐκ τοπικῶν τῆς χώρας διαφορῶν ἢ ἐξ ὁμοιοχαρακτήρων λαῶν, οἷοι εἰσὶν Ἰταλοὶ καὶ Ἑλληνες. Ἐν τῇ Μακεδονίᾳ δὲ ἢ μᾶλλον εἰπεῖν εἰς τὴν τῶν Πελασγῶν χώραν διακρίνομεν μίγματα Σλάβων καὶ Ἑλλήνων, ἅπερ διὰ τὴν ἀπ' ἀλλήλων διαφορὰν θέλουσι διατηρηθῇ ἐπ' ἄπειρον. Οἱ δὲ κατὰ τὴν χώραν ταύτην διακρινόμενοι ὑπὸ τὸ ὄνομα Κουτζόβλαχοι οὓς ἀπογόνους τῶν Παιόνων εὕρομεν, εἰσὶ τόσον πλησιέστατοι τοῖς Ἑλλησίν ὥστε ἐκ τούτου μόνου ἀναμφιλέκτως ἠδύνατό τις εἰπεῖν ὅτι ἦσαν λαὸς ἰταλικὸς ἐκδιωχθεὶς ὑπὸ τῶν Ἑτρούσκων ἐκ τῆς αὐτοῦ χώρας ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ κόσμου ταραχῇ, ἥτις κατὰ τὰ προαναλυθέντα συμφωνεῖ τῇ πρὸ τοῦ πρώτου κατακλισμοῦ, ἢ καὶ τῇ κατ' αὐτὸν ἐποχῇ.

Λαὸς δὲ φέρων κοινούς χαρακτῆρας καὶ πνεῦμα κοινὸν ἔχει καὶ γλῶσσαν ὁμοίαν· χαρακτηρίζεται δ' ὑφ'

ἡμῶν ὡς ἔθνος. Ἐκαστον δ' ἔθνος φαίνεται ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ καταστάσει τόσον, ὅσον καὶ ἡ ἑκτασις τοῦ κλίματος πρὸς ὃ σχετίζονται οἱ αὐτοῦ χαρακτήρες. Ἦσαν κατὰ συνέπειαν τὰ ἔθνη μικρά· πολλὰ ὁμως ἀπετελέσθησαν μεγάλα, ἐπεκταθέντα καὶ συνοικειώσαντα πρὸς ἑαυτὰ τὰ γειτονικά αὐτῶν μέχρι φυσικῶν ἀνυπερβλήτων ὁρίων, οἷα οἱ ζυγοὶ ὑψηλῶν ὄρεινῶν σειρῶν· ἔμειναν δὲ μικρά ἔνθα οἱ τοιοῦτοι ζυγοὶ ἢ ἀπόκρημνα ὄρη περιορίζουσιν αὐτὰ ὡς τὰ εἰς τὰ ἐπτὰ Κλειστοβούνια, καὶ τὰ ἐντὸς τῆς σειρᾶς τῶν Ἰμαλαίων, οἷα τὸ Καφριστάν, ἡ Τζιατράρ, τὸ Γκιλγῆτ, καὶ τὸ Καντζιοῦτ, καὶ ἔνθα ἡ βαρβαρότης, ἡ αἰ φυσικαὶ ἀνάγκαι δὲν ὑπεχρέωσαν ἵνα φροντίσωσι περὶ τῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως, ὡς ἐν Ἀφρικῇ οἱ Σιάτ, οἱ Φερουγγαί, οἱ Ντόγγο, οἱ Σοῦλα, οἱ Μπόγγο, οἱ Γκουργκούρω, οἱ Τίχ-Τίχ καὶ ἄλλα. Τὸ πλεῖστον μέρος δὲ πολλῶν, ὧν ἡ χώρα ὑπέκυψεν εἰς τὴν μεγάλην ταραχὴν, μετηνάστευσεν εἰς μακρυνὰς ἀποστάσεις, καὶ ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ ἐξαλειφθῶσι πολλαχοῦ ἔθνη πολλὰ ὑπὸ τῶν πολέμων καταστραφέντα. Ἀλλ' ἔκτοτε πρὸς ἀλληλα τὰ ἔθνη ἐπιρρεαζόμενα καὶ μαχόμενα ἄγουσιν εἰς μακρυνὰς ἀποστάσεις εἴτε ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, εἴτε ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, ἢ καὶ ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον, καὶ τὸ ἐναντίον, ἐξ οὗ ἐγεννήθη σύγχυσις τῶν γλωσσῶν καὶ χαρακτήρων, ἣν ἐπηύξησαν ἡ συγκαινωνία, τὸ ἐμπόριον καὶ αἱ ἀποικίαι. Ἐκτὸς τούτου αἱ γλῶσσαι φαίνονται ἔχουσαι συγγένειαν εἰς ὅσα τῶν ἐθνῶν τὸ πνεῦμα καὶ οἱ χαρακτήρες εἰσὶ συγγενεῖς, καὶ εἰσὶ ξέναι εἰς ὅσα ἔθνη ἔχουσι χαρακτήρας καὶ πνεῦμα διάφορον πάνυ· λ. χ. ὡς εἰσὶν ἡ τῶν

Σινῶν καὶ Ἑλλήνων. Ἐν γένει δ' εἰπεῖν τὸ πνεῦμα φαίνεται ἔχον τάσιν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα ἐνεργῇ παραπλησίως, ὅταν φύσει φέρῃ ὅμοιον χαρακτήρα, καὶ ἔτι πλησιέστερον ὅταν ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἀναγκῶν ὑποχρεοῦται· λ. χ. ὅπως ἤθελεν ὀνομάσει εἰς τῶν Σινῶν πρᾶγμα, ὅπερ πρώτην φοράν βλέπη, ὁμοίως θέλει ὀνομάσει καὶ ἄλλος αὐτῶν ὅταν τὸ αὐτὸ πρᾶγμα τὸ πρῶτον ἴδῃ. Ἐν γένει δὲ φαίνεται τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα τηροῦν τὴν αὐτὴν τῆς ἀναπτύξεως κλίμακα καὶ τὸν αὐτὸν κύχλον δι' οὗ περιορίζονται αἱ αὐτοῦ ἐκτάσεις εἰς πάντα τὰ εἶδη τῶν ἀνθρωπίνων χαρακτήρων· διὸ κατὰ καιροὺς μορφοῦνται εἰς διάφορα ἔθνη ὑπ' ἀνθρώπων ιδέαι παραπλήσιαι θρησκευτικαὶ ἢ χρησιμοὶ διὰ τὸν βίον· λ. χ. ἡ θρησκεία τῶν Σινῶν ἔχει ἀναλογίαν τινὰ πρὸς τὴν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἡ τῶν Ἰνδῶν πρὸς τὴν τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων, ἡ τῶν Γκουργκούρω καὶ Νιαμάνοι κατὰ τὸ αὐλὸν καὶ φωτεινὸν τῆς θεότητος πρὸς τὴν τῶν Ντροῦζ καὶ Νουέρ, ἡ τούτων κατὰ τὸ τρισυπόστατον καὶ κατὰ τὴν ἐνσάρκωσιν τῆς θεότητος πρὸς τὴν τῶν Χριστιανῶν· μ' ὅλον ὅτι ὡς προανελύθη οἱ Ντροῦζ τὸν Χριστὸν λέγουσι Ντουρζί. Τὴν ἐορτὴν τῶν πυρῶν εὐρίσκομεν εἰς πολλὰ ἐν ταύτῳ ἔθνη, ἀλλ' ἐορταζομένην εἰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ ὑπὸ διάφορον ιδέαν ἢ καὶ παραπλησίαν· λ. χ. οἱ Σῖναι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ζωογονήσεως τῆς σφαίρας, ἥτις συμπίπτει πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς 27 Ἰανουαρίου καὶ εἶνε κατ' ἐκείνους ἡ πρώτη τοῦ ἔτους, πιστεύοντας ὅτι ἡ γῆ ἀρχίζει νὰ θερμαίνεται, ἀπτοῦσι πυρὰ ἅπερ πηδῶσι, καὶ προσιωνίζονται τύπτοντες διὰ ῥάβδου ἐκ τῶν ἀναπεταννυμένων πολλῶν ἢ ὀλίγων σπινθήρων. Οἱ Ἀρμένιοι καὶ Πέρσαι

ἄπτουσι πυρὰ τὸ Σάββατον τῆς πρώτης ἐβδομάδος τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς καὶ πηδῶντες αὐτὰ λέγουσιν, ὅπως εὐκόλως πηδῶσι ταῦτα, οὕτω νὰ διέλθωσι καὶ τὴν ἐλευσομένην θερμότητα τοῦ ἔτους, καθ' ἣν γινώσκουσιν ὅτι ἀναπτύσσονται νοσήματα. Οἱ Καππάδοκες ἄπτουσι πυρὰ τὴν πρώτην Φεβρουαρίου ἡμέραν τοῦ ἁγίου Τρύφωνος, καθ' ἣν ἔχοντες καὶ ἁγιασμόν ἐκ τῶν Θεοφανείων ραντίζουσι τοὺς αὐτῶν ἀμπελῶνας ἐπειδὴ ὁ ἅγιος ἦτο κλαδοῦχος. Οἱ περὶ τὸν Πόντον δὲ λ. γ. ἐν Οἰνότη μετὰ τὸ θερινὸν ἡλιοτρόπιον ἤτοι τὴν 23 Ἰουνίου παραμονὴν τῶν γενεθλίων τοῦ προφήτου Προδρόμου, οἱ μὲν παῖδες ρίπτουσι διὰ τῶν θυρῶν εἰς τὰς οἰκίας τῶν γειτόνων καὶ συγγενῶν λίθους λέγοντες «Τοῦ λουτρόπου τρόπου ἦλιο, ποῦ γυρίζει σὲ καλό μας σά σέτερα (ἕτερα) καὶ σὰ ῥμέτερα (ἡμέτερα)». αἱ δὲ γυναῖκες τὸ ἑσπέρας ἄπτουσι πυρὰ καὶ ταῦτα πηδῶσαι λέγουσιν «ἐξέβαμεν ἄς τὸν κακὸ χρόνον καὶ ἐσέβαμεν ἐς τὸν καλό.» Εἵτα ἄπτουσιν εἰς τὰ αὐτῶν παράθυρα κηρία· τὴν δ' ἐπιούσαν αἱ νεάνιδες ἐξάγουσι τὸν κλήδονα λέγουσαι πρὸ ἐκάστου ἄσματος «Ἐμβα, Ἥλιε, ἔγὰ κὺρ, Ἥλιε, κι' ἄλα (καὶ ἔλα), καλορροΐζικε, γιὰ τὰς χέρας τὴν μάναν χρυσὸ βουνὸν θὲ νὰ ῥνεβῶ χρυσὸ μαρμαροβοῦνι». Οἱ Ἕλληνες εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἔτος πρὶν γίνωσι χριστιανοὶ ἤρχιζεν ἐκ τοῦ θερινοῦ ἡλιοτροπίου, καὶ σὺν αὐτοῖς πάντες οἱ ἐν Συρίᾳ ὁρθόδοξοι ἄπτουσι πυρὰ τὴν αὐτὴν ἑσπέραν καθ' ἣν ἄπτουσι καὶ αἱ ἐντῷ Πόντῳ, καὶ πηδῶσι ταῦτα, ρίπτουσι δὲ τοὺς κλήδονας αἱ παρθέναι· δηλαδὴ εἰς δοχεῖον πλήρες ὕδατος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φρεατίου ρίπτει ἐκάστη ἐν σημαῖνον ἑαυτὴν σημεῖον, ἐκθέτουσι δὲ τὸ δοχεῖον καλῶς κεκλεισμένον εἰς τὰ ἄστρα καθ'

ἔλθην τὴν νύκτα, πάντα ποιοῦσαι χωρὶς νὰ ὁμιλῶσι τὴν δὲ πρωΐαν καθήμεναι περὶ τὸ δοχεῖον ἄδουσι διάφορα ἄσματα εἰς τὸ τέλος δὲ ἐκάστου παιδίου μικρὸν ἐξάγει ἐκ τοῦ δοχείου ἐν σημείον, εἰς ὃ καὶ εἰς ἣν ἀνήκει παρθένον ἀναφέρεται τὸ προφαλθὲν ἄσμα, δι' οὗ δηλοῦται πῶς μέλλει ν' ἀποβῇ δι' αὐτὴν τὸ ἔτος. Τὰ περὶ γενέσεως τοῦ ἀνθρώπου τινὲς ἀναφέρουσιν εἰς πρωτοπλάστους παρὰ ἀγγέλου δημιουργηθέντας, λ. χ. Μωαμεθανοὶ καὶ Σῖται· ἄλλοι ἔλεγον αὐτοὺς γηγενεσ λ. χ. οἱ Πελασγοί, οἱ Γαράμαντες, οἱ Φρύγες καὶ οἱ Ἑλληγες (α), οἱ Ἰνδοὶ λέγουσιν ὅτι ἐκ τοῦ ὀμφαλοῦ τοῦ Μπισνοῦ προήχθη ὁ Μπράχμαν, ὅστις συνευρεθεὶς κατὰ διάνοιαν μετὰ τῆς θεᾶς Ντίβης δηλαδὴ μετὰ τῆς ἀστραπῆς ἐγέννησε τοὺς Βραχμάνας κ. τ. τ. Πάντες δὲ γινώσκομεν ὅτι οἱ Σῖται ἐγνώριζον τὸν χάρτην, τὴν πυρίτιδα, τὰ ὄπλα καὶ τὴν τυπογραφίαν καὶ λιθογραφίαν ἐπὶ αἰῶνας πρὸ ἡμῶν, ἐνῶ ἡμεῖς χωρὶς νὰ παραδειγματισθῶμεν ἐξ αὐτῶν ἀνε-

(α) Ἀνθρώπων ὡς ἀνέδωκε γαῖα πρῶτα ἐνεγκαμένα καλὸν γένος — τὸ δ' ἐξευρεῖν χαλεπὸν — Εἴτε Βοιωτοῖσιν Ἀλαλχομενεὺς λίμνας ὑπὲρ Καφισίδου — Πρῶτος ἀνθρώπων ἀνέσχεν — εἴτε Κουρήτες ἔσαν γένος Ἰδαῖοι θεῶν — Ἡ Φρύγιοι Κορύδοντες — Οὗς Ἀλεις πρῶτους ἐπέιδεν δένδροφυεῖς ἀναβλαστόντας — Εἴτ' Ἀρκαδία προσελαναῖον Πελασγόν — Ἡ Ῥαρίξ Δίχυλον οἰκιστὴρ Ἑλευσις — Ἡ καλλίπαιδα Ἀἴμνος ἀρρήτων ἐτέκνωσε Κάθειρον ὀργίων — Εἴτε Πελλάνη Φλεγραῖον Ἀλκυονῆα Γιγάντων πρεσβύτατον — Φαντί δὲ πρωτόγονον Γαράμαντα — Λίβυες αὐχμηρῶν πεδίων ἀναδύντα γλυκεῖας Διὸς ἀπάρξασθαι βαλάνου — Νεῖλος δέ — Σαρκούμενα ὑγρᾷ θερμότητι ζφὰ σώματ' ἀναδιδεῖ (ἀδέσποτ. περισωζόμενα). Ὁ Πανσανία δὲ λογίζων τοὺς ἀνθρώπους γηγενεῖς παραδέχεται τοὺς εὐμεγεθεστέρους ἄνδρας προαχθέντας ἐκ τῆς Ἰνδικῆς λέγων. Εἰ

καλύψαμεν ταῦτα. Τὰ τόξα, αἱ λόγχαι καὶ αἱ ἀσπίδες εὐρίσκονται εἰς παντὸς ἔθνους χεῖρας, ἀλλ' εἰς πολλὰ κατ' ἴδιον τρόπον παρεσκευασμένα, καὶ εἰς ἄλλα καθ' ὅμοιον ἢ παραπλήσιον, καθ' ὅσον τὸ πνεῦμα διαφορᾷ ἢ ὁμοιότητος ἔσχε, καὶ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ὑπεχρεώθη, ἢ ἐπ' αὐτοῦ ἢ συγκαινωνία ἐπενήργησε. Πολλαχοῦ πάλιν καίτοι ὁ ἄνθρωπος ἔχει χαρακτηριστικὰ καὶ πνεῦμα διάφορον ἄλλων σχηματίζει τούτοις λέξεις ὁμοίας, ἀλλ' ὑπὸ διάφορον σημασίαν· λ.χ. ἡ λέξις **Μοτό** εἰς τὸ ἔθνος **Σιάλα** σημαίνει τὸ δίδον τὸ ἄλευρον δένδρον, ἐνῶ **Σινιστί** σημαίνει ξύλον. Τὰ ὀνόματα **Μελάς**, **Κοῦκος** σημαίνουσι παρ' ἡμῖν τὸ μὲν ὄνομα ἀνδρὸς σημαντικοῦ ἐν τῇ ἐποχῇ μας, καὶ τὸ ἕτερον πτηνόν, ἐνῶ παρὰ τοῖς **Κρέκοι** τὸ **Μελάς** εἶνε ὄνομα ὄρους καὶ τὸ **Κοῦκος** παρὰ τοῖς **Νιαμ-Νιάμ** ὄνομα ἀνδρὸς· καὶ πλεῖστα ἄλλα εἰς διαφόρους γλώσσας ἅπερ δύναται τις νὰ θεωρήσῃ ὡς συμπτώσεις ὡς ἐκ τῶν σχέσεων τῶν φωνητικῶν ὀργάνων προερχομένας καὶ οὐχὶ ἐξ ὁμοιότητος τοῦ πνεύματος, ἐπειδὴ δὲν φέρουσι τὴν αὐτὴν ἢ

δὲ τὴν γῆν τὸ ἀρχαῖον οὗταν ὑγρὰν ἔτι καὶ ἀνάπλεων νοτίδος θερμαίνων ὁ ἥλιος τοὺς πρώτους ἐποίησεν ἀνθρώπους ἢ Ἰνδικὸν τοὺς μεζονας ἀνεῖναι. . . . Πausan. Ἀρλαδικὰ XXIX, 4. Προσηγόρευεν· καθ' ἃ δ' Ἀριστοτέλης λέγει τὴν γῆν μητέρα καὶ τὸν ἥλιον πατέρα Ἀριστοτ. Τομ. 6, 1. Ἐν δὲ τῇ ἐν Φωκίδι Πανοπίᾳ λιθίδι πηλῷ ἰλύϊ συνηνωμένα εἰς σχῆμα πέτρας εὐμεγέθους καὶ ὁσμὴν παρέχοντα ἐγγύτατα χρωτὶ ἀνθρώπου, ἐναπέμεναν ἐκ τοῦ πηλοῦ, διετείνοντο, ἐξ οὗ ὑπὸ τοῦ Προμηθεὺς τὸ γένος ἐπλάσθη τῶν ἀνθρώπων Πaus. Φωκικὰ IV, 4. Ἐν δὲ τῇ ἐν Ἀργεὶ Φλιασίᾳ πρώτος ἐκ τῆς γῆς ἐγεννήθη ὁ Ἄρης Πausan. Κορινθιακὰ XII, 4.

σχετικὴν τινα σημασίαν. Αἱ διαφοραὶ τῆς γλώσσης, ἐπειδὴ προέρχονται ἐκ τῆς διαφορᾶς τοῦ πνεύματος καὶ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου, αἵτινες προῦκυψαν ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν κλιμάτων, ἡ δὲ μεγάλη διαφορὰ τῶν κλιμάτων πρὸς ἄλληλα ὥς ἀμέσως διευκρινηθήσεται, ἐπειδὴ ἐγένετο μεταγενεστέρως τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου, ἐπόμενον εἶνε ὅτι πρὸ τῆς διαφορᾶς τούτων αἱ ἄνθρωποι ἔφερον τοὺς αὐτοὺς περίπου χαρακτῆρας, τὸ αὐτὸ περίπου πνεῦμα, καὶ διετέλουν ὑπὸ τὰς αὐτὰς περίπου ἀνάγκας, εἶχον δὲ τὴν αὐτὴν περίπου γλῶσσαν καὶ τὰς αὐτὰς περίπου σκέψεις, διὸ ἐν Εὐρώπῃ εἰς προκαταχλυσμιαίαν ἐποχὴν εὐρίσκεται ὅτι οἱ τότε ἄνθρωποι Αἰθιοπῶν εἶχον χαρακτῆρας, ἐν δὲ Ἰνδίοις περιγράφεται μάλιστα ὅτι οἱ τούτων κάτοικοι, ὅταν κατῆλθον ἐν αὐταῖς οἱ Ἄριοι, εἶχον ῥίνα σιμὴν καὶ ἦσαν μελανοὶ· καταπλήττουσι δὲ ὥς πρὸς τὴν ὁμοιότητα αἱ μορφωθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος εἰς τινα τῶν ἐθνῶν εἴτε θρησκευτικαί, εἴτε κοινωνικαὶ ἰδέαι, εἴτε παροιμίαι, εἴτε μύθοι κτλ. καὶ δηλοῦσι μάλιστα ἐκ τῆς ὁμοιότητος αὐτῶν ἐν τίνι ἐποχῇ τῆς γῆς παρ' αὐτοῖς ἐμορφώθησαν· διότι αἱ τελειότεραι σκέψεις ἀπαντῶσιν εἰς κατάστασιν πνεύματος φυσικῶς καλῶς μορφωμένου, ἡ δὲ μόρφωσις τοῦ πνεύματος ἀκολουθεῖ τοὺς χαρακτῆρας τοῦ ἀνθρώπου· διὸ ἡ σοφὴ πεῖρα ἐσχημάτισε τὴν σοφὴν παροιμίαν «οἷα ἡ μορφὴ τοιάδε καὶ ἡ ψυχὴ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΚΛΥΣΜΩΝ

Μέχρις ἐνταῦθα εἶδομεν τὴν σημερινὴν τῆς γῆς κατάστασιν, ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη εὕρισκει, ὅτι ἐν Σιβηρίᾳ ὑπῆρχον ἄλλοτε δένδρα, οἷα νῦν εἰς τὰς μεταξὺ τῶν τροπικῶν χώρας ὑπάρχουσι, ζῶα δὲ παχύδερμα εὐρέθησαν εἰς χώρας, ἐν αἷς σήμερον βασιλεύουσι φύχη, καὶ πολλὰ ἐν σπηλαίοις ὥς εἰ ἔφυγον πρὸς σωτηρίαν, καὶ ἄλλα μεταξὺ πάγων ἐγκεκλεισμένα, ὥς εἰ βαδίζοντα ἐν ὕδατιν ἢ πλέοντα στιγμιαίως ἐκλείσθησαν, ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι αἱ ψυχραὶ ἐκεῖναι χῶραι ἦσαν ἄλλοτε θερμαί, ὅπως αἱ μεταξὺ τῶν τροπικῶν σήμερον, καὶ αἰφνης κατελήφθησαν ὑπὸ πάγου. Εὕρισκει μάλιστα ἡ ἐπιστήμη ὅτι αἱ αἰφνιδίως ὑπὸ πάγου καταληφθεῖσαι χῶραι ἐκεῖναι δὲν ἔμειναν ἐπὶ πολὺ παγωμέναι. Ἐσχέτισαν δέ τινες τοὺς ἐν Ἀλπεσι θαλασσίους πάγους μετὰ τῶν καλυψάντων τὴν Σιβηρίαν τότε πάγων, ἐκτείνοντες αὐτὰς ἀπὸ Ἀλπεων μέχρι τοῦ παγωμένου ὠκεανοῦ, καὶ ἄλλοι θετικώτερον βαδίσαντες ἀπέδωκαν τὴν τῶν πάγων κατάστασιν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ κατακλυσμοῦ. Ἐξ ἱστορικῶν δὲ παραδόσεων μανθάνομεν, ὅτι οἱ Ἀριοὶ ἐγκατέλειψαν τὰ Ἱμαλάια, καὶ οἱ Τουράν τὴν Σιβηρίαν δι' αἰφνιδίαν μεταβολὴν τῶν χωρῶν αὐτῶν ἀπὸ θερμῶν εἰς ψυχράς· οἱ δὲ Ἰβηρες ἄφησαν τὴν χώραν αὐτῶν διὰ πλημμύρας· σεισμῶν δ' ἕνεκεν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν κατακλυσμῶν, κατέπεσεν ὁ τῶν Ἑπτὰ Φύτων ναὸς ἐν Βαβυλῶνι· ἅπερ σχετίζοντες καὶ ἀναπο-

λοῦντες ὅτι δι' ἐκρήξεων κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐσχηματίσθησαν τὰ ὄρη, καὶ ὅτι ἡ γῆ ἐκ τοῦ ἡλίου αἰωρημένη τὴν αὐτὴν πάντοτε διατηρεῖ πρὸς αὐτὸν σχέσιν διὰ τοὺς τῆς ἑλξεως καὶ ὤσεως νόμους, δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι καθ' ἣν ἐποχὴν εἶχεν ἡ Σιβηρία τῶν τροπικῶν δένδρα καὶ ζῶα, εἶχεν ἡ γῆ τὸν ἄξονα παράλληλον πρὸς τὸν τοῦ ἡλίου, ἅπαντα εὕρισκομένη εἰς τὴν αὐτὴν πρὸς τὸν ἡλίον σχέσιν, εἰς οἷαν νῦν αἱ ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν χῶραι, τὰ δὲ κλίματα διέφερον ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὰ ὕψη καὶ τὴν ἐπιρροὴν τῶν γειτονικῶν χωρῶν μόνον. Εἵτα δ' ἔλαβεν ὁ ἄξων τῆς γῆς, ἣν θέσιν νῦν πρὸς τὸν τοῦ ἡλίου ἔχει, δηλαδὴ κεκλιμένην, διὰ μετάρθεσιν τοῦ κέντρου τῆς βαρύτητος τῆς γῆς πρὸς ἑκκεντρον θέσιν· χωρὶς νὰ ἀλλοιωθῇ ἡ μεταξὺ ἡλίου καὶ γῆς σχέσις ἢ ἀπόστασις τὸ παράπαν, ἐκρήξεως ἔνεκεν σπουδαίας, καθ' ἣν ἄπειροι ὕλαι ἐξερεύχθησαν κατὰ θάτερον τοῦ ἄξονος τμήμα· καὶ ἐπομένως μετετέθη τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος τῆς γῆς καὶ ἐκλινεν ὁ αὐτῆς ἄξων δὲν ἡλλαξε δὲ ἡ μεταξὺ γῆς ἀπόστασις καὶ ἡλίου. Μετετέθη δὲ τὸ κέντρον τῆς γῆς πρὸς τὸ βόρειον τοῦ ἄξονος τμήμα, ὅταν ἡ γῆ εὕρισκετο εἰς τὸ σημεῖον τῆς τροχιάς ὅπερ κατέχει ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ, διότι τότε ἡ Σιβηρία καὶ αἱ Ἀλπεις καταψύχονται σπουδαίως ποταμῶν καὶ λιμνῶν καὶ θαλασσῶν εἰς πάγην μεταβαλλομένων· καὶ ἐν καιρῷ νυκτὸς ὥς ἐξάγεται ἐκ τῶν τοῦ Ἡροδότου γράφοντος, ὅτι κατὰ τὰ ἐκ τοῦ Μηναῖ μέχρι Σέθωνος 11,340 παρεπίμπτοντα ἔτη ἔλεγον αὐτῶ οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς τετράκις ἐξ ἡμέων τὸν ἡλίον ἀνατεῖλαι· ἐνθα τε νῦν καταδύεται ἐντεῦθεν δις ἐπανατεῖλαι, καὶ ἐνθεν νῦν ἀνατέλει ἐνταῦθα δις καταδύναι, καὶ οὐ-

δὲν τῶν κατ' Αἰγύπτου ὑπὸ ταῦτα ἑτεροιωθῆναι, οὔτε τὰ ἐκ τῆς γῆς, οὔτε τὰ ἐκ τοῦ ποταμοῦ σφί γενόμενα, οὔτε τὰ ἀμφὶ νούσους, οὔτε τὰ κατὰ τοὺς θανάτους (α) ὥς ἂν γενομένης τῆς κλίσεως τοῦ ἄξονος πρὸς ἀνατολὰς ἐφαίνετο ὁ ἥλιος τοῖς Αἰγυπτίοις ἐκ δυσμῶν ἀνατείλας, μεθ' ὃ ἐπανελαμβάνετο ἡ φυσικὴ τάξις. Συνέβη δὲ κατὰ ταῦτα ἡ κλίσις τοῦ ἄξονος εἰς διαφόρους ἐποχὰς δις πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἐπομένως δις συνέβη κατακλυσμός· ἀλλ' αἰέποτε κατὰ τὸ βόριον ἡμισφαίριον διότι οὔτε ὁ Νεῖλος οὔτε ἡ χώρα τῶν Αἰγυπτίων τὸ παράπαν ἐκ τοῦ συήθους ἐταράχθη. Κατακλυσμοὶ δὲ δύο ὁ μὲν ἐπὶ Δευκαλίωνος ὁ δὲ ἐπὶ Ὠγύγου συμβάντες ἱστοροῦνται ὑφ' Ἑλλήνων, καὶ τοσοῦτοι ὑπὸ τῶν Σινῶν· ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν, ὅπως καὶ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων οὐδεὶς ἱστορεῖται.

Οἱ δὲ θαλάσσιοι τῶν Ἀλπεων πάγοι ἦσαν λίμναι, παγώσασαι, ἐνῷ ἐκλινον ὅπως λάβωσι κατὰ τὴν τοῦ ἄξονος κλίσιν ἰσόρροπον θέσιν· διότι ἡ αὐτῶν ἐπιφάνεια παρατηρεῖται κυματίζουσα καὶ κεκλιμμένη, καὶ οἱ πάγοι παρατηροῦνται κατὰ μικρὸν ἐλαττούμενοι ἐπειδὴ ἀναλύονται διὰ τὴν κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου ἀνωτέραν θερμοκρασίαν σχετικῶς ὡς πρὸς τὰ ὑψηλὰ καθ' ἃ εὐρίσκονται· διότι εὐρίσκονται εἰς χώραν, ἥτις, ἐν καιρῷ θέρους ἔχει θερμοκρασίαν πολὺ ἀνωτέραν τοῦ μηδενικοῦ. Παγώσασαι δὲ αἱ λίμναι οὐ μακρὰν τῆς αὐτῶν θέσεως, ἢ καὶ εἰς τὰς αὐτῶν θέσεις δεικνύουσι πόσον στιγμιαίως παρήχθη τὸ ψύχος καὶ μεθ' ὁποίας ταχύτους ἐξετελέσθη ἡ τοῦ ἄξονος τῆς γῆς κλίσις· ἐξεσφονδονίσθησαν δὲ διὰ τῆς κλίσεως οἱ γρανίται, οὓς εὐρί-

(α) Ηροδ. II, 112.

σκομεν εἰς μακρυνὰς ἀποστάσεις ἐκ τῆς αὐτῶν χώρας εἴτε ἐν Ἑλβετία, ἢ ἐν Λαπωνία καὶ ἐν Ἀμερικῇ· οἷτινες ὥς ἡ ἐπιστήμη ἡμῖν βεβαιοῖ φαίνονται ἐρριμμένοι ὑπὸ δυνάμεως ἐκ τῶν νοτιοδυτικῶν πρὸς τὰ βοριανατολικά ἐνεργούσης, δηλαδὴ καθ' ἣν φοράν ἐγένετο ἡ τοῦ ἄξονος κλίσις. Συνέβησαν μάλιστα ὅτε αἱ τῶν Σκανδιναβικῶν Ἀλπεων ἐκρήξεις, καὶ αἱ εὐρισκόμεναι γρανιτικαὶ σφαῖραι εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ Κροῦσκο καὶ Μπέρμπερ ἔρημον καὶ κατὰ τὴν χερσόνησον τοῦ ὄρους Σινᾶ, καὶ αἱ ἐν Ἀμερικῇ, καὶ αἱ ὅπου ἄλλοῦ κατὰ τὸ βόριον ἡμισφαίριον γρανιτικαὶ ἐκρήξεις εὐρισκόμεναι δύνανται πρὸς ταύτας νὰ συνδιασθῶσιν. Ἦσαν δ' αὗται αἱ τελευταῖαι τῶν τῆς γῆς σπουδαίων ἐκρήξεων, ὥς βαρύτεραι τῶν προγενεστέρων· διότι ἐκάστη ἐκ τῶν ἐντὸς τῆς γῆς διαπύρων ὑγρῶν ὕλων κατέχει ἀνάλογον πρὸς τὸ εἰδικὸν αὐτῆς βάρος θέσιν· αἱ ἐλαφρότεραι πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ αἱ βαρύτεραι πρὸς τὰ τῆς γῆς κέντρα εὐρισκόμεναι. Κατὰ τὰς πρώτας ἐκρήξεις ἐξερεύχθησαν αἱ ἐλαφρότεραι τῶν διαπύρων ὑγρῶν ὕλαι, ἐν οἷς ἡ γνέσις καὶ τὰ κρύσταλλα, ταῦτα μάλιστα δηλοῦσιν ὅτι ἐγένοντο ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ἡ χώρα ἐν ἣ ἐσχηματίσθησαν ὑπῆρχεν εἰσέτι ὑφ' ὑδάτων κεκαλυμμένη διότι τὰ κρύσταλλα ἐντὸς ὕδατος σχηματίζονται. Τοῦτο βεβαιοῦσι καθαρῶς ἡμῖν αἱ εἰς τὴν μεταξὺ Κροῦσκο καὶ Μπέρμπερ ἔρημον περιγραφεῖσαι γρανιτικαὶ σφαῖραι καὶ αἱ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ Σινᾶ, ἐν αἷς μετ' ἄμμου, ἥτις εἶνε ἡ πρώτη στερεὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς μορφωθείσα ὕλη, εὐρίσκονται καὶ κρύσταλλα, ἅπερ προὔπαρχοντα συμπεριελήφθησαν ὑπὸ τῆς ἐκσφενδονιζομένης κατὰ τὴν ἔξοδον αὐτῆς διαπύρου γρανιτικῆς ὕλης, καὶ ἐκλείσθησαν ἐν αὐτῇ κατὰ

τὴν σφαίρωσίν της. Συνεξερεύγοντο δὲ μεταξύ τῶν διαφόρων ἐκρήξεων καὶ βαρύτεραι ὕλαι οἷον μέταλλα, ἅπερ εὐρίσκωμεν μετὰ διαφόρων ὑλῶν ἀναμειγμένα, ἢ καὶ ἄγνὰ κατ' ὄγκους· διότι αἱ ἐκρήξεις συμβαίνουσιν ἀτμῶν πεφυκνωμένων ἕνεκεν ἐντὸς τῆς σφαίρας, οἵτινες κατὰ μικρὸν ἐξ ἀπορροφήσεως τῶν ὑγρῶν καὶ ἐξατμίσεως αὐτῶν εἰς τὰ ἔνδον ταύτης συλλεγόμενοι καταφυκνύονται· διαφόρου δ' ἡλεκτρισμοῦ ἀποβαίνοντες καὶ ἐξουδετερούμενοι ἀναλύονται εἰς ἀέρια, καθίστανται δ' ἐλαστικώτατοι, καταπληροῦσι τὰ σπήλαια (α) τοῦ φλοιοῦ τῆς σφαίρας, καὶ ἔνδον τούτου διὰ ῥηγμάτων εἰσχωροῦντες καταπιέζουσι τὸ διάπυρον ὑγρὸν ταύτης. Τοιοῦτῳ δὲ τρόπῳ ἐξουδετερούμενοι καὶ ἐλαστικότητα μεγάλην κτῶντες ῥηγνύουσι τὸν φλοιὸν τῆς σφαίρας, καὶ ἐξέρχονται συμπεριλαμβάνοντες τὰ ὑπενδίδοντα τῇ ἰσχύϊ αὐτῶν διάπυρα ὑγρά, ὧν τὰ ἐλαφρότερα καὶ ἐπιπαλαι-

(α) Εἰς τὸν κῆπον τῆς μονῆς τοῦ ὄρους Σινά, ὅταν ἐπὶ τινος πλακῶς κτύπον ποιοῦσιν ἀκούεται ἔνδον κενόν· βορβώρ δὲ ῥαϊ. τοῦς ὑπάρχει κολωνὸς (βουνίδιον) ἡμῶδες, ἐφ' οὗ οἱ ἀναβαίνοντες διὰ τῆς κρημιζομένης ἄμμου καὶ διὰ τοῦ τῶν ποδῶν αὐτῶν κτύπου ἀκούσι νὰ σχηματίζεται ἤχος ποικίλος. ὃν οἱ Πατέρες ὡς θαῦμα θεωροῦσι λέγοντες ἐντὸς ἐκεῖ ὑμνωδίαι καὶ σήμαντρα καὶ ἐκκλησίαι ὑπάρχουσιν, ἐν αἷς ἐσώθησάν ποτε θεία χάριτι πατέρες ἐκ τῆς κατὰ διώξεως τῶν φανατικῶν Ἀράβων· μεταξύ δὲ τῶν τόπων τούτων ὑψοῦται τὸ προμνημονευθὲν ὄρος τοῦ Ἀρσαλαΐτου ἢ τὸ Σιόμαρ, ἐνῷ κρότους οἱ Πατέρες λέγουσιν ἀκούσιν ἐνίοτε ἕως εἰς τὴν μονὴν συμβαίνοντας ἐν εἴδει βροντῆς καὶ πυροβόλων· ἐξ ὧν οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἔνδον τῆς γῆς σπήλαιον μέγα καθ' ὅλην ταύτην τὴν χώραν ὑπάρχει, καὶ ὅτι ἐν αὐτῷ ἐξουδετερώται τῶν διαφόρων ἡλεκτρισμῶν ἀτμῶν συμβαίνουσιν.

ότερα ἐνδίδουσι πλέον ἢ τὰ βαρύτατα· ὥστε αἱ ἐκάστοτε ἐκρήξεις εἰσὶν ἀποτελέσματα τῆς δυνάμεως τῶν ἀτμῶν καὶ τῆς ἀσθενείας τοῦ φλοιοῦ τῆς σφαίρας· διότι ὅταν ὁ φλοιὸς τῆς σφαίρας ᾖ ἰσχυρός, ὅπως διαρρήξωσιν αὐτὸν οἱ ἀτμοὶ δέον νὰ ἔχωσιν ἰσχὺν ἐλαστικότητος μεγάλην, καὶ ὅταν ἀσθενὴς ἰσχὺν ἐλαστικότητος ἀσθενεστέραν. Λοιπὸν αἱ πρῶται ἐκρήξεις ἦσαν ταπειναὶ καὶ ἐκ τῶν ἐλαφροτέρων ὑλῶν τοῦ διαπύρου ὑγροῦ· διότι ὁ φλοιὸς τῆς σφαίρας, ἅμ' ἐσχηματίσθη διὰ ψύξιν αὐτῆς μικρὸν κατὰ μικρὸν τῆς σφαίρας καταψυχουμένης, παχύτερος ἐγένετο. Εἰς πᾶσαν δ' ἐκρηξίν ἀναλόγως τῆς ἰσχύος τῶν ἀτμῶν ἐσχηματίζοντο σειραὶ ὀρεῖναι ἐκ τῶν ἐξευρεγνυομένων ὑλῶν κατὰ μῆκος καὶ κατὰ πλάτος τῆς σφαίρας ὁμοθυμαδὸν ἢ κατ' ἰδίαν, ὥς δυνάμεθα ἐκ τῶν ὑστέρων νὰ ἐννοήσωμεν· καὶ ἐπομένως αἱ ἐκρήξεις ἠκολούθουν τὴν πορείαν τῶν ὀνομαζομένων ὑφ' ἡμῶν σεισμῶν, οἵτινες ποτὲ μὲν κατὰ πλάτος, καὶ πότῃ ἐνταυτῷ κατὰ πλάτος καὶ μῆκος τῆς σφαίρας τὸν πλανήτην ἡμῶν κλονίζουσιν. Συμβαίνοντες ἐμφαίνουσιν ἀνάγκην ἐκρήξεων, ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι ἤδη νὰ διαρρήξωσι μέγας τὸν φλοιὸν τῆς σφαίρας ποιοῦσιν αὐτοῦ ῥήγματα ἡφαίστια, ἢ ῥήγματα δι' ὧν ἀτμοὶ μόνον διεξέρχονται· τούτους περιγράφων ὁ Ἀριστοτέλης λέγει «ἡμεῖς φαμέν τὴν αὐτὴν εἶναι φύσιν ἐπὶ μὲν τῆς γῆς ἄνεμον ἐν δὲ τῇ γῇ σεισμὸν ἐν δὲ τοῖς νέφεσι βροντὴν (α)· δηλ. τὰ ὧν ἕνεκεν αὕτη συμβαίνει. Ὁ δὲ Πausanίας ὡς προμηνύματα τῶν σεισμῶν παρεδέχοντο λέγει τότε, ὅτι ὁ ἀήρ παρὰ τὴν ἐκάστοτε ὥραν τοῦ χειμῶνος γίνεται καυματωδέστερος

(α) Ἀριστοτέλ. Τόμ. IV, 2, 3,

καὶ ἐν θέρει μετὰ ἀχλύος παρέχεται ἡ χροιά τοῦ ἡλίου ἡσυχῇ ἐκ τοῦ ἐρυθροῦ πρὸς τὸ μέλαν κλίνουσα, τῶν δὲ ὑδάτων αἱ πηγαὶ ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκλείπουσιν ἄερες συμβαίνουσι βίαιοι, καὶ τῆς γῆς κάτω πνευμάτων ὑψηλοῖς ἰσχυρά (α). νῦν δ' ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι ἐπὶ ξηρασιῶν συμβαίνουσιν ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ σεισμοί.

Ὅταν δ' ἐσχηματίζοντο αἱ γρανητικαὶ σφαῖραι ἐν τῇ μεταξὺ τοῦ Μπέρμπερ καὶ Κροῦσκο ἐρήμῳ καὶ αἱ ὁμοίαν τούτοις μορφήν ἔχουσαι σφαῖραι ἐν τῇ χερσονήσῳ Σινᾷ διεγνώσαμεν ὅτι ὑπῆρχον ἐκεῖσε ὕδατα· ἱστορεῖται δ' ἡμῖν καὶ ἐπιβεβαιοῖ ἡ ἐπιστήμη ὅτι ἡ Ἐρυθρὰ συνεχίζετο μετὰ τῆς Μεσογείου, αἱ δὲ τῆς Ἀραβίας ἔρημοι καὶ ἡ Σαχάρα ἦσαν θάλασσα (β), αἱ τῆς Περσίας δὲ, τοῦ Βδελουχιστὰν καὶ Ἰνδιῶν μετὰ τῶν τῆς Βουχάρας, τῆς Σιβηρίας, τῆς Μογγολίας καὶ τοῦ Γεαρλικομογγολικοῦ πεδίου ἦσαν πᾶσαι ὥς μία θάλασσα διὰ τῶν περιγραφέντων πορθμῶν ἡνωμένη. Ἀπέβησαν δὲ πολλαὶ τῶν θαλασσῶν ξηραὶ· διότι ἐν τῇ μεταθέσει τοῦ κέντρου τῆς βαρύτητος τῆς σφαίρας τὰ ὕδατα μετετέθησαν, ἐξ οὗ ἐγενήθησαν πλημμύραι ἔνθα ξηρὰ ὑπῆρχεν καὶ ἀνεφάνη ξηρὰ ἔνθα ὑπῆρχε θάλασσα (γ), καθ' ἃ ἐξηγουῦνται καὶ τὰ περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ τῆς νήσου Ἀτλαντίδος περὶ ἧς ὁ Σόλων παρὰ τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων ἐδιδάχθη (δ). Ρεύματα δὲ δι' ὧν κατὰ μικρὸν γαίαι ἀπεκαλύπτοντο καὶ ἀλλαχοῦ ἐκαλύπταντο ἐσχηματίσθησαν μέχρις ἰσσοροπίας ἔνθα διὰ πορθμῶν συνεδέοντο θάλασσαι. Ἐν τῇ ὁμαλῇ δὲ Κιλικίᾳ τὸ πεδίου κατὰ μικρὸν ὑψούμενον πρὸς τὸν

(α) Πλυσαν. Ἀχαῖκα. XXIV, 7—9. (β) Στράβ. 809, 810. (γ) Στράβ. 810. (δ) Στράβ. 102.

Ταῦρον ποιεῖ σειρὰν στεπῶν, καὶ εἶτα παρὰ τὸν Ταῦρον βουνῶν, ὧν ἡ ὑφὴ ἀποτελεῖται ἐξ ὀριζοντίων στρωμάτων πεποιημένων ὑπὸ λείων στρογγύλων λιθιδίων τῶν διὰ τῶν ποταμῶν σειρομένων μετὰ ποταμίας ἰλύος, δι' ἧς τὰ λιθίδια συσσωματοθέντα ἀπετέλεσαν στρώματα, καὶ δι' αὐτῶν τῆς σειρᾶς τὰ βουνὰ καὶ τὰς στέπας. Ἐνιαχοῦ ἐνθα διακόπτεται ἡ σειρὰ διὰ τοῦ Κύδνου ἢ διὰ τοῦ Σεῖχοῦν, διὰ τούτου μάλιστα κατὰ θέσιν Μποκλοῦ Σουάτ, δείκνυται διὰ τῆς τομῆς ὅτι τὰ βουνὰ ἔχουσιν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὑφὴν. Ποῦ δὲ κατ' αὐτὴν τὰ λιθίδια θριπτόμενα ποιοῦσι σπήλαια εὐρέα, ἅπερ οἱ γεωργοὶ μεταχειρίζονται ὡς ἀποθήκας, καὶ ὡς σταύλους διὰ ποίμνια καὶ βόας· ἀλλαχοῦ δὲ βράχοι ἀποχωρισμένοι φαίνονται ἔχοντες ὑφὴν ἐκ συσσωματώσεως λιθιδίων διὰ τῆς ἰλύος. Ἐκ τῆς ὑφὴς δείκνυται ἀναμφιβόλως, ὅτι ἐσχηματίσθη ἡ σειρὰ ὑπὸ ἰλύος καὶ λιθιδίων σειρομένων διὰ βροχῶν ῥαγδαίων, ἢ δι' ἀπείρων πλησιέστατα ἀλλήλοις ῥεόντων ῥυάκων ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ Ταύρου· διότι εἶνε ἀδύνατον νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι ἡ σειρὰ αὕτη ἐσχηματίσθη ὑπὸ τῶν τριῶν διαρρεόντων νῦν τὴν κοιλάδα ποταμῶν· δηλ. τοῦ Κύδνου, τοῦ Σεῖχοῦν, καὶ τοῦ Ντζιχοῦν, οὔτε ὅτι ἐσχηματίσθη, τοιαύτην ὑφὴν καὶ διάταξιν ἔχουσα, δι' ἀνυψώσεως τῆς γῆς· ἀλλὰ δι' ἀπείρων ῥυάκων πλησίον ἀλλήλοις ῥεόντων, καὶ καταφερόντων ἰλὺν καὶ λιθίδια ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἐν θαλάσσῃ, ἧς τὸ τότε βάθος δύναιται νὰ ὑπολογισθῇ ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ, ἐκ τοῦ ὕψους, εἰς ὃ τὰ ὑψηλότερα βουνὰ τῆς στεπωδοῦς σειρᾶς ἀφικνοῦνται. Ἡ περίστασις αὕτη εἶνε σπουδαῖα· διότι διὰ τοῦ βάθους τῆς θαλάσσης δυνάμεθα νὰ εὐρωίμεν, ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ ἡ Μεσόγειος, ἣν θέλουσι

νά εἰπωσι θάλασσαν νέαν, ὁ Ἀτλαντικὸς καὶ ὁ Ἰνδικὸς Ὠκεανὸς ἦσαν θάλασσα μία, καθ' ἣν οὔτε Αἴγυπτος οὔτε Μεσοποταμία ὑπῆρχεν· ἔτι νὰ εὕρωμεν ὁπόσον ὑψηλὴ ἦτο ποτε καὶ ὁπόσον ἀρχαῖα ὑπάρχει ἡ σειρὰ τοῦ Ταύρου ἐκ τῆς ὁποίας τὰ λιθίδια καὶ ἡ ἰλύς διὰ τῶν ρυάκων καὶ βροχῶν φερόμενα καὶ καθιζάνοντα ἐν τῇ θαλάσῃ σειρὰν στεπῶν καὶ βουνῶν ἀπετέλεσαν, καὶ ἐπὶ πλεόν ὁποῖα ὀργανικὰ ὄντα συγκατεφέροντο μετὰ τῆς ἰλύος καὶ τῶν λιθιδίων ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ ἐκ τοῦ Ταύρου, ἂν τότε τοιαῦτα τοῦτον κατώκουν. Ἐκ δὲ τοῦ ὕψους τῶν βουνῶν τῆς στεπώδους σειρᾶς κρίνοντες εὐρίσκομεν ὅτι ἡ ἐποχὴ αὕτη συμπίπτει τῇ ἐποχῇ καθ' ἣν ἡ μεταξὺ τοῦ Ἀμποῦ Χάμητ καὶ Κροῦσχο ἐν Ἀφρικῇ ἔρημος, καὶ ἡ πρὸς τὸ ὄρος Σινὰ ἐν Ἀσίᾳ, ἐν αἷς εὕρομεν τὰς γρανιτικὰς σφαῖρας, ἦσαν θάλασσαι, ὅτε ἐὰν ὑπῆρχον φυτὰ καὶ τινα τῶν ζῶων ἄνθρωπος ὁμως δὲν ὑπῆρχεν· ἐπειδὴ πολλῶν ἐθνῶν χῶραι ἦσαν θάλασσαι, ἂν τὰ ἔθνη ταῦτοχρόνως ὑπῆρξαν. Ἀλλ' οὐχ ἤττον ὁ ἄνθρωπος ἢ ὅσον αὐτὸν γινώσκουμεν εἶνε ἀργαιότερος, καὶ πολλοὺς κατακλυσμοὺς εἶδε· κατεκλύσθη δὲ καὶ κατεπλακώθη ὑπὸ τῶν ἐκρήξεων πολλὰ τοῦ ἀναμφιβόλως, καὶ μετ' αὐτοῦ πᾶσα ὀργανικὴ οὐσία φυτικὴ ἢ καὶ ζωϊκὴ· ἐξ οὗ οἱ γεάνθρακες φαίνονται ὅτι χρεωστοῦνται μᾶλλον εἰς προκατακλυσμιαῖα ἐποχῶν διαφόρων δάση ὑπὸ τῶν ἐκρήξεων καταπλακοθέντα καὶ ἀπανθρακοθέντα. Μετὰ δὲ τὴν κλίσιν τοῦ ἄξονος τῆς σφαίρας· ἐπειδὴ μετεβλήθη ἡ θερμοκρασία τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς· πολλὰ ὕψη σειρῶν ὀρεινῶν εἶχον ἀνάγκην νὰ καλυφθῶσιν αἰωνίως ὑπὸ χιόνος, καὶ ἄλλα ἐν καιρῷ χειμῶνος μόνον. Εἶχε δὲ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν

ἀναγκῶν τούτων ἡ ἀτμόσφαιρα ἀνάγκην ἀτμῶν, λαμβάνουσα δὲ δι' ἐξατμίσεως ἐκ τῶν θαλασσῶν ἀδιαλείπτως ἀπετέλεσεν ἐξ αὐτῶν ἐρήμους ὅσας ἰδίᾳ βλέπομεν ἐντὸς τῶν Ἡπείρων, τῶν ὑδάτων ἐπικαθησάντων ὡς χιῶν αἰωνία εἰς τὰ ὄρη. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐξατμισιν τοσούτων θαλασσῶν ἡ ἀτμόσφαιρα ἔχει ἀνάγκην ἀτμῶν, ὡς προεδηλώθη. Ὅπως δὲ μάθωμεν ἂν ἡ ἐξατμισις ἐξακολουθῇ προβαίνουσα, διέκρινα μέτρον τὰς ἐν Ῥαϊθῶ συμβαινούσας παλιρροίας καὶ ἀμπώτιδας τῆς Ἐρυθρᾶς. Ἐκεῖ, ἀνεξαρτήτως τῶν καθ' ἐκάστην συμβαινουσῶν παλιρροιῶν καὶ ἀμπωτίδων, ἡ θάλασσα ἀποσύρεται κατὰ πέντε ἢ ἐξ ἡ καὶ πλείονας ἡμέρας, καὶ εἴτα πλημμυρεῖ κατὰ τοσαύτας· τὸ τοιοῦτον μοὶ ἐβεβαίουν συμβαῖνον καὶ ἐν τῇ διώρυγι τοῦ Σουέζ, ἐν ᾗ γίνονται καθ' ἐκάστην παρατηρήσεις ὑπὸ ἐπίτηδες ἀνδρῶν οἵτινες ἐκ Κεφαλληνίας ὄντες, μοὶ ἔλεγον ὅτι αἱ παλιρροὶαι ἀκολουθοῦσιν ἄστατον τινὰ ὕψωσιν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας μεθ' ἧς ἐπέρχεται ὕφεις, καὶ πάλιν ὕψωσις περιοδικῶς μὲν ἀλλ' ἀστάτου διαρκείας ποικιλλούσης ἐκ πέντε μέχρις ἐπτὰ ἡμερῶν. Ἡ μεγίστη ὁμως ἐν γένει κατὰ τὸ ἔτος τῶν παλιρροιῶν ὕψωσις ἔλεγον συμβαίνει περὶ τὸν Ἀπρίλιον μῆνα ἐξ ὧν ἡ ἀμπωτις ἡ ἡ ὕφεις τούτων δύναται νὰ ἐννοηθῇ ὅτι συμβαίνει δι' ἐξατμισιν τῶν θαλασσῶν ἡ δὲ πλημμύρα ἡ ὕψωσις διὰ τῶν εἰσβολῶν εἰς τὰς θαλάσσας ὑδάτων ἐκ τῶν βροχῶν καὶ ποταμῶν. Ἐννοεῖται δ' εὐκόλως ἐκ τῶν περιγραφέντων, ὅτι ἡ μεγάλη ταραχὴ τοῦ κόσμου, καθ' ἣν οἱ Ἄριοι καὶ οἱ Τουράν διὰ ψύχος καὶ οἱ Ἰβηρες διὰ πλημμύραν ἐγκατέλειψαν τὰς αὐτῶν χώρας καὶ ἔθεσαν εἰς κίνησιν τὰ ἔθνη, ὑπῆρξεν ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς μεταθέσεως τοῦ κεν-

τριοῦ βάρους τῆς σφαίρας, ἣν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ Ὠγύ-
γου καὶ οἱ Καπαδόκαι ἐπὶ Νῶε συμβᾶσαν ἀνέγραψαν.
Ὁ Πλάτων τοῖς Αἰγυπτίοις πειθόμενος ἀνέγραψεν εἰς
ἐννέα χιλιάδας πρὸ αὐτοῦ ἔτη, καθ' ἣν λέγει οἱ ὑπὲρ
τὰς Ἡρακλείας στήλας κατοικοῦντες ἔξω καὶ ἔσω τού-
των εἰς πόλεμον ἐνεβλήθησαν (α). Δὲν συνέβη δὲ κα-
τακλυσμὸς οὐδέποτε ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Ἰνδαίᾳ διότι ὡς
εὐκόλως ἐννοοῦμεν, αἱ παθοῦσαι ὑπὸ βροχῶν καὶ χιό-
νος χῶραι εἰσὶν αἱ κατασταθεῖσαι ψυχρότεραι, αἱ δὲ πα-
θοῦσαι ὑπὸ πλημμύρας, ὅσαι ὑπὸ θαλάσσης ἐκαλύφθησαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΔΡΑΣ ΤΟΥ ΘΕΡΜΑΝΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΧΕΣΕΩΣ ΑΥΤΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΟ ΗΛΙΑΚΟΝ ΦΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΑΓΝΗΤΙΣΜΟΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ
ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΒΑΡΥΤΗΤΑ

Τοσαῦτα συνοψίσαντες περὶ τῶν μετεωρολογικῶν
φαινομένων καὶ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἡμετέρου
πλανήτου, ἴδωμεν νῦν ποῦ ἔχει ἔδραν ἡ θερμότης καὶ
ποῦ τὸ ψύχος, καὶ πῶς συνδιάζονται ταῦτα, δι' ὧν ζω-
γονοῦνται καὶ καταστρέφονται πᾶσαι αἱ ἐπ' αὐτοῦ ὑ-
πάρξεις· ἀμφοτέρᾳ ψύχος καὶ θερμότης πρὸς ἀλλήλα
ἀντίθετα ὄντα, ἀνάγκη ὅπου ἐδρεύει ἀπολύτως τὸ ἐν
τὸ ἕτερον νὰ ἐκλείπῃ, τὰ δὲ μεταξὺ τούτων μέρει νὰ
ᾧσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον αθμιδὸν συγκερασμένα,
ὧν τὰ πρὸς τὸ ψύχος ψυχρότερα καὶ θερμότερα τὰ

(α) Πλατ. Τομ. Ζ'. Τιμαίω τῇ Λοκρῷ Κριτίας. 127.

πρὸς τὸ θερμόν. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν, ὅταν ὁ ἡμέτερος πλανήτης ᾗτο διάπυρος ὑγρὰ ὕλη ὕδατα καὶ χιῶν ἐπ' αὐτοῦ δὲν ὑπῆρχον· ἢ δ' ἀτμόσφαιρα προϊόν τῆς καύσεως τῶν ὑλῶν αὐτοῦ συνίστατο ἐκ πνευμάτων, ἅπερ σχετικῶς ὡς πρὸς τὴν σημερινὴν κατάστασιν ἐξετείνοντο εἰς ἄπειρα ὕψη· διότι διὰ τὸ κατὰθερμον τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας ἀραιοτάτη οὖσα ἡ ἀτμόσφαιρα ἀνῆρχετο εἰς παμμέγιστα ὕψη ἔνθα κατὰ τὰ προλεχθέντα συνεπυκνοῦτο εἰς νέφη. Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα ἡ καῦσις τῆς σφαίρας τότε συνεπληρώθη, καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα ταύτης πᾶσα ἐπετελέσθη, δὲν δύναται ἡ ἀτμόσφαιρα ἐξ ἐκείνης τῆς καταστάσεως ν' αὐξηνηθῇ ἢ νὰ ἐλαττωθῇ· διότι πᾶσα μεταγενεστέρα καῦσις προέρχεται ἐκ μεταγενεστέρων προϊόντων τῆς σφαίρας, πρὸς παραγωγὴν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ὁποίων ἐδαπανήθη ἀτμόσφαιρα, ἐκ δὲ τῆς αὐτῶν καύσεως δὲν προέρχεται ἢ ὅσον δι' αὐτὰ ἐδαπανήθη. Ἡ ἔδρα τοῦ θερμοῦ λοιπὸν τότε ᾗτον ἡ ἡμετέρα σφαῖρα τοῦ δὲ ψύχους μέγισται ἐκ τῆς ἡμετέρας σφαίρας ἀποστάσεις, ἐν αἷς συνεπυκνοῦτο ἡ ἀτμόσφαιρα· ἐπιρρεάζον δὲ μικρὸν κατὰ μικρὸν τὸ ψύχος κατέψυχε τὴν ἀτμόσφαιραν, καὶ δι' αὐτῆς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς σφαίρας, ταύτης δὲ κατασταθείσης καταλλήλου πρὸς ὑποδοχὴν ὑδάτων κατεκαλύφθη, ὁμαλὴ τότε οὖσα, ὑπὸ θαλασσῶν πᾶσα· ὅτε ἐψύχετο ἐπὶ πλέον· ἀτμοὶ δὲ συνεχῶς γενόμενοι καὶ διὰ τὸ θερμόν τῆς σφαίρας καὶ διὰ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἡλίου συνεχεῖς βροχὰς ἀπετέλουν, καὶ συνεχῶς κατεψύχετο ἡ σφαῖρα· ἀλλὰ μέρος τῶν ὑδάτων διὰ τοῦ φλοιοῦ ἀπορροφώμενον ἐγένετο ἀτμοὶ ἔνδον, οἵτινες βαθμιδὸν συμπυκνούμενοι ἐπέφερον ἔκρηξιν πρώτην καὶ μετ' αὐτὴν διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δευτέραν καὶ

τρίτην, ὡν ἡ ἐπεκτατοῦσα ἀπετέλεσεν ὑψηλὰ ὄρη· ἐπει-
 δὴ ὁ φλοιὸς τῆς σφαίρας ἐξακολουθῶν ψυχόμενος ἐγένε-
 νετο παχύτερος καὶ ἰσχυρότερος, οἱ δ' ἀτμοὶ ἐπὶ πλεόν
 ἐντὸς αὐτῆς συλλεγόμενοι ἀπέβαινον ἐλαστικώτεροι,
 καὶ εἶχον δύναμιν ῥηγνύοντες τὸν παχύτερον φλοιὸν
 τῆς σφαίρας ν' ἀνυψώσωσι τὰς ἐνδογείους διαπύρους
 ῥευστὰς ὕλας εἰς ὕψος μέγα ἐνθα ἔδρα τῆς χιόνος τότε
 ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ὑπῆρχε, καὶ ἡδύνατο αὐτὰς νὰ κατα-
 φύξη, καὶ ἐπ' αὐτῶν νὰ καθήσῃ. Ὑπῆρξαν λοιπὸν ἐ-
 ποχαὶ διὰ τὴν σφαῖραν διάφοροι καὶ πλείεσται, καθ' ἃς
 ἐπιρρέαζε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας
 τῆς γῆς ἡ ἐνδόγειος θερμότης σὺν τῇ τοῦ ἡλίου καὶ
 τῇ γῆς ἀνεδίδου καὶ ἔφυ ζῶα παντοδαπά, θηρία καὶ βοτὰ
 ὥς λέγει ὁ Πλάτων (α) εὐρίσκει δὲ νῦν ἡ ἐπιστήμη
 ὅτι ἡ ἐνδόγειος θερμότης δὲν ἀφικνεῖται ἐπὶ τῆς σφαί-
 ρας ἀλλὰ μένει ἐν τῷ αὐτῆς φλοιῷ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας
 εἰς βάθος τριάκοντα περίπου μέτρων· ἐνθα δὲν δύναται
 νὰ ἀφίχθῃ ἡ ἐπιρροή τοῦ ἡλίου. Ἡ κατάστασις αὕτη
 πιθανὸν ὑπάρξασα καὶ πρὸ τῆς κλίσεως τοῦ ἄξονος
 εἶνε ἡ ἐποχή, καθ' ἣν κατὰ Πλάτωνα ἔπαυσεν ἡ γῆ
 νὰ φύῃ ζῶα. Γινώσκουμεν ὅμως κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε
 γραφέντα, ὅτι ἔδραν ἡ θερμότης ἐξ ἀρχῆς τὴν γῆν
 εἶχε· διότι ἂν εἶχε τὸν ἡλίον δὲν ἡδύνατο νὰ ψυχθῇ, ὅτι
 δ' ἦτο ποτὲ διάθερμος καὶ ῥευστὴ δηλοῖ ἐκ τῶν ἐξ αὐ-
 τῆς ἐκρεύσεων, δ' ὧν φανερώνει ἡμῖν ὅτι τὰ ἐνδον αὐτῆς
 εἰσὶν εἰς διάπυρον ὑγρὰν κατάστασιν, ἔτι δὲ διὰ τῆς
 αὐξήσεως μικρὸν καὶ βαθμιδὸν τῆς θερμότητος ἐκ τοῦ
 σημείου ἐκείνου, εἰς ὃ ἀφικνεῖται ἡ ἐνδόγειος ἐπιρροή τῆς
 θερμότητος τῆς σφαίρας, ὅσω βαίνομεν πρὸ τὰ ἔσω.

(α) Πλατ. Τομ. Δ'. Μενέξενος 187.

Τὸν ἥλιον δ' εὐρίσκει ἡ ἐπιστήμη ἐπιρρεάζοντα τὸν φλοιὸν τῆς γῆς μέχρι τινος βαθμοῦ μόνον (α) καὶ τὴν θερμότητα κατὰ τὴν μεταξὺ ἡλίου καὶ γῆς ἀπόστασιν εἰς τὴν γῆν πλησιεστέραν· τὸν ἥλιον δ' ἐπιρρεάζοντα τὴν γῆν ὅσω αὕτη εὐρίσκεται εἰς παράλληλον ἐκείνῳ θέσιν, καὶ τὸ ἐναντίον, καθ' ὃ δείκνυται ὅτι ἐλλείποντος τοῦ ἡλίου ἡ γῆ ἐμελλε νὰ καλυφθῇ ὑπὸ ψύχους, ἡ καὶ διαλύονται τὰ ἐπ' αὐτῆς ψύχῃ ἐκείνου παρουσιαζομένου, καὶ ἀνυψοῦνται πρὸς τὸν ἥλιον ἀπομακρυνόμενα ἐκ ταύτης. Κατὰ ταῦτα ἤθελέ τις εἰπεῖν ὅτι ὁ ἥλιος ἀντικρύζων πρὸς τὴν γῆν τὴν θερμότητα αὐτῆς διεγείρει· δὲν θερμαίνει δὲ ταύτην· ἐπειδὴ αὕτη ἀπὸ καταθέρμου ὑγρᾶς ὕλης ψυχομένη ὑπὸ φλοιοῦ ἐκαλύφθη.

Ὅτι δ' ὁ ἥλιος διεγείρει τὸ θερμαντικὸν τοῦ καταψυχθέντος φλοιοῦ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, δηλοῦται ἐτι διὰ τῶν ἀνεξηγήτων μέχρι τοῦδε ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης φυσικῶν φαινομένων. Γινώσκουμεν ὅτι ἡ ψυχροτέρα τοῦ ἡμερονυκτίου ὥρα εἰς ἐκάστην χώραν ἀναλόγως τοῦ πλάτους αὐτῆς εὐρίσκεται μετὰ τινὰ λεπτὰ ἐκ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, ἡ δὲ θερμότερα μετὰ τινὰς ὥρας ἐκ τῆς μεσημβρίας· ἡ θερμότερα δ' ἡμέρα τοῦ ἔτους διὰ τὸ βόρειον ἡμισφαίριον μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐκ τῆς ἐπανακάμψεως τοῦ ἡλίου ἐκ τοῦ βορείου πρὸς τὸν νό-

(α) Ἐκ τούτου δύναται νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ὁ πλανήτης ἡμῶν δὲν ψύχεται ἐπὶ πλέον· διότι τὸ ψύχος δὲν δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ βαθύτερον τοῦ βάλθους ἐκείνου εἰς τὸ ἡ ἐνδόγειος θερμότης ἀφικνεῖται. Ἄν δὲ καλυφθῶσι ποτε ὑπὸ ψύχους καὶ ἄλλαι τοῦ πλανήτου χώραι, ἡ καὶ ἂν κεκαλυμμέναι διὰ θερμότητα ἀποκαλυφθῶσι, θέλουσι πάθει τοῦτο διὰ μεγαλητέραν κλίσιν τοῦ ἀξονος τῆς γῆς, ἢ δι' ἐπάνοδον πρὸς τὴν πρώτην αὐτοῦ θέσιν.

τιον τροπικόν, καὶ ἡ ψυχροτέρα μετὰ τινας ἡμέρας ἐκ τῆς ἐπανακάμψεως αὐτοῦ ἐκ τοῦ νοτίου εἰς τὸν βόρειον τροπικόν· καθ' ἃ τὰ εὐρισκόμενα χρονικὰ διαστήματα τὰ παρεμπίπτοντα διὰ μὲν τὸ ψύχος, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἀνατέλλει ὁ ἥλιος μέχρι τῆς ψυχροτέρας ὥρας τῆς ἡμέρας, καὶ ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἀφίνει τὸν νότιον τροπικόν ὁ ἥλιος μέχρι τῆς ψυχροτέρας ἡμέρας τοῦ ἔτους δηλοῦσι πόσον χρόνον τὸ ψύχος ἐξακολουθεῖ τὴν γῆν ἀποναρκοῦν ἐκ τῶν ψυχροτέρων αὐτοῦ ὥρων, ὧν ἡ μὲν διὰ τὴν ἡμέραν δέον νὰ ᾖ ἡ ἀμέσως πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, καὶ ἡ διὰ τὸ ἔτος ἡ κατὰ τὸν νότιον τροπικόν τούτου ἀφίξις. Τὰ δὲ παρεμπίπτοντα διὰ τὴν θερμότητα μεταξὺ τῆς μεσημβρίας καὶ τῆς θερμοτέρας ὥρας τῆς ἡμέρας, καὶ μεταξὺ τῆς ἀφίξεως τοῦ ἡλίου εἰς τὸν βόρειον τροπικόν μέχρι τῆς θερμοτέρας ἡμέρας τοῦ ἔτους δηλοῦσι πόσον χρόνον χρειάζεται ὁ ἥλιος ἵνα διεγείρῃ τῆς γῆς τὴν θερμότητα, οὗτινος ἡ μεγαλύτερα ἐνέργεια διὰ μὲν τὴν ἡμέραν συμβαίνει ἐν μεσημβρίᾳ διὰ δὲ τὸ ἔτος ἐν τῇ κατὰ τὸν βόρειον τροπικόν ἀφίξει αὐτοῦ. Κατὰ ταῦτα συμπεραίνεται ὅτι ἡ διεγερσις τῆς θερμότητος τῆς σφαίρας ἀπαιτεῖ περισσότερον χρόνον ἢ ὅσον χρειάζεται τὸ ψύχος ἵνα ψύξῃ τὴν σφαῖραν· καὶ ἐπομένως ἡ ἥλιος ἐνεργεῖ ὀλιγώτερον ἢ τὸ ψύχος, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ σφαῖρα κατεψύχθη· ἡ διαφορὰ δὲ τοῦ χρόνου τῆς ψύξεως ἐκ τοῦ χρόνου τῆς διεγέρσεως τῆς θερμότητος φανερώνει ἡμῖν τὸν χρόνον τῆς ψύξεως τῆς γῆς. Οἱ τοῦ αἰῶνος μας φυσικοὶ ἐχώρισαν τὰ φαινόμενα ταῦτα εἰς δύο ομάδας καὶ ἐθεώρησαν τὰ μὲν ἀνεξήγητα, καὶ τὰ δὲ ἐξήγησαν ὡς συμβαίνοντα δηθὲν διότι ἡ γῆ μετὰ τὴν κλίσιν τοῦ ἡλίου ἐκ τοῦ μεσημ-

θρινοῦ ἀποβάλλει ὀλιγώτερον θερμαντικόν, ἢ ὅσον δέχεται, ἅπερ ἀνατρέπousι τοὺς τῆς διαδόσεως τοῦ θερμαντικοῦ νόμους· διότι ἅμ' ἡ ἐστία τοῦ θερμαντικοῦ ἀπομακρυνθῇ ἐξ ἀντικειμένου τινὸς δέον νὰ χορηγῇ εἰς αὐτὸ ὀλιγώτερον θερμαντικόν· καὶ ἐπομένως θέλει ἐπέλθαι ἀμέσως μείωσις τοῦ πεμπομένου εἰς τὸ ἀντικείμενον θερμαντικοῦ, ἐνῶ ἐξ ἄλλου, τοῦτο ἀποβάλλει πάντοτε θερμαντικόν ἀναλόγως ἐκείνου ὅπερ δέχεται. Ἐκτὸς τούτου ἂν τὰ πράγματα εἶχον ὡς οἱ φυσικοὶ ἡμῶν λέγουσιν, ὅχι μόνον δὲν ἤθελεν ἐπέλθῃ ψύξις τῆς σφαίρας ἀλλ' ἤθελεν αἰετοτε ἀποκαθίσταται αὕτη θερμότερα.

Γινώσκoμεν ἔτι ὅτι τὸ θερμαντικὸν ἐξασθενεῖ τὸν μαγνήτην· τὴν δὲ μαγνητικὴν βελόνην ἔχουσιν ἡμερησίας καὶ ἐτησίας κινήσεις, ὧν αἱ μὲν ἡμερήσιαι ἀρχόμεναι, ἀναλόγως τῆς θερμοκρασίας ἐκάστης χώρας, μετὰ τινα λεπτὰ ἐκ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου βαίνουνσι πρὸς δυσμὰς μέχρις ὥρῶν τινων μετὰ μεσημβρίαν, ὅτε ἡ βελὼν ἐπανακάμπτει ταχύτερον διὰ κινήσεων ἀντιθέτων εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς θέσιν, καὶ ἰσορροπεῖ, ἔν' ἐπαναλάβῃ τὴν αὔριον τὰς αὐτὰς κινήσεις. Αἱ ταραχαὶ τῆς βελόνης αὗται πρὸς τὴν ἡμερησίαν αὕξησιν καὶ ἐλάττωσιν τοῦ θερμαντικοῦ ἐκάστης χώρας συμφωνοῦσαι, καὶ πρὸς τὴν φύσιν τοῦ μαγνήτου, ἣν ἔχει νὰ ἐλαττωθῇ ἡ δύναμις αὐτοῦ ὅταν θερμαίνεται, καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ ὅταν ψύχῃται, προέρχονται ἀναμφιβόλως ἐκ τῆς θερμάνσεως καὶ ψύξεως τοῦ φλοιοῦ τῆς σφαίρας διὰ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἡλίου. Αἱ δ' ἐτήσιαι ὅλως ἄλλοίαν πορείαν ἔχουσαι, καὶ ἄγουσαι ἀνεξαρτήτως πρὸς δυσμὰς μέχρι τινὸς βαθμοῦ κατὰ τινα ἔτη, καὶ ἐπανακάμπτουσαι πρὸς ἀνατολὰς μέχρι

τινὸς βαθμοῦ κατὰ ἔτη ἕτερα, δηλοῦσιν ὅτι ἀκολουθοῦσι τὴν θέσιν τοῦ φυσικοῦ μαγνήτου τοῦ φλοιοῦ τῆς σφαίρας· διότι ὁ μαγνητισμὸς τοῦ φλοιοῦ τῆς σφαίρας ἐπιρρεάζεται ὁμοίως ἐκ τοῦ ἐνδον διαπύρου ὑγροῦ, ὅπερ διὰ τῶν εἰσχωρούντων ἀτμῶν στενοχωρούμενον φαίνεται λαμβάνον διαφόρους κινήσεις, ποτὲ μὲν πλησιάζον πρὸς τοῦτο τὸ μέρος τῆς σφαίρας, καὶ ἄλλοτε πρὸς ἐκεῖνο, ποιοῦν δὲ τὸν μαγνητισμὸν τοῦ μέρους καθ' ὃ πλησιάζει ἀσθενέστερον, καὶ τὸ ἐναντίον. Ἀπομακρύνεται λοιπὸν κατὰ ταῦτα ἡ βελόνη ἐκ τῶν θερμῶν χωρῶν ἄγουσα πρὸς τὰς ψυχροτέρας, καὶ ἐπανακάμπτει εἰς τὰ ἴδια, ὅταν αἱ χῶραι πρὸς ἃς ἄγει θερμαίνωνται καὶ ἐξ ὧν ἀπῆλθε ψύχωνται· δι' ὃ ἡ ἡμερησία ἐπανάκαμψις αὐτῆς γίνεται ταχυτέρα· ἐπειδὴ ἀφ' ἐνὸς ὠθεῖται ὑπὸ τῶν θερμαινομένων πρὸς ἃς ἦγε χωρῶν, καὶ ἀφ' ἐτέρου ἔλκεται ὑπὸ τῶν ψυχρανθεισῶν, ἐξ ὧν ἀπῆλθεν. Τούτων οὕτως ἐχόντων δυνάμεθα διὰ μὲν τῶν καθημερινῶν κινήσεων τῆς βελόνης νὰ ἐξακριβώσωμεν τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἡλίου ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, διὰ δὲ τῶν ἐτητίων τὴν δύναμιν τοῦ ἐνδογείου ἀτμοῦ, καὶ νὰ προλογίσωμεν, ἂν ὁ πλανήτης ἡμῶν δύναται νὰ ἐκρηχθῇ πάλιν προξενῶν ἕτερον κατακλυσμόν. Αἱ δὲ κινήσεις τοῦ ἐντὸς τοῦ πλανήτου διαπύρου ὑγροῦ ἐπιφέρουσιν ἀναμφιβόλως ἀναλικνήσεις τινὰς τοῦ ἄξονος αὐτοῦ, δι' ὃ ἡ ἀστρονομία καὶ διὰ τὴν ἀντεπενέργειαν τῶν πλανητῶν πρὸς ἀλλήλους ἔτι, ὥρισε τοιαύτας συμβαινούσας εἰς τοὺς τῶν πλανητῶν ἄξονας.

Γινώσκωμεν δ' ἔτι, ἐὰν εἰς σκοτεινὸν θάλαμον μετὰ λευκῶν τοιχωμάτων δεχθῶμεν εἰς ἓνα τούτων, διὰ τινος ὁπῆς τὴν εἰκόνα τοῦ ἡλίου, ἡ θερμοκρασία

τοῦ θαλάμου μεταβάλλεται εἰς τὸ θερμότερον στιγμιαίως, ὥς ἐὰν αἱ φωτειναὶ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἐκ τῆς αὐτοῦ εἰκόνης ἐν συνόλῳ ἐνεργοῦσαι διεγείρουσι τὴν θερμοκρασίαν τῆς ἐπιφανείας τοῦ θαλάμου· ἡ δ' εἰκὼν τοῦ ἡλίου δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἐν σκοτεινῷ θαλάμῳ ἐπὶ λευκῶν καὶ λεῖων αὐτοῦ τοιχωμάτων. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἔχει μεγάλην σχέσιν πρὸς τὰς εἰς τινὰς χώρας καταφανέστερον συμβαινούσας μετεωρολογικὰς ἀλλοιώσεις κατὰ τὴν πανσέληνον καὶ νέαν σελήνην, οἷας παρατηρήσαμεν ἐν Τοξοῦν, καὶ ἐν Χαμιά, καθ' ἃς φαίνεται ὅτι συμβαίνουσιν αἱ μετεωρολογικαὶ ἀλλοιώσεις δι' ἐπιρροὴν τοῦ ἐξ ἀντανεκλάσεως φωτὸς τῆς σελήνης καταφανῆ γενομένην, ὅταν ὅλως φωτεινὸς ὁ δίσκος τῆς σελήνης ὑπάρχῃ, καὶ ὅταν ὅλως ἐξ αὐτῆς τὸ φῶς ἐκλείπῃ, εἰς τὴν ἐπὶ τῆς γῆς θερμοκρασίαν. Ὅτι δὲ τὸ φῶς τῆς σελήνης ταρασσεῖ τὴν θερμοκρασίαν τῆς γῆς δηλοῦται ὅχι μόνον ἐκ τῆς ἔνεκα τούτου ἀναπτύξεως τῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ταραχῆς τῆς μαγνητικῆς βελόνης· διότι αὕτη ταρασσεται μᾶλλον κατὰ τὴν 8 καὶ κατὰ τὴν 2 ὥραν ἐκ τῆς νέας σελήνης πρὸς τὴν πανσέληνον, ἢ ἐκ ταύτης πρὸς ἐκείνην· ἐπειδὴ κατὰ τὴν πρώτην περίστασιν ἡ ἐπιρροὴ τοῦ φωτὸς τῆς σελήνης βαίνει αὐξανομένη, καὶ ἐλαττομένη κατὰ τὴν δευτέραν.

Γινώσκοντες δ' ὅτι ἡ σελήνη εἶνε πλανήτης, καὶ μανθάνοντες ἀφ' ἐτέρου, ὅτι τὸ φῶς ταύτης ἐπιρρεάζει τὴν θερμοκρασίαν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι καὶ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου διεγείρει τὴν θερμότητα τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, ὥς διεγείρει ἡ παρουσία ἑνὸς πόλου μαγνητικοῦ τὸν ἕτερον. Ὡστε τὸ

θερμαντικὸν σχετιζόμενον οὕτω μετὰ τοῦ μαγνητισμοῦ καταφαίνεται ἔχον δύο ἀντιθέτους δυνάμεις, ὧν ἡ μὲν ἐδρεύει εἰς τὸν ἥλιον, καὶ ἡ ἑτέρα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ δύναται ἐξ ἀναλογίας πρὸς τὰς τοῦ μαγνητισμοῦ νὰ κληθῇ ἡ μὲν ἀρνητικὴ καὶ ἡ δὲ θετικὴ. Ὅπως δ' ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο τοῦ θερμαντικοῦ δυνάμεων διεγείρεται ἡ αὐτῆς θερμότης, οὕτω διὰ τῆς ἐνώσεως αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἡλίου δέον νὰ προκύπτῃ φῶς· καὶ διὰ τοῦτο αἱ ῥυτίδες καὶ κηλίδες αὐτοῦ εἰσὶ περιοδικαί. Ἐπειδὴ σχετίζονται μετὰ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐνεργείας τῶν πλανητῶν, οἵτινες ὅταν κατὰ τὴν αὐτῶν κίνησιν εὐρεθῶσι κατὰ τοιοῦτους συνδιασμούς μετὰ τοῦ ἡλίου ἐπιρρεάζουσιν αὐτὸν μᾶλλον καὶ ποιοῦσι φῶς, ὅταν δὲ κατ' ἄλλους ἐπιρρεάζουσιν αὐτὸν ἥττον καὶ ποιοῦσι ῥυτίδας καὶ κηλίδας. Τὸ φῶς λοιπὸν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐκδήλωσις τις τῆς ἐνώσεως τῶν δύο πόλων τοῦ θερμαντικοῦ ἐπὶ τοῦ ἡλίου, ἡ δ' ἐφ' ἡμῶν διεγειρομένη διὰ τοῦ φωτὸς θερμότης ἐκδήλωσις τῆς ἐνώσεως τῶν πόλων τοῦ θερμαντικοῦ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου· ὅσῳ δὲ ταχέως ἐπιρρεάζει τὸν πλανήτην ἡμῶν ὁ ἥλιος, τόσῳ ταχέως δέον καὶ αὐθις ν' ἀντεπιρρεάζεται ὑπ' ἐκείνου.

Φαίνονται δ' ἐν τῇ φύσει διὰ τὸ ὁμόρρυθμον τῆς ἐπιρροῆς ἢ βαρύτης (α), ὁ μαγνητισμὸς, ὁ ἡλεκτρισμὸς καὶ τὸ θερμαντικὸν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ιδιότητες ἢ μέσα, ἐκ τῆς ὁποίας ὁ κόσμος ἐγένετο, ἐνεργούσης δι' αὐτῶν ἐκάστοτε οὕτως ἢ ἄλλως κατὰ τὸν βαθμὸν. καὶ κατὰ τὸ ποῖόν τῆς θερμότητος (β), καὶ κατὰ τὸ ποῖόν τῆς ὕλης.

(α) Βαρύτητα λέγοντες ἐννοοῦμεν τὴν συνεκτικὴν δύναμιν τῶν σωμάτων δι' ἣς τεῦτα ὑπὸ μορφὴν τινὰ ἀποτελοῦνται.

(β) Ποῖόν τῆς θερμότητος λέγοντες ἐννοοῦμεν, τὸν συνδιασμόν

Τοσαῦτα συνοψίζων ἐνταῦθα θεωρηθήσομαι εὐτυχῆς, ἂν ὅτι κατώρθωσα ἀποδειχθῶ, τῶν κρατούντων τὰς δύο χεῖρας προγόνων Παρμενίδου καὶ Ἀριστοτέλους, νὰ συνάψω τὰς αὐτῶν ἐτέρας, καὶ μάλιστα διότι ἡδραΐωσα τὰς παρατηρήσεις μου πάσας ἐπὶ ἀρχῶν τῶν ἡμετέρων προγόνων, ὅπερ παρήγορος μοὶ εἶνε, ἀπέναντι τῶν ὅσων ἔσχον, κόπων καὶ κινδύνων καταδρομῶν καὶ ἀτυχημάτων. Τῶν καταδρομῶν δὲ καὶ ἀτυχημάτων ἔνεκεν, ὧς Ἕλληνες πᾶσα ἔλλειψις ἐν τῷ συγγράμματι καὶ ἐν τῷ ἔργῳ προῆλθε· καὶ συγνώμην ἂν δὲν εὔρητε ἀξιοπρεπῆ ταῦτα τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ὀνόματος, καὶ τοῦ χρόνου, ὃν δι' αὐτὰ ἐδαπάνησα· διότι οὔτε φυγοπονῶν, οὔτε ὑποχωρῶν που διὰ φειδωλίαν ζωῆς τοῦτο ἔπαθον. Ἔδωσα ἡμῖν λογοδοσίαν ἀκριβῆ καὶ γένοιτέ μοι οὐχὶ ἐπιεικεῖς ἀλλ' αὖστηροὶ κριταί, ἵνα μὴ καὶ ἄλλος εἰς τὰ ἐμὰ ἀμαρτήματα τῆς ὑμετέρας ἐπιεικείας καταχρώμενος ὑποπέσῃ· διότι, Ἕλληνες, δὲν εἶνε ἐλεύθερος ὁ εἰς ἔθνος γεννηθεὶς νὰ πράττῃ ὅ,τι θέλει, καὶ ἐφ' ὅσον θέλει, ἀλλ' ὅ,τι τὸ ἔθνος τιμᾷ καὶ ἐφ' ὅσον εἰς τὸ ἔθνος αὐτοῦ ἀξίζει. Τί δ' ἀξίζει ὁ Ἕλληγν νὰ πράξῃ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους του, καὶ τί τοῦτο τιμᾷ γινώσκομεν ἤδη ἐκ τῶν προγονικῶν ἔργων, ἐξ ὧν ἀνάγκη νὰ παραδειγματιζώμεθα, ἂν καὶ τῆς εὐγενείας ἐκείνων θέλωμεν νὰ μετᾶσχωμεν. Εἰ δὲ καὶ παρὰ τοῖς κυβερνῶσιν ἡμᾶς εὐμενείας οὐ τυγχάνομεν ἡδὺ σωθέντας μεμνησθαι τῶν πόνων· (μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ μεμνημένος, ὅστις πολλὰ πάθοι καὶ πολλὰ ἔοργε)· αἰχρὸν δὲ καὶ σχέτλιον ἀρετὴν περιορᾶν ἀτυχοῦσαν (α).

ὃν ἐκάστοτε, τὸ θερμαντικὸν τῆς γῆς μετὰ τοῦ ἐκ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ ἡλίου ἀναπτυσσομένου ἐποίει. (α) Ἀριστοτέλης.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΒΙΒΛΙΟΝ Α'. ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΟΝ

	Σελ.
ΚΕΦ. Α'. Περιήγησις μέχρις Ἐράτ τοῦ Ἀφγανιστάν, ἐν οἷς τοπογραφικὴ περιγραφὴ τῆς ἐν Ἰσῶ μάχης, τὰ περὶ Ταπείρων, καὶ τὰ περὶ Ἀρείων ἢ Ἀριανῶν. . . .	1
ΚΕΦ. Β'. Περιήγησις ἀπὸ Ἐράτ μέχρι Καβούλ τοῦ Ἀφγανιστάν.	27
ΚΕΦ. Γ'. Περιήγησις ἀπὸ Καβούλ τοῦ Ἀφγανιστάν μέχρι Φεϊζαμπάτ τοῦ Παταξιάν, ἐν οἷς καὶ τὰ περὶ Σκυθῶν.	58
ΚΕΦ. Δ'. Περιήγησις ἀπὸ Φεϊζαμπάτ τοῦ Παταξιάν μέχρι Κασσάκ τῶν Γιαρλίχ.	103
ΚΕΦ. Ε'. Περιήγησις ἀπὸ Κασσάκ μέχρι Χαμίας τῶν Γιαρλίχ. . . , ...	145
ΚΕΦ. ΣΤ'. Περιήγησις ἀπὸ Χαμίας μέχρι Βλιαστὲ τῆς Μογγολίας καὶ ἐκ τούτου ἐπανάκαμψις εἰς Χάμιαν.	189
ΚΕΦ. Ζ'. Περιήγησις ἀπὸ Χαμίας μέχρι Χιλῆς.	210
ΚΕΦ. Η'. Περιήγησις ἀπὸ Χιλῆς μέχρις Ὀδησσοῦ, ἐν οἷς τὰ περὶ Ῥώσσω καὶ Πολωνῶν.	233
ΚΕΦ. Θ'. Περιήγησις ἀπὸ Ὀδησσοῦ μέχρι Θεσσαλονίκης, ἐν οἷς καὶ τὰ Ἀργοναυτικά.	246

	Σελ.
ΚΕΦ. Ι'. Τὰ ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐν οἷς καὶ τὰ περὶ Πελασγῶν	271

ΒΙΒΛΙΟΝ Β', ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΟΝ

ΚΕΦ. Α'. Περιήγησις ἀπὸ Θεσσαλονίκης μέχρι Σουεζ, ἐν οἷς καὶ τὰ περὶ ἐξόδου τῶν Ἑβραίων.	295
ΚΕΦ. Β'. Περιήγησις ἀπὸ Σουεζ μέχρι Περσιστοῦ τῶν Ἰνδιῶν.	340
ΚΕΦ. Γ'. Περιήγησις ἀπὸ Περσιστοῦ τῶν Ἰνδιῶν μέχρι Πεντέρ-Ἀμπᾶς τῆς Περσίας . .	352
ΚΕΦ. Δ'. Περιήγησις ἀπὸ Πεντέρ-Ἀμπᾶς τῆς Περσίας μέχρι Καβούλ τοῦ Ἀφγανι- στάν. ἐν οἷς καὶ ἡ κατὰ τὴν Βίβλον γεωγραφία	376
ΚΕΦ. Ε'. Περιήγησις ἀπὸ Καβούλ τοῦ Ἀφγανι- στάν μέχρι Καίρου τῆς Αἰγύπτου . .	419
ΚΕΦ. ΣΤ'. Περιήγησις ἀπὸ Καίρου μέχρις Ὀφρα Ντεναχᾶς	438
ΚΕΦ. Ζ'. Περιήγησις ἀπὸ Ὀφρα Ντεναχᾶς μέ- χρι τῶν ὁρῶν βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου Α'.	482
ΚΕΦ. Η'. Περιήγησις ἀπὸ τῶν ὁρῶν τοῦ βασι- λέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου Α'. μέ- χρι Σιαμπύ.	526
ΚΕΦ. Θ'. Περιήγησις ἀπὸ Σιαμπύ μέχρι Καίρου	546
ΚΕΦ. Ι'. Περιήγησις ἀπὸ Καίρου μέχρις ἐπανα- κάμψεως εἰς Ἀθήνας. . . , ...	564

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ'. ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

	Σελ.
ΚΕΦ. Α'. Περὶ Ἑβραϊκῆς χρονολογίας καὶ περὶ τῶν πρὸς ταύτην συγχρονισμῶν τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν.	574
ΚΕΦ. Β'. Περὶ Αἰγυπτιακῆς χρονολογίας. . . .	602
ΚΕΦ. Γ'. Περὶ χρονολογίας Ἀσσυρίων καὶ Βαβυλωνίων	628
ΚΕΦ. Δ'. Περὶ χρονολογίας Ἀράβων, Συρίων τῶν ἐν Παλαιστίνῃ καὶ Φοινίκων . .	634
ΚΕΦ. Ε'. Περὶ χρονολογίας Λυδῶν	635
ΚΕΦ. ΣΤ'. Περὶ χρονολογίας Μήδων καὶ Περσῶν	637
ΚΕΦ. Ζ'. Περὶ χρονολογίας Πελασγῶν καὶ Ἑλλήνων	639

ΒΙΒΛΙΟΝ Δ'. ΦΥΣΙΚΟΝ

ΚΕΦ. Α'. Περὶ μετεωρολογικῶν φαινομένων ἐν γένει	643
ΚΕΦ. Β'. Περὶ περιοδικοῦ ἀέρος, βροχῆς καὶ χιόνος	654
ΚΕΦ. Γ'. Περὶ διαιρέσεως τῆς γῆς εἰς ζώνας καὶ τοῦ ἀνθρώπου εἰς φυλάς	666
ΚΕΦ. Δ'. Περὶ κατακλυσμῶν.	682
ΚΕΦ. Ε'. Περὶ ἔδρας τοῦ θερμαντικοῦ καὶ τῆς σχέσεως αὐτοῦ πρὸς τὸ ἡλιακὸν φῶς, πρὸς τὸν μαγνητισμὸν, πρὸς τὸν ἡλεκτρισμὸν καὶ πρὸς τὴν βαρύτητα . . .	692

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

Ο ΕΝ ΜΑΣΣΑΛΙΑ ΦΙΛΟΓΕΝΕΣΤΑΤΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ
 ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ. . . . . Δραχ. 1000
 Ο ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ ΖΑΡΕΙΦΗΣ. . . . . Λιρας 44

ΟΙ ΘΕΤΤΑΛΟΙ

ΟΙ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ

Πανταζ. Βασάνης σωμ. 10	Μ. Νεγρεπόντης σωμ. 2
Γ. Ἀντωνόπουλος » 10	Ἀλ. Αὐγερινός » 2

Δ. Καλλιμασιώτης   » 2

ΟΙ ΕΚ ΓΟΡΤΥΝΟΣ

Ν. Μανιατάκης   » 2

Γ. Λυκιαρδόπουλος   » 2

Παρίσης καὶ Νομικός   » 2

Β. Τ. Οικονομίδης

Κ. Παπαρρηγόπουλος

Θ. Δηληγιάννης

Β. Κ. Νικολόπουλος

Α. Βαλαβάνης

Γ. Μιστριώτης

Κ. Τ. Οικονομίδης

Β. Λάκων

Γ. Σ. Βαρουξάκης   σωμ. 5

Β. Δ. Φατούρος   » 4

Ι. Η. Κανδρής   » 2

Χ, Α. Κανδρής

Γ. Δ. Ῥουνόπουλος

Ν. Β. Μουτζιόπουλος

Γ. Καϊνάρος

Χρ. Παναγιωτόπουλος

Γ. Β. Ἀντωνιάδης

Μαρ. Ρενιέρης

Μ. Μελάς

Α. Σ. Σίμος

Δ. Τζιουσόπουλος

Δ. Ζαχαρίας

Σ. Δουρούτης

Α. Πασπάτης

Αλ. Ἀντωνιάδης

Σταμ. Ψύχας

Στέφ. Ψύχας

Ἐκτ. Ψύχας

Σκαραμαγκᾶς καὶ Σα.

Π. Βαλαωρίτης

Ξενοφ. Βαλαωρίτης

Εὐάγγ. Βαλτατζής

Π. Θεολόγης

Παντιάς Ῥάλλης

Α. Δουρούτης

Ἰωανν. Τισαμενός

Γεώρ. Παπᾶς
 Ν. Λύρης
 Σπυρ. Περρῆς
 Γεώρ. Γαλάτης
 Ἰ. Ἀντωνόπουλος δικηγ.
 Ν. Κοικινόπουλος
 Ποτέσαρος καὶ Δράκος
 Δετζώρτζης
 Ἰακ. Ι. Δραγάτζης
 Πέτρος Θ. Γαϊτάνος
 Μ. Μαρίνος
 Κ. καὶ Ἰωαν. Βελισσαρίου
 Ἀνδρ. Χαραλάμπης
 Δ. Χ. Χαντζάκης
 Ν. Ἀξελός
 Ἀνδρ. Καλύβας
 Ἰωάν. Παραμυθιώτης
 Ἀντ. Χαλκζόπουλος
 Ἰωαν. Κακουλίδης
 Α. Ν. Ἀλφιέρης
 Ν. Χαλκοκονδύλης
 Κ. Τροχάνης
 Θωμ. Κωνσταντινίδης
 Ν. Δημορᾶς
 Π. Ἰωαννίδης
 Στ. Μανιατάκης
 Ἀνδρ. Μεταξᾶς
 Δ. Δημητρακόπουλος
 Κ. Ἀραβαντινός
 Α. Ν. Παπακωνσταντίνου
 Ζ. Λέζος
 Ξενοφ. Κυριαζῆς
 Ἰσιδωρ. Χρύσης
 Γ. Ν. Φωτεινός
 Α. Δανιήλ

Π. Πανᾶς
 Ν. Αἰνίτης.
 Ν. Βιτάλης
 Ν. Δαμίγος

ΟΙ ΕΚ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Π. Δ. Μητζόπουλος σωμ. 2
 Ἀθ. Δ. Μητζόπουλος » 2
 Ἀθ. Δ. Ῥετζίνας
 Σ. Μ. Παπαδάκης καθηγ.
 Ἀλκιβ. Κυδωνάκης
 Κωνστ. Κυδωνάκης
 Ἐμμ. Πούρπουρας
 Πέτρ. Ζέρβας
 Ἀντών. Γουδῆς
 Δημ. Γ. Κουμάνταρος
 Κωνστ. Παναγόπουλος
 Ζήτης Ν. Ἀγραφιώτης
 Ἀντών. Λαζ. Γρηγορίου
 Βραχνός καὶ Χούπης
 Π. Τζοχάνης
 John M. Dowll
 Γ. Χατζάκης
 Ἀδελφοὶ Κούπα
 Γ. Βασιλιάδης
 Γεωρ. Νικολέσης
 Ἀθ. Η. Παπαγεωργίου
 Γ. Χ. Χαντάκης
 Δ. Ῥηγόπουλος
 Γ. Λυμπερόπουλος
 Ἰωάν. Διαμαντόπουλος
 ΟΙ ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΟΛΕΩΝ
 Μιχ. ἱατρός Ναυπλιεύς
 Η. Γ. Ροδόπουλος »

Μουστακόπουλος Ἀργεῖος Ἡλ. Ῥοδοκανάκης Σμυρ.
 Μιχ. Πετρινὸς ταγματάρ. Ἀρισ. Λυρόπουλος Ἀδανα.
 Πανωρ. Πανωργιά λοχαγ. Συμ. Μιχαηλίδης »
 Κωνστ. Σαμαρᾶς ἐκ Πύλου Α. Ἀθανάσιος »
 Θ. Κωνσταντίνου ἐξ Ἀμφ. Ι. Σπανίδης »
 Δ. Βολανάκης ἐκ Λαυρίου Σοφ. Θυρώτης. »
 Κ. Τάτης Θεσσαλονικεὺς Γ. Πιερίδης »
 Π.Π. Ζυγομαλάς Νικολάϊεφ Θεοφ. Λοῖζου Μερσίνα
 Αντ. Μελισσινὸς Σίφνιος

ΣΗΜ. Ἐγράφησαν τὰ ὀνόματα τῶν κυρίων συνδρομητῶν τὰ
 ἐμπεριεχόμενα εἰς τὰς ἐπιστραφεῖσας μοι ἀγγελίας μέχρι τῆς
 πρώτης Σεπτεμβρίου.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ. ιβ'. στοιχ. 23 εἶδος ἀντὶ ἡδος. — Σελ. 2 στ. 23 Κίγιλ
 ἀντὶ Κίζιλ. — σελ. 4 στ. 5 παραθασίω; ἀντὶ παραθλασσίως. —
 Σελ. 9 στ. 4 Κουσούλ ἀντὶ Κονσούλ. — Σελ. 12 στιχ. 24 τῇ
 ἀντὶ τῆς. — Σελ. 21 στιχ. 9 διατερεῖται ἀντὶ διατηρεῖται. —
 Σελ. 22 στ. 21 στρώσις ἀντὶ στρώσεως. — Σελ. 38 στ. 24
 ρκς'. ἀντὶ ρκ'. — Σελ. 40 στ. 8 Νανσί ἀντὶ Νανοί. — Σελ. 53
 στ. 22 Τὰς Λάμπιγας ἀντὶ Τοῦς Λάμπιγας. — Σελ. 63 στ. 22
 Ὀρχάντζι ἀντὶ Ὀργάντζι. — Σελ. 83 στ. 8 Κορὰν ἀντὶ Καρὰν.
 — Σελ. 92 στ. 30 Τλοκάμους ἀντὶ Πλοκάμους. — Σελ. 98 στ.
 26 μεγαλειτέρους ἀντὶ μιγαδικούς.

Σελ. 107 στ. 6 προ. εἰάλετα ἀντὶ προσεκάλεσε. — Σελ. 126
 στ. 13 στενωδες ἀντὶ στεπῶδες. — Σελ. 132 στ. 29 ὥποιν ἀντὶ
 ὥπτουν. — Σελ. 174 στ. 12 ἀκολουθήσαντες ἀντὶ ἀκολουθή-
 σοντες. — Σελ. 176 στ. 29 τὰς ἀντὶ τοὺς. — Σελ. 185 στ. 6
 ἔλγον ἀντὶ ἔλεγον. — Σελ. 185 στ. 20 Σίνον ἀντὶ Σίνα. — Σελ.
 190 στ. 2 λὴν ὁδὸν ἀντὶ λὴν δ' ὁδὸν. — Σελ. 192 στιχ. 5

τζίγουσιθασώ ἀντί Τσιγουσιθαπώ.—Σελ. 196 Σημ. ἡ ἀντί ἡ.—
 Σελ. 260 στ. 1 ταμόν ἀντί ντον.— Σελ. 262 στ. 6 Σαλαγγῶ-
 να ἀντί Σαλῶναι.—Σελ. 275 στ. 13 ὅτε ἀντί ὅτι.— Σελ. 289
 στ. 7 καὶ δὲ ἀντί δὲ καὶ.— σελ. 291 στ. 21 ἀποκαταστάθη-
 σαν ἀντί ἀποκατεστάθησαν.— Σελ. 302 στ. 12 δὲς ἀντί δέν.
 —Σελ. 318 στ. 8 Σουμπτάν ἀντί Σουμπιάν.— Σελ. 318 στ.
 12 ἔχει ἀντί δέν ἔχει.—Σελ. 354 στ. 19 Πωροπεσσιαοῦρ ἀντί Πω-
 ροσσιαοῦρ.—Σελ. 372 στ. 22 Ηανεραμπῆς ἀντί Πεντεραμπᾶς.—
 Σελ. 379 στ. 4 Γωγάν ἀντί Γωζάν.—Σελ. 401 στ. 18 καὶ ἀφί-
 χθην ἀντί ἀφίχθην.—Σελ. 408 στ. 11 προσδῆρων Ἰδῶρων ἀντί
 προσ βῶρων Ἰδῶρων.—Σελ. 409 στ. 19 τὸν ἰδίαν ἀντί τὴν ἰδίαν.
 Σελ. 420 στ. 20 ἐρωτήσαντάς με ἀντί ἐρωτήσαντός με.— Σελ.
 435 στ. 3 Λαπούρ ἀντί Λαλπούρ.— Σελ. 442 στ. 27 χοπτῶν
 ἀντί Κοπτῶν.—Σελ. 516 στ. 20 ἐξ ἀντί ἐξ.— Σελ. 519 στ.
 21 πρὸς ἀντί πρὸ.—Σελ. 520 σελ. 4 ἐννέας ἀντί ἐννέα.—Σελ.
 612 στ. 21 ἐτέρους ἀντί ἐταίρους.—Σελ. 620 στ. 20 εὐωνίαν
 ἀντί εὐφωνίαν.—Σελ. 660 στ. 1 ἡ ἀντί ἡ.— Σελ. 677 στ. 27
 πιστεύονται ἀντί πιστεύοντας.

Σημ. Κατὰ πρώτην φοράν ἔργον δημοσιεύων ἀνέθεσα τὰς
 τυπογραφικὰς διορθώσεις τῷ ἐμπείρῳ κ. Σκαλίδῃ· ἀλλὰ καὶ
 οὗτος ἐνέπετε διὰ τὸ πρωτότυπον τοῦ ἔργου καὶ διὰ τὴν ἀμέ-
 λειαν τῶν στοιχειοθετῶν εἰς παροράματα, ὧν ἐσημείωσα τὰ
 σπουδαιότερα· ἐξαιτεῖται ὁμῶς διὰ πάντα παρὰ τῶν φιλομούσων
 ἀναγνώστων συγγνώμην, καὶ ἐπιφυλάσσεται ἐν περιστάσεσιν ἄλ-
 λαις τὰς αὐτοῦ ἐλλείψεις ν' ἀναπληρώσῃ.

_____

70

60

100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0

100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0

